ION TALOŞ

CUNUNIA FRAŢILOR ŞI NUNTA SOARELUI

INCESTUL ZĂDĂRNICIT ÎN FOLCLORUL ROMÂNESC ŞI UNIVERSAL

R
117

editura enciclopedică

ARGUMENT

Preocupările mele cu privire la balada aflată în discuție datează de la sfârșitul deceniului al VI-lea al secolului trecut, pe când efectuam un stagiu de specializare la Deutsches Volksliedarchiv din Freiburg, pe baza unei burse acordate de Fundația Alexander von Humboldt. În planul meu de cercetare de atunci figurau baladele „Meșterul Manole" și „Soarele și Luna". Când mi-am propus aceste studii nu prevedeam caracterul copleșitor al celor două teme. Am înțeles însă curând că nu stă în puterile mele să realizez ambele lucrări în perioada de bursier. Despre „Soarele și Luna" am prezentat o comunicare la Deutsches Volksliedarchiv, în Freiburg, în 1967 și am continuat să adun material documentar, dar m-am concentrat asupra „Meșterului Manole", în legătură cu care am publicat studiul monografic în 1973 și corpusul de texte în 1997.

Documentarea pentru „Soarele și Luna" a fost încheiată în linii mari în anul 1985, programat fiind ca puțin timp după aceea să predau manuscrisul la tipar. Soarta a vrut altfel. A urmat o perioadă în care vechile mele preocupări aveau să fie lăsate să aștepte. Datorez familiei și unor prieteni păstrarea intactă a variantelor de baladă și colind adunate până atunci, la care s-au adăugat, cu vremea, tot mai multe informații din alte literaturi populare cu privire la motivul incestului. Dacă manuscrisul ar fi fost pierdut, puterile nu m-ar mai fi ajutat să-l reconstitui și probabil că lucrarea ar fi rămas doar în amintirea mea.

Absența mea din țară și încheierea lucrării acum, departe de izvoarele atât de necesare studiilor de folclor, face ca ea să aibă unele lacune, mai ales cu privire la bibliografia de după 1985 a temei, procurarea cărților, dar mai ales a publicațiilor periodice românești, fiind greu de realizat în străinătate. Pe de altă parte însă, dacă aș fi încheiat lucrarea în țară, n-aș fi avut acces la o bună parte a literaturii privitoare la motivul incestului în folclorul universal. Pierderi de o

parte, câştiguri de alta, aceasta e soarta lucrărilor de folclor oriunde ar fi realizate ele: trebuie să piardă ceva, pentru a câştiga altceva. Nu le pot avea pe amândouă. Totuşi, corpusul de texte pe care se bazează lucrarea cuprinde 528 documente româneşti din publicaţii şi arhive, ceea ce reprezintă o solidă bază documentară, depăşită cantitativ doar de corpusul „Mioriţa", alcătuit de A. Fochi.

Pentru condiţiile de lucru create la Freiburg aduc mulţumiri Fundaţiei Alexander von Humboldt şi Arhivei pentru cercetarea cântecului popular german (DVA), în special profesorilor Rolf Wilhelm Brednich şi Lutz Röhrich. Recunoştinţă port celor care au avut grija manuscriselor mele, precum şi colegilor care au răspuns la scrisorile prin care le-am solicitat material documentar din arhivele conduse de dânşii: Ion Cuceu (Arhiva de Folclor a Academiei Române-Cluj), Sabina Ispas (Institutul de Etnologie „Constantin Brăiloiu" din Bucureşti), Ion H. Ciubotaru (Arhiva de Folclor a Moldovei şi Bucovinei din Iaşi), Otilia Hedeşan (Arhiva de Folclor a Universităţii din Timişoara). Mulţumesc, de asemenea, Bibliotecilor Universitare din Iaşi (Camelia Boca) şi Cluj (Olimpia Oprea), Bibliotecii Astra-Sibiu (Ion Mariş), Bibliotecii Mitropoliei-Iaşi, precum şi Centrelor Judeţene de Conservare şi Valorificare a Tradiţiei şi Creaţiei Populare Braşov şi Teleorman (Romulus Toma). Sentimente de gratitudine exprim colegilor Gheorghe Pavelescu, Amalia Pavelescu şi Stelian Cârstean, care mi-au pus cu generozitate la dispoziţie colecţiile lor din sudul Ardealului, respectiv din Nordul Moldovei, şi nu în ultimul rând colegilor şi prietenilor Viorica Nişcov, N. Constantinescu, Lucia Cireş, Iordan Datcu, Petre Clepe, Ştefan Almási, Victor Cirimpei, Mihai Canciovici, Elvira Pavel, Rodica Raliade, Doina Grecu, Viviana Capel, care mi-au transmis preţioase informaţii bibliografice sau texte.

Aduc mulţumiri soţiei mele, Florica Taloş, primul meu interlocutor în probleme de folclor, pentru felul în care mă însoţeşte de peste patru decenii, luând pe umeri o parte din greul pe care ar fi trebuit să-l duc eu, spre a-mi înlesni munca de cercetare. Îi mulţumesc pentru felul în care a ştiut să depăşească dificultăţile care s-au ivit în viaţa noastră şi pentru că mi l-a dăruit pe Ion-Florin. Nu în cele din urmă adresez mulţumiri Editurii Enciclopedice, directorului ei, Marcel Popa, pentru buna colaborare la editarea cărţii.

Köln, primăvara 2003, 2004

PARTEA I

INTRODUCERE

1. Un templu arhaic al culturii românești

Am arătat altă dată că baladele „Miorița", „Meșterul Manole", „Soarele și Luna" și, într-o anumită măsură, „Voichița" formează templul arhaic al culturii populare românești și că ele par să fie opera unuia și aceluiași autor, care lucrează cu același material, cu aceleași unelte și cu aceleași culori. Într-o exprimare mai modernă am putea spune că ele sunt opere din aceeași generație, unitatea lor putând fi recunoscută cu ușurință[1].

Afirmația poate fi acum detaliată și argumentată. Autorul de care vorbim apelează de fiecare dată la mit. În „Meșterul Manole" tratează *mitul jertfei zidirii*, după care o construcție poate fi ridicată doar dacă în fundamentul ei a avut loc un sacrificiu uman. Măiestria poetului se arată însă în felul în care tratează mitul. El nu descrie sacrificarea unei ființe umane oarecare, ci pe aceea a frumoasei și nevinovatei soții a meșterului însuși. Sacrificiul trebuie să fie exemplar, pentru a consacra o biserică. Mai mult, soția meșterului nu e singura victimă în text; ea moare pentru că așa doresc forțe misterioase, iar meșterul e sortit morții pentru genialitatea și ambiția lui. Poate părea paradoxal, dar ținta forțelor obscure e moartea meșterului. Ea are loc treptat și începe prin pierderea a ceea ce avea mai scump pe lume, căci, sacrificându-și soția, meșterul renunță la fericirea terestră. Se poate spune că amândoi sunt sacrificați pentru calitățile lor excepționale, dovadă faptul că, în biserica ridicată prin jertfirea lor, creștinii se vor ruga etern pentru mântuirea sufletelor lor.

În „Soarele și Luna", poetul la care ne referim abordează mitul genezei celor doi aștri. Și aici el știe să dea forță mitului prin aceea că așază la originea

[1] Ion Taloș, *Meșterul Manole. Contribuție la studiul unei teme de folclor european. II. Corpusul variantelor românești*. București, 1997, p. XIX-XXV.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI
LITERE

celor doi aştri o relaţie erotică, interzisă între fraţi. Cei doi sunt fraţi de caractere cu totul deosebite, căci *el* arde de dragoste pentru singura fată din univers, care corespunde idealurilor lui de frumuseţe, pe când *ea* nu e numai o femeie frumoasă şi îndemânatică, ci şi una cu o conştiinţă religioasă de neclintit. Ea încearcă să găsească argumente care să-l facă pe frate să abandoneze ideea de a o lua în căsătorie, altfel spus, ea condiţionează acceptarea căsătoriei cu el de realizarea unor lucruri supraomeneşti, în speranţa că el va eşua. Iar când vede că el a reuşit să facă ceea ce ea considera că e imposibil, se sinucide.

„Miorița", care are ca obiect motivul nunţii mortului, nuntă la care Soarele şi Luna participă ca naşi, stelele ca nuntaşi, munţii ca preoţi, iar păsărelele ca lăutari, apropie acest text de balada fratelui incestuos şi dobândeşte caracter de mit.

În sfârşit, în „Voichița", poetul sondează alt domeniu al psihicului uman, prin introducerea în text a unei fiinţe mitice, Ciuma, şi a blestemului de mamă, care nu dă greş niciodată. Ciuma răpeşte toţi feciorii bătrânei Voica, iar blestemul de mamă creează figura strigoiului supus, care se scoală din morţi şi îşi îndeplineşte promisunea de a aduce pe soră-sa în vizită, după care se întoarce în lumea morţilor.

Cei patru piloni ai templului culturii noastre arhaice au comun sentimentul cosmic. În „Meşterul Manole" toată acţiunea se desfăşoară pe pământ, dar vocea protagonistului se aude în ceruri, de unde vin, ca ajutoare, piedicile în calea Anei; sacrificiul protagoniştilor nu e zadarnic, deoarece trupurile lor trec în eternitate, ea ca biserică, el ca izvor de ape lecuitoare; în „Miorița", Soarele şi Luna devin naşii imaginari ai ciobanului răpus, stelele nuntaşi, munţii preoţi, iar păsările lăutari, reunind astfel cerul şi pământul; acelaşi motiv apare şi în variantele intracarpatice ale „Cununiei fraţilor", pe când „Nunta Soarelui" cuprinde întreg universul: îndrăgostitul se înalţă la cer, vorbeşte cu Dumnezeu şi cu sfinţii, e purtat prin rai şi prin iad, în timp ce sora, învinsă, se aruncă în mare şi se preface în mreană. Fratele o urmează şi în lumea acvatică, de unde cei doi sunt proiectaţi pe cer, la imensă depărtare unul de altul, ceea ce induce ideea că, şi pe cer, sora fuge de fratele ei şi că acesta o urmăreşte zadarnic. Ei sunt integraţi în partea superioară a cosmosului, devin părţi componente eterne ale acestuia, părţi fără de care lumea n-ar mai putea fi imaginată. Dacă Soarele nu obţine satisfacerea plăcerilor terestre, pentru care ar fi fost gata să se sacrifice, lui şi surorii lui li se oferă un alt statut, ei devenind pereche pe alt plan, spre bucuria semenilor lor de odinioară, oamenii. În „Voichița" e adusă în scenă lumea celor vii şi a celor morţi: Constantin se scoală din morţi şi îşi respectă promisiunea de a o aduce pe soră-sa, pentru a mângâia sufletul bătrânei mame;

ei galopează noaptea, sub razele Lunii, iar păsările sunt uimite de acest fapt nemaivăzut.

Un alt mijloc care stă la dispoziția poetului anonim este metamorfozarea. În „Soarele și Luna" asistăm chiar la metamorfozări succesive: sora e transformată mai întâi în mreană, apoi e prefăcută în Lună, pe când fratele e prezentat când astru, când bărbat pământean. Până la urmă, cei doi frați devin principalii aștri cerești. În „Meșterul Manole", Ana dă corp bisericii visate de soțul ei, iar meșterul e prefăcut în fântână cu ape tămăduitoare, pe când zidarii devin simpli bolovani. În „Voichița", fiul mort recapătă viață, își aduce sora din depărtare și se întoarce în lumea morților, ceea ce echivalează cu o metamorfoză; totodată sicriul sau „stâlpul de la cap" se preface în cal, pânza de pe ochi în șa, lumânarea în frâu, perna de la cap în traistă și colac. În fine, în „Miorița", moartea e prezentată ca nuntă.

Autorul acestor patru balade cunoaște și utilizează forța cuvântului, pe care a învățat-o probabil din Sfânta Scriptură. În „Miorița", ciobanul își descrie propria moarte atât de convingător, încât ai crede că totul s-a petrecut după cuvintele lui. În „Meșterul Manole", în momentul în care protagonistul se roagă ca în fața soției lui să se ivească piedici de netrecut, acestea apar cu adevărat. În „Soarele și Luna" e suficient ca eroul masculin să pocnească din bici sau să construiască „în gând" scara până la cer sau podul peste mare, pentru ca acestea să devină realitate. În „Voichița", mama celor nouă frați rostește îngrozitorul blestem, ca fiul ei mort, Constantin, să nu putrezească până când își va îndeplini promisiunea de a-i aduce fiica din depărtare; auzind blestemul, Constantin roagă pe Dumnezeu să-i transforme obiectele mortuare în cal, șa, frâu etc., apoi iese din mormânt și realizează cele promise, după care el e primit definitiv printre cei morți.

Asemănări pot fi constatate între cele patru balade și în privința vieții lor folclorice, adică a răspândirii, morfologiei, funcției și frecvenței lor. Toate sunt cunoscute pe întreg teritoriul folcloric românesc. „Miorița", „Meșterul Manole" și „Soarele și Luna" cunosc două tipuri principale: unul simplu, cu text scurt și cu funcție de colind sau de cântec, la nord și la vest de Carpați, celălalt, dezvoltat, poematic, cu funcție de baladă, colind sau plugușor, în sudul și estul Carpaților. „Voichița", în schimb, e mai unitară sub raportul conținutului, dar ea există atât ca baladă, cât și ca legendă în proză.

Se știe că „Miorița", ca baladă, e exclusiv românească. „Soarele și Luna" circulă în forme asemănătoare la români și la slavi. „Meșterul Manole" și „Voichița" sunt răspândite în tot sud-estul european, ca balade, pe când în restul continentului circulă sub formă de legendă în proză.

Ceea ce diferențiază cele patru balade este însă măsura în care au fost ele cercetate. Despre „Miorița" și „Meșterul Manole" s-a scris imens, au fost întreprinse cercetări speciale de teren și a fost alcătuit pentru fiecare câte un corpus de texte, așa încât

cercetarea lor în continuare e posibilă oriunde pe glob. Folcloristica românească a dat un bun exemplu de cercetare la finele secolului al XX-lea, exemplu care sperăm să fie urmat şi de popoarele vecine. În schimb, „Soarele şi Luna" şi „Voichiţa" au constituit mai rar obiect de cercetare pentru folcloriştii români. Abia acum apare corpusul şi un studiu monografic asupra celei dintâi. Cu toate că au fost publicate unele studii parţiale, o lucrare monografică privitoare la „Voichiţa" rămâne încă un deziderat[2].

2. „Cununia fraţilor" şi „Nunta Soarelui" în atenţia folcloriştilor şi a scriitorilor

V. Alecsandri şi Fr. W. Schuster

Evaluarea tuturor contribuţiilor privitoare la această baladă e greu de realizat, câtă vreme nu există o bibliografie la zi a etnografiei şi folclorului românesc. Vom arăta, totuşi, că balada noastră se numără printre primele texte epice înregistrate pe la mijlocul secolului al XIX-lea, când V. Alecsandri şi Fr. W. Schuster (pe atunci director al gimnaziului săsesc din Sebeş) culegeau aproximativ în acelaşi timp, fără a şti unul de altul, primul în Principate, celălalt în Ardeal, câte o variantă a temei care ne preocupă. Lumea literară românească ia cunoştinţă de varianta Alecsandri în 1853, iar prin traducerea cântecelor bătrâneşti în limbi de mare circulaţie, textul ei pătrunde curând şi în literatura universală[3]. Varianta înregistrată de Schuster apare în 1862, în traducere germană, şi anume, în anuarul gimnaziului săsesc din Sebeş[4]. E meritul profesorului Gh. Pavelescu[5] de a o fi scos din uitare şi a o fi pus în ultima vreme la dispoziţia cercetării româneşti.

---

[2] Gh. Vrabie, *Călătoria fratelui mort sau motivul Lenore în folclorul sud-est european*. În: Limbă şi Literatură, 1957, vol. 3, p. 157–293; Id., *Balada populară română*. Bucureşti, 1966, p. 108–144; Theodor Trâpcea, *Balada „Călătoria fratelui mort" la aromâni*. În: Revista de Folclor 3, 1958, nr. 4, p. 137–139; Felicia Marinca, *O variantă a baladei călătoria fratelui mort (motivul Lenore)*. În: Limbă şi Literatură, 1962, vol. 6, p. 387–395.

[3] A tradus-o mai întâi poetul însuşi: *Ballades et chants populaires de la Roumanie (Principautés Danubiennes)*. Paris, 1855; a urmat, curând după aceea, W. v. Kotzebue: *Rumänische Volkspoesie*. Berlin, 1857 şi Johann Karl Schuller, *Ueber einige merkwürdige Volkssagen der Romänen*. Sibiu, 1857; Idem: *Romänische Volkslieder. Metrisch übersetzt und erläutert*. Hermannstadt, 1859; Mailand Oszkár, *Die Hochzeit von Sonne und Mond*. În: *Acta Comparationis Litterarum Universarum* 18, 1886, p. 115–119. Traducerea engleză o datorăm lui W. D. Snodgrass, *Five Folk Ballads*. Bucureşti, 1999, p. 40–47.

[4] Friedrich Wilhelm Schuster, *Ueber das walachische Volkslied (mit einer Auswahl erläutender Beispiele)*. În: Programm des evangelischen Untergymnasiums und der damit verbundenen Lehranstalten in Mühlbach am Schlusse des Schuljahres 1861/2. Hermannstadt, 1862, p. 3–28; cf. şi Friedrich Wilhelm Schuster, *Aus meinem Leben. Erinnerungen, Gedichte, Übersetzungen, Aus der Volksdichtung der Siebenbürger Sachsen*. Herasugegeben von Horst Schuller Anger. Bucureşti, 1981,

Alecsandri e şi primul care a exprimat unele opinii în legătură cu această baladă. Într-o scrisoare către Ion Ghica, datată Paris, 19 decembrie 1852, el anunţa pregătirea celui de-al doilea volum al cântecelor bătrâneşti şi punea în fruntea acestora „Soarele şi Luna", baladă care „se ridică la cel mai înalt grad de fantezie poetică"[6]. Apoi, în notele cu care însoţeşte această baladă, în ediţia din 1853, Alecsandri observă că legenda este, la români, una dintre „cele mai poetice" rămăşiţe de mitologie antică. „Soarele e un zeu frumos, cu părul de aur, carele, ca Apolon, cutrieră ceriul pe un car tras de cai". Ileana Cosânzeana este – observă poetul mai departe – „închipuirea cea mai poetică a geniului românesc; ea personifică tinereţa, frumuseţea, nevinovăţia virginală; suflet îngeresc, într-un cuvânt perfecţia omenirei sub chipul de copilă gingaşă şi răpitoare"[7]. Poetul observă totodată asemănarea dintre protagonista baladei şi Ileana Cosânzeana din numeroasele basme populare, făcând trimitere şi la poemul popular Arghir şi Elena[8].

Johann Karl Schuller

La numai patru ani după publicarea volumului al doilea al colecţiei Alecsandri apare interesanta broşură a lui Johann Karl Schuller privitoare la câteva legende populare româneşti demne de atenţie[9]. E vorba de trei mituri: al Soarelui, al lui Hercule şi al Ciclopului. Pentru tema noastră lucrarea lui Schuller e importantă, pentru că autorul dă una din primele traduceri în germană ale variantei Alecsandri şi pentru că pune în circulaţie informaţii cu privire la legendele Soarelui în mitologia altor popoare[10]. Schuller observă că şi în eposul nordic Edda, Soarele şi Luna sunt fraţi. El oferă informaţii din mitologia letonă şi din poezia populară sârbă, dar cele mai importante apropieri le face cu legendele antice greceşti şi romane: balada „Soarele şi Luna" ar reproduce dragostea dintre Apollon şi Artemis. Totodată constată că, la români, aceste legende nu pot fi de origine slavă, deoarece, spre deosebire de limbile romanice, în cele slave, ca de altfel şi în germană, Soarele e un substantiv feminin, iar Luna unul masculin. În fine, Schuller mai observă înrudirea dintre baladele „Soarele şi Luna" şi „Cicoarea"[11], pe care o traduce, de asemenea, în germană.

---

[5] Gh. Pavelescu, *Vechi cântece populare culese din zona Sebeşului*. În: Studii şi comunicări 5, 1990, p. 232.

[6] V. Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*. Ediţie îngrijită de D. Murărăşu. Bucureşti, 1971, p. XII.

[7] Id., *Ibid.*, p. 26–27.

[8] E vorba de *Istorie despre Arghir cel frumos şi despre Elena cea frumoasă şi pustiită crăiasă*. Sibiu, 1801, de mai multe ori editată în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

[9] Johann Karl Schuller, *Ueber einige merkwürdige Volkssagen der Romänen*. Sibiu 1857.

[10] *Ibid.*, p. 4–14.

[11] *Ibid.*, p. 14–16.

Lui Schuller îi datorăm şi o antologie de poezii populare româneşti în germană, din care nu lipseşte nici traducerea amintită mai sus, revizuită, a baladei „Soarele şi Luna" din colecţia Alecsandri[12]. Pasionat de problema paralelelor, Schuller îşi îmbogăţeşte documentaţia cu privire la apropierile dintre mitologia românească şi cea greco-romană, adăugând informaţii din literatura populară lituaniană şi comentând varianta atunci ieşită de sub tipar a lui At. M. Marienescu.

Jean Cratiunesco

Curând după ediţia definitivă a colecţiei Alecsandri apare la Paris studiul de antropologie culturală al lui Jean Cratiunesco, în care se ocupă şi de balada „Soarele şi Luna"[13]. Pentru el, balada „qui raconte le mariage du Soleil et de la Lune" izvorăşte dintr-o „alliance d'un naturalisme naïf avec les réminiscences antiques et les idées plus récentes de l'enseignement chretien". Pe lângă descrierea variantei Alecsandri, Cratiunesco prezintă o variantă care „circule en d'autres contrées", în care Soarele şi Luna sunt soţi, copiii lor sunt stelele, dar, într-o bună zi, Soarele părăseşte căminul conjugal şi merge în lume, iar Luna şi stelele încearcă în zadar să-l întoarcă din drumul său. Autorul compară cele două legende şi apreciază creştinismul generos al poeziei naţionale, impregnată de reminiscenţe mitologice şi temperată de un larg spirit de toleranţă.

At. M. Marienescu şi Gr. Silaşi

În articolul *Ionu Iorgovanu si sierpele negru*, At. M. Marienescu[14] se referă la unul dintre motivele foarte frecvente ale baladei noastre: Soarele care umblă pe nouă cai. Grigore Silaşi, în unul din suita de articole publicate de-a lungul anilor 1876-1877, *Românul în poesia sa poporală*, citează „escelentea balada alegorica «Sórele si lun'a»", în care vede „întregu mitulu despre Apoline", iar în sora Soarelui „una reminiscentia a Elenei troiane"[15].

---

[12] *Römänische Volkslieder*. Metrisch übersetzt und erläutert von Johann Karl Schuller. Hermannstadt, 1859, p. 56–60, 107–108.

[13] Jean Cratiunesco, *Le peuple roumain d'après ses chants nationaux. Essai de littérature et de morale*. Deuxième édition. Paris, 1874, p. 187–190.

[14] Partea esplicatória. În: Familia 10, 1874, p. 112–116.

[15] Transilvania 10, 1877, nr. 12.

M. Eminescu

Încă nu fuseseră publicate decât două-trei variante ale baladei „Soarele şi Luna"[16], când Eminescu schiţa basmul „Vasilie – finul lui Dumnezeu"[17]. Manuscrisul 2278, în care e cuprins acest basm, pare să dateze din anii 1876 şi 1880. Textul nu e redactat definitiv, dar cuprinde în întregime legenda cununiei dintre Soare şi Lună. Noutatea textului eminescian constă în aceea că acţiunea are loc la începuturile lumii, când nu erau alţi oameni pe pământ decât doi fraţi: Sf. Soare şi Sf. Lună, ei neavând altă posibilitate de a se căsători decât săvârşind incestul – un incest „de forţă majoră", de felul celor despre care va fi vorba în ultimul capitol al acestei lucrări; mai întâi Soarele, apoi Luna cer aprobarea lui Dumnezeu, dar n-o primesc; Luna e purtată prin iad şi prin rai, dar, până la urmă, fratele şi sora se hotărăsc să se cunune şi fără încuviinţarea lui Dumnezeu; scena din biserică e descrisă ca în colindele ardelene, iar încheierea acţiunii diferă de tot ce ştim: mirele şi mireasa sunt luaţi de un nor gros şi aşezaţi, el la răsărit, iar ea la apus. Lunii i-a dat Dumnezeu puterea de a porunci să crească pădurile „şi ape să se facă pe lumea asta şi i-au dat numele Ileana Cosinzeana. Într-un fel pe lumea asta şi-ntr-alt fel pe lumea cealaltă".

Nu deţinem din păcate nici o informaţie despre izvorul acestei legende, care nu e doar un rezumat al vreuneia dintre variantele publicate până atunci. Nu ştim nici cât din legendă e invenţia poetului, dar ea pare că se află, alături de alte izvoare folclorice, la baza capodoperei eminesciene „Luceafărul".

Dora D'Istria şi Mailand Oszkár

În ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea creşte numărul autorilor care exprimă opinii cu privire la balada pe care o cercetăm. Dora D'Istria scrie un sdudiu asupra căruia literatura de specialitate n-a atras încă atenţia, intitulat *Danses et chansons nationales des roumains*[18], în care povesteşte subiectul baladei, dar nu aduce elemente noi.

Câteva contribuţii ne-a lăsat pionierul cercetării raporturilor româno-maghiare în domeniul folclorului, Mailand Oszkár. El aprecia că „Soarele şi Luna" ar apărea în colindul celor „două surorele", pe care l-a tradus în germană, împreună cu varianta Alecsandri a baladei[19]. Tot el a dat studiul *Az ég regéi.*

---

[16] E voba de varianta Alecsandri, de cea tipărită în revista *Albina* (Budapesta) 2, 1867, nr. 9 şi eventual de cea a lui T. T. Burada, *O călătorie în Dobrogea.* Iaşi, 1880, p. 165–173.

[17] M. Eminescu, *Literatura populară.* Ediţie critică îngrijită de D. Murăraşu. Bucureşti, 1977, p. 148.

[18] Acta Comparationis Litterarum Universarum 11, 1884, p. 67–85, 117–122. Dora D'Istria se referise la balada noastră şi într-un articol din Revue des deux mondes, 1859, p. 429–459 (ap. Iordan Datcu, *Dicţionarul etnologilor români,* 1. Bucureşti, 1998, p. 238).

[19] Acta Comparationis Litterarum Universarum 18, 1886, p. 90–91 şi 116–119.

Román népfelfogás[20], unde se referă la concepția poporului român despre cer. El cunoaşte variante ardeleneşti ale temei, în care tânărul cere mamei pe soră-sa de soție, aceasta îl supune la proba construirii podului de aramă, pod pe care autorul îl consideră a fi reprezentat de curcubeu; apoi îi cere construirea unui pod de argint, pe care Mailand îl identifică cu calea lactee; în cele din urmă, mama e nevoită să-şi dea consimțământul, dar în biserică, pe când preotul dădea să oficieze cununia, icoana Maicii Domnului şi-a întors fața către perete, ceea ce o face pe mireasă să-şi ia cununa de pe cap – de aceea Luna nu are raze, interpretează Mailand – şi să se arunce în mare, zicând că preferă să fie rugină pietrelor şi mâncare peştilor decât soție fratelui ei. În continuare, autorul analizează motivul cailor care pasc în rai, pe cel al raiului şi al iadului, şi compară pe Ileana Cosânzeana cu paralela ei maghiară, Tündér Ilona. Mailand cercetează aceeaşi temă şi în *Mytosi elemek a román népköýltészetben*[21]. Lui Mailand îi atribuim şi studiul nesemnat *Das Monstrum oder die Hochzeit von Sonne und Mond. Kurzgefasste Beitrag der vergl. Religionswissenschaft und Ikonographie*[22]. Pornind de la ideea că nunta dintre Soare şi Lună, pe care autorul o urmăreşte iconografic pe suprafețe întinse, e un monstru, el aminteşte „die wunderschöne volksballade der Rumänen", pe care o dă în traducere (colindul ardelenesc „colo jos în prundurele" şi varianta Alecsandri). El mărturiseşte că nu poate insista asupra baladei noastre, dar susține că aceasta are o vârstă respectabilă şi e de o frumusețe literară căreia numai cu greu i s-ar putea găsi perechea.

G. Dem. Teodorescu

Spre sfârşitul secolului al XIX-lea sporeşte numărul variantelor publicate ale baladei, dar culegătorii nu fac decât rareori observații demne de a fi luate în considerare aici. Reținem doar opinia lui G. Dem. Teodorescu, după care „descrierea raiului şi a iadului" se face în baladă „conform legendelor creştine"; el propune să fie comparat acel pasaj din baladă cu „cântarea de stea care începe cu versul «Acum ceasul mi-a sosit»"[23].

B. P. Hasdeu

Vom arăta meritele culegătorilor răzleți la fiecare versiune şi subversiune a temei. În cele ce urmează amintim doar realizările acelor învățați care au transformat culegerile de folclor, dintr-o chestiune particulară, în activitate

---

[20] Magyar Polgár 29, 1886, nr. 121.

[21] A Hunyadmegyei tõrténelmi és régészeti társaság évkõnyve 3, 1886, p. 70–79.

[22] Acta Comparationis Litterarum Universarum 18, 1886, p. 75–106.

[23] G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare române* (1885). Ediție critică, note, glosar, bibliografie şi indice de George Antofi. Bucureşti, 1982, p. 481.

organizată pe plan național: B. P. Hasdeu, N. Densușianu ș.a. Hasdeu a lansat în 1884/85, în toate regiunile locuite de români, inclusiv în Transilvania și Banat, chestionarul intitulat „Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română", care avea ca scop culegerea materialelor necesare pentru redactarea marii lucrări „Etymologicum Magnum Romaniae"[24]. Răspunsurile primite de Hasdeu (17 000 de pagini, din 773 localități) marchează o epocă de mare importanță pentru folcloristica românească. Acest imens material a fost sistematizat de Ion Muşlea și O. Bîrlea[25], ceea ce permite evaluarea corectă a lui, inclusiv în ceea ce privește tema noastră. Chestiunea cu nr. 177 i-a adus lui Hasdeu un material, pe care nimeni nu-l bănuise a fi atât de bogat, cu privire la Soare și Lună în credințe și legende. Cu ajutorul lui poate fi alcătuită o adevărată biografie a celor doi aștri, biografie care constituie, în același timp, substratul care a dat naștere baladei noastre și din care aceasta se hrănește neîncetat. Mai puțin noroc a avut Hasdeu la adunarea unor variante ale acestei balade. Doar trei texte poetice i-au fost trimise: unul din Maidan (Brădișoru de Sus)-CS, altul din Orlat-SB și al treilea din Garvăn-TL.

Cum se știe, Etymologicum Magnum Romaniae n-a fost dus până la capăt, deci balada „Soarele și Luna" n-a beneficiat de o cercetare specială, cum probabil intenționa să facă Hasdeu, dar ea e citată de cel puțin 10 ori în volumele realizate ale marelui dicționar. Hasdeu se referă la baladă mai întâi în articolul *Adam*, în care scrie: „Se pare că tocmai funcțiunea cea astronomică a lui Adam suit într-o sferă mai pe sus de cei doi luminători, ne întâmpină în balada *Soarele și Luna*, așa după cum se cântă în Dobrogea". Hasdeu reproduce aici acel pasaj din varianta T. T. Burada, în care Luna îl trimite pe Soare la moș Adam, pentru a se spovedi, iar acesta îl poartă prin iad și prin rai. Versuri ale aceleiași balade servesc însă lui Hasdeu ca argumente și exemplificări în articolele: *alb, amândoi, an, aramă, argea, arzător, ascult, atunce/atunci, Avram, bat* (s.v.). Ne surprinde faptul că Hasdeu nu citează din variantele trimise de corespondenții lui, ci din acelea publicate de V. Alecsandri, T. T. Burada, G. Dem. Teodorescu, Ion Pop-Reteganul. Probabil că și-a propus să citeze din texte tipărite, accesibile cercetătorilor.

Nic. Densușianu

Spuneam că o inițiativă similară a avut N. Densușianu. Acesta a lansat „Cestionariu despre tradițiunile istorice și anticitățile țerilor locuite de români", partea I

---

[24] *Etymologicum Magnum Romaniae*. București, 1886–1898.

[25] Ion Muşlea, Ovidiu Bîrlea, *Tipologia folclorului din răspunsurile la Chestionarele lui B. P. Hasdeu*. București, 1970. Recent, I. Oprișan a editat o mare antologie din răspunsurile la chestionar: Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Soarele și Luna. Folclor tradițional în versuri*. I, II. București, 2002.

în 1893, iar a II-a în 1895. A primit 1 111 răspunsuri, pe care le-a sistematizat A. Fochi[26]. O valoroasă antologie de texte poetice din manuscrisele N. Densușianu a realizat I. Oprișan[27]. În sistematizarea făcută de Fochi găsim unele legende și credințe privitoare la cosmogonie[28], dar se pare că Densușianu s-a orientat mai puțin spre credințele despre Soare și Lună. În schimb, el a primit nu mai puțin de 23 de legende în proză, din care unele par mai degrabă rezumate ale baladei, și 11 texte poetice, care constituie o adevărată mină de aur pentru cercetător. Trebuie să remarcăm că nici unul dintre aceste texte nu provine din Transilvania.

S. Fl. Marian

Tot spre sfârșitul secolului apar unele dintre marile lucrări ale folcloristicii românești, în rândul cărora se numără și monografiile lui S. Fl. Marian. Acesta a publicat unele variante bucovinene (una din Vatra Dornei și Horodnicu de Jos, alta din Ilișești) ale cântecului despre incestul fratern zădărnicit, împreună cu valoroase informații despre circulația acestei teme în Țara de Sus. A publicat, de asemenea, două variante ale baladei „Soarele și Luna", pe care le declară în mod eronat a fi din Transilvania. În monografia sa „Nunta la români", vorbind despre „funcționarii" nunților, își extrage exemplele din variantele ardelene și bucovinene cunoscute atunci ale „Cununiei fraților". Marian documentează și discută episodul nașilor și nuntașilor cosmici[29], dar lucrarea lui ne va servi și la explicarea altor motive ale textelor cercetate. Material comparativ găsim și în alte lucrări ale lui, de pildă în colecția de legende referitoare la insecte, în care, vorbindu-se despre albină, suntem informați și despre motivul însurătorii Soarelui[30].

L. Șăineanu

Altă mare lucrare a folcloristicii românești este, fără îndoială, „Basmele române" a lui L. Șăineanu. Evident, nici de aici nu putea lipsi tema incestului zădărnicit. Vorbind despre animism, Șăineanu arată: „Lumea cerească nu-i deosebită de cea pământească și tendința de personificare universală ne înfățișează

---

[26] Adrian Fochi, *Datini și eresuri populare de la sfârșitul secolului al XIX-lea: Răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densușianu.* București, 1976.

[27] Nic. Densușianu, *Vechi cântece și tradiții populare românești. Texte poetice din răspunsurile la „Chestionarul istoric" (1893–1897).* Text ales și stabilit, studiu introductiv, note, variante, indici și glosar de I. Oprișan. București, 1975.

[28] Fochi, *op. cit.*, p. 79–80.

[29] S. Fl. Marian, *Nunta la români. Studiu istorico-etnografic.* București, 1890, p. 210–212.

[30] Sim. Fl. Marian, *Insectele în limba, credințele și obiceiurile românilor.* București, 1903, p. 131.

Soarele şi Luna ca fiinţe omeneşti, oarecum ca flăcău şi fată, ca soră şi frate cari se iubesc (după cum în mitologia greacă luna se îndrăgeşte de Endymion) şi, spre a scăpa de incest, rămân pururea despărţiţi"[31]. El îşi argumentează afirmaţia cu ultimele cinci versuri ale variantei Alecsandri, iar în notă indică variantele cunoscute, până la acea dată, din Ardeal, Bucovina, Dobrogea, Muntenia. De interes e şi capitolul despre „descinderile infernale". Aici citează varianta G. Dem. Teodorescu, „în care moş Adam şi moaşa Iova duc Soarele, ca să-l sperie, în locaşul muncilor eterne"[32]. În fine, în „Adnotaţiuni" se referă la balada „Cicoarei", care a fost prefăcută în „fragedă floare cu ochi după Soare", apoi dă informaţii preţioase despre mama, sora (sau surorile), precum şi despre fetele Soarelui[33]. Lucrarea lui Şăineanu conţine multe alte informaţii cu privire la Soare şi Lună, unele dintre acestea vor fi luate ca material comparativ şi în prezenta monografie.

Virgil Oniţiu şi Sebastian Stanca

Ultimii ani ai secolului al XIX-lea ne dăruiesc şi câteva studii speciale. Consemnăm mai întâi pe acela al lui Virgil Oniţiu cu privire la straturile din poezia populară[34]. Oniţiu distinge patru straturi: păgânismul, creştinismul, patrioţii şi haiducii. Pentru el, balada „Soarele şi Luna", amestec de elemente păgâne şi creştine, ar fi apărut în perioada secolelor al IV-lea – al VI-lea. Opinia lui Oniţiu va fi reluată mereu de cercetători.

Asemănător în unele privinţe e studiul clericului Sebastian Stanca, publicat sub titlul *Legenda „Sórele şi Luna" ca document despre originea romană a poporului român*[35]. Stanca cercetează varianta G. Dem. Teodorescu şi porneşte de la ideea că originile acestei balade trebuie căutate „în timpurile formării poporului român". El apreciază că stabilirea originii ei „în timpurile vechi, romane" ar putea fi susţinută cu următoarele argumente: 1. „amorul secsual între frate şi soră", element păgân, respins de „religiunea creştină", ar indica faptul că „legenda a trebuit să-şi ia începutul în timpul păgânismului, când rudeniile cele mai apropiate se căsătoriau între ele"; 2. romanii vedeau în toate fenomenele naturii, inclusiv în corpurile cereşti, puteri divine, zeităţi, care erau înrudite. „Astfel, zeul sórelui, Apollo, era chiar frate cu zeiţa lunii, Diana", ceea ce se vede şi în baladă, şi ar

[31] Lazăr Şăineanu, *Basmele române în comparaţiune cu legendele antice clasice şi în legătură cu basmele popoarelor învecinate şi ale tuturor popoarelor romanice*. Bucureşti, 1895, ²1978, p. 19.

[32] Id., *ibid.*, p. 281.

[33] Id., *ibid.*, p. 637–638.

[34] Vatra 1, 1894, p. 98–99, 102, p. 142–144, p. 162–167.

[35] Musa. Fóia beletristică-scientifică 29, 1898/99, nr. 6. Aducem mulţumiri prof. Gh. Pavelescu pentru amabilitatea de a ne fi trimis prin e-mail textul lui Stanca.

constitui „un document despre originea străveche a ei"; 3. numele surorii, Sânziana, vine din lat. „Sancta Dianena" – scrie Stamca –, iar Ileana e de asemenea „păstrat din timpurile vechi"; totodată, Diana era zeița livezilor, a crângurilor, a florilor, a vânătorilor și în special a garoafelor, însușire care a fost menținută în baladă, unde Ileana e „Dómna florilor și-a garófelor"; 4. motivul urcării Soarelui la cer și faptul că Adam și Eva îl poartă prin iad și prin rai, pentru a-l face să renunțe la ideea lui de a se căsători cu soră-sa, e pus în legătură cu Aeneas, „eroul cel mare al romanilor", care, însoțit de tatăl său, călătorește prin lumea de dincolo, unde i-au fost arătați „și cei fericiți și cei nefericiți". „Tóte acestea sunt dovezi eclatante, că în adevăr poesia acésta, legenda despre sóre și lună e o urmă veche, din timpul strămoșilor nostri".

Spre sfârșitul studiului său, Stanca insistă supra elementelor creștine din baladă, arătând că legenda e „un amalgam de creștinism și păgânism", împrejurare ce dovedește că ea „și-a luat începutul în timpul când creștinismul abia începuse să se răspândească, în timpul când creștinismul cu păgânismul trăia încă în pace unul cu altul". Legenda – cum se exprimă Stanca – e o dovadă a originii poporului român, deoarece elementele romane ale ei „nu se pot privi de împrumuturi străine, ci de elemente culturale proprii poporului român".

Începutul secolului al XX-lea: Sperantia, Ciauşanu, Pamfile, Costin, Fecioru

În primii ani ai secolului al XX-lea publică Th. D. Sperantia studiul său *Introducere în literatura populară română*[36], în care face și observații îndreptățite cu privire la unele versuri nepopulare din varianta culeasă de la Petrea Crețul Șolcan.

Tot atunci încep să apară marile corpusuri în diverse domenii ale folclorului românesc. Între acestea se numără și lucrarea lui Gh. F. Ciauşanu consacrată superstițiilor. Asemenea altor înaintași, Ciauşanu consacră un capitol Soarelui (p. 75-89) și altul Lunii (p. 89-98). El rezumă varianta Alecsandri, remarcând paralela Soare-Lună și Apollon-Diana; totodată îmbogățește numărul credințelor și legendelor referitoare la cei doi aștri cu una destul de rară despre luminozitatea scăzută a Lunii, legendă cunoscută în unele regiuni ale României, ca și la bulgari: Luna „se tot lăuda că ea este mai frumoasă decât fratele ei", iar Soarele, „supărat foc, a luat o baligă de vacă și a asvârlit-o Lunii în față, ca să nu mai aibă cu ce se lăuda"[37].

În aceeași perioadă, Tudor Pamfile a avut ideea fericită de a alcătui un mic corpus de texte: credințe, legende și balade cu privire la dragostea Soarelui pentru soră-sa Luna. Textele provin din publicațiile vremii, din toate regiunile

---

[36] *Studiu comparativ*. București, 1904, p. 21, 331.

[37] *Superstițiile poporului român în asemănare cu ale altor popoare vechi și nouă*. București, 1914, p. 84.

locuite de români, şi a reprezentat de-a lungul secolului o bună sursă bibliografică pentru cercetătorii interesaţi de temă[38].

Menţionăm în treacăt lucrarea de interes regional *Balada bănăţeană*, a lui Lucian Costin, care consideră că, în Banat, balada în discuţie „s-a format prin imigraţiune din regiunea dunăreană Brăila-Romanaţi-Mehedinţi-Severin (pe valea Cernei şi a Timişului)", căpătând „o coloratură eminamente bănăţeană cu vechimea structurii între 1860-1890, deci [e] o baladă nouă"[39].

Am arătat că mulţi cercetători au văzut în „Soarele şi Luna" un amestec de elemente păgâne şi creştine. O poziţie singulară ocupă, în schimb, Theodor Fecioru, care contestă vehement prezenţa elementului păgân din baladă. El scrie: „Nu vedem nicăieri urme de mitologie păgână, ci, din contra, elemente creştine şi o atmosferă religios-morală tranşant deosebită de a celor vechi"[40].

Ion Muşlea şi Ion Diaconu

La aproape cinci decenii după lansarea chestionarului lui B. P. Hasdeu e rândul lui Ion Muşlea să reia culegerea cu ajutorul corespondenţilor. Muşlea, care întemeiase Arhiva de Folclor a Academiei Române în 1930, îşi formează un important grup de colaboratori, cărora le trimite, în 1934, chestionarul VIII „Pământul, apa, cerul şi fenomenele atmosferice după credinţele şi povestirile poporului"[41]. Răspunsurile sosite, ca şi unele culegeri realizate la îndemnul şi sub îndrumarea lui, acumulează nu mai puţin de 16 texte în versuri (colinde, balade) şi 33 de legende în proză referitoare la incestul fratern zădărnicit sau, mai general, la căsătoria Soarelui. Ca număr de texte ale temei noastre, acţiunea condusă de Ion Muşlea depăşeşte colecţiile înaintaşilor săi, dar ea are şi meritul de a arăta că, în ciuda tuturor schimbărilor survenite în viaţa socială a României după întâiul război mondial, tema incestului fratern continua să fie de interes pentru mediile folclorice.

Dintre folcloriştii care au cules mult material de teren în această perioadă merită să fie amintit aici Ion Diaconu, care ne informează despre felul în care un text uitat al „Cântecului Soarelui" a fost reactualizat de un lăutar din zona Râmnicu-Sărat[42].

---

[38] *Cerul şi podoabele lui după credinţele poporului român*. Bucureşti, 1915, p. 105–152.

[39] *Studii asupra folclorului bănătean*. Vol. II, s.l., s. a., p. 17–22, 130–131.

[40] *Poporul român şi fenomenul religios. Studiu pe marginea producţiunilor folclorice*. Bucureşti, 1939 (ap. O. Bîrlea, *Istoria folcloristicii româneşti*. Bucureşti, 1974, p. 545).

[41] Cf. Ion Muşlea, *Cercetări etnografice şi de folclor*. I. Bucureşti, 1971, p. XIII-XIV. Textul chestionarului a fost publicat recent în *Arhiva de Folclor a Academiei Române. Studii, memorii ale întemeierii, rapoarte de activitate, chestionare 1930–1948*. Ediţie critică, note, cronologie, comentarii şi bibliografie de Ion Cuceu şi Maria Cuceu. Cluj, 2003, p. 311–315.

Lucian Blaga

Lucian Blaga se numără printre puținii scriitori care s-au exprimat în legătură cu „Soarele și Luna", dar nici pe el tema nu-l preocupă în aceeași măsură cum l-au preocupat „Miorița" ori „Meșterul Manole". În *Elogiul satului românesc* susține că „matca stilistică populară, și cele înfăptuite sub auspiciile ei indică posibilitățile felurite ale viitoarei noastre culturi majore". Blaga ar dori, între altele, ridicarea cu o octavă mai sus a torentului de lirism din imnul mioritic, al morții, sublimarea și monumentalizarea bisericilor de lemn din Maramureș sau din Bihor[43], prelungirea în mari proiecțiuni metafizice a viziunii cuprinse în cunoscutele versuri populare despre florile sfinte (spicul grâului, vița vinului, lemnul Domnului), care zboară în poarta raiului și judecă florile „unde li-s miroasele". Apoi, poetul continuă: „Asemenea operații sunt destinate să ne dea presentimentul just al viitoarelor noastre posibilități de cultură majoră. Recitiți de exemplu legenda poetizată *Soarele și Luna* din colecția Teodorescu și veți găsi viziuni prin nimic inferioare celor mai admirate din marile poeme ale omenirei, de la *Divina Comedie* până la *Faust*"[44]. E probabil pentru prima oară în perioada modernă că o baladă populară românească e pusă alături de marile opere ale lui Dante și Goethe. Blaga se referea probabil la elementele creștine din baladă, cum e vizitarea de către Soare a raiului și a iadului, comune și operelor marilor scriitori amintiți de el. Regretăm că poetul n-a consacrat o lucrare baladei de care ne ocupăm, așa cum s-a întâmplat cu alte mituri naționale și universale.

Lucian Blaga, care organizase seri de poezie populară românească la Berna, pe când era diplomat în Elveția, avea și experiența impresionantă a succesului avut de balada „Soarele și Luna" în traducerea și recitarea poetului elvețian Hermann Hauswirth. Un bătrân etnograf, pe nume Dübi[45], „a mărturisit cu glas tremurat de emoție că exemplele de poezie populară românească citite de d-l Hauswirth constituie pentru dânsul, cunoscător al celor mai multe literaturi populare europene, *o adevărată revelație*. Ceea ce l-a mișcat mai presus de ori ce, a fost profunzimea și rezonanțele *sentimentului cosmic*, cu totul aparte, ce se desprinde din această poezie «mult superioară tuturor literaturilor populare europene pe care a avut prilejul să le cunoască»". L-au impresionat unitatea de stil a poeziilor populare românești și, special în cazul baladei „Soarele și Luna",

---

[42] *Folklor din Râmncu-Sărat*. II. Focșani, 1934, p. XCIII.

[43] După cum ne informează Ion Mușlea (*Contribuții la cunoașterea mișcării folclorice românești între anii 1925–1965*. În: Anuarul de Folclor 1, 1980, p. 42), tema bisericilor de lemn din Transilvania l-au preocupat pe poet de-a lungul întregii vieți.

[44] Citat după Marin Bucur, Lucian Blaga: *Dor și eternitate*. București [1971], p. 172. Cf. și *Eloge du village Roumain*. Paris, 1989, p. 24–25.

[45] E vorba probabil de Heinrich Dübi, cunoscut ca autor al unor studii cu privire la regiunea alpină Saas-Fee, la obiceiurile de primăvară, la zmei și la snoave din zona Berna.

vechimea ei considerabilă, ceea ce rezultă din amestecul elementului păgân cu cel creştin[46].

G. Călinescu

Şi G. Călinescu e procupat de raporturile dintre folclor şi literatură. Încă în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* (1941) scrie: „Importanţa capitală a folklorului nostru, pe lângă incontestabila lui valoare în măsura în care e rodit de culegătorul artist, stă în aceea că literatura modernă spre a nu pluti în vânt s-a sprijinit pe el în lipsa unei lungi tradiţii culte, mai ales fiind foarte mulţi scriitori de origine rurală. Dar atenţia n-a căzut asupra temelor celor mai vaste, mai adânci în sens universal, cum ar fi aceea a «soarelui şi lunei»; ci dimpotrivă asupra acelora care puteau constitui o tradiţie autohtonă"[47]. Aprecierea lui Călinescu despre valoarea folclorului „în măsura în care e rodit de culegătorul artist" contravine principiului de culegere şi publicare a literaturii populare în formă autentică. Din cele de mai sus rezultă însă că pentru G. Călinescu tema noastră e una dintre cele *mai vaste* şi *mai adânci în sens universal.* O considera superioară celor patru mituri, care constituie „punctele de plecare mitologice ale oricărui scriitor naţional" şi anume: *Traian şi Dochia, Miorița, Meşterul Manole* şi *Sburătorul*[48]. În subtext, opinia lui Călinescu ridică întrebarea: ce face pe scriitorul român să evite abordarea în opera lui a motivului „Soarele şi Luna", cu toate că acesta are un sens *mai adânc* decât cele patru, indicate mai sus, şi spre care s-au îndreptat preferinţele atâtor scriitori. Ar putea fi vorba de arhaicitatea motivului, care nu are un suport de credibilitate pentru mentalitatea modernă, dar, în acelaşi timp, şi de respingerea premeditată a lui, datorită sentimentului de oroare produs de ideea de incest între frate şi soră.

În „Estetica basmului", Călinescu revine asupra motivului, de data aceasta nu din punctul de vedere al raporturilor dintre folclor şi literatura scrisă, ci din acela al folclorului propriu-zis. Nu pare să fi avut însă la dispoziţie prea multe variante ale baladei, motiv pentru care îşi bazează demonstraţia pe un singur text, cel publicat de Enea Hodoş în *Convorbiri literare* din 1901. Acest lucru nu l-a împiedicat să sublinieze importanţa temei, scriind: „incestul reprezintă în mitologie ceea ce este adulterul în roman". „În balada *Soarele şi Luna*, intriga porneşte, nici vorbă, de la observarea alternării soarelui cu luna, interpretată ca o persecuţie sterilă. Antropomorfic, faptul este explicat ca o pedeapsă pentru o încercare sexuală patologică". Negăsindu-şi

---

[46] Lucian Blaga, *Ceasornicul de nisip*. Cluj, 1972, p. 159–162. Citatul ne-a fost comunicat de prof. Gh. Pavelescu.

[47] G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Madrid, Paris, Roma, Pelham N. Y. 1980, p. 62.

[48] Id., *ibid.*, p. 62–65.

fată pe potriva lui, Soarele „merge la sora lună", care, „după obiceiul fetelor dificile din basm, caută amânări, cerându-i o «punte peste munți», cu o fântână pe latura ei și un popă de ceară să-i cunune"; ea mai pretinde Soarelui „să facă scară de ceară, să se urce la cer să întrebe pe Adam și Eva dacă e bine ca un frate să ia pe soru-sa". Văzând că Soarele nu renunță la planul său, sora lui „se aruncă în fântână și Soarele o scoate de acolo și o aruncă pe cer" (Călinescu se îndepărtează de text, în care Dumnezeu îi pune pe cei doi frați pe cer). Evident, Călinescu se ocupă și de alte „drame pasionale, având ca punct de plecare patologia sexuală" (incestul tată-fiică), dar care rămân „mereu [la nivel] mental, neajuns la efectuare"[49].

G. Călinescu a scris și o mică piesă de teatru intitulată *Soarele și Luna*[50], apreciată ca un caz tipic de versificare și dramatizare având „ca ultim scop reinterpretarea modernă a mitului, în datele lui esențiale"[51]. Într-adevăr, aici Vâjbaba decide ca Elin să fie Soarele, iar Iana Luna, și ca ei să nu se poată lua de mână niciodată, să doarmă pe rând în paturi deosebite, să se rotească pe cer „cu-obrajii străluciți" și să fericească pe alții, ei „fiind nefericiți".

Dan Botta

Ideea susținută de Blaga și Călinescu, după care balada de care ne ocupăm ar merita să se afle în atenția creatorilor de literatură cultă, și-a găsit realizarea în „drama liturgică în patru acte" a lui Dan Botta, intitulată chiar *Soarele și Luna*. Drama a apărut prima oară în ediția postumă de *Scrieri* în patru volume, din 1968, dar a fost scrisă probabil în deceniul al cincilea al secolului al XX-lea[52]. După cum rezultă însă din eseurile lui, Dan Botta a fost preocupat de această temă încă din tinerețe. Numai că sub regimul comunist eseurile lui au făcut obiectul unor comentarii negative, dogmatice, și, prin aceasta, au fost înlăturate parțial din discuția publică, dacă e să amintim doar monografia *Mioriței*, de A. Fochi. În eseul intitulat *Unduire și moarte* Botta consideră că balada Soarelui și a Lunii e „un mit ceresc" străbătut „de boarea de la Eleusis", e o „liturghie păgână", „o solemnă adorație". Dacă *Luceafărul* eminescian „rezistă fascinației morții", iar „cerurile rămân statice, neviolate", în balada populară, acțiunea e dusă mai departe: Soarele e purtat prin iad și prin rai, acesta din urmă fiind paradisul visat de traci și descris de Herodot ca „un ospăț perpetuu". Pentru

[49] G. Călinescu, *Estetica basmului*. București, 1965, p. 273–276.

[50] G. Călinescu, *Opere 9. Șun. Teatru*. București, 1974, p. 429–438.

[51] I. Oprișan, *Prezența multiplă a culturii populare în literatura română contemporană*. În: *Temelii folclorice și orizont european în literatura română*. București, 1971, p. 466.

[52] Dan Botta, *Scrieri*. Ediție îngrijită de Dolores Botta. Prefață de Ion Biberi. III. Teatru. București, 1968, p.155–281.

Botta, acesta e „un straniu episod", care stabileşte legătura cu „adepţii doctrinei sufletului nemuritor, [care] se purificau printr-o plimbare rituală în Hadesul simbolic" şi căpătau garanţia „nemuririi lor". „Legenda încărcată de amintiri thracice a Soarelui şi Lunei, restituie azi ceva din cerul de la Eleusis". Făcând mereu referire la *Luceafărul*, Botta scrie: „Armonia lumii frântă printr-un dor sau printr-un gest, nu se poate restaura prin renunţare". Trebuie să se ivească „o altă configuraţie a lumii", „în a cărei armonie dorul sau gestul acela funest vor fi implicite". „Ideea acestei neîntrerupte căutări, acestui dor infinit care poartă pe aceleaşi cărări cele două corpuri – luminoase prin marea lor suferinţă – exprimă concepţia thracică: Existenţa este o durere. Suprema durere – existenţă atât de concentrată şi atât de vie – face lumină"[53].

Unele idei sunt reluate de Botta în conferinţa *Fântânile mistice ale „Luceafărului"*[54], dar cele de mai sus nu sunt altceva decât exerciţii pentru drama liturgică *Soarele şi Luna.* Nu ştim ca aceasta să fi fost jucată vreodată, punerea ei în scenă ridicând probleme greu de rezolvat, dar ea rămâne cea mai importantă prelucrare cultă a temei folclorice[55]. Privind-o din perspectiva strictă a folcloristului vom observa mai întâi că în textul dramei alternează versul cu proza şi că între versuri distingem fragmente ale baladei în varianta Alecsandri, continuate uneori cu versuri create de autor în stil popular ori împrumutate din alte cântece populare, din descântece sau din colinde.

Acţiunea dramei e plasată în lumea mirifică a legendelor. La ea participă, pe lângă cei doi aştri, îngeri, zâne, preoţi, ştime ale mării, coruri şi voci neidentificate, dar şi mulţime de pământeni. În primul act, peisajul e îngheţat, după cum explică arhanghelul Uriil, din cauza dispariţiei de pe cer a Soarelui, aflat de nouă ani în căutarea zadarnică a perechii pe care şi-o doreşte. Cum vom vedea, balada nu se ocupă de consecinţele plecării Soarelui în căutarea unei mirese. Prin urmare, imaginile apocaliptice din dramă (au plecat păsările, s-au veştejit pădurile, râurile au încremenit, pământul nu mai rodeşte, lupii şi corbii iau urma oamenilor, numai marea rupe zăgazurile şi-şi mână talazurile) sunt creaţia lui Botta. Faptul că Soarele e palid, nu mai are vlagă, o determină pe Ileana Cosânzeana să accepte căsătoria cu fratele ei, Soarele, spre salvarea omenirii, căci altfel Soarele s-ar stinge cu totul. Dar ea pune condiţii: Soarele să construiască în Ostrovul-de-peste-Mare o mănăstire cu nouă altare şi un pod care să ducă până

---

[53] *Scrieri.* IV. *Eseuri*, p. 78–82.

[54] Id., *ibid.*, p. 227–239.

[55] A se vedea Viorica Nişcov, *Folclorul, între experienţă de viaţă şi experienţă intelectuală*, în vol. *Temelii folclorice şi orizont European în literatura română*, sub îngrijirea lui Ovidiu Papadima. Bucureşti, 1971, p. 312–313; Al. Dima, *Viziunea cosmică în poezia românească*. Iaşi, 1982, p. 113–114.

la ostrov. Ridicarea celor două edificii obligă la nenumărate jertfe, dar nimic nu e prea scump pentru Soarele îndrăgostit. Arhanghelul îl duce în iad, unde vede „mânie, poftă, închipuire, cruzime, trufie". Autorul vorbește prin gura arhanghelului, utilizând expresii ca: „ai înfrânt armonia" ori „armonia lumii e o prefacere pururе și un lanț neistovit", pe care le cunoaștem din eseurile lui. În iad întâlnește toți incestuoșii, de la Edip și Iocasta, din drama lui Sofocles, la Tamar și Amnon, copiii lui David din Vechiul Testament, de la egiptenii Arsinoia și Ptolemeu, la cumnații Elina și Deifovos, la barbarii Semiramida cu Ninos, fiu și bărbat al ei, la Fedra și Ipolit, pentru ca seria lor să se încheie cu Iovan Iorgovan, singur, deoarece sora lui a fost luată de Cerna, spre a o feri de păcatul de moarte, și a ajuns drept în rai. Totul e pregătit pentru cununie, dar în biserica cu nouă altare, clopotele se bat fără mână de om, sfinții zugrăviți pe ziduri își întorc fețele de la preoți, icoanele împărătești cad la pământ cu zgomot, cununile nu pot fi așezate pe capetele mirilor, preoții cad în genunchi, lumânările se sting de la sine, iar Ileana dispare pe neobservate. Soarele, atoatevăzător, o caută ziua pe pământ, iar noaptea în adâncurile mării și o găsește moartă. Soarele înțelege greșeala pe care a vrut s-o facă, iar răzvrătirea lui devine ascultare a lui Dumnezeu. Ultima scenă se petrece în paradis, Soarele înțelegând că iubirea, ca și suferința lui, e „ferecată-ntr-însa", adică în Ileana Cosânzeana. Soarele și Luna vor luci pe cer ca simbol al Binelui, el ziua, iar ea se va ridica pe cer noaptea.

Se poate vedea din cele de mai sus că drama lui Dan Botta urmează, până la un punct, cu destulă fidelitate schema baladei populare. Doar finalul, cu Soarele mântuit de pasiunea lui incestuoasă și de răzvrătirea lui, nu se regăsește în baladă. Dar ceea ce deosebește cele două opere de-a lungul întregii acțiuni este adâncirea psihologiei personajelor în dramă, faptul că dragostea Ilenei pentru fratele ei nu e mai puțin puternică decât a lui pentru ea – în textele folclorice, dragostea ei e doar uneori sugerată – și, bineînțeles, adaosurile culturale, mitologice înainte de toate, cu privire la alte perechi de incestuoși.

Al. I. Amzulescu

Să revenim însă la studiile folcloriștilor specializați, în ale căror preocupări, balada începe să câștige un loc tot mai important. În 1964 apărea lucrarea *Balade populare românești,* în trei volume, a lui Al. I. Amzulescu. Peste două treimi din lucrare formează o mare antologie de cântece epice, dar ea dispune și de o amplă introducere (p. 5–100), și, ceea ce ne interesează aici, cuprinde un prim „indice tematic și bibliografic" al baladei populare românești (p. 107–279). Chiar dacă, pentru alcătuirea indicelui, Amzulescu limitează câmpul investigației la colecțiile publicate în volum, neglijând cu totul revistele și arhivele de folclor,

lucrarea lui reprezenta atunci un important eveniment în cercetarea cântecului epic popular şi se număra printre foarte puţinele lucrări de acest fel în Europa.

Indicele începe cu baladele fantastice, în cadrul cărora sub nr. 1 e indexată „Soarele şi Luna". Amzulescu distinge în această baladă două *tipuri*, pe care le denumeşte banal *tipul I* şi *tipul II*. În primul oferă indicaţii bibliografice pentru 25 de variante ale baladei „Soarele şi Luna", înregistrate în Banat, Oltenia, Muntenia, Dobrogea, Moldova de sud, iar în al doilea pentru 28 de colinde şi cântece epice, publicate mai ales sub titlul „Fratele şi sora", şi culese în Transilvania, Maramureş şi în nordul Moldovei[56].

Amzulescu a revenit în trei rânduri asupra acestei lucrări. În 1974 completează indicele iniţial cu materialul inedit aflat în arhiva Institutului de Etnografie şi Folclor-Bucureşti[57]. Aici înglobează şi cele 37 de variante ale baladei „Soarele şi Luna". În schimb, variantele „Fratele şi sora", existente în aceeaşi arhivă, sunt ignorate.

În 1981 şi 1983, Amzulescu unifică „indicele" din 1964 cu cel din 1974, denumindu-l acum *tipologie,* iar antologia capătă denumirea de *corpus de texte poetice.* Numai că în locul unei singure tipologii a cântecului nostru bătrânesc, autorul ne oferă două, una a *cântecului epic eroic*[58] şi alta a *baladei familiale*[59], însoţindu-le pe fiecare de bogate colecţii de texte[60]. Impresia pe care o lasă cele două lucrări este că autorul lor sacrifică tipologia de dragul publicării unor colecţii de texte cât mai voluminoase. „Soarele şi Luna" apare acum în volumul baladelor familiale, în grupa *fantastice.*

O tipologie poate fi apreciată înainte de toate după bogăţia surselor bibliografice pe care le pune la dispoziţia cercetării. În 1964 Amzulescu avea cunoştinţă de 53 de variante ale incestului fratern zădărnicit, în 1983 numărul acestora se ridică la 168. Totuşi, chiar şi din bibliografia utilizată de autor în

---

[56] *Balade populare româneşti.* I. Bucureşti, 1964, p.107–108.

[57] Al. I. Amzulescu, *Cântece bătrâneşti. Ediţii critice de folclor – Genuri.* Bucureşti, 1974, p. 534–535.

[58] *Cântecul epic eroic. Tipologie şi corpus de texte poetice.* Bucureşti, 1981.

[59] *Balada familială. Tipologie şi corpus de texte.* Bucureşti, 1983.

[60] Cele două tipologii parţiale însumează 179+144 p., iar cele două masive antologii, pe care le denumeşte eronat „corpus", 733+465 p. Autorul ne obligă astfel să căutăm un anumit tip de baladă în ambele volume, cu atât mai mult cu cât a modificat clasificarea iniţială şi numerele pe care le purtau tipurile de baladă în prima lucrare, iar cercetătorul de teren, care e nevoit să se servească de o tipologie, va purta cu sine două masive volume în locul unuia de dimensiuni obişnuite.

1983 lipsesc până şi volume dintre cele mai importante[61]. În ceea ce priveşte explorarea periodicelor, confuzia e totală: autorul indică variante din unele reviste, dar în bibliografie cuprinde numai „volumele şi broşurile", semn că n-a cercetat sistematic revistele, ci că acele indicaţii au fost „ciupite", nemărturisit, din alte bibliografii. În fine, marile arhive folclorice din Cluj, Iaşi, Timişoara nici n-au fost luate în considerare.

Desigur, nu putem pretinde unei tipologii să cunoască tot atâtea variante ca un studiu monografic. Observăm însă că documentaţia lucrării de faţă e doar în proporţie de 33% oglindită de tipologia ultimă a lui Amzulescu.

Valoarea unei tipologii rezultă, pe de altă parte, din descrierea, clasificarea şi ordonarea materialului. De-a lungul celor aproape două decenii scurse între ediţiile oferite de Amzulescu nu se poate observa nici o îmbunătăţire a lucrării dincolo de sporirea relativă a indicaţiilor bibliografice. Calitatea ştiinţifică a celorlalte segmente ale lucrării (descrierea amănunţită a tipurilor şi surprinderea variaţiei atât de interesante în multe cazuri) îndreptăţeşte critica severă făcută la timpul său de O. Bîrlea[62]. E regretabil că un cercetător care şi-a dedicat toată viaţa tipologizării cântecului epic lasă în urmă o lucrare, practic, neterminată.

Dar „Soarele şi Luna" i-a prilejuit lui Amzulescu şi formularea unor opinii asupra cărora merită să ne oprim. În *Introducerea* la volumul I al ediţiei din 1964, el se situează pe poziţia unui înverşunat ideolog al baladei româneşti, criticând în şabloane vulgarizante nu numai pe unii cercetători[63], ci şi însuşi conţinutul speciei. El vede în balada românească „Elemente mistico-superstiţioase, poziţii confuze în cadrul luptei de clasă, devieri şovine, mărturii

---

[61] Nu e cazul să aducem aici completări bibliografice la întreaga lucrare; nu pot fi indicate nici măcar toate titlurile colecţiilor care conţin variante ale temei noastre, dar rămâne inexplicabil faptul că lui Amzulescu îi sunt necunoscute o seamă de publicaţii în volum, care conţin balade; indicăm doar câteva dintre cele mai importante: B. Bartók, *Melodien der rumänischen Colinde (Weihnachtslieder)*. Budapest, 1968; Olimpiu I. Barna, *Veselie, dor şi jale*. Sighişoara, 1944; G. Sulițeanu, *Folclor muzical din judeţul Brăila. Balada sau cântecul bătrânesc*. Brăila, 1980; C. Theodorescu, *Izvoare fermecate*. Bucureşti, 1958; Alexiu Viciu, *Colinde din Ardeal. Datini de Crăciun şi credinţe poporane*. Bucureşti, 1914; Alexiu Viciu, *Flori de câmp. Doine. Strigături. Bocete. Balade*. Cluj-Napoca, 1976.

[62] „Autorul se dovedeşte un diletant"... „el nu a înţeles că rezumatul unui tip trebuie să fie etajat, adică ondulatoriu, pentru a reda devierea variantelor"; Bîrlea mai reproşează printre altele: „lacune şi la despuierea bibliografică" şi erori în „orânduirea unor tipuri" (O. Bîrlea, *Istoria folcloristicii româneşti*. Bucureşti, 1974, p. 555).

[63] Reproducem o singură propoziţie pe care Amzulescu o formulează în legătură cu fostul său profesor D. Caracostea, unul dintre intelectualii de prestigiu ai ştiinţei româneşti, care tocmai ieşise din închisorile comuniste: „Prin poziţia sa neştiinţifică, antiistorică, D. Caracostea se situează pe deplin în limitele metafizicii reacţionare a «gândirismului»" (p. 68).

ale unei mentalități înapoiate"[64]. Referindu-se special la balada „Soarele și Luna", dar fără a o numi, scrie: „Așa, spre pildă, într-o străveche baladă cu conținut legendar se dă o explicație de esență mistică apariției Soarelui și Lunii, prin pedeapsa divină care a oprit căsătoria Soarelui cu sora lui. O puternică tradiție religioasă, de esență bogomilică, se face simțită în descrierea raiului și iadului, prin care Adam și Eva – alteori bătrânul Crăciun – îl plimbă pe Soare spre a-l face să se înspăimânte de priveliștea suferințelor îndurate de cei păcătoși. Influența religioasă este desigur puternică în substanța acestei balade, dar, chiar în limitele acestei concepții înapoiate, poporul nu omite ca între cei ce îndură caznele iadului să așeze – ca și în infernul dantesc – alături de «hoți și călcători», și pe «răi cârmuitori», iar lângă

Fii necuvioși,
Preoți mincinoși!

Consecința directă a influenței bisericii în adormirea conștiinței apare totuși clară în această baladă, de vreme ce pedeapsa exploatatorilor este transferată din domeniul vieții sociale în plata justiției divine, într-o presupusă «lume viitoare», a umbrelor de dincolo de mormânt". Din aceeași perspectivă e privit și episodul cununiei, caracteristic variantelor ardelene, despre care scrie: „se cunosc câteva cazuri în care amenințarea «păcatului» este îndepărtată prin unele presupuse semne miraculoase, a căror crezare era cultivată de biserică"[65].

În 1974 Amzulescu vorbește despre „expedierea sumară, nesatisfăcătoare a deznodământului, care nu e la înălțimea avântului inițial al desfășurării narative"[66] în unele balade, dintre care citează pe primul loc „Soarele și Luna". În aceeași lucrare, Amzulescu oferă o analiză a variantei cântate de C. Mustățea din Malu-IF, constatând „un susținut paralelism între desfășurarea înțelesului narativ al textului poetic și evoluția stratului sonor, al zicerii cântate a lăutarului"; el relevă unele aspecte ale oralității, cum sunt: „repetiția sistematică a anumitor versuri, ca și apariția, la început parcimonioasă dar în treptată creștere spre sfârșit, a unor momente *parlato*", ceea ce nu are caracter întâmplător[67].

Amzulescu a făcut și numeroase cercetări de teren, culegând și transcriind mai multe variante ale *Cântecului Soarelui*, în special din zona subcarpatică. În câteva rânduri a consemnat informații de interes cu privire la viața baladei în contemporaneitate. El subliniază amurgul acestei specii, încă în deceniul al

---

[64] Amzulescu, *Balade populare românești*. I, p. 19.
[65] Id., *ibid.*, p. 19–20.
[66] Amzulescu, *Cântece bătrânești*, p. XXIII.
[67] Id., *ibid.*, p. XXXIII.

şaselea al secolului al XX-lea, arătând că lăutarii nu mai credeau în veracitatea acţiunii ei, considerând-o „aşa, ca o poveste, da' n-a fost adevărat ca să ia sor' pă frate!" El mai arată că un text folcloric poate fi menţinut în viaţă, dacă e cerut, altfel lăutarul îl uită, cum s-a întâmplat şi în Muscel, unde: „Varianta înregistrată de la Licu Anghel, deşi încă bine păstrată, nu este astfel decât un fapt tipic al supravieţuirii accidentale a cântecului, uitat de un excelent lăutar localnic ca bătrânul Al. Cercel, dar menţinut într-o palidă atmosferă crepusculară de Licu Anghel, originar din zona sudică, sub-musceleană, a Costeştilor"[68] şi stabilit în 1942 în Câmpulung. Lăutarul Al. Cercel i-a mărturisit că a învăţat *Cântecul Soarelui* de la tatăl lui, care avea o „carte scrisă de mână", care a ajuns probabil în mâinile altor lăutari, dar, cu toate acestea, el n-a mai putut fi înregistrat nici de la alţi lăutari musceleni[69].

D. Caracostea

Am arătat mai sus opinia lui Virgil Onițiu, după care balada noastră ar fi fost creată în secolele al IV-lea – al VI-lea. Fără să ofere o altă cronologie a ei, D. Caracostea consideră că balada „este o povestire etiologică menită să explice prin păcatul incestului faptul că Soarele şi Luna sânt ursiţi să rămână veşnic despărţiţi"[70]. Caracostea se mai referă în trecere şi în alte lucrări la „Soarele şi Luna", dar nu ne-a lăsat nici un studiu special privitor la ea.

Gh. Vrabie

Spre sfârşitul anilor 60 ai secolului al XX-lea balada *Nunta Soarelui* trezeşte interesul mai multor cercetători. Gh. Vrabie ne dă prima lucrare cu caracter monografic, în volumul *Balada populară română*[71]. Acelaşi autor reia tema într-un studiu separat, pe care l-a publicat în *Jahrbuch für Volksliedforschung*[72], iar mai târziu într-un capitol din sinteza intitulată *Eposul popular românesc*[73] (colecţia Sinteze. Lyceum). Dar nu e vorba de republicarea aceluiaşi studiu, ceea ce arată că autorul a fost multă vreme preocupat de tema

---

[68] Al. I. Amzulescu, *Balada populară în Muscel*. În Studii de folclor şi literatură. Bucureşti, 1967, p. 266–267.

[69] Id., *ibid.*, p. 302.

[70] D. Caracostea, *Poezia tradiţională română. Balada poporană şi doina*. Ediţie critică de D. Şandru. Prefaţă de O. Bîrlea. II. Bucureşti, 1969, p. 111.

[71] *Balada populară română*. Bucureşti, 1966, p. 173–192. Vrabie s-a exprimat în legătură cu tema noastră şi mai devreme, în studiul său *„Folclorul la «Tribuna» din Sibiu"*. În: Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor 6, 1957, nr. 1–2, p. 225–269.

[72] *Das Motiv der Hochzeit mit der Sonne in der rumänischen Volksballade*. În: Jahrbuch für Volksliedforschung 17, 1972, p. 115–130.

[73] Gheorghe Vrabie, *Eposul popular românesc. Teme – Motive. Structuri poetice*. Bucureşti, 1983, p. 105–125.

căsătoriei dintre Soare şi Lună. Desigur, cele trei lucrări sunt complementare, dar prezentarea de faţă ia ca bază articolul din germană, mai complet decât studiul din 1966 şi elaborat după o metodă mai riguroasă decât volumul în 1983, conceput pentru un public mai larg, liceal înainte de toate. Vrabie apreciază, pe drept cuvânt, că această baladă e una dintre capodoperele poeziei populare româneşti şi că e înrudită cu basmul. El mai arată că Soarele e antropomorfizat în poezia populară (are mamă, soră, curte) şi e prezent în numeroase specii ale literaturii folclorice, de la descântece, ghicitori, credinţe şi superstiţii, până la arta populară, dar mai ales în legende şi povestiri. Vrabie observă că povestiri cu privire la relaţia dintre Soare şi Lună sunt cunoscute la multe popoare, dar nicăieri nu e cunoscut, ca la români, un cântec epic despre „nunta Soarelui"[74].

În capitolul al doilea al studiului, Vrabie aminteşte mai întâi cântecul epic „Cicoarea", după care analizează motivele baladei „Soarele şi Luna", inclusiv pe cele mai puţin cunoscute (albina, ariciul); apoi relevă legăturile ce pot fi stabilite între baladă şi literatura apocrifă referitoare la rai şi iad; el observă diferenţele existente între balada moldo-munteană şi colindele pe tema „Fratele şi sora", cunoscute în Transilvania, Maramureş şi Bucovina: 1. colindele „nu sunt cântate de lăutari, ci mai ales de femei"; 2. „departe de locul ei de apariţie", balada „pierde specificul legendar sau al cântecului eroic şi preia tot mai multe elemente religioase"[75].

Vrabie cercetează apoi motivul nunţii Soarelui la bulgari şi sârbi, unde astrul zilei se îndrăgosteşte de o fată deosebit de frumoasă, dar care nu e înrudită cu el. Autorul nu are însă cunoştinţă de existenţa acestui motiv în legendele româneşti din Moldova centrală, de care ne vom ocupa mai jos. În subtext, Vrabie ar vrea să susţină originea baladei într-un epos, dar recunoaşte că, la români, nu există un epos creştin „aşa cum găsim la sârbi, bulgari şi cu atât mai mult la greci" şi continuă: „cântecele pe tema incestului n-au fost străine multor legende şi basme, scrierilor cu caracter hagiografic şi apocaliptic"[76].

Viziunea lui Gh. Vrabie asupra temei, aşa cum rezultă din studiile publicate în 1966, 1972 şi 1983, poate fi sintetizată astfel: cercetarea acestei balade legendare înlesneşte formularea unor noi puncte de vedere cu privire la geneza, perioada de apariţie, funcţia şi structura baladei populare europene. Credinţe şi superstiţii, legende şi fragmente ale unei mitologii populare au conlucrat la apariţia unui cântec epic cu funcţie educativă. În ceea ce priveşte perioada în care va fi fost creată balada, Vrabie scrie că tema aparţine

---

[74] *Balada*, p. 175–176; *Das Motiv*, p. 117.
[75] *Das Motiv*, p. 124–125.
[76] *Das Motiv*, p. 129.

antichității, dar balada ar fi putut apărea abia în evul mediu, la început ca poezie medievală, datorată probabil unui călugăr (ca epos?). În epoca modernă a fost transformată în baladă, ajungând în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea la forma artistică pe care o cunoaștem azi[77].

Cu privire la raportul dintre variantele-baladă și variantele-colind ale temei, Gh. Vrabie se asociază unor opinii mai vechi, după care, în Transilvania, balada se refugiază în colinde. Altfel spus, în Transilvania, unde colindele sunt o specie foarte vie, iar balada una relativ anemică, specia mai puternică ar prelua temele epice. În schimb, în zona dunăreană, unde balada e o specie vie, tema își continuă existența ca mai înainte. Prin urmare, balada a apărut în zonele extracarpatice, de unde a trecut în Transilvania, Maramureș și Bucovina, abandonând anumite motive. Această opinie fusese exprimată de autor încă mai pregnant în vechiul lui studiu privitor la folclorul publicat de revista „Tribuna" din Sibiu[78]. Atunci, Vrabie se grăbise să tragă concluzia, pe baza a numai două variante[79], că textele ardelene ale temei ar fi „o formă degradată a motivului mitic solar, din spațiul dunărean". În același articol scrie: „Cel care are în față imaginea versiunii muntene, își dă prea bine seama de stadiul de degradare în care a intrat motivul. Lipsit de substratul mitic, de imagini fantastice, schematizat, confuz, cu un sfârșit din alte motive, și cu accentuată notă moralizatoare, de didactică religioasă, se vede cât colo faza ultimă în care a intrat motivul"[80]. Autorul n-a renunțat niciodată la acest punct de vedere, dar se poate constata că formulările lui au devenit, cu timpul, mai puțin categorice. Vom reveni asupra acestei opinii într-un alt capitol al lucrării.

S. Ispas

Sabina Ispas a prezentat ca teză de licență la Universitatea din București (1966), lucrarea intitulată „Balada Soarele și Luna în folclorul românesc și balcanic", care n-a fost publicată până în prezent. Ne este cunoscută totuși comunicarea prezentată de autoare sub titlul „Considerații privind influența apocrifelor asupra baladei Soarele și Luna", la Sesiunea din 1968 a Universității din Timișoara, text pe care autoarea a avut amabilitatea de a ni-l pune la dispoziție. Comunicarea cercetează în paralel reprezentarea iadului și a raiului în literatura apocrifă și în balada „Soarele și Luna". Autoarea consideră că balada are la bază legenda „păstrată din perioada precreștină", la care se adaugă un

---

[77] *Das Motiv*, p. 130; cf. și *Balada*, p. 191.

[78] Gh. Vrabie, *Folclorul la „Tribuna" din Sibiu*. În: Studii și cercetări de istorie literară și folclor 6, 1957, nr. 1–2, p. 225–269.

[79] E vorba de textele cuprinse în *Corpus* sub nr. A II 28 și 47.

[80] Vrabie, *Folclorul la „Tribuna"...*, p. 238–239.

„număr de elemente apocrife creştine", „aproximativ la sfârşitul secolului al XVI-lea" luând forma pe care o cunoaştem azi. „Accentul semantic s-a deplasat – scrie S. Ispas – de la elementul fabulos legendar pe cel etic-moral"[81].

Contribuţii mărunte

Tema pe care o cercetăm aici a fost atinsă în treacăt de mulţi cercetători, ale căror opinii întreţin un anumit interes pentru această baladă: I. C. Chiţimia apreciază că „Balada *Soarele şi Luna* este o poetizare cu variate mijloace artistice" a unei scurte legende populare „care spune în formă scurtă că soarele şi luna au fost doi fraţi şi vrând să se căsătorească, Dumnezeu a orânduit să se gonească pe cer şi să nu se mai întâlnească niciodată"[82]; în cursul lor de folclor literar românesc, Mihai Pop şi Pavel Ruxăndoiu arată că „Soarele şi Luna", e o baladă „de factură foarte veche", pentru că tratează tema incestului, „dar modalitatea elementelor fantastico-legendare pe care le implică este specifică unui elaborat mai nou, în care personificarea aştrilor nu reprezintă decât o întrupare a planului real în planul alegoric"[83]; O. Bîrlea susţine că anumite variante oltene „enunţă muncile iadului cu fidelitate descriptivă, ca şi cum cântăreţul ar privi asemenea scenă din picturile bisericeşti"[84]; el mai face observaţii stilistice cu privire la baladă[85], remarcând, între altele, ponderea neologismelor din unele variante[86]; referindu-se la cei doi aştri, Mihai Coman[87] scrie: „majoritatea fenomenelor şi obiectelor pământeşti se nasc în urma unei greşeli ori a unei fapte ireverenţioase, prin care oamenii îşi atrag mânia divinităţii"; într-un studiu de imagologie a femeii în folclor, Aurelian I. Popescu reţine portretul Ilenei Simzeana, care, în unele variante, e doamna florilor şi a garoafelor; acelaşi autor identifică acele versuri ale variantei Alecsandri, referitoare la portretul surorii, care reprezintă o creaţie a poetului[88]. Cam în aceeaşi perioadă, Ioan Şerb, referindu-se la varianta Millea, publicată postum[89], era intrigat că „această perlă a folclorului românesc nu a fost pusă în legătură cu geniala poemă a lui Eminescu, *Luceafărul*, între care se pot face numeroase analogii

---

[81] Manuscrisul comunicării puse nouă la dispoziţie de autoare, p. 9

[82] I.C. Chiţimia, *Poezia populară narativă. Balada*. În: Studii şi cercetări de istorie literară si folclor 6, 1957, p. 601–602.

[83] *Folclor literar românesc*. Bucureşti, 1967, p. 301.

[84] *Folclorul românesc*. II. Bucureşti, 1983, p. 136.

[85] *Ibid*., p. 146.

[86] *Ibid*., p. 153.

[87] *Sora Soarelui. Schiţe pentru o frescă mitologică*. Bucureşti, 1983, p. 30.

[88] Aurelian I. Popescu, *Imaginea femeii în cântecul epic popular*. În: Philologica II, 1972, p. 116–117.

[89] Aureliu Millea, *Poezii populare din Mărginime (Sibiu) (în anii 1878–1880)*. În vol. *Folclor din Transilvania. Texte alese din colecţii inedite*. II. Bucureşti, 1962, p. 397–403.

(mai ales cu varianta transilvăneană)"[90]. În 1968 e din nou rândul unei fețe bisericești să se aplece asupra temei de care ne ocupăm: preotul Sandu Tudor cercetează *Elemente social-morale în balada „Cântecul Soarelui"*[91]. Autorul compară o variantă inedită, culeasă de dânsul din Coita, în apropiere de Râmnicu-Sărat, cu varianta G. Dem. Teodorescu. Privitor la descrierea iadului și a raiului, autorul ne îndreaptă atenția nu spre scrierile apocrife, ci spre Biblie (Luca XVI, 19-31, Apocalipsa V, 1-14).

Ioan Petru Culianu

Culianu a prezentat la colocviul cercurilor științifice de folclor ale studenților din România, care a avut loc la Baia Mare în 1971, comunicarea *Soarele și Luna. Eseu asupra semnificației simbolicii hierocosmice soare – lună și a nunților mitice*[92]. El pornește de la constatatea că până la acea dată nu exista „un studiu care să facă legăturile de rigoare și să ajungă la unele concluzii", dar mărturisește că nu-l interesează atât „răspândirea motivului, cât semnificația sa". Culianu consideră că legenda cicoarei conține, „simplificat, întregul scenariu al baladei Soarele și Luna"[93], ceea ce nu rezistă la o examinare mai atentă. Analiza propriu-zisă a lui Culianu se întemeiază pe varianta G. Dem Teodorescu, după el, „versiunea cea mai completă".

Ipotezele puse în circulație de tânărul student n-au fost reluate și discutate, după cunoștința noastră, de nimeni, dar afirmațiile lui că Iana – numele surorii în unele variante ale baladei românești – „ar fi forma feminină de la Ianus", zeul roman cu două sau patru fețe, ori legăturile pe care le vede autorul între Eva și Maica Domnului nu sunt convingătoare. Nici semnul egalității pus între două forme de incest: tată-fiică și frate-soră, esențialmente diferite, nu rezistă unei examinări mai atente. Motivul podului ridicat de soare peste Marea Neagră și al scării până la cer, urmate de vizitarea iadului și a raiului face pe tânărul autor să creadă „că perspectiva vieții de apoi este, în balada românească, de origine persană", și că e „posibil ca originea anumitor elemente din baladă să fie cultă". „Semnificația alchimică a uniunii sol-lună" și importanța „peștelui în balada românească" încheie abrupt lucrarea.

Dar Culianu a continuat să fie preocupat de această baladă: a ținut comunicări la Roma (1977) și Amsterdam (1979), pe care le-a publicat în studiul *The Sun and the Moon*[94]. Cu toate că între timp apăruseră importantele studii ale

---

[90] *Folclor din Oltenia și Muntenia. Texte din colecții inedite.* I. București, 1967, p. XXXIX.

[91] În: *Glasul bisericii 27,* 1968, nr. 1–2, p. 113–117.

[92] *Lucrări științifice. Cercurile studențești de folclor. I. Al IV-lea Colocviu Național al Cercurilor Științifice Studențești de Folclor – Baia Mare 13–16 mai 1971.* Baia Mare, 1973, p. 87–97.

[93] Id., *Ibid.*, p. 88.

[94] International Journal of Rumanien Studies 3, 1981–1983, p. 83–97. Revista lui S. Alexandrescu lipsește din bibliotecile publice din țară și străinătate, iar de la editor și de la familia regretatului autor n-a fost posibil să obținem o copie a studiului. Mulțumim domnilor Adrian Marino și Andrei Oișteanu pentru superbul gest de solidaritate intelectuală de a ne fi venit în ajutor.

lui Gh. Vrabie şi P. Caraman, el continuă să creadă că „with the exception of a paper given in 1971 by the author of this essay", balada de care ne ocupăm „have never been interpreted". Culianu încearcă acum să fundamenteze aserţiunile din primul articol, la care adaugă argumente privitoare la posibila contribuţie a bogomilismului, catarismului şi maniheismului la crearea baladei. Mărturiseşte însă că „all this are, finally, only speculations".

Gh. Pavelescu

În studiile sale cu privire la balada populară din sudul Ardealului, Gh. Pavelescu e de părere că, prin conţinutul ei; „Soarele şi Luna" e strâns legată „de elementele unei mentalităţi arhaice, caracteristice comunei primitive în epoca de trecere de la endogamie la exogamie, când se concretizează noţiunea de incest" şi e fără îndoială „cea mai veche" dintre baladele cunoscute în sudul Transilvaniei; profesorul Pavelescu a înregistrat două texte, unul „în 1959 din Tilişca, mult mai simplificat decât cel culeş cu 80 de ani în urmă de Aureliu Millea, din aceeaşi localitate"[95], şi altul în 1977, din Fofeldea; colecţia sa personală mai conţine însă şi alte variante, înregistrate de Pimen Constantinescu, din Jina, Tălmăcel şi Râu Sadului, ca şi de Ion Albescu, din Boiţa, şi de Amalia Pavelescu, două din Tălmăcel, acestea din urmă numărându-se printre cele mai recente înregistrări (30 ianuarie şi 20 iunie 2003) din întreg corpusul alcătuit de noi.[96]

Vasile V. Filip

Vasile V. Filip cercetează într-un mic studiu versul „La Poartă la Ţarigrad"[97], atât de caracteristic pentru balada noastră, iar în recenta lui carte, consacrată universului colindelor româneşti[98], abordează tema cununiei fraţilor în ansamblu; aici ne oferă un vast capitol intitulat „Incest şi cosmogonie", în cadrul căruia balada „Soarele şi Luna" ocupă un loc eminent. În fond, capitolul e un studiu monografic asupra temei noastre, în special asupra colindelor ardelene. Câteva dintre cele mai importante motive, cum ar fi „căutarea şi caii", „ţesutul", „probele" (scara, călătoria la iad şi la rai), „podul şi mănăstirea",

---

[95] Gh. Pavelescu, *Balade populare din sudul Transilvaniei (Studiu şi culegere)*. Sibiu 1971, p. 10.

[96] Gh. Pavelescu, *Studii şi cercetări de folclor*. Bucureşti, 1971, p. 221–224; cf. şi Id., *Balade*, p. 10–11. Aducem mulţumiri profesorului Gh. Pavelescu pentru interesul manifestat faţă de această lucrare, ca şi pentru admirabila generozitate cu care ne-a oferit textele avute, spre cercetare şi publicare.

[97] *„La poartă la Ţarigrad". Despre semnificaţia porţii în poezia rituală*, în Samus III, 1979–1980, p. 87–93.

[98] Id., *Universul colindei româneşti*. Bucureşti, 1999, p. 218–236.

„imersiunea acvatică şi transformarea", se bucură de atenţie deosebită, pentru ca în final să reia constatările făcute mai demult, dar îmbogăţite, cu privire la simbolistica porţii.

G. Sulițeanu

G. Sulițeanu a publicat o mare colecţie de balade din jud. Brăila, unde a descoperit, la Gropeni, o variantă (nelăutărească) a textului ce ne preocupă. Pentru autoare, această variantă e un „unicat", deoarece în ea apare ariciul, care zădărniceşte nunta Soarelui, salvând astfel omenirea de la pericolul existenţei mai multor sori pe cer, fapt care ar fi ars toată vegetaţia de pe pământ. Autoarea presupune că absenţa acestui episod, care făcea parte şi din repertoriul mai vechilor lăutari brăileni Petrea Creţul Şolcan şi Fănică Radu, s-ar explica prin „renunţarea deliberată a lăutarilor «moderni» în tinereţea lor, la unul dintre episoadele ultime ale baladei, ce slăbea într-un fel tensiunea dramatică creată de sacrilegiul căsătoriei între frate şi soră, îndreptând-o către însăşi interdicţia căsătoriei Soarelui"[99].

P. Caraman

După opinia noastră, cel mai important studiu de până acum asupra temei îl datorăm lui P. Caraman, unul dintre marii nedreptăţiţi ai folcloristicii româneşti din perioada comunistă. Printre subiectele de baladă cercetate de dânsul se numără şi studiul, publicat mai întâi în Germania, sub titlul *Fantaisie et réalité dans les poèmes épiques populaires du Sud-Est Européen*[100]. A trebuit să treacă însă un deceniu până când a apărut, postum, şi versiunea românească, intitulată *Asupra originii şi genezei unor balade populare sud-est europene având ca subiect fapte extraordinare*[101]. Soarele şi Luna, „baladă fantastică română în genul miturilor" se numără printre temele cercetate de autor în acest studiu.

P. Caraman consideră că această baladă e „cea mai veche creaţie epică în versuri a folclorului român. E un fapt absolut sigur, în afară de orice controversă. Caracterul mitologic prin excelenţă al ei, care ţine de substratul roman, stă mărturie pentru aceasta. Soarele şi Luna – înfăţişaţi de baladă ca fraţi – reproduc fidel mitul greco-roman al lui Apollo şi al Dianei (Artemis), care de asemenea

---

[99] *Folclor muzical din judeţul Brăila. Balada sau cântecul bătrânesc.* Brăila, 1980, p. 67.

[100] Dacoromania. Jahrbuch für östliche Latinität (Freiburg), volumul al IV-lea, 1977–1978, p. 229–256.

[101] *Studii de folclor.* Vol. I. Ediţie îngrijită de Viorica Săvulescu. Studiu introductiv şi tabel cronologic de Iordan Datcu. Bucureşti 1987, p. 366–408.

erau imaginați ca frați încă gemeni". Și la români – adaugă el – „unele legende povestesc că-s gemeni"[102]. În continuare, autorul afirmă: „Dar ceea ce e deosebit de interesant la balada Soarelui și a Lunii, e că ea a fost invadată de un mare număr de elemente de proveniență specific creștină"[103]: Soarele trebuie să ceară sfatul lui Dumnezeu, al lui Adam, Crăciun etc., care-l poartă prin iad și prin rai, pentru a-l face să-și abandoneze de bunăvoie planurile matrimoniale. Funcția estetică a baladei, aceea „de a-i amuza pe ascultători, de a plăcea", e precumpănitoare, după folcloristul ieșean, care adaugă însă imediat că aceasta se îmbină armonios cu funcția etico-socială (evitarea incestului) și cu cea etiologică (explicarea apariției și a deosebirilor dintre cei doi aștri).

În continuare, Caraman compară această baladă cu cele ale slavilor de sud despre însurătoarea țarului Duşan, constatând „o uimitoare asemănare de ordin tematic" între ele. „Și totuși – scrie el – cât de departe, cât de contrastantă ne apare balada română sub aspectul formal în comparație cu baladele sud-slave! Deosebirea esențială constă în faptul că în balada română ne aflăm exclusiv în sfera mitului, pe când baladele sud-slave au forma lor de expresie pregnant realistă, strămută întreaga acțiune din cer pe pământ"[104]. Autorul nu omite să arate însă că și în baladele sud-slave există elemente fantastice.

Fiindcă balada românească e străveche și cunoscută „pe tot teritoriul de limbă românească, din cel mai îndepărtat trecut până azi, ea a putut transmite popoarelor slave vecine, de la sudul Dunării, sugestia de a atribui intenția de a se căsători cu sora sa unuia dintre monarhii lor cei mai populari"[105], mai întâi sârbilor, de la care va fi trecut la bulgari.

Ca și Gh. Vrabie, Caraman consideră că versiunea cunoscută la românii din Transilvania, Maramureș și Bucovina ar fi un „derivat din balada Soarelui și Lunii", prin eclipsarea elementului fantastic, produsă de un „interesant proces de demitologizare"[106].

Adrian Fochi

Adrian Fochi n-a lăsat un studiu cu privire la balada „Soarele și Luna". Îi consacră, în schimb, un mic capitol în lucrarea *Coordonate sud-est europene ale*

---

[102] *Ibid.*, p. 379. Motivul fraților gemeni apare doar în legenda din Călugăreni-PH (nr. 36 în corpus), publicată de Otescu, și în legenda aromână prelucrată de G. Murnu (nr. 96 în corpus).

[103] Id., *ibid.*, p. 383.

[104] *Ibid.*, p. 392.

[105] Id., *ibid.*, p. 393–394.

[106] Id., *ibid.*, p. 403.

baladei populare românești[107]. Contrar opiniei lui Caraman, Fochi crede „că versiunea românească s-a dezvoltat în conexiune strânsă cu materialul corespunzător bulgar, mai puțin cu cel din Iugoslavia" și că „în cazul tuturor acestor materiale trebuie să presupunem o origine comună, care poate fi căutată în folclorul bulgar"[108]. Fochi nu se referă la „Soarele și Luna" nici în studiile sale despre capodoperele baladei românești[109] sau despre „comunitatea culturală străromână"[110], cu toate că ar fi avut argumente suficiente pentru a o cerceta în amândouă. Să mai adăugăm totuși că Fochi include unele dintre motivele baladei pe care o cercetăm în repertoriul „locurilor comune" ale baladei românești, de ex. nr. 45 „împăratul și Soarele", nr. 73 „opțiunea eroică", nr. 119 „timpul de căsătorit"[111].

Ștefan Gencărău și Vasile Tudor Crețu

Contribuția lui Ștefan Gencărău *Comentarii la balada-colind Soarele și Luna*[112] are, între altele, meritul de a stabili unele conexiuni între balada noastră și cea despre Iovan Iorgovan, cum procedase și Vrabie. Pe de altă parte, Gencărău apropie aceste balade de poezia și ritualul nupțial, ceea ce îl face să vadă în ele forme ale inițierii, lucru pe care mulți nu l-au observat până la el.

Vasile Tudor Crețu acordă importanță temei noastre în volumul *Ethosul folcloric – sistem deschis*[113]. Cercetând „ipostazele simbolice ale drumului în eposul versificat", Crețu constată că drumul e „axul central" al narațiunilor în proză, ca și al celor versificate, cum e, printre altele, „Soarele și Luna". Autorul se referă însă nu atât la drumul parcurs de Soare în căutarea unei mirese, cât la drumețirea lui prin rai și iad.

Stelian Cârstean

Un studiu deosebit de binevenit este acela al lui Stelian Cârstean, care cercetează *Balada în folclorul din nordul Moldovei*[114], adică, după cum vom vedea

---

[107] București, 1975, p. 68–72.
[108] Fochi, *op. cit.*, p. 72.
[109] Adrian Fochi, *Cântecul epic tradițional al românilor*. București, 1985, p. 410–456.
[110] Id., *ibid*, p. 177–228.
[111] Adrian Fochi, *Estetica oralității*. București, 1980.
[112] Samus III, 1979–1980, p. 94–105.
[113] Timișoara, 1980, p. 141–154.
[114] București, 1984.

mai încolo, într-o regiune de trecere de la un tip al baladei la altul. Cârstean constată că numeroasele aluviuni din zonele limtrofe, mai ales din Maramureş, au fost „traduse" în registrul lirico-narativ[115]. Autorul descoperă în zonă trei variante ale baladei „Soarele şi Luna" şi două ale celei despre „Fratele şi sora". Unele dintre acestea sunt „non-variante", pentru că ele „nu mai reuşesc să reproducă, ca idee, tipul originar"[116]. Cârstean arată că a cules balada de la trei categorii de vârstă, şi anume de la informatori până la 30 de ani, de la cei între 50-70 şi de la cei peste 70 de ani[117]. Celor cinci informatori de la care a înregistrat variantele incluse şi în corpusul elaborat de noi, Cârstean adaugă alţi patru, care nu pot reproduce decât fragmente de text, cinci, care declară că au ştiut balada, dar au uitat-o, şi nouă, care declară că au auzit-o; alţi 25 de informatori chestionaţi „nu ştiu nimic" despre acest cântec[118]. Totuşi, „Soarele şi Luna" face parte dintre cântecele „cu cea mai mare valoare de circulaţie în plan zonal"[119]. Cârstean mai constată că balada „Soarele şi Luna" circulă „deseori ca pluguşor-colind", ceea ce reprezintă o importantă noutate[120].

Cu privire la originea celor două *tipuri* (în accepţiunea dată termenului de Al. I. Amzulescu) ale baladei, Cârstean opinează „că primul tip este anterior celui de-al doilea, care, la rândul său, îşi are originea într-o perioadă extrem de veche a istoriei omenirii, asimilabilă trecerii de la stadiul comportamentului natural la cel cultural, la baza căruia stă sistemul de înrudire, care reglementează, în această etapă, toate relaţiile sociale sau cele mai multe dintre acestea"[121].

Lucia Berdan, A. Gh. Olteanu şi Aneta Micle

În culegerea „Balade din Moldova", Lucia Berdan apreciază că tipul I al baladei „este mai slab reprezentat în Moldova, în faza actuală, faţă de atestările anterioare din colecţii". Cercetătoarea ieşeană mai arată că funcţia textului în judeţele Bacău şi Neamţ este aceea de pluguşor[122].

---

[115] *Ibid.*, p. 50.
[116] *Ibid.*, p. 53.
[117] *Ibid.*, p. 55.
[118] *Ibid.*, p. 58.
[119] *Ibid.*, p. 59.
[120] *Ibid.*, p. 64.
[121] *Ibid.*, p. 71.
[122] Lucia Berdan, *Balade din Moldova. Cercetare monografică*. Cu un capitol de etnomuzicologie de Viorel Bîrleanu şi Florin Bucescu. Caietele Arhivei de folclor VI. Iaşi, 1986, p. XV-XVI.

A. Gh. Olteanu şi-a propus descifrarea semnificaţiilor „socio-cosmogonice" ale baladei „Soarele şi Luna", mai precis ale variantei Alecsandri[123]. Autorul comentează motivele: „peţitul refuzat", „implorarea divinităţii" şi „blestemul divin", privindu-le din perspectiva mitologiei, dar şi din aceea a societăţii umane, care respinge incestul. În aceeaşi direcţie se orientează micul studiu al Anetei Micle „Balada Soarele şi Luna: semnificaţii cosmo-sociogonice"[124]. Punctul de pornire al autoarei îl constituie cele afirmate de L. Blaga despre balada noastră pusă în relaţie cu *Divina Comedie* şi *Faust*. Analizele se limitează la variantele V. Alecsandri şi G. Dem Teodorescu şi au în vedere următoarele motive: *peţitul refuzat, implorarea divinităţii, nunta interzisă, intervenţia divină şi blestemul (logosul divin).*

Eseul lui Nicu Caranica

Un eseu mai puţin cunoscut este acela al regretatului Nicu Caranica, apărut sub titlul *Soarele şi Luna*, mai întâi în revista Societăţii pentru limba şi literatura română din Bochum şi republicat în volumul *Un Esculap al sufletului românesc*[125]. Pentru Caranica, personajele acestei balade „sunt de natură mitică sau transcendent-religioasă, timpul e netimp, eternitate, iar spaţiul – cu toate localizările ca «Ţara Românească şi Moldovenească» sau «Marea Neagră», care nu sunt decât încântător de naive hiperbole – spaţiul ei e cosmosul întreg şi chiar, dincolo de el, lumea realităţilor spirituale, într-un cuvânt lumea «Văzutelor tuturor şi nevăzutelor»"[126]. Imboldul de a se ocupa de această baladă îi vine şi lui N. Caranica de la asemănările sesizate de Lucian Blaga între balada noastră şi opera lui Dante şi Goethe, iar textul supus analizei e, ca în cazul lui Culianu şi al altora, varianta din colecţia G. Dem. Teodorescu. Dintre motivele baladei, autorul frumosului eseu stăruie asupra podului, personificat (căci zornăie, se clatină), pentru că era în curs de a se petrece lucrul nemaiauzit al căsătoriei dintre frate şi soră.

Caranica e de părere că „Soarele şi Luna" „reprezintă în literatura noastră monumentul unic în felul său al fuziunii sufletului mitic păgân cu sufletul creştin al neamului nostru"[127]. El refuză încercările lui Vrabie de a descoperi urme

---

[123] *Soarele şi Luna – semnificaţii cosmo-sociogonice*, în Limbă şi literatură, vol. III, 1989, p. 382–387.

[124] Steaua 1992, nr. 10, p. 54–55.

[125] *Soarele şi Luna*, în *Kurier der Bochumer Gesellschaft für rumänische Sprache und Literatur* 17, 1993, p. 109–127. Cf. şi volumul aceluiaşi: *Un Esculap al sufletului românesc*. Bucureşti 1997, p.143– 156

[126] Kurier..., p. 109.

[127] *Ibid.*, p. 115.

antice, greco-romane, în baladă şi e de părere că în text nu incestul e important, ci „legăturile zeilor cu muritoarele". Găsirea de către Soare a Ianei Simzeana „în prunduț de mare", îl duce cu gândul la Nereide. În orice caz, acesta e „corpul originar al baladei în care s-au infiltrat ulterioarele aluviuni creştine", dimensiunii sale cosmice adăugându-i-se „dimensiunea spirituală creştină"[128]. Caranica e contrariat de faptul că Soarele e dus prin rai şi iad de Adam şi Eva, iar nu de Sf. Petru, care, în mitologia creştină, are cheile raiului. Autorul observă trăsături comune între felul cum sunt prezentate iadul şi raiul pe de o parte în baladă, şi, pe de alta, în *Divina Commedia*, de Dante: ierarhizarea fericirii (în rai) şi a nefericirii (în iad). Mai mult decât atât, motivul comun al copiilor morți nebotezați şi al celor botezați atestă un paralelism uimitor – scrie Caranica. Mergând pe urmele lui Blaga, Caranica susține că „Soarele şi Luna" este cu adevărat o mică *Divină Comedie* a noastră, *in ovo*, bineînțeles; ea e „monumentul nostru literar unic care oglindeşte dualitatea indisolubilă a sufletului nostru românesc" şi care are „privilegiul de a se situa, atât pe plan mitic cât şi creştin, într-o transcendență a vieții umane care-i conferă un caracter arhetipal unic"[129].

Lucrări de mitologie

Studiul lui O. Papadima, *O viziune românească a lumii*[130], nu se ocupă de balada noastră. Cercetează, în schimb, motivul raiului şi iadului, care apar în baladă.

În lucrarea sa „Mitologie românească", din 1944, Marcel Olinescu relatează mitul Soarelui şi al Lunii, pe de o parte după varianta Alecsandri, iar pe de alta după credințele şi legendele populare. Printre motivele rare, comunicate de Olinescu fără indicarea surselor bibliografice, se numără următoarele: Fecioara Maria e mama Soarelui; Luna locuia în palatul Soarelui; luminozitatea scăzută a Lunii se datoreşte unui cioban, care a aruncat în ea cu murdărie[131].

Trebuie amintite aici şi cele două capitole despre „Soarele sfânt" şi „Luna sfântă" din *Mitologia română*[132], de Romulus Vulcănescu. Ele prezintă mai puțin interes pentru balada noastră, pe care o povesteşte după mai multe variante. Ca şi alți autori înaintea lui, Vulcănescu o pune în legătură cu balada *Iovan Iorgovan*, care tratează tema dorinței de incest a fratelui. El arată că

---

[128] *Ibid.*, p. 119.
[129] *Ibid.*, p. 127.
[130] *Studiu de folclor*. Bucureşti [1941], p. 62–63, 80–82.
[131] Marcel Olinescu, *Mitologie românească*. Bucureşti [1944], p. 53–66.
[132] Bucureşti, 1985, p. 367–399.

respingerea incestului în aceste balade „este un semn de spiritualitate şi civilizaţie evoluată“[133].

Numeroase motive ale baladei *Soarele şi Luna* au fost reţinute de lucrările de mitologie românească apărute în ultimul deceniu şi jumătate, elaborate de Ion Ghinoiu[134], Ivan Evseev[135], Ion Taloş[136]. Toate informează despre credinţele, legendele şi baladele referitoare la cei doi aştri, constituindu-se în utile surse de informare generală asupra temei.

Folcloristica internaţională

Cercetarea străină n-a acordat nici pe departe aceeaşi atenţie baladei „Soarele şi Luna“ cu care ne-a obişnuit în cazul „Mioriţei“ sau al „Meşterului Manole“. Amintim, totuşi, doi autori care se referă şi la tema noastră. Paul G. Brewster se ocupă de cântecele populare care tratează tema incestului, vreo 200 de balade bulgare, croate, cehe, daneze, engleze, estone, finlandeze, franceze, germane, greceşti, ungare, lituaniene, poloneze, româneşti, ruseşti, spaniole, turce şi ucrainiene. Aşadar, în cadrul atâtor balade e citată şi o variantă din colecţia Păsculescu, despre Soare şi Lună, ca mit etiologic, şi balada Vartici, ca incest dintre naşă şi fin[137]. Lucrarea cuprinde două părţi, şi anume: *incestul încercat sau sugerat* şi *incestul săvârşit*, ambele cu capitolele: *incestul dintre frate şi soră, dintre mamă şi fiu, dintre tată-fiică, dintre unchi şi nepoată, incestul dintre veri.*

Lutz Röhrich, cu care am avut, în perioada specializării mele la Freiburg, mai multe convorbiri cu privire la temele incluse în planul meu de cercetare, în care figura, cum am arătat mai sus, şi această baladă, a scris, în 1975, un amplu studiu intitulat *Sonnen-Folklore*[138], în care cercetează prezenţa astrului zilei în toate domeniile folclorului, în obiceiurile calendaristice, în meteorologie, în proverbe şi zicători, în folclorul infantil, în ghicitori, în credinţe şi legende, în magie, în cântecul şi în povestirile populare ale mai multor popoare, în special din Europa. El n-a uitat să includă şi balada românească în studiul lui, arătând că, în sud-estul Europei, cei doi aştri apar nu numai în postură de soţi (fără a fi

---

[133] *Op. cit.*, p. 395.

[134] Ion Ghinoiu, *Vârstele timpului*. Bucureşti, 1988, p. 40–67; Id., *Panteonul românesc*. Dicţionar. Bucureşti, 2001, s.v. Luna; Soarele.

[135] Ivan Evseev, *Dicţionar de magie, demonologie şi mitologie românească*. Timişoara, 1997, s.v. Luna; Soarele.

[136] Ion Taloş, *Gândirea magico-religioasă la români. Dicţionar*. Bucureşti 2001, s.v. Luna; Soarele.

[137] *The Incest Theme in Folksongs*. Helsinki, 1972 (FFC 212).

[138] *Die Sonne. Licht und Leben*. Herausggeben unter der Leitung von Joseph Jobé. Freiburg, Basel, Wien, 1975, p. 91–130.

înrudiți), ci și ca frați dornici de a se căsători. Totodată, Röhrich face trimiteri la studiile lui Leo Frobenius privitoare la folclorul extraeuropean (p. 127), în care Soarele și Luna sunt prezentați ca pereche de îndrăgostiți.

*

Din cele de mai sus rezultă că tema în discuție a preocupat numai pe câțiva scriitori și oameni de cultură de rang înalt. Blaga și Călinescu i-au sugerat resursele literare și filozofice, dar mulți au neglijat-o, poate, pentru că tema incestului e atât de respingătoare. Conflictul incestuos, devenit temă literară încă în secolul al V-lea î.Chr., în opera lui Sophocle, e într-adevăr oribil, dar deznodământul lui, așa cum ni-l înfățișează textele de care ne vom ocupa, e înălțător. În domeniul creației literare a dat Dan Botta o dramă remarcabilă, care pornește de la balada populară, dar o dezvoltă în direcție creștină.

Exemplaritatea incestului dorit de Soare cu soră-sa Luna stă în evitarea păcatului: sora dispune de forța morală necesară pentru a respinge toate încercările fratelui ei, iar in extremis recurge la sacrificiul suprem. Tragismul nemărginit al destinului celor doi frați e accentuat de intervenția divină, care îi condamnă la singurătate pe bolta cerească, lăsându-le doar șansa de a se zări din depărtări, din când în când. Un final mai frumos ar fi greu de imaginat.

Pentru folclorul românesc, *Soarele și Luna* are o importanță deosebită, deoarece, după opinia unanimă a cercetătorilor, această baladă e de o vechime considerabilă. Multe dintre studiile recenzate aici au scos în evidență faptul că subiectul ei s-a născut probabil în antichitate, iar cântecul propriu-zis, cel mai târziu în evul mediu. Prin urmare, cercetarea ei poate aduce o contribuție importantă la cunoașterea unor aspecte ale baladei europene și, totodată, certifică posibilitățile înalt creatoare ale poporului român.

Cercetătorii poeziei populare au observat existența celor două versiuni ale temei la români, fapt care o situează și din acest punct de vedere alături de *Miorița* și de *Meșterul Manole*. Ei au subliniat cu deosebire amestecul de motive păgâne cu cele creștine, caracterul mitic al versiunii extracarpatice, influențele culte asupra baladei, ca și relațiile versiunilor românești cu cele sud-slave. În ciuda faptului că n-au fost făcute cercetări speciale de teren, zestrea adunată de folcloriști de-a lungul unui secol și jumătate e de peste 500 de variante, fapt care vorbește de la sine despre locul de prim rang pe care-l ocupă acest cântec în cadrul literaturii orale românești.

În orice caz, balada merită să fie ridicată și sub raportul cercetării la nivelul „Mioriței" și al „Meșterului Manole", prin punerea la îndemâna celor interesați nu numai a unui studiu monografic, ci și a unui corpus de texte, ca bază de pornire a unor investigații viitoare.

3. Generalităţi despre „Cununia fraţilor“ şi „Nunta Soarelui“

a) O problemă de terminologie

Balada pe care o cercetăm e cunoscută în literatura de specialitate mai degrabă sub titlul „Soarele şi Luna“, dar acest titlu e propriu numai ariei sud-estice a baladei. Cea nord-vestică a fost denumită deseori „Fratele şi sora“. În tipologiile lui, Al. I. Amzulescu reuneşte toate textele sub titlul „Soarele şi Luna“, dându-le acelaşi număr de tip, pe care îl subdivide în alte două *tipuri*, denumite *tipul I* şi *tipul II,* fără a da fiecăruia un nume. Corect era ca tipul nr. 1 să fi fost denumit: *Fratele doreşte să ia în căsătorie pe soră-sa,* iar în cadrul lui să distingă două versiuni, fiecare cu denumirea ei, şi anume, pentru aria de nord-vest, versiunea „Cununia fraţilor“, iar pentru cea de sud-est, „Nunta Soarelui“. E terminologia pe care o adoptăm în lucrarea de faţă. Din motive care vor putea fi înţelese în cursul lucrării, ceea ce Amzulescu denumea tipul II devine aici versiunea A, „Cununia fraţilor“, iar ceea ce el denumea tipul I devine versiunea B, „Nunta Soarelui“.

b) Aria geografică a temei şi unele aspecte ale tipologiei ei

Materialele pe care le avem azi la dispoziţie provin de pe întreg teritoriul folcloric românesc, din Maramureşul istoric până la Dunăre şi din Timocul iugoslav până în Bucovina şi Basarabia, izolat chiar până în apropierea Odessei. Indiferent de specie (cântece, colinde, balade, pluguşoare, legende în proză), ele formează două versiuni distincte. În versiunea A, „Cununia fraţilor“, e vorba de un tânăr care nu-şi găseşte fată pe plac şi vrea să se însoare cu soră-sa. După ce îndeplineşte condiţiile imposibile pe care i le pune mama sau sora lui, fratele îşi duce sora la cununie, dar în biserică se petrec lucruri extraordinare, semn că Divinitatea se împotriveşte la cununia lor. Majoritatea covârşitoare a textelor îşi încheie acţiunea abrupt, fără a ne dezvălui ce se va întâmpla în viitor cu cei doi protagonişti.

Variantele acestei versiuni provin din Ardeal, Banat, Crişana, Maramureş, nordul Moldovei, Bucovina, din sate româneşti din Ucraina şi din Basarabia. Cum se va vedea imediat, numai una dintre subversiunile consemnate de noi (şi anume *A VIII. Fratele şi sora la stână*), depăşeşte limitele ariei amintite, ea fiind cunoscută deopotrivă în nordul şi în sudul ţării.

Mai unitară decât prima, versiunea B, „Nunta Soarelui“ formează o arie compactă în Banat, Oltenia, Muntenia, Dobrogea şi sudul Moldovei; ea poate fi întâlnită însă şi în localităţi româneşti din Iugoslavia, în Basarabia, în Bucovina şi în preajma Odessei, acestea din urmă fiind, cum vom vedea, regiuni de întâlnire

a versiunilor A şi B. Variantele acestei versiuni plasează acţiunea epică la începuturile lumii, în vremea când Soarele îşi luase locul pe cer, iar sora lui, Luna, ducea încă o existenţă terestră. Soarele nu găseşte o fată care să-i placă pe cât îi place sora lui şi decide să se însoare cu ea. El cere încuviinţarea lui Dumnezeu, care, în speranţa că-l va face să renunţe de bunăvoie la dorinţele lui incestuoase, îi arată ororile iadului şi fericirile raiului, dar riscul de a ajunge în iad nu-l face să-şi schimbe hotărârea şi, în cele din urmă, Soarele şi soră-sa pornesc spre cununie. În unele variante înainte de cununie, în altele la întoarcerea de la biserică, sora se aruncă în mare sau în Dunăre şi se preface în mreană, sperând că va scăpa defintiv de urmărirea fratelui ei. Dumnezeu consideră însă că ea se află şi acolo în primejdie, şi o aruncă pe cer, la imensă depărtare de Soare, pecetluind astfel destinul celor doi fraţi: să alerge veşnic unul după altul, să se zărească din când în când, dar să nu se poată ajunge niciodată.

c) Densitatea punctelor anchetate şi numărul variantelor

„Cununia fraţilor" e reprezentată în lucrare prin 283 de variante din 207 localităţi, iar „Nunta Soarelui" prin 245 de texte (98 legende şi 147 balade, colinde, pluguşoare), din 176 de localităţi. Diferenţa dintre numărul localităţilor anchetate şi cel al variantelor se datoreşte faptului că din unele localităţi au fost înregistrate mai multe texte. Din totalul de 528 documente, 247, adică 46%, văd acum pentru prima oară lumina tiparului.

Dacă nu există deosebiri sub raportul numărului de documente între cele două arii, în interiorul acestora se remarcă deosebiri substanţiale de frecvenţă. Să luăm mai întâi textele poetice: după culegerile pe care le avem în prezent, „Cununia fraţilor" dispune de cea mai mare frecvenţă în judeţul Maramureş (54 de variante), după care urmează Clujul (31 de variante), Bistriţa-Năsăudul (22 de variante) şi Sălajul (20 de variante); cele mai puţine variante ni le oferă Aradul, Neamţul, Iaşul, Dâmboviţa, Prahova, Buzăul (câte 1 variantă), restul judeţelor situându-se între aceste coordonate. La fel se prezintă lucrurile şi în cazul „Nunţii Soarelui", unde avem 20 de variante din Argeş, 12 din Ilfov, 11 din Dolj, câte 10 din Olt şi Teleorman, iar cele mai puţine au fost consemnate din judeţele Mehedinţi, Sibiu, Bacău, Iaşi (câte 1 variantă).

Densitatea diferită a documentelor în diferitele regiuni e dificil de explicat. S-ar putea ca, în unele, tema incestului fratern să nu fi avut niciodată succes de public sau ca tema să fi ieşit mai de timpuriu din gustul oamenilor, după cum s-ar putea ca imaginea pe care ne-o oferă azi culegerile de folclor să fie falsă, deoarece în unele regiuni au fost întreprinse mai multe cercetări de teren, pe când în altele mai puţine sau chiar deloc. Dar mai există o explicaţie, de natură

administrativă. Din cele de mai sus rezultă o frecvență foarte ridicată în județul Maramureș. Nu e vorba însă de Maramureșul istoric, de unde cunoaștem doar 13 variante, pe când din întreg județul Maramureș, 54. Într-adevăr, actualul județ Maramureș include trei dintre regiunile în care tema noastră cunoaște cea mai mare răspândire în contemporaneitate, dar care, din punct de vedere cultural, nu fac parte din Maramureș, ci au fost încorporate în acest județ, în urma unei reforme administrative: Țara Lăpușului, Țara Chioarului și zona Codrului. În plus, acestea s-au bucurat de atenția deosebită a unor cercetători în ultimele decenii.

O situație cu totul diferită obținem dacă luăm criteriul legendelor în proză: acestea lipsesc aproape cu totul din Transilvania, mai precis cunoaștem două din Arad și câte una din Hunedoara, Sibiu și Maramureș. La sud și est de Carpați ne întâmpină însă un număr considerabil de legende în proză; densitatea lor diferă de la un județ la altul, după cum urmează: câte o variantă provine din Dolj, Olt, Brăila și Vaslui; câte două din Caraș-Severin, Gorj, Vâlcea, Argeș, Constanța, Tulcea, Suceava; câte trei din Dâmbovița, Ialomița, Buzău, Galați, Iași; patru ne oferă Bacăul, câte cinci, județele Prahova, Neamț și Botoșani, dar cele mai multe texte ne parvin din Teleorman (6) și din Mehedinți (8). Ne surprinde prezența legendelor în număr remarcabil în județele în care textul poetic fie că lipsește, fie că e prezent într-o densitate abia perceptibilă, adică din Vaslui avem o legendă, din Iași trei, din Bacău patru, din Neamț cinci. Facem însă de pe acum observația că nu toate aceste legende conțin tema incestului dintre frate și soră. Unele dintre ele vorbesc despre încercarea Soarelui de a se însura cu o fată oarecare, nu cu soră-sa. Vom reveni asupra acestui fenomen.

Materialul documentar aflat la baza acestei lucrări e, cantitativ, destul de apropiat în cele două arii, deci nu există o discrepanță în privința gradului de cunoaștere a terenului între nord-vestul și sud-estul țării. Se pune însă întrebarea dacă numărul de variante cunoscute la un moment dat reflectă cu fidelitate viața folclorică reală. Trebuie spus de la început că documentele pe care ni le oferă colecțiile și arhivele folclorice, oricât de numeroase ar fi ele, reprezintă doar o parte din realitate, folcloristica fiind o disciplină condamnată, mai mult decât alte științe, la cunoașterea doar parțială a adevărului.

E știut că normele după care sunt selecționate localitățile pentru cercetări de teren sunt în mare măsură subiective: deseori cercetătorul investighează locul lui de origine sau locul lui de muncă; alegerea localităților pe care dorește să le cerceteze depinde totodată de posibilitățile materiale de care dispune folcloristul. Doar cercetarea instituționalizată are posibilitatea de a întreprinde culegeri de teren în regiunile cele mai promițătoare. Prin urmare, rezultatele culegerilor de material trebuie privite cu o anumită detașare.

Privind culegerile de texte sub raport cronologic constatăm că acestea pot fi puse în raport cu situația economică și poltică a României pe parcursul unui secol și jumătate; dacă înainte de 1900 au fost culese în medie mai puțin de 20 de variante la un deceniu, între 1901–1920 media se apropie de 30 de variante, iar între 1921–1940 ea devine de 50; războiul face ca în deceniul 1941–1950 să putem consemna doar 10 variante, pe când între 1951–1970 media depășește cifra de 50 de variante la un deceniu, iar între 1971–1989 avem o medie de aproximativ 40. Se dovedește încă o dată cât depinde cercetarea folclorică de pace și de starea economică a unei țări.

Apreciem că situația pe care ne-o prezintă colecțiile în momentul de față e satisfăcătoare și întrucâtva apropiată de viața folclorică reală. Estimăm totuși că în a doua jumătate a secolului al XX-lea, în Transilvania, unde tema continuă să dispună de vitalitate și azi, numărul localităților în care era cunoscută se ridica la 400–500, iar cel al purtătorilor ei la mai multe mii de oameni. Obținem astfel o imagine mai apropiată de realitate a locului pe care-l ocupa tema în cultura populară românească în acea perioadă.

d) Funcția textelor

Răspândită în toate regiunile folclorului românesc, tema incestului fratern apare într-o uimitoare diversitate de specii folclorice și de funcții. Centrul și unele județe din sudul Transilvaniei, adică județele Cluj, Mureș, Alba, Hunedoara și chiar Arad, dar și ținuturi din Ardealul de Nord, cum sunt Sălajul, Țara Lăpușului, Țara Chioarului, zona Codrului constituie regiuni în care tema noastră se realizează sub formă de colind. În unele localități din județele Bistrița-Năsăud și Bihor textul are funcție de colind, în altele de cântec, pe când în județe din sudul Ardealului (Covasna, Brașov, Sibiu), unde colecțiile nu indică funcția textului, acesta e, stilistic vorbind, baladă; o singură variantă indică funcția în titlu (A I Tălmăcel-SB), și anume: „cântec haiducesc", dar această indicație e eronată. În Maramureșul istoric, tema nu cunoaște forme sacralizate, deci textele au funcție de baladă, iar în Bucovina și Basarabia, judecând tot după stilistica textelor, unele variante aparțin colindelor, iar altele cântecelor epice, respectiv baladelor.

Textele versiunii B, înregistrate în Banat, în satele românești din Iugoslavia, în Oltenia, Muntenia, Dobrogea, Moldova de sud, parțial și în Bucovina și Basarabia, se realizează în principal ca baladă sau ca legendă în proză; în județele Suceava, Neamț, Bacău, e cunoscută în plugușor; cu totul izolat, varianta Breazu, provenind din „Muntenia", textul înregistrat de P. Caraman din Cerchezu-CT, precum și unele variante hunedorene aparținând versiunii B sunt colinde.

PARTEA A II-A

VERSIUNEA A: „CUNUNIA FRAȚILOR“

Repartizarea zonală a celor 283 de variante ale acestei versiuni, pe care le avem la dispoziție, ne dă următoarea situație: 54 au fost înregistrate în județul Maramureș, 31 de variante provin din județul Cluj, 22 din Bistrița-Năsăud, 20 din Sălaj, 19 din Hunedoara, câte 17 din Suceava și Argeș, 16 din Sibiu; 15 provin din Ardeal, fără indicarea localității, 13 din Alba, 12 din Bihor, 9 din Brașov, câte 8 cunoaștem din Satu Mare și Mureș, 5 din Bucovina, câte 3 din Covasna și Ucraina, câte 2 din Timiș și Caraș-Severin, câte 1 din Dâmbovița, Prahova, Buzău, Arad, Neamț, Iași și din Basarabia[1].

1. Subversiunile

Versiunea A: „Cununia fraților“ e formată din mai multe subversiuni, la a căror clasificare a fost adoptat criteriul conținutului, întrucât cel geografic s-a dovedit inoperant. Vom vedea însă că și criteriul conținutului poate fi aplicat uneori numai cu rezerve, din cauză că unele motive circulă, la prima vedere, deosebit de capricios.

Sub raport cantitativ există o mare deosebire între subversiuni: unele dintre acestea se constituie din mai multe zeci de variante, care circulă pe regiuni foarte întinse, altele provin doar dintr-un număr mic de localități și sunt reprezentate prin foarte puține texte. Gruparea acestui număr considerabil de variante în subversiuni, deși uneori dificilă, ne va permite cercetarea în detaliu a lor și obținerea unei oglinzi destul de fidele a temei pe toată suprafața de răspândire a ei. Textele pot fi clasificate în următoarele subversiuni:

A. I. *Voinicul cere mamei pe soră-sa de soție* (91 variante);
A. II. *Îngheț în miezul verii* (59 variante);
A. III. *Peștitorul de la Poarta Țarigradului* (54 variante);
A. IV. *Voinicul își cheamă sora la cununie* (16 variante);
A. V. *Tânăr blestemat să fie incestuos* (4 variante);
A. VI. *Craiul din grădina domnească* (5 variante);
A. VII. *Fuga mirilor* (20 variante);
A. VIII. *Fratele și sora la stână* (29 variante);
A. IX. *Versiuni contopite: „Cununia fraților“ și „Nunta Soarelui“* (2 variante).

În afara celor nouă subversiuni rămân trei variante, pe care le vom trata sub titlul Varia: întâia este o variantă prelucrată de At. M. Marienescu (Varia 1), celelalte două sunt variante contrafăcute de Theodor A. Bogdan (Varia 2).

---

[1] Textele a căror localitate de culegere nu e precizată în publicații au fost localizate de noi aproximativ, după subtitlurile colecțiilor (Ardeal, Bucovina, Basarabia).

A I: VOINICUL CERE MAMEI PE SORĂ-SA DE SOȚIE

Conținutul

Acțiunea acestei subversiuni poate fi rezumată astfel: un tânăr din sat sau un fiu de împărat cere mamei lui pe soră-sa ca soție. Maică-sa îl trimite în lume, să-și caute altă mireasă; el îi urmează sfatul, dar, după îndelungi și zadarnice căutări, se întoarce și își repetă cererea. Maică-sa, al cărei spațiu de manevră a fost între timp simțitor redus, își condiționează acordul de îndeplinirea unor condiții pe care crede că fiul ei nu le va putea îndeplini. Acestea sunt:

a) să construiască un pod de aramă peste vamă și altul de argint peste pământ;

b) să aducă Soarele și Luna ca nași;

c) să treacă probe (tot atât de grele) din domeniul gospodăresc.

Îndrăgostitul îndeplinește aceste condiții, învingând astfel rezistența mamei, care nu mai găsește argumente cu ajutorul cărora să împiedice incestul copiilor ei și iese din scenă. De acum înainte doar Divinitatea mai poate împiedica săvârșirea unuia dintre cele mai grele păcate. Într-adevăr, în timpul cununiei, în biserică, icoanele prind viață: sfinții plâng sau cad de pe pereți, iar Maica Domnului face mustrări preotului pentru nesăbuința de a cununa „soră cu frate". Uneori, sora se sinucide, dar cele mai multe variante se încheie cu scena cununiei zădărnicite, fără a sugera destinul celor doi în viitor. Iată și tabelul variantelor cunoscute nouă.

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Locul unde se află textul
	Covasna				
1	Vâlcele 1		I. G. Bibicescu		Bibicescu 1893, 339–40
2	Vâlcele 2		I. G. Bibicescu		Bibicescu 1893, 340–41
	Brașov				
3	Ticușu Românesc		G. Maican		Maican 907, 31–3
4	Comana de Jos		I. Manițiu Popa		Manițiu Popa 1907, nr. 49, 4–5
5	Cața		I. Ursu		Ursu 1907, 77–8
6	„pe Olt"		Gh. Tulbure		Tulbure 1908, 52–5
7	Fântâna 1	D. St. Popa	I. Cocișiu	21.6.1939	IBr fgr 7580 a
8	Fântâna 2	V. Matei	I. Cocișiu	21.6.1939	IBr fgr 7580 a

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Locul unde se află textul
	Sibiu				
9	Tălmăcel 1	E. Frâncu, 87 a	H. Roman		AFC 1291, 39–42
10	Tălmăcel 2	E. Frâncu, 94 a	P. Constantinescu	1967	Colecția Gh. Pavelescu
11	Tălmăcel 3	M. Călăraș, 74 a	A. Pavelescu	30.1.2003	Colecția A. Pavelescu
12	Tălmăcel 4	A. Calboreanu, 50 a	A. Pavelescu	20.7.2003	Colecția A. Pavelescu
13	Fofeldea	M. Șușu, 52 a	Gh. Pavelescu	30.11.1977	Colecția Gh. Pavelescu
14	Gura Râului		M. Pompiliu		Pompiliu 1870, 32-4
15	Retiș	F. Negru	I. Cocișiu	1.1.1933	IBr fgr 5165 a = Amzulescu 1983,153-55
16	Vecerd	A. Iefta	I. Cocișiu	28.5.1935	IBr fgr 5391 b
17	Tilișca	V. Opriș, 56 a	Gh. Pavelescu	1958	Colecția Gh. Pavelescu
18	Boița	I. Curtean, 29 a	I. Albescu		Colecția Gh. Pavelescu
	Hunedoara				
19	Păucinești		B. Bartók		Bartók 1968, 156
20	Muncelu Mic	D. Balint	E. V. Degan		Degan 1905, 55
21	Biscaria	A. Râpă, 17 a			Graiul II, 122-3
22	Bozeș		I. Buda		AFC 638, 39-40
23	Poiana Răchițelii	S. Lăscuș, 18 a	I. Popovici	1903	Popovici 1909, 6-7
24	Petros 1	P. D. Bărbuț, 20 a	V. Oprișiu	1933	AFC 840, 49-51
25	Petros 2	V. David, 54 a	E. și C. Bogariu	1981	Bocșa 1999, 465, nr. 1073
26	Livezeni	A. Munteanu, 32 a	M. Munteanu	30.12.1953	IBr fgr 1740 a
27	Peștera	M. Coman, 76 a		1981	Bocșa 1999, 463, nr. 1069
28	Valea Lupului	V. Oprean P. Alic	I. Cocișiu	19.7.1938	IBr fgr. 6843 b
29	Uric	I. Făgaș	I. Cocișiu	20.7.1938	IBr fgr. 6857 a
	Timiș				
30	Cenadu Mare		B. Bartók		Bartók 1967, [488], nr. 1177 a
31	Saravale		B. Bartók		Bartók 1967, [490], nr. 1177 b
	Arad				
32	Bata	V. Luncan, 62 a	I. I. Popa	12.1967	Univ. Timișoara mg. 135 h
	Mureș				
33	Șoimuș	I. L. Ichim	O. Stoia	7.4.1935	IBr fgr 4794 a
34	Hetiur		I. Florea		Pop Reteganul, ms. 4524, 43
	Alba				
35	Geoagiu de Sus		V. Bologa		Bologa 1936, 44–5
36	Sebeșel	L. Zdrenghea	V. Zdrenghea		Zdrenghea 1912, 108–9
37	Șard 1		E. Pop Bota		Pop Bota 1904, 139
38	Șard 2				Pop Reteganul, ms. 4524, 121
	Cluj				
39	Triteni		I. Sâmpălean		Viciu 1976, 263–4
40	Mintiu Gherlii	V. Fărcașiu, 80 a			Fărcașiu, Coste, 55

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Locul unde se află textul
	Bihor				
41	Ineu		A. Igna		Igna 1898, 500
42	Picleu	S. Bârlău	Gh. Petrescu	1969	AFC mg 1897 II m
43	Bihor				Cârstea 1907, 555
44	Câmpanii de Sus	M. Cristea	A. Popa		Folclor Crişana şi Banat, 70
	Sălaj				
45	Agrij	I. Labo, 43 a	M. Holhoş		Holhoş 1979, 155–6
46	Popeni	I. Barna, 13 a	L. Ghergariu		AFC 1580, 257–8
47	Someş Odorhei	R. Creţu, 50 a	V. Medan	10.9.1969	Medan 1979, 90–91
48	Gâlgău	M. Mumulean, 16 a	L. Ghergariu		AFC 1580, 256
	Satu Mare				
49	Crucişor	F. Groze, 38 a	Gh. Şter	1972	AFC 1584, 35
50	Poiana Codrului	F. Negrea	Gh. Şter	1972	AFC 1584, 37 = 017779
51	Giurtelec 1	M. Zoicaş, 65 a	I. Cuceu	1967	AFC mg 1647 I h
52	Giurtelec 2	G. Perşe, 65 a	I. Cuceu	1967	AFC mg 1648 I d
53	Chilia	M. Prodan	V. Blaga	dec. 1971	AFC 017614
54	Medişa	M. Oprea, 47 a	V. Rogoz	1977	AFC 020357
	Maramureş				
55	Hideaga	M. G. Jurca, 34 a	O. Manu		AFC 1465, 19
56	Băseşti 1	F. Călăuz, 58 a	D. Pop	1958	AFC 04155
57	Băseşti 2	M. Pop, 51 a	D. Pop	1958	AFC 04175 = Pop 1978, 339
58	Băseşti 3	R. Dragoş, 47 a	D. Pop	1958	AFC 04263
59	Rogoz	C. Pop, 50 a	P. Bilţiu	1981	Bilţiu 1990, 36–7
60	Groşii Ţibleşului	I. Bogza, 60 a	P. Bilţiu	1984	Bilţiu 1990, 175–6
61	Finteuşu Mic 1	L. Mociran, 52 a	R. Sibian, G. Pavel	1981	AFC 015887
62	Finteuşu Mic 2	V. Dănuţ, 58 a	R. Sibian	1979	AFC mg 2575 II g
63	Corni 1	V. Suciu, 60 a	V. Rogoz	1976	AFC 020486
64	Corni 2	M. Sofron, 43 a	P. Bilţiu	1980	Bilţiu, Pop 274, nr. 376
65	Someş Uileac	N. Cornea, 20 a	Gh. Gh. Pop V. Rogoz	1979	AFC 020680
66	Copalnic Mănăştur	A. Hordo, 72 a	M. Tosca	mai 1977	AFC mg 2547 II a
67	Oarţa de Sus	F. Mureşan, 64 a	P. Bilţiu Gh. Gh. Pop	1974	Bilţiu, Pop 266
68	Sălsig	A. Taloş, 63 a	P. Bilţiu Gh. Gh. Pop	1974	Bilţiu, Pop 267, nr. 363
69	Băiţa de sub Codru 1	A. Chiriguţ, 52 a	P. Bilţiu Gh. Gh. Pop	1974	Bilţiu, Pop 268, nr. 364
70	Băiţa de sub Codru 2	M. Pop, 52 a	D. Pop	1975	Pop 1978, 337–38
71	Tămăşeşti	M. Maghiar, 62 a	P. Bilţiu Gh. Gh. Pop	1973	Bilţiu, Pop 268, nr. 365

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Locul unde se află textul
72	Ciuta 1	L. Dumuța, 60 a	P. Bilțiu Gh. Gh. Pop	1984	Bilțiu, Pop 271, nr. 370
73	Ciuta 2	M. Dimian, 40 a	A. Mocanu	1967	Mocanu 2001, 91
74	Costeni	D. Lucian, 66 a	P. Bilțiu Gh. Gh. Pop	1987	Bilțiu, Pop 274, nr. 377
75	Ulmeni	A. Murășan	H. Brauner	10.2.1937	IBr fgr. 5755 a
	Bistrița-Năsăud				
76	Dobric	M. Iuga	E. Comișel	11.9.1940	IBr fgr. 8877 b
77	Bichigi-Severin	S. Avrămescu, 25 a			IBr i. 8736
78	Leșu 1	M. Precup			Theodorescu 1958, 227–9
79	Leșu 2	M. Precup	C. Zamfir V. Dosios	1.9.1955	IBr fgr. 5591 i
80	Leșu 3	M. Precup	C. Zamfir	23.8.1957	IBr mg 1230 c
81	Salva	M. Peter-Onu, 35 a	V. Medan	1961	AFC mg 417 1 = Medan 1979, 87–89
	Suceava				
82	Cotârgași				Candrea, Densusianu, Sperantia I 453–4; Teodorescu 1893, 135–6
	Neamț				
83	Țibucani	M. V. Ambrose, 67 a	L. Cireș, L. Berdan	1976	Berdan 1986, 1–2 = AFMB mg 226, I, 19
	Bucovina				
84	Ropcea				Niculiță-Voronca 1903, 591
	Variante fără indicarea localității de origine				
85	Ardeal 1		I. Pop Câmpeanu		Pop Câmpeanu 1908, 714–15
86	Ardeal 2		V. Alesiu		Alesiu 1890, 282–3
87	Ardeal 3		V. L. Suciu		Suciu 1890, 395
88	Ardeal 4				Rusu 1924, 29–31
89	Ardeal 5		Fr. W. Schuster	înainte de 1848	Pavelescu 1990, 232 = Schuster 1861/62, 27–8
90	Ardeal 6		Ș. Hrușcă		Hrușcă, Colinde 1995
91	Ardeal 7 (HD)		G. P. Moga		Moga 1897, 4/16 oct.

Subversiunea A I e cel mai bine reprezentată în colecțiile de până acum. Cele 91 de variante ale ei acoperă, într-o densitate diferită, toate județele Transilvaniei, două din nordul Moldovei, precum și ținuturi bucovinene. Ea se deosebește de restul subversiunilor prin prezența în acțiune a mamei celor doi protagoniști tineri.

Culegătorii variantelor

Cea mai veche atestare a acestei subversiuni o datorăm lui Fr. W. Schuster; e datată „înainte de 1848" şi provine din părţile Sebeşului; până la 1900 mai publică M. Pompiliu (1870) un text din Gura Râului, Ion Pop-Reteganul (1884) texte din Alba şi Mureş, V. Alesiu şi V. L. Suciu (1890) din localităţi ardelene neindicate, I. G. Bibicescu (1893) din Vâlcele, iar A. Igna (1898) din Ineu.

În primele două decenii ale secolului al XX-lea apar variantele culese de E. Niculiţă-Voronca, din Ropcea bucovineană (1903), de E. Pop Bota, din Şard (1904), de E. V. Degan din Muncelu Mic (1905), apoi cele culese de N. Cârstea, din Bihor, G. Maican, I. Manitiu Popa şi I. Ursu, din ţinuturi braşovene (1907), iar un an mai târziu, de Gh. Tulbure, de „pe Olt", şi I. Pop Câmpeanu, dintr-o localitate neprecizată (probabil din Alba); urmează varianta tipărită de I. Popovici, din Poiana Răchiţelii, cele culese de B. Bartók, din Păucineşti, Cenadu Mare şi Saravale, ca şi cea înregistrată de V. Zdrenghea, din Sebeşel.

Între cele două războaie sunt de menţionat colecţiile lui S. Rusu, din Ardeal, şi V. Bologa, din Geoagiu de Sus. Tot atunci încep culegerile din cadrul arhivelor folclorice de la Bucureşti şi Cluj. Printre culegătorii cei mai renumiţi se numără I. Cocişiu (6 texte din sudul Ardealului), E. Comişel, C. Zamfir şi V. Dosios (3 variante din ţinutul Năsăudului), H. Brauner (1 variantă din judeţul Maramureş), V. I. Oprişiu (1 variantă din Hunedoara) şi mulţi alţii.

După 1950 au fost culese numeroase variante de Gh. Pavelescu şi Amalia Pavelescu (4 texte din jud. Sibiu), P. Bilţiu şi Gh. Gh. Pop (9 texte din ţinuturi maramureşene), D. Pop (4 texte din zona Codrului), I. Bocşa (2 texte hunedorene). Alţi culegători importanţi sunt Pimen Constantinescu, L. Ghergariu, I. Cuceu, Gh. Şter, I. I. Popa, I. L. Ichim, D. Fărcaşiu, T. Coste, I. Albescu, V. Rogoz, A. Mocanu, L. Cireş, L. Berdan, V. Medan, care au cules şi publicat texte din diferite regiuni.

Unde se desfăşoară acţiunea?

Peste două treimi din variante localizează acţiunea la Poarta Ţarigradului. Faptul nu ne surprinde, deoarece Ţarigradul e un topos frecvent în poezia populară românească. El a fost fondat de uriaşul Novac şi însumează tot ce e frumos, strălucitor, e Orientul întreg, cu farmecul şi misterele lui. În Ţarigrad îşi caută mirese protagoniştii baladelor noastre, dar tot acolo au fost decapitaţi

Constantin Brâncoveanu şi fiii săi[2]. Prin urmare, în Ţarigrad se pot întâmpla lucruri nemaiauzite, dramatice, nedorite, cum e şi acela al cununiei dintre un frate şi o soră. Prin acest topos, textul vrea probabil să sugereze, totodată, că acţiunea s-ar desfăşura undeva departe şi că protagoniştii baladei ar putea fi de altă etnie sau de altă religie decât purtătorii lor.

În nouă variante lipseşte orice localizare. E vorba de variantele Vâlcele 2, Muncelu Mic, Petros 2, Geoagiu, Sebeşel, Ineu, Ţibucani, Ardeal 3, 4. Câteva texte hunedorene şi câte unul din judeţele Arad şi Bihor (Petros 1, Livezeni, Peştera, Valea Lupului, Uric, Bata, Picleu) preiau localizări nesemnificative din colinde, de tipul: „colo jos, colo mai jos". În schimb, cu toate că judeţele Sălaj, Satu Mare şi parţial Maramureş sunt zone în care textul se colindă, unele variante se apropie de cântecul lirico-epic, profan, prin localizări ca „sub viţă de vie", în Popeni, „sub poală de codru", în Crucişor, Giurtelec 1, 2, Oarţa de Sus, Ulmeni şi Ciuta, sau „sub tufă de mălin" ori de „litră" verde, în Hideaga, Corni 2 şi Sălsig. În fine, nesemnificative sunt şi localizările din Poiana Răchiţelii („pe din sus de Făgeţel") şi din Agrij („în cornu pt'iaţului").

Personajele participante la acţiune

La acţiunea baladei participă trei categorii de personaje:

a) persoane reale: voinicul, soră-sa, părinţii, în special mama lor, şi preotul;

b) aştrii (Soarele, Luna, luceferii, stelele), care se încarnează ca naşi, respectiv ca nuntaşi;

c) sfinţii din icoane, în special Maica Domnului.

Voinicul peţitor

În nordul ariei, protagonistul nu poartă de regulă nici un nume. Doar în două variante apare Petre (Ineu şi Crucişor), iar în una, Gheorghe (Ropcea). Alta e situaţia în sudul Ardealului: judeţele Covasna, Braşov, Sibiu, cu o mică prelungire în Mureş, manifestă preferinţă pentru numele Iosif (Vâlcele 1, Ticuşu, Comana de Jos, Cata, Fântâna 1, 2, Tălmăcel 3, 4, Retiş, Hetiur); în judeţele Sibiu şi Hunedoara, izolat şi în Mureş şi Bihor, ne întâmpină Ion Bradu, cu variaţiile Brădui, Brădoi etc., sau numai Ioan (Gura Râului, Vecerd, Păucineşti, Biscaria, Livezeni, Petros 1 şi 2, Peştera, Valea Lupului, Uric, Şoimuş, Câmpanii de Sus[3], Ardeal 2). O singură dată apare Ilie (Bozeş).

---

[2] Cf. Ion Taloş, *Gândirea magico-religioasă la români*. Bucureşti, 2001, s.v. Novac, s.v. Ţarigrad.

[3] Aici numele a devenit substantiv comun, printr-un fel de etimologie populară.

Care e statutul social al protagonistului? Într-un mic grup de texte din nordul Ardealului (Popeni, Crucişor, Giurtelec 1, 2, Hideaga, Corni 2, Oarţa de Sus, Sălsig, Ulmeni), peţitorul e călugăr sau diecel, iar în Ciuta 1, 2, acesta e „iegăraş". În majoritatea variantelor acestei subversiuni, ca şi a celor următoare, el e însă fecior de împărat sau „fiu de domn". E greu de spus dacă expresia „fecior de împărat" trebuie luată *ad litteram*, ori să considerăm, mai degrabă, că avem de-a face cu un fecior de însurat, ca în poezia nupţială, unde, pentru mire, e utilizată expresia „tânărul nostru împărat"[4]. El stă rezemat în poarta Ţarigradului. Variantele din sud detaliază această scenă: rezemat de poartă sau „răsturnat pe nouă scânduri de brad", el îşi roagă mama „în coate şi în genunchi" să-i dea pe soră-sa de soţie (Vâlcele 1, Ticuşu, Comana de Jos, Caţa, „pe Olt", Fântâna 1, 2, Tălmăcel 1, 2, 3, 4, Fofeldea, Gura Râului, Retiş, Boiţa, Păucineşti, Biscaria, Petros 1, 2, Livezeni, Uric, Saravale, Şoimuş, Hetiur, Triteni, Câmpanii de Sus, Ardeal 2, 7). O încercare de concretizare face şi varianta din Ropcea, în care peţitorul stă la poarta lui Ion Grad[5], dar aceasta ar putea fi o deformare a toponimicului Ţarigrad sau a numelui Ion Bradu, întâlnit mai ales în sudul Ardealului.

Unele variante din nordul Ardealului şi din Bucovina ni-l prezintă rezemându-se în sabie, în lance, în cârjă, ori „în arme îmbrăcat", „înzorzonat", „înţânţălat" (Băseşti 2, Rogoz, Dobric, Poiana Codrului, Şard 1, Cotârgaşi, Ardeal 5, 7). În Saravale, Şard 2, Leşu 1, 3 se adaugă un detaliu portretistic: el e „cu păr galben retezat"[6], vers frecvent în colinde, când e vorba de portretul voinicului de însurat, iar în varianta Bihor şi în cea din Bichigi Severin el stă „cu faţa cătă Soare" şi cu spatele spre stele.

Toate aceste detalii îşi aduc contribuţia la creionarea de ansamblu a celui care se vrea mirele surorii lui. S-ar putea ca armele să sugereze că tânărul şi-a terminat tocmai acum serviciul militar şi că a sosit momentul să se însoare. Scena în care peţitorul se sprijină în sabie, în lance sau în cârjă e frecventă în oraţiile de nuntă, unde „tânărul împărat" se reazemă în toiag sau în „suliţi de aur"[7]. Trebuie observat că şi ciobanul mioritic poartă, în multe variante din Transilvania, lance, sabie şi „botă", adică aceleaşi arme ca şi tânărul din „Cununia fraţilor". Multe colinde prezintă preferinţele fetei de măritat pentru „voinicul de aseară", care stătea rezemat în paloş[8]. Se poate trage concluzia că simbolul

---

[4] Elena Sevastos, *Nunta la români. Studiu istorico-etnografic comparativ*. Bucureşti, 1889, p. 121, 130, 148, 353 etc.

[5] Cf. şi varianta din Gârbou (A III).

[6] Cf. şi variantele Ceaba, Coasta, Ghirişu Român, Zau de Câmpie, Brebu 1, 2 din A III.

[7] Elena Sevastos, *op. cit.*, p. 107, 121, 169 etc.

[8] Cf. Septimiu Albini 1887, p. 133: Cut-AB; A. Viciu, *Colinde*, p. 124: Blaj-AB.

peţitorului este, în literatura populară, un tânăr înarmat cu cele de mai sus şi rezemat în sabie.

Mai greu de înţeles e motivul tânărului-călugăr. Să fie vorba de un tânăr care acum a absolvit teologia şi, înainte de a fi sfinţit preot şi a primi o parohie, trebuie să se căsătorească? Sau are „călugăr", în regiune, un sens pe care nu-l cunoaştem?

Faptul că tânărul zace „pe nouă scânduri de brad", că „se roagă în coate şi în genunchi" sau că stă cu faţa către Soare subliniază intensitatea dorinţei de a se însura cu aleasa inimii lui.

Am văzut că unele dintre imaginile de mai sus apar în puţine variante, aşadar importanţa lor e cel mult regională. Mai important şi mai general răspândit e însă motivul porţii. Poarta, în înţelesul concret, arhitectonic, nu în cel istoric, joacă un rol important în multe rituri. E punctul de trecere dintr-o lume în alta, din domeniul public în cel privat, marchează ieşirea din domeniul privat în cel public, precum şi trecerea dintr-o categorie de vârstă în alta. La poartă întreabă colindătorii dacă gospodarul acceptă să fie colindat; tot acolo se fac unele vrăji, iar în ajunul zilei de Sf. Gheorghe, poarta e împodobită cu crengi de paltin, pentru a proteja oameni şi animale de forţele malefice. În basme, poarta se deschide de la sine oamenilor aleşi, iar credinţele populare vorbesc despre poarta raiului, unde Soarele răsare în fiecare dimineaţă cu înfăţişare de copil. Poezia lirică populară vorbeşte despre curţile dorului,

Unde stau porţile-nchise,
Mândrele pe tablă scrise.

Poarta e locul unde feciorilor le este permis să stea de vorbă cu fetele, ei rezemându-se[9] de partea exterioară, ele de cea interioară. Constantin Brâncuşi a intuit genial această scenă în „Poarta sărutului", păstrându-i toată încărcătura poetică. În colinde apare scena amintită mai sus, a „voinicului de aseară", care ţinea poarta cu spatele şi zidurile cu umerii[10]. Riturile nupţiale ne înfăţişează vorniceii mirelui, care sosesc la casa miresei şi află poarta închisă, legată cu funii. Li se deschide doar după rostirea „colăcăriei" şi după îndeplinirea altor rituri. Prin urmare, în textele de care ne ocupăm, poarta e loc de chemare, de cerere, de peţire[11].

---

[9] Pentru imaginea voinicului rezemat, cf. şi M. Brătulescu, *Colinda românească. The Romanian Colinda (Winter-Solstice Songs)*. Bucureşti, 1981, p. 237–238. Cf. şi Sevastos, *op. cit.*, p. 107

[10] Cf. Ionescu 1944, p. 116–117; Bologa 1937, p. 12–13: Galeş-SB; Mohanu 1975, nr. 77: Voineasa-VL.

[11] Sabina Ispas şi Doina Truţă, *Lirica de dragoste. Index motivic şi tipologic*. I–IV. Bucureşti, 1985, 1986, 1988, 1989, sub A 80.1, C 71, C 215, *C 216, C 216.1, C 216.2, C 218.

Mama

Personajele feminine, mama şi sora, sunt prea puţin diferenţiate. Amândouă încearcă evitarea prin toate mijloacele a păcatului. Cum se va vedea mai jos, în alte subversiuni, în care mama nu participă la acţiune, sora preia rolul acesteia; tendinţa se face însă simţită şi în subversiunea aflată în discuţie, unde condiţiile sunt puse uneori de mamă, alteori de soră (Geoagiu de Sus, Ardeal 5).

S-ar putea crede că cei doi fraţi sunt orfani de tată, deoarece acesta aproape că nu apare în acţiune. Dar, după cum arată Traian Herseni, mama este „figura centrală a vieţii sociale, principiul organizatoric fundamental al societătii", „rudenia, aşezarea, drepturile şi datoriile oamenilor, toate se determină după mamă, nu după tată"[12]. E firesc aşadar ca, în textele noastre, cea care decide asupra viitorului copiilor ei să fie mama. Ea nu doreşte răsturnarea relaţiilor de înrudire din familie, caz în care fiica ei i-ar deveni noră (Comana de Jos, „pe Olt", Tălmăcel 2). Prin urmare, în sudul Ardealului, la aflarea intenţiei fiului ei, mama îl trimite să-şi caute mireasă în altă parte, ocolind

Lumea, ţara tot cu dor
Cetatea de nouă ori

(Comana de Jos, Tălmăcel 3, Boiţa),

la care feciorul răspunde:

Ocolit-am şapte sate,
Ş-o cetate
Şi Braşovu jumătate
Şi ca sora n-am găsit

(Vâlcele 2, Comana de Jos, Caţa, „pe Olt", Fântâna 1, 2).

Tot în sudul Ardealului, în medii ostile Reformei lui Calvin, ea îşi apostrofează fiul cu:

Du-te câne
Măi calvine

(Comana de Jos, Gura Râului, Vecerd, Uric, Şard 2, Ardeal 1) sau îl consideră de-a dreptul păgân (Vâlcele 1, Ticuşu Românesc, „pe Olt", Tălmăcel 3, 4, Retiş, Boiţa, Biscaria, Petros 1, Livezeni, Valea Lupului, Şoimuş, Hetiur, Şard 2,

[12] Traian Herseni, *Forme străvechi de cultură poporană românească. Studiu de paleoetnologie a cetelor de feciori din Ţara Făgăraşului*. Cluj-Napoca, 1977, p. 292. Pentru rolul mamei reflectat în folclor, cf. Nicolae Constantinescu, *Relaţiile de rudenie în societăţile tradiţionale. Reflexe în folclorul românesc*. Bucureşti, 1987, p. 117–155.

Ardeal 1, 4); în Tilişca şi Şard 1, mama i se adresează în aceiaşi termeni: Ţibă, câne, nu lătra.

În Retiş, Picleu şi Ardeal 7, ea îşi trimite feciorul mai întâi „la căuaciu", spre a-şi comanda opinci de fier şi „palţauă" de oţel sau curele de oţele[13], ori pentru a-şi potcovi calul (Hetiur, Ardeal 2) în vederea lungii lui călătorii. În Triteni îl trimite să-şi caute perechea tocmai la Ţarigrad.

Feciorul acceptă sfatul mamei şi se roagă lui Dumnezeu, care-i trimite un cal bun pentru călătorie (Comana de Jos, Caţa, „pe Olt", Fântâna 1, 2, Tălmăcel 3). În mod excepţional, în Bata, tânărul îşi caută mireasă timp de 18 ani, utilizând 18 cai, dar acest motiv e caracteristic versiunii B „Nunta Soarelui". Oricum, îndrăgostitul se întoarce acasă fără rezultat şi cere din nou mâna surorii lui.

Probele de voinicie

Mama îşi schimbă acum strategia. Ea speră că a găsit altă cale prin care poate împiedica însoţirea copiilor ei, şi anume impunând feciorului sarcini care nu pot fi realizate de oameni. În literatura de specialitate acestea poartă denumirea de „sarcini imposibile" sau „irealizabile".

a) Podul de aramă şi de argint

Mama promite să-i dea sora de soţie numai dacă va fi în stare să construiască un pod de aramă peste vamă şi altul de argint pe sub sau peste pământ. Acesta e unul dintre motivele cele mai frecvente în ambele versiuni ale baladei noastre. El nu figurează în variantele Vâlcele 1, 2, Petros 2, Valea Lupului, Şoimuş, Hetiur, Şard 2, Triteni, Ineu, Picleu, Hideaga, Finteuşu Mic 1, 2, Corni 2, Someş Uileac, Sălsig, Ulmeni, Ropcea, Ardeal 2. Absenţa lui din aproximativ o cincime din totalul variantelor arată fie că acestea sunt fragmentare, fie că ele au fost înregistrate de la informatori care nu cunoşteau bine textul, fie, în sfârşit, că aceştia au avut, în momentul înregistrării, un *lapsus memoriae*.

Variaţiile acestui motiv nu sunt prea numeroase, dar ele au menirea de a adânci ideea de imposibil: în mijlocul podului, voinicul ar trebui să zidească o fântână cu apă rece (Muncelu Mic, Poiana Răchiţelii, Bihor, Bichigi-Severin), iar pe marginile podului să planteze pomi, în care păsări de aur să cânte jalea surorii (am putea spune: să bocească la moartea ei), în Cenadu Mare, Saravale[14]; în fine, la capătul podului să fie ridicată o bisericuţă cu 9 altare (Petros 1,

[13] Cf. şi variantele din Voloca (A IV), Giuleşti, Şieu, Maramureş 3 (A VII) şi Dobra (Varia 1).

[14] Motivul păsărilor cântătoare ne întâmpină şi în variantele din Borza (A II) şi Talpe-Drăgăneşti (A VIII).

Livezeni, Uric, Bata, Sebeşel, Salva, Ţibucani)[15], pentru oficierea cununiei. Dar motivul podurilor nu este numai o încercare de împiedicare a cununiei, ci, cum vom vedea, şi premisa pentru finalul tragic al acţiunii. Mai rar, mama cere şi un pod de ceară peste ţară (Cenadu Mare, Saravale, Geoagiu de Sus, Bihor, Someş Odorhei, Ardeal 5).

În ce constau puterile peţitorului? De cele mai multe ori, textele păstrează taina asupra acestor puteri sau ele se exprimă insuficient de clar pentru mentalitatea omului modern. În orice caz, ele sugerează că tânărul dispune de puteri magice. Căci el realizează podul „cu gândul" (Tălmăcel 1, 2, Tilişca, Sebeşel, Agrij, Salva, Ţibucani) sau e suficient să pocnească din bici (Bata, Cotârgaşi); alteori textele ne spun că „el toate le-a-mplinit" (Fofeldea, Poiana Codrului, Giurtelec 1, Chilia, Medişa, Băseşti 3, Oarţa de Sus, Băiţa de sub Codru 1, 2, Tămăşeşti, Ciuta 2, Ardeal 1). În fine, nu lipsesc nici variantele în care se povesteşte că podurile au fost ridicate de el însuşi (Ticuşu, Gura Râului, Păucineşti, Peştera, Popeni, Gâlgău, Giurtelec 2, Băseşti 2, 3, Groşii Ţibleşului, Tămăşeşti, Ciuta 1, 2, Leşu 1), unele adăugând că le-a făcut noaptea; în Leşu 3, feciorul de împărat adună multă lume şi dă ordine aspre pentru construirea podurilor. Pentru direcţia în care evoluează textul e semnificativă varianta cântată de Ş. Hruşcă, în care protagonistului i s-a cerut să facă podul de aramă şi cel de argint, precum şi să aducă Soarele şi Luna ca naşi, după care textul continuă:

Iel în lume ş-o umblat*u*
Şi de-acelea n-o aflat*u*,
Cân' s-o-ntors, cum o putut,
Soru-sî-aşç i-o spus,

adică i-a repetat cererea de a se cununa cu el, ceea ce reprezintă un fel de întunecare, din perspectiva omului de azi, a motivului.

Neaşteptat e faptul că, în Cata, „pe Olt", Fântâna 1, 2, Tălmăcel 3, 4, Vecerd, Boiţa, Leşu 2, Ardeal 4, la construirea podurilor, voinicul beneficiază de ajutorul lui Dumnezeu, fapt ce reprezintă o ruptură în logica textului, căci prin aceasta Dumnezeu ar favoriza săvârşirea păcatului. S-ar putea crede că e vorba de o lipsă de talent a informatorilor respectivi sau că ei nu cunosc bine textul, dar acest lucru nu se susţine, câtă vreme motivul ajutorului divin e răspândit în mai multe localităţi din aceeaşi regiune. Indiferent de aceasta, în cele zece variante, motivul e inoportun şi se datorează, pe de o parte, încercării unor oameni de eludare a păcatului, iar pe de alta, influenţei altor balade. Am văzut

[15] Motivul bisericii cu 9 altare apare mai ales în tipul „Nunta Soarelui".

că Dumnezeu a mai venit în ajutorul protagonistului, trimițându-i „cal bun", atunci când acesta urma să pornească în căutarea altei mirese, dar intervenția de atunci a lui Dumnezeu se încadrează perfect în logica acțiunii, deoarece se deschidea astfel posibilitatea evitării incestului.

Motivul podurilor rămâne, în cele mai multe variante, unul orb, funcția lui nefiind dezvoltată explicit. Probabil că, la origine, construirea podurilor nu va fi fost decât o condiție imposibilă, care se realizează, totuși, miraculos, ca în basme. Unele texte, mai ales din sudul Ardealului, dezvoltă funcția podului, acesta devenind locul de sinucidere a miresei. De pe pod, mireasa se aruncă în Dunăre (Tălmăcel 1, 2, Sebeșel, Salva, Țibucani), în Secaș (Ardeal 3), în mare (Cața, Fântâna 1, 2, „pe Olt", Băița de sub Codru 2, Leșu 1, 3) ori în loc neprecizat, ea preferând să devină hrană peștilor, rugină pietrelor și strai verde broaștelor decât să fie soția fratelui ei (Biscaria, Șard 1, 2, Ardeal 1, 5)[16]; totodată, ea e sigură că, evitând incestul, sufletul ei va ajunge în rai (Ardeal 3).

Podul a constituit probabil, în același timp, simbolul morții. Poate că a fost gândit și ca loc de trecere pe lumea cealaltă, „peste vamă". În unele variante, motivul e învestit cu evidente valențe creștine: fântâna cu apă rece, construită pe pod, sau izvorul va alina setea trecătorilor, care se vor ruga pentru pomenirea și iertarea păcatelor lor[17]:

Cine trece, să s-aplece
Să ne ierte de păcate,
Că ne-am luat soră cu frate

(Poiana Răchițelii, Bihor, Bichigi-Severin) sau ale mamei lor, care a admis incestul:

Câți drumari pe drum or trece,
Toți să bee apă rece,
Și maichii să mulțumească,
De păcat s-o slobozească

(Muncelu Mic).

O funcție socială, profană, mai nouă, are podul în Bistrița-Năsăud, unde e construit pentru ca pe el să poată trece oameni de seamă și oameni obișnuiți, respectiv „să treacă soldații rând" (Dobric, Leșu 1, 3).

---

[16] Motivul apare și în alte subversiuni, și anume: în A II: Bucium; A VI: „pe Olt" și A VII: Giulești, Șieu, Satu Mare, Maramureș 1, Stupca.

[17] Dumitru Stăniloaie, *Reflexii despre spiritualitatea poporului român*. Craiova, 1992, p. 151–152.

b) Aducerea aştrilor ca naşi

După ce tânărul a absolvit proba podului, mama îi cere să aducă Soarele şi Luna ca naşi, câteodată imaginea devenind mai concretă, adică el ar trebui să facă o scară de ceară, pe care să urce la cer, pentru a-şi invita naşii la cununie (Comana de Jos, Cața, „pe Olt", Fântâna 1, 2, Tălmăcel 1, 2, Gura Râului, Retiş, Păucineşti, Biscaria, Peştera, Bata, Geoagiu de Sus, Sebeşel, Mintiu Gherlei, Ineu, Picleu, Agrij, Popeni, Crucişor, Hideaga, Rogoz, Groşii Ţibleşului, Finteuşu Mic 2, Oarța de Sus, Sălsig, Băița de sub Codru 2, Tămăşeşti, Costeni, Ulmeni, Dobric, Leşu 1, 2, 3, Salva, Cotârgaşi, Ţibucani, Ardeal 1, 3, 4, 5, 6). Şi aducerea naşilor cosmici poate fi interpretată mai întâi ca o simplă probă imposibilă, menită să împiedice cununia fraților. Dar n-ar fi exclus ca Soarele şi Luna „ca pereche" să aibă, în subconştient, şi alte conotații. S-ar putea ca dorința de a-i avea pe ei ca naşi să fie o aluzie la faptul că şi ei, frați fiind, au dorit să se cunune, dar şi încercarea lor a eşuat, cum se va vedea de altfel din cercetarea versiunii „Nunta Soarelui". Cererea ca Soarele şi Luna să fie aduşi ca naşi contrariază puțin, dar nu pentru că ea ar fi o sarcină imposibil de rezolvat, ci pentru că, după cum ştim din lucrările privitoare la nuntă, naşii trebuie să dispună de calități deosebite, şi anume, ei trebuie să fie la prima căsnicie şi, în orice caz, naşa nu e permis să fie necăsătorită[18], căci acest fapt s-ar răsfrânge negativ asupra capacității de procreație a noii perechi.

Cert e însă că, după cum se poate vedea, motivul naşilor cosmici e mai puțin frecvent în subversiunea A I decât cel al podurilor, el fiind prezent în mai puțin de 50% dintre variante. Absența naşilor cosmici din variantele ardelene de sud (Vâlcele 1, 2, Ticuşu, Tălmăcel 3, 4, Fofeldea, Muncelu Mic, Bozeş, Poiana Răchițelii, Petroş 1, Livezeni, Valea Lupului, Uric, Saravale, Bata, Şoimuş, Hetiur, Geoagiu de Sus) s-ar putea explica şi prin influența celor din Oltenia şi Muntenia, în care Soarele şi Luna sunt ei înşişi miri. Acestea puteau face ca motivul naşilor cosmici să nu se potrivească în textele din Ardealul vecin. Dar „naşii cosmici" lipsesc şi din numeroase localități din nordul Ardealului, ca şi din localități ardelene neprecizate şi din una bucovineană (Triteni, Someş-Odorhei, Gâlgău, Poiana Codrului, Giurtelec 1, 2, Chilia, Medişa, Băseşti 1, 2, 3, Finteuşu Mic 1, Corni 1, 2, Someş Uileac, Copalnic Mănăştur, Băița de sub Codru 1, Ciuta, Bichigi-Severin, Ropcea şi Ardeal 2, 5, 6, 7).

Se ştie că motivul naşilor cosmici e comun şi „Mioriței", unde, la nunta imaginară a păstorului cu „fata de crai", Soarele şi Luna țin cununa mirilor, ca în „Cununia fraților". Întrebarea este: în care dintre cele două balade e originar

[18] S. Fl. Marian, *Nunta la români. Studiu istorico-etnografic comparativ*. Bucureşti, 1890, p. 214.

şi în care e împrumutat. În monografia consacrată „Mioriței", A. Fochi constată că numai 20 (adică 6%) din cele 326 variante transilvănene conțin motivul naşilor cosmici[19], pe când, în Moldova – „centrul de difuziune" al acestei imagini – apare în 59 din 120 de texte[20]. Mai trebuie arătat că, în unele variante ale „Mioriței" din Transilvania, motivul e evident preluat din celebra variantă a lui Alecsandri. Rezultă, prin urmare, că motivul nu e caracteristic pentru „Miorița" transilvăneană, ci pentru „Cununia fraților".

Feciorul îndrăgostit reuşeşte să aducă aştrii la nunta lui: Soarele şi Luna coboară pe pământ şi însoțesc mirii, după datină, la cununie. Uneori, motivul ia amploare, prin adăugarea altor funcții din ritualul nunții: stelele sunt călăraşi sau chemători, luceferii „diplaşi" sau peţitori (Gura Râului, Vecerd, „pe Olt", Retiş, Popeni, Ulmeni, Oarța de Sus, Leşu 2, 3, Ardeal 5). În Comana de Jos şi „pe Olt", Luna ar urma să fie naş, deci ar fi bărbat, probabil sub influența limbii germane, în care substantivul Luna e de gen masculin, iar Soarele de gen feminin[21]. În Băița de sub Codru 2 şi Ardeal 3 se cere ca naşă să fie Găinuşa, caz în care luceafărul ar urma să fie stegar; în Popeni, Costeni, Dobric, Ardeal 1, fuşteii ar fi peţitori, iar Găinuşa socăciță, în Cenad şi Retiş, stelele ar urma să fie nuntaşi sau călăraşi, în Groşii Ţibleşului, ele ar fi druşte, în Cața şi Fântâna 1, 2, martori, pe când în Rogoz şi Oarța de Sus, fuşteii ar fi feciori ori „vilfei". În Ineu motivul suferă modificări: aici însuşi Dumnezeu ar urma să fie „grăitor", luceafărul chemător, stelele corintele, iar fuşteii corintei. În Ulmeni şi Cotârgaşi e exprimată dorința ca Dumnezeu să fie socru sau părinte, iar în Picleu, Soarele să fie părinte şi Luna mumă, ceea ce sugerează că mirii ar fi copiii celor doi aştri. Privite la un loc, aceste variante ne înfățişează un adevărat alai nupțial, la care participă deopotrivă oameni şi corpuri cereşti[22].

Motivul naşilor cosmici apropie „Miorița" de „Cununia fraților" şi dintr-un alt punct de vedere. E un lucru general recunoscut că „nunta mioritică" este o nuntă a mortului nelumit. Poate că prezența Soarelui şi a Lunii la cununia unui frate cu soră-sa vrea să sugereze că nunta lor nu poate avea un final fericit. Ea trebuie să se sfârşească prin moartea miresei, o moarte însoțită de nuntă. Prin

---

[19] Cf. variantele Trans. 27, 56 b, 110, 111, 157 c, 186, 228 a-c, 233 a-d, 253 b, 256, care provin din localități ale jud. Maramureş, Bistrița-Năsăud, Mureş, Arad, Hunedoara, Alba; două variante (Trans. 46 b şi 250) par a fi preluat motivul din varianta Alecsandri.

[20] A. Fochi, *op. cit.*, p. 524–525.

[21] Cf. Ion Taloş, *Gândirea magico-religioasă*, s.v. Soarele, s.v. Luna.

[22] Pentru componența alaiului nupțial, prezentat într-o terminologie regională deosebit de bogată, cf. Marian, *op. cit.*, p. 208–237 şi Ion. H. Ciubotaru, *Catolicii din Moldova. Universul culturii populare. II. Obiceirile familiale şi calendaristice*. Iaşi, 2002, p. 96–108.

urmare, numai perspectiva se schimbă uşor: în „Miorița" moartea e simbolizată prin nuntă, în „Cununia fraților" nunta se încheie prin moarte.

c) Alte condiții imposibile

Mai rar, dar cu deosebire în nordul şi vestul ariei, apar şi alte condiții puse mirelui: în Corni 2, Hideaga, Sălsig, Câmpanii de Sus, el ar trebui să obțină o dispensă: „carte de la-mpărăție", „carte din cănțălărie" sau încuviințarea preotului, ceea ce reprezintă o modernizare a motivului[23]; în Agrij, Oarța de Sus şi Băița de sub Codru 1, 2, ar trebui să facă doi colaci giganți din doi saci de făină şi o prescură uriaşă dintr-o „măsură" de făină; în Groşii Țibleşului, condiția ar fi ca fratele să cumpere două vaci, care să se mulgă singure,

Şi doi boi înțălepți
Să să mulgă sângurei.

În sudul Ardealului se cer mirelui – am putea spune – calități de vrăjitor. El ar trebui să facă:

Din două spicurele
Nouă stoguri frumuşele
Şi din doi struguri de vie
Nouă buți de vin să fie (Geoagiu de Sus)

sau:

Dintr-un spic micuț de grâu
Nouă stoguri de bucate,
Nouă care d-încărcate (Şard 2)[24].

În Fofeldea, el ar trebui să numere penele de pe doi cuci, iarba de pe două lunci şi părul de pe doi cai murgi. În fine, în Ticuşu Românesc, fratele va primi încuviințarea mamei doar

Când marea d'a îngheța
Prin Postu Sân-Petrului,
Vremea seceratului
Şi dricu căratului,

[23] Pentru aceste dispense, cf. D. Radosav, *Sentimentul religios la români. O perspectivă istorică (sec. XVII–XX)*. Cluj-Napoca, 1997, p. 133–135. O cercetare temeinică a legislației ecleziastice şi profane privind căsătoria şi familia, inclusiv dispensele, oferă Sorina Paula Bolovan, *Familia în satul românesc din Transilvania. A doua jumătate a secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX.* Cluj-Napoca, 1999, p.75–98.

[24] Cf. şi variantele „pe Olt", Orlat şi Hodârnău (A VI).

ceea ce ei i se părea imposibil, dar şi acest lucru devine realitate. Doar că e vorba de un motiv împrumutat din A II „Îngheţ în miezul verii", de care ne vom ocupa imediat.

Sora

Am arătat că numai variantele din sudul Ardealului manifestă interes pentru numele protagonistului. În schimb, sora poartă nume mai degrabă în nordul Ardealului. Acestea sunt: Maria, în Comana de Jos, Finteuşul Mic 1, Ardeal 4, ori Salomie/Solomie, în Cața, „pe Olt", Gura Râului, Agrij, Băseşti 2, Finteuşu Mic 2, Leşu 2, 3, Ardeal 1. Alte nume, care apar tot în nord, conţin sonorităţi asemănătoare celui din urmă: Volumnie, în Băseşti 2, Afimie în Groşii Ţibleşului şi Asâmie în Rogoz.

Se pune însă întrebarea: ce-l împiedică pe june să-i placă altă fată? Sau: care sunt calităţile surorii lui? În multe dintre textele noastre, sora nu e caracterizată decât prin aceea că refuză cererea de a se cununa cu fratele ei. Alteori i se face un portret foarte general, spunându-se doar că feciorul a umblat nouă ţări, dar că nu şi-a „căpătat" pe plac (Şard 1) sau că n-a aflat fată ca sora lui (Retiş, Triteni). În Someş Uileac, explicaţia pentru eşecul tânărului în căutarea altei mirese devine mai prozaică:

Undе-o fost fata frumoşă
N-o pę fost frumos în casă;
Undе-o fost frumos în casă,
N-o pę fost fată frumoasă[25].

Mai ales în sudul Ardealului, portretul surorii se concretizează, atunci când fratele spune că n-a găsit fată ca pe sora lui

nici în faţă,
nici în dos,
nici la port
aşa frumos

(Vâlcele 1, 2, Ticuşu, Comana de Jos, Fofeldea, Gura Râului, Vecerd, Poiana Răchiţelii, Livezeni, Valea Lupului, Hetiur, Sebeşel, Câmpanii de Sus, Salva, Ţibucani, Ardeal 2, 7)[26]; în Petros 1 se sugerează superioritatea surorii faţă de celelalte fete atât în privinţa calităţilor fizice, cât şi a celor intelectuale şi morale:

[25] Motivul mai apare o singură dată, în varianta din Asuaju de Sus şi Tohat (A II).

[26] În lirica populară motivul îşi găseşte întrebuinţarea în mai multe situaţii: când partenera e elogiată (E 323.2) sau când ea îşi etalează singură calităţile (P 196.1). Răspândirea lui nu se limitează la sudul Transilvaniei, ci poate fi întâlnit şi în Suceava, Maramureş, Bihor, Banat şi chiar la sud de Carpaţi.

Nici la port, nici la făptură,
Nici la cuvântu din gură.

În Ardeal 5 e accentuat bunul gust şi îndemânarea surorii:

Ca sora mę n-am aflat,
La încinsu brâielor,
La chititu florilor,
La pusu bărtiților,

motiv care apare în forme asemănătoare şi în Comana de Jos, în Fântâna 1, 2, şi „pe Olt":

La-ncinsul rochițelor,
La pusul cosițelor,

iar varianta din Picleu pune accentul pe frumusețea şi „credința" surorii; se zice că el n-a aflat

D-aşę albă la peliță
Şi dă bună la cred'ință.

În varianta Ardeal 4, sora întrece în frumusețe pe toate fetele din şapte țări, dar e sugerată şi o anumită intimitate între frate şi soră:

Aşa naltă,
Sprintenată,
Cu dragoste-amestecată;
Aşa naltă şi subțire,
Drăgostoasă la iubire.

Asemănător e prezentată sora şi în Muncelu Mic. În Tălmăcel 2 şi Boița e caracterizată astfel:

În păr creață,
În trup iubeață,

iar în Hetiur fratele zice că sora lui nu poate fi comparată cu altele

Nici la stat, nici la uitat,
Nici la mers cu legănat,
Nici la dulce sărutat.

În Groşii Țibleşului se sugerează oarecum indirect că sora ar desfăşura o activitate intelectuală:

Tu sorucă, Afimie,
Țâpă-ț' cartea pe chilie.

Cuvântul „chilie" ar putea sugera că sora trăieşte în mănăstire, deci ar putea fi vorba de cartea de rugăciuni. Şi culegătorul variantei din Geoagiu de Sus adnotează cuvântul chilie prin „călugăriță în ispită". Cuvântul chilie are însă şi înțelesul de odaie de locuit. Criptic e acest vers şi în variantele din Leşu 2 şi Cotârgaşi, unde surorii i se cere să-şi arunce „năframa-n chilie".

În Geoagiu de Sus fata ar trebui să-şi arunce „cârja la chilie", ceea ce ar putea însemna că ea se întoarce din pelerinaj. Insuficient de limpede e şi imaginea din Gura Râului, unde fratele se adresează surorii astfel:

Țipă țânta pe cămpie,

dar aici s-ar putea crede că „țânta" va fi fost cândva o podoabă purtată de tinerele fete; prin urmare, versul ar putea constitui un îndemn la abandonarea fecioriei. Probabil că acelaşi lucru vreau să sugereze şi variantele din Someş Uileac şi Copalnic Mănăştur, prin versul, din păcate şi mai neclar:

Țâpă pana-n liturghie,

„pană" având, în Transilvania, sensul de floare, deci sora ar trebui să renunțe la floarea pe care o poartă fetele înaintea căsătoriei. Dar totodată, în Transilvania, cuvântul are şi sensul de „pană de scris" (peniță), ceea ce ar putea indica o activitate intelectuală la care i se cere să renunțe.

Mai clară e imaginea din Saravale, unde obiectul la care i se cere să renunțe sunt hainele caracteristice fecioriei:

Țâpă țoala de fecie
Şi ia țoal' de jelnicie,

căsătoria fiind privită aici doar sub aspectul ei nostalgic, de abandonare a vârstei fericite a fecioriei.

În Şoimuş şi Ardeal 1, fratele încearcă să grăbească hotărârea surorii pentru a merge la cununie:

Până-i frunza verde-n vie;
Dacă frunza s-o usca,
Popa nu ni-o cununa.

Îmbrăcămintea miresei

Cum spuneam, mama se vede învinsă şi nu se mai împotriveşte ca fiul şi fiica ei să se cunune. În variante provenind în special din sudul Ardealului şi din Banat îşi face loc, în acest moment al acțiunii, un element etnografic. În Vâlcele 1, mama se adresează fetei astfel:

Scoală, fiică, şi te-mbracă
Din umeri până-n călcâie
Tot cu haine de angliă[27],
Să mergeţi la cununiă (cf. şi Retiş, Hetiur),

iar în Tălmăcel 1, 2, 3:

– Na-ţi, ficuţo, cheile
Şi descuie lăzile
Şi-ţi ia haine de mătasă,
Fratelui să-i fii mireasă.
Şi-ţi ia iie de anglie,
Să plecaţi la cununie.

Hainele de anglie nu se potrivesc nicidecum ca îmbrăcăminte de mireasă, dar poate că mama face o nouă tentativă de zădărnicire a cununiei, sau, cel puţin, vrea să arate că această cununie nu e ca oricare alta, adică nu e dorită de mama mirilor.

În varianta din Sebeşel, mama e resemnată:

– Na, fico, cheiţele
Şi descuie lăzile
Şi-mbracă rochiţele,
Şi te du la cununie,
Cu frate-tău de soţie.

În schimb, varianta din Caţa aduce un element nou – hainele de călugărie –, fapt care ar putea întări presupunerea noastră cu privire la religiozitatea fetei. Poate că ea se afla într-adevăr într-o mănăstire, ceea ce ar face ca păcatul fratelui să fie şi mai greu, iar cununia să aibă un caracter cu totul neobişnuit:

Bagă-mi-te în chilie
Şi-ţi ia tu de cununie
Rochie de călugărie,
Ca tine să nu mai fie.

Motivul redevine profan în Ropcea bucovineană, voinicul adresându-se surorii astfel:

[27] Dicţionarele limbii române arată că *anglie* e numele unei stofe de calitate inferioară.

Îmbracă-te-n rochioară
Şi te-ncalţă-n papucaşi,

pe când în Comana de Jos, în Fântâna 1, 2 şi „pe Olt", replica mamei e împrumutată parţial din formula iniţială a basmului fantastic:

Şi-ţi ia ie
Dintr-o mie
Şi rochie de vecie
Şi cercei de 10 lei
Şi papuci
De coji de nuci,

unde ultimele două versuri transpun acţiunea în domeniul neverosimilului.

În câteva texte, fratele îşi ia sora de mână, pentru a o duce (forţat) în faţa altarului (Tilişca, Şard 1, Giurtelec 1, Chilia, Oarţa de Sus, Tămăşeşti, Ciuta 1, Ardeal 1).

Cununia zădărnicită

Drumul spre biserică e parcurs uneori „în cocie" (Păucineşti, Bozeş, Livezeni, Uric, Ticuşu), dar e însoţit de semne supranaturale, menite să-i sperie pe miri şi să-i facă să renunţe la cununie în ultimul moment:

Calea li se încrucişa –

se spune în varianta din Tălmăcel 1 – ori

Biserica tot fugea,

în Ticuşu[28]; într-un număr ceva mai ridicat de variante se spune că „biserica tremura" (Tălmăcel 1, 2, Picleu, Popeni, Băşeşti 1, 2, Corni 1, Copalnic Mănăştur, Oarţa de Sus, Băiţa de sub Codru 1, Tămăşeşti, Ciuta 1, 2, Ropcea, Ardeal 6); totodată, fătul şi preotul nu se prezintă pentru a deschide biserica, clopotele se trag fără mână de om, Evanghelia se deschide singură, icoanele se miră şi vorbesc (Ardeal 4), Luna se îneacă-n sânge (Ropcea), Soarele se-ntunecă (Tălmăcel 2, Fofeldea, Picleu) sau se opreşte din mers, iar stelele plâng (Ardeal 2) şi îşi pierd luminozitatea (Vâlcele 1, Comana de Jos, „pe Olt", Gura Râului). E un cataclism, la care participă întregul univers, pentru împiedicarea incestului, cataclism comparabil cu reacţia cosmosului la răstignirea lui Iisus Christos sau

[28] Motivul bisericii care fuge să se ascundă a fost prelucrat de Ana Blandiana în frumoasa ei poezie „De-a v-aţi ascunselea" e drept, în poezia cultă, bisericile se ascund de frica de a nu fi dărâmate.

la întoarcerea eroilor lui Carol cel Mare, după măcelul din Roncesvalles, în pământul „dulcei Franțe" („Cântarea lui Roland").

Uneori, mirii ajung la biserică pe când toca de vecernie (Șard 1), icoanele lăcrimează sau cad, lumânările se sting, iar Maica Domnului plânge cu lacrimi ca bobii sau cu lacrimi de sânge și face mustrări preotului, ba în unele variante îl chiar blestemă (Ticușu, Comana de Jos, Cața, „pe Olt", Fântâna 1, 2, Tălmăcel 1, 2, 4, Gura Râului, Retiș, Vecerd, Păucinești, Bozeș, Petros, Livezeni, Uric, Cenadu Mare, Șoimușul, Hetiur, Triteni, Agrij, Someș Odorhei, Gâlgău, Crucișor, Poiana Codrului 1 și 2, Giurtelec 1 și 2, Chilia, Medișa, Hideaga, Băsești 1, 2, 3, Rogoz, Grosii Țibleșului, Finteușul Mic 1 și 2, Corni 1, 2, Copalnic Mănăștur, Oarța de Sus, Sălsig, Băița de sub Codru, Tămășești, Ciuta 1, 2, Ulmeni, Dobric, Leșu 1, 2, 3, Cotârgași, Ropcea, Ardeal 1, 2, 3, 4, 6). Trăsături specifice au unele variante hunedorene, în care trei icoane sau îngeri cad și trei se înalță, de spaima păcatului (Petros 1, Livezeni, Peștera, Uric). O abatere mai puțin spectaculoasă de la mersul acțiunii observăm în variantele din Popeni, Someș Uileac și Saravale, în care mustrarea preotului se face de însăși sora sau mama mirilor.

În Dobric, la mustrările Maicii Domnului, preotul își justifică gestul prin versurile:

Nu-i cunun pân' ce sun' frați,
Ce-i cunun pân' ce sun' draji,

parcă nici n-ar fi auzit vreodată de interdicția căsătoriei dintre frate și soră. Asemenea versuri sunt probabil împrumutate din cântecele de nuntă. Destul de curioasă e și varianta din Rogoz, în care mirii contrazic pe Maica Domnului, spunând un neadevăr:

Cunună, popă, și taci,
Că noi nu ne sîntem frați
Numa oamini buni și draji,

dar și această imagine pare să fie o preluare spontană din cântecele de nuntă.

În Cotârgași, văzând reacția icoanelor în biserică, mirii înnebunesc, iar frații lor, care-i urmăreau, vreau să-i împuște. Fratele cel mic îi oprește de la acest gest, zicând că „ii amândoi o fost dați".

Cununia realizată

Cu totul excepțional, adică în numai două texte, cununia are loc cu asistența binevoitoare a Maicii Domnului:

Da icoana Precestii
Din fundul bisericii

Frumos sta, se lumina
Şi cu drag îi cununa (Ardeal 4)

sau, în ciuda semnelor care se împotrivesc cununiei, Maica Domnului rosteşte cuvinte de încurajare la adresa preotului:

– Cunună, popă, cunună,
Că să ieu de voie bună,
Cunună, popă, şi taci,
Că să ieu că şi-o fo' draji (Groşii Ţibleşului).

Aceste versuri falsifică însă imaginea Maicii Domnului, care, după cum s-a văzut în celelalte variante, suferă profund din cauza intenţiei fraţilor de a se cununa.

Preotul

Numele preotului apare în puţine variante: el e Ignat sau Inat, în Triteni, Agrij, Giurtelec 1, 2, Corni 1, 2, Ciuta 2, sau Condrache, în Ardeal 1. Vina lui nu e menţionată explicit în text, dar se înţelege că el şi-a neglijat obligaţia de a face „strigările" sau „vestirile" în biserică, prin care credincioşii sunt chemaţi să comunice dacă există motive de împotrivire la cununia unor logodnici[29]. Prin trecerea cu vederea a acestei obligaţii, el a pus în pericol întreaga comunitate.

În câteva localităţi din nordului Ardealului, preotul e uimit de cele nemaiîntâmplate la vreo cununie (Sălsig, Tămăşeşti, Someş Uileac, Crucişor, Cotârgaşi); el plânge împreună cu icoanele (Popeni, Poiana Codrului, Crucişor) sau refuză să-i cunune pe miri; o dată îi chiar „descunună" (Leşu 1).

Ideea că preotul va fi pedepsit pentru nesăbuinţa lui e sugerată în mai multe variante; cea din Picleu conţine chiar un blestem dumnezeiesc, dar într-o formulare mult prea puţin clară:

Crească-ţi ţie, popă, coarńi
Şi nevastă dă icoańi
Şi uret'i dă măgaru
Şi nevastă dă altaru.

Într-o variantă (Ardeal 4), la întrebarea mamei: Cine foc v-ar cununa?, mirele răspunde, ca în A VII, „Fuga mirilor", că ştie un „popă din doi fraţi", adică născut din incest, care „cunună neîntrebaţi".

---

[29] Marian, *op. cit.*, p. 202–204.

Sinuciderea miresei

Am arătat mai sus că, după ce toate încercările făcute de mama celor doi, ca şi de fiica ei, n-au dus la evitarea cununiei fraţilor, sora recurge la ultima soluţie: sinuciderea prin înec. Cum însă ea e dusă de mână de naşă-sa Luna ori de fratele ei, ea recurge la următoarea stratagemă, pentru a se elibera: în Tălmăcel 1, 2, Sebeşel, Salva, Ţibucani, ea cere Lunei să-i elibereze mâna, pentru a-şi aranja cununa; în Şard 1 şi Ardeal 3 se roagă fratelui s-o lase de mână, pentru a-şi „ridica sucna din tină", iar în Retiş şi Tilişca, pentru a-şi sufulca rochia şi a nu mătura uliţa cu ea. Sinuciderea are loc şi în alte variante, din păcate nu totdeauna în formulări foarte clare (Comana de Jos, Caţa, „pe Olt", Fântâna 1, 2, Biscaria, Şard 2, Băiţa de sub Codru 2, Leşu 1, 2, 3, Ardeal 1, 5). Motivul înecului e comun baladei „Ilincuţa Şandrului", unde însă fata e răpită de turci şi, pentru a nu-şi părăsi religia şi neamul, se aruncă, din barca în care se afla cu răpitorii ei, în Dunăre; în „Cununia fraţilor" ea se sinucide, pentru a nu săvârşi păcatul de moarte, deci tot dintr-un motiv religios; formularea cea mai frecventă este:

Decât un frate cu o soră
Mai bine hrană peştilor
Şi rugină pietrilor.

Într-un număr mai restrâns de variante din sudul Ardealului (Comana de Jos, Caţa, „pe Olt", Fântâna 2), motivul înecului primeşte o nuanţă nouă, sora sacrificându-se pentru ca destinul ei să servească drept pildă altor fete:

Podule, cu ape line,
Desfă-te, să întru-n tine,
Ca din perişorul meu
Să răsară răchiţele,
Să-nflorească floricele,
Floricele galbine,
Să să-nveţe fetele
Să-şi iubească un bădişor,
Nu ca mine un frăţior !
Floricele şi bujorii
Să se-nveţe şi ficiorii
Să iubească o mândrioară,
Nu ca el o sorioară (Comana de Jos).

În aceeaşi regiune, sacrificiul suprem al surorii ar urma să aibă un efect pozitiv asupra fetelor de măritat:

Şi din cosiţele mele
Să răsară răchiţele;
Răchiţele să-nflorească,
Fetele să le găsească,
Să le bage în leşie,
Să le crească păr ca mie (Caţa, cf. şi Fântâna 1).

Valoarea exemplară a sacrificiului uman e cunoscută şi în alte balade şi constituie unul din punctele centrale ale filozofiei arhaice populare.

Contaminări

S-a putut observa că textele cercetate aici împrumută uneori versuri din alte opere folclorice, mai ales versuri răzleţe din lirica populară; pe unele le-am indicat mai sus. În schimb, varianta Ardeal 3 preia nu mai puţin de 15 versuri din cântecul liric referitor la iubiţii prezentaţi „ca păun şi păuniţă", dar ele constituie o introducere neavenită la tema noastră. Dintre temele epico-lirice cu care tema noastră are asemănări menţionăm „Ilincuţa Şandrului", ca şi contaminarea cu colindul transilvănean despre „moartea Chiviţei" în ziua cununiei (Ardeal 7).

În concluzie: subversiunea A I ar putea fi caracterizată prin aceea că dispune de cea mai extinsă răspândire geografică şi de cea mai mare densitate în zona pe care o cercetăm; multe variante au funcţie de colind; e singura subversiune în care mama protagoniştilor apare ca instanţă cu dreptul de a hotărî asupra soartei copiilor ei, în conformitate cu tradiţia arhaică. Puterile ei sunt limitate însă la lumea reală; feciorul ei, care se supune iniţial voinţei mamei, eşuează în încercările de a-şi găsi altă mireasă, dar nu şi în realizarea probelor extraordinare la care e supus, fapt care pune în valoare calităţile lui – să spunem – supranaturale; sora lui trăieşte în umbra mamei lor, are acelaşi psihic şi aceleaşi reacţii ca ea; în aproape 25% din texte fata se sinucide, evitând pe această cale săvârşirea păcatului de moarte; cele mai multe texte se încheie însă cu scena cununiei zădărnicite de reacţia icoanei Maicii Domnului, fără a ne lăsa să întrevedem ce se va întâmpla cu mirii după aceea[30].

[30] În judeţele Arad şi Caraş-Severin apare un motiv foarte rar, acela al mutilării de către Soare a surorii lui: el îi trage o palmă, făcând să-i sară un ochi, şi decide ca drumurile lor să fie diferite: pe unde umblă el vara, să umble ea iarna şi invers (cf. A I: Bata şi B II: Lescoviţa; v. şi legenda cu nr. 98).

SUBVERSIUNEA A II: ÎNGHEȚ ÎN MIEZUL VERII

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Unde se află textul
	Maramureș				
1	Chelința	M. Ungur, 48 a	A. Gavriș	1935	AFC 815, 6–7
2	Vălenii Șomcutei 1	M. Luput, 46 a	A. Lazăr	1973	AFC 1582, 13
3	Vălenii Șomcutei 2	Z. Buhai	C. Cizmaș	1973	AFC 1582, 37
4	Baba	R. Bot, 74 a	P. Bilțiu	1984	Bilțiu 1990, 37–38 = Bilțiu, Pop 267
5	Săliște-Băsești	V. Bretan, 70 a	P. Bilțiu Gh. Gh. Pop	1986	Bilțiu, Pop 270, nr. 369
6	Băsești	E. Pop, 48 a	D. Pop	1958	Pop 1978, 338–9
7	Asuaju de Sus	M. Tătar, 33 a	P. Bilțiu Gh. Gh. Pop	1973	Bilțiu, Pop 269, nr. 366
8	Orțița	A. Horincar, 56 a I. Horincar, 58 a	P. Bilțiu Gh. Gh. Pop	1981	Bilțiu, Pop 269, nr. 367
9	Oarța de Sus	L. Zoicaș, 32 a	P. Bilțiu Gh. Gh. Pop	1975	Bilțiu, Pop 270, nr. 368
10	Coaș 1	C. Pop, 65 a	P. Bilțiu Gh. Gh. Pop	1988	Bilțiu, Pop 271, nr. 371
11	Coaș 2	M. Achim, 60 a	P. Bilțiu Gh. Gh. Pop	1988	Bilțiu, Pop 273, nr. 373
12	Posta 1	R. Mic, 53 a M. Tibil, 35 a	P. Bilțiu Gh. Gh. Pop	1985	Bilțiu, Pop 272, nr.372
13	Posta 2	L. Tibil, 72 a	P. Bilțiu Gh. Gh. Pop	1984	Bilțiu, Pop 275, nr. 378
14	Săcălășeni	C. Bud, 61 a	P. Bilțiu Gh. Gh. Pop	1983	Bilțiu, Pop 273, nr. 374
15	Berința	T. Marchiș, 60 a	P. Bilțiu Gh. Gh. Pop	1982	Bilțiu, Pop 273, nr. 375
16	Săcel	M. Sanca, 18 a	G. Bichigean		Bichigean 1925, 14–5
17	Hovrila	V. Jurje, 13 a	V. Medan	1963	AFC mg 865 h
18	Tohat	A. Dulf, 68 a	A. Mocanu	1967	Mocanu 2001, 91
	Bucovina și Basarabia				
19	Corcești	A. Cobelea			Niculiță-Voronca 1903, 59
20	Mahala	A. Roman			Niculiță-Voronca 1903, 591–2 = Pamfile 1915, 148–9
21	Bucovina				Viorescu 1889, 630–1 = Viorescu 1891, 63–4 = Negoescu 1896, 60–2
22	Basarabia		Z. C. Arbore		Poezii pop., p. 138–9
	Suceava				
23	Vatra Dornei și Horodnicu de Jos		S. Fl. Marian		Marian 1873, 151–60

BCU "Lucian Blaga" CLUJ-NAPOCA UNIVERSITY LIBRARY

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Unde se află textul
24	Vicovu de Jos	P. Roşca, 87 a	S. Cârstean	1962	Cârstean 1969, 704–6
25	Bucşoaia	M. Flocea	T. Alexandru	9.9.1937	IBr fgr 5243 a
26	Fundu Moldovei	R. Rusan, 26 a	C. Brăiloiu	22.9.1939	IBr fgr 3594 c
27	Botoşana	I. Fl. Slevoacă, 80 a	I. H. Ciubotaru	1972	Berdan, 1986, 5–6 = AFMB mg 75, II, 21
	Bistriţa-Năsăud				
28	Rodna 1				Foaia poporului 1899, 422–3
29	Rodna 2				Pop Reteganul ms. 4524, 41
30	Rodna 3		Kóváry		Pop Reteganul, ms. 4524, 39–40
31	Bistriţa Bârgăului	F. Tomoioagă I. Găină	I. Cocişiu	2.9.1936	IBr fg 5698 a
32	Giurgeşti		I. Pop Reteganul		Pop Reteganul, ms. 4524, 41 = Id.,Trandafiri 1921, 8
	Sălaj				
33	Păuşa	M. Cure, 72 a	I. Taloş	1963	Colecţia autorului
34	Borza	I. Cosma	I. Taloş	1963	Colecţia autorului
35	Trestia	S. Racolţa, 38 a	I. Pascu I. Cuceu	1969	AFC mg 1868 I k
36	Ortelec	I. Oros, 67 a			Goanţă, Piţoiu, Mureşan 1971, 391–2
	Satu Mare				
37	Giurtelecu Hododului	M. Perşe, 66 a	A. Mocanu	1967	Mocanu 2001, 90
	Bihor				
38	Lunca		A. Papp		Papp 1893, nr. 202
39	Delani		B. Bartók		Bartók 1913, 12 = Bartók [1967], 490
40	Dicăneşti	F. Zigre, 64 a	T. Mîrza		Mîrza 1974, 239, nr. 213
	Cluj				
41	Voivodeni	M. Fanta, 34 a	L. Dubău	1970	AFC mg 1945 jj
42	Feleac	G. Neag	I. R. Nicola	1950	AFC 8046
43	Someşeni				Desmireanu 1961, 170
	Alba				
44	Vingard	F. Carolina, 59 a			AFC mg 802 II a
45	Tătârlaua		I. Todea	1863	Jarnik-Bârseanu 1968, 481
46	Stremţ	P. Vârva, 81 a		1968	Florile dalbe, 67–8
47	Pănade				Tribuna 1893, 605–6
48	Alba Iulia	L. Fărcaş, 44 a	E. şi C. Dogariu	1997	Bocşa 1999, 465, nr. 1074
	Mureş				
49	Râpa de Jos		S. C. Mândrescu		Mândrescu 1892, 182

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Unde se află textul
	Hunedoara				
50	Cerbăl		B. Bartók		Bartók 1968, 155–6
51	Ştei	I. Moisescu, 60 a		1981	Bocşa 1999, 463–4
52	Bucium	P. Udrea, 70 a	E. şi C. Dogariu	1984	Bocşa 1999, 464, nr. 1071
	Covasna				
53	Vâlcele		I. G. Bibicescu		Bibicescu 1893, 337–9
	Sibiu				
54	Jina	A. Vârvorea 77 a	P. Constantinescu	1957	Colecţia Gh. Pavelescu
	Variante a căror localitate de origine nu e precizată				
55	Ardeal 1				Alesiu 1890, 280–1
56	Ardeal 2				Alesiu 1890, 281–2
57	Ardeal 3		I. Moldovan		Moldovan 1888, nr. 186
58	Ardeal 4				Breazul 1938, 226–7 = Breazul 1993, 230–1
59	Maramureş		Florian Danciu		Gazeta poporului 1886, nr. 36–37, p. 2 = Pop 1970, 228

Aria de răspândire şi densitatea variantelor

A doua subversiune, care poate fi caracterizată prin căderea îngheţului în miezul verii şi prin absenţa mamei de la acţiune, cunoaşte o interesantă arie de răspândire: 19 din cele 59 de variante cunoscute în momentul de faţă provin din judeţul Maramureş (una dintr-o localitate neprecizată), câte 5 din judeţele Suceava, Bistriţa-Năsăud şi Alba, 4 din Sălaj, câte 3 din Bucovina, Bihor, Cluj şi Hunedoara, câte 1 din Basarabia, Satu Mare, Mureş, Sibiu şi Covasna, pe când 4 sunt publicate ca fiind consemnate în Ardeal, dar fără precizarea localităţii de origine. Se poate vedea că această subversiune e caracteristică pentru zonele mai nordice ale teritoriului folcloric românesc. Numărul mare de variante din judeţul Maramureş ne-ar putea face să credem că e vorba de o subversiune maramureşeană, care a migrat pe de o parte spre Bucovina şi estul Transilvaniei, iar pe de altă parte spre Satu Mare şi Bihor. Observaţia n-ar fi însă corectă, deoarece din Maramureşul istoric provine una, poate două variante; celelalte au fost culese din Ţara Lăpuşului, Ţara Chioarului şi zona Codrului, adică la sud-vest de Munţii Gutâiului şi ai Ţibleşului, zone care numai în urma unei reforme administrative aparţin judeţului Maramureş. Pe măsură ce coborâm spre sud, răspândirea acestei subversiuni e tot mai firavă, judeţelor Braşov, Timiş, Arad fiindu-le, se pare, necunoscută.

Cronologia culegerilor

Cea mai veche atestare cunoscută a acestei subversiuni datează din 1863. Ea provine din Tătârlaua şi e datorată unui elev al lui Ion Micu Moldovan, pe nume I. Todea; al doilea text a fost publicat de S. Fl. Marian (1873) şi a fost înregistrat, după propria-i mărturisire, în Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos; varianta publicată de Florian Danciu, în 1886, dintr-o localitate neindicată, e considerată de unii a fi din Maramureş; din localităţi ardelene, fără alte precizări, publică I. Moldovan, în 1888, şi V. Alesiu, în 1890; în 1889 apare varianta bucovineană a lui Viorescu, în 1892 cea din Râpa de Jos a lui S. C. Mândrescu, iar în 1893 tipăresc alte variante I. G. Bibicescu, din Vâlcele, L. Papp, din Bihor, şi un anonim, din Pănade; colecţia lui Ion Pop Reteganul, încă nepublicată integral şi realizată în jurul anului 1900, conţine variante din ţinuturile Rodnei, unele fiind culese de el, altele la îndemnul lui.

În primele două decenii ale secolului al XX-lea sunt de menţionat variantele date la lumină de E. Niculiţă-Voronca (1903), din Bucovina, de Z. C. Arbore (1909), din Basarabia, de B. Bartók, din Bihor şi Hunedoara, şi de G. Bichigean, din Maramureş.

După întemeierea arhivelor de folclor din Bucureşti şi Cluj culeg, începând de prin 1930, A. Gavriş, A. Lazăr, C. Cizmaş, din judeţul Maramureş, I. Cocişiu din Bistriţa Bârgăului, C. Brăiloiu din Fundu Moldovei, T. Alexandru din Bucşoaia şi G. Breazul, dintr-o localitate ardeleană neindicată. În a doua jumătate a secolului al XX-lea au mai cules următorii: din jud. Sibiu, Pimen Constantinescu, din Suceava, S. Cârstean şi I. H. Ciubotaru, din Bihor, Tr. Mîrza, din Alba şi Hunedoara, E. şi C. Dogariu, din Sălaj, I. Taloş, I. Cuceu, Ş. Goanţă, I. Piţoiu şi I. Mureşan, din Satu Mare, A. Mocanu, din Cluj, I. R. Nicola şi L. Dubău, iar din Maramureş, D. Pop şi V. Medan, dar mai ales P. Bilţiu, Gh. Gh. Pop.

Vitalitatea temei

Colecţiile recente indică o vitalitate uimitoare a temei în vestul Carpaţilor. În schimb, la răsăritul lanţului carpatic folcloriştii au înregistrat mai puţine variante în ultimele decenii. De altfel, cercetările lui S. Cârstean arată că în anii 60–70 ai secolului al XX-lea, în jud. Suceava balada se găsea în dezagregare: din 48 de informatori chestionaţi de dânsul doar 5 au ştiut textul, alţi 4 n-au putut reproduce decât fragmente, iar alţi 5 au declarat că l-au ştiut, dar l-au uitat[31]. Alta trebuie să fi fost vitalitatea temei cu un secol mai devreme, când, după

[31] Cârstean, *op. cit.*, p. 68.

informația furnizată de S. Fl. Marian, balada avea „o mulțime de variante, răspândite în toate părțile Bucovinei“[32].

Autenticitatea textelor

Trebuie să arătăm că textul din Vatra Dornei și Horodnicu de Jos, publicat de S. Fl. Marian, nu corespunde întru totul criteriului modern al autenticității folclorice. El e indicat a proveni din două localități, ceea ce arată, din capul locului, că folcloristul sucevean l-a realizat prin suprapunerea a cel puțin două variante avute la dispoziție. Acest text iese din cadrul subversiunii prin faptul că e neobișnuit de lung (222 versuri), dovadă că mai multe versuri au fost fabricate de Marian. Totuși, intervențiile lui în text nu pot fi identificate cu ușurință, deoarece folcloristul bucovinean dispunea de talent poetic și crea în stil popular, cum făcuse și V. Alecsandri. Altfel spus, motivele pe care le conține textul lui Marian au fost confirmate de variantele bucovinene și basarabene înregistrate după 1873, dar varianta lui e mai detaliată, ca să nu spunem chiar diluată.

Funcția textelor

În cadrul subversiunii „Îngheț în miezul verii“ se formează două arii: una la vest și alta la răsărit de Carpați. Ele se caracterizează prin câteva note particulare, atât la nivelul motivelor pe care le conțin, cât și la acela al funcției textelor. Vom avea prilejul de a sublinia motivele care diferențiază cele două arii. Din punctul de vedere al funcției putem spune aici că, dacă facem abstracție de variantele din Delani, Dicănești, Vingard, textele de la vest de Carpați se colindă și conțin numai rareori peste 45 de versuri, pe când cele din răsăritul Carpaților par să fie cântece profane și coboară rareori sub 50 versuri.

Ce îngheață și când?

Fenomenul înghețului de vară e reflectat diferențiat în variante. În multe a înghețat tăul (Săcel, Rodna 2, 3, Delani, Dicănești, Tătârlaua, Pănade, Cerbăl, Știei, Bucium, Vâlcele, Ardeal 4). În altele a căzut brumă pe lângă mare (Chelința, Baba, Coaș 1, 2, Săcălășeni, Berința, Tohat), pe lângă, peste sau în vale (Vălenii Șomcutei 1, Sălișteă-Băsești, Asuaju de Sus, Posta 2, Băsești, Bucșoaia, Ortelec, Orțița, Oarța de Sus, Vicovu de Jos, Ardeal 2). Uneori se spune doar că a căzut brumă (Borza, Lunca, Ardeal 3), „scloi“ de ghiață (Păușa, Giurtelecu Hododului), grindină (Someșeni, Ardeal 1) ori se vorbește de „îngheț de vară“ (Vingard).

---

[32] Marian 1873, p. 153–160.

Localizarea înghețului e preluată uneori din alte colinde: „pe lângă Lună" (Hovrila), „la fântâna mnerâoară" (Trestia, Voivodeni), „colo jos, colo mai jos" (Vălenii Șomcutei 2), „la Rusalim" (Râpa de Jos) sau la Poarta Țarigradului (Bistrița Bârgăului, Alba Iulia). Topografia înghețului căzut vara cunoaște însă și localizări la marile râuri: pe apa Nistrului (Corcești, Mahala, Bucovina, Basarabia, Vatra Dornei și Horodnicu de Jos, Botoșana), pe Dunăre (Fundu Moldovei, Feleac) sau pe Târnava Mare (Rodna 1),

Cum spun unele variante, gerul n-a căzut dintr-un capriciu al naturii, ci ca reacție a ei, la aflarea intenției unui tânăr de a o lua pe soră-sa de soție. Chiar și pentru intenția unui singur individ de a săvârși un asemenea păcat e pedepsită sever întreaga comunitate umană.

Statutul și numele protagoniștilor

Am văzut că în majoritatea variantelor subversiunii A I, personajul principal e prezentat ca fecior de împărat. Variantele celei de-a doua subversiuni se ordonează în două arii principale: zonele Codru-Chioar-Lăpuș formează o arie compactă, în care eroul e, fără excepție, un fecior din sat, pe când celelalte regiuni ardelene, ca și cele din nordul Moldovei și din Bucovina formează o altă arie compactă, în care protagonistul e un crai sau „un crai mare".

Doar în două variante bihorene (Delani și Dicănești), protagonistul poartă numele Firu, respectiv, printr-o greșeală de transcriere, „fiu", iar în una maramureșeană (Tohat) numele lui e Gheorghiță. Sora nu poartă nume în zona Codru-Chioar-Lăpuș, unde fratele e un tânăr oarecare; interesant e că în variantele în care fratele are statut de crai, sora poartă o mulțime de nume: cel mai frecvent e Salomie, cu variantele Salonie, Solomie (Păușa, Borza, Cerbăl, Bucium, Vâlcele, Delani, Feleac, Alba Iulia, Pănade, Ardeal 2)[33]; în ordinea descrescândă a frecvenței urmează Anisie sau Asinie (Săcel, Rodna 2, Ardeal 1), Margalină, cu variantele Magdalină și Margaleta (Vatra Dornei și Horodnicu de Jos, Vicovu de Jos, Mahala, Botoșana), Ang(h)elie și Anghilină (Bucșoaia, Fundu Moldovei, Rodna 1), Todosiă (Giurgești), Irimie (Maramureș), Mărie (Posta 2).

Chemarea la cununie

În lipsa mamei, fratele adresează chemarea la cununie direct surorii lui, dar conținutul chemării e mai mult sau mai puțin identic cu cel din prima subversiune. În Baba, Berința, Săcel, Giurgești și Ardeal 3, chemarea se face cu ajutorul arhaismului: „blem".

[33] În Voivodeni, numele Solomie devine, prin eufonie, „soră mnie".

Sora preia rolul mamei

Am arătat că în varianta din Ticuşu (A I) apare motivul „înghețului de vară", ca probă de voinicie, de care ar depinde acordul mamei pentru căsătoria copiilor ei. E clar că varianta respectivă împrumută motivul din subversiunea A II. Pe de altă parte, în trei variante din A II (Orțița, Oarța de Sus, Corcești[34]) se strecoară motivul mamei. În Maramureş şi Suceava, în Sălaj şi Bihor, precum şi în variantele Bucovina şi Basarabia, sora cere fratelui, aşa cum făcuse mama lor:

Du-te-n lume, du-te-n țară
Și-ți caută-o soțioară

(Chelința, Vălenii Şomcutei, Asuaju de Sus, Orțița, Posta 1, 2, Săcălăşeni, Berința, Tohat, Bucovina, Basarabia, Borza)[35] sau, în nume propriu:

Du-te-n țară
Şi te-nsoară,
Dar' mie nu-mi scoate-ocară (Vatra Dornei şi Horodnicul de Jos)

sau, tot aşa:

Ie-te-n lume, ie-te-n țară,
Din zori dalbe până-n sară
De încungiură lumea
Să-ntâlneşti paria mea
Şi apoi tu ie pe ea (Lunca);

uneori sora promite să-i facă şi merinde pentru drum (Vălenii Şomcutei 1, Coaş 1, 2).

Fratele răspunde că a căutat peste tot, dar n-a găsit nicăieri pe plac (Chelința, Vălenii Şomcutei, Orțița, Oarța de Sus, Posta 1, Berința, Borza). În Asuaju de Sus şi în Tohat, explicația devine, ca în A I, mai concretă, dar lipsită de poezie:

Unde-o fo' fata frumoasă,
N-o fo' pè frumos în casă.
Unde-o fo' frumos în casă,
N-o fo' fata pè frumoasă[36].

---

[34] În Corcești apare chiar versul caracteristic pentru sudul Ardealului: Ahi! câne şi păgâne.

[35] Cf. şi A III: Ferneziu.

[36] Motivul ne-a întâmpinat şi în varianta Someş Uileac (A I).

În variantele Bucovina, Basarabia, ca şi în Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos, mirele zice că atâta a căutat, încât ştie „fetele de-a rost"[37], iar în cea din Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos adaugă că fată ca ea n-a găsit:

Nici la stat, nici la purtat,
Nici la dulce sărutat,
Nici pe pusul strutului,
Nici pe mersul drumului.

Al doilea vers citat aici ar părea să sugereze o relaţie erotică anterioară între frate şi soră, adică un incest preexistent, dar o asemenea interpretare nu rezistă, deoarece întregul motiv provine din lirica nupţială, unde face parte din portretul iubitei. În orice caz, portretul surorii e mai sărac în subversiunea aflată în discuţie decât în cea anterioară. Un singur element portretistic găsim în Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos, unde fratele se adreseaza surorii astfel:

Soră, soră Margalină,
Garofiţă din grădină.

Condiţiile surorii

Motivul probelor de voinicie diferenţiază întrucâtva această subversiune de cea precedentă. Observăm mai întâi că în circa o treime din variante, fratele nu e supus nici unei alte probe decât aceea de a fi trimis să-şi caute altă mireasă (Chelinţa, Vălenii Şomcutei 1, Asuaju de Sus, Orţiţa, Oarţa de Sus, Coaş 1, 2, Posta 1, 2, Săcălăşeni, Berinţa, Hovrila, Tohat, Corceşti, Rodna 3, Tătârlaua, Râpa de Jos, Ardeal 2). În al doilea rând remarcăm că 7 variante (Băseşti, Bucovina, Basarabia, Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos, Vicovu de Jos, Ortelec, Giurtelecu Hododului) cunosc (şi) alte probe decât cele „clasice".

Totuşi, probele cele mai frecvente rămân ridicarea unui pod (cu varianta: construirea/desenarea unui drum) şi aducerea aştrilor ca naşi. Din punct de vedere statistic, e interesant să menţionăm că aceste două probe principale apar în mai puţin de 50% din texte, şi anume: numai 24 din 59 cunosc motivul podului, respectiv al drumului, şi în numai 27 din 59 apare motivul naşilor cosmici, uneori acesta fiind mai mult sugerat, iar numărul variantelor în care cele două motive apar împreună se reduce la 17: Mahala, Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos, Fundu Moldovei, Rodna 1, Giurgeşti, Trestia, Lunca, Voivodeni, Feleac, Vingard, Stremţ, Pănade, Cerbăl, Ştei, Vâlcele, Ardeal 1, 3.

[37] Acelaşi motiv ne întâmpină în varianta din Stupca (A VII „Fuga mirilor").

Podul și nașii cosmici

Cu excepția textului nr. 59, variantele provenind din județul Maramureș nu cunosc motivul podului, după cum nu-l cunosc nici cele denumite de noi Bucovina și Basarabia. El apare însă în variante din județele Suceava, Bistrița-Năsăud, Sălaj, Bihor, Cluj, Alba, Hunedoara, Covasna, precum și în Ardeal 1 și 3. Acestea precizează că podul ar trebui să fie de fier, de argint, de aramă sau chiar de ceară (Fundu Moldovei, Rodna 1, Giurgești).

Ca și în subversiunea precedentă, funcția podului e indicată numai rareori: în Trestia, Voivodeni și Someșeni, podul ar urma să fie ridicat în scop caritabil, adică pentru a putea trece cel necăjit sau cel fără mamă, pe când în Vingard, motivul devine prozaic, chiar banal, sora zicând:

Eu să trec, să nu plătesc.

În Ardeal 3 ridicarea podului e premearsă de construirea unui

Drum bătut peste Abrud.

În Mahala și Borza e vorba de un drum de argint sau de aramă, în Vatra Dornei și Horodnicu de Jos se cere mai întâi ca mirele să zugrăvească drumul, apoi să ridice pod de aramă și de argint. În Borza și Botoșana, podul sau drumul ar trebui să fie pe sub pământ și peste vamă. Atât podul, cât și drumul ar trebui să fie străjuite de pomii raiului, în care păsările aurite să cânte durerea surorii, respectiv să bocească la moartea ei (Mahala).

Și motivul nașilor cosmici lipsește din variantele maramureșene, cu excepția celor din Vălenii Șomcutei 2, Baba, Săliște-Băseşti și Săcel. În celelalte județe, el ne întâmpină cu destulă regularitate, ceea ce ne scutește să le mai indicăm aici.

Alte probe

Spuneam că a doua subversiune oferă o mai mare varietate a celorlalte probe de voinicie decât prima. Că tânărul ar trebui să aibă calități extraordinare de constructor ne spun trei variante: în Rodna 2 i se cere zidirea unei fântâni în vârf de munte, pentru ca apa să curgă direct în curtea surorii; tot așa în Săcel, el ar trebui să construiască o moară sub fereastră, din care să curgă făina în casă; în fine, în varianta Maramureș i se pretinde ridicarea unei mori de aramă, care să macine fără vamă.

În câteva texte voinicul trebuie să dovedească însușiri de magician în domeniul agrar. În Băseşti, sora promite să se cunune cu fratele ei doar atunci când acesta va semăna:

O holdiță de mălai
Împrejur pă lângă rai
.....
O holdiță de săcară
Împrejur pă lângă țară
.....
O holdiță de tăciune
Împrejur pă lângă lume.

Cu variații destul de puține, motivul mai apare în Păușa, Ortelec, Giurtelecu Hododului. În Rodna 2, sora pretinde:

Străturel
În prundurel
Să-mi pun vâzdoagele-n el,

iar în Pănade, fata speră să stăvilească dorințele incestuoase ale fratelui ei, punându-i între altele condiția de a face

Dintr-un strugurel de vie,
Nouă buți de vin de-o mie[38].

Alteori acțiunea capătă o nuanță religioasă: în Voivodeni, sora cere fratelui să facă doi colaci din patru saci de făină, adică doi colaci uriași, pentru ca

Să mănânce toți săracii,

ceea ce se întâmplă de fapt la orice înmormântare. Scopul e caritativ și urmărește obținerea iertării păcatelor. Tot un scop religios urmărește sora și în variantele Bucovina și Basarabia, în care cere fratelui:

Cată cartea jumătate
Să te lepezi de păcate,

„cartea" însemnând probabil carte de rugăciuni sau Sfânta Scriptură.

S-ar părea că tânărul trebuie să mai dovedească și îndemânare de hoț, priceperea în a fura făcând parte odinioară din inițierea feciorilor[39]. Un cal furat sau unul cu calități neobișnuite cere sora în Vicovu de Jos, când pretinde aducerea unui:

[38] Motivul apare și în subversiunea A I (Geoagiu de Sus și Șard 2), și în A VI („pe Olt", Orlat și Hodârnău).

[39] Cf. Ion Taloș, *Gândirea magico-religioasă*, s.v. Furtul.

Căluț negru de la munte,
Pintenog și cu stea-n frunte,
Căluț negru, potcovit
Cu potcoave de argint,
Să scrie pe drum mergând.

De asemenea, fratele trebuie să fie capabil de a găsi lucruri rarisime, neobișnuite; în aceeași variantă din Vicovu de Jos, sora mai cere să i se aducă

Două mere-ngemănate
De pe două crengi uscate.

În Feleac sora pretinde sloi de ghiață din Dunăre și mură coaptă din pădure, ceea ce amintește mitul Babei Dochia[40], dar ea năruie orice speranță a petitorului, cu promisiunea de a-l lua numai:

Când o face plopu pere
Și răchita micșunele.
Poate-atunci și nici atunci,

sau când va face „plopu nuci și răchita mere dulci" – motive care aparțin liricii populare.

Prin ce mijloace reușește fratele să rezolve sarcinile imposibile

Multe texte nici nu tematizează calitățile extraordinare de care trebuie să dea dovadă protagonistul, ci lasă să se înțeleagă doar că probele au fost îndeplinite. Uneori se sugerează că el reușește în urma unui efort fizic:

El acestea auzea
Și la lucru se punea,
Și pre toate le gătea (Maramureș).

Efort fizic sugerează și alte variante, chiar dacă formulările lor sunt prea generale: a „chemat", a „semănat", a „isprăvit", a „împlinit", a „făcut" ceea ce i-a cerut sora lui (Baba, Sălișteă-Băsești, Băsești, Bucșoaia, Fundu Moldovei, Rodna 1, Giurgești, Păușa, Borza, Ortelec, Giurtelecu Hododului, Voivodeni, Feleac, Știei, Bucium, Ardeal 1). În mult mai puține variante beneficiază protagonistul de calități magice, supranaturale: el face totul „cu gândul" (Vatra

[40] Cf. *ibid.*, s. v. Baba Dochia.

Dornei şi Horodnicu de Jos, Rodna 2, Trestia, Cerbăl), pocneşte cu biciul în trei laturi (Pănade) sau:

La Dumnezeu se ruga,
Dumnezeu îi rânduia (Stremţ).

Pregătirea de cununie

Pregătirile pentru a merge la cununia religioasă apar în nu mai puţin peste jumătate din texte. Vocabularul în care e descris acest moment al acţiunii e acelaşi ca în A I: chilie, pană, carte, liturghie, cârjă, ţântă, precum şi diferite obiecte de îmbrăcăminte feminină (năframă, rochie, ie, brâu, papuci). Cei mai mulţi dintre aceşti termeni se referă la vârsta fecioriei. În Bucşoaia, Fundu Moldovei, Rodna 1, Lunca, sora e chemată să iasă din chilie; în Botoşana, Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos, Giurgeşti, Feleac, fratele cere surorii să-şi ia/arunce năframa ori basmaua din/în chilie; în variantele din Chelinţa, Coaş 1, 2, el îi cere să-şi arunce cartea sau „pana-n liturghie", iar în Baba, Rodna 2, Feleac, Ştei, Bucium să-şi pună cartea *pe* sau *în* chilie; în fine, în Pănade şi Ardeal 1, surorii i se cere să-şi pună „cârja pe chilie". Am discutat aceste imagini în cadrul subversiunii precedente şi am arătat că unele sugerează că sora ar trăi într-o mănăstire, că ea s-ar întoarce din pelerinaj, că ar avea preocupări intelectuale, dar şi că ea ar fi pe punctul de a intra într-o altă categorie de vârstă. Din păcate, informaţiile pe care le conţin cele 18 variante, indicate mai sus, sunt prea puţine şi prea diverse pentru a permite clarificarea acestui motiv sub raportul originii şi al formei lui iniţiale.

Unele variante din ţinuturi bucovinene şi basarabene reţin şi aspectul culinar, de opulenţă, al pregătirii cununiei, aşa cum prevede tradiţia:

Suie-te-n pod la făină
Fă colaci
Din patru saci,
Şi pâine
Din nouă grâne,
Hai la popa să ne cunune (Vicovu de Jos),

formulă care, în variantele Bucovina, Basarabia, Mahala, Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos, e redusă la:

Fă-ţi colac din noauă grâe.

Nu putem trece cu vederea valoarea simbolică a grâului. Întrucât fiecare bob de grâu are întipărită faţa lui Iisus Hristos, colacul „de noauă grâe" ar putea

avea ca funcție apărarea noii perechi în fața forțelor răului, așa cum apare și în orațiile de nuntă[41]. Posibilă e însă și o funcție caritativă a pâinii.

Îmbrăcămintea miresei

În unele variante, fratele spune surorii cum să se îmbrace pentru cununie. În Tătârlaua și Ardeal 2, el zice:

Iă-ți o ie și-o rochie,

iar în Vingard:

Lasă țânta de cunchie,

asemănător variantei din Gura Râului din subversiunea precedentă.

O frecvență ceva mai mare cunoaște motivul îmbrăcămintii în variantele bucovinene. Astfel, în Corcești, fratele zice:

Ia-ți papucii din hârtie,

în Mahala:

Ia-ți papuci și rochioară,

iar în Vicovu de Jos formula nu e mai puțin prozaică:

Pregătește-ți hainele,
Încalță-ncălțările
Și-ncuie dulapurile.

În schimb, în Bucșoaia, Fundu Moldovei, ca și în Rodna 1 și în Pănade, descrierea e înviorată de introducerea unui element etnografic:

Ia-ți tu brâu' ceal șerpăsk,
Ia, nanași tăi sosăsk;
Ia-ți tu brâu' cel dă in,
Ia, nanași tăi kă vin.

Calea spre biserică

Mersul mirilor spre biserică nu se bucură decât rareori de mici elemente descriptive. În Vălenii Șomcutei 1, Păușa, Trestia, Vingard se spune doar că „iel de mână u-o luatu", ceea ce sugerează pe de o parte câștigarea supremației asupra surorii, dar pe de alta semnifică faptul că ea nu se duce de bunăvoie; în Săcel se

[41] Sevastos, *op. cit.*, p. 362.

BCU "LUCIAN BLAGA" UNIVERSITY LIBRARY

spune doar că „ea mândru s-o gătat", iar în Vicovu de Jos, scena plecării e schițată astfel:

Ea papucii şi-o-ncălțat,
Cu rochița s-o-mbrăcat,
Obrăjorii şi-o spălat,
La icoane s-a-nchinat
Şi amar o mai oftat
.....
El caii i-a înhămat
În căruță s-au suit
Şi la drum lung au pornit.

Imaginea din ultimul vers ar putea fi o aluzie la „marea călătorie" a mortului. În Mahala, sora îşi ia rămas bun de la părinți, ca în cântecele de nuntă:

– Rămâi, maică, sănătoasă
Dacă n-ai fost bucuroasă
Să mă vezi primblând pi-n casă
Cu lacrămi fierbinți pe față.
Rămâi, nene, sănătos
Dacă n-ai fost bucuros
Să ai de mine folos.
Şi-n căruță s-a suit
Şi-nc-o dat-a chiuit:
Că eu amu mă mărit![42]

A doua reacție a cosmosului la intenția de cununie a fratelui cu sora

Am văzut că la începutul textelor incluse în subversiunea de față, aflând de intenția căsătoriei dintre frate şi soră, natura a reacționat violent, prin îngheț căzut în miez de vară. Apoi cosmosul nu se mai manifestă până în momentul în care cununia devine tot mai probabilă. În părțile de nord-est ale ariei, mersul la biserică e însoțit şi el de fenomene de cataclism, menite să înspăimânte şi să împiedice cununia. În varianta Bucovina, natura reacționează astfel:

Vreme grea s-a rădicat,
Şi norà şi fulgera,
Vreme bună nu era,
Soarele s-a-ntunecat,
Luna-n sânge s-a-necat.

[42] Id., *ibid.*, p. 167.

Imagini biblice de cataclism apar şi în varianta Basarabia, ca şi în cele din Mahala, Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos, din Rodna 2 şi în varianta Ardeal 4: când mirii păşesc pragul bisericii, aceasta se clatină, cerul se înnorează şi se întunecă, Luna se îmbracă-n sânge, au loc trăsnete, fulgere, cutremure de pământ etc. O reacţie şi mai drastică apare în varianta din Cerbăl, în care, pe unde treceau mirii, „pământu-n patru crepa". Două variante hunedorene aduc o notă aparte: în cea din Ştei, „Luniţa, nănăşiţa" reproşează Soarelui că s-a „îndurat" să cunune doi fraţi, iar în Bucium apare acelaşi reproş adresat Soarelui, dar nu se poate şti cine-l rosteşte.

Biserica şi preotul

În toate variantele ce ne preocupă, cununia e însoţită şi de neaşteptate fenomene care au loc în biserică. Cel mai impresionant motiv este acela al icoanei Maicii Domnului, care începe să plângă cu lacrimi de sânge şi să-l avertizeze pe preot că, prin taina cununiei conferite unui frate cu soră-sa, săvârşeşte un păcat de moarte. E unul dintre cele mai frecvente şi mai stabile motive în variantele noastre. În afara celor 6 variante fragmentare (Hovrila, Delani, Dicăneşti, Someşeni, Ştei, Jina), el lipseşte doar din 10 texte (Vicovu de Jos, Borza, Vingard, Tătârlaua, Stremţ, Cerbăl, Bucium, Vâlcele, Ardeal 4, Maramureş). Aproape tot atât de frecvent e motivul icoanelor care plâng sau cad de pe pereţi. Uneori, tabloul se completează cu imagini care ne întâmpină într-un număr mai mic de variante: biserica şi Evanghelia tremură (Băseşti, Coaş 1, 2, Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos, Botoşana, Giurgeşti, Ortelec, Giurtelecu Hododului, Stremţ, Râpa de Jos, Vâlcele); în biserică se află Iisus (Corceşti, Vâlcele) sau un înger, care rosteşte previziunea că mirii de acum vor trăi un trai jalnic şi vor muri în chinuri grele (Lunca); varianta din Vingard introduce un nou personaj în acţiune, care e „mama diecii"; o singură dată, în Pănade, se zice că însuşi Soarele lăcrimează.

Motivul cununiei are aşadar o uimitoare stabilitate, dar nu putem şti dacă avertismentul rostit de Maica Domnului la adresa preotului va aduce iertarea acestuia şi a mirilor. Doar în nord-estul ariei (Mahala, Bucovina, Basarabia, Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos), mirii sunt alungaţi de preot, iar în Corceşti, cererea miresei de a fi descununaţi eşuează.

Preotul, care, în judeţele Sălaj şi Cluj, poartă numele Ignat sau Inat (Păuşa, Borza, Trestia, Feleac), e prezentat mai detaliat în variantele acestei subversiuni. El plânge împreună cu icoanele (Rodna 3) sau se miră, spunând:

Mulţi crai eu am cununat,
Sfinţi în genunchi n-au picat,
Icoane n-au lăcrimat.

Uneori descoperă, prin observație proprie, că mirii trebuie să fie frați, pentru că seamănă prea bine unul cu altul (Bucovina, Basarabia, Rodna 3, Maramureș). În Lunca, preotul e amenințat că va fi spânzurat într-o margine de târg, pentru că a săvârșit păcatul de neiertat, cununând frate cu soră. Varianta preia astfel un motiv din lirica populară.

Mai mult decât în alte subversiuni, în A II, Maica Domnului reproșează preotului că prin cununie a „amestecat sângele" celor doi frați (Berința, Mahala, Vatra Dornei și Horodnicu de Jos, Fundu Moldovei, Rodna 1, Tătârlaua), ceea ce reflectă o concepție științifică asupra incestului.

Urcarea mirelui la cer

Surprinzător pentru subversiunea care ne preocupă este faptul că în varianta din Vatra Dornei și Horodnicu de Jos, ca și în cea din Mahala, după eșuarea cununiei, fratele nu se dă bătut; el cere surorii să urce la ceruri, pentru a cere îngăduința de a face „nuntă crăiască", dar aceasta răspunde că nu are „rochie de-mbrăcat", nici „păpuci de încălțat", pentru a ține sfat cu Dumnezeu; atunci urcă el, adresându-se astfel:

– Doamne sfinte
Și părinte !
Unde este și se poate
Să se ție sor' cu frate?

la care Dumnezeu răspunde cu totul neașteptat:

– Este, este și se poate
Să se ție sor' cu frate (Vatra Dornei și Horodnicu de Jos, Mahala).

Urcarea la cer a protagonistului, pentru a obține încuviințarea lui Dumnezeu e un motiv aproape nelipsit din versiunea B „Nunta Soarelui". Vom arăta mai încolo că Bucovina este unul din locurile de întâlnire între cele două versiuni. Numai că, în variantele versiunii B, Dumnezeu se opune căsătoriei dintre frați, pe când cele bucovinene încearcă să anuleze tabu-ul incestului fratern. Prezența acestei abateri de la mersul acțiunii în două variante (S. Fl. Marian și E. Niculiță-Voronca) ne face să credem că ea a fost înregistrată ca atare. Vom reveni însă asupra faptului uluitor că în două variante Dumnezeu admite incestul fratern.

Sinuciderea surorii

După ce toate încercările de a se împotrivi cununiei cu fratele ei eșuează, miresei nu-i rămâne decât să se sinucidă: în Dunăre, în mare sau în loc

neprecizat. Acest motiv apare în 10 variante din regiuni foarte diferite, mai frecvent în Bucovina, dar şi în judeţele Bistriţa-Năsăud, Sălaj, Alba şi Hunedoara (Vicovu de Jos, Mahala, Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos, Bucşoaia, Fundu Moldovei, Rodna 1, Bistriţa Bârgăului, Trestia, Pănade, Bucium).

În varianta din Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos, fratele se întoarce de la Dumnezeu şi cere surorii lui să iasă „de la ţesut" – element caracteristic pentru sudul Carpaţilor – după care mirii pornesc „în butcă" spre cununie; când ajung la podul peste mare, Margalina cere fratelui să se uite spre Soare, până îşi va scoate pantoful, care o jeneză. Probabil e un semn de pudoare arhaică din partea ei, dar, în felul acesta, ea reuşeşte să se sustragă atenţiei fratelui şi se aruncă în mare, înecându-se; mirele porunceşte argaţilor însoţitori s-o caute înotând, dar aceştia:

De soră-sa nu mai da.

Motivul pantofului prea strâmt, care ne întâmpină şi în Mahala, ne duce cu gândul la variantele din sudul Carpaţilor, dar acolo pantoful serveşte la identificarea celei care s-ar potrivi ca mireasă a Soarelui. În Vicovu de Jos, mirii merg cu căruţa spre cununie, iar mireasa pretextează că se usucă de sete şi cere oprirea căruţei pe pod; apoi se aruncă în Dunăre; argumentul ei e:

Decât soţia fratelui,
Mai bine cotlonul racului
Şi mâncarea peştelui.

Şi alte variante aduc detalii cu totul realiste ca pretexte ale surorii, pentru a-i fi eliberată mâna: în Fundu Moldovei zice că vrea să-şi aranjeze cosiţa, în Rodna 1 vrea să-şi „adune hăinuţele", în Bistriţa Bârgăului vrea să-şi „sufurce poliţăle", iar în Trestia, să-şi „deznoade primuţa". În alte variante nu sunt indicate asemenea detalii; se spune însă că mireasa a preferat să fie smoală pietrelor şi mâncare peştilor (Bucium). În nici o variantă nu se întâmplă ca sora să fi fost găsită şi salvată din apă; mai mult, în Mahala, ca şi în Vatra Dornei şi în Horodnicu de Jos, se precizează chiar că sora n-a mai putut fi găsită.

Contaminări

Şi în A II pot fi constatate împrumuturi din alte texte, atât din lirica populară, cât şi din poezia nupţială. În afară de motivul spânzurării preotului într-o margine de târg, pentru păcatul lui, pe care l-am amintit mai sus (Lunca), reţinem motivul:

– Cunună, popă, cunună,
Ne luăm de voie bună.
Cunună, popă, şi taci,
Ne luăm că ne-am fost dragi (Trestia),

care a fost preluat din lirica nupţială.

Concluzie

Subversiunea „Îngheț în miezul verii" e cunoscută în special în regiunile mai nordice ale Ardealului, adică în Lăpuș, Chioar, Codru, și în Moldova de nord, respectiv în Bucovina și Basarabia. Ele nu lipsesc din Bistrița-Năsăud, Sălaj, Bihor, Cluj, Alba, Mureș, Hunedoara și Covasna, dar frecvența lor scade simțitor în sudul Ardealului.

Trăsătura caracteristică a acestei subversiuni o constituie înfiorarea naturii la aflarea veștii că voinicul *vrea* să se cunune cu soră-sa, ca și la intrarea mirilor în biserică. Protagonistul masculin e un voinic oarecare sau un crai. Lista probelor la care e supus fratele se îmbogățește în special cu elemente din domeniul agricol (holdă de mălai, de ovăz etc.). Apar unele detalii vestimentare (cum să se îmbrace mireasa). Colindele împrumută elemente din cântecele de nuntă. Destinul surorii se încheie uneori prin sinucidere. În două variante Dumnezeu admite cununia fraților. În Moldova de nord pot fi observate unele influențe ale variantelor din versiunea B (urcatul la Dumnezeu, sora țesătoare etc.), care ne vor preocupa într-un alt capitol al lucrării de față.

SUBVERSIUNEA A III: PEȚITORUL DE LA POARTA ȚARIGRADULUI

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Unde se află textul
	Cluj				
1	Ceaba		Gr. Timșa	1925–1928	AFC 479, 9
2	Urișor	L. Cosma	I. Taloș	1965	Colecția I. Taloș
3	Batin	A. Morar, 44 a F. Câmpian, 76 a M. Dolha, 66 a	V. Medan	11.12.197575	Medan 1979, 86
4	Batin Cătun	A. Oancea, 37 F. Ivaș, 55 a	V. Medan	12.12.1975	Medan 1979, 84–5
5	Panticeu	A. Moldovan, 70 a	V. Medan	9.9.1975	Medan 1979, 73–4
6	Ardeova	S. Tișa, 47 a	V. Medan	9.10.1975	Medan 1979, 75–6
7	Bedeciu	I. Toșa, 43 a O. Toșa, 47 a	V. Medan	26.2.1976	Medan 1979, 77–8
8	Sâncrai	M. Roșca, 57 a F. Tanchiș, 61 a	V. Medan	27.10.1976	Medan 1979, 79–80
9	Coasta	F. Joldoș, 67 a	I. E. Resteșan	1948	AFC 1222, 35–6
10	Mihăiești 1	M. Cristea, 48 a	I. Cuceu	1969	AFC 08134
11	Mihăiești 2	O. Filimon, 85 a	I. Cuceu	1969	AFC 07993
12	Mihăiești 3	A. Ciobanu, 67 a	I. Cuceu	1969	AFC 07954
13	Sălișteа Nouă	A. Sabău, 61 a	I. Cuceu	1974	AFC 013370
14	Jichișu de Sus	M. Hărănguș, 49 a	I. Cuceu	1971	AFC mg 2025 I h
15	Râșca 1	Grup de femei	Gh. Petrescu	1975	AFC mg 2318 I n
16	Râșca 2	Grup de femei	Viviana Capel	29.06.2003	Colecție personală

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Unde se află textul
17	Râşca-Micești 1	M. Bodea, 62 a C. Dina, 55 a	Gh. Petrescu	24.6.1975	AFC mg 2314 I m
18	Râşca-Micești 2	M. Vâtcă, 44 a	Gh. Petrescu	1979	AFC mg 2315 II d
19	Râşca-Cristeşti	P. Gligan, 58 a	M. Cuceu I. Cuceu	15.8.1992	AFC mg 2600 II o
20	Ciubanca		G. Crăciunaş	1884	Crăciunaş 2001, 137
21	Ghirişu Român		A. Blaga		Viciu 1914, 145–6
22	Vâlcele		R. Todoran	21.12.1941	Todoran 1960, 121
	Bistriţa-Năsăud				
23	Blăjenii de Sus 1	I. Lăcătuş, 57 a	I. Taloş	1969	AFC mg 1893
24	Blăjenii de Sus 2	P. Reizmiveş, 40 a	I. Taloş	1969	AFC 07911
25	Braniştea	V. Rusu, 73 a	O. Bîrlea, V. Medan	1962	AFC mg 615 g = Medan 1979, 81–3
26	Maieru	I. Andronesi	I. Ilieşiu	1928	Ilieşiu 1967, 181–2
27	Milaşu Mare	Ş. Buzea	I. Popovici	1907	Popovici 1909, 7–8
28	Milaş	S. Hârleţ, 67 a L. Stoica, 35 a şi grup	I. Taloş	1969	Colecţia autorului
29	Mărişelu	Gh. Mariş	[H. Brauner?]	1937	IBr fgr 5748 b/8
	Sălaj				
30	Gârbou		H. Brauner	1937	IBr fără nr.
31	Jac	A. Rus, 66 a	I. Taloş	1966	Colectia I. Taloş
32	Bodia	M. Holhoş, 66 a	I. Taloş	1963	Colecţia I. Taloş
33	Agrij 1	A. Goia, 63 a	I. Taloş	1963	Colecţia I. Taloş
34	Agrij 2	M. Goia, 18 a	I. Taloş	1963	Colecţia I. Taloş
35	Aluniş 1	M. Cormoş, 71 a	V. Rogoz	25.7.1995	AFC Cs 70 I h
36	Aluniş 2	F. Bârsan, 56 a	A. Mocanu	1970	Mocanu 2001, 89–90
	Maramureş				
37	Preluca Veche	R. Florian, 50 a			AFC 015452
38	Chiuzbaia	Grup colindători	D. Ilieş	1979	AFC 015833
39	Ferneziu	V. Lăcătuş, 53 a	L. Balici	26.12.1958	AFC 018339
40	Finteuşu Mare	Ceata bărbaţilor			AFC mg 2581 I i
41	Şurdeşti	M. Mihuţ, 46 a	E. Cernea	11.11.1967	IBr mg 3366 k
	Bihor				
42	Lăzăreni	F. Ţenţ, 86 a.	I. Bradu	1.6.1935	Bradu 1971, 97–98
	Alba				
43	Silivaş		I. Boldea		Viciu 1914, 143–4
44	Răcătău	I. Buş, 56 a F. Briciu	L. Iştoc	25.3.1982	AFC mg 2404 II o

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Unde se află textul
45	Blaj jur		M. M. Hodosiu		Hodosiu 1915, 143–4
46	Iclod	C. Ciurar	A. Stoia	16.8.1931 (?)	IBr fgr 7996 c
	Mureş				
47	Zau de Câmpie	A. Stuparu, 49 a	V. Pop	1974	Pop 1978, 208–9
	Hunedoara				
48	Zam Sâncrai	I. Cobârzan, 49 a	Gh. Petrescu	1974	AFC mg 2308 II h
49	Călanu Mic		N. Georgescu		Viciu 1914, 144
50	Basarabasa	D. Bulz, 66 a	E. şi C. Dogariu	1984	Bocşa 1999, 464-65, nr. 1072
	Caraş-Severin				
51	Brebu (?) 1	T. Lăutaşu (?)	Gh. Cătană		Cătană 1916, 74–7
52	Brebu (?) 2				Cal. Arad 1927, 84–6
	Variante din localităţi neprecizate				
53	Ardeal 1		Brut Nestor		Brut Nestor 1886, 39
54	Ardeal 2				Bot 1994–96, 393

Personalitatea subversiunii

În comparaţie cu subversiunile cercetate până acum, A III nu are o personalitate atât de pregnantă. Din variantele ei lipseşte atât motivul mamei protagoniştilor[43], cât şi acela al înghețului în miez de vară. Aşadar, suntem îndreptăţiţi să considerăm că avem de-a face cu o subversiune nu atât prin ceea ce variantele grupate aici au în plus, cât prin ceea ce le lipseşte, ca şi prin aria lor de răspândire.

Culegătorii

Cea mai veche atestare a acestei subversiuni datează din anul 1884 şi o datorăm lui G. Crăciunaş, din Ciubanca. Urmează Brut Nestor în 1886, cu o variantă dintr-o localitate neprecizată, G. Cătană, 1895, probabil din Brebu, Iosif Popovici, 1907, din Milaşu Mare, şi elevii blăjeni A. Blaga, I. Boldea şi N. Georgescu, din Ghirişu Român, Silivaş şi Călanu Mic, textele culese de ei fiind publicate de A. Viciu în 1914; din jurul Blajului publică un text şi

[43] Prezenţa mamei e sugerată doar în varianta Râşca-Miceşti 1.

M. M. Hodosiu, în 1915. În prima jumătate a secolului al XX-lea au mai cules Gr. Timşa, din Ceaba, I. Ilieşiu, din Maieru, A. Stoia, din Iclod, I. Bradu, din Lăzăreni, H. Brauner, din Mărişelu şi din Gârbou, R. Todoran, din Vâlcele şi I. E. Resteşan, din Coasta. După 1950 sporeşte substanţial numărul înregistrărilor prin Ion şi Maria Cuceu (10 variante), I. Taloş (8 variante), V. Medan (7 variante, dintre care una în colaborare cu O. Bîrlea), Gh. Petrescu (4 variante). Câte o variantă au mai înregistrat V. Rogoz, D. Ilieş, L. Balici, E. Cernea, L. Iştoc, V. Pop, E. şi C. Dogaru, Viviana Capel.

Aria de răspândire şi frecvenţa variantelor

După cum se poate constata din tabelul de mai sus, a treia subversiune e cunoscută în special în centrul Ardealului, înainte de toate în judeţul Cluj, unde au fost înregistrate 22 de texte; restul variantelor cunoscute nouă provin după cum urmează: câte 7 din Bistriţa-Năsăud şi Sălaj, 5 din Maramureş, 4 din Alba, 3 din Hunedoara, 2 din Caraş-Severin[44], 2 din localităţi ardelene neprecizate şi câte 1 din Bihor şi Mureş.

Se poate observa aşadar că aria de răspândire a textelor aflate în discuţie e mai redusă decât a celor cercetate până acum. În orice caz, nu dispunem de variante din sudul Transilvaniei (Covasna, Braşov, Sibiu, Arad, Timiş), dar nici din Satu Mare, din Maramureşul istoric şi nici din nordul Moldovei, respectiv din Bucovina şi Basarabia.

Funcţia şi autenticitatea textelor

Colecţiile nu menţionează totdeauna funcţia textelor, dar structura, ca şi aria de răspândire a lor ne îndreptăţesc să credem că ele se colindă. Doar cele două texte pe care le considerăm a fi din Brebu au o situaţie neclară din punct de vedere funcţional: în Caraş-Severin, temele epice nu fac parte din repertoriul de colinde, iar varianta Cătană apare în volumul acestuia intitulat „Balade poporale. Din gura poporului bănăţean". S-ar putea crede că varianta respectivă ar avea funcţie de baladă. Totuşi, structura celor două variante, ca şi combinaţiile de motive şi stilistica lor nu diferă prea mult de acelea ale textelor care ştim că se colindă.

---

[44] Întâia a fost culeasă de G. Cătană, probabil din Brebu; a doua a apărut, fără precizarea localităţii, a informatorului şi a culegătorului, în Calendarul din Arad în 1927; asemănarea dintre cele două texte ne face să credem că ele au fost culese de la acelaşi informator sau măcar din aceeaşi localitate, dar s-ar putea să fie vorba de aceeaşi variantă, reprodusă cu mici modificări făcute de un redactor al calendarului.

Cele două texte din Caraș-Severin ridică și unele probleme cu privire la autenticitatea lor. Pe de o parte, ele conțin elemente ardelenești: numele surorii e Solomie, aducerea nașilor cosmici, scena cununiei etc. Pe de alta, ele conțin și elemente ale versiunii B, cunoscută în Banat și în regiunile din sudul și estul Carpaților: caii care pasc noaptea în rai, căutarea unei mirese în cer și pe pământ etc. Mai mult, unele versuri par a fi preluate din varianta Alecsandri, cum sunt:

Umbla cerul și pământul,
Ca săgeata și ca gândul
Pân' toți caii-și obosia,
Dar potrivă nu-și găsia (cf. Alecsandri, v. 6–9),

sau:

Nu se află adevărat,
Frați să se fi cununat (cf. Alecsandri, v. 26–27),

sau:

Apoi mândri el și ea,
La biserică pleca (cf. Alecsandri, v. 73–74),

sau, în fine:

Candelele se stingea
Clopotele se dogea (cf. Alecsandri, v. 77–78).

Nici celelalte texte ale colecției G. Cătană nu se numără printre cele mai sigure sub raportul autenticității, dar, în cazul baladei noastre, versurile citate mai sus par de-a dreptul decupate din varianta Alecsandri. Pentru a nu fi nedrepți, trebuie să spunem că versurile despre caii păscuți în rai, motiv de care ne vom ocupa mai încolo, au unele paralele în variante din același județ (variantele din Maidan). Cert este că 18 din cele 76, respectiv 72 de versuri ale celor două variante sunt prezente și la Alecsandri, restul fiind caracteristice pentru Ardeal. E considerentul pentru care nu le-am respins, în ciuda semnelor de întrebare pe care ni le pun ele.

Întâlnirile colindelor cu lirica populară profană

Spuneam că aria de răspândire a celei de-a treia subversiuni e o zonă de colindat, dovadă versul inițial „La poartă la Țâligrad"[45], tipic pentru această

[45] Varianta din Gârbou denaturează acest titlu în „La porțâle cel di Grad", iar cea din Râșca-Micești 2 formulează astfel: La poartă la Țiligram. Cf. și varianta din Ropcea (A I).

specie. Doar puține variante, pe care le cercetăm în continuare, încep cu alte versuri, mai puțin caracteristice pentru colinde sau, în orice caz, comune și cântecului lirico-epic. Astfel, textul din Milașu Mare începe cu versurile:

Pe sub lab și pe sub vie
Mere Strugar Vasilie,

iar cele din Agrij 1 și Bodia cu:

În cornu pțiațului
Fecioru-mpăratului.

Incipitul variantei Agrij 2 e comun și altor balade:

Jos la crâjmă su cetațe
Bę o soră și c-on frațe.

Textul din Milaș împrumută versuri din colindul despre „murgul asudat"[46]:

Pavile, Viťeazule-*re*
Șe ț-î murgu-aș-asudat,
Kepeńeagu-i răurat-*u*?
Cum n-a și murgu-asudat
Kepeńeagu răurat-*u*
Că cale-ai de noauă zâle
Am călcat-o în tri zâle,
Una-m șăzut ș-am pețât
Pe fata-mpăratului,

după care urmează, fără vreun vers de legătură, cererea în căsătorie a surorii. Observăm însă că, în ciuda faptului că motivul e preluat dintr-un colind de pețit, el nu reușește să se sudeze cu restul textului.

Incipitul variantei din Mărișelu e comun colindelor și cântecelor:

Porunčit-o porunčit,
Porunčit-o un crai mare
Că și ęel s-ar însura
Ș-ar lua pă soră-sa.

Am citat aici texte care provin din localități ale județelor Bistrița-Năsăud și Sălaj. Cu cât coborâm însă spre centrul Ardealului, incipiturile revin la stilul

[46] Cf. Brătulescu nr. 67 A.

colindelor. Chiar dacă textul din Iclod nu e suficient de clar, acest stil poate fi recunoscut cu uşurinţă:

Florile-on dalbe
Colo, colo mai în jos
Sunt doi fraţi, de la doi taţi.
Unu-i roşu ca măru
Şi-unu negru ca corbu.

În Basarabasa:

Răsai, Soare, peste ma*re*,
Da, lerî, Doamne,
Răsai, Soare, peste ma*re*
Pe fereastră-n astă casă,
Da, lerî, Doamne,
De vezi, Soare, ce-i vedea*re*,
Tot o soră şi un frate,
Dragoste făr' de pacate.

Chiar şi incipitul variantei Ardeal 1, publicată de Brut Nestor, seamănă mai mult cu unul de colind:

Frunză verde ruptă-n doauă
Face-şi Todor casă noauă,
Casă noauă de hârtie
Zugrăvită cu tămâie,
Prin fereşti tot flori domneşti,
Prin ţâţâni tot şilimini
Şi prin praguri măghierаturi.

Protagonistul

Cea de-a treia subversiune dovedeşte mai mari afinităţi cu A I decât cu A II. Principalele puncte de convergenţă sunt localizarea acţiunii la Poarta Ţarigradului şi statutul de fecior de împărat al protagonistului. Atâta doar că aici frecvenţa acestor imagini e mai ridicată decât în subversiunea A I: în nu mai puţin de 46 din 54 de variante, protagonistul e fecior de împărat; în Maieru se precizează: „tot cu săbii înarmat"; doar variantele din Milaşu Mare, Milaş, Mărişelu, Lăzăreni, Iclod, Basarabasa, Ardeal 1, 2 nu indică acest statut. În variantele din Blaj jur şi Zau de Câmpie, tânărul e „negru de supărat", pentru că a rămas neînsurat. Variantele din Ceaba, Coasta, Ghirişu Român, Zau de Câmpie, Brebu 1, 2, Ardeal 2 adaugă şi un element portretistic: el e „cu păr galben

rătezat"[47], element caracteristic şi el colindelor, iar în varianta Brebu 1 ni se oferă şi un detaliu vestimentar: el e „cu cizme creţe-ncălţat".

Poziţia peţitorului apropie din nou subversiunile A I şi A III, dar şi de data aceasta imaginea feciorului de împărat rezemat în sabie, în suliţă, în lance (Panticeu, Ardeova, Bedeciu, Jichişu de Sus, Râşca-Cristeşti, Aluniş 1, 2, Preluca Veche, Şurdeşti, Lăzăreni, Silivaş, Răcătău), „în saltire" (Ferneziu, Finteuşu Mare) ori „în sanie" (Blăjenii de Sus 1) apare într-un procent mai ridicat de variante decât în subversiunea A I.

În Lăzăreni şi Călanu Mic ne întâmpină un motiv neaşteptat, ambiguu, adică feciorul de împărat e:

Tot în lanţ până-n genunchi
Şi-n curele
Până-n şele,

dar nu rezultă dacă imaginea vrea să sugereze că eroul e legat pentru vreo faptă detestabilă sau că aşa arată echipamentul celui care porneşte în călătorie. S-ar putea însă ca această imagine să fie împrumutată din balada *Şarpele*[48].

În Mihăieşti 1, 2, 3, feciorul de împărat ne e prezentat la Poarta Ţarigradului:

Cu tri cai de la tri crai:
Unu-i roşu ca jaru,
Unu-i negru ca corbu,
Unu-i galben pe spinare
Pe care mergea călare,

parcă ar dori să spună că merge în peţit.

O nuanţă nouă aduce acest motiv în Lăzăreni şi Silivaş, unde fratele se laudă că *are* trei cai de culorile indicate mai sus, probabil vrând să facă din aceasta un argument pentru acceptarea din partea surorii a cererii lui de căsătorie. În textele pe care le considerăm a fi din Brebu se spune că feciorul a umblat în căutarea miresei:

Nouă ai
Pe nouă cai
Care pasc noaptea în raiu;
Umblă cerul şi pământul,
Ca săgeata şi ca gândul,

---

[47] Cf. şi variantele Saravale, Şard 2, Leşu 1, 3 din A I.

[48] Cf. Al. I. Amzulescu, *Cântecul epic eroic. Tipologie şi corpus de texte poetice.* Bucureşti, 1981, p. 64.

dar n-a aflat fată care să-i placă. După cum arătam ceva mai devreme, imaginea din Brebu e aproape identică celei din varianta Alecsandri (v. 3–7).

Sora și numele ei

Sora e prezentată mai schematic decât în subversiunile anterior cercetate. Lipsește orice încercare de portretizare a ei, iar din felul în care reacționează la cererea fratelui, nu poate fi dedusă vreo altă însușire, decât aceea că vrea să evite cu orice preț incestul. O singură dată, în Ferneziu, zice fratelui:

Du-te, frate, umblă-n sat,
Află-ț una ca și mine,

motiv care apare frecvent în subversiunea A II, unde sora preia rolul mamei[49].

În cele mai multe variante, sora nu se manifestă decât prin condițiile pe care le pune fratelui; în Brebu 1, 2, ea își exprimă teama de păcat, iar în Râșca și Vâlcele amintește fratelui că ei sunt făcuți de-o mamă, versul lăsând să se înțeleagă că ei ar fi frați vitregi; această idee e precizată în textul din Iclod în versul:

Sunt doi frați, de la doi tați,

ceea ce ar putea constitui și o încercare de a reduce din povara păcatului, respectiv de a anula tabu-ul incestului, dacă ei nu sunt „frați dulci".

Unul dintre factorii de unitate ai acestei subversiuni e numele surorii: în 37 din cele 54 de variante, sora poartă numele Solomie ori Salomie. Unii informatori nu mai înțeleg acest vechi nume biblic, înlocuindu-l cu sonorități asemănătoare, cum sunt: „soră mie", „soruță mie" ori chiar „soră fi mie" (Sâncrai, Râșca 1, 2, Râșca-Micești 1, Jac, Aluniș 1, 2, Zam Sâncrai, Iclod). Numai în Preluca Veche numele surorii e Ahimie[50]. Prin urmare, în doar 7 variante sora e anonimă (Ardeova, Bedeciu, Râșca-Cristești, Ciubanca, Lăzăreni, Silivaș, Basarabasa).

Chemarea la cununie

După ce fratele a „umblat toată țara" (Bedeciu, Sâncrai, Mihăiești 1, 2, 3, Râșca 1, 2, Râșca-Micești 1, 2, Preluca Veche, Chiuzbaia, Ferneziu, Brebu 1, 2, Ardeal 1) fără să-și fi găsit fată pe plac, el propune propriei surori să se cunune cu el. În Agrij 1 chemarea se face cu ajutorul expresiei arhaice:

Haida *blem* la cununie.

---

[49] Cf. variantele A II din Orțița, Oarța de Sus, Corcești, Bucovina, Basarabia, Chelința, Vălenii Șomcutei, Asuaju de Sus, Posta 1, 2, Săcălășeni, Berința, Tohat, Borza, Vatra Dornei și Horodnicu de Jos.

[50] În subversiunea A I, și anume în Grosii Țibleșului, apare Afimie, iar în Rogoz, varianta acestuia, Asâmie.

Această expresie apare numai în ţinuturile din nordul Ardealului şi în judeţul Maramureş, o frecvenţă ceva mai ridicată având în subversiunea precedentă[51]; o găsim şi într-un text cu multe legături cu tema noastră, şi anume *Cuvântu de îmblare pre la munci*, cunoscut mai ales sub titlul *Călătoria Maicii Domnului la iad*[52]; în Basarabasa, chemarea e formulată realist:

Ieşi, soră, din chilie;

în Urişor şi Preluca Veche, voinicul cere fetei să-şi arunce „năframa-n filie", motiv care se întunecă în Mihăieşti 2, 3 şi în Brebu 1, 2, unde surorii i se cere să pună „cartea pă chilie", iar în Călanu Mic devine şi mai neclar, surorii cerându-i-se:

Pune cartea'n vanghelie,
Ţipă-ţi cârja pe chilie.

Termenul „cârjă" apare şi în alte subversiuni[53] şi pare că sugerează întoarcerea surorii din pelerinaj.

În Ardeova şi Milaşu Mare, feciorul caută argumente pentru a grăbi decizia surorii lui:

– Soră, soră, Solomnie,
Hai cu mine-n cununie,
Până-i verde frunza-n vie,
Dacă frunza s-a usca,
Popa nu ne-a cununa.

Imaginea, preluată din cântecele lirice, poate fi găsită şi în alte subversiuni, şi anume în variante provenind din judeţele Mureş, Sibiu/Braşov şi din sate româneşti din Ucraina[54]. În Basarabasa imaginea se modifică astfel:

Până-i popa-n laturghie,
Să ne fie mărturie.

---

[51] Cf. Rogoz (A I), Baba, Sălişte-Băseşti, Berinţa, Săcel, Giurgeşti, Ardeal 3 (A II), Agrij 1 (A III), Buciumi (A IV), Satu Mare, Maramureş 1, 2 (A VII).

[52] B. Petriceicu-Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*. Tomul II. *Cărţile poporane ale românilor în secolul XVI în legătură cu literatura poporană cea nescrisă. Studiu de filologie comparată*. Bucureşti, 1984, p. 244, 252, 260.

[53] În Geoagiu de Sus: cârja la chilie (A I), iar în Pănade: cârja pe chilie (A II).

[54] Motivul apare şi în variantele Şoimuş (A I), „pe Olt" şi Orlat (A VI), ca şi în Slatina-Teceu 1, 2 (A VII).

BCU „M. EMINESCU" IAŞI
LITERE

Probele „clasice" de voinicie

Principalele probe la care e supus fratele, apar în subversiunea A III cu o frecvență mai mare decât în celelalte. Ridicarea podului de aramă peste vamă și de argint peste pământ e atestat în 45 din cele 54 de variante ale subversiunii, adică lipsește doar din circa 20% din texte, dar acestea nu constituie, cum se întâmplă în A II, o zonă compactă, ele situându-se în județele Cluj, Maramureș, Alba și Hunedoara (Ceaba, Urișor, Batin, Vâlcele, Mărișelu, Preluca Veche, Finteușu Mare, Șurdești, Silivaș, Basarabasa); probabil că absența ei e întâmplătoare și ține mai mult de memoria individuală a informatorilor decât de cea colectivă.

Aducerea nașilor cosmici (Soarele, Luna, fușteii, stelele etc.) apare în 33 din cele 54 de variante. Imaginea lipsește în 11 variante din județul Cluj (Ardeova, Bedeciu, Sâncrai, Mihăiești 1, 2, 3, Râșca 1, 2, Râșca-Micești 1, 2, Râșca-Cristești), în trei din Sălaj (Jac, Agrij 1, Aluniș 1), în câte două din Bistrița-Năsăud (Blăjenii de Sus 2, Milaș), Maramureș (Chiuzbaia, Finteușu Mare), Alba (Răcătău, Iclod) și în una din Hunedoara (Zam Sâncrai). N-am indicat aici variantele în care apare motivul nașilor cosmici, pentru că ele nu aduc noutăți față de ceea ce știm din subversiunile cercetate mai sus. O singură remarcă dorim să facem în acest punct: în Mărișelu, nu sora cere, ci fratele însuși anunță emfatic aducerea Soarelui și Lunii, probabil pentru a mări fastul nunții lui cu soră-sa, respectiv pentru a o convinge să accepte căsătoria cu el.

Trebuie să observăm că mulți informatori din zona de care ne ocupăm aici nu consideră necesar ca fratele să absolve două probe „clasice" – acestea apar împreună doar în 21 de texte – majoritatea dintre ei apreciază că una e de ajuns, alegând-o ba pe una, ba pe cealaltă.

Atât construirea podului, cât și aducerea nașilor cosmici cunosc o tectonică minimală. De la funcția lui inițială, de probă care să nu poată fi realizată, motivul podului se mișcă în direcție creștină, adăugându-și o funcție nouă: el trebuie ridicat, pentru a fi trecut de orfani și de oameni necăjiți (Ardeova, Bedeciu, Râșca 1, 2, Râșca-Micești 1, Răcătău); în Blăjenii de Sus 2, sora argumentează necesitatea ridicării podului astfel:

Să trec și io cu-a mę mamă.

Proba aștrilor-nuntași evoluează în sensul sporirii numărului acestora: pe lângă Soare și Lună ar mai trebui să participe la nuntă și Găinușa – în Bodia, ca nașă[55] –, luceferii, stelele etc. (Milașu Mare, Mărișelu).

[55] În acest caz, Luna ar fi nună.

Alte probe

De câteva ori apar şi probe care nu sunt caracteristice temei noastre şi care au o răspândire strict locală. Originea lor se află de regulă în lirica populară. Acestea sunt: să semene mălai pe lângă rai şi mătase pe lângă casă, în Aluniş[56], sau să aducă mură coaptă-n postul mare, „sloi de ghiaţă la Rusale", în Finteuşu Mare[57].

În Jichişu de Sus, Braniştea şi Ardeal 2, sora cere să i se aducă trei cai de la trei crai, probabil cai furaţi[58]. Poate părea ciudat la prima vedere faptul că fratelui i se cere aducerea unor cai, dar, ştiind că el e supus unor probe ale iniţierii, care includea şi probe de furat, se subînţelege că e pusă la încercare voinicia lui, capacitatea de a fura caii de la cei trei crai[59].

În Agrij 1 sora cere fratelui să facă, pe lângă podul de aramă, şi doi colaci din nouă saci, o probă de gigantism şi deci nerealizabilă. În fine, în Basarabasa, fratelui i se cere să cumpere „o majie de tămâie" şi o mătură de aur, pentru a mătura

Pământu de gozurele
Şi ceru' de negurele[60],

versuri în care valoarea simbolică a tămâiei, aceea de a înlătura răul din lume, e cu totul explicită. În Coasta, motivul se combină cu cel pe care l-am putea denumi „plânsul lui Iisus", din colindele religioase, dar versurile nu sunt clare şi nu reuşesc nici aici să se sudeze cu restul textului. Sora zice fratelui:

Nici apoi că n-oi veni
Până tu frate mi-aduce
Două mere, două pere
Două ţâţe dalbe-a mele
Şi cheile raiului
Să mătur ceru de stele
Şi pământul tăt de rele.

---

[56] Cf. şi variantele din Băseşti, Păuşa, Ortelec (A II).

[57] Cf. şi varianta din Feleac (A II).

[58] Cf. şi varianta din Salva (A I), Vicovu de Jos (A II) şi cea din Tiocul de Sus (A V).

[59] Tema hoţilor de cai e tratată în mai multe balade, cf. Amzulescu, *Balada familială*, nr. 44, 45, 46. Adăugăm la bibliografie colecţia lui Gh. I. Tazlăuanu, *Comoara neamului*. II. Bucureşti, 1943, p. 15–16. În studiul introductiv la G. Alexici, *Texte din literatura poporană română* (Bucureşti, 1966), Ion Muşlea scrie: „Pe întinderile pustei, animalul cel mai râvnit era calul [...] De aceea furtul de cai era un lucru foarte obişnuit, considerat ca un act voinicesc" (p. 17).

[60] Motivul apare şi în alte colinde, cf. AFC 1432, p. 20 (Drăguşeni-MM).

În Ardeal 2, sora cere „haine albe de mătasă", pentru a fi îmbrăcată mireasă, probabil un ecou îndepărtat al basmului despre Cenuşăreasa, iar în Sâncrai, ea va accepta cununia doar dacă plopul va face nuci, iar răchita mere dulci.

În Râşca-Micești 1, informatoarele nu ştiu bine textul, dându-i o turnură neaşteptată prin aceea că împrumută un motiv foarte frecvent în lirica populară: fata ameninţă că se va spânzura, dacă maică-sa o va da după cine ea nu doreşte:

– Zo, maică, de m-i da
M-oi duce, m-oi spânzura
Înt-on vârf de solovăţ
'nt'o margine de târg
Să să mire tăt târgu
Cum să-şi deie ciledíu
Să să mire maicile
Cum să-şi deie fetile.

Numai că maică-sa nu participă la acţiune, de unde se poate deduce că adaosul e străin subversiunii de faţă. Motivul apare şi în texte lirice din Năsăud şi Maramureş (H 201), unde fata declară că preferă să se spânzure decât să fie noră mamei unui anumit flăcău.

Fratele „împlineşte" toate cerinţele formulate de soră: cu gândul (Ghirişu Român, Jac, Agrij 1, 2, Chiuzbaia, Finteuşu Mare, Zau de Câmpie, Brebu 1, 2); el realizează totul, miraculos, într-o clipă (Mihăieşti 1, 2, 3, Sălişte a Nouă, Jichişu de Sus, Râşca-Micești 2, Râşca-Cristeşti, Braniştea, Milaşu Mare, Gârbou, Bodia, Aluniş 1, Ferneziu, Călanu Mic, Ardeal 1, 2) ori aduce naşii cosmici, fără ca textele să concretizeze imaginea în vreun fel (Urişor, Batin, Panticeu, Ciubanca, Vâlcele, Maieru, Aluniş 2, Preluca Veche, Lăzăreni, Silivaş).

Cununia

Pregătirea cununiei e marcată doar în Batin-Cătun, Gârbou, Aluniş 2 şi Ardeal 1, unde se spune că sora „mândru s-o gătat", iar drumul spre biserică începe în momentul în care

El de mână o a luat,

gest care semnifică cedarea forţată din partea surorii, pe când în altele se spune:

Ei de mână s-or luat,

ceea ce are o cu totul altă semnificație. Gestul caracteristic al mersului de mână la cununie apare în 26 de variante ale subversiunii, provenind mai ales din județele Cluj și Bistrița-Năsăud, dar nu lipsesc nici din celelalte județe.

Cununia e însoțită de fenomene supranaturale: în Chiuzbaia, Zau de Câmpie, Brebu 1, 2, Soarele se întunecă, Luna se-mbracă-n sânge, în Urișor, Râșca 1, Râșca-Micești 2, Mărișelu, Iclod, Zam Sâncrai biserica tremură, în Ardeal 1, 2 altarul se întunecă, lumânările se sting, iar Evanghelia se închide de la sine. Variantele din Brebu împrumută ceva din varianta Alecsandri:

Soarele s-o-ntunecat,
Candelele se stingeà,
Clopotele se dogeà,
Sfinții fața-și ascundeà,
Preoții-n genunchi cădeà.

Motivele cele mai stabile sunt însă plânsul (blestemul) icoanelor (30 variante) și mustrările pe care Maica Domnului le adresează preotului nesăbuit și păcătos (40 variante); uneori mustrările apar în text fără a se spune cine le rostește. Acest motiv lipsește doar din 7 variante, unele fragmentare (Coasta, Sălițtea Nouă, Râșca-Micești 1, Aluniș 1, Chiuzbaia, Lăzăreni, Basarabasa). Interesant e însă că mustrările nu sunt adresate niciodată fraților, sau mai ales fratelui, cel care nesocotise tabu-ul incestului, ci preotului. În Blăjenii de Sus 1, 2, aceste mustrări au caracterul unei întrebări oarecum retorice:

– Ți s-arată țâie-n carte
Să cununi soră cu frate?,

iar în Ferneziu, Maica Domnului zice:

– Nu vezi, popă, după carte
Că cununi soră cu frate?

întrebare la care, în Blăjenii de Sus 2, preotul răspunde afirmativ:

– De nu mni s-ar arăta
Io, maică, n-aș cununa,

ceea ce e probabil rezultatul unei confuzii în mintea informatorului sau, poate, el încearcă să atenueze tabu-ul incestului. În Bodia, mustrările continuă cu versul:

Nu s-or măi face bucate.

Un păcat de o asemenea gravitate, cum e cel al incestului dintre frate și soră, se răsfrânge așadar asupra întregii comunități umane, încât, în Mărișelu,

reacția împotriva celor care pun în pericol viața oamenilor e colectivă: „lumea" rostește un blestem împotriva păcătoșilor, iar în Râșca 2 și Preluca Veche blestemul e rostit de icoane.

În Sâncrai, sora preia funcția Maicii Domnului, blestemându-l pe preot pentru păcatul pe care-l săvârșea. O noutate aduce varianta din Urișor, în care Maica Domnului face reproșuri nu preotului, pentru cununia fratelui cu sora, ci Soarelui, pentru că a acceptat să fie nașul unei asemenea perechi.

În varianta Ardeal 2, după mustrările pe care Maica Domnului le-a adresat preotului, cei doi:

...de mână s-or luat
Din biserică or plecat
Și o dată s-or privit
Și apoi s-or despărțit.

Moartea mirilor

Ca și în celelalte subversiuni, sora e dusă de mână – mai rar: ei s-au luat de mână – la cununie. Spre a se putea sinucide, ea cere fratelui să-i elibereze mâna, pretextând că vrea să-și dezlege „primuța" (Râșca-Micești 2), să mai vadă o dată ulița (Milașu Mare), să-și ridice „sugna din tină" (Zau de Câmpie) sau că o strâng cizmele și inelele (Ardeal 1). În Râșca 2, Râșca-Micești 2, Râșca-Cristești și Răcătău mor amândoi mirii, ei aruncându-se unul după altul în Dunăre:

Ea-n Dunăre s-arunca.
El să țâpă s-o apuce,
Dunăre frumos îi duce,

pe când în Zau de Câmpie, în Milașu Mare și în varianta Ardeal 1 mireasa se aruncă în Dunăre, respectiv în fântână.

Alt deznodământ aduc variantele din Brebu, în care, la întoarcerea de la cunune:

Un nor de ploaie o picat,
Și-așa tare o plouat,
De pe ei i-o îngropat.

Preotul

În Silivaş, preotul e numit „popă sârbesc", pe când alteori poartă nume, ca: Ipače în Batin-Cătun, Istrate/Izdrate în Jichişu de Sus şi Braniştea, Inache în Ciubanca, Ignate în Călanu Mic. În varianta din Râşca, mirii întreabă:

– Popă, ai dumneata carte
Să cununi soră cu frate,

ceea ce ar putea fi o întrebare retorică sau ea sugerează că ar exista şi preoţi îndreptăţiţi să cunune fraţi, respectiv că aceştia ar aparţine unei religii care admite incestul.

În Braniştea, preotul îi alungă pe miri.

Concluzii

A treia subversiune e caracteristică pentru judeţul Cluj şi pentru câteva ţinuturi învecinate; cele două variante apreciate a fi din Brebu reprezintă o prelungire neaşteptată a formelor ardeleneşti în Banat şi au fost influenţate de varianta Alecsandri. În partea mai nordică a zonei de răspândire, câteva texte preiau elemente stilistice ale baladei şi ale cântecului propriu-zis, pe când în restul ariei textele se menţin în cadrul stilistic al colindei.

Acţiunea are loc la poarta Ţarigradului, protagonistul e fiu de împărat, dar despre părinţii mirilor nu ni se spune nimic. Pe lângă probele „clasice" la care e supus mirele mai apar aducerea unor cai, probe agricole, precum şi aducerea unui sloi de gheaţă la Rusalii, dar ele nu sunt caracteristice acestei subversiuni. În câteva texte, acţiunea se încheie prin sinuciderea miresei – uneori şi a mirelui – în Dunăre sau în fântână, iar în cele două variante bănăţene, mirii sunt înghiţiţi de pământ.

SUBVERSIUNEA A IV: VOINICUL ÎŞI CHEAMĂ SORA LA CUNUNIE

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Unde se află textul
	Sălaj				
1	Agrij 1	V. Rezmiveş	P. Ţăndan		AFC 1286, 55–6
2	Agrij 2	L. Negrean, 61 a	I. Taloş	27.VI.1963	Colecţia I. Taloş
3	Meseşenii de Sus	V. Alb, 68 a	I. Taloş	1973	AFC 010559
4	Pria	M. Fărcaş, 61 a	I. Cuceu I. Taloş	1975	AFC mg 2270 II u
5	Buciumi	G. Guşet, 65 a	I. Taloş	1962	Colecţia I. Taloş
	Bihor				
6	Ciutelec	E. Pop	M. Brukental	1969–70	AFC 1763, nr 366
7	Bihor		El. Gherlan		Gherlan 1900, nr. 154, 4

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Unde se află textul
	Hunedoara				
8	Ilia-Sârbi	R. Sav, 48 a	E. şi C. Dogariu	1983	Bocşa 1999, 465, nr. 1075
	Mureş				
9	Orşova	M. Mititean	V. Medan, L. Dubău	22.6.1967	AFC 06774
10	Hodac	M. Todoran, 66 a	Gh. Petrescu	1968	AFC mg 1773 i
	Cluj				
11	Urca				Bot 1994-96, 393
	Bistriţa-Năsăud				
12	Negrileşti	A. Pop	V. Medan	1964	AFC 06126
13	Năsăud jur 1		B. Ştefan		Ştefan 1887, 291–2
14	Năsăud jur 2		N. Mihăiescu		Mihăiescu 1893, nr. 34
	Bucovina				
15	Voloca				Niculiţă-Voronca 1903, 593
	Variantă a cărei localitate de origine nu e indicată				
16	Ardeal		I. Volbură		Volbură 1907, nr.1, 15

Aria de răspândire şi funcţia textelor

Din cele 16 variante, 6 sunt fragmentare: Agrij 2, Meseşenii de Sus, Buciumi, Ilia-Sârbi, Negrileşti, precum şi cea din Năsăud jur 2. Repartizarea lor teritorială e următoarea: 5 variante provin din Sălaj, 3 din Bistriţa-Năsăud, câte 2 din Mureş şi Bihor, câte 1 din Hunedoara, Cluj şi Bucovina, precum şi 1, fără localizare precisă, din Ardeal. Se poate vedea că ele nu formează o arie compactă, ci sunt răspândite în regiuni în care ne întâmpină şi alte subversiuni, dar lipsesc din judeţele Maramureş, Satu Mare, Alba, Arad, Sibiu, Braşov şi Covasna.

Cu excepţia variantelor din Hodac şi Năsăud jur 1, care sunt indicate ca balade, textele acestei subversiuni sunt colinde.

Culegătorii

Cele mai vechi atestări ale acestei subversiuni ne vin din jurul Năsăudului. Prima e datorată lui B. Ştefan (1887), iar a doua lui N. Mihăiescu (1893); varianta bihoreană e publicată de El. Gherlan (1900), cea bucovineană de E. Niculiţă-Voronca (1903), cea din Ardeal, fără localizare, de I. Volbură (1907). În

a doua jumătate a secolului al XX-lea au mai fost înregistrate texte de către V. Medan, L. Dubău, Gh. Petrescu, E. şi C. Dogariu, I. Cuceu, P. Ţăndan, M. Brukental şi I. Taloş.

Diferenţierea de celalte subversiuni

Am văzut că subversiunile cercetate până acum dispun de o anumită introducere: în A I e cerut acordul mamei pentru cununia dintre fraţi; în A II asistăm la un fenomen natural cu totul neobişnuit: îngheţ în miezul verii; în A III tânărul fecior de împărat dornic de a se căsători cu soră-sa stă la poarta Ţarigradului (pe lângă care apar şi alte introduceri mai puţin frecvente, împrumutate deseori din cântecul liric).

„Voinicul îşi cheamă sora la cununie" e apropiat de A I şi A III, dar variantele lui încep fără nici un fel de introducere: fratele se adresează surorii direct, cerându-i să meargă cu el la cununie. De altfel, toate textele au înfăţişarea unui fragment, născut parcă prin eliminarea personajului mamei din A I şi a scenei în care fiul de împărat stă în Poarta Ţarigradului, din A III.

Protagoniştii

Atât fratele, cât şi sora sunt prezentaţi şi mai schematic decât în toate textele cercetate până acum. Originea şi statutul lor nu sunt menţionate decât în Urca, unde aflăm că el ar fi un „craiu mare". Nu se arată de ce doreşte fratele să se cunune cu soră-sa. În schimb aflăm că aceasta se împotriveşte cununiei prin toate mijloacele.

Despre felul concret în care fratele reuşeşte să realizeze probele la care e supus aflăm doar în varianta Ardeal că:

El afară mi-a ieşit,
Cu bâta mi-a vâjâit,
Şi toate le-a împlinit,

ceea ce indică însuşiri de magician.

În A I, A II şi A III, mama sau sora puneau condiţii fratelui, iar acesta era mereu în defensivă; în A IV apare un rit nupţial pe care nu l-am avut anterior: fratele cere surorii:

– Fă colaci de cununie
Cei mai mari de veselie (Voloca).

La întrebarea preotului despre gradul lor de înrudire, fratele răspunde sincer, într-un limbaj cotidian:

Asta-i fică la maica (Agrij 1).

Numele surorii e, într-un procent de 65%, Solomie (uneori uşor variat) în Agrij 1, 2, Meseşenii de Sus, Buciumi, Pria, Ciutelec, Bihor, Urca, Negrileşti, Ardeal; alte nume sunt: Anisie, în Năsăud jur 1, 2, Ştefănie în Orşova, Anghilină în Hodac, Mărie în Ilia-Sârbi şi Magdalină în Voloca.

În Meseşenii de Sus, sora îşi exprimă frica de pedeapsa divină pentru păcatul pe care ar urma să-l săvârşească, dacă s-ar cununa cu fratele ei. Pe de altă parte, ea dovedeşte o foarte bogată fantezie în a găsi mereu noi şi noi probe „imposibile", pentru a-l face pe fratele ei să renunţe la planurile lui incestuoase.

Probele

Ridicarea podului de argint şi aramă sau de ceară e prezent în 65% din variante (Agrij 1, Pria, Buciumi, Ciutelec, Bihor, Ilia-Sârbi, Orşova, Hodac, Ardeal); funcţia caritativă a lui e menţionată însă numai în Ciutelec: să treacă cei fără mamă şi cei necăjiţi. Aducerea aştrilor ca naşi apare în 50% din texte (Agrij 1, Pria, Ciutelec, Ilia-Sârbi, Hodac, Urca, Voloca, Ardeal). Să remarcăm şi faptul că în Agrij 1 şi Pria, nu Luna, ci Găinuşa[61] e dorită ca naşă. Chemarea naşilor ar urma să fie făcută cu ajutorul unei scări de ceară, pe care fratele să urce la Soare (Voloca). E probabil încercarea surorii de a-l împiedica să îndeplinească această cerinţă, ceara topindu-se de căldura solară.

Probele secundare la care e supus peţitorul, mai numeroase, dar cunoscute şi altor subversiuni, pot fi sistematizate astfel:

a) peţitorul să facă doi colaci din doi (sau patru) saci de făină, precum şi o prescură dintr-o măsură de făină[62] (Agrij 1, 2);

b) să numere iarba de pe 9 lunci şi părul de pe 4 junci[63] (Pria);

c) să facă: morişcuţă de aramă, care macină fără vamă[64] (Ilia-Sârbi);

d) să-şi facă opinci de fier şi aţişoare de oţel, cu care să înconjoare lumea de trei ori (Voloca)[65];

e) să zidească din pietre scumpe o fântână în vârf de munte, care să-i aducă apa în curte[66] (Năsăud jur 1);

---

[61] Cf. şi variantele Geoagiu de Sus, Şard 2, Băiţa de sub Codru 2, Ardeal 3 (A I), Pănade (A II), Bodia (A III), Agrij 1, Pria (A IV), „pe Olt", Orlat (A VI).

[62] Cf. şi variantele Agrij, Oarţa de Sus, Băiţa de sub Codru 1, 2 (A I), Voivodeni (A II), Agrij (A III).

[63] Cf. şi varianta din Fofeldea (A I).

[64] Cf. şi variantele Maramureş (A II) şi Maramureş 1, 2 (A VII).

[65] Cf. şi variantele Retiş, Picleu, Ardeal 7 (A I), Giuleşti, Şieu, Maramureş 3 (A VII), Dobra (Varia 1).

[66] Cf. şi varianta Rodna 2 (A II).

f) să facă trei mori pe sub pământ, pentru a măcina aur şi argint (Năsăud jur 1);

g) să „stârpească" marea pe trei locuri, pentru ca în prundul rămas, sora să poată creşte flori cu care să se împodobească de nuntă[67] (Năsăud jur 1);

h) să aducă:

Mure coapte-n postu mare
Sloi de ghiaţă la Rusale

(Năsăud jur 2)[68].

Despre puterile miraculoase ale fratelui nu aflăm mare lucru din textele acestei subversiuni. Formularea e foarte generală: „le-a făcut" sau „împlinit" (Ciutelec, Bihor, Orşova, Hodac, Năsăud jur 1, Ardeal). În unele variante se sugerează că dorita cununie a fraţilor nu va avea loc niciodată, sora spunând că doar dacă plopul va face pere sau nuci şi răchita vişinele sau mere dulci va accepta cununia cu fratele ei (Negrileşti)[69].

În Voloca, sora ameninţă că va zădărnici cununia astfel:

La cununie-oi porni.
Unde-a fi glodul mai mare
Eu acolo m-oi băga
Cu frate nu m-oi cununa.

E singura variantă în care ne întâmpină un asemenea motiv. Imaginea ne duce cu gândul la „Povestea porcului", de Ion Creangă[70], unde însă Făt-Frumos a fost prefăcut de o vrăjitoare în porc tânăr, iar acum, toţi cei 12 purcei ai ei „şedeau tologiţi în glod şi se păleau la soare". Motivul glodului pare să fie familiar Bucovinei, unde, în basmul „Petrea Făt-Frumos şi zânele", publicat de Sbiera, protagonistul trebuie să sară peste un glod, pentru a ajunge la prinţesă şi a o săruta[71]. Atât textul lui Creangă, cât şi cel publicat de Sbiera sunt variante ale basmului „Amor şi Psyche", cu care tema noastră are multiple conexiuni.

Chemarea la cununie

Acest moment foarte semnificativ în economia acţiunii e destul de sărac reprezentat în subversiunea de faţă. În Buciumi, chemarea se face cu ajutorul arhaismului amintit:

---

[67] Cf. şi varianta Maieru (A VII).

[68] Cf. şi varianta Feleac (A II) şi Finteuşu Mare (A III).

[69] Cf. şi varianta din Feleac (A II) şi Sâncrai (A III).

[70] Ion Creangă, *Amintiri, poveştiri, poveşti*. Ediţie îngrijită şi glosar de G. T. Kirileanu. Bucureşti, [1969], p. 188–203.

[71] Cf. Şăineanu, *op. cit.*, p. 178–180.

Haida, blem la cununie[72],

iar în Voloca, după cum am arătat, fratele cere surorii să pregătească „colacii de cununie". Celelalte chemări sunt formulate astfel: „ieşi afară din chilie", în Hodac; „pune picioru-n chilie", în Bihor; „ţâpă cârpa pe chilie", în Orşova; „ţipă ţinta pe câmpie", în varianta Ardeal. Şi aici apare imaginea „el de mână o luat", ca semn al acceptării silite de către soră, în Hodac, Năsăud jur 1, Voloca, imagine completată în Agrij 1 cu versul „De la inimă o oftat".

Scena din biserică nu e descrisă în Buciumi, Ciutelec, Ilia-Sârbi, Negrileşti, Năsăud jur 2 şi Voloca, unele dintre aceste variante fiind fragmentare. În schimb, acolo unde cununia figurează în text, ea e însoţită, chiar dacă mai sumar decât în alte subversiuni, de lacrimile icoanelor şi de mustrările pe care Maica Domnului le adresează preotului (Agrij 1, 2, Meseşenii de Sus, Pria, Bihor, Orşova, Hodac, Năsăud jur 1, Ardeal), pentru că strică „ţara jumătate" (Orşova).

Preotul

În Agrij 1, aflând că mirii sunt fraţi, preotul reacţionează conform mentalităţii de azi, zicând:

– Du-te, dragă, către casă
Şi plăteşti o slujbă frumoasă.
Nu m-o lăsat D[umne]zeu
Să ieu eu păcatul tău.

Numele preotului e Inat sau Ignat în Agrij 2 şi Urca, iar în Orşova e Ioan.

Sinuciderea miresei

Doar în varianta din Hodac, unde mustrările Maicii Domnului sunt adresate mirilor, nu preotului, la ieşirea din biserică, sora cere:

Lasă-mă, frate, de mână
Să-mi rădic haina din tină,

după care se aruncă în Dunăre, preferând să fie hrană peştilor decât soţie propriului ei frate[73].

Contaminare

În Buciumi, informatoarea preia două versuri din colindul privitor la feciorul blestemat să fie cerb; cerându-i-se să facă podul de aramă şi de argint, el zice:

---

[72] Cf. Rogoz (A I), Baba, Berinţa, Săcel, Giurgeşti, Ardeal 3 (A II); Agrij 1 (A III), Buciumi (A IV), Satu Mare, Maramureş 1, 2 (A VII).

[73] Cf. şi variantele din Vicovu de Jos, Mahala, Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos, Bucşoaia, Fundu Moldovei, Rodna 1, Bistriţa Bârgăului, Trestia, Pănade, Bucium (A II) ş.a.

Dacă alea pliíi-le-oi,
Jos la țară duce-m-oi,

iar apoi va deschide biserici, va trage clopotele[74] etc.

Concluzii

Centrul de greutate al acestei subversiuni se află în județul Sălaj. Aproape toate textele au funcție de colind. Ele au înfățișarea unor fragmente provenind A I sau A III. Psihologia protagoniștilor e doar rareori schițată, iar scena cununiei fie că lipsește din texte, fie că e descrisă foarte sumar. Numărul mare al probelor secundare de voinicie conferă variantelor acestei subversiuni o anumită originalitate.

SUBVERSIUNEA A. V: TÂNĂR BLESTEMAT SĂ FIE INCESTUOS

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Unde se află textul
	Cluj				
1	Tiocu de Sus 1		Gh. Petrescu	1969	AFC 09754
2	Tiocu de Sus 2	S. Coroian, 33 a	Gh. Petrescu	1969	AFC mg 1903 I i
3	Tiocu de Sus 3	E. Ungureanu, 45 a	Gh. Petrescu	1969	AFC mg 1903 II cc
	Mureș				
4	Ibănești	D. Pop, 73 a	I. Mușlea	1934–35	AFC 1480, 9

Cele patru variante provin din numai două localități: Ibănești-MS și Tiocu de Sus-CJ. Cea mai veche înregistrare ne-a lăsat-o Ion Mușlea, care făcea, prin anii 1934–35, cercetări folclorice în Valea Gurghiului; următoarele trei au fost realizate de Gh. Petrescu, în 1969. Ar fi de dorit ca cercetări speciale în zonele respective să scoată la lumină un număr mai mare de documente, dar faptul că cele pe care le avem provin din două localități relativ îndepărtate una de alta, oferă o bază suficientă pentru constituirea acestei subversiuni.

Protagonistul blestemat

Prin localizarea acțiunii la Poarta Țarigradului, ca și prin statutul de fecior de împărat al protagonistului, care lipsește numai din Ibănești, unde acesta e un

[74] Cf. Bichigean 1927, p. 114–115, Mușlea 1932, p. 176, Bartók 1968, p. 272, Pop, Codru, nr. 404.

„voinic supărat“[75], subversiunea A V se află în apropiere de A I şi A III. Prezenţa mamei e simţită prin efectul blestemului rostit cândva împotriva fiului ei şi apropie o dată în plus subversiunile A V şi A I.

În Tiocu de Sus 1, 2, voinicul stă rezemat în sabie[76], adică e pregătit de însurătoare:

Că mă-sa l-o blestemat
Să ieie pă soru-sa,

iar în Ibăneşti l-a blestemat:

Să nu să poată-nsura
Pân-a lua pe soru-sa.

Asprimea blestemului matern din aceste variante, care aminteşte balada „Voichiţa“, contrariază la prima vedere, căci mama are aici un comportament exact contrar celui din subversiunea A I, în care aceasta încearcă să împiedice cu ori ce preţ cununia dintre fraţi. În schimb, în Tiocu de Sus 3 blestemul cunoaşte o formulare mai raţională, oarecum în favoarea tânărului. Formularea e:

Să nu să poată-nsura
Până nu şi-a căpăta
Fată ca şi soru-sa.

Această formulare ne duce cu gândul la basmul Cenuşăresei (AaTh 510 B), în care, aflată pe patul morţii, împărăteasa cere soţului ei să nu se însoare decât cu una care va fi *la fel de frumoasă ca ea.* Înrudirea dintre baladă şi basm ne va preocupa însă când vom cerceta versiunea B „Nunta Soarelui“.

Cum s-a văzut din subversiunile cercetate până acum, tânărul acceptă porunca mamei sau a surorii sale, de a-şi căuta „potriva“ în afara familiei, dar căutările lui eşuează. Pe de altă parte, el reuşeşte să construiască podul de aur şi de argint, să aducă Soarele şi Luna ca naşi, să absolve toate celelalte probe la care e supus de mama sau de sora lui. Cu alte cuvinte, întreaga acţiune e dirijată înspre ideea unei predestinări, a unui destin dureros. Îţi vine să te întrebi dacă în străfundurile textului, mai exact, în formele premergătoare celei pe care o cunoaştem azi, n-a figurat într-adevăr un blestem. Căci protagonistul reuşeşte să învingă tot ceea ce ar fi trebuit să-l împiedice de la păcat şi eşuează numai în planul naturii omului, al pasiunilor şi al instinctelor. Cultura, care interzice incestul, nu are cum să-l influenţeze prin nimic. Se poate presupune aşadar că

[75] Cf. Blaj jur, Zau de Câmpie (A III).

[76] Cf. variantele din Băseşti 2, Dobric, Ardeal 5 (A I), Panticeu, Bedeciu, Jichişu de Sus, Râşca-Cristeşti, Maieru, Aluniş, Preluca Veche, Şurdeşti, Răcătău (A II) ş.a.

pasiunea lui oarbă pentru soră-sa e dirijată de o forță dușmănoasă, nevăzută. Fără să vrem, ajungem să-l comparăm pe eroul nostru cu Edip, căruia oracolul de la Delfi i-a prezis tragicul destin de (a-și omorî tatăl și) a se căsători cu propria lui mamă, destin care se realizează întocmai. Prezicerea oracolului poate fi echivalată cu un blestem. În variantele românești ale temei Edip, locul oracolului e luat de ursitoare[77], iar în subversiunea de care ne ocupăm aici, rolul mamei e identic cu acela al ursitoarelor.

De altfel, putem spune că și în celelalte subversiuni ale „Cununiei fraților" plutește în aer ideea de blestem, de amenințare sau de pedepsire pentru dorința de incest. În episodul final al multor texte, icoanele, Maica Domnului sau „lumea" amenință sau chiar blestemă, dar acestea se îndreaptă înainte de toate înspre preotul care cunună un frate cu o soră[78]. Repetăm: neglijându-și una dintre îndatoririle profesionale esențiale înaintea unei cununii, aceea de a-i întreba pe logodnici dacă nu sunt înrudiți, respectiv de a face „strigările" sau „vestirile" în biserică, el s-a făcut părtaș la păcat și urmează să fie pedepsit de Dumnezeu.

Poate că în opinia omului modern nu atât preotul, cât mirele ar merita să fie pedepsit, deoarece – în alte subversiuni – el a insistat să fie cununat cu soră-sa, deși fusese informat că însoțirea fraților e respinsă de biserică, familie și societate. Atât mama, cât și sora l-au avertizat că frații nu pot fi cununați și l-au sfătuit să-și caute mireasă în lumea largă. Apoi i-au pus condiții sub povara cărora să renunțe de bunăvoie la planurile lui matrimoniale. Pasiunea lui a rămas totuși de neclintit, ca și voința de fier a surorii lui, care-l respinge, preferând moartea în locul căsătoriei cu fratele ei. Finalul tragic al multor variante: sinuciderea surorii ori chiar moartea mirilor, datorată în câteva texte unor fenomene ale naturii, arată că protagonistul avea un destin dușmănos, care nu putea fi învins și care duce în cele din urmă la dezastru, adică la moartea ființei iubite. Drumul lui spre fericire e blocat, pentru că el dorește un lucru nepermis, dar blestemul îl disculpă, ca și pe Edip.

---

[77] Rolf. Wilh. Brednich, *Volkserzählungen und Volksglaube von den Schicksalsfrauen*. Helsinki, 1964, p. 42–46 (FFC 193); A. Fochi, *Una din universalele necunoscute ale folclorului românesc*. În: Id., Valori ale culturii populare românești. II. București, 1988, p. 239–255; Vladimir Propp, *Edipo a la luz del folklore*. Madrid, 1988, p. 87–140.

[78] În unele variante e blestemat preotul, în altele sunt blestemați protagoniștii (A I: Băița de sub Codru; A II: Lunca, Preluca Veche; A III: Sâncrai, Mărișelu, Preluca Veche; A IV: Buciumi; aceeași idee apare și în variantele Marienescu și Bogdan (Varia 1, Varia 2).

Alte motive ale subversiunii

Doar în Tiocu de Sus 3 se spune că fratele „toată lumea o umblat", dar n-a găsit fată ca soră-sa. Numele acesteia e, în toate variantele, Solomie.

Probele „clasice": construirea podului şi aducerea naşilor cosmici (în Tiocu de Sus 2, Găinuşa e dorită ca „socăciţă") apar, în toate cele patru variante, împreună. În Tiocu de Sus 3 se adaugă şi proba aducerii cailor de la trei crai (unul roşu, altul sur şi al treilea negru)[79].

Protagonistul realizează podurile şi aduce naşii cosmici în toate cele patru variante, dar nici de această dată nu aflăm în ce constau puterile lui.

În Tiocu de Sus 2, 3 e utilizată expresia „Şi de mână o luat" sau „Ii de mână s-o luat", pentru a merge în faţa altarului.

În Tiocu de Sus 1 lipseşte scena cununiei, dar, în celelalte trei în care ea figurează, lumânările se sting, icoanele lăcrimează, iar Maica Domnului plânge cu lacrimi de sânge şi face mustrări preotului; în Ibăneşti, Maica Domnului se adresează preotului în versul:

Şi spurci lumea jumătate,

vers care subliniază pericolul social al cununiei dintre fraţi.

Numele preotului e Ignat (Tiocu de Sus 2) sau „Ilie, popă Condrate" (Tiocu de Sus 3).

În concluzie: subversiunea „Tânăr blestemat să fie incestuos" se diferenţiază de altele prin aceea că protagonistul e condamnat să nu se poată căsători *decât* cu propria lui soră sau să nu se poată căsători până va găsi o fată *ca* soră-sa. Nu aflăm însă nimic despre cauza, respectiv despre împrejurarea în care mama a rostit înfricoşătorul blestem. În raport cu alte subversiuni, în care pasiunea protagonistului pentru soră-sa se datoreşte exclusiv pornirilor lui instinctuale, condamnate de colectivitate, în A V, aceasta se datoreşte unei forţe exterioare, şi anume blestemului matern, care, în concepţia populară, se împlineşte întocmai. Prin aceasta, fratele devine o victimă a propriei lui mame.

SUBVERSIUNEA A VI: CRAIUL DIN GRĂDINA DOMNEASCĂ

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Locul unde se află textul
1	*Braşov sau Sibiu* „pe Olt"		Gh. Tulbure		Tulbure 1907, 70 = Tulbure 1908, 48–51

[79] Cf. şi variantele din Salva (A I), Mihăieşti 1, 2, 3, Jichişu de Sus, Ghirişu Român, Braniştea, Lăzăreni, Silivaş, Călanu Mic (A III).

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Locul unde se află textul
	Sibiu				
2	Orlat		R. Simu N. Grancea	1886	Ms. Hasdeu XVII, 216–7
3	[Orlățanu]		P. O. Orlățanu		Orlățanu 1907, 337
4	[Hodârnău]		Hodârnău		Hodârnău 1888, 364
5	Râu Sadului	I. Dragomir	P. Constantinescu	1958	Colecția Gh. Pavelescu

Aria de răspândire și culegătorii

În sudul Ardealului se dezvoltă o subversiune reprezentată în colecțiile cunoscute de noi prin doar cinci variante. Una provine „din satele de pe Olt", altele două din Orlat și Râu Sadului; celorlalte două nu le cunoaștem locul înregistrării, dar e foarte probabil că și ele au fost consemnate tot prin părțile Sibiului sau ale Brașovului. Spre identificarea acestora ne folosim de numele culegătorilor lor.

Cea mai veche înregistrare datează din 1886, și a fost inclusă în răspunsul dat de R. Simu și N. Grancea la cunoscutul chestionar pentru adunarea datelor privitoare la limba română lansat de B. P. Hasdeu. Acesteia îi urmează texte publicate de Hodârnău, în 1888, de P. O. Orlățanu și Gh. Tulbure în 1907, precum și varianta inedită, culeasă de Pimen Constantinescu în 1958. S-ar părea că după această dată n-a mai fost culeasă și publicată nici o altă variantă a acestei subversiuni.

Acțiune cu coloratură istorică

Diferența cantitativă de versuri între cele cinci variante (100 în Râu Sadului, 84 „pe Olt", 73 în Orlat, 47 la Hodârnău, 19 la Orlățanu) nu anulează unitatea textelor și nu subțiază culoarea lor istorică. Toate plasează acțiunea în „Țara Românească" și anume într-o „grădină domnească":

Sus la Țara Românească
Este-o grădină domnească
Și nu-i cin' s-o stăpânească;
Numai singur un crai mare
I-o ven't carte de-nsurare
Și n-avea pe cin' să ia
Făr' pe dulce soru-sa („pe Olt").

Acest incipit e aproape identic în toate variantele, dar nu e specific temei noastre. El poate fi întâlnit în numeroase colinde transilvănene despre grădina

părăsită de tânărul care s-a făcut călugăraş „la mănăstire la Blaj"[80]. Protagonistul are statutul unui „crai mare", căruia i se cere să se căsătorească; în varianta Hodârnău cererea vine chiar din partea împăratului. Nefericirea craiului constă însă în aceea că el nu are altă alegere decât pe soră-sa. Am fi ispitiţi să credem că în ţară nu mai există alte fete şi că singura soluţie pentru căsătorie ar fi incestul, ca în cazul unui cataclism, în urma căruia a rămas în viaţă doar un tânăr şi soră-sa. Ar fi un incest explicabil, „de forţă majoră", asemănător celui al lui Lot cu fetele lui, din Sfânta Scriptură. Această impresie se relativizează oarecum în varianta Hodârnău, în care protagonistul spune că „în câte ţări a umblat" n-a aflat fată ca pe soră-sa; varianta „pe Olt" concretizează insuccesul tânărului crai prin sublinierea calităţilor surorii:

Ca tine nu mi-am aflat,
La-ncinsu crătinţelor,
La pusu bortiţelor[81].

Sora şi chemarea la cununie

Numele surorii e, în toate variantele, Salomie, Salumie ori Solomie, iar chemarea la cununie se face cu ajutorul expresiilor pe care le cunoaştem din alte subversiuni: fratele îi spune:

pune floarea pe chilie („pe Olt", Râu Sadului)
ţâpă cârja pe chilie (Orlat),
aruncă năframa pe chilie[82] (Hodârnău)

sau, mai simplu:

„hai cu mini la cununie" (Orlăţanu).

În variantele „pe Olt", Orlat şi Râu Sadului, fratele vrea să grăbească acceptarea cununiei de către soră-sa, uzând de argumentul:

Hai cu min' la cununie
Până-i frunza verde-n vie.
Dacă frunza s-o usca
Popa nu ne-o cununa[83].

---

[80] Cf. Olteanul 4, 1912, nr. 51, p. 4; Brătulescu, *op. cit.*, p. 317, nr. 215.
[81] Cf. şi variantele din Comana de Jos, Fântâna, Ardeal 5 (A I).
[82] Cf. şi variantele: Geoagiu de Sus (A I), Pănade (A II) ş.a.
[83] Cf. şi variantele din Şoimuş, Ardeal 1 (A I), Ardeova, Milaşu Mare (A III), „pe Olt", Orlat, Râu Sadului (A VI) şi Slatina-Teceu 1, 2 (A VII).

Probele de voinicie

În varianta Orlățanu, mai scurtă, protagonistul nu e supus nici unei probe de voinicie. Aici, sora vrea să se eschiveze de la incest cu argumentul fricii de pedeapsa divină. În celelalte, sora încearcă să stăvilească pornirile incestuoase ale fratelui ei, cerându-i:

a) să ridice pod de aramă și de argint („pe Olt", Orlat, Râu Sadului);

b) să aducă Soarele și Găinușa hameșa[84] ca nași, pe când rolul fetelor și al feciorilor să fie luat de stele și luceferi („pe Olt", Orlat); am întâlnit și în alte subversiuni împerecherea Soarelui cu Găinușa ca nași; în variantele Hodârnău și Râu Sadului, Luna își recapătă însă rolul de naşă; la Hodârnău, Găinușa primește rolul de „terferiță";

c) să facă

Dintr-un strugurel de vie
Nouă buți de vin de-o mie[85]

(„pe Olt", Orlat, Hodârnău, Râu Sadului).

Tânărul realizează totul „cu gândul" („pe Olt", Orlat), pocnind „în trei laturi" (Hodârnău) sau chiar înainte ca sora să fi formulat condiția ei (Râu Sadului).

Cununia

Pentru a ajunge la cununie, mirele cere surorii să încingă „brâu de in" și „brâu șerpesc" („pe Olt", Hodârnău) sau „brâu de fuior" și „de in" (Orlat); în Râu Sadului el cere ca sora să-i facă „haină de Anglie".

Scena cununiei figurează în toate variantele; prezența în biserică a fraților face ca icoanele să lăcrimeze, iar icoana Maicii Domnului să verse „lacrimi de sânge"; „pe Olt" și în Orlat, ea face mustrări preotului, pentru păcatul de a fi cununat frate cu soră, iar în Orlat, adresează mustrări și fratelui, astfel:

– Nu ț-a fi, frate, păcat
Să te culci c-o sor în pat,
Că și sfinții toți te bat.

În Râu Sadului, scena începe „la ușa bisericii, uni s-adună săracii" și unde, feciorii, „răsucindu-și mustața", cer preotului să iasă din altar alături de un lăutar și cu un felinar în mână. În acel moment, sora face mustrări atât preotului, cât și fratelui:

---

[84] Găinușa mai apare cu această funcție în Geoagiu de Sus, Șard 2, Băița de sub Codru 2, Ardeal 3 (A I), Pănade (A II), Bodia (A III), Agrij 1 și Pria (A IV), iar în Ghirișu Român e „socăciță" (A III).

[85] Cf. și variantele din Geoagiu de Sus (A I) și din Pănade (A II).

– Popo, cum poate să fie
Doi fraţi tot c-o cununie?
Nu ţi-a fi, popo, păcate
Să cununi soră cu frate?
– Nu ţi-ar fi, frate, ruşine
Să te culci în pat cu mine?

Ultimele două versuri apar şi în varianta „pe Olt", tot în rostirea surorii, pe când la Orlăţanu formularea e mai generală:

– Nu ţi-e frică ţie, frate,
Că sfântul din ceriu te-o bate?

Sinuciderea surorii

Doar în satele de „pe Olt" şi în Râu Sadului sora îşi pune capăt zilelor. Ea se aruncă în mare, preferând să fie hrană peştilor şi rugină pietrelor decât „talpa iadului şi greul păcatului", convinsă fiind că astfel sufletul ei va merge „la Dumnezeu".

În concluzie: subversiunea A VI poate fi caracterizată prin singurătatea craiului, care e obligat (poate de împărat) să se însoare, ceea ce dă textelor o uşoară coloratură istorică; probele „clasice" nu lipsesc, dar variantele dovedesc o relativă originalitate în domeniul probelor secundare la care e supus mirele (marea cantitate de vin, care ar urma să fie făcută dintr-un strugurel de vie, Găinuşa ca naşă), dar care apar, rar, şi în alte subversiuni. Sora încearcă să se apere ceva mai mult decât în alte subversiuni, făcând reproşuri preotului şi fratelui. Sinuciderea surorii apare doar în variantele „pe Olt" şi Râu Sadului.

SUBVERSIUNEA A VII: FUGA MIRILOR (BIHOR, SĂTMAR, MARAMUREŞ ŞI BUCOVINA)

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Locul unde se află textul
	Bihor				
1	Vaşcău		P. Hetcou		Hetcou 1912, 67–8
	Satu Mare				
2	Satu Mare		I. T. Fane		Fane 1874, 29
	Maramureş				
3	Giuleşti	Iuroaie, 82 a	M. Gogota	1930	AFC 537, 9
4	Şicu	I. Ţâplea, 80 a	T. Papahagi	1922	Papahagi 1925, 118–9
5	Onceşti	M. Mihnea, 38 a	P. Lenghel	1932	AFC 365, 7–9
6	Maramureş 1	Niţa Ţiplea, 18 a	A. Ţiplea	august 1902	Ţiplea 1906, 4–6
7	Maramureş 2				Univ. Lit. 29, 1912, nr. 32 = Viitorul 7, 1914, nr. 2369

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Locul unde se află textul
8	Maramureş 3				Bilţiu 1970, 361–363
9	Maramureş 4	M. Ţiplea, 15 a	A. Ţiplea	iulie 1902	Ţiplea 1906, 16–7
10	Maramureş 5		T. Bud		Bud 1908,10–1 = Bilţiu 1970, 358–60
	Ucraina				
11	Slatina-Tecău 1	I. F. Horvat, 58 a	A. Hîncu Gr. Botezatu	1987	Băieşu et al. 1993, 255–6
12	Slatina-Tecău 2	I. F. Horvat, 58 a	A. Hîncu Gr. Botezatu	1987	Băieşu et al. 1993, 256–7
	Iaşi				
13	Tătăruşi	I. Cârmoajă, 63 a	Al. Vasiliu	1906	Vasiliu 1909, 98
	Suceava				
14	Fundu Moldovei 1	Gh. Slotar	E. Comişel	18.2.1955	IBr mg 850 b
15	Fundu Moldovei 2	Gh. Zlotar	E. Comişel	19.2.1955	IBr mg 850 b
16	Straja		D. Dan		Dan 1897, 107
17	Vicovu de Sus	M. Dabâca, 70 a	S. Cârstean	1961	Colecţia S. Cârstean
18	Ilişeşti				Marian 1873, 215–6
19	Stupca		I. Olteanu		Olteanu 1922, 132–3
	Bistriţa-Năsăud				
20	Maieru		O. I. Barna		Barna 1944, 91–2

Aria de răspândire a subversiunii

În nordul extrem al teritoriului folcloric românesc, mai precis, în Maramureşul istoric, de o parte şi de alta a Tisei, la românii din Ucraina, ca şi în judeţul Suceava îşi are punctele de greutate o altă subversiune, intitulată de noi, după conţinutul unor variante, „Fuga mirilor". Ea pare să aibă unele prelungiri spre sud şi spre est, până în judeţele Bistriţa-Năsăud şi Iaşi, iar spre vest şi sud, până în Sătmar şi Bihor.

Sub raportul structurii şi al combinaţiilor de motive, această subversiune nu e la fel de unitară ca cele anterior cercetate. Contururile ei sunt mai mişcătoare, mai nesigure, mai penetrabile, ceea ce explică, după cum vom vedea, marele număr de contaminări cu alte teme. Variantele din Maieru şi Tătăruşi, respectiv cele din Sătmar şi din Vaşcău sunt incluse aici cu anumite rezerve, ele conţinând doar unele motive comune şi celor din aria menţionată. Tot cu rezerve a fost inclusă aici şi varianta din Ilişeşti, deoarece ea a fost publicată fragmentar şi prin urmare nu-i cunoaştem toate motivele componente.

Cronologia culegerilor

Cea mai veche atestare a acestei subversiuni ne-o oferă S. Fl. Marian, în 1873, prin publicarea amintitului fragment din Ilişeşti. Un an mai târziu apare textul din Satu Mare, al lui I. T. Fane, iar în 1897, cel din Straja, cules de D. Dan. Variantele maramureşene au fost descoperite de Alexandru Ţiplea (1902) şi Tit Bud (1908), care nu oferă, din păcate, indicaţii de proveniență; tot în 1908 a tipărit Al. Vasiliu varianta din Tătăruşi, iar în 1912, P. Hetcou, pe cea din Vaşcău. În 1922 culege Tache Papahagi varianta din Şieu, iar I. Olteanu publică textul din Stupca. Urmează variantele inedite, aflate în Arhiva de Folclor a Academiei Române, înregistrate de M. Gogota (1930), din Giuleşti, şi P. Lenghel (1932), din Onceşti. În 1944 publică Olimpiu I. Barna varianta din Maieru, în 1955 culege E. Comişel două variante din Fundu Moldovei, iar în 1961 înregistrează S. Cârstean una din Vicovu de Sus. În fine, în 1987, cunoscuţii folclorişti de la Chişinău, Gr. Botezatu şi A. Hîncu, au înregistrat două variante de la aceeaşi informatoare din Slatina-Teceu, localitate aparţinătoare Ucrainei.

Specia folclorică

Textele incluse de noi sub titlul „Fuga mirilor" se deosebesc de cele cercetate până acum, înainte de toate prin faptul că nu se colindă. Ele figurează în colecţii sub termenul generic „balade" ori „poezii populare". Dar nu numai atât, comparându-le cu variantele din Ardeal, constatăm o diferenţă importantă a cantităţii versurilor: cele din Ardeal trec numai rareori peste 30–40 de versuri, pe când majoritatea textelor aflate în discuţie constau din 50 până la 105 versuri, cea din colecţia Ţiplea numărând chiar 160. Dar nici textele mai scurte, cele din Straja şi Vaşcău, care constau din 26, respectiv 30 de versuri, nu par a fi colinde.

Pe de altă parte vom vedea îndată că variantele incluse în „Fuga mirilor" conţin motive şi simboluri pe care nu le-am cunoscut în variantele cercetate până acum (A I–VI). În fine, se va putea constata totodată că ele nu au nici pe departe aceeaşi stabilitate ca cele colindate în Ardeal; diferenţa de specie îşi spune cuvântul: ca texte ritualizate, sacralizate, colindele se modifică minimal de la o generaţie la alta; cântecul, în schimb, ca specie profană, mai liberă, oferă interpretului o mai mare libertate de creaţie; acesta modelează tema după bagajul lui cultural, după gustul lui şi după dispoziţia în care se află.

Incipituri

Am văzut că diferenţele dintre subversiuni apar mai ales la începutul şi la sfârşitul textelor. Dacă majoritatea variantelor cercetate până acum începeau cu versuri caracteristice colindelor, cele care compun „Fuga mirilor" încep cu motive caracteristice cântecului profan. Pe de altă parte, în subversiunile I–VI,

acțiunea are loc în societate, adică la Poarta Țarigradului sau a casei părintești, pe când în jumătate din variantele de care ne ocupăm acum, protagoniștii sunt prezentați în momentul în care părăsesc colectivitatea umană. Ei *fug* unul după altul sau merg împreună „pe cununa dealului" (Giulești, Maramureș 1, 2, Slatina-Teceu 1, 2), „prin pădurea de mălin" (Maramureș 5), „pe dealul cel înflorit" etc. (Fundu Moldovei 1, 2). Poate că imaginea cea mai reușită și mai plină de dinamism ne întâmpină în Giulești:

Pă cununa dealului
Mere sora Soarelui
Mâneci sfinte vânt făcând
Și de frate-său fugind.

În Slatina-Teceu 1, 2, sora merge pe „cununa dealului", singură, iar Soarele o vede și se îndrăgostește de ea, așa cum se întâmplă în unele legende în proză, de care ne vom ocupa îndată. Textul din Stupca începe și el ca un cântec lirico-epic:

Frunză verde de cicoare
tânăr crai vrea să se-nsoare,
să iee pe sora sa.

Alte variante au incipituri cu totul diferite. Cea sătmăreană localizează acțiunea pe Iza, unde se vede o zare mare[86], cauzată de faptul că se însoară vicecraiul „în palatul de la plaiu". Cea din Șieu prezintă o lume pe dos, un fel de incest generalizat, ca la sfârșitul lumii, când moșii se căsătoresc cu nepoatele, nașii cu finele, frații cu surorile.

Unele variante arată că au fost influențate de texte dinafara curburii carpatice. În Straja, fratele a potcovit nouă cai, căutându-și „potrivnică" până la poarta raiului, imagine care provine fie din „Nunta Soarelui", fie din romanul popular „Alexandria", în care protagonistul cucerește tot pământul, ajungând până la porțile raiului, dar e sfătuit să se întoarcă de acolo.

Alte variante conțin motive de contaminare, cum e cea din Tătărași, care începe cu un motiv din balada Brumărelului:

În cèĭ verdi gradinuțî
Hodineștĭ-o copiliții,
Doarmi și sî hodinești,
Voinic șădi ș'o prăvești.

[86] Motivul amintește de variantele hunedorene din Petros 1, Livezeni, Peștera, Valea Lupului, Uric (A I).

În varianta din Vaşcău pare că se amestecă ecouri ale variantelor extracarpatice, dar şi ale unor colinde ardelene. Ea începe cu strigătul disperat al surorii:

Ńime'n lume n'o auzit,
Nici nu s'o mai pomeńit,
Să se ie soră cu frat'e
Că-i bogată străinătat'e,

iar cea din Maieru, cu unul caracteristic colindelor; „o dragă copiliță", „la cruce de uliță", strigă:

Cine-n lume s-o afla,
Să stârpească Dunărea,
Dunărea pe tri locuri,
Fără leacă de vaduri[87],

înțelegându-se că pe acela îl va lua de bărbat, dar performanța reuşeşte numai fratelui ei.

În varianta Maramureş 4 sora cere fratelui să renunțe la ideea cununiei, deoarece ei *au fost blestemați de părinți să nu fie laolaltă,* adică exact inversul blestemului din A V, de care ne-am ocupat ceva mai înainte.

Genealogia şi statutul social al protagoniştilor. Numele lor

Unele variante creează o genealogie mitică protagoniştilor: în Giuleşti, Slatina-Teceu 1, 2, Straja şi Vicovu de Sus fata e sora Soarelui, iar în Maramureş 1, 2 se spune la început că frații sunt copiii Soarelui, iar mai apoi că fratele e crai ori vicecrai, ca în variantele din Satu Mare, Giuleşti şi Stupca. În alte variante avem de-a face, simplu, cu frate şi soră, fără alte precizări (Vaşcău, Şieu, Maramureş 3, 4, 5, Tătăruşi, Fundu Moldovei 1, 2, Maieru). În fine, în variantele din Fundu Moldovei, ca şi în cea multiplu contaminată din Tătăruşi, se sugerează că frații se regăsesc după o înstrăinare mai îndelungată.

Fratele nu poartă nume, în timp ce numele surorii e: Irodie în Satu Mare, Irimie în Giuleşti, Ant'ilie în Şieu, Todoriță în Maramureş 3, Ilenuță în Fundu Moldovei 1, 2, Inga în Straja, Dragalină în Ilişeşti, Măgdălină în Stupca şi Solomie în Maieru.

Nici în A VII nu aflăm mai nimic despre însuşirile care permit fratelui să absolve toate probele la care e supus de sora lui. Numai variantele lui Gh. Zlotar, din Fundu Moldovei, ne spun că el „Cruče cu sabia-au făcut", iar în cea din Stupca aflăm că el „în patru părți se gândia, toate acelea le făcia". În restul variantelor se formulează foarte general că el „o-mplinit", „o gătat", „o făcut"

[87] Cf. şi Năsăud jur 1 (A IV).

podurile, iar despre naşii cosmici se zice că „i-o chemat" (Giuleşti, Şieu, Maramureş 1, 2, Slatina-Teceu 1, 2, Stupca, Maieru).

Chemarea la cununie

Cel mai adesea, fratele cere surorii să se pregătească de cununie făcând sau împletind „colaci din nouă grâie" (Satu Mare, Giuleşti, Şieu, Maramureş 1, 2, 3, Slatina-Teceu 1, 2, Stupca), motiv cunoscut şi în alte subversiuni[88]. Alteori, el cere ca sora să-şi arunce batista în chilie (Tătăruşi), să-şi ia năframa din chilie (Ilişeşti), să-şi ia brâul de in (Fundu Moldovei 1, 2) ori, simplu, rochie (Stupca). În mod excepţional, în Stupca, se cere surorii să iasă de la ţesut, iar în Straja şi Vicovu de Sus, să croiască mirelui cămaşă, motive care stabilesc legătura cu „Nunta Soarelui", caracteristic regiunilor dintre Carpaţi şi Dunăre.

În Satu Mare şi Maramureş 1, 2 e utilizat arhaismul „blem"[89]. În variantele din Slatina-Teceu 1, 2, fratele ar dori să grăbească cununia „până-i verde frunza-n ghie"[90], iar în Satu Mare, „până-i popa la itros". Sora răspunde batjocoritor în Giuleşti, Maramureş 1, 2, spunându-i că e necopt la minte, dacă poate să-i propună această necuviinţă:

– Hei tu frate viţişcraiu,
Ce ţi-i haznă de crăie
Dacă mintea ţi-i brudie (Maramureş 2).

Condiţiile puse de soră

În varianta din Satu Mare, sora pretinde ca fratele să înconjoare:

Toată lumea într-un an
Cu cruciţa de un ban.

Ultimul vers pare să indice religiozitatea surorii. În Maramureş 1, 2, sora promite să accepte cununia propusă numai dacă el va înconjura lumea şi nu va găsi una ca ea[91]. În Maramureş 3 îl trimite „la curţile popilor", pentru a cunoaşte „legea fraţilor", respectiv pentru a afla cum se pedepseşte păcatulu celor care „s-au luat din dor". Mai hotărâtă apare sora în Stupca, unde cere peţitorului:

---

[88] Cf. Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos, Vicovu de Jos, Mahala, Bucovina, Basarabia (A II), Voloca (A IV).

[89] Cf. Rogoz (A I), Baba, Sălişte-Băseşti, Berinţa, Săcel, Giurgeşti, Ardeal 3 (A II), Agrij 1 (A III), Buciumi (A IV).

[90] Cf. Şoimuş, Ardeal 3 (A I), Ardeova, Milaşu Mare (A III), „pe Olt", Orlat, Râu Sadului (A VI).

[91] Acelaşi lucru îl ceruse mama, în Vâlcele 2, Comana de Jos, Caţa, „pe Olt", Fântâna 1, 2, Tălmăcel 3, Boiţa (A I) sau sora în Lunca (A II).

Du-te-n lume şi te-nsoară,
Mie nu-mi scoate ocară,

dar el răspunde, cu un vers caracteristic pentru Bucovina, că ştie fetele „de-a rost"[92]. În Şieu, Giuleşti, Maramureş 3 sora cere fratelui să-şi facă opincuţe de fier şi aţe sau obiele de oţel[93], pentru a porni în căutarea altei mirese. În Maramureş 4, fratele încearcă să obţină „iertarea" (un fel de dispensă) din partea preoţilor pentru a se putea căsători cu soră-sa, dar n-o obţine, ceea ce face ca sora să scape de păcat.

Întors fără succes din căutările lui îndelungate, fratele cere din nou surorii să meargă cu el la cununie. În Vaşcău, acesta zice:

– Şapte ţări, şapte am umblat,
Ca sora n-am căpătat.

Ideea că cererea în căsătorie a surorii are loc după ce fratele a eşuat în căutările lui apare şi în Satu Mare, Giuleşti, Şieu, Maramureş 1, 2, 3.

În Şieu, Maramureş 1, 2, Slatina-Teceu 1, 2, Maieru sora pune acum condiţii imposibile: construirea unui pod de aur, argint sau aramă peste Mara sau peste mare; în Giuleşti şi Stupca, în mijlocul podului ar trebui să se afle masa raiului, iar în Şieu, pe marginile podului, să fie „răsădiţi" pomi cu păsări de aur, care, prin ciripitul lor, „pă mińe m-or sfătui". În Slatina-Teceu 1, 2, podul ar urma să fie construit, pentru ca mirii să poată trece de cealaltă parte, fără a fi auziţi de părinţi, iar în Maieru, pentru ca să-i „ieie Domnu-n samă". Sare însă în ochi faptul că motivul podului apare în numai 40% din variante, adică în mai puţine decât în oricare altă subversiune.

Motivul aştrilor nuntaşi conţine unele inovaţii în raport cu subversiunile anterioare: Soarele ar urma să fie chemat ca socru mare, ceea ce arată din nou că mirii sunt consideraţi a fi copiii Soarelui (Maramureş 1, 2); în Satu Mare, Şieu, Fundu Moldovei 1, 2, Stupca, motivul apare însă în forma cunoscută, adică Soarele şi Luna ar fi naşi, luceferii vătăjei, stelele druşte etc. Observăm că motivul nuntaşilor cosmici apare în şi mai puţine variante decât acela al podului, adică în numai 35% din total, iar procentul în care cele două probe principale apar împreună e de numai 20%. Toate aceste informaţii statistice ne arată că „Fuga mirilor" se diferenţiază într-o măsură considerabilă de celelalte subversiuni.

Şi probele secundare apar în număr foarte redus. Specifică este întrebarea surorii:

---

92 Cf. şi variantele Bucovina, Basarabia, Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos (A II).

93 Cf. şi Retiş, Picleu, Ardeal 7 (A I), Voloca (A IV), Giuleşti, Şieu, Maramureş (A VII), Dobra (Varia 1).

Unde-om găsi popă-anume
Ca pă noĭ să ñe cunuñe,

adică unul care să-i cunune cu toate că sunt fraţi (Maramureş 1, 2). Uneori ei caută „popă din doi fraţi", deci provenind şi el din incest, care „cunună neîntrebaţi", cunună „pe câţi îs dragi" ori „pe-nstreinaţi" sau un „popă din doi jizi", deci de altă religie sau etnie, care cunună pe cei fugiţi (Oncești, Maramureş 4, 5). Celelalte probe secundare ne sunt cunoscute din alte subversiuni; sora cere fratelui:

a) să construiască o morişcă de aramă, care să macine fără vamă (Maramureş 1, 2),

b) să stârpească Dunărea pe trei locuri[94] (Maieru) şi

c) să aducă:

O vacă negruşea
Să se mulgă singurea[95] (Maieru).

În varianta din Straja apare un motiv de neînţeles la prima vedere: fratele cere surorii ca până la miez de noapte să fie holdele coapte, „până-n ziuă vânturate", iar la prânz să fie gata colacul de cununie. E limpede însă că aceasta e o probă care face parte din iniţierea bărbaţilor, dar pe care informatorul lui D. Dan a transpus-o din domeniul masculin în cel feminin al nunţii. Vom vedea mai încolo că motivul e o preluare din basmul despre „fuga magică" (AaTh 313), în care probe ca cele de mai sus sunt absolvite de eroul masculin.

Cununia

Acest episod e mai mult sugerat în Satu Mare, Şieu, Maramureş 3 şi Stupca. În această din urmă variantă, drumul mirilor spre cununie e însoţit de cântecul de jale al păsărilor, iar la intrarea mirilor în biserică se petrec lucruri care-l nedumeresc pe preot. El zice:

– Pă câţi am cununat,
Cărţi d'in brânci io n-am scăpat,
Vang'ilia n'o lăcrămat

(Vaşcău, Giuleşti, Oncești, Maramureş 4, 5, Straja). În general, momentul e descris cu mai multe detalii decât în alte subversiuni: lemnele, crucile şi sfinţii din icoane plâng şi se strâmbă, icoanele blestemă, crapă, cad, lumânările şi sfeşnicele se sting, Evanghelia plânge (Vaşcău, Giuleşti, Oncești, Maramureş 1,

[94] Cf. şi Năsăud jur 1 (A IV).
[95] Motivul apare şi în Groşii Ţibleşului (A I).

2, 4, 5, Slatina-Teceu 1, 2, Tătăruşi, Fundu Moldovei 1, 2, Straja, Vicovu de Sus, Maieru), Soarele se-ntunecă, iar Luna se încheagă-n sânge (Stupca). Gravitatea păcatului pe care urmau să-l săvârşească mirii e concretizată în varianta din Vicovu de Sus, unde se utilizează imaginea specific țărănească, după care dimensiunile lui ar fi fost:

Cât şase care-ncărcate,
Cu lanțuri de fier legate.

Am văzut că în alte subversiuni, scena cununiei aproape că nu poate fi imaginată fără prezența Maicii Domnului. În „Fuga mirilor", Maica Domnului apare abia în 45% din variante, adică în Maramureş 1, 2, Slatina-Teceu 1, 2, Fundu Moldovei 1, 2, Vicovu de Sus, Stupca, Maieru, ceea ce nu înseamnă însă că această subversiune conține mai puține elemente creştine.

În finalul variantelor din Slatina-Teceu 1, 2 mirii cer să fie cununați, pentru că – zic ei – „ne-am luat de voie bună", ceea ce reprezintă o încercare de a nesocoti ideea de tabú, mai bine zis, o încercare de a justifica incestul; în schimb, în variantele lui Gh. Zlotar din Fundu Moldovei, mireasa îşi apostrofează fratele în versuri ca acestea:

– Nu ț-ar fi, frat'e, ruşâni,
Să te culcĭ în pat cu miní[96].

Neobişnuit e şi deznodământul variantei din Tătăruşi, în care mama protagoniştilor vrea să-şi convingă copiii să abandoneze ideea de a se cununa.

O notă particulară reprezintă şi faptul că, în trei variante, mirele nu se dă bătut după eşecul cununiei: în Tătăruşi, el propune surorii să fugă unde preotul nu va şti că sunt frați; în Maramureş 5, el vrea să meargă „peste munții cei suciți", la preotul unei alte religii sau etnii. Acolo vine însă toată familia:

Părinți ca călugării
Şi frații ca şi brazii,
Surorile ca florile,

care-i urmăresc şi cer preotului să nu le „strice frăția", oferind celor doi taina cununiei; pe miri îi conving să se întoarcă acasă şi promit că ei vor găsi pereche fiecăruia. Dar, după furtuna pasiunii incestuoase, fratele şi sora rămân necăsătoriți pentru totdeauna. În fine, în Stupca, după eşecul cununiei la biserică,

[96] Aceeaşi idee apare şi în Orlat şi Râu Sadului (A VI).

mirele urcă la Dumnezeu – ca în variantele din sudul Carpaților – și întreabă dacă e posibil „să trăiască soră cu frate". Răspunsul lui Dumnezeu este ambiguu:

Să trăiască? Da! Se poate,

după care fratele își cheamă sora să facă „nuntă grecească".

Preotul

Fenomenele neobișnuite care se petrec în timpul cununiei îl fac pe preot să înțeleagă că numai înrudirea mirilor le-ar fi putut produce. La întrebarea lui, cei doi recunosc că sunt frați (Vașcău, Giulești, Oncești, Maramureș 4, 5, Tătăruși, Straja), după care preotul îi trimite acasă necununați. În Vașcău îi mustră, pentru că nu i-au spus mai devreme, căci acum el nu mai poate să-i descunune. Prin aceasta, preotul suplinește prezența Maicii Domnului în text (Vașcău, Giulești, Oncești, Maramureș 4, 5, Tătăruși, Straja), care – am văzut – apare rar în această subversiune. Se vede clar că în „Fuga mirilor", preotul e înzestrat cu însușiri pe care nu le-am descoperit decât rareori la confrații lui din alte subversiuni. În Stupca, Maica Domnului cere preotului să nu amestece sângele fraților.

Moartea mirilor

În șase variante, sora, pe care o ține de mână mirele sau nașul, cere să fie eliberată, pentru că – zice ea – o strâng încălțările, ca să-și poată aranja cununa sau inelele ori ca să poată ridica o podea din podul de lemn, pentru a privi Dunărea. Desprinsă din mâinile acestora, ea se aruncă de pe pod (în mare, în Dunăre etc.), preferând să fie hrană peștilor și rugină pietrelor, decât soție fratelui ei (Satu Mare, Giulești, Șieu, Maramureș 1, 2, Stupca).

În varianta din Ilișești se spune că au murit amândoi, respectiv că au fost înmormântați:

El înaintea bisericii,
Ea în dosul bisericii

și că el s-a prefăcut într-un fir de odolean, ea în unul de măgheran.

De altfel, și în Maieru, protagoniștii au un destin comun. Ei:

Două păsări să făce
Și nime nu îi mai vide,

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

motiv pe care-l cunoaştem din romanţa spaniolă „El conde Niño", unde Olinos şi prinţesa, cărora regina le interzisese căsătoria, se transformă în măslini, în altar şi izvor cu ape tămăduitoare, apoi în păsări pe care nu le mai vede nimeni.

Contaminări

Am afirmat mai sus că din cauza caracterului său pronunţat profan, subversiunea aflată în discuţie este cea mai expusă contaminărilor cu alte teme profane.

a) „Vartici"

În varianta din Onceşti are loc o contaminare atât de profundă cu balada „Vartici"[97] – a cărei temă este incestul naşă-fin –, încât am ezitat s-o includem în lucrarea de faţă. Aici, naşa îşi seduce finul şi-l obligă s-o ia de soţie; motivele care urmează aparţin însă subversiunii „Fuga mirilor": cei doi ar urma să fie cununaţi de „un popă din doi fraţi", care „cunună neîntrebaţi"[98]; icoanele, lumânările şi Evanghelia reacţionează în modul cunoscut din celelalte variante cercetate, iar preotului i se pare că ei ar fi fraţi; contaminarea celor două teme de incest e însă cu atât mai ciudată, cu cât, după tipologiile lui Al. I. Amzulescu, balada „Vartici" nu pare să fie cunoscută în Transilvania şi cu atât mai puţin în Maramureş.

b) Nevasta vândută

A. Ţiplea dă ca variantă a textului Maramureş 4 un fragment din balada despre recunoaşterea fraţilor şi evitarea incestului. În textele întregi ale temei e vorba despre un bărbat care-şi vinde nevasta unui tânăr necunoscut, dar care se dovedeşte a fi fratele ei, răpit de turci în copilărie. Identificarea lui Ţiplea e aşadar eronată, fragmentul aparţinând baladei „Nevasta vândută"[99] sau, cum e denumită în alte literaturi populare, recunoaşterea fraţilor, temă răspândită în tot bazinul mediteranean.

c) Brumărelul[100] *şi Logodnicii nefericiţi*[101]

În Tătăruşi, „Fuga mirilor" se contaminează cu balada „Brumărelului", în care o fată adormită e trezită de un june – nimeni altul decât fratele ei, înstrăinat

---

[97] Amzulescu, *Balade populare româneşti*. I. Bucureşti, 1964, nr. 215; Amzulescu, *Balada familială*, nr. 74.

[98] Cf. şi variantele Maramureş 2, 3 (A VII).

[99] Amzulescu, *Balada familială*, nr. 130.

[100] Amzulescu, *Ibid.*, nr. 91.

[101] Amzulescu, *Ibid.*, nr. 92.

de multă vreme. Acum, ei nu se vor mai despărți niciodată, iar din mormintele lor vor răsări plante ce se vor îmbrățișa. Textul continuă, fără legătură între motive, cu scena cununiei, dar, văzând că sunt frați, preotul refuză să-i cunune, iar mama lor încearcă să-i convingă să se despartă.

d) Logodnicii nefericiți[102]

În Ilișești, amândoi mirii mor și sunt înmormântați, unul în fața, celălalt în spatele bisericii. Din ei răsar arbori care se îmbrățișează, spre uimirea oamenilor.

e) Cântecul metamorfozelor[103]

În variantele Maramureș 3 și Slatina-Teceu 1, 2, sora amenință că, spre a evita cununia cu fratele ei, se va metamorfoza în pulbere pe drum, în floare albă sau albastră, în leordină etc., ca în cântecul metamorfozelor, unde nu e vorba însă de incest, ci de soțul urât. Fratele răspunde că el o va urmări pretutindeni, transformându-se în „vântuț subțire", în „cărtășel", în „cociș" și iarăși în voinic, ceea ce va face ca, până la urmă, ea să fie totuși „mândruța" lui.

Metamorfozarea e cunoscută și în legendele în proză privitoare la incestul dintre tată și fiică, unde aceasta se roagă cu atâta ardoare să poată evita incestul, încât îi crește barbă, ceea ce face ca ea să iasă din sfera de interes a tatălui ei[104]. Vom vedea că în versiunea B sora se transformă în mreană, dar Dumnezeu o transformă încă o dată, în Lună.

Cum am arătat mai sus, în Maieru, după ieșirea de la cununia eșuată, destinul eroilor se continuă ca păsări pe care nu le mai vede nimeni.

g) Ilincuța Șandrului[105]

Motivul sinuciderii surorii, cunoscut de altfel și altor subversiuni, ori al morții amândurora, deschide tema spre alte acțiuni epice și înlesnește contaminarea cu balada „Ilincuța Șandrului". Ca în aceasta din urmă, sora cere să i se elibereze mâinile, pentru a-și aranja cununa etc., iar în momentul în care s-a văzut liberă, se aruncă în apă și se înecă (Satu Mare, Giulești, Șieu, Maramureș 1, 2, Stupca). Amândouă eroinele își sacrifică viața, din motive de ordin religios.

---

[102] Amzulescu, *Balada familială*, nr. 92.

[103] Amzulescu, *Ibid.*, nr. 92, tipul IV. A se vedea și B. Petriceicu-Hasdeu, *Cucul și turturica la români, la moravi, la provențali, la retoromani etc.* În: *Cuvente den bătrâni. Tomul II. Cărțile poporane ale românilor în sec. XVI în legătură cu literatura poporană cea nescrisă*. București, 1984, p. 356–401.

[104] Ion Taloș, *Inzest*. În: Enzyklopädie des Märchens. Bd. 7, coloana 229–242, în special nota 38.

[105] Amzulescu, *Balade populare*, nr. 54; Id., *Cântecul epic eroic*, nr. 47.

Concluzii

S-a văzut şi în alte subversiuni că Maramureşul şi Bucovina sunt înrudite din punct de vedere cultural. În „Fuga mirilor", înrudirea dintre cele două regiuni e şi mai evidentă. Caracteristicile acestei subversiuni sunt: Soarele ca protagonist, statutul fraţilor de copii ai Soarelui, motivul fugii de părinţi şi de colectivitate, al preotului născut din incest, al căutării fugarilor de către părinţi, fraţi şi surori, precum şi numeroasele contaminări cu alte teme epice. Aceste trăsături fac ca „Fuga mirilor" să fie la fel de originală ca subversiunile „Voinicul cere mamei pe soră-sa de soţie" (A I) şi „Îngheţ în miezul verii" (A II).

„Fuga mirilor" dovedeşte însă deopotrivă înrudiri cu celelalte subversiuni ale „Cununiei fraţilor", ca şi cu versiunea B „Nunta Soarelui", caracteristic zonei dinafara curburii carpatice. Din prima categorie fac parte: „zarea" de pe Iza, motivul stârpirii fără vaduri a Dunării, ideea blestemului, statutul de crai al protagonistului, mai multe imagini din episodul chemării la nuntă, motivul opincilor de fier şi al căutării altei mirese, unele dintre probele secundare la care e supus fratele, scena cununiei şi fenomenele neobişnuite care o însoţesc, sinuciderea miresei prin înec etc. Printre elementele comune variantelor de la sud şi est de Carpaţi se numără genealogia mitică a eroilor, sora ţesătoare, urcarea protagonistului la cer, pentru a obţine încuviinţarea lui Dumnezeu etc. Vom vedea mai încolo care e importanţa acordată acestor motive de P. Caraman.

Prin urmare, „Fuga mirilor" ocupă un loc foarte important în peisajul atât de colorat al temei incestului dintre frate şi soră, nu numai prin geografia lui sau prin elementele originale, ci şi prin cele care-l unesc atât cu celelalte subversiuni ale „Cununiei fraţilor", cât şi cu versiunea „Nunta Soarelui".

SUBVERSIUNEA A VIII: *FRATELE ŞI SORA LA STÂNĂ*

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Locul unde se află textul
1	*Ucraina* Crasnoilsc* Storojineţ	V. M. Şolcan, 74 a.	G. Botezatu N. Băieşu	1982	Ţara Fagilor, p. 292–293
2	*Suceava* Vicovu de Jos 1	T. Sandu, 74 a	S. Cârstean	1966	Colecţia Cârstean
3	Vicovu de Jos 2	P. Roşca, 87	S. Cârstean	1967	Cârstean 1969, 706–7
4	Vicovu de Jos 3	V. V. Şorodoc, 47 a	S. Ciubotaru I. H. Ciubotaru	1974	AFMB mg 162, I, 93 = CAF VI, 1986, 123–4
5	Bilca 1	V.P. Puha, 35 a	I. H. Ciubotaru	1984	AFMB mg 561, I, 12–3 = CAF VI, 1986, 125–6
6	Bilca 2	S. V. Berculian, 41 a	I. H. Ciubotaru	1984	AFMB mg 561, I, 5 = CAF VI, 1986, 124–5

* Numele românesc e Crasna.

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Locul unde se află textul
	Argeş				
7	Slatina 1	P. Chelu	A. Vicol, L. Georgescu	24.5.1955	IBr mg 521 = Amzulescu 1983, 245–6
8	Slatina 2	V. Tefeleu	P. Carp, Al. Amzulescu	25.5.1955	IBr mg 520 g
9	Slatina-Nucşoara	P. Mielu, 17 a	L. Stănculeanu Z. Sulițeanu	26.5.1955	IBr mg 524 e
10	Nucşoara	F. Oproiu, A. Ghenere	Al. Amzulescu A. Vicol	20.5.1955	IBr mg 515 k
11	Geobelcea-Mihăieşti	V. Ducoi, 52 a I. F. Badea, 29 a.	Z. Sulițeanu A. Amzulescu	17.11.1954	IBr mg 416 o
12	Jugur 1	Şt. Bocşa	A. Vicol	24.11.1954	IBr mg 426 h
13	Jugur 2	I. N. Pătru, 20 a	P. Carp, A. Amzulescu A. Vicol	19.5.1963	IBr mg 2528 I n
14	Jugur-Poienari 1	E. Enache, 16 a	P. Carp, A. Vicol Z. Sulițeanu	26.2.1957	IBr mg 1040 h
15	Jugur-Poienari 2	I. N. Pătru, 13 a	A. Vicol	19.11.1954	IBr mg 419 a
16	Jugur-Poenari 3	M. Stroe, 22 a M. Mavrodin, 19 a	A. Vicol	26.11.1954	IBr mg 427 g
17	Albeşti	E. Olaru, 33 a	Al. Amzulescu, O. Bîrlea	29.9.1956	IBr mg 897 a
18	Dâmbovicioara 1	V. Stoian, 18 a	P. Carp, Z. Sulițeanu	23.6.1954	IBr inf. 14731, mg 1094 b
19	Dâmbovicioara 2	V. Stoian, 23 a	P. Carp	30.5.1957	IBr mg 1094 b
20	Jupâneşti-Coşeşti	V. Zabet, 21 a	P. Carp	31.5.1958	IBr mg 1420 m
21	Coşeşti	M. Pană, 16 a.	A. Sachelarie, P. Carp	3.11.1960	IBr mg 1756 i
22	Berevoeşti	S. Covtoniuc	N. Rădulescu	29.11.1961	IBr mg 2096 d
23	Bughea de Sus	V. Bucur	Al. Amzulescu, O. Bîrlea	1.11.1956	IBr mg 899 d
	Dâmboviţa				
24	Târgovişte	F. Vasilescu, 38 a	Gh. Sulițeanu	18.11.1959	IBr mg 1631 b
	Prahova				
25	Murgeşti	I. Cinciu	Elis. Moldoveanu	1.7.1958	IBr mg 3159 o
	Braşov				
26	Şimon	V. Coroiu	M. Boris	10.7.1957	IBr mg 1128 a
27	Copăcel	E. Moldovan			Baltasiu 1968, 141
	Covasna				
28	Zăbala	D. Berchiu			Baltasiu 1968, 202
	Buzău				
29	Siriu	B. Sinulescu	E. Moldoveanu	5.10.1955	IBr mg 593 g

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

O problemă de clasificare

În tipologia din 1983 a lui Al. I. Amzulescu, balada pe care o vom cerceta în continuare e intitulată neconcludent, după primul vers, „Pe un munte nalt şi verde" şi e clasificată sub nr. 59. Între variantele care ne preocupă aici şi cele cercetate mai sus există unele deosebiri, dar asemănările precumpănesc. Aşadar le includem aici, ca subversiune a „Cununiei fraţilor", chiar dacă aria lor de răspândire e diferită de a celorlalte subversiuni, atestările lor sunt mai târzii, iar motivul incestului a fost inclus probabil în text abia în ultimele secole.

Culegătorii

Marea majoritate a textelor cunoscute nouă sunt inedite. Mai exact, din 29 de texte numai 8 au văzut până acum lumina tiparului. Cele mai vechi atestări ale acestei subversiuni datează abia din 1954, când au fost înregistrate cinci variante argeşene de către echipele de cercetători ai Institutului de Folclor din Bucureşti, culegători fiind A. Vicol, Al. Amzulescu, Z. Sulițeanu, P. Carp. Culegerile se intensifică în Argeş şi se extind în Dâmbovița, Prahova, Braşov, Buzău. Ele durează până prin 1963, culegătorilor de mai sus adăugându-li-se cu timpul L. Georgescu, E. Moldoveanu, O. Bîrlea, A. Sachelarie, N. Rădulescu, L. Stănculeanu şi B. Marcu. După 1963 nu ştim să mai fi fost consemnată vreo variantă în zona Carpaților sudici.

Tema a fost descoperită însă şi în nordul Moldovei, unde textele ei sunt înregistrate de S. Cârstean, în 1962 şi 1966, şi de S. Ciubotaru şi I. H. Ciubotaru, în 1974 şi 1984. Din aceeaşi perioadă, mai precis din anul 1982, datează şi varianta, între timp publicată, de la românii din Crasna ucraineană, consemnată de Gr. Botezatu şi N. Băieşu. De aproape două decenii, nu mai ştim nimic despre soarta acestei balade nici în aria nordică a folclorului românesc.

Faptul că majoritatea celorlalte subversiuni au fost atestate mereu timp de peste un secol, pe când „Fratele şi sora la stână" e documentat doar pe parcursul a trei decenii, ridică importante probleme de biologie folclorică. Ar fi de imaginat ca această subversiune să fi avut o viaţă atât de scurtă, adică să nu fi existat cu mult înainte de 1954 şi să fi dispărut din Argeş curând după 1963? Sperăm că răspunsul la această întrebare va veni după cercetarea variantelor.

Aria de răspândire

Din tabelul de mai sus rezultă că „Fratele şi sora la stână" este un cântec carpatic, adică e răspândit de-a lungul Carpaților, de o parte şi de alta a lor, începând din Ucraina şi trecând prin judeţele Suceava, Buzău, Prahova, Braşov, Covasna, Dâmbovița până în Argeş. Nu ştim ca el să fi fost atestat în vreo regiune de câmpie. Situaţia acestui cântec pare să fie una cu totul deosebită: e

cunoscut în forme foarte asemănătoare atât în nordul, cât şi în sudul ţării. Poate că tocmai acest lucru l-a făcut pe Radu Niculescu să-i acorde atenţie, dedicându-i un studiu, din păcate încă nepublicat, aflat în posesia familiei. E sigur că studiul lui Radu Niculescu lămureşte mai multe dintre aspectele esenţiale ale acestei balade. În lucrarea de faţă, cele 29 de variante vor fi cercetate din perspectiva incestului frate-soră.

Informatorii şi funcţia textului

Fiind vorba de culegeri făcute de specialişti avem ceva mai multe date despre viaţa acestui cântec. Trebuie să facem distincţie între informatorii bucovineni (Ucraina şi jud. Suceava) şi cei din restul teritoriului de răspândire: în nord, jumătate dintre informatoare sunt în vârstă de 74 şi 87 de ani; celelalte aveau, la data înregistrării 35, respectiv 41 şi 47 de ani. Cu totul alta e situaţia în sud. Aici cântecul aparţine tineretului feminin între 13 şi 33 de ani; un singur informator (V. Ducoi, din Geobelea-Mihăieşti) e mai vârstnic, el având 52 de ani la înregistrare. Această situaţie neaşteptată ar putea avea importanţă pentru explicarea ariei de răspândire a cântecului.

Din consemnările cercetătorilor bucureşteni rezultă că, în Argeş, cântecul a intrat târziu în repertoriul sătesc. Unul dintre primii informatori cercetaţi în 1954, Ştefan Bocşa din Jugur, spunea: „bătrânii nu-l ştia". „Cântecu ăsta a ieşit aproape de doi ani de zile" şi se cântă pe la nunţi şi petreceri: „s-a cântat pân fete, pân copi, pân orchestrele astea". Tot în 1954 declara Maria Mavrodin, din Jugur-Poienari, că ştie cântecul „dă vro doi ani"; îl cânta cu fetele în şezătoare sau când „suntem singure". Filofteia Oproiu şi Adriana Ghenere din Nucşoara spuneau în 1955 că acesta e „un cântec nou", pe care l-au învăţat „acum un an, pă vară, de la un lăutar, Miniţel, din Corbi". De trei ani cunoştea cântecul şi Elena Olaru din Albeşti, după cum declara ea în 1956; l-a cântat şi „la concurs la Piteşti", ceea ce arată succesul formidabil pe care-l avea el în acei ani în ţinuturile argeşene. Tot din 1956 datează şi mărturia lui Vasile Bucur, din Bughea de Sus, care zice că a auzit cântecul „de la un om bătrân – poa' să aibă 80 dă ani – de la Berevoeşti, muncitor; de v-o câzva ani". El ştie că îl „cere ăştia care are oi", dar afirmaţia că l-a auzit de la un om bătrân nu poate constitui o dovadă de vechime a cântecului în regiune. Din 1957 avem mărturia Elisabetei Enache, din Jugur-Poienari, după care cântecul e „dă vro trei ani"; îl cântă băieţii, iar lăutarii „îl bagă-n sârbă". În 1958, Victora Zabet, din Jupâneşti-Coşeşti, mărturisea că a învăţat cântecul de la lăutarul Nelu Briceag, din Priseaca, la o nuntă; ea adaugă: „L-au mai cântat în sat, prietena mia şi cu înc-o fată". Ionel Cinciu, din Murgeşti, declara tot în 1958 că textul performat de el „se cântă la beţie mult". Florica Vasilescu din Târgovişte afirma în 1959 că l-a

auzit „din vara asta"; „îl cânta toate fetele la cules dă prune şi alte munci ale câmpului", dar „şi lăutarii îl cânta". Din 1960 datează declaraţia Mariei Pană din Coşeşti, care spune că-l cânta când mergea „cu caprele pă deal". Ileana N. Pătru din Jugur mărturiseşte că a învăţat cântecul de la mama ei, care-l „cânta pân casă", dar „nu l-am mai auzit aşa de vr-o doi-trei ani" – zicea ea în 1963, fapt care ar putea însemna că în Argeş începuse amurgul acestui cântec. Consemnăm şi faptul că o variantă a lui a fost înregistrată de la, pe atunci, tânărul cântăreţ profesionist Benone Sinulescu.

Din informaţiile reproduse aici rezultă că în Argeş, poate şi în celelalte ţinuturi ale Carpaţilor sudici, textul a pătruns în jurul anului 1950 şi s-a bucurat de un succes extraordinar timp de circa un deceniu. Informatorii menţionează mai multe căi de difuzare a cântecului în Argeş. Una dintre ele a fost contactul dintre tineri, întâmplarea, comunicarea dintre ei; a doua au fost lăutarii, pe atunci mediul cel mai constant de difuzare a cântecului popular; a treia cale a fost mişcarea artistică de amatori. Ocaziile de interpretare au fost nunţile, petrecerile, şezătorile, diverse munci ale câmpului, păscutul vitelor. Din mărturiile informatorilor nu rezultă însă de unde a venit şi cine a introdus cântecul în repertoriul argeşean.

În Bucovina, textul a fost documentat pe parcursul a două decenii (1966–1984), dar având în vedere vârsta înaintată a informatorilor, s-ar putea crede că se găsea în regiune mult mai devreme.

Protagoniştii baladei

Acţiunea baladei e foarte simplă şi, mai ales în sud, are o înfăţişare aproape modernă. Ea nu se desfăşoară la poarta Ţarigradului, nici a casei părinteşti, cum ne-au obişnuit alte subversiuni, ci, ca în „Fuga mirilor", înafara comunităţii umane, pe munte, mai exact, la stână. Protagoniştii, frate şi soră, sunt ciobani. Numele lor e, în mai toate variantele, Constantin şi Ilenuţa, cu variantele lingvistice posibile.

Din 15 texte sudice (unele, evident fragmente) nu rezultă că protagoniştii ar fi fraţi (Slatina-Nucşoara, Nucşoara, Jugur 2, Jugur-Poienari 2, 3, Albeşti, Dâmbovicioara 2, Berevoeşti, Bughea de Sus, Târgovişte, Murgeşti, Şimon, Copăcel, Zăbala, Siriu). Din alte variante sudice însuşirea lor de fraţi rezultă, indirect, din scena cununiei, când semne supranaturale împiedică oficierea acesteia (Slatina 1, 2, Geobelea-Mihăieşti, Jugur 1, Jugur-Poienari 1, Dâmbovicioara 1, Jupâneşti-Coşeşti, Coşeşti). În schimb, variantele nordice (Crasnoilsc, Vicovu de Jos 1, 2, 3, Bilca 1, 2), la care se adaugă o variantă din sud (Dâmbovicioara 1) ni-i prezintă ca fraţi. Motivul cunoaşte aceeaşi configuraţie în toate variantele menţionate aici:

– Vai, frate, sântem de-un sânge,
C-am supt lapti dintr-un piept
Şi sântem de-un tată drept.

Prezenţa acestui motiv în sud într-o singură variantă arată limpede că originea lui se află în Carpaţii nordici.

Variantele nordice sugerează discret existenţa unei relaţii erotice între frate şi soră, înainte de cununie, în versuri ca:

Mult – aşa, soră, nu stăm,
Haide să ne cunună (Crasnoilsc)

sau:

Că aşa nu putem sta,
Că ne grăieşte lumea (Vicovu de Jos 2).

Cele din Carpaţii sudici preiau imaginea, atât acolo unde rezultă indirect spune că protagoniştii ar fi fraţi, cât şi unde acest lucru nu e clar, în formularea:

Noi nu putem sta aşa
Până nu ne-om cununa

(Slatina 1, 2, Geobelea-Mihăieşti, Jugur 1, Jugur-Poienari 1, 3, Dâmbovicioara 1, Coşeşti, Şimon).

Relaţia incestuoasă preexistentă propunerii de cununie devine însă evidentă în câteva texte sudice, în care ciobanul cere surorii:

– Bagă oile-n frunzuţă
Şi vino să-m' daţi guriţă,
Că guriţă ca a ta
Nu găsesc la nimenea

(Slatina 1, 2, Geobelea-Mihăieşti, Jugur-Poienari 1, Coşeşti).

În trei texte argeşene, în care nu se spune că ciobanii ar fi fraţi, Ileana însăşi doreşte căsătoria cu Constantin. Ea îşi spune:

– Dac-aş şti că m-ar lua,
Ieu oile le-aş păştea;
Dac-aş şti că nu m-ar lua,
Mai bine m-aş spânzura

(Jugur 2, Jugur-Poienari 2, 3).

BCUJ ACADEMIC CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Politizarea temei

Spre deosebire de variantele nordice, cele din zona Argeş capătă o coloratură istorică şi chiar politică. Versurile prin care Constantin îşi cheamă sora:

Să mulgem oile
Ca să predăm cotele,

fixează textul în perioada cotelor de cereale, lapte, lână etc., pe care ţărănimea era obligată să le predea statului, începând de pe la sfârşitul anilor 40 ai secolului al XX-lea (Slatina 1, 2, Nucşoara, Geobelea-Mihăieşti, Jugur 1, Albeşti, Jupâneşti-Coşeşti, Coşeşti, Bughea de Sus, Şimon). Prin motivul cotelor predate de bună voie textul devine un aşa-numit „cântec popular nou", dorit de regimul de atunci şi căutat cu pasiune de folclorişti. Alte texte politizează şi mai mult acţiunea, comparând viaţa fericită din „prezent" cu cea din „trecut", petrecută în sărăcie. Aşa se întâmplă în Berevoeşti, unde Constantin, după ce deplânge viaţa din trecut a Ilenei, introduce versuri care aveau să devină celebre în epocă, dar care se îndepărtau tot mai mult de realitatea cotidiană:

Astăz nu ţ-e traiu-n silă,
Că în sat avem lumină,
De belşug n-e viaţa plină
Şi pe urmă ieşti stăpână.

În Murgeşti, Copăcel, Zăbala şi Siriu, textele abandonează nota social-politică devenind cântece de dragoste.

Chemarea la cununie şi scena din biserică

Motivul chemării la cununie lipseşte din textele fragmentare şi din cele politizate (Slatina-Nucşoara, Jugur 2, Jugur-Poienari 2, Albeşti, Dâmbovicioara 2, Jupâneşti-Coşeşti, Berevoeşti, Bughea de Sus, Târgovişte, Murgeşti, Siriu). În Vicovu de Jos 1, 2, 3, Constantin îşi ia sora de mână – ca în subversiunile anterior cercetate – şi amândoi se duc la biserică, dar cununia lor e împiedicată de semne divine. Preotul îi identifică fraţi sau îi întreabă: „Nu sânteţi neamuri cumva?" (Crasnoilsc, Vicovu de Jos 1, 2, 3, Bilca 1, 2), la care Constantin răspunde:

– Asta-i sorioara mea
Şî dacî asta nu sa poati,
Nu ma cunun pân' la moarti (Bilca 2).

În Vicovu de Jos 1, 3, Ileana e cea care recunoaşte că sunt fraţi; în Bilca 1, mirii „se găseau" fraţi; ei renunţă la cununie, se întorc acasă şi povestesc

oamenilor cele întâmplate, statuând un exemplu demn de urmat prin evitarea incestului; în Vicovu de Jos 3, văzând că nu-i poate cununa, preotul îi trimite în sat, pentru a spune că el nu i-a lăsat să păcătuiască, pe când în Slatina 1 cei doi se cunună fără să ştie că sunt fraţi.

Jumătate din variantele cunoscute nouă conţin motivul cununiei nerealizate datorită semnelor divine cu care ne-au obişnuit celelalte subversiuni: stelele şi îngerii cad din cer, lumânările se sting, icoanele plâng; în Vicovu de Jos 1, 3, tabloul câştigă însă în amploare: munţii se cutremură, văile răsună, păsările încetează să mai cânte, iar în Jugur-Poienari 1 „ceru-n două se crăpa". Ne surprinde însă că în nici o variantă, la această scenă nu participă Maica Domnului şi doar varianta din Ucraina şi cele din judeţul Suceava sunt apropiate celor din „Fuga mirilor", în care preotul preia rolul Maicii Domnului, împiedicând cununia.

În varianta din Crasnoilsc/Crasna preotul e speriat de cele întâmplate în biserică din cauza dorinţei fraţilor de a fi cununaţi, motiv pentru care:

Pe dânsu l-a făcut Soare,
Foaie verde mătrăgună,
Pe dânsa a făcut-o Lună,
Zi şi noapte tot mergea
Şi nu se mai ajungea.

Se vede că informatorul preia finalul baladei „Soarele şi Luna". Atâta doar că nu Dumnezeu, ci preotul îi transformă pe miri în aştri.

Locul acestei subversiuni în folclorul românesc

După informaţiile pe care le avem, nici una dintre variantele cercetate aici nu pare să se fi colindat. Motivul fraţilor la stână e însă caracteristic colindelor. Prin urmare, e necesar să schiţăm locul acestui motiv în cadrul repertoriului de colinde.

Din păcate, tipologia colindelor, publicată de M. Brătulescu, dă o descriere prea sumară a motivelor, ceea ce ne împiedică să facem trimiteri sigure la ea. Totuşi, unele dintre variantele ordonate de autoare sub tipul cu nr. 116 „Tocmeala zestrei"[106] cuprind acest motiv. O tipologie mai amănunţită a repertoriului de colinde, pe care o elaborăm în prezent, conturează cel puţin trei formulări ale motivului „fratele şi sora la stână". Una, reprezentată în fişele noastre cu peste 60 de variante înregistrate din întreaga Transilvanie, începând din Maramureş până în Hunedoara, descrie „turma lui Dumnezeu, pe care o

[106] Brătulescu, *op. cit.*, p. 241–243.

paşte Sfântul Soare, cu soră-sa cea mai mare". Alta, din care avem la dispoziţie aproape 50 de variante provenind din mai toate regiunile de colindat, de la nord, sud şi est de Carpaţi, înfăţişează „râtul lui Rusalim, pe care paşte o turmă la care se află frate şi soră". A treia, cunoscută în aproximativ acelaşi număr de variante, răspândită în Oltenia, Muntenia, Moldova şi în sudul Ardealului, prezintă o turmă sub cearcăn de lună sau în vârful muntelui, unde fratele şi sora mulg oile. Restul episoadelor sunt mai mult sau mai puţin asemănătoare în toate textele la care ne referim: sora vede apropiindu-se nori de ploaie, dar fratele ştie că ceea ce vede ea nu sunt nori de ploaie, ci peţitorii ei, care vin s-o ceară, împreună cu o zestre îmbelşugată, dar el spune că nu le va satisface pretenţiile. Sora îl linişteşte, spunându-i că-şi va pune „faţa la nălbeală", „buze moi la rumeneală", „sprâncenele la cerneală", îşi va cumpăra „brâu de Ţarigrad" etc., după care peţitorii se vor mulţumi cu puţin, zestrea fiind înlocuită de frumuseţe şi cochetărie. Există şi variante în care peţitorii sunt zmei. Aceştia o răpesc pe ciobăniţă, dar ea, în drum spre ţara zmeilor, se aruncă într-o fântână şi moare.

Prin urmare, colindele despre „frate şi soră la stână" nu numai că se află în proximitatea subversiunii A VII, ci, prin câteva din motivele lor, ele fac parte din tema a incestului dintre frate şi soră.

Originea subversiunii „Fratele şi sora la stână"

Din cele de mai sus rezultă că motivul „fratele şi sora la stână" e cunoscut în colindele din toate regiunile folclorului românesc, dar cele mai multe texte nu au nici o legătură cu incestul. Motivul nu face parte din trunchiul tradiţional al „Cununiei fraţilor", ci e un altoi târziu. Se poate crede că un anumit număr de texte din Bucovina ale „fraţilor la stână" au inclus, la un moment dat al evoluţiei lor, motivul incestului, înnoindu-se. Ele au dat astfel o turnură nouă vechiului colind, prefăcându-l în cântec. În forma lui nouă, textul a pătruns din nordul Moldovei de-a lungul lanţului muntos până în Carpaţii sudici, unde începuseră marile şantiere de construcţie ale brigăzilor de tineret. Între tineri, textul a pierdut o parte din motivele tradiţionale, dar a câştigat altele, noi, iar elementul erotic, ca şi cel politic, au făcut din el un cântec la modă, un „cântec popular nou". Această evoluţie a cântecului constituie o dovadă a vivacităţii folclorului românesc la începutul celei de-a doua jumătăţi a secolului al XX-lea.

Succesul cântecului în Carpaţii meridionali se explică atât prin fondul folcloric preexistent în zonă, cât şi prin contactele ce s-au stabilit tot acolo în rândurile tineretului. Discrepanţa dintre numărul mare de variante din zona Argeşului şi celelalte regiuni se datorează nu în ultimul rând intensităţii cercetărilor de teren realizate acolo de Institutul din Bucureşti. Poate că nu fără

legătură cu aceste cercetări, textul a fost preluat în mişcarea artistică de amatori, „actualizat" şi acceptat oficial ca dovadă a producţiei de „cântece populare noi".

A IX Versiuni contopite: „Cununia fraţilor" şi „Nunta Soarelui"

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Locul unde se află textul
1	*Bihor* Talpe-Drăgăneşti	F. Abrudan, 35 a	I. Bradu,	1976	Antologie, 13–4
2	*Maramureş* Cupşeni	F. Cureu, 54 a	P. Bilţiu	1984	Bilţiu 1990, 159–61

Întâia variantă a fost culeasă de I. Bradu, din Talpe-Drăgăneşti, în 1976, iar cea de-a doua de P. Bilţiu, din Cupşeni, în 1984. Ele reprezintă o apariţie insolită în peisajul ardelenesc al temei care ne preocupă, deoarece cuprind deopotrivă elemente locale, cunoscute din subversiunile cercetate, ca şi elemente provenite din versiunea „Nunta Soarelui", caracteristică pentru regiunile extracarpatice. Cu alte cuvinte, ele sunt creaţii noi, asemănătoare între ele, dar au fost înregistrate în două localităţi destul de îndepărtate, la un interval de timp de opt ani una de alta. Din păcate, I. Bradu şi P. Bilţiu nu ne comunică nimic despre biografia informatoarelor, în afară de numele şi vârsta lor, fapt care împiedică înţelegerea mai exactă a fenomenului. Nu putem şti dacă cele două variante au fost create independent ori dacă una dintre informatoare a împrumutat textul de la cealaltă. Nu putem şti, de asemenea, dacă cele două variante sunt cazuri unice, mai mult sau mai puţin întâmplătoare, ori dispun de o anumită răspândire în localităţile sau chiar regiunile respective. Teoretic s-ar putea presupune că informatoarea din Cupşeni, a cărei variantă a fost înregistrată în 1984, a avut cunoştinţă de textul din Talpe-Drăgăneşti, care fusese publicat în 1979. Nu poate fi exclusă nici eventualitatea ca informatoarele să se fi cunoscut şi să fi preluat textul una de la cealaltă. La toate acestea ar putea da un răspuns P. Bilţiu, culegătorul variantei din Cupşeni, prin noi investigaţii la faţa locului.

Diferenţa cantitativă de versuri între cele două variante e notabilă: textul din Talpe-Drăgăneşti constă din 49 de versuri, iar cel din Cupşeni din 78. Cu toate acestea, conţinutul lor e, în mare, acelaşi. Aşadar, ele formează o subversiune cu câteva trăsături proprii.

Amândouă textele poartă titlul „Soarele şi Luna", dar nu putem şti dacă acesta e dat de informatoare sau de culegători. În orice caz, el nu e caracteristic pentru regiunile intracarpatice (versiunea A), ci pentru cele de la sud şi est de

Carpați (versiunea B). Meritul informatoarelor e acela de a fi identificat corect cele două versiuni, contopindu-le de o manieră interesantă și convingătoare.

Protagoniștii

Spre deosebire de celelalte subversiuni cercetate, protagonistul nu e aici un crai sau un voinic oarecare. E însuși Soarele, care, vrând să se însoare, a spetit mai mulți cai, dar n-a găsit

Soață pă potriva sa (Talpe-Drăgănești)

ori

P-a lui samă n-a găsât (Cupșeni).

În Cupșeni se spune că Soarele și-a căutat „potriva", cutreierând Țara Muntenească și Moldovenească, pe cea Ardeleană și pe cea Crișană. Acest motiv ne oferă un prim punct de sprijin pentru identificarea eventualului izvor secundar al textului, pe lângă cel primar, local. Acesta ar putea fi găsit în colecția G. Dem. Teodorescu, deoarece, din toate cele 528 variante ale noastre, imaginea că Soarele a umblat:

Lumea-n lung și-n lat,
Țara românească
Și moldovenească

apare doar în cea înregistrată de la Petrea Crețul Șolcan, lăutarul Brăilei.

Atâta doar că varianta din Cupșeni adaugă încă două ținuturi: Ardealul și Crișana. Rămâne însă neclar cum a ajuns informatoarea din Cupșeni la colecția Teodorescu, tipărită în 1885, pe o hârtie fărâmicioasă, care nu mai e în stare bună nici în bibliotecile de specialitate. Apariția, în 1957, a unei ediții de popularizare, pentru tineret, a colecției[107] nu ne ajută, deoarece această ediție nu include balada „Soarele și Luna". Rămâne, prin urmare, posibilitatea unor contacte cu ediția din 1885 sau, mai probabil, cu vreo publicație care reproducea varianta lăutarului brăilean.

Neaflându-și mireasă pe plac, în Talpe-Drăgănești, Soarele

S-o luat p-a mării mal
Acol inde soră-sa
Sfânta Lună locuie,

iar în Cupșeni:

---

[107] G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare*. Ediție îngrijită de Al. Bistrițeanu. București, 1957.

S-o luat p-al mării mal,
La palatu de cristal
Unde soru-sa Sânziana locuia.

În aceeaşi variantă, fratele i se adresează astfel:

– Tu Ileană Sânziană,
Dalbă zână-a florilor,
Drăguța feciorilor,

versuri care sugerează o nouă posibilă apropiere între ea şi varianta din colecția Teodorescu, în care sora e „doamna florilor ş-a garoafelor"[108]. Numele surorii e Ileana Simzeana la G. Dem. Teodorescu, Sânziana în Cupşeni, iar în Talpe-Drăgăneşti, fratele i se adresează astfel:

Tu iubită sânzâiană,

dar culegătorul ortografiază greşit numele surorii, prin confuzie cu planta cu acelaşi nume.

În Talpe-Drăgăneşti, sora refuză chemarea la cununie, ca în alte subversiuni intracarpatice:

– Du-ti, dragă, ieşi dân țară
Nu mă faci dă ocară[109].

În ambele texte, sora îşi condiționează acordul de ridicarea podului de aur peste mare, cu pomi pe margini şi cu păsări de aur, care cântă[110]. Informatoarea din Cupşeni adaugă încă o probă, de răspândire locală, şi anume, fratele să facă:

Morişcuță su' fereastă,
Să cure fărina-n casă[111].

Cum mirii sunt de data asta chiar Soarele şi Luna, se înțelege că în locul celor doi aştri trebuie să fie aduşi alți naşi. Informatoarea din Talpe-Drăgăneşti găseşte soluția de a chema ca naş pe luceafărul mare, iar ca vornic, pe luceafărul mic. Varianta din Cupşeni evită motivul naşilor cosmici, în schimb Soarele e

---

[108] Această caracterizare a surorii apare şi în variantele Milcov, Hârseşti, Alexandria 1, Lacu Sărat ale vresiunii „Nunta Soarelui".

[109] Cf. şi Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos (A II), Stupca (A VII).

[110] Motivul păsărilor care cântă în pomii de la marginea podului sau a drumului e cunoscut în variantelele din Cenad, Saravale (A I), Mahala (A II), Giuleşti, Şieu, Stupca (A VII).

[11] Cf. varianta din Săcel (A II).

trimis în ceruri, ca în variantele din sudul Carpaților, spre a întreba dacă i se permite să ia pe soră-sa de soție.

Oricum, Soarele realizează totul, în Talpe-Drăgănești cu gândul, iar în Cupșeni

Numa cu mâna-o sucit,

după care își duce sora la cununie. În ambele variante figurează scena din biserică și mustrările pe care Maica Domnului le adresează preotului. În ambele variante, sora își pierde culoarea

La față să-ngălbene (Talpe-Drăgănești) sau

Mireasa s-o-ngălbenit (Cupșeni),

adică a preluat culoarea de azi a Lunii, element străin în zonă, dar care ne trimite, cum vom vedea, la unele legende în proză. În ambele variante, mireasa se aruncă de pe pod în mare și se transformă în pește, textul din Talpe-Drăgănești precizând chiar că Luna se preface în mreană, ca în variantele muntene-moldovene, iar marea, mânioasă, o aruncă pe cer, printre stele, pentru a lumina de acolo. În Cupșeni, Ileana Sânziana

S-o făcut on peşte mare.
Dumnezo mâna-o întinde
Pă peşte de coadă-l prinde
Şi-l aruncă cât clipeşti
La-nălțimile cereşti,
Când lucește Luna sus,
Soarele-i de mult apus,

secvență în care se pot auzi deopotrivă ecouri ale variantei Alecsandri și Teodorescu.

S-a putut vedea că cele două variante s-au născut prin contopirea formelor ardelenești (probele de voinicie, scena cununiei zădărnicite, icoana Maicii Domnului etc.) cu cele dinafara curburii carpatice (mirii sunt Soarele și Luna, motivul cailor ciumpăviți, al mării, al urcării la cer a mirelui, al metamorfozării miresei în mreană și apoi în Lună).

Există mai multe argumente pentru a presupune că între cele două informatoare ar fi putut exista un contact cultural direct. Luăm mai întâi felul în care e formulată proba podului. În Talpe-Drăgănești, sora zice:

– N-oi vini măi, frățioare,
Numa dă-mi faci un pod mare
Și pă marginile lui

Pod dă aur dacă-mi pui;
Şi pă pod, pă rămurele
Şi cânte şi păsărele,

iar în Cupşeni:

Când tu mie face-mi-i:
Pod de aur păste mare,
Şi pă marjinile lui
Pod de aur dacă-m' pui.
Şi p-on pom pân rămurele,
Tot de aur păsărele.

Imaginea, de altfel neclară: pod pe marginile podului, nu putea să apară în aceeaşi formă în două variante, fără legătură între ele.

În ambele variante pot fi observate, de asemenea, versuri sau expresii identice, neconforme cu poezia populară. Se ştie, de pildă, că în poezia populară epitetul apare numai sporadic[112]; ambele variante încep însă cu versul „Luminosu mândru Soare", în care apar succesiv chiar două epitete, ambele aşezate înaintea substantivului. În poezia populară nu se obişnuieşte ca genitivul să stea înaintea substantivului, dar în textele din Talpe-Drăgăneşti şi Cupşeni apare versul:

S-o luat p-a mării mal.

Neobişnuit sună şi versurile din Cupşeni:

Voaie oare-ţ' dă el ţâie,
Soră să mă iei soţâie,

care sunt create după estetica poeziei culte. Exemplele ar putea fi înmulţite.

Concluzii

Cele două variante indică o activitate creatoare cu privire la tema noastră în Bihor şi Lăpuş în a doua jumătate a secolului al XX-lea. Vom întâlni în cadrul versiunii „Nunta Soarelui" o situaţie asemănătoare în zona Sucevei. E vorba de două regiuni în care nu numai că tema n-a murit, dar ea dispune încă de vitalitate, unii dintre purtătorii ei armonizând variante locale cu variante tipărite, de origine din sud-estul ţării, făcând ca tema să evolueze în direcţia legendei etiologice. Departe de a fi lipsite de interes pentru folcloristică, aceste variante reprezintă dovezi şi modalităţi ale procesului de întinerire a unor teme de folclor în contemporaneitate.

---

[112] Ovidiu Bîrlea, *Poetică folclorică*. Bucureşti, 1979, p. 40.

VARIA 1: TEXT PRELUCRAT

Originea	Data culegerii	Unde se află textul
Hunedoara		
Dobra	înainte de 1859	Marienescu 1971, 30-4

Varianta publicată în 1859 de At. M. Marienescu, sub titlul „Nunta", a fost culeasă „de pe la Dobra", probabil e vorba de Dobra hunedoreană[113]. E prima variantă ardeleană tipărită, dar textul e „cores" de culegător, aşa cum se obişnuia printre folcloriştii din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Prin motivele lui principale, textul ar fi putut fi încadrat în prima subversiune cercetată aici: „Voinicul cere mamei pe soră-sa de soţie", dar a-l fi tratat acolo ar fi însemnat că-l considerăm autentic, ca pe celelalte, fapt care nu corespunde aprecierii noastre.

A fost publicată în colecţia de colinde a lui Marienescu, dar constă din 178 versuri, ceea ce e cu totul neobişnuit pentru această specie folclorică. Multe dintre versurile textului nu figurează în nici una dintre variantele cercetate până acum, deci putem presupune că ele au fost create de Marienescu. Acestea pot fi identificate cu destulă uşurinţă, deoarece Marienescu nu avea talentul lui Alecsandri sau S. Fl. Marian, care compuneau versuri într-un stil popular aproape perfect.

Poezia începe cu o invocare către Soare, după care Gheorghe, bolnav de îndrăgostit, cere mamei permisiunea de a o lua pe soră-sa de soţie. Maică-sa îi cere să-şi facă

Un bâtuţ bun de oţel
Şi opince tari de fer,

pentru a înconjura lumea şi a-şi găsi altă iubită, şi să se întoarcă acasă, numai după ce bastonul de călătorie se va fi ros, iar opincile de fier se vor fi rupt, fără ca el să-şi fi găsit altă pereche.

Călătoria tânărului durează într-adevăr aşa de mult, încât mama ajunsese să creadă că el se va fi prăpădit şi că în felul acesta va fi evitată primejdia păcatului de moarte al incestului. Dar tocmai atunci, Gheorghiţă se întoarce şi-şi repetă rugămintea. De data aceasta, maică-sa îi răspunde:

---

[113] Textul a fost publicat şi în traducere germană, de Ludwig Vinzez Fischer, în Romänische Revue 7, 1891, p. 432–434; traducerea a fost reprodusă şi în Walter Engel, *Romänische Revue...*, p. 142–147.

– Măi Gheorghiță, scumpul meu,
Pe sorioară nu-ți dau eu,
Dacă nu-mi faci până-n seară,
Scară naltă peste țară,
Peste codru, punte lungă,
Și la ea, fântână-afundă,

la care – zice ea – că ar dori să poată face farmece întru norocul căsniciei copiilor ei. Realizată și această condiție, mama îi cere să aducă Luna de cumătră mică și Soarele de cumătru mare[114]. În calea îndrăgostitului nu stă însă nici o piedică și, iată, nuntașii pornesc spre biserică, nu înainte ca mama lor să fi cerut miresei, în secret, să se arunce în fântâna construită de fratele ei. Numai că Soarele, care auzise porunca dată miresei, o ține pe aceasta strâns de mână, împiedicând-o să se sinucidă. Mireasa plânge și mărturisește Lunei cauza lacrimilor ei, dar Soarele o consolează că va putea respecta dorința mamei, la înapoierea de la cununie. Se întâmplă însă că, la înapoiere, nuntașii

Calea bună o smintea,

iar mireasa ajunge acasă, atrăgându-și furia mamei. Mirele încearcă să-și convingă mama că

Soarele n-ar cununa,
Dar nici Luna n-ar veni,
Dacă bine nu ar fi!

El mai zice că, în copilărie, Soarele însuși i-a fost tovarăș de joacă, iar în vis îi apărea Luna. Păcatul cununiei cu fratele apasă însă greu pieptul miresei, care, în timpul mesei nupțiale, plânge neîntrerupt și-și pune în pahar otrava primită pe furiș de la mama ei. O bea și moare instantaneu, respectând astfel voința mamei, nunta se sparge, iar nașii se întorc supărați la locul lor din cer, de unde continuă să lumineze ca mai înainte.

Nu e cazul să analizăm în detaliu contribuția lui Marienescu la constituirea textului. Ajunge să arătăm că acesta e o prelucrare a uneia sau mai multor variante avute de folclorist la dispoziție, după cum o dovedesc motivele pe care le-am cunoscut în materialul cercetat până acum: cererea surorii de la propria mamă, condițiile puse de mamă (căutarea unei alte mirese până când bastonul de oțel și opincile de fier nu vor mai putea fi utilizate, construirea punții și a fântânii,

[114] Termenul *cumătru/cumătră* e întrebuințat în Banat cu sensul de *naș/nașă*. El cunoaște doar două atestări în *Micul Atlas Lingvistic Român. Partea I (ALRM I). Vol. II. Familia, Nașterea, Botezul, Copilăria, Nunta, Moartea*, de Sever Pop. Sibiu, Leipzig, 1942, harta 374; v. și Scurtu, 1966. p. 252–254.

aducerea naşilor cosmici), sinuciderea miresei, iar semnele împotrivirii divine la cununie lipsesc cu totul. Invenţii certe şi destul de puţin reuşite ale lui Marienescu sunt următoarele: eşuarea dorinţei de sinucidere în fântână şi sinuciderea cu otrava oferită de maică-sa, precum şi tovărăşia de joacă a mirelui cu Soarele şi cu Luna. Ele nu apar în nici una din cele peste 500 de variante aflate la baza lucrării de faţă, dar nu ne îndreptăţesc să respingem textul ca neautentic în totalitate.

VARIA 2: VARIANTE CONTRAFĂCUTE

	Originea	Culegător	Unde se află textul
1.	Fărăgău	Th. A. Bogdan	Bogdan 1901, p. 487
2.	Ardeal	Th. A. Bogdan	Bogdan 1904, nr. 51

Spre deosebire de textul prelucrat de At. M. Marienescu, cele publicate de Theodor A. Bogdan sunt adevărate contrafaceri. Prima – zice Bogdan – a fost auzită în Fărăgău-MS; ea a fost publicată în 1901; a doua e dată ca „baladă din popor", dar nu e indicată localitatea de culegere; a fost tipărită în 1904. Bogdan e cunoscut însă pentru contrafaceri similare[115].

Varianta zisă din Fărăgău începe cu episodul în care mirii merg la cununie, însoţiţi de un mare alai. Preotul refuză însă să-i cunune, pentru că a aflat că mireasa fiului de împărat nu e alta decât sora lui mijlocie. El îl blestemă pe împărat pentru păcatul pe care vrea să-l comită. Mirele promite să-l plătească cu bani, dar preotul îl blestemă să fie orb şi surd şi să moară poimâine. Feciorul de împărat vrea să dea ordin „cătanelor" să-l prindă şi să-l ucidă pe preot, dar limba i se îngroaşă, „ochii i se astupă", cade grindină, iar trăznetele omoară pe nuntaşi. Numai preotul rămâne nevătămat.

Faptul că în text mirii sunt copii de împărat, că merg la cununie şi că preotul refuză să-i cunune, precum şi că, din senin, cade grindină, arată că Bogdan avea cunoştinţă de balada populară, dar, pornind de la motive cunoscute tradiţiei orale, el compune texte mediocre, care nu pot fi luate în considerare de cercetarea folclorică decât ca exemple negative.

În al doilea text e vorba că la Şoroştin – toponimicul apare în destul de multe cântece populare – ar avea loc un dialog între voinicul Ianeş şi păgânul Naneş, care-şi iubea sora. Ianeş îl dojeneşte şi propune o întrecere la băut, urmând ca cel care nu se va îmbăta să aibă voie s-o iubească pe soră-sa. Păgânul propune lui Ianeş să lase ca soră-sa să fie iubită de creştini, dar acesta promite s-o abandoneze doar atunci, când vor înflori sau vor crăpa pietrele şi când se vor

[115] A se vedea varianta contrafăcută de Bogdan pe tema „Meşterul Manole", cf. Ion Taloş, *Meşterul Manole. Contribuţie la studiul unei teme de folclor european. II. Corpusul variantelor româneşti*. Bucureşti, 1997, p. XXXIII, 115–118.

despica munții. Păgânul îl blestemă să bolească îndelung pentru păcatul de a-și fi iubit sora.

Textul lui Bogdan e cu siguranță inventat și e neclar, păgânul mustrându-l pe creștin pentru dragostea nepermisă față de soră-sa. Singurul motiv comun lui și textelor cercetate până aici e incestul dorit de frate și, poate, acela al întrecerii în băut[116]. Dar ambele variante ale lui Bogdan nu au nici o paralelă, adică n-au fost confirmate prin nici un alt text.

2. Frecvența și geografia motivelor. Motive rare

Cercetarea motivelor care constituie cântecul narativ „Cununia fraților" ne-a pus sub ochi un peisaj de incredibilă varietate la nord și la vest de Carpați. Faptul va trebui să fie luat în considerare în studiile de istorie culturală. Căci diferențierea temei în atâtea subversiuni vorbește despre dezvoltarea mai mult sau mai puțin autonomă a regiunilor culturale. Pe de altă parte, existența mai multor subversiuni chiar și în aceeași localitate se explică prin relativa mobilitate a populației (căsătorii, serviciul militar, munci sezoniere, participarea la târguri, pelerinaje la mănăstiri etc. etc.), mobilitate care a dus la împrumuturi culturale. Acest din urmă fenomen explică și circulația aparent haotică a motivelor folclorice.

Faptul că subversiunile stabilite de noi se întrepătrund în cadrul aceluiași județ, al aceleiași regiuni culturale, dovedește dinamismul procesului de creație în folclorul românesc al secolelor din urmă. Avem, de pildă, 6 subversiuni în Bihor, câte 5 în județele Hunedoara, Mureș, Maramureș, Bistrița-Năsăud, Cluj, câte 4 în Suceava și Sălaj, câte 3 în Sibiu, Alba, Satu Mare și în Bucovina, câte 2 în Covasna, Brașov, Ucraina, și câte 1 în Caraș-Severin, Timiș, Arad, Neamț, în Basarabia, în Iași, Buzău, Argeș. Mai mult, există localități în care au fost înregistrate variante ale mai multor subversiuni. Din Vâlcele-CV, Băsești și Oarța de Sus-MM au fost înregistrate subversiunile „Voinicul cere mamei pe soră-sa de soție" (I) și „Îngheț în miezul verii" (II). Din Agrij-SJ au fost consemnate subversiunile „Voinicul cere mamei pe soră-sa de soție" (I), dar și „Peițitorul de la Poarta Țarigradului" (III) și „Fratele își cheamă sora la cununie" (IV).

Și mai interesante sunt cazurile acelor localități în care circulă deopotrivă subversiuni ale „Cununiei fraților" și ale „Nunții Soarelui": e vorba de Păucinești-HD, de unde au fost culese variante A I și B II, și de Vicovu de Jos-SV, din care au fost înregitrate A II și B III „re-faceri". Faptul arată că bunurile culturale nu cunosc o graniță fermă, că ele sunt mișcătoare, asemenea valurilor

[116] Întrecerile în folclor au fost cercetate de O. Bîrlea, în *Mică enciclopedie a poveștilor românești*. București, 1976, p. 203–212.

mării, iar direcția mișcării lor se schimbă după cum dictează însăși viața oamenilor.

S-a putut observa că motivele „Cununiei fraților" se ordonează de la sine în două categorii: cele foarte frecvente și cele rare. Cele foarte frecvente sunt: toposul „Poarta Țarigradului", statutul de fecior de împărat ori de crai al personajului principal, cererea adresată mamei de a-i da pe soră-sa de soție, sau surorii, de a se cununa cu el, respingerea de către ambele a dorinței lui, probele la care e supus fratele, obligarea surorii de a merge la cununie, ca și zădărnicirea cununiei în biserică, prin intervenția Maicii Domnului. Acestea formează esența narativă a temei la nord-est și la vest de Carpați. Unul sau altul dintre motivele înșirate aici poate lipsi, fără ca fizionomia unei variante să sufere modificări esențiale, dar absența mai multora, în special a celor finale, dau textului caracter de fragment. Am menționat pe parcursul studiului de față zonele de maximă frecvență a lor, ca și regiunile în care acestea lipsesc. Nu e cazul să revenim.

Motive rare sunt cele care apar într-un număr relativ mic de variante, în una sau mai multe subversiuni. Acestea ne obligă la o cercetare mai amănunțită. În comparație cu motivele de frecvență ridicată, cele rare sunt răspândite, de regulă, pe arii restrânse și, unele dintre ele, au o viață scurtă, dar cercetarea lor nu e lipsită de importanță, deoarece ele dau culoare temei. Când atestările provin din zone mai întinse, dar se află la distanță unele de altele, ele pot indica o anumită vechime, eventual pot contribui, cum vom vedea, chiar la clarificarea unor aspecte ale genezei textului.

Considerăm ca foarte rare acele motive care apar în mai puțin de 20 de variante, cele care apar între 21 și 50 de documente sunt motive de frecvență mijlocie, iar cele care apar în și mai multe variante sunt motive de frecvență ridicată. Ne-am propus să scoatem în evidență acele motive rare, care sunt în măsură să arunce o anumită lumină asupra textelor pe care le cercetăm, a regiunilor și a speciei folclorice din care provin. Între a le discuta în ordinea crescândă a numărului de variante în care au fost atestate și a le grupa în jurul motivelor principale ale temei, ne-am decis pentru aceasta din urmă.

Facem mai întâi o observație de natură lingvistică: în câteva regiuni ale Ardealului de nord, adică în localitățile Rogoz (A I), Baba, Berința, Săcel, Giurgești și Ardeal 3 (A II), în Agrij 1 (A III), în Buciumi (A IV), în Satu Mare și Maramureș 1, 2 (A VII), chemarea la cununie se face cu ajutorul arhaismului „blem", care constituie o arie bine conturată. El e cunoscut și în lirica populară, la care facem trimiteri utilizând indicele întocmit de Sabina Ispas

şi Doina Truţă[117], în acest caz, N 44, şi apare, după cum am arătat, şi în Călătoria Maicii Domnului la iad.

Originea şi statutul protagoniştilor. S-a văzut că în cele mai multe variante protagoniştii ne sunt prezentaţi ca fiind copii de împărat, dar am arătat că e dificil de spus dacă acest statut trebuie înţeles în sens concret sau trebuie să considerăm că e vorba de un fel metaforic de prezentare, preluat din cântecele nupţiale, unde orice fecior de însurat e numit „tânărul nostru împărat". Ar putea fi şi una şi alta, mai ales că nu apare nici un alt detaliu care să concretizeze această imagine, ba dimpotrivă, acţiunea are loc într-un millieu sătesc. Doar în puţine variante din nordul extrem al teritoriului folcloric românesc, mai exact din Bucovina şi Maramureş, dar şi din Bihor şi Hunedoara, cei doi sunt prezentaţi ca fiind de origine mitică. În Giuleşti, Slatina-Teceu 1, 2, Straja şi Vicovu de Sus (A VII), mireasa e prezentată ca soră a Soarelui, pe când în Picleu (A I) şi în Maramureş 1, 2 (A VII) se spune că mirii ar fi copiii Soarelui; în Muncelu Mic (A I), protagonistul e însuşi Soarele; în Ulmeni ar urma ca socru să fie Dumnezeu, iar în Cotârgaşi (A I) Soarele. Menţionăm tot aici faptul că în Crasna (A VIII), mirii sunt prefăcuţi de către preot în Soare si Lună. Toate aceste formulări apropie „Cununia fraţilor" de „Nunta Soarelui".

Cum să ne explicăm acest lucru? Dacă privim cu atenţie variantele de mai sus, constatăm că ele provin din zonele de contact între cele două versiuni: pe de o parte, în Bucovina şi Maramureş, iar pe de alta în Hunedoara pătrund variante ale „Nunţii Soarelui", fie pe cale orală, fie pe cale scrisă. Am văzut că în aceste regiuni circulă nestingherit variante ale celor două versiuni. Faptul că variantele indicate mai sus nu se suprapun întru totul celor ale „Nunţii Soarelui" (în ele, mirii ar fi copiii Soarelui, socrul lor ar urma să fie Dumnezeu etc.) indică recepţia aproximativă, mai mult pe cale scrisă decât orală, a versiunii din sudul şi estul României.

Variantele din Talpe-Drăgăneşti şi Cupşeni (A IX) au o situaţie specială: ele sunt creaţii recente, rezultate din contopirea unor variante locale (A) cu variante provenite din sud-estul ţării (B II), acestea din urmă ajungând în nord-vest prin intermediul unor tipărituri.

Mirele călugăr sau diecel. Într-o zonă destul de bine conturată din nordul Ardealului (A I Popeni, Crucişor, Giurtelec 1, 2, Hideaga, Corni 2, Oarţa de Sus, Sălsig, Ulmeni), candidatul la însurătoare e un călugăr sau un diecel. *Călugăr* e mai greu de înţeles, dar *diecel* ar putea avea înţelesul de elev (din maghiarul diák) sau pe cel de diac de biserică.

---

[117] Sabina Ispas şi Doina Truţă, *Lirica de dragoste. Indice motivic şi tipologic.* I–IV. Bucureşti, 1985, 1986, 1988, 1989.

Numele protagoniştilor. Există deosebiri semnificative între situaţia pe care o are numele celor doi protagonişti în diferitele subversiuni. Numai în sudul Ardealului şi numai în subversiunea A I se manifestă interes pentru numele fratelui. În judeţele Covasna, Braşov, Sibiu, Mureş e preferat numele: *Iosif* (Vâlcele 1, Ticuşu, Comana de Jos, Caţa, Fântâna 1, 2, Tălmăcel 3, 4, Retiş, Hetiur), pe când în judeţele Sibiu, Hunedoara, Mureş, Bihor, numele acestuia e: *Ion Bradu,* cu unele variaţii (Gura Râului, Vecerd, Păucineşti, Biscaria, Livezeni, Petros 1, 2, Peştera, Valea Lupului, Uric, Şoimuş, Câmpanii de Sus, Ardeal 2). De ce tocmai aceste nume, e greu de spus: poate că Iosif are o relativă culoare istorică sau biblică, iar Ion Bradu pare a fi un nume mai familiar sistemului onomastic din vestul teritoriului lingvistic românesc.

Celelalte nume sunt cu totul lipsite de relevanţă, atât din punctul de vedere al frecvenţei, cât şi din acela al semnificaţiei lor. Acestea sunt: în A I: *Petre* (Ineu şi Crucişor), *Gheorghe* (Ropcea), *Ilie* (Bozeş); în A II apar doar două nume: *Firu* sau „fiu", probabil o rostire sau o transcriere eronată (Delani, Dicăneşti) şi *Gheorghiţă* (Tohat); în A III am putea spune că numele fratelui lipseşte cu totul, dacă facem abstracţie de cele două incipituri din Milaş şi Ardeal 1, care sunt împrumutate din alte colinde, şi unde apare *Pavel*, respectiv *Todor*; protagonistul nu poartă nume în A IV, A V, A VI, iar în A VII apare, o singură dată, *Constantin* (Onceşti), nume care e deosebit de frecvent în A VIII (Crasna, Vicovu de Jos 1, 2, 3, Bilca 1, 2, Slatina 1, 2, Slatina-Nucşoara, Nucşoara, Geobelea-Mihăieşti, Jugur 1, 2, Jugur-Poienari 1, 2, 3, Albeşti, Dâmbovicioara 1, 2, Jupâneşti-Coşeşti, Coşeşti, Berevoeşti, Bughea de Sus, Târgovişte, Şimon, Siriu); în A VIII mai apare *Ionel* (Murgeşti, Zăbala) şi *Gheorghiţă* (Copăcel); în fine, în Varia 1 apare *Gheorghe* (Dobra).

Numele surorii ridică însă probleme mai interesante. Cel mai răspândit nume e *Salomie/Solomie*, care apare în A I: Caţa, „pe Olt", Gura Râului, Agrij, Băseşti 2, Finteuşu Mic 2, Leşu 2, 3, Ardeal 1, în A II: Păuşa, Borza, Cerbăl, Bucium, Vâlcele, Delani, Feleac, Alba Iulia, Pănade, Ardeal 2, iar în Voivodeni apare numele deformat în „soră mie"; în A III: avem o situaţie excepţională: în 36 din 53 de variante, protagonista poartă numele Salomie ori Solomie, care în alte 9 variante a fost înlocuit cu „soră mie", „soruţă mie" sau „soră fi mie" (Sâncrai, Râşca 1, 2, Râşca-Micesti 1, Jac, Aluniş 1, 2, Zam Sâncrai, Iclod); evident, din cauză că numele nu mai e actual, informatorii îl înlocuiesc cu un substantiv comun, dar păstrează aceleaşi sonorităţi; în A IV, numele Solomie, cu variantele posibile, are o frecvenţă şi mai ridicată, adică apare în 10 din cele 16 variante: Agrij 1, 2, Meseşenii de Sus, Buciumi, Pria, Ciutelec, Bihor, Urca, Negrileşti, Ardeal; în A V şi A VI sora poartă numele Solomie în toate variantele, iar în A VII, într-o singură variantă: Maieru. Pot fi adăugate aici şi numele care par a fi derivate din Salomie/Solomie, după cum

urmează: în A I: *Volumnie, Afimie, Asâmie* (Băseşti 2, Groşii Ţibleşului, Rogoz); în A II: *Anisie* sau *Asinie* (Săcel, Rodna 2, Ardeal 1), în A IV: *Anisie* (Năsăud jur 1, 2); mai apare numele *Maria*, în A I: Comana de Jos, Finteuşu Mic 1, Ardeal 4, în A III: Posta 2; în A IV: Ilia-Sârbi. Atât Salomie/Solomie, cât şi Maria sunt nume biblice. Primul a ieşit probabil din uz, pe când cel de-al doilea e foarte obişnuit în sistemul onomastic contemporan.

Printre numele fără o importanţă deosebită, menţionăm şi pe *Ileana, Ilenuţa, Elena* etc., care apare în A VII: Fundu Moldovei 1, 2, ca şi în A VIII, în toate variantele. La fel de irelevante sunt: în A II: *Angelie, Anghelie* şi *Anghilină* în Bucşoaia, Fundu Moldovei, Rodna 1, în A IV: Hodac. Restul numelor apar în câte o singură localitate, şi anume: în A II: *Margaleta* (Botoşana) şi *Todosiă* (Giurgeşti); în A II şi în A VII apare *Irimie* (Maramureş, respectiv Giuleşti), în A IV: *Ştefănie* (Orşova) şi *Magdalina* (Voloca), în A VII: *Irodie* (Satu Mare), *Ant'ilie* (Şieu), *Todoriţă* (Maramureş 3), *Ilenuţă* (Fundu Moldovei 1, 2), *Inga* (Straja), *Dragalină* (Ilişeşti), *Măgdălină* (Stupca). În fine, în A IX apare *Sânzâiana*, dar acesta e de origine livrescă. Multe dintre ele reflectă preferinţa regională pentru numele feminine, dar numele care ar putea avea importanţă pentru geneza textului e fără îndoială Salomie. El e prezent în aproape 30% din texte şi pare că dispune de răspândire şi în lirica populară (C 58), mai ales în nordul Transilvaniei. Asupra lui vom reveni.

Căutarea altei mirese. Am văzut că tânărul a căutat o fată care să-i placă, dar a eşuat, fiindcă sau n-a fost fata frumoasă sau n-a fost frumos prin casă. Motivul apare pe o arie foarte mică, formată din localităţile maramureşene Someş Uileac (A I), Asuaju de Sus şi Tohat (A II). Tot pe o arie restrânsă, marcată geografic de variantele Bucovina, Basarabia, Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos (A II) şi Stupca (A VII), apare motivul după care voinicul şi-a căutat perechea aşa de mult, încât ştie „fetele de-a rost", expresie care nu apare în nici o altă regiune.

Blestemul. Ideea că asupra mirilor apasă un blestem a dat naştere subversiunii A V, în care mama şi-a condamnat feciorul să nu se poată însura decât cu soră-sa. În Maramureş 4 (A VII) blestemul părinţilor ar fi acela ca fratele şi sora „să nu fie laolaltă", adică să nu se poată lua de soţi. De data aceasta avem de-a face cu un împrumut spontan, fără prea multă reflecţie, din lirica populară (*M 130.4), unde însă părinţii vreau să împiedice prin mijloace religioase însoţirea unor iubiţi care nu sunt înrudiţi, aşadar blestemul are alte cauze decât incestul. În multe variante se spune că icoanele sau Maica Domnului rostesc un blestem la adresa preotului, iar în Buciumi (A IV) se vede efectul unui altfel de blestem, acela ca un tânăr să devină cerb pe o durată determinată.

Grăbirea cununiei. Motivul prin care fratele îşi grăbeşte sora să meargă la cununie câtă vreme frunza mai e „verde-n vie", apare în Şoimuş, Ardeal 1 (A I), Ardeova, Milaşu Mare (A III), ca şi „pe Olt", în Orlat, Râu Sadului (A VI) şi Slatina-Teceu 1, 2 (A VII), aşadar mai ales în partea de răsărit a Ardealului şi în Ucraina. El e prezent şi în lirica populară (T 51.1), şi a fost atestat ca atare în nordul şi vestul ariei folclorice româneşti, mai exact, în Suceava, Bistriţa-Năsăud şi Caraş-Severin.

Ameninţarea surorii la chemarea la cununie. Am văzut că în Voloca (A IV), sora ameninţă că se va băga unde va fi glodul mai mare, pentru a evita cununia cu fratele ei. E singura atestare a motivului, care provine probabil din basm, fie din Povestea porcului, de I. Creangă, fie dintr-un basm bucovinean, publicat de Sbiera[118], în care proba la care e supus peţitorul e de a sări peste un glod foarte mare. În Râşca-Miceşti 1 (A III), sora ameninţă că se va spânzura în marginea târgului, dacă maică-sa o va da de soţie celui pe care nu-l doreşte; spânzurătoarea la marginea târgului, „într-un vârf de solovârf", e un motiv cunoscut liricii populare (H 201), în zonele Năsăud, Maramureş şi în jurul Blajului.

Reforma bisericii. Imaginile care fixează momente ale istoriei culturale şi religioase pot fi circumscrise nu numai geografic, ci şi istoric. Replica pe care o dă mama la cererea fiului ei de a-i permite căsătoria cu soră-sa este: „Du-te, câne, măi calvine". Imaginea ne întâmpină în Ardealul de sud, în medii ostile Reformei lui Calvin: Comana de Jos, Gura Râului, Vecerd, Tălmăcel 3, Valea Lupului, Şoimuş, Uric, Şard 1, 2, Ardeal 1 (A I); ea apare însă, chiar dacă într-o formă modificată („Ahi ! câne şi păgâne"), şi în Corceştii Bucovinei (A II) – probabil tot o zonă care se împotrivea Reformei bisericii.

Opinci de fier, baston de oţel. Într-un număr mic de variante, mama şi fiica ei cer protagonistului să-şi caute altă mireasă, până când bastonul de oţel şi opincile de fier se vor fi rupt. Descoperim acest motiv în variantele din Retiş, Picleu, Ardeal 7 (A I), Voloca (A IV), Giuleşti, Şieu, Maramureş 3 (A VII), Dobra (A Varia 1), aşadar în judeţele Sibiu, Hunedoara, Bihor, Maramureş şi în Bucovina. Motivul apare frecvent în basmul lui Amor şi Psyche[119], dar acolo echipamentul amintit serveşte soţiei care porneşte în căutarea soţului pierdut. Aria lui de răspândire pe o suprafaţă atât de întinsă va putea fi luată în considerare când ne vom ocupa de geneza baladei.

---

[118] Şăineanu, *op. cit.*, p. 178–180.

[119] Acesta e poate cel mai cercetat basm european, Cf. J.-Ö. Swahn, *The Tale of Cupid and Psyche (AaTh 425+428).* Lund, 1955, p. 242–243; G. Megas, *Das Märchen von Amor und Psyche in der griechischen Volksüberlieferung.* Athen, 1971.

Înrudirea dintre cei doi protagoniști primește o nuanță realistă în variantele din Râșca 1 și Vâlcele (A III), unde se spune că ei sunt frați de-o mamă, iar în Iclod (A III), că ei sunt „frați de la doi tați". Cele trei variante sunt asemănătoare și provin din două județe vecine: Cluj și Alba. În variantele nordice ale subversiunii „Fratele și sora la stână": Crasnoilsc, Vicovu de Jos 1, 2, 3, Bilca 1, 2, ca și în cea din Dâmbovicioara 1, înrudirea e exprimată prin aceea că protagoniștii sunt „de-un sânge", că au „supt lapti dintr-un piept" și că au „un tată drept" (A VIII).

Psihologia mirelui e exprimată aproape exclusiv prin acțiunile lui. Doar în Blaj jur și Zau de Câmpie (A III) se spune că el e negru de supărat, pentru că a rămas neînsurat.

Detaliul portretistic „cu păr galben retezat", deosebit de frecvent în specia colindelor, ne întâmpină în variantele din Saravale, Șard 2, Leșu 1, 3 (A I), ca și în Ceaba, Coasta, Ghirișu Român, Zau de Câmpie, Brebu 1, 2 (A III); cele 10 texte aparțin județelor Timiș, Alba, Bistrița-Năsăud, Cluj, Mureș, Caraș-Severin, dovedind că versul se află în gustul cântăreților de pe o zonă foarte întinsă.

„Pe nouă scânduri de brad". E scena în care se roagă fratele de maică-sa. Imaginea are o răspândire circumscrisă la sudul Transilvaniei, cu oarecare infiltrări spre centrul provinciei, și anume în Vâlcele 1, Ticușu, Comana de Jos, Cața, „pe Olt", Fântâna 1, 2, Tălmăcel 3, 4, Retiș, Boița, Biscaria, Șoimuș, Hetiur, Triteni, Ardeal 2 (A I).

Portretul surorii e ceva mai bogat în detalii decât acela al fratelui. În special în sudul Ardealului ni se oferă imagini cunoscute în lirica populară, cum sunt cele după care fratele n-a găsit fată ca soră-sa „nici în față, nici în dos, nici la port (sau: la trup) așa frumos", în A I: Vâlcele 1, 2, Ticușu, Comana de Jos, Fofeldea, Gura Râului, Vecerd, Poiana Răchițelii, Livezeni, Valea Lupului, Hetiur, Sebeșel, Câmpanii de Sus, Salva, Țibucani, Ardeal 2, 7, iar în A II: Vatra Dornei și Horodnicu de Jos; în lirica populară, însușirile feminine de mai sus sunt atestate în zona de vest a țării, adică în Timiș și Bihor (E 323.2); în sudul Ardealului, până în Timiș, apoi în Argeș, Maramureș și Suceava, aceste însușiri sunt etalate de fata de măritat, părăsită de iubitul ei (P 196.1); portretul fizic al surorii e completat cu însușiri intelectuale și psihice, în A I: felul de a vorbi (Petros 1) și felul în care se îmbracă („pe Olt", Fântâna 1, 2, Ardeal 5), ori cu elemente de erotism: e „drăgostoasă la iubire" (Ardeal 4), e iubeață (Tălmăcel 2 și Boița), are mersul „legănat" și e dulce la sărutat (Hetiur) și în A II (Vatra Dornei și Horodnicu de Jos). Aceste elemente sunt atestate în numeroase colecții de cântece lirice mai ales din zona dunăreană, dar și în câteva de la nord de Carpați (E 720.4).

Îmbrăcămintea surorii. Unele variante conțin recomandarea, cum să se îmbrace mireasa pentru a merge la cununie. I se cere să îmbrace „haine de angliă", în Retiș, Hetiur, Tălmăcel 1, 2, 3 (A I), Râu Sadului (A VI), dar, cum am arătat, hainele de anglie sunt probabil o ultimă încercare a mamei de a împiedica cununia, după cum același scop trebuie să urmărească și hainele „de călugărie", cerute în Cața (A I). În Sebeșel (A I), mama își trimite fata să deschidă lăzile și să îmbrace rochițele. Variantele bucovinene manifestă interes pentru „papucași" (uneori, aceștia sunt „de hârtie") și „rochioară", în Ropcea (A I), Vicovu de Jos, Corcești, Mahala (A II); „brâu șerpăsc" este obiectul de îmbrăcăminte al miresei în Bucșoaia, Fundu Moldovei, Rodna 1 (A II), Hodârnău (A VI), brâu de in sau de fuior, în Orlat (A VI), pe când în Comana de Jos, în Fântâna 1, 2, „pe Olt" (A I), în Tătârlaua, Ardeal 2 (A II) și în Iclod (A III) i se cere să-și ia o „ie dintr-o mie", ultima imagine făcând parte și din baladele *Oleac*, *Oancea* și *Corbea*, după cum a arătat A. Fochi[120].

Probele secundare. Probele „clasice" de voinicie (construirea scării până la cer și a podului peste mare/vamă/pământ, ca și aducerea nașilor cosmici) sunt foarte răspândite; în schimb sunt deosebit de rare variantele în care e menționată funcția podului: pentru ca cei care vor trece pe el, să-și potolească setea cu apa din fântâna zidită pe el și să se roage pentru iertarea păcatelor protagoniștilor și a mamei lor (A I: Poiana Răchițelii, Bihor, Bichigi Severin, Muncelu Mic) sau pentru ca pe el să poată trece oameni de seamă, soldații și orfanii (A I: Dobric, Leșu 1, 3; A II: Trestia, Voivodeni, Someșeni; A III: Ciutelec). Rare sunt și informațiile privitoare la *accesoriile podului*. În unele variante, sora cere ca pe pod să fie săpată o fântână cu apă rece: Muncelu Mic, Poiana Răchițelii, Bihor, Bichigi-Severin (A I), Milașu Mare, Ardeal 1 (A III), Dobra (A Varia 1). Alteori se precizează că podul ar trebui să fie de ceară, în Cenadu Mare, Saravale, Geoagiu de Sus, Bihor, Someș Odorhei, Ardeal 5 (A I), Fundu Moldovei, Rodna 1, Giurgești (A II) și în Hodac (A IV); pe marginile podului ar trebui să fie plantați pomi de aur, în care păsări de aur să cânte jalea surorii: Cenadu Mare, Saravale (I), Mahala (A II), Șieu (A VII), Talpe-Drăgănești, Cupșeni (A IX); în fine, în Giulești și Stupca (A VII), pe pod ar trebui să fie așezată masa raiului.

Sistematizăm aici probele secundare care se cer a fi îndeplinite de protagonistul „Cununiei fraților".

1. Însușiri de magician. Sora cere ca fratele ei să facă 9 stoguri din două spice de grâu, în Geoagiu de Sus (A I), și „9 buți de vin de-o mie", dintr-un strugurel de vie, în Șard 2 (A I), în Pănade (A II), „pe Olt", în Orlat, la Hodârnău,

[120] Adrian Fochi, *Estetica oralității*. București, 1980, p. 296.

în Râu Sadului (A VI), prin urmare numai în județele Alba și Sibiu, adică în zone viticole.

2. Măturicea de aur sau argint. Într-o localitate din jud. Cluj și în alta din Hunedoara, Coasta și Basarabasa (A III), sora cere o măturice de aur sau de argint, cu care să mărture cerul de stele și pământul de „gozuri". Imaginea își are originea în colinde de mai multe tipuri: în cel referitor la fata care și-a pierdut baierul și salba, în cel despre „plânsul lui Iisus", ca și în așa-numitele „colinde de piatră" (Iisus se naște din piatră), în care, cu ajutorul măturicii de argint, ar urma să fie măturat pământul de „gozuri", deci să fie purificat de rele, iar „gozurile" ar urma să fie aruncate în iad[121].

3. Fântâna în vârf de munte, de unde să curgă apa în curtea surorii e prezentă în Rodna 2 (A II) și Năsăud jur 1 (A IV).

4. Proba găsirii. Protagonistul ar trebui să găsească două mere îngemănate, pe crengi uscate, în Vicovu de Jos (A II).

5. Amestecul anotimpurilor. Fratele ar trebui să aducă, la Rusalii, sloi de gheață din Dunăre și mure coapte din pădure, motiv atestat în numai trei localități Feleac (A II), Finteușu Mare (A III), Năsăud jur 2 (A IV). În lirica populară (F 418, F 418.1, F 418.2, F 418.3, F 418.4, F 418.5, F 418.6, F 419), el face parte din cântecul voinicului bolnav de lingoare, ca reproș mascat adresat iubitei: sloi de ghiață sunt brațele sau fața ei, iar mure negre sunt ochii ei; acest lung cântec liric e cunoscut mai ales în partea de vest a țării, dar cu unele atestări și în nord-estul Ardealului, în Bucovina și numai izolat în alte regiuni.

6. Aducerea unor vaci care să se mulgă singure. Acest motiv cu înfățișare modernă e prezent în Groșii Țibleșului (A I) și în Maieru (A VII).

7. Proba număratului: fratele ar trebui să numere firele de iarbă de pe 9 lunci, firele de păr de pe 9 junci sau 9 cai murgi, sau penele de pe doi cuci. Motivul figurează în Fofeldea (A I) și Pria (A IV). În lirică e răspândit în cântece din Ardealul de sud, din Banat, Bihor, Maramureș și Suceava, unele infiltrări fiind consemnate în Gorj și Galați (J 428, J 428.1, J 428.2, J 428.3, J 428.4, P 98, R 122). În cântecul liric e vorba de fata care declară că se va despărți de iubitul ei numai dacă mama lui va absolvi probe ale numărării menționate aici. Alteori, versurile trec în domeniul masculin, feciorul promițând căsătorie numai dacă fata va număra cele de mai sus.

8. Construirea unor mori: fratelui i se cere să zidească o moară sub fereastră, din care să curgă făina-n casă, în Maramureș (A II) și Cupșeni (A IX), o morișcuță de aramă, care să macine fără vamă, în Săcel (A II), Ilia-Sârbi (A

[121] Bartók 1968, p. 187–188, 247–248, 289–290. Cf. și Brătulescu, *op. cit.*, nr. 177 A.

IV) şi Maramureş 1, 2 (A VII), şi trei mori pe sub pământ, care să macine aur şi argint, în Năsăud jur 1 (A IV).

9. Bisericuţă cu 9 altare. În Petros 1, Livezeni, Uric, Bata, Salva, Ţibucani (A I), adică în sudul Ardealului, dar şi în răsaritul acestei provincii şi în nordul Moldovei, sora cere zidirea unei bisericuţe cu 9 altare. Această răspândire sugerează un împrumut din „Nunta Soarelui".

10. Holde şi colaci. În regiunile agricole care învecinează Sălajul cu Satu Mare şi cu Maramureşul, tânărul trebuie să dovedească pricepere în agricultură: să samene mai multe holde (de mălai, secară etc.) în Băseşti, Păuşa, Ortelec, Giurtelecu Hododului (A II) şi în Aluniş 1 (A III). Aceste localităţi formează o arie distinctă. Realizarea unor colaci uriaşi e cunoscută în patru subversiuni provenind din regiunea de contact între Sălaj, Maramureş şi Cluj: Agrij, Oarţa de Sus, Băiţa de sub Codru 1, 2 (A I), Voivodeni (A II), Agrij 1 (A III) şi Agrij 1, 2 (A IV). În schimb, în zonele nordice ale folclorului românesc, miresei i se adresează cererea de a face colaci de cununie, din 9 grâie: Vicovu de Jos, Mahala, Bucovina, Basarabia, Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos (A II), Voloca (A IV), Satu Mare, Giuleşti, Şieu, Maramureş 1, 2, 3, Slatina-Teceu 1, 2, Stupca (A VII).

11. Caii. Motivul cailor are mai multe funcţii în textele „Cununiei fraţilor": aducerea cailor de furat ne întâmpină în Jichişu de Sus, Braniştea, Călanu Mic, Ardeal 2 (A III) şi în Tiocu de Sus 3 (A V), iar a unui cal pintenog şi cu stea în frunte, în Vicovu de Jos (A II); caii servesc peţitorului la căutarea unei mirese, în Salva (A I); în Talpe-Drăgăneşti şi Cupşeni aflăm că protagonistul a spetit mai mulţi cai, iar în Straja, că a potcovit 9 cai (A VII), pentru a-şi căuta potriva; cu argumentul că are trei cai, fratele doreşte să-şi convingă sora să accepte cununia cu el, în Lăzăreni şi Silivaş (A III); uneori e vorba de 9 cai năzdrăvani, care pasc noaptea în rai, în Brebu 1, 2 (A III). Motivul celor trei cai de culori diferite (negru ca corbul, roşu ca focul, sur ca porumbul) e cunoscut în lirica populară (B 93) şi e răspândit mai ales în sudul Carpaţilor, cu unele infiltrări şi în Ardealul de sud, izolat şi în Moldova. În poezia epică, motivul ar fi, după A. Fochi, caracteristic pentru Transilvania, Bucovina şi Moldova, lipsind cu totul în Banat, Oltenia, Muntenia şi Dobrogea[122].

12. Proba „stârpirii" mării sau a Dunării pe trei locuri apare în Năsăud jur 1 (A IV) şi Maieru (A VII), la care adăugăm cultivarea florilor în strat de prund, în Rodna 2 (A II). În lirica populară e vorba despre secarea Oltului, pentru ca pe fundul lui să crească flori pentru fata iubită (J 64), motiv răspândit în zonele Bistriţa-Năsăud, Braşov şi Sibiu.

Metamorfoze. În Maramureş 3 şi în Slatina-Teceu 1 şi 2 (A VII), pentru a evita cununia cu fratele ei, sora anunţă că se va preface în floare „la domni în

[122] Adrian Fochi, *Estetica...*, p. 287–288.

fereastră" şi în pulbere pe drum de ţară, iar fratele răspunde că, în acel caz, el se va preschimba în cocişel şi o va găsi ori unde va fi. E o parte din cunoscutul „Cântec al metamorfozelor". În Maieru (A VII) e atestat motivul transformării mirilor în păsări pe care nu le mai vede nimeni.

Urmărirea fugarilor. În Cotârgaşi (A I) şi Maramureş 5 (A VII), mirii fug de familie şi societate, căutând un preot care să-i cunune, cu toate că sunt fraţi. Îi urmăresc fraţii şi surorile lor, care-i conving să renunţe la cununie, cu argumentul că ei vor găsi fiecăruia perechea potrivită, dar până la urmă ei rămân necăsătoriţi.

Preotul şi cununia. În cele mai multe variante, preotul cunună fără să ştie că mirii sunt înrudiţi. În schimb, în Crucişor, Someş Uileac, Sălsig, Tămăşeşti, Cotârgaşi (A I), ca şi în variantele Bucovina, Basarabia, Rodna 3, Maramureş (A II), în Vaşcău, Giuleşti, Onceşti, Maramureş 4, Straja (A VII), el e nedumerit că se întâmplă ceea ce n-a mai văzut (icoanele cad, lumânările se sting, Evanghelia plânge etc.) ori descoperă, pe baza asemănării dintre ei, că mirii sunt fraţi şi-i alungă din biserică; în Agrij 1 (A IV) şi Tătăruşi (A VII), preotul refuză să-i cunune; în Popeni şi Poiana Codrului (A I), el plânge împreună cu icoanele, iar în Vaşcău (A VII), unde preotul află că mirii sunt fraţi, după ce a început cununia, refuză să-i descunune.

Preot care cunună fraţi. Într-un număr foarte restrâns de variante, e tematizată ideea că nu orice preot se va angaja să cunune doi fraţi, dar, în Maramureş 1, 2 (A VII), mirele promite să caute până când va găsi un „popă anume", dispus la un asemenea act. Imaginea se concretizează în Ardeal 4 (A I), ca şi în Onceşti, Maramureş 4, 5 (A VII), unde protagonistul zice că va căuta un „popă din doi fraţi", care cunună, fără să întrebe dacă mirii sunt înrudiţi, sau care cunună pe cei fugiţi, pe cei înstrăinaţi sau pe toţi cei care şi-s dragi. Motivul „preotul care cunună pe cei fugiţi" figurează şi în cântecele lirice (C 564, C 564.1, C 564.2) din Transilvania, Banat şi Bucovina, la care se adaugă şi motivul cununiei fără bani, respectiv, „pe drum" (*C 564.3), care e cunoscut şi în sudul Carpaţilor.

Preot ameninţat cu spânzurarea. În Lunca (A II), un înger îl ameninţă pe preot că va fi spânzurat într-o margine de târg, pentru păcatul de a cununa frate cu soră. Cum am arătat ceva mai sus, motivul spânzurării la marginea târgului e caracteristic acelor cântece lirice în care e vorba de fata care refuză măritişul, mai ales din cauza soacrei rele (H 201) şi e atestat în Bistriţa-Năsăud, Maramureş şi în jurul Blajului.

Trei icoane cad şi trei se saltă. Patru localităţi hunedorene: Petros 1, Livezeni, Peştera, Uric (A I), aduc imaginea după care trei icoane cad şi trei se ridică, în momentul cununiei incestuoase.

Niciodată. În limbajul cotidian, pentru a spune că ceva nu se va întâmpla niciodată, e utilizată expresia „până va face plopul pere şi răchita vişinele", în

cadrul căreia felul copacilor neroditori, ca şi fructele pot fi înlocuite cu altele. Această expresie apare şi în variantele din Feleac (A II), Ardeal 2 (A III), Negrileşti (A IV) ale „Cununiei fraţilor". În lirica populară tânărul de însurat declară că nu-şi va abandona iubita, în ciuda faptului că e respins de mama acesteia, decât atunci când va face plopul nuci şi răchita mere dulci (J 431). Motivul dispune de o răspândire remarcabilă la sud de Carpaţi, dar şi în Banat, Hunedoara, Arad, Maramureş şi Bucovina de nord. El figurează şi în unele cântece de nuntă, consemnate de V. Alecsandri şi C. Negruzzi, pe la mijlocul secolului al XIX-lea[123].

Încercarea de anulare a tabú-ului incestuos. Cu totul neaşteptat, în două variante, adică în Groşii Ţibleşului şi Ardeal 4 (A I), Maica Domnului admite cununia fraţilor, iar în alte trei, adică în Mahala, în Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos (A II), ca şi în Stupca (A VII), Dumnezeu aprobă cununia acestora. Vom vedea mai încolo că şi în „Nunta Soarelui" unii informatori manifestă îngăduinţă faţă de intenţia fraţilor de a se cununa şi vom explica această inconsecvenţă a temei.

Ajutorul divin. Dumnezeu vine fratelui în întâmpinare în două situaţii cu totul diferite. Mai întâi, în momentul în care acesta vrea să urmeze sfatul mamei de a-şi căuta mireasă în lumea largă, Dumnezeu îi trimite „cal bun" (Comana de Jos, Caţa, „pe Olt", Fântâna 1, 2, Tălmăcel 3), ceea ce e menit să evite incestul. Fratele cere însă şi primeşte ajutorul lui Dumnezeu şi la ridicarea podului, în Caţa, „pe Olt", Fântâna 1, 2, Tălmăcel 3, 4, Vecerd, Boiţa, Leşu 2, Ardeal 4 (A I), Stremţ (A II), ca şi la construirea scării de ceară, în Comana de Jos, Gura Râului, Retiş, Păucineşti, Peştera, Bata, Ineu, Crucişor (A I), Voloca (A IV) şi Dobra (A Varia 1). De data aceasta, ajutorul divin se află în contradicţie cu logica textului, deoarece e menit să favorizeze incestul, fapt care va fi explicat mai încolo.

Argumentul sângelui. Refuzul cererii de cununie se face aproape totdeauna cu argumente de ordin religios. Doar în Berinţa, Mahala, Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos, Fundu Moldovei, Rodna 1, Tătârlaua (A II) şi în Stupca (A VII), Maica Domnului reproşează preotului cu argumentul ştiinţific că a amestecat sângele mirilor, iar în Ibăneşti (A V) îi reproşează că strică ţara jumătate. Argumentul sângelui e rostit şi de soră, care spune fratelui. „amândoi suntem de-un sânge", în Crasna, Vicovu de Jos 1, 2, 3, Bilca 1, 2, Dâmbovicioara 1 (A VIII).

Apocalipsa. În cursul cununiei se petrec fenomene apocaliptice, adică Luna se îneacă în sânge, iar Soarele se întunecă, în Voloca (A I), Basarabia, Bucovina, Rodna 2, Ardeal 4 (A II), Chiuzbaia, Zau de Câmpie (A III), Stupca (A VII). Motivul apare frecvent şi în colindele referitoare la „răstignirea lui Iisus"[124].

---

[123] Ap. Sevastos, *op. cit.*, p. 168.

[124] Brătulescu, *op. cit.*, nr. 186.

Chilia surorii. În categoria motivelor cu frecvență medie, dar care sunt răspândite pe suprafețe întinse, se numără și cel la care ne-am referit mai sus, al chiliei surorii, chilie pe care aceasta ar trebui să-și arunce cartea, cârja, floarea, ori de unde ar trebui să-și ia năframa etc. Sintetizând acum, constatăm că motivul a fost consemnat în Cața, Geoagiu de Sus, Groșii Țibleșului, Leșu 2, Cotârgași (A I), în Chelința, Baba, Coaș 1, 2, Vatra Dornei și Horodnicu de Jos, Bucșoaia, Fundu Moldovei 1, 2, Giurgești, Botoșana, Rodna 1, 2, Lunca, Feleac, Pănade, Știei, Bucium, Ardeal 1 (A II), în Urișor, Preluca Veche, Mihăiești 2, 3, Basarabasa, Călanu Mic, Brebu 1, 2 (A III), Bihor, Orșova, Hodac, Ardeal (A IV), în variantele „pe Olt", Orlat, Hodârnău (A VI), ca și în Tătărași și Ilișești (A VII). Observăm că cele 40 de variante care conțin acest motiv (aproximativ 15% din total) sunt răspândite pe o arie largă în care intră județele Maramureș, Bistrița-Năsăud, Suceava, Iași, Cluj, Alba, Sibiu, Hunedoara, Caraș-Severin, practic mai toată zona în care e cunoscută tema „Cununiei fraților". Chiar dacă densitatea localităților în care a fost menționat nu e prea ridicată, motivului îi revine un rol important în încercarea de a explica geneza personajului principal feminin. În lirica populară termenul chilie are și înțelesul de mormânt (Z 31.1).

Sinuciderea. Încheiem cercetarea motivelor cu încă unul de o frecvență mijlocie, acela al sinuciderii surorii prin înec. Un mănunchi de imagini reflectă momentul în care sora vrea să se sinucidă: ea e dusă de fratele ei de mână, deci ea cere să-i fie lăsată mâna liberă, pretextând că vrea să-și aranjeze cununa, în Tălmăcel 1, 2, Sebeșel, Salva, Țibucani (A I), să-și ridice „sucna din tină", în Șard 1, Ardeal 3 (A I), să-și sufulce rochia, în Retiș, Tilișca (A I); A II: în Fundu Moldovei zice că vrea să-și aranjeze cosița, în Rodna 1, să-și adune hăinuțele, în Bistrița Bârgăului, să-și „sufurce polițăle", iar în Trestia, să-și „deznoade primuța"; A III: în Râșca-Micești 2, pentru a-și dezlega „primuța", în Milașu Mare, pentru a mai vedea o dată ulița, în Zau de Câmpie, ca să-și ridice „sugna din tină", iar în Ardeal 1, pentru că o strâng cizmele; A VII: o strâng încălțările, în Satu Mare și Stupca, vrea să-și aranjeze cununa sau inelele, în Șieu și Giulești, vrea să ridice o podea din podul de lemn, ca să vadă Dunărea, în Maramureș 1, 2.

Motivul sinuciderii nu e caracteristic pentru zona intracarpatică, dar apare în destul de multe variante: Comana de Jos, Cața, „pe Olt", Fântâna 1, 2, Tălmăcel 1, 2, Retiș, Tilișca, Biscaria, Sebeșel, Șard 1, 2, Băița de sub Codru 2, Salva, Țibucani, ca și în Ardeal 1, 3, 5 (A I), apoi în Vicovu de Jos, Mahala, Vatra Dornei și Horodnicu de Jos, Bucșoaia, Fundu Moldovei, Rodna 1, Bistrița Bârgăului, Trestia, Pănade, Bucium (A II), Râșca-Micești 2, Râșca-Cristești,

Milaşu Mare, Răcătău, Zau de Câmpie, Ardeal 1 (A III), Hodac (A IV), „pe Olt", Râu Sadului (A VI), Satu Mare, Giuleşti, Şieu, Maramureş 1, 2, Stupca (A VII), Talpe-Drăgăneşti, Cupşeni (A IX), la care adăugăm varianta Marienescu, în care dorinţa de înec a miresei eşuează (A Varia 1), iar mireasa se otrăveşte, şi pe cele din Leşu 1, 2, 3 (A I), în care sora moare, dar felul morţii nu e precizat. Se poate vedea că motivul sinuciderii miresei e cunoscut în aprope 50 de variante, respectiv aproximativ 17% din totalul textelor înregistrate în interiorul curburii Carpaţilor şi în nordul Moldovei. Mai frecvent e în sudul Ardealului, dar şi în Ardealul de nord şi în nordul Moldovei, pe când în centrul provinciei apare doar izolat. S-ar putea presupune că prezenţa lui în versiunea „Cununia fraţilor" se explică prin influenţa versiunii „Nunta Soarelui".

Din cele de mai sus rezultă că motivele care compun „Cununia fraţilor" nu sunt numai frecvente şi rare, ci şi că spaţiul pe care au fost atestate poate fi întreaga zonă, din sudul Ardealului şi din Banat până în Maramureş, Bucovina şi Basarabia, sau numai o mică parte a ei, de la una-două localităţi până la câteva zeci. Acele motive care sunt cunoscute pe suprafeţe mici reprezintă partea caracteristică teritoriului respectiv, dar, după cum s-a putut vedea, ele sunt „implantări" în solul comun, naţional, fiind preluate din alte teme sau din alte specii, cunoscute şi acelea pe un teritoriu mai mare sau mai restrâns. Detaliile, ale căror rădăcini se găsesc, am putea spune, în straturi geologice, înfloresc, iată, pe de o parte în tema incestului fratern zădărnicit, pe de alta, în lirică, în colinde, în basme etc. Circulaţia motivelor nu e nici pe departe haotică. Acestea se orânduiesc în regiuni distincte şi vorbesc despre modul de viaţă al oamenilor, despre preocupările, gustul şi direcţiile în care ei îşi orientează creaţia artistică.

PARTEA A III-A

VERSIUNEA B: „NUNTA SOARELUI"

Am văzut că în „Cununia fraților" amândoi protagoniștii erau pământeni. În „Nunta Soarelui", locul fratelui pământean e luat de astrul zilei, Soarele, iar sora lui, la început, ca în versiunea A, pământeancă în cursul acțiunii, devine astrul nopții, Luna, adică „perechea" Soarelui, de care e însă despărțită pentru totdeauna. Această acțiune se concretizează în legende, în balade și, izolat, în colinde și pluguşoare.

Am arătat de asemenea că versiunea B „Nunta Soarelui" e mai unitară decât „Cununia fraților". Totuși, cele 245 documente ale acestei versiuni pot fi clasificate în următoarele subversiuni:

B I „Nunta Soarelui": credințe și legende (98 variante)
B II „Nunta Soarelui": balade, pluguşoare și colinde (144 variante)
B III „Nunta Soarelui": re-faceri moderne (2 variante)
B IV „Nunta Soarelui": un oicotip (1 variantă)

B I: „NUNTA SOARELUI": CREDINȚE ȘI LEGENDE

Balada despre „Nunta Soarelui" nu poate fi înțeleasă fără cercetarea credințelor și legendelor despre Soare și Lună. Căci între legendă și baladă are loc un permanent schimb de informație, cele două specii influențându-se reciproc. Dar credințele și legendele cu privire la Soare și Lună abordează un spectru mult mai larg decât tema nunții eșuate a acestora. Să ne referim pe scurt mai întâi la acestea.

B. I. 1. Biografia celor doi aștri[1]

Vechiul Testament arată că, după ce a făcut lumina, apoi cerul și pământul, Dumnezeu a zis: „Să fie niște luminători în întinderea cerului, ca să despartă ziua de noapte". Luminătorul mare avea să stăpânească ziua, iar luminătorul mic să

[1] O prezentare generală a acestui complex tematic poate fi citită în lucrarea noastră *Gândirea magico-religioasă la români. Dicționar.* București, 2001, s.v. *Luna, crai nou,* și *Soarele.*

stâpânească noaptea. „Dumnezeu i-a aşezat pe întinderea cerului, ca să lumineze pământul“ (Geneza 1. 14–18).

Tradiţia populară ştie că cei doi luminători sunt creaţia lui Dumnezeu, dar există şi câteva diversificări ale genezei celor doi aştri: după unii, Soarele ar fi fiul Sf. Duminici sau ar fi fiica lui Dumnezeu, deci ar fi de gen feminin; alţii spun că la începuturile lumii ar fi existat doar Luna, iar oamenii lucrau la lumina ei ziua şi noaptea, şi că în noaptea Naşterii lui Iisus Hristos ar fi răsărit pentru prima oară luceafărul de seară, steaua polară, iar dimineaţa a răsărit Soarele. El întruchipează pe Iisus Hristos şi este cel mai frumos şi mai neprihănit tânăr pe care şi-l poate închipui mintea omenească.

Luna e tot o creaţie a lui Dumnezeu, dar creaţia populară cunoaşte şi câteva mituri rare ale genezei ei: se zice că ea ar fi fost creată de Dumnezeu din cremenea şi din argintul adus de diavol şi că ar fi fost ridicată la cer de opt draci; se mai povesteşte că, la începuturile lumii, o femeie ar fi născut doi drăcuşori şi că unul dintre ei a scos celuilalt ochiul stâng; afară din orbită, ochiul a crescut repede şi a zburat la cer, prefăcându-se în Lună. Se mai spune că Luna ar fi fost fata unui pescar sărac, care a fost luată în căsătorie de Soare, dar ea s-a comportat atât de rău cu soacră-sa, încât soţul ei a blestemat-o să fie Lună.

În contrast cu genul gramatical al celor două denumiri ale aştrilor, în limba română există regiuni în care Soarele e considerat a fi femeie, iar Luna bărbat; după alte tradiţii, Luna ar fi femeie vara, dar iarna ar fi bărbat.

La începuturile lumii, Soarele şi Luna erau oameni ca noi, dar emanau aceeaşi căldură şi lumină ca azi. Pe atunci, ei umblau pe pământ, parcurgând aceeaşi rută, unul ziua, altul noaptea, de la răsărit spre apus, ca mai târziu pe cer. După ce Dumnezeu a făcut bolta cerească, i-a aşezat pe cer: a) la cererea lor, pentru că drumurile pe care umblau ei atunci „erau foarte rele“; b) pentru că oamenii nu mai puteau suporta căldura pe care o emana Soarele, în imediata lor apropiere; c) pentru că Soarele a vrut să se căsătorească cu soră-sa Luna şi, din dorinţa de a evita săvârşirea incestului dintre frate şi soră, Dumnezeu i-a aşezat pe bolta cerească la o asemenea distanţă unul de altul, încât să nu se poată ajunge niciodată.

Soarele răsare în fiecare zi în Poarta Raiului, având înfăţişarea unui copil deosebit de frumos, ca unul la vârsta de şapte ani, dar până seara devine un moşneag. Îl îmbătrânesc relele pe care le săvârşesc oamenii pe pământ şi pe care el le vede de pe bolta cerească. După baia nocturnă pe care i-o pregăteşte maică-sa, îşi redobândeşte însă tinereţea şi frumuseţea.

După alt mit rar întâlnit, dar cunoscut şi în cultura Maya, la început ar fi existat două Luni, una îl însoţea pe Soare ziua, în drumul lui pe cer, alta păzea, singură, noaptea, câmpul cu stele; ele îşi schimbau rolurile tot la 30 de zile, dar, o dată, Luna de zi a întârziat, ceea ce a înfuriat-o pe cea de noapte, care a luat-o de păr şi a aruncat-o în mare, de unde n-a mai putut ieşi.

Credinţele şi legendele prezintă Soarele şi Luna ca sfinţi. Ei sunt un dar de la Dumnezeu. Soarele e „ochiul de zi" al lui Dumnezeu, pe când Luna e „ochiul de noapte", „tronul" sau „cununa" Domnului.

Atât Soarele cât şi Luna sunt fiinţe erotice, dar de feluri diferite, după cum se poate vedea şi din cântecul narativ de care ne ocupăm. De Soare s-au îndrăgostit unele fete, care au fost preschimbate, de Soare sau de maică-sa, în flori (Floarea Soarelui[2], Cicoarea[3]) sau în păsări (Ciocârlia[4], Rândunica[5]). Se mai spune că el ar fi avut ca mireasă pe Sf. Barbara, că a iubit o pământeancă, o văduvă sau pe fata unui văduv, că a răpit o nevastă măritată sau că ziua avea înfăţişare animalieră, iar noaptea lua chipul unui tânăr de neîntrecută frumuseţe. Mama lui a dorit să-l căsătorească şi i-a adus o mireasă, pe care a închis-o într-un fel de „cameră oprită", dar mirele ei dintâi a răpit-o. O legendă spune că Soarele s-a preschimbat în peşte şi a luat în căsătorie, succesiv, pe cele trei fiice ale unui pescar; primele două l-au părăsit, deoarece nu suportau să fie singure toată ziua, iar cea mai tânără era gata să fie mâncată de mama Soarelui, motiv pentru care soţul ei a salvat-o, preschimbând-o în Lună. Altă legendă spune că Soarele s-ar fi îndrăgostit de fiica unui împărat şi ar fi vrut s-o ia de soţie, dar a fost refuzat, pentru că „nu avea avere".

Luna e victima propriei ei frumuseţi. Legendele, ca şi balada, o prezintă la vârsta fecioriei, dar nestăvilita pasiune pe care o trezeşte, fără vină, în sufletul Soarelui, o face să sfârşească tragic: pentru a nu păcătui cu fratele ei, îşi curmă viaţa. E răsplătită pentru gestul ei prin aceea că e aşezată pe bolta cerească, pentru a fi admirată veşnic de îndrăgostiţi. Despre ea nu se povesteşte că ar fi avut legături de dragoste cu vreun fecior; ea rămâne chipul feminin ideal, neprihănită până la capăt, sfântă. Destinul ei tragic rezultă, pe de altă parte, din faptul că, la fel de frumoasă şi de luminoasă iniţial ca Soarele, faţa ei a fost mânjită cu noroi sau cu balegă de vacă, pentru a nu stârni dragostea fierbinte a

---

[2] Ion Taloş, *Gândirea magico-religioasă la români*, s.v. *Floarea Soarelui*.
[3] Id., *ibid.*, s.v. *Cicoarea*.
[4] Id., *ibid.*, s.v. *Ciocârlia*.
[5] Id., *ibid.*, s.v. *Rândunica*.

fratelui ei. Lunei i se conferă o putere supraumană, fetele fecioare rugându-i-se să le mărite cât mai curând, şi atribute materne, mamele oferindu-şi copiii bolnavi spre adopţie şi vindecare.

Multe povestiri se referă la petele din Lună, care l-ar reprezenta pe Cain ducând în spate corpul neînsufleţit al lui Abel ori pe ciobanul mioritic salvat de Dumnezeu pentru a nu fi uicis de ortaci. Luna joacă un rol extraordinar în viaţa omului, după cum rezultă din riturile cele mai diverse.

B. I. 2. Legendele despre căsătoria Soarelui

Avem la dispoziţie 98 de legende cu privire la căsătoria Soarelui. Dintre ele, 71 sunt publicate acum pentru prima oară. Unele sunt vădit prelucrate de culegători. Izvoarele utilizate de noi sunt următoarele:

a) colecţiile de credinţe şi legende publicate în secolul al XIX-lea şi al XX-lea;

b) Răspunsurile la *Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română,* chestionar lansat de B. P. Hasdeu în 1884/85;

c) Răspunsuri la *Cestionariu despre tradiţiunile istorice şi anticităţile ţerilor locuite de români, partea I, 1893 şi partea a II-a, 1895,* lansat de N. Densuşianu;

d) Răspunsurile la chestionarul *Pământul, apa, cerul şi fenomenele atmosferice după credinţele şi povestirile poporului,* lansat de Ion Muşlea în 1934, în cadrul Arhivei de Folclor a Academiei Române.

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător şi data culegerii	Unde se găseşte textul
	Arad			
1	Şicula 1		A. Borcuţiă-Cercel, 1939	AFC 990, 7
2	Şicula 2		A. Borcuţiă-Cercel, 1939	AFC 990, 9
	Hunedoara			
3	Cârneşti	Hâcă Pascu, 53 a	Petriu Manasie 1934–35	AFC 684, 1–4
	Sibiu			
4	Gura Râului	M. Stoiţă	I. Pop-Câmpeanu	Comoara s. 1923, 30
	Caraş-Severin			
5	Valea Mare 1	Gh. Zăpria, 34 a	Gh. Fată, 1934	AFC 692, 36–9
6	Valea Mare 2	P. Ivaşcu	Gh. Fată, 1934	AFC 692, 36
	Mehedinţi			
7	Balta		Pr. I. Popescu	Densuşianu 4555, 228–228v
8	Zegaia 1	D. Guţuleanu, 57 a	M. I. Simcelescu, 1934	AFC 699, 38

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător şi data culegerii	Unde se găseşte textul
9	Zegaia 2.	M. Simcelescu, 21 a	M. I. Simcelescu, 1934	AFC 699, 40
10	Valea Copcii	M. Gr. Munteanu, 45 a	I. N. Dumitrescu-Bistriţa, 1934	AFC 662, 8–9
11	Cojmăneşti		Dem. Păsărescu, 1934	AFC 689, 28–31
12	Vlădaia	D. Ion, 80 a.	C. Rădulescu-Codin	Rădulescu-Codin 1910, 14 = Pamfile 1915, 150
13	Baia de Aramă		I. D. Spineanu	Hasdeu, Răspunsuri, IX, p. 9
14	Jud. Mehedinţi		C. Diţescu	Viaţa lit. I, nr. 28 = Pamfile, 1915, 106–13
	Dolj			
15	Gângiova		C. Demetrescu, 1896	Densuşianu 4555, 81
	Gorj			
16	Porceni	B. I. Predoiu, 84 a	V. I. Oprişiu	AFC 1471
17	Ţânţăreni		N. Pretorian	Hasdeu, Răspunsuri, V, 479v
	Vâlcea			
18	Slătioara			Fochi, Datini, 333
19	Nemoiu			Brill 1994, I, 91
21	Stăneşti			Otescu 1906/7, 488
20	*Vâlcea (?)*			Ciauşanu 1914, 84
	Olt			
22	Aluniş	Gr. I. Bădescu, 63 a	Gh. Bădescu, 1932	AFC 392, 48
	Argeş			
23	Mozăceni		I. Cruceană, 1934	AFC 725, 39–41
24	Muscel 1			Rădulescu-Codin 1910, 107
25	Muscel 2			Rădulescu-Codin 1910, 4
	Teleorman			
26	Socetu		I. Manoilescu	Densuşianu 4557, 525
27	Suhaia		M. Bunescu	Densuşianu 4557, 537
28	Gâşteştii Români		indescifrabil, nedatat	Densuşianu 4557, 628
29	Belitori		indescifrabil, 1896	Densuşianu 4557, 392
30	Tătărăşti		Em. Popescu, 1896	Densuşianu 4557, 557
31	Drăcşeni		A. Popescu	Densuşianu 4557, 410
32	Bragadiru		I. Florescu	Densuşianu 4557, 367v
	Prahova			
33	Drajna de Sus		D. Basilescu, 1897	Densuşianu 4557, 258v
34	Mărginenii de Sus		fără indicaţii	Densuşianu 4557, 265v
35	Ezerile		I. Otescu	Otescu 1906/7, 487
36	Călugăreni		I. Otescu	Otescu 1906/7, 488
	Dâmboviţa			
37	Băneşti-Beşteloaia		G. I. Dobrescu, 1934	AFC 657, 12

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător și data culegerii	Unde se găsește textul
38	Bilciurești		Stan Stăncescu	Hasdeu, Răspunsuri, IV, 58v
39	Cetățeni		Const. Costăchescu [?]	Hasdeu, Răspunsuri, IX, 195
	Ialomița			
40	Podulupi	C. Em. Munteanu	Gh. P. Nicolae, 1934	AFC 688, 15–6
41	Coșereni		Demetriu Georgescu, 1885	Hasdeu, Răspunsuri, VII, 165
42	Șocariciu		P. Theodorescu, 5.5.1885	Hasdeu, Răspunsuri, VII, 490
43	Elisa-Stoenești			Fochi, Datini, 333
	Constanța			
44	Biul-Biul		N. Lungulescu	Densușianu 4553, 123
45	Seimenii Mari		D. Rozoleanu	Densușianu 4553, 257
	Tulcea			
46	Somova		St. Voinea, 1885	Hasdeu, Răspunsuri, XIV, 449v
47	Niculițel		N. Ludovic	Hasdeu, Răspunsuri, XIV, 406
	Brăila			
48	Ciacâr		D. Michăescu, 1896	Densușianu 4556, 227–227v
	Buzău			
49	Cotorca		C. Vasile, 1936	AFC 874, 25
50	Găvănești	Stan Bădicu, 60 a	Gh. Ionescu, 1896	Densușianu 4556, 418–418v
51	Dara	M. Rotaru	D. Popescu, 1896	Densușianu 4556, 408
	Galați			
52	Băleni		indescifrabil, 1896	Densușianu 4558, 34v
53	Bereşti		A. Pârvan, 1896	Densușianu 4558, 39
54	Țepu			Pamfile 1915, 61–62
	Vrancea			
55	Dumitrești			IBr ms 148, 10
	Bacău			
56	Pânceşti		Gh. Gherghescu, 1896	Densușianu 4560, 143
57	Buhoci 1		C. I. Muraru, 1935	AFC 718, 8–9
58	Buhoci 2		G. Todiriu	Dens. 4558, 8
59	Vâlcele	T. Leonte, 83 a	C. Pâslaru, 1936	AFC 869, 40–3
	Vaslui[6]			
60	Ivănești		I. Andreescu, 1896	Densușianu 4560, 525
	Iași			
61	Uda		E. Gh. Stan, 1938	AFC 964, 10–11
62	Popești		N. Pomârleanu	Densușianu 4559, 418
63	Bivolari	Gh. P. Suditu	L. Berdan, L. Cireș	AFMB mg. 297, I, 4

[6] O lungă prelucrare literară a legendei noastre publică T. Popovici (*Povestea Soarelui*. În: Sămănătorul 8, 1909, p. 255–259, 298–303), ca fiind din Zorleni-VS.

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Nr. crt.	Originea de origine	Informator	Culegător şi data culegerii	Unde se găseşte textul
	Neamţ			
64	Siliştea		D. Românescu, 1896	Densuşianu 4558, 316
65	Târzia 1	C. I. Rusu, 57 a	O. Sturzu, 1935–36	AFC 804, 18–20
66	Târzia 2	I. V. Dascălu, 60 a	O. Sturzu, 1935–36	AFC 804, 21
67	Târzia 3	M. C. Popa, 67 a	O. Sturzu, 1935–36	AFC 804, 20-21
68	Târzia 4	C. I. Rusu, 57 a	O. Sturzu, 1935–36	AFC 804, 23
69	Nemţişor		A. Moisei	Brill 1994, I, 75–77
	Suceava			
70	Broşteni		M. Lupescu, 1896	Densuşianu 4559, 252v
71	Frătăuţii Noi	V. Moisiuc, 46 a	L. Cireş I. H. Ciubotaru, 1971	AFMB mg. 49, I, 11
	Botoşani			
72	Botoşani 1		I. Lupu	Niculiţă-Voronca 1903, 590
73	Botoşani 2			Niculiţă-Voronca 1903, 590
74	Cândeşti 1	T. Ciornenchi	D. Ahriţculesei, 1934	AFC 719, 18–9
75	Cândeşti 2	V. M. Ahriţculesei	D. Ahriţculesei, 1934	AFC 719, 19
76	Cândeşti 3	Gh. Ungurenaşu	D. Ahriţculesei, 1934	AFC 719, 19
77	Oroftiana de Sus	C. Axinte	N. Axinte, 1934	AFC 654, 24–5
	Maramureş			
78	Dragomireşti		E. Dobozi-Faiciuc	Dobozi-Faiciuc 1998, 281–82
	Ucraina şi Republica Moldova			
79	Jorjiniţa-Soroca	P. Hulioaie, 73 a	P. Vovcă, 1934	AFC 680, 6–9
80	Cruglic 1 Orhei		Th. Pletos, 1934	AFC 834, 6
81	Cruglic 2-Orhei		Th. Pletos, 1936	AFC 834, 6–7
82	Pelinei-Cahul	T. Acriş	D. Vlase, 1937	AFC 951, 56–7
83	Ceamaşir-Ismail	T. Chistrui, 98 a	M. Starăş, 1934	AFC 672, 32–33
84	Şicovăţ 1-Lăpuşna		I. Gr. Mareş, 1934	AFC 628, 27–28
85	Şicovăţ 2-Lăpuşna		I. Gr. Mareş, 1934	AFC 628, 28–9
86	Mahala			Niculiţă-Voronca 1903, 591
87	Roşa-Cernăuţi (?)			Niculiţă-Voronca 1903, 590
88	Mihalcea-Cernăuţi (?)			Niculiţă-Voronca 1903, 589
89	Camina-Cernăuţi (?)			Niculiţă-Voronca 1903, 590

BCU "CAROL I" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Unde se găsește textul
	Variante a căror localitate de origine nu e consemnată			
90	Sudul Ardealului [?]			Gaz. Trans. 1891, nr. 5, p. 3–5
91	Satulung (Săccle-BV?)			Dogariu 1895, nr. 262
92	Banat			Schott 1845, 283–4 = Schott 1971, 297–8 = Marian, 1903, 131 = Schott 2003, 283
93	Eminescu			Eminescu 1977, 148
94	Muntenia 1			Stăncescu 1970, 413–417
95	Muntenia 2			Brill 1994, I, 89–90
	Ținuturi aromâne			
96	Legende aromâne 1 [Murnu]			Pamfile 1915, 150–51
97	Legende aromâne 2 [P. Papahagi]			Pamfile 1915, 151–52
98	Legende aromâne 3 [Weigand]			Weigand, Jahresbericht 3, 1896, 163

Sudul Transilvaniei: Arad, Hunedoara, Sibiu

Acestea sunt singurele ținuturi ardelene din care cunoaștem legende referitoare la cei doi aștri ca frați. În Șicula-AR se povestește că Soarele era un flăcău foarte frumos, năzdrăvan, care s-a dat în dragoste cu sora lui, iar ca pedeapsă, mama lor i-a preschimbat în Soare și Lună, pentru a-i despărți pentru totdeauna. În Cârnești-HD se spune că Soarele și Sânziana erau frați. Dintr-un motiv pe care informatorul declară că nu-l cunoaște, Dumnezeu l-a pus pe Soare pe cer, de unde se uită neîncetat pe pământ, pentru a o zări pe soră-sa. Doar în dimineața zilei de Sânziene pot fi văzuți dansând împreună, până când Soarele se ridică atât de sus, încât soră-sa nu-l mai poate ajunge. Ei se vor revedea în aceeași zi a anului următor. În Gura Râului-SB legenda nu cunoaște motivul incestului. Aici, un împărat avea o fată deosebit de frumoasă, care a refuzat pe toți pețitorii, în afară de Soare. S-a căsătorit cu el, dar nu-i putea vedea fața. Ea urmează sfatul mamei ei de a se uita la el „prin botă", adică printr-o doniță, în care să pună o lumânare aprinsă, în timp ce acesta va dormi. Procedând astfel, a fost fascinată de frumusețea bărbătească a Soarelui și nu și-a mai putut desprinde privirea de la el. O picătură de ceară a căzut însă chiar pe ochii Soarelui. El s-a trezit și a blestemat-o să-l revadă doar după ce va parcurge atâta cale, încât va rupe „o pereche de opinci de fier și o bâtă de oțel". Mânată de dorința irezistibilă de a-l revedea, ea pornește în căutarea lui și, tocmai când i se rupeau opincile și bâta, îl descoperă „într-o fereastră". Soarele n-a mai dorit s-o ia de nevastă, ci a

prefăcut-o într-o floare – floarea-soarelui –, care să se uite veşnic după el. Se vede limpede că povestitorul împrumută elemente din basmul lui *Amor şi Psyche* şi din legenda *Cicoarei.*

Caraş-Severin

Din Banat cunoaştem legende localizate numai în judeţul Caraş-Severin. După un text din Valea Mare, Soarele s-a dus la Dumnezeu pentru a-i cere voie să se însoare cu soră-sa, Luna, căci ei erau singurii de vârsta lor, care rămăseseră necăsătoriţi. Dumnezeu a convocat toţi îngerii pentru consultări, dar a trimis albina să-l aducă şi pe diavol. Ştiind că acesta obişnuieşte să vorbească singur, albina trage cu urechea la mormăielile lui şi află că diavolul s-ar bucura ca Soarele şi Luna să se căsătorească, deoarece el prevedea că aceştia vor avea copii, deci vor exista mai mulţi sori, iar lumea va lua foc de atâta căldură. Acest lucru îi va înlesni obţinerea cât mai multor suflete. Văzând pericolul care ar fi ameninţat omenirea, Dumnezeu a hotărât să împiedice căsătoria celor doi.

În aceeaşi localitate, Valea Mare, se mai povesteşte că Soarele ar fi fost un june foarte frumos, care s-a căsătorit cu soră-sa, în ciuda împotrivirii părinţilor şi a rudelor lui. În noaptea nunţii, înainte de săvârşirea păcatului, Dumnezeu i-a preschimbat în Soare şi Lună, condamnându-i să fugă veşnic unul după celălalt, dar să nu se ajungă niciodată. Iar de-ar fi să se ajungă vreodată, atunci are să aibă loc sfârşitul lumii.

Mehedinţi

Judeţul Mehedinţi e o zonă de frecvenţă foarte ridicată a legendelor. În Balta suntem informaţi că Soarele a vrut să ia ca soţie pe soră-sa, motiv pentru care Dumnezeu i-a prefăcut în aştri. În Zegaia, fratele şi sora, dornici să se căsătorească, sunt blestemaţi de către părinţii lor să fugă veşnic unul după altul, dar să nu se poată ajunge niciodată. Dumnezeu i-a preschimbat în aştri. Tot în Zegaia e cunoscută legenda după care Soarele se întâlnea seară de seară, în chip de fecior, cu cea mai frumoasă fată din sat, dar aceasta nu-i cunoştea identitatea. În momentul în care a aflat cine era partenerul ei, fata nu s-a mai prezentat la întâlnire. De aceea, Soarele a blestemat-o să se prefacă în floare de cicoare.

În Valea Copcii e vorba de doi copii de împărat. Băiatul s-a îndrăgostit de sora lui, care se numea Luna. Aflând de pasiunea fratelui ei, aceasta cade bolnavă şi povesteşte împărătesei cauza bolii ei. Împăratul află şi el şi începe să-şi dușmănească fiul. Împărăteasa cere intervenţia lui Dumnezeu, care îi preface în Soare şi Lună. Soarele scaldă cu razele lui toate plantele şi florile de pe pământ, pentru ca acestea să-l roage pe Dumnezeu să-i dea pe soră-sa ca soţie. Câteodată se înfurie şi arde totul în cale, dar Dumnezeu trimite nori şi ploaie, care-i mai potolesc sufletul.

În Cojmăneşti se zice că Dumnezeu şi Sf. Petru ar fi văzut pe malul unei ape, cum se jucau împreună două pietricele. Pe una o prefac în bărbat pe care îl trimit la răsărit, pentru a stăpâni lumea în cursul zilei, pe cealaltă o prefac în femeie şi o trimit la apus, pentru a o stăpâni noaptea şi, în felul acesta, să nu se mai întâlnească niciodată. La vârsta căsătoriei, băiatul s-a prezentat în faţa lui

Dumnezeu, cerându-i permisiunea de a se însura. A fost trimis pe pământ, să-şi găsească perechea, dar s-a întors după nouă ani, fără succes, şi a cerut-o pe soră-sa. Dumnezeu l-a prevenit că va intra în iad pentru un păcat ca acela, dar el tot nu abandonează dorinţa de a se cununa cu soră-sa. Trecând cu convoiul nupţial peste o punte de ceară, Luna alunecă şi cade în apă. Soarele se aruncă după ea, dar n-o găseşte. Luna iese mai devreme din apă şi fuge luând un asemenea avans, încât Soarele n-o mai poate ajunge. Ei au fost blestemaţi să fugă veşnic unul după celălalt.

În Vlădaia, rolul Soarelui e luat de împăratul Traian, care avea o singură soră şi dorea s-o ia de soţie. Ea încearcă să scape, dar nu era chip, căci Traian, care „bătuse toate limbile de pe pământ", „o prindea, chiar în gaură de şearpe să se fi vârât". Ea i-a cerut să ridice podul peste Dunăre, dar, când să treacă peste el, s-a smucit din mâinile lui, s-a aruncat în marele fluviu şi a murit.

În Baia de Aramă, Soarele şi Luna erau doi copii de împărat, pe care Dumnezeu dorea să-i unească, dar când vrea el, nu vrea ea şi invers, încât i-a pedepsit, aşezându-i pe cer la mare distanţă, ca să nu se mai ajungă niciodată.

Într-o prelucrare literară din judeţul Mehedinţi, Soarele cere lui Dumnezeu îngăduinţa de a se căsători cu soră-sa. Acesta îl poartă prin iad, arătându-i la ce pedepse sunt supuşi cei care păcătuiesc cu surorile lor, dar Soarele nu se înspăimântă. Tocmai când nunta începuse, apare printre oaspeţi şi Ariciul. Acesta îi uimeşte pe nuntaşi prin faptul că în loc de fân oferă calului său jăratec. Întrebat de ce procedează astfel, Ariciul răspunde că, dacă Soarele se va căsători, va avea copii, deci vor fi mai mulţi sori pe cer şi, de atâta căldură, se va usca totul; el vrea să-şi înveţe calul de pe acum cu această hrană. Nunta continuă, dar Dumnezeu trimite telegarii să-i răpească pe miri înainte de a intra în patul conjugal. Aduşi în faţa lui Dumnezeu, acesta îi blestemă să trăiască despărţiţi pe veci, luminând unul ziua, iar celălalt noaptea.

Dolj

În Gângiova ne întâmpină un motiv rarisism: ziua de 8 iulie, când „arde piatra în apă", e ziua în care Luna s-a dus cu fratele ei, Soarele, la cununie şi a vrut să treacă peste o punte de ceară, dar a căzut în mare; la 16 ianuarie a fost prinsă de Sf. Petru, ca mreană; în fine, în amintirea logodnei cu soră-sa, Soarele dansează la Sânziene de trei ori, pe loc: la prânz, la amiază şi la chindie.

Gorj, Vâlcea, Olt

În Porceni-GJ, căsătoria dintre Soare şi Lună nu e încuviinţată de Dumnezeu, la gândul că ar putea avea copii şi, de atâţia sori, s-ar aprinde pământul, pe când în Ţânţăreni-GJ, Dumnezeu promite Soarelui să-i dea pe soră-sa de soţie, dar numai dacă va reuşi s-o prindă; totodată Dumnezeu îi pune să lumineze unul ziua, iar altul noaptea şi, pentru ca Luna să nu se îndrăgostească de fratele ei, a orbit-o. În Slătioara-VL a fost atestată legenda după care Traian s-a îndrăgostit de o fată, căreia i-a propus să-l iubească; ea îi cere să facă pod peste Dunăre, dar, după ce l-a făcut, i-a mărturisit că e sora lui şi s-a aruncat de pe pod în Dunăre. În Stăneşti-VL şi în Aluniş-OT se spune doar că

Soarele şi Luna ar fi fost fraţi şi că ei nu se pot ajunge niciodată, căci aşa au fost soroci ţi de Dumnezeu, iar în Nemoiu-OT se zice că Soarele şi Luna erau fraţi de cruce, dar ea era „mai văzută" decât Soarele. Acesta „au aruncat cu humă în faţa lunii, din care cauză ea a orbit de un ochi". Prin judeţul Vâlcea se cunoaşte şi legenda după care Soarele a mânjit faţa Lunii cu balegă de vacă, pentru a nu se mai putea lăuda că-l întrece în frumuseţe.

Argeş, Teleorman, Dâmboviţa, Prahova, Ialomiţa

Din Mozăceni-AG şi din Socetu-TR, avem rezumate ale baladei. În Drăcşeni-TR se povesteşte că Luna şi Soarele erau copiii lui Dumnezeu; ei s-au îndrăgostit, iar Dumnezeu i-a blestemat să nu se mai poată întâlni. Câteva documente teleormănene, provenite din Suhaia, Gâşteştii Români, Belitori, Bragadiru şi Tătărăşti, la care se adaugă altele, din Drajna de Sus-PH şi din Băneşti-Beşteloaia-DB, par să nu fie altceva decât informaţii, unele nesigure, cu privire la circulaţia baladei. În Bilciureşti-DB se zice că Soarele şi Luna nu ştiau că sunt fraţi, iar Dumnezeu i-a îndepărtat unul de altul, pentru a nu se putea căsători. În Cetăţeni-DB se spune numai că Soarele, când a vrut să se căsătorească cu soră-sa, Luna, a împrumutat lumină de la stele, spre a se împodobi cu ea, dar le-o restituie numai puţin câte puţin, noaptea. Din Ezerile-PH e publicată legenda despre participarea Ariciului la logodna Soarelui cu Luna şi despre hrănirea cailor lui cu pulbere din curtea Soarelui; o legendă din Călugăreni-PH spune că Luna era iniţial la fel de luminoasă ca Soarele, dar Dumnezeu a ascuns-o în fundul mărilor, pentru ca Soarele să n-o poată vedea şi să renunţe la dragostea pentru ea. Aşa s-ar explica diminuarea luminozităţii Lunii. Din Podulupi-IL ni se oferă un rezumat al baladei, iar din două localităţi muscelene neindicate cunoaştem legenda după care Dumnezeu a mânjit faţa Lunii, urâţind-o, ca să nu-i mai fie dragă Soarelui. Din Elisa-Stoeneşti-IL a fost înregistrată legenda despre pasiunea împăratului Traian pentru soră-sa, despre condiţia ridicării podului peste Dunăre şi despre sinuciderea surorii în marele fluviu. În Coşereni-IL se povesteşte că Soarele şi Luna au fost blestemaţi de Dumnezeu să nu se întâlnească niciodată, iar în Şocariciu-IL că Luna a refuzat să-l ia de soţ pe fratele ei şi că de atunci se gonesc neîncetat.

Constanţa, Tulcea

În Biul-Biul-CT, se crede că Dumnezeu era tatăl celor doi fraţi şi că el i-a blestemat să alerge unul după altul, fără a se mai putea întâlni vreodată, iar la Seimenii Mari-CT se arată că Soarele şi Luna sunt două făpturi sfinte, că ei au fost fraţi şi că acum sunt certaţi, deoarece Soarele a vrut s-o ia pe soră-sa de soţie. Aceasta a fugit de dânsul şi l-a blestemat să n-o ajungă niciodată. Fuga surorii ar fi cauza depărtării fraţilor şi în Somova-TL, pe când în Niculiţel-TL, frumuseţea incomparabilă a celor doi aştri a făcut ca ei să se considere fraţi.

Brăila

Județul Brăila e reprezentat aici printr-o singură informație. În Ciacâr se zice că protagoniștii noștri au fost doi frați frumoși, că ea se numea „Ileana Cosânzeana, cosiță de aur", și că, după ce Soarele n-a găsit nicăieri în lume o fată ca soră-sa de frumoasă, a vrut s-o ia de soție pe aceasta; ea s-a aruncat în mare și s-a prefăcut în mreană. A fost scoasă cu năvodul, iar Dumnezeu a hotărât ca ei să nu mai poată fi împreună niciodată și i-a așezat, pe imensa boltă cerească, pe unul la răsărit, iar pe celălat la apus.

Buzău

Din județul Buzău dispunem de trei informații. În Cotorca ni se oferă mai degrabă un fragment de baladă, dar se adaugă că cei doi au fost blestemați de mama lor să nu se mai poată întâlni. În Găvănești sunt rezumate toate momentele esențiale ale baladei și se arată că numele fetei era Ilina. Un „cântec-poveste" din Dara arată că la nunta Soarelui a fost invitat și Ariciul, care a sosit cu caii lui și le-a oferit ca hrană pulbere în loc de iarbă și fân, pregătindu-i astfel pentru vremea când Soarele și copiii lui vor usca toată vegetația, iar animalele vor putea fi hrănite numai cu „fân din drum".

Galați, Vrancea

Pe măsură ce urcăm în Moldova situația temei începe să se modifice, adică motivul incestului zădărnicit începe să scadă în intensitate și frecvență. În Băleni-GL se spune doar că Soarele și Luna au fost frați, pe când în Berești-GL se vorbește de un flăcău și o fată, fără a se spune că erau frați, și au vrut să se căsătorească; Dumnezeu i-a despărțit, făcând ca unul să lumineze ziua, iar celălalt noaptea și să nu se mai întâlnească. În Dumitrești-VR, când mama a văzut că între copiii ei „s-a încins o dragoste nebună", i-a blestemat să nu se mai poată întâlni niciodată. În fine, în Țepu-GL, sora refuză căsătoria cu Soarele, spunând: „Decât așa, mai bine să mă mânânce racii și peștii mărilor!" De atunci, Soarele trimite în fiecare lună racii și peștii mărilor s-o mănânce pe soră-sa.

Moldova centrală: Bacău, Vaslui, Neamț, Iași

Din Moldova de Mijloc cunoaștem 14 legende despre căsătoria Soarelui, dar numai patru dintre ele tratează – și încă într-o formă foarte simplificată – motivul „Nunții Soarelui cu soră-sa". La Pânceşti-BC se povestește doar că Soarele și Luna au fost frați, iar acum sunt sfinți. În schimb, în Buhoci-BC, se spune că Soarele a vrut s-o pețească pe soră-sa, Ileana Cosânzeana, luându-și-l ca însoțitor pe Arici. În preajma palatului Ilenei Cosânzeana, Ariciul și-a priponit calul în drum, cu argumentul că, dacă Soarele se va căsători cu Luna, „o să

cie arşâţă mari, pintru că nu să cadi una ca asta"; atunci, nu va mai creşte iarbă şi toate animalele se vor hrăni cu pulberea drumului. În Popeşti-IS se ştie că Soarele şi Luna au fost fraţi şi că au vrut să se însoţească, dar Dumnezeu i-a pedepsit „să nu să vadă niciodată". Un povestitor din Bivolari-IS zice că Soarele s-a căsătorit cu soră-sa, Luna, cu care a avut copii, pe Luceafărul de zi şi pe cel de noapte, dar el „s-o divorsat di Lună, c-o spus cî nu mai ari căldurî, îi mai răci ca el".

În alte legende din această regiune nu figurează motivul pasiunii incestuoase a Soarelui, rămâne însă ideea că Soarele şi Luna au fost fraţi. Aşa e în Ivăneşti-VS (cei doi aştri au fost fraţi, dar s-au despărţit pentru vecie), şi în Siliştea-NT (Luna e sora Soarelui). Într-o variantă din Târzia-NT, sora Soarelui, pe nume Aglaia, a fost prefăcută de fratele ei în Lună, pentru a nu se mai întâlni cu ea niciodată; în alt text, din aceeaşi localitate, se zice că ei au fost fraţi, dar pe ea, ca femeie, n-o ajută puterile să lumineze pe cât luminează Soarele. Prin urmare, s-ar putea presupune că aici motivul dorinţei Soarelui de a se căsători cu soră-sa a fost uitat sau, poate, n-a prins rădăcini niciodată.

Adevărata surpriză pe care ne-o face Moldova centrală este însă că ea cunoaşte şi legende în care pornirile erotice ale Soarelui nu se îndreaptă spre sora lui. Locul dorinţei de incest a Soarelui e luat aici de legendele privitoare la geneza rândunicii. În Vâlcele-BC, Soarele era un flăcău ştrengar, pe care maică-sa a hotărât să-l însoare, pentru a-l cuminţi. I-a găsit o fată de împărat şi a stabilit data nunţii, dar Soarele se îndrăgostise de fata unei văduve. El a coborât la ea pe pământ, făcând ca ziua să se prelungească până într-atât, încât oamenii, pe câmp, se mirau că Soarele nu se mai apropie de asfinţit. El a promis fetei c-o va lua în căsătorie, promisiune pe care a acceptat-o în cele din urmă şi mama Soarelui. Pentru a o putea lua de pe pământ şi a o duce în lumea lui, Soarele a coborât un leagăn în grădina văduvei, fata l-a găsit, a urcat în el şi a adormit imediat, vreme în care Soarele a început să ridice leagănul. Văduva observă înălţarea leagănului, ea îşi strigă fata, dar aceasta nu răspunde, pentru că n-a auzit nimic. Atunci, văduva o blestemă să fie „mută" timp de trei ani, ceea ce în cer dura trei zile. Dezamăgit de faptul că fata văduvei nu scotea nici o vorbă, Soarele se lasă convins să se însoare cu fata de împărat, dar pe când pregătirile de nuntă erau în toi, între cele două rivale începe o ceartă şi o păruială în bucătărie. Fata de împărat, speriată, se transformă în pupăză şi se îndepărtează în zbor. Soarele, care tocmai tăiase un berbec pentru nuntă, aude ce se petrecea în bucătărie şi porneşte s-o pedepsească pe fata văduvei, pentru că a cauzat plecarea miresei lui. Cu mâna mânjită de sângele berbecului, Soarele prinde de gât pe fata văduvei, iar cu cealaltă, în care ţinea cuţitul, dorea s-o lovească în spate, dar n-a reuşit să-i atingă decât rochia, despicându-i-o. Prin urmare, fata văduvei s-a prefăcut în rândunică, guşa fiindu-i roşie de sângele de pe mâna

Soarelui, iar coada despicată de cuțitul cu care acesta i-a atins rochia. Dar pentru cele petrecute în casa ei, mama Soarelui își blestemă fiul să-și piardă capacitatea de a redeveni flăcău și să nu se mai însoare niciodată. De atunci, Soarele „cutrieră pământul și pe o parte și pe alta, să vadă, nu-și va mai putea găsi vreo soție". În Nemțișor-NT se crede că Luna are un singur ochi, pentru că pe celălalt și l-a scos ea însăși, la sugestia Sf. Dumineci, sperând că astfel Soarele nu va mai dori cununia cu ea, dar Soarele nu s-a lăsat înduplecat. Atunci, ea s-a dat „de două ori de-a berbeleac", prefăcându-se mai întâi în rândunică, iar apoi în Lună și blestemându-l pe Soare, să nu se mai întâlnească niciodată.

Într-o variantă din Târzia-NT, fata de care se îndrăgostise Soarele păștea o turmă de porci. Soarele îi aduce haine frumoase și inel, apoi lasă un scrânciob pe pământ, în care să se legene toți oamenii din sat; cei doi se înțeleg ca ea să se urce ultima în scrânciob, după care Soarele o va ridica, cu scrânciob cu tot, la cer, plan care reușește întocmai. Văzându-se părăsiți, părinții fetei o blestemă să fie „mută" timp de nouă zile, dar ea a înțeles că n-ar avea voie să vorbească nouă ani. Când durata blestemului era pe sfârșite, lucru de care Soarele nu avea cunoștință, el hotărăște să se însoare totuși cu altă fată, pe care o chema Aglaia. Durata blestemului se încheie însă exact în vremea pregătirilor de nuntă, când Aglaia o jignește pe îngrijitoarea de porci, iar aceasta își redobândește capacitatea de a vorbi. Soarele, care tocmai tăiase niște miei, văzând că ea vorbește, i se adresează cu tandrețe: „Drăguța mé rândunicî, cum di nouî ani di zîli n-ai grăit cu mini?" și o prinde cu mâna mânjită de sânge de sub bărbie, iar cu cealaltă de spate, făcând-o rândunică, pentru ca să fie tot în preajma lui. De atunci, rândunica zboară tot în razele Soarelui. Pe Aglaia, Soarele a prefăcut-o în Lună. Soarele și Luna se tot fugăresc, fără să se mai poată întâlni.

În formă simplificată, legenda rândunicii apare și în Uda-IS: Soarele a vrut să ia de soție pe o fată frumoasă și a dat s-o sărute pe când avea mâinile mânjite cu sânge de miel. Ea a fugit, iar Soarele a aruncat cuțitul în urma ei. Ea s-a prefăcut în rândunică. De aceea are rândunica gușă roșie și coadă despicată.

Din Târzia-NT au mai fost înregistrate și alte legende: una spune că Soarele și Luna au fost frați, dar ea, ca femeie, nu poate lumina și încălzi ca el; alta zice că, pe vremea când toate păsările cereau lui Dumnezeu ba glasuri frumoase, ba pene colorate, un flăcău a cerut și el să fie așezat unde să poată fi văzut de toată lumea, iar Dumnezeu l-a făcut să fie Soare[7]; el răsare în fiecare dimineață ca „flăcău tânăr", dar apune ca moșneag, din cauza atâtor lucruri rele pe care le vede și aude în cursul zilei; altă legendă din Târzia ne spune doar că

[7] Imaginea apare și în varianta din Buhalnița-NT (B II, nr. 132).

Luna era o fată pe care o chema Aglaia, dar Soarele a prefăcut-o în Lună, ca să nu se mai întâlnească cu ea niciodată.

Botoşani, Suceava

În nordul Moldovei, mai precis în judeţele Suceava şi Botoşani revin unele informaţii după care originea celor doi aştri s-ar datora pornirilor incestuoase ale Soarelui. În Botoşani se povestea pe la începutul secolului al XX-lea că Soarele a vrut s-o ia în căsătorie pe sora lui, Luna. Aceasta s-a plâns la Dumnezeu de intenţia fratelui ei, iar Dumnezeu a sfătuit-o să-şi condiţioneze acordul de croirea unei rochii ca cerul cu stelele, apoi a uneia ca Soarele şi Luna. Văzând că şi această dorinţă i-a fost împlinită, ea „s-a pişcat" – când lumina Lunii începe să scadă, se zice că Luna „se pişcă" – şi îndată a început să se îndepărteze de el într-atât, încât n-o mai poate ajunge. „Când e plină", cei doi fraţi sunt aproape unul de altul, dar atunci, ea „se pişcă" şi se îndepărtează din nou[8]. Tot în Botoşani se povesteşte că Soarele era femeie, iar Luna bărbat; ei au fost fraţi, s-au căsătorit, iar copiii lor sunt stelele.

În Frătăuţii Noi-SV se zice că sora s-a ascuns sub un pod, pentru a nu fi obligată să se căsătorească cu fratele ei. De atunci, când iese unul de sub pod, intră celălalt şi nu se mai întâlnesc niciodată. În Broşteni-SV, cei doi au fost copii de împărat, s-au îndrăgostit, dar, ca să nu se poată căsători, Dumnezeu i-a pedepsit să lumineze unul ziua, celălalt noaptea.

În Cândeşti-BT povestesc unii că Soarele trebuie să fi fost om, dar ei nu ştiu ce vină va fi avut, că a fost prefăcut în astrul zilei. În mintea altora străbate însă ideea incestului, ei povestind că Soarele şi Luna ar fi fost fraţi şi că au fost pedepsiţi să umble pe cer, unul ziua, altul noaptea, pentru a nu se putea cununa niciodată. De atunci, „Soarili păzăşti un sângur drum, da Luna ari mai multi, sî schimbî când încoaci, când încolo, poati-poati cî l-o întâlni, da digiaba".

În Oroftiana de Sus-BT, cei doi au devenit aştri, din motivele cunoscute, dar Soarele străluceşte aşa de puternic, în speranţa că-şi va vedea sora în vreun ascunziş pe pământ; în schimb, Luna e aşa de palidă, pentru că nu doarme noaptea, de dorul fratelui ei.

Maramureş

Unica variantă maramureşeană a fost înregistrată în Dragomireşti. Un împărat şi o împărătească aveau un băiat, pe care-l botezaseră Soare. Împăratul se iubea însă şi cu slujnica palatului, care a născut o fetiţă, dar a fost alungată de la curte şi trăia într-o peşteră în pădurea în care împăratul mergea la vânătoare

[8] Pamfile, *Cerul*, p. 62.

însoțit de fiul lui. Acesta s-a îndrăgostit de fata slujnicii, pe care o chema Luna, și a vrut s-o ia de soție, dar împărăteasa s-a împotrivit, făcând-o Lună pe cer. De atunci, Soarele o caută peste tot, dar ea fuge mereu de el, pentru că știe că e fratele ei.

Bucovina și Basarabia

Informațiile pe care le avem din Bucovina și Basarabia sunt destul de eterogene. Varianta din Jorjinița-Soroca se apropie de cele din Bacău, Neamț și Iași, care explică geneza rândunicii. Soarele a vrut să ia în căsătorie o fată foarte frumoasă, a cărei mamă s-a împotrivit. Fata a fugit totuși cu Soarele, dar mama ei a blestemat-o să fie „mută" timp de nouă ani. Pe de altă parte, mama Soarelui, văzând că viitoarea ei noră e „mută", și-a pus în gând s-o prăpădească și a trimis-o după o sită deasă, la o vrăjitoare, care ar fi urmat s-o mănânce, dar fata a fost salvată de un șoricel. Ea a încercat la alt bordei, unde, dacă n-a primit sita, i s-a oferit „o chiuliță, un ac și un ghem" în dar. Ea s-a dus la a treia vrăjitoare, care a vrut s-o prindă, dar fata a fugit și a aruncat succesiv în urmă-i cele trei obiecte primite în dar, care s-au transformat, ca în basmul despre „Fuga magică", în pădure deasă, în stâncă și în mare adâncă, împiedicând-o pe vrăjitoare s-o ajungă. „Muta" a ajuns acasă cu bine, unde a început să vorbească. Jignită de soacra ei, care i-a zis în continuare „mută", fata s-a prefăcut în rândunică. Soarele s-a repezit după ea, dar n-a reușit decât să-i smulgă o pană din coadă, motiv pentru care coada rândunicii e „dischicată".

La Cruglic-Orhei, Soarele se angajează păstor de oi la un cioban, care avea o fată foarte frumoasă pe care o convinge, în cele din urmă, să-l accepte ca soț și o duce la maică-sa, dar o îmbracă în haine bărbătești. Maică-sa intră la bănuială că oaspetele e femeie și încearcă să-și verifice bănuiala, punând sub pernele celor doi câte o „șteblă de busuioc", care – spune tradiția – se veștejește sub perna unei fete; tânăra îi ghicește însă intenția și schimbă, în zori, buchetul de sub perna ei cu cel de sub perna Soarelui, reușind astfel să fie acceptată în casa Soarelui. În cele din urmă se căsătorește cu Soarele și aduce gemeni pe lume. În acest punct, legenda se contaminează cu cea după care stelele ar fi copiii Soarelui și ai Lunii; povestitorul din Cruglic adaugă Soarelui o trăsătură rară: cruzimea; e vorba însă de o cruzime creatoare, căci el zice că Soarele și-a bătut copiii, până când aceștia s-au făcut bucățele, din care au apărut stelele.

Tot din Cruglic-Orhei cunoaștem și o povestire, care se păstrează în limitele obișnuite: doi frați vreau să se căsătorească, motiv pentru care Dumnezeu îi preface în Soare și Lună. Foarte asemănătoare e și varianta din Pelinei-Cahul, ca și cea din Ceamașir-Ismail, cu deosebirea că aceasta din urmă e mai bogată în detalii: numele fetei e Ileana, ea se aruncă în mare și se preface într-un

peşte cu solzi aurii, dar Soarele o găseşte şi acolo, după care Dumnezeu o preface în Lună, pentru a nu mai putea fi ajunsă de fratele ei.

Într-o variantă din Şicovăţ-Lăpuşna, un crai mare şi frumos s-a îndrăgostit de sora lui, Luna; el a călătorit la Dumnezeu, pentru a-i cere aprobare de căsătorie cu ea, dar, în loc să obţină încuviinţarea dorită, Dumnezeu l-a transformat în Soare. A doua variantă din Şicovăţ conţine şi ea motivul călătoriei Soarelui la Dumnezeu, dar, spre a evita păcatul, Dumnezeu a luat „Luna di păr şi o asvârlit-o cu putere sus pe cer, schimbând-o în chip di Lună". Şi, ca Soarelui să-i treacă cheful de a se căsători cu ea, a mânjit-o cu balegă, urâţind-o.

Scurta legendă din Mahala-Cernăuţi schimbă perspectiva asupra incestului fratern: Dumnezeu ar fi hotărât ca numai atunci să se poată căsători frate cu soră, când se va întâlni Soarele cu Luna, dar acest lucru nu se va întâmpla niciodată. În Roşa-Cernăuţi, o fată şi un fecior (neînrudiţi), care se iubeau foarte mult, se duc la Dumnezeu, pentru a-i cere sfatul, dar, văzându-i atât de frumoşi, Dumnezeu a preferat să-i facă Soare şi Lună pe cer, pentru a lumina viaţa oamenilor. În Mihalcea, în medii ţigăneşti, se povestea că Luna ar fi dorit foarte mult să fie luată în căsătorie de Soare; acesta i-a spus că dacă el s-ar căsători, ar avea copii, deci ar exista mai mulţi sori, şi va arde lumea. Luna a perseverat în dorinţa ei şi atunci, Soarele i-a aruncat cu balegă în obraz, pe care, de atunci până azi, o spală doi oameni, dar n-au reuşit s-o înlăture. În fine, în Camina-Cernăuţi se explică „de ce se pişcă" Luna: pentru că deşi erau fraţi, Soarele a pişcat-o.

Variante ale căror localităţi de culegere sunt nesigure sau neidentificate

O variantă publicată sub titlul „Soarele şi Luna (Credinţă populară)" şi semnată M. I., în Gazeta Transilvaniei din 1891[9], prezintă hotărârea „domnilor cerului şi ai pământului" de a permite Soarelui să se căsătorească. Un şoricel, care-şi hrăneşte calul cu bolovani, asemănător Ariciului din alte variante, face ca această hotărâre să fie retrasă.

Soarele se adresează atunci lui Dumnezeu, pentru a-i permite totuşi să se însoare. Dumnezeu îl trimite pe pământ să-şi caute „potriva". El caută multă vreme, dar nu găseşte nici o fată pe plac, în afară de soră-sa, Ileana Cosânzeana, care-i refuză propunerea de căsătorie. Soarele o blestemă să se prefacă în cicoare. Apoi încearcă la cealaltă soră a lui, Luna, care se împotriveşte cât poate, dar în cele din urmă acceptă căsătoria. Trecând peste puntea raiului, spre a

[9] Tony Brill (*Legendele cosmosului*. I. Bucureşti, 1994, p. 85–89) consideră că textul provine din Transilvania; prin comparaţie cu legendele prezentate mai sus s-ar putea crede însă că el îşi are originea între Carpaţi şi Dunăre, doar că a fost publicată în Transilvania.

ajunge la călugărul care urma să-i cunune, Luna se aruncă în apă, zicând fratelui că atunci se vor cununa, când o va ajunge el.

Altă variantă a fost publicată de Domețiu Dogariu sub titlul „Însurătoarea Soarelui". Textul ei trebuie să fie o prelucrare a culegătorului, dar conține câteva elemente caracteristice legendelor care ne preocupă: o fată e căsătorită de părinți cu o ființă neidentificată; frații pornesc pe rând în căutarea ei, încălțând opinci de fier; ei trec prin grădini în care văd vaci slabe, unde iarba era mare, și vaci grase, unde nu creștea iarbă; mama își sfătuiește fiica să se uite la soțul ei noaptea, cu ajutorul unei lumânări, ca în basmul lui Amor și Psyche etc.

Într-o variantă bănățeană, publicată de frații Schott, se spune că nici diavolul nu dorea ca Soarele să se căsătorească, deoarece acesta va avea copii, iar arșița sorilor ar putea depăși văpăile iadului, sau pentru că lumina lor ar putea preface noaptea în zi, iar „atunci faptele întunericului ar avea un capăt".

Am arătat în introducerea acestei cărți că Eminescu include în basmul „Vasilie – finul lui Dumnezeu" legenda după care Dumnezeu a creat primii „doi frățini: Sf. Soare și Sf. Lună. Nu mai era lume pe pământ, numai ei doi erau". Au vrut să se căsătorească, Soarele a cerut voie lui Dumnezeu, dar n-a primit-o, motiv pentru care a refuzat să-l mai asculte, chemându-și sora în cununie. Atunci s-a dus Sf. Lună la Dumnezeu și l-a întrebat: „Doamne, de ce nu vrei să mă ieie frate-meu?" Dumnezeu i-a răspuns că nu vrea, pentru că ea va ține noaptea, iar fratele ei, ziua, apoi i-a deschis porțile iadului și ale raiului, și i-a zis: „Dacă-i lua pe frate-tău, ai să ședzi în iad, iar dacă nu l-îi lua ai să ședzi în rai". Cum însă fratele ei a zis „că mai bine să șadă-n iad și s-o ieie, decât în rai și să n-o ieie", s-au dus la cununie, dar când a început preotul „a citi, icoanele au început a lăcrăma, s-au făcut întunerec afară ș-au venit un nour gros ș-o luat pe Sf. Soare și l-o pus la răsărit și pe Sf. Lună la apus".

Eminescu nu spune care e izvorul acestei legende. D. Murărașu arată că textul se află în caietul 2278, pe care el a găsit marcate două date: 28 august 1876 și martie 1880. Putem deduce de aici că, dintre variantele publicate până atunci, Eminescu ar fi putut avea cunoștință numai de varianta Alecsandri și eventual de cea nelocalizată, publicată în revista *Albina*[10] din 1867. Altele nu apăruseră încă. Nu încape îndoială că Eminescu citise colecția de balade ale lui Alecsandri, mai ales că, după fragmentul la care ne-am referit aici, Luna primește numele Ileana Cosinzeana, ca la Alecsandri. Dar Eminescu aduce elemente noi față de cele două variante amintite aici, de unde s-ar putea trage concluzia că el avea o variantă orală, legendă sau baladă, care nu ni s-a păstrat. În legenda pe care ne-a lăsat-o, acțiunea e localizată la începuturile lumii, sugerând că cei doi frați erau

[10] Albina (Budapesta) 1867, nr. 9 (B II, nr. 139 în corpusul de texte).

singuri pe lume, deci erau constrânşi să se ia de soţi. Ar fi vorba de o dorinţă de incest din motive „de forţă majoră", asemănător celui din Biblie, al lui Lot cu fetele lui, care a avut loc în scopul perpetuării neamului. Faptul că Soarele e ceva mai rebel decât în textele folclorice ar putea aparţine lui Eminescu, iar motivul norului care îi răpeşte pe cei doi, ducându-l pe Soare la răsărit, iar pe Lună la apus, aminteşte de varianta considerată a fi din Tilişca, precum şi de cea publicată în *Albina* în 1867 şi de variantele tipărite de S. Fl. Marian[11], dar ar putea fi vorba şi de un împrumut din basmul fantastic.

În scurta legendă povestită de poet apare însă şi motivul după care nu numai Soarele, ci şi Luna urcă la Dumnezeu. Acesta lipseşte atât de la Alecsandri, cât şi din varianta *Albina*. Vom vedea, în capitolul următor, că el apare în variante ale baladei, care provin de la românii din Serbia (Alexandrovăţ, Mocrani), ori din judeţele Olt (Osica de Sus), Argeş (Răteşti, Câmpulung, Gliganu de Sus, Pădureţi), Teleorman (Alexandria 2), Dâmboviţa (Pătroaia-Vale), Prahova (Vălenii de Munte 2), Ilfov (Malu, Renaşterea 1, 2, Hotarele, Tamaşi-Corbeanca), Ialomiţa (Dorobanţu 1, 2). Numai că acestea au fost înregistrate mult mai târziu, fapt care întăreşte supoziţia noastră că Eminescu a cunoscut şi variante orale ale temei.

Varianta publicată de Stăncescu e mai degrabă un basm: Soarele era împărat şi avea ca soră pe Ileana Cosânzeana, pe care dorea s-o ia de soţie. Când să înceapă cununia religioasă, Dumnezeu dă o furtună extraordinară, iar mireasa dispare, fiind prefăcută în mreană de aur şi aruncată în străfundurile mărilor. Soarele porneşte în căutarea ei, ajunge la Dimineaţa, la Miezul Zilei şi la Amurg, dar n-o găseşte. Când Soarele se duce la culcare, Dumnezeu o scoate din mare şi o aşază pe cer, ca Lună, rostind cunoscutul blestem. Într-o altă variantă, publicată de D. Diaconescu-Dăeşti, fiul unui „om drept şi cu frica lui Dumnezeu" vrea să se căsătorească cu soră-sa. Aceasta plânge trei zile şi se roagă lui Dumnezeu „să abată de la ea păcatul acesta", după care Dumnezeu se milosteveşte, făcându-l pe el Soare, iar pe ea Lună.

Ţinuturile aromâne

Din ţinuturile aromâne cunoaştem doar trei legende, două publicate de Pericle Papahagi[12] şi una de Gustav Weigand. Dintre textele publicate de Papahagi, unul e o prelucrare literară a lui G. Murnu după un original folcloric. Soarele era un voinic foarte frumos şi admirat de toţi oamenii, dar sora lui, Luna, era şi mai frumoasă. Ei se iubeau mult şi erau tot împreună, ca gemenii, dar,

[11] Ele poartă numerele (B II) 15, 139, 140, 141 în corpusul alcătuit de noi.

[12] Ambele au fost reproduse de T. Pamfile, *Cerul*, p. 150–152.

într-o zi s-au oprit la o fântână şi s-au privit în apă. Deodată, Soarele, gelos pe frumuseţea surorii lui, o murdăreşte cu noroi pe faţă şi fuge. De atunci umblă despărţiţi, iar Luna priveşte trist după fratele ei, Soarele.

Cealaltă legendă povesteşte că Soarele şi Luna erau fraţi, care luminau lumea cu rândul, Soarele ziua, iar Luna noaptea. Nu se ştie de ce, într-o zi, Soarele a înhăţăt-o pe soră-sa de păr şi a trântit-o la pământ. Ea s-a speriat întratât, încât a îngălbenit la faţă şi aşa a rămas până în ziua de azi.

Textul publicat de G. Weigand spune că Soarele şi Luna erau fraţi şi că îşi erau foarte dragi; într-o bună zi însă Soarele s-a lăudat că el e mai mare pe pământ şi că tuturor le e frică de dânsul, la care Luna a răspuns că ea e mai frumoasă şi mai iubită pe pământ. Furios, Soarele i-a tras o palmă de i-a sărit ochiul stâng din orbită, Luna rămânând până azi oarbă de un ochi.

B. I. 3. Importanţa legendelor pentru cercetarea baladei

a) Răspândirea geografică a legendelor. Se poate spune că legendele ocupă aceeaşi zonă cu balada despre *„Nunta Soarelui"*, adică regiunile de la sud şi est de Carpaţi. Cea mai mare frecvenţă a legendelor despre căsătoria dorită de Soare cu soră-sa ne întâmpină în Mehedinţi, Teleorman, Prahova.

Moldova oferă un peisaj neaşteptat de divers. În zona sudică (Brăila, Galaţi, Vrancea) e răspândită legenda despre *Soarele şi Luna*, aşa cum e cunoscută ea în Oltenia, Muntenia şi Dobrogea. În Moldova de Mijloc, adică în judeţele Bacău, Vaslui, Neamţ, Iaşi, precum şi în Basarabia, unele legende tratează tema incestului fratern, altele pe aceea a căsătoriei Soarelui cu o fată neînrudită cu el, care e transformată în rândunică.

Am sugerat încă mai devreme că în Moldova centrală balada n-a prins decât foarte firave rădăcini. Acum putem spune că acest lucru se datoreşte şi faptului că acolo nici legendele cu tema incestului dorit de Soare nu sunt prea frecvente. S-ar putea imagina că în Moldova centrală a avut loc o degradare timpurie a legendelor despre Soare şi Lună, ca fraţi, dar, în acelaşi timp, ar fi posibil ca ele să nu fi avut aici nicicând o viaţă folclorică foarte intensă. Moldova centrală ne surprinde cu atât mai mult, cu cât se pare că legendele privitoare la fata pe care Soarele o ridică la ceruri nu sunt atestate în această formă în alte regiuni folclorice româneşti şi sunt necunoscute literaturii de specialitate[13]. Vom vedea că motivul leagănului apare şi în balada culeasă din Hârseşti-AG şi în cea publicată de Popescu-Ciocănel, în care, în peregrinările lor prin rai, Soarele şi Adam văd „leagăne făcute", ceea ce ar putea fi o amintire a legendelor menţionate. În alte două variante ale baladei, culese de C. Rădulescu-

[13] Vrabie, *Balada*, p. 188–189.

Codin, întâia din Vultureşti, iar a doua, localizată vag, din Muscel, imaginea ia următoarea formă: aflând scopul vizitei solare în ceruri, Adam vrea să vină în ajutorul tânărului, cerându-i să facă trei poduri peste mare (de argint, alamă şi aur), cu ajutorul cărora sora lui să poată fi ridicată la ceruri. E probabil tot o amintire a motivului leagănelor, suprapus însă celui al incestului fratern.

Surprinzător e şi faptul că nici una din cele cinci legende ale rândunicii (din Moldova de nord), şi nici cele două fragmente (unul din Bucovina, celălalt din Banat), publicate de S. Fl. Marian, în *Ornitologia poporană română*[14], nu au cunoştinţă de această geneză a păsării care vesteşte primăvara[15]. Unele dintre acestea conţin însă motivul „muţeniei": fata, care e luată cu forţa de soţie, îşi aruncă inelul într-un râu, zicând că va vorbi cu soţul ei doar atunci când acesta va găsi inelul. Îl găseşte într-un peşte.

Ar fi interesant să ştim de ce un fenomen cultural ca tabú-ul incestului, răspândit în toate regiunile spaţiului lingvistic român, duce o viaţă anemică atât la nivelul baladei, cât şi la acela al legendei în cele patru judeţe indicate mai sus. Această regiune coincide, în parte, cu cea în care e practicat romano-catolicismul moldovean. Să fie vorba de o influenţă a acestei biserici? Pe de altă parte, ridicarea la cer, în leagăn, a logodnicei Soarelui, ca şi „muţenia" ei temporară[16], sunt motive cunoscute şi bulgarilor[17], deci ele ar putea indica o influenţă slavă. Ar merita să fie întreprinsă o cercetare comparată a versiunilor sud-est europene cu privire la eşecul căsătoriei Soarelui, pe de o parte cu sora lui, pe de alta cu o pământeancă oarecare, cercetare la care şi-ar putea aduce contribuţia şi cercetătorii demografi şi cei ai istoriei bisericii.

Variantele din nordul Moldovei, respectiv din Bucovina, ca şi cele din unele regiuni basarabene, se situează între cele două versiuni ale temei noastre, ele conţinând atât elemente din „Cununia fraţilor", cât şi din „Nunta Soarelui.

La vestul lanţului carpatic pot fi întâlnite doar câteva legende, şi anume, în zona de întâlnire a „Cununiei fraţilor" cu „Nunta Soarelui", ceea ce arată că ele au pătruns dinspre sud, în patru localităţi din Ardeal şi Banat: Şicula-AR, Cârneşti-HD, Gura Râului-SB şi Valea Mare-CS. Altă variantă bănăţeană, nelocalizată, care trebuie să fi fost consemnată în zona Oraviţei, tratează doar o

---

[14] Vol. II. Cernăuţi, 1883, p. 81–130.

[15] O bibliografie a celor ce se povestesc de către români despre rândunică, în Taloş, *Gândirea magico-religioasă*, s.v.

[16] Pentru motivul „tăcerii" în basm şi în legende, cf. Käthi Knüsel, *Reden und Schweigen im Märchen und Sagen*. Bern, 1980, p. 73–106, iar pentru „tăcerea" în domeniul religiei, cf. Niklas Luhmann, Peter Fuchs, *Reden und Schweigen*. Frankfurt am Main, 1989, p. 31–45.

[17] Vrabie, *Balada*, p. 188–190.

parte a legendei, iar cea din Dragomireşti-MM nu pare să aibă vreo legătură genetică cu cele din sud şi est, adică e, foarte probabil, o creaţie mai recentă.

b) Locul şi importanţa legendelor aromâne în geografia şi istoria temei. Variantele aromâne nu cunosc incestul Soare-Lună. Ele explică diferenţele dintre cei doi aştri prin prisma invidiei fratelui pe frumuseţea surorii, conflict care se rezolvă prin mutilarea acesteia din urmă: Soarele îi trage o palmă atât de puternică, încât îi sare un ochi sau faţa ei e mânjită de Soare sau chiar de Dumnezeu cu balegă ori cu noroi, în scopul de a o urâţi sau spre a o împiedica să vadă frumuseţea fratelui ei, respectiv pentru a nu se îndrăgosti de el. S-a văzut însă că aceste motive nu apar exclusiv în variantele aromâne, ci şi în unele daco-române. Am comentat pe scurt legendele din Ţânţăreni-GJ, pe cele din judeţele Vâlcea, Olt şi Argeş, ca şi pe cele din Neamţ, Şicovăţ-Lăpuşna şi Mihalcea-Cernăuţi, iar în capitolul următor vom descoperi aceleaşi motive în variante de cântec narativ înregistrate în Cliciova-TM, Lescoviţa-CS şi Şuica-OT. Răspândirea atât la sud, cât şi la nord de Dunăre (aici, mai frecvent, în zona de sud-vest a României), indică faptul că variantele aromâne şi cele daco-române trebuie să aibă o geneză comună. S-ar putea presupune existenţa la dacii romanizaţi a unui străvechi fond cultural, în care Soarele şi Luna erau consideraţi fraţi, dar povestea lor era lipsită de elemente erotice, aşa cum se întâmplă şi la alte popoare europene[18]. Acest fond cultural ar fi putut exista înainte ca aromânii să se fi desprins, prin secolul al X-lea, din trunchiul etnic daco-român.

Prin urmare, din faptul că aromânii nu cunosc motivul căsătoriei dorite de Soare cu sora lui, Luna, s-ar putea deduce că incestul a fost înglobat în acest complex cultural mai târziu, fără să fi ajuns la urechile povestitorilor aromâni, care au continuat să nareze cele ştiute mai de demult, anterior desprinderii lor din trunchiul etnic daco-român. Şi n-ar fi vorba de un fenomen izolat, căci, după cum se ştie, aşa s-a întâmplat şi cu testamentul ciobanului din „Miorița". El a fost cunoscut de această ramură etnică înainte de insularizarea ei şi a rămas mai mult sau mai puţin în stadiul în care se găsea înaintea secolului al X-lea, adică n-a mai fost influenţat de evoluţia temei la daco-români. Ar rezulta de aici că străvechiul motiv al incestului dintre frate şi soră putea să existe, în forme pe care le cunoaştem din Transilvania şi Bucovina, unde protagoniştii sunt pământeni, în paralel cu acela al geloziei dintre Soare şi Lună. Mai târziu, în zona dintre Carpaţi şi Dunăre, conflictul geloziei Soarelui pe frumuseţea Lunii a fost înlocuit cu dorinţa celui dintâi de a se cununa cu soră-sa. Dar aceasta poate rămâne deocamdată doar ca ipoteză, care ar urma să fie verificată în viitor.

---

[18] Röhrich, *op. cit.*, p. 127 şi pass.

c) Contururile legendelor. Legendele cu care ne-am ocupat aici indică limitele şi înrudirile temei, ca şi punctele în care acestea sunt capabile să se deschidă şi să se însoţească cu altele. S-a văzut că marea majoritate a legendelor tratează tema incestului zădărnicit. Totuşi, există şi texte care povestesc despre căsătoria, respectiv dorinţa de căsătorie a Soarelui cu o tânără oarecare, fără a tematiza dorinţa de incest. Ele nu au însă o răspândire foarte mare în folclorul românesc. Unele dintre acestea pot fi considerate odrasle mai puţin reuşite din trunchiul vechiului nucleu al legendei. Poate că unele sunt produsul de o clipă al puterii de creaţie individuală, spontană, fără a fi cunoscute altor povestitori din localităţile respective. Altfel spus, s-ar putea ca repetarea cercetării în aceleaşi localităţi să arate că nimeni altul nu ştie legenda amintită. Să exemplificăm: e îndoielnic că varianta din Dragomireşti-MM, despre Soare ca fiu de împărat şi despre Lună, ca fiică a împăratului cu slujnica de la curte, ar putea fi culeasă şi de la alţi informatori. În aceeaşi categorie încadrăm varianta din Ţepu-GL, despre racii şi peştii care mănâncă Luna (adaptare a legendelor referitoare la vârcolaci), pe cea din Bivolari-IS, despre „divorsul" Soarelui, pentru că Luna e prea rece, ori pe cea din Frătăuţii Noi-SV, cu privire la ascunderea succesivă a celor doi aştri sub un pod. Dar importanţa unor asemenea documente nu se diminuează, deoarece ele fac parte din zestrea culturală a oamenilor din vremea noastră şi arată că cele două aspecte esenţiale ale temei (incestul şi etiologia aştrilor zilei şi nopţii) sunt prezente în mintea şi în mentalitatea lor.

Legenda oferă însă un spectru tematic mult mai larg decât balada. Explicaţia se află în faptul că, în timp ce balada e o formă fixă, legenda e una liberă, prin urmare ea evoluează prin aglutinare, preluând motive din alte teme legendare, din basme, din rituri etc., sau abandonând acele motive care nu mai prezintă interes. Teritoriu propice contaminărilor, legenda preia metamorfozarea unor fecioare în flori sau păsări: floarea-soarelui şi cicoarea îşi datoresc geneza dragostei pe care, fete fiind, o nutreau faţă de Soare; ciocârlia a devenit pasăre ca urmare a blestemului rostit de mama Soarelui; rândunica s-a preschimbat în pasăre pentru că părinţii ei au blestemat-o să fie „mută" şi pentru că s-a certat cu cealaltă logodnică a Soarelui. Legenda include motivul albinei ca mesager al Domnului şi pe acela al înţelepciunii ariciului; ea împrumută motive hagiografice (Sf. Duminică, Sf. Barbara etc.), descrie, cu ajutorul simbolurilor, iadul şi raiul (vaca slabă, vaca grasă); ea preia de asemenea motive din arsenalul legendar european: ridicarea la cer a iubitei Soarelui, într-un leagăn coborât de el însuşi pe pământ, trimiterea fetei după „sita uriaşilor" sau tabú-ul vorbirii („muţenia" temporară a fetei iubite). Legenda istoricizează acţiunea, prin înlocuirea Soarelui cu împăratul Traian, renumitul constructor de poduri şi şosele din Dacia Romană.

Motivul Ilenei Cosânzeana ori cel al hrănirii calului cu jăratec sunt preluate din basmul fantastic românesc, dar textele noastre cuprind şi motive cunoscute în basmul european: motivele „fugii magice" („chiuliţa", acul, ghemul), ale basmului Amor şi Psyche („bota", lumânarea, opincile de fier şi bastonul de oţel) ori ale Cenuşăresei (îmbrăcămintea ca cerul cu stele ori ca Soarele şi Luna).

Textele cercetate de noi mai conţin credinţe şi rituri, cum sunt cele despre posibilitatea identificării sexului unei persoane cu ajutorul „şteblei" de busuioc aşezate sub pernă sau credinţa că Soarele dansează cu soră-sa în ziua de Sânziene.

d) Relaţia dintre „Cununia fraţilor" şi legendele cu privire la „Nunta Soarelui". Am arătat că lanţul carpatic e străbătut uneori de legende venite din sud. Acest lucru poate fi observat în Banat, unde contactul cu Oltenia pare să fie destul de strâns, inclusiv în ceea ce priveşte balada propriu-zisă; alt punct de contact îl reprezintă Hunedoara, unde pătrund, prin Valea Jiului, motive din sud, după cum se va vedea şi în capitolul următor; în fine, Valea Oltului mijloceşte influenţe vâlcene şi argeşene în părţile Sibiului, iar Maramureşul şi Bucovina formează o arie comună a cântecului narativ pe care-l cercetăm. Fenomenul se petrece însă şi în direcţie inversă, motive caracteristice „Cununiei fraţilor" strecurându-se peste Carpaţi, de regulă pe aceleaşi căi. De pildă, prezenţa mamei (uneori şi a tatălui sau chiar a rudelor protagonistului) ne întâmpină în legende din Mehedinţi; mama protagoniştilor apare în Cotorca-BZ, în Dumitreşti-VR, dar şi în variante din Moldova centrală şi din Basarabia; faptul că mama joacă un rol important şi în legendele Soarelui (în Vâlcele-BC ş. a.) ridică de pe acum problema înrudirii dintre cântecele „Cununiei fraţilor" cu acelea ale „Nunţii Soarelui". Varianta din Cojmăneşti-MH nu e singura în care pot fi citite versuri din colindele ardelene.

e) Concluzii. Întâia constatare sigură este interdependenţa strictă între balada despre „Nunta Soarelui" şi legendele cu aceeaşi temă. Ele coexistă în aceleaşi regiuni. Mai mult, în Oltenia, Muntenia şi în regiuni din Moldova legătura dintre baladă şi legendă e atât de strânsă, încât unele legende par să nu fie altceva decât rezumate ale baladei. Probabil că informatorii lor ştiau balada, dar nu li s-a cerut s-o reproducă sau poate că ştiau doar s-o povestească, aşa cum se întâmplă cu orice temă epică aflată în stare latentă. Legendele reprezintă totodată solul care întreţine şi regenerează mereu părţi ale acţiunii baladei, mai bine zis, ele stau la dispoziţia cântăreţului, spre a fi introduse în textul versificat. Numărul oamenilor care cunosc legenda e infinit mai mare decât al cântăreţilor baladei. Legendele plasează acţiunea într-o lume mitică, fabuloasă, iar balada adânceşte şi mai mult elementele mitice şi sondează mai profund subconştientul uman, autorul ei dovedindu-se a fi un adevărat poet, un psiholog şi un filozof.

Absenţa din vestul Carpaţilor a legendelor despre Soare şi Lună a menţinut colindele şi cântecele din această regiune în forme realiste, arhaice şi deosebit de simple.

B II: „NUNTA SOARELUI“ ÎN BALADE, PLUGUȘOARE, COLINDE

În capitolul precedent am arătat că legendele Soarelui și Lunei constituie solul din care se înalță pădurea variantelor baladei. Trecerea la baladă se face prin înlăturarea elementelor mai mult sau mai puțin prozaice ale legendelor, repectiv prin selectarea și dezvoltarea a ceea ce au ele mai profund poetic, fapt care a dat naștere unei opere grandioase. Această operă, pe care o denumim „Nunta Soarelui“, e răspândită pe aceeași suprafață ca legendele: Banat, Oltenia, Muntenia, Dobrogea și sudul Moldovei – până prin județele Vrancea și Galați, la care se adaugă ținuturile românești din Serbia și cele din sudul Basarabiei; centrul Moldovei, adică județele Bacău, Vaslui, Iași, Neamț, formează o arie în care balada aproape că nu există. Unele variante au fost consemnate și în Bucovina. Pe de altă parte, în toate regiunile Transilvaniei, în Banatul nordic, Crișana și Maramureș, în Bucovina de Nord, ca și în județele Suceava și Botoșani, cu prelungiri până în Neamț și chiar în unele ținuturi basarabene, au fost atestate variante ale „Cununiei fraților“. Cele două versiuni se întâlnesc așadar în Banat, în câteva localități din sudul Ardealului și în nord-estul teritoriului folcloric românesc.

Numărul ridicat al variantelor în unele regiuni, ca și numărul lor redus în altele nu poate fi explicat doar prin intensitatea cercetărilor de teren ori prin lipsa acestora. Cu toată importanța pe care o acordăm cunoașterii terenului, considerăm că numărul mai mare sau mai mic al atestărilor temei reflectă îndeaproape realitatea folclorică: balada a fost atestată mai des acolo unde frecvența ei reală e mai mare. În această privință aducem ca argument județul Argeș, de unde avem 20 de variante. E o altă problemă întrebarea de ce tocmai acolo sunt atât de numeroși oamenii pentru care interpretarea sau ascultarea acestei balade este o desfătare. Poate că mentalitatea oamenilor explică de ce în Argeș rădăcinile acestei teme sunt atât de puternice. Frecvența foarte ridicată a temei în unele regiuni, cât și absența sau frecvența ei foarte redusă în altele vorbesc despre trecutul cultural și istoric al ținuturilor respective.

1. Materialul avut la dispoziție

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Unde se află textul
	Banatul Sârbesc și Valea Timocului				
1	Bârloaga	Gh. Sârbu			Giuglea-Vâlsan 1913, 139–145 = Pamfile 1915, 139–145
2	Alexandrovăț	S. Prunaru, 52 a			Sandu-Timoc [1943], 35–50
3	Mocrani	I. (Cola) Ghiță	Sandu-Timoc	1937	Sandu-Timoc 1967, 63–67
	Timiș				
4	Cliciova	M. Popescu, 40 a	I. Popovici, 1898		Popovici 1909, 3–6
5	Banloc	E. Strizu	N. Lighezan		Lighezan 1959, 155
6	Topolovățu Mare	M. Ionescu, 75 a	G. Manolescu, 1975		AFT mg 271
	Caraș-Severin				
7	Maidan* 1		S. Liuba	25.2.1887	Chest. Hasdeu XVIII, 191–2
8	Maidan 2	N. Liuba	E. Hodaș		Conv. Lit. 1901, 520–6 = Hodoș 1906, 9–16
9	Maidan 3		S. M. Liuba		Densușianu 1975, 89–91.
			A. Iana	1896	
			S. M. Liuba		Poporul român 3,1903, nr. 49; Familia 32, 1896, 200–201
10	Maidan 4 ș.a.		R. S. Molin		Molin 1927, 102–04
11	Lescovița	Ilie Vladu	G. Alexici		Alexici 1899, 51–3
	Hunedoara				
12	Păucinești 1		B. Bartók		Bartók 1968, 152–4
13	Păucinești 2		Șt. Țarină	4.5.1888	Pop Reteganul = Raliade 280–1
14	Grădiște		B. Bartók		Bartók 1968, 154–5
	Sibiu				
15	Tilișca		A. Millea (?)		Millea 1962, 397–403
	Gorj				
16	Câmpofeni	V. V. Bălan	V. Cărăbiș (?)		Cărăbiș 1967, 63–4
17	Tismana		D. Popescu	1896	Densușianu. Ms. 4555, 217v
18	Sâmbotin	I. Ștefu, 52 a	V. I. Oprișiu		AFC 1471, 10–14
	Mehedinți				
19	Valea Copcii	M. Gr. Munteanu, 45 a	I. N. Dumitrescu-Bistrița		AFC 662, 10–11

* Azi: Brădișoru de Jos

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Unde se află textul
	Vâlcea				
20	Păuşeşti-Otăsău	M. G. Fota	G. G. Fierăscu		AFC 82, 9
21	Voiceştii din Vale	D. I. Munteanu	I. N. Popescu	1905–6	Şezătoarea 1913, 197
22	Drăgăşani	D. Ursaru	T. Bălăşel		Bălăşel 1967, 87–94
	Dolj				
23	Fântânele	Tr. Miulescu	V. Cărăbiş (?)		Cărăbiş 1968, 572–6
24	Pleniţa	I. Roiban Gâtan, 76 a	N. Plopşor		Arh. Olt. 1930, 404–05= Nicolăescu-Popşor 1944, 29–30
25	Drănic	I. N. Falcoi, 83 a.	A. Popescu		Popescu 1970, 15–9
26	j. Dolj	U. Radu	T. Bălăşel	1891	Bălăşel 1967, 81–7
27	Sadova	T. Dima	Al. Amzulescu	8.12.1961	IBr mg 2107 d
28	Desa 1	F. Pătru	I. Constantin Al. Amzulescu	30.11.1951	IBr fgr 14.522
29	Desa 2	M. I. Sindie	Al. Amzulescu	29.11.1951	IBr i 13.824
30	Ciuperceni	Gh. Bădulică	I. Cocişiu	31.12.1936	IBr fgr. 4890 a
31	Bârca	Al. Stângă, 55 a	Al. Amzulescu O. Bîrlea	30.6.1959	IBr mg 1586 Ra
32	Călăraşi	P. Boulean	Al. Amzulescu	6.12.1961	IBr mg 2102 e
33	Dăbuleni	N. Şteolea	Al. Amzulescu	7.12.1961	IBr mg 2100 b
	Olt				
34	Osica de Sus	N. Bugeacă, 81 a	A. Dumitrescu-Begu		Dumitrescu-Begu 1979, 241–6
35	Orlea 1	L. Candoiu	N. Păsculescu		Păsculescu 1910, 182–3 = Pamfile 1915, 128–9
36	Orlea 2	P. Stăncilă	N. Păsculescu		Păsculescu 1910, 183–4 Pamfile 1915, 129–131
37	Valea Mare	T. Banu, 49 a	I. Nijloveanu	30.12.1966	Nijloveanu 1984, 48–51
38	Strejeşti	M. F. Tolea, 59 a	I. Nijloveanu	1958	Nijloveanu 1984, 55–7
39	Coteana	I. Ţane, 54 a	I. Nijloveanu	1964	Nijloveanu 1984, 57–61
40	Milcov	M. Lăutaru, 55 a	I. Nijloveanu		Nijloveanu 1984, 51–54
41	Seaca	C. Dovleac, 43 a	I. Nijloveanu	22.8.1958	Nijloveanu 1989, 3–6
42	Scorniceşti	Gh. Colă, 36 a	I. Nijloveanu	19.1.1958	Nijloveanu 1989, 6–9
43	Şuica	M. Dobrogeanu, 62 a	E. Moldoveanu	1976	Moldoveanu 1980, 100–01
	Argeş				
44	Zidurile	M. Giricliu	I. Cruceană	1933	Cruceană 1981, 38–40
45	Răteşti	M. Corbu, 50 a	M. Buga (?)		Buga 1968, 763–67
46	Hârseşti	E. Ursu, 50 a	M. Buga (?)		Buga 1968, 767–73
47	Vultureşti	N. Gh. Zavragiu	C. Rădulescu-Codin		Rădulescu-Codin 1986, 96–100
48	Muscel		C. Rădulescu-Codin		Rădulescu-Codin 1925, 11–16
49	Beleţi 1	N. R. Mincu	C. Rădulescu-Codin		Rădulescu-Codin 1986, 100–101 = Brăiloiu 1932, 19–22
50	Beleţi 2	I. Z. Manea	C. Rădulescu-Codin		Rădulescu-Codin 1986,104

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Unde se află textul
51	Priboeni 1	I. N. Gogoncea, 27 a	C. Rădulescu-Codin		Rădulescu-Codin 1986, 101–104 = Brăiloiu 1932, 11–18
52	Priboeni 2	P. Onilă I. M. Barbu	I. Cocişiu	11.6.1936	IBr fgr 1478
53	Surduleşti	N. Târţău, 62 a	Gh. I. Neagu	1950	Neagu 1969, 35–40
54	Păduroiu		C. N. Mateescu		Mateescu 1909, 110–14
55	Izvoru	M. Ghiţă, 71 a	Gh. Enc	1971	Enc 1979, 115–117
56	Izvoru de Sus	I. Stan Gheorghe	[H. Brauner]	13.7.1936	IBr fgr 4411
57	Sălătrucu de Jos	I. I. Săndulake, 81 a	A. Istrătescu		Istrătescu 1931, 284–5
58	Câmpulung	A. Licu, 58 a	G. Sulițeanu	18.6.1962	IBr mg 2428 b
59	Slobozia	A. Pasăre, 55 a	C. Brăiloiu	17.5.1943	IBr fgr 9950
60	Gliganu de Sus	M. G. Baicea	Bg. [Bugeanu?]	18.8.1939	IBr fgr 7758 a
61	Bogaţi	C. Voicu	E. Comişel	21.6.1939	IBr fgr 7480
62	Pădureţi	M. Gh. Dură, 52 a	H. Brauner	9.8.1935	IBr fgr 788
63	Smeura	M. Mihalcea	H. Brauner	27.5.1938	IBr fgr 6404
	Teleorman				
64	TR		H. B. Oprişan		Oprişan 1971, 153–55
65	Antoneşti		M. Apostolescu		Apostolescu 1912, 22–7 = Pamfile 1915, 137–9
66	Tătărăştii de Sus	N. Vâlcu, 78 a	Em. Popescu	8.6.1896	Densuşianu 1975, 95–7
67	Drăcşeni		A. Buzescu		Densuşianu ms. 4557, 410v
68	Alexandria 1	Gh. Stângă	Chr. N. Ţapu		Tocilescu-Ţapu 1980, 51–4 = Pamfile 1915, 134–137
69	Alexandria 2	Gh. I. Stângă			Tocilescu-Ţapu 1980, 54–7 = Pamfile 1915, 131–134
70	Dideşti	C. Mitică, 43 a	Gh. I. Neagu	1946	Neagu 1969, 30–35
	Merenii de Sus	M. Burcea		25.7.1937	IBr fgr 9414 netranscris
71	Merenii de Sus	M. Burcea	O. Bîrlea	23.3.1951	IBr mg 91 c
72	Măldăieni	C. Stângă	A. Mereuţă		Chirea-Munteanu 1978, 21–24
73	Beuca	A. Grama			Chirea-Munteanu 1978, 21–24
	Dâmboviţa				
74	Gemenea	Gh. Enache	C. Rădulescu-Codin		Rădulescu-Codin 1986, 104–106
75	Priseaca	I. Cristea			Tazlăuanu 1943, 1–11
76	Bălenii Români		G. Popescu	1896	Densuşianu 1975, 93–5
77	Răzvad	Gr. Petre E. Lăutaru	N. Ionescu	2.08.1896	Densuşianu 1975, 91–3

Nr crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Unde se află textul
78	Fântânele	V. Stoica Gr. Dogaru	E. Comişel	21.7.1957	IBr mg 1367 d
79	Ungureni	Gh. Andrei	Al. Amzulescu A. Vicol	7.9.65	IBr mg 2874 ve
80	Pietrari			26.3.1896	Densuşianu Ms. 4561, 102v–103
	Runcu	St. Ilie		14.1.1932	IBr fgr 1904 b netranscris
81	Pătroaia-Vale	M. Cârstea, 59 a		1974	Păun-Angelescu 1989, 253–4
	Prahova				
82	Vălenii de Munte 1	C. Olteanu, 60 a	C. Manolache		Manolache 1971, 17–8
83	Vălenii de Munte 2	M. Grama	E. Dragnea Comişel	12.4.1941	IBr fgr 9417
84	Mărgineni				Densuşianu Ms. 4557, 303–303v
	Ilfov				
85	Malu	C. Mustăţea	Al. Amzulescu	14.11.1962	Amzulescu 1983, 147–53
86	Nana	I. Diamandi	Gr. Creţu	1895	Creţu 1970, 168–71
87	Renaşterea* 1	F. Păun	E. Comişel	2.11.1939	IBr fgr 7876
88	Renaşterea 2	Fircă Păun	E. Comişel O. Bîrlea Al. Amzulescu	15.4.1953	IBr mg 83 a
	Dorobanţu	N. Firică		15.4.1953	IBr mg 83 netranscris
89	Hotarele	St. St. Şerban	I. Cocişiu	4.7.1938	IBr fgr 6599
90	Domneşti	M. M. Găuţă	T. Alexandru	24.2.1936	IBr fgr 3803
91	Giurgiu	M. Pânzaru	Al. Amzulescu	9.11.1962	IBr mg 2393 Ra
92	Gâşteşti	M. St. Crăcuţă	T. Alexandru Gh. Ciobanu	24.2.1936	IBr fgr 3554
93	Vadu Lat 1	C. Sandu	Gh. Ciobanu	21.7.1946	IBr fgr 10.148 a
94	Vadu Lat 2	R. S. Constantin, 72 a	S. Ispas	13.2.1968	IBr mg 3603 I a
95	Clejani	C. Nederescu	Gh. Ciobanu	14.5.1949	IBr fgr 4095
96	Tamaşi-Corbeanca	Gh. Stancu, 65 a C. Gh. Stancu, 29 a V. Gh. Stancu, 24 a	G. Sulițeanu	9.5.1953	IBr mg 196 b (fgr.7876?)
	Ialomiţa				
97	Carol I	I. Popa, 46 a	G. Nicolae-Barza		Nicolae-Barza 1936, 27–8
98	Podulupi	I. Popa	Gh. P. Nicolae	1934	AFC 688, 16–20
99	Dorobanţu 1	N. Panait, 75 a	V. Popovici	5.9.34	IBr fgr 1533 a
100	Dorobanţu 2	N. Panait, 75 a	Gh. I. Neagu	1932	Neagu 1969, 40–42

* Azi: Dorobanţu

BCU BUCUREŞTI / UNIVERSITY LIBRARY

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Unde se află textul
	Constanța				
101	CT	D. Burtoi, 40 a			Densușianu 1975, 97–9; Rev. crit.-lit. 1897, 114–18
102	Parachioi		I. Negrescu		Densușianu Ms. 4553, 239v
103	Cerchezu	Gh. I. Brătășanu	P. Caraman	1932–33	Caraman 1982, 89–90 = Datcu 1992, 88–9
	Mârleanu	*Z. Popescu*		1932	IBr fgr. 2377–2380 netranscris
104	Hârșova	Gh. I. Trandafir	D. Galavu	1972	Galavu 1974, 95–97
	Tulcea				
105	Casimcea	C. Trandafir	C. Brăiloiu		Brăiloiu et al. 1978, 207–12; AFC 1243, 712–24
106	Dăcni	Gh. I. Trandafir	Gh. C. Mihalcea	29.4.1959	Mihalcea 1971, 301–06
	Dăeni	T. Vlădilă		8.7.1938	IBr 6611 a netranscris
107	Garvăn		Mc. Neculai	1885	Chestionarul Hasdeu XIV, 344, nr. 177
108	Enisala	V. Boboc	T. Găluşcă	[1939]	AFC 1243, 822
	Enisala	V. Boboc		24.6.1940	IBr fgr 8614 a netranscris
	Brăila				
109	Lacu-Sărat	P. Creţul Şolcan	G. D. Teodorescu	6.8.1883	Teodorescu 1982, 481–6 = Pamfile 1915, 114–120
110	Gropeni 1	M. M. Mocanu, 72 a	G. Sulițeanu	04.1972	Sulițeanu 1975, 124–129
111	Gropeni 2	M. M. Mocanu, 72 a	G. Sulițeanu		Sulițeanu 1975, 123
112	Gropeni 3	M. M. Mocanu 72 a	G. Sulițeanu	23.12.1973	Sulițeanu 1980, 486–489
113	Silistraru	F. Radu	N. Păsculescu		Păsculescu 1910, 184–7 = Pamfile 1915, 124–128
114	Colțea		I. Ionescu		Dens. Ms. 4556, 209–12v
115	Nazir*			1896	Densușianu Ms. 4556, 290
116	Viziru 1			1896	Densușianu Ms. 4556, 369
117	Viziru 2	D. Gh. Stângă	R. D. C[omișel]	7.1.1943	IBr fgr 3 şi fgr 5692 a
	Buzău				
118	Murgești	N. Băreban	G. Weigand		Weigand 1902, 209–10
119	Coita	Gh. al Mărichii, 72 a	S. Tudor	15.2.1948	Tudor 1968, 113–17
120	Lapoș	D. Nistorescu	H. B[rauner]	8.8.1934	IBr fgr 687
	Vrancea				
121	Nereju 1	I. S. Creţu	Negreanu	1927	Cazan [1939], 210
122	Nereju 2	I. Stoian Creţu, 71 a	I. Diaconu	1927	Diaconu 1969, 108
123	Gugești	C. Avădani, 64 a	I. Diaconu	1930	Diaconu 1933, 66–8
124	Obilești**				

* Azi: Siliştea

** Azi: Bordeasca Veche

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Unde se află textul
125	Colacu	M. Curtianu, 78 a	I. Diaconu	1928	Diaconu 1969, 103–08
126	Sihlea	P. Bucătaru, 61 a	I. Diaconu	1932	Diaconu 1980, 194–9
	Galaţi				
127	Galaţi-Vadu Ungurului	Mişcoiu, lăutarul	Gh. I. Pitiş	1889	Muşlea 1968, 94–9
128	Costache Negri				Brezeanu 1969, 35–6
	Bacău				
129	Solonţ	D. I. Chelaru, 62	I. H. Ciubotaru	1973	AFMB mg 137, I, 1
	Iaşi				
130	Hârlău				Costăchescu 1969, 179–80
	Neamţ				
131	Borca	N. Gh. Cârjă, 76 a	I. H. Ciubotaru	1973	AFMB mg 135, I, 12 = CAF VI, 1986, 3–5
132	Buhalniţa	I. Gh. Bulai, 70 a	L. Cireş	1977	AFMB, mg 245, I, 7
	Suceava				
133	Vatra Dornei	L. Iovu			Ţăranu 2000, 106–109
134	Voitinel	T. Coroamă, 71 a	S. Cârstean	1962	Colecţia Cârstean
	Republica Moldova şi Ucraina				
135	Capaclia				Botezatu et al. 1960, 85–8
136	Teţcani	E. Lungu, 72 a			Stoianov 1967, 170, 378
137	Plavni/Odessa	T. Gheţui, 43 a	A. S. Hâncu	1968	Bugeac 258–259
	Variante a căror localitate de origine nu e menţionată				
138	Alecsandri				Alecsandri 1971, 25–7 = Pamfile 1915, 145–147
139	Albina				Albina 2, 1867, nr. 9
140	Marian 1		S. Fl. Marian		Marian 1885, 89–95
141	Marian 2		S. Fl. Marian		Marian, Calendar (Minerva) 1903, 222–225
142	Burada				Burada 1880, 165–173
143	Popescu-Ciocănel				Popescu-Ciocănel 1905, 113–122 = Pamfile 1915, 120–124
144	Muntenia				Breazul 1938, 417

BCU ASTRA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Versiunea B II ne oferă 144 de balade. Acestei cifre i se pot adăuga 6 variante aflate în arhiva Institutului de Cercetări Etnologice „Const. Brăiloiu" din Bucureşti, ale căror texte nu sunt transcrise şi, deci, n-au putut fi cercetate în lucrarea de faţă. Le-am inclus totuşi în tabele, cu litere cursive, fără a le numerota, pentru a le diferenţia de cele cercetate de noi, dar trimiţând la cotele de arhivă, în scopul înlesnirii accesului altor specialişti la ele.

a) Privire diacronică asupra culegerilor baladei „Nunta Soarelui"

Tabelul de mai sus desenează aria de răspândire a temei, indică densitatea punctelor în care a fost ea atestată şi stabileşte numărul documentelor cunoscute de noi din fiecare judeţ. Lui trebuie să-i succeadă acum cercetarea diacronică a culegerilor pe durata unui secol şi jumătate.

Ca în cazul mai tuturor cântecelor narative româneşti, meritul descoperirii acestei balade revine lui V. Alecsandri. Tudor Pamfile susţine, fără s-o dovedească, publicarea ei de către Alecsandri mai întâi în 1848[19]. Ceea ce se ştie cu certitudine, este însă că Alecsandri amintea balada într-o scrisoare adresată lui Ion Ghica, la 19 decembrie 1852, informându-l că pregăteşte al doilea volum al cântecelor bătrâneşti în fruntea cărora aşeza „Luna şi Soarele"[20]. A publicat-o într-adevăr în 1853, în broşura a doua, apoi în ediţia definitivă din 1866, ediţii din care a fost reprodusă deseori în presă. A doua variantă, după Alecsandri, apare în revista *Albina* de la Budapesta, în 1867. Din păcate, nu ni se oferă nici o indicaţie cu privire la informator, localitatea ei de origine sau culegător; după mai bine de un deceniu, în 1880, publică T. T. Burada varianta din Dobrogea, iar patru ani mai târziu, în 1884, notează învăţătorul I. M. Popovici un curios text din Belceşti-IS; un an mai târziu, adică în 1885, sunt tipărite două variante importante: una, dată a fi „din Transilvania", de S. Fl. Marian, alta de G. Dem. Teodorescu, înregistrată de el de la Petrea Creţul Şolcan, lăutarul Brăilei.

Marile acţiuni de culegere prin chestionar iniţiate în ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea de B. P. Hasdeu şi Nic. Densuşianu au sporit sensibil numărul de texte înregistrate, dar aproape toate numele culegătorilor, ca şi materialele lor au rămas necunoscute folcloristicii. Ele provin din judeţele Caraş-Severin (S. Liuba şi A. Iana, din Maidan), Gorj (D. Popescu, din Tismana), Teleorman (M. Popescu, din Tătărăştii de Sus, A. Buzescu, din Drăcşeni), Dâmboviţa (G. Popescu, din Bălenii Români, Gr. Petre, din Răzvad, un culegător neidentificat, din Pietrari), Prahova (culegător neidentificat, din

[19] Tudor Pamfile, *Cerul şi podoabele lui după credinţele poporului român*. Bucureşti, 1915, p. 145.

[20] V. Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*. Ediţie îngrijită de D. Murăraşu. Bucureşti, 1971, p. XII.

Mărgineni), Constanța (I. Negrescu, din Parachioi, culegător neidentificat, din județ), Tulcea (Me. Neculai, din Garvăn), Brăila (I. Ionescu, din Colțea, doi culegători neidentificați, din Nazir și Viziru).

Din inițiativă proprie au cules în aceeași perioadă Șt. Țarină, din Păucinești-HD, T. Bălășel, din Drăgășani-VL și din județul Dolj, G. Pitiș, din Valea Ungurului-GL, G. Alexici din Lescovița-TM, Gr. Crețu, din Nana-IF, G. Weigand din Murgești-BZ și I. Popovici, din Cliciova-TM.

În primele decenii ale secolului al XX-lea crește considerabil numărul documentelor publicate de E. Hodoș, din Maidan-CS, C. N. Mateescu, din Păduroiu-AG, N. Păsculescu, din Orlea-OT și Silistraru-BR, M. Apostolescu, din Antonești-TR, G. Giuglea și G. Vâlsan, din Bârloaga-Serbia, Chr. N. Țapu, din Alexandria-TR, C. Rădulescu-Codin, din localitățile argeșene Vulturești, Beleți, Priboeni, din ținutul Muscelului, și din Gemenea-DB, Nicolaescu-Plopșor, din Plenița-DJ, V. Popovici, din Dorobanțu-IL, G. Nicolae-Barza, din Carol I, Gh. P. Nicolae, din Podulupi-IL, P. Caraman, din Cerchezu-CT.

Numeroase variante au fost înregistrate de Arhiva de folclor a Uniunii Compozitorilor, de la București, și de Arhiva de Folclor a Academiei Române, cu sediul la Cluj. Dintre cercetătorii bucureșteni s-au distins cu deosebire C. Brăiloiu, care a cules din Slobozia-AG și Casimcea-TL; E. Comișel, din Bogați-AG, Fântânele-DB, Vălenii de Munte-PH, Renașterea-IF; I. Cocișiu, din Ciuperceni-DJ, Priboeni-AG, Hotarele-IF; H. Brauner, din Izvoru de Sus, Pădureți și Smeura-AG; T. Alexandru, din Domnești și Gâștești-IF, Gh. Ciobanu, din Vadu Lat, Gâștești și Clejani-IF, Bg [Bugeanu?], din Gliganu de Sus-AG, V. Popovici, din Dorobanțu-IL.

Pentru Arhiva de folclor din Cluj au cules V. I. Oprișiu, din Sâmbotin-GJ, I. N. Dumitrescu-Bistrița, din Valea Copcii-MH, G.G. Fierăscu, din Păușești-Otăsău-VL, T. Gălușcă, din Casimcea și Enisala-TL.

În afara acestor cercuri au cules și publicat variante ale temei noastre, tot în prima jumătate a secolului al XX-lea, B. Bartók, din Păucinești și Grădiște-HD, A. Istrătescu, din Sălătrucu de Jos-AG, R. S. Molin, din județul Caraș-Severin, I. Cruceană, din Zidurile-AG, I. Diaconu, din localitățile vrâncene Nereju, Gugești, Obilești, Colacu și Sihlea, Gh. I. Tazlăuanu, din Priseaca-DB.

În a doua jumătate a secolului al XX-lea au contribuit substanțial la cunoașterea baladei „Soarele și Luna" colaboratorii Institutului de specialitate din București: Al. Amzulescu (uneori în colaborare cu O. Bîrlea, A. Vicol, E. Comișel), din Dolj (Sadova, Desa, Bârca, Călărași, Dăbuleni), Dâmbovița (Ungureni), Ilfov (Malu, Renașterea, Giurgiu); G. Sulițeanu, din Câmpulung-AG, Tamași-Corbeanca-IF, și din Gropeni-BR; O. Bîrlea, din Bârca-DJ, Merenii de Sus-TR, Renașterea-IF; E. Moldoveanu, din Șuica-OT, S. Ispas, din Vadu

Lat-IF. Pentru arhiva de folclor a Universității din Timișoara a cules G. Manolescu, din Topolovățu Mare, iar pentru Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei au înregistrat I. H. Ciubotaru, din Borca-NT și Solonț-BC, și L. Cireș, din Buhalnița-NT. În fine, pentru arhiva de folclor a Academiei de la Chișinău au înregistrat Gr. Botezatu, A. S. Hîncu, din Plavni-Odessa, și Stoianov, din Tețcani-Briceni.

Folcloriști singuratici, printre care și universitari, au cules, uneori cu ajutorul studenților și al profesorilor secundari, numeroase texte din zonele care ne interesează aici. C. Sandu-Timoc, din Alexandrovăț și Mocrani-Timocul iugoslav, N. Lighezan, din Banloc-TM, I. Nijloveanu, din localitățile oltene Valea Mare, Strejești, Coteana, Milcov, Seaca și Scornicești, Gh. I. Neagu, din Surduleşti-AG și Dideşti-TR, Dorobanțu-IL, M. Buga, din Rătești și Hârsești-AG, V. Cărăbiș, din Câmpofeni-GJ și Fântânele-DJ (?), A. Dumitrescu-Begu, din Osica de Sus-OT, A. Popescu, din Drănic-DJ, O. Păun și S. Angelescu, din Pătroaia-Vale-DB, D. Galavu, din Hârșova, Gh. C. Mihalcea, din Dăieni-TL, S. Tudor, din Coita-BZ, Gh. Ene, din Izvoru-AG, D. Galavu, din Hârșova-CT, A. Mereuță, din Măldăieni-TR, H. B. Oprișan, din Teleorman, C. Manolache, din Vălenii de Munte-PH., S. Cârstean, din Voitinel-SV.

b) Varianta Alecsandri: gradul ei de autenticitate, proveniența ei

Cercetarea autenticității unei balade tipărite de Alecsandri la mijlocul secolului al XIX-lea, când folcloristica nu dispunea de o metodă științifică de culegere și publicare a textelor de literatură populară, este obligatorie în cadrul oricărui studiu monografic asupra unui cântec narativ. Am văzut, în partea întâi a acestei lucrări, ce raporturi pot fi stabilite între versiunea celuilalt pionier al folcloristicii românești, ardeleanul At. M. Marienescu, și variantele de tradiție orală. Am constatat acolo că Marienescu a lungit textul, incluzând motive și imagini inventate de el însuși, motive și imagini pe care nu le-am găsit în nici o variantă culeasă după 1859. Dar cum Marienescu nu avea talent poetic, izolarea contribuției lui personale de posibila variantă orală care i-a stat la dispoziție a fost o operație destul de lesnicioasă. Sarcina noastră a fost ușurată și de faptul că varianta Marienescu n-a avut nici o influență asupra tradiției orale.

Altfel stau lucrurile în cazul variantei publicate de Alecsandri. Căci poetul generației pașoptiste avea capacitatea extraordinară de a crea într-un stil popular aproape perfect, ceea ce îngreuiază încercarea de identificare a acelor versuri care reprezintă creație proprie. Pe de altă parte, prin nenumăratele reeditări ale textului alecsandrinian, acesta a exercitat o influență remarcabilă asupra variantelor aflate în circulație orală, care au preluat versuri din colecția tipărită, încât cercetătorul de azi e pus în situația de a nu putea decide dacă versurile

comune variantei Alecsandri şi celor orale sunt rezultatul unei influenţe literare sau, poate, erau cunoscute în regiunea respectivă încă înainte de publicarea colecţiei Alecsandri.

Ne propunem aşadar să încercăm stabilirea gradului de autenticitate a variantei Alecsandri, să vedem în ce măsură a fost folclorizată ea şi, în măsura în care va fi posibil, să aproximăm zona ei de proveniență.

Despre autenticitatea textelor publicate de Alecsandri s-a scris şi până acum, dar au fost avute în vedere înainte de toate „Miorița" şi „Monastirea Argeşului". „Soarele şi Luna" nu ştim să se fi bucurat de vreo cercetare de acest fel. Doar Aurelian Popescu a făcut câteva observaţii demne de luat în seamă[21]. Comparând varianta Alecsandri cu textele provenite din oralitatea zonelor de la sud şi de la răsărit de Carpaţi (versiunea B II), putem spune că multe dintre motivele ei au fost atestate pe toată aria menţionată aici. E vorba de următoarele: umblă Soare să se-nsoare, căutarea „potrivei" lui (pe cai care pasc în rai), vizitarea raiului şi a iadului, scena cununiei şi transformarea surorii mai întâi în mreană, iar apoi în lună etc. Acestea confirmă de la bun început, în mare, autenticitatea textului alecsandrinian.

Variantele orale aduc însă şi numeroase motive pe care nu le găsim la Alecsandri. Printre acestea se numără: argeaua şi ţesutul cămăşii de mire, probele la care e supus Soarele (ridicarea unei scări până la cer, construirea podului de aramă sau de argint), detalii ale vizitei în rai şi în iad, sinuciderea surorii ş.a. Ar fi de imaginat că unele dintre acestea vor fi fost cunoscute şi lui Alecsandri, dar poate că poetul le-a respins, părându-i-se nepotrivite. Totuşi, în absenţa manuscriselor originale, acest lucru e imposibil de dovedit.

Din compararea materialelor noastre rezultă că cele mai apropiate variante din tradiţia orală faţă de textul Alecsandri provin din următoarele localităţi: Răzvad-DB, Gugeşti, Obileşti-VN, Solonţ-BC, Buhalniţa-NT, Borca, Voitinel-SV, parţial şi varianta din Cerchezu şi cea localizată în Muntenia. Acestea sunt variantele asupra cărora trebuie să ne concentrăm atenţia în cele ce urmează.

O primă surpriză ne procură varianta dâmboviţeană din Răzvad, care a fost notată de la Gr. Petre Enache Lăutaru, în 1896, de către N. Ionescu în răspunsul la chestionarul istoric al lui N. Densuşianu. Am putea spune că ea e identică cu aceea a lui Alecsandri. Până şi numărul de versuri e aproape acelaşi: 117 la Alecsandri, 115 în Răzvad. Întâia reacţie a cercetătorului este că Alecsandri a cules din această localitate ori că a avut un informator din Răzvad sau din apropierea acestei localităţi. E regretabil că N. Ionescu nu ne spune dacă

[21] Aurelian Popescu, *Imaginea femeii în cântecul epic popular*. În: Philologica 2, 1972, p. 116–117.

informatorul lui cânta balada sau numai o recita. Importanța acestui detaliu de culegere constă în aceea că o variantă cântată ne-ar fi dat dreptul să presupunem existența unei tradiții în Răzvad, pe când dacă ea a fost doar recitată, ar putea fi vorba de un fenomen mai modern, și anume de fenomenul folclorizării. Faptul că textul a fost înregistrat de la un lăutar sugerează că el se cânta. Nu putem ști totuși dacă Alecsandri a cunoscut o variantă din Răzvad sau dacă varianta poetului a fost folclorizată în această localitate. Dificultatea e sporită de doi factori: de faptul că, după cum se va vedea îndată, unele dintre motivele comune variantei Alecsandri și celei din Răzvad nu se prea confirmă de alte variante orale și de faptul că textul lăutarului Gr. Petre Enache conține și acele versuri pe care le considerăm, cu relativă certitudine, a fi creația lui Alecsandri.

Presupunând că varianta Alecsandri provine din Răzvad, n-ar trebui să ne mire că, după o jumătate de veac de la publicarea colecției poetului, ar fi putut fi culeasă tot de acolo o variantă identică. Putem aduce ca argument experiența lui Ion Mușlea, pe care l-am însoțit în 1959 la Roșia de Secaș, pe urmele colecției realizate de N. Pauleti, și la Căuașd, pe urmele lui G. Alexici. S-a putut constata că multe dintre cântecele înregistrate de Pauleti în 1838 continuau să trăiască în sat după 120 de ani. La fel în Căuașd. Se va spune probabil că lirica e mai ușor de memorat. Putem să luăm însă ca exemplu cele patru variante ale baladei noastre provenind din Maidan-CS, pe care le-am inclus în prezentul corpus. Ele provin de la informatori diferiți și au fost înregistrate, întâia în 1887, a doua în 1896, a treia a fost publicată în 1906, iar a patra în 1927. Diferența de vârstă dintre primul și ultimul document însumează 40 de ani. Totuși, sub raportul motivelor, ca și sub acela al numărului de versuri (cea mai scurtă e de 197, cea mai lungă de 207 versuri) diferențele sunt minime.

Ce ne îndreptățește să respingem totuși ipoteza (la prima vedere extrem de ispititoare) că varianta lui Alecsandri provine din Răzvad? Nu numai faptul că ne lipsește mărturia lui Enache Lăutaru despre sursa textului comunicat de el. Mai importantă e constatarea că în varianta Alecsandri pot fi izolate totuși mai multe versuri, care par să fie o creație a poetului, dar care figurează și în cea din Răzvad. Să vedem care sunt aceste versuri.

Luăm în studiu mai întâi secvența în care e descris efectul intervenției verbale a lui Dumnezeu, când, după ce l-a purtat pe Soare prin iad și prin rai, urmează să-i pună întrebarea decisivă, dacă alege iadul sau raiul. Acest discurs divin, care mai apare, în afară de Răzvad, doar în Gugești, e pregătit de poet prin următoarele versuri:

Iar când Domnul cuvânta,
Lumile se deştepta
Şi cu drag îl asculta,
Cerurile strălucea,
Norii din senin perea (v. 50–54).

Acelaşi motiv apare încă o dată, spre sfârşitul baladei, când Dumnezeu urmează să rostească destinul rezervat celor doi fraţi, acela de a fi despărţiţi pentru totdeauna, în ciuda marii iubiri de care e stăpânit Soarele. Doar că acum cosmosul reacţionează înfiorat, cu teamă, la discursul divin:

Iar când Domnul cuvânta,
Lumile se spăimânta,
Mările se tupila,
Munţii se cutremura,
Ceriul se întuneca (v. 102–106).

Ni se pare în afară de orice îndoială că aceste versuri, care au fost atestate doar în Răzvad şi Gugeşti, dar în aceasta din urmă într-o formă foarte comprimată, reprezintă o creaţie a poetului, pe care s-ar putea ca transmiţătorii influenţaţi de Alecsandri s-o fi luat la cunoştinţă, dar n-au inclus-o în textele lor, deoarece li s-a părut străină.

Scena cununiei în biserică, scenă însoţită de fenomene supranaturale (stingerea candelelor, dogirea clopotelor, sfinţii ascunzându-şi feţele, preoţii căzând în genunchi etc.), nu e întru totul caracteristică pentru aria care interesează aici, dar e frecventă la vest de Carpaţi. Se poate pune întrebarea dacă Alecsandri n-a cunoscut şi vreo variantă ardeleană sau una dintr-o regiune învecinată? Dar scena cununiei se încheie cu următoarele versuri, pe care le găsim doar în variantele orale din Răzvad, Buhalniţa şi Voitinel:

Iar mireasa, vai de ea!
Frig de moarte-o coprindea
Căci o mână se-ntindea
Şi pe sus o rădica
Şi-n mare mi-o arunca! (v. 81–85)[22]

Răspunsul surorii la cererea Soarelui:

Cată-ţi tu de ceriul tău

[22] Versul „Frig de moarte-o cuprindea" apare în Valea Copcii, probabil tot o reminiscenţă din varianta Alecsandri.

Şi eu de pământul meu
C-aşa vrut-a Dumnezeu (v. 28–30)

poate fi întâlnit, în afară de Răzvad, şi în variantele din Gugeşti, Obileşti, Solonţ, Voitinel, Buhalniţa, Plavni.

Cu totul neobişnuit e portretul Ilenei Cosânzeana:

Ce-i frumoasă ca o floare
Într-o iarnă fără soare (v. 12–13),

care sună a poezie cultă şi figurează numai în variantele din Răzvad şi Gugeşti. Rar e şi dublul portret făcut de Soare celor doi protganonişti:

Haide să ne logodim
C-amândoi ne potrivim
Şi la plete şi la feţe
Şi la dalbe frumuseţe.
Eu am plete strălucite,
Tu ai plete aurite,
Eu am faţa arzătoare,
Tu, faţa mângâietoare (v. 16–23).

Acest portret e identic în Răzvad, dar apare în forme asemănătoare şi în Cerchezu, Gugeşti, Obileşti, Costache Negri, Solonţ, Borca, Buhalniţa, Voitinel, Plavni, iar într-o formă rudimentară şi în Enisala, în Teţcani-Briceni, în varianta Muntenia, ca şi în oicotipul din Belceşti.

Din pana poetului par să fi ieşit şi versurile în care Soarele, după ce a vizitat raiul şi iadul, îşi formulează hotărârea astfel:

Aleg iadul chiar de viu
Numai singur să nu fiu,
Ci să fiu cu Ileana
Ileana Cosânzeana (v. 61-64).

Aceste versuri pot fi întâlnite în variantele din Răzvad şi Obileşti; versul al doilea apare şi în Mărgineni-PH.

După cum se poate vedea, din totalul de 117 versuri ale variantei Alecsandri, 32, adică 28%, par să fie creaţia poetului. Procentul pare excesiv de ridicat, căci lasă impresia că reduce substanţial gradul de autenticitate a textului. Dar pentru acţiunea baladei ponderea acestor versuri e mult mai redusă, deoarece ele reprezintă descrieri şi portrete, iar nu motive ale acţiunii propriu-zise. Prin ele, Alecsandri n-a făcut decât să umple golurile dintre secvenţele poetice, care în poezia populară sunt deseori izolate între ele. Intruziunile lui Alecsandri netezesc textul, îl încheagă, după stilistica poeziei culte romantice, dar nu

modifică în nici un fel mesajul baladei. Textul rămâne aşadar în mare măsură autentic.

Trecând la varianta pe care Breazul o localizează vag în Muntenia, observăm că ea pare fragmentară (doar 18 versuri), conţinând doar motivele căutării miresei pe nouă cai păscuţi în rai şi dublul portret al protagoniştilor; fără a fi o reproducere fidelă a versurilor lui Alecsandri, ele utilizează vocabularul acestora:

Hai, Leano, ne logodim,
Ca mândri, ne potrivim,
Şi la plete şi la spete,
Şi la drag de cosinzete,
Faţa mea e aurită
Şi a ta e strălucită;
Faţa mea e arzătoare
Şi a ta mângâetoare.

Nu putem şti cu certitudine de unde provine varianta Breazul, dar ea pare mai degrabă o recepţie puţin exactă a variantei Alecsandri.

Să comparăm acum varianta Alecsandri cu variantele vrâncene din Gugeşti şi Obileşti. Textul din Gugeşti a fost înregistrat de Ion Diaconu, în 1930, de la Constantin Avădanei, de 64 de ani, dar exigentul folclorist nu ne oferă nici cea mai mică informaţie cu privire la circulaţia baladei în regiune şi nici la împrejurările în care şi de la cine a fost învăţat textul de către cântăreţ.

El se compune din 78 de versuri, dintre care pe 66 le găsim şi la Alecsandri. Ca şi varianta din Răzvad, cea din Gugeşti conţine şi portretul Ilenei Cosânzeana (v. 12–13) şi chiar motivul reacţiei naturii la discursul divin, e drept, concentrat, cum am afirmat şi mai sus, în doar trei versuri:

Iar cân Domnu cuvântă,
Ceru sî spăimânta
Şî pământu sî clătţa.

Original e doar versul, cam prozaic, în care Soarele reacţionează la interdicţia divină a cununiei cu soră-sa, ca un copil îndărătnic:

El di Domnu n-asculta.

În rest, versurile din Gugeşti, cele care nu coincid cu versurile lui Alecsandri, sunt mai degrabă formule de legătură, lipsite de importanţă pentru o cercetare ca cea de faţă.

Varianta din Obileşti a fost publicată tot de Ion Diaconu, în 1930, de la Zamfir Bogoi, pe atunci de 56 de ani. De data aceasta, Diaconu reproduce mărtu-

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI
LITERE

risirea informatorului, după care el ar fi învățat textul în tinerețe, când mergea „pi la Odobești", de la un viorist, pe nume Paprica. E o informație capitală, deoarece ea arată că în jurul anului 1900 textul circula în regiune în mediu lăutăresc. Faptul pare să excludă însușirea variantei Alecsandri din vreo tipăritură şi indică existența unei tradiții orale vii a temei. Ei bine, dacă această variantă se afla în circulație orală în Vrancea, am fi îndreptățiți să credem că în cele două localități vrâncene şi-ar putea avea originea varianta Alecsandri. Mai ales că Vrancea a fost văzută şi ca loc de culegere al altor balade din colecția poetului.

Să privim însă mai îndeaproape varianta din Obileşti. Din cele 41 de versuri ale ei, 27 sunt comune şi variantei Alecsandri. Cele „originale" sunt mai mult versuri de legătură între secvențe, cu excepția celor care reproduc imaginea cunoscută nouă din „Cununia fraților" despre dorința de sinucidere a surorii, şi anume, de a prefera să fie hrană peştilor şi cină racilor, decât soție fratelui.

Va trebui, oare, să ne obişnuim cu ideea că acele versuri din varianta Alecsandri, pe care noi le considerăm a fi o creație a poetului (în special portretele şi descrierile), dar care circulă, iată, prin tradiție, în zonă, sunt, totuşi, populare? Sau şi acestea reprezintă, ca cele din nordul Moldovei, de care ne vom ocupa imediat, folclorizări ale variantei Alecsandri? Cu atât mai mult, cu cât alte variante vrâncene (Colacu, Nereju, Sihlea) sunt departe de varianta Alecsandri, cum sunt şi cele din Dobrogea sau din Muntenia de răsărit. Dar atunci: ce a determinat folclorizarea atât de intensă a variantei Alecsandri în acele localități? Iată întrebări care sperăm să-şi găsească un răspuns în viitor.

Să ne îndreptăm privirea acum spre variantele din nordul Moldovei, de unde au cules material Stelian Cârstean (Voitinel), Ion H. Ciubotaru (Borca, Solonț) şi Lucia Cireş (Buhalnița). Asemănările dintre variantele orale şi cea tipărită sunt şi aici foarte importante. Trei din cele patru variante (Solonț, Borca, Voitinel) au funcție de pluguşor. Cea din Voitinel se compune din 69 de versuri, dintre care 68 sunt comune şi variantei Alecsandri. Diferențele de vocabular față de varianta Alecsandri merită totuşi să fie luate în considerare; replica surorii:

Cată-ți tu de ceriul tău

apare în Voitinel astfel:

Cată-ți tu de drumul tău;

deseori, versurile lui Alecsandri şi cele din Voitinel sunt identice numai ca idee:

Doar că l-ar înspăimânta

(Alecsandri):

Că doară l-a sperja

(Voitinel);

alte diferenţe de ordin lexical: *candelile – cădelniţele*; versul:

Lumea să o deşteptaţi

(Voitinel) apare la Alecsandri astfel:

Lumile să luminaţi.

Dar nu numai versurile comune variantelor orale şi celei a lui Alecsandri trebuie să fie luate în considerare. Într-o cercetare ca cea de faţă sunt relevante şi versurile care diferenţiază variantele. Constatăm că doar 49 din cele 117 versuri ale variantei Alecsandri nu apar în Voitinel. Printre acestea se numără portretul Ilenei Cosânzeana (v. 12–13), cele care descriu reacţia cosmosului la discursul divin (v. 50–54 şi 102–106), motivul alegerii între iad şi rai, transformarea surorii în mreană, precum şi o parte din sancţiunea rostită de Dumnezeu la sfârşitul textului (v. 115–117).

Varianta din Borca se compune din 68 de versuri, dintre care 48 sunt mai mult sau mai puţin comune variantei Alecsandri. Rămân aşadar 20 de versuri, care nu figurează în varianta poetului. E vorba de versurile în care e respinsă cererea în căsătorie a Soarelui şi de călătoria acestuia la Dumnezeu (v. 21–29), de cele privitoare la întoarcerea lui „acasă" (v. 42–44) şi de cele în care sora e preschimbată în „breană", nu în Lună (v. 59–62). Dintre versurile originale, doar unul ni se pare remarcabil, cu toate că s-ar putea ca nici el să nu fie original. E vorba de versul:

Vis di moarti-i cuprindé,

pe care-l găsim la Alecsandri, în formularea:

Frig de moarte-o coprindea (v. 82)

şi care sună uşor a Eminescu.

Dacă cercetăm versurile care lipsesc din varianta Borca, putem constata că e vorba de aproape aceleaşi, ca în Voitinel, adică lipseşte portretul Ilenei Cosânzeana (v. 12–13), reacţia cosmosului la mesajul divin (v. 50–54 şi 102–106), ultimele trei versuri ale baladei (v. 115–117), la care se adaugă unele versuri din scena cununiei (v. 81–88), iar refuzul cererii în căsătorie (v. 24–29) e formulat într-un vocabular schimbat.

Varianta din Solonţ-BC are tot funcţie de plugușor. Din păcate, informatorul ei recunoaşte că textul era lung, dar şi-a amintit doar 35 de versuri. În afară de formula introductivă caracteristică plugușorului:

Aho, aho, copii şî fraţ,
Staţ puţân şî nu mânaţ,
Lângâ boi v-alăturaţ

Şî cuvântu mi-ascultaţ,
Sî vă spun o urăturî,
Cea mai frumoasî din gurî,

şi de cele două formule intermediare (Hăăăăăăăă), restul versurilor sunt identice cu cele din varianta Alecsandri. Motivele principale ale textului sunt: *umblă Soare să se însoare, cererea în căsătorie, dublul portret şi răspunsul surorii că nu se află adevărat să se cunune fraţii,* inclusiv versurile:

Catâ-ţi tu di ceru tău
Şî eu di pământu meu.

Poate că dacă textul putea fi înregistrat în întregime, ar fi apărut şi unele versuri mai originale, dar atâta cât ne e cunoscut, el nu aduce nimic nou.

Varianta din Buhalniţa începe cu o parte de proză şi continuă cu 73 de versuri, dintre care 66 sunt comune şi variantei Alecsandri. Originală e doar partea de proză, în care e vorba de o împărătească care s-a rugat lui Dumnezeu, în două rânduri, ca ceea ce va naşte ea să fie „văzut di tătî lumea". Motivul se confirmă într-o legendă din Târzia-NT, în care un flăcău a cerut lui Dumnezeu să fie aşezat undeva, unde să poată fi văzut de toată lumea şi, îndeplinindu-i dorinţa, Dumnezeu l-a făcut Soare. Dumnezeu a ascultat aşadar şi rugăciunea femeii din baladă: ea a născut mai întâi un băiat, pe care, la vârsta de doisprezece ani, Dumnezeu l-a prefăcut în Soare, iar la vârsta de 18 ani, acesta s-a îndrăgostit de soră-sa, Ileana, şi a cerut încuviinţarea lui Dumnezeu de a o lua în căsătorie. Varianta mai conţine un motiv, care nu provine de la Alecsandri, dar pe care îl vom cunoaşte şi în alte câteva texte: tânărul pretinde că Dumnezeu ar fi fost de acord s-o ia pe soră-sa, convingând-o astfel să meargă la cununie. De aci încolo, varianta din Buhalniţa reproduce pe aceea a lui Alecsandri. E important să constatăm că şi în Buhalniţa lipseşte portretul Ilenei Cosânzeana (v. 12–13) şi reacţia cosmosului la discursul divin (v. 50–54, 102–106).

Varianta din Plavni, regiunea Odessa, e, după toate probabilităţile, o reproducere parţială a textului alecsandrinian. În cele 45 de versuri, informatoarea Gheţui Teodora, de 43 de ani în 1968, povesteşte acţiunea baladei până la momentul în care Soarele declară că alege iadul, numai să nu fie singur. Recepţia ei se abate doar rareori de la textul lui Alecsandri, de exemplu în versurile:

Cată-ţi tu de ceriul tău
Şi eu de pământul meu

informatoarea modifică prepoziţia *de* prin *din*, adică cere Soarelui să-şi caute o mireasă din cele care trăiesc în cer, pe când ea îşi va alege ca mire un pământean.

Din cele de mai sus rezultă că în aproape toate variantele orale cercetate aici lipsesc aceleaşi versuri ale variantei Alecsandri, şi anume cele care nu corespund stilisticii poeziei populare: portretele şi descrierile cosmice. Dar suntem oare îndreptăţiţi să presupunem că în Voitinel, Borca şi Buhalniţa circulă variante de felul celei pe care ar fi putut-o avea Alecsandri la dispoziţie? Şi să presupunem că poetul a amplificat-o cu portretul surorii şi cu descrierile cosmice? Sau s-ar putea crede că, în aceste localităţi, varianta Alecsandri a fost intens folclorizată şi că transmiţătorii ei populari au simplificat-o, înlăturând acele versuri care sunt străine stilisticii folclorului? Totodată, am putea presupune că varianta Alecsandri, însuşită în şcoală sau în activităţi culturale, a suferit o spectaculoasă modificare de funcţie, ştiut fiind că în regiunea respectivă pluguşorul e de o vitalitate excepţională. Dar Voitinel, Borca, Solonţ şi Buhalniţa n-ar putea constitui vatra de origine a variantei Alecsandri şi din cauză că în zonă tema „Nunta Soarelui" e rarisimă, pe când „Cununia fraţilor", aşa cum am cercetat-o mai sus, dispune de o frecvenţă mai ridicată. Rămânem, aşadar, mai degrabă la ipoteza pătrunderii variantei Alecsandri în repertoriul de Anul Nou.

Am văzut că, în ciuda unor intervenţii personale ale poetului, varianta Alecsandri poate fi considerată ca autentică. Totodată am stabilit care sunt localităţile în care au fost înregistrate variante mai apropiate de aceasta, respectiv, în ce măsură a influenţat ea tradiţia orală. Cât priveşte locul ei de origine, am stabilit că, după materialele pe care le avem la dispoziţie, ar putea intra în discuţie următoarele localităţi: Răzvad, Gugeşti, Obileşti, Voitinel, Borca, Solonţ şi Buhalniţa. Totuşi, nici una dintre ele nu poate fi luată cu certitudine ca locul sau zona de proveniență a variantei Alecsandri. Ele sunt mai degrabă localităţile în care varianta tipărită a influenţat cel mai puternic tradiţia orală. Doar pe baza unor noi cercetări în zonele indicate aici s-ar putea ajunge, eventual, la stabilirea locului de origine a variantei publicate de poet.

c) Variante cu probleme: Millea, Marian, Cărăbiş, Cruceană

Am arătat că publicarea variantei din *Albina* (1867), care e a doua din punct de vedere cronologic, reprezintă un merit important al unui culegător neidentificat; cu atât mai mult, cu cât textul de care e vorba e absolut autentic. Iată însă că după 95 de ani, mai exact în 1962, apare un text aproape identic, în colecţia tipărită postum sub numele lui Aureliu Millea, la Editura Minerva[23]. Cantitatea de versuri e foarte apropiată: 244 de versuri în *Albina* şi 241 la Millea. Principalele deosebiri dintre cele două texte sunt următoarele: numai şase

[23] Aureliu Millea, *Poezii populare din Mărginime (Sibiu) (în anii 1878–1880)*, în Folclor din Transilvania. Texte din colecţii inedite. II. Bucureşti, 1962, p. 273–415, textul apare la p. 397–403.

versuri ale variantei Millea nu figurează în *Albina*, şi anume, cele cu numerele 22, 25, 91, 92, 133, 235; pe de altă parte, tot atâtea versuri, cele cu numerele 22, 35, 108, 159, 161, 219, ale variantei *Albina* lipsesc la Millea; dintre deosebirile de ortografiere şi de forme lexicale, reţinem doar numele surorii, care – vom vedea – în multe variante e Iana, şi a fost redat în *Albina*, după ortografia maghiară, prin Jana; în colecţia Millea devine, probabil printr-o lecţiune greşită a editorului, substantiv comun, *juna*. În fine, în varianta *Albina*, Soarele întreabă pe Adam dacă a mai auzit

Sóre cà se' nsóra
Şi se ia pe sora?

Aceste versuri apar şi la Millea, numai că, la el, în partea a doua a textului, strămoşul omului e înlocuit cu Avram, pe când în partea a treia acesta e Adam, ca în *Albina*.

Cum poate fi explicată marea asemănare dintre cele două texte?

În nota însoţitoare, semnată de editură, se spune că Aureliu Millea a realizat colecţia în anii 1878–1880, probabil în Tilişca, sat situat în Mărginimea Sibiului. Am putea fi ispitiţi să credem că lui Millea îi datorăm şi publicarea textului în *Albina*, text care făcea parte din colecţia rămasă inedită la moartea lui. Ar fi însă o deducţie eronată, deoarece Millea se născuse în 1861, iar la data publicării textului în *Albina* avea doar şase ani[24]. Teoretic s-ar putea presupune ca acelaşi informator să fi servit şi lui Millea, la două decenii după publicarea textului din *Albina*. Dar o asemenea supoziţie e contrazisă de un aspect formal: în *Albina*, textul e împărţit în patru secvenţe, numerotate cu cifre romane, trei dintre ele apar şi la Millea, fapt care arată că acesta a cunoscut textul din revistă, trecând poate cu vederea cifra IV. Dar dacă Millea n-a cules textul din folclorul viu, cum s-ar putea explica micile diferenţe de text arătate aici? Probabil că ele sunt rezultatul unor modificări făcute la eventuala copiere a variantei din 1867.

A ne întreba de ce n-a menţionat Millea însuşi că textul a fost copiat din *Albina*, ar fi să cerem prea mult unui culegător, într-o perioadă când nimeni nu punea preţ pe indicarea izvoarelor. Ar trebui văzut însă dacă nu cumva şi alte texte ale colecţiei Millea au fost preluate din colecţii tipărite, iar nu culese din Tilişca.

La fel de importantă e întrebarea: cine e culegătorul adevărat al variantei din *Albina*, preluată de Millea. Din păcate, în acest moment, nu se poate da un răspuns sigur. S-ar putea crede că e colaboratorul de atunci al *Albinei*, At. M. Marienescu, mai ales dacă ne gândim şi la cele două-trei bănăţenisme

[24] Cf. Iordan Datcu, *Dicţionarul etnologilor români*. II. Bucureşti, 1998, p. 81.

identificate de noi în text şi asupra cărora vom reveni îndată. Nu vedem însă cauza pentru care să nu fi semnat textul, căci el era cunoscut publicului ca folclorist. Pe de altă parte, dacă cel care a dat textul spre publicare ar fi fost Marienescu, acesta nu s-ar fi putut abţine de la a-l „corege", aşa cum a procedat în toate colecţiile lui. Iar dacă o făcea, am fi putut constata imediat care e contribuţia lui, după cum s-a putut vedea în capitolul întâi al acestei lucrări, când ne-am ocupat de varianta din Dobra hunedoreană publicată de el.

Poate să fi fost însă S. Fl. Marian, care se găsea pe atunci în Ardeal. În favoarea acestei ipoteze ar pleda faptul că Marian a publicat în 1885, în „Calendariu" de la Cernăuţi, o variantă a baladei „Soarele şi Luna", care, deşi constă dintr-un număr mai mult decât dublu de versuri (556) faţă de cele din *Albina* şi din colecţia Millea, sub raportul motivelor ea nu se deosebeşte esenţial de acestea. La fel se întâmplă cu cea de-a doua variantă publicată de Marian în „Calendarul Minerva" (1903), care constă din 498 de versuri. La numărul mare de versuri contribuie însă, la Marian, în special repetiţiile, deci mai mult stilul decât conţinutul versurilor le diferenţiază de primele două. Altfel spus, ambele variante semnate de Marian se dezvoltă pe schema celei din *Albina* şi lasă impresia că folcloristul s-a întrecut pe sine în compunerea unor versuri în stil popular. M. Fotea, autorul unui studiu monografic asupra folcloristului sucevean, a constatat că Marian „intervine prin stilizare în proza folclorică", „intervenţiile lui nealterând fondul acestor creaţii"[25]. Afirmaţia e valabilă şi în cazul acestei balade. Am adăuga faptul că, sub raportul talentului cu care imita versul popular, Marian poate fi comparat cu V. Alecsandri. Altfel decât în cazul lui Marienescu, versurile lui Marian nu pot fi deosebite cu uşurinţă de cele autentic populare. Prin urmare, ar exista unele argumente pentru ca şi publicarea textului din *Albina* să fie atribuită marelui folclorist, mai ales că şi variantele din 1885 şi 1903 sunt împărţite în secvenţe numerotate cu cifre romane exact în aceleaşi momente ale acţiunii, ca în *Albina*, doar că, variantele lui fiind mai lungi, au două secvenţe în plus. Se poate observa că Marian a împărţit tot în patru secvenţe numerotate cu romane şi varianta din Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos, publicată de el în anul 1873 (A II, nr. 23). Asemănarea variantelor din *Albina* 1867 şi a celei presupuse a fi din Tilişca, cu cele două variante publicate de Marian va putea fi observată în mai multe rânduri în cadrul acestui capitol, mai ales atunci când cele patru texte se diferenţiază prin anumite caracteristici de restul textelor noastre.

Prima variantă publicată de Marian poartă subtitlul „Baladă poporală din Transilvania", cea de-a doua doar „Baladă populară", fără indicaţii de origine. Subtitlul celei dintâi poate induce în eroare, deoarece textul ei nu e nicidecum

[25] Mircea Fotea, *Simeon Florea Marian folclorist şi etnograf.* Bucureşti, 1987, p. 91.

caracteristic pentru Transilvania. Dacă ar fi să acceptăm acest subtitlu, atunci ar trebui să spunem că avem de-a face cu un text adus în Transilvania din regiunile dintre Carpați și Dunăre.

Mari semne de întrebare ridică varianta publicată în 1968 de Vasile Cărăbiș. Culegătorul declară că a înregistrat-o de la Traian Miulescu, din Fântânele-DJ. E însă aproape identică celei publicate, în 1927, de R. S. Molin[26], după câte se pare, din Maidan-CS. Sunt posibile mai multe ipoteze pentru explicarea aproape-identității celor două texte. Poate că Traian Miulescu, lăutar fiind, a cunoscut balada în județul Caraș-Severin, eventual chiar în Maidan. Omițând să-l întrebe unde, când și de la cine a învățat-o, Cărăbiș a considerat, fără a se gândi prea mult, că ea nu poate fi decât din satul de domiciliu al cântărețului: Fântânele-DJ. Altă ipoteză ar fi că informatorul a cunoscut varianta publicată de Molin, în *Arhivele Olteniei,* și a învățat-o de acolo. Negativ pentru culegător ar fi dacă el însuși sau vreunul dintre colaboratorii lui, studenți[27], ar fi copiat textul din Arhivele Olteniei, modificându-l pe ici-pe colo, cu gândul că frauda nu va fi cunoscută niciodată. De-ar fi așa, faptul ar reprezenta un delict cultural, pe care oamenii de specialitate ar trebui să-l dezaprobe[28]. Derutantă e și mențiunea din introducerea la colecția Cărăbiș, după care unii „iubitori ai cântecelor populare" și „colecționari pasionați", în rândul cărora e indicat și numele lui Traian Miulescu, „aveau carnete de cântece". Prin urmare, ne întrebăm: ce-a fost Miulescu? Un interpret sau un colecționar pasionat? Și care e răspunderea care îi revine lui Cărăbiș? Prin afirmația de mai sus, culegătorul pare să sugereze că, dacă cineva a săvârșit o fraudă, acela ar putea fi cântărețul însuși. Probabil că nu vom ști adevărul niciodată.

O sumară comparație a variantelor Molin și Cărăbiș arată că amândouă sunt din Banat. Noi am inclus varianta în corpusul de texte, pentru a facilita compararea ei cu variantele din Caraș-Severin și cu cele doljene. O excludem însă din studiu, deoarece ea ne-ar obliga la concluzii eronate cu privire la circulația motivelor în județul Dolj. Ei i-a căzut victimă unul dintre marii folcloriști ai secolului al XX-lea, P. Caraman, care nu-și putea închipui că varianta zisă din Fântânele-DJ ar reprezenta un fals. Învățatul ieșean citează pasajul în care Soarele aduce stelele ca nuntași, iar pe luceafărul mare și pe cel

---

[26] În corpusul de față, varianta Molin se află sub numărul 10.

[27] Datcu, *op. cit.*, I, p. 153.

[28] Pentru a cunoaște mai bine metoda de lucru a culegătorului, ar merita să fie făcută o cercetare și a celorlalte balade ale colecției; s-ar putea vedea ce rămâne valoros și ce trebuie înlăturat din cercetare.

mic ca nuni, respectiv cumetri (versurile 134–145), sugerând că această variantă „olteană" ar cuprinde motive „Cununia fraților"[29].

Prin studierea comparativă a textelor se poate clarifica și situația altor variante, cum ar fi, de pildă, cea publicată în colecția Popescu-Ciocănel, Patriciu și Salviu[30], fără vreo indicație asupra provenienței ei. Pamfile zicea că ea „se aude prin jud. Covurlui"[31], în realitate e însă foarte asemănătoare cu variante din Argeș, în special cu cea din Hârsești, tipărită de M. Buga[32]. Cele două variante sunt atât de asemănătoare, încât s-ar putea susține nu numai că varianta Popescu-Ciocănel, Patriciu, Salviu nu e din Covurlui, dar și că, foarte probabil, e din Hârsești-AG sau din vreo localitate apropiată acesteia.

Varianta înregistrată de Ion Cruceană de la Marin Giricliu, din Zidurile-AG, a fost publicată mai întâi într-o selecție de cântece din Argeș[33], apoi în colecția proprie, din 1981, *Pe Argeș în jos, pe un mal frumos*[34]. Textul suferă însă modificări de la o publicare la alta. Luăm ca exemplu versurile care încheie textul din 1981 și care lipsesc din cel tipărit în 1979:

Că tu vei lumina,
Ziua vei lumina,
Lumea te-o iubi
Și mult te-o prețui,
Iar eu voi lumina
Noaptea voi lumina,
Când tinerii se-ntâlnesc
Și mult se iubesc
Și eu i-oi apăra
Cu lumina mea.

E foarte probabil că ele provin din pana unui folclorist ispitit să „înfrumusețeze" textul folcloric.

Un caz aparte reprezintă varianta din Vatra Dornei[35]. Înregistrată de la Luminița Iovu, născută în 1967, ea nu e altceva decât un fel de rezumat al variantei brăilene publicate de G. Dem. Teodorescu. Într-adevăr, fără a produce vreo imagine remarcabilă, Iovu povestește în 151 de versuri întreaga acțiune comunicată cu un secol mai devreme de către Petrea Crețul Șolcan în 451 de versuri[36]. Am văzut în capitolul I al lucrării de față că, după toate probabilitățile, variantele din Talpe-Drăgănești și Cupșeni (A IX) au suferit o importantă influență din partea aceleiași variante G. Dem. Teodorescu. Adăugăm acum că,

[29] Petru Caraman, *Studii de etnologie*. Ediție îngrijită de Viorica Săvulescu. Studiu introductiv și tabel cronologic de Iordan Datcu, București, 1998, p. 406.

[30] Nr. 143 în corpusul de texte.

[31] Pamfile, *op. cit.*, p. 120–124.

[32] Nr. 46 în corpusul de texte.

[33] *Folclor poetic din Argeș*. Pitești, 1979, p. 118–120.

[34] P. 38–40.

[35] Nr. 133 în corpusul de texte.

[36] Nr. 109 în corpusul de texte.

în rândul textelor care au fost folclorizate, ea se situează imediat după aceea a lui Alecsandri.

a) Cântăreți

Mulți cercetători de teren au nesocotit cerința formulată de C. Brăiloiu, de a nota data, locul și persoana de la care cântăreții lor au învățat un text. Câteodată nu notează nici măcar numele informatorului. Prin critică de text poate fi stabilită, totuși, cu aproximație, localitatea sau zona în care au fost înregistrate textele. Din acest punct de vedere e celebru cazul variantei Alecsandri, de care ne-am ocupat mai sus.

Am arătat însă că nici în *Albina*, nici la Millea nu găsim vreo informație din care să putem deduce unde au fost înregistrate aceste texte aproape identice. Editura Minerva sugera că varianta Millea ar fi fost înregistrată în Mărginimea Sibiului, adică la poalele Munților Cibinului, unde se situează și satul de naștere al culegătorului, Tilișca, și aprecia că acesta ne-a dat una din variantele „dezvoltate și rare"[37] ale baladei. Mai mult, Ioan Șerb considera, în 1967, că aceasta ar fi caracteristică pentru Transilvania[38]. Am arătat însă că textul lui Millea e, foarte probabil, o cópie a celui publicat în revista *Albina*. Adăugăm aici că el nu are pereche în toată Mărginimea Sibiului, nici în restul Transilvaniei. Excelentul cunoscător al baladei din sudul Ardealului, care e Gheorghe Pavelescu, a făcut culegeri de folclor în Mărginime, inclusiv în Tilișca, dar n-a găsit nicăieri o variantă asemănătoare celei publicate de Millea. Mai mult, a cules o variantă din Tilișca ale cărei trăsături sunt specific ardelene[39]. Pentru noi pare sigur că varianta Millea nu provine din părțile Sibiului și că n-a fost culeasă, ci copiată din revista budapestană. Câteva forme lexicale din varianta *Albina* par a indica o origine bănățeană a ei. E vorba de v. 108: *Raiulu descuniá*, de v. 164: *Si tu vini in iadu* și de v. 194: *Si atatia vladiconi*. Aceste forme lipsesc însă din varianta Millea. Poate tocmai pentru că unui ardelean i-au părut străine și le-a înlocuit.

Lipsa informațiilor de biologie a textelor folclorice creează uneori situații cu totul ciudate, chiar când e vorba de cercetători de primă mărime. Ne referim la T. Alexandru și Gh. Ciobanu, care au cules de la Mitică St. Crăcuță din Gâștești-IF, la 24.2.1936, o variantă în care interpretul intercalează, în patru

---

[37] Cf. Introducerea la colecția Millea, în *Folclor din Transilvania*. Texte alese din colecții inedite. II. București, 1962, p. 277.

[38] Ioan Șerb, *Introducere în folclorul Olteniei și Munteniei*. În: *Folclor din Oltenia și Muntenia*. Texte din colecții inedite. București, 1967, p. XXXIX–XLVI.

[39] E vorba de varianta cu nr. 17 în subversiunea A I.

rânduri, pasaje copioase din balada „Badiul". Cu toate că intruziunile însumează aproape o treime din numărul total al versurilor, adică 92 din cele 294, şi că ele provin dintr-o baladă de cu totul alt caracter, cei doi eminenţi cercetători ai folclorului muzical nu s-au gândit să-l întrebe pe Crăcuţă, cum de combină motive atât de diferite între ele. S-ar părea că informatorul se găsea într-o stare euforică în momentul înregistrării, dar şi acest lucru trebuia menţionat de culegători, mai ales că intruziunea versurilor din balada „Badiul" se situează în afara legităţii folclorice a contaminărilor.

Cu atât mai valoroase sunt puţinele informaţii pe care ni le furnizează unii culegători. Acestea se referă la modalităţile de preluare a unor texte de baladă de la generaţiile anterioare, la felul în care apreciază informatorii frumuseţea textului şi la veracitatea acţiunii baladei. Din cele 10 variante pe care le-a cules (singur ori în colaborare cu O. Bîrlea, A. Vicol şi E. Comişel), Al. I. Amzulescu notează o singură dată informaţii valoroase de la Floarea Pătru Ilie Constantin, din localitatea dunăreană Desa-DJ, chestionată la 30.11.1951. După cum declară informatoarea, ea ştie textul de la tatăl ei, care-l cânta „în casă", cum îl cântă şi ea, când ţese „la rogožână", iar fiul ei, de 9 ani, îl prinde de la ea; de altfel, pentru a-şi aminti începutul, informatoarea a fost ajutată – notează Amzulescu – de fiul ei. Apoi, informatoarea izbucneşte neaşteptat: „Če nevoe o fi de aştea? Sân kânteče veki. Čele mai urâte kânteče! Akuma aştea, tinereaţa ar fi mai frumoasă, da nu le ştiu ieu". Sunt cuvinte greu de explicat din partea unei informatoare care a dat o variantă de 245 de versuri. Mirarea ei indică probabil nesiguranţa omului simplu în raport cu cultura sa, cultură care a intrat, în multe locuri, încă după primul război mondial, într-un con de umbră.

Şi alţi informatori declară că ştiu textul de la părinţi, în special de la taţi, de pe vremea când erau copii. Aşa face şi Ion Stan Gheorghe din Izvoru de Sus-AG, care a fost anchetat de Harry Brauner, la 13.6.1936. Informatorul mai declară că tatăl lui îl ştia „din carte", dar – notează Brauner – el n-a văzut cartea niciodată.

Gheorghe Stancu, 65 ani, din Tamaşi-Corbeanca-IF, pe care l-a chestionat G. Sulităeanu, la 9.5.1953, în Bucureşti, a făcut 25 de ani de şcoală cu tatăl său, Mihai Cobzarul. Gh. Stancu îşi aminteşte cele spuse de tatăl său: „– Bagă, mă, la ureke, că dacă mor ieu să-ţ rămâie ţiie. Ş-am căutat să prind tot če stiia iel şî acuma le ştiu ieu, că altfel ar fi întrat cu iel în pământ". Apoi continuă: „Şi ieu am dat la copi. Au prins de la mine băieţi, da acuma copii nu mai cântă"; în legătură cu veracitatea celor povestite în baladă zice: „Cred că s-o fi întâmplat în vekime. Acuma ie numai ca o pildă", ceea ce dovedeşte cât de bine intuieşte el funcţia actuală a baladei.

Pe de altă parte, un lăutar ca Anghel Licu, de 58 ani, din Câmpulung-AG, anchetat tot de G. Sulițeanu, la 18.6.1962, declară că a învățat balada de la alt lăutar, Marin Graie, care era mai în vârstă decât el cu 25 de ani. Apoi continuă: „Cântecu ăsta l-a scos lăutari vekį dă dămult. Asta a ieșit așa ca o poveste, da n-a fost adevărat ca să ia sor' pă frate" – notează G. Sulițeanu în fișa de text.

Ion Diaconu a notat spusele lui Zamfir Bogoi, 56 ani, din Obilești-VR: „P-aiasta o știu tot din tinerețî, când mă dučiam pi la Odobești. Am auzit-o di la un viorist: Paprica", după care zice cu nostalgie și o anumită mândrie: „Vez, dumnįata, un' mai găsești în sat vru-unu sî știi cânteče de astęa dim bătrânį? Acu știi numa di dragusti. Vez, cî mį-a lăsat Dumnezeu ținerįa di minti bunî, da corpu s-a slăbit, c-am pățit multe".

Câțiva cântăreți au fost anchetați de două ori: Gh. I. Stângă, din Alexandria-TR, F. Păun, din Renașterea-IF, I. Popa, din Carol I și Podulupi-IL, N. Panait, din Dorobanțu-IL, Gh. I. Trandafir, din Hârșova-CT și Dăeni-TL, I. Stoian Crețu, din Nereju, pe când M. M. Mocanu, din Gropeni-BR, a fost anchetată, chiar de trei ori. Compararea textelor culese de la dânșii poate servi celor care se vor ocupa în viitor de procesul de creație în folclor.

e) Localitățile cele mai bine reprezentate în această lucrare

Aproape 20 de localități sunt reprezentate în lucrarea de față cu cel puțin două variante. Din Maidan, azi Brădișoru de Jos-CS, avem chiar patru variante. Prima înregistrare a fost trimisă ca răspuns la *Chestionarul pentru adunarea datelor privitoare la limba română,* lansat, cum se știe, de B. P. Hasdeu, în 1884/5. Ea poartă semnătura lui Sofroniu Liuba, învățător, și e datată „25 faur 1887". A doua a fost trimisă ca răspuns la *Chestionarul istoric*, lansat între anii 1893 și 1897 de Nic. Densușianu. Răspunsul e datorat aceluiași învățător, Sofroniu Liuba, în asociere cu preotul Aureliu Iana. Textul e datat „martie 1896". În 1901, în *Convorbiri Literare,* apoi, în 1906, în colecția de *Poezii poporale*, a publicat Enea Hodoș o variantă înregistrată tot în Maidan, de la un informator care se numea N. Liuba. Cea mai recent culeasă variantă din Maidan pare să fie cea publicată de R. S. Molin, în *Arhivele Olteniei* din 1927, cu mențiunea că ea poate fi auzită și în alte localități din „sudul jud. Caraș", cum sunt Răchitova și Broșteni. „Soarele și Luna" a avut cel mai mare impact asupra populației în Maidan, localitate care e cel mai bine cunoscută în momentul de față[40].

[40] În anul 1903 se publica, sub pseudonimul „Li", probabil Liuba, în *Poporul român,* de la Budapesta, încă o variantă din aceeași localitate, cu foarte mici deosebiri față de cea trimisă lui N. Densușianu și tipărită în *Familia* 32, 1896, p. 200–201.

Cu trei variante e reprezentat Dorobanțu-IL, de unde au cules V. Popovici și Gh. I. Neagu, în 1932, 1934 și 1953, Nereju-VR, cercetat de Negreanu și I. Diaconu, precum și Gropeni-BR, de unde a înregistrat G. Sulițeanu, în 1972 și 1973, de la aceeași informatoare.

Câte două variante au fost înregistrate în următoarele localități: Păucinești-HD, de către Șt. Țarină și B. Bartók, din Desa-DJ, de Al. I. Amzulescu; Orlea-OT, de N. Păsculescu; Beleți și Priboeni-AG, de C. Rădulescu-Codin și I. Cocișiu; Alexandria-TR, de Chr. N. Țapu; Vălenii de Munte-PH, de E. Comișel și C. Manolache; Renașterea-IF, de E. Comișel; Vadu Lat-IF, de Gh. Ciobanu și S. Ispas; Viziru-BR, de doi cercetători neidentificați; Vicovu de Jos-SV, de S. Cârstean.

f) Geografia și frecvența subversiunii B II

Din tabelul de mai sus s-a putut constata că frecvența temei diferă substanțial de la un ținut la altul. Din Vaslui nu e cunoscută nici o variantă a „Nunții Soarelui", iar Sibiul, Mehedinții, Bacăul și Iașul sunt reprezentate doar cu câte o variantă, Galații, Neamțul și Suceava cu câte două variante, Timocul, Timișul, Hunedoara, Gorjul, Vâlcea, Prahova, Buzăul și Basarabia (împreună cu Ucraina) cu câte trei. Numărul variantelor crește în Ialomița, Constanța și Tulcea (câte 4), în Caraș-Severin (5), în Vrancea (6), în Dâmbovița (8), în Brăila (9), în Olt și Teleorman (câte 10), în Dolj (11), în Ilfov (12) și în Argeș (20), la care se adaugă 7 variante care provin din localități neindicate.

După materialul pe care-l avem azi la dispoziție, s-ar putea spune că „Nunta Soarelui" e balada județelor Argeș, Dolj, Olt, Teleorman, Ilfov și Brăila, deci mai ales a ținuturilor de câmpie. În schimb, în Moldova de Mijloc balada pare străină; ar fi necesară efectuarea de urgență a unor cercetări de teren pentru a se putea ști dacă acolo tema nu e cunoscută într-adevăr sau, poate, numai lipsa cercetărilor indică acest lucru.

g) Funcția textului „Nunta Soarelui"

Am văzut că versiunea „Cununia fraților" se realizează în unele regiuni ardelene sub formă de colind. În vestul și sudul Transilvaniei (mai puțin Hunedoara), în ținutul Maramureșului istoric și în Bucovina, textul are caracter profan. „Nunta Soarelui" are, în schimb, în cea mai mare parte a ariei, funcție de baladă sau cântec bătrânesc. Excepție fac variantele din Păucinești și Grădiște-HD, unde cele două versiuni circulă paralel, cea din Cerchezu-CT, precum și varianta „din Muntenia", publicată de G. Breazul[41], care au funcție de colind.

[41] Și „Miorița" a fost atestată cu funcție de colind în Sibioara-CT și în Dorna Cândrenilor-SV (Fochi, *Miorița*, p. 806, 911).

Prin urmare, s-ar putea imagina că fenomenul baladelor colindate să fi fost mai răspândit şi în sudul Carpaţilor, în special în zonele de colindat intens, dar chestiunea va trebui să fie cercetată în viitor. Unele texte din Borca-NT, Voitinel-SV şi Solonţ-BC sunt recitate de feciorii care umblă cu pluguşorul, la Anul Nou. Aşadar putem spune că şi în nordul Moldovei, textul are un caracter ritual, sacral. Dar „Nunta Soarelui" nu e singura temă epică ritualizată în această regiune. V. Adăscăliţei a semnalat acum mai bine de patru decenii faptul că în ţinutul Sucevei, mai precis în „Văleni, în seara dinspre Anul Nou, urătorii rostesc miorița, balada păstorilor". Acelaşi fenomen e cunoscut – ne asigură folcloristul ieşean – şi în Văleni-Stânişoara-SV, în Poiana Mărului-SV, precum şi în Pipirig-NT. Mai mult, el lărgeşte sfera investigaţiei, arătând că în unele din aceste localităţi sunt recitate ca pluguşor încă două balade, şi anume, „Dragoş Vodă" şi „Constantin Brâncoveanu". Totuşi, Adăscăliţei diferenţiază „Miorița" de celelalte două balade prin aceea că ea ar fi ajuns acolo sub formă de colind, datorită „unei migraţii de ardeleni"; fenomenul ar reprezenta aşadar „o transpunere firească a mioriţei din colindă în pluguşor". Celelalte două balade au devenit pluguşor – spune Adăscăliţei – datorită manualelor şcolare, învăţătorilor şi preoţilor. Cu alte cuvinte, această schimbare de funcţie a fost impusă dinafară, de către intelectuali, prin intermediul şcolii şi al bisericii. Nu e cazul să insistăm aici. Folcloriştii moldoveni vor verifica opinia lui Adăscăliţei şi vor contura fenomenul atât din punct de vedere geografic, cât şi din acela al numărului de teme narative care se realizează ca pluguşor în partea de nord a Moldovei. Noi reţinem doar constatarea că în Solonţ, Borca şi Voitinel, „Nunta Soarelui" are funcţie de pluguşor, nu de baladă, ca în restul ariei ei de răspândire.

2. Analiza motivelor

a) Tragicul erotism al Soarelui şi Lunii

Cultura arhaică metamorfozează toate corpurile cereşti: stelele au fost îngeri la origine, luceafărul de seară şi cel de dimineaţă sunt oameni frumoşi, Calea lactee e drumul robilor luaţi prizonieri de către romani şi uneşte Roma cu Ardealul, e brâul îngerilor sau al Fecioarei Maria. Dar nici unul dintre corpurile cereşti, înafară de Soare şi de Lună, nu sunt prezentate ca fiinţe erotice.

Faptul că Soarele luminează pământul, alungând tenebrele, şi face să se vadă totul a înlesnit apariţia ideii poetice că el s-ar afla în căutarea unei mirese. Legendele cercetate până acum ni l-au arătat îndrăgostindu-se ba de sora lui, ba de fata unei văduve, a unui pescar etc., ori acceptând să se însoare, la stăruinţele mamei lui, cu fata unui împărat. Din motive diverse, toate aceste încercări eşuează. Pământencele care-l iubesc, nu reuşesc să-i câştige dragostea sau sunt împiedicate de mama

lui să-şi realizeze visul. Cele de care se îndrăgosteşte el, îi refuză dragostea, ele nedorindu-şi un soţ care toată ziua se află pe drumurile cereşti. Şi unele şi altele sunt metamorfozate în plante (cicoarea, floarea-soarelui) sau în păsări (rândunica, ciocârlia), ceea ce subliniază soarta tragică nu numai a astrului zilei, ci şi a acelor fiinţe care-l iubesc sau care sunt iubite de el. Soarele a fost dăruit de Dumnezeu cu cea mai mare frumuseţe şi căldură, e admirat de toţi oamenii, e iubit şi e considerat sfânt, dar a fost sortit ca erotismul lui să nu poată fi niciodată satisfăcut.

La rândul ei, Luna e apreciată şi ea ca fără pereche de frumoasă între fecioare. Referindu-se la frumuseţea stelelor, lirica populară zice că „nici una nu-i ca Luna", dar ea e considerată sfântă, imaculată, neprihănită. Prin urmare, cei doi aştri sunt de o frumuseţe ieşită din comun, sunt tineri şi ar fi apţi pentru iubire, dar tocmai acest lucru le e interzis. Chiar şi la o privire superficială, Luna putea fi văzută ca unica „pereche" a Soarelui. Nefericirea şi marea dramă pe care o trăieşte Soarele constă tocmai în faptul că singura fată care corespunde gustului său e soră-sa, adică cea pe care nu-i este permis s-o ia de soţie. Pe de altă parte, Soarele deturnează destinul surorii lui, care până atunci evoluase spre o viaţă fericită. Prin aceste caracteristici, cei doi fraţi devin eroi de baladă.

Din mulţimea motivelor prezentate în capitolul consacrat legendelor cu privire la Soare şi Lună, balada se concentrează asupra faptului că cea mai mare dorinţă a Soarelui e s-o nunteasscă pe soră-sa, care uneori poartă numele Luna. Dar pe cât de mult o doreşte el pe soră-sa de soţie, pe atât de mult se împotriveşte aceasta dorinţei lui. Balada începe în vremea când Luna nu fusese încă ridicată pe cer şi trăia, ca la începuturile lumii, pe pământ, ducând o viaţă umană, ca oricare altă fecioară la vârsta căsătoriei.

b) „Umblă Soare să se-nsoare"

Din variantele baladei nu rezultă că Soarele ar fi incestuos prin natura lui. Acest lucru poate fi dedus din faptul că iniţial şi-a căutat mireasă în afara familiei, înconjurând pământul şi mările, străbătând cerul în lungiş şi în curmeziş, cu viteza săgeţii şi a vântului, dar n-a găsit nicăieri o fată de frumuseţea surorii lui, adică una cu care să se potrivească aşa cum se potriveşte cu sora lui, Luna. Mai bine de 75% dintre variantele baladei, din toate regiunile acestei subversiuni, ne prezintă, ca într-o oglindă retrovizoare, eforturile Soarelui şi durata căutării de către el a unei mirese. Atâta a căutat, încât a prăpădit 9 sau 18 cai miraculoşi – „păscuţi în rai" – în speranţa găsirii unei fete pe care s-o iubească. Cum arătam, tragismul destinului

lui se exprimă prin aceea că o singură fată corespunde idealurilor lui de frumusețe, iar aceea nu e alta decât soră-sa.

Evenimentul extraordinar al plecării în pețit a Soarelui e descris în unele variante la începutul textului, în altele el apare în cuprinsul lui. Există variante în care motivul căutării unei mirese se repetă de mai multe ori: pe lângă incipitul amintit, el apare în dialogul fratelui cu sora, fie ca cerință din partea surorii, fie ca ceva realizat, invocat de Soare ca argument în favoarea acceptării dorinței lui (Drăgășani, Bârca, Ciuperceni, Orlea 1, 2, Seaca, Răteşti, Hârseşti, Sălătrucu de Jos, Câmpulung, Alexandria 2, Dideşti, Priseaca, Pătroaia-Vale, Vălenii de Munte, Renaşterea 2, Carol I, Domneşti, Giurgiu, Gâşteşti, Tamaşi-Corbeanca, Lacu Sărat, Silistraru, Colacu, Galați-Vadu Ungurului, Vatra Dornei, Capaclia, dar şi în variantele Burada, Marian 1, 2, şi Popescu-Ciocănel). El mai apare în dialogul Soarelui cu Dumnezeu ori cu Adam (Muscel, Gemenea, Priseaca, Bălenii Români, Fântânele, Pătroaia-Vale, Domneşti, Tamaşi-Corbeanca, Colțea). Repetarea motivului are, pe lângă funcția mnemotehnică, şi una pregnant stilistică, el subliniind mereu nevinovăția Soarelui.

Un număr mai mic de variante detaliază motivul, adăugând căutării dimensiuni temporale şi spațiale. Astfel, în Priseaca, Vălenii de Munte 2, Tamaşi-Corbeanca, Hârşova, Casimcea, Dăieni, Sihlea, căutările solare durează 9 ani pe pământ şi 9 pe sub pământ, probabil o aluzie la credința că, după ce apune, Soarele e dus noaptea pe sub pământ la locul unde mâine va răsări din nou. Căutările au loc într-un spațiu cunoscut: Țara Românească şi cea Moldovenească (Beuca, Lacu Sărat, Vatra Dornei), țara lungiş-curmeziş (Ciuperceni, CT, Lacu Sărat); ele se extind pe fața pământului, pe aburii vântului (Gâşteşti, Domneşti), dar şi în exotica Nadolie (Mocrani, Muscel, Beleți, Vultureşti, Priboeni 1 şi 2, Bogați, Gemenea, Ungureni, Colacu), pe Marea Albă şi Marea Neagră (Priseaca, Bălenii Români, Lacu Sărat), peste nouă mări (Gropeni 3), la margini de mări, la capăt de cer (Tilişca, Albina, Marian 1, 2) etc.

Varianta din Enisala înzestrează Soarele cu o notă de macho dobrogean: acesta a obosit 9 cai, a prăpădit 9 frâie, şi totodată „noo feče a despletit". Este, se pare, unica variantă baladescă în care Soarele e prezentat ca având mai multe aventuri erotice.

c) O mică argea

Textele care nu încep cu motivul căutărilor solare, se deschid de regulă cu descrierea argelei, în care sora Soarelui e prezentată la războiul de țesut, îndeletnicire caracteristică fecioriei. Şi chiar dacă nu totdeauna activitatea surorii e

plasată în argea, motivul țesutului e caracteristic pentru cam trei pătrimi din texte.

În argea era țesută odinioară pânza de cânepă și de mătase. Fenomen etnografic caracteristic Olteniei și Munteniei, argeaua era un bordei săpat în pământ, de regulă în locuri răcoroase, la marginea pădurii sau „în «ochi de pădure», ca să fie mai târzielnic răsăritul Soarelui, să cadă rouă și să fie și izvor, cu iarba curată, pentru bătutul și nălbitul pânzelor"[42].

Numai că balada plasează argeaua în cu totul alte locuri decât ne spune literatura etnografică. E vorba de locuri neobișnuite, exotice, și, în orice caz, cu înaltă încărcătură poetică. Deseori e vorba de nouă argele, într-un buhaz de mare (Alexandrovăț, Mocrani, Sâmbotin, Drănic, DJ, Bârca, Osica de Sus, Valea Mare, Rătești, Surdulești, Izvoru, Izvoru de Sus, Câmpulung, Gliganu de Sus, Bogați, Pădureți, Smeura, Tătărăștii de Sus, Alexandria 2, Măldăieni, Pătroaia-Vale, Malu, Domnești, Giurgiu, Gâștești, Tamași-Corbeanca, Carol I, Podulupi). Alte forme ale termenului *buhaz de mare* sunt *buhal* în Dideşti și *buhai* în Clejani. Buhazul de mare e o strâmtoare, locul unde Soarele răsare mai întâi și în toată splendoarea lui juvenilă, fapt care a impresionat profund imaginația creatorului popular. Numărul mare de argele sugerează că acolo erau mai multe fecioare, un mediu ireal, un fel de țară a fecioarelor, dar sora Soarelui e mai frumoasă decât toate și le întrece pe toate în hărnicie (Lacu Sărat, Vatra Dornei). Acest peisaj al argelelor ne duce cu gândul la romanța spaniolă despre *Doña Alda*, în care logodnica lui Roland așteaptă întoarcerea acestuia din războiul împotriva sarazinilor, împreună cu 300 de fete de aceeași vârstă, care poartă aceeași îmbrăcăminte și încălțăminte, și din care 100 torc aur, 100 țes mătase și 100 cântă la instrumente, pentru a o întreține pe doña Alda[43].

În Surdulești, plasarea argelei pe buhaz de mare împrumută versuri din colindul neguțătorilor care vin să fie vămuiți[44]:

P-ăl buhaz de mare,
Mie mi se pare
Neagră corăbioară

---

[42] Tudor 1968, p. 117. Cf. și Valer Butură, *Străvechi mărturii de civilizație românească. Transilvania. Studiu etnografic.* București, 1989, p. 181; Stelian Dumistrăcel, *O problemă de etnoarheologie: argeaua de țesut în locuințe din secolele I–XI de pe teritoriul României.* În REF 34, 1989, p. 329–359.

[43] *Romancero.* Edición de Pedro M. Piñero Ramírez. Madrid, 1999, p. 235–238.

[44] *La luncile Soarelui.* Antologie a colindelor laice. Ediție îngrijită și prefață de Monica Brătulescu. București, 1964, p. 249–255.

De maluri trântită,
De pietre glodită,
De talaz bătută.

De o valoare poetică similară e plasarea argelei într-un ostrov de mare (Orlea 1, Priboeni 1, Sălătrucu de Jos, Bălenii Români, Priseaca, Dorobanțu 1, 2, CT, Silistraru, Colțea), în mijloc de mare (Orlea 2, TR), în prundul mării (Lacu Sărat, Murgești, Colacu, Sihlea, Vatra Dornei), într-o vâlcea sau „pe-o gură de vale" (Câmpofeni, Păușești-Otăsău, Plenița, Strejești, Milcov, Antonești, CT).

Argeaua e uneori descrisă astfel:

Mică și boltită,
Pe jos pardosită.
Cu marmoră și sticlă (Coteana)

ori e toată din marmoră (Osica de Sus, Colțea). Altă dată e:

O mititică argea,
Învălită cu alamă,
Nebăgătoare de samă (Beleți 1; cf. și Câmpofeni).

Ea are „uși dă supikă" și ferestre de sticlă (Sălătrucu de Jos, Pădureți, Tătărăștii de Sus, Alexandria 2, Merenii de Sus, Malu, Renașterea 1, Domnești, Giurgiu, Gâștești, Clejani, Tamași-Corbeanca, Carol I, Podulupi, Marian 1, 2), e:

Argea de marmură,
Cu ușa la vale,
Cu ferestre-n soare (Alexandria 1, Hotarele),

sau e „Argea de țimint" ori de pământ (Dorobanțu 1,2).

Peisajul se modifică substanțial în acele variante în care locul argelei e luat de o casă

Într-o mikă poeniță
Este o mikă kăsuță
Ku ferestrele de sticlă
(Priboeni 2, Sălătrucu de Jos),
Într-o casă mititică
Cu șândrilă șândrilită,
Pă-nlăuntru zugrăvită (Slobozia).

Ea mai poate fi e învelită cu aur (Coita) sau se poate afla:

Într-un vârf de plai,
Pe-o gură de rai,

– ecourile mioritice nu pot fi trecute cu vederea –, are ferestrele spre Soare şi uşile spre vale sau e o casă cu uşi de sipică şi ferestre de sticlă (DJ, Priboeni 2, Pădureţi, Hotarele, Domneşti, Clejani, Podulupi, Marian 1, 2).

Descrierea poate fi uneori ca în balada „Lenore": o casă mare cu nouă celare şi nouă umbrare, cu uşile-n vale, cu ferestre în soare (Drăgăşani, DJ, Desa 1, Ciuperceni, Dăbuleni, Strejeşti, Pădureţi, Dăeni). Apropierea de „Lenore" e evidentă şi în Bârloaga şi Ciuperceni, unde argeaua e:

Cu fereşti de sticlă
Inima-mi despică.

Alte variante, mai ales oltene, plasează argeaua printre răchiţi (Coteana, Milcov, Seaca, Surduleşti, Dideşti, Măldăieni, Beuca) sau într-o poieniţă, iar numărul argelelor urcă uneori la 50 (Bogaţi, Priboeni 1). Variantele din Banatul Sârbesc şi din Timoc o situează printre smicele sau „unde soare răsare" (Bârloaga, Alexandrovăţ, Mocrani), dar uneori e vorba pur şi simplu de o argea, fără alte precizări (Naziru, Sihlea). În Păduroiu, unde nu se vorbeşte de argea, ci de un sat, Soarele îşi află sora „pe uliţa armenească", iar în Murgeşti o găseşte pe fundul mării, ceea ce aminteşte de legenda din Călugăreni-PH, după care Dumnezeu a ascuns pe sora Soarelui în mai multe locuri, în cele din urmă în străfundul mării, pentru ca Soarele să nu poată ajunge până la ea, fapt pentru care luminozitatea ei, odinioară egală cu aceea a Soarelui, a diminuat.

Poetul popular încarcă în mod inspirat peisajul cu elemente erotice, izolând argelele de restul lumii şi făcându-le accesibile numai Soarelui, fecior înfierbântat de dorinţa însurătorii. Mulţimea argelelor contribuie de asemenea la crearea acelei atmosfere de erotism intens, în care Soarele e singurul bărbat între atâtea fecioare. Alegerea argelei ca loc de întâlnire între Soare şi sora lui a fost o idee poetică excelentă.

Această atmosferă erotică e potenţată şi mai mult de poetizarea atât de prozaicului, în fond, interior al unei argele şi a uneltelor de ţesut. Astfel, războiul e de fier, de marmură, dar mai ales de argint, sulurile sunt de oţel, spata e de „sârmă" sau de alamă, suveica de aur sau de argint, vatalele de marmură etc.; după cum se poate vedea, precumpănesc materialele nobile şi cu pronunţate conotaţii erotice (Câmpofeni, Milcov, Hârseşti, Vultureşti, Muscel, Beleţi 1, Priboeni 1, 2, Păduroiu, Slobozia, Bogaţi, Smeura, TR, Antoneşti, Tătărăştii de Sus, Alexandria 2, Gemenea, Priseaca, Pătroaia-Vale, Malu, Hotarele, CT, Parachioi, Hârşova, Dăieni, Silistraru, Murgeşti, Nereju, Vadu Ungurului, Voitinel, Capaclia, Burada, Popescu-Ciocănel).

Poziţia fetei la războiul de ţesut, mişcarea picioarelor pe tălpiţe sau pe „iepe", lovirea brâglelor, introducerea suveicii şi izbiturile ritmice ale spetei sunt, toate, de natură să evoce în mintea unui flăcău o activitate sexuală. Dacă

adăugăm şi obiectele pe care le ţese şi croieşte sora Soarelui obţinem o atmosferă saturată de erotism: în peste 75% din texte Soarele cere surorii să-i ţească peşchir „cu flori pân' la supsuori" şi cămaşă de mătase, giubea cu betele, zăbun. E cunoscută uzanţa că fetele ţes asemenea piese de îmbrăcăminte pentru fraţii lor mai mari, dar mai ales pentru miri. Relaţia frate-soră are şi din acest punct de vedere valenţe ambigue, dragostea fraternă trecând uneori în domeniul erotic. În câteva texte (Alexandrovăţ, Mocrani, Răteşti, Vultureşti, Beleţi 1, Priboeni 2, Câmpulung, Slobozia, Bogaţi), Soarele spulberă această ambiguitate, cerând surorii să-i ţească cămaşă, dar – zice el:

Să nu-mi ţeşi de frăţior,
Ci să ţeşi de soţior.

Pe de altă parte, în varianta din Muscel, sora face Soarelui peşchir, dar:

Nu făcea de frăţior,
O gătea de soţior,

ceea ce ar putea fi o greşeală de moment a cântăreţului. Sau vrea, poate, să sugereze că sora începe să accepte ideea cununiei cu Soarele?

Mai rar, sora îşi ţese sieşi rochie de mireasă (Gliganu de Sus), adică se pregăteşte de căsătorie – fără să aflăm cu cine – ceea ce arată că fratele, prin nestăvilita lui pasiune, modifică destinul surorii, aducându-i nenorocire. Alteori se cere surorii să se pregătească de nuntă (Izvoru, Izvoru de Sus, Nazir), adică de nunta cu fratele ei.

d) Cererea în căsătorie

Cererea de soţie se face în baladă simplu, ca în limbajul ţărănesc cotidian: *vreau să te iau* ori: *vreau să-mi fii mireasă, soţioară, nevastă* – zice Soarele. El îi cere să-i ţească amintitele obiecte de îmbrăcăminte, toate cu pronunţate conotaţii erotice, iar materialul din care doreşte să fie făcute acestea e fir şi cu mătase, fir şi ibrişin etc., între care auriul şi argintiul ocupă un loc important. Doar în varianta bănăţeană din Cliciova aflăm o expresie ceva mai realistă, fratele cerând să-i ţească „cârpa de bumbac"[45].

Dorinţa Soarelui de a se căsători cu soră-sa Luna, se datorează faptului că el n-a găsit alta care să fie la fel de frumoasă ca ea. Frumuseţea fizică a surorii e luată aşadar ca argument pentru pasiunea cu care o doreşte el de soţie. Să înţelegem totuşi că ei au fost sortiţi unul celuilalt? Ceea ce aflăm din legenda consemnată de Eminescu, şi anume că pe lume nu exista nici o altă fată, deci că

[45] Cămaşa de mire e un dar al miresei. Cf. S. Fl. Marian, *Nunta la români*. Studiu istorico-etnografic comparativ. Bucureşti, 1890, p. 330–354; Ion Şeuleanu, *Dincoace de sacru, dincolo de profan* (Studii şi eseuri de folclor). Târgu Mureş, 1995, p. 65–76.

Soarele nu avea decât soluția căsătoriei cu soră-sa, lipsește atât din celelalte legende, cât și din cântecul narativ. Mai mult, în baladă se înțelege că din mulțimea fecioarelor nu i se potrivește nici una.

Textele epice spun că Soarele nu și-a găsit „potrivnică". Acest cuvânt e supus unor nenumărate variații, care par mai degrabă mutilări lingvistice: *poternică, potrimnică, potremnică, potrevnică, potirnică, poticnichie, potrivelnică, potronică, potrânică* sau chiar *potârnichi, potilică, proptemnică, protignică, protimnică, protivnică*. Lista acestor variații arată cât de dificilă e rostirea acestui cuvânt pentru cântăreții populari. Se creează impresia că am avea de-a face cu un cuvânt care vine din straturi ale culturii scrise sau că acesta e un cuvânt străin, împrumutat târziu, care n-a fost întru totul asimilat.

De origine slavă – etimonul lui e sl. *protivĭnikŭ* –, cuvântul are, în dicționarele limbii române, sensul de *opus, advers*, contrar, așadar cu totul diferit de sensul din baladă, unde el înseamnă *potrivit, adecvat, pe plac*. S-ar putea imagina și că el vrea să însemne *perechea* sau cea *care stă împotrivă*, adică *în față*? Dar făcând abstracție de aceasta, sintagma „să-ți semene ție" nu poate fi înțeleasă decât prin „cu aceleași calități fizice și morale" ca tine. Soarele și soră-sa sunt așadar cei mai frumoși și cei mai potriviți din lume pentru a forma o pereche. Sunt perechea ideală și se înțelege că ar trebui să se însoțească.

Argumentația de mai sus apare în două treimi din variante (Bârloaga, Alexandrovăț, Mocrani, Topolovățu Mare, Cliciova, Maidan 1, 2, 3, 4, Lescovița, Drăgășani, Plenița, Drănic, DJ, Desa 1, 2, Ciuperceni, Bârca, Orlea 1, 2, Valea Mare, Milcov, Seaca, Scornicești, Rătești, Hârsești, Vulturești, Muscel, Beleți 1, Priboeni 1, 2, Păduroiu, Izvoru de Sus, Sălătrucu de Jos, Câmpulung, Slobozia, Gliganu de Sus, Bogați, Pădureți, Smeura, TR, Antonești, Tătărăștii de Sus, Alexandria 1, 2, Dideşti, Merenii de Sus, Măldăieni, Beuca, Gemenea, Priseaca, Bălenii Români, Răzvad, Fântânele, Ungureni, Pătroaia-Vale, Vălenii de Munte 1, 2, Mărgineni, Malu, Nana, Renașterea 1, 2, Hotarele, Domnești, Giurgiu, Gâștești, Vadu Lat 2, Clejani, Tamași-Corbeanca, Carol I, Podulupi, CT, Parachioi, Cerchezu, Hârșova, Casimcea, Dăeni, Garvăn, Enisala, Lacu Sărat, Gropeni 1, 2, 3, Silistraru, Colțea, Viziru 1, Murgești, Nereju 2, Gugești, Obilești, Colacu, Sihlea, Galați-Vadu Ungurului, Costache Negri, Hârlău, Borca, Buhalnița, Vatra Dornei, Voitinel, Capaclia, Tețcani-Briceni, Plavni, Alecsandri, Marian 1, 2, Burada, Popescu-Ciocănel, Muntenia). În variantele necuprinse în această lungă listă fie că motivul lipsește, fie că formulările lui poetice nu sunt suficient de clare. Putem conchide însă că această argumentație constituie caracteristica tuturor variantelor acestei subversiuni.

O dragoste puternică, irezistibilă, e menționată numai rareori în baladă. În Mocrani, povestitorul zice:

Pe soră poftea
Din ochi o sorbea,

iar Soarele îi spune lui Adam:

Ori mor, ori trăiesc;
Pe Ileana o doresc,
Că mult o iubesc
Şi tare-o poftesc!

În Vălenii de Munte 1, Soarele comunică Lunei:

Eu pe tine te-oi lua,
Să fii soţioara mea,
Că mi-ai secat inima,

pe când în Coteana şi în Colacu se zice că el a *căşunat* sau că a *cutezat* la dragostea surorii lui.

Dar discreţia cu care e exprimat sentimentul de iubire în cele mai multe variante sugerează mai mult o predestinare decât porniri instinctuale de neînvins din partea Soarelui.

În destul de multe variante Soarele caută o mireasă care să semene cu el sau cu Iana (Gliganu de Sus, TR, Antoneşti, Alexandria 2, Merenii de Sus, Malu, Hotarele, Giurgiu, Vadu Lat, Clejani, Marian 1, 2). În variantele din DJ, Renaşterea 1, 2, Soarele zice surorii:

Prea sameni cu mine,

iar în Ciuperceni, Valea Mare, Milcov, Scorniceşti:

Că-mi semeni cu mine.

Alte câteva texte preiau versurile din varianta Alecsandri:

C-amândoi ne potrivim
Şi la plete şi la feţe
Şi la dalbe frumuseţe,

ca în Solonţ sau, modificate, ca în Viziru:

Să se potriviască:
La ochi, la sprâncene
La dalbele gene.

Unii cântăreţi din Dobrogea se îndepărtează şi mai mult de varianta Alecsandri; în Cerchezu, de pildă, protagoniştii se potrivesc

Şi la dalbe şi la feţe

Şi la dar de frumuseţe,

iar în Enisala, asemănarea protagoniştilor e formulată astfel:

Şi la feţe şi la plete
Şi la dalbe bătrâneţe.

Ecoul versurilor alecsandriniene răsună şi în variantele Marian 1, 2, când sora se adresează Soarelui în următorii termeni:

Soare, frăţioare,
Faţă arzătoare,
Şi strălucitoare.

Asemănarea fizică a celor doi protagonişti merge uneori până la identitate. În Orlea 2, Soarele zice:

Ochişorii tăi
Par' că sunt ai mei;
Trupuşorul tău
Parcă este al meu.

Identitatea e exprimată şi de soră, în termeni biblici, atunci când se întreabă unde s-a mai pomenit să ia „frate pe sor să aib' un trupşor" (Marian 1, 2) sau când zice că ei sunt „doi dintr-un trupşor" (Surduleşti, Măldăieni), formulări preluate parcă din Evanghelia după Marcu 10.8 sau din Epistola lui Pavel către Efeseni 5.31.

e) Căutarea perechii cu ajutorul pantofului şi al inelului

Câteva texte din judeţele Olt, Argeş, Teleorman, Dâmboviţa şi Brăila aduc un argument concret, la prima vedere chiar de neînţeles, prin care Soarele arată că singura potrivită pentru el e sora lui, Luna. S-ar înţelege că Soarele e sortit să nu se poată căsători decât cu cea căreia i se va potrivi un anumit pantof sau inel. De aceea, în căutările lui, Soarele poartă cu sine pantoful sau inelul. Dar acestea nu se potrivesc nici unei fete. Motivul apare astfel, în Valea Mare:

Unde el mergea,
Papucu l-avea,
În picior băga,
Nu să nemerea;

în Răteşti:

Unde la corp se lovea
Papucul nu se-ncăpea!

În Vultureşti şi Muscel:

Papucu nu s-a brodit,
Inelu nu s-a lovit,

în Priboeni 1:

Unde la trup s-a lovit,
La papuc nu s-a brodit;
La papuc de se lovea,
La trup iar nu se brodea;

în Priboeni 2 şi Câmpulung:

Unde la kip să lovea,
La papuk nu să potrivea;

în Bogaţi:

Şi unde s-a mai găsit,
La papuk nu s-a lovit.

Mergând spre răsăritul ariei care ne interesează găsim motivul în Alexandria 1:

Şi el n-a găsit
Potrivnică-n lume,
Să se nemerească,
Papuc din picior,
Inelu din deşt,

apoi în Pătroaia-Vale:

Ca tine n-am mai găsit,
La papuc nu s-a lovit

şi în Silistraru:

Ileano Sinziano,
Întinde-ţi, neică, piciorul
Şi-ţi ia condurul.

Probele pantofului şi inelului adaugă textului noi elemente erotice, pe lângă cele comentate mai sus. Pentru psihologii care s-au ocupat cu cercetarea basmului, pantoful e un simbol falic[46], cum trebuie să fie şi inelul. Potrivirea lor

[46] Hedwig von Beit, *Symbolik des Märchens. Versuch einer Deutung.* II. Tübingen, Basel, ediţia a opta 1997, p. 731–732. Cf. şi Paul Sartori, *Der Schuh im Volksglauben.* În: *Zeitschrift für Volkskunde* 4. 1894, p. 41–54.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

pe piciorul delicat al unei tinere femei ori pe degetul ei, sugerează potrivire sexuală. Mai mult, în simbolistica sexuală, piciorul şi pantoful sunt ca două organe genitale, unul feminin şi altul masculin. După Hermann Bausinger[47], pantoful ar putea simboliza „imaginea frumuseţii". Dorothee Kleinmann[48] vede valoarea de simbol sexual a pantofului („image symbolique de l'amour parfait tel que le rêvent tous les humains"). Totodată ea cercetează „piciorul şi pantoful" sub aspect socio-juridic în rituri nupţiale („le vol du soulier", „caler le soulier") atestate în mai multe culturi populare europene; a lua măsura unui obiect ar putea însemna că „on s'empare de son caractère".

În balada românească s-ar înţelege că cele două obiecte aparţin surorii şi că ele trebuie să servească la identificarea „potrivei" Soarelui, adică a aceleia care dispune de aceleaşi însuşiri ca sora lui. Motivul vine din basmul *Cenuşăresei (Cendrillon/Aschenputtel,* AaTh 510 A): o fată de împărat, persecutată, ia parte la cele trei baluri oferite de un prinţ şi, nedorind să-şi dezvăluie identitatea, fuge de el. Îşi pierde însă un pantof, cu care prinţul umblă, ca în balada noastră, pe la toate casele, pentru a o identifica pe posesoarea lui. Aceste motive figurează şi în basmul *Peau d'Âne/Allerleirauh* sau, după titlul din colecţia Ispirescu, *Găinăreasa*: o împărătească aflată pe patul morţii smulge soţului ei promisiunea de a nu se recăsători decât cu aceea căreia i se va potrivi pantoful sau inelul rămas de la ea. Dar acestea se potrivesc numai fiicei lui, şi, pentru a respecta „ultima dorinţă" a defunctei lui soţii, împăratul se crede îndreptăţit să se însoare cu fiică-sa (AaTh 510 B). Lazăr Şăineanu[49] şi Diether Röth[50] arată că motivul pantofului şi al inelului se regăsesc şi în unele variante ale basmului *Fata cu mâinile tăiate/La fille aux mains coupés/Das Mädchen ohne Hände* (AaTh 706 C). Cum vom vedea mai încolo, motivele de basm, răspândite în toată Europa, ne vor servi şi la stabilirea locului pe care-l ocupă această baladă în folclorul universal.

f) Protagoniştii baladei şi psihologia lor

α) Luna

La începutul baladei, sora Soarelui apare ca fiinţă pământeană, purtând, uneori, numele Luna. Substantivul soră apare sub forma *sor* (în Izvoru, la plural:

---

[47] Hermann Bausinger, *Aschenputtel. Zum Problem der Märchensymbolik.* În: Zeitschrift für Volkskunde 52, 1955, p. 144–155, reprodus în: H. G. Rötzer (ed.), *Märchen.* Bamberg, 1981, p. 213–222 (v. p. 218–219).

[48] *Cendrillon et son pied.* În: Cahiers de littérature orale 4, 1978, p. 56–89.

[49] *Op. cit.*, p. 445–462.

[50] *Kleines Typenverzeichnis der europäischen Zauber- und Novellenmärchen.* Hohengehren, 1998, p. 154.

sori) sau *surior*, cu pluralul *suriori*; terminația la singular în consoană, ca substantivele masculine, nu apare din considerente de asonanță, cum ar crede unii; în unele variante se zice chiar „*un* sor k-un frate". E forma arhaică a substantivului, atestată și în sec. al XVII-lea, formă pe care Micul Atlas Lingvistic Român al lui Sever Pop[51] o consemnează în doar 8 localități din răsăritul Munteniei și în una din Moldova, apoi în două localități aromâne și în una meglenoromână; Pop mai atestează forma *sori* în două localități din Moldova. În balada noastră, substantivul *sor* apare în toată zona din Banat peste Oltenia, Muntenia și Dobrogea (Cliciova, Maidan 1, 2, 3, 4, Ciuperceni, Dăbuleni, Osica de Sus, Valea Mare, Strejești, Coteana, Milcov, Seaca, Scornicești, Rătești, Hârsești, Vulturești, Muscel, Beleți 2, Priboeni 1, 2, Surdulești, Câmpulung, Gliganu de Sus, Bogați, TR, Antonești, Tătărăștii de Sus, Alexandria 1, 2, Dideşti, Merenii de Sus, Măldăieni, Beuca, Gemenea, Bălenii Români, Priseaca, Vălenii de Munte 1, 2, Pătroaia-Vale, Mărgineni, Malu, Nana, Renașterea 1, 2, Hotarele, Domnești, Giurgiu, Gâștești, Vadu Lat 2, Clejani, Tamași-Corbeanca, Carol I, Podulupi, Dorobanțu 1, 2, CT, Casimcea, Lacu Sărat, Gropeni 1, 3, Silistraru, Coita, Lapoș, Marian 1, 2, Popescu-Ciocănel). Această formă a substantivului nu urcă în Moldova, dar, după cum am văzut mai devreme, ea poate fi întâlnită și în variante din sudul Ardealului ale „Cununiei fraților": Comana de Jos, Cața, „pe Olt", Vecerd (A I), „pe Olt", Orlat (A VI). Unii cântăreți utilizează ambele forme: *sor* și *soră* (Pădureți). În unele colecții folclorice găsim forma *sor'*, ceea ce arată că autorii lor n-au înțeles forma veche a acestui substantiv și s-au considerat îndreptățiți să ne dea o transcriere interpretativă. Balada noastră, care conservă forme demult dispărute din limbajul curent, aduce așadar o îmbogățire substanțială a numărului de atestări și precizează harta cuvântului, cu elemente de natură istorică. Ea arată de asemenea ce foloase poate aduce colaborarea dintre lingvist și folclorist, ambelor discipline pe care le reprezintă aceștia.

În literaturile populare nu găsim portrete detaliate, ci doar sumare schițe de portret. Farmecul acestora constă însă în faptul că ele reușesc să sugereze tot atât de mult ca portretele detaliate din literatura cultă. Un portret realist găsim în Smeura:

Așa naltă și subțire,
La mijlok făkută bine,

iar în Lacu Sărat și Vatra Dornei apare o însușire fizică a surorii, alături de cele mitice:

[51] Partea I (ALRL I), vol. II. *Familia, Nașterea, Botezul, Copilăria, Nunta*. Sibiu, Leipzig, 1942, harta 229. Cf. și Scurtu 1996, p. 207, n. 5.

Ileana
Simzeana,
Doamna florilor
Ş-a garoafelor,
Spuma laptelui.

Celelalte texte se interesează mai mult de statutul surorii Soarelui sau de originea ei. Aceasta e:

Doamna florilor
Şi-a garoafelor

sau:

Sora Soarelui
Şi-a garoafelor

(Osica de Sus, Milcov, Hârseşti, Alexandria 1, Beuca, Nazir, Galaţi-Vadu Ungurului).
În Vadu Lat 2, sora e numită:

Rumenă călinî,
Frumuşică zână.

Pentru cântăreţul variantei Orlea 2, protagonista e:

Fata Sfântului,

iar pentru cei din Clejani, Carol I, Podulupi, ea e:

Fiica Domnului,
Sora Soarelui,

ceea ce sugerează că Soarele şi Luna ar fi copiii lui Dumnezeu. În Dorobanţu 1 şi 2, imaginea se întunecă, sora fiind considerată ca:

Fiica Domnului
Şi-a Hristosului,

iar în Alexandrovăţ şi Malu:

Sora Soarelui
Şi-a Pământului.

Observăm că ceea ce interesează pe cântăreţul popular este, înainte de toate, originea Lunei, origine divină în mai multe rânduri: *fata Sfântului* sau a *Domnului*. Mai rar, ea are o origine mitică: *doamna florilor* ori *sora Soarelui şi a Pământului*.

BCU "ION CREANGĂ" UNIVERSITY LIBRARY

Dintre însuşirile fizice ale surorii reţinem mai întâi pe aceea după care faţa fecioarei e albă ca spuma laptelui, vers care face parte şi din portretul ciobanului mioritic, dar şi din acela al iubitului în general, frecvent în lirica populară ardeleană (E 542). De altfel, culoarea albă a feţei e una dintre caracteristicile portretului ideal în literaturile populare romanice. Numărul elementelor portretistice sporeşte în textele influenţate de varianta Alecsandri. Astfel, în Răzvad, Gugeşti, Plavni, portretul fetei e realizat de povestitor după model alecsandrinian:

Ileana Cosânzeana,
Ce-i frumoasă ca o floare
Într-o iarnă fără soare.

E vorba însă de o imagine destul de puţin reuşită, de care însuşi Alecsandri pare să nu fi fost prea încântat, dacă ne gândim că poetul a publicat „Soarele şi Luna" în *Telegraful Român* din 1856, p. 408 şi 1857, p. 4, fără portretul la care ne referim. Înlăturarea acestor trei versuri din text e cu totul justificată, căci imaginea pare mai degrabă un corp străin în balada populară, ea fiind o creaţie a poetului.

Alte elemente ale portretului fizic al protagoniştilor ne întâmpină iarăşi numai la Alecsandri şi în variantele influenţate de textul publicat de poet mai întâi în 1853. E vorba de dublul portret pe care-l rosteşte Soarele:

Ileano Cosinzano !
Haide să ne logodim
C-amândoi ne potrivim
Şi la plete şi la feţe
Şi la dalbe frumuseţe.
Eu am plete strălucite,
Tu ai plete aurite,
Eu am faţa arzătoare,
Tu, faţa mângăietoare (Alecsandri, v. 15–23).

În ciuda faptului că structurile lingvistice care compun acest portret sunt frecvente în poezia populară, el nu pare a fi autentic.

Numai în varianta Hârşova, dublul portret se îndepărtează de acela al variantei Alecsandri, dar chiar dacă e realizat în versuri cunoscute liricii populare, el nu e caracteristic baladei pe care o cercetăm; mai mult, antepenultimul şi penultimul vers ar putea fi chiar influenţate de mâna culegătorului sau editorului:

Amândoi ne-am potrivit,
Şi la ochi şi la sprâncene
Ca doi porumbei la pene.
De-o făptură şi d-un stat,
Perişorul bucălat,
Tu lumină, eu lumină,
Inima mi se-nsenină,
Că eu sor' meo-am să te iau!

Doar rareori, Soarele zice surorii:

Noi amândoi
Ne-am potrivit
Şi ne-am nimerit (Domneşti, Gâşteşti).

În scena cununiei, mireasa e descrisă în versuri pe care le datorăm probabil tot lui Alecsandri:

Pe Ileana şi-o gătea
Cu peteala de mireasă,
Cunună de-mpărătească,
Şi rochiţa neţesută,
Din petre scumpe bătută.

Prezenţa acestor versuri în texte orale din Moldova (Gugeşti, Borca, Buhalniţa, Voitinel) nu ne poate induce în eroare asupra autorului lor: Alecsandri[52].

Soarele cere surorii lui „să se gătească", dar, în două variante, ea reacţionează exact invers decât i s-a cerut, adică: ea „nu se gătea, mai rău se cernea" (Alexandria 1) sau „frumos că se cernea" (Priseaca).

Sora Soarelui dispune şi de o schiţă de portret moral: în variante autentic populare e învestită frecvent cu atributul: *Trupşorel* (sau *sufleţel*) *făr' de prihană* (Smeura, Borca, Buhalniţa, Alecsandri). Şi de data aceasta, ascultătorul baladei nu are nevoie de alte detalii, pentru a ridica personajul la rangul de sfântă. Ajunge diminutivul *sufleţel* şi epitetul *făr' de prihană*. Dar, cum se întâmplă în literaturile orale, portretul moral al surorii poate fi dedus mai mult din reacţiile ei la chemările repetate ale Soarelui de a merge cu el la cununie.

Într-un număr redus de texte, la aflarea pasiunii fratelui ei, Luna începe să plângă intens. Lacrimile ei cad uneori pe urzeală, tăindu-i-o (Desa 1, Câmpulung, Pădureţi, Renaşterea 1, Hotarele, Dăeni, Lacu Sărat, Vatra Dornei,

[52] Ion Diaconu, care a făcut cercetări la Gugeşti, ar fi avut posibilitatea de a chestiona cântăreţii asupra eventualei relaţii a textului local cu varianta Alecsandri, dar, din păcate, n-a făcut-o.

Capaclia, Burada, Popescu-Ciocănel), ele incendiază argeaua (Bârca), se prefac în stele (Drăgăşani) sau albesc pânza (CT).

Max Lüthi arăta că personajele basmului european nu dispun de adâncime sufletească. El scrie că figurile basmului sunt ca de hârtie, fără imbolduri interne, şi că par a fi manevrate de o forţă externă psihicului lor[53]. Poate că specialistul de la Zürich avea dreptate, dar constatările lui nu pot fi transpuse asupra baladei europene, nici într-un caz asupra baladei „Soarele şi Luna". Aici putem constata o evoluţie remarcabilă a psihicului feminin. Această evoluţie merge de la refuzul hotărât de a-l lua de bărbat pe fratele ei, până la supunerea acestuia la probe pe care nimeni nu le crede realizabile, apoi la acceptarea – numai la nivel verbal, dar niciodată în străfundurile psihicului ei – a cununiei şi, în sfârşit, la sinucidere. Sora Soarelui dovedeşte nenumărate frământări sufleteşti şi profundă chibzuinţă pentru a evita săvârşirea păcatului de moarte al incestului.

Ca în unele subversiuni ale „Cununiei fraţilor", prima reacţie a Lunei este aceea de a-şi trimite fratele să-şi caute mireasă în altă parte, nu în familie, aşa cum face orice tânăr de vârsta lui. Soarele umblă în peţit nouă ani pe nouă cai, din care ciumpăveşte patru şi omoară cinci, parcurgând lumea-n lung şi-n lat, dar nu găseşte fată care să i se potrivească sau care să-i semene, ca soră-sa, şi se întoarce tot la aceasta din urmă. E unul dintre motivele foarte răspândite, aria lui întinzându-se din zonele de sud-vest ale limbii române, până în Moldova.

Variaţiile acestui motiv sunt destul de puţine la număr: în Bârloaga, sora îi cere să caute, timp de 90 de ani, o altă tânără, ceea ce l-ar fi adus la o vârstă matusalemică (sub influenţa Vechiului Testament?), vârstă care l-ar fi lipsit, eventual, de instinctul erotic. În Mocrani, Soarele e obligat la căutări celeste şi pământene timp de 20 de ani, în Dideşti timp de 19 ani pe 18 cai, în Seaca, să umble „nouă ani întregi pe nouă cai murgi".

O notă aparte aduc variantele din Carol I şi din Podulupi, în care Luna îşi blestemă fratele să umble 9 ani pe 9 cai, dar potrivnică să nu-şi găsească şi să se întoarcă tot la ea. Această reacţie a surorii ne aminteşte de ceea ce am văzut în subversiunea A V. Să fie vorba, oare, şi acolo şi aici, de un indiciu că în abisurile psihicului feminin există disponibilitatea de acceptare a incestului? Aşa cum, după baladă, bărbatul doreşte intens incestul cu soră-sa? Trebuie să arătăm însă că variantele din Carol I şi Podulupi au fost culese de la acelaşi informator, lăutarul Ion Popa, cunoscut în zonă şi anchetat succesiv în cele două localităţi. Prin urmare, aceste variante reprezintă, în cadrul „Nunţii Soarelui", un caz singular. Pe de altă parte, motivul de mai sus ar putea fi şi o preluare din acele

[53] Max Lüthi, *Das europäische Volksmärchen. Form und Wesen*. 3. Auflage. Bern, 1968, p. 13–24.

cântece lirice în care mândra părăsită îşi blestemă iubitul să-şi caute o logodnică pretutindeni, dar tot la ea să se întoarcă.

Mai multe variante indică o anumită resemnare în evoluţia sufletească a Lunei; în Alexandrovăţ ea îşi trimite fratele în căutarea altei mirese, dar promite că dacă nu va găsi, atunci:

[...] m-oi ruga,
Ş-amândoi ne-om lua
Şi ne-om cununa.

Altfel spus, ea se supune voinţei lui Dumnezeu:

Dakă Domnu v-aproba,
Mare nuntă vom făcęa –

zice ea în Vălenii de Munte 2; în Malu:

Dacă ne-o lăsa,
Noi ne-om cununa,

în Bogaţi:

Dumnezeu kum tę-o-nvăţa
Aşa, Soare, k-om făcęa,

iar în Alexandria 2, ea promite să se supună celor pe care i le va comunica Adam:

De s-o nemeri,
Şi de s-o cădea,
Noi că ne-om lua.

Promisiunea surorii e însă ambiguă: s-ar putea imagina că ea îşi face speranţe că Dumnezeu (Vultureşti, Muscel, Vălenii de Munte 1) sau moş Adam (Priboeni 1, 2, Surduleşti, Gemenea, Priseaca, Pătroaia-Vale, Malu, Nana ş.a.) vor acorda dispensa dorită de Soare, după cum s-ar putea crede că ea ştie că cererea pe care Soarele o va adresa lui Dumnezeu va fi refuzată, ceea ce ar fi în măsură s-o scoată din încurcătură. Aşadar, refuzul Lunei de a se cununa cu fratele ei nu e valabil pentru totdeauna şi în orice situaţie? Dar de cele mai multe ori, chemarea fratelui o sperie, ca ceva ce nu s-a mai întâmplat de când e lumea. Ea zice:

Unde s-a văzut
Şi s-a pomenit
Să ia sor' pe frate
Şi frate pe sor?

BCU BABEŞ-BOLYAI UNIVERSITY LIBRARY

Această secvență, care nu lipsește din aproape nici o variantă completă a textului, fapt care ne scutește de indicarea aici a localităților, arată că perioada endogamiei a fost uitată cu totul. Ne găsim deci în plină perioadă exogamă a evoluției societății umane. De aceea, Soarele e trimis la cei dintâi oameni care au trăit pe pământ, aflați acum în ceruri, pentru a se informa dacă a mai avut loc vreodată o căsătorie între frați. Călătoria Soarelui la Adam amintește întrucâtva de aceea a lui Ghilgameș la singurul bărbat care a supraviețuit potopului, Utnapiștim, pentru a afla cum ar putea deveni și el nemuritor. Atât Soarele, cât și Ghilgameș eșuează, cei doi eroi neputând dovedi că sunt inițiați. Soarele e purtat prin iad și prin rai, dar nu poate fi convins că ceea ce dorește el e împotriva firii și, în consecință, dorința lui e respinsă. Ghilgameș ar fi putut avea șansa de a deveni nemuritor, dacă ar fi reușit să rămână treaz, ca Utnapiștim în timpul potopului, adică șase zile și șapte nopți, dar, după obositoarea lui călătorie, el se scufundă într-un somn adânc, de aceeași durată. Mai mult, la despărțirea de Utnapiștim primește o plantă, care poate produce întinerirea, o singură dată, a celui care o mănâncă. Dar el eșuează și aici, căci, vrând să facă baie într-un lac, pune planta pe țărm, de unde o mănâncă un șarpe, care întinerește în locul lui. Eroului oriental nu-i rămâne decât să se întoarcă la Uruk, pe ale cărui puternice ziduri meditează asupra imposibilității de împlinire a unor idealuri umane, mai precis, a dorinței de a deveni nemuritor. O condamnare comparabilă cu aceea a Soarelui, de a fi singur pe bolta cerească, în veci. Amândoi doresc să-și învingă destinul, dar până la urmă trebuie să se resemneze, acceptându-l pe cel pentru care au fost creați: unul rămâne pământean, deci muritor, celălalt veșnic, dar erotismul lui nu poate fi satisfăcut.

Una dintre cauzele pentru care sora refuză căsătoria cu Soarele e așadar dorința ei de a nu încălca uzanțele vremii, dar tot atât de puternic e și motivul de ordin religios, creștin, adică de a nu păcătui. Ea condiționează acceptarea cununiei cu Soarele de aprobarea Divinității mai degrabă în speranța că Dumnezeu va împiedica pasiunea incestuoasă a fratelui, decât că acesta va obține dispensa dorită.

β) Soarele

Nici portretul Soarelui nu e mai bogat în detalii. Doar câteva texte pun în evidență frumusețea lui, care nu poate fi comparată decât cu aceea a Lunii. El e caracterizat prin epitete generale, cum sunt: „mândrul Soare" (Maidan 4, Scorniceşti, Gugeşti, Capaclia) sau „mândru și frumos" (Capaclia, Burada).

Uneori, Soarele e considerat a fi „înger pe pământ" (Drăgășani, DJ, Milcov, Priseaca) sau e „un sfânt", formulă care poate fi auzită atât în limbajul cotidian țărănesc, cât și în baladă, ceea ce ar putea sugera existența odinioară a

unui cult al Soarelui la români (Banloc, Păucineşti 2, Tilişca, Drăgăşani, Drănic, Desa 2, Seaca, Bârca, Milcov, Şuica, Vultureşti, Sălătrucu de Jos, Bogaţi, Dorobanţu 1, Dăeni, Lacu Sărat, Albina, Marian 1, 2, Burada). În schimb, metafora Soare – „fulg alb ca de zăpadă", pe care o găsim în Cerchezu, este cu totul nereuşită.

Deseori, portretul Soarelui rezultă din felul în care i se adresează Luna, Dumnezeu sau Adam:

– Alei ! frate luminate,
Trupuşor făr' de pacate (Alecsandri).

În formulări asemănătoare apare acest motiv şi în variantele orale (Bârloaga, Mocrani, Tilişca, Câmpofeni, Drăgăşani, DJ, Dăbuleni, Osica de Sus, Valea Mare, Strejeşti, Coteana, Milcov, Scorniceşti, Şuica, Zidurile, Hârseşti, Vultureşti, Beleţi 1, Muscel, Priboeni 2, Surdulesti, Păduroiu, Bogaţi, Pădureţi, Smeura, TR, Antoneşti, Tătărăştii de Sus, Alexandria 2, Merenii de Sus, Gemenea, Priseaca, Răzvad, Ungureni, Pietrari, Vălenii de Munte 2, Malu, Domneşti, Giurgiu, Gâşteşti, Vadu Lat 2, Clejani, Tamaşi-Corbeanca, Hârşova, Casimcea, Dăeni, Silistraru, Colţea, Murgeşti, Lapoş, Gugeşti, Obileşti, Sihlea, Solonţ, Buhalniţa, Borca, Voitinel, Albina, Marian 1, 2, Popescu-Ciocănel). Lumina lui binefăcătoare şi neprihănirea lui sunt caracteristicile cu care e înzestrat astrul zilei în cântecul epic popular. În Cliciova, Maidan 1, 2, 3, 4, Păucineşti 1, 2, Grădişte, Sâmbotin, Răteşti, Izvoru, Izvoru de Sus, Câmpulung, Gliganu de Sus, Pătroaia-Vale, Nana, Hotarele, Carol I, Podulupi, Hârşova, Casimcea, Dăieni, Lacu Sărat, Sihlea, Vatra Dornei, Popescu-Ciocănel, Soarele e numit „puternic". În Priseaca e considerat „îngerel fără păcate", în Borca, Capaclia şi în varianta Burada formula de adresare e „frumos frate", iar în Desa 1, Ciuperceni, Orlea 2, Seaca, Sălătrucu, Măldăieni, Beuca, Vălenii de Munte 1, Renaşterea 1, 2, Dorobanţu 1, 2, CT, Casimcea, Garvăn, Capaclia, Burada, sora i se adresează cu: „Nică, frăţioare" sau „Soare, frăţioare". În fine, în Alexandria 1, în Galaţi-Vadu Ungurului şi în CT, acesta e „şoiman de Soare", adică viteaz, semeţ, extraordinar.

Dar imaginea pe care şi-o formează ascultătorul despre Soare e mai ales de natură comportamentală, psihică. Uneori, reacţiile lui psihice sunt identice cu acelea ale Lunii, deşi motivele lor diferă: în Alexandrovăţ, Lacu Sărat, Vatra Dornei, Soarele oftează, ca orice învins, pentru că a fost refuzat de soră-sa, şi porneşte în căutarea „potrivnicei" lui, în schimb, în Renaşterea 1, 2 oftează Iana, pentru că Soarele insistă în dorinţa de a se cununa cu ea.

Soarele se comportă ca un fecior îndrăgostit: el vine la cină, dar nu mănâncă nimic, ci aleargă la cea pe care o iubeşte (Desa 1); el se duce la soră-sa

şi „mi-o-mpeţa“ (Bârca) sau apare „în gură de argea“ (Drănic, DJ, Măldăieni, Giurgiu), o strânge de mână pe soră-sa, sugerându-i apetit erotic (Desa 1) şi se aşază pe pat – gest tradiţional în casele ţărăneşti (Domneşti, Gâşteşti).

Astrul zilei se prezintă a fi constrâns la reacţii dure, oarecum independente de voinţa lui. În Mocrani, când sora refuză cererea Soarelui, acesta

Raze întărea
Pe ceri se rotea,
Pământ pârjolea.

Mai departe, el ameninţă că dacă nu se va cununa cu soră-sa, va arde până la epuizarea energiei lui, fapt care apropie această variantă de drama lui Dan Botta „Soarele şi Luna“. Soarele zice:

O să ard de tot!
Lumea o să piară,
O să ardă-n pară;
Şi ne-o blestema,
De nu ne-om vedea!

În Izvoru şi în Câmpulung, de supărare, Soarele:

Trei zile pe loc că-mi sta.
Şi pământul mi-l ardea.

Spre deosebire de portretul Lunii, imaculat, fără cusur, Soarele ne e înfăţişat uneori cu trăsături negative. Am arătat că în Enisala el e prezentat ca macho, care „a despletit“ nouă fete. Când e refuzat de Luna ţesătoare, el se manifestă nervos, răzbunător, şi vrea să-şi constrângă iubita să-l accepte. Balada zice:

Năpraznic eria
Pe natră-ndrepta
Natra arunca

sau chiar „războaiele-ndoaie“ (Alexandrovăţ);

Spata i-o muia
Natra i-o-ncurca

(Osica de Sus, Strejeşti, Coteana, Şuica). Prin urmare, el se comportă ca un adolescent, înainte de a fi fost acceptat de o fată. Altă dată, în Ungureni:

Soarile să supăra
Şi-ntuneric, măre,-m' da,
Dară lumea să ruga

.....
Ce suntem dă vină,
Stăm fără lumină?

Înzestrarea Soarelui cu însuşiri negative surprinde la prima vedere, dar trebuie să arătăm că acestea se încadrează într-un spaţiu cultural mai larg, şi anume în cadrul basmului european. Şăineanu arată că, la sârbi, români, bretoni, liguri, Soarele e econsiderat a fi antropofag[54]. Am văzut totodată că legendele româneşti îl prezintă căsătorindu-se succesiv cu fetele unui pescar, pe care le duce în palatul lui din adâncurile mării. O legendă din Cruglic-Orhei ne spune că el şi-a bătut copiii într-atât, încât i-a făcut bucăţi-bucăţele, iar din acestea s-au făcut stelele. În legenda din Bivolari-IS se zice că Soarele şi-a părăsit familia, divorţând, deoarece Luna *nu mai avea căldură*. Pe de altă parte, mama Soarelui se dovedeşte necruţătoare cu fetele care-l iubesc, uneori atribuindu-i-se şi ei însuşiri canibale[55].

Principala trăsătură de caracter a Soarelui rămâne însă neînfrânata lui încăpăţânare de a se căsători cu soră-sa. Nu-l pot îndupleca nici imaginile îngrozitoare ale iadului, nici bucuriile eterne ale raiului (Lacu Sărat). Când Dumnezeu sau sfinţii îl întreabă dacă alege raiul sau preferă iadul, răspunsul lui sună fără echivoc: *aleg iadul!* sau: *mie iadu-mi place!* Vom reveni asupra acestui comportament al lui. Deocamdată să arătăm că Soarele e alungat din cer pentru că se dovedeşte a fi un păcătos (Alexandrovăţ, Mocrani, Tătărăştii de Sus, Renaşterea 1, 2, Hârşova, Casimcea), aşa cum îl prezintă uneori şi soră-sa Luna. Aceasta îi spune că nu-i mai poartă dorul (Alexandrovăţ, Mocrani) sau zice: *zău eşti păcătos*. Mai mult, comportamentul lui provoacă rostirea, în limbaj cotidian, a unor blesteme din partea Lunii, neaşteptat de severe. Aceasta zice: *Dumnezeu te-ar bate* (Strejeşti, Milcov) sau *Viermii te mănânce* (Dideşti).

Negativ e prezentat Soarele şi atunci când, întorcându-se din ceruri, îşi minte sora, spunându-i, cum vom vedea mai încolo, că ar fi obţinut aprobarea de a se căsători cu ea. Totuşi, pedeapsa divină nu e cea cu care a fost ameninţat, de a fi trimis în iad pentru neascultare. În schimb, e pedepsit prin înveşnicirea însingurării lui. Încă mai chinuitor, i se lasă posibilitatea de a-şi zări din când în când iubita, pe care însă n-o va putea ajunge niciodată. Ascultătorul baladei nutreşte compasiune pentru destinul, în fond, atât de vitreg al Soarelui, destin de care nu se poate elibera, orice ar întreprinde.

Portretele psihice ale protagoniştilor pot fi reduse în cele din urmă la constatarea că Luna se împotriveşte cu toată forţa ei morală cununiei cu Soarele,

---

[54] *Op. cit.*, p. 24, 168, 174, 327, 638.
[55] Taloş, *Gândirea*, s.v. Soarele.

pe când acesta nu dorește nici o altă soție decât pe soră-sa. Deznodământul baladei indică, pe de o parte, capacitatea Soarelui de a absolvi toate probele imposibile pe care i le pretinde sora, creând surprindere și admirație în sufletul ascultătorului, el dovedindu-se a fi înzestrat cu puteri supraumane, mai degrabă demonice. Alte însușiri nu e nevoie să fie formulate în text, deoarece omul de cultură folclorică le cunoaște dinainte, puținul care i se comunică, suprapunându-se imaginii pe care o are el despre Soare. Pe de altă parte, Luna rezistă tuturor încercărilor la care o supune Soarele și, când se vede învinsă, găsește resursele și forța morală de a se sinucide.

g) Încercările la care e supus Soarele

α) Scara până la cer

Am văzut că sora își condiționează acceptarea cununiei cu Soarele de încuviințarea acesteia din partea lui Dumnezeu sau a celui dintâi om din lume, Adam, care trebuie să știe dacă s-a mai întâmplat vreodată ca un frate să se căsătorească cu soră-sa. Dar numai într-un număr nesemnificativ de variante, Soarele se duce călare. În Bârloaga și Dăbuleni sora îl trimite la Nălbantu, respectiv la făurar, pentru a-și comanda opinci de fier, toiag de oțel și scară de arginţel ori de fier, cu care să poată ajunge în ceruri.

În peste jumătate din textele noastre, Soarele e nevoit să construiască o scară din fier, oțel sau argint, pe care să urce – uneori împreună cu soră-sa – în ceruri: Cliciova, Păucinești 1, 2, Câmpofeni, Drăgășani, Plenița, Drănic, Bârca, Călărași, Osica de Sus, Orlea 2, Valea Mare, Milcov, Seaca, Scornicești, Zidurile, Răteşti, Vulturești, Beleți 1, 2, Păduroiu, Izvoru, Izvoru de Sus, Sălătrucu de Jos, Câmpulung, Slobozia, Gliganu de Sus, Pădureți, Smeura, Antonești, Tătărăștii de Sus, Alexandria 1, 2, Dideşti, Merenii de Sus, Măldăieni, Beuca, Gemenea, Priseaca, Bălenii Români, Pătroaia-Vale, Vălenii de Munte 2, Mărgineni, Malu, Nana, Renașterea 1, 2, Hotarele, Domnești, Giurgiu, Gâșteşti, Vadu Lat 2, Clejani, Tamași-Corbeanca, Călărași, Dorobanțu 1, 2, CT, Parachioi, Hârșova, Casimcea, Dăieni, Lacu Sărat, Silistraru, Colțea, Nazir, Murgești, Coita, Lapoș, Nereju 2, Colacu, Sihlea, Galați-Vadu Ungurului, Hârlău, Vatra Dornei, Capaclia, Burada.

Într-un număr deloc neglijabil de variante, motivul scării până la cer suferă mici variații. În Alexandrovăț, sora pretinde:

> Niște scări de fier.
> Cue de oțăl,
> Le lipești de ceri,

iar în Mocrani scările trebuie să fie „în aur suflate". În unele variante, motivul scării nu e decât vag amintit (Bârca). Scara ar trebui să fie de ceară, în Maidan 1,

2, 3, 4, de os, în Sâmbotin şi Valea Mare, cu tălpici de fier, cuie de oţel şi „şurupuri de ceară", în Drănic; în DJ, scara ar urma să fie de fier, cu pene de oţel, iar

Pe la penişoare
Tot cu clopoţele.

În unele variante se cere o „scară de piele" şi una de os (Sadova), de os şi de fier (Surduleşti, Dorobanţu 1, 2), una de os, alta de abanos (Scorniceşti). Scara sau măcar „cuiele" ei ar trebui să fie de lumânări în Tilişca, Muscel, Bogaţi, ca şi în variantele Albina, Marian 1, 2. Motivul scării apropie din nou tema noastră de basmul popular, nu numai de cel românesc[56], în care găsim, ca în baladă, scări de os sau de oscioare, cu ajutorul cărora, protagonista urcă într-o casă misterioasă din pădure, care nu are nici uşi, nici ferestre, unde îşi regăseşte soţul pierdut de multă vreme.

Dacă motivul scării nu figurează în unele variante, nu trebuie să deducem imediat că în acestea Soarele nu ajunge în cer sau că el nu va vizita iadul şi raiul. Într-adevăr, în variantele respective cântăreţii patinează oarecum pe ideea urcării la cer, sora cerând Soarelui, ca în limbajul cotidian, să *se ducă* în cer.

Multe dintre variante nu ne spun cum reuşeşte Soarele să facă scara până la cer; altele concretizează această imagine: în Bârloaga, ea e făcută de făurar, în Alexandrovăţ, Soarele însuşi e un fel de făurar[57], razele lui putând topi şi prelucra fierul; în Mocrani, el topeşte fierul şi cheamă „idolii" să realizeze scara, pe când în Osica de Sus îşi lasă o rază, care „scară că făcea", iar în Zidurile e suficient ca Soarele să clipească din ochi pentru a-şi realiza dorinţa. De multe ori ajunge ca Soarele *cu gândul să gândească* pentru ca scara să fie gata, ca prin minune (Păucineşti 1, Bârca, Valea Mare, Milcov, Scorniceşti, Zidurile, Răteşti, Vultureşti, Muscel, Păduroiu, Câmpulung, Gliganu de Sus, Bogaţi, Pădureţi, Smeura, Antoneşti, Alexandria 2, Merenii de Sus, Gemenea, Pătroaia-Vale, Tamaşi-Corbeanca, Carol I, Podulupi, Hârşova, Casimcea, Dăeni, Sihlea, Popescu-Ciocănel). O. Bîrlea scrie că, în basmul popular, „cel mai curent mijloc magic este simpla evocare în gând a dorinţei, fără ajutorul cuvântului"[58]. La fel se întâmplă în balada noastră. Există însă şi variante în care protagonistul plesneşte cu biciul, uneori cu bici de foc, ca în „Cununia fraţilor" şi scara prinde fiinţă (Drăgăşani, Răteşti, Hârseşti, Gliganu de Sus, Antoneşti, Alexandria 2, Malu, Hotarele, Giurgiu, Dăeni, Sihlea, Popescu-Ciocănel). Ca şi în versiunea „Cununiei fraţilor", uneori

[56] Hedwig von Beit, *op. cit.*, I, p. 57, 110, 250, 575; II, p. 367.

[57] Despre rolul magic al făurarului în basm şi mit, ca şi în ritul iniţierii, cf. Mircea Eliade, *Schmiede und Alchemisten.* Stuttgart s.a.

[58] Ovidiu Bîrlea, *Folclorul românesc.* I. Bucureşti, 1981, p. 163.

Dumnezeu vine în ajutorul Soarelui, pentru îndeplinirea celor dorite de soră-sa (Renaşterea 1, 2).

În alte variante, Soarele loveşte cu bastonul sau cu toiagul (Domneşti, Gâşteşti, Sâmbotin, Clejani), bate din palme sau „din aripi" ori suflă în bucium, (Dorobanţu 1, 2, DJ, Dideşti, Lacu Sărat, Silistraru, Colţea, Vatra Dornei), chemându-şi ajutoarele, de unde rezultă că Soarele are calităţi de magician, care-i permit să realizeze prin asemenea gesturi cele cerute de Lună. Doar rareori, Soarele

De lucru el s-apuca
Şi-ndată că făcea
O scară de fier
Pân' la naltul cer (Capaclia, Dobrogea)

ori:

El de lucru s-apuca,
Până-n sară isprăvea (Priboeni 1)

sau, cum se spune în alte variante, el „se opintea" pentru a realiza scara (Tilişca, Albina, Marian 1, 2).

Imaginea scării până la cer e desigur naivă pentru omul contemporan, dar ea a fost creată de o mentalitate arhaică şi are probabil o geneză multiplă: în mitologia populară se ştie că, la începutul lumii, cerul era atât de aproape de pământ, încât oamenii îl puteau atinge cu mâna. Urcarea la cer cu ajutorul unei scări era, în această concepţie, un lucru foarte firesc. Într-o bună zi însă o tânără mamă a dat cu scutecele murdare ale copilului ei în cer, motiv pentru care acesta s-a ridicat atât de sus, încât să nu mai poată fi atins de nimeni. Pe de altă parte, scara e o unealtă pe care omul o utilizează foarte des şi în viaţa practică pentru a ajunge în podul casei, al grajdului, al bisericii. Aşadar, pentru omul arhaic imaginea e cât se poate de naturală. În colindele româneşti, Dumnezeu sau sfinţii coboară din ceruri pe scară de ceară, pentru a hrăni animalele înfometate în timpul iernii sau pentru a vedea ce fac oamenii pe pământ. Reţinem aşadar că imaginaţia populară face uz mereu de scară pentru a stabili legătura dintre cer şi pământ, dintre om şi Dumnezeu.

Nu putem trece însă cu vederea o posibilă geneză literară a acestei imagini, ea fiind prezentă şi în *Vechiul Testament* (Geneza 28.10-22): Iacob a fost trimis să-şi ia soţie din neamul lui Laban, în Mesopotamia. În drumul lui, după asfinţitul Soarelui, s-a culcat într-un loc, şi-a pus căpătâi o piatră şi a adormit. «„Şi a avut un vis". Iată, o scară era sprijinită pe pământ, al cărei vârf atingea cerul; iar îngerii lui Dumnezeu se suiau şi se pogorau pe ea. Şi iată că Domnul stătea drept în vârful ei şi a zis: „Nu-ţi fie teamă! Eu sunt Domnul Dumnezeul lui Avraam,

părintele tău, şi Dumnezeul lui Isaac."» După aceea, i-a dăruit, lui şi urmaşilor lui, pământul pe care dormea. Iacob s-a înfricoşat şi a înţeles că „aceasta e poarta cerului!" El a denumit acel loc Betel, considerat de literatura biblică a fi un „topos sacru, punct de comunicare între pământ şi cer"[59]. Dacă creatorul popular a preluat acest motiv din Vechiul Testament, el i-a schimbat întrucâtva funcţia, adică, în baladă, nu Dumnezeu îi comunică Soarelui, ca avertisment, că ceea ce vrea el e interzis, ci Soarele face călătoria la Dumnezeu, asemeni Luceafărului eminescian, pentru a cere aprobarea de a se căsători cu soră-sa.

β) Soarele în ceruri

Scara este modalitatea prin care Soarele ajunge în cer, ia contact cu Divinitatea şi cere permisiunea cununiei cu soră-sa. Cu totul izolat (Surduleşti), în cer, Soarele ar urma să rămână, pentru a sluji, un an, cum face protagonistul basmului, când se angajează la zmeoaică. De cele mai multe ori, el face singur călătoria la Dumnezeu, dar uneori e însoţit de soră-sa (Alexandrovăţ, Mocrani, Osica de Sus, Răteşti, Gliganu de Sus, Câmpulung, Pădureţi, Alexandria 2, Pătroaia-Vale, Vălenii de Munte 2, Malu, Renaşterea 1, 2, Hotarele, Tamaşi-Corbeanca, Dorobanţu 1, 2).

Contrar aşteptărilor, Soarele nu ajunge totdeana la Dumnezeu. Uneori, întâlneşte pe Moş Crăciun (Strejeşti, Coteana, Seaca, Scorniceşti, TR, Alexandria 2, Merenii de Sus, Măldăieni, Beuca, Malu, Giurgiu, Vadu Lat 2, Clejani), pe Avraam (Tilişca, Gliganu de Sus), pe Maica Domnului (Osica de Sus), pe Sf. Vineri (Pădureţi, TR) sau chiar pe Iisus Hristos (Valea Mare); el e dat în seama Sf. Petru (Vălenii de Munte 2, Dorobanţu 1, 2). Totuşi, cel mai frecvent ajunge la Moş Adam şi la Baba Eva (Tilişca, Bârloaga, Alexandrovăţ, Mocrani, Cliciova, Maidan 1, 2, 3, 4, Grădişte, Câmpofeni, Drăgăşani, Pleniţa, Drănic, DJ, Desa, Bârca, Dăbuleni, Orlea 2, Valea Mare, Răteşti, Hârseşti, Vultureşti, Muscel, Beleţi 1, Priboeni 1, 2, Surduleşti, Păduroiu, Izvoru, Izvoru de Sus, Câmpulung, Bogaţi, Pădureţi, Smeura, Antoneşti, Tătărăştii de Sus, Alexandria 1, 2, Dideşti, Gemenea, Priseaca, Bălenii Români, Pătroaia-Vale, Vălenii de Munte 2, Mărgineni, Malu, Hotarele, Domneşti, Giurgiu, Gâşteşti, Tamaşi-Corbeanca, Dorobanţu 1, 2, CT, Hârşova, Casimcea, Dăeni, Lacu Sărat, Silistraru, Colţea, Murgeşti, Coita, Colacu, Sihlea, Galaţi-Vadu Ungurului, Capaclia, Albina, Marian 1, 2, Burada, Popescu-Ciocănel), care sunt de aceeaşi vârstă cu lumea, şi ar putea şti dacă s-a mai pomenit ca un frate să-şi ia sora de soţie.

---

[59] *Biblia sau Sfânta Scriptură*. Ediţie jubiliară a Sfântului Sinod. Redactată şi adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania. Bucureşti, 2001, p. 51–52.

Multe variante accentuează ideea că destinul Soarelui ar fi fost scris în pravila aflată la Dumnezeu, la Adam sau la Moş Crăciun. Deseori, Soarele găseşte pe Adam sau pe Dumnezeu cu pravila pe genunchi (Câmpofeni, Drăgăşani, DJ, Valea Mare, Strejeşti, Răteşti, Vultureşti, Muscel, Beleţi 1, Priboeni 2, Surduleşti, Câmpulung, Gliganu de Sus, Bogaţi, Pădureţi, Smeura, Alexandria 2, Gemenea, Priseaca, Bălenii Români, Pătroaia-Vale, Casimcea, Colţea, Coita, Colacu, Sihlea). În Vultureşti, Smeura şi Colţea se arată că Adam citeşte pravila numai până la jumătate, deoarece e speriat de cele ce află acolo despre destinul Soarelui şi al surorii lui, iar în Bogaţi se spune că păcatul pe care Soarele era pe punctul de a-l săvârşi ar fi fost aşa de mare, încât Adam scapă pravila din mână, de spaimă („Jos pravila kă-i kădea"). În alte variante, atât Dumnezeu, cât şi Adam, Moş Crăciun sau Avraam plâng, aflând din pravilă ce păcat mare e pe cale de a săvârşi Soarele, sau îl alungă, împreună cu soră-sa, pe scară în jos, cum au fost alungaţi, odată, Adam şi Eva sau Satanail (Alexandria 2, Hârseşti, Câmpulung, Gliganu de Sus, Smeura, Merenii de Sus, Hotarele, Popescu-Ciocănel); spre a evita împlinirea crudului lor destin, Sf. Vineri îi alungă, pe el pe cer, iar pe ea în mare (TR).

Alteori, Soarele îl găseşte pe Dumnezeu într-un jilţ de aur (Gemenea), la poarta raiului, judecând pe buni şi pe răi (Bălenii Români) sau cu sfinţii la masă (Seaca). Şi Adam e găsit la poarta raiului (Priboeni 1) ori e împreună cu Eva la masă şi-l invită pe Soare să se aşeze şi el (Cliciova). În schimb, în Mocrani, Adam îi întâmpină pe cei doi fraţi cu ocări.

În Bârloaga, Moş Adam e găsit:

Tot arând la plug,
De coarne ţinând,
Boabe sămănând
Şi la boi zberând

La vederea Soarelui, Adam:

Boii dejuga-*re*
La iarbă că-i da,

întrerupându-şi munca, asemenea unui plugar cu experienţă, pentru a putea sta de vorbă cu un vizitator.

În Vălenii de Munte 1 şi în Hârlău, ajungând în faţa lui Dumnezeu, Soarele îngenunchează şi i se adresează ca unui părinte:

– Ia ascultă, Doamne-ncoa,
Vreau s-o iau pe soră-mea,

la care Dumnezeu:

O sprânceană încrunta,
Amarnic se supăra.

În Drăgăşani, Dumnezeu ascultă părinteşte motivul vizitei Soarelui, apoi se încruntă, întunecă lumea, după care îl dă pe mâna lui Adam, care *judecă pe dreptate.*

La fel procedează Dumnezeu în variantele din Tilişca, Scorniceşti, Tamaşi-Corbeanca, Coita, Gugeşti, Colacu, Sihlea, ca şi în Albina şi Marian 1, 2. În Vultureşti şi Muscel îi dă pravila să şi-o citească el însuşi, în Priseaca, în Bălenii Români şi în Malu, după ce află pricina pentru care-l vizitează Soarele, Dumnezeu îi întoarce spatele şi nu mai vorbeşte cu el timp de trei ore, apoi îl dă lui Adam sau lui Crăciun, care fac acelaşi gest (Antoneşti, Alexandria 2, Giurgiu, Popescu-Ciocănel). În Alexandria 1 şi 2, la aflarea scopului vizitei solare, Adam reacţionează astfel:

Barba-n gură-şi lua
Şi-alt cuvânt nu zicea.

În variantele din Antoneşti, Alexandria 2, Tamaşi-Corbeanca, Dorobanţu 1, 2, Sihlea, ajunşi în ceruri, candidaţii la însurătoare sunt trimişi, în pur stil birocratic românesc, de la un sfânt la altul, la Adam, la Crăciun sau chiar la Dumnezeu, pentru a afla mereu de la celălalt că dorinţa Soarelui nu poate fi pusă în practică. Luna, în schimb, în variantele în care-şi însoţeşte fratele în ceruri, se adresează Evei, direct, cerându-i sfatul, ca unei femei în vârstă, care ar trebui să ştie cum ar putea fi evitat incestul dorit de Soare (Alexandrovăţ, Desa 1, Orlea 2). În varianta Desa 1 vedem o încercare de modernizare a comportamentului Lunei: ea trimite o scrisoare lui Adam şi Evei, rugându-i să coboare pe scara ridicată de Soare, spre a-l convinge pe acesta să renunţe la planurile lui matrimoniale. Întâia pereche din lume soseşte pe înserat, ca o pereche de bunici, şi poartă discuţii cu Soarele. În Izvoru şi Izvoru de Sus coboară Adam, nechemat, el ia de mână pe cei doi şi-i duce la biserică, pentru a-i cununa, dar sora se împotriveşte, cerând preoţilor să le citească de frăţie, nu de cununie. Inovaţia nu e însă prea reuşită, deoarece, în Desa 1, discuţia se desfăşoară ca în cazul în care Soarele ar fi vizitat în prealabil iadul, iar în celelalte două, Adam ia mirii şi-i duce prin iad şi prin rai, după eşuarea cununiei.

Speranţa Soarelui de a primi o dispensă pentru a se putea căsători cu soră-sa, se realizează numai în variantele din Priseaca şi Hârlău, unde Dumnezeu îşi dă acordul, ca în unele subversiuni ale „Cununiei fraţilor". În Bălenii Români şi în Fântânele-DB, Dumnezeu pare să accepte cununia fraţilor, dar îşi schimbă atitudinea, când îl previne Ariciul că noua pereche va da naştere la copii şi că vor exista mai mulţi sori pe cer, iar aceştia vor supraîncălzi planeta, punând-o în pericol.

γ) Interlocutorii Soarelui în ceruri

Reamintim că, după variantele baladei, Luna a cerut Soarelui să urce la ceruri în speranţa că acesta va fi convins să renunţe la dorinţa lui de a se căsători

cu ea sau că cerul va face o derogare de la legea cununiilor, acordându-i dispensă. În Priboeni 2, Adam, iar în Priboeni 1 şi în Colacu, Dumnezeu îl întreabă pe Soare cu blândeţe şi îngrijorare, ca un tată pe fiul său, dacă cineva l-a bătut sau:

Hainele le-ai ponosit,
Or galbenii i-ai fârşit,
Şi merindea-ai isprăvit,
La mine de te-ai suit;

află însă că acesta îşi doreşte „pozluşănii" pentru cununia cu soră-sa. În Drăgăşani, Dumnezeu bănuieşte motivul vizitei solare, adresându-i-se astfel:

Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Soare ca un sfânt,
Înger pe pământ,
Aici ce-ai venit,
Ori mi ţi-a sosit
Vremea de-nsurat
Şi de cununat?

În unele variante, Soarele se adresează lui Dumnezeu astfel:

Doamne, Dumneḑeu,
Dumneḑeul meu,
Să mă vămuesc
Să mă slobozesc
Să-mi iau sorióră
Pentru soţióră,

dar Dumnezeu, singurul care ar fi putut să-i dea dezlegare, după concepţia creştină, refuză cererea Soarelui şi-i propune „să apuce alt drum", adică să meargă la Adam, care „e om viclean" (Tilişca, Albina, Marian 1, 2); dar viclean nu are sensul cu care e întrebuinţat azi, ci pe acela de înţelept, de om care ştie totul, singurul martor al întregii evoluţii a omului pe pământ. Vom reveni asupra acestui aspect al problemei. Sfatul dat de Dumnezeu de a lua *alt drum* trebuie înţeles alegoric, adică aşa cum se spune în *Pildele sau proverbele lui Solomon* 2.8,20 sau 4.11,18, în care tatăl îşi sfătuieşte fiul să nu umble pe cărări strâmbe, ci să ţină „cărările celor neprihăniţi".

În Vultureşti, Muscel şi Pătroaia-Vale, Dumnezeu sau Adam îl întreabă între altele dacă i-a venit vremea „de pierit", la care Soarele, conştient de importanţa pe care o are el pentru omenire, răspunde:

Nu mi-a venit de pierit,
Că dacă eu oi pieri,
Ce folos de lume-ar fi?

În Sâmbotin, aflând motivul călătoriei Soarelui în ceruri, Dumnezeu îl amenință cu iadul, dacă nu va renunța la dorința lui, și îi promite ca răsplată paradisul, în cazul în care o va abandona. În Antoneşti, în schimb, unde Soarele e însoțit de soră-sa:

Domnul se mâhnia
Astfel d-auzia
De mână-i lua,
Pe punte-i vâra.
Brânci mi le făcea
Și mi-i blăstăma.

În genere, nici unul dintre interlocutorii din cer ai Soarelui nu acceptă cererea de căsătorie cu soră-sa. În Alexandria 2, Moş Crăciun îi trimite pe cei doi petiționari la Adam, iar în Antoneşti, la Dumnezeu, el nefiind în stare să decidă singur asupra dorinței lor.

În unele variante, în ceruri, dorința Soarelui produce o anumită derută (Alexandrovăț, Mocrani), Adam vrând să facă chiar o „scupştină", adică o adunare a tuturor sfinților, inclusiv o ființă mitică numită „Legea bătrână", care joacă rolul Ariciului, pentru a ține sfat și a decide împreună ce ar fi de făcut.

Numai rareori se spune Soarelui clar că dorința lui nu poate fi împlinită. În Şuica, Dumnezeu îi comunică răspicat:

Soare, sfinte Soare,
În lume nu se poate,
Să ia soră pe frate,
Să facă păcate,

iar în Tilişca, Albina, Marian 1, 2, Dumnezeu îi răspunde cu claritate:

Nu te vămuiesc,
Nu te slobozesc,
Că eu n-am văzut,
Nici n-am auzit,
Soare să se-nsoare
Și să ia pe soră.

BCU IASI CENTRU UNIVERSITY LIBRARY

Motivul „vămuirii" apare în cântecele ceremoniale funebre, ca şi în unele colinde, atunci când protagoniştii trec dintr-o lume într-alta. Ne vom ocupa mai încolo de apropierile care pot fi stabilite între balada pe care o cercetăm şi cântecele de înmormântare.

Adam, ca şi Moş Crăciun (acesta din urmă având „barba pân' la sân"), nu se comportă identic în toate variantele: în DJ, Adam pedepseşte intenţia Soarelui, trăgându-i o palmă, iar în Seaca şi Scorniceşti, el spune clar:

Nu e cu dreptate
Să ia sor' pe frate;

în Măldăieni i-o retează şi mai scurt:

Frate, nu se poate
să ia sor pe frate
să facă păcate (Cf. şi Vadu Lat 2).

De multe ori sfinţii aşteaptă un semn al destinului, care ar trebui să arate Soarelui dacă dorinţa lui va putea fi împlinită. Sau, poate, ei ştiu că acest semn nu va fi pe placul lui? În Orlea 2, Moş Crăciun dă măgarului său bolovani în loc de fân, ca hrană, şi zice că abia dacă acesta îi va mânca, va putea primi Soarele dispensa dorită. Altă dată i se spune că o dispensă ar fi posibilă numai dacă va găsi raiul deschis, dar acest lucru nu se întâmplă decât (din greşeala cântăreţului) în variantele din Colţea şi Lapoş. În schimb, raiul e închis în variantele din Tilişca, Vultureşti, Muscel, Alexandria 2, Gemenea, Bălenii Români, Gropeni 3, Albina, Marian 1, 2, Popescu-Ciocănel, ceea ce denotă dezacordul Divinităţii cu privire la intenţia de căsătorie a Soarelui cu soră-sa[60]. Atunci, Adam:

Deştu-l mic keie-l făčia
Şi raiul îl deskuia

(Smeura, Bălenii Români, Malu).

h) Iadul şi raiul

α) Iadul şi raiul în cercetarea etnologică românească

Marea întrebare a existenţei umane: ce se alege de noi după moarte, a preocupat intens şi pe omul din popor, ca pe orice filozof. Răpunsul la această întrebare nu s-a bucurat însă decât rareori de atenţie din partea etnologilor. Ovidiu Bîrlea, care a avut curajul de a trata teme creştine încă sub regimul comunist[61], a neglijat termenii *raiul* şi *iadul*. La fel a procedat, mai târziu, şi Antoa-

[60] De altfel, închis e şi schitul în care ar urma să aibă loc cununia, iar mănăstirea ridicată de Soare, special în acest scop, se închide de la sine în momentul în care mirii vreau să-i păşească pragul.

[61] *Mică enciclopedie a poveştilor româneşti.* Bucureşti, 1976.

neta Olteanu[62]. R. Vulcănescu[63] se preocupă de cei doi termeni, dar, în opera lui, informațiile de natură folclorică sunt deseori însoțite de creații ale propriei lui fantezii sau, în orice caz, de afirmații care nu pot fi verificate. O prezentare sumară ne oferă și D. Stăniloaie[64]. La V. Kernbach[65] figurează termenii *Infern*, *Mitologie biblică* și *Paradis*, dar în articolele respective nu găsim decât vagi informații din oralitatea românească, ele ocupându-se aproape exclusiv cu miturile diferitelor religii culte. Și Ion Ghinoiu[66] cercetează în special concepțiile „popoarelor primitive" și izvoarele scrise, constatând, pe drept cuvânt, că în cântecele noastre de înmormântare lipsește „ideea de iad". Acest lucru e cu totul de înțeles, dacă avem în vedere faptul că funcția cântecelor de înmormântare e aceea de a înlesni defunctului intrarea în Paradis sau măcar într-o lume alta decât aceea a chinurilor veșnice. Nici Ivan Evseev nu tratează tema *iadului* în dicționarul său[67]. În schimb, *raiul* se bucură de o anumită atenție în articolul *Paradisul*, dar și aici majoritatea informațiilor provin din surse scrise. S-ar părea că poate fi susținută o anumită preferință a cercetării românești pentru termenul *paradis*, cum arată și studiul publicat recent de Laura Jiga[68]. Doar la Marcel Olinescu[69] figurează două articole speciale intitulate *Raiul* și *Iadul*, la baza cărora se află exclusiv elemente de cultură orală românească. Cei doi termeni și-au găsit locul și în lucrările noastre de lexicografie mitologică din ultimii ani[71].

β) Raiul și iadul în cultura orală românească

Raiul e situat în cer, în apropierea tronului ceresc, sau pe pământ, în Ierusalim. E locul fericirii eterne, unde nu există nici durere, nici muncă. Are o vegetație abundentă, verde, cu multe flori. Aici au trăit Adam și Eva, înainte de a fi săvârșit păcatul originar. Raiul e accesibil și morților aflați în iad, dar numai

---

[62] *Metamorfozele sacrului. Dicționar de mitologie populară*. București, 1998.

[63] Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*. București, 1985, p. 363–366, 454–458.

[64] *Reflexii despre spiritualitatea poporului român*. Craiova, 1992, p.150–158.

[65] *Dicționar de mitologie generală*. București, 1995.

[66] *Lumea de aici, lumea de dincolo*. București, 1999, p. 88–109.

[67] *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*. Timișoara, 1997.

[68] Laura Jiga, *The Reward of Paradise. Textualization of Paradise in Romanian Alexander Romance and Folk Legends*. În: Ileana Benga, Bogdan Neagotă, *Religiosità popolare tra antropologia e storia delle religioni*. Cluj-Napoca, 2002, p. 177–189.

[69] *Mitologie românească*. [București] 1944, p. 505–511.

[70] Ion Taloș, *Gândirea magico-religioasă la români. Dicționar*. București, 2001, p. 69, 126; Ion Taloș, *Petit dictionnaire de mythologie populaire roumaine*. Traduit par Anneliese et Claude Lecouteux. Grenoble, 2002, p. 79, 153.

în perioada dintre Paşti şi Rusalii. Soarele răsare în fiecare dimineaţă în Poarta Raiului.

Credinţele şi legendele situează iadul în străfundurile pământului, la o distanţă atât de mare de lumea noastră, încât o piatră aruncată prin gaura care uneşte cele două lumi, ajunge în iad abia după 33 de ani. Alte credinţe susţin că intrarea în iad s-ar afla la marginile pământului.

Nu lipsesc însă nici credinţele şi legendele care plasează atât raiul, cât şi iadul în ceruri, vis-à-vis unul de celălalt. Balada a preluat această din urmă opinie; contrar altor reprezentări, după care cheile raiului se află în mâinile sfântului Petru, în baladă, cei care pot înlesni accesul în amândouă teritoriile sunt prima pereche de oameni din lume, Adam şi Eva.

γ) Trecerea Soarelui prin iad şi prin rai

Putem spune de pe acum că episodul în care e descris iadul şi raiul în baladă include atât elemente din legende, basme şi din cântecul ceremonial funebru, cât şi din unele izvoare scrise, dintre care menţionăm aici Vechiul şi Noul Testament, literatura vizionară atât de răspândită în evul mediu, sau cartea populară bizantină de prin secolul al VIII-lea, despre „Călătoria Maicii Domnului la iad“[71], care a fost tradusă în română prin secolul al XVI-lea, precum şi iconografia bisericilor. Toate acestea sugerează intense contacte între oralitate şi literatura scrisă. Vom reveni asupra lor. Aici menţionăm doar că importanţa episodului ceresc în economia textului de baladă e dovedită de dimensiunile lui: vizita Soarelui în ceruri şi trecerea lui prin iad şi prin rai ocupă deseori o treime până la jumătate din numărul total al versurilor unei variante.

În general, basmul nu vorbeşte despre iad şi despre rai, ci de „lumea de dincolo“ sau de „cealaltă lume“, o lume încă nediferenţiată atât de clar în două zone, una a întunericului, cealaltă a luminii, cum face balada, care urmează mai fidel concepţia creştină[72]. Dar atât basmul, cât şi balada se diferenţiază de concepţia bisericii creştine prin aceea că doar puţine texte cunosc purgatoriul.

În cele mai multe variante ale baladei, Divinitatea ştie că dispensa dorită de Soare nu e posibilă. În consecinţă, în unele texte, însuşi Dumnezeu îl ia de mână şi-l poartă prin rai şi prin iad (Valea Mare, Slobozia, Gemenea, Răzvad,

---

[71] B. Petriceicu-Hasdeu, *Cuvente den bătrâni. Tomul II. Cărţile poporane ale românilor în secolul XVI în legătură cu literatura poporană cea nescrisă.* Studiu de filologie comparativă. Bucureşti, 1984, p. 230–293. Cf. şi M. Gaster, *Literatura populară română.* Bucureşti, 1883, p. 362–366.

[72] Pentru viziunea folclorică asupra iadului şi a raiului, cf. I. Grübel/D.-R. Moser, *Hölle.* În: Enzyklopädie des Märchens 6, 1990, p. 1175–1191 şi M. Chesnutt, *Paradies.* În Enzyklopädie des Märchens 10, 2002, p. 556–561.

Nana, Renaşterea 1, 2, Borca, Buhalniţa, Voitinel, Plavni, ca şi în varianta Alecsandri), sperând că Soarele se va convinge singur despre inoportunitatea dorinţei lui. În alte variante, Soarele e purtat prin iad şi prin rai de către Adam (uneori în înţelegere cu Baba Iova), de Avraam, de Moş Crăciun, de Sf. Petru sau de îngeri (Bârloaga, Alexandrovăţ, Mocrani, Cliciova, Maidan 1, 2, 3, 4, Păucineşti 1, Grădişte, Tilişca, Câmpofeni, Drăgăşani, Pleniţa, Drănic, DJ, Desa 1, Bârca, Dăbuleni, Răteşti, Hârseşti, Vultureşti, Muscel, Beleţi 1, Priboeni 1, 2, Surduleşti, Izvoru, Izvoru de Sus, Câmpulung, Gliganu de Sus, Bogaţi, Pădureţi, Smeura, Tătărăştii de Sus, Alexandria 1, 2, Dideşti, Beuca, Priseaca, Bălenii Români, Pătroaia-Vale, Malu, Hotarele, Domneşti, Giurgiu, Gâşteşti, Tamaşi-Corbeanca, Dorobanţu 1, 2, Hârşova, Casimcea, Dăeni, Lacu Sărat, Silistraru, Colţea, Colacu, Galaţi-Vadu Ungurului, Capaclia, Albina, Marian 1, 2, Popescu-Ciocănel). Însoţitorii Soarelui speră că, îngrozit de suferinţele păcătoşilor, printre care şi incestuoşi, aflaţi în iad, şi încântat de fericirile eterne ale raiului, acesta îşi va supune controlului propriu instinctele, renunţând de bunăvoie la intenţia lui. Altfel spus, Soarele e supus unei probe care va arăta dacă, prin cultură, el poate deveni stăpânul propriilor lui sentimente naturale. În Marian 1, 2, în rai, Adam ar urma să-i arate „vr'o fată aleasă", neînrudită cu el, care i-ar putea deveni mireasă. În Păucineşti 1, Grădişte şi Coita se zice că Adam l-a legat pe Soare, pentru ca să nu fugă, de groaza celor pe care le va vedea în iad şi că acesta a luminat iadul şi a întunecat lumea; în schimb, în Silistraru, Adam îl duce pe puntea iadului („muchea cuţitului"), de unde cade în iad şi e „încărcat" de viermi, dar îşi continuă periplul infernal.

Iadul şi Raiul, vizitate uneori în succesiune inversă, sunt două teritorii organizate paralel, în contrast, unul al chinurilor, celălalt al bucuriei veşnice. Ele sunt ca două aşezări umane. În unele variante, Raiul are o singură dimensiune, el fiind doar rareori descris ca un spaţiu care poate fi parcurs în adâncime. În rai pot fi văzute, ca pe o pânză, mese-ntinse, făclii aprinse, pahare pline, îngeri, uneori chiar lăutari şi jocuri (Maidan 1, 2, 3, 4, Tilişca, DJ, Drăgăşani, Alexandria 1, Malu, Renaşterea 1, Domneşti, Gâşteşti, Dorobanţu 1, Lacu Sărat, Colacu, Vadu Ungurului, Albina, Marian 1, 2). În rai curg râuri de miere şi lapte, aşa cum se întâmpla şi pe pământ, la începuturile lumii (Priboeni 1). Îngerii fluieră şi desmiardă copiii mici (Cliciova). Tot în rai e sugerată armonia perfectă a vârstelor: la tulpina merilor se află „masa bătrânilor, alături de-a tinerilor" (Hârşova, Dăeni).

Varianta din Hârseşti, ca şi cea publicată de Popescu-Ciocănel, aduc un motiv cunoscut exclusiv lor, după care în rai s-ar afla patul Soarelui, ca şi nişte leagăne misterioase, a căror descriere nu e suficient de limpede:

Nainte mergeau
Şi ei ce vedeau?
Viţe de cosiţe,
Leagăne făcute.

Imaginea ne duce cu gândul la balada „Lenore", dar mai ales la legendele din Moldova de Mijloc, în care logodnica Soarelui e ridicată la ceruri, în leagăn. În acest moment al acţiunii, Adam îşi întreabă partenerul:

– Te lipseşti dă pat
Şi de sfântul rai,
Vrei să intri-n iad?

Cum se ştie, *Infernul* descris de Dante e împărţit în cercuri concentrice; topografia *Iadului* din baladă e mai simplă, acesta fiind un fel de sat, împărţit în vaduri: în periplul lui infernal, Soarele trece de la un vad la altul (Plenița), sau dintr-o vale în alta (Bârloaga). Păcătoşii sunt orânduiţi după natura şi gravitatea păcatelor săvârşite, iar trecerea Soarelui prin iad e prezentată în formulări ca „Nainte mergea, mai multe vedea" (Drăgăşani, Hârseşti, Vultureşti, Muscel, Surduleşti, Câmpulung, Alexandria 2, Dideşti, Gemenea, Priseaca, Malu, Nana, Gâşteşti, Tamaşi-Corbeanca, Popescu-Ciocănel). În unele variante, iadul e o aşezare lungă, în care Soarele se afundă tot mai mult, mergând „nainte-nainte" (Antoneşti, Giurgiu), ca eroul din basm; alteori e sugerată lăţimea iadului, prin formularea „mai în lături se uita" (Răteşti) ori „înainte că-l ducea... pe altă parte că mi-l da" (Priboeni 1).

Iadul este inversul paradisului: mesele sunt întinse sau strânse, dar scaunele sunt răsturnate, făcliile stinse, paharele sunt goale; copiii plâng, fiind mâncaţi de viermi neadormiţi, expresie utilizată şi în *Călătoria Maicii Domnului la iad*[73]; atât copiii, cât şi adulţii sunt chinuiţi de viermi cu capete de os, cazane clocotesc, voinicii care şi-au luat surorile de soţie ţipă, bice de foc plesnesc în toate părţile (Alexandrovăţ, Mocrani, Drăgăşani, DJ, Valea Mare, Milcov, Vultureşti, Muscel, Priboeni 1, 2, Smeura, Alexandria 1, 2, Gemenea, Malu, Hotarele, Dorobanţu 1, Casimcea, Dăeni, Silistraru, Colţea, Galaţi-Vadu Ungurului).

Iadul şi Raiul sunt descrise uneori în mod alegoric, prin simboluri. În iad, vegetaţia e arsă, pârlită, smolită, frunzele copacilor sunt zbârcite şi uscate, iar copacii sunt trântiţi la pământ, dar aceştia nu sunt buşteni, ci oameni care au păcătuit în timpul vieţii lor: au săvârşit incestul frate-soră (Bârloaga, Popescu-Ciocănel) ori nu s-au spovedit (Câmpofeni, Plenița, DJ, Desa 1, Valea Mare, Răteşti, Hârseşti, Vultureşti, Muscel, Beleţi 1, Izvoru, Izvoru de Sus,

[73] B. P. Hasdeu, *op. cit.*, p. 252, 254.

Câmpulung, Gliganu de Sus, Pădureți, Smeura, Alexandria 2, Hotarele, Domnești, Gâștești, Silistararu). Iadul e o țară în care viermii au plete de fier și ciocuri de oțel (Valea Mare, Bogați).

În schimb, vegetația raiului reflectă întregul ciclu natural: unii pomi înfloresc, alții își coc fructele, pe când alții încep să-și piardă frunza. Dar nici aceștia nu sunt pomi adevărați. Ei sunt oameni care au făcut bine la viața lor și și-au mărturisit păcatele (Plenița, Valea Mare, Hârsești, Vulturești, Muscel, Beleți 1, Izvoru, Câmpulung, Gliganu de Sus, Smeura, Domnești, Gâștești, Marian 1, 2, Popescu-Ciocănel).

Purtător de simbol e și motivul celor două sau mai multe vaci întâlnite de Soare, unele în iad – acestea dau să moară de slabe, cu toate că au iarbă până-n brâu –, altele în rai, grase și lăptoase, chiar dacă nu au prea multă iarbă (Desa 1, Vulturești, Muscel, Beleți 1, Popescu-Ciocănel); în Priboeni 1, 2, ca și în Bogați, vaca mănâncă chiar bolovani, ca măgarul ariciului din legendă; totuși:

Și de grasă ce era,
Bărbia îi atârma,
Pe bărbie se culca,

pe când vaca slabă se reazemă în coadă (Bârloaga). În Gemenea, Priseaca, Giurgiu, Gâștești, e vorba de cirezi de vaci, în Merenii de Sus de nouă, iar în Tamași-Corbeanca de șapte vaci grase și frumoase, care nu dădeau lapte, și de șapte vaci slabe și uscate, care dădeau lapte din belșug. Această formulare amintește întrucâtva de visul Faraonului din Egipt despre cele șapte vaci grase, care au fost mâncate de șapte vaci slabe și urâte, vis pe care Iosif l-a tălmăcit ca reprezentând șapte ani de bunăstare și șapte de foamete, care urmau să se abată peste pământul Egiptului (Facerea 41. 1–36).

În viața satului tradițional, vaca e condiția minimă a existenței unei familii. Cine nu are vacă, e lipsit de elementare mijloace de subzistență. În hinduism, vaca e simbolul sacralității ființelor vii, la vechii egipteni, zeița Cerului era venerată în înfățișare de vacă[74]. În creștinism, vaca e un animal binecuvântat de Maica Domnului, deoarece a ușurat nașterea lui Iisus Hristos. Ea a devenit simbolul bunătății, al generozității și al sincerității cu care oamenii fac daruri la botez, la nunți ori la pomeni[75]. În baladă, o vacă e slabă și urâtă, pentru că doi soți au decis să plătească sărindar, dar nu s-au bucurat că au venit mulți credincioși la el, iar cealaltă se îngrașă chiar dacă nu are nici un fel de hrană, pentru că alți soți, care au plătit și ei un sărindar, s-au bucurat de participarea cât mai multor creștini (Bârloaga). La fel se întâmplă cu vacile oferite de nași ca dar de nuntă: dacă au fost date cu plăcere

[74] Ursula Brunold-Biegler, *Kuh*. În Enzyklopädie des Märchens. Band 8, s.v.
[75] A se vedea Ofelia Văduva, *Magia darului*. București, 1997.

şi cu „inimă bună", acestea se îngraşă, cu toate că pasc iarbă uscată, pe când cele date doar din obligaţie, cu regret, sunt slabe, în ciuda faptului că au hrană din belşug (Câmpofeni, Desa 1, Valea Mare, Răteşti, Hârseşti, Vultureşti, Muscel, Beleţi 1, Priboeni 1, 2, Surduleşti, Slobozia, Tătărăştii de Sus, Alexandria 2, Dideşti, Beuca, Merenii de Sus, Gemenea, Malu, Domneşti, Giurgiu, Gâşteşti, Tamaşi-Corbeanca, Popescu-Ciocănel).

Există o adevărată tradiţie europeană cu privire la simbolul vacii slabe şi al celei grase în lumea cealaltă. Uneori, vaca e înlocuită cu boul sau cu oaia, care sunt şi ele animale plăcute lui Dumnezeu. Aceste animale pot fi întâlnite şi în basmul popular european. Aarne-Thompson le menţionează în tipul AaTh 470 *Friends in Life and Death* şi în AaTh 471 *The Bridge to the other World*; în ambele tipuri de basm, un om cheamă în vizită pe prietenul său mort; acesta din urmă întâmpină în cale mai multe lucruri stranii, printre care vaci slabe, deşi au ce paşte şi vaci grase, cu toate că sunt lipsite de hrană (Mot. F 171.1). În Franţa, variantele care ne interesează provin mai ales din Bretagne. Motivul se concretizează aici, apropiindu-se şi mai mult de balada noastră. În tipologia basmului francez, datorată lui Paul Delarue şi Marie-Louise Tenèze, basmul poartă titlul *Le voyage dans l'autre monde* (AaTh 471). Protagonistul vede, în călătoria lui prin lumea cealaltă, „des vaches grasse dans des pâturages maigres" şi „des vaches maigres dans de gras paturages"[76]. Aceste basme surprind nu numai prin motivul vacilor slabe şi al celor grase, ci şi prin aceea că unele variante se referă la Soare în sensul în care o face şi balada noastră. În colecţia sa din Bretania Inferioară, F. M. Luzel alcătuieşte un capitol intitulat *Voyages vers le Soleil*[77], iar tipologia Delarue-Tenèze analizează, sub numărul indicat mai sus, basme provenind din Bretania Superioară şi din Alsacia, precum şi basme cu privire la *însurătoarea Soarelui,* unele publicate chiar sub titlul *fratele şi sora*, din Bretania Superioară şi Ille-et-Vilaine. Altfel spus, multe din aceste variante se apropie şi prin alte elemente de balada care ne preocupă aici.

Ceea ce diferenţiază balada românească de basmul francez sunt alte lucruri stranii care apar în calea drumeţului în basm: cărări presărate cu spini, reptile ameninţătoare, trei râuri sau fântâni (una cu apă incoloră – alta albă ca laptele, iar a treia roşie ca sângele), trei drumuri (unul frumos, altul potrivit, iar al treilea plin cu spini), fiinţe sau lucruri care se bat, animale care se vânează, copii care încearcă în zadar să escaladeze un munte, un castel din care străbat strigăte şi plânsete, altul din care se aud strigăte de bucurie, o grădină plină de flori. Toate

[76] Paul Delarue, Marie-Louise Tenèze, *Le Conte populaire français.* Tome deuxième. Paris 1964, p. 174.

[77] *Contes populaires de Basse-Bretagne.* Tome I. Paris, 1887, p. 1–140.

acestea au semnificația lor alegorică, explicată călătorului de un animal-ghid. Reținem pe acelea care sunt prezente și în balada noastră: vacile slabe sunt bogații avari, cele grase sunt săracii caritabili, mulțumiți de soarta lor, iar copiii care nu reușesc să escaladeze muntele sunt copiii morți nebotezați.

Existența tradiției europene a lumii de dincolo în literaturile populare[78] e confirmată și de basmele altor popoare romanice. Basmul sicilian de acest tip e intitulat de Sebastiano Lo Nigro[79] *Viaggio nell'al di là:* un măgar transportă zilnic o încărcătură de pâine, fără ca cineva să știe unde o ducea. Un om se ia după el și află că măgarul ducea pâine sufletelor aflate în Purgatoriu; în calea lui, omul vede trei râuri: unul de apă, altul de lapte și altul de sânge, precum și „un campo di erba verde con buoi magri e uno di erba secca con buoi grassi"; basmul sicilian explică simbolul boilor astfel: „i buoi magri sono i ricchi avari, quelli grassi i poveri sostentati da Dio". Asemănătore sunt variantele spaniole ale acestui tip, pe care A. M. Espinosa[80] îl intitulează *Condenados en vida*. Aici, protagonistul basmului duce o scrisoare sau un buchet de flori Fecioarei Maria și are, pe drum, trei „visiones simbólicas": un râu roșu, care semnifică sângele scurs din trupul lui Iisus răstignit, unul alb – de lapte –, care reprezintă laptele supt de Iisus din pieptul Sfintei Maria, precum și „vacas u ovejas flacas en prados cubierto de hierba" – ele sunt „las personas ricas que viven en abundancia y que no tienen caridad" –, și „vacas u ovejas gordas en prados áridos y sin hierba", care sunt „personas justas que están en gracia de Dios". Se poate observa că balada românească și unele basme franceze, mai precis bretone, se află pe o treaptă mai arhaică, și sunt mai asemănătoare între ele. Basmele siciliene și cele spaniole, dar și o parte din cele franceze se află într-o fază mai înaintată de încreștinare.

Șăineanu amintește, după Gaster, versiunile rusești ale motivului. El are cunoștință și de două variante muntene, una din colecția Măldărescu și alta consemnată de Gaster de la un țigan din București[81]. Surprinde însă numărul mic de documente românești: tipurile AaTh 470 și AaTh 471 nu figurează la

---

[78] Stith Thompson, *The Folktale*. New York, Chicago, San Francisco, Toronto, London 1946, p. 148.

[79] Sebastiano Lo Nigro, *Racconti popolari siciliani. Classificazione e bibliografia*. Firenze, 1958, p. 78–79. Pentru prezența motivului în basmele toscane, cf. Gianfranco D'Aronco, *Indice delle fiabe toscane*. Firenze, 1953, p. 58–59.

[80] Aurelio M. Espinosa, *Cuentos populares españoles*. Recogidos de la tradición oral de España. I–III. Madrid, 1946–1947, textul nr. 87; comentariile, în vol. II, p. 340–343.

[81] Șăineanu, *op. cit.*, p. 300. Cf. și Günter Petschel, *Brücke zur anderen Welt*. În: Enzyklopädie des Märchens II, 1979, s.v.

A. Schullerus[82]; în marea colecție de basme a lui O. Bîrlea[83] se găsește o variantă a tipului AaTh 470, reprodusă și de Viorica Nișcov[84], dar povestitorul pune accentul mai degrabă pe măsurarea diferită a timpului în cele două lumi, descrierea lumii de dincolo limitându-se la sugerarea frumuseții edenului; unica variantă cunoscută nouă a tipului AaTh 471 aparține colecției Pauline Schullerus[85]. Motivul vacilor grase și slabe nu apare nici în cartea populară *Călătoria Maicii Domnului la Iad* și nici în literatura vizionară a evului mediu, asupra căreia vom reveni în ultimul capitol al prezentei lucrări.

Dacă motivul ar fi atât de rar în basmul popular românesc, atunci cum se explică răspândirea lui masivă în balada „Soarele și Luna"? Iată o contradicție greu de explicat. Pare de necrezut ca aceste tipuri de basm să fie atât de rare la români, precum indică literatura cunoscută în momentul de față. Dacă lipsa motivului în basmul românesc ar fi reală, atunci el ar trebui să fi intrat în baladă din altă parte, dar nu cunoaștem alte specii folclorice care să-l conțină și nu vedem calea pe care ar fi putut ajunge el din alte literaturi populare, de ex. de la bretoni. Viorica Nișcov susține că „Tărâmul nemuririi, ființele veșnic tinere, viața eternă etc. sânt implicate fie difuz, fie necristalizate motivic în structura a nenumărate basme"[86]. Oricum, relația dintre basmul european și balada noastră ar merita să constituie obiectul unei cercetări separate.

Să revenim la trecerea Soarelui prin iad. El mai vede câteva lucruri stranii, de ex. un om, care ar vrea să iasă dintr-un bordei sau dintr-un „coteț", dar porcii îl împiedică. Așa apare în variantele din Dideşti și Beuca, unde porcii au funcție de paznici[87]. În schimb, în Bârloaga, purceluşii rămă în rai, descoperind izvoare de apă, din care Soarele ar vrea să bea, dar Adam îl oprește, deoarece apa a fost cumpărată de „torcătoarea-n sat", care a dat pomană cu inimă bună. În general, porcul e un simbol multivalent: atribut al Terrei și mijlocitor al legăturilor cu strămoșii; e un animal al plăcerii diabolice, care-i face pe sfinți să rătăcească, și simbol al recăderii omului în păcat; în evul mediu, porcul a devenit atributul

---

[82] Adolf Schullerus, *Verzeichnis der rumänischen Märchen und Märchenvarianten*. Helsinki, 1928.

[83] Ovidiu Bîrlea, *Antologie de proză populară epică*. I-III. Bucureşti, 1966; motivul vacilor slabe și al celor grase lipsește și din Ovidiu Bîrlea, *Mică enciclopedie a poveștilor românești*. Bucureşti, 1976, s.v. Vaca.

[84] Viorica Nișcov, *A fost de unde n-a fost. Basmul popular românesc. Excurs critic și texte comentate*. Bucureşti, 1996, p.364–367. Cf. și p. 121–127. A se vedea și Ruxandra Niculescu, *Omul de piatră. Basmele călătoriilor în timp*. Bucureşti, 1976.

[85] Pauline Schullerus, *Rumänische Volksmärchen aus dem mittleren Harbachtal*. Neuausgabe besorgt von Rolf Wilh. Brednich und Ion Taloş. Bucureşti, 1977, p. 172–177.

[86] *Op. cit.*, p. 367.

[87] Cf. și Hedwig von Beit, *op. cit.*, II, p. 271.

Sfântului Antonius şi al călugărilor antoniţi, având privilegiul de a fi hrănit în public[88]; el are capacitatea de a găsi ceea ce caută omul: în balada „Meşterul Manole" găseşte zidurile „părăsite şi neisprăvite", iar în lumea modernă porcii servesc la găsirea apreciatelor trufe.

Descrierea iadului în baladă, ca şi în basme, e incomparabil mai diversificată decât aceea a raiului, fenomen deloc surprinzător, deoarece faptele rele ale omului sunt infinit mai numeroase decât cele bune, iar imaginaţia omului e mai activă în zugrăvirea lor. Dar nu numai în balada noastră, ci şi în literatura vizionară medievală şi în iconografie e atât de neechilibrată situaţia celor două teritorii[89]. În cartea lui consacrată fricii în Occident în secolul XIV-lea – al XVIII-lea, Jean Delumeau arată că scene apocaliptice puteau fi văzute atât în marile catedrale occidentale (începând cu Albi, Orvieto, Capela Sixtină), cât şi în îndepărtatele bisericuţe alpine; el arată că marile opere de artă ale pictorilor începând din secolul al XIII-lea, care înfăţişează chinurile veşnice ale iadului (Lucas van Leyden, van der Weyde, van Eyck, Dürer, Memling etc.)[90], au avut o influenţă imensă asupra sensibilităţii umane.

În iadul din balada noastră se află toată suita păcătoşilor: de la cei „ce trag cu bobii" la cei ce „încarcă" pe sărac şi „descarcă" pe bogat (Drăgăşani) şi la mamele care-şi omoară pruncii (Plenița); femeile făcătoare de farmece sunt nevoite să se iubească cu diavolul în iad, iar babelor păcătoase le umblă viermii prin oase (Plenița, Drănic, Bârca, Giurgiu, Galaţi-Vadu Ungurului), viermi care, cu capetele lor de oţel, pot reteza chiar şi toiagul de fier cu care Soarele a pornit în pelerinajul ceresc (Valea Mare); „lăutoarea laptelui" devine slujnica sau calul dracului ori o mănâncă viermii de vie (Drăgăşani, Izvoru, Izvoru de Sus, Câmpulung, Pădureţi, Smeura, Gemenea, Hârşova, Casimcea, Dăeni); negustorii înşelători poartă măsuri la gât şi cântare atârnate de nas (Plenița); feţele bisericeşti de diverse ranguri, care au săvârşit păcate: preoţii eretici, curvari sau care „beau tutun", ajung să fie surugiii diavolului sau sunt spânzuraţi (Plenița, Desa 1, Pădureţi, Gemenea, Domneşti, Gâşteşti, Murgeşti, Galaţi-Vadu Ungurului), iar dascălii şi grămăticii sunt ţinuţi cu capul în jos şi împunşi de diavol cu sulița. Pârcălabul şi alţi cârmuitori ai satului poartă calul dracului (Gemenea), boierii, deputaţii corupţi, care „îţi făcea judecata" numai după ce „le umpleai cinzeaca",

---

[88] Manfred Lurker, *Wörterbuch der Symbolik*. Stuttgart, 1983, s.v. Schwein; Dante Alighieri, *Die Göttliche Komödie*. Übersetzt und kommentiert von Hermann Gmelin. Band VI. Kommentar. Dritter Teil. Das Paradies. München, 1988, p. 507.

[89] Peter Dinzelbacher, *Vision und Visionsliteratur im Mittelalter*. Stuttgart, 1981, p. 120.

[90] Jean Delumeau, *Angst im Abendland. Die Deschichte kollektiver Ängste in Europa des 14. bis 18. Jahrunderts*. Band 2. Reinbeck bei Hamburg, 1985, p. 318.

apoi „mâncătorii" satului, chiar şi „pop-al satului" sunt talpa iadului (Drănic, Drăgăşani, Plenița, Gemenea), subprefecții de plasă croiesc dracului cămaşă (Drăgăşani), cârciumăreasa bătrână e ținută de doi draci de mână, iar pe cârciumarul de la drum, care „judeca paharele ce-au făcut paralele", îl ține dracul de brâu şi îi dă palme peste gură; tot el e pus să-l spele pe dracul cu o „păpuşă de tutun" (Drăgăşani, Smeura, Nana, Hârşova, Dăieni). În Lacu Sărat aflăm o schiță a mai multor răufăcători:

Hoți şi călcători,
Răi cârmuitori
Şi nurori pizmaşe
Şi soacre trufaşe,
Fii necuvioşi,
Preoți mincinoşi.

În ambele teritorii apar păsări, albe în rai, negre în iad; uneori, în fluxul creației spontane, cântăreții amintesc numai păsările albe sau numai pe cele negre; dar nici acestea nu sunt păsările, ci suflete de copii, ceea ce reproduce credința că, după moarte, sufletul omului se transformă în pasăre[91]. Păsările albe sunt suflete ale copiilor care au fost botezați şi au murit cu lumânări în mână, iar părinții lor au plătit pomeni la vreme. Ele îşi exprimă bucuria în versuri ca acestea:

Doamne, ferice de noi
Şi de părinții nostri,
Pe noi ne-au născut
Şi ne-au botezat,
Şi ne-au creştinat,
Pomeni au făcut,
Au la ce trăi
Şi la ce muri (Hârseşti).

[91] Cf. G. Weicker, *Der Seelenvogel in der alten Litteratur und Kunst. Eine mythologisch-archaeologische Untersuchung*. Leipzig, 1902; M. Haavio. *Der Seelenvogel*. Helsinki, 1959 (Studia fennica 8), p. 61–81, 230–232. După Uno Harva (*Die religiösen Vorstellungen der altaischen Völker*. Helsinki, 1938, p. 166–173) sufletele copiilor încă nenăscuți s-ar afla în cer, pe un copac uriaş; şi sufletele copiilor morți continuă să trăiască în cer. Aşteptăm cu interes lucrarea în curs de elaborare a prof. Gh. Pavelescu despre această temă.

Dimpotrivă, păsările negre sunt sufletele copiilor care au murit nebotezați și fără lumânare, iar părinții lor n-au plătit la vreme pomenile. Păsările negre plâng și se văicăresc în cuvinte ca acestea:

Doamne, vai de noi
Și de părinții noștri,
Pe noi ne-au făcut,
Nu ne-au botezat,
Nu ne-au creștinat;
Pomeni n-au făcut,
N-au la ce trăi,
N-au la ce muri! (Hârsești).

Nebotezate și lipsite de lumânări, sufletele acestor copii nu văd cărările și potecile iadului și nu le este îngăduit să stea la mese, ci numai la distanță de ele (Bârloaga, Tilișca, Drăgășani, Drănic, DJ, Valea Mare, Rătești, Vulturești, Surdulești, Izvoru, Izvoru de Sus, Câmpulung, Gliganu de Sus, Bogați, Pădureți, Smeura, Tătărăștii de Sus, Alexandria 1, 2, Dideşti, Beuca, Gemenea, Priseaca, Bălenii Români, Malu, Nana, Renașterea 1, 2, Hotarele, Domnești, Giurgiu, Gâștești, Casimcea, Dăeni, Lacu Sărat, Silistraru, Colțea, Colacu, Galați-Vadu Ungurului, Capaclia, Burada, Marian 1, 2, Popescu-Ciocănel). În Tamași-Corbeanca e vorba de sufletele unor copii din părinți necununați. În amintita variantă de basm publicată de Pauline Schullerus[92], călătorul prin lumea cealaltă întâlnește flori vesele, care-i cer să le pună în pălărie – acestea nu sunt altceva decât copiii botezați –, și altele veștede, care sunt copiii nebotezați.

Ca și motivul vacilor slabe și grase, cel al păsărilor negre și albe poate fi întâlnit și în unele basme bretone[93]. Weicker și Haavio ne prezintă numeroase legende de acest fel din literatura antică, dar și din folclorul universal, sufletele morților (copii sau adulți) devenind păsări negre în iad și albe sau verzi în rai[94].

În variantele din Hârsești, Malu, Giurgiu, Popescu-Ciocănel pot fi văzute, tot în iad, două câțele rele „cu gard între ele". Adam explică:

– Aste câțele rele
Sânt două cumnățele;
Gardul dintre ele
E soacra-ntre ele,
Mi le-mpăciuiește,
Mi le șușuiește.

[92] *Op. cit.*, p. 172–177.
[93] Delarue/Tenèze, II, p. 177–178.
[94] Cf. operele citate mai sus ale celor doi autori.

E nevoie să sintetizăm motivele cuprinse în baladă referitoare la cele două teritorii vizitate de Soare. În fiecare se intră printr-o poartă, cea a iadului fiind deschisă totdeauna, a raiului deschizându-se numai oamenilor buni. Cum Soarele nu face parte dintre aceştia, Adam i-o deschide făcându-şi degetul cheie[95]. Elemente de arhitectură ne întâmpină foarte rar în ambele teritorii: în rai se văd „nişte case nalte" (Malu) şi, undeva, în spaţiul celest, se află patul Soarelui, precum şi misterioasele leagăne amintite mai sus. Peisajul paradisiac e punctat de mese-ntinse, făclii aprinse, pahare pline, îngeri, chiar jocuri cu lăutari şi ciripit de păsări, se aud numai tonuri vesele, plăcute urechii; la tulpina merilor se află „masa bătrânilor" alături de a tinerilor, acestea sugerând armonia vârstelor, lucru dorit în viaţă, deoarece dizarmonia lor constituie una din cele mai frecvente surse de conflict ale existenţei umane; peisajul e traversat de râuri de lapte şi miere; vegetaţia e reprezentată de copaci vii aflaţi în diverse stadii de dezvoltare (anotimpuri?) şi de flori, în care oamenii buni îşi continuă existenţa după moarte; fauna paradisiacă se compune din vaci grase, porci şi păsări.

Iadul e contrarul paradisului: mesele sunt strânse, scaunele răsturnate, făcliile stinse, paharele goale. Topografia iadului se compune din vaduri şi văi, în care domină tonurile stridente: se aud plânsete de copii, plesnituri din bice de foc şi clocot de cazane; populaţia iadului e constituită din fermecătoare şi vrăjitoare, din preoţi necinstiţi, din cârciumari şi cârciumărese; vegetaţia e arsă şi smolită, frunzele copacilor sunt zbârcite, florile sunt veştede, iar buştenii sunt trântiţi la pământ; numai din necesităţi stilistice (sau dintr-o eroare a cântăreţului popular?) apar uneori o iarbă abundentă şi izvoare reci; fauna, prezentată uneori alegoric, alteori realist, se compune din viermi cu capete de os, din vaci slabe, porci, câţele şi păsări care plâng. Ca element de arhitectură apare aici bordeiul, din care omul ar vrea să iasă, dar un porc nu-i permite.

i) Decizia Soarelui

La încheierea audienţei cereşti, după periplul său prin iad şi prin rai, Soarele e întrebat (Vultureşti, Gemenea, Colacu, Galaţi-Vadu Ungurului):

– Place-ţi raiul, place-ţi iadul?

Sau:

Ce ţie că-ţi place:
Raiul sau iadul? (Alexandria 1).

[95] În alte legende şi credinţe se spune că Soarele răsare în fiecare dimineaţă în Poarta Raiului, cu înfăţişare de copil de şapte ani.

În toate variantele din Maidan, Soarele răspunde conform aşteptărilor:

– Cui nu i-ar plăcea?
La mese întinse
Cu făclii aprinse,
La lăutaşi zicând,
La jocuri jucând?

Sfatul lui Adam e clar:

– Dacă-ţi place-n rai
Sora să n-o iai.

Dar speranţa că Soarele va fi învăţat cele trebuincioase în urma călătoriei lui prin iad şi prin rai se spulberă. În multe variante, el îşi dezvăluie partea negativă a psihicului, adică reacţionează exact invers decât s-ar fi dorit: pus în faţa situaţiei de a alege între căsătoria cu soră-sa, care i-ar aduce iadul, şi renunţarea la aceasta în schimbul obţinerii raiului, Soarele alege satisfacerea pasiunilor efemere, adică iadul veşnic, nu bucuriile eterne ale raiului.

Răspunsul pe care-l oferă Soarele ia forme uşor diferite de la o variantă la alta, dar ideea este mereu aceeaşi: el continuă să-şi dorească însoţirea cu soră-sa, cu toate că a văzut grozăviile care l-ar aştepta. În Alexandrovăţ şi Mocrani, el zice:

Or mor, or trăesc
Să mă căstoresc,
Pe Iana o poftesc.

În Drăgăşani, Soarele declară că vrea să se căsătorească cu soră-sa, precizând: „chiar de m-ar arde para", în Bogaţi: „kiar viermi dă m-or mânka", iar în Vadu Lat 2: „kiar dă merg la iadî"; în alte variante, el zice:

– Aleg iadul kiar dă viu
Ku sor'mea vreau să fiu (Smeura)

sau chiar:

– Vreu să intru-n iad,
Să-mi iau ce mi-e drag! (Hârseşti, Malu, Popescu-Ciocănel)

ori: „mie iadu-m place" (Renaşterea), „poftea iadul, numai ca s-o ia" (Dorobanţu 2), „iadul mie-mi place" (CT), „tot mai bine-mi place iadul" (Casimcea, Dăeni), „a poftit iadu întunecat" (Colţea), „eu cu raiu n-am de-a face" (Vadu Ungurului),

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

„nu pot făr' de ea" (Tilişca, Albina, Marian 1, 2). În Priseaca, Soarele îl înfruntă şi pe Dumnezeu, zicând:

– Doamne, măcar în iad d-aşi întra
Eu nu mă las de asta.
Vreau să iau pe soră-mea.

În Colacu, Soarele spune surorii că va lua toată povara asupra lui:

– Las', soro, păcatu ńeu,
Las', cî ńi l-ai traźi ieu,
Cuń ńi l-a da' Dumnezău

iar în Desa 1:

Orče-ar fi-n lumęa
Ieu nu m-oi lăsa.

Aşadar, Soarele n-a trecut proba la care a fost supus în cer, din care cauză Adam îi zice enervat:

– Fač, frate, čę-oi vręa,

vers prin care strămoşul omului sugerează că răspunderea va fi exclusiv a Soarelui. La fel e în Cliciova:

– Du-te şi-ţi fă voia,

în CT şi Colţea zice:

Du-te ş-o ia,

iar în Vultureşti:

Acum să faci cum ţi-e dragul,

sperând că Soarele se va răzgândi. În Malu, Adam ameninţă:

Dacă v-eţi lua,
În iad v-oi băga.

În Bârloaga, unde Adam e găsit la plug, după eşecul încercării lui, acesta înjugă boii din nou şi continuă aratul şi semănatul, pe când în Cliciova, Pădureţi, Hârşova, Casimcea, Dăeni, Sihlea, el îi alungă pe protagonişti, uneori cu biciul de foc, sau făcându-le vânt, pentru a cădea pe pământ, aşa cum au fost alungaţi din cer şi aşa-zişii îngeri răi deveniţi demoni.

În atitudinea de mai sus a Soarelui răsună ceva din nenumăratele situaţii în care un fecior nu primeşte încuviinţarea părinţilor de a se căsători cu cea pe care o iubeşte. Dacă n-ar fi vorba de sora lui, am considera pozitivă încăpăţânarea Soarelui

de a nu-şi părăsi iubita. Cum însă, aici, e vorba de un tabú care nu e permis nicidecum să fie vătămat, atitudinea lui devine negativă, chiar condamnabilă.

j) Minciuna

Pentru a-şi realiza visul de a se căsători cu soră-sa, Soarele nu se dă înapoi nici de la minciună. Şi după ce dorinţa lui a fost respinsă de Divinitate, Soarele apare din nou „în gură de argea", cerându-i surorii să-l ia de bărbat. Mai mult, îi spune chiar că ar fi primit acordul Cerului pentru cununia cu ea. În Bârloaga, Maidan 1, 2, 3, 4, Desa 1, Strejeşti, Coteana, Scornicesti, Tătărăştii de Sus, Alexandria 1, Măldăieni, Lapoş, Hârlău, Marian 1 şi 2, Soarele anunţă într-o formulare mai mult sau mai puţin asemănătoare:

A zis că se poate
Să ia sor' pe frate
Şi frate pe sor',
Lume fără dor.

În DJ, minciuna se vrea mai convingătoare:

Pravila mi-a dat
Pe tine să te iau,

iar în Lapoş minciuna e formulată astfel: „Găsii raiu deskuiat" – ca semn că Divinitatea nu s-ar fi împotrivit cununiei lor. În Maidan 1, 2, 3, 4, Soarele spune victorios:

...Adam m-a [i]ertat
Nuntă potem face
Cum mie îmi place.

În Buhalniţa cere surorii:

Hai sî ni logodim
Cî chiar şî Dumnezău vrea
Ca sî-mi fii soţia mea.

Trebuie să arătăm că minciuna, caracteristică pentru specia snoavelor, nu se potriveşte în contextul unei balade cu o tematică atât de serioasă[96]. Încă şi mai puţin se potriveşte o minciună făcută în numele sfinţilor. Dacă Soarele spune totuşi o minciună, faptul arată o dată în plus că dorinţa lui e atât de puternică,

[96] Totuşi, se pare că minciuna nu lipseşte nici în legenda religioasă, cf. G. Vidossi, *In margine ad alcune avventure di Münchhausen.* Helsinki, 1955 (FFC 162) şi Gerald Thomas, *Lüge, Lügengeschichte.* În: Enzyklopädie des Märchens, s.v.

încât îi întunecă mințile. Pe de altă parte, s-ar putea ca motivul minciunii să reprezinte totuşi o evoluție mai târzie a textelor noastre.

Ca şi în câteva variante ale „Cununiei fraților" (A I, II, VII), în „Nunta Soarelui" avem două texte, după care Dumnezeu ar consimți, în cele din urmă, la căsătoria astrului zilei cu cel al nopții. În Priseaca, Dumnezeu aprobă cererea Soarelui, ca un părinte care se vede înfrânt de propriul copil, iar acesta profită de ambiguitatea răspunsului:

– Du-te, Soare, şi ți-o ia
Şi stai cu ea în pace,
Că nici Eu nu am ce-ți face.

Şi în varianta din Hârlău, Dumnezeu „aprobă" cererea Soarelui, din lipsă de mijloace să se împotrivească dorinței fiului lui; formularea e:

Dacă vedea şi vedea,
Voia Soarelui dădea
Să o ia pe Ileana.
Soarele se bucura,
Poalele lui Dumnezeu săruta,

după care Soarele comunică Ilenei de îndată „încuviințarea" dumnezeiască.

Sora Soarelui nu se lasă nici de data aceasta convinsă. Ea nu doreşte o „nuntă cu păcate" (Tilişca, Albina, Marian 1, 2), motiv pentru care începe să fie bântuită de gândul sinuciderii, gând pe care-l îmbracă în haina unei noi probe, aceea a construirii podului peste Dunăre sau peste mare, care ne va reține atenția peste câteva pagini.

k) Lumea de dincolo, în baladă şi în literatura antică şi medievală[97]

Am văzut în partea introductivă a acestei lucrări că motivul trecerii Soarelui prin iad şi prin rai a fost utilizat de cercetători ca argument al vechimii baladei noastre, apariția acesteia fiind localizată la începutul creştinismului, adică prin secolul al IV-lea – al VI-lea. A făcut-o Virgil Onițiu, iar după el Sebastian Stanca, acesta din urmă stabilind pentru prima oară şi o paralelă între balada noastră şi eposul latin antic *Eneida*, de Virgiliu.

Lui Lucian Blaga îi datorăm stabilirea asemănării dintre alte două opere culte, *Divina Commedia*, de Dante, şi *Faust*, de Goethe, cu balada românească. Ideea lui Blaga a fost reluată acum un deceniu de Nicu Caranica, după care opera lui Dante oferă un paralelism uimitor la balada noastră (ierarhizarea nefericirii

[97] A se vedea şi Georges Minois, *Istoria infernurilor*. Bucureşti, 1998.

în iad şi a fericirii în rai, ca şi motivul copiilor nebotezaţi şi al celor botezaţi). După Caranica, balada *Soarele şi Luna* este „un fel de Divina Comedie în sâmbure, in ovo, [...] a poeziei noastre populare". Paralelele stabilite de Stanca şi Blaga sunt fără îndoială interesante, dar nu singurele posibile. Într-adevăr, în cel dintâi mare epos al literaturii universale, *Ghilgameş*, e descrisă pe de o parte intrarea lui Enkidu în lumea subpământeană şi întoarcerea lui pentru scurtă vreme printre cei vii; el e întrebat de prietenul său Ghilgameş dacă a văzut acolo pe unii dintre morţii cunoscuţi amândurora; pe de altă parte, după moartea lui Enkidu, speriat de ideea morţii, Ghilgameş face o călătorie la cel care a supravieţuit potopului, pe nume Utnapiştim, pentru a-l întreba ce ar trebui să facă, spre a deveni şi el nemuritor. Ca să ajungă la el, eroul trece mai întâi printr-un tunel de o întunecime profundă – un fel de infern –, din care iese într-o grădină paradisiacă. Dar Utnapiştim a fost aşezat, după potop, dincolo de apa morţii, apă pe care n-o poate trece decât el. În cele din urmă, luntraşul Urşanabi e convins să încerce să-l treacă pe Ghilgameş, care ajunge astfel pe lumea cealaltă, la Utnapiştim.

Lumea morţilor e descrisă şi în cântarea a 11-a din *Odiseea*, de Homer. Odiseu pătrunde în Hades, cu scopul de a-l întâlni pe Tiresias, care putea prezice viitorul, pentru a afla la ce trebuie să se aştepte. Acesta îi spune să nu-şi facă de lucru cu vitele grase ale lui Helios, să-şi facă ordine în casă, după ce se va întoarce, şi să încerce împăcarea cu Poseidon. Mulţimea de suflete ale morţilor care-l întâmpină, nu-l recunoaşte pe Odiseu. Sufletele sunt imagini, vis sau umbre, dar ele au în memorie cele petrecute şi trăite de ele; le lipseşte însă viziunea viitorului şi puterea de a acţiona. Pe lângă maică-sa, Odiseu întâlneşte în Hades multe dintre figurile mitologiei Greciei antice, printre care Alcmena, Iocasta (mama şi soţia lui Oedip), Phaedra, Agamemnon, Casandra, Achille, Tantalos, Sisif, Heracles ş.a.

Între baladă şi eposul homeric nu poate fi stabilită o relaţie genetică. Şi totuşi, în opera scriitorului antic există unele motive care amintesc de cele din baladă. Aşa sunt vitele şi oile grase ale lui Helios, care apar de altfel şi în alte cântări ale poemei, pantoful de aur al Herei, prezenţa păsărilor, copiii. Faptul sugerează existenţa încă din antichitate a unei tradiţii a „lumii de dincolo", care poate fi descrisă numai în anumite limite, întrucât ea reproduce lumea reală de odinioară, cu oamenii de seamă de atunci, cu rudele trecătorului prin Hades, cu animalele şi păsările obişnuite. Ceea ce caracterizează lumea de dincolo descrisă de Homer este faptul că aceasta nu e una în care morţii sunt pedepsiţi sau răsplătiţi, adică nu e diferenţiată, ca mai târziu, în iad, purgatoriu şi rai.

În *Theogonia* sa (v. 726-819), Hesiod oferă o scurtă descriere a lumii subpământene, aflată la aceeaşi distanţă de pământ ca acesta de cer, mai exact,

o nicovală de bronz aruncată de pe pământ ar avea nevoie de zece zile pentru a ajunge la Tartaros, unde sunt izolați titanii învinși de urmașii lui Cronos.

În cartea a 6-a a *Eneidei*, de Virgiliu, e povestită trecerea lui Aeneas, însoțit de Sibylla, prin lumea subpământeană. Trecând în luntrea lui Charon de partea cealaltă a Acheronului, el ajunge în tinda iadului, unde se află sufletele copiilor morți, ca și ale celor care au fost condamnați pe nedrept și ale sinucigașilor; el trece prin câmpia durerii, întâlnește pe cei morți din dragoste, pe eroii căzuți pe câmpurile de luptă, ajunge în preajma cetății lui Tartarus, de unde răzbat strigăte de durere – am văzut că un astfel de castel există și în basmul francez analizat mai sus –, pentru ca apoi să ajungă într-un loc al bucuriei, cu aer și lumină, cu Soare și stele proprii, unde întâlnește preoți, poeți, artiști etc., ca și pe tatăl său, Anchises, care a murit fugind din calea Troienilor. Apoi, Aeneas se întoarce pe pământ, cu dorința de a-și pune forțele în slujba înfloririi Romei. Desigur, în raport cu balada populară, *Eneida* oferă o descriere mai detaliată și mai nuanțată a lumii de dincolo. Totuși, în ambele opere, păcătoșii sunt orânduiți după felul faptelor rele săvârșite de ei și nu lipsește motivul copiilor morți, care, în baladă, au înfățișare de păsări albe sau negre; asemenea vitelor din operele folclorice, pe câmpii verzi pasc caii războinicilor, căci celor care au păscut caii cu drag, acelora le urmează dragostea și sub pământ.

În evul mediu apare o bogată literatură a „viziunilor", pe care o datorăm deseori unor fețe ale bisericii, dar și altor categorii de oameni, printre care și un țăran; aceștia au avut viziuni ale lumii de dincolo, în vis sau în stare de extaz. O utilă antologie a acestei literaturi a fost alcătuită de Peter Dinzelbacher[98]. Unele dintre cele mai vechi documente de acest fel se găsesc la Gregorius Touroniensis (Gregor din Tours), prin secolul al VI-lea, iar cele mai apropiate de zilele noastre datează din secolul al XV-lea. Dar chiar înainte de Gregor din Tours descrie lumea de dincolo călugărul irlandez Sf. Patrick (secolul al V-lea), care prezintă pedepsele pe care le suferă păcătoșii în iad (răstigniți pe pământ, înghețați în apă sau chinuiți într-un râu de metal topit); apoi Tundalus (secolul al XII-lea), care-i prezintă pe fățarnici și pe trufași în râuri de sulf, pe Lucifer mâncând carne de păcătoși; cel care a furat o vacă, e silit de o vacă sălbatică să treacă peste un pod îngust, de unde cade în chinurile iadului; țăranul Gottschalk (secolul al XII-lea), din apropiere de Neumünster, în Schleswig-Holstein, care a fost timp de cinci

[98] Peter Dinzelbacher, *Vision und Visionsliteratur im Mittelalter.* Stuttgart, 1981; *Mittelaterliche Visionsliteratur. Eine Anthologie.* Ausgewählt, übersetzt, eingeleitet und kommentiert. Darmstadt, 1989. Cf. și Peter Dinzelbacher, *Jenseitvisionen – Jenseitsreisen.* În: Volker Mertens, Ulrich Müller (eds.): *Epische Stoffe des Mittelalters.* Stuttgart, 1984, p. 60–80.

zile pe lumea cealaltă, a văzut un tei, de care erau atârnate cizme: cine nu reuşea să apuce o pereche, trebuia să meargă desculţ prin spini; iar cine nu reuşea să facă rost de o scândură, nu putea traversa un râu. Mai puţin cunoscută în literatura internaţională a temei e cartea sud-est europeană *Călătoria Maicii Domnului la iad*[99]; cum spuneam mai sus, aceasta e o carte populară de origine bizantină, redactată prin secolul al VIII-lea şi pătrunsă la români prin filieră slavă, cele mai vechi traduceri româneşti cunoscute datând de prin secolul al XVI-lea. Maica Domnului trece prin rai, pentru a vizita iadul, însoţită de 400 de îngeri, în frunte cu arhanghelul Mihail. Ea se minunează şi suferă la vederea păcătoşilor care ard în foc sau fierb în răşină, sunt spânzuraţi de unghii sau de un copac cu dinţi de fier, sunt mâncaţi de viermi etc. Maica Domnului întreabă pe arhanghel care sunt păcatele săvârşite de fiecare categorie de păcătoşi, iar acesta îi oferă explicaţiile de rigoare.

Celebră e *Navigatio Sancti Brendani*[100], lucrare redactată prin secolul al IX-lea – al X-lea, care descrie peregrinările sfântului Brendan şi e considerată a fi un fel de „Odisee de călugăr"; el navighează pe la mai multe insule, dintre care una e raiul, un „paradis al păsărilor", iar alta e infernul, în care diavolul îi chinuie pe păcătoşi.

Căutând după izvoarele *Infernului* lui Dante, H. Gmelin[101] arată că în vremea poetului florentin, tema iadului era frecventă în literatură (teatrul popular, „misterele" vechi franceze), precum şi în pictura marilor catedrale italiene. Din Italia secolelor al XII-lea şi al XIII-lea, Gmelin reţine scrierile unui Frate Alberigo din mănăstirea Montecasino, ale unui anonim din Reggio Emilia, ale lui Bonvesin da Riva şi ale lui Giacomino da Verona. Toţi descriu chinurile păcătoşilor de diverse feluri, dar cel din urmă ne surprinde prin aşezarea iadului şi raiului peste drum unul de altul, ca în balada românească.

Dar cea mai detaliată descriere a lumii de dincolo ne-o oferă Dante Alighieri în *Divina Commedia*. Încă în versul al treilea al *Infernului* marele poet florentin utilizează o imagine care ne-a reţinut atenţia şi în baladă, referitoare la pierderea „drumului drept": *Chè la diritta via era smarita*, imagine pe care specialistul în Dante, H. Gmelin, o interpretează, pe bună dreptate, alegoric, ca

---

[99] B. Petriceicu-Hasdeu, *Cuvente den bătrâni. Tomul II. Cărţile poporane ale românilor în secolul XVI în legătură cu literatura poporană cea nescrisă. Studiu de filologie comparativă*. Bucureşti, 1984, p. 230–270.

[100] C. Selmer, *Navigatio Sancti Brendani Abbatis* from Early Latin Manuscripts, Notre Dame, 1959; *Es beginnt die Lebensgeschichte des heiligen Abtes Brendan*. Übersetzung Peter Christian Jacobsen. Neustadt an der Aisch, 1999.

[101] Dante Alighieri, *Die Göttliche Komödie*. Italienisch und deutsch. Übersetzt und kommentiert von Hermann Gmelin. Band IV. Kommentar. Erster Tei. Die Hölle. München, 1988, p. 9–12.

„drumul pierdut al virtuții"[102]. Opinia lui Gmelin poate fi susținută și cu prezența aceluiași motiv în cântecul ceremonial funebru românesc[103].

Rolul pe care-l are Adam sau alți sfinți în baladă, acela de a-l însoți pe Soare și de a-i explica cele întâlnite în lumea de dincolo, e preluat, la Dante, de nimeni altul decât de Vergiliu, cel care descrisese în antichitate această lume și, deci, părea să fie un cunoscător al ei. Dante parcurge toate cele nouă cercuri ale *Infernului*; primul e al nebotezaților (copii morți nebotezați, ca și vârstnicii care au murit înainte de venirea lui Iisus Hristos). Aceștia nu plâng, ci doar suspină, căci ei n-au păcătuit, dar meritele lor sunt neîndestulătoare pentru a ajunge vreodată în ceruri. Îi recunoaște apoi pe Homer, Horațiu, Ovidiu, pe Electra, Hector, Eneas, Cezar ș.a. În cercurile următoare îl întâmpină înțelepții păgâni ai antichității, desfrânații (Dido, Cleopatra, Elena, Paolo Malatesta cu Francesca etc.), epicureenii, zgârciții și risipitorii, mânioșii, femeile arțăgoase, ereticii, cei care au săvârșit acte de violență, tiranii, sinucigașii, cei care l-au hulit pe Dumnezeu, sodomiții, cămătarii, simoniștii, prezicătorii și fermecătorii, escrocii, fățarnicii, hoții, sfătuitorii vicleni, cei care au produs discordie, trădătorii.

Aproape toate categoriile de păcătoși pe care i-au văzut Dante și Virgiliu în infern apar și în balada noastră. Râurile de sânge pe care le vede Dante amintesc parcă pe cele din basmele siciliene și spaniole, despre care a fost vorba mai sus. Numai că, la Dante, motivul n-a fost încă atât de încreștinat ca în basmele populare; categoria nebotezaților e comună și baladei; motivul funiei pe care o aruncă Virgiliu și pe care urcă zmeul Geryon din întunecime amintește basmul AaTh 301 *Die drei entrückten Königstöchter*, în care coborârea în și urcarea din lumea subpământeană se face cu ajutorul unei funii. Dar *Infernul* lui Dante cuprinde și alte motive asemănătoare literaturii orale, asupra cărora nu e cazul să ne oprim aici.

Tot de Virgiliu e însoțit Dante și în *Purgatorio*, lume situată pe un munte, dar care nu apare în balada românească. În schimb, în *Paradiso* îl însoțește frumoasa Beatrice, cu care urcă, asemenea Soarelui cu soră-sa din balada noastră, în ceruri. Primul cer prin care trece Dante e acela al Lunii; urmează cerurile lui Mercur, Venus, Marte, Jupiter, Saturn și, în cele din urmă, „cerul de cristal" și fluviul de lumină al Empireului. În cerul lui Jupiter vede sufletele formând o inscripție, ca păsările în zbor, iar în cerul lui Saturn vede scara de aur, pe care urcă și coboară sufletele în stoluri (Cântarea XXI–XXII), imagine care

---

[102] Id., *ibid.*,p. 28.

[103] Ovidiu Bîrlea, *Cântecele rituale funebre din Ținutul Pădurenilor (Hunedoara)*. În: Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei pe anii 1968–1970. Cluj, 1971, p. 361–407 (v. p. 385–386).

aminteşte atât balada noastră, cât şi cântecul zorilor. În cântarea a 32-a e descris trandafirul cerului („la rosa"), pe ale cărui petale se află, de o parte, mai multe femei cunoscute din *Vechiul Testament,* iar de cealaltă sfinţii. În partea de jos a trandafirului se află copiii, mai precis, cei care s-au născut înainte de venirea Mântuitorului şi cei care, născându-se după aceea, au primit taina botezului. Urmează Adam, Moise, Sf. Ion şi Sf. Petru, Anna (mama Sfintei Maria) etc., pentru ca, în ultima cântare, Dante să poată vedea lumina Dumnezeirii, în care zăreşte taina Sfintei Treimi. Mai bine de două secole după Dante, *Divina Comedie* oferă prilejul parodierii ei de către Ludovico Ariosto, care, în *Orlando Furioso* (1516/1532), cântările 34 şi 35, îl prezintă pe cavalerul englez Astolfo la intrarea în iad. Astolfo vizitează însă un singur cerc, al celor care n-au dat curs dorinţelor celor ce i-au iubit. Cel mai convingător exemplu este acela al nimfei Daphne, care n-a venit în întâmpinarea dorinţei lui Apollo, iar tatăl ei, Peneios, a prefăcut-o în dafin[104].

„Călătoriile în lumea de dincolo" au continuat să fie subiect şi pentru scriitorii moderni. În *Faust*, Goethe îşi poartă protagonistul „zu den Müttern", pentru a aduce printre cei vii pe Elena şi Paris. După cum arată L. Röhrich[105], tema e prelucrată printre alţii şi de Novalis, care îl coboară pe *Heinrich von Ofterdingen* (1802) în ţara morţilor, în căutarea Mathildei, apoi de Hermann Kasack, care descrie un fel de purgatoriu în *Die Stadt hinter dem Strom* (1947). În literatura românească motivul iadului şi al raiului a fost prelucrat, după baladă, poate şi după modelul poetului florentin, de Dan Botta, în drama sa liturgică „Soarele şi Luna". Dar tema a trecut şi în domeniul picturii (Arnold Böcklin, *Toteninsel,* 1880) şi în film (Fritz Lang, *Der müde Tod*, 1921 sau Jean Cocteau, *Orphée*, 1949).

Ceea ce diferenţiază balada românească de operele culte menţionate aici e faptul că pentru scriitori, călătoriile în lumea de dincolo sunt un fel de „descensus ad inferos", o coborâre în ţara morţilor. Excepţie fac *Purgatorio* şi *Paradiso*, de Dante, ca şi drama liturgică a lui Dan Botta. În baladă, eroul urcă la ceruri, unde are prilejul de a cunoaşte atât iadul cât şi raiul. Păcătoşii din baladă sunt oameni din lumea satului, cu diferitele ei profesiuni, inclusiv feţele bisericeşti, autorităţile statului, faptele şi pedespele ce li se aplică. Raiul e o societate mai puţin diferenţiată decât iadul, cei întâlniţi acolo sunt anonimi, mai precis, categorii de oameni, şi mai puţin indivizi. Purgatoriul, prezent în unele opere culte, lipseşte cu totul din cântecul popular epic, care nu cunoaşte decât buni şi răi. Ceea ce uneşte însă toate aceste opere este faptul că protagoniştii sunt

[104] Paul Geyer, *Wie Ariost Dante parodierte* (lecţie de deschidere ţinută la 3 decembrie 2003, la Universitatea din Bonn; textul ne-a fost pus cu amabilitate la dispoziţie de autor).

[105] Lutz Röhrich, *Jenseitswanderungen*. În Enzyklopädie des Märchens, s.v.

vii, ei sunt *trecători* prin lumea cealaltă şi sunt însoţiţi de un expert, un *maestro* – cum se exprimă Dante. Ei se întorc la viaţa de pe pământ, iar Soarele e obligat să se întoarcă la locul lui de pe bolta cerească, deci nu e pedepsit, cu toate că intenţia lui de a se căsători cu soră-sa e un păcat tot atât de mare, ca un incest săvârşit, pe când soră-sa din baladă e transformată în Lună, deci, nevinovată, e ridicată la o existenţă superioară celei de pe pământ.

Dacă privim balada noastră în totalitatea variantelor ce ne sunt cunoscute, adică nu în individualitatea fiecărui text, ni se relevă şi alte asemănări cu *Divina Commedia.* Opera lui Dante are o structură circulară, vizitatorul trecând dintr-un cerc în altul, tot mai profund, în iad, şi tot mai înalt, în purgatoriu şi în rai, structură care nu poate fi observată în baladă la prima vedere. Se ştie însă că şi tradiţia orală cunoaşte şapte sau nouă ceruri, etajate, care se deschid la marile sărbători ale anului, şi când pot fi văzuţi sfinţii aşezaţi ierarhic, fiecare categorie la alt nivel. Am văzut că Soarele ajunge în unele variante la nivelul lui Adam şi Eva, în altele ajunge în cerul cu îngerii, în cel cu Sfânta Vineri, în cel cu Maica Domnului sau în cel cu Iisus, iar în altele ajunge chiar în faţa tronului ceresc al lui Dumnezeu. Ne putem imagina aşadar trecerea Soarelui prin mai multe cercuri, ca în opera lui Dante.

Asemănător e şi faptul că pedepsele pe care le suportă păcătoşii în iad sunt, în baladă, ca la Dante, după expresia lui Gmelin, un *contrapasso*, adică fiecare păcat e sancţionat cu ceea ce merită („Gleiches mit Gleichem vergelten"); similitudini şi antiteze pot fi observate atât în baladă, cât şi la Dante; atâta doar că balada concretizează după gândirea tradiţională şi după modul de viaţă rural: unul care a înşelat la cântar e prezentat cu cântar în nas; preoţii eretici, cârmuitorii satului sau vrăjitoarea care lua laptele de la vacile altora devin surugiii sau slugile diavolului, cârciumarul e pus să-l spele pe diavol cu o păpuşă de tutun, iar fermecătoarele sunt silite să facă dragoste cu diavolul.

Observăm de asemenea o comunitate în domeniul vocabularului celor două opere: *Divina Commedia* şi *balada românească*. În ambele sunt utilizate motive ca: Soarele şi Luna ca fraţi (copii ai Latonei, la Dante), ceara, cheile, via, păsările, scara pe care urcă îngerii, convorbirea lui Dante cu Adam, „curtea sau gospodăria Lunii", porcul, îngerii prezentaţi ca albine etc. Dar ce determină asemănările între o capodoperă cultă medievală şi balada românească, răspândită oral până în vremea noastră? Pare sigur că cele două opere îşi sunt străine, adică nici Dante n-a cunoscut balada (sau tradiţia) românească, nici balada nu s-a inspirat din *Divina Commedia*. Cu atât mai puţin, din *Eneida* lui Virgiliu sau din *Odiseea* lui Homer. Şi totuşi, între operele culte şi tradiţia epică românească pot fi constatate surprinzătoare asemănări. Ceea ce face ca operele culte şi cele orale să aibă trăsături comune trebuie să fie tradiţia de care aminteam mai sus şi care exista din cele mai vechi timpuri.

Am reţinut surprinderea lui Caranica pentru faptul că în baladă, cel care deschide Soarelui Iadul şi Raiul nu este, ca în tradiţia bisericii creştine, Sfântul

Petru, ci Adam. Autorul frumosului eseu se întreabă: cum se face că acest „atribut clasic al Sfântului Petru" e trecut în baladă asupra lui Adam? Şi continuă: „e întrebarea cea mai grea, cu siguranţă, pe care ne-o pune balada" (p. 151). Dar Adam apare şi în *Paradiso*, de Dante, el avându-şi locul în „cerul stelelor fixe" şi răspunzând unor întrebări puse de călătorul-poet (ce asemănare şi cu Ghilgameş, care-l întreabă pe Utnapiştim cum a devenit nemuritor!). Unul dintre cei care şi-au dedicat viaţa cercetării operei lui Dante, H. Gmelin, susţine că în evul mediu, primul om creat de Dumnezeu avea un farmec şi o atracţie deosebită. Se considera că el era purtătorul unei înţelepciuni aparte, căci ştia când a avut loc creaţia, ştia câtă vreme a durat şederea lui în Paradis şi care a fost cauza alungării lui din grădina cerească[106]. Prin urmare, ideea trimiterii Soarelui la cel mai înţelept om care a trăit vreodată, deţinător al unei experienţe ce nu poate fi comparată cu a nici unui alt om de pe pământ şi nici din ceruri, se înscrie perfect în cultura medievală. Am putea spune că autorul operei folclorice româneşti era, din punct de vedere cultural, contemporan cu Dante sau, mai bine zis, el avea aceleaşi cunoştinţe ca poetul florentin. Întrebarea care lui Caranica i se părea a fi „cea mai grea" se clarifică de la sine, dacă luăm în considerare tradiţia medievală, desigur, mai veche decât însăşi opera lui Dante. Devine clar că Sfântul Petru l-a deposedat mai târziu pe Adam de atributul lui ca păstrător al cheilor raiului. Balada românească a preluat însă ideea creştinismului timpuriu, care-l vedea pe Adam la Porţile raiului şi nu pe Sfântul Petru, care apare cu această funcţie în literatura populară a epocilor mai târzii.

Să reluăm încă una din observaţiile lui Caranica. El scrie: „O altă corespondenţă cu Divina Comedie, de data asta cu adevărat uimitoare, m-a făcut să tresar" (p. 153). E vorba de locul rezervat atât de Dante, cât şi de cântecul narativ românesc, copiilor care au murit înainte sau după ce au primit taina botezului creştin. La Dante, copiii morţi nebotezaţi se află în primul cerc din *Inferno*, iar cei botezaţi se află în partea de jos a trandafirului din *Paradiso*. De altfel putem adăuga că şi Virgiliu întâlneşte, în tinda iadului, sufletele copiilor morţi, deci încă de atunci copiii beneficiau de alt tratament decât adulţii. Dar Caranica e fascinat să găsească „aceeaşi scrupulozitate" în opera lui Dante şi în baladă cu privire la soarta copiilor după moarte. Observaţia lui e fără îndoială demnă de toată atenţia. Ce determină însă această trăsătură comună celor două opere? Ceea ce lui Caranica i se părea uimitor şi oarecum de neînţeles, nu e altceva decât învăţătura bisericii creştine medievale despre *limbus infantium*, ca loc rezervat pe lumea cealaltă copiilor care au murit nebotezaţi[107]. Latinescul LIMBUS are sensul de margine sau tiv, iar

---

[106] Cf. comentariile lui Hermann Gmelin la Dante Alighieri, *Die Göttliche Komödie*. Band VI. Kommentar. Dritter teil. Das Paradies. München, 1988, p. 456–457.

[107] Günter Petschel, *Brücke zur anderen Welt*. În Enzyklopädie des Märchens II, 1979, s.v. Mai mult se poate afla în *Catholic Encyclopedia on CD-ROM*, s.v. Limbo

enciclopedia catolică îl definește în următoarele două feluri: a) the temporary place or state of the souls of the just who, although purified from sin, were excluded from the beatific vision until Christ's triumphant ascension into Heaven (the „limbus patrum"); și b) to the permanent place or state of those unbaptized children and others who, dying without grievous personal sin, are excluded from the beatific vision on account of original sin alone (the „limbus infantium" or „puerorum"). Nu e cazul să intrăm în discuții teologice cu privire la *limbus infantium* sau *puerorum*, știut fiind că, asemenea altor teme, și aceasta a suferit modificări de la o epocă la alta, respectiv de la un teolog la altul. Încercăm totuși să simplificăm lucrurile și să observăm mai întâi că atât la Dante, cât și în balada noastră, copiii morți nebotezați se află în iad, fapt care, pentru omul de azi, pare o nedreptate, deoarece copiii nu poartă nici o vină că au murit fără a primi taina botezului creștin.

În discuțiile teologice s-au concretizat două atitudini în această problemă: biserica catolică e de părere că sufletele copiilor morți nebotezați, ca și ale celor care au murit fără a săvârși păcate proprii „enjoy and will eternally enjoy a state of perfect natural happiness", dar ei „are eternally excluded from the supernatural happiness of the beatific vision", respectiv nu vor putea intra în împărăția cerurilor; au fost exprimate și alte opinii, începând cu aceea a Sfântului Augustin, care spunea despre soarta copiilor morți nebotezați: „their punishment is the mildest of all, so mild indeed that one may not say that for them non-existence would be preferable to existence in such a state".

Care e, totuși, vina copiilor morți nebotezați, după opiniile teologilor? Singura lor vină e aceea a „păcatului originar", de care n-au fost spălați prin botez. Dante așază pe copiii morți nebotezați, împreună cu vârstnicii nebotezați, dar care n-au săvârșit păcate proprii, în primul dintre cercurile iadului, cerc în care nu există decât o suferință, aceea de a nu putea ajunge niciodată în împărăția cerurilor. În balada noastră copiii morți nebotezați sunt diferențiați de restul păcătoșilor din infern prin următoarele: ei au înfățișare de păsări care plâng și orbecăie prin potecile spinoase ale iadului, dar nu sunt nici bătuți cu bice de foc și nici supuși chinurilor pe care trebuie să le suporte păcătoșii. S-ar părea că autorul baladei e mai sever cu copiii nebotezați decât însuși Sfântul Augustin, deoarece păsările suferă din cauza întunericului și a mersului prin spini, ca să nu mai vorbim despre faptul că și pe părinții lor îi așteaptă iadul pentru nebotezarea copiilor lor. Caranica a „tresărit" pe drept cuvânt când a constatat concordanța de care vorbim, între *Divina Commedia* și balada românească, dar nu reușește s-o explice. Pare destul de sigur că explicația nu se află în vreun contact între cele două opere, ci în fondul cultural și religios care le-a dat naștere. Și tocmai acest lucru ni se pare extraordinar: din nou, autorul baladei se află în posesia unor elemente de cultură pe care le întâlnim și la Dante. Sunt doi poeți care

aveau aceleaşi preocupări, care-şi puneau aceleaşi întrebări atât cu privire la viaţa reală, cât şi la transcendenţă. Mai mult, ei găsesc deseori aceleaşi soluţii artistice.

Ceea ce diferenţiază balada de operele culte, este contribuţia personală a autorilor amintiţi aici. Pe lângă posibilele izvoare scrise, atât Homer, cât şi Virgiliu şi Dante au cunoscut tradiţia orală, s-au inspirat dintr-însa şi au prelucrat-o în mod individual, după talentul şi originalitatea fiecăruia. Dacă e să punem problema unei influenţe literare, aceasta poate fi observată în operele culte, de la Homer la Virgiliu şi la Dante; literatura vizionară medievală pare să fi influenţat şi ea opera Florentinului. În momentul de faţă nu putem discuta problema unei influenţe literare asupra baladei populare. Şi poate că ea nici nu are o importanţă deosebită. Mai important ni se pare să subliniem faptul că atât opera lui Dante, fiecare dintre ei cât şi balada românească tratează aceeaşi temă: protagonistul vizitează mai întâi iadul şi apoi raiul într-o manieră foarte asemănătoare. La nivelul preocupărilor filozofice cu privire la transcendentalitate, creatorul român stă alături de Dante, fiecare dintre ei punând în versuri concepţiile religioase ale vremii lor. Ce a determinat apariţia episodului din baladă, dacă el a fost creat de un poet „cult" sau de unul „popular", eventual, care dintre scrierile antice ori din mulţimea celor medievale a reprezentat acel *primum movens* necesar oricărei creaţii rămâne o taină pe care azi n-o putem descifra.

l) Pod sau punte peste mare sau peste Dunăre. Via şi fructele sudice

Motivul podului e comun atât versiunii „Cununia fraţilor", cât şi celei a „Nunţii Soarelui". Cum s-a văzut, în subversiunea A I în patru cincimi din numărul total al variantelor e vorba de un pod peste Dunăre, peste Secaş, peste un râu oarecare sau chiar peste mare. Pe măsură ce înaintăm spre nordul Transilvaniei, motivul ia proporţii şi înfăţişare mitică: e un pod de aramă peste vamă şi unul de argint peste pământ. În schimb, în A II, motivul podului apare în doar 35% din variante; el lipseşte aproape cu totul din judeţul Maramureş şi e cunoscut mai ales în partea de est şi de sud a ariei acestei subversiuni. În A III, motivul podului e atestat în 80%, iar în A IV, în 65% din texte. Toate variantele subversiunii A V şi 60% din A VI cunosc motivul construirii podului. În A VII, motivul cercetat acum are un număr aproape tot aşa de redus de atestări ca în A II, adică apare în numai 40% din variante, pe când din subversiunea A VIII lipseşte cu desăvârşire, iar celelalte subversiuni (A IX, Varia 1, Varia 2) nu pot fi luate în considerare în ceea ce priveşte motivul podului, atât pentru că sunt reprezentate printr-un număr mic de variante, cât şi pentru că unele dintre ele sunt subversiuni „contopite", altele prelucrate sau chiar contrafăcute.

În ceea ce privește funcția pe care o deține motivul podului în „Cununia fraților" arătăm că aceasta e precizată doar foarte rar: pe pod ar trebui să treacă cei necăjiți, orfanii sau soldații. În cele mai multe variante construirea podului pare să fie doar o „probă imposibilă", menită să furnizeze argumentul că fratele nu are calitățile necesare căsătoriei, dar servește totodată la sinuciderea prin înec a protagonistei.

Cum e prezentat motivul podului, respectiv al punții, în versiunea B „Nunta Soarelui"? Am văzut că el nu lipsește din B I, adică din legendele „Nunții Soarelui", dar atestările lui provin mai ales din partea de vest a ariei. În Cojmănești-MH e vorba de o punte de ceară, de pe care Luna alunecă și cade în apă, apoi fuge de Soare, luând o distanță atât de mare, încât acesta n-o mai poate ajunge. În Vlădaia-MH, Slătioara-VL și Elisa-Stoenești-IL e vorba de ridicarea de către împăratul Traian a podului peste Dunăre, condiție pusă de sora lui, pentru a-l accepta de bărbat; ea spera că nu va reuși, iar în momentul când podul a fost totuși terminat, sora s-a aruncat de pe pod, găsindu-și sfârșitul în apele marelui fluviu. Oarecum subînțeles e motivul în Ciacâr-BR, iar într-o variantă presupusă a fi din sudul Transilvaniei, sora merge pe puntea raiului spre chilia călugărului bătrân, care ar urma să oficieze cununia, dar se aruncă în apă. În fine, înfățișare și funcție aparte are motivul podului în Frătăuții Noi-SV, unde cei doi aștri se ascund succesiv sub pod, ceea ce amintește de motivul „domnului de rouă", care e identificat uneori cu împăratul Traian.

În B II, adică în balada „Nunții Soarelui", se poate face mai întâi observația că motivul e foarte complex, el având și câteva trăsături secundare, a căror prezență indică în subtext imaginea podului. Să concretizăm: uneori nu se vorbește despre pod sau punte în text, dar apar termenii *mănăstire*, *biserică*, *schit* sau *vie pe mare*. Știm însă că prezența acestor patru termeni e condiționată de aceea a podului. În consecință, absența termenilor *pod* sau *punte* din unele texte nu se datorează necunoașterii lor de către informatori, ci caracterului spontan al performanței, acestora scăpându-le unele versuri, sau faptului că unele variante ne sunt cunoscute doar fragmentar. Prin urmare, direct sau indirect, motivul podului și al punții apare în 98 de texte, ceea ce reprezintă aproape 70% din variante. Trebuie spus totodată că dacă unele texte ar fi fost notate în întregime, procentul prezenței acestui motiv ar fi fost cu siguranță și mai ridicat.

Podul ar trebui să fie ridicat peste „dalba mare" (DJ), peste Marea Neagră (Tilișca, Lacu Sărat, Coita, Albina, Marian 1, 2), dar de cele mai multe ori nu se precizează de care mare e vorba. În Timiș și Hunedoara motivul e asemănător variantelor din Transilvania: în Topolovățu Mare e vorba de pod de aramă peste vamă, în Păucinești de pod de argint peste pământ, iar în Grădiște, de un pod peste mare, fără alte detalii.

Într-un număr considerabil de variante, podul sau puntea ar trebui să fie, de regulă, de ceară, cu stâlpii de tămâie – material care „nu se mlădie". Mai rar se cere ca podul să fie de aramă, alamă, argint (Tilişca, Sâmbotin, Drănic, Muscel, Gliganu de Sus, Pădureţi, Lacu Sărat, Albina, Marian 1, 2), să fie nituit cu aur (Zidurile), să fie de fier (Păucineşti 2, Priboeni 1) sau e ridicat dintr-un material neprecizat (Orlea 1, Bogaţi).

În unele variante, sora cere o „punte peste munte" sau o punte de ceară (Maidan 1, 2, 3, 4, Osica de Sus, Valea Mare, Strejeşti, Pădureţi, Merenii de Sus, Lapoş), cum am văzut şi în varianta Marienescu (A Varia 1).

Dintre trăsăturile secundare ale motivului relevăm mai întâi necesitatea construirii unei mănăstiri, a unei biserici sau a unui schit la capătul sau la mijlocul podului (Maidan 1, 2, 3, 4, Tilişca, Drăgăşani, Plenița, Bârca, Dăbuleni, Osica de Sus, Strejeşti, Milcov, Răteşti, Beleţi, Priboeni 1, Gliganu de Sus, Bogaţi, Pădureţi, Smeura, Tătărăştii de Sus, Alexandria 1, Gemenea, Pătroaia-Vale, Mărgineni, Malu, Nana, Renaşterea 1, 2, Hotarele, Domneşti, Carol I, Podulupi, Dorobanţu 1, 2, Hârşova, Casimcea, Lacu Sărat, Gropeni 1, 2, 3, Silistraru, Colţea, Coita, Colacu, Sihlea, Vadu Ungurului, Vatra Dornei, Albina, Burada, Marian 1, 2, Popescu-Ciocănel). În Maidan 1, 2, 3, 4 se cere ridicarea unei mănăstiri „spânzurate" în aer[108] sau „în slăvi", iar în Vultureşti, Muscel şi Tătărăştii de Sus ar fi nevoie de două mănăstiri (una zugrăvită şi alta cernită). În texte ca cel din Câmpulung nu se cere construirea unui pod, ci doar a unei mănăstiri „cum n-a fost în ţară", vers în care răsună ecourile baladei „Meşterul Manole", în Nana se cere o mănăstire cu 40 de turnuri, iar în Dăbuleni doar ridicarea unei biserici, fără alte detalii. În varianta din Zidurile, pe la mijlocul podului ar trebui ridicată o căscioară cu pereţi de sticlă, iar în Călăraşi sora cere doi pomi de tămâie.

În fine, în variantele din Maidan, sora cere ca la capătul punţii să fie zidită o fântână cu apă „slădină", iar în Cliciova şi Tătărăştii de Sus, ea pretinde şi „o dulbină de fântână" în mijlocul podului, aşa cum am văzut şi în varianta Marienescu (A Varia 1).

Şi feţele bisericeşti care ar urma să oficieze cununia, deseori un număr foarte mare (40, 45, 50, 80, 100) de preoţi, protopopi, vlădici, grămătici, ţârcovnici etc., dar chiar şi trăsura, caii şi vizitiii ar trebui să fie – de cele mai multe ori – din acelaşi material ca toate construcţiile amintite mai sus, balada creând astfel o scenă demnă de muzeul figurilor de ceară (Lescoviţa, Păucineşti 1, 2, Tilişca, Sâmbotin, DJ, Ciuperceni, Dăbuleni, Osica de Sus, Orlea 2, Valea Mare, Strejeşti, Milcov, Seaca,

[108] Un castel sau case suspendate apar atât în basmul românesc, cât şi în folclorul altor popoare, cf. O. Bîrlea, *Mică enciclopedie...*, p. 316; Hedwig von Beit, *op. cit.*, I, p. 503–505.

Răteşti, Vultureşti, Muscel, Beleţi 2, Priboeni 1, Surduleşti, Câmpulung, Gliganu de Sus, Pădureţi, Dideşti, Măldăieni, Gemenea, Pătroaia-Vale, Mărgineni, Malu, Nana, Domneşti, Gâşteşti, Dorobanţu, Hârşova, Casimcea, Dăeni, Colţea, Coita, Colacu, Sihlea, Albina, Marian 1, 2, Popescu-Ciocănel).

Pe pod, printre răzoare, dar şi în uşa bisericii, a mănăstirii sau a schitului ar trebui să fie plantaţi pomi fructiferi, mai ales sudici: gutui, lămâi, pruni, zărzălii şi portocali, ale căror fructe se coc la „Stă Mării", pentru a face cu ele bucurie copiilor la marea sărbătoare creştină din august, când începe să fie permis consumul fructelor, sau la Sân-Văsâi, adică urătorile la Anul Nou. Motivul pomilor cu fructe sudice, pe care l-am cunoscut în variante din Serbia (Bârloaga, Alexandrovăţ, Mocrani), apare şi în Dolj, Argeş şi Dâmboviţa, cu unele prelungiri până în sudul Basarabiei: podul trebuie să fie împodobit cu pomi fructiferi, dar şi cu sălcii cu păsărele, unele cântând, altele clocind şi scoţând pui; unii meri ar trebui să fie înfloriţi, alţii să coacă şi alţii „să treacă" (Desa 1, Bârca, Zidurile, Hârseşti, Priseaca, Nana, Renaşterea 1, 2, Capaclia, Marian 1, 2, Burada, Popescu-Ciocănel), ceea ce aminteşte de vegetaţia raiului descrisă mai sus. În Capaclia şi în varianta Burada sora cere ca pe pod să fie aşezată masa de cununie, cu poame gustoase.

În aproximativ 10% din texte apare motivul viei sădite pe mare sau pe pod. El e cunoscut în Timoc, în judeţele învecinate Dolj, Olt, Argeş, dar apare izolat şi în mai îndepărtatele Teleorman, Ilfov, Dâmboviţa. În Alexandrovăţ, Milcov, Smeura, Priseaca, Bălenii Români, Nana, Renaşterea 1, 2, Domneşti, Gâşteşti se precizează că strugurii trebuie să fie moi şi dulci, albi sau negri; în Alexandrovăţ, la mijlocul podului să fie plantate 9 răzoare de

Viţă de-a plăviţă,
Struguraşi cu ţâţă,

în Izvoru de Sus se spune că via trebuie să fie rotundă şi fără aguridă, în Tătărăştii de Sus e vorba de struguri negri, în Pădureţi de o „vie primară", pe când în Hotarele nu se fac precizări cu privire la soiul viei şi al strugurilor.

Unele variante încearcă să modernizeze motivul: podul ar urma să servească la trecerea convoiului nupţial în Bulgaria (Desa 1) sau să fie trecut de miri „în plimbare" (Ciuperceni, Izvoru de Sus, Gliganu de Sus, Mărgineni, Capaclia, Burada); alteori, el ar trebui să fie prevăzut cu „balauri de argint" ori cu străji (Drănic şi Gliganu de Sus), asemenea podurilor din marile oraşe de azi.

Ca şi în „Cununia fraţilor", nici în „Nunta Soarelui" nu aflăm mare lucru despre calităţile care permit protagonistului să realizeze „sarcinile imposibile" (construirea scării şi a podului). Rezultă totuşi că el dispune de calităţi extraordinare, uneori diabolice: în Bârloaga, lucrarea nu e realizată de Soare, ci de

„ghipiți", în Alexandrovăț și Mocrani, de idoli, iar în Bălenii Români de nimeni altul decât de Iuda, cel care l-a trădat pe Iisus. Soarele dovedește că are puteri magice, podul construindu-se atunci când el plesnește din bici, când lovește cu bastonul sau când „vrăjește" cu toiagul (Drăgășani, Răteşti, Hârseşti, Câmpulung, Gliganu de Sus, Pădureți, Alexandria 2, Merenii de Sus, Malu, Renașterea 1, Hotarele, Giurgiu, Domnești, Gâștești, Clejani, Sâmbotin, Nana). Alteori e suficient să bată din pălmi (Dorobanțu 1, 2, Lacu Sărat, Silistraru, Colțea, Vatra Dornei) sau „din aripi" (DJ) ori să sufle în bucium (Dideşti). Numai în Renașterea 1, 2 se zice că s-a rugat. De multe ori el realizează totul „cu gândul" (30 de variante), ceea ce indică puteri supranaturale, iar în peste 40 de texte se spune la modul general că el „le-a făcut", dovadă a trecerii de la gândirea magică la cea rațională. În Priboeni 1, Capaclia, Burada se zice:

El de lucru s-apuca,
Până seara-l termina,

iar în Alexandrovăț și Mocrani, se precizează că Soarele ar trebui să construiască podul „pe inima goală".

Proba podului lipsește sau nu apare cu claritate în variantele Valea Copcii, Păușești Otăsău, Voicestii din Vale, Sadova, Priboeni 2, Sălătrucu de Jos, Slobozia, TR, Antonești, Alexandria 2, Beuca, Gemenea, Bălenii Români, Priseaca, Răzvad, Fântânele-DB, Pietrari, Ungureni, Vălenii de Munte 1, 2, Nana, Vadu Lat 1, 2, Tamași-Corbeanca, Parachioi, Cerchezu, Garvăn, Naziru, Viziru 1, Murgești, Nereju 1, 2, Gugești, Oghilești, Costache Negri, Hârlău, Solonț, Borca, Buhalnița, Vicovu de Sus, Voitinel, Tețcani, Plavni, ca și în variantele Alecsandri și Breazul.

Podul sau puntea ne oferă posibilitatea de a face câteva observații cu privire la circulația motivelor în folclor. În aparență domnește o perfectă dezordine în felul în care se răpândesc motivele și imaginile. Dar numai în aparență, căci în realitate pot fi stabilite arii mici pentru care sunt caracteristice diferitele motive. În cazul de față e destul de simplu să observăm, de pildă, că motivul care ne interesează aci e rar în Dobrogea și în Moldova. Pe de altă parte, motivul incestului pe care și-l dorește împăratul Traian e cunoscut numai în sud-estul ariei, cel al fântânii poate fi întâlnit numai în Banat și Suceava. Mai greu de explicat e circulația din loc în loc a unor motive pe arii întinse, dar o cercetare atentă poate aduce clarificări și acolo. Căci nu folclorul, ci noi suntem de vină dacă nu înțelegem anumite fenomene ale lui. Folclorul evoluează după legile lui, pe care noi nu le știm descoperi decât uneori.

α) Podul în cultura populară românească

Podul sau puntea sunt un topos cu frecvență destul de ridicată în literatura populară românească. E locul de trecere dintr-o lume într-alta și locul unde

protagonistul basmului e supus celei dintâi probe de voinicie. Ridicarea unui pod necesită îndeplinirea în prealabil a unor rituri de construcție, ca orice alt edificiu: casă, fântână, biserică etc.[109] și, după cum se știe, grecii localizează tema sacrificiului zidirii la podul peste râul Arta (mănăstirea Curtea de Argeș la români). Totodată, ridicarea unui pod reprezintă o faptă deosebit de apreciată în fața lui Dumnezeu: în colindul despre „baia sfinților", omul care intră în baie alături de sfinți e întrebat ce-l îndreptățește la acest lucru, iar el înșiră faptele bune pe care le-a săvârșit, printre care și construirea unui pod pentru drumari[110].

Deseori, podul apare într-un context nupțial, erotic: fecioara care coase și chindisește, pregătindu-se de nuntă, într-un leagăn purtat între coarne de un bour, cere acestuia să n-o stânjenească în munca ei, pentru că, în caz contrar, frații ei îl vor ucide și, din oasele lui, vor construi un pod pe care să treacă participanții la nunta ei[111]; într-un context asemănător, ciuta năzdrăvană presimte că vânătorul (= voinicul) va omorî turma de ciute și va face poduri din oasele lor[112].

Mai apropiat de motivul pe care-l cercetăm e basmul românesc „Povestea porcului", în care un tânăr porc cere mâna unei fete de împărat și o primește numai după ce a construit un pod de fier, altul de argint și altul de aur[113].

Un contact direct cu tema noastră are însă legenda referitoare la construirea podului peste Dunăre, cunoscut sub denumirea de pod al împăratului Traian; cum am văzut în capitolul precedent, împăratul s-a îndrăgostit de sora lui, care promite să accepte căsătoria cu el numai dacă va fi în măsură să ridice un pod peste Dunăre, ea sperând, în taină, că ridicarea podului va depăși puterile lui; dar cu toate dimensiunile extraordinare pe care trebuia să le aibă podul, Traian reușește și, în fața acestei situații, sora face „o plimbare" pe pod și se aruncă unde e apa mai adâncă, pentru a evita incestul.

Există și legende care înfățișează podurile ca fiind ridicate de uriași[114], sau care le prezintă ca ascunzișuri pentru domnul de rouă[115] ori pentru balaur[116], dar acestea se îndepărtează de tema noastră.

Podul e și loc de vrăjitorie: cel ce-și petrece duminica Paștilor pe pod, poate recunoaște cu ușurință care femei sunt vrăjitoare și care nu; tot pe pod apar

---

[109] Taloș, *Gândirea magică, ibid.*, s.v. Fântâna, Podul.

[110] Taloș, *op. cit.*, s.v. Baia sfinților. Dinzelbacher, *Die Jenseitsbrücke*, p. 181–186, arată că biserica prețuia într-atât construirea podurilor, încât accepta ca la ridicarea lor să se lucreze chiar și duminica, ba celor care construiau poduri li se iertau și păcatele pe lumea cealaltă. Ridicarea unui pod (v. „Pont d'Avignon") era cerută și răsplătită de Dumnezeu.

[111] Id., *ibid.*, s.v. Bourul.

[112] Id., *ibid.*, s.v. Ciuta.

[113] Taloș, *op. cit.*, s.v. Amor și Psyche. Cf. și O. Bîrlea, *Antologie...*, II, p. 381–385.

[114] Id., *ibid.*, s.v. Uriașii.

[115] Taloș, *op. cit.*, s.v. Domnul de Rouă.

[116] Id., *ibid.*, s.v. Balaurul.

noaptea unele ființe mitice, ca și fel de fel de spirite sub formă de animale (taur, ied, rață etc.)[117].

În legendele creștine e cunoscută puntea pe care și-o dorește Maica Domnului pe când mergea spre poarta lui Pilat, pentru a-și vedea fiul; ea are de trecut trei râuri și se roagă de sânger, de măslin și de tei, să-și întindă creanga spre a putea traversa râul pe ea; uneori, podul are o funcție apocaliptică: la sfârșitul lumii, Anticrist va însărcina pe oameni să construiască poduri din cuie cu vârfurile în sus, pe care oamenii vor fi obligați să le treacă desculți[118]. În fine, nu putem pierde din vedere „puntea iadului", pe care omul trebuie s-o treacă după moarte, și care e de dimensiunea unui fir de păr.

β) Originea motivului

Rămâne greu de lămurit originea motivului. În Sfânta Scriptură nu găsim nici o temă narativă referitoare la vreun pod. Acolo apele sunt trecute cu ajutor dumnezeiesc. De la Ghilgameș la Homer, Virgiliu și Dante, râurile dintre cele două lumi sunt trecute cu luntrea. În schimb, materialele din care e construit podul în balada românească – aurul, argintul, arama și ceara – apar deseori în textele biblice. Prin urmare, în acest domeniu pare posibilă influența Sfintei Scripturi.

Literatura internațională a motivului a fost cercetată de Peter Dinzelbacher[119] în teza lui de doctorat susținută la Universitatea din Viena, în 1973. Tema a preocupat însă, printre alții, și pe Kurt Ranke, inițiatorul enciclopediei basmului, care se elaborează la Göttingen. Cum rezultă din articolul acestuia, intitulat *Brücke*[120], Ranke nu are cunoștință de balada noastră și de podul de ceară, dar se ocupă de podul care duce în lumea cealaltă *(Jenseitsbrücke)*. El arată că râul dintre cele două lumi era trecut, în vechime, cu luntrea și că imaginea podului a putut intra în literatură abia după ce oamenii au învățat (în Babilon, în secolul al VII-lea î.Chr.) să ridice asemenea construcții. În secolul al IV-lea d.Chr. – în vechile scrieri parsice, e vorba despre podul *činvat*[121], unde ajung sufletele morților la trei zile după deces. Apocalipsa iudaică *Esra*, de pe la 120 d.Chr. – al cărei text s-a pierdut, dar se cunosc mai multe prelucrări latine târzii ale lui, vorbește despre un pod peste râul de foc al iadului, pe care-l trec

---

[117] Id., *ibid.*, s.v. Podul.

[118] Taloș, *op. cit.*, s.v. Anticrist.

[119] *Die Jenseitsbrücke im Mittelalter*. Wien, 1973 (Dissertationen der Universität Wien 104).

[120] *Enzyklopädie des Märchens*. Band II s.v.

[121] Cf. și Mircea Eliade, *Schamanismus und archaische Ekstasetechnik*. Frankfurt am Main, 1975, p. 379–380.

cei drepți, iar nedrepții cad în el. Un asemenea pod e cunoscut și la mahomedani. În Europa, imaginea apare abia în literatura vizionară a evului mediu, începând de prin secolul al VI-lea, la Gregor din Tours, în amintita *Historia Francorum*. *Fís Adamnáin* (*Viziunea lui Adamnáin*, secolul al VII-lea), descrie un pod peste un defileu de foc, înalt la mijloc și jos la capete; „boni valdi" îl trec cu ușurință, pentru „boni sed non valdi" e la început îngust, iar apoi lat; în schimb, pentru „mali valdi" e larg la început și atât de îngust mai apoi, încât se prăbușesc cu toții în prăpastie. Prin secolul al IX-lea e atestată, la irlandezi, imaginea unui pod mișcător. Ranke furnizează informații și despre alte povestiri medievale irlandeze și nordice, dar mai importantă decât acestea este *Visio Tnugdali*, consemnată la Regensburg în prima jumătate a secolul al XII-lea. Ranke arată că această viziune s-a păstrat în 170 de manuscrise latinești și traduceri în mai toate limbile europene. E vorba de un pod situat în iad, lung de o mie de picioare și lat de numai un picior, și înțesat de cuie, de pe care cele mai multe suflete se prăbușesc în adânc. Această tradiție a fost preluată în operele mai multor scriitori medievali și ale unor cronicari. În epica arturică apar de asemenea multe „pontes periculosi", asupra cărora nu e cazul să mai insistăm aici. Ca loc de trecere în lumea cealaltă, podului îi revine o mare importanță în șamanism[122].

Cu privire la balada noastră se pune problema dacă ea a împrumutat motivul podului din această literatură medievală sau dacă el ar putea avea și alte origini. Cum nici o cultură nu se dezvoltă cu totul izolat de celelalte, putem spune că românii trebuie să fi avut cunoștință de ideile care circulau în evul mediu cu privire la podul sau la puntea dintre cele două lumi. Mai mult, e indubitabil că podul din baladă are funcția de loc de trecere în cealaltă lume, căci chiar dacă sora dorește podul mai întâi ca „probă imposibilă", el servește în cele din urmă ca loc de sinucidere. În același timp, sora are grijă ca moartea ei să nu fie privită ca o pedeapsă, ci ca un act voluntar, ca un sacrificiu, prin – am putea spune – risipa de ceară și tămâie care să nu permită diavolului să-i ia sufletul.

Dar imboldul pentru crearea acestei imagini din baladă și din legendă trebuie să fi venit și pe cale profană. Ar fi de neînchipuit ca dimensiunile excepționale ale podului peste Dunăre, construit de Apollodor din Damasc pentru împăratul Traian, să nu fi influențat atât apariția, cât și configurația și chiar perpetuarea imaginii din cele două specii folclorice.

Între podul din baladă și cel din legenda referitoare la Traian există însă și unele deosebiri esențiale. Dunărea e un râu rar amintit în baladă, cu toate că și ea e considerată în unele texte folclorice ca loc de trecere între lumea creștină și

[122] Mircea Eliade, *Schamanismus...*, p. 445–449 și passim.

cea musulmană[123]. Cum am văzut, balada preferă podul peste Marea Neagră sau, de cele mai multe ori, peste o mare nenumită. Pe de altă parte, legenda e cunoscută pe o suprafață prea mică pentru a fi putut da naștere singură imaginii din baladă, care a fost atestată pe întreg teritoriul folcloric românesc. Variantele subversiunii A vorbesc chiar despre un pod de aramă peste vamă și a unuia de argint peste tot pământul, dimensiunile lui mitice indicând neîndoios că avem de-a face cu un pod între două lumi.

S-ar putea imagina însă în același timp și calea inversă, adică aceea a trecerii din baladă în legendă a motivului. Localizarea lui acolo unde a fost construit podul lui Traian și crearea unei noi teme folclorice ar fi în acest caz un fenomen mai târziu.

m) Probe de circulație restrânsă

În afară de probele pe care le-am cercetat mai sus, există câteva de o răspândire locală, pe care le putem considera minore sub raportul ariei de circulație, dar și sub acela al conținutului baladei. La românii din Serbia, de exemplu, apar unele probe mai greu de înțeles: sora cere fratelui să adune:

Oasă părăsâte,
Di pe câmp uidite,

pe care să le macine în piuă și să le dea boilor ca hrană. Și numai dacă aceștia le vor mânca, va accepta ea cererea lui în căsătorie. Soarele găsește oasele, le macină, le udă și ține boii nemâncați trei zile, după care, flămânziți, aceștia le mănâncă (Alexandrovăț). În Mocrani, sora cere Soarelui să topească pământul, să afle oasele fraților ei, apoi să meargă în Nădolii, unde pământul fierbe, și să aducă de acolo „troaca" părinților, care căzuseră în lupta cu idolii. În motivul oaselor rămase pe câmpul de luptă cu „idolii" pare că răsună ecourile luptelor religioase din evul mediu, iar aducerea oaselor părintești are ceva din lupta pentru recuperarea relicvelor, atât de caracteristică acelei epoci istorice. Cum în folclorul românesc cunoaștem doar atestările amintite aici, o explicație satisfăcătoare a acestor motive va putea fi găsită numai prin cercetări comparative în cadrul folclorului sud-est european.

În Colțea, sora cere Soarelui să-i facă un rând de haine:

Câmpul cu florile,
Cerul cu stelele,
În piept să-mi pui Soarele
Și în spate Luna

[123] Taloș, *Gândirea magică*, p. 53, s.v. Dunărea.

Şi-ntr-amândoi umerei
Câte un luceferei.

Motivul a fost cunoscut şi lui Alecsandri, care arată, în notele colecţiei sale, că averile Ilenei Cosânzeana ar fi „trei îmbrăcăminte, una ca ceriul cu luna şi cu stelele, una ca câmpul cu florile şi una ca marea cu spumele aurite de razele soarelui“[124]. Totuşi, poetul nu include motivul în textul baladei. Această probă e cunoscută şi legendelor de care ne-am ocupat în capitolul precedent, ea fiind atestată în Botoşani, şi e caracteristică basmului european. Numai că în basm, el apare în tipul AaTh 510 B, referitor la tatăl care vrea să-şi ia fiica de soţie, iar aceasta îi cere haine ca cele de mai sus, în speranţa că el nu va reuşi să i le procure. Atât în baladă, cât şi în basm, cererea celor trei haine insolite are menirea de a înfrâna pornirile incestuoase, aici ale fratelui, acolo ale tatălui eroinei. Tipul de basm AaTh 510 B *(Allerleirauh)* e cunoscut în toată Europa, ca şi peste graniţele continentului şi a fost atestat încă din secolul al XVI-lea[125].

Punctelor de tangenţă între balada „Nunta Soarelui“, pe de o parte, şi legendele cu aceeaşi temă, pe de altă parte, le putem adăuga un motiv aparent greu de înţeles în baladă. În două variante argeşene, Moş Adam, aflând care e dorinţa Soarelui, vrea să-l ajute, angajându-se să devină „nunul“ lui, pentru a-l „scăpa de păgân“. Pentru aceasta îi cere:

Să-mi faci trei poduri pe mare
Că prea e păcatul tare:
Să-mi faci unu de argint
Ca s-o luăm de pe pământ,
Şi-ncă unu de alamă
Mai nebăgător de seamă
Şi unu-de aurel
S-o ridicăm pân' la cer... (Vultureşti, Muscel).

Motivul celor trei poduri (= trei leagăne) nu e formulat destul de clar, dar sora e ridicată la cer cu ajutorul unuia dintre ele, ceea ce pare a fi un ecou îndepărtat al legendei rândunicii, atestată în centrul Moldovei. Numai că acolo, Soarele îşi ridică logodnica într-un leagăn coborât de el însuşi pe pământ, iar ea, blestemată să fie mută, şi-a recapătat vorbirea doar când a fost nevoită să răspundă jignirilor aduse de cealaltă logodnică, vorbitoare, a Soarelui; de frică să n-o pedepsească Soarele, ea se transformă în rândunică. Să fi fost legenda rândunicii răspândită

[124] Alecsandri, *Poezii populare...*, 1971, p. 27.

[125] Diether Roth, *Kleines Typenverzeichnis der europäischen Zauber- und Novellenmärchen*. Hohengehren, 1998, p. 98–99.

odinioară şi în zona dintre Carpaţi şi Dunăre? Ipoteza nu poate fi susţinută, câtă vreme motivul e atestat numai în cele două variante argeşene şi nu are o funcţie precisă, căci cântăreţul nu spune ce s-a întâmplat cu sora după urcarea ei la cer.

n) Zădărnicirea cununiei. Sinuciderea

În variantele din Alexandrovăţ şi Mocrani, sora cere Soarelui mai întâi să construiască podul (care rămâne fără funcţie) şi apoi scara care să ducă în ceruri; cei doi urcă pe scară, dar sora se aruncă în mare, Soarele o salvează şi urcă din nou, amândoi, la Adam. Acesta sau Sf. Ion îi osândesc să colinde cerurile pe veci, fără a se întâlni vreodată.

Cele două variante constituie însă o abatere de la mersul general al acţiunii, în care sora încearcă să anihileze cea mai fierbinte dorinţă a Soarelui, cununia cu ea. Încercările ei eşuează una după alta, într-o succesiune perfect logică: îl trimite să-şi caute altă mireasă, dar el se întoarce fără rezultat; îi cere să construiască o scară până la cer, pentru a ajunge la Dumnezeu şi a obţine derogare de la legea căsătoriilor, dar în ceruri e refuzat; ultima ei încercare este de a pretinde Soarelui să ridice din ceară un pod şi o biserică cu preoţi cu tot, special pentru cununia lor. Prima cerere a fost formulată sincer, cea de-a doua şi a treia cuprind însă o doză mai mică sau mai mare de ambiguitate: proba scării avea ca ţintă fie evidenţierea faptului că Soarele nu e capabil s-o realizeze, fie obţinerea de către acesta a unei dispense; proba podului, verosimilă, fiind vorba de „o nuntă rară" sau, cum se exprimă o dată Soarele, „de pomină-n lume" (Alexandrovăţ) e însă în întregime rezultatul unui gând ascuns al surorii, acela de a-şi crea posibilitatea sinuciderii, gând pe care Soarele nu-l prevede.

Biserica, mănăstirea sau schitul, care urmau să fie construite pe ţărmul opus al mării sau al râului, ca şi podul care ducea la ele, reprezentau în aparenţă acordul de căsătorie al surorii; în realitate, ele erau menite să permită realizarea planului de sinucidere a acesteia. Pentru omul modern, faptul că atât podul, cât şi biserica şi preoţii etc. trebuiau să fie din ceară, adaugă o notă oarecum extravagantă comportamentului surorii, dar arată totodată că planul a fost gândit până în cele mai mici detalii. Căci, după cum se vede, sora cunoaşte bine psihologia masculină. Ea ştie că, pe pod, va cere Soarelui să-şi arate toată forţa razelor şi ştie că orice bărbat ar cădea victimă propunerii de a-şi dovedi vigoarea masculină. Într-adevăr, Soarele uită pentru moment din ce material e făcut podul, îşi sporeşte puterea razelor, construcţia de ceară se topeşte, iar mireasa îşi găseşte sfârşitul în apele mării. Superioritatea fizică, masculină, a Soarelui e pusă în umbră de planurile temeinic gândite, dar tăinuite, ale surorii.

Într-adevăr, uneori cade întreg convoiul nupțial în mare, iar alteori Luna se aruncă în apă. Acestea sunt cele două soluții principale în deznodământul acțiunii.

Alte variante concretizează momentul, prin adăugarea unor detalii: Soarele își ia sora de mână, de mânecă sau „de brațeță", gest care simbolizează, ca în romanțele spaniole, că bărbatul deține supremația asupra femeii, respectiv, că aceasta trebuie să se supună dorinței lui (Drănic, Dăbuleni, Osica de Sus, Strejești, Zidurile, Beleți 2, Câmpulung, Gliganu de Sus, Pădureți, Alexandria 1, Pătroaia-Vale, Mărgineni, Renașterea 2, Giurgiu, Tamași-Corbeanca, CT, Casimcea, Dăeni, Lacu Sărat, Colțea, Sihlea, Vadu Ungurului, Vatra Dornei, Capaclia, Marian 1, 2, Burada, Popescu-Ciocănel). Podul devine acum locul unde sora își pune în aplicare planul sinucigaș. Dacă până aici rolul ei era defensiv, adică de a se apăra de năvalnicul ei frate, acum sora preia inițiativa, înlăturând ultima piedică din calea sinuciderii: conform unei mentalități arhaice, femeia nu are voie să meargă înaintea bărbatului și nici chiar alături de el, ci numai în urma lui. În formulări foarte asemănătoare, sora se adresează fratelui astfel:

– Soare luminate,
Trup făr de păcate,
Un' s-a pomenit
Și s-a mai văzut
Fămeia ca cleciu
Să meargă-nainte.
Voinicu ca steagu
Să meargă pe urmă? (Bârloaga)

sau:

Unde s-a văzut
Și s-a pomenit:
Mireasa-nainte
Bărbatu pe urmă (DJ).

Prevalându-se așadar de o uzanță general cunoscută, ea reușește să rămână în urma Soarelui, pentru a putea sări nestingherită în mare. Pe lângă variantele indicate aici, motivul mai apare în Alexandrovăț, Drăgășani, Desa 1, Osica de Sus, Strejești, Coteana, Milcov, Zidurile, Răteşti, Hârseşti, Câmpulung, Tătărăștii de Sus, Alexandria 1, 2, Pătroaia-Vale, Mărgineni, Malu, Renașterea 1, 2, Hotarele, Carol I, Podulupi, Dorobanțu 1, 2, CT, Hârșova, Casimcea, Dăeni,

Lacu Sărat, Silistraru, Colacu, Sihlea, Vadu Ungurului, Vatra Dornei, Capaclia, Burada, Popescu-Ciocănel. În Gliganu de Sus, unde fratele își duce sora „de mânecă", ea își scoate briceagul și-și taie mâneca ținută de Soare, pentru a se elibera și a se putea arunca în mare.

De multe ori, sinuciderea surorii e însoțită, ca în „Cununia fraților" de cuvintele:

– Decât muiere frăține-meu,
Mai bine masă bună peștilor
Și prânz bun cosacilor (Gemenea)

sau:

Decât cununată,
Mai bine necată! (Bârloaga).

Motivul apare în forme asemănătoare în multe variante, unele dintre acestea aducând totuși mici detalii care rotunjesc imaginea; de pildă, sora preferă să fie smoală pietrelor și hrană peștilor sau șerpilor (Cliciova, Lescovița, Grădiște, Sâmbotin, Drăgășani, Desa 1, Ciuperceni, Bârca, Vultureşti, Muscel, Câmpulung, Gliganu de Sus, Alexandria 1, Gemenea, Priseaca, Bălenii Români, Hârșova, Casimcea, Dăeni, Silistraru, Colțea, Oghilești, Sihlea, Vadu Ungurului, Marian 1, 2) ori preferă să fie frate peștilor și surioară racilor (Plenița). O singură dată, versurile sună altfel:

– Decât să mă blesteme
O lume toată,
Mai bine să mă plângă
O mumă sau tată (CT).

Uneori, Soarele cheamă năvodari pentru a-i pescui sora, alteori aceștia se află la locul sinuciderii, dar ei nu prind decât un „pui de somn", pe care-l bat, pentru că „nu răspunde" (Bârloaga); în unele variante, pescarii scot o mreană, care apoi sare, e aruncată sau „încondeiată" pe cer (Zidurile, Izvoru de Sus, Pădureți, Gliganu de Sus, Renașterea 1, 2, Lacu Sărat, Galați-Vadu Ungurului, Capaclia); în trei variante (Alexandria 1, Carol I, Podulupi); mreana e pescuită de însuși Soarele, care n-o recunoaște însă dintre ceilalți pești, iar Dumnezeu îi face aripi cu care aceasta zboară și se așază pe cer.

Ca mreană, sora înoată trei zile (Capaclia, Burada) sau se ascunde, ca la malul unui râu, sub o rădăcină de copac; Dumnezeu o aruncă pe cer și o preface în Lună (Bârloaga); alteori, Soarele sau Dumnezeu seacă sau încheagă apele ori

pun Sorbul mărilor[126] să le soarbă, pentru a găsi mreana[127]; o află ascunsă sub o rădăcină (Alexandrovăț, Sâmbotin, Drăgășani, Gâștești). În Ciuperceni, Malu, Domnești, Gâștești, Clejani, Pătroaia-Vale, Iana e înghițită de o mreană sau de un „pește", din a cărui burtă e scoasă și așezată, ca Lună, pe cer. În Gliganu de Sus, Luna își scoate razele din apă și urcă pe ele la cer.

În unele variante, sora e aruncată de o mână nevăzută, din biserică, în mare, unde se preface în mreană de aur, dar Soarele apune, scufundându-se și el în mare, în căutarea ei. Atunci, Dumnezeu o ia și o aruncă pe cer, prefăcând-o în Lună (Alecsandri, Răzvad, Buhalnița). Uneori e utilizată expresia, după care Dumnezeu „pe ceriu i-a sădit" (Orlea 1).

Sinuciderea surorii atrage după sine unele imagini oarecum exotice, ceea ce arată posibilitățile extraordinare de care dispune creatorul popular de a modela un motiv folcloric oarecare. În varianta din Capaclia și în cea dobrogeană publicată de Burada, Dumnezeu o pescuiește pe soră cu cârja, după care o aruncă pe cer, ca Lună. Alteori, un cioban o trage la mal, tot cu cârja, fie ca mreană, fie ca „spumă împietrată", pe care vrea s-o folosească pentru a-și aprinde pipa, cu amnarul. Dumnezeu o aruncă pe cer cu cioban cu tot (Drănic, Valea Mare, Răteşti, Ungureni, Popescu-Ciocănel), unde acesta poate fi văzut și azi, cântând din fluier. În Malu, sora e prefăcută mai întâi în piatră, pe care o înghite un pește, dar ciobanul care vine să-și adape oile, găsește piatra, o înghite, „o clefetea", iar Dumnezeu îi pune pe amândoi pe cer. În Hârsești și în varianta Popescu-Ciocănel, Luna se face din scânteile ieșite din amnarul ciobanului. În variantele Tilișca, Albina, Marian 1 și 2, după sinuciderea surorii, Soarele intră sau „se culcă" în nori. În Marian 1, 2, când răsare, Soarele „suge" roua, în vreme ce Luna, după serviciul făcut noaptea, se ascunde.

În unele variante bănățene, sinuciderea nu are loc în mare, ci în fântâna construită pe pod. În Cliciova, în drum spre cununie, mireasa pretextează că-i e sete și cere convoiului să oprească pe pod, pentru ca ea să poată bea apă din fântână; fratele îi aduce apă în pumni și, când aceasta refuză, îi trage o palmă atât de puternică, încât îi sar ochii. Atunci, ea aleargă la mare, își spală obrazul și își ia zilele, rostind aceeași preferință pentru un altfel de existență „decât curvă fratelui". În variantele din Maidan, mirele se oferă să-i aducă apă în pălărie sau în pumni, dar e refuzat, pentru că pălăria e unsuroasă, iar pumnii îi sunt „asudați". Atunci, Soarele o lasă să meargă singură, iar ea în „fântân' sărea". Imaginea aducerii apei în pălărie e comună și eposului medieval spaniol „Cantar

---

[126] I. Taloș, *Gândirea*, p. 117.

[127] În unele basme (cf. O. Bîrlea, *Antologie...*, II, p. 381–385), mreana e peștele care construiește pod de aramă, pod de argint și pod de aur până la curtea împăratului, „cu arbori și d'e lături, și cu păsări d'e-aor strălucitoare, să dîm zboare dîm pom în pom".

de mio Cid", unde fetele campeadorului sunt maltratate de înşişi soţii lor, infanţii de Carrión, şi sunt abandonate în pădure aproape moarte; un văr al lor, care bănuia cele întâmplate, le găseşte şi, „En un sombrero, nuevo y hermoso, que acababa de sacar de Valencia, Félix Muñoz cogió agua y dio de beber a sus dos primas"[128], readucându-le astfel la viaţă.

o) Scena din biserică

Am văzut că în multe variante, mirii nu ajung la locul cununiei, deoarece sora se sinucide încă în drum spre biserică. Există însă şi variante în care cei doi ajung totuşi în Casa Domnului, dar acolo au loc scene neaşteptate. În Drăgăşani, preoţii caută, înainte de începerea cununiei, destinul mirilor în pravilă şi, văzând ce-i aşteaptă, le plâng de milă şi îi alungă din biserică, pentru a împiedica săvârşirea păcatului cel mare. În alte variante, unii preoţi cântă de frăţie, cum a fost rugămintea surorii, iar alţii de cununie, cum a dorit Soarele. Cei ce nu respectă dorinţa surorii, înmărmuresc, amuţesc, înnebunesc („apucă câmpii"); uneori cad în genunchi şi îşi ascund feţele – „nici slova nu cunoştea" –, pe când clopotniţa se dărâmă sau clopotele cântă dogit, făcliile se sting, icoanele se întorc cu spatele spre nuntaşi, însăşi biserica se închide de la sine sau, fiind de ceară, se topeşte (Tilişca, Valea Copcii, Vultureşti, Izvoru, Câmpulung, Gliganu de Sus, Pădureţi, Smeura, Gemenea, Mărgineni, Giurgiu, Hârşova, Casimcea, Dăeni, Coita, Gugeşti, Colacu, Sihlea, Hârlău, Borca, Buhalniţa, Voitinel, Alecsandri, Albina, Marian 1, 2, Popescu-Ciocănel).

Multe dintre elementele de mai sus sunt sau par să fie de origine transilvăneană, ele dovedind cât de strânsă e legătura dintre versiunea A şi versiunea B. În aceasta din urmă apar însă şi unele motive de certă origine transilvăneană. Aşa e aducerea nuntaşilor cosmici. După variantele din Maidan, nuntaşi sunt stelele, cumătru e luceafărul mare, vornic e luceafărul mic, „ceiuş" e carul mare, stegar e purcarul, deveriţă e purcăriţa. În Cliciova, „diverei" ar urma să fie cei doi luceferi. În Priseaca şi în Bălenii Români toţi sfinţii din cer îndeplinesc funcţia de colăceri la nuntă, iar în alte două variante, însuşi Dumnezeu ar trebui să fie adus ca naş (Dideşti, Bălenii Români).

Specifică versiunii A este şi prezenţa mamei la acţiune: ea hotărăşte destinul copiilor ei, sancţionându-i. Dar mama e prezentă şi în DJ, Dăbuleni, Gâşteşti, precum şi în legendele din Şicula-AR, Cotorca-BZ, Dumitreşti-VR şi în Vâlcele-BC; în aceasta din urmă, mama îşi blestemă fiul să nu poată redeveni flăcău şi să nu se poată căsători niciodată. În legenda din Jorjiniţa-Soroca, mama Soarelui se comportă duşmănos cu cea care urma să-i devină noră. Prin urmare,

[128] Anónimo, *Cantar del Cid* según el texto antiguo preparado por Ramón Menéndez Pidal. Con la prosificación moderna del cantar por Alfonso Reyes. Madrid, 1976, p. 269.

motive care apar cu regularitate în „Cununia fraților" pot fi întâlnite și în unele variante ale „Nunții Soarelui". Procentul acestora e de aproximativ 20%.

p) Destinul protagoniștilor. Blestemul

Destinul viitor al surorii e stabilit de cele mai multe ori de Dumnezeu, care rostește înfricoșătorul blestem ca protagoniștii să nu se mai întâlnească niciodată (Bârloaga, Păucinești 1, DJ, Orlea 1, 2, Valea Mare, Milcov, Scorniceşti, Rătești, Beleți 2, Priboeni 1, 2, Izvoru, Izvoru de Sus, Câmpulung, Slobozia, Gliganu de Sus, Antonești, Dideşti, Priseaca, Bălenii Români, Fântânele-DB, Pătroaia-Vale, Vălenii de Munte 1, 2, Nana, Vadu Lat 2, Clejani, Dorobanțu 1, Casimcea, Lacu Sărat, Colțea, Coita, Nereju 2, Gugești, Galați-Vadu Ungurului, Hârlău, Borca, Buhalnița, Vatra Dornei, Voitinel, Alecsandri). Alteori însăși Luna hotărăşte ca Soarele să lumineze ziua, pe când ea va lumina noaptea, rămânând despărțiți în veci (Alexandrovăț, Tilişca, Câmpofeni, Strejești, Coteana, Seaca, Zidurile, Vulturești, Muscel, Beleți 1, Surduleşti, Măldăieni, Renaşterea 1, 2, Hotarele, Tamaşi-Corbeanca, Carol I, Podulupi, Dăeni, Silistraru, Sihlea, Capaclia, Burada, Albina, Marian 1, 2). În foarte puține variante mama sau o femeie (Dăbuleni, Domnești, Gâștești), Eva (Tătărăștii de Sus), „oamenii" sau „lumea" (Ciuperceni, Beuca), preoții (Valea Copcii) ori doi îngeri (Smeura) rostesc blestemul despărțirii pentru totdeauna a fraților.

În alte texte, în momentul decisiv al stabilirii destinului celor doi intră în acțiune sfinții. În Vadu Lat 2 și Colacu, Moș Adam sau Moș Crăciun prefac pe soră în mreană, iar apoi o așază pe cer; în Păduroiu, Adam roagă pe Dumnezeu să încurce cărările celor doi în așa fel, încât să nu se mai poată întâlni, ci să rătăcească neîncetat pe bolta cerească; în TR, Sf. Vineri aruncă Soarele pe cer, din care cauză e așa de frumos și luminos; pe Lună o aruncă însă în mare, ceea ce face ca ea să fie mereu întunecată „și tot înecată" (am văzut că în legenda din Călugăreni-PH se povestește că Dumnezeu ar fi ascuns Luna în fundul mărilor, pentru ca Soarele să n-o poată vedea și să renunțe la dragostea pentru ea).

În Lacu Sărat, sfinții coboară, curăță mreana și o aruncă pe cer, unde Adam și Eva o „sclivisesc" și îi dau numele Luna. În Silistraru, în schimb, mreana s-a zbătut într-atât în apele mării, încât de pe ea a sărit un solz până pe cer, solz care s-a prefăcut în Lună. În Alexandrovăț, după ce află opinia ariciului despre pericolul pe care l-ar reprezenta însurătoarea Soarelui, Adam o comunică Sfântului Ion într-o scrisoare trimisă prin albină, ca într-o societate modernă. Sf. Ion, care are acces direct la Dumnezeu, transmite conținutul scrisorii și face propunerea ca cei doi frați să fie „lepădați" pe cer, pentru ca unul să lumineze ziua, altul noaptea. Soluția propusă obține încuviințarea lui Dumnezeu, iar Sfântul ia Soarele în mâna dreaptă, iar Luna în stânga și îi „blestemă", stabilind

definitiv că ei nu se vor mai întâlni niciodată. Noțiunea de blestem are aici înțelesul de stabilire a unui destin tragic, în cazul baladei noastre, de a interzice Soarelui și Lunii să se mai vadă.

În unele variante „blestemul" este de a se întâlni doar o dată pe an, la Paști, și doar atunci să se poată săruta, dar frățește (Domnești, Gâștești, Clejani) sau de a se vedea de la distanță, dar de a nu se putea îmbrățișa și săruta niciodată (Tilișca, Albina, Marian 1, 2). Alteori (Vultureşti, Muscel), Dumnezeu lasă destinul Soarelui la latitudinea lui Adam:

Dacă el o slobozi,
Slobod și de mine-i fi.

În varianta Alexandria 2, în care Dumnezeu îi preface în luceferi, sora zboară tot mai sus și „blestemă": să se poată săruta doar atunci când se vor întâlni, adică niciodată.

Imposibilitatea întâlnirii dintre Soare și Lună e exprimată în imagini ca acestea: ei se vor întâlni doar când „se vor ciocni munții în capete" (Cliciova), la Sf. Vasile și la Bobotează, „atunci și nici atunci", expresie care uneori e folosită pentru a arăta că nici după ce probele de voinicie vor fi fost absolvite, sora nu va accepta cununia cu fratele ei (Carol I, Podulupi, Popescu-Ciocănel); alteori expresia e ironică: „tot la Sân Văsâi, când fac babele piftii" (Osica de Sus, Strejești, Milcov, Coteana, Milcov) ori apocaliptică: eventuala lor întâlnire ar face ca pământul să se prăpădească (Drănic, Valea Mare, Scornicești, Vultureşti, Muscel, Beleți 2, Priboeni 1, 2, Slobozia, Pătroaia-Vale, Bogați, CT, Hârșova, Dăeni). În Coita se spune că atunci când se vor întâlni ei, se vor petrece minuni.

Există însă și variante în care cuvântul blestem are un înțeles mult mai banal, de înjurătură, cum se întâmplă în Strejești, Coteana, Milcov, Dideşti, unde sora își blestemă fratele astfel: *Dumnezeu te-ar bate* sau *Viermii te mănânce.*

r) Gestul sinuciderii

Ascultătorul sau cititorul de azi al baladei noastre e ispitit să treacă peste gestul sinuciderii, fără a-și pune prea multe întrebări. Dar, ca multe alte motive ale textului, gestul sinuciderii trebuie să fie privit din perspectivă istorică, pentru a-l putea înțelege mai în profunzime. Ne ajută la aceasta monografia lui Georges Minois asupra sinuciderilor[129]. Nu ne puteam aștepta ca gestul surorii Soarelui să fie amintit în cartea învățatului francez, câtă vreme lucrarea e de istorie a societății occidentale. El ne oferă însă posibilitatea de a încerca noi încadrarea comportamentului eroinei noastre în ansamblul sinuciderilor sub raport istoric și religios.

---

129 Georges Minois, *Istoria sinuciderilor. Societatea occidentală în fața morții voluntare*. Traducere de Mircea Ionescu. București, 2002.

Minois vede sinuciderea în literatură în mod dihotomic: cei mai mulți autori o condamnă, și numai câțiva o laudă. În general se consideră că sinuciderea e un mare păcat[130], deci sinucigașii ajung în iad. Prin urmare, e natural ca Dumnezeu să se împotrivească sinuciderii. Biserica nu acceptă nici cele trei (presupuse) sinucideri celebre: Iuda, Irod și Pilat. Referindu-se la evul mediu, Minois arată că în gestele franceze se sinucid „mai ales cei răi", păgânii. Eroii creștini, Roland, Ogier ș.a., nu se gândesc niciodată la sinucidere. Mai precis, în unele cazuri, sinuciderea e înlocuită prin uciderea de către altcineva. În aceste cazuri se vorbește de o sinucidere indirectă.

Cea mai frecventă cauză a sinuciderii este disperarea. Minois oferă, după *Vechiul Testament,* o listă destul de mare de sinucideri în lumea ebraică, printre care Saul, care se aruncă în sabie, ca Decebal din tradiția românească, Samson, care provoacă prăbușirea palatului asupra sa și a filistenilor, Razis, căruia nu i-a reușit întru totul autoînjunghierea, dar și-a scos intestinele și le-a aruncat mulțimii, sau Zimri, care incendiază casa domnească și moare în flăcări. Acestea sunt cazuri de eroism, care nu sunt reprobate explicit de Sfânta Scriptură. O statistică la care se referă și Minois arată că, din numărul sinucigașilor, două treimi sunt bărbați și că cea mai frecventă formă de sinucidere e spânzurarea, înecul reprezentând doar o treime din cazuri, după care urmează, la distanță, înjunghierile și aruncările de la înălțime.

Protagonista baladei noastre poate fi situată alături de sinuciderile biblice, deoarece sinuciderea surorii Soarelui include mai multe simboluri creștine (ceara, tămâia, via), semn că ea își dorește o moarte creștinească, făcând astfel dovada fidelității față de Dumnezeu; ea nu se sinucide dintr-o disperare păcătoasă, ci tocmai pentru că nu vrea să săvârșească păcatul împotriva lui Dumnezeu. Gestul ei are măreție, pentru că ca vrea să rămână neprihănită atât cu trupul, cât și cu sufletul, și poate fi comparat cu acela al Sfintei Pelaghia, care s-a sinucis din aceeași cauză[131]. Și totuși, întrebarea dacă îți este permis să-ți iei viața rămâne deschisă.

În martirologia populară românească există cazuri de sfinte care au vrut să se sinucidă din deznădejde: Sf. Duminică dorea să-l boteze pe Iisus, dar a sosit la apa Iordanului după ce-l botezase Sf. Ioan Botezătorul; ea a fost atât de deznădăjduită, încât a vrut să-și curme viața, dar nu s-a putut îneca, pentru că apa o ținea la suprafață, și nici nu s-a putut arde, pentru că focul în care s-a aruncat s-a stins. Asemănător se vorbește despre Sfânta Maria, pentru care, răstignirea lui Iisus a fost atât de dureroasă, încât a vrut să se sinucidă: s-a aruncat în creasta ascuțită, ca un cuțit, a unui munte, dar muntele s-a topit, apa în care a vrut să se înece, a ținut-o la suprafață, iar busuiocul a stins focul în care a dorit să fie arsă.

---

[130] *Op. cit.,* p. 19.
[131] *Op. cit.,* p. 34.

Cunoscând aceste legende, ne putem întreba de ce sora Soarelui, neprihănită fiind, e lăsată totuşi să se sinucidă? De ce nu e împiedicată şi sinuciderea ei? Întrebarea nu se pune, deoarece balada porneşte de la necesitatea explicării unui fenomen cosmogonic dat: apariţia Lunii pe cer, deci materia epică e constrânsă să se muleze în aceste limite; salvarea surorii ca om pământean, nu putea intra în discuţie, deoarece aceasta o scotea pe soră din naraţiune. Nici rămânerea în viaţă, ca mreană, a surorii, nu reprezenta o soluţie epică. Sora trebuia să devină Lună pe cer! Ne putem întreba însă care e atitudinea Divinităţii faţă de această martiră, care nu poartă nici o vină pentru pasiunea erotică a fratelui ei? Prin urmare, e considerată îndreptăţită sinuciderea surorii sau ea va fi pedepsită pentru gestul ei? Nu. Cu siguranţă nu. Căci sinuciderea ei nu duce la moarte, ci la metamorfozare în mreană, deci sufletul ei n-a fost luat de diavol. Transformarea ei în mreană e o soluţie intermediară, pentru ca, din mare, să poată fi aruncată pe cer, ca Lună, la adăpostul imensei distanţe ce-o separă acum de fratele ei. Nici că se putea imagina o mai bună soluţie epică decât eternizarea surorii, neprihănită, frumoasă, tânără şi admirată, cum era în momentul sinuciderii.

s) Motive rare

α) Mutilarea surorii

Varianta din Izvoru prezintă mirii însoţiţi de Moş Adam în drum spre cununie. Am văzut că, în Cliciova, Soarele a tras surorii sale o palmă atât de puternică, încât i-au sărit ochii, mutilând-o – aluzie la credinţele după care petele din Lună ar rezulta din împrejurarea că fratele a vrut să-şi urâţească sora. În aceeaşi regiune bănăţeană, mai precis în Lescoviţa, el îi aruncă balegă în obraz, în semn de răzbunare, făcând ca obrazul ei să rămână pătat pentru totdeauna, iar în Şuica îi aruncă balegă în ochi, întunecând-o. Acest din urmă motiv ne-a întâmpinat şi într-o legendă vâlceană; în schimb, în legende din Ţânţăreni-GJ şi din Muscel, însuşi Dumnezeu o orbeşte pe Lună sau îi mânjeşte faţa, pentru a evita pericolul ca Soarele să se îndrăgostească de ea, ceea ce arată că în univers funcţionează aceleaşi legi de comportament ca pe pământ.

În legendele aromâne, Soarele mânjeşte faţa surorii cu noroi, din gelozie (G. Murnu) sau, după ce ei se privesc în fântână, Soarele o prinde de păr şi o trânteşte la pământ şi, de atunci, faţa Lunii e galbenă (P. Papahagi). A treia legendă aromână (Weigand) povesteşte că Soarele se lăuda că lui îi poartă frică toţi oamenii, iar Luna zicea că ea e cea mai frumoasă de pe pământ; atunci, Soarele i-a tras o asemenea palmă, încât i-a sărit ochiul stâng din orbită şi, de atunci, Luna a rămas oarbă de un ochi.

β) Alte motive rare

Există şi câteva motive deosebit de rare, care aduc, în variantele respective, note mai degrabă lirice, dar nu toate sunt la fel de reuşite din punct de

vedere literar. Astfel, în varianta Alecsandri și în cele înrudite cu sau influențate de ea (Răzvad, Gugești, Borca, Buhalnița, Voitinel), sora e gătită cu peteală de mireasă, cunună de împărătească și rochiță nețesută, bătută din pietre scumpe; în Priseaca și Bălenii Români, văzând că nu are scăpare, înainte de a porni spre cununie, sora face gesturi ca cineva care se află în doliu:

Fața albă zgâria,
Păr galben dărăpăna,
Jos la pământ că-mi cădea;

argumentul cu care sora cere să rămână în urmă pe pod este că ar dori să-și sumeată poalele spre a nu se umple „de cinstita rouă" (CT); înainte de a se arunca în mare, sora își ține nasul cu mâna, gest caracteristic pentru cei ce sar în apă, fără să știe înota (Surdulești), ea își face semnul crucii (Bârloaga, Gliganu de Sus, Pădureți, Smeura, Hotarele, Carol I, Podulupi, Dorobanțu 1, 2, Lacu Sărat, Coita) sau se roagă:

– Doamne milostive,
Primește-mă și pe mine (Orlea 1, Vatra Dornei);

am văzut că icoanele se sparg, iar evanghelia cade, când preoții citesc de cununie; în schimb, când îngerul trimis de Dumnezeu îi prinde de mână pe miri și „desciteşte", icoanele se înveselesc (Bogați); mreana scoasă din mare luminează ca ziua, iar Soarele o trece prin sân și o scoate și mai frumoasă (Pădureți); în urma topirii podului, mirii cad în apă, unde îi chinuie peștii, ceea ce face necesară intervenția divină pentru salvarea lor (Dideşti); Dumnezeu îi transformă pe cei doi protagoniști mai întâi în „rățoiași" și abia apoi îi preface în Soare și Lună (Coita) ori, pe soră o preface mai întâi în seceră și abia apoi o aruncă pe cer ca Lună (Sâmbotin); după ce sora s-a aruncat în apă, Dumnezeu îl cheamă pe Soare și-l mustră pentru cele întâmplate; tânărul Soare își pune capul în pământ și nu spune nici un cuvânt, ca un copil care se simte vinovat (Cliciova); Soarele se mânie într-atât, încât nu se mișcă din loc timp de trei zile, ceea ce face ca până și apa mării să fiarbă (Gliganu de Sus); sau: „trei ani secetă ținea", până când seacă apele mării și mreana poate fi prinsă (Drăgășani); Soarele plânge (se vaietă) când soră-sa s-a aruncat în mare (Lacu Sărat, Popescu-Ciocănel); pe pod, sora se roagă lui Dumnezeu s-o prefacă în Lună (Dorobanțu 2); mai rar, sora se adresează mării în versuri împrumutate din legendă:

– Ce vii, mare, turburată,
Vrei să mănânci cap de fată?

Trecând pe pod, sora vede doi peștișori jucându-se și gugulindu-se ca frații; ea zice Soarelui:

Uită-ăj' doi peştişori,
Iei sun' frăţiori
Şi cum mi să joacă
Şi să gugulescî
Şi nu să iubescî,
Şi nu se mai iau, adică! (Malu, Giurgiu),

sugerând că o asemenea relaţie, normală, ar fi dorit să aibă ea cu fratele ei.

Într-o legendă din Roşa-Cernăuţi a fost uitat motivul incestului, rămânând doar urmele lui: doi tineri care se iubeau (fără a fi fraţi) s-au dus la Dumnezeu, pentru a-i cere încuviinţarea de a se căsători; ei erau însă într-atât de frumoşi, încât Dumnezeu a preferat să-i prefacă în Soare şi Lună, pentru a lumina de pe cer viaţa oamenilor.

γ) Ariciul

În texte provenind la românii din Serbia, precum şi din judeţele Olt, Teleorman, Dâmboviţa şi Brăila, participă la acţiune un personaj cu totul neaşteptat, Ariciul. El vrea să împiedice cununia Soarelui cu Luna, căci altfel soarta pământului, a oamenilor şi animalelor s-ar găsi în pericol. Uneori e prezentat ca om foarte înţelept, alteori ca împărat, dar apare şi sub alte denumiri; de exemplu în Alexandrovăţ şi în Mocrani, Adam trimite albina să aducă la adunarea sfinţilor – „scupştină" –, personajul denumit „Legea bătrână". Identificarea acestui personaj cu Ariciul e justificată atât prin ceea ce face el, cât şi prin denumirea lui metaforică de „Moşu ghemotoc", care apare în varianta din Mocrani.

Ariciul explică sfinţilor că, asemenea oricărei căsnicii, şi aceea a Soarelui va produce copii, ceea ce va face să se înmulţească numărul sorilor pe cer. Supraîncălzirea pământului va cauza arderea vegetaţiei şi transformarea planetei în „piatră goală"; în Orlea 2, rolul Ariciului e jucat de Moş Crăciun, care zice mirilor, pe ocolite:

Când măgarul ăsta,
Pietri mi-o mânca.
Atunci, dragii tatei,
Voi vă veţi lua.

În Dideşti formularea e mai limpede. Pe când nuntaşii dădeau fân cailor lor,

Ariciul venea,
Fânul li-l lua,
Pietre le-aducea,

indicând, în subtext, că, dacă Soarele se va căsători, va avea copii şi, fiind mai mulţi sori pe cer, va dispărea orice vegetaţie. Prin urmare, animalele trebuie obişnuite de pe acum cu singura hrană pe care o vor avea atunci: pietrele sau, cum spun variantele de mai jos, pulberea. În Bălenii Români, dar, într-o formulare mai puţin reuşită, şi în Gropeni 3, Ariciul se adresează direct mirilor:

Că voi, fraţi, de v-oţi lua,
Mai mulţi sori că s-or prăsi,
Cu grea pulbere-am trăi.

În Priseaca, aflând de intenţia Soarelui, Ariciul îşi leagă calul de un stejar:

Multă pulbere strângea,
Cu gârbaciul se punea
Şi pe cal că mi-l bătea
De frică pulbere mânca.

În Fântânele-DB, Ariciul, în postură de împărat, îşi priponeşte calul în mijlocul drumului şi îl previne pe Dumnezeu că şi acum, când avem un singur Soare pe cer, pământul arde, dar când vor fi mai mulţi? Asemănător apare motivul şi în Gropeni 1, 2, 3. În Mocrani, „Legea bătrână" explică pericolul pentru agricultori, şi anume:

De se va-nsura,
Mulţi sori c-o făcea,
N-o mai fi noaptea.
Plugari or munci
Şi s-or prăpădi.

Apariţia insolită a Ariciului, ca participant la acţiunea baladei „Nunta Soarelui", dar şi în legendele cu aceeaşi temă, de care ne-am ocupat în capitolul precedent (Mehedinţi, Ezerile-PH, Găvăneşti şi Dara-BZ, Buhoci-BC) nu trebuie să ne surprindă. În mitologia românească ariciul joacă un rol excepţional. El e atât de înţelept, încât însuşi Dumnezeu e nevoit uneori să-i ceară sfatul. El a ajutat la facerea lumii: pământul fiind atunci neted şi fără surse de apă, Ariciul a primit încuviinţarea lui Dumnezeu să facă râuri şi lacuri; când cerul fusese croit prea mic şi nu acoperea întreg pământul, a făcut munţii şi văile, ceea ce a avut ca efect restrângerea suprafeţei pământului la dimensiunile cerului. Tot lui îi datorăm, după unele credinţe şi legende, alternanţa zilei cu noaptea şi, cum s-a văzut, intervenţia

ariciului în ultimul moment în chestiunea însurătorii Soarelui a fost salvatoare pentru omenire, el dovedindu-se a fi un pionier al gândirii ecologice moderne[132].

În Mesopotamia şi în vechiul Egipt, ariciul apare încă în al doilea mileniu î.Chr. ca amuletă sau pe sigilii şi, de atunci, neîntrerupt, în Europa, la Asristotel, la Plinius, în bestiariile medievale, precum şi în basmele populare europene. După cum rezultă din literatura internaţională de specialitate[133], motivul cercetat în lucrarea de faţă nu pare să fie cunoscut mitologiei populare europene.

δ) Albina

Am văzut că în Alexandrovăţ şi Mocrani, albina e trimisă la „Legea bătrână", pentru a-l aduce la sfatul sfinţilor. Ei îi revine aşadar un rol de mijlocitor. Tot în Alexandrovăţ, Adam o trimite cu o scrisoare la Sf. Ion, în care face propunerea de a-i aşeza pe cei doi fraţi pe cer, ca Soare şi Lună. Albinele participă însă şi indirect la acţiunea baladei „Nunta Soarelui", deoarece podul, mănăstirea, preoţii, arhiereii, grămăticii, trăsura, caii şi vizitiii trebuind să fie din ceară, ele pot să livreze materia primă. Într-adevăr, în Dideşti, Soarele suflă în bucium, chemând albinele, ca în basmul despre animalele recunoscătoare, să-i vină în ajutor. Ele îi procură ceara necesară pentru împlinirea dorinţei surorii lui. Ca animal recunoscător, albina apare în mai multe tipuri ale basmului fantastic european şi anume, în AaTh 302, 302C, 303A, 316, 329, 531, 552, 554, 560, 610.

La începuturile lumii, albina a fost trimisă de Dumnezeu la Arici, pentru a-l întreba ce-ar fi de făcut pentru ca cerul, care fusese croit, din greşeală, mai mic decât pământul, să-l cuprindă, totuşi, în întregime, deci ei i se recunoaşte un important rol cosmogonic. În balada noastră, albina e considerată a fi sluga lui Adam. Ea e singura insectă „plăcută lui Dumnezeu": legendele româneşti ale Noului Testament spun că ea a luat naştere din lacrimile vărsate de Maica Domnului sub crucea lui Iisus[134], iar în alte mitologii se spune că albina e singurul animal care ne-a venit direct din rai sau că ea a apărut din stropii de sudoare ai lui Iisus pe cruce, din lacrimile lui ori din stropii de apă căzuţi de pe corpul lui Iisus după botezul din apa Iordanului[135].

3. Încheiere

a) Păcatul şi gravitatea lui

Am arătat că incestul e considerat un păcat de moarte. Cuvântul păcat e rostit de soră în nenumărate variante, ca substantiv sau ca verb: ea se adresează Soarelui

---

[132] Taloş, *Gândirea magică...*, p. 11–12, s.v.

[133] Rudolf George, *Igel.* În Enzyklopädie des Märchens 7, 1973, s.v.

[134] Taloş, *op. cit.*, p. 3–4, s.v.

[135] Kurt Ranke, Josef R. Klíma, *Biene.* În: Enzyklopädie des Märchens 2, 1978, coloana 296–307.

în formula „trup făr' de păcate" sau îl trimite în ceruri, pentru a afla dacă e permis ca, prin cununia dintre frate şi soră, „să facă păcate" (Desa 1, Dăbuleni, Osica de Sus, Valea Mare, Coteana, Seaca, Şuica, Răteşti, Hârseşti, Vultureşti, Muscel, Beleţi 1, Bogaţi, Priseaca, Hotarele ş.a.). Un anumit număr de variante concretizează gravitatea păcatului în următorul fel: păcatul pe care urma să-l săvârşească Soarele e atât de grav, încât, vrând să se apere cu toiagul de viermii cu capete de oţel, care îl atacă în peregrinările lui prin iad, aceştia îi retează toiagul (Valea Mare) sau, când Adam vrea să-i citească pravila, „Jos pravila kă-i cădea" (Bogaţi). Altă dată, Adam îi explică:

Cu cuvântu-ai cuvântat,
De viu ai intrat în iad (Gemenea)

sau Luna îi spune că a intrat în păcate grele şi numai propunându-i cununia (Desa 1, Muscel, Malu, Hârşova, Casimcea, Dăeni, Coita, Colacu, Sihlea). Gravitatea păcatului mai reiese şi din reacţia lui Dumnezeu, care, aflând dorinţa Soarelui, îi întoarce spatele şi nu mai vorbeşte trei ceasuri (Bălenii Români).

În judeţele Tulcea, Brăila, Buzău şi Vrancea, păcatul cel mare face ca podul să zornăie şi să se cutremure la trecerea mirilor spre cununie; atunci, Soarele îşi lasă sora de mână pe durata trecerii podului, după care o prinde din nou (Hârşova, Casimcea, Dăeni, Lacu Sărat, Coita, Colacu, Sihlea). Asemănător se petrec lucrurile în versiunea „Cununia fraţilor": la intrarea mirilor în biserică, aceasta tremură (A I Tălmăcel 1, 2, Picleu, Popeni, Băseşti 1, 2, Corni 1, Copalnic Mănăştur, Oarţa de Sus, Băiţa de sub Codru 1, Tămăşeşti, Ciuta 1, 2, Ropcea, Ardeal 6; A III Urişor, Râşca 1, Râşca-Micesti 2, Mărişelu, Iclod, Zam Sâncrai). Dimensiunile păcatului primesc o concretizare specific ţărănească în Vicovu de Sus (A VII), unde acesta e cât şase care-ncărcate, legate cu lanţuri de fier.

b) Încercări de anulare a tabú-ului

Cititorii noştri au observat desigur prezenţa unor motive, care se abat de la logica acţiunii, cum sunt:

a) aprobarea de către Dumnezeu a căsătoriei fratelui cu sora (A II Mahala, Vatra Dornei şi Horodnicu de Jos; A VII Stupca; B II Priseaca, Hârlău);

b) ajutorul dat de Dumnezeu Soarelui în realizarea unora dintre probele la care e supus, probe menite să împiedice căsătoria dintre frate şi soră. Aşa e construirea scării la cer sau ridicarea podului (A I Comana de Jos, Cata, „pe Olt", Fântâna 1, 2, Tălmăcel 3, 4, Vecerd, Boiţa, Leşu 2, Ardeal 4; A II Stremţ; B II Renaşterea 1, 2);

c) reacţia pozitivă a Maicii Domnului la cununia dintre fraţi (A I Groşii Ţibleşului, Ardeal 4).

Există şi alte încercări de eludare a incestului, cum ar fi afirmaţia că mirii sunt fraţi de la doi taţi (A III Iclod).

Cum spuneam, aceste motive apar în numai câteva texte, fapt care dovedeşte că ele sunt excepţii. Dar tocmai acest fapt necesită explicaţii. Trebuie spus că, după ce în *illo tempore* omul a decis să interzică incestul, au continuat să

existe mulți indivizi care au ignorat regula, fie din nepricepere, fie mai ales din neputința de a-și domina instinctele. Ziarele ne prezintă și azi fără încetare cazuri de incest, mai ales de incest tată-fiică, o formă foarte frecventă și nu mai puțin abominabilă de vătămare a acestui tabú[136].

În vremea noastră apar opere literare sau filme, care încearcă să disculpe pe incestuoși, în numele principiului plăcerii relațiilor sexuale dintre rude și al participării voluntare la ele. În cazul temei noastre ar putea fi vorba de erori ale unor cântăreți, care, performând un text pe nepregătite, spontan, fac greșeli de memorie, împrumutând versuri mai ales din lirica nupțială; nu poate fi exclusă însă nici situația în care cântăreții vreau să disculpe în mod conștient pe frate, deoarece incestul frate-soră e mai puțin vehement condamnat decât celelalte; în această privință putem apela din nou la o romanță spaniolă, *Tamar y Amnón,* în care fratele își seduce sora; în unele variante Tamar își ia viața, dar în altele naște un copil, pe care oamenii îl numesc „hijo de hermano y hermana", fără a-l respinge din societate. Putem presupune că și printre cântăreții baladelor se află incestuoși.

c) Înrudirile baladei despre „Nunta Soarelui"

La începutul acestei lucrări am arătat argumentele pentru care balada „Nunta Soarelui" ocupă unul din primele trei locuri în ierarhia cântecelor narative românești. Înrudirea stilistică a ei cu *Miorița, Meșterul Manole* și *Voichița* merge însă până în detaliu. Altfel spus, ea conține versuri care sunt comune și celorlalte trei cântece epice. Versurile mioritice

Într-un vârf de plai,
Pe-o gură de rai

apar în formulări asemănătoare în unele descrieri ale argelei din „Soarele și Luna" (Bârloaga, Desa 1). Versuri caracteristice pentru „Meșterul Manole" sunt adaptate la momentul construirii mănăstirii destinate cununiei:

Tu mie să-mi faci
D-o mănăstioară
Cum n-a fost în țară (Câmpulung)

sau:

Să-m faci de-o mânăstire
Pentru pomenire (Gropeni 1, 2, 3)

sau:

Chip de mănăstire,
Falnică zidire (Silistraru).

[136] Un recent exemplu ne oferă un articol din *Evenimentul* zilei din 5 ianuarie 2004 despre un tată din Oarța de Jos, care și-a violat propria fiică.

Versurile rostite de zidarii lui Manole la întrebarea lui Negru Vodă dacă pot face o mănăstire şi mai frumoasă apar, ca formulă de încheiere, în „Nunta Soarelui“:

Asta fu de-nvățătură –

zice informatoarea variantei Desa 1. Mai ales descrierea celor nouă argele, cu nouă fete în ele conțin versuri caracteristice *Voichiței* sau *Meşterului Manole*:

Şi cu Sorii zece
Care mi le-ntrece (TR)

sau:

Cu ferestri de sticlă,
Inima-ți despică (DJ),

imagini cunoscute în forme asemănătoare şi în Ciuperceni, Dăbuleni, Milcov, Tătărăştii de Sus, Renaşterea 1, Marian 1, 2.

Din punct de vedere tematic, asemănarea cea mai izbitoare o dovedeşte balada noastră cu *Iovan Iorgovan* şi cu *Nicola Nicolcea*, aceasta din urmă fiind cunoscută şi sub titlul *Fata de frânc. Iovan Iorgovan*[137] se găseşte undeva la intersecția dintre „Cununia fraților“ şi „Nunta Soarelui“: protagonistul porneşte la vânătoare pe Cerna în sus, cățeaua lui latră în preajma unei stânci, însă acolo nu se află vânat, ci o fată; Iorgovan îi mărturiseşte că a pornit „la vânătoare, pentru-nsurătoare“, căutând „lumea-n lung şi-n lat“, dar n-a găsit nici o fată care să-i semene ei, şi pe care s-o ia de soție. Vrea s-o sărute, dar ea îi spune că e sora lui şi că a fugit de el, după ce a pețit-o, iar acum trăieşte, sălbăticită, în pădure. El o aşază pe cal şi coboară pe Cerna, dar ea scapă din mâinile lui, se aruncă în Cerna, în valurile căreia îşi găseşte sfârşitul. Se poate observa că o seamă de motive sunt comune şi „Nunții Soarelui“: potrivirea dintre frate şi soră, incestul dorit de frate, zădărnicirea căsătoriei din partea surorii, sinuciderea acesteia prin inec şi evitarea incestului. Stilistic există însă destul de puține asemănări între cele două teme.

Nicola Nicolcea sau *Fata de frânc* e străină de motivul incestului. Tratează în schimb, ca în „Nunta Soarelui“, tema probelor de voinicie pe care trebuie să le absolve un candidat la însurătoare. Protagonista e o „fiică de frânc făcută cu un turc“. În prezența zecilor de diaconese şi căimăcănese, a unei sute de preotese şi a ibovnicului ei, aflați cu toții, ca oaspeți, la umbră de tisă, fata de frânc strigă: pe cel

[137] Cf. Adrian Fochi, *Valori ale culturii populare româneşti*. Vol. II. Bucureşti, 1988, p. 186–209; Sabina Ispas, *Cântecul epic-eroic românesc în context sud-est european. Cântecele peţirii*. Bucureşti, 1995, p. 59–82.

care va face vie pe mare cu nouă răzoare, cu gutui şi lămâi, iar în mijlocul viei, o lină fântână, pe acela îl voi lua de soț, îl voi duce în palatul meu şi-l voi face stăpân

peste moşiile mele. Se prinde Nicolcea, care împlineşte, cu ajutorul calului său năzdrăvan, dorinţele fetei, şi-i aduce struguri „în basma"; fata îl supune însă unei noi probe: să aducă din munte „o mână de frâng şi c-un cap de turc, lemnul lui Cristos, lemn de chiparos, miroasă frumos", după care îşi va îndeplini promisiunile. Voinicul realizează şi această dorinţă a fetei. A treia probă la care-l supune fata este de a participa la o întrecere hipică pe „ghiaţă-răşneaţă". El îi îndeplineşte şi această dorinţă, după care ea se căsătoreşte cu Nicolcea. Unele versuri ale acestei balade par decupate din balada noastră:

Tu dacă-mi vei face
D-o vie pe mare,
Sus la galioane,
Cu nouă răzoare,
Cu aracii noi,
Cu strugurii moi[138].

E vorba de o probă de pricepere în cultivarea viei şi în zidirea fântânilor, deci de agricultor şi de gospodar. Celelalte două sunt probe de bărbăţie şi de eroism, ceea ce completează portretul ideal al unui candidat la însurătoare.

Motivul sinuciderii e destul de rar în folclorul românesc. El caracterizează balada „Logodnicii nefericiţi", în care aspiranţii la căsătorie se sinucid din cauză că părinţii se împotrivesc intenţiei lor. Ne-am referit mai sus la contaminarea care are loc între această baladă şi „Cununia fraţilor". De data aceasta vrem să observăm alte apropieri între cele două cântece epico-lirice: în „Logodnicii nefericiţi", tânăra e înmormântată „la capul podului", din mormântul ei răsare vie, iar trecătorii mănâncă struguri şi o „jelesc", blestemând pe părinţii care au „despărţit doi iubiţi"[139]. Din punct de vedere sintactic şi al vocabularului, imaginea sinuciderii unei tinere necăsătorite e comună şi baladei „Ilincuţa Şandrului"; sora se aruncă în Dunăre, respectiv în mare, rostind aproape aceleaşi cuvinte în „Ilincuţa Şandrului" şi în „Nunta Soarelui":

Dăcât slugă turcilor
Şi doică cadânilor,
Mai bine răcira racilorî
Şi prânzarea peştilor !...[140]

Decât lu Soare nevastă
Mai bine lu peşte masă;
Decât roabă turcilor
Mare masă peştilor (Ciuperceni).

Varianta din Bârloaga ne spune că pescarii au scos:

---

[138] Păsculescu, *Literatură populară*, p. 161; cf. şi St. Stănescu-Bârceanul, *Nicola Nicolcea*. În: Ion Creangă 2, 1909, p. 67–68.

[139] Amzulescu, *Balada familială*, p. 314.

[140] Amzulescu, *Cântecul epic...*, nr. 47, p. 409.

Un puişor de somn.
Pe mal că-l scotea,
Pe burtă-l bătea.
Spinarea-i negria.
Puiul nu răspunde,
Că n-are de unde
Şi nu „vede-aude",

ceea ce aminteşte de balada „Vidros"[141].

Versurile din dialogul dintre Dumnezeu şi Soare în legătură cu raţiunea prezentării acestuia din urmă în faţa Tatălui Ceresc („ponosirea hainelor" sau „vremea de-nsurat"?) apar şi în dialogul dintre Antofiţă şi tatăl său, în forme asemănătoare[142].

Evident, nu luăm în considerare varianta din Gâşteşti a lui Mitică St. Crăcuţă, care include fragmente copioase din balada lui „Badiu", cântec haiducesc fără nici o legătură cu „Nunta Soarelui", ea situându-se în afara legilor cunoscute ale contaminării folclorice.

Unele versuri din balada „Nunta Soarelui" provin din colinde: Dumitru Ursaru, din Drăgăşani, preia versuri din „colindul raiului"; după vizitarea raiului, Soarele zice:

– Raiule, grădină dulce,
Din tine nu m-aş mai duce,
De glasu păsărilor,
De mireazma florilor,

iar cîntăreţul Marin Gh. Dură, din Pădureţi, decupează un mic fragment din colindul „celor trei flori sfinte"; în momentul intrării Soarelui în rai,

Dă păkătoši ce iera,
Raiu-nkuiat kă-l găsia,
Ši la poarta raiului
Šade floarea soarelui
Ši ku spiku grâului
Ši ku floarea krinului
Ši žudekă florili,
Če-a făkut miroasili.

[141] Amzulescu, *Cântecul epic...*, p. 262–267. Cf. şi Sabina Ispas, *Comentarii preliminare la Vidros (baladă si colind)*. În: Revista de etnografie si folclor 14, 1959, nr. 5, p. 383–393; Id., *Cântecul epic-eroic...*, p. 121–126; cf. Enache Nedela, Mihai Floarea, *Iorgovan. Mit, legendă, baladă*. Bucureşti, 1995.

[142] Amzulescu, *Cântecul epic...*, p. 265.

Aceste din urmă contaminări sunt cât se poate de naturale: termenul *rai* atrage ca un magnet versuri asemănătoare din alte texte, încât aproape că pare ciudat că fragmentele de mai sus nu şi-au găsit locul în mai multe variante ale „Nunţii Soarelui".

Din colinde provin şi cele două versuri ale variantei din Hârlău, în care Dumnezeu:

Scrise Luna cu lumina
Şi Soarele cu căldura.

Am văzut ceva mai sus câteva dintre deschiderile temei noastre spre împrumuturi din basm, de exemplu din basmul Cenuşăresei (Colţea, Alecsandri), Amor şi Psyche, din Fuga magică. Variantele din Maidan conţin un motiv mai puţin obişnuit: printre probele la care e supus Soarele ar fi şi săparea unei fântâni „cu apă slădină", ca şi ridicarea unei mănăstiri înalte, în aer (în slavă sau slăvi) „spânzurată". Varianta din Gliganu de Sus caracterizează pe Iana cu versurile pe care le ştim din basmele referitoare la Ileana Cosânzeana:

Floarea-n kosăčioare-i kântă,
Noo-npărăţii askultă.

Împrumuturile de versuri din alte balade sau din colinde, ca şi a unor motive de basm ori a unor figuri legendare, dau textului de care ne ocupăm un relief aparte şi un farmec în plus, făcându-l mai atrăgător, mai fascinant pentru cercetător. Aceste mici devieri de la mersul general al acţiunii nu modifică, ci împodobesc subiectul baladei.

Multe afinităţi dovedeşte „Nunta Soarelui" cu *cântecul zorilor*. În acest cântec ceremonial funebru, operă de cea mai mare vechime în folclorul românesc, mortul face aceeaşi călătorie, ca protagonistul baladei, ca Odiseu, Virgiliu ori Dante şi ca autorii de literatură „vizionară", în lumea de dincolo, unde-şi va întâlni morţii, cu singura deosebire că ceilalţi vizitatori ai acelei lumi sunt vii şi se întorc printre cei vii. Mortul e sfătuit să meargă tot înainte, adică să pătrundă în adâncimea acestor lumi, şi „să nu se sfiască", adică să nu se mire de cele pe care le va întâlni în cale. Multe dintre lucrurile care-l vor întâmpina sunt prezentate alegoric, ca în baladă. Dacă va vedea o „răchită-nflorită", să ştie că e „Maica Sfântă", iar dacă va vedea „un pom înflorit", să ştie că e „Domnul Sfânt"; el e sfătuit să îngenuncheze în faţa lui Dumnezeu, a Maicii Domnului sau a „domnului din rai": „poale să-i săruţi"[143], sună sfatul dat mortului, pentru că atunci va fi îndrumat „pe ce drum să apuce"[144] –

[143] Kahane, Stănculeanu-Georgescu, *op. cit.*, p. 506, 510, 514, 541, 585, 591, 592 etc.

[144] Motivul drumului drept apare frecvent în cântecele ceremoniale funebre, după cum a arătat Ovidiu Bîrlea, *Cântece rituale funebre din Ţinutul Pădurenilor (Hunedoara)*. În: Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei pe anii 1968–1970. Cluj, 1971, p. 362–407 (a se vedea p. 385–386).

expresia însăşi figurează în unele variante ale baladei din Tilişca, Albina, Marian 1, 2; dacă se va comporta cuviincios, va fi îndreptat – se zice în Runcu-GJ:

La mâna direaptă,
Că-i calia curată,
Cu buoii arată,
Cu grâu sămănată,
Şi-s mesălie-ntinsă,
Fâcliile-aprinsă[145].

Drumul lui va duce prin „livezi verzi", cu bujori şi sulfină. Dar să n-o ia la stânga:

Că-i calia nătângă,
Cu bivoli arată,
Cu spini sămănată[146].

Mortul trebuie să aibă cu sine un „toiegel de ceară"[147], precum şi marame negre, zăbranice şi cununi, pentru a avea cu ce să-şi plătească vămile, când îl vor lua de mână unchieşii bătrâni, nevestele şi fetele[148]. Să ne amintim că, în baladă, Soarele cere lui Dumnezeu „să-l vămuiască", aproximativ în aceleaşi cuvinte. Asemenea baladei, cântecul zorilor îi spune mortului că raiul e închis, pe când iadul e deschis, şi că el va fi aşezat după propriile lui fapte[149]. Unele dintre motivele comune baladei şi cântecului zorilor diferă doar sub raportul gradului de încreştinare: mortul ajunge la „o lină fântână, cu apă sălcină"[150], ca în variantele din Maidan ale baladei, la care însă se află Maica Domnului, care oferă apă călătorilor însetaţi; în cântecul zorilor apare motivul chiliei „de tămâie", în care stă Maica Domnului, scriind viii cu viii şi morţii cu morţii[151]; funcţia motivului din cântecul zorilor – ca locuinţă a Maicii Domnului – aruncă o lumină şi asupra motivului chiliei din „Cununia fraţilor": în ambele, chilia e locuinţa unei sfinte.

Cântecul zorilor cunoaşte şi motivul „scării de ceară"[152], cu ajutorul căreia mortul vrea să treacă în altă ţară sau al „scării de fier"[153], înălţată până la

---

[145] Kahane, Stănculescu-Georgescu, *op. cit.*, p. 506. Cf. şi p. 514, 546, 560, 587, 626 etc.
[146] Id., *ibid.*, p. 514, 517 etc.
[147] Id., *ibid.*, p. 526, 527 etc.
[148] Id., *ibid.*, p. 590, 592, 620 etc. Cf. şi Sylvia Browne, *Life on the Other Side. A Psychic's Tour of Afterlife.* New York, 2001.
[149] Kahane, Stănculescu-Georgescu, *op. cit.*, p. 514, 517 etc.
[150] Id., *ibid.*, p. 626 etc.
[151] Id., *ibid.*, p. 638, 645, 648, 650 etc.
[152] Id., *ibid.*, p. 608.
[153] Id., *ibid.*, p. 531, 608 etc.

cer, în care se află Sâma Samodiva, cu o carte în mână, în care scrie şi viii şi morţii; aceasta e rugată ca pe el să-l înscrie printre cei vii, nu printre morţi, pentru ca să se poată întoarce acasă. În schimb, motivul podului aproape că nu figurează în cântecul ceremonial funebru, iar atunci când îl găsim, nu e vorba de ridicarea unui pod, ci numai de poziţia lui ca loc de trecere în lumea cealaltă[154].

Lumea de dincolo e imaginată ca o aşezare umană: acolo unde mortul va vedea „o casă mare, cu uşile la vale, cu ferestre-n soare", acolo e „mahalaua noastră"; tineri şi bătrâni, copii mici, cete de fete, pâlcuri de neveste şi de băieţei, îl vor întâmpina, pentru a le aduce veşti de la cei rămaşi în viaţă, aşa cum se întâmplă în literatura antică cercetată mai sus; pe de altă parte, morţilor să le comunice că sunt aşteptaţi acasă în ziua de Joi-Mari, cu ulcele noi, cu haine spălate în lacrimi şi uscate la soare[155]. Mortul este aşadar un mesager al lumii celor vii în lumea morţilor.

Privind imagistica şi vocabularul poetic al cântecului zorilor în ansamblu, în comparaţie cu acelea ale baladei noastre, putem spune că asemănările dintre ele sunt izbitoare. E însă prea devreme să încercăm o explicare a originii acestor asemănări, încât ne mulţumim cu faptul de a le remarca.

[154] Id., *ibid.*, p. 639, 665.
[155] Id., *ibid.*, p. 594 etc.

B III: „NUNTA SOARELUI": REFACERI MODERNE

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Unde se află află textul
1	Vicovu de Jos 1-SV	I. Chifan, 21 a	S. Cârstean	1962	Colecția Cârstean
2	Vicovu de Jos 2-SV	E. Șaradoc, 55 a	S. Cârstean	1966	Colecția Cârstean

Am văzut că subversiunea A IX e formată din două variante: una din Talpe-Drăgănești, în județul Bihor, iar alta din Cupșeni, județul Maramureș. Ele arată nu numai că în cele două zone tema „Cununiei fraților" era cunoscută, ci și că în jurul ei se desfășura o activitate creatoare în deceniile șapte și opt ale secolului al XX-lea. O situație asemănătoare există și în cadrul „Nunții Soarelui", și anume în zona învecinată a Sucevei. Stelian Cârstean a înregistrat în 1962 și 1966, Vicovu de Jos în două variante demne de interes. Întâia a fost culeasă de la Ilie Chifan, de 21 ani în 1962. La prima vedere, ea pare o creație originală, realizată pe baza unei vagi cunoașteri a tradiției: un flăcău, „mândru", care strălucea ca Soarele, se îndrăgostește de o fată „frumoasă și bună", care „ziceai că-i ruptă din Lună"[156]. Ei s-au logodit și au pornit, ținându-se de mână, spre cununie. S-au oprit însă la o fântână; în urma unei dispute, fata s-a supărat și s-a aruncat în fântână. Flăcăul, supărat și el, s-a prefăcut mai întâi în floare, iar apoi în Soare. Dimineața, el urcă pe cer și se uită după Lună, care tocmai apune. Seara se ridică Luna, ca să-l vadă pe Soare, dar acesta a apus. Ei nu se vor mai întâlni „câtă lume a mai fi".

Se poate vedea că tânărul (pe atunci) Ilie Chifan dispunea de o remarcabilă ușurință de a versifica în stil popular. Prin plasarea acțiunii între pământeni (un flăcău și o fată), textul lui se apropie de variantele cunoscute în nordul Moldovei și în Bucovina ale „Cununiei fraților". Lipsesc însă elementele esențiale ale temei: nu se spune că protagoniștii sunt frați, prin urmare nu e vorba de evitarea incestului dorit de frate, nu apar probele de voinicie și nici scena cununiei. În schimb, utilizarea vocabulelor *Soare* și *Lună*, ca și epitetele utilizate spre a sublinia frumusețea protagoniștilor, dar mai ales metamorfozarea lor în cei doi aștri, apropie textul lui Chifan de „Nunta Soarelui". Sinuciderea în fântână are oarecare legături cu tema „logodnicilor nefericiți", dar motivul

[156] Adjectivul *mândru* figurează în mai multe variante tradiționale, recunoscute ca autentice, iar versul *Frumoasă și bună* figurează în varianta din Capaclia.

apare, după cum am văzut, şi în variantele din Cliciova, Maidan şi Tătărăştii de Sus, iar în versiunea A (Varia 1), în Dobra.

Iată însă că acelaşi S. Cârstean a cules o variantă ceva mai clară de la Eufrosina Şarodoc, de 55 ani în 1966. De data aceasta Soarele cere Lunei să se cunune cu el. Ea refuză, dar nu din cauza fricii de incest, ci pentru că razele lui sunt prea fierbinţi. Soarele îşi reduce căldura razelor, după care amândoi pornesc spre cununie. Se opresc însă la o fântână, sub un fag umbros, pentru a ascunde oamenilor faptul că ei se află pe pământ, nu pe cer, unde ar trebui să se găsească. Varianta spune mai departe că ei

...din vorbe s-au smintit,

iar Luna, de supărare, s-a aruncat în fântână. De atunci, Soarele luminează pământul în lung şi-n lat, ziua, pe când Luna nu iese decât noaptea, ceea ce face ca ei să nu se mai vadă niciodată.

Textul Eufrosinei Şarodoc e mai aproape de „Nunta Soarelui" decât cel al lui Ilie Chifan şi arată limpede că nici textul lui Chifan nu poate fi considerat 100% o creaţie proprie, câtă vreme dispune de variante în aceeaşi localitate. La Eufrosina Şarodoc, ca şi la Ilie Chifan lipseşte ideea de incest, iar scena cununiei nu are loc; în schimb, reducerea căldurii razelor solare ar putea fi echivalată cu o probă de voinicie, chiar dacă, în variantele tradiţionale, proba era, după cum s-a văzut, ca Soarele să-şi „întărească" razele. Intensificarea ori reducerea razelor solare fac parte dintre însuşirile bărbăteşti. Aşezarea la umbră, lângă fântână, discuţia urmată de sinuciderea Lunii şi imposibilitatea ca Soarele şi Luna să se mai întâlnească, sunt elemente comune celor două texte, dar şi altora recunoscute ca tradiţionale.

Nu ştim cât de răspândite sunt aceste texte în ţinutul Sucevei, dar cele două variante din Vicovu de Jos indică faptul că tema continuă să preocupe comunitatea umană. Mai mult, i se deschid neaşteptate căi de evoluţie, prin abandonarea unui motiv esenţial, incestul.

BCU "ASVICEREANU" LIBRARY

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI
CITIRE

B IV: „NUNTA SOARELUI": UN OICOTIP

Nr. crt.	Originea	Informator	Culegător	Data culegerii	Unde se află
1	Pragurile (Belceşti)-IS	I. Neamţu,78 a	I. M. Popovici	1884	AFC 1209, 9–10

Termenul oicotip sau ecotip a fost introdus în cercetarea internaţională a basmului popular de către suedezul C. W. von Sydow, şi e utilizat cu sensul de variantă locală sau regională a unui tip de poveste mai larg răspândit[157]. Aceasta e şi situaţia variantei noastre din Belceşti, jud. Iaşi: ea reprezintă o dezvoltare curioasă a temei incestului fratern. Se numără printre cele dintâi variante înregistrate (1884), dar anumite elemente componente ale ei nu apar în nici unul din textele cunoscute în prezent.

Fratele şi sora sunt de data aceasta copii de împărat. Ei sunt atât de frumoşi, încât nu au pereche pe pământ. Mai mult, când ieşeau la plimbare împreună, de frumuseţea lor, apele îşi opreau cursul, codrii îşi aplecau frunzele, iar munţii se prefăceau în şesuri. Când le-a venit vremea să se căsătorească, cei doi s-au prezentat, într-o joi, în faţa împăratului, „blestemându-l", o dată băiatul, altă dată fata, să nu-i ajute Dumnezeu, dacă nu va consimţi la căsătoria lor, căci fata zice despre fratele ei că:

...di D[omnu]l îi menit
Ca sî fiì-al meŭ ursât,
Căcì în lumi nimi ari
Cu noì drépt-asămănari !
Amândoì noì ni iubim,
Amândoi ni potrivim
Şi la vrâstî şi la feţî
Şi la scumpi frumusĕţî!

Dar reacţia împăratului e neaşteptat de severă: el iese afară din palat şi porunceşte slugilor să pregătească, în mare grabă, spânzurători, iar când acestea sunt gata, el pune copiii să urce pe scări şi să li se lege frânghiile de gât. Apoi dă poruncă să fie spânzuraţi. Numai că în acel moment se cutremură pământul, se

[157] Cf. Gelit Hassan-Rokem, *Ökotyp*. În: Enzyklopädie des Märchens, vol. 10, s.v.

stârneşte un vânt amarnic, iar apele se umflă, rupând spânzurătorile, şi duc copiii spre mare. Atunci Dumnezeu,

Sfânt în ceri şî pi pământ,

întinde mâna, îi prinde şi-i aruncă pe cer, decizând ca fratele să fie Soare, iar sora Lună, să cutreiere cerul şi să lumineze lumile, căci nu e permis ca un frate să se căsătorească cu sora lui.

Textul, înregistrat de I. M. Popovici atât de timpuriu, pare a fi de o autenticitate incontestabilă, chiar dacă unele versuri ale lui sunt comune şi variantei Alecsandri, dar până în momentul de faţă a rămas unic în felul său. Nici o altă variantă cunoscută nouă nu conţine motivul după care protagoniştii ar fi copii de împărat, cel după care natura, impresionată de frumuseţea lor, le face reverenţe, şi nici acela al pedepsirii copiilor de către propriul lor tată prin spânzurare, din cauză că doreau să întemeieze o familie. Faptul că şi sora cere împăratului să permită căsătoria cu fratele ei stabileşte legătura textului Popovici cu acele variante în care sora urcă împreună cu Soarele în ceruri, dar mai ales cu legenda consemnată de Eminescu. La Popovici, ca şi la Eminescu, sora doreşte să i se aprobe căsătoria cu fratele ei. Cum se poate vedea, cei doi sunt pământeni, motiv care apropie textul de „Cununia fraţilor", în schimb, salvarea lor de către Dumnezeu, în momentul în care erau mânaţi de valuri spre mare, şi transformarea lor în Soare şi Lună sunt motive ale „Nunţii Soarelui".

Numai câteva versuri sunt oarecum comune şi variantei Alecsandri, şi anume:

Amândoi ni potrivim
Şi la vrâstî şi la feţî
Şi la scumpi frumusêţî;

apoi, finalul variantei Alecsandri apare, nemodificat, şi în Belceşti:

Ceriu sî cutriiraţ
Lumile sî luminaţ.

Textul lui Popovici ne duce cu gândul la acea curioasă variantă a legendei Trisfetitelor, un fel de „Meşterul Manole" localizat la biserica Trei Ierarhi din Iaşi, publicată, probabil de M. Kogălniceanu, în 1842. Ne-am ocupat de acest text în lucrarea noastră despre „Meşterul Manole"[158]. Fără să fi utilizat atunci termenul *oicotip* ne dăm seama azi că şi acel text ar putea fi considerat tot o

[158] Ion Taloş, *Meşterul Manole. Contribuţie la studiul unei teme de folclor european*. Bucureşti, 1973, p. 41–43. Textul de la 1842 a fost publicat în volumul al doilea al lucrării noastre (Bucureşti, 1997, p. 419–420).

abatere locală sau regională de la acțiunea cunoscutei balade. Ce determină faptul că în zona Iașilor avem, iată, oicotipuri ale unora dintre cele mai de seamă balade românești, e o întrebare care își așteaptă răspunsul.

Și varianta din Buhalnița, culeasă de L. Cireș, are, până la un punct, caracter oicotipal. Aici e vorba de o împărătească care, în două rânduri, fiind însărcinată, s-a rugat lui Dumnezeu ca ce va naște ea, să fie „văzut di toatî lumea". Și a născut mai întâi băiat, pe care Dumnezeu, la vârsta de 12 ani, l-a prefăcut în Soare. Apoi a născut fată, iar când Soarele avea 18 ani, s-a dus la Dumnezeu și i-a spus că dorește s-o ia în căsătorie pe soră-sa. Din acest moment, acțiunea baladei urmează pe aceea a „Nunții Soarelui", apropiindu-se substanțial de varianta cunoscută de la Alecsandri. Am arătat că tema așezării unui copil în locul unde poate fi văzut de toată lumea e prezentă și în legenda din Târzia-NT, ceea ce arată că motivul respectiv din varianta Buhalnița nu are caracter întâmplător, ci se înscrie în tradiția orală.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PARTEA A IV-A

ORIGINEA TEMEI

1. Unitatea tematică a celor două versiuni

Am pus în evidență, în mai multe rânduri, unitatea dintre „Cununia fraților" și „Nunta Soarelui". Repetăm acum că aproape toate motivele principale ale temei sunt comune celor două versiuni: trimiterea fratelui în căutarea altei mirese, refuzul surorii de a se căsători cu fratele ei, construirea scării până la cer și a podului peste mare, împiedicarea cununiei fraților prin intervenția Divinității, în biserică, și sinuciderea surorii. Deosebită e doar măsura în care diferitele motive sunt prezente într-o versiune sau în cealaltă.

Ambele versiuni cuprind însă și motive specifice. Dintre motivele caracteristice „Cununiei fraților", unele sunt nesemnificative pentru cercetarea originii temei și irelevante sub raport cantitativ (furatul cailor, numărarea firelor de iarbă de pe 9 lunci și a firelor de păr de pe nouă junci, colacii giganți etc.), altele sunt de oarecare importanță pentru geneza personajelor („chilia" surorii, opincile de fier și toiagul de oțel etc.). Caracteristică pentru „Nunta Soarelui" e, înainte de toate, ridicarea protagoniștilor la rang de aștri, contactele lor cu Dumnezeu și cu alți sfinți, purtarea Soarelui prin iad și prin rai, precum și contribuția la cosmogonie a albinei și ariciului, care dau un aer arhaic întregului subiect.

Totodată, cele două versiuni își împrumută reciproc unele motive, exemplele cele mai frapante fiind acela al mamei, al nașilor (sau al nuntașilor) cosmici și al reacției icoanelor în biserică, tipice pentru „Cununia fraților", dar care apar, cu o oarecare frecvență și în „Nunta Soarelui". Invers, din „Nunta Soarelui" sunt preluate, cum s-a văzut, mai ales pe cale literară, unele motive în „Cununia fraților".

Unitatea celor două versiuni a fost remarcată și de P. Caraman, care susține că „schema acțiunii lor este aceeași" și că versiunile conțin „o serie de

motive comune, cum sunt în special condițiile puse fratelui de către eroină, spre a împiedica incestuoasa căsătorie"[1].

Rezultă aşadar că cele două versiuni au un trunchi comun, arhaic, şi că ele s-au dezvoltat mai mult sau mai puțin uniform până la un timp. Rămâne să vedem ce a determinat scindarea şi evoluția separată a lor, aşa cum arată cele două versiuni cunoscute azi.

2. „Cununia fraților" – fragment sau subiect cu latențe neexploatate?

Cititorii se vor fi întrebat, probabil, de-a lungul acestei cercetări, cum se explică faptul că, în ciuda marii asemănări a celor două versiuni, finalul lor e atât de diferit. Sintetizăm: „Cununia fraților" se încheie brusc, cu scena din biserică, fără a sugera câtuşi de puțin destinul viitor al protagoniştilor. În numai 18% din variantele acestei versiuni, sora se sinucide prin înec sau e sugerată moartea ei, iar despre soarta fratelui nu aflăm nimic în text. În „Nunta Soarelui", conflictul e rezolvat de însuşi Dumnezeu, dar nu prin moartea vreunuia dintre protagoniști, ci prin ridicarea surorii la alt nivel al existenței, adică prin metamorfozarea ei în Lună, şi prin aşezarea ei la imensă distanță de Soare. Luna devine astfel „perechea" Soarelui, dar nu aşa cum a dorit el, căci orice apropiere între ei rămâne imposibilă pe veci.

Prin urmare, cine compară cele două versiuni poate ajunge la concluzia că variantele „Cununiei fraților" n-ar fi altceva decât fragmente ale „Nunții Soarelui", căci gustul artistic şi mentalitatea omului de azi nu îngăduie ca acțiunea unei balade să se încheie exact în punctul ei culminant. Altfel spus, omul modern aşteaptă să vadă deznodământul conflictului sau măcar să i se sugereze ce s-a întâmplat cu mirii, după eşecul cununiei lor. Ideea că variantele din nord-vest ar fi fragmente ale celor din sud a fost exprimată, oarecum indirect, de doi dintre cei mai renumiți cercetători ai baladei populare româneşti, Gh. Vrabie şi P. Caraman. Mai precis, ei susțin că variantele „Cununiei fraților" ar proveni din „Nunta Soarelui", prin *abandonarea* unora dintre elementele constitutive ale acesteia.

E unica teorie formulată cu privire la originea şi evoluția temei în folclorul românesc. Acceptarea sau respingerea ei se poate face numai în urma unui şir de examene comparative. Trebuie să comparăm:

a) variantele „Cununiei fraților" cu baladele din aceeaşi generație: „Miorița" şi „Meşterul Manole", în formele pe care le cunosc ele în zona de nord-vest;

b) toate aceste balade nord-vestice luate împreună, cu formele aceloraşi cântece narative din partea de sud-est a folclorului românesc;

[1] Caraman, *op. cit.*, p. 403.

c) cele două versiuni românești, respectiv „Cununia fraților" și „Nunta Soarelui", luate împreună cu variantele aceleiași teme din folclorul slavilor de sud.

a) *„Cununia fraților" în comparație cu variantele transilvănene ale „Mioriței" și ale „Meșterului Manole". Cazuri similare în folclorul romanic*

Comparând variantele „Cununiei fraților" cu cele ale „Mioriței" și ale „Meșterului Manole", cunoscute în partea de nord-vest a folclorului românesc, constatăm că toate au înfățișare de „fragmente" sau de opere neterminate. „Miorița" ardelenească se încheie cu testamentul ciobanului, conceput pentru cazul că acesta va fi într-adevăr ucis, dar nu aflăm dacă lucrul s-a petrecut ori nu. „Meșterul Manole" ardelenesc se termină cu sacrificarea soției meșterului și cu creșterea copilului în natura-mamă, dar textul lui nu ne spune nimic despre biserica ridicată prin acest sacrificiu și nici despre soarta meșterului. La fel se întâmplă și cu cele mai multe variante ale „Cununiei fraților": ele se termină cu scena apostrofării preotului, în biserică, asemenea unei pelicule care s-a rupt. Cele în care sora se sinucide, încheie unul dintre destine, despre celălalt nu ne dezvăluie însă nimic.

Din literatura scrisă despre „Miorița" și „Meșterul Manole" în Transilvania, a căror cercetare e mai avansată decât aceea a „Cununiei fraților", aflăm că ele nu sunt considerate nicidecum fragmente provenite din variantele zonei de sud-est a folclorului românesc. Dimpotrivă, ele sunt considerate a fi un nucleu epic, ale cărui valențe poetice n-au fost exploatate în întregime. Acțiunea lor, care conține mai multe elemente în stare latentă, a putut fi dusă mai departe, în variantele din sudul și estul Carpaților, acestea devenind balade poematice de mari dimensiuni. Nucleul arhaic al lor câștigă motive noi: „Miorița" își adaugă motivul nunții cosmice a ciobanului și motivul căutării acestuia de către mama lui; acțiunea „Meșterului Manole" se rotunjește în sud și est cu motivele căutării zidului potrivit pentru dorita fundație, cu acela al lui Negru-Vodă, apoi cu zborul de pe acoperiș al meșterilor și cu tranformarea lor în bolovani, respectiv în fântână; întrucât „Cununia fraților" e o poezie narativă la fel de veche ca cele amintite aici, suntem îndreptățiți să presupunem că ea a devenit „Nunta Soarelui", prin adăugarea călătoriei la cer, prin vizitarea iadului și a raiului și prin atribuirea unui alt destin surorii, acela de corp ceresc, menit să contribuie la înfrumusețarea vieții oamenilor. „Cununia fraților" nu reprezintă așadar un regres în evoluția temei, un fel de pauperizare a ei sub raportul numărului de motive, un punct terminus, cum au susținut Gh. Vrabie și P. Caraman. Dimpotrivă, „Nunta Soarelui" reprezintă o înflorire, adică o îmbogățire din toate punctele de vedere, a „Cununiei fraților". În studiul lui din 1981–1983, I. P. Culianu vedea posibil ca balada „Soarele și Luna" să aibă „its origin in some alchemic or astrologic images showing sexual intercourse between Sun and Moon" (p. 34). Într-adevăr, imaginea unei conjuncții a Soarelui cu Luna circula frecvent în evul mediu. Acesta sau un imbold similar ar putea explica înlocuirea cuplului pământean cu unul ceresc.

Întrebarea dacă mai apropiate de stadiul originar al unei teme epice sunt formele scurte sau cele lungi preocupă lumea ştiinţifică începând din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când Gaston Paris vedea originea eposului medieval francez în cantilene scurte, care au compus mai târziu magnifica operă epică a „Cântării lui Roland". Generaţia care i-a urmat lui Paris credea în fenomenul invers, al existenţei de la început a unui epos închegat, fragmentat mai apoi în scurte cântece lirico-epice care au intrat în oralitate.

Din domeniul eposului medieval problema a fost transpusă în cercetările de folclor. Unii savanţi, printre care Ramón Menéndez Pidal, părintele cercetărilor cu privire la romanţa spaniolă, au constatat că în secolul al XVI-lea sunt atestate „fragmente" de cântece lirico-epice („romanţe"). El consideră că unele dintre acestea sunt „restos únicos de relatos extensos que no sobrevivieron en ninguna parte; torsos, ruinas de una poesía baladística primitiva que no tiene correspondencia ninguna con la baladística posterior que hoy perdura en los diversos países"[2]. Cel mai renumit exemplu îl constituie romanţa „El conde Arnaldos", una dintre capodoperele cântecului epico-liric spaniol, atestată ca atare în secolul al XVI-lea, în numai 5 variante, şi care n-a mai fost consemnată în Spania secolelor ulterioare. Ea se deosebeşte de capodoperele baladei româneşti, „Miorița", „Meşterul Manole" şi „Cununia fraţilor", prin vechimea atestărilor, dar şi prin numărul redus de variante în care e cunoscută. Căci, dacă ale noastre au fost atestate abia în secolul al XIX-lea, ele continuă să dispună de viaţă folclorică şi azi şi sunt cunoscute în sute de variante, dintre care unele sunt scurte, iar altele lungi. Menéndez Pidal consideră că „El conde Arnaldos" e un „fragment", dar o adevărată capodoperă.

Variantele din secolul al XVI-lea ale romanţei spaniole la care ne referim prezintă un tânăr care trece în ziua de Sf. Ioan cu şoimul pe umăr pe malul mării, mergând la vânătoare. Vede venind o galeră, care dorea să tragă la mal; pânzele ei erau de mătase, cordajul de in, iar din interiorul ei răsuna un cântec seducător, care făcea ca peştii să urce din străfunduri la suprafaţa apei, iar păsările să se oprească din zbor, pe catarg, pentru ca să-l asculte. Cântecul răscoleşte profund sufletul voinicului, care cere marinarului să i-l mai cânte o dată, dar acesta răspunde:

– Yo no digo esta canción sino a quien conmigo va[3]
(eu nu zic această cântare decât aceluia care vine cu mine).

---

[2] R. Menéndez Pidal, *Romancero hispánico (hispano-portugués, americano y sefardí). Teoría e historia.* Tomo I. Madrid, 1968, p. 338; Id., *Estudios sobre el romancero.* Madrid, 1973, p. 333–341, 372–373; Id. *Dichtung und Geschichte in Spanien.* Leipzig, 1884, p. 5–43.

[3] Pedro M. Piñero Ramírez, *Romancero.* Madrid, 1999, p. 295–298.

În acest punct, acțiunea se oprește brusc. Nu aflăm cine era marinarul, de ce dorea să tragă la mal, în ce consta vraja cântecului, nu aflăm nici cine era tânărul și dacă acesta a urcat în galeră ori nu. După Menéndez Pidal farmecul acestui text constă însă tocmai în aceea că ne lasă să gândim singuri ce s-a petrecut mai departe.

După trei secole în care nu mai avem nici un document despre această romanță, tocmai pe când specialiștii considerau că ea a dispărut pentru totdeauna din oralitate, la începutul secolului al XX-lea, sunt consemnate însă, ca prin minune, dar nu în Spania, ci în coloniile sefardiților din Maroc (expulzați din Peninsula Iberică în 1492), mai multe variante ale ei. Și nu numai atât, în afară de unele inovații în partea cunoscută a textului, variantele moderne continuă acțiunea din locul unde se oprise în variantele vechi, după cum urmează: tânărul urcă în galeră, adoarme la sunetul dulce al cântecului și se trezește în momentul când marinarii doreau să-l lege în lanțuri. El se împotrivește, spunând că e fecior de însurat și că e fiul regelui Franței și nepot al celui al Portugaliei. Aflând acum identitatea tânărului, marinarii se bucură, căci ei îl căutau de 7 ani, pe mare, și l-au găsit abia acum, din întâmplare. Ajunși acasă, au loc serbări în cinstea revenirii prințului.

Prin urmare, acțiunea se rotunjește în variantele moderne, acestea având un final limpede, fericit, ca într-un basm. Întrebarea este însă: cum se face că toate variantele consemnate în secolul al XVI-lea sunt scurte, „fragmente" în raport cu cele moderne, iar cele înregistrate în secolul al XX-lea sunt toate complete? Credem că textele epice arhaice ne-au parvenit în această formă scurtă, pentru că așa erau ele atunci în uz. Prin urmare, ele sunt numai în aparență fragmente. Le putem considera ca atare numai pentru că gustul nostru artistic e altul decât al omului medieval sau pentru că, între timp, textele au evoluat, având acum variante care duc acțiunea mai departe. Dar s-ar putea ca omul medieval, cu gândire arhaică, populară, și cu altă sensibilitate estetică decât a celui de azi, să nu fi simțit nevoia încheierii unui subiect epic, ci să fi preferat lăsarea lui în suspensie.

Menéndez Pidal scrie: „uno dotado de fino temperamento artístico concibió la canción no dicha como mucho mejor que la canción expresada" (*Estudios sobre el romancero,* p. 339). El apreciază „tales trozos como muestras de un gusto particular, distintivo del antiguo romancero español" (*Romancero hispánico.* I., p. 338). Așadar, Menéndez Pidal observă că la trecerea de la secolul al XV-lea la al XVI-lea se vădește „una fuerte corriente del gusto literario y musical que propendía al fragmento". Nu ne surprinde utilizarea acestui din urmă termen, deoarece știm că autorul operei din care am citat

considera că romanța e rezultatul fragmentării eposului medieval scris. El descrie astfel calea de la scris la oral, ceea ce s-a și întâmplat în unele cazuri. Folclorul românesc ne învață însă să privim lucrurile în evoluția lor spre perfecțiune și să acceptăm ideea că cele mai multe cântece epico-lirice din Europa s-au născut în oralitate.

În această viziune, textele considerate de Menéndez Piddal a fi fragmente sunt, în realitate, nuclee epice cu latențe neexploatate. Altfel spus, e vorba de acțiuni foarte concise, care se pretau la a fi dezvoltate după cum evoluează mentalitatea și gustul literar al oamenilor. Deci: ceea ce ni s-a păstrat din evul mediu ca documente literare scrise reprezintă stadiul în care se găsea cântecul epico-liric în acele secole. Poate că Menéndez Pidal avea dreptate să susțină că romanța „conduce la imaginación hacia un punto culminante del argumento y, abandonándola ante un tajo de abismo impenetrable, la deja lanzar su vuelo a una lejanía ignota, donde se entrevé mucho más de lo que pudiera hallarse en cualquier realidad desplegada ante los ojos". Punem însă la îndoială concluzia după care: „Cualquier desenlace preciso sería un descenso, una caída", concluzie care nu poate fi susținută cu exemplul baladelor românești dintre Carpați si Dunăre, al căror deznodământ reprezintă exploatarea la maximum a latențelor unui nucleu epic.

Dar, cum s-a văzut în cele de mai sus, Menéndez Pidal susține că fenomenul despre care vorbea, acela al existenței ca „fragmente" a cântecului epico-liric în Spania secolului al XVI-lea, *nu are corespondențe în nici o altă literatură populară*. În altă parte relativizează această afirmație, recunoscând că mai există asemenea romanțe „trunchiate" la englezi și la francezi, „pero muy pocas", în raport cu mulțimea de romanțe spaniole (*Romancero hispánico*, I, p. 74-75; cf. și lucrarea aceluiași, *Poesía popular y romancero*. În: Revista de Filología Española 3, 1916, p. 282).

Savantul spaniol nu avea în vedere balada transilvăneană, pe care n-o cunoștea. Noi găsim o paralelă extraordinară între romanța spaniolă din secolul al XVI-lea (poate și de mai târziu) și balada ardeleană, cu toate că, în alte privințe, opiniile noastre diferă de ale lui Menéndez Pidal. Fapt este că, în fond, balada românească din Ardeal nu poate fi considerată ca fragment al celei din sudul țării, după cum romanța spaniolă din secolul al XVI-lea nu poate fi considerată a fi fragment al celei din secolul al XX-lea.

Suntem îndreptățiți să susținem că spaniolul medieval nu ținea să știe cum s-a încheiat romanța despre „El conde Arnaldos", după cum românul putea să cânte „Miorița", fără a ști dacă omorul a avut loc cu adevărat, iar acțiunea din „Meșterul Manole" putea fi considerată încheiată prin ridicarea bisericii, în urma

sacrificării ființei iubite, cum se și întâmplă în Ardeal și în multe versiuni naționale sud-est europene. Nu era neapărată nevoie să apară Negru Vodă, iar meșterii să zboare de pe acoperiș și să se transforme în fântână, respectiv în bolovani. Motivele din urmă, prin care sunt pedepsiți toți meșterii, sunt adaosuri târzii și indică o mentalitate mai evoluată, poate renascentistă. În aceeași situație se află și „Cununia fraților": ea se încheie cu zădărnicirea cununiei – un final logic și suficient de clar, care arată că incestul e prohibit. E tot ce a dorit textul să spună.

Exemple ale unor texte aflate în situații similare s-ar putea da și din alte literaturi populare. Să amintim cazul textului francez intitulat „Belle Aelis", de care s-a ocupat, printre alții, Patrice Coirault[4], cel mai de seamă cercetător al cântecului popular francez de pe la mijlocul secolului al XX-lea. El arată că folclorul poetic și muzical înregistrat în Franța în secolul al XIX-lea și al XX-lea „utilise parfois des affabulations d'origine plus lointaine qu'on n'aurait cru", rădăcinile unora dintre acestea ajungând până în secolul al XIII-lea sau chiar al XII-lea. Așa se întâmplă cu textul amintit aici, care trebuie să fi fost celebru în evul mediu, dar e cunoscut doar prin „fragmente" sau, cum se exprimă Coirault, „sans jamais se réléver tout entière"[5]. E vorba despre o frumoasă fată, care se scoală devreme și coboară în grădină, face un buchet de flori pe care ar vrea să-l trimită iubitului ei. Bele Aaliz (în ortografie medievală) era la vremea ei – spune Coirault – tot atât de celebră ca frumoasa Elena, a grecilor antici, dar „sa chanson n'a montré dans les écrits médiévaux que des cuplets de début". Caracterul incomplet al textului în evul mediu fusese remarcat și de alți cercetători, printre care J. Bédier. Cercetătorul se întreabă ce s-a petrecut în grădină, în afară de faptul că frumoasa a făcut o cunună din cinci trandafiri, dar el nu găsește nici un alt text care să continue firul acțiunii și adaugă: „Les philologues désespèrent de le savoir jamais".

Coirault arată că există mai multe atestări ale textului, dintre care cea mai veche e aceea din Guillaume de Dole (secolul al XII-lea):

> Belle Aliz mainz se leva,
> vesti son corps et para,
> en un vergier s'en entra,
> cinq floretes i trova
> de rose florie...

Cunoscând legile evoluției folclorice, Coirault presupune că textul a suferit, începând din secolul al XII-lea, mai multe modificări și refaceri succesive, dar – spune el – formele mai noi păstrează trăsăturile prototipului lor. Cea dintâi

[4] Patrice Coirault, *Formation de nos chansons folklorique*. [Paris?], Editions du Scarbée, 1953, p. 151–155.

[5] Id., *ibid.*, p. 16.

variantă care ar putea fi considerată completă apare în secolul al XV-lea, iar cele de la începutul secolului al XX-lea încheie acțiunea după gustul omului modern: fata s-a sculat de dimineață, și-a spălat ochii și fața și a intrat în grădina ei, a aflat trei floricele, a cules două și a lăsat una; a vrut să le trimită iubitului ei, dar cine să-i fie mesagerul? Ciocârlia sau eretele? Ciocârlia e ușuratecă, iar eretele e mincinos. Prin urmare, preferă să i le ducă ea însăși. Acțiunea se rotunjește și se explică, iar textul devine un „chant de quête printanière".

S-ar părea așadar că omul medieval se mulțumea să vadă conflictul, pentru a se emoționa. Deznodământul venea oarecum de la sine, în conștiința lui. Prin urmare, nici acțiunea „Mioriței", nici a „Meșterului Manole", nici a „Cununiei fraților" nu aveau nevoie să fie continuate, în mentalitatea (rămasă) arhaică a românilor de la nord și vest de Carpați. În zonele extracarpatice, unde textul a ajuns pe mâna unor creatori profesioniști, lăutarii, acțiunea acestor teme a fost continuată, probabil, într-o perioadă de înflorire culturală și a fost adaptată simțului artistic modern. La fel trebuie să se fi întâmplat și cu romanța despre „El conde Arnaldos" și cu textul francez „Belle Aelis". Toate aceste opere epico-lirice erau pentru omul medieval opere întregi, nu fragmente. Dacă ar fi existat pe atunci și texte „întregi", s-ar fi întâmplat ca cineva să noteze și versuri din a doua parte a narațiunii, dar au fost notate doar versuri din prima parte a textului, deoarece atâta era cântecul. Textele aveau însă latențe care n-au fost exploatate decât mai târziu, ceea ce a dus, regional, la „încheierea" acțiunii.

b) *„Cununia fraților" și „Nunta Soarelui". Vârsta lor.*

Unul dintre criteriile după care putem stabili vârsta baladelor este răspândirea lor geografică. Necesitatea elaborării unui atlas folcloric, formulată încă în primele decenii ale secolului al XX-lea, de către O. Densusianu și Ion Mușlea, a rămas până azi la stadiul unui prea frumos deziderat. Un atlas care să înfățișeze geografia cântecelor epice la români ar putea deveni însă o lucrare capitală a folcloristicii, cu ajutorul căreia s-ar clarifica multe din problemele zonelor culturale pe teritoriul limbii române. S-ar putea vedea astfel cum temele mai noi sunt răspândite pe zone foarte restrânse, pe când cele vechi sunt cunoscute pe tot teritoriul lingvistic român. Spre exemplu, baladele haiducești, specie narativă dintre cele mai recente, circulă pe arii limitate: *Darie* e cunoscut numai în nordul Moldovei, *Pintea Viteazul* numai în Maramureș și zonele învecinate. În schimb, temele cele mai vechi sunt răspândite pe suprafețe foarte întinse: din aria de răspândire a *Meșterului Manole* lipsesc doar unele regiuni mărginașe: Sătmarul, Oașul, Maramureșul, nordul Moldovei, precum și zonele limbii române de peste granițele de est ale României de azi. *Miorița* e răspândită pe suprafețe și mai întinse, dar, după harta întocmită de A. Fochi, e rară în centrul și lipsește din nordul Moldovei, iar despre zonele din estul statului român știm prea puțin. Tema incestului dintre frate și soră cunoaște răspândirea cea mai largă dintre toate cântecele narative românești. Am putea spune că aproape nu

există regiune a limbii române în care să nu fi fost atestată deloc, chiar dacă variantele înregistrate din unele zone nu sunt prea numeroase.

Am văzut că toți cercetătorii de până acum ai temei de care ne ocupăm au susținut vârsta ei excepțională, argumentând cu amestecul de elemente păgâne și creștine din text. Această idee poate fi acum susținută și cu difuziunea ei geografică neîntrecută de nici o altă baladă românească.

Cu totul fascinantă e, în cazul temei noastre, diversitatea formelor ei în interiorul curburii Carpaților, în Bucovina și în afara granițelor de est ale României. Această diversitate, care caracterizează și celelalte balade din stratul cel mai arhaic, e ea însăși semn de mare vechime. A susținut-o și O. Bîrlea, referindu-se la „Miorița" și la „Meșterul Manole"[6]. Impresionantă e, pe de altă parte, unitatea temei în zonele dintre Carpați și Dunăre. Unitatea unei teme e prin ea însăși semn de modernitate. În ceea ce privește funcționalitatea textelor am constatat o mare diversitate atât la vest, cât și la sud și la est de lanțul carpatic.

Cercetările de până acum cu privire la tema noastră au avut în vedere în special variantele dintre Carpați și Dunăre, cele din vestul și din nordul țării fiind considerate – pe nedrept – mai mult sau mai puțin o cantitate neglijabilă. În consecință, problema originii celor două versiuni ale baladei a fost rezolvată, de fiecare dată, în favoarea „Nunții Soarelui". Opiniile lui Gh. Vrabie și P. Caraman converg în a considera că balada s-ar fi născut în afara curburii Carpaților, de unde ar fi migrat spre ținuturile de vest și de nord. Altfel spus, „Nunta Soarelui" ar fi versiunea originară, pe când „Cununia fraților" ar fi, ca să zicem așa, de o vârstă mai tânără. Cei doi respectați cercetători consideră de asemenea că, în drumul ei spre vest, tema și-ar fi pierdut caracterul fantastic-legendar și ar fi suferit un proces de degradare. Să vedem în ce măsură se poate susține o asemenea teză.

Gh. Vrabie își argumentează opinia cu faptul recunoscut că în Transilvania, nu balada, ci colinda e specia lirico-epică mai vie și mai dinamică; el se înscrie în rândul acelor cercetători care consideră că, în Transilvania, specia mai puternică absoarbe temele de baladă. În același timp, după Gh. Vrabie, în zona dunăreană cântecul narativ e o specie vie, deci, aici, tema „Soarele și Luna" își continuă nestingherit existența în forma ei genuină, de baladă. Așadar, apărută în zonele extracarpatice, balada noastră ar fi fost preluată în Transilvania, Maramureș și Bucovina de colinde, prin abandonarea anumitor motive, probabil a celor pe care le-am considerat, mai sus, ca fiind specifice „Nunții Soarelui"; Gh. Vrabie mai susține că, părăsind mediul lăutăresc extracarpatic, balada a intrat în repertoriul femeilor; el lasă să se înțeleagă că acest fapt a produs modificări în text. Am arătat că, într-un studiu mai vechi[7], Vrabie scria că textele ardelene ar fi „o formă degradată a motivului mitic solar, din spațiul dunărean"

---

[6] Ovidiu Bîrlea: *Meșterul Manole*. În: Limbă și literatură, 1973, p. 550.

[7] Gh. Vrabie, *Folclorul la „Tribuna" din Sibiu*. În: Studii și cercetări de istorie literară și folclor 6, 1957, nr. 1–2, p. 225–269.

şi că, în Transilvania, motivul ar fi „schematizat, confuz, cu un sfârşit din alte motive, şi cu accentuată notă moralizatoare, de didactică religioasă", ceea ce ar indica „faza ultimă în care a intrat motivul"[8].

Acest mănunchi de afirmaţii ale lui Gh. Vrabie merită să fie discutate pe rând: părerea, afirmată şi de alţi folclorişti, că în Transilvania baladele se colindă, nu s-a bucurat de o cercetare temeinică până acum. Ca urmare, ideea de mai sus se întemeiază doar pe opinii formulate în trecăt de un cercetător sau altul. E însă o generalizare nejustificată, deoarece temele epice nu se colindă în toată Transilvania. „Cununia fraţilor" o dovedeşte pe deplin: ea se colindă în Ardealul de mijloc şi de nord, dar nu se colindă în sudul Ardealului, cu excepţia Hunedoarei, nici în Oaş, Maramureş ori în Bucovina; în vestul şi estul provinciei (Bihor şi Bistriţa-Năsăud) funcţia temei e instabilă, unele texte având funcţie de colind, altele de cântec. Să adăugăm că numărul baladelor colindate e destul de redus şi că în această situaţie se găsesc *mai ales* teme care aparţin celui mai vechi strat narativ. După ce opinia că, în cazul „Meşterului Manole", colindele conservă formele cel mai arhaice, a început să se impună, Vrabie face o concesie. El susţine: „Ideea ne apare ca foarte preţioasă şi rămâne ca alte cercetări ulterioare, bazate pe un material şi mai bogat, să aducă în sprijinul ei şi alte argumente"[9]. Cu privire la „Mioriţa", Vrabie scrie: „Baladă şi colindă s-au dezvoltat concomitent, în medii folclorice deosebite"[10], ceea ce ni se pare a fi o opinie foarte raţională, credibilă.

Afirmaţia autorului despre „faza ultimă" în care ar fi intrat motivul în Transilvania e contrazisă de numărul deosebit de mare al variantelor care provin din această regiune, multe dintre ele fiind înregistrate chiar în ultima vreme. Prin urmare, nu poate fi vorba de „faza ultimă" a existenţei unei teme câtă vreme circulaţia ei e de-a binelea înfloritoare.

Nici afirmaţia despre finalul variantelor transilvănene, care ar reprezenta un împrumtut din alte balade, nu poate fi susţinută. Vrabie consideră probabil că sinuciderea surorii ar proveni din „Ilincuţa Şandrului", dar am arătat că motivul sinuciderii surorii se află doar într-un număr mic de variante ale „Cununiei fraţilor". S-a putut vedea, în schimb, că prezenţa lui în cadrul

---

[8] Id., *ibid.*, p.238–239.

[9] Vrabie, *Balada*, p. 105. Bazându-se şi pe opinia lui D. Caracostea (D. Caracostea, O. Bîrlea, *Problemele tipologiei folclorice*. Bucureşti, 1971, p. 137), O. Bîrlea (*Meşterul Manole*. În: Limbă şi literatură, 1973, p. 549–550) a susţinut, referindu-se la tema jertfei zidirii, că „fără nici o îndoială", „forma colindă este mai arhaică decât baladele celor două tipuri" şi, prin urmare, afirmă „prioritatea genetică a colindei".

[10] Id., *ibid.*, p. 276.

„Nunții Soarelui" e o regulă. Prin urmare, el nu poate fi considerat nicidecum străin temei noastre.

Gh. Vrabie se înșală și în ceea ce privește „accentuata notă moralizatoare, de didactică religioasă" a „Cununiei fraților", considerată de dânsul tot ca dovadă a destrămării textelor. Dar „Nunta Soarelui" conține mult mai numeroase elemente creștine decât aceasta. După cum am arătat la timpul său, în „Cununia fraților" doar scena din biserică are cu adevărat caracter creștin, pe când în „Nunta Soarelui", numărul elementelor creștine e mult mai mare: are loc vizita Soarelui la Dumnezeu și la alți sfinți, care-l însoțesc în iad și în rai, și însuși Dumnezeu îi preface pe protagoniști în Soare și Lună.

Și P. Caraman exprimă o părere contrară celei a lui Vrabie cu privire la caracterul religios al temei; după el, versiunea de la sud de Carpați „a fost invadată de un mare număr de elemente de proveniență specific creștină"[11]. În același timp, Caraman se apropie însă de opinia lui Vrabie când scrie că versiunea cunoscută la românii din Transilvania, Maramureș și Bucovina ar fi un „derivat din balada Soarelui și Lunii", rezultat din eclipsarea elementului fantastic, printr-un „proces de demitologizare". Renumitul cercetător vorbește de „mutația eroilor principali, care de la rangul de personaje divine s-au coborât la nivelul muritorilor", deoarece „în mai multe regiuni ale țării, vechiul mit al Soarelui și al Lunii nu mai era clar în conștiința poporului". Am văzut însă că mitul Soarelui și al Lunii lipsește cu desăvârșire din Transilvania, mai precis el figurează doar în legende consemnate în câteva localități din sudul acestei provincii (Șicula-AR, Cârnești-HD, Gura Râului-SB), pătrunzând aici din zonele oltene și muntene învecinate, iar legenda înregistrată în Maramureș nu e o creație tradițională, ci una efemeră, recentă.

Ideea după care „Cununia fraților" nu este „decât un alt aspect, mai tardiv" al „Nunții Soarelui" e argumentată de Caraman[12] astfel: „Există dovezi concrete că balada Soarelui și Lunii a circulat pretutindeni pe teritoriul dacoromân", așadar și în zona în care azi e cunoscută „Cununia fraților". Două sunt dovezile cu care își susține Caraman opinia. Mai întâi, varianta publicată de G. Cătană, despre care Caraman scrie că „nu se deosebește deloc de variantele oltene și muntene", or am arătat mai sus că textul publicat de Cătană e, înainte de toate, nesigur din punctul de vedere al autenticității folclorice; în al doilea rând, am demonstrat că autorul colecției de balade bănățene a preluat mai multe versuri din varianta Alecsandri. Opinia lui Caraman, după care între varianta Cătană și cele oltene și muntene nu există deosebiri, ni se pare de neînțeles.

---

[11] Id., *Studii de folclor*. I, p. 383.

[12] *Op. cit.*, p. 404.

Oricine o va citi va constata că, în afara versurilor luate de la Alecsandri, ea e ardeleană[13].

Caraman aduce în sprijinul opiniei sale după care „Nunta Soarelui" ar fi fost cântată cândva pe întreg teritoriul folclorului românesc, şi următoarele trei versuri cu care începe varianta maramureşeană dată la lumină de Al. Ţiplea:

Pă cununa dealului
Merge fata Soarelui
Şi frate-său după ea.

Caraman consideră că această variantă „îmbină unitar" motive din cele două versiuni ale temei, „într-o aşa măsură, încât nu ştim căruia dintre cele două tipuri s-o atribuim!"[14] E inexplicabilă dilema în care s-a găsit P. Caraman când nu se putea decide în care grupă să aşeze textul maramureşean, căci acesta nu cuprinde, în afară de versurile de mai sus, alte motive specifice „Nunţii Soarelui". Dar nici acest grup de versuri nu e specific „Nunţii Soarelui", deoarece, în textul lui Ţiplea, cei care ar fi pe punctul de a săvârşi incestul sunt *copiii* Soarelui şi, câtă vreme nu e vorba de Soare şi Lună, cele trei versuri nu pot fi deduse decât cu foarte multă îngăduinţă din versiunea cunoscută în sudul şi estul României.

Faptul că P. Caraman îşi îndreaptă atenţia spre Maramureş e însă o mişcare inspirată, deoarece nordul extrem al folclorului românesc, adică Maramureşul şi Bucovina, reprezintă zone dintre cele mai interesante ale temei noastre. S-ar putea aduce şi alte argumente care par a susţine opinia cercetătorului ieşean. Într-adevăr, în Maramureşul istoric există şi variante, necercetate de Caraman, în care se spune că cel care s-a îndrăgostit de soră-sa e însuşi astrul zilei, nu fiul acestuia. Aşa sună începutul variantei inedite din Giuleşti:

Pă cununa dealului
Mere sora Soarelui
Mâneči sfinte vânt făcând
Şi de frate-său fugind,

iar variantele din Slatina-Teceu 1 şi 2 încep astfel:

---

[13] De altfel, Caraman (*Op. cit.*, p. 406) a greşit şi în aprecierea după care „într-o variantă din Oltenia [...] Soarele aduce şi el astrele ca nuntaşi la căsătoria lui cu sora sa Luna", susţinând prin aceasta pătrunderea motivelor „Cununiei fraţilor" la sud de Carpaţi. Numai că varianta din colecţia Cărăbiş – nr. 23 în corpusul nostru –, pe care se sprijină afirmaţia, nu este, după cum am arătat mai sus, din Fântânele-DJ. Textul ei e identic cu cele din Maidan-CS, fapt care ne-a obligat s-o înlăturăm din studiul de faţă.

[14] *Op. cit.*, p. 404.

Pă cununa dealului
Mere sora Soarelui,
Soarele cum o vedé
De dânsa tare-i plăcé.

De sora Soarelui e vorba, dar insuficient de clar, şi în varianta din Straja, iar cea inedită până acum, din Vicovu de Sus (A VII), începe cu versurile:

Răsai, sora Soarelui,
Pân-la poarta raiului.

Mai putem adăuga şi varianta din Crasna/Crasnoilsc (A VIII), în care, uimit de cele petrecute în biserică, preotul transformă pe miri în Soare şi Lună, ceea ce apropie textul de „Nunta Soarelui".

S-ar părea prin urmare că, în Maramureş şi Bucovina, ne găsim într-adevăr în faţa unor vestigii din vremea când „Nunta Soarelui" era cunoscută şi în această regiune. Suntem ispitiţi să considerăm că P. Caraman are dreptate şi să aducem, pe lângă variantele citate aici, argumentul de natură teoretică, după care ariile mărginaşe sunt conservatoare, atât în domeniul limbii, cât şi în acela al folclorului. Aşadar ar putea fi vorba de o arie mărginaşă a „Nunţii Soarelui", care cuprinde Bucovina şi Maramureşul.

Numai că argumentele aduse de Caraman şi cele adăugate de noi nu sunt suficiente. Mai întâi, pentru că Bucovina se dovedeşte a fi o regiune de întâlnire a celor două versiuni (A şi B), regiune care preia cu uşurinţă variante ale „Nunţii Soarelui", cu toate că majoritatea textelor cunoscute acolo aparţin versiunii A. În al doilea rând, lectura variantelor din care am citat arată că imaginile la care ne referim sunt adaosuri, lipituri pe corpul unor variante locale. Unele dintre ele par a fi decupări din versiunea „Nunta Soarelui", de care cântăreţii aveau cunoştinţă, pe când restul motivelor cuprinse în acele variante aparţin în totalitate versiunii „Cununia fraţilor". Părerea exprimată de Caraman ar putea fi susţinută cu argumentul despre teoria ariilor mărginaşe numai dacă exemplele pe care ni le oferă învăţatul ieşean, ca şi cele pe care le-am adăugat noi, ar fi convingătoare. Dar nu sunt. Mai multe şanse de convingere are în schimb părerea că în nordul ţării procesul de creaţie în folclor e încă dinamic. O dovedesc mai întâi cele două variante din Talpe-Drăgăneşti-BH şi Cupşeni-MM, apărute prin contopirea versiunilor „Cununia fraţilor" cu „Nunta Soarelui", cea de-a doua fiind cunoscută prin intermediul unui text tipărit. O dovedeşte în al doilea rând Bucovina, unde circulă de asemenea ambele versiuni ale temei. Am amintit aici „Fratele şi sora la stână", înregistrată în Crasna (A VIII), care se încheie cu transformarea mirilor în Soare şi Lună. Din Vicovu de Jos provin variante ale subversiunilor „Îngheţ în miezul verii" (A II) şi „Fratele şi sora la stână" (A VIII), precum şi două

variante, care sunt „re-faceri" ale „Nunții Soarelui" (B III). Din Vatra Dornei a fost înregistrat un text (B II), care, după cum am arătat mai sus, nu e altceva decât o prelucrare a variantei „Soarele și Luna" din colecția tipărită de G. Dem. Teodorescu. Prin urmare, după ceea ce știm în momentul de față, zonele de nord ale folclorului românesc sunt teritorii foarte dinamice, deschise atât împrumuturilor din texte orale ale altor regiuni, cât și din texte tipărite. Acestea ar fi suficiente argumente pentru reluarea în aceste ținuturi a cercetărilor de teren.

c) *Versiunile românești și cele ale slavilor de sud*

Să vedem, în continuare, în ce măsură ne furnizează argumente pentru o opinie sau alta compararea materialului românesc cu cel al popoarelor sud-slave. Nu se poate realiza însă o comparație în detaliu, câtă vreme de la vecinii noștri nu cunoaștem decât puține texte. Ne bazăm așadar pe literatura care ne e accesibilă: A. Strausz[15], M. Braun[16], P. G. Brewster[17], T. Šapkaliska[18], precum și pe lucrări ale specialiștilor români.

Precizăm de la început că în folclorul slavilor de sud nu e cunoscut un cântec referitor la dorința Soarelui de a se căsători cu soră-sa. Se cunoaște însă motivul căsătoriei Soarelui cu o pământeancă. Acesta se realizează în balade și colinde bulgare. Altfel spus, ceea ce am văzut în unele legende moldovene și basarabene în proză, apare la bulgari în formă versificată.

Primul specialist care a adus această temă în discuție a fost românul Gh. Vrabie[19]. El cunoștea baladele și colindele bulgare despre *Căsătoria Soarelui și frumoasa Grozdanka*, în care e vorba despre faptul că Soarele s-a îndrăgostit într-atât de o pământeancă, încât n-a apus timp de trei zile, pentru a o putea privi în continuare. El spune mamei sale că dacă n-o va putea lua de soție, nu va mai răsări atât de luminos ca până atunci. Mama Soarelui se duce la Dumnezeu, pentru a-l întreba cum să ridice la ceruri pe fata iubită de Soare. Răspunsul pe care-l primește este că, în ziua Sf. Gheorghe, vor fi coborâte în curțile fetei mai multe leagăne de aur, că fata se va urca în unul și astfel va fi ridicată la cer. Văzând că Grozdanka e ridicată în leagăn, mama ei o blestemă să fie mută timp de 9 ani și 9 luni. Soarele află conținutul blestemului și așteaptă împlinirea

[15] A. Strausz, *Bulgarische Volksdichtung*. Wien, Leipzig, 1895, p. 143–146.

[16] Maximilian Braun, *Das serbokroatische Heldenlied*. Göttingen, 1961, p. 128–130.

[17] Paul G. Brewster, *The Incest Theme in Folksongs*. Helsinki, 1972 (FFC 212), p. 5–9.

[18] T. Šapkaliska, *Probleme der Katalogisierung der makedonischen Volksballaden mit Inzestthematik*. În: Conrad Laforte (ed.): *Ballades et chansons folkloriques*. [Québec] 1989, p. 301–317.

[19] *Balada populară română*. București, 1966, p. 188–190.

sorocului, după care se căsătorește cu ea. În altă variantă, fata e ridicată la cer, și de atunci se află doi sori pe cer: unul e Soarele și altul e Dobrianca.

Mutenia de care dă dovadă logodnica Soarelui apare și în altă colindă, neluată în considerare de Gh. Vrabie, și anume *Jana und die Sonne*[20]. Aici e vorba de o tânără răpită de mama Soarelui, dar ea devine mută pentru trei ani. Atunci, mama Soarelui aduce acestuia o nouă mireasă, pe Dverdica, dar pe când aceasta frământa aluatul de pâine, Jana se frige la flacăra unei lumânări și e jignită de rivala ei, care zice că ea nu e numai mută, ci și proastă. Atunci, Jana începe să vorbească, iar mama Soarelui o alungă pe Dverdica. Trebuie să subliniem, pe lângă motivul muteniei, și comunitatea de nume a protagonistei – Iana – atât în colinda bulgară, cât și în unele variante ale baladei românești despre „Nunta Soarelui".

Prin urmare, tema textelor bulgare amintite aici e aceeași cu a legendelor românești din Moldova centrală. Cum se face că ea lipsește din regiunile de contact direct dintre români și bulgari, dar apare, în mod insular, în Moldova de Mijloc, rămâne să fie cercetat. Cum am văzut mai sus, în balada românească, motivul leagănelor răsună în două variante, ambele publicate de C. Rădulescu-Codin, una din Vultureşti-AG și cealaltă dintr-o localitate neprecizată, din ținutul Muscelului. Aici, Moș Adam, vrând să vină în ajutorul Soarelui, îi cere să facă trei poduri (de argint, alamă și aur), cu ajutorul cărora soră-sa e ridicată la cer. Podurile ar avea, prin urmare, aceeași funcție ca leagănele. Am arătat că și în varianta din Hârsești, precum și în cea publicată de Popescu-Ciocănel et al., poate fi întrezărit motivul leagănelor: Adam și Soarele merg prin rai și văd „leagăne făcute", dar funcția motivului rămâne incertă. Din cele de mai sus rezultă că textele bulgare constituie singura paralelă cunoscută nouă până acum a legendelor românești din Moldova centrală și ne pot fi de folos pentru înțelegerea acestora din urmă.

Pe de altă parte, folclorul slavilor de sud cunoaște tema incestului dintre frate și soră, dar aceștia nu sunt Soarele și Luna, ci oameni pământeni. Cântecele epice ale slavilor de sud ne înfățișează un crai, care poartă nume diferite, sau pe țarul Dušan al Serbiei, care vrea să ia în căsătorie pe sora lui. Aceasta ar putea fi de acord numai dacă fratele ei ar zidi 300 de fântâni, din care să bea săracii, și ar ridica o biserică în mijlocul mării, cu clopote care să se tragă singure și cu lumânări care să se aprindă fără de mână de om, apoi să întrebe pe toți vlădicii, diaconii și preoții, dacă e permisă nunta între frați. Dintre fețele bisericești chemate să spună dacă e permis să se căsătorească frate cu soră, unii aprobă căsătoria, alții i se împotrivesc. Craiul apelează la legea ordaliilor, aruncându-i pe toți în cuptoare încinse: cei care au dreptate vor rămâne teferi, iar cei care l-au sfătuit în mod mincinos, vor fi arși. Într-adevăr, cei care au aprobat căsătoria, au ars, iar cei care i s-au împotrivit, au fost găsiți nevătămați. Astfel stând lucrurile,

[20] Strausz, *op. cit.*, p. 146–148.

protagoniştii se decid să renunţe la căsătoria lor; câteodată se duc în pustietate, unde trăiesc trei ani în post şi rugăciuni, după care Dumnezeu le-a iertat păcatul.

Observăm că din aceste texte lipseşte cu totul Soarele, proba scării până la cer, motivul vizitării iadului şi raiului, al podului peste mare, al cununiei propriu-zise şi al sinuciderii surorii. Întregul conflict e rezolvat în spirit creştin, protagoniştii supunându-se unei vieţi de martir menită să-i absolve de păcatul cel mare al incestului intenţionat.

A. Fochi, în studiul său referitor la coordonatele sud-est europene ale baladei populare româneşti, compară exclusiv versiunea nord-vestică, deci „Cununia fraţilor", cu variantele bulgare şi sârbeşti ale incestului fratern. El nu ia în discuţie versiunea din zona extracarpatică, desigur pentru că diferenţele dintre „Nunta Soarelui" şi variantele slavilor sunt prea mari[21]. Totuşi, trebuie să arătăm că între versiunile româneşti din sud-est şi cele ale slavilor există câteva motive comune (întrebarea adresată feţelor bisericeşti, dacă e permisă căsătoria între fraţi, construirea bisericii pe mare, săparea fântânilor, numărul mare de preoţi, numele personajului feminin). El are deptate să creadă că acestea nu sunt suficiente pentru a susţine existenţa unei legături genetice directe între „Nunta Soarelui" şi variantele slavilor de sud. Fochi vede versiunea românească a „Cununiei fraţilor" ca aflându-se „în strânsă conexiune cu cea bulgară" şi presupune o origine comună a lor, origine „care poate fi căutată în folclorul bulgar". Dar Fochi nu explică fenomenul originii comune a versiunii din nord-vestul României şi a celei bulgare; totodată el trece sub tăcere faptul că textele dintre Carpaţi şi Dunăre, zonă vecină cu Bulgaria, se situează, ca operă folclorică, la mai mare distanţă de acestea din urmă.

În studiul său amintit mai sus, P. Caraman observă asemănarea tematică dintre balada noastră şi cea sud-slavă despre însurătoarea ţarului Duşan, dar o face exclusiv din perspectiva „Nunţii Soarelui". „Deosebirea esenţială – scrie el – constă în faptul că în balada română ne aflăm exclusiv în sfera mitului, pe când baladele sud-slave au forma lor de expresie pregnant realistă, strămută întreaga acţiune din cer pe pământ". Observaţia e perfect adevărată, dacă avem în vedere exclusiv zona extracarpatică. Dar Caraman nu face şi următorul pas, pe care l-am fi aşteptat, acela de a compara şi versiunea din nordul şi vestul României cu cele slave, deşi afirmă existenţa unor „corespondenţe" între acestea. Dacă ar fi făcut o asemenea comparaţie, Caraman ar fi putut constata nu numai că, în Transilvania şi Bucovina, tema se realizează la nivel terestru, ca în variantele sârbeşti, respectiv bulgare, dar şi că acestea din urmă seamănă mai mult cu cele româneşti din nord-vestul ţării, decât cu cele din Oltenia şi Muntenia, de care sunt mai apropiate geografic. Caraman ar mai fi observat că atât românii

[21] *Coordonate sud-est europene ale baladei populare româneşti.* Bucureşti, 1975, p. 68–72.

transilvăneni, cât şi slavii localizează geografic şi istoric acţiunea cântecului, adică o plasează pe pământ, iar protagoniştii ei sunt oameni reali, ba mai mult, atât la românii din nord-vest, cât şi la slavii de sud, protagonistul e fecior de împărat, respectiv ţar. Formularea lui Caraman, după care „Nunta Soarelui" a fost cunoscută pe tot teritoriul folclorului românesc, iar slavii au preluat această temă de la românii din spaţiul dunărean, ne obligă să punem întrebarea: cum se explică atunci faptul că variantele slavilor nu sunt atât de asemănătoare celor româneşti dintre Carpaţi şi Dunăre, cât celor aflate la mai mare distanţă de ele, adică la nord şi vest de Carpaţi.

*

Teoriile după care cântecul s-ar fi născut în spaţiul dunărean românesc şi ar fi fost preluat pe de o parte de românii din nordul şi vestul ţării, iar pe de alta, de slavii de sud, nu pot fi susţinute. Elementele comune versiunilor româneşti, bulgare şi sârbeşti îndreptăţesc, în schimb, opinia că, la origine, toţi românii, ca şi slavii de sud, au cunoscut scurte povestiri despre dorinţa unui fecior de împărat de a se căsători cu soră-sa. Ele *trebuie să fi existat* şi în perioada convieţuirii româno-slave, când sau slavii au preluat tema de la români sau românii au preluat-o de la slavi, în această configuraţie. Cu vremea, povestirile de care vorbim au dat naştere unui cântec al „Cununiei fraţilor", atât la români, în toate provinciile, cât şi la slavi. Mai târziu a avut loc un proces natural de întinerire a formei arhaice a cântecului, în cadrul căruia românii au preferat Soarele şi Luna în locul protagoniştilor pământeni, iar slavii au adăugat o notă istorică mai pronunţată, făcând mai credibilă acţiunea cântecului, prin desemnarea ca protagonist a ţarului Dušan, unul dintre numele cele mai importante ale istoriei lor[22].

Trecerea, la români, de la faza „fraţilor pământeni" la faza „Soarele şi Luna" a fost înlesnită de mai mulţi factori. Am văzut că în „Nunta Soarelui", sora e pământeancă, iar Soarele se comportă, în cele mai multe variante, ca un fecior de însurat, deci tot ca un pământean. Pe de altă parte, încă în „Cununia fraţilor" poate fi observată o anumită comuniune între cer şi pământ, comuniune care se manifestă în frecventul motiv al nuntaşilor cosmici, Soarelui şi Lunii revenindu-le chiar rolul proeminent de naşi. S-ar părea că trecerea de la motivul nuntaşilor cosmici la motivul mirilor Soare şi Lună nu era prea greu de făcut: după cum ne informează Friedrich S. Krauss[23], la slavii de sud (poate în tot sud-estul Europei) există o specie de cântec nupţial, denumită *Mädchenreigen* (horă de fete), pe care fetele îl intonează la ieşirea miresei din casa părintească sau la intrarea ei în casa mirelui. Aceste cântece povestesc despre căsătoria Lunii. Altfel spus, mireasa e prezentată ca Lună. Krauss scrie mai departe: la nuntă, oaspeţii, dar mai ales demnitarii,

---

[22] Maximilian Braun, *Das serbo-kroatische Heldenlied.* Göttingen, 1961, p. 128–130.
[23] *Südslawischer Mondglaube.* În: Das Ausland 61, 1888, p. 785–787.

primesc nume de alintare (Kosenamen). Numele cel mai obişnuit dat miresei e *Danița*, adică Luceafărul de dimineață; mirele e numit *Sunce* (Soare) sau chiar *Mjesec* (Lună), vătaful e *Svetilj Jovane* (Sf. Ioan), naşul e *Ilie*, iar domnişoara de onoare, *Sv. Marija* (Sf. Maria); Krauss scrie că „prin numele figurat [dat mirilor şi nuntaşilor] întregul discurs metaforic se adaptează sferei înalte a cerului", adică nunta pământeană e transpusă în mediul ceresc. Nu altfel se petrec lucrurile în variantele „Cununiei fraților", în care aştri şi constelații preiau funcții în nunta pământenilor. Pe de altă parte, după cum a arătat R. Pettazzoni, în multe culturi arhaice, domnitorii sunt considerați ca descendenți ai Soarelui[24]. În multe culturi, cuvântul „Soare" a devenit nume de persoană, fenomen atestat şi la românii din zona extracarpatică[25], nume provenind probabil din metafora cu care mamele îşi dezmiardă copiii, iar în romanța spaniolă, soțul îşi alintă soția, în versuri ca acestea:

- Ábreme la puerta, Luna; ábreme la puerta, Sol[26].

Prin urmare, „Cununia fraților" a putut deveni cu vremea, în zonele extracarpatice, „Nunta Soarelui". În acest caz, „Cununia fraților" nu reprezintă o formă degradată a „Nunții Soarelui", ci e faza premergătoare acesteia. Afirmațiile de mai sus despre „degradarea" variantelor munteano-moldovene, prin transferul lor în Transilvania, Maramureş şi Bucovina, ori a „demitologizării" celor dintâi, nu pot fi susținute. De altfel, dacă „Nunta Soarelui" ar fi fost forma inițială la românii dunăreni şi ar fi trecut, pe de o parte, la vest de Carpați, iar pe de alta, la slavi, sau dacă „Nunta Soarelui" ar fi existat peste tot la români, cum presupune P. Caraman, am avea, măcar ici-colo, atât în nordul şi vestul Carpaților, cât şi la slavi, ca protagonişti, Soarele şi Luna.

Compararea variantelor din nord-vestul României cu cele din sud-est ale baladelor „Miorița", „Meşterul Manole", respectiv „Cununia fraților" şi „Nunta Soarelui" duce la concluzia că valoarea literar-filozofică a celor din zona extracarpatică e incontestabil superioară. Dar folcloriştii români, începând cu D. Caracostea, au arătat că, în interiorul curburii Carpaților, „Miorița" şi „Meşterul Manole" reflectă o mentalitate mai arhaică decât în zona dunăreană şi, prin urmare, păstrează stadiul mai apropiat de originea temelor respective. În această viziune, valoarea literar-filozofică ridicată şi bogăția de motive care ne întâmpină în baladele respective la sud şi est de Carpați sunt prin ele însele dovezi de evoluție şi perfecționare.

Faptul că cele trei balade amintite circulă într-o bună parte a Transilvaniei în cadrul colindelor, specie folclorică foarte veche, rituală, dar încă deosebit de

---

[24] *Le Progenie del Sole*. În: Mélanges Henri Grégoire. Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire orientales et slaves 10, 1950, p. 493–500.

[25] N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*. Bucureşti, 1963, p. 372.

[26] Pedro M. Piñero y Virtudes Atero, *Romancero de la tradición moderna*. Sevilla, 1987, p. 151.

vie, nu poate fi privit ca semn de degradare. Fenomenul nu e nici nou şi nici specific folclorului românesc. Am arătat altădată că el e cunoscut şi la alte popoare romanice, în special la spanioli[27]. Nu putem şti dacă temele narative discutate aici au apărut în cadrul colindei, dar, întrucât aceasta e o specie sacră, care nu permite cu uşurinţă modificări de text, se poate susţine că ea conservă textele în forma lor veche. E una dintre explicaţiile pentru care temele epice care se colindă, păstrează formele cele mai arhaice în Transilvania. În zona extracarpatică, unde ele sunt apanajul lăutarilor, adică al unor cântăreţi de profesie, cântecele respective au putut evolua în felul arătat mai sus.

3. Baladă şi creştinism

Mai toţi cercetătorii care au scris despre balada „Soarele şi Luna" au arătat că ea se compune dintr-un aliaj de elemente păgâne şi creştine. S-a insistat cu deosebire asupra călătoriei Soarelui la Dumnezeu şi a trecerii lui prin iad şi prin rai, care sunt motivele creştine cele mai evidente. Dar textele publicate de noi în această carte cuprind multe alte elemente, provenind, unele din Vechiul, altele din Noul Testament, dintre care vom remarca aici câteva.

Am arătat mai sus că motivul *scării până la cer*, prezent într-o măsură diferită în cele două versiuni, provine din sau cel puţin are o paralelă în Vechiul Testament, şi anume în visul lui Iacob, care, în drum spre Haran, a înnoptat într-un loc, unde şi-a pus căpătâi o piatră. „Şi a visat o scară rezemată de pământ, al cărei vârf ajungea până la cer. Îngerii lui Dumnezeu se suiau şi se pogorau pe scara aceea", iar Domnul, care stătea deasupra ei, i-a dăruit pământul pe care era culcat. Iacob i-a pus numele Betel („Casa lui Dumnezeu")[28].

Recitind studiul lui P. Caraman aflăm că pentru dânsul „scara la cer şi podul peste mare sânt un reflex al jocului razelor solare în văzduh ori prin luciul mării, cărora imaginaţia poporului le-a dat o formă plastică de o simetrie ideală, transformându-le în asemenea construcţii monumentale". Folcloristul ieşean e de părere că „a fost poetizat, printr-un proces de sublimare, un foarte cunoscut fenomen natural din peisajul pe care poporul îl are zilnic în faţa ochilor"[29]. Dar

---

[27] Ion Taloş, *Câteva observaţii asupra colindatului şi colindelor la popoarele romanice*. În Limbă şi Literatură, 1999, vol. I, p. 71–91.

[28] *Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, Geneza, 28, 10–22.

[29] *Op. cit.*, p. 385. Poate că P. Caraman avea în vedere curcubeul, care serveşte de cale pe care coboară îngerii pe pământ, pentru a lua apă şi a o duce în cer (cf. Taloş, *Gândirea*, p. 45). În sprijinul interpretării lui Caraman vine varianta din Osica de Sus: Soarele lasă o rază, care „scară se făcea"; şi cea din Gliganu de Sus, în care Luna scoate raze din apă, pe care urcă la cer. Mitul urcării pe razele solare la cer figurează şi în şamanism, cum se va vedea mai jos. Pe de altă parte, curcubeul apare – rar – cu această funcţie şi în literatura vizionară (cf. Dinzelbacher, *Vision und Visionsliteratur im Mittelalter*. Stuttgart 1981, p. 107).

interpretarea lui Caraman e abstractă şi neconvingătoare. Ea convinge cu atât mai puţin cu cât motivul scării de ceară apare de nenumărate ori în colindele româneşti, pe care (mai ales) coboară Dumnezeu, Maica Domnului şi alţi sfinţi[30]. Lucian Blaga ar interpreta acest motiv ca o dovadă a sofianicului, trăsătură a ortodoxiei, pe când fratele din balada noastră urcă spre cer, ceea ce ar putea fi considerată o trăsătură gotică şi catolică[31]. Aceeaşi imagine apare frecvent şi în cântecul zorilor, unde mortul, în drumul lui spre lumea cealaltă, e sfătuit să-şi facă „scară de ceară", cu ajutorul căreia va putea urca în altă lume sau e informat că „la galbinu Soare" este o scară de fier până la cer, pe care şade neagra Somodivă, care scrie păcatele oamenilor[32]. Am văzut totodată că motivul scării poate fi întâlnit şi în basmul popular european şi chiar în povestiri dinafara Europei[33].

Alt element al Vechiului Testament care apare în baladă e *toiagul*. În varianta din Nana, Soarele ameninţă marea cu toiagul, aceasta „se încheagă", iar el o poate trece cu piciorul, pentru a aduce struguri „în basma". Caraman consideră că toiagul „nu e altceva decât faimoasa baghetă magică, atât de des întâlnită în basme"[34]. Această interpretare ar putea fi acceptată numai dacă am omite din discuţie toiagul cu care Moise şi Aaron au făcut minuni în faţa lui Faraon şi cu care Moise a despărţit apele pentru ca poporul său să poată trece Marea Roşie (Exodul 7. 8–13; 14. 1–31). În variantele din Domneşti, Gâşteşti, Sâmbotin şi Clejani, Soarele realizează sarcinile imposibile bătând din toiag, adică el săvârşeşte minuni tot cu toiagul, ca Moise. Şi proba secării Dunării sau a mării pe trei locuri, care apare în unele variante ale „Cununiei fraţilor" (A IV Năsăud jur 1, A VII Maieru), poate fi considerată un ecou al aceloraşi povestiri cu privire la Moise şi la minunile săvârşite de el cu ajutorul toiagului.

Cirezile de vaci, unele grase, iar altele slabe (cunoscute şi basmului european), dar mai ales cele şapte vaci grase şi şapte slabe (Tamaşi-Corbeanca), pe care Soarele le vede în iad şi în rai, nu par străine de visul Faraonului din Egipt, vis pe care Iosif i l-a tălmăcit ca şapte ani de belşug şi şapte de foamete (Facerea 41.1–44).

Unele imagini din legende, dar şi din balade, par a reproduce *expresii din Vechiul* sau *Noul Testament.* Aşa, de pildă, în finalul unor variante, sora decide ca ea să lumineze noaptea, iar Soarele ziua, expresie care apare în Facerea 1.16, unde se spune că Dumnezeu a făcut cei doi mari luminători, „luminătorul cel mai

---

[30] Cf. A. Viciu, 1914, p. 31, 39, 59; Bartók, 1968, p. 326, 395–396; Cireş, p. 48–49.

[31] Lucian Blaga, *Trilogia culturii. Orizont şi stil. Spaţiul mioritic. Geneza metaforei şi sensul culturii.* Bucureşti, 1969, p. 155–161.

[32] M. Kahane, L. Georgescu-Stănculeanu, *Cântecul zorilor şi bradului (Tipologie muzicală).* Bucureşti, 1988, p. 531, 608, 610, 615.

[33] Hedwig von Beit, *op. cit.,* I, p. 57, 110, 250, 575; II, p. 367.

[34] Caraman, *op. cit.*, p. 386.

mare, ca să stăpânească ziua, şi luminătorul cel mai mic ca să stăpânească noaptea" sau că Domnul a făcut „soarele să lumineze ziua" şi „a rânduit luna şi stelele să lumineze noaptea" (Ieremia 31.35), iar în Psalmul 136.8-9 se spune că Domnul a făcut „Soarele, ca să stăpânească ziua", iar „Luna şi stelele, ca să stăpânească noaptea". Versurile despre apocalipsa care va avea loc atunci când se vor întâlni Soarele cu Luna şi când Soarele se va întuneca, iar Luna se va face ca sângele apar în Ioel 2.31, în Apocalipsa lui Ioan 6.12, ca şi în Faptele apostolilor 2. 20. Mai mult, în Psalmul 19.5, Soarele ne este înfăţişat ca mire: „Şi Soarele ca un mire, care iese din odaia lui de nuntă, se aruncă în drumul lui cu bucuria unui viteaz". În sfârşit, în Pildele sau proverbele lui Solomon 2.7–8 şi 4.11,18 găsim îndrumările date fiului său de către un părinte: să meargă pe „alt drum" (expresie pe care am întâlnit-o în variantele Tilişca, Albina, Marian 1, 2), adică pe „cărările neprihănirii".

În mai multe variante ale „Nunţii Soarelui" se insistă asupra identităţii corporale dintre cei doi fraţi. În Orlea 2 avem chiar expresia:

Trupuşorul tău
Parcă este al meu,

care reprezintă o expresie preluată – se pare – direct din Noul Testament. În Evanghelia după Marcu 10.8, vorbindu-se despre desfacerea căsătoriei, se spune: „Şi cei doi vor fi un singur trup", iar în Epistola lui Pavel către Efeseni 5.31 se scrie: „De aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mamă-sa, şi se va lipi de nevastă-sa, şi cei doi vor fi un singur trup". Insistenţa asupra asemănării celor doi protagonişti provine probabil, direct sau indirect, din Biblie.

În Ciuperceni, Malu, Domneşti, Gâşteşti, Clejani, Pătroaia-Vale se spune că sora, care s-a aruncat în mare, a fost înghiţită de o „mreană" sau de un peşte, care au fost prinşi şi li s-a despicat burta, iar eroina a fost scoasă teafără de acolo. Motivul îşi are originea tot în Vechiul Testament, unde Iona fuge din faţa lui Dumnezeu, luând o corabie spre Tars, în loc să meargă la Ninive, unde fusese trimis. O furtună e gata-gata să prăbuşească corabia, punând viaţa corăbierilor în pericol, până când Iona, care înţelege că furtuna are loc din cauza neascultării lui, cere acestora să-l arunce în mare, spre a-şi salva propriile vieţi. „Domnul a trimes un peşte mare să înghită pe Iona, şi Iona a stat în pântecele peştelui trei zile şi trei nopţi". Rugându-se din strâmtoarea în care se afla, „Domnul a vorbit peştelui, şi peştele a vărsat pe Iona pe pământ" (Iona 1.1–17 şi 2.1–10). Motivul înghiţirii şi scuipării afară face parte şi din ritul iniţierii, dar despre aceasta va fi vorba în paragraful următor.

Unii cercetători s-au întrebat cum se face că Soarelui i se deschide poarta raiului de către Moş Adam, când în mitologia creştină aceasta e păzită de Sf.

Petru. Văzând acum numărul elementelor preluate din Vechiul Testament nu se mai justifică uimirea omului modern în fața unui asemenea motiv. Pe lângă Adam mai apare „baba Iova" și Avraam, iar materialele din care trebuie să fie făcută scara și podul sunt familiare Vechiului Testament, unde construcțiile sunt, ca în balada noastră, din fier, argint, aramă sau aur. Cum am arătat în capitolul precedent, în evul mediu, Adam se bucura de mare respect și atractivitate, ceea ce dovedește și prezența lui în opera lui Dante.

Am văzut că, în „Cununia fraților", numele cel mai frecvent al surorii e Solomia (cu variante fonetice). Odinioară, acesta trebuie să fi fost un nume frecvent. Astăzi pare să fi dispărut aproape cu totul, dovadă că nu mai e cunoscut și că unii cântăreți îl redau eufonic prin „soră mie" etc. Dar el e un nume arhaic, prezent în Noul Testament, unde, în Evanghelia după Marcu 15.40 și 16.1, Salome e numită alături de Maria Magdalena și de „Maria, mama lui Iacov cel mic și a lui Iose", printre femeile care, după ziua Sabatului, pe când răsărea soarele, „au cumpărat miresme, ca să se ducă să ungă trupul lui Isus", și au aflat de la înger că Iisus înviase. Se poate susține că Salome din Noul Testament a putut servi la geneza personajului surorii, a cărei religiozitate este de neclintit. S-ar putea explica astfel și motivul „chiliei" și al cârjei de pelerinaj a surorii, motive care apar cu o frecvență destul de ridicată în „Cununia fraților" și s-ar putea susține că, în acele variante, sora e dedicată bisericii.

Noul Testament e reprezentat în „Cununia fraților" și prin „plânsul Maicii Domnului", motiv de o frecvență deosebit de ridicată. În „Nunta Soarelui", Fecioara Maria apare doar arareori, și nu în biserică, în scena cununiei, ci în ceruri. Faptul că Fecioara Maria apare așa de rar în variantele versiunii sud-estice se datorează mai multor cauze. În primul rând, faptului că, în acestea, cununia în biserică e un motiv mai rar, iar în cele în care cununia ar urma să aibă loc, ea eșuează, deoarece sora cere preoților și diaconilor să cânte „de frăție", nu „de cununie". Pe de altă parte, întrucât prin transformarea motivului „frate și soră" în „Soare și Lună", el are implicații cosmogonice, conflictul din biserică nu putea fi rezolvat decât de Dumnezeu, care, văzând din cer cele întâmplate, o salvează pe soră, prefăcând-o în Lună. Sau, poate, cultul Sfintei Maria nu e atât de răspândit la sud de Carpați?

Apariția lui Iisus, ca și a Sf. Petru sau a Sf. Ioan, dar cu o foarte redusă frecvență, în textele noastre, sunt alte elemente ale Noului Testament. Mai frecvent apar personaje ale religiei populare (Moș Crăciun, Sf. Vineri etc.). De altfel, după cum s-a putut vedea în capitolul precedent, creștinismul popular e prezent în baladă în forme foarte asemănătoare cu cele din cântecul zorilor, prin motivele: scara de ceară și toiagul, drumul drept, vămuirea mortului, fântâna cu apă sălcină, chilia de tămâie, podul de trecere dintr-o lume într-alta.

Interesante sunt de asemenea numeroasele simboluri creştine. Unul dintre cele mai importante e podul de ceară cu stâlpi de tămâie, ca şi biserica de ceară, preoţii şi diaconii, trăsura şi vizitiii tot de ceară. Pentru iertarea marelui păcat al incestului, ca şi al sinuciderii, e nevoie de o mare cantitate de ceară. Ca material care se topeşte la căldură, ceara are funcţia de a înlesni sinuciderea surorii, dar în acelaşi timp şi pe aceea de a contribui la iertarea păcatelor celor doi protagonişti, albina însăşi fiind singura insectă plăcută lui Dumnezeu; fumul de tămâie, care s-ar degaja din stâlpii podului, are funcţia de a împiedica pe diavol să intre în posesia sufletelor lor. În această interpretare balada creează o atmosferă încărcată de miros de lumânări aprinse şi de tămâie, podul devenind o adevărată catedrală.

Să nu pierdem din vedere via şi vinul, cu valorile simbolice pe care le-am amintit mai sus, dar la care pot fi adăugate şi altele, mai ales din legendele călugăreşti, care nu s-au bucurat de atenţie în folcloristica românească. Ne vine în ajutor L. Blaga, care rezumă legenda viţei de vie de pe zidul bisericii principale a mănăstirii Chiliandari de pe muntele Atos: butucul cu puternice ramificaţii n-a fost plantat de nimeni; el a răsărit, ca prin minune, din mormântul sfântului Simion, întemeietorul mănăstirii, iar consumul strugurilor pe care-i produce acesta, fac ca femeile sterile să rămână însărcinate, iar copiii pe care-i nasc, să se simtă irezistibil atraşi de viaţa monahală şi de lumina spiritului[35].

Această legendă aminteşte de conotaţiile religioase ale viei din varianta Picleu (A I), unde via e cultivată de însuşi Dumnezeu. Via apare în Vechiul Testament ca simbol al femeii: „Nevastă-ta este ca o viţă roditoare înlăuntrul casei tale" (Psamul 128.3) sau: „Maică-ta, ca şi tine, era ca o vie sădită lângă ape. Era roditoare şi încărcată de mlădiţe, din pricina belşugului apelor" (Ezechiel 19.10). În Noul Testament Iisus însuşi se identifică cu via, iar Dumnezeu e vierul: „Eu sunt adevărata viţă, şi Tatăl Meu este vierul" – spune Iisus (Ioan 15.1). În artă, via e arborele vieţii, iar strugurii sunt simbol al suferinţei şi al speranţei în fericire pe lumea cealaltă[36]; cum s-a văzut mai sus, în balada românească despre „logodnicii nefericiţi" răsare vie din mormântul fetei care s-a sinucis pentru că părinţii nu i-au permis să se căsătorească cu cel pe care-l iubea. Sintetizând, putem spune că via pe care o doreşte sora pe mare, dar mai ales vinul produs de ea, are, pe lângă caracterul de probă imposibilă şi de rit iniţiatic, un buchet de funcţii şi simboluri creştine, cunoscute culturii orale, vinul fiind folosit, înainte de toate, pentru cuminecare.

---

[35] Blaga, *op. cit.*, p. 138.

[36] *Wörterbuch der Symbolik*. Unter Mitarbeit zahlreicher Fachwissenschaftler herausgegeben von Manfred Lurker. Zweite, erweiterte Auflage. Stuttgart, 1983, p.758–759.

Textele cercetate aici conţin aşadar numeroase elemente biblice. Inclusiv vocabularul (Soare *luminate*, trupuşor *făr' de păcate* sau *fără prihană* etc.) e în bună măsură biblic, fapt care ar veni în sprijinul ideii exprimate de Gh. Vrabie că textul lasă să se întrevadă contribuţia vreunui călugăr la crearea acestei opere[37].

Viaţa monahală pare să fi lăsat unele urme, chiar dacă acestea sunt destul de neclare, în textele noastre. În „Cununia fraţilor" apare motivul peţitorului călugăr ori diecel (A I Popeni, Crucişor, Giurtelec 1, 2, Hideaga, Corni 2, Oarţa de Sus, Sălsig, Ulmeni), ceea ce ne face să ne îndreptăm privirea pentru o clipă spre viaţa din mănăstiri, care a marcat atât de puternic evul mediu, supranumit şi „evul credinţei" („das Zeitalter des Glaubens"). Episodul trecerii Soarelui prin iad şi prin rai trebuie să fi fost influenţat de cultura monastică medievală. Într-adevăr, încă de prin secolul al VI-lea, începând cu episcopul Gregor din Tours, şi, cu frecvenţă diferită, până prin secolul al XV-lea, înfloreşte specia literară a „viziunilor" din lumea cealaltă[38]. Protagonistul acestei literaturi vizionare e un *homo viator*, care ajunge în rai sau în iad, însoţit de un sfânt, de obicei de îngerul lui. El pătrunde în lumea de dincolo, nevăzută de omul de rând, pe podul „încercării", şi ia contact cu morţii cunoscuţi lui, vede şi se adapă din izvorul cu apă vie, are contact, uneori indirect, cu Divinitatea. Au avut asemenea viziuni în special eremiţi, călugăriţe şi călugări, dar şi soldaţi, ţărani sau scriitori mistici etc., care şi-au povestit *trăirile* avute, în somn sau în extaz, pe lumea cealaltă. Una dintre cele mai vechi povestiri de acest fel poate fi găsită în „Historia Francorum" (578–593), datorată episcopului Gregor din Tours, în care e narată, printre altele, povestirea trăită în anul 583 de o călugăriţă anonimă de la mănăstirea Sfânta Cruce, lângă Poitiers.

Ca şi în balada noastră, călătorul pe lumea cealaltă vede lucruri stranii, necunoscute lui, ceea ce-l face să-şi întrebe mereu însoţitorul, ce sunt acelea, iar însoţitorul lui, familiarizat cu această lume, în care apar uneori imagini foarte concrete, alteori simbolice, dă răspunsuri la întrebările lui. Ca şi balada noastră, literatura viziunilor prezintă mai în detaliu iadul decât raiul. În iad, călătorul vede grupuri de păcătoşi, orânduiţi după natura păcatelor săvârşite: aroganţii şi trufaşii, ucigaşii, curvarii, înşelătorii, cei care au jurat strâmb, clerici de diferite grade, inclusiv episcopi, suferă chinuri veşnice pentru necredinţa şi păcatele lor. În rai văd dimpotrivă îngeri, diferiţi sfinţi, pe Fecioara Maria şi pe Iisus, întregul

---

[37] Vrabie, *Das Motiv der Hochzeit...*, p. 130.

[38] O bună sursă de informare asupra acestei literaturi oferă *Mittelalterliche Visionsliteratur. Eine Anthologie.* Ausgewählt, übersetzt, eingeleitet und kommentiert von Peter Dinzelbacher. Darmastadt, 1989; Peter Dinzelbacher, *Vision und Visionsliteratur im Mittelalter*. Stuttgart, 1981.

Ierusalim ceresc, copaci minunați, florile cele mai frumoase și mai plăcut mirositoare, totul e lumină și strălucire. Uneori găsim în aceste *viziuni* paralele ale unor imagini și motive cunoscute din balada noastră; cea mai mare frecvență o are imaginea podului care unește lumile; călătorul ajunge în fața lui Dumnezeu așezat pe tronul ceresc, și, culcat la pământ, cere iertarea păcatelor; apare și palatul ridicat în aer (vezi variantele din Maidan) și motivul luminii strălucitoare a Paradisului; o mulțime de alte motive dovedesc doar o vagă asemănare cu cele din balada noastră: fântâna, ca loc al morții, porumbeii albi, ape care se separă, făcând posibilă trecerea călătorului de cealaltă parte etc.

Din cele arătate aici rezultă că singura influență livrescă certă asupra textului folcloric care ne preocupă e datorată Sfintei Scripturi. Dar poate că nici ea n-a fost exercitată totdeauna direct, ci prin intermediari orali. Tot pe cale orală trebuie să fi venit și motive ale literaturii vizionare din evul mediu. Căci credința fermă în miracole și dorința de cunoaștere a lumii de dincolo, stimulate puternic de biserica creștină, puseseră stăpânire pe omul medieval de pretutindeni. Asemenea trăiri și viziuni au fost povestite cu siguranță și la români, în toate straturile societății, ele îmbogățind mereu cu elemente noi și confirmând, asemenea cărții populare despre „Călătoria Maicii Domnului la iad", cele narate în episodul respectiv al cântecului epic.

4. Baladă și inițiere

Am văzut că cele două versiuni ale baladei de care ne ocupăm includ un anumit număr de motive care provin din alte texte folclorice, și anume din basme și legende, din alte balade și din colinde, din lirica populară, din poezia funebră, din folclorul păgân și din cel creștin. Fondul baladei îl constituie însă ritul inițierii în combinație cu tabú-ul incestului.

În variantele subversiunii A I, fratele și sora sunt oameni ca oricare alții și locuiesc împreună cu mama lor; ca în atâtea alte opere epice, tatăl protagoniștilor e aproape inexistent în text. În consecință, mama are dreptul de a decide cu cine să se căsătorească fiecare, cauză pentru care voinicul cere mamei lui să-i îngăduie căsătoria cu soră-sa; în celelalte variante ale versiunii A, ca și în versiunea B, în care mama nu participă la acțiune, fratele propune cununia direct surorii lui. În versiunea B, comportamentul Soarelui nu diferă de acela al unui tânăr pământean, doar că aici, sora își trimite fratele în ceruri, pentru a obține încuviințarea lui Dumnezeu, ca a unui părinte.

În ambele versiuni, vrând să frâneze pornirile instinctuale ale fiului sau fratelui, cele două femei îl supun unor probe inițiatice, fază prin care trece fiecare fecior înainte de căsătorie. Numai că probele la care e supus protagonistul nostru sunt gândite astfel, încât să constituie dovezi ale ne-inițierii lui, ca

planurile lui matrimoniale să eşueze de la sine. Dorinţa de a încălca o prescripţie de ordin religios e respinsă numai la începutul acţiunii cu un argument de aceeaşi natură, atunci când ele spun peţitorului că nu e permisă cununia dintre fraţi şi-l trimit să-şi caute mireasă în altă parte. În continuare, mama şi sora încearcă să se eschiveze de la îndeplinirea dorinţei de incest, prin manipularea ritului iniţierii. Teoretic s-ar putea presupune că manipularea ar fi reuşit, dacă îndrăgostitul nu s-ar fi mobilizat într-atât, încât, până la urmă, să rezulte că dispune de capacităţi ieşite din comun, realizând tot ceea ce i s-a cerut.

În zona dunăreană apare o probă iniţiatică în plus. Aici, Soarele ajunge în cer şi e condus de către Dumnezeu, de Adam, de Moş Crăciun ori de îngeri prin iad şi prin rai, pentru a lua cunoştinţă de suferinţele pe care i le-ar aduce căsătoria cu soră-sa şi de bucuriile pe care i le-ar procura renunţarea la această căsătorie. Dar Soarele eşuează, el alegând modelul fericirii pământene, de scurtă durată, în defavoarea celei cereşti, care e veşnică.

Atât „Cununia fraţilor", cât şi „Nunta Soarelui" reflectă pas cu pas faza ultimă a ritului iniţierii, s-ar putea spune, faza postiniţiatică, prin care un tânăr dovedeşte că e îndreptăţit să-şi întemeieze o familie. Cele două versiuni ale baladei ne oferă un vast catalog al calităţilor pe care trebuie să le aibă orice tânăr iniţiat.

Demult uitat în Europa, ritul iniţierii ne este cunoscut mai ales datorită muncii etnologilor, care au adunat informaţii de teren din aşa-zisele „ţări de peste mări"[39], unde iniţierea continua să fie un fenomen viu, dar şi a basmologilor, care au descoperit încriptări ale lui în basmul fantastic european. Vladimir Propp arată că multe motive şi simboluri pe care le găsim în basmul fantastic, pot fi explicate doar ca urme ale vechiului rit al iniţierii[40]. În folclorul românesc se lasă aşteptat un studiu cuprinzător asupra iniţierii, cu toate că cercetători ca R. Wolfram[41], M. Eliade[42] O. Bîrlea[43], Traian Herseni[44], Al. I. Amzulescu[45], A. Oişteanu[46], M. Brătulescu[47], I. H. Ciubotaru[48] ş.a. au adus contribuţii valoroase la studierea ei.

---

[39] Arnold van Gennep, *Riturile de trecere*. Iaşi, 1996.

[40] *Rădăcinile istorice ale basmului fantastic*. Bucureşti, 1973.

[41] *Zur Frage des Männerhauses in Europa*. În: Ethnologica 3, 1956, p. 74–75 (se referă şi la colindătorii din Drăguş).

[42] *Initiation, rites, sociétés secrètes. Naissances mystiques. Essai sur quelques types d'initiation*. Paris, 1959.

[43] *Mică enciclopedie a poveştilor româneşti*. Bucureşti, 1976, p. 310–323, 331–337.

[44] *Forme străvechi de cultură poporană românească*. Cluj-Napoca, 1977.

[45] *Noi observaţii despre Mioriţa – colind*. În: Revista de etnografie şi folclor 24, 1979, nr. 1, p. 53–61.

[46] Andrei Oişteanu, *Grădina de dincolo. Zoosophia*. Cluj-Napoca, 1980.

[47] *Colinda românească. The Romanian Colinda (Winter-Solstice Songs)*. Bucureşti, 1981, p. 48–52.

[48] *Catolicii din Moldova. Universul culturii populare*. Iaşi, 2002, p. 41–140.

Fapt sigur este că pretutindeni în lume, într-un trecut mai mult sau mai puțin îndepărtat, tineretul, atât băieții, cât și fetele, în perioada pubertății, era supus inițierii. Bărbații erau inițiați în așa-numita „casă a bărbaților", o casă în pădure, în care băieții puberi sau adolescenți erau izolați de familiile lor, pentru o perioadă mai lungă sau mai scurtă. Ei erau încredințați unor „inițiatori", care-i pregăteau pentru a deveni bărbați, respectiv, le transferau cunoștințele trebuincioase în vederea întemeierii unei familii. Tinerii învățau să-și procure hrana, cu ajutorul vânătoarei, însușeau noțiuni morale și religioase, de magie, deprindeau diverse munci, învățau comportamentul social și sexual, istoria tribului, dansurile cu măști etc. Ei erau deprinși de asemenea să păstreze secretele activităților din casa bărbaților și erau supuși unor probe de forță, ba erau chinuiți, pentru a învăța să suporte durerea și li se inducea ideea că ar fi fost morți temporar și că ar fi inviat, dispunând acum de însușiri miraculoase.

În balada de care ne ocupăm, tabú-ul incestului pare special ales pentru a justifica supunerea tânărului, fie el pământean sau celest, la mereu alte și alte probe inițiatice. Primul lucru pe care trebuie să-l realizeze protagonistul baladei e acela de a străbate distanțe imense pentru a-și căuta „potriva" în afara familiei. El trebuie să înconjoare țara și cetatea ori să parcurgă țările cruciș și curmeziș, chiar tot universul. În Picleu, Retiș și Ardeal 7 (A I), în Voloca (A IV), Giulești, Șieu, Maramureș 3 (A VII), ca și în Dobra (A Varia 1), în legenda din Gura Râului și în varianta Dogariu (B I), în Bârloaga, Păucinești 2 și Dăbuleni (B II) apare motivul opincilor de fier și al toiagului de oțel. Protagonistul baladei noastre trebuie să-și caute potriva – *Anima*, ar spune Hedwig von Beit – după modelul soției care și-a pierdut soțul, din cel mai cunoscut basm european, acela al lui „Amor și Psyche" (AaTh 425), până când va rupe opincile de fier și va toci bastonul de oțel[49]. Numai că în basm soția își regăsește soțul la capătul unei îndelungi călătorii, pe când, în baladă, tânărul supus probei de inițiere se întoarce acasă fără rezultat. Și într-un caz și într-altul folosirea până la distrugerea definitivă a opincilor sau a altor încălțăminte măsoară durata și suferința autoimpuse pentru găsirea soțului sau a soției pierdute, respectiv pentru găsirea unei mirese. Încă din acel moment se poate observa că psihicul protagonistului e lipsit de una dintre calitățile esențiale, și anume raționalitatea, frica de a nu săvârși un lucru nepermis. Răspândirea pe suprafețe imense a acestui motiv în folclorul european vorbește de la sine despre arhaicitatea lui.

În faza următoare, în baladă, voinicul trebuie să dovedească *pricepere de constructor.* I se cere mai întâi să construiască o scară, spre a putea urca la cer pentru a chema Soarele și Luna ca nași (versiunea A) ori pentru a cere din partea lui Dumnezeu încuviințarea de a se căsători cu soră-sa (Versiunea B). Ideea de a

[49] Kurt Ranke, *Abtragen der Schuhe*. În: Enzyklopädie des Märchens 1, 1977, s.v.; cf. și J.-Ö. Swahn, *The Tale of Cupid and Psyche...*, p. 242–243.

urca la cer şi de a vorbi cu Dumnezeu e foarte răspândită în miturile şi în riturile de iniţiere ale mai multor religii, după cum arată Mircea Eliade[50]. În unele dintre acestea, urcarea la cer se face prin căţărarea pe un stâlp sau pe un copac, în altele, pe o scară. Motivul scării dintre cer şi pământ e cercetat de Eliade[51] mai pe larg în cadrul şamanismului, unde sufletul mortului urcă la cer sau coboară în lumea subpământeană cu ajutorul unei scări. Uneori, sufletul mortului urcă pe razele solare sau ale curcubeului – poate că opinia amintită a lui P. Caraman a fost influenţată de acest mit –, sau se serveşte de un copac sau de o funie. Suntem surprinşi că Eliade nu se referă şi la imaginea din balada noastră, mai ales că ea ar fi putut constitui un argument în plus la formularea teoriei cu privire la centrul lumii, ca loc de comunicare a omului cu Divinitatea.

În cer e pusă la încercare credinţa, frica, inteligenţa şi mai ales capacitatea Soarelui de a-şi domina instinctele, atunci când e întrebat dacă preferă iadul sau raiul. El eşuează până la urmă ca ne-iniţiat în domeniul stărilor sufleteşti. Căci el refuză bucuriile eterne ale raiului în favoarea chinurilor veşnice ale iadului, din dorinţa de a-şi satisface pasiunea erotică. E pentru a doua oară când se poate observa – încă mai evident – că personalitatea lui e scindată: el dispune de calităţi fizice şi intelectuale extraordinare, dar nu e stăpânul propriilor porniri erotice.

Cum cerul refuză împlinirea dorinţei lui, Soarele trebuie să construiască un pod peste mare[52], la capătul căruia să ridice o biserică, respectiv o mănăstire, cu mai multe altare, în vederea cununiei. În baladă se cere, ca şi în basm, ca podul să fie împodobit cu pomi şi păsări de aur, se mai cere o biserică de ceară cu mulţi preoţi, o şosea de aur şi de argint (în basm, protagonistului i se pretinde să construiască trei poduri: unul de aramă, altul de argint, iar al treilea de aur, ca şi „o cloţă cu 14 pui de aur"), toate în decursul unei singure nopţi[53]. Şi motivul specific variantelor din Maidan, după care Soarelui i se cere să zidească o mănăstire „în aer spânzurată", e tot un motiv iniţiatic, ca în basmul românesc, unde eroul trebuie să ridice „o pereche de case în văzduh, care să se mute după soare"[54].

---

[50] *Traité d'histoire des religions.* Paris, 1964, p. 94–98; Id. *Ewige Bilder und Sinnbilder. Vom unvergänglichen menschlichen Seelenraum.* Olten, Freiburg, 1958, p. 56–62; Id. *Das Mysterium der Wiedergeburt. Versuch über einige Initiationstypen.* Frankfurt am Main, 1988, p. 41, 46, 138–143.

[51] *Schamanismus und archaische Ekstasetechnik.* Frankfurt am Main 1975, p. 449–456 şi passim; cf. şi Mihály Hoppál, *Teatro cosmico. Simboli e miti degli sciamani siberiani.* Milano, Budapest, 2002.

[52] Construirea podului peste mare face parte dintre „sarcinile imposibile" pe care le are de îndeplinit eroul basmului „Fuga magică" (AaTh. 313), cf. P. Delarue, *Le conte populaire français.* I. Paris, 1957, p. 204.

[53] Cf. O. Bîrlea, *Mică enciclopedie a poveştilor româneşti.* Bucureşti, 1976, p. 315. L. Şăineanu, *Basmele române.* Bucureşti, 1978, p. 731 s.v. *pod.*

[54] Bîrlea, *op. cit.*, p. 316. Şăineanu, *op. cit.*, p. 172. Merită să facem trimitere şi la comentariul lui L. Blaga, cu privire la celebra biserică romană din Constantinopol, Agia Sofia, care „atârnă în spaţiu, de sus în jos, legată de un fir invizibil de cer" (Blaga, *op. cit.*, p. 158).

Materialul din care trebuie ridicată construcția e menit să îngreuieze și mai mult realizarea lucrărilor. Scara trebuie să fie de piele, de os[55], de abanos ori chiar de lumânări (Sadova, Surduleşti, Dorobanțu 1, 2, Scornicești, Tilișca, Muscel, Albina, Marian 1, 2), iar podul trebuie să fie de fier, aramă, aur sau ceară, stâlpii să fie de tămâie și toată lucrarea trebuie să aibă dimensiuni extraordinare: în „Cununia fraților" e vorba de un pod peste vamă sau peste pământ, iar în „Nunta Soarelui" de unul peste mare. Protagonistul reușește să construiască scara și podul fără efort fizic (doar în Alexandrovăț, Soarele prelucrează fierul cu căldura razelor lui, devenind un fel de făurar), de cele mai multe ori numai cu gândul, fapt care dovedește că el are puteri magice; alteori plesnește din bici ori sună din bucium, adunându-și ajutoarele, ca în basmul despre animalele recunoscătoare (AaTh 554): albinele îi aduc ceara necesară pentru ridicarea podului (Dideşti), iar „idolii" sau „ghipiții", îi realizează lucrarea pe timpul nopții (Alexandrovăț, Mocrani). Și Soarele realizează lucrările noaptea, până la revărsarea zorilor, chiar „pe inima goală" (Mocrani, Păucinești 2, Lacu Sărat, Coita), asemenea protagonistului din basm supus probelor inițiatice, care deprinde puteri supranaturale în conlucrare cu forțe obscure (AaTh 325).

Am arătat mai sus că simbolistica podului în literaturile populare e deosebit de complexă. Una din funcțiile originare ale lui este aceea de a înlesni trecerea în lumea de dincolo; în balada noastră, podul e mijlocul de trecere a miresei în neființă. Trebuie să arătăm însă că azi, în multe variante, funcția aceasta rămâne neclară, motivul fiind orb. Mai puțin în versiunea A, dar destul de frecvent în B, funcția podului e una ascunsă: mireasa își motivează cererea de a fi construit podul cu dorința de a putea ajunge la biserică, pentru cununie. În realitate însă, ea îl dorește în scopul sinuciderii.

Unii cântăreți moderni ai baladei încearcă să atribuie podului altă funcție decât cea originară. În cadrul „Cununiei fraților", el ar trebui să fie ridicat spre binele altora, și anume: pentru ca pe el să poată trece cătanele (Leşu 1, 3), cel fără mamă sau cel necăjit (Trestia, Voivodeni, Someşeni), fapt care reprezintă o funcție caritativă, menită să aducă iertarea păcatelor. Alteori, funcția podului devine banală, adică sora dorește să poată trece fără să plătească vama podului (Vingard). Puțin reușită e funcția podului și în cele două variante din Slatina-Teceu, unde acesta ar trebui să fie de aur, pentru ca trecerea mirilor spre cununie să nu fie auzită de părinți. Și în „Nunta Soarelui" apar unele modificări de funcție, prozaice și fără relevanță din punct de vedere statistic: podul ar urma să servească la trecerea convoiului nupțial în Bulgaria (Desa 1) sau la o plimbare,

[55] Pentru motivul scării de os, cf. Șăineanu, *op. cit.*, p. 639; P. Delarue, *op. cit.*, p. 205.

uneori peste Dunăre (legenda podului lui Traian sau balada din Izvoru de Sus, Gliganu de Sus, Mărgineni, Capaclia, Burada).

Podul, ca şi biserica, preoţii, vlădicii, grămăticii etc., în număr de până la 100 sau chiar mai mult, ar trebui să fie de ceară. Ca multe alte motive ale baladei noastre, şi acesta are mai multe funcţii. O interpretare strict raţională ar sugera speranţa surorii că fratele ei nu va putea procura imensa cantitate de material de construcţie. Mai importantă decât interpretarea raţională e însă cea religioasă, care ne arată că sora, care, mental, se află totdeauna cu câţiva paşi înaintea fratelui, şi-a propus să se sinucidă. Într-adevăr, ea ştie că, pe pod, va cere Soarelui să-şi arate puterea razelor (Dăbuleni, Şuica) şi că acesta va considera că a sosit momentul pentru dovedirea bărbăţiei lui, dând maximum de căldură şi topind întreaga construcţie. Cerinţa ca podul să fie de ceară, iar stâlpii de tămâie mai are însă o funcţie tăinuită, aceea de a asigura mântuirea sufletului sinucigaşei. Ceara ţine locul lumânărilor aprinse în biserică întru pomenirea morţilor, iar fumul pe care-l vor produce stâlpii de tămâie, aprinşi de căldura razelor solare, are menirea de a împiedica forţele răului să răpească sufletul eroinei.

Podul trebuie să aibă şi alte caracteristici: pe marginile lui să fie plantaţi pomi cu frunze de aur, în ei să se afle cuiburi cu păsări de aur, care să cânte jalea fetei silite să-l ia pe fratele ei de bărbat; alteori, pomii ar trebui să fie sudici (naramze, lămâi etc.) şi ar avea o funcţie caritabilă, fructele lor urmând să facă bucurie copiilor, fie ca pârgă, în ziua Sf. Maria[56], fie ca răsplată pentru colindat la Anul Nou (Bârloaga, Alexandrovăţ). Tot pe pod trebuie să fie plantată o vie cu struguri moi şi dulci (Alexandrovăţ, Milcov, Smeura, Domneşti, Gâşteşti, Tătărăştii de Sus). S-a văzut că în Bălenii Români, Soarele porunceşte lui Iuda să planteze via pe mare, iar în Nana ameninţă marea cu toiagul, ca Moise, pentru a o putea trece şi a aduce strugurii „în basma". Că via face parte din ritul iniţierii ne conving basmele în care candidatul la mâna fetei de împărat trebuie să facă, în cursul unei singure nopţi, dintr-un munte un şes, să planteze vie şi să aducă împăratului, în zori, struguri copţi sau must[57].

Pentru ca sarcina de constructor să fie şi mai dificilă, pe pod ar trebui să fie zidită şi o fântână, a cărei funcţie tăinuită e tot înlesnirea sinuciderii. Dar şi fântâna e un simbol creştin: cui pune să fie zidită o fântână, îi vor fi deschise porţile raiului, iar însetaţii îl vor pomeni veşnic în rugăciunile lor; mai mult, Dumnezeu va ierta şi păcatele neamurilor lui[58].

Vocaţie de constructor trebuie să dovedească mirele şi în alte cazuri: în „Cununia fraţilor", el ar trebui să zidească o moară sub fereastră, care să macine

---

[56] Taloş, *Gândirea,* s.v. Mărul şi merele.

[57] Bîrlea, *Mică enciclopedie,* p.331.

[58] Taloş, *Gândirea*, s. v. Fântâna.

făina-n casă (A II Săcel), o moară de aramă, care să macine fără vamă (A VII Maramureş 1, 2; A IX Cupşeni), trei mori pe sub pământ, care să macine argint, sau să zidească din pietre scumpe o fântână în vârf de munte, din care să curgă apa-n curte (A II Rodna 2; A IV Năsăud jur 1). Toate acestea sunt însă evoluţii târzii ale motivului şi nu au relevanţă statistică.

În „Cununia fraţilor", îndrăgostitului i se cer şi alte puteri supranaturale, în afară de construirea podului, şi anume să aducă Soarele şi Luna ca naşi, iar pe ceilalţi aştri ca nuntaşi, probă pe care eroul o absolvă fără dificultate. Ideea aducerii nuntaşilor cosmici e înrudită cu aceea a vizitei Soarelui în ceruri, respectiv în iad şi în rai. Ea a fost probabil una dintre punţile de legătură pentru transformarea Soarelui şi a Lunii din naşi în miri.

În unele variante din sudul Ardealului ale „Cununiei fraţilor", fratele trebuie să dovedească şi neobişnuite aptitudini de agricultor, poate chiar de vrăjitor. Probele la care e supus sunt la fel de greu de realizat: el trebuie să ştie produce 9 stoguri de grâu din numai două spice şi 9 buţi de vin dintr-un strugurel de vie (A I Geoagiu de Sus, Şard 2, Pănade; A VI „pe Olt", Orlat, Hodârnău); în Ardealul de nord el ar trebui să samene o holdă de mălai pe lângă rai şi una de secară pe lângă ţară (A II Băseşti, Păuşa, Ortelec; A III Aluniş). În Vicovu de Sus (A VII), ar trebui ca „de la miez la miez de noapte" să fie pâinile coapte, iar „pân' la ziuă şi mâncate". Această din urmă probă e comună şi basmului despre fuga magică, unul dintre basmele în care iniţierea apare în formele ei cele mai caracteristice. Tot din domeniul gospodăresc vin probele după care fratele ar trebui să cumpere două vaci care se mulg singure (A I Groşii Ţibleşului; A VII Maieru). În alte variante, mirele ar trebui să facă doi sau patru colaci giganţi, din doi sau mai mulţi saci de făină, ca şi o prescură „dintr-o măsură" (A I Agrij, Hideaga, Băiţa de sub Codru, Oarţa de Sus; A II Voivodeni; A III Agrij 1, 2). Textele nu explicitează motivul coacerii colacilor uriaşi, dar e foarte probabil că el trebuie înţeles ca acţiune caritabilă menită să aducă iertarea păcatului sinuciderii sau al incestului, prin acordarea de pâine săracilor. Motivul aminteşte riturile de înmormântare, unde se cere zorilor să nu-l zorească pe mort, până când va coace, ca merinde, cuptoare de pâine[59]. Mai mult ca o probă imposibilă trebuie înţeleasă dorinţa surorii ca mirele să stârpească Dunărea sau marea pe trei locuri, pentru ca ea să-şi poată face acolo straturi de flori cu care să se împodobească la nuntă (A II Rodna 2; A IV Năsăud jur 1).

Rară e proba îmbrăcămintii asemenea câmpului cu flori şi cerului cu stele şi având Soarele pe piept, Luna pe spate şi doi luceferi pe umeri, probă pe care

[59] Kahane, Georgescu-Stănculeanu, *op. cit.*, p. 529.

o găsim în varianta din Colțea a baladei, ca și în legenda din Botoșani. Ea vine din domeniul inițierii, mai exact din basmul Cenușăresei.

Oarecum neașteptată e proba de verificare a iscusinței în a fura: fratele ar trebui să aducă trei cai de la trei crai (A II Vicovu de Jos; A III Jichișu de Sus, Braniștea). Am arătat însă că, în perioada inițierii, tinerii învățau printre altele și să fure, ba mai mult, faptele lor de hoție erau deosebit de apreciate. Acest lucru rezultă și din basmul despre Comoara lui Rhampsinit[60], în care cel mai iscusit hoț primește mâna fetei de împărat și jumătate din împărăție, dar motivul figurează și în alte opere folclorice românești sau străine[61].

În variantele de la românii din Iugoslavia, Soarele trebuie să absolve și probe ale găsirii: să găsească „oasă părăsâte", uitate pe câmp, pe care să le macine la „piuă" și să le dea boilor ca hrană; și numai dacă aceștia le vor mânca, numai atunci va accepta sora să se cunune cu el (Alexandrovăț); sau el trebuie să-și întărească razele într-atât, încât să topească pământul cu flori și să găsească oasele fraților (întru credință?), iar în Nădolii, unde pământul fierbe, să găsească „troaca părinților" căzuți în luptele cu idolii (Mocrani).

În vremea modernă, tinerii erau angajați slugi, pentru a-și procura oarecare avere înaintea căsătoriei. Tot așa, Soarele ar urma să slujească un an lui Adam (Surduleşti) sau, cum ni-l prezintă o legendă din Cruglic-Orhei, să fie slugă la un cioban, de a cărui fiică s-a îndrăgostit; caracterul inițiatic al acestui motiv în ambele texte nu poate fi trecut cu vederea.

Dacă probele despre care am vorbit pot fi imaginate ca făcând parte din inițierea feciorilor, alte câteva par un simplu exercițiu intelectual, o încercare de a descoperi ceva ce e cu adevărat imposibil. Așa sunt probele numărării sau ale găsirii: în „Cununia fraților", protagonistul ar trebui să numere firele de iarbă de pe nouă lunci, frunzele de pe doi nuci, firele de păr de pe nouă junci sau de pe doi cai murgi ori penele de pe doi cuci (A I Fofeldea; A IV Pria); el ar trebui să găsească mere îngemănate pe crengi uscate (A II Vicovu de Jos); asemănătoare ar fi aducerea sloiului de ghiață la Rusalii și a murelor coapte-n postul mare, prima, un fel de minune a naturii, ca aceea din subversiunea „Îngheț în miezul verii", a doua amintind legendele Babei Dochia (A II Feleac; A III Finteușu Mare; A IV Năsăud jur 2); întâlnim și câteva lucruri care ar putea fi imaginate numai atunci când ar avea loc încrucișări inimaginabile în domeniul speciilor vegetale: sora va accepta cununia cu fratele ei doar dacă plopul va face nuci și răchita mere dulci (A II Feleac; A IV Negrileşti).

Inițierea fetelor e mult mai puțin cunoscută de etnologi și s-ar părea că ea nici n-a fost un fenomen atât de complex ca inițierea bărbaților. Se știe că la

[60] Șăineanu, *op. cit.*, p. 59–64.
[61] Taloș, *Gândirea*, s.v. Furtul

apariția pentru prima oară a sângelui menstrual, fetele, îngrozite, erau așezate în cel mai întunecat colț al casei și aveau contact numai cu o femeie bătrână, care le introducea în misterele acestui eveniment din viața lor[62]. La fel se petrec lucrurile în basmul fantastic, în care fiica de împărat e izolată într-un turn fără ferestre și în care o femeie bătrână veghează asupra integrității ei corporale, numai că lucrul nu servește, de regulă, la nimic, deoarece un tânăr metamorfozat în pasăre își face loc prin zid și pătrunde în iatacul fetei.

Nu e de mirare că în balada noastră, ca și în alte opere folclorice, inclusiv în basme fantastice, apar mai puține elemente ale inițierii feminine. În „Cununia fraților", sora se găsește în permanență în umbra mamei ei (A I), care joacă rolul femeii inițiatoare. O singură dată (A II Vingard) apare în același rol mama diaculului, care, la intrarea mirilor în biserică, o previne pe mireasă că e pe punctul de a săvârși un mare păcat. În rest nu găsim mai nimic referitor la inițierea surorii. În schimb, în „Nunta Soarelui", proba cea mai frecventă la care e supusă sora o reprezintă țesutul, croitul, cusutul și chindisitul cămășii de mire și al rochiei ei de mireasă. Ea trebuie să știe țese suluri de postav, de bumbac și mătase, de fir și ibrișin; mai trebuie să știe țese stofă pentru giubea și zăbun ori pentru „covoare pe mese" etc. Acestea sunt preocupările cele mai importante ale oricărei fete de măritat în societatea tradițională. Prima parte a baladei se constituie tocmai din această fază a inițierii feminine, fapt care ar permite emiterea ipotezei că „Nunta Soarelui" ar fi putut fi – într-o fază a evoluției textului – un fel de „chanson de toile", specie foarte populară în evul mediu.

Tot în subversiunea B II (Alexandrovăț, Desa 1, Osica de Sus, Orlea 2) apare chiar printre personajele baladei o femeie în vârstă, moașa Eva – mai rar, și Maica Domnului –, căreia sora i se plânge și care încearcă s-o sfătuiască. Așa se întâmplă și în basmul despre Cenușăreasa în care, după moartea mamei, fata e sfătuită de moașa de botez sau de altă femeie în vârstă. O modernizare a ritului reprezintă scrisoarea pe care Luna o trimite „mamei Eva", ca unei bunici, pentru a coborî cu moș Adam pe pământ și a încerca să-l convingă pe fratele ei că ceea ce și-a propus el nu e permis (Desa 1).

În nord-vestul țării, e pusă la încercare priceperea surorii în alte chestiuni gospodărești, de pildă, ea trebuie să coacă un colac de cununie din 9 grâie (A VII Satu Mare, Giulești, Șieu, Maramureș 1, Slatina-Teceu 1, 2, Stupca). În varianta Straja (A VII) a fost inclus în inițierea feminină un motiv pe care l-am cunoscut în varianta din Vicovu de Sus (A VII), ca rit al inițierii bărbatului. În Straja, cea care trebuie să facă dovada priceperii în chestiuni agricole e sora: ea trebuie să știe ce are de făcut pentru ca holdele să fie coapte „de la miez la miez de noapte", grâul

[62] M. Eliade, *Das Mysterium der Wiedergeburt. Versuch über einige Initiationstypen*. Frankfurt am Main, 1988, p. 83–97.

să fie vânturat până-n ziuă, iar colacul de cununie să fie gata până-n prânz. Atât în Vicovu de Sus, cât şi în Straja, motivul vine din basmul privitor la „fuga magică" (AaTh 313), în care se pretinde acelaşi lucru candidatului la mâna fetei de împărat.

O formă mai rară a iniţierii o reprezintă „regressus ad uterum"[63]: protagonistul basmului despre *Jean de l'Ours*[64] coboară în lumea subpământeană, ca într-un uter matern; uterul Terrei Mater, el salvează fetele răpite de zmei şi se întoarce de acolo ca renăscut, iniţiat, îndreptăţit să se însoare. Uneori, protagonistul basmului e înghiţit de un animal acvatic, ca Ionas în *Vechiul Testament,* de unde iese sau e scos ca la o nouă naştere. În balada noastră, în localităţi din Dolj (Ciuperceni), Dâmboviţa (Pătroaia-Vale) şi Ilfov (Malu, Domneşti, Gâşteşti, Clejani), Iana, care se aruncă în mare, e înghiţită de o mreană sau de Sorbul mării, din burta cărora e scoasă şi aşezată pe cer. Probabil că aceeaşi formă de iniţiere aminteşte şi varianta din Pădureţi-AG, în care Soarele prinde mreana, care nu e alta decât sora lui, o trece prin sân, de unde o scoate şi mai frumoasă, iar Dumnezeu o aruncă pe cer.

Sinuciderea surorii are o mulţime de aspecte care merită să fie măcar amintite aici. Faptul că nunta pregătită se transformă în moartea protagonistei se încadrează perfect în ritul iniţierii. Acesta prevede ca neofiţii să aibă o moarte simbolică, din care să renască, de data aceasta aflându-se în posesia unor puteri magice. E exact ceea ce se întâmplă şi cu sora Soarelui: moartea ei e numai simbolică, sora moare ca tânără femeie, dar se preface într-o mreană de aur, iar din apă e scoasă (ca din uterul Terrei Mater) sau e trecută prin sânul Soarelui, de unde iese şi mai frumoasă, şi e aruncată pe cer, obţinând o altă existenţă. Chiar şi ritul schimbării numelui apare în varianta din Lacu Sărat, unde se spune că, aruncată pe cer, strămoşii omului o „sclivisesc" şi-i dau numele Lună. Dar şi în variantele în care e aruncată pe cer şi e metamorfozată în Lună, gestul e acelaşi: după moartea şi renaşterea simbolică, neofitul primeşte alte calităţi şi alt nume. Biografia surorii cuprinde trei faze principale: de la stadiul de fată de măritat, ea ajunge să se sinucidă, iar apoi să dobândească o existenţă superioară, aceea de astru enigmatic, dar admirat şi iubit de toată lumea. În terminologia utilizată de A. van Gennep ar fi vorba de *riturile preliminare* (pregătirea trusoului de nuntă, supunerea fratelui la probele de iniţiere), de cele *liminare* (acceptarea condiţionată a cununiei şi sinuciderea) ca şi de riturile *postliminare*[65] (transformarea surorii mai întâi în mreană, apoi în Lună şi izolarea ei definitivă de fratele Soare).

Faptul că unele dintre motivele menţionate aici nu se suprapun întru totul formei originare din ritul iniţierii, arată numai că unele elemente ale acestuia au fost uitate sau remodelate cu timpul, în drumul lung al trecerii de la gândirea

[63] Eliade, *Das Mysterium*, p. 97–100.
[64] Delarue, *Le conte* I, p. 108–133.
[65] Arnold van Gennep, *Riturile de trecere*. Iaşi, 1996, p. 29.

magică spre cea rațională. Totuși, ceea ce a rămas e suficient pentru a întrezări urmele riturilor arhaice.

Am putut vedea că nu există deosebiri de fond sub raportul inițierii între protagoniștii versiunilor A și B. Atât feciorul de împărat sau feciorul din sat (versiunea A), cât și Soarele, întruchipat ca tânăr de însurat (versiunea B), sunt supuși aceloraşi probe inițiatice. De asemenea, atât fata de împărat ori fata fecioară din sat (versiunea A), cât și sora Soarelui în perioada vieții ei terestre (versiunea B), au aceleași calități și parcurg aceleași faze ale inițierii. Deosebirea constă doar în faptul că în cadrul versiunii B lucrurile sunt mai detaliate, textul fiind el însuși mult mai lung. Tema incestului fratern e o ilustrare convingătoare a existenței odinioară a riturilor de inițiere, atât la bărbați, cât și la femei. Cântecul narativ de care ne ocupăm oferă un catalog al probelor inițiatice, dar, în cele din urmă, protagonistul face dovada că inițierea lui a eșuat.

5. Balada și tabú-ul incestului.
Incestul în folclorul universal

Nici un alt motiv al folclorului universal nu e răspândit în aceeași măsură ca tabú-ul incestului. Ruth Benedict[66] arăta în 1934 că ideea de incest a fost cel mai constant și mai complex prelucrată în cultura umanității. Într-adevăr, incestul poate fi urmărit în toate vechile mitologii, în Sfânta Scriptură în literaturile culte ale tuturor timpurilor, ca și în literaturile populare ale perioadei moderne.

a) Teorii cu privire la originea și vechimea tabú-ului[67]

Incestul e obiect de studiu pentru mitologie, istoria religiilor, etnologie și antropologie, pentru știința literaturii și științele juridice, pentru psihanaliză, socio-

---

[66] *Patterns of Culture*, 1934, p. 29. Cf. Herbert Maisch, *Inzest*. Reinbek bei Hamburg, 1968, p. 25.

[67] Prezentări detaliate ale acestor teorii pot fi citite în mai toate lucrările generale referitoare la incest: S. Freud, *Totem und Tabu*. London, 1940, p. 145–194; J. Layard, *The Incest Taboo and the Virgin Archetype*. În: Eranos-Jahrbuch 12, 1945, p. 253–258; Claude Lévi-Strauss, *Die elementaren Strukturen der Verwandtschaft*. Frankfurt am Main 1981, p. 57–74; K. Kortmulder, *An Ethnological Theory of the Incest Taboo and Exogamy. With special Reference to the Views of Claude Lévi-Strauss*. În: Current Anthropology 9, 1968, p. 437–449; M. P. Caroll, *Lévi-Strauss on the Oedipus-Myth*. În: American Anthropologist 80, 1978, p. 805–814; F. Palmen, *Der Inzest (Eine strafrechtlich-kriminologische Untersuchung*. Köln, 1968; Karlheinz Messelken, *Inzesttabu und Heiratschancen. Ein Versuch über archaische Institutionenbildung*. Stuttgart, 1974, p. 1–24; Fabio Ceccarelli, *Il tabù del incesto. I fondamenti biologici del linguaggio e della cultura*. Torino, 1978, p. 5–61; Georges Bataille, *Der heilige Eros (L'Érotisme). Mit einem Entwurf zu einem Schlußkapitel*. Darmstadt, Neuwied, Frankfurt/M, Berlin, Wien, 1982, p. 194–216; N. Bischof, *Das Rätsel Ödipus*. München, Zürich, 1989, p. 100–128.

logie, biologie, medicină. Multe dintre aceste discipline au încercat să dea un răspuns la întrebarea *când a apărut şi ce a determinat apariţia acestui tabú?* Nu s-a ajuns însă la o opinie comună. Chiar şi punctul de la care pornesc cercetările e contradictoriu: unii consideră că psihicul uman ar avea o componentă care exclude dorinţa de incest, alţii susţin, dimpotrivă, că el ar fi favorabil incestului. S-a sperat obţinerea unor rezultate prin cercetarea comportamentului sexual al animalelor, dar s-a constatat şi acolo că unele specii de animale nu fac nici o deosebire din punct de vedere sexual între indivizi, pe când altele, de pildă gâştele, evită împerecherea între rude[68]. Ceea ce uneşte totuşi teoriile formulate până acum e convingerea că, într-o fază foarte arhaică, omenirea a trăit incestuos şi că, în momentul în care strămoşii omului s-au decis să facă ordine în comportamentul lor sexual, au intrat într-o nouă fază a evoluţiei lor.

Una dintre cele mai cunoscute teorii cu privire la geneza tabú-ului aparţine lui Sigmund Freud (1913)[69], care spune că acum câteva milioane de ani specia hominoizilor trăia în hoarde, sub conducerea câte unui tată tiran, care putea să aibă fiecare femelă a hoardei: fiică, soră etc. Faptul a dus la conflicte în interiorul hoardei, şi, într-o bună zi, ceilalţi s-au răsculat împotriva tiranului, l-au bătut isteric, i-au rupt şi mâncat mădularele, însuşindu-şi, cu ajutorul unor ritualuri magice, „ştiinţa" lui. Apoi au violat grupa femelelor, surori ori mame, în acţiuni orgiastice, după care, epuizaţi, au căzut într-un somn profund. A doua zi, când au apărut urşii peşterilor, împotriva cărora luptaseră cu succes altădată, s-au pierdut în acţiuni individuale, fără plan, fără inspiraţie, fără forţa unificatoare a părintelui omorât. Părea că tatăl ucis i-ar fi blestemat şi ar fi vrut acum să se răzbune.

Ca să-l îmblânzească, bărbaţii hoardei şi-au propus să scuture spiritul patern, totemul, de orice vătămare, întorcând crima în contrariul ei şi renunţând de bunăvoie, sărbătoreşte, la orice legături sexuale cu femelele grupului. Acesta a fost momentul în care s-a născut interdicţia incestului, respectiv morala, cultura, societatea, cu un cuvânt, hominoizii au devenit oameni. Dar păcatul preistoric trăieşte în orice om, continuă Freud: la vârsta de 3–5 ani se dezvoltă în orice copil dimensiunea erotică, băiatul îşi iubeşte mama şi îşi urăşte tatăl, iar fata îşi urăşte mama şi îşi iubeşte tatăl. E faza oedipală a evoluţiei fiecărui individ.

Teoria lui Freud nu e acceptată în totalitate, dar unele aspecte ale ei, cum ar fi constatarea unei „faze oedipale" în evoluţia fiecărui individ uman, au fost preluate şi de alţi oameni de ştiinţă. Această fază, denumită după numele tragicului fiu al regelui teban, Oedip, care a fost sortit să-şi omoare tatăl şi să se căsătorească

---

[68] Norbert Bischof, *Das Rätsel Ödipus*, p. 26.

[69] *Totem und Tabu*. London, 1940, p. 171–176.

cu maică-sa, este, pentru unii psihanaliști, „forma originară de expresie a nevoii de iubire aflată în fază de germinație“[70]. Copilul admiră calitățile tatălui său, dar vede în el un rival, și dezvoltă o dragoste incestuoasă pentru mama lui. Nu poate fi vorba despre o aversiune contra incestului – zic aceiași psihanaliști.

Altă teorie, parcă mai puțin convingătoare, a exprimat E. Durkheim, care susține că interzicerea incestului s-ar datora fricii bărbaților că, prin intermediul sângelui menstrual, ar putea ajunge în contact cu sângele propriului totem.

De mai mare atenție se bucură teoria etnologilor și sociologilor. E. B. Tylor[71] și Claude Lévi-Strauss[72] consideră că interdicția incestului se datorește necesității resimțite de toate triburile, de a face schimb de femei, în vederea câștigării de aliați. Pentru Lévi-Strauss, incestul, dorit sau respins, nu e numai o problemă de biologie[73]. Referindu-se la deosebirea comportamentală dintre om și animal, el constată că acestuia din urmă îi lipsesc normele. E drept, există și în societățile animaliere unele structuri normative (Ordnungstrukturen), dar animalele nu pot fi constrânse la o anumită ordine (un marș în masă, de exemplu). Ele nu cunosc legi care să reglementeze comportamentul diferiților indivizi, căci animalelor le lipsește vorbirea, cu ajutorul căreia pot fi impuse legile. Prin urmare, deosebirea esențială dintre om și animal constă în cultura celui dintâi și în lipsa acesteia la cel de-al doilea.

După renumitul etnolog și sociolog parizian, tot ceea ce e universal în om depinde de natură și se manifestă prin spontaneitate; în schimb, ceea ce se referă la normă, aparține culturii și este, în același timp, relativ și particular. Așadar, „clădirea complexă“ pe care o compun credințele, instituțiile etc. și pe care o denumim „tabú-ul incestului“ deține ambele caractere, universalitatea instinctelor și restrictivitatea normelor[74].

b) Noțiunea de tabú al incestului

Încercând să definească natura incestului, Lévi-Strauss susține că acesta nu e nici exclusiv cultural și nici exclusiv natural. Tabú-ul incestului „reprezintă – spune autorul – pasul fundamental, *mulțumită căruia*, *prin care*, dar mai ales *în*

---

[70] Bischof, *op. cit.*, p. 122.

[71] *Primitive Culture.* London, 1871; Id., *On a Method of Investigating the Development of Institutions: Applied to Laws of Marriage and Descent.* În: Journal of Anthropological Institute 18, 1889.

[72] *Die elementaren Strukturen der Verwandtschaft.* Frankfurt am Main 1981 (ediția franceză, 1949).

[73] *Op. cit.*, p. 72.

[74] *Op. cit.*, p. 52 ș.u.

care se realizează trecerea de la natură la cultură"[75] (s.n.). El „este procesul prin care natura se învinge pe sine"[76]. Cu alte cuvinte, tabú-ul incestului a apărut atunci când omul a introdus o lege în sexualitatea lui anterior necontrolată de nimeni şi de nimic.

Definiţia lui Lévi-Strauss are însă mai mult un caracter istoric şi filozofic. Căci în interiorul diferitelor culturi şi chiar al diferitelor epoci istorice, tabú-ul incestului dispune de o sferă când mai largă, când mai restrânsă. La romani, de pildă, era interzisă orice relaţie sexuală în linie dreaptă, ca şi între fraţi şi chiar între fraţi de un singur părinte. Înainte de sfârşitul secolului al III-lea au fost interzise căsătoriile până la gradul al şaselea de înrudire. Mai târziu au fost limitate la gradul al patrulea, iar în epoca clasică a dreptului roman, chiar la gradul al treilea. Era interzis, de asemenea, mariajul copiilor dinafara căsătoriei, ca şi al celor adoptivi. Pentru perioade mai scurte au fost admise căsătoria între nepoată şi unchi, ca şi aceea a copiilor din fraţi, adică a verişorilor de rangul întâi, dar, mai târziu, acestea au fost din nou interzise. În perioada republicană, legea a fost mai relaxată, dar sub Diocleţian (în anul 295) a fost înăsprită din nou, pentru ca sub Iustinian să fie iarăşi mai îngăduitoare. Teoretic, incestul era pedepsit cu moartea, dar pedeapsa nu era executată, ci comutată în deportare, însoţită uneori şi de confiscarea averii. Aceeaşi instabilitate a definiţiei incestului se dovedeşte şi în dreptul canonic[77].

În Orientul Apropiat sunt interzise legăturile sexuale ale unui tânăr cu soţia principală a tatălui său, chiar dacă aceasta nu e mama lui, relaţiile sexuale ale fraţilor cu aceeaşi femeie, neînrudită cu ei, sau relaţia tatălui şi fiului cu aceeaşi prostituată[78].

Şi mai strict e delimitată sfera incestului în domeniul religiei populare din sud-estul Europei, unde înrudirea număra nouă grade. Lista delictelor incestuoase din această regiune culturală cuprinde: relaţiile sexuale dintre părinţi şi copii (tată-fiică, mamă-fiu), frate şi soră, fraţi dintr-un părinte, fraţi şi surori de cruce, socru şi noră, soacră şi ginere, părinţi şi copii adoptivi, bunici şi nepoţi, veri şi verişoare până la gradul al treilea, cumnaţi, cuscri, unchi şi nepoată de frate sau de soră, mătuşă şi nepot de frate sau de soră, naş/naşă, fin/fină, cumătru şi cumătră[79]. Cum se vede, nu e vorba numai de înrudirea de sânge, ci şi de cea de natură socială şi religioasă.

---

[75] *Die elementaren Strukturen der Verwandtschaft*. Frankfurt am Main, 1981, p. 73.

[76] *Op. cit.*, p. 74.

[77] E. Mangenot, *Inceste*. În: Dictionnaire de théologie catholique. VII. Paris, 1927.

[78] H. P. H. Petschow, *Inzest*. În: Reallexikon der Assyrologie und vorderasiatischen Archäologie. Berlin, New York, 1976, s.v.

[79] Friedrich S. Krauss, *Sitte und Brauch der Südslaven*. Wien, 1885, p. 221–223, 336–337, 598–643.

c) Universalitatea tabú-ului

Interdicția incestului e, în lumea contemporană, una universală[80]. Această teză nu e contrazisă de așa-numitele „inceste excepționale": „incestul dinastic", „incestul cu funcție magică" și „incestul de forță majoră", care au fost admise în unele culturi și în perioade limitate.

α) Incestul dinastic

Prin „incest dinastic" se înțelege acea derogare de la lege, după care principii aveau voie să ia în căsătorie pe surorile lor. El a fost admis în perioada dinastiei ahemenizilor în Persia (700–330 î. Chr.), în Egipt, la unele popoare caucaziene, la greci, la unele triburi africane, în vechiul Peru, în Hawaii etc.[81]

β) Incestul cu funcție magică

Legendele vorbesc despre un incest cu funcție magică la unele neamuri mai puțin cunoscute[82]; se zice că la Thonga (o populație țărănească în Mozambicul de sud), înainte de a merge la vânătoare de hipopotami, bărbatul ar trebui să aibă contact sexual cu propria mamă, soră sau fiică, dacă vrea să aibă succes la vânat; la tribul australian Dierri, în seara dinaintea unei lupte, bărbatul trebuia să comită un incest, căci acesta îi sporea curajul și forța; unele triburi din preajma lacului Nyassa cred că cel care are curajul de a săvârși incest cu propria mamă sau soră, nu va fi pătruns de glonț; tribul Yao din aceeași regiune crede că cel care săvârșește incestul cu maică-sa ori cu soră-sa dobândește puteri magice; în Rhodesia de Nord se zice că un bărbat mușcat de șarpe se poate vindeca printr-un contact sexual cu sora lui, la ora amiezii, în piața satului; la tribul Hehe (nordul Africii), incestul cu propria soră ar avea putere în vrăjile de căsătorie; despre un conducător de trib, pe nume Assam, se zice că își împiedica fiicele să se căsătorească, pentru a săvârși incest cu ele, deoarece – spunea el – aceasta îi prelungește viața; în fine, pentru a ne opri la un număr restrâns din exemplele

---

[80] Nikolaus Sidler, *Zur Universalität des Inzesttabu. Eine kritische Untersuchung der These und der Einwände.* Stuttgart, 1971.

[81] Rank, *op. cit.*, p. 388–401; Ceccarelli, *op. cit.*, p. 75; Aarne A. Koskinen, *Ariki the First-Born. An Analysis of Polynesion Chieftain Title.* Helsinki, 1960, p. 90–94; *Ehe.* În: Hans Lamer, Paul Kroh, *Wörterbuch der Antike. Mit Berücksichtigung ihres Fortwirkens.* Stuttgart, 1976, p. 171–172.

[82] Hermann Baumann, *Das doppelte Geschlecht. Ethnologische Studien zur Bisexualität in Ritus und Mythos.* Berlin 1955, p. 75.

posibile, mai amintim că la eschimoşii Netsilik un bărbat ar fi devenit un mare şaman, pentru că întreţinea relaţii sexuale cu mama lui[83].

γ) Incestul mític

Zeii săvârşesc inceste în toate mitologiile antice importante, fără a fi pedepsiţi. Cronos, descendent din Uranus (Cerul) şi Gaia (Pământul) se căsătoreşte cu sora lui, Rhea, iar Zeus cu Hera; Nut se întâlneşte în fiecare noapte cu fratele său Geb, Osiris ia ca soţie pe sora lui, Isis, iar Seth pe Nephtys. Uneori, incestul zeilor are o funcţie creatoare: Ahura Mazda, creatorul lumii în mitologia persană, a creat Soarele prin incest cu maică-sa, şi Luna, săvârşind incest cu soră-sa. Aşadar, binefacerea luminii a fost obţinută prin intermediul incestului[84]. În alte mituri, incestul conferă puteri supranaturale celui care-l săvârşeşte. O soră spune fratelui ei: dacă te vei culca cu mine, puterea ta se va dubla[85].

δ) Incestul de forţă majoră

Un incest de forţă majoră ne oferă Biblia: Lot şi fetele lui erau singurii reprezentanţi ai neamului lor. Pentru perpetuarea moabiţilor şi a amoniţilor, fetele l-au îmbătat şi au făcut sex cu tatăl lor (*Facerea* 19. 31-38)[86]. Inceste „de forţă majoră" conţin povestirile potopului, atestate la polinezieni, în sud-estul Asiei şi în nordul Australiei[87]. Tribul Yao îşi datorează geneza căsniciei incestuoase a unei fete de împărat cu fiul ei, fără a şti totuşi că sunt mamă şi fiu[88]. Alte mituri vorbesc despre o Insulă a Femeilor, Hachijõ-jima, la sud de Tokyo-Bai, ale căror locuitoare au murit în timpul potopului, cu excepţia unei femei însărcinate, care a reuşit să supravieţuiască. A născut un fecior, cu care apoi s-a căsătorit şi astfel insula a fost repopulată. Pe alte insule (Formosa, Hainan, Lombok, Java, Mindanao, Celebes, Hawaii, Insulele Admiralităţii) a

---

[83] H. Baumann, *Das doppelte Geschlecht*. Berlin, 1955, p. 75 ş.u.; R. Caillois, *L'Homme et le sacré*. Glencoe, [2]1959, p. 38; N. Bischof, *Das Rätsel Ödipus*. München, Zürich, p. 31–32; H. Maisch, *Inzest*. Reinbekbei Hamburg, 1968, p. 23; O. M. Starr, *An Apotropaic Incest Ritual in the Baal Anath Cycle*. În: Folklore 95, 1984, p. 231–244; Sidler, *op. cit.*, p. 8 sq., 100, 112, 132, 135.

[84] Sidler, *op. cit.*, p. 109, 112, 131.

[85] Sidler, *op. cit.*, p. 132.

[86] J. R. Porter, *The Daughters of Lot*. În: Folklore 89, 1978, p. 127–141; cf. şi Georgios A. Megas, *Die Legende von den zwei Erzsündern in der griechischen Volksüberlieferung*. În: Fabula 16, 1975, p. 114, n. 4.

[87] Rank, *Inzest-Motiv*, 1926, p. 270–274.

[88] András Hofer, *Die Religionen Südostasiens*. Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz, 1975, p. 203–204.

fost consemnat mitul după care consecința potopului este că oamenii de aici s-au născut din incestul singurilor supraviețuitori: o mamă cu fiul ei[89]. Povestirile mitice la care ne referim aici, nu cunosc tată pentru primul copil al femeii, cu care aceasta va săvârși incestul, sau vorbesc despre un tată-animal. În orice caz, incestul mamă-fiu ridică pe cei doi păcătoși la nivel de zeități în cadrul cosmogoniilor vechi-orientale. Relația lor sexuală e, și de data asta, creatoare.

d) Instituția căsătoriei între frați. Egiptul[90]

Nu se stie când a început să existe instituția căsătoriilor între frate și soră în Egipt. Documente scrise avem doar din perioada dominației romane. Acestea spun că, în sec. al II-lea d. Chr., la Arsinoe nu mai puțin de două treimi din populație practica acest fel de căsătorie. La recensământul din anul 156 a fost consemnat faptul că un anumit copil e „fiul lui Kephalas [...] și al soției lui, Didyme, care e sora lui, din același tată și aceeași mamă"; în anul 173/74, o femeie declara că are un fiu cu soțul ei, care „era frate din același tată (și aceeași mamă)"; o declarație din anul 189 amintește că într-o gospodărie de 26 de persoane, patru perechi erau frate și soră. Fenomenul căsătoriilor dintre frate și soră trebuie să fi fost interzis după anul 212, când egiptenii au devenit cetățeni romani și au fost supuși regulilor exogamiei[91].

e) Incestul recomandat. Iranul

„Țara clasică a legăturilor incestuoase"[92] a fost Iranul. Se spune că incestul a fost în Iran nu numai acceptat, dar și recomandat și propagat prin toate mijloacele. Căsniciile între rudele cele mai apropiate erau curente și considerate ca cele mai desăvârșite. Atât Biblia perșilor, Awesta, cât și scrierile Pahlavi recomandă incestul. Totuși, unii cercetători limitează relațiile incestuoase la familiile domnitoare ale Ahemenizilor, Arsachizilor și Sassanizilor. Despre practicarea incestului la perși, începând de prin secolul al V-lea î.Chr. și până în evul mediu, vorbește o

---

[89] Rank, *op. cit.*, p. 270–274; E. Ishida, *Über die Mutter-Sohn-Gottheiten.* În: Ethnologica 2, 1955, p. 63–65.

[90] Helmut Thierfelder, *Die Geschwisterehe im hellenistisch-römischen Ägypten.* Münster, 1960; P. B. Adamson, *Consanguinous Marriages in the Ancient World.* În: Folklore 93, 1982, nr. 1, p. 85–92; cf. și S. A., *Geschwisterehe.* În: Wolfgang Helck, Wolfahrt Westendorf, *Lexikon der Ägyptologie.* II. Wiesbaden, 1977, s.v.

[91] Sidler, *op. cit.*, p. 67–69; Julius Schwabe, *Archetyp und Tierkreis. Grundlinien einer kosmischen Symbolik und Mythologie.* Basel, 1951, p. 425.

[92] Sidler, *op. cit.*, p. 87; Rank, *op. cit.*, p. 412; W. Hinz, *Das Elam Reich.* Stuttgart, 1964, p. 76.

cuprinzătoare literatură[93] a grecilor şi romanilor, a indienilor, arabilor, chinezilor. Nu lipsesc nici dovezi arheologice (monede).

Cum spuneam, Awesta aminteşte în mai multe rânduri căsătorii în sânul neamului (Sippenehen), iar scrierile Pahlavi recomandă *xvētūkdas*, adică relaţiile sexuale, respectiv căsniciile incestuoase. Dar xvētūkdas se lasă destul de greu definită: unii o traduc prin căsnicie în cadrul familiei nucleare, alţii prin căsătorii în cadrul neamului, iar alţii, în fine, prin căsătorii între verişori. Se zice că Zarathustra, care avea relaţii incestuoase cu fiica lui cea mică, era un mare apărător al relaţiilor de acest fel.

Sidler, care a tradus din persană textele respective din Awesta şi le-a coroborat cu literatura despre ele, e de părere că *practicarea* incestului în Iran nu poate fi totuşi dovedită. În schimb, în scrierile Pahlavi găseşte pasaje care laudă incestul în cadrul familiei nucleare. Într-un loc se spune că relaţiile dintre tată şi fiică, mamă şi fiu, frate şi soră[94] sunt lucrurile cele mai bune dintre operele bune[95], opinie sprijinită şi de legenda despre nefericita căsnicie cu demoni a lui Yim (frate) şi Yimak (soră): sora se culcă alături de fratele ei, când acesta era în stare de ebrietate, ei au relaţii sexuale şi, prin această xvētūkdas, s-au putut elibera de demonii cu care fuseseră căsătoriţi[96].

Unii spun că recomandările incestului n-ar fi fost decât o acţiune de propagandă a preoţilor, care doreau să ridice această acţiune la rang de lucru sfânt şi că însăşi această propagandă ar indica faptul că populaţia nu le urma îndemnul[97]. Dar cât a durat această propagandă? Se spune că incestul a fost recomandat timp de 800 de ani[98], dar după cum susţine Sidler, tendinţele endogame nu elimină tabú-ul incestului din societatea iraniană. Dimpotrivă, ele presupun un tabú foarte pronunţat, care, cu vremea, a fost înlăturat, datorită suprapunerii unor idei politice şi culturale succesive[99].

Mulţi cercetători consideră că incestul recomandat a fost un privilegiu al dinastiei Ahemenizilor, care a guvernat de la mijlocul secolului al VI-lea până pe la sfârşitul secolului al IV-lea. Cu timpul, acest privilegiu a fost extins asupra nobili-

---

[93] Sidler, *op. cit.*, p. 89–90; August Hausrath, August Marx (edd.), *Griechische Märchen, Fabeln, Schwänke und Novellen aus dem klassischen Altertum.* Jena, 1923, p. 122–124, 235–243.

[94] Sidler, *op. cit.*, p. 100.

[95] Scrierile Pahlavi limitează totuşi cazurile de incest între mamă şi fiu, susţinând că, dacă acestea au avut loc în timpul vieţii soţului, respectiv a tatălui, atunci ar fi necesar consimţământul acestuia (Sidler 101).

[96] Sidler, *op. cit.*, p. 135, n.

[97] Sidler, *op. cit.*, p. 102, 105.

[98] Id., *ibid.*, p. 112.

[99] Id., *ibid.*, p. 149.

mii, iar mai târziu și asupra maselor populare. Așadar, un fenomen paralel celui cunoscut în Egipt, unde, după dispariția dinastiei Ptolemeilor (323–30 î.Chr.), incestul a suferit, din punct de vedere strict juridic, un proces de „democratizare".

După cum în vremea noastră incestul e interzis pentru că din asemenea relații pot apărea indivizi cu deficiențe fizice și psihice, la iranieni domnea cu multă vreme în urmă opinia opusă, și anume că păstrarea curățeniei neamului se poate face numai prin xvētūkdas[100], singurul mijloc care poate produce plăcere și bucurie[101]. Așadar, incestul promovează familia – vrea să spună această idee filozofică – și ține la o parte elementul străin, provocator de dezordini religioase ori de altă natură. De altfel, nici în alte culturi, tabú-ul incestului n-a funcționat permanent și în toate straturile sociale.

f) Legende scrise și orale din antichitate până în epoca modernă

Cea mai cunoscută și mai impresionantă poveste a unui incest o datorăm lui Sophocles, în tragedia „Oedip la Colona": oracolul de la Delfi prezice că fiul lui Laios, regele Tebei, și al Jokastei își va omorî tatăl și se va căsători cu propria-i mamă. Prezicerea se împlinește. Dar tragedia continuă: când mama află că noul ei soț nu e altul decât fiul ei, se spânzură, iar acesta își scoate ochii.

Impresionanta tragedie despre destinul omului, aflat în mâini nevăzute, pare să fi avut circulație orală, dacă ne gândim că tema ei a fost tratată și de Homer, în Odiseea, de Eschil, în unele opere pierdute (Tetralogia tebană), ca și de Euripide. Mai mult, se pare că au fost înregistrate variante ale temei din tradiția orală a vremii, din care a fost compus eposul „Oidipodeia", cunoscut azi doar parțial. E mai puțin important dacă tradiția de care vorbim circula, în antichitatea greacă, în medii „inculte" sau printre intelectuali. Ceea ce ne interesează mai mult este faptul că ea își continuă existența, cu aceleași caractere (paricid, căsătoria cu propria mamă), în evul mediu roman, ca și în unele literaturi orale moderne, în legendele despre Iuda Iscarioteanul, Andreas, Albanus, Iulianus, Gregorius.

Legenda lui *Iuda Iscarioteanul,* care a fost atestată în evul mediu, dar și în folclorul slavilor de sud[102], la finlandezi[103] și în teatrul popular catalan și

---

[100] Id., *ibid.*, p. 141–142.

[101] Id., *ibid.*, p. 143.

[102] Rolf Wilh. Brednich, *Volkserzählungen von den Sichicksalsfrauen.* Helsinki, 1964, p. 46–49; Friedrich S. Krauss, *Die Ödipussage in südslawischer Volksüberliefrung.* În: Imago 21, 1935, p. 364–367; Léopold Constans, *La Légende d'Oedipe. Etudiée dans l'antiquité, au moyen âge et dans les temps modernes en particulier dans le Roman de Thèbes.* Génève, 1974, p. 95–103.

[103] Stith Thompson, *The Folktale...*, p. 141; Tor-Björn Hägglund, Vilja Hägglund, *The Boy who killed his Father and wed his Mother. The Oedipus Theme in finnish Folklore.* În: The International Review of Psycho-Analysis 8, 1981, p. 53–62.

provensal[104], adaugă crimelor oedipiene şi trădarea lui Iisus, ca şi sinuciderea prin spânzurare. Paricidul şi căsătoria cu propria mamă sunt şi păcatele săvârşite şi de *Andrei din Creta,* care, în plus, a violat 300 de călugăriţe şi a ucis pe toţi preoţii care nu i-au acordat absoluţiunea; el ajunge la episcopul din Creta, care-l iartă, dar îl închide într-o pivniţă, punându-i la dispoziţie o pană şi cerneală, pentru a scrie exerciţii religioase, iar cheia pivniţei o aruncă în mare. Ea e aflată, după 30 de ani, în corpul unui peşte, acest fapt confirmând iertarea păcatelor lui. Andrei e eliberat şi devine episcop de Creta pentru alţi 30 de ani[1050]. *Albanus* e fiul unui împărat şi al fiicei acestuia, el devine rege al maghiarilor, apoi îşi omoară părinţii şi, când s-a hotărât să se facă pustnic, e prădat şi omorât, iar cadavrul lui e aruncat într-un râu a cărui apă primeşte proprietăţi miraculoase, vindecând lepra[106]. *Iulianus* îşi omoară, fără să ştie, părinţii, şi, pentru a i se ierta păcatele, deschide o casă de oaspeţi, unde-i hrăneşte pe săraci[107].

Mai cunoscută e însă legenda lui *Gregorius*, care a făcut şi carieră literară[108]. Ea prezintă două inceste: născut dintr-un incest fratern şi expus pe mare, împreună cu o tăbliţă de fildeş, pe care sunt consemnate împrejurările naşterii sale, dar şi cu bani şi mătase, copilul e salvat de pescari şi botezat Gregorius, după numele stareţului unei mănăstiri. El creşte, e foarte frumos şi înţelept, dar aflând de originea lui necunoscută, pleacă în lume (ca Oedip), în ciuda promisiunilor că va fi făcut stareţ. Ajunge tocmai în Aquitania, locul lui de origine, unde se căsătoreşte cu suverana ţării, fără a şti că aceasta e mama lui. Când îşi descoperă păcatul, ea devine foarte pioasă, iar el cere să fie legat cu lanţuri pe o stâncă în mare, iar cheia cătuşelor să fie aruncată în valuri. După 17 ani de chinuri, când se fac alegeri de papă, un înger spune că Gregorius e menit să ocupe scaunul papal. E căutat şi dus la Roma, unde clopotele răsună de la sine, iar el poate să vindece bolnavi. Pe de altă parte, mama lui face pelerinaj la Roma, spre a-şi mărturisi păcatele la noul papă, fără să ştie că acesta e fiul ei. Cei doi se recunosc, ea se călugăreşte, iar după moarte obţin amândoi mântuirea sufletului.

Cea mai veche atestare a acestei legende e „Vie de Saint Grégoire" (1160). Marea ei răspândire în Europa de sud-est, în Orientul apropiat creştin, în Caucaz,

---

[104] J. Romeu-Figueras, *La légende de Judas Iscarioth dans le Théâtre catalan et provençal.* În : Actes et Mémoires du Ier Congrès International de Langue et Littérature du Midi de la France. Avignon, 1957, p. 68–106.

[105] Brednich, *op. cit.,* p. 49–52.

[106] Karin Morvay, *Die Albanuslegende. Deutsche Fassung und ihre Beziehungen zur lateinischen Überlieferung.* München, 1977.

[107] Brednich, *op. cit.,* p. 52–54; Gérard Lehmann, *La Légende de Saint Julien l'Hospitalier. Grenoble,* 1999; Werner Williams-Krapp, *Elternmörder.* În: Enzyklopädie des Märchens 3, 1981, s.v.

[108] Hartmann von Aue, *Gregorius auf dem Stein;* Thomas Mann, *Der Erwählte.*

în unele țări arabe și în Egipt ar pleda pentru originea bizantină a ei, dar, pe de altă parte, tema e prezentă încă de timpuriu și în Europa de Apus: din secolul al X-lea datează un raport al episcopului de Verona despre Sf. Metro, care, după descoperirea incestului, pune să fie legat de o piatră în fața bisericii, iar cheia cătușelor să fie aruncată în Etsch. Peste șapte ani e găsită în pântecul unui pește, semn că păcatul a fost ispășit. De atunci, Metro e considerat sfânt. Tema se găsește și în *Romanul Tebei* (1150)[109].

Au fost consemnate și alte povestiri medievale mai puțin celebre despre incestul dintre mamă și fiu: o mamă se căiește într-atât, încât însuși papa îi acordă absoluțiunea, iar pe alta o salvează Maica Domnului de la pedeapsa cu moartea la care urma s-o supună împăratul roman[110]: o împărăteasă însărcinată de fiul ei își ucide noul-născut, dar îi cad pe mână patru stropi din sângele lui, care nu pot fi îndepărtați cu nimic, împrejurare pentru care purta în permanență o mănușă. Fiind altfel foarte credincioasă, ea a fost silită de Sf. Maria să-și mărturisească păcatele și a obținut iertarea din partea preotului[111].

Se poate vedea cu ușurință că aceste povestiri sunt creații ale bisericii. Ele au fost spuse de preoți, din amvon, ca „exemple", de felul cărora e plină literatura religioasă medievală[112]. Așa s-a constituit legenda păcătosului devenit sfânt.

În încheierea acestui paragraf referitor la legendele scrise și orale ale incestului matern, amintim prelucrarea temei de către Masuccio Salernitano, în *Il novellino*[113]: soția unui nobil palermitan își seduce prin vicleșug fiul și rămâne însărcinată. Mărturisindu-i adevărul, acesta își părăsește țara, iar oamenii, aflând despre păcatul femeii, o ard de vie. Această povestire provine din tradiția orală,

---

[109] Ulrich Mölk, *Gregorius*. În Enzyklopädie des Märchens 6, 1990, s.v., p. 125–132. Cf. și Gesta Romanorum nr. 81; Krauss, *Die Ödipussage...*, p. 358–364; Anita Guerreau-Jalabert, *Gregoire ou le double inceste. Le role de la parenté comme enjeu (XII-XIX s.)*. În : Réception et identification du conte depuis le Moyen Age. Actes du colloque de Toulouse janvier 1986. Toulouse, 1987, p. 21–38. Cf. și Wilhelm Tschinkel, *Gottscheer Volkstum in Sitte, Brauch, Märchen, Sagen, Legenden und anderen volkstümlichen Überlieferungen*. [Rosegg], 1931, p. 132–133; Erhard Dorn, *Der sündige Heilige in der Legende des Mittelalters*. München, 1967; Gerhard Binder, *Die Aussetzung des Königskindes Kyros und Romulus*. Meisenheim am Glan, 1964, p. 244–246; Werner Williams-Krapp, *Elternmörder*. În: Enzyklopädie des Märchens 3, s.v.

[110] Albert Wesselski, *Mönchslatein*, Leipzig, 1909, nr. XVI și nr. LXVIII.

[111] Gesta Romanorum, nr. 13.

[112] Frederic C. Tubach, *Index Exemplorum*. Helsinki, 1969, nr. 2728–2739; W. Brückner, *Volkserzählung und Reformation*. Berlin, 1974, p. 211, 240, 469. Cf. și Studien zur Literaturgeschichte 1, 1901, p. 324–325.

[113] Lucrarea a fost scrisă, se pare, în 1450 și tipărită în 1476. Utilizăm ediția germană *Der Novellino des Masuccio von Salerno zum ersten Mal vollständig ins Deutsche übertragen von Hanns Floerke*. München, 1918, nr. XXIII.

care nu cunoaşte soluţia iertării păcatului prin căinţă şi rugăciune, ci doar pedepsirea drastică (arderea de vie) a păcătoasei.

Legendele de mai sus au aceeaşi structură: de fiecare dată, incestul e dorit de mamă, fiul „căzând" în el fără voie şi vină. De aceea, numai mama e pedepsită, fiul ieşind din scenă prin părăsirea ţării.

g) Tradiţia folclorică a incestului mamă-fiu. Incestul dublu

O parte dintre materialele şi studiile publicate cu privire la această temă au fost înmănuncheate în volumul tematic *Oedipus. A Folklore Casebook*, realizat de Lowell Edmunds şi Alan Dundes[114]. Trimiţând pe cei interesaţi la volumul alcătuit de cunoscuţii cercetători americani, lucrarea de faţă va utiliza în bună măsură alte izvoare, înainte de toate de la popoarele sud-est europene (greci, albanezi, bulgari, sârbo-croaţi, români şi maghiari), din colecţii folclorice spaniole, franceze, finlandeze şi chiar de la popoarele de peste mări.

După o variantă notată într-o mănăstire din Valencia[115], un rege văduv e îndemnat de poporul său să se căsătorească cu soră-sa, pentru a avea un urmaş la tron. Acesta îşi violează sora, dar apoi se căieşte şi pleacă în pustie. Sora lui urcă pe tron, iar fiul pe care-l naşte, e abandonat de doică în pădure, în faţa colibei unui eremit. Acesta îl creşte ca pe propriul copil. La vârsta bărbăţiei, băiatul cere voie să plece în lume, pentru a-şi găsi norocul, iar călugărul îi dă bani şi un inel, pentru cea pe care o va lua de soţie. Numai că tânărul uită şi i-l oferă abia după întâia noapte petrecută împreună. Ea recunoaşte inelul fratelui său şi înţelege ce păcat a săvârşit. Tânărul îşi ispăşeşte păcatul ca eremit, postind 30 de ani, iar regina moare de supărare. Aflând de căinţa eremitului, papa îl aşază în scaunul episcopal al cetăţii.

În Surselva retoromană[116] se spune că o tânără care lucrează într-un hotel, naşte fiu, pe care-l expune pe un râu, într-o cutie, împreună cu portretul ei. Cutia ajunge la o moară de apă. Morarul creşte copilul împreună cu cei cinci ai lui, dar, apoi, găsitul îşi caută singur soarta. Odată, ca soldat, vrea să viziteze pe morarul care l-a crescut, dar ajunge la un hotel, unde cunoaşte o femeie frumoasă, pe o care o ia de nevastă. El avea obiceiul de a se retrage zilnic pentru a-şi rosti rugăciunea, aprinzând două lumânări, între care aşeza portretul cu care a fost expus. Privind prin gaura cheii, soţia lui îşi vede propriul portret din tinereţe. Pentru ispăşirea păcatului, el se retrage pe o insulă, într-un castel, e închis de doi

---

[114] Garland Folklore Casebooks. Volume 4. New York & London, 1983. Cf. şi Lowel Edmunds, *The Sphinx in the Oedipus Legend*. Königstein/Ts., 1981.

[115] *Katalanische Märchen*. Aus dem Katalanischen übersetzt und herausgegeben von Felix Karlinger und Johannes Pögl. München, 1989, p. 149–156.

[116] Decurtins, *Rätoromanische Chrestomatie*. II, 1901, Nachträge, nr. 109; Leza Uffer, *Rätoromanische Märchen*, nr. 15.

pustnici, care aruncă cheia castelului în mare. După şapte ani au loc alegeri de papă, dar porumbelul nu se aşază pe capul nici unuia dintre candidaţi. O voce anunţă că cel care trebuie ales trăieşte pe o insulă. E căutat şi, după ce cheia castelului e găsită în burta unui peşte, e dus la Roma şi e ales papă. Mama lui se duce să-şi mărturisească păcatul la noul papă şi, dând dovadă de căinţă, acesta îi acordă iertarea.

La aromâni, tema Oedip e pusă în legătură cu ursitoarele: la naşterea celui de-al zecelea copil, părinţii nu s-au pregătit pentru întâmpinarea corespunzătoare a ursitoarelor. Furioase, acestea decid ca toţi cei nouă copii şi capul familiei să moară, iar noul născut să se căsătorească cu mama lui. Auzind cele prezise de ursitoare, moaşa expune copilul lângă un râu, unde e găsit de un trecător, care-l creşte, numindu-l „Copilul râului". La vârsta fecioriei îi explică de ce-l numeşte astfel, ceea ce face ca tânărul să pornească în căutarea adevăraţilor lui părinţi. Pe drum înnoptează la o bătrână, care-i dă sfatul să se căsătorească cu o văduvă foarte frumoasă din sat. El urmează sfatul bătrânei şi, după ani, soţia lui îi spune povestea celui mai tânăr fiu al ei. Amândoi înţeleg că profeţia ursitoarelor s-a împlinit[117].

La români tema apare în mai multe localităţi: în Alţina-SB, ursitoarele prezic că noul-născut îşi va ucide tatăl şi se va căsători cu maică-sa. Părinţii îl expun într-o lădiţă pe un râu, împreună cu un inel. Lădiţa e aflată de doi pescari, unul bogat şi fără copii, altul sărac, dar cu mulţi copii. Primul îl creşte, apoi tânărul pleacă în lume şi e angajat paznic de vie. Într-o noapte, paznicul îşi pune angajatul la încercare, prefăcându-se că vrea să fure struguri, iar tânărul îl împuşcă. Apoi se căsătoreşte cu văduva acestuia, cu care are un copil. Odată, la munca câmpului, copilul plânge, iar tânărul tată îl linişteşte, oferindu-i inelul pe care-l avea de la părinţi şi-l purta în şerpar. Soţia lui îşi identifică soţul ca propriul ei fiu. Se despart. El cere ursitoarelor un nou destin şi se căsătoreşte cu fiica unui proprietar de pământ, cu care trăieşte fericit[118]. În Bozieni-BT[119], zodierul prezice unui nou-născut că va dezonora călugăriţe, va fi ucigaşul tatălui său şi va deveni soţul mamei lui. Totul s-ar fi petrecut astfel, dacă soţia (mama) lui nu l-ar fi identificat, înainte de a păcătui, căutându-i în cap şi descoperind zgârietura produsă de lădiţa în care a fost expus; li se spune că păcatele lor vor fi iertate doar când oile negre ale turmei lui vor deveni albe şi când va rodi buturuga de măr stropită cu lacrimile ei; varianta din Ţara Haţegului nu se abate

---

[117] Brednich, *op. cit.*, p. 44–46; Papahagi, *Basme aromâne şi glosar.* Bucureşti, 1905, p. 361–362.

[118] Schullerus, *op. cit.*, p. 357–362.

[119] D. Furtună, *Vremuri înţelepte*. Bucureşti, 1913, p. 82–85, text inaccesibil nouă, cf. A. Fochi, *Una din universalele necunoscute ale folclorului românesc.* În: REF 29, 1984, nr. 2, p. 131–143; reprodus şi în: Fochi: *Valori*, 2, p. 249–250.

de la schema cunoscută[120], cea din Sudrigiu-BH diferă doar prin semnul de recunoaştere: „bumbuț de ac" înfipt de părinți în cap, înainte de a-l expune[121], iar în zona Mediaş-Blaj, tema se contaminează cu povestiri despre Preminte Solomon[122]. Se poate vedea că variantele româneşti moderează tragedia antică, prin reducerea numărului de păcate: fie că nu are loc uciderea tatălui, fie că incestul matern e evitat în ultimul moment, fie că ursitoarele oferă păcătosului o altă soartă.

Francezii introduc elemente ale vieții moderne în vechea țesătură a tragediei lui Oedip[123]. Aici horoscopul preia rolul oracolului sau al ursitoarelor, tânărul umblă călare şi întâlneşte mai mulți oameni într-o „grande voiture"; aceştia îl ceartă pentru că umblă călare pe şoseaua destinată automobilelor, se produce o încăierare, în cursul căreia tânărul îşi omoară adversarii şi ajunge la castelul mamei sale; aceasta nu ştie că el i-a omorât soțul, nici că e fiul ei, dar, observând marea asemănare dintre tânăr şi soțul ei ucis, se căsătoreşte cu el; când află adevărul, îşi scoate ochii, iar el se duce ca păstor în Corsica.

La slavii de sud, destinul e prezis de o ființă mitică, denumită „vila", iar nou-născutul e fiul unei tinere necăsătorite, care-l expune în pădure, pe un brad. E găsit şi crescut de un împărat fără copii. Ca tânăr, el porneşte în lume şi ajunge la o femeie încă tânără, pe care o ia de soție. Într-o zi, soția vede cicatricile cauzate de ea când l-a expus pe brad şi cei doi se descoperă mamă şi fiu. El fuge în lume şi nu se mai arătă niciodată[124].

În sud-estul Europei apare tipul de basm AaTh 756, denumit de unii legendă, care cuprinde un incest multiplu. E cunoscut şi sub titlul „Buße des Erzsünders" (Penitența celui care a săvârşit păcatul de moarte). Nici un preot nu vrea să-i acorde iertarea pentru incest, chiar dacă acesta a fost săvârşit inconştient, motiv pentru care păcătosul îi ucide, până când un călugăr îi oferă o bucată din scaunul pe care şedea şi-i spune: fă-te pustnic, plantează această bucată de lemn uscat şi ud-o în fiecare zi; dacă lemnul va înverzi, înflori şi rodi, atunci te va fi iertat Dumnezeu. Păcătosul face precum i s-a cerut, ani la rând, fără rezultat;

---

[120] O. Densusianu, *Graiul şi folklorul Țării Haţegului*. Bucureşti, 1915, p. 232, apud. T. Pamfile, *Duşmani*, p. 15.

[121] AFC 674, p. 15–16, 17.

[122] Franz Obert, *Rumänische Märchen und Sagen aus Siebenbürgen*. Hermannstadt, 1925, nr. 46, p. 78–79.

[123] Daniel Fabre et Jacques Lacroix, *La tradition orale du conte occitan*. II. Paris, 1973, p. 121–129. Cei doi autori au mai înregistrat o variantă occitană. Cf. şi studiul aceloraşi *Sur la production du récit populaire*. În: Approches de nos traditions orales, 1970, p. 91–140.

[124] Friedrich S. Krauss, *Die Ödipussage in südslawischer Volküberlieferung*. În: Imago 29, 1934, p. 359–360; St. Novaković, *Die Ödipus-Sage in der südslavischen Volksdichtung*. În: Archiv für slavische Philologie 11, 1888, p. 321–326.

odată omoară un turc, care urmărea o creştină, pentru a o silui, sporind astfel numărul păcatelor săvârşite; el crede că, după încă o crimă, chiar nu va mai fi iertat niciodată, dar tocmai atunci, în locul lemnului uscat, află un copac mare, pe jumătate înflorit şi pe jumătate purtând rod[125]. Motivul incestului multiplu apare şi în romanţa spaniolă despre *Rodrigo*, cel care a pierdut Spania în favoarea arabilor, în anul 710-711, datorită faptului că, pe lângă alte rele pe care le-a făcut, a săvârşit incest cu maică-sa, cu soră-sa etc. El cere cea mai groaznică pedeapsă care se poate imagina: să fie îngropat împreună cu un şarpe cu şapte capete; şarpele începe să-l muşte din locul unde a păcătuit cel mai mult, dar după trei zile de chinuri, clopotele răsună de la sine, iar sufletul lui e dus în ceruri[126].

Nu există un tip de basm fantastic care să trateze tema incestului matern. O găsim, izolat, în basmul maghiar AaTh 823 A* şi în cel indian AaTh 674, în ambele incestul fiind zădărnicit, apoi într-o variantă israeliană[127] AaTh 705 şi în una germană[128] AaTh 590, în care mamele provoacă incestul prin şiretlicuri, iar când feciorii lor află adevărul, ele sunt arse de vii. Într-o poveste a indienilor sudamericani[129], o femeie întinereşte, iar fiul ei, necunoscând-o, după ce se îmbată cu Paiwarri, vrea s-o seducă, dar încercarea lui face ca toată povestirea să pară mai degrabă un vis.

Tema incestului matern pătrunde şi în câteva cântece populare. O bătrână canadiancă de origine din Ucraina[130] cântă povestea unei văduve, care şi-a expus doi băieţi pe Dunăre. Aceştia apar după 20 de ani şi, întâlnindu-i, ea le propune să se căsătorească unul cu ea, celălalt cu fiica ei. Ei ştiau însă că femeia e mama lor şi o pedepsesc, prin decapitare, pentru intenţia de a săvârşi incestul matern (deşi inconştient) şi de a facilita (tot inconştient) incestul fratern.

O baladă înregistrată de la românii din Serbia[131] ne readuce la Oedip: ursitoarele prezic unui nou-născut că se va căsători cu maică-sa. E expus într-un butoi pe Dunăre şi e pescuit de şlepari, care-l cresc ca nişte părinţi. La 17 ani

---

[125] N. P. Andrejev, *Die Legende von den zwei Erzsündern*. Helsinki, 1924; G. A. Megas, *Die Legende von zwei Erzsündern in der griechische Überlieferung*. În: Fabula 16, 1975, p. 113–120; Ovidiu Bîrlea, *Antologie de proză populară epică*. II. Bucureşti, 1966, p. 441–444.

[126] Ramón Menéndez Pidal, *Romanceros del rey Rodrigo y de Bernardo del Carpio*. Madrid ,1957, p. 58–77; Pedro M. Piñero, *Romancero*. Madrid, 1999, p. 175–177.

[127] Heda Jason, *Märchen aus Israel*. (MdW), 1976, p. 85–89.

[128] Wilhelm Wolf, *Deutsche Hausmärchen*. Göttingen, 1851 („Das weiße Hemd, das schwere Schwert und der goldene Ring", KHM 121).

[129] Felix Karlinger, Elisabeth Zacherl, *Südamerikanische Indianermärchen*. MdW 1976, p. 14–15, 300.

[130] Robert B. Klimasz, James Porter, *Traditional Ukrainian Balladry in Canada*. În: Western Folklore 33, 1974, p. 114–119.

[131] Cristea Sandu Timoc, *Cântece bătrâneşti şi doine*. Bucureşti, 1967, p. 135–137.

porneşte în lume, e angajat paznic de vie, dar îşi împuşcă stăpânul, pe întuneric, crezând că era hoţ. Se căsătoreşte cu stăpâna viei, dar, înainte de a avea relaţii sexuale, cei doi se întreabă de pe unde sunt şi descoperă că sunt mamă şi fiu. Se bucură că n-au păcătuit. Şi bulgarii cunosc un asemenea cântec în care ursitorile prezic unui nou-născut că va lua pe maică-sa de soţie, când va avea 25 de ani. Prezicerea s-ar fi împlinit, dacă tânărul n-ar fi citit scrisoarea cu care a fost expus. El se sinucide înfigându-şi un cuţit în inimă[132]. La sârbi a fost consemnată una dintre cele mai vechi variante ale cântecului *Simeon, găsitul*[133]. Un copil e găsit de un călugăr pe valurile Dunării într-o lădiţă, împreună cu Evanghelia. E botezat pe numele acestuia, Simeon, are o copilărie fericită la mănăstire, dar într-o bună zi află că a fost găsit. Porneşte în lume călare, dar regina din Buda îi propune să petreacă o noapte cu ea. A doua zi pleacă uitându-şi Evanghelia şi se întoarce, să şi-o ia; vede că regina citeşte în ea destinul ei şi al lui. El se întoarce la mănăstire, e închis într-o încăpere cu apă până-n genunchi în care înotau şerpi şi scorpioni, iar cheile ei sunt aruncate în Dunăre. Sunt găsite după nouă ani într-un peşte. Deschizând încăperea, Simeon e găsit învăluit în lumina Soarelui, cu Evanghelia în mână. Recunoaştem în acest cântec epic o adaptare a legendei referitoare la Gregorius.

*

Din cele de mai sus rezultă că frecvenţa temei oedipiene e destul de ridicată în numeroase literaturi populare. La locuitorii insulelor din sud-estul Asiei apare ca „incest de forţă majoră", fără de care lumea ar fi rămas pustie. În Europa medievală, incestul matern apare în legende religioase sau în exemple, prin care se arată credincioşilor că şi cel mai mare păcat, dacă e mărturisit şi dacă făptaşul se căieşte, poate fi iertat. De regulă, femeia şi bărbatul nu se cunosc, alteori e vorba de văduve care transpun dragostea pentru soţul lor decedat asupra fiului acestuia, care seamănă cu tatăl său, ori, în fine, de femei viclene care doresc incestul cu propriul fiu. Deseori intervine diavolul, în speranţa că va reuşi să câştige sufletul păcătoasei, dar, în povestirile cu caracter creştin, aceasta e salvată de forţe divine. În unele opere ale tradiţiei orale din societăţile ţărăneşti europene ale secolelor al XIX-lea şi al XX-lea incestul e evitat în ultimul moment, iar dacă acesta are loc, femeia e pedepsită prin ardere de vie ori prin decapitare, pedepse care sunt aplicate şi în cazul incestului intenţionat, dar nerealizat. Fiul pleacă în lume, devine eremit ori i se dă alt destin.

O temă arhaică a fost preluată de creştinism şi utilizată în scopurile bisericii. Motivul tatălui ucis din tragedia lui Sophocles e uneori abandonat, ceea ce

---

[132] Adolf Strausz, *Bulgarische Volksdichtung*. Wien, Leipzig, 1895, p. 218–222.
[133] Talvj, *Volkslieder der Serben*. I. Halle, Leipzig, 1835, p. 139–146.

deschide calea pentru noi combinații de motive și noi evoluții ale acțiunii. Severitatea motivului și pesimismul evoluției lui în antichitate sunt îmblânzite de creștinism, care oferă speranță celor păcătoși și nu le barează drumul spre a ajunge în rai. Motivul Oedip reprezintă probabil cel mai frumos exemplu de înnoire a folclorului și de descoperire a unor noi valențe ale motivelor folclorice.

h) Incestul tată-fiică

Am amintit mai sus povestirea biblică a incestului „de forță majoră" săvârșit de Lot cu fetele lui (1 Moise 19. 30 sqs.). Legende arhaice[134] vorbesc despre împerecherea dintre zeul focului cu o vestală, căreia îi apare cu înfățișare de phallus, cerându-i să-l îmbrățișeze. Așa sună legenda referitoare la Romulus și Remus, în care regele Alba, pe a cărui vatră ar fi apărut zeul focului, a cerut propriei sale fiice să-l îmbrățișeze, dar ea a refuzat și a trimis în locul ei pe întâia ei servitoare, care apoi a născut pe cei mai renumiți gemeni din istoria umanității. Frazer vedea în acest zeu al focului cu înfățișare phallică simbolul părintelui, care ridica pretenții asupra tuturor femeilor din familie, fie ele sclave ori propriile fiice. Scriitorii antici povestesc despre mai multe inceste între tată și fiică. Apollodor spune că, la incitarea Afroditei, Smyrna sau Myrrha are sex cu propriul tată, Theias, fără ca acesta s-o identifice. Când a descoperit, a vrut s-o omoare, dar, rugând zeii s-o salveze, ea a fost prefăcută în copacul numit smirnă (Myrrhenbaum). Tema e prelucrată, cu mici deosebiri, și de Ovid în *Metamorfozele* lui; Virgiliu, în Eneida, îl prezintă în Hades pe Phlegyas, care e pedepsit pentru că și-a siluit fiica, înainte de nunta acesteia. Și Catull prelucrează în poeziile lui tema de care ne ocupăm aici. La Herodot se află istoria regelui egiptean Mykerinos[135], iar povestiri iraniene descriu un tată care nu avea fiu și care a încercat să aibă unul prin contact cu fiica, nepoata, strănepoata etc. până când, la a noua sau a zecea spiță, are un fecior[136].

Numărul povestirilor referitoare la incestul tată-fiică sporește în evul mediu. O legendă prezintă pe Sf. Kinedus (Irlanda secolului al VI-lea)[137], ca rezultat din incestul dintre tată și fiică. Aruncat în mare, e salvat de păsări, care îi construiesc un fel de cuib; un înger îl hrănește cu lapte de capră, iar hainele lui cresc în măsura în care-i crește corpul. Prințesa irlandeză Dympna fuge de tatăl

---

[134] Otto Rank, *Das Inzest-Motiv in Dichtung und Sage. Grundzüge einer Psychologie des dichterischen Schaffens.* Leipzig, Wien, 1926, p. 340–346; Alfred Bertholet, Edvard Lehmann, *Lehrbuch der Religionsgeschichte.* II. Tübingen, 1925, p. 449–450.

[135] W. Aly, *Volksmärchen, Sage und Novelle bei Herodot und seinen Zeitgenossen.* Göttingen, 1921, p. 68.

[136] Rank, *op. cit.*, p. 345–346.

[137] Toldo, *Leben und Wunder der Heiligen im Mittelalter.* În: Studien zur vorgleichenden Literaturgeschichte, 1, 1901, p. 328.

ei, travestită în lăutar, şi întemeiază acolo o mănăstire[138]. Uneori, incestul tată-fiică e favorizat şi de asemănarea izbitoare dintre mamă şi fiică, aşa cum se întâmplă cu Dymona în Brabant (secolul al VII-lea), urmărită de tatăl dornic de incest şi, în cele din urmă, omorâtă[139]. În Evul mediu e tradus şi prelucrat vechiul roman grec despre *Apollonius din Tyrus*[140]: regele Antiochus Seleucos din Antiohia, îndrăgostit, după moartea soţiei lui, de propria-i fiică, îşi supunea toţi virtualii gineri la dezlegarea de ghicitori, dar îi omora şi pe cei care le dezlegau corect. În eposul *Kudrun,* peţitorii fiicei lui Hagen din Irlanda erau supuşi probei de întrecere în puteri; cine era mai slab decât el, era spânzurat[141].

În ultimele două secole au fost consemnate mai multe legende care înfăţişează dorinţe (neîmplinite) de incest ale unui tată cu fiica lui. De la fraţii Grimm[142] aflăm că împăratul Heinrich al-III-lea s-a îndrăgostit de frumoasa lui fiică. Diavolul face următoarea înţelegere cu ea: el promite fetei să transforme iubirea împăratului în ură şi mânie, dacă o va găsi în trei nopţi consecutive dormind, iar dacă va rămâne trează, nu-i va cere nimic. Ea ţese şi brodează toată noaptea, iar căţeluşul ei, pe nume Quedl, lătra de fiecare dată când ea dădea să adoarmă. A treia noapte, diavolul se mânie şi o mutilează. Împăratului nu i-a mai fost dragă, iar ea a clădit, în cinstea căţeluşului ei, o capelă şi i-a pus numele Quedlinburg. În varianta publicată de A. Kuhn şi W. Schwartz, împăratul e trimis – ca în balada românească – de fiica lui pe la toate curţile princiare din Europa, pentru a găsi o femeie mai frumoasă ca ea, dar el se întoarce fără rezultat; el va renunţa la fiica lui abia dacă aceasta va putea face o cuvertură pe care să poată fi văzute toate animalele de pe pământ, dar ea reuşeşte, iar tatăl moare de durere[143]. În alt text al fraţilor Grimm, o prinţesă de care s-a îndrăgostit propriul ei tată e salvată de Dumnezeu, făcând să-i crească o barbă mare[144]. Aceeaşi temă se povesteşte şi în legătură cu Sf. Walpurgis, care, în plus, a fost răstignită[145]. Şi

---

[138] Johannes Bolte, Georg Polívka, *Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm*. I. Hildesheim, 1963, p. 301.

[139] Toldo, *op. cit.*, 2, 1902.

[140] Rank, *op. cit.*, p. 347–349; Ludwig Denecke, *Apollonius von Tyrus*. În: Enzyklopädie des Märchens, 1, 1977 s.v.; R. M. Dawkins, *Forty-Five Stories from the Dodekanese*. Cambridge, 1950, p. 486–521.

[141] Rank, *op. cit.*, p. 357.

[142] *Deutsche Sagen herausgegeben von den Brüdern Grimm*. Berlin [1905], nr. 482, p. 360–361.

[143] *Norddeutsche Sagen, Märchen und Gebräuche aus Mecklenburg, Pommern, der Mark, Sachsen, Thüringen, Braunschweig, Hannover, Oldenburg und Westfallen*. Leipzig, 1848, p. 184–185.

[144] *Deutsche Sagen herausgegeben von den Brüdern Grimm*. Berlin [1905], nr. 181, p. 146.

[145] R. Kühnau, *Schlesische Sagen*. II. Leipzig, 1911, nr. 828.

Sf. Kümmernis[146] atrage motivul urâțirii fizice, al mutilării, în scopul evitării incestului. Incestul e săvârșit în unele legende istorice despre Guillaume al III-lea[147], ca și în exemple, unde însă cei care se căiesc pentru faptele lor obțin iertarea păcatelor[148].

Dorința de incest a tatălui a dat naștere unui tip caracteristic de basm: *Allerleirauh* (AaTh 510 B, KHM 65)[149], foarte răspândit în mai toate literaturile populare europene. Delarue-Tenèze[150]oferă o mulțime de detalii interesante din Franța și Canada: cea mai frumoasă femeie din lume, aflată pe patul morții, cere soțului ei să se recăsătorească doar dacă va găsi una mai frumoasă decât ea, respectiv dacă va găsi una căreia să i se potrivească inelul, alteori pantoful, rămase după moartea ei. Cum numai fiica ei o întrece în frumusețe, tatăl se crede îndreptățit s-o ia de soție. La sfatul moașei, al doicii, al Fecioarei Maria, al unei bătrâne, al unei zâne etc., aceasta cere regelui lucruri imposibile: haine de culoarea Soarelui și a Lunii, precum și un taur de aur, gol pe dinăuntru, în care se ascunde și e dusă în camera unui prinț, care o ia de soție. La italieni, prințesa se ascunde într-un dulap, care e vândut unui prinț, sau cere haine de lemn sau din felii de dovleac ori ia în gură o bucată de lemn, care o metamorfozează în ursoaică. La catalani, prințesa se ascunde într-o lădiță de aur, iar la castilieni se travestește în bărbat; în sud-estul Europei[151] apare motivul îmbrăcămintii de lemn (la greci), al ascunzătorii în sfeșnic (la albanezi), al stelei pe frunte (la români), iar salvarea are loc într-o îmbrăcăminte din piele de pureci sau prin metamorfozarea protagonistei în miel. În folclorul bascilor, acțiunea ia o întorsătură mai puțin cunoscută: mama cere fiicei să nu-i poarte hainele după moartea ei, ci să le ardă, pentru că, dacă tatăl ei o va vedea îmbrăcată cu ele, se va îndrăgosti de ea[152].

---

[146] Peter Spranger, *Kümmernis*. În: Enzyklopädie des Märchens 8, 1996, p. 604–607. Cf. și Leopold Schmidt, *Volksglaube und Volksbrauch. Gestalten. Gebilde. Gebärden*. Berlin, 1966, p. 96.

[147] Ch. Thuriet, *Traditions populaires de la Haute-Saône et du Jura*. Marseille, 1979, p. 316–322.

[148] Tubach, *op. cit.*, p. 215; Alois Schneider, *Exempelkatalog zu den „Judicia Divina" des Jesuiten Georg Stengel von 1651*. Würzburg, 1982, p. LXVIII.

[149] Bolte, Polívka, *op. cit.*, II, p. 45–56.

[150] *Op. cit.*, Tome deuxième. Paris, 1964, p. 256–267: Peau d'Ane.

[151] Maximilian Lambertz, *Albanische Märchen (und andere Texte zur albanischen Volkskunde)*. Wien, 1922, p. 80–82; J. G. von Hahn, *Griechische und albanesische Märchen*. I. Leipzig, 1864, p. 152–154, 363–368; Dawkins, *op. cit.*, p. 197; Marianne Klaar, *Tochter des Zitronenbaums. Märchen aus Rhodos*. Kassel, 1970, p. 26–30, 165–166.

[152] Felix Karlinger, Erentrudis Laserer, *Baskische Märchen*. Düsseldorf, 1980, p. 44–54, 270.

Dorința de incest a unui tată cu fiica lui e tratată și în unele variante ale altor tipuri de basm, de exemplu în *Fata cu mâinile tăiate* (AaTh 706). Tema acestui basm a fost prelucrată deseori în evul mediu și e foarte frecvent în oralitatea zilelor noastre. Uneori suferă un proces de istoricizare[153]: regele Offa se căsătorește cu o tânără găsită în pădure, căreia i-au fost tăiate mâinile, pentru că a refuzat propunerile rușinoase ale tatălui ei. Offa o ia de soție, dar tatăl ei se răzbună, simulând o scrisoare prin care regele, aflat pe front, ar fi cerut într-o scrisoare ca soția și copiii lui să fie uciși. Călăii îi sacrifică în pădure, dar sunt salvați de un bătrân, care îi adăpostește în peștera lui. După o vreme, Offa apare în fața peșterei și deplânge soarta familiei lui, apoi își recunoaște soția și se întorc acasă cu toții fericiți. O și mai pronunțată istoricizare se vede în textul medieval *Istòria de la fiyla del rey d'Hungria*, care în spațiul catalan-castilian-occitan a fost transpus și în teatrul popular, în teatrul de păpuși și de marionete[154]. Alte variante sunt și mai crude: la Straparola[155], tânăra Doralice, închisă de doică într-un dulap (ca în basmul de mai sus), care e vândut unui rege englez, se căsătorește cu acesta și naște doi copii. Tatăl prințesei se răzbună, ucigându-și nepoții și ascunzând cuțitul sub perna fiicei lui. Doica o salvează de la condamnarea la moarte, apoi regele Angliei pornește război împotriva cetății Salerno, îl prinde pe socrul său, Theobald, îl leagă de patru cai nărăvași, care-i sfârtecă trupul, iar bucățile astfel rezultate le dă la câini. La fel de crudă e și varianta Laurei Gonzenbach[156], ca și a fraților Grimm[157], în care tatăl incestuos taie mâinile și sânul fiicei dorite ca soție, apoi o alungă.

În sud-estul Europei, fata cu mâinile tăiate se sinucide, dar e readusă la viață și se metamorfozează în miel (la sârbo-croați), cere o piele de urs ori se închide într-un sfeșnic (la români)[158] sau se refugiază într-o peșteră (la greci)[159]; la ciprioți basmul cuprinde deopotrivă incestul tată-fiică și mamă-fiu[160]. Rar, fata e urmărită de tatăl ei, ca în basmul despre „fuga magică", dar ea aruncă obiecte în urmă (furcă, pieptene, gresie), ceea ce îl face pe urmăritor să n-o poată ajunge. Pentru a rămâne în același spațiu cultural, să mai amintim și varianta aromână a

---

153 Karl Müllenhoff, *Sagen, Märchen und Lieder der Herzogtümern Schleswig, Holstein und Lauenburg*. Schleswig, 1821, nr. 4, p. 5–8.

154 Felix Karlinger, *Beobachtungen zur Filla del rey d'Hungria*. În: Iberoromania N. F. 18, 1983, p. 64–75.

155 *Le piacevoli notti*. I. Bologna, 1898, nr. 4.

156 *Sizilianische Märchen*. Leipzig, 1870, nr. 25.

157 Bolte, Polívka, *op. cit.*, I., p. 295–296.

158 Corneliu Bărbulescu, *Analiza basmului românesc „Fata cu mâinile tăiate"*. În: Revista de etnografie și folclor 11, 1966, p. 24–40.

159 Dawkins, *op. cit.*, p. 130–131.

160 Felix Karlinger, *Märchen griechischer Inseln*. Düsseldorf, 1979, p. 16.

basmului despre Daphne[161]: unui împărat i-a murit soția, iar fiica lui era atât de asemănătoare cu ea, încât el crede că soția lui a înviat; într-o noapte, se așază lângă ea în pat, dar fata fuge și, la rugămintea ei, mama defunctă o preface într-un dafin. Motivul tatălui dornic de incest poate fi întâlnit și în variante persane[162] ale tipurilor AaTh 450, AaTh 652.

Motivul cercetat aici ne întâmpină și în câteva balade populare europene. Într-un cântec din Insulele Färoe, regele vrea să se însoare cu aceea căreia i se vor potrivi hainele reginei defuncte[163]; țiganii din Bulgaria cântă soarta tinerei Fatima, pe care tătăl ei și-o dorește de nevastă; ea întreabă succesiv pe cei trei frați ai ei dacă se poate ca un tată să-și ia fata de soție? Cum aceștia răspund că se poate, Fatima cere tatălui ei două monede de aur, pentru a-și cumpăra bijuterii de nuntă, dar cumpără otravă pe care o înghite în drum spre casă și moare înainte de cununie[164].

Cântecul Fatimei seamănă întrucâtva cu romanța de mare răspândire, nu numai în Peninsula Iberică, ci și în alte țări de limbă spaniolă, despre *Delgadina*[165]: regele are trei fete, care poartă haine de aur și încălțăminte de argint. El zice Delgadinei că dacă va muri mama ei, o va lua pe ea de soție. Pe Delgadina o înspăimântă gândul că ar putea deveni mama vitregă a surorilor și fraților ei și refuză. E închisă într-o încăpere întunecoasă sau într-un turn, unde nimeni nu are voie să-i ofere decât apă sărată. Delgadina roagă, din turn, pe rând, pe fiecare dintre membrii familiei să-i ofere un pahar cu apă, dar toți refuză: tatăl, pentru că ea nu-i acceptă dorința, mama, pentru că frumusețea ei o face nefericită, surorile și frații, pentru că frumusețea ei produce nefericirea mamei lor. În fine, Delgadina promite regelui că va face după dorința lui, dacă-i va oferi apă spre a-și potoli setea. Văzându-și țelul cu ochii, regele trimite slujitori să-i ducă cele trebuincioase, dar, pe când ajung ei în încăperea chinurilor Delgadinei, tânăra murise, iar pe patul ei ședeau îngeri, care-i luau sufletul în cerur; în schimb, pe patul regelui șed diavolii, care-i duc sufletul în iad.

Diferențele între cele peste 400 de variante ale romanței spaniole sunt minime: uneori tatăl nu e spaniol, ci arab, iar Delgadina e apostrofată cu cele mai

---

[161] Felix Karlinger, *Verwandlung auf der Flucht vor drohenden Inzest. Zum Daphne-Motiv im aromunischen Märchen.* În: Schweizerisches Archiv für Volkskunde 77, 1981, p. 178–184.

[162] Ulrich Marzolph, *Typologie des persischen Volksmärchens.* Beirut, 1984, p. 90, 127.

[163] Bolte, Polívka, *op. cit.*, II, p. 56.

[164] Kiril Kostov, *Ein Inzestmotiv in Volkserzählungen der Zigeuner Bulgariens.* În: Балканска езикознание – Linguistique balkanique 18, 1975, 3, p. 70–74.

[165] Manuel Gutiérrez Estévez, *El incesto en el romancero popular hispánico – un ensayo de análisis estructural.* III. Madrid, 1981, p. 1–507.

urâte cuvinte: „mal cristiana" sau „perra judía". Dar în mai toate textele, frumusețea tinerei e prezentată ca un blestem, care aduce nenoroc întregii familii. Pe când tatăl dorește s-o constrângă, pentru a-i ceda, regina dorește moartea Delgadinei, ca rivală. În unele variante amândoi părinții sunt luați de diavol.

Aceeași temă a incestului dorit de un tată cu fiica lui e tratată și în romanța *Silvana*[166], dar într-o cu totul altă manieră. Silvana cântă la vioară într-o grădină în floare, tatăl îi spune direct că dorește să se culce cu ea. Silvana plânge, își smulge părul, își frânge mâinile, apoi mărturisește mamei; cele două femei urzesc planul de a-l induce în eroare pe tatăl incestuos: fiecare se va culca în patul celeilalte, iar noaptea, când apare tatăl la patul Silvanei și-i spune că trebuie s-o defloreze, mama răspunde: *cum să mă deflorezi dacă am născut de trei ori până acum* și spune numele celor trei copii ai lor. Bărbatul blestemă pe cei ce cred în femei, căci – zice el – ceea ce știe fata, știe și mama, dar a doua zi își laudă fiica pentru că, salvându-și sufletul, i l-a salvat și pe al lui. Romanța Silvanei, cunoscută în peste 80 de variante, se apropie de cea a Delgadinei prin prezența elementului religios.

În sfârșit, o baladă cunoscută în mai toate regiunile limbii germane, dar și la danezi și maghiari, intitulată „Vater und Tochter"[167]: un vânător întâlnește în pădure o fată care culege flori, căpșuni și mure și care îi face propunerea să aibă împreună o oră de iubire. Vânătorul se eschivează, zicând că nu poate, din cauza calului, a câinilor, a șeii, a pintenilor, a biciului, a săbiei, a puștii, a paltonului etc. și în cele din urmă, vânătorul se prezintă drept tatăl ei. Lutz Röhrich[168] arată că încercările vânătorului de a se eschiva de la relații sexuale ar fi semn de impotență. Pentru noi, balada rămâne interesantă doar pentru că ea e printre foarte puținele cazuri – de nu unicul – în care o tânără propune relații sexuale unui bărbat care se dovedește a fi tatăl ei.

*

Am văzut mai sus că mamele săvârșesc incestul deseori inconștient și constrânse de o predestinare; alteori, ele transpun dragostea pentru soțul pierdut asupra celui care-i seamănă, adică a fiului acestuia, apoi se căiesc și obțin iertarea păcatului; numai rareori ajung la relații sexuale cu fiii lor prin viclenie, iar în acest caz sunt pedepsite cu moartea. Motivul dorinței de incest a tatălui cu fiică-sa, mult mai des prelucrat în literaturile populare, poate fi caracterizat prin aceea că rămâne

---

[166] Gutiérrez Estévez, *op. cit.*, p. 509–607.

[167] *Deutsche Volkslieder mit ihren Melodien.* Balladen. Siebenter Teil. Freiburg/Breisgau, 1982, textul nr. 142. Cf. și Johannes Bolte, *Kleine Mitteilungen zum deutschen Volksliede.* În: Zeitschrift des Vereins für Volkskunde 28, 1918, p. 65–75.

[168] *Das verführte und das verführerische Mädchen.* În: Festschrift für Siegfried Gutenbrunner zum 65. Geburtstag. Heidelberg, 1972, p. 183–193. Cf. și Johannes Bolte, *Zum deutschen Volksliede.* În: Zeitschrift für Volkskunde 28, 1918, p. 65–66.

aproape totdeauna neîmplinit: el porneşte de la dorinţa expresă, conştientă, a tatălui şi eşuează numai datorită împotrivirii fiicei lui, pentru care mutilarea, masculinizarea, răstignirea, suicidul sau metamorfozarea în copac ori în animal nu reprezintă un preţ prea mare dacă fac ca păcatul să fie evitat. Prin urmare, în timp ce unele texte folclorice atenuează vina mamei, tatăl e prezentat ca un răufăcător, dar numai rareori e pedepsit pentru fapta lui. Poate că în basmul AaTh 510 B, în care împărăteasa, aflată pe patul morţii, cere soţului ei să nu se căsătorească decât cu femeia căreia i se va portivi inelul sau pantoful rămas de la ea, ar putea fi interpretată ca un fel de scuză pentru dorinţele incestuoase ale bărbatului. Scuza e însă numai aparentă, căci, din punct de vedere psihologic, condiţia împărătesei are scopul de a împiedica o nouă căsătorie a împăratului, câtă vreme obiectele rămase de la ea se vor potrivi *doar* fiicei ei; numai că împăratul interpretează condiţia pusă de împărăteasă ca permisiune sau ca îndemn de a se căsători cu fiica lui, spre a avea o soţie cu aceleaşi calităţi ca şi ea. Altfel spus, el vrea să transforme interdicţia testamentară, camuflată, a incestului, în contrariul ei, adică în sugestia de a se căsători cu propria lui fiică.

Adversitatea fetei faţă de incestul cu tatăl ei pare să contrazică reflecţiile acelor specialişti în psihologia abisală, după care fetele sunt atrase de taţi în aceeaşi măsură ca băieţii de mame. Otto Rank consideră însă că înrudirea dintre mamă şi fiu e mai puternică decât aceea dintre tată şi fiică[169]. El mai susţine că diferenţa de vârstă dintre mamă şi fiu ar frâna dezvoltarea unor fantezii incestuoase, pe când în bărbat, fiica trezeşte noi impulsuri erotice, deoarece activitatea lui sexuală e mai îndelungată. În „familia mare", continuă Rank, tatăl îşi ţine feciorii şi pe viitorii gineri departe de fiicele lui, care par a-i fi rezervate.

În basmul propriu-zis, protagonista fuge de dorinţa de incest a tatălui ei şi tocmai aceasta o pune în legătură cu prinţul care o va lua în căsătorie. Fuga ei are aşadar înainte de toate un rol stilistic. În baladă, fiica ia otravă sau moare de sete, iar sufletul ei e dus în rai, pe când al tatălui e dus în iad. Un loc aparte ocupă romanţa spaniolă în care mama şi fiica îl păcălesc pe cel dornic de incest, ca şi balada germană, în care fiica are iniţiativa incestului, bineînţeles inconştient.

i) Incestul frate-soră

Friedmar Geißler[170] era de părere că cea mai frecventă formă de incest în literatura populară e incestul dintre tată şi fiică, după care ar urma cel dintre frate şi soră. Datele pe care le avem noi la dispoziţie nu confirmă această ierarhizare: forma de incest care a dat naştere la cele mai multe opere literare e cea dintre frate şi soră. De altfel, relaţia dintre frate-soră se deosebeşte fundamental de cele

[169] Rank, *op. cit.*, p. 338.

[170] *Brautwerbung in der Weltliteratur*. Halle/Saale, 1955, p. 102–104.

dintre mamă şi fiu sau tată şi fiică. Iubirea dintre frate şi soră, nu cea incestuoasă, e privită cu multă simpatie. Să ne amintim de fraţii celebri, care au fost Blaise şi Jacqueline Pascal, Johann Wolfgang şi Cornelia Goethe, René şi Lucile Chateaubriand, Clemens şi Bettina Brentano sau Friedrich şi Elisabeth Nietsche, acesta din urmă susţinând că pentru relaţia lui cu soră-sa nu găseşte nici un înlocuitor. În unele culturi se spune că atunci când dansează frate cu soră, diavolul e neputincios[171]. În sud-estul Europei, fratele contează ca apărător al surorii sale, el preluând rolul tatălui său, iar sora e singura îndreptăţită să-şi bocească fratele mort[172]. Literatura medievală vorbeşte despre inceste săvârşite cu surorile lor de către Carol cel Mare, Arthur, Conchobar ş.a.[173]

Cazuri reale de incest a cules Otto Rank din presa vremii. Deşi descrieri simple, ele pot fi considerate deseori literatură. Rezumăm aici trei dintre ele; în primul caz: o broderească în vârstă de 18 ani avea relaţii sexuale de la 12 ani cu fratele ei, acum în vârstă de 31 de ani. Ei au declarat că se iubesc foarte mult, că nu s-au înşelat niciodată şi că nu vreau să se despartă. Al doilea caz: în Roma, un frate şi o soră întreţineau relaţii sexuale. La un moment dat au înţeles că nu e bine ceea ce fac şi s-au despărţit, căutându-şi fiecare norocul alături de altcineva. Încercarea lor a eşuat, deoarece şi-au dat seama că nu pot trăi unul fără celălalt şi, pentru că nu se puteau căsători, au preferat să se sinucidă. Al treilea caz: o femeie din Josefstadt avea doi copii din două căsnicii: fata a crescut în Boemia, iar băiatul la Viena. Odată, fiica şi-a vizitat mama şi cei doi s-au îndrăgostit şi au declarat că nu pot trăi unul fără altul.

Multe mituri şi legende prezintă crearea lumii prin incestul dintre frate şi soră (Cerul şi Pământul), iar legendele potopului explică repopularea (mai ales) a insulelor în urma unui incest între frate şi soră, singurii supravieţuitori (Bolivia, Sumatra, Borneo, Celebes ş.a.)[174].

Am văzut că Ahura Masda, creatorul lumii la perşi, a făcut Soarele şi Luna prin incest cu maică-sa, respectiv cu soră-sa. La unele triburi de indieni din Canada şi Alaska, din America de Sud etc. sunt cunoscute legende după care fratele şi sora s-au transformat, în urma unui incest, în Soare şi Lună. În multe limbi din Europa, ca şi de pe alte continente, genul celor două substantive, res-

---

[171] M. Beth, *Geschwister.* În: E. Hoffmann-Krayer, H. Bächtold-Stäubli (edd.): *Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens.* Berlin, Leipzig, 1927–1942, Bd. III, p. 758–760.

[172] Paul Eisner, *Volkslieder der Slawen.* Leipzig, s.a., p. 540, n.

[173] Alexander Haggerty Krappe, *Über die Sagen von der Geschwisterehe im Mittelalter.* În: Archiv für das Studium der neueren Sprachen 167, 1935, p. 161–175; Amy Varin, *Mordred King's Arthur's Son.* În: Folklore 90, 1979, p. 167–177.

[174] Rank, *op. cit.*, p. 270–274.

pectiv figuri mitice, e altfel decât în limbile neolatine, adică Soarele e femeie, iar Luna e bărbat. Prin urmare, sora e vizitată seară de seară de un bărbat neidentificat. Odată, ea își trece mâna mânjită cu cenușă peste fața vizitatorului, iar a doua zi vede urmele cenușii pe fața fratelui ei. Sora fuge de acasă urlând disperată, iar fratele o urmărește, dar ea se preface în Soare strălucitor, pe când el devine Lună rece și cu fața pătată, fără s-o poată ajunge[175]. O legendă asemănătoare e cunoscută și în Groenlanda[176], ca și la amerindienii din statul Georgia (S.U.A.)[177]. Alteori, o tânără (Soarele) trăia la răsărit, iar fratele ei (Luna), la apus. Soarele-femeie avea un iubit, care o vizita seară de seară și o părăsea înainte de apariția zorilor, fără ca ea să-l fi identificat. Pentru a-l recunoaște îi face semne cu cenușă în obraz, iar când vede Luna-bărbat urcând pe cer, îi observă petele pe obraz, înțelegând că vizitatorul era însuși fratele ei. Ea s-a rușinat într-atât, încât s-a îndepărtat cât a putut mai mult de el[178]. Legende înregistrate în anii '60 ai secolului al XX-lea în Alaska indică existența mitului și la eschimoși. Aceștia povestesc că într-un sat trăia un tânăr și soră-sa. Ea nu dorea să se căsătorească, deși au pețit-o mulți. Într-o seară, fratele ei s-a dus la *kazzigi* („community house"), pe când sora a rămas singură acasă. A apărut un vizitator, pe întuneric, pe care nu l-a identificat și care revenea cu regularitate. Odată i-a făcut un semn pe față, fără ca el să-și dea seama; după plecarea oaspetelui, s-a dus și ea la „community house" și a constatat că cel căruia îi făcuse semne pe obraz era însuși fratele ei. Exasperată, ea și-a tăiat sânii și i-a oferit fratelui pe o tavă, zicând: „mănâncă-ți carnea" și a fugit spre casă. El a alergat după ea, dar ea se înălța tot mai sus, până când s-a transformat în Soare, iar el s-a metamorfozat în Lună. Când norii din jurul Soarelui se înroșesc, se zice că sângerează sânii tăiați ai Soarelui (văzut ca femeie), iar când Luna (văzută ca bărbat) e palidă, se zice că fratele a obosit urmărindu-și sora[179].

Trecând la basmul fantastic european constatăm că nu există un tip de basm special pentru incestul fratern, așa cum am văzut că există unul despre incestul dorit de tată cu fiică-sa. În general, tema incestului dintre frate și soră și-a găsit doar rareori expresia în basmul popular. Există, totuși, în cadrul mai multor tipuri de basm variante izolate care conțin acest motiv. Sub AaTh 313 E* sunt indicate trei variante provenind din Lituania, Polonia și Rusia, în care o fată fuge de acasă de frica inces-

---

[175] Julius Schwabe, *Archetyp und Tierkreis. Grundlinien einer kosmischen Symbolik und Mythologie*. Basel, 1951, p. 421–422.

[176] Schwabe, *op. cit.*, p. 422.

[177] James Mooney, *Myth of the Cherokee*. În: Report of the Bureau of American Ethnology 19, 1897/1898, p. 256–257, 441.

[178] Rank, *op. cit.*, p. 416–417.

[179] Lawrence Hennigh, *Control Incest in Eskimo Folktale*. În: Journal of American Folklore 79, 1966, p. 365–366.

tului dorit de fratele ei. Ea ajunge în casa unui vrăjitor şi se împrieteneşte cu fiica lui. Fratele îşi urmăreşte sora, o găseşte în casa vrăjitorului, dar apoi se căsătoreşte cu fiica acestuia. Tot aşa se întâmplă şi într-o variantă estonă[180]. Într-un basm românesc, regina aflată pe patul morţii lasă fiului ei un inel şi-i cere să nu se însoare decât cu cea căreia i se va potrivi inelul; tânărul cutreieră întreg pământul, dar se întoarce fără rezultat şi, disperat, pune inelul pe masă, zicând că va rămâne holtei pentru toată viaţa. Dar inelul intră perfect în degetul surorii şi, atunci, el vrea să se căsătorească cu ea. Sora fuge de acasă, ajunge în casa Pajurii şi se împrieteneşte cu fiica acesteia. Inelul se potriveşte însă şi mai bine fetei Pajurii, pe care tânărul o ia în căsătorie[181]. Altă dată, tot la români, în AaTh 403, împăratul cu trei feciori şi trei fete doreşte ca fiecare fecior să ia de soţie pe una dintre surorile lui. Cei mai vârstnici urmează sfatul părintelui lor, pe când cei mai tineri îl refuză; ei fug în pădure, împrejurare care înlesneşte căsătoria fetei cu prinţul[182]. La aromâni e cunoscut basmul în care sora, pentru a evita căsătoria cu fratele ei, se aruncă în mare şi se roagă de Sf. Nicolae, patronul marinarilor, s-o transforme în spumă de mare. În formă de spumă ajunge pe o insulă, unde îşi recapătă înfăţişarea anterioară[183]. La meglenoromâni, un cioban vrea să-şi siluiască sora, care se preface, sub ochii lui, într-o capră[184]. Pentru interesul ei exotic amintim şi o variantă islandeză, în care incestul dintre frate şi soră are ca rezultat o fetiţă, dar părinţii ei nu au nici o remuşcare şi se apără de o posibilă pedeapsă prin omorârea urmăritorilor[185].

Tema incestului dintre frate şi soră apare destul de rar şi în legenda populară. Fraţii Grimm preiau dintr-o cronică turingiană o legendă după care un frate, care a trăit o vreme în străini, se întoarce acasă şi se aprinde de dragoste pentru sora lui, păcătuind cu ea[186]. Într-o legendă din Boemia, după incestul dintre frate şi soră, aceasta e zidită de vie[187]. O legendă sârbă vorbeşte despre un uriaş care a vrut să se căsătorească cu soră-sa. I s-a pus condiţia de a săpa un canal între Drina şi Sava. El a început să sape, dar s-a lăsat o ceaţă atât de deasă, încât nu mai ştia în ce direcţie trebuie să sape, cauză pentru care şi-a abandonat intenţia incestuoasă[188]. În fine, când o pereche din India află că sunt fraţi, pământul se cască în jurul lor şi-i înghite[189].

---

[180] Oskar Loorits, *Estnische Volkserzählungen*. Berlin, 1959, nr. 137.

[181] Demetriu Boer, Mircea Vasile Stănescu Arădanul, Ştefan Cacoveanu, *Poveşti din Transilvania*. Cluj-Napoca, 1975, p. 124–133.

[182] P. Schullerus, *op. cit.*, p. 266–268.

[183] Karlinger, *Verwandlung auf der Flucht*, p. 182–183.

[184] Karlinger, *ibid.*, p. 184.

[185] *Isländische Volksmärchen*. Jena, 1923, p. 56–60.

[186] Grimm, *Deutsche Sagen*, nr. 357.

[187] Josef Virgil Grohmann, *Sagen aus Böhmen*. Prag, 1863, p. 42–43.

[188] Krauss, *Sitte und Brauch*, p. 223.

[189] North Indian Notes Queries 2, 1892, p. 11.

Dragostea de frate e mai mare decât cea de soţ, dovadă că, fiind pusă la încercare, femeia preferă să-şi salveze fratele decât soţul. Motivul apare în povestirile indiene sau în tradiţiile populare ale secolului al XX-lea, după cum rezultă din două balade germane despre „ucigaşa soţului" (Gatten mörderin) şi despre „frumoasa Kate" (die schöne Kate")[190]. În prima, un soţ ameninţă cu moartea pe cumnatul său dacă nu va şti să dezlege o ghicitoare; soţia lui comunică fratelui ei dezlegarea ghicitorii, ştiind prea bine că prin aceasta pricinuieşte moartea propriului soţ. În cea de-a doua, e întrebată o fată pe cine iubeşte mai mult: pe logodnicul sau pe fratele ei, iar ea răspunde, fără să ezite, că pe fratele ei, căci un iubit îşi mai poate găsi, dar un frate nu. Într-un text bulgar două mame îşi omoară copiii, dar spun soţilor că i-ar fi omorât cumnatele lor, în speranţa că-i vor putea determina pe soţii lor să-şi omoare surorile, dar taţii le iartă, răspunzând că un copil mai pot avea, dar o soră nu[191]. Şi basmul tip AaTh 985 reflectă aceeaşi situaţie.

În multe culturi, soţii se adresează unul celuilalt cu frate şi soră: la indonezieni, soţia e considerată soră mai tânără, iar soţul e fratele mai tânăr[192].

Mult mai des apare incestul fratern în cântecul popular. Să reţinem mai întâi împrejurarea destul de curioasă că tema căsătoriei dintre Soare şi Lună nu apare la nici un alt popor european, înafară de români, dar cununia fraţilor e cunoscută la slavii de sud, după cum am arătat în unul din paragrafele precedente. În schimb, s-a constituit într-un tip narativ special, cunoscut de-a lungul şi de-a latul Europei, motivul „sora regăsită" („Nevasta vândută", în folcloristica românească). Literatura internaţională de specialitate o denumeşte „Südeli". Doi tineri se întâlnesc în floarea vârstei, fără să ştie că sunt frate şi soră. Ei se plac şi vreau să se căsătorească. Uneori înainte, alteori după săvârşirea păcatului, cei doi se recunosc fraţi. Studiul fundamental asupra acestei balade, pe care-l datorăm lui Erich Seemann[193], stabileşte mai multe forme ale deznodământului şi alcătuieşte harta răspândirii lor. Pe noi ne interesează în mod special forma sud-est europeană, denumită de Seeman

---

[190] Zeitschrift für Volkskunde 16, 1906, p. 459; Rolf Wilh Brednich und Wolfgang Suppan, *Gottscher Volkslieder.* Band I. *Volksballaden.* Mainz, 1969, p. 375–384.

[191] J. Bolte, G. Polívka, *Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Grüder Grimm.* I. Leipzig, 1913, p. 306.

[192] E. U. Kratz, *Indonesische Märchen.* MdW, 1973, p. 284; T. Koch-Grünberg, *Indianermärchen aus Südamerika.* MdW, 1920, p. 315.

[193] *Deutsche Volkslieder mit ihren Melodien.* Unter Mithilfe von Hinrich Siuts herausgegeben von Erich Seemann und Walter Wiora. Vierter Band. Vierter Teil. Berlin, 1959, p. 1–31. Cf. şi Reinhold Trautmann, *Die Volksdichtung der Großrussen. I. Das Heldenlied.* Heidelberg, 1935; Alois Schmaus, *Die Arbëresh-Ballade von der „wiedergefundenen Schwester" und ihre balkanischen Zusammenhänge.* În: Id., *Gesammelte slavistische und balkanologische Abhandlungen.* II. Teil München, 1973, p. 443–452.

„Wunderzeichenform" (Forma semnelor miraculoase), în care identificarea protagoniştilor ca fraţi se face în urma intervenţiei divine. Într-adevăr, spre deosebire de restul zonelor Europei, în care tinerii se recunosc fraţi întrebându-se de pe unde sunt, în sud-estul Europei recunoaşterea lor e sugerată de semne cereşti. Într-o variantă, mirii aflaţi în drum spre cununie cad de pe pod în mare, dar sunt salvaţi de Dumnezeu. În cele mai multe variante, semnele cereşti apar însă în biserică, la cununie: biserica se închide de la sine; preoţii amuţesc şi le cad cărţile din mâini; diecii orbesc; lumânările se sting; statuile sfinţilor se prăbuşesc. Alte fenomene miraculoase sunt: paharele se sparg, cade grindină, ploaie sau rouă de sânge, trăsneşte şi tună, stelele se înroşesc ca sângele, Luna se ascunde, Soarele nu luminează cortul de nuntă, calul nechează, păsările amuţesc, râul curge în sus, un şarpe zace pe pieptul miresei; fenomene miraculoase apar şi în alte momente ale nunţii, şi anume: când sunt aduşi preoţii, când cei doi se îmbrăţişează, în drum spre sau la întoarcerea de la biserică, în timpul cinei nupţiale sau în noaptea nunţii. Motivul semnelor divine apare în variante sârbo-croate, bulgare, greceşti, albaneze, precum şi la populaţia germană din Gottschee (Iugoslavia)[194], dar lipseşte de la români[195]. La maghiari, fratele şi sora s-au căsătorit fără a-şi cunoaşte originea, iar recunoaşterea lor se face târziu, pe baza unor semne făcute pe corp de mama lor[196]; ruşii cunosc balada în care o fată rătăcită prin pădure e găsită de un vânător, dar cei doi se întreabă abia după săvârşirea incestului despre originea lor[197]. Balada engleză tratează în cel puţin două texte tema incestului dintre frate şi soră; după eveniment, sora e ucisă de frate sau se sinucide (Child 50, 52).[197]

În domeniul limbilor romanice de apus merită o menţiune specială romanţa despre *Don Bueso*. Tânărul aflat în căutarea unei mirese, răpeşte o fată cu care ar dori să se căsătorească, dar, pe drum, descoperă că aceasta e sora lui, răpită de arabi în copilărie[198]. În nordul Italiei şi în sudul Franţei e cunoscută

---

[194] La Gottschee tema apare şi într-o legendă în proză, cf. Tschinkel, *op. cit.*, p. 123–124.

[195] Adrian Fochi, *Valori ale culturii populare româneşti*. Vol. II. Bucureşti, 1988, p. 43, 45, 51, 56, 58–59; Martin Camaj, Uta Schier-Oberdorffer, *Albanische Märchen*. Düsseldorf, Köln, 1974, p. 170–171.

[196] B. N. Putilov, *The Hungarian Ilona-Albert Legend and the Slavic Historical Ballads*. În: Acta Ethnographica 14, 1965, p. 349–361.

[197] Wolfgang Gesemann, *Zur Motivik der russischen Volksballade als Gattungskonstituent*. În: Klaus-Dieter Seemann (ed.), *Beiträge zur russischen Volksdichtung*. Berlin, 1987, p. 124–125.

[198] James Twitchell, *The Incest Theme and the Authenticity of the Percy Version of „Edward"*. În: Western Folklore 34, 1975, p. 32–35.

[199] Ramón Menéndez Pidal, *Supervivencias del Poema de Kudrun*. În: Id., *Los godos y los orígenes de la epopeya española*. Madrid, 1956, p. 89–173.

balada *Tentazione*, în care fratele își pune sora la încercare[200]. Dar mai importantă decât acestea e romanța spaniolă *Tamar y Amnón*. Temă de origine biblică (2 Samuel 13), romanța e una dintre cele mai răspândite în spațiul de limbă spaniolă și înfățișează siluirea de către Amnón a surorii lui, Tamar. Fiul unui rege maur se preface bolnav și acceptă să mănânce un pui fript („una polla guisada") numai cu condiția de a-i fi adus de sora lui. Când apare fecioara la el, o batjocorește, în ciuda împotrivirii ei. Tatăl află cele petrecute și încearcă să-și consoleze fiica, asigurând-o că, dacă va naște băiat, acesta va fi „principe de España", iar dacă va naște fiică, ea va fi călugăriță a ordinului Santa Clara. În unele variante, Tamar își ia viața, în altele ea naște o fetiță, căreia oamenii îi pun numele „Hija de hermano y hermana"[201]. De data aceasta, incestul e dorit și chiar săvârșit de frate, împotriva voinței surorii. În variantele în care sora nu se sinucide, ea are de suportat un destin pe care nu și l-a dorit și pentru care nu e vinovată. Surprinzător e felul îngăduitor în care atât tatăl infractorului, cât și societatea privesc incestul, nou-născutul fiind marcat de împrejurările conceperii lui, dar atât. El ar putea deveni, depinde de sexul cu care se va naște, fie principe, fie călugăriță, societatea acceptându-l. Nici urmă de condamnare a făptașului sau de consecințe biologice asupra noului-născut. E de menționat aici și faptul că tema a avut succes nu numai în oralitatea spaniolă, ea fiind prelucrată și de unii dintre cei mai reprezentativi scriitori: Félix Lope de Vega, Calderón de la Barca, Miguel de Cervantes Saavedra.

Multe cântece care tratează tema incestului dintre frate și soră se cunosc la popoarele slave[202]. La rușii mici, un tânăr cu mulți bani bea într-o cârciumă din Kiev, apoi se cunună cu slujnica, dar abia după aceea cei doi se întreabă care de pe unde sunt și se descoperă frate și soră. Ei își exprimă dorința de a se transforma în flori, pentru ca oamenii care le vor culege să se roage pentru iertarea păcatului lor[203]. La sloveni se cântă un cântec la jocul care are loc în jurul focului din ziua de Sf. Ioan. E momentul de vârf al evoluției sentimentelor,

---

[200] Costantino Nigra, *Canti popolari del Piemonte*. Torino, 1888, nr. 78. Paralele ale acestui cântec au fost semnalate și la germani, la popoarele scandinave, dar și la cele slave (Johannes Bolte, *Zum deutschen Volksliede*. În: Zeitschrift für Volkskunde 28, 1918, p. 65–75).

[201] Manuel Alvar, *Sobre tradicionalidad y geografía folklórica. El romance de Amnón y Tamar*. În: Id., *El Romancero. Tradicionalidad y pervivencia*. Barcelona, 1970, p. 165–249; Pedro M. Piñero Ramírez, *Romancero*. Madrid, 1999, p. 383–387; Gutiérrez Estévez, *op. cit.*, p. 609–809.

[202] B. N. Putilov, *Historical Roots and Genesis of Slav Ballads about Incest*. În: VII Congrès International des Sciences Anthropologiques et Ethnologiques. Vol. VI. Moscova 1969, p. 213–218.

[203] Paul Eisner, *Volkslieder der Slawen*, Leipzig. f.a., p. 126–127.

când fratele nu se mai poate stăpâni şi face surorii propunerea de a fi iubita lui. Capabilă de a-şi domina pornirile, sora răspunde că ar fi un mare păcat[204]. La bulgari găsim un cântec în care natura are reacţii asemănătoare cu cele din subversiunea noastră A II, şi anume, când fratele propune surorii să devină soţi, aceasta urcă pe o stâncă, de unde adresează pădurii şi fluviului întrebarea dacă frate şi soră au voie să se sărute şi să se pețească. Pădurea veştejeşte, iar râul seacă imediat[205]. Ca la români, ajunge să fie rostit cuvântul pentru ca natura să reacţioneze cu vehemenţă. La croaţi aflăm cântecul despre cosaşul Ivo, căruia sora îi duce dejunul, după care se aşază cu el în iarbă, unde rămâne până la amiază. Întoarsă acasă încearcă să-şi mintă mama, spunând că zăbovirea ei cu Ivo s-ar datora faptului că pe acesta l-ar fi durut capul. Maică-sa, care-i vede ochii tulburi, părul în dezordine şi buzele arzând de sărutări, preferă să fie ucigaşă decât mamă şi soacră în acelaşi timp. Ea scoate cuţitul de la brâu şi i-l înfige drept în inimă[206].

Într-un cântec leton, cunoscut sub titlul *Fratele meu mă peţeşte*, sora preferă să se scufunde pe fundul lacului, să se prefacă în raţă, peşte etc. decât să fie soţia fratelui şi nora propriei mame[207]. Apropierea faţă de variantele româneşti e vizibilă.

6. Încheiere

a) Prezenţa motivelor universale în balada românească

Această panoramă a tematicii incestului în folclorul universal ne-a prilejuit mai întâi constatarea că motivul e masiv prezent în toate literaturile populare. Unele opere folclorice descriu dorinţe de incest care nu se înfăptuiesc, altele ne înfăţişează inceste săvârşite, pentru care făptaşii fie că sunt iertaţi, fie că sunt pedepsiţi cu moartea. Balada noastră se înscrie în acest peisaj multicolor, în care poate fi întrezărită o luptă permanentă între jocul instinctelor şi raţiune, între ceea ce are voie omul să facă şi ceea ce-i e interzis.

Am văzut numeroase similititudini între balada noastră şi celelalte opere folclorice care tratează aceeaşi temă. Nu vom face aici un catalog exhaustiv al corespondenţelor dintre motivele baladei noastre şi literatura orală universală. Alegem însă din mulţimea de motive cu care am făcut cunoştinţă aici mai întâi pe cele vechi iraniene despre crearea astrului zilei şi al nopţii prin incestul creatorului cu maică-sa (Soarele) şi cu soră-sa (Luna). Prin urmare, crearea celor

---

[204] Paul Eisner, *Op. cit.*, p. 286.

[205] *Ibid.*, p. 478.

[206] Krauss, *Sitte und Brauch*, p. 221–222.

[207] *A. Winter, „Mein Bruder freit um mich"*. În: Zeitschrift des Vereins für Volkskunde 7, 1897, p. 172–184.

doi aştri e pusă şi în alte culturi, deşi într-un alt context decât în folclorul românesc, în legătură cu incestul. Dintre culturile orale contemporane ni se îndreaptă atenţia asupra acelor legende ale indienilor în care fratele şi sora devin Soare şi Lună, ca reacţie dureroasă, de căinţă, la incestul săvârşit, inconştient din partea surorii şi conştient din partea fratelui. Descoperim în legende din Groenlanda, de la irochezi, eschimoşi etc. şi în balada românească a „Nunţii Soarelui" aceeaşi intenţie etiologică şi aceeaşi obsesie a păcatului, care domină sufletul surorii. Aşezarea făptaşilor ca aştri, îndepărtaţi unul de altul, pentru a nu cădea în ispite viitoare, constituie fără îndoială o idee poetică de mare valoare. Cu atât mai mult, cu cât e vorba de fuga de păcat a surorii. Balada noastră e superioară însă prin faptul că sora devine Lună fără să fi săvârşit păcatul. Ea e neprihănită, aşa cum spun textele. Nimic nu ne îndreptăţeşte să presupunem o legătură genetică între legendele extraeuropene şi balada românească. Ele trebuie să fi apărut independent, poligenetic.

Alte motive fac parte din arsenalul comun european de imagini şi apar în forme asemănătoare la popoare învecinate sau mai îndepărtate unul de altul, dezvăluindu-şi de fiecare dată alte faţete şi căutându-şi alte contexte. Printre acestea se numără motivul din versiunea A, după care sora e călugăriţă, ceea ce ne duce cu gândul pe de o parte la legenda din Bozieni-BT, iar pe de alta la cea sârbo-croată[208] în care fratele violează mai multe călugăriţe.

Motivul că inelul sau pantoful (cu toate conotaţiile lui erotice) nu se potrivesc decât surorii sau fiicei, prezent în mai multe variante ale baladei româneşti, provine, după cum am arătat, din basmul european.

Ideea că singura femeie care atrage, respectiv „se potriveşte", e sora sau fiica, se înscrie oarecum în concepţia iraniană după care numai în familia nucleară poate exista plăcere, ca şi în cea egipteană a căsniciilor dintre frate şi soră, sugerată şi în basmul înregistrat în Valencia: sugestia dată de popor, în basmul catalan, ca regele să se căsătorească cu soră-sa pare a fi o acceptare tacită a incestului fratern, un fel de incest „de forţă majoră" sau un „incest princiar".

Motivul clopotelor care se trag fără mână de om, contrastează în legenda lui Gregorius cu semnele divine din balada sud-est europeană a surorii regăsite, dar fac parte din acelaşi complex imagistic.

Gestul aruncării cheii în mare sau în râu şi găsirea ei, după o vreme îndelungată, în burta unui peşte aminteşte nemijlocit de înghiţirea surorii de către mreană în „Nunta Soarelui". De altfel, marea sau râul joacă un rol excepţional în tot acest complex literar: e loc de verificare a gradului de iniţiere a protagonistului (când trebuie să construiască podul) şi loc de sinucidere,

[208] Cf. şi Rank, *op. cit.*, p. 432.

respectiv de salvare a surorii, în balada românească; în acelaşi timp însă e şi loc de expunere a viitorului erou, dar şi de salvare a proscrisului, în legendele oedipiene.

Căderea mirilor de pe pod în mare şi salvarea lor de către Dumnezeu e atât de frecventă în „Nunta Soarelui", dar e prezentă şi în balada sud-est europeană despre „sora regăsită".

Motivul semnelor divine din balada românească (biserica se închide, sfinţii cad de pe pereţi, icoana Maicii Domnului vorbeşte, podul tremură etc. etc.) apare abundent şi în cea sud-est europeană a „surorii regăsite".

Ursitoarele, „vila" sau horoscopul au aceeaşi funcţie în legendele din sud-estul, ca şi în cele din vestul Europei.

Întrebarea dacă s-a mai pomenit vreodată ca un frate (sau un tată) să se însoare cu sora sau fiica lui e frecventă în balada românească, dar ne întâmpină în aproape aceeaşi formulare la bulgari: într-o variantă din colecţia Strausz se pune întrebarea „cine a mai auzit să-ţi peţeşti mama?", şi, după cum se arată în studiul lui Schmaus, în balada albaneză se pune întrebarea: „unde s-a mai auzit şi s-a văzut să se iubească frate şi soră"?

Parcă ar fi vorba de literatura orală a aceluiaşi popor! Ideea că frumuseţea unei fete poate avea caracter de blestem, cunoscută nouă din versiunea A şi B, e exprimată şi în romanţa spaniolă a Delgadinei. Adversitatea fetei faţă de incestul cu tatăl sau cu fratele ei e comun practic tuturor textelor pe care le-am cunoscut mai sus.

Transformarea surorii în spumă de mare, pe care o cunoaştem din balada românească, apare, după cum s-a văzut ceva mai sus, şi într-o legendă aromână.

Chiar şi motivul cu care încep multe variante ale „Nunţii Soarelui", adică trimiterea peţitorului să-şi caute altă mireasă, ori cel după care fratele a fost timp îndelungat între străini şi, la întoarcere, îi cade dragă soră-sa e prezent şi în legenda din Germania de nord, publicată de Kuhn şi Schwarz, şi în una din legendele date la lumină de Fraţii Grimm (nr. 357); el mai apare şi în basmul românesc despre Fata Pajurii.

Că păcătoşii sunt înghiţiţi de pământ e un motiv comun legendei indiene şi variantei Cătană din cadrul subversiunii A III, iar reacţia violentă a naturii la ideea incestului e caracteristică pentru subversiunea A II a baladei româneşti, dar apare şi la bulgari.

În sudul Transilvaniei, mai ales în Fântâna (A I) am cunoscut motivul după care sora sinucigaşă doreşte transformarea unor părţi ale corpului ei în vegetal: din părul ei să răsară răchiţi şi flori, pentru ca fetele şi feciorii să înveţe pe cine să iubească, nu frate pe soră şi soră pe frate; metamorfozări asemănătoare apar însă şi în texte provenind din folclorul rus.

Motivul sinuciderii surorii, aşa de frecvent în cele două versiuni ale baladei româneşti, apare în numeroase legende în proză, dar şi în unele variante ale romanţei „Tamar y Amnón".

b) Importanţa şi locul „Cununiei fraţilor" şi al „Nunţii Soarelui" în cultura românească

La capătul cercetării noastre e necesar să marcăm câteva dintre rezultatele obţinute. Prima observaţie este că cele două versiuni ale baladei incestului dorit de frate, dar zădărnicit de soră cu concursul Divinităţii, este că ele se situează pe unul dintre primele locuri în ierarhia cântecelor epice româneşti: în folclorul viu, ele sunt cunoscute în aceeaşi măsură ca „Miorița" şi numai faptul că n-au fost întreprinse cercetări speciale de teren face să avem mai puţine documente decât în cazul baladei considerate până acum, unanim, o capodoperă a folclorului românesc. Mai multe mii de oameni cunosc, povestesc sau cântă acest cântec cutremurător al destinului nefast hărăzit celor mai frumoşi oameni de pe pământ, înveşniciţi ca Soare şi Lună. Sub raportul suprafeţei pe care e răspândită, balada noastră depăşeşte zona în care e cunoscută „Miorița".

E greu de spus cât de veche e această baladă, dar, după cum s-a mai scris, ea face parte dintre primele opere literar-folclorice în limba română. Cu siguranţă că părţi ale ei au intrat în tradiţie încă din primele secole după Naşterea lui Iisus Christos, dar ideea în sine a evitării incestului dintre frate şi soră, poate chiar şi unele imagini ori expresii, sunt şi mai vechi.

Cântecul lirico-epic a fost creat probabil în constelaţia frate şi soră, protagoniştii lui fiind ridicaţi mai apoi la rangul celor mai importanţi aştri cereşti, moment care marchează saltul calitativ, superior, şi care deschide calea spre noi orizonturi filozofice şi religioase. Am văzut că prima din cele două versiuni româneşti ale baladei are paralele în folclorul internaţional: ea e înrudită genetic cu variantele sârbilor şi ale bulgarilor, dar nici unul din mulţimea celorlalte cântece narative cercetate în acest capitol nu are rădăcini comune cu aceasta. Cea de-a doua versiune are unele elemente comune cu legendele Soarelui şi Lunii la triburi indiene din cele două Americi, poate şi din alte regiuni ale lumii, dar nu pot fi stabilite legături genetice între acestea din urmă şi balada românească. De-ar fi să ne imaginăm că ideea de mare valoare poetică referitoare la faptul că Soarele şi Luna au fost fraţi şi că ei s-au despărţit în urma păcatului săvârşit de frate fără cunoştinţa surorii lui, aşa cum am văzut în legendele indienilor, deci, de-ar fi să ne imaginăm că această idee ar fi fost cândva mai răspândită în cultura umană, atunci ar trebui să căutăm explicaţia pentru care ea a fost abandonată la toate popoarele europene, în afară de românii dintre Carpaţi şi Dunăre. Trebuie să subliniem tot aici că între legendele indienilor şi cântecul

epic românesc există o deosebire esențială: la români, cei doi aștri iau naștere tocmai pentru a nu săvârși păcatul (la indieni e vorba de a nu repeta incestul), pentru ca cei doi să rămână în stadiul de neprihănire de dinainte, respectiv pentru a fi ridicați la rang de sfinți. Epitetele „sfântul Soare" și „sfânta Lună" sunt astfel pe deplin justificate. Printr-o imagine de rafinament poetic fără egal, cei doi aștri vor influența etern destinul și comportamentul oamenilor.

Existența în cele două versiuni românești a unor motive și imagini pe care le-am găsit și în alte opere folclorice din Europa sau de aiurea sugerează aceleași preocupări literare, filozofice, etice la români ca și la alte neamuri, preocupări din care a rezultat o operă fermecătoare. Deși de tematică diferită, ea e tot atât de perfectă din punct de vedere estetic cum e Cântarea lui Ghilgameș, cum sunt epopeile homerice sau tragediile grecilor antici, cum e Cântarea lui Roland ori Divina Commedia, care ating nivelul maxim al perfecțiunii literare. Am arătat că G. Călinescu vorbea despre „incontestabila valoare" a folclorului „în măsura în care e rodit de culegătorul artist". El avea dreptate, dacă se referea la fiecare variantă luată individual. Greșea însă în raport cu totalitatea variantelor, căci abia acestea dau întreaga măsură a valorii intrinsece a unei teme, a gândirii care i-a dat naștere și, bineînțeles, a puterii creatoare în oralitate. Capodopera în folclor nu e realizată într-o variantă îmbunătățită de un artist oricât ar fi el de talentat, ci de valorile cuprinse în totalitatea variantelor cunoscute ale ei.

Operele folclorice nu dispun doar de o valoare literară, filozofică, etică etc., ci și de una de istorie culturală. Mai mult decât altele, cele două versiuni ale baladei noastre aduc un spor inestimabil de cunoștințe culturale începând din primele secole ale evului mediu. Concepții filozofico-religioase exprimate de baladă au fost atestate în scris în culturi care au avut un destin mai favorabil decât a noastră. Să ne gândim la faptul că Giacomino da Verona din secolul al XII-lea situa raiul și iadul în ceruri vis-à-vis unul de altul, ceea ce face și balada noastră; urcarea la cer a lui Dante însoțit de Beatrice seamănă cu imaginea din balada noastră, în care Soarele și Luna urcă împreună în ceruri; să ne reamintim apoi de rolul jucat de Adam în cultura evului mediu (vezi Dante), rol pe care, spre uimirea unora, i-l conferă și balada noastră; expresia despre „drumul drept al virtuții" apare la Dante, dar și în balada noastră, ca de altfel și în cântecul ceremonial funebru; valoarea simbolică a porcului în evul mediu monastic, remarcat de noi mai sus, e cunoscută și baladei noastre; ceea ce l-a făcut pe Caranica „să tresară", adică paralela ce poate fi stabilită între Divina Commedia și balada noastră sub raportul locului pe care aceste opere îl rezervă copiilor după moarte, nu e atât de surprinzător, dacă știm că nu numai Dante, ci și Virgiliu, și, mai ales, teologia medievală („limbus puerorum") acordă copiilor morți aproximativ același loc. Mai adăugăm că motivul sinuciderii surorii în

mare, în râu sau în fântână se încadrează perfect în filozofia teologică medievală. Şi, pentru a încheia cu unele dintre motivele cele mai importante ale baladei, vom aminti de asemenea simbolistica extraordinară a scării şi a podului, motive deosebit de frecvente în literatura medievală europeană. Dacă românii nu pot dovedi că au creat o literatură scrisă în primele secole ale mileniului al doilea, nu înseamnă că n-o aveau. Similitudinile remarcate aici între opera lui Dante şi balada noastră (ca să ne referim numai la aceste opere) arată că românii creau în „evul credinţei" opere de primă mărime, dacă nu în scris, cel puţin în oralitate.

Balada de care ne-am ocupat aici îşi trage seva din cultura celor mai îndepărtate secole, începând din antichitate, şi constituie unul dintre pilonii de bază ai templului arhaic al culturii româneşti.

BCUIAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCUIASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PARTEA A V-A

Corpus de texte

Corpusul de texte este, pentru cercetările de literatură populară, tot așa de important, cum sunt corpusurile de documente sau cele de inscripții latine sau grecești pentru istoric. S-a vorbit multă vreme despre necesitatea alcătuirii Colecției Naționale de Folclor, care ar fi urmat să fie un corpus al folclorului românesc. Ea a fost realizată doar în cazul câtorva balade: *Miorița, Toma Alimoș, Iovan Iorgovan* și *Meșterul Manole*. În domeniul cântecului ceremonial avem corpusul riturilor agrare și pe cel al cântecului de înmormântare *(Cântecul zorilor și bradului)*. În alte țări, cum ar fi Spania, corpusul cântecului epic e mult mai avansat, fapt care înlesnește cercetarea acestuia oriunde pe glob.

Reproducerea textelor e o chestiune dificilă. Nu atât a celor tipărite, cu toate că și acolo, schimbarea frecventă a ortografiei limbii române ridică uneori probleme greu de rezolvat, cercetătorul fiind obligat să modernizeze unele texte mai vechi, cât mai ales a textelor de arhivă. Pentru că un text de arhivă nu e totdeauna și un text pregătit pentru tipar: lucrând în condiții deseori precare, pe teren, cercetătorilor le-au scăpat uneori, în graba performanței vii a fenomenului folcloric, dacă nu cuvinte, măcar silabe, ca să nu mai vorbim de semnele diacritice. Pe de altă parte, absența semnelor diacritice din unele versuri sau cuvinte și prezența lor în altele în cadrul aceluiași text poate fi semnul unei rostiri diferite, ceea ce se întâmplă destul de des, dar și semn de neatenție ori oboseală din partea culegătorului. Se pune atunci întrebarea: are voie editorul, care lucrează acasă, la căldură, nederanjat de nimeni, să uniformizeze un text? Sigur că nu. Suntem datori să reproducem cât se poate de fidel documentele de arhivă, chiar dacă textul pare neunitar sub raportul semnelor diacritice, deoarece faptul s-ar putea datora informatorului însuși.

La înregistrarea textelor incluse aici, înregistrare care a avut loc de-a lungul unui secol și jumătate, au fost utilizate diferite sisteme de transcriere fonetică. Suntem obligați să le reproducem, cum putem, și pe acestea.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

A. CUNUNIA FRAȚILOR
(Ardeal, Banat, Crișana, Maramureș, Bucovina, Basarabia)

A. I. VOINICUL CERE MAMEI PE SORĂ-SA DE SOȚIE

Județul Covasna

1. Vâlcele 1-CV

Iosif

La poartă la Țarigrad,
zace Iosif răsturnat
pe nouă scânduri de brad
și cu gându la'nsurat,
și din grai așa vorbia:
— Prea iubită maica mea!
Dă-mi mie pe soru-mea.
— Fugi Iosife,
mare câne,
mare câne
și păgâne,
că soru-ta nu-i de tine.
Iosif dacă-a auzit
la inimă s-a mâhnit
și afară mi-a eșit
și pe cal a'ncălecat
nouă țări el mi-a umblat
ca soru-sa n-a aflat
nici în față
nici în dos,
nici în port
așa frumos
și'ndărăt el a sosit
și din gură-a vorbit:
— Prea iubită maica mea!
că nouă țări am umblat,
ca soru-mea n-am aflat,
nici la față
nici în dos,
nici în port
așa frumos.
Maică-sa din grai vorbia:
— Scoală, fiică, și te-mbracă
din umeri până-n călcâie
tot în haine de angliă
să mergeți la cununiă.
Când la biseric-au plecat,
Biserica s-a'ntunecat,
Icoanele au lăcrămat.
Numai maica Precista
din fundu altarului
ea din grai așa vorbia:
— Asta ce poate să fiă
de vin frați la cununiă?

Vâlcele-CV
Bibicescu 1893, p. 339–340

BCUJ ACADEMIC CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. Vâlcele 2-CV

Altă variantă
(tot din Vâlcele)

Foaie verde olavie!
— Maică, dă-mi pe sora mie,
— Dragul maichii, o fi păcat,
Că soru-ta nu-i de măritat.
Du-te, du-te, dragul maichii
Ș-ocolește șapte sate
Ș-o cetate
Și Brașovul jumătate.
— Maică, măiculița mea,
Ocolit-am șapte sate,
Ș-o cetate
Și Brașovul jumătate
Și ca sora n-am găsit
Nici în față, nici în dos,
Nici la port așa frumos.
Foaie verde olaviă,
Merg doi frați la cununiă;
Când în biserică intră
Luminele dând să sting
Și maica Precista plânge
Tot cu lacrime de sânge.

Vâlcele-CV
Bibicescu 1893, p. 340–341

Județul Brașov

3. Ticușu-BV

Un păcat de moarte

La poartă la Țărigrad
Ședea Iosif răzâmat,
Pe nouă scânduri de brad,
Tot în coate și-n ghenunchi
Și se ruga de părinți
Mai tare de maică-sa,
Să-i dea lui pe soru-sa,
Să meargă la cununie
Și să-i fie lui soție.
Maică-sa din graiu grăia:
— Du-te câne, măi păgâne
Că ala-i păcat de moarte
Să se ia o sor' ș-un frate.
El tare s-a supărat
Și d-a-n grajdiu că s-o băgat
Și calu și l-o-nfrânat
Și cu șeua la-nșelat
Și cu chinga l-a închingat
Și-n Țărigrad a plecat.
S-a plimbat, cât s-a plimbat
Ca soru-sa n-a aflat,
Țările le-a ocolit
Ca soru-sa n-a găsit,
Nici la față nici la dos
Nici la port așa frumos
Și iar acas' a venit
Și din graiu așa-a grăit:
— Maică măiculița mea
Dă-mi mie pe soru-mea
C-am primblat, cât m-am primblat,
Ca soru-mea n-am aflat
Nici la față nici la dos
Nici la port așa frumos.
Maică-sa din graiu grăia:

BCUJAS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

— Eu pe soru-ta ți-oi da
Dacă tu mie mi-i face
Pod de-aramă
Peste vamă,
Pod de-argint
Peste pământ.
El de poduri s-apuca
Podurile le făcea
Și iar' acasă venea
Și din graiu așa grăia:
— Maică măiculița mea
Dă-mi mie pe soru-mea
Să mă duc la cununie
Să-mi fie mie soție.
Maică-sa din graiu grăia:
— Eu pe soru-ta ți-oi da
Când marea d-a înghețа
Prin postu Sân-Petrului
Vremea seceratului
Și dricu căratului.
Iosif la pământ cădea
Și pământul săruta
Și cu lacrămi îl uda
Lui Dumnezeu se ruga
Și Dumnezeu așa da,
Că marea d-a înghețа,
Prin postu Sân-Petrului
Vremea seceratului
Și dricu căratului.
Și iar acasă venea.
Și din graiu așa grăia:
— Dă-mi maică pe soru-mea
Să mă duc la cununie
Să-mi fie mie soție.
Ei în car că se punea,
La biserică pleca;
Calea li se-ncrucișa
Biserica tot fugea
Icoanele tot plângea;
Numai maica Precesta,
Ea nu plângea cum se plânge
Plângea cu lacrămi de sânge,
Și din graiu așa grăia:
— Că ala-i păcat de moarte
Să se ia o sor' ș-un frate,
Și-i păcat de Dumnezeu
Să te iei c-un sor al tău,
Și-i păcat de Precesta
Să te iei cu soru-ta.

Ticușu-BV
Maican 1907, p. 31–33

4. Comana de Jos-BV

Iosif

La poartă la Țăligrad,
Șade Iosif răzimat,
Pe nouă scânduri de brad.
Tot în cote și-n genunchi
Și se roagă de părinți...
Mai tare de maică-sa
Să-i dea lui pe soru-sa.
Mamă-sa din grai grăia:
— Du-te câne, măi calvine
Ce cei pe soru-ta ție?!
Pe soru-ta ți-oi da
Când tu-i ocoli lumea
Lumea, țara tot cu dor
Cetatea de nouă ori!!
La D-zeu se ruga
D-zeu cal bun că-i da
Și pe el încăleca
Lumea, țara ocolea,
Lumea, țara tot cu dor
Cetatea de nouă ori.

Și acasă că venia
Către mamă-sa grăia:
— Dragă măiculița mea,
Lumea, țara am ocolit
Ca soru-mea n-am găsit!!
Nici la față, nici la dos,
Nici la port așa frumos
La-ncinsul rochițelor
La pusul cosițelor!!
Mamă-sa din grai grăia:
— Du-te tu Marie-n casă...
Și-ți ia ie
Dintr-o mie
Și rochie de vecie
Și cercei de 10 lei
Și papuci
De coji de nuci.
Și nici ziua să nu fie
Să plecați la cununie!
Și nici ziua nu era,
La cununie pleca...
La biserică-ajungea,
Biserica-ntuneca
Toate icoanele plângea
Numai icoana Precestii
Din fundul bisericii...
Nu plângea pe cum se plânge
Dar vărsa lacrămi de sânge
Și plângea și suspina
O! doamne da ce-i asta?!
Că zău doamne nu se poate
Să să ia un sor cu-n frate
Să să ia frate cu sor
Să-i fie mamă-sa nor!!
Soru-sa din grai grăia:
— Atunci, frate, că m-i lua
Când tu mie că m-i face
Pod de argint
Peste pământ,
Pod de aramă
Peste vamă.
Și să-mi faci scară
De ceară,
Ca pe ia să mă sui eu
Să mă sui la D-zeu
Ca să-mi cer Luna nănaș
Și stelele călăraș
Iar luceaferi[i] diplași!!
Fratele său înghenunchea
Lui D-zeu se ruga
Pod de aramă că făcea
Pod de argint
Peste pământ.
Când pe pod ea că călca
În apă să arunca
Și din gură așa grăia:
— Podule cu ape line
Desfă-te să întru-n tine
Ca din perișorul meu
Să răsară răchițele,
Să-nflorească floricele,
Floricele galbine
Să să-nvețe fetele
Să-și iubească un bădișor
Nu ca mine un frățior!
Floricele și bujorii
Să se-nvețe ficiorii
Să-și iubească o mândrioară
Nu ca el o sorioară!!

Comana de Jos-BV
Manițiu Popa 1907, nr. 49, p. 4–5

BCUIAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Iosif

La poartă la Țărigrad
Zace Iosif răzimat
Pe nouă scânduri de brad.
Zace-n coate și-n genunchi
Și se roagă la părinți,
Mai tare la maică-sa —
Să-i dea lui pe soru-sa,
Soru-sa Salomia.
— Sive, Sive, dragul mieu,
Eu pe soru-ta ți-oi da,
Când îmi vei ocoli
Țara, lumea, de trei ori,
Cetatea de nouă ori,
El afară că ieșia,
Lui Dumnezeu se ruga,
Dumnezeu îi ajuta,
Țara, lumea ocolia,
Țara, lumea de trei ori,
Cetatea de nouă ori.
— Maică, măiculița mea,
Dă-mi mie pe soru-mea,
Că ți-am împlinit pofta:
Țara, lumea-am ocolit,
Ca soru-mea n-am găsit,
— Sive, Sive, dragul mieu,
Pe soru-ta ți-o voi da,
Când tu mie că-mi vei face
Pod de-aramă
Peste vamă,
Pod de-argint
Peste pământ,
El afară că ieșia,
Lui Dumnezeu se ruga,
Dumnezeu îi ajuta,
Pod de-aramă că făcea,
Pod de-aramă
Peste vamă,
Pod de-argint
Peste pământ.
— Dă-mi, maică, pe soru-mea,
Nu-mi mai frige inima
Cum frige vântul pământul,
Soarele rozoarele,
Bruma busuioacele.
— Pe soru-ta ți-o voi da
Când tu ție ți-i aduce
Sfântul Soare
Nănaș mare,
Sfânta Lună,
Nună bună,
Două stele
Mărturele.
El iarăși mi se ducea
Și la nuntă-și aducea
Sfântul Soare
Nănaș mare,
Sfânta Lună
Nună bună,
Două stele
Mărturele.
— Maică, măiculița mea,
Dă-mi mie pe soru-mea,
Nu-mi mai frige inima,
Cum frige vântul pământul,
Soarele rozoarele,
Bruma busuioacele.
Maică-sa, dacă-mi vedea,
Către fiică-sa grăia:
— Fică, ficuliță mea,
Bagă-mi-te în chilie
Și-ți ia tu de cununie
Roche de călugărie
Ca tine să nu mai fie.
La biseric-au plecat
Și-n biseric-au intrat:
Toți sfinții au lăcrămat,
Numai Maica Precista
Din cornul altarului,
Din icoana Tatălui
Din gură așa grăia:
— Popo, cum ai cutezat
Doi frați de ai cununat?

BCUIAȘI - BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ LIBRARY

Sângele l-ai mestecat,
Doi părinți ai întristat.
C-asta nu se poate-a fi:
Doi frați în lume-a trăi,
Nice nu se poate face
A trăi o sor' c-un frate.
Din biserică-mi ieșia
Și-n mare să arunca.
Și păn' nu s-a cufundat,
Astfel ea a cuvântat:
— Decât dup-un frățior,
Mai bine strai broaștelor
Și hărană peștilor.
Decât să trăiesc c-un frate,
Mai bine-n Mare-aruncată,
Și din cosițele mele
Să răsară răchițele:
Răchițele să-nflorească,
Fetele să le găsească,
Să le bage în leșie,
Să le crească păr ca mie.

Cața-BV
Ursu 1907, p. 77–78

În poartă la Țărigrad
Șade-un voinic răzimat
Pe nouă scânduri de brad,
Tot în coate și-n ghenunți
Și se rugă de părinți,
Mai tare de maică-sa

6. „Pe Olt"

Să-i dea lui pe soru-sa.
Maică-sa din grai grăia:
— Du-te câne,
Măi păgâne,
Cum ceri pe soru-ta ție?
Eu atuncea ți-oi da
Când tu-i ocoli lumea,
Lumea țara tot cu dor
Cetatea de nouă ori.

*

La Dumnezeu se ruga,
Dumnezeu un cal îi da
Și pe el încăleca,
Lumea-țara ocolea.
Lumea-țara tot cu dor
Cetatea de nouă ori,
Când acasă se-ntorcea
Către maică-sa grăia:
— Maică, măiculița mea
Eu am ocolit lumea,
Lumea-țar-am ocolit
Ca soru-mea n-am găsit,
La-ncinsu crățințelor,
La pusu cosițelor!
Maică-sa din grai grăia:
— Du-te-n casă Salomie
Și-ți ia iie
Dintr-o miie,
Și rochie pe vecie
Și cercei
De zece lei,
Și papuci
De coji de nuci.
Și nici ziuă să nu fie
Să-mi plecați la cununie!

BCUIAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

*

Nici ziuă nu se făcea
La biseric-ajungea,
Biserica-ntuneca
Iar icoanele-mi plângea.
Dar icoana Precestii
Din fundu bisericii
Da nu-mi plânge cum se plânge
Făr' vărsa lacrimi de sânge.
Și plângea și suspina:
— Doamne Sfinte, ce-i asta?
Doamne Sfinte cum se poate,
Să se ia o sor' cu-n frate?
Să se ia frate cu sor'
Să-i fie maică-sa nor?
Mireasa din grai grăia:
— Tu-atunci, frate, mi-i lua,
Când tu mie că mi-i face,
Pod de aramă
Peste vamă,
Pod de argint
Peste pământ
Și să-mi faci scară
De ceară
Și să-mi ceri Luna
Nănaș

Și stelele
Călărași
Și luceferii
Diplași.
Frate-său înghenunchea
La Dumnezeu se ruga,
Pod de aramă se făcea
Pod de argint
Peste pământ.
Când ea pe pod îmi călca
Drept în apă s-arunca
Și din grai așa grăia:
— Râule cu ape line,
Desfă-te să intru-n tine,
Și din cosițele mele
Să răsară răchițele,
Să-nflorească floricele
Floricele galbine,
Să se-nvețe fetele,
Să iubeasc-un bădișor,
Nu ca min' un frățior.
Floricele și bujorii
Să se-nvețe și feciorii,
Să iubeasc-o mândrișoară
Nu ca el o sorioară!...

Tulbure 1908, p. 52–55

7. Fântâna I-BV

C[ântec] bătrânesc

La poartă la Țăligrad
Șade Iosif răzimat
Pe nouă skânduri de brad.
Tot în kote și-n ğenunki
Se roagă de aj luj părinți,
Mai tare de majkă-sa,
Să-j dea luj pe soru-sa.
—Jeų, Iosive, dragu majči

Atunčj pe soru-ta ț-oj da,
Kând îj okoli lumęa,
Lumęa, țara de činčj orj,
Cetatęa de nouă orj.
Jel din kasă kă jeșa,
Luj Dumnezeų se ruga,
Un kal bun îj trimetęa,
Lumęa, țara okolęa,
Lumęa, țara de činčj orj,
Cetatęa de nouă orj.

— Lumęa, ţar-am okolit,
Ka soru-męa n-am găsit
La-nčinsu krătinţelor,
La pusu kosiţelor.
— Maĵko, măĵkuliţa męa,
Dă-mĵ mie pe soru-męa,
Kă ţ-am împlinit voia.
— Eu pe soru-ta ţ-oi da
Kân' tu n'ie kă n'i face
Pod dę-aramă
Peste vamă,
Pod dę-argint
Peste pământ.
Ĵel din kasă kă ieşa,
Luĵ Dumnezeu se ruga,
Meşterĵ bunĵ îĵ trimetęa,
Pod dę-aramă kă făcea,
Pod dę-aramă
Peste vamă
Pod dę-argint
Peste pământ.
— Maĵko, măikuliţa męa,
Dă-mĵ mie pe soru-męa,
Kă ţ-am împlinit voia.
Eu pe soru-ta ţ-oi da,
Kân' tu n'ie n'i-ĵ aduče
Sfântu Soare
Nănaş mare,
Sfânta Lună
Nună bună,
Doŭă stele
Mărturele.
Ĵel din kasă kă ieşa,
Luĵ Dumnezeu se ruga,
Sf[ântul] Dumnezeu îl askulta,
Sfântu Soare-l trimetęa,
Sfântu Soare
Nănaş mare,
Sfânta Lună
Nună bună,
Doŭă stele
Mărturele.

— Maĵko, măĵkuliţa mea,
Dă-mĵ n'ie pe soru-mea,
Kă ţ-am împlinit voia.
— H'iko, h'ikuliţa męa,
Ĵe, dragă, k'eiţele,
Deskuje kiliile
Şi-ţ ĵa ĵie dintr-o n'ie
Şî rokje kărămăzie
Şî păpučĵ
Din coż de nučĵ,
La kununie te dučĵ.
Kând în biserikă întra,
Ikoanele suspina,
Dar Măĵkuţa Prečesta
Nu plângęa pe kum să plângę,
Făr' vărsa lakrămi de sângę.
Kătră kasă kân' venęa,
Pe lângă apă trečęa,
Ĵa din graĵ aşa grăĵa:
— Lasă-mĵ, frate, dreptuţa,
Să-mĵ apuk rokiuţa.
Ĵel dreptuţa ĵ-o lăsa,
Ĵa-n mare se arunka
Şi din graĵ aşa grăĵa:
— Dekât kununat ku frate,
Maĵ bine să mor o mqarte,
O mqarte-n marę-arunkată,
Să fiu masă peştilor
Şi ruğină pĵetrilor
Şi din osčĵoarele mele
Să s-aline prundurele
Şi să kręaskă răkiţele,
Printre ele, viorele,
Să le strângă fetele,
Să le bağe în leşie,
Să le kręaskă păr ka n'ie
Să-ş ia fratele soţâie.

IBr fgr. 7580 a
Inf.: Domnica St. Popa
Fântâna-BV
Culeg.: I. Cocişiu, 21.6.39

8. Fântâna 2-BV

până la v. 82 textul e identic cu cel din Fântâna 1-BV

Ia părul și-l despletea
Și din grai așa zicea:
— Râule ku apă lină,
Desfă-te, să intru-n tine
Și din kosițele mele
Să răsaie răkițele,
Răkițele galbene
Să să-nvețe fetele
Să jubjasc-un bădișor,
Nu ka mine-un frățior,
Răkițele și bożori
Să să-nvețe și feciori
Să jubească mândrișoară,
Nu ka fratele o surioară.

IBr fgr. 7580 a.
Inf.: Victoria Matei
Fântâna-BV
Culeg.: I. Cocișiu, 21.6.39

Județul Sibiu

9. Tălmăcel 1-SB

Cântec haiducesc

La poartă la Țarigrad
Șade un fecior rezemat
Tăt în cote și-n genunchi
Rugându-se de părinți
Mai tare de maică-sa
Să-i dea lui pe soru-sa.
Maică-sa din grai grăia:
— Fiul mamei, fiu de domn
Cine-n lume a văzut
Să ia fratele pe soră
Să-i fie maică-sa noră.
El din grai așa grăia:
— Maică, măiculița mea
Cât în lume am umblat
Ca soră-mea n-am aflat.
— Fiul mamei, fiu de domn
Eu atuncea ți-o voi da
Când tu mie îmi vei face
Pod de-aramă peste vamă,
Pod de argint peste pământ.
El numai cu gândul o gândit
Podurile s-o făcut.
El la maică-sa venea:
— Dă-mi mie pe soră-mea.
Maică-sa din grai grăia:
— Eu atuncea ți-o voi da
Când tu mie-mi vei aduce
Sfântul Soare, nănaș mare
Sfânta Lună, nună bună.
El cu gândul o gândit
Soarele o și venit
Sfânta Lună a și sosit.
Maică-sa din grai grăia:
— Na-ți ficuțo cheile
Și descuie lăzile
Și-ți ia haine de mătasă
Fratelui să-i fii mireasă.
Și-ți ia iie de anglie
Și plecați la cununie.

La cununie își pleca
Calea li se încrucișa
Biserica tremura
Maica Precesta plângea.
Nu plângea cum se plânge
Dar plângea lacrimi de sânge.
Mireasa din grai grăia:
— Sfântă Lună, nună bună,
Sloboade-mă un pic de mână
Să-mi ridic a mea cunună.
De mână că și-o lăsa,
În Dunăre s-arunca
Și din grai așa grăia:
— Decât un frate cu o soră
Mai bine hrană peștilor
Și rugină pietrilor.

AFC 1291, p. 39-42
Inf.: Elisabeta Frâncu, 87 a.
Tălmăcel-SB
Culeg.: Roman Horea

10. Tălmăcel 2-SB

Stă un ficior rezemat
Tot în coate și-n genunchi
Și se roagă de părinți,
Mai tare de maică-sa
Să-i dea lui pe soru-sa.
Maică-sa din grai grăia:
— Fiul mamei, fiu de domn,
Cine-n lume și-o văzut
Ca să ia frate pe soră,
Să-i fie maică-si noră?
El din grai așa grăia:
— Maică, măiculița mea,
Cât în lume am umblat
Ca soră-mea n-am aflat,
În păr creață, în trup iubeață.
Maică-sa din grai grăia:
— Eu atuncea ți-o voi da
Când tu mie îmi vei face
Pod de-aramă peste vamă,
Pod de-argint peste pământ.
El numai cu gându-a gândit
Podurile s-au făcut.
Și iară din grai grăia:
— Maică, măiculeana mea,
Dă-mi mie pe soră-mea.
Maică-sa din grai grăia:
— Eu atuncea ți-o voi da
Când tu mie-mi vei aduce
Sfântul Soare, nănaș mare,
Sfânta Lună, nună bună.
El numai cu gându-a gândit
Soarele a și venit,
Sfânta Lună a și sosit.
Maică-sa din grai grăia:
—Na-ți, ficuțo, cheile
Și descuie lăzile
Și-ți ia haine de-Anglie
Și plecați la cununie.
Și-ți ia haină de mătasă
Frate-tău să-i fii mireasă.
La cununie-ți pleca,
Soarele se-ntuneca
Luna-n roșu se schimba,
Biserica tremura,
Maica Domnului plângea.
Nu plângea precum se plânge,
Da plângea lacrimi de sânge.
Și s-o dus, cu ea s-o dus
Pân' la Dunăre-o ajuns.
Ea din grai așa-și grăia:
— Sfântă Lună, nună bună,
Sloboade-mi un pic de mână

Să-mi ridic a mea cunună.
De mână că și-o lăsa
Ea-n Dunăre s-arunca
Și din grai așa-și grăia:
Decât un frate c-o sor
Mai bini hrană peștilor
Și rugină pietrelor.

Inf.: Elisabeta Frâncu, născută în 1873
Tălmăcel-SB
Culeg.: Pimen Constantinescu, 1967

11. Tălmăcel 3-SB

La poartă la Țeligrad

La poartă la Țeligrad
Șade Iosif supărat
Pe două scânduri de brad,
Tot în coate și-n genunchi
Rugându-se de părinți,
Mai tare de maică-sa
Să-i dea lui pe soră-sa.
Maica din grai îi grăia:
— Taci, tu câine, măi păgâne,
Că soră-ta nu-i de tine!
Lui Dumnezeu se ruga,
La maică-sa iar venea:
— Maică, măiculița mea,
Dă-mi mie pe soră-mea!
Maica din grai îi grăia:
— Eu atuncia ți-o voi da,
Când tu mie-mi vei ocoli
Țara, lumea, de trei ori,
Cetatea de nouă ori.
Lui Dumnezeu că se ruga,
Dumnezeu că-i ajuta,
La maică-sa iar venea:
— Maică, măiculița mea,
Dă-mi mie pe soră-mea,
Că ți-am împlinit voia:
Țara, lumea, de trei ori,
Cetatea de nouă ori.
— Eu atuncia ți-o voi da
Ție pe soră-ta,
Când tu mie îmi vei face
Pod de argint peste pământ,
Pod de aramă peste vamă.
Lui Dumnezeu se ruga,
Dumnezeu că-i ajuta:
Pod de argint că a făcut,
Pod de aramă peste vamă.
La maică-sa iar venea:
— Maică, măiculița mea,
Dă-mi mie pe soră-mea,
Că ți-am împlinit voia:
Pod de aramă am făcut,
Pod de argint peste pământ.
Maica din grai îi grăia:
— Ia-ți, ficuțo, cheile
Și descuie-ți lăzile.
Și ia-ți ie de Anglie,
Că tu mergi la cununie,
Și păstură de mătasă,
Că tu astăzi ești mireasă.
— Popo, popo, preot, popo,
Cum, Doamne, te-ai îndurat
Pe doi frați de-ai cununat,
Pe părinți i-ai supărat!

Tălmăcel-SB
Inf.: Călăraș Maria,74 a.
Culeg.: prof. Amalia Pavelescu, 30 ian. 2003

BCUIAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

12. Tălmăcel 4-SB

La poartă la Ţarigrad

La poartă la Ţarigrad,
Şade Iosif supărat,
Pe nouă scânduri de brad,
Tot în coate şi genunchi,
Rugându-se de părinţi,
Mai tare de maică-sa
Să-i dea lui pe soră-sa:
— Maică, măiculiţa mea,
Dă-mi mie pe soră-mea.
— Du-te câne, măi păgâne,
Că soră-ta nu-i de tine.
Iosif iară-ngenunchea,
La maică-sa se ruga:
— Maică, măiculiţa mea,
Dă-mi mie pe soră-mea.
— Ba io ţie nu ţi-oi da (bis)
Până ce tu nu-mi vei face
Pod de-aramă peste vamă,
Pod de-argint peste pământ.
Iosif supărat pleca,
Lui Dumnezeu se ruga,
Dumnezeu că-l ajuta
De podu îl termina.
La maică-sa iar venea,
De maică-sa se ruga:
— Maică, măiculiţa mea,
Dă-mi mie pe soră-mea.
— Du-te câne, măi păgâne,
Că soră-ta nu-i de tine.
Pe soră-ta nu ţi-oi da
Pân' ce tu nu-mi vei face
Pod de-argint
Peste pământ.
Iosif iară suspina,
Lui Dumnezeu se ruga,
Dumnezeu că-l ajuta,
Pod de-argint că-l termina,
La maică-sa iar venea:
— Maică măiculiţa mea,
Dă-mi mie pe soră-mea.
Maică-sa se învoia
Şi pe soră-sa i-o da,
La biserică pleca
Să facă cununia.
În biserică intrau,
Icoanele lăcrimau,
Dar nu plângeau cum se plânge,
Plângeau cu lacrimi de sânge,
Să vadă întregul sat,
Că ăsta-i mare păcat,
Şi-s păcate neiertate
Să se ia soră cu frate.

Inf.: Ana Calboreanu, 50a.
Tălmăcel-SB
Culeg.: Amalia Pavelescu, 20.07.03

BCUIAŞI · CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

13. Fofeldea-SB

La poartă la Țelingrad

La poartă la Țelingrad
Stă un voinic răzimat,
Pe coate și pe genunchi
Și se roagă de părinți,
Foc și foc de maică-sa
Ca să-i dea pe soră-sa.
Pe soru-sa Salomie,
Că lui alta nu-i trebuie.
Maică-sa din grai grăia:
— Eu atuncea ți oi da,
Când tu mie, când mi-i face
Pod de-aramă peste vamă,
Și pod de-argint peste pământ.
Poate-atunci și nici atunci,
Când tu le vei număra,
Penele de la doi cuci,
Frunzele de la doi nuci.
Poate-atunci și nici atunci,
Când tu le vei număra,
Iarba de pe două lunci,
Părul de pe doi cai murgi.
El calu' și-l înșeua
Și în lume că pleca,
Toate ca să le-mplinească
Să-i dea sora de nevastă.
Dup-un timp care trecea,
La maică-sa iar venea:
— Maică, măiculița mea,
Eu toate le-am împlinit,
Și la sora iar am vint.
Pin toată lumea am umblat,
Ca sora mea n-am aflat,
Nici la față, nici la dos,
Nici la port așa frumos.
Ea tare că se-nșela
Și pe soră-sa i-o da.
Ei frumos că se gătau,
La biserică plecau.
Când în biserică intra,
Luna-n roșu se schimba,
Soarele se-ntuneca
Și toți sfinții lăcrăma
Și icoana Precistii,
Din ușa bisericii,
Și icoana Raiului
Din fața altarului.
Maică-sa din grai grăia:
— D'alei, fiișorii mei,
Luați unu pe apă-n sus
Și altu' pe apă-n jos.
Când apele s-or aduna
Amândoi v-iți cununa.
Când apele s-or întâlni
Amândoi v-iți mai grăi.

Inf.: Maria Șușu, 52 a.
Fofeldea-SB
Culeg.: prof. Gh. Pavelescu, 30.11.1977

BCUIAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

14. Gura Râului-SB

Iion Bradu și soro-sa

În poartă la Țăligrad
Se zărește Iion Brad,
Stând pe coate răzămat,
Pe coate și pe genunchi
Și se roagă de părinți,
Se roagă la maică-sa
Să-i deie pe soro-sa,
Pe soro-sa Solomie,
Că lui alta nu-i trebuie.
Maică-sa se-nfiora
Și din grai așa-i grăia:
— Du-te căne,
Măi calvine!
C-asta nu-i cu direptate
Să se ie un sor cu frate!
El tare se măniea
Și la grajd mi se ducea,
Șaua pe cal o punea
Și pe cal turbat sărea,
Și s-așternea drumului
Ca și pana vântului.
Țara, lumea ocolea,
Ca soro-sa nu-și găsea,
Nici în față, nici în dos,
Nici în port așa frumos;
El acasă se-ntorcea
Către maică-sa zicea:
—Maică, măiculița mea,
Să-mi dai mi[e] pe soro-mea!
Țara, lumea-am ocolit,
Ca și dânsa n-am găsit,
Nici în față, nici în dos,
Nici în port așa frumos!
— După tine-oi da-o eu,
De m-i face, puiul meu,
Pod de-aramă
Peste vamă,
Pod de-argint
Peste pământ,
Scăricică păn' la Soare,
Să vă fie nănaș mare,
Și Lunuța
Nănășuța,
Steluțele călărașii,
Iar luceferii diplașii.
El toate le-au isprăvit
Și din gură așa a grăit:
— Soră, soră Solomie,
Țipă țânta pe cămpie!
Hai cu min' la cununie!
Amândoi că se lua,
La biserică pleca,
Și in dănsa cum intra,
De odată-ntuneca,
Sfinții toți îmi lăcrăma,
Luminele se stingea,
Icoanele jos cădea,
Iară Maica Precistei
Din fundul bisericei:
— Popă, popă, griji de tine!
Cumpenește lucrul bine!
Nu cununa sor cu frate,
Că și Dumnezeu te-a bate!

Gura Râului-SB*
Pompiliu 1870, 32–34 (în ed. Netea, p. 73–74)

---

* Am modernizat ortografia, omițând consoana finală -u și transcriind pe ó în oa.

15. Retiș-SB

Iosiv

A			/: La poartă la Țeligrad:/
	și$_2$		/: Șade Iosiv răzâmat:/
B			/: Pe noauă scânduri de brad.:/
			/: La maică-sa iel c-o vint:/
C	*î*$_1$	5	/: Șî din grai așa-o grăit::/
	și$_2$		/: — Maică, măiculița mea,:/
D			/: Dă-m' mie pe soru-mea!:/
	și$_2$		/: — Taci, măi câne,
			măi păgâne,:/

Dictat: 10 Că soru-ta nu-i de tine
Că până tu că ți-i face
Șî să-ți faci pod de aramă,
Pod de-aramă
peste vamă,
15 Pod de-argint
peste pământ!
S-o bătut
șî ș-o făcut,
Ca soru-sa n-o găsât.
20 La maică-sa iar c-o vint
Și din grai iar au grăit:
— Maică, măiculița mea,
M-am bătut
șî mni-am făcut,
25 Ca soru-mea n-am găsât,
Dă mnie pe soru-mea!
— Taci măi câne,
măi păgâne,
Că soru-ta nu-i de tine
30 Că până tu că ți-i face
Șî să-ți faci ochinci de hier
Și să ocoli noauă țări!
S-o bătut
șî ș-o făcut,
35 Noauă țări o ocolit,
Ca soru-sa n-o găsât.
La maică-sa iar c-o vint
Și din grai iar au grăit:
— Maică, măiculița mea,
40 M-am bătut
șî mni-am făcut,
Ca soru-mea n-am găsât,
Dă mnie pe soru-mea!
— Taci, măi câne,
45 măi păgâne,
Că soru-ta nu-i de tine
Că până tu că ți-i face
Și să-ți faci scară
de ceară
50 Să te sui în sus la Soare
Șî să-ți chemiu nănaș-mare
Șî pe Luna nănășâcă,
Pe lusceafării diplași,
Pe stelile călărași!
55 S-o bătut
șî ș-o făcut,
La maică-sa iar c-o vint
Șî din grai iar au grăit:
— Maică, măiculița mea,
60 Dă mnie pe soru-mea!
Maică-sa la ea mergea
Șî din grai așa grăia:
— Gată-te, hicuțo, ghine

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tot în haine de anglie,
Să te duci la cununie!
La cununie c-o plecat,
Când în biseric-o întrat
Toate icoanele plângea;
Numai Maica Precesta
Nu plângea pe cum să plânge,
Făr' vărsa lacrămni cu sânge...
Când afară c-o ieșît,
Ea din grai așa-o grăit:
— Lasă-mi, frate, mânuța
Să-mni ridic rochiuța
Să nu mătur ulița,
Că decât hasna frate-mneu
Mai ghin' hărana sărchilor
Și hodina oaselor!...

IBr fgr. 5165 a
Inf.: Floarea Negru
Retiș-Sibiu
Culeg.: I. Cocișiu, I.I. 1933 = Amzulescu 1983, p. 153–155

16. Vecerd-SB

Cântec bătrânesc

Lu, lu, lu, lu,
La pụartă la Țeligradu
Șede Iụăn supăratu
Și să duce și să-ntoarce
Și de maikă-sa să rụagă:
— Maikă, măikuliția mja,
Dă-m mie pe soru-mja,
Kă kât în lumj-am umblat,
Ka soru-mja n-am aflat
Njej la față, njej la dos,
Njej la trup așa frumos.
— Da jo-atunčja ți oj da,
Kân' tu n'ie n'i vi face
Po' dẹ-aramă
Peste vamă,
Po' dẹ-argint
Peste pământ.
La Dumnezău să ruga,
Pân' diminjața făcja,
De majkă-sa să ruga:
— Majkă, măjkuliția mja,
Dă-mj akum pe soru-mja
Pă če n'i n'j-aj porunčit,
Jo tụate ți lẹ-am făkut.
Du-te, kâne, măj kalvine,
K-aja-n lume nu să face
Să să ja un sor' k-un frate.
Da jo-atunčja ți ụoj da,
Kân' tu n'ie-m vej aduče
Sfântul Sụare
Nănaș mare,
Sfânta Lună,
Nună bună
Și stelele kălăraș
Și lučeferi nănaș'.
La Dumnezău să ruga
Pân' diminjat-aduča.
Majkî-sa din graj grăja:
— Gată-te, fika mja bine,
K-akuma-j pače de tine.
Ja frumos kă să găta,
La besereką pleka,
În besereką-n'j întra,
Ikọanele lăkrăma,

BCUJAS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ļar ikụana Prečesti
Nu plânğịa pe kum să plânğe,
Dar vărsa lakrăńi ku sânğe
Șî din graị așa-ș grăịa:
Nu ț-o fos' popo păkat,
Tu doị fraț' aị kununat,
Sânğele l-aị mestekat.

IBr fgr. 5391 b
Inf.: Ana Iefta
Vecerd-SB
Culeg.: I. Cocișiu, 28.5.935

17. Tilișca-SB

La poartă la Țarigrad
Este un fecior de-mpărat
Toată lumea ocoli
Ca soră-sa nu găsi.
Și acasă se-ntorcea
Către maică-sa zicea:
— Dă-mi, maică, pe soră-mea.
— Țibă, câne, nu lătra,
Nu ți-oi da pe soră-ta.
Eu atuncea ți oi da
Dacă mi-i face tu mie
Pod de-aramă peste vamă,
Pod de-argint peste pământ.
El afară că ieșea
Și cu gândul că gândea
Și îndată le isprăvea.
Văzând asta maică-sa
Îi dădu pe fiică-sa.
El de mână o a luat
La biseric-au plecat.
Când în biseric-au intrat
Sfinții toți au lăcrămat,
Iar icoana Precestii,
Nu plângea pe cum se plânge,
Ci tot cu lacrimi de sânge.
Văzând asta soră-sa
Către frate-său grăia:
— Lasă-mă, frate de mână
Că mi-am umplut fusta de tină.
Ea afară că ieșea,
Și din grai așa grăia:
— Decât curvă, frate dragă,
Mai bini moartă-ntr-un pârâu,
Treacă apa peste mine,
Sufletul să-mi meargă bine.

Inf.: Veturia Opriș, 56 a.
Tilișca-SB
Culeg.: Gh. Pavelescu, 1958

18. Boița-SB

La poartă la Țărigrad
Șade voinic răzimat
Pe nouă scânduri de brad.
Tot în coate și-n genunchi
Rugându-se de părinți,
Mai tare de maică-sa
Să-i dea lui pe soru-sa.
Maică-sa din grai grăia:
— Du-te păgâne, măi păgâne
Că soru-ta nu-i de tine
Pân' tu nu vi ocoli
Toată lumea de trei ori
Cetatea de nouă ori!
El afară că-și ieșia

Lui Dumnezeu se ruga.
Dumnezeu îi ajuta
Toată lumea ocolea,
Toată lumea de trei ori,
Cetatea de nouă ori.
La maică-sa iar venia
Și din grai așa grăia:
— Maică, măiculița mea,
Dă-mi mie pe soru-mea
Că lumea mi-am ocolit
Ca soră-mea n-am găsit,
În păr creață, în trup iubeață,
Și-așa frumoasă la față!
Maică-sa din grai grăia:
— Du-te câne, măi păgâne,
Că soru-ta nu-i de tine,
Pâ-n tu mie nu-mi vei face
Pod de-aramă peste vamă,
Pod de-argint peste pământ,
Pod de piatră peste apă!
El afară că-și ieșea,
Lui Dumnezeu se ruga.
Dumnezeu îi ajuta,
Toate celea ce făcea.
La maică-sa iar venea
Și din grai așa grăia:
— Maică, măiculița mea,
Dă-mi mie pe soru-mea!
Maică-sa din grai grăia:
— Ia-ți, ficuțo, cheile
Și-ți descuie lăzile
Și ia iie de Anglie,
Că azi pleci la cununie,
Și păstura de mătase,
Că azi tu ești mireasă!
La biserică-și plecară,
Clopotile răsunară,
Turnurile clătinară,
Iar icoana Precestii
Din fundul bisericii
Nu plânge precum se plânge,
Da-și plânge lacrimi de sânge.
Ea din grai așa grăia:
— Nu vor fi, Doamne, păcate
Să se ia soră cu frate.
Popă, popă, păgân popă,
Cum popă te-ai îndurat
Pe doi frați i-ai cununat
Pe părinți i-ai supărat.

Inf.: Ion Curtean, 29 a.
Boița-SB
Culeg.: Ioan Albescu, învățător

Județul Hunedoara

19. Păucinești-HD

(Păucinești, Mel. 86 a.)
Refr. *Măru-i roșu pădurieț!*

La poartă de Țeligrad(u)
S-a născut on Ion Brădoĭ(u),
Șed'e'n coat'e și'n genunĭĭ(u)
Și să roagă d'e părinĭĭ(u)
Să-mĭ deĭe pă soră sa.
Maĭcă sa când l-auzè,
Cătă Ion așa-mĭ zicè:
— Io atuncĭa că ți-oĭ da,
Când tu mie că mi-ĭ face
On pod mare de argint,
Să trĭecem păstă pământ,
Și-on pod mare păstă vamă,
Ca să trĭecem pân' la mamă.
El toate le isprăvè
Și acasă să 'ntorcè.

— Haĭda, soro Solomie,
Să mergem la cununie!
Maĭcă sa când l-auzè,
Cătră el așa-mĭ zicè:
— Ĭo atuncĭa că ți-oĭ da,
Când tu mie că mi-ĭ face
O scăriță pân' la Soare,
Ăla-ți fie nănaș mare;
Și-o scăriță pân la Lună,
Aĭa-ți fie nănaș' bună;
Și-o scăriță până 'n stele,
Ale-ți fie nănășele.
El toate le isprăvè
Și acasă să 'ntorcè:
— Suĭ, Mărie, în cocie,
Să mergem la cununie!
Și'n biserică l-întra [sic],
Icoanele jos pica,
Luminele să stângè
'N mijlocul altaruluĭ,
Ĭesĭè maĭca Domnuluĭ,
Ĭè din graĭ așa-mĭ grăĭè:
— Aĭ grijă, popo, de tine,
Că ce facĭ tu, nu facĭ bine,
Că aĭa nu-ĭ direptate,
Să să ĭè soră cu frate!

Păucinești-HD
Bartók 1968, p. 156

20. Muncelu Mic-HD

Poezie poporală
(Fragment)

De-unde pleacă sfântu Soare,
Cu gând bun ca să se-nsoare.
Bine murgu-l înșela,
Și lumea o-ncunjura,
Nevastă nu-și căpăta,
Și napoi iar întorcea
Și din gură așă-mi grăia:
— Dă-mi maică pe soru-mea,
Câtu-i lumea de frumoasă,
Nu-i ca sora drăgăstoasă.
Maica din gură-mi grăia:
—Io pe soră-atunci ți-oi da,
Când tu mie că mi-i face,
Pod de-aramă peste țară
Și de-argint peste pământ,
Și-n mijlocu podului,
Fântână cu apă rece,
Câți drumari pe drum or trece,
Toți să bee apă rece,
Și maichii să mulțumească
De păcat s-o slebozească.

Inf.: Domnica Balint
Muncelu Mic-HD
Degan 1905, p. 55

21. Biscarea-HD

La poartă la Țâligrad
Șede Ion supărat
Pă noo scânduri de brad,
Și roagă pă maĭcă-sa
Să-ĭ deĭe pă soru-sa.
Maĭcă-sa din graĭ grăé:
— Măĭ Ioane, măĭ păgâne,
Dar soru-ta nu-ĭ de tine.

Ion tare să supăra
Și murgu mi-l înșăla,
Lumea, țara-ncunjura,
Ca soru-sa nu-m d-afla.
Iar acasă cân vinĭa
Și la maĭcă-sa spuné,
Maĭcă-sa din graĭ grăé:
— Atuncĭ pă soru-ta ț-oĭ da
Cân tu miĭe că mi-ĭ face
Pod de-aramă
Păstă vamă,
Pod de-argint
Păstă pământ,
Și Luna nânășâța
Și Soarele nânaș mare.
La cununiĭe plecá[1]
.....
Decât la frate muere
Maĭ bin' straĭu broaștelor
Și hărană peștilor.

Biscarea (Dédács), comit. Hunedoara
Anton Rîpă, 17.
Candrea, Densusianu, Sperantia, II, 1908, p. 122–123

22. Bozeș-HD

La poartă la Țâligrad
Șede-un voinic supărat
Și cu fața cătră Lună
Și rugând măicuța bună
Și cu dosul cătră stele
Și rugând maica cu jele.
— Maică, măiculeana mea
Dă-mi mie pe soră-mea.
— Eu pe soră-ta ți-oi da-o
Când îi face pod de-aramă,
Pod de-aramă peste vamă,
Când îi face pod de-argint,
Pod de-argint peste pământ.
— Hoi Ilie, bad' Ilie
Prinde caii la cocie
Să plecăm la cununie.
Când în biserică intra
Toat-icoanele plângea
Numa Maica Precista
Și ea încă-și lăcrăma
Și din grai așa grăia:
— Cunună, popă, cunună
Da ia sama ce cununi
Căci cununi soră cu frate
Dumnezeu din ceriu te bate.

AFC 638, p. 39–41
Bozeș-HD
Culeg.: Buda Ioan, cl. VI
Fără indicarea informatorului

[1] Povestitorul n-a putut spune versurile care explică încheierea.

23. Poiana Răchițelii-HD

Ad Soarele și Luna

Pă din sus de Făgețăl
D-așa fluĭer-on voĭnicel
Io-l cunosc pe fluĭerat
C-are gându de-nsurat.
Iăl ar loa pă soru-sa
Și maĭcă-sa nu ĭ-o da.
— Maică, dă-m pă soru-mea
Câte țărĭ ĭo am umblat
Ieu ca ĭa n-am mai aflat,
Nicĭ în față nici în dos,
Nici în port așa frumos.
Io pă soru-ta ț-oĭ da-o
Cân ți-ĭ face pod de ceară
Pod de ceară păstă țară
Și de argint păstă pământ
La mirjocu poduluĭ
On izvor cu apă răce
Cine trece să s-aplece
Să ne ĭerte de păcate
Că ne am luat soră cu frate.

Solomon Lăscuș, de 18 a.
Poiana Răchițelii, 1903
Popovici 1909, p. 6–7

24. Petros 1-HD

Colo josul mai din jos
Să zărește-un zari frumos
Zari frumosu-i Ion Brădui
Ion Brădui cu sora lui
Stau în coate și-n jenunț
Și se roagă de părinț
Mai tare
De maică-sa-*re*:
—Maicuț, maiculeana mea-*re*
Dă-m pe suru-mea muiere.
— Taci tu câne, taci păgâne
Că soru-ta nu-i de tine.
Ion Brădui dac-auzea
Șaua pe cal și-o punea-*re*
Toată țara-ncunjura-*re*
Și ca sora nu-ș afla-re
Nici în față, nici în dos,
Nici la port așa frumos.
Nici la port, nici la făptură,
Nici la cuvântu din gură.
Ion Brădui dac-auzea
La maică-sa se-ntorcea.
— Maicuț, maiculeana mea-*re*
Dă-m pe soru-mea muiere.
— Ieu pe soru-ta ți-oi da-o
Cân tu mie că mi-i face
Pod de-aramă
Pistă vamă,
Pod de-arjint
Pistă pământ
Și-n capetu podului
Să-m faci o bisericuță
Nici măi mică,
Nici măi mare
Numai cu nouă altare.
Când în biserică-ntrară
Tri icoane jos picară
Tri măi sus să râdicară.
Icoana Maicii Precesta lăcrăma

Și din gură cuvânta:
— Iea sama popo ce faci
Nu cununa pe doi frați.
Ce cununi soră cu frate
Că și Dumnezău te-o bate.
Sus la slava ha cerească
Dumnezău să vă trăiască.

AFC 840, p. 49–51
Inf.: Pătru Drăgănesc Bărbuț, 20 a.
Petros-HD
Culeg.: Victor Oprișiu, 5 decembrie 1933
Colind

25. Petros 2-HD

Ion Bradu-i cu sora lui,
Ion Bradu-i cu sora lui,
Stau în coate și-n gerunți,
Stau în coate și-n gerunți,
Și se roagă de părinți
Și se roagă de părinți
Ca să-i dea pă sora lui,
Ca să-i dea pă sora lui,
.....
(text uitat)

Inf.: V. David, 54 a.
Culeg.: E. și C. Dogariu, 1981
Bocșa 1999, p. 465, nr. 1073

26. Livezeni-HD

Colindă „la ori ce casă"

Colea-n val'e mai la vale
Să zărește-un zar frumos.
Zar frumos îi Ion Brădui,
Ion Brădui cu sora lui,
Șad'e-n coat'e și-n genunț
Și să roagă de părinț,
Mai tare de maică-sa,
Ca să-i dę pe soru-sa.
—Taž tu câńe și păgâńe
Că soru-ta nu-i d'e tâńe.
Ęel dac-așa auzę,
Șaua pe úmeri [murg?] ș-o punja
Și pe lume să dučia.
Cât umbla și cužêta,
Ca soru-sa nu găsa
Niči în față niči în dos,
Niči în port așa frumos.
Ęel napoi că să-ntorča.

— Maică, măiculeana mea,
Cât pe lume mi-am umblat,
Ca soru-mia n-am aflat
Nič în față, nič în dos,
Nič la port așa frumos.
Maică-sa din grai grăia:
— Io pe soru-ta ț-oi da-o
Cân' tu mie că mi-i facè
Po' d'-aramă păste vamă,
Po' d'-arżint păste pământ
La capetu podului
Să-m fači o besericuță,
Niż mai mică, niż mai mare,
Numai cu noă altare.
Ion Brădui pe cum gând'e,
Toat'e luį că se făčę.
La maică-sa se dučea:
— Maica măiculeana mea,
Prind'e-ț caii la t'ilie,
Să męrem la cununie.
În beserică întra,
Trei înżerį în sus sărea,
Trei înżerį în sus sărea,
Trei icoane-n žos pica
Dar icoana Prečesta
Lacrămi d'i' ochii vărsa
Și din grai așa grăia:
— Nu ț-o fi, popo, păcat
Să cununi soră cu frat'e,
Dumnezău pe tin' ți-o bat'e.

IBr fgr. 1740 a
Livezeni-HD
Inf.: Anița Munteanu, 32 a.
Culeg.: Maria Munteanu, 30.12.53

27. Peștera-HD

Colo jos*u*, mai în jos*u*,
Domnu, dai, Domnului, Doamne,
Se zărește-un zori frumos*u*,
Se zărește Ion Brădui*u*,
Domnu, dai, Domnului, Doamne,
Ion Brădui cu sora lui*u*.
Da de lucru ce-mi lucra-*re?*
La maică-sa se ruga-*re:*
— Măicuț, măiculeana mea-*re*,
Dă-mi pe sorica mea-*re*.
Maică-sa când auzea-*re*
Ea din gură cuvânta-*re:*
—Ia, Doamne, că nu-i așa-*re!*
Pân' tu mie nu mi-i face
Pod de-aramă peste vamă
Și de-argint peste pământ*u*.
Ion Brădui când auzea-*re*
Șaua pă murg o punea-*re*
Se duce și le făce-*re*
Și-apoi mi să întorce-*re:*
— Măicuț, măiculeana mea-*re*,
Că ce-ai zis tot am făcu*tu*
Și ce-i zâce ți-oi mai face.
— Fiu maicii, dragu maicii,
Eu pă soră-ta ți-oi da-o
Când tu mie că mi-i face
Scăricică pân' la Soare
Ca să-l chemi de nănaș mare,
Scăricică pân' la Lună
Ca să ți-o chemi nănășică.
El din gur-așa-i găia-*re:*
— Vai, maic' o fi tare gre*u!*
— Ce să facă capu tă*u?*
Șaua pă murg o punea-*re*
Se duce și le făce-*re*
Și-apoi mi să întorce-*re:*
— Măicuț, măiculeana mea-*re*,
Dă-mi pe sorica mea-*re*.

Că ce-ai zis tot am făcu*tu*
Și ce-i zâce ți-oi mai face.
— Pune-ți caii la cocie
Și plecați la cununie.
La biserică-mi sosiră
Când acolo că-mi intrară
Trei icoane jos picară,
Sus, mai sus să ridicară,
Grăi Maica Precista-*re*
Din fundu altariulu*i:*
— Lucră, popo-n direptate!
Cum cununi un sor' cu frate
Că Dumnezeu sus te-o bate?
Și-o cântăm și-o colindămu*,*
Gazdei ceste i-o-nchinămu*.*

Peștera-HD
Inf.: M. Coman 76 a.
Bocșa 1999, p. 463, nr. 1069

28. Valea Lupului-HD

Colindă: „A lu Ionbrădui"*

Lino ma Linǎ
Lęoro ma linǎ.
Kolé žosul maį din žosu
Să zări un zăr frumos
Zar frumos îi un brăduį
Įun brăduį ku sora luį.
Įumbră din graį grăja:
—Maįko măįkulęana męa,
Dă-m pe soru-męa mujere.
— Taș' tu kân'e și păgân'e
Kă soru-ta nu-į d'e t'in'e
Nič į în față, nič į în dos,
Nič į în port așa frumos.
.....

IBr fgr. 6843 b
Inf.: Viorel Oprean și Pătru Alic
Valea Lupului-HD
Culeg.: I. Cocișiu, 19.7.38

29. Uric-HD

Colindă

Kolé-n žosu maį d'in žos
Să zăreșt'į-un zăr frumos.
Zăr frumos įumbraduį*
Įumbraduį ku sora luį.
Įumbraduį din graį grăja,
Kătră mujkă-sa zičja:
— Mujko, mujkulęana męa,
Dă-m pe soru-męa mujere.
— Taș' tu kân'e și kalvin'e,
Kă soru-ta nu-į d'e t'in'e.
Įumbrăduį să năkăža,
Șiaua pe murg ș-o punja,
Orașele-nkonžura,
Ka soru-sa nu d-afla.
Diumbrăduį să năkăžé
Și akasă să-ntorčé,

* Alți culegători ortografiază numele astfel: Ion Brădui [n.n. I. T.].

Kătră mujka-sa grăje:
— Mujku, mujkuleana mea,
Dă-m pe soru-mea mujere.
—Și soru-t-atunș' ț-oi da-o
Kân țî-j fačj un po' d'e aur
Po' di-aržint păstă pământ
Și-n kapetu poduluj
Să-s fačj o biserikă,
Să vă kununaț în je.
— Suj-te, soro-n kočie
Să meržem la kununie.
Kân' biserika tunară,
Tri ikoane žos pikară,
Tri măj sus să rid'ikară,
Înžeri îm lăkrămară.
Grăi Majka Prečesta
D'in fundu altarjuluj:
— Lukră popă d'ireptat'e
Če kununij soră ku frat'e,
Kă și Dumnjezău ț-o bat'e.
Busujok floare frumoasă,
Rămâj gazdă sănătoasă.

IBr fgr. 6857 a
Inf.: Ilie Făgaș
Uric-HD
Culeg.: I. Cocișiu, 20.7.38

Județul Timiș

30. Cenadu Mare-TM

La poartă la Țiligrad
Șede-un voinic supărat
Cu fluiera pă tureac;
El ruga pă maică sa,
Să-i deie pă soru sa,
Soru-sa din grai grăia:
— Atunci frat', că m-îi lua,
Când îi fașe pod de șeară,
Pod de șeară peste țară,
Pod de-argint peste pământ,
Pe de-ălături pomuriei
În tot pomu paserea
Să cânce de jelea mea.
Fraci-so că să dușea
Și tăce că l'e fășea.
Când acasă vă viňea,
El din grai așa-mi grăia:
— Țipă cârpă, țipă, dragă,
Țipă cârpă pă colie
Și haida la cununie,
Soru-sa din grai grăia:
— Atunci, frace, tu m-îi dușe,
Când tu mie mi-i adușe
Sfântul Soare nănaș mare,
Sfânta Lună cumatra-ră,
Și iară sfint'ile stiele,
Alea-s nuntașili mele.
.....
Popa-nșiepe-a cununa,
Maica Priești zișea:
— Popo, popo cu păcace,
Cum cununi soră cu frace!
Frunzili să-mpăturau,
Lumiňili să stângeau
De jelea de la doi frați
Că rămân ei cununați.
Amin, acum să trăiți,
Asta-n lume să nu fiți!

(220 e. Cenadu Mare-TM)
Bartók 1967, p. [488], nr. 1177 a

31. Saravale-TM

/: La poartă la Ţăligradu:/
/: Şed'e-un voiñic răzimatu,:/
/: Cu cojocu-ncopşiatu:/,
Cu păr galbăn rătăzat.
— Să roagă de maică-sa,
Să-i deie pă sora sa.
Maică-sa din grai grăia:
— D-atunşi sora io ţi-oi da,
Când tu mie că mi-i faşe
Pod d-argint peste pământ,
Pod de ceară peste ţară.
Pă de mărgin pomişori
Din tăt pomu paserea
Să cânt'e de jelea mea.
Cum ia frace pă sora,
Frati-so din grai grăia:
— Ţipă, soră, ţipă dragă,
Ţipă ţoală de fecie,
Şi ia ţoal' de jelnicie,
Hai cu min' la cununie!
Mumă-sa din grai grăia:
— Popo, popo, bestămată, [sic!]
Asta nu să poace faşe,
Să cununi soră cu frace,
Că-s doi fraţi de la Sulfină
Ca şinşi djedjece la mână.

r. Cuculè, cuc.
(394 b. Saravale-TM)
Bartók 1967, p. [490], nr. 1177 b

Colinda Soarelui

Colo sus mai susu,
Sus la răsăritu,

Judeţul Arad

32. Bata-AR

Dai Domnului Doamne
Sus la răsăritu,
Nu ştiu macu-nfloare
Dai Domnului Doamne
Nu ştiu macu-nfloare
D-ǫn Soare răsare,
Dai Domnului Doamne
D-ǫn soare răsare,
D-umblă să să-nsoare.
Dai Domnului Doamne
D-umblă să să-nsoare
D'i opsprece anii
Dai Domnului Doamne
D'i opsprece anii
Cu opsprece caii,
Dai Domnului Doamne
Cu opsprece caii:
Opt or obosâtu,
Dai Domnului Doamne
Opt or obosâtu,
Zece-or pleznuitu,
Dai Domnului Doamne
Zece-or pleznuitu,
Tot nu şi-o găsâtu,
Dai Domnului Doamne
Tot nu şi-o găsâtu
Tot ca soru-sa-*re*.
[În continuare textul este rostit.]
'Năpoi se-ntorcea,
În casă se băga
Şi din cear grăia
Către maică-sa:
— Maică, dragă maică,
Dă-mi pe soru-mea,
Mie soţâoară,
Ţie norioară!

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY
B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI
LIBRE

Maică-sa-i grăia:
— Taci, fiule, taci,
Nu vorbi-n păcate,
Că nu ți se cade
Tu, soră cu frate!
Eu atunci ți-oi da
Când tu că ț-oi face
D-un pod de aramă
Cruciș peste vamă.
Cum își d-auzea,
Afară ieșea,
Bișu-n mână lua,
În biș că mi-și pocnea,
Îndată mi-l fășea.
'Năpoi să-ntorșea
Și din cear grăia:
— Maică, dragă maică,
Dă-mi pe soru-mea,
Mie soțâoară,
Ție norioară!
Maică-sa-i grăia:
— Taș, fiule, taș
Nu vorbi-n păcaće,
Că nu ți să cađe
Tu, soră cu fraće!
Eu atunș ți-oi da
Când tu că ț-oi faše
D-un pod de arźint
Cruciș pă pământ,
În capu podului,
O mănăstâre mare,
Cu nouă altare,
Nouă popii are,
Ei să vă sluźească,
Să vă cununească!
Cum își d-auzea,
Afară ieșea,
Zbišu-n mână lua,
În zbiș că-mi pomńea,
Îndată le fășea,
'Năpoi să-ntorșea,
În casă se băga
Și din cear grăia,
Către maică-sa:
— Maică, dragă maică,
Dă-mi pe soru-mea,
Mie soțâoară,
Ție norioară!
Maică-sa-i grăia:
— Taș, fiule, taș,
Nu vorbi-n păcaće,
Că nu ți se cađe
Tu, soră cu fraće!
Io atunș ț-oi da-o
Când tu că ț-oi faše
D-o scară de śeară
Pân-la Dumnezău!
Cum își d-auzea,
Afară ieșea,
În zbiș că mi-și pomńea,
Îndat-o făs'ea.
'Năpoi să-ntorșea,
În casă să băga
Și din cear grăia
Către maică-sa:
— Maică, dragă maică,
Dă-mi pe soru-mea,
Mie soțâoară,
Ție norioară!
Maică-sa-i grăia:
— Taș, fiule, taș,
Nu vorbi-n păcaće,
Că nu ți se cađe
Tu, soră cu fraće!
Cum își d-auzea,
El să mânia,
Afară ieșea,
O palmă-i trăźea,
Un ochi îi sărea
Și din cear grăia:
— P-inđe-mi umblu vara,
Tu să-mi umbli iarna!
Și te-i veseli,
Soare, pripitoare,
Că noi ț-o-nćinăm
Dalba-i sănătaće!

— *Asta unde se colinda?*

— Asta-i *Colinda Soarelui*. Se colindă la cine-o cere. Cea mai grea colindă! Se urcă — Viersu' ei așa-i! —, se urcă... Asta durează cam o oră și jumătate. Îi colinda Soarelui cum o vrut să se-nsoare cu soru-sa și maică-sa n-o vrut, c-o zis că-i păcat. Sora lui o fost Luna. De atuncea Luna se spune că fuge-nainte. Niciodată nu se-ntâlnește Luna cu Soarele. Și i-o sărit un ochi... Ea nu are putere de a vedea ca Soarele.

Inf.: Victor Luncan, 62 a., dec. 1967
Bata-AR
Culeg.: Ion I. Popa
mgt. 135 h. din Arhiva de Folclor a Universității din Timișoara

Județul Mureș

33. Șoimuș-MS

Cântec de jale:
La poartă la Țeligrad

La poarta la Țarigrad
Șade Ion răsturnat
Pe două scânduri de brad.
Șade-n cote și-n genunchi
Rugându-se la părinți,
Mai tare la maică-sa,
Să-i deie pe soră-sa.
Maică-sa din grai grăia:
— Meri, măi câne, măi păgâne,
Soro-ta nu i de tine.
El din grai așa grăia,
Către maică-sa zicea:
— Cât îi lumea mi-am umblat,
Ca sora-mea n-am aflat;
Cât îi lumea mi-am păsit,
Ca soră-mea n-am găsit.
El din grai așa grăia:
— Soră, sorioara mea,
Ia-ți o rochie și-o ie,
Să merem la cununie,
Până-i frunza verde-n vie;
Dacă frunza s-o usca,
Popa nu ni-o cununa.
Ei frumos că s-au gătat
Și-n biseric-au întrat,
Biseric-a trămurat,
Icoanele-o lăcrămat,
Dar icoana Precestii
Nici nu plânge, cum se plânge,
Că varsă lacrimi cu sânge.
Ea din grai așa grăia:
— Cum, părinte-ai cutezat,
De doi frați ai cununat?
Sângele l-ai mestecat,
Doi părinți ai supărat.

IBr fgr. 4794 a
Inf.: Ion Lebeg Ichim
Șoimuș-MS
Culeg.: Octavian Stoia, 7.4.35
„Cântec de jale"

Județul Alba

34. Hetiur-AB

La poartă la Țarigrad
Șede Iosif împărat
Pe nouă scânduri de brad,
Pe spinare răsturnat.
Și Iosif din grai(ŭ) grăia:
— Dă-mi, maică, pe soru-mea!
Maică-sa din grai(ŭ) grăia:
— Taci, măi câne,
De păgâne,
Că soru-ta nu-i de tine!
Iosif, dac-au auzit,
La faur au poruncit
Calul să i-l potcovească
Și de drum să i-l gătească.
Nouă țări o-ncungiurat,
Ca soru-sa n-au aflat,
Nici la stat, nici la uitat,
Nici la mers cu legânat.
Nici la dulce sărutat
Desfătată la cântat.
Tot în haine de anglie
Merg doi frați la cununie
Ei de mâni că s-o luat
În biserică-au intrat.
Biseric-a-ntunecat,
Icoanele au lăcrămat.
Da' icoana Precestii
Din fundul bisericii
Lăcrăma ce lăcrăma
Și din grai(ŭ) așa grăia:
— Nu ți-o fost, popă, păcat
De doi frați ai cununat,
Sângele l-ai mestecat,
Doi părinți ai supărat?!

Hetiur, cules de Ion Florea, învățător
I. Pop Reteganul, Cântece bătrânești, p. 43 (Ms. 4524 la BAR, cf. Raliade, Manuscrisele, p. 119)

35. Geoagiu de Sus-AB

— Soră, soră Anisie!
Țipă cârja la chilie[1]
Hai cu min' la cununie...
— Ba eu frate n-oi veni
Până stelele or fi
Stelele
Fetele,
Luceferii
Feciorii...
Maică-sa din grai grăia:
— Nu ți-oi da pe soră-ta
Până tu nu mi-i găta
Pod de argint
Peste pământ,
Pod de ceară
Peste țară
Și din două spicurele
Nouă stoguri frumușele
Și din doi struguri de vie
Nouă buți de vin să fie!...

[1] Călugăriță în ispită.

El toate le isprăvi
Și din grai așa grăi:
— Soră, soră Anisie!
Țipă cârja la chilie,
Hai cu min' la cununie
Sfântu Soare-i
Nunu mare,
Sfânta Lună
Nună bună
Și pe-amândoi ne cunună...

Geogiu de Sus-AB
Bologa 1936, p. 44–45

36. Sebeșel-AB

Tânăr fecior de-mpărat

Tânăr fecior de-mpărat,
În lume că a plecat,
Când vremea că i-o venit,
Vremea de căsătorit.
Lume-ntreagă că umblă,
Și soață nu-și căpătă.
El acasă se-ntorcea,
Către maică-sa grăia:
— Maico, măiculeana mea,
Dă-mi mie pe soru-mea,
Că cât în lume-am umblat,
Soață nu mi-am căpătat,
Nici în față, nici în dos,
Nici la port așa frumos.
Mumă-sa așa grăia:
— Atunci fiule ți-oi da
Când tu fiule vei face:
Pod de-argint
Peste pământ,
Pod de-aramă
Pe Târnavă,
Și la capul podului,
Să faci o bisericuță,
Nici mai mică, nici mai mare,
Numai cu noauă altare...
— Maico, măiculeana mea,
Dă-mi mie pe soru-mea,
Eu cu gândul am gândit,
Podurile s-or făcut.
Maică-sa din graiu grăia:
—Atunci fiule ți-oi da!
Când tu mie mi-i aduce,
Sfântul Soare
Nănaș mare,
Sfânta Lună,
Nună bună.
El iară din graiu grăia:
— Maică, măiculeana mea,
Dă-mi mie pe soru-mea,
Că cu gândul am gândit,
Sfântul Soare mi-a venit,
Sfânta Lun-a și sosit.
Maică-sa așa zicea:
— Na fico cheițele,
Și descuie lăzile,
Și-mbracă rochițele,
Și te du la cununie,
Cu frate-tău de soție...
Ei frumos că se gătară
La biserică plecară.
La mijlocul podului
Ea din graiu așa grăia:
— Sfântă Lună,
Nună bună,
Slăbește-m o țâr de mână,
Să-mi aiept ceastă cunună.
— Sfânta Lună,
Nună bună,

BCU CLUJ UNIVERSITY LIBRARY

De mână că o lăsa,
Iară ea ce îmi făcea:
În Dunăre se țipa,
Și din gură cuvânta:
— Decât un frate c-o sor,
Mai bin' hrană peștilor,
Și rugină pietrilor,
Dobândă pescarilor.

Inf.: Lina Zdrenghe
Sebeșel-AB
Zdrenghea 1912, p. 108–110

37. Șard 1-AB

Frații

La poartă la Țăligrad,
Tiner voinic zorzonat,
Câtă lume ș-o umblat,
Muiere n-o căpătat,
Ca și soru-sa pe plac.
El din grai așa grăia:
— Dă-mi, maică, pe sora mie,
Să merem la cununie.
Maică-sa din grai grăia:
—Du-te câne, nu lătra,
Cum ți-oi da pe soru-ta.
Soru-sa din grai grăia:
— Atunci frate io-i vini,
Cân' tu frate că mi-i face:
Pod de aramă
Peste vamă.
Frate-so din grai grăia:
— Hai soră la cununie,
C-am făcut ce-ți place ție.
Soru-sa din grai grăia:
— Atunci frate io-i vini,
Cân' tu mie că mi-i face:
Pod de-argint
Peste pământ.
Frate-so din grai grăia:
— Hai soră la cununie,
C-am făcut ce-ți place ție.
Ei de mână se luară,
La biserică plecară,
Și mereau luând în seamă,
Pod de-aramă
Peste vamă;
Cân' eșiau din drumu strâmt:
Pod de-argint
Peste pământ.
De-a vecerne cân' toca,
La biseric-ajungea.
Cân' în lontru se băgară,
Toți sfinții că lăcrămară.
Iar icoana Precistii
Din fundu bisericii,
Nu plângea pe cum se plânge,
Făr vărsa lacrămi de sânge.
Câtă casă cân' pleca,
El din mână ș-o lua,
Iară ea se-mpotrivia
Și din grai așa grăia:
— Lasă-mă, frate, de mână
Să-mi ridic sucna din tină.
Cum de mână mi-o lăsa,
Într-o apă se țipa
Și din grai așa grăia:
— Decât a ta frate-meu,
Mai bine să mor în tău.

Șard-AB
Pop Bota 1904, p. 139

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

38. Șard 2-AB

La poartă la Țarigrad
Este-un fecior de bogat
Cu părușul retezat.
Maică-sa din grai(ŭ) grăia:
— Nu fi, dragă, supărat!
Voinicul din grai(ŭ) grăia:
— Maică, măiculeana mea,
Dă-mi mie pe soru-mea!
Maică-sa din graiu grăia:
— Tuchi câne,
De păgâne,
Pe soru-ta nu ți-oi da
Până tu dacă ț-i face
Dintr-un spic micuț de grâu
Nouă stoguri de bucate,
Nouă care d'încărcate.
— Dă-mi, maică, pe soru-mea!
— Pe soru-ta no pot da
Până tu dacă ț-i face
Dintr-un strugurel de vie
Șepte buți de vin să-ți vie.
— Dă-mi, maică, pe soru-mea!
— Tuchi, câne,
De păgâne,
Pe soru-ta n-o pot da
Până tu nu ț-i chema
Nănaș mare, Soarele,
Nănășița, Lunița,
Cherfarele, stelele.
— Hai, guriți-vă-n cocie
Să mergeți la cununie
Până-i popa-n liturghie.
Dete popa a cununa
Icoanele a lăcrăma
Iconița Precestii
Din cornul bisericii
Lăcrăma lacrămi de sânge:
— O, ce ești popă nărod,
De cununi soră cu frate?
— Decât păcate
Cu frate,
Mai bine oase-ngropate
Și hărană peștilor
Și rugină pietrilor!

Șard-AB
Reproducere după R. Raliade: Manuscrisele I. Pop Reteganul, p. 121

Județul Cluj

39. Triteni-CJ

Frate cu soră

La poartă la Țarigrat,
Șede-un voinic răsturnat
Pe patru scânduri de brad.
El din grai așa grăia:
— Dă-mi, maică, pe sora mea!
— Dragul maicii, mândru maicii,
Ușor poți încăleca
Țarigradul a-l umbla
Și nevastă a-ți căpăta!
— Maică, măiculița mea,
Nouă țări eu am umblat
Și ca sora n-am aflat!
— Dragul maicii, mândru maicii,
Bate-n pinteni și-n călcâie

Și te gată-n cununie!
În cununie s-o gătat,
În biserică-or întrat,
La icoana Precestii
Din fundul bisericii.
Maică-sa din grai grăi:
— Părinte, popo Ignate,
Dumnezeu tare te-a bate,
Că cununi soră cu frate!

Culeg.: I. Sâmpălean, st[udent]
Triteni-CJ
Viciu 1976, p. 263–264

40. Mintiu Gherlii-CJ

La poartă la Țiligradu

La poartă la Țiligradu,
Zuărel de zuă
La poartă la Țiligradu,
Șede-un ficior de-mpăratu,
Și e foarte supăratu, bis
Că-i e timpul de-nsuratu, bis
Și-o cerut pe sora-sa-*re*, bis
Mă-sa-o zis că nu i-o da-*re*,
El din gură-așa grăia-*re*, bis
— Soro, soro, Solomie, bis
Hai cu mine-n cununie, bis
— Ba io frate n-oi veni-*re*, bis
Până când tu nu mi-i face, bis
Pod de-aramă peste vamă, bis
Pod de-argint peste pământu, bis
Da și-atuncea n-oi veni-*re*, bis
Până când tu nu mi-aduce, bis
Sfântu Soare nănaș mare, bis
Sfânta Lună nănașa-*re*, bis
Și stelele druștele-*re* bis.

Inf.: Veronica Fărcașiu, 80 a.
Mintiul Gherlei-CJ
Fărcașiu, Coste, p. 55

Județul Bihor

41. Ineu-BH

Poesii poporale
— Din Ineu în Bihor —

Ce șezi Petre supărat,
În scaun, îngrădinat?
— Cum n-oi ședé supărat,
Când lume-am încungiurat,
Pe [Ca] soruța n-am d-aflat.
— Dacă Petre-i vreme așe,
Fă-ți Petre scară de ceară,
Să te sui la sfântul Soare
Și-l chiamă de nănaș mare,
Pe Dzeu grăitor,
Pe luceafăr chemător,
Și pe stele corintele,
Și pe fuștei — corintei.

Ineu-BH
Igna 1898, p. 500

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

42. Picleu-BH

Colo jos la Țeligrad
Zuărel de zi
Ieste-un fecior dă-mpărat
D-ala umblă și să-nsoari
Vre și iei pă soru-sa
Păstă voię mâńe-sa.
Și sora aşę zîcę:
— Hoi, frat'i, frăt'iuțu mńeu,
Ie du-t'e tu la căuaciu
Și-ți facă opinci dă fier
Și palțauă dă oțăl
Și-nconjură lumę roată
Că ți-i afla și tu-o fată.
— Hoi, soră, soruța mę
Lumę u-am înconjuratu
Ca t'ine nu ni-am aflat
D-aşę albă la peliță
Și dă bună la cred'ință.
— Hoi frăt'iuț, frăt'iuțu mńeu
Ie fă-t'e dă sărbători
Și t'e-ncuie-ntr-un altar
Și pă Lună-o cheamă mumă [nună?]
Și pă Soari părint'eli
C-ale-s pret'in'ile męli.
Sfântu Soare-n zua mari
Că Dumńezo greu nu-i pare
Și ńe stęie-ntr-ajutoare.
Când s-o dus la cununie
Dzo o fost la vie.
Când s-o dus la cununat
Soarele s-o-ntuńecatu
Biserię-o tremurat
Și Dumńezo și-o strigat:
— Crească-ți ție popă coarńi
Și nevastă dă icoańi
Și uret'i dă magaru
Și nevastă dă altaru.

AFC mg. 1897 II m
Inf.: Bârlău Saveta
Picleu-BH
Culeg.: Petrescu Gh., 1969
Colind

43. Bihor

La Poartă la Țarigrad
Este-un fecior ne-nsurat.
Stă cu fața către Soare
Și se roagă să se-nsoare,
Nu ști pe cine să ia!
Mi-ar lua pe soră-sa.
Maică-sa din grai grăia:
—Puiu mieu și dragu mieu,
Tu pe soră-ta-i lua,
Dacă tu mie mi-i face
Pod de ceară
Peste țară,
Pod de-argint,
Peste pământ;
La mijlocul podului,
Un izvor cu apă rece:
Câți oameni pe pod vor trece,
Toți la izvor să s-aplece,
Să se roage de păcate,
Că s-a luat soră cu frate.

Bihor
Cârstea 1907, p. 555
Soarele și luna

44. Câmpanii de Sus-BH

La târgu din Țarigrad
Taie-un fecioraș pe-un brad,
Tăt în coate și-n genunchi
Rugându-se de părinți,
Da' de maică-sa mai tare
Să-i deie pe soru-sa.
— Io pe soru-ta ț-oi da
Dacă de popa-i întreba
Slobod o fi aceie, o' ba,
Să se ie soră cu frate,
Nu-i destulă strinătate?
Io pă soru-ta ț-oi da,
Dacă tu mi-i face mie
Pod de-argint peste pământ,
Pod de-aramă peste vamă,
Cale mare pân' la Soare.
Maică-sa că s-a lua
În altariul bisericii
Inde slujesc diecii.
Fie aceie direptate
Să se ie soră cu frate
Când sunt străine bogate.
— Da' maică, măicuța mea,
Cot în față, cot în dos,
Lumea-i mare, stele-s multe,
Nici în față, nici în dos,
Nici în port așa frumos.

Câmpanii de sus-BH
Inf.: Marina Cristea
Culeg.: Atanasie Popa
Folclor Crișana și Banat, p. 70
In cornu pt'iațului

Județul Sălaj

45. Agrij-SJ

In cornu pt'iațului
Fecioru-împăratului
Să roagă la maică-sa
Să-i deie pă soru-sa.
— Ba io, frate, n-oi vini,
Până tu, frate, îi face
Pod de-aramă
Păstă vamă,
Pod de-argint
Păstă pământ.
Numa cu gându gândiră,
Ș-ale tăite le-mpliniră.
Să roagă la maică-sa
Să-i deie pe soru-sa.
— Ba io, frate, n-oi vini,
Până tu, frate, îi face
Doi colaci
Ca din doi saci
Și-o prescură
De-o măsură.
Numa cu gându gândiră
Ș-ale tăite se-mpliniră.
— Haida, soră Salomnie,
Să merem la cununie.
— Ba io, frate, n-oi vini,
Până tu, frate,-i chema
Sfântu Soare
Nănaș mare,
Sfânta Lună

Nună bună.
Numa cu gându gândiră
Ș-ale tăite se-mpliniră.
—Haida, soră Salomnie,
Să merem la cununie.
Ei de mână se luară,
La biserică-alergară,
Cân în biserică-o-ntrat,
Icoana o lăcrămat.
Da icoana Precestii,
Din fundu bisericii,
Țâpă lacrimni ca bobii:
— Alelei, popă Inate,
Cum cununi soră cu frate,
Când sânt străine bugate
Și p-aici și-n alte sate?

Inf.: Labo Ileana, 43 a.
Agrij-SJ
Culeg.: Maria Holhoș
Holhoș 1979, p. 155–156

Sub viță de vie verde

46. Popeni-SJ

Mândră casă ce să vede:
Da în casă cine șede?
Șede, șede on călugăr
Și să roagă la mă-sa,
Să-i deie pă soră-sa.
Mă-sa-o zâs că i-o-a da
De i-a face pod de-argint
Păstă punte, păstă tău,
Să treacă la tată-său.
Și el ale le-o făcut
Pă soră-sa o-a cerut:
— Soră, soră, soră mie,
Hai cu mine-n cununie.
— Ba io, frate, n-oi vini,
Până tu nu-i face aci
Pod de-aramă păstă vamă,
Pod de-argint păstă pământ.
Și el alea le-o făcut,
Pă soră-sa o-a cerut:
— Soră, soră, soră mie,
Hai cu mine-n cununie.
— Ba io, frate, n-oi vini,
Până tu nu îi chema
Sfântu Soare nănaș mare,
Pă Luniță nănășiță
Și stelele nunele,
Luceferii chemători
Și fușteii petitori,
Găinușe socăciță.
Și el alea le-o făcut
Pă soru-sa o-a cerut:
— Soră, soră, soră mie,
Hai cu mine-n cununie.
Și soru-sa s-o gătat,
La biseric-o alergat.
Când acolo o intrat
Biserica o tremurat,
Icoanele-o lăcrămat.
Popa începură a plânge.
Da fata din grai grăie:
— Dumnezău, popă, te bate,
Că nu cununi cu dreptate,
Că cununi soră cu frate,
Când streine sânt bugăte,
P-aici și pă alte sate.

AFC 1580, p. 257–258
Inf.: Barna Ilisie, 13 a.
Popeni-SJ
Culeg.: L. Ghergariu

La poartă la Țâligrad

47. Someș Odorhei-SJ

La poartă la Țiligrad
Est'e-on fecior d'e-mpărat,
Tăt să roagă la mă-sa
Să-i dęie pă soru-sa.
— Dragu mamii ți ụ-oi da,
Dacă tu mńie mńi-i face
Pod d'e-aramă
păstă vamă.
Pod d'e-argint
păstă pământ,
Pod d'e ceară
păst'e țară.
El aiest'e le-o-mplińit.
— Hai soră la cununie.
Când în beserică-o intrat,
Icoańele-o lăcrămat,
Maica sfîntă-o cuvântat:
—Nu eșt'i, popă, cu dreptat'e,
Că cununi soră cu frat'e.

Inf.: Rozalia Crețu, 50 a.
Someș-Odorhei-SJ
Culeg.: V. Medan, 10.09.1969
Medan 1979, p. 90–91.

48. Gâlgău-SJ

La poartă la Țiligrad
Este-on fecior de-mpărat
Tăt roagă pă maică-sa
Să-i deie pă soru-sa.
Mă-sa o zâs că i-o-a da
Dacă face pod de-argint,
Pod de-argint păstă pământ,
Pod de-aramă păstă vamă.
S-o sâlit și l-o făcut.
—Hai, soră, la cununie!
Când în biseric-o intrat
Icoanele-o lăcrămat
Și icoana Precestii
Din fundu bisericii:
— Nu ești popă cu dreptate
Că cununi soră cu frate,
Sus îi Dumnezo, te-a bate.

AFC 1580, p. 256
Inf.: Mumulean Maria, 16 a.
Gâlgău-SJ
Culeg.: L. Ghergariu

Județul Satu Mare

49. Crucișor-SM

Sub poale d'e codruț verd'e
Lumńińioară, mńerâoară
Su poale d'e codruț verd'e
Mit'it'el focuț să ved'e
Nu știu focu-i mit'it'el
Ori voinicii-s pângă el.
N'ici-i focu mit'it'el,
N'ici voinici nu-s pângă el,
Da-i on Petre diecel

Tăt să roagă la mă-sa
Să-i deie pe soru-sa.
—Pă soru-ta nu ți-oi da
Dacă tu mńie mńi face
On pod frumos d'e aramă
Ș-o scară lungă d'e ceară,
Să t'e sui la sfântu Soare,
Să vie d'e nănaș mare,
Să t'e duci la sfânta Lună
Să vie fată d'e nună.
El acele le-omplińit,
La biseric-o porńit.
Când în biseric-o-ntrat
Icoańile-o lăcrămat,
Da icoana Precistii
D'in fundu bisericii
Lăcrima lacrămńi de sânje
D'e și popi-i vińe-a plânje,
— Dar voi vă sânteți frați
Și-ț mere necununați.

AFC 1584, p. 35.
Inf.: Groze Floare, 38 a.
Crucișor-SM
Culeg.: Șter Gheorghe, 1972

50. Poiana Codrului-SM

La poartă la Țiligrad

La poartă la Țiligrad
Zuărel de zuă
Șed'e-on fecior d'e-mpărat
Numa-n cârje-arăzămat
Tăt să roagă la mă-sa
Să-i deie pă soru-sa.
Mă-sa zîce că ua da
Când i-a face pod d'e-aramă,
Pod d'e-aramă păstă vamă,
Pod d'e-argint păstă pământ.
Și el ale le-o-mplińit
Și la soru-sa o veńit
Și d'e mână o a luat
Și-n biseric-o intrat,
Icoańile-o lăcrămat,
N-o lăcrămat ca una
Ca icoana Precista.
Lăcrăma lacrămńi de sânje,
D'e și popa-o prins a plânje.
— Nu eșt'i popă cu dreptat'e
Când cununi soră cu frat'e
Când străińe sânt bugăt'e
Și p-aici și p-alt'e sat'e.

AFC 1584, p. 37 = 017779
Inf.: Floare Negrea
Poiana Codrului-SM
Culeg.: Gheorghe Șter, 1972

51. Giurtelec 1-SM

Su poale d'e codru verd'e
Zuărel de zuuă
Mândră curt'iță să ved'e
Da-n curt'iță cińe șed'e
Șęd'e, șęd'e-on iegărașu
Tă să roagă la mă-sa-*re*
Și-i deie pă soru-sa-*re*
Dictat: Mă-sa zâce că ua da-*re*

De s-a prind'e că a face
Pod d'e-aramă păstă vamă
Pod d'e-argint pă su pământ
Și iel elę le-o plinit
Când o fost zuua dintie:
— Hai soră la cununíie.
Iel d'e mână o luat
Și-n beșeric-o intrat.
Beșerica-o trămurat
Icǫníile-o lăcrămat.
Da icǫna Pręcestii
Și ję o-nceput a plânje
Cu lăcrămuță d'e sânje.
— Dai li, li popă Inat'e.
Dumńezău d'in cer t'e-a bat'e.
Că nu faci nici o dreptat'e
Că cununi soră cu frat'e
Când străińe sânt bugăt'e
Și p-aici și p-alt'e sat'e.

AFC mg. 1647 I h
Inf.: Zoicaș Maria 65 a.
Giurtelec-SM
Culeg.: I. Cuceu, 1967
Colind

52. Giurtelec 2-SM

Su pǫle d'e codru vęrd'e
Zuụărel d'e zuụă
Mândră curt'iță să vęd'e
Da-n curt'iță cine-ș șęd'e
Șęd'e, șęd'e-on iegărașu
Tă să roagă la mă-sa-*re*
Și-i deie pă soru-sa-*re*.
Mă-sa zâce că ụa da-*re*
D'e i-a face pod d'e-aramă,
Pod d'e-argint păstă pământu
Și ję alę le-o făcutu
Iar o mărs și ụo cerutu.
— Hai soră la cununíie.
Și-n beșerică-o întratu
Icǫníilę-o lăcrămatu
Maica Sfântă-o cuvântatu:
— Inate, popă Ignate
Dumńezău d'in cer t'e-a bat'e
Că cununíi soră cu frat'e
Când sânt streine bugăt'e
Și-aicę și-nt-alt'e sat'e.

AFC mg. 1648 I d
Inf.: Perșe Gligor, 65 a.
Giurtelec-SM
Culeg.: I. Cuceu, 1967
Colind

53. Chilia-SM

Colindă

La pǫrtă la Țiligradu,
Ziuărel de zuă,
Ięstę-on fecior d'e-mpărat,
Tă să rǫgă la mă-sa-*le*
Să-i dęję pă soru-sa.
Mă-sa zice că ị-a da-*le*,
Dacă jeị ba ce ị-a face,
Pod d'ę-aramă păstă vamă,

Pod d'ę-argint păstă pământ.
Ęl dac-ale lę-o-mplinit,
Ęl d'e mână ụo luat-o:
— O, tu, soră, Solomâie,
Vii cu mińe-n cununie.
In beşęric-o intrat,
Icońile-o lăcrămatu,
Maica Sfânt-o lăcrămatu (bis)
.....
—Nu ęşt'i, popă, cu dreptat'e,
Să cununi soră cu frat'e.

AFC FA 017614
Inf.: Maria Prodan (voce), Mihai Prodan (vioară)
Chilia-SM
Culeg.: Viorel Blaga, dec. 1971

54. Medişa-SM

Colindă

La poartă, la Ţiligrad,
Ziuărel de ziuă (după fiecare vers)
Şed'e-un fecior de-mpărat,
Tă să roagă la mă-sa
Şi-i dęie pă soră-sa,
Mă-sa zâce că o-a da,
Dacă alę şi le-a-mplińi:
Pod d'e-aramă păstă vamă,
Pod d'e-argint păstă pământ.
Şi tăt'e alę le-o-mplińit
Şi d'e mână ụ-o luat
Şi-n biserică-o intrat,
Icońile-o lăcrimat.
— Nu ęşt'i, popă cu dreptat'e,
Să cununi soră cu frat'e
Şi d'e sânt străińe bugăt'e

AFC FA 020357
Inf.: Maria Oprea, 47 a.
Medişa-SM
Culeg.: Viorel Rogoz, 1977
Sub tufă de mălin verde

Judeţul Maramureş

55. Hideaga-MM

Mândră curtice să vede.
Da-n curtice cine şede?
Şedu-ş doi călugărei
Tăt o roagă pă mă-sa
Să-i dea pă soru-sa.
Mă-sa o zâs că i-oi da
— Fă-ţ cărare păstă tău
Şi te du la Dumnezău
Să-ţ umble de rându tău.
Fă-ţ cărare păstă mare
Şi te du la Sfântu Soare
Să-ţ steie de nănaş mare.
Sfântu Soare o zâs c-a sta
De-a sta şi sfânta Luna.
Carte din cănţălărie
— Hai soră la cununie.
În biseric-o intrat
Icoanele o lăcrămat

BCUJAS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Și icoana Precestii
Din fundu bisericii
Și icoana raiului
Din fundu altarului:
— Nu vezi, popă, blăstămat,
Cum cununi soră cu frate,
Dumnezău cu ii te-or bate
Și s-o-nstrăinat departe.

AFC 1465, p. 19
Inf.: Marica G. Jurea, 34 a.
Hideaga-MM
Culeg.: Olga Manu

56. Băseşti 1-MM

La pǫrtă la Țiligrad
Șede-on fecior d'e-mpărat
Tă să roagă la mă-sa-*re*
Și-i deie pă soru-sa-*re*
Mă-sa zâce că ua da
Dacă iel întâi va face
Pod de-aramă păstă vamă
Pod de-argint păstă pământ.
Când în beseric-o întrat
Beseric-o trămurat
Maica sfânt-o cuvântat:
— Alelui popă turbat
Cum dzo [Dumnezo] nu te-o bate
Că cununi soră cu frate
Când sânt străine bugăte.

AFC FA 04155
Inf.: Călăuz Floare, 58 a.
Băseşti-MM
Culeg.: D. Pop, 1958

57. Băseşti 2-MM

La poartă la Țiligrad
Zuuărel de zuuă
Ieste-on fecior de-mpărat
Tăt în sabd'ie-arăzâmat
Tă să roagă la mă-sa-*re*
Să-i deie pă soru-sa.
Mă-sa zâce că ua da-*re*
— Dacă tu da de mni face
Pod d'e-aramă păstă vamă
Pod d'e-arjint păstă pământ.
Și iel alç le-o făcut.
— Soră, soră Solomnie,
Hai cu mine-n cununie.
Iel de mână uo luat
Și-n beseric-o întrat
Beseric-o trămurat
Maica sfânt-o cuvântat:
—H'ire-ai popă blăstămat'e
Cum cununíi soră cu frate
Când sânt străine bogate
Și aici și p-alte sate.

AFC 04175 = Pop 1978, p. 339–340
Inf.: Pop Maria, 51 a.
Băseşti-MM
Culeg.: D. Pop, 1958
„...adusă din Mireș de către o țigancă — Miclăușoaie — înainte de primul război. O cânta cu feciorii ei. Avea o soră în Mireș."

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

58. Băseşti 3-MM

La poartă la Ţiligrad
Zuărel de ziuuă
Ieşte-on ficior de-mpărat
Tot să roagă la mă-sa
Să-i deie pă soru-sa.
Mă-sa zâce că ua da
Dacă iel a-ntemeia
Pod de-aramă păstă vamă
Pod de-argint păstă pământ.
Şî toate le-o-ntemeiat
Şî la mamă-sa-alergat
Pe soră-sa să i-o dea
Şi-n cununie să stea.
Când în biseric-o călcat
Maria Sfânt-a lăcrimat
Şi toţ sfinţi-a cuvântat:
— Alei popă [indescifrabil]
Cum Dumnezeu nu te-a bate
Cum cununi soră cu frate.

AFC FA 04263
Inf.: Dragoş Rozalia, 47
Băseşti-MM
Culeg.: D. Pop, 1958

59. Rogoz-MM

Incestul dintre frate şi soră

La poartă la Ţiligrad,
Şăde-on fecior de-mpărat.
Tăt în arme îmbrăcat
Şi roagă pă maică-sa
Să-i deie pă soru-sa:
— Tu sorucă, Asâmie,
Hai cu mine-n cununie.
— Eu atunci, frate-oi vini,
Când tu mie că mi-i face:
Pod de-arjint, păste pământ,
Pod de-aramă, păste vamă.
Io, frate, atunci oi vini,
Când tu mie chema-mi-i:
Sfântu Soare nănaş mare
Şi Luniţa nănăşiţa,
Găinuşa socociţa
Şi fuşteii fecioreii
Şi stelile fetile.
El atâta şi-o îmblat,
Până ale le-o aflat.
— Tu sorucă Asâmie,
Blem cu mine-n cununie.
În biserică o intrat,
Icoanile-o lăcrămat
Şi icoana Precistii
Din fundu besericii.
— Părinte, cum faci păcate,
Că cununi soră cu frate!
—Cunună, popă, şi taci,
Că noi nu ne suntem fraţi,
Numa oamini buni şi draji.

Inf.: Pop Călina, 50 a.
Rogoz-MM, 1981
Bilţiu 1990, p. 36–37

BCUJ CLUJ-NAPOCA BABEŞ-BOLYAI UNIVERSITY LIBRARY

60. Groșii Țibleșului-MM

Pe un munte nalt și verde:
Căsătoria frate-soră

La portiță-n Țeligrad,
Șede-on fecior supărat
Să roagă de maică-sa,
Să-i dăie pă soru-sa.
—Tu sorucă, Afimie,
Tâpă-ț' cartea pă chilie,
Hai cu mine-n cununie!
— Ba io, frate, n-oi pleca,
Până tu că vamă-i da:
Pod de-aramă, păste vamă,
Pod de-arjint, păste pământ,
Și el bine s-o purtat
Și p-acele le-o gătat
Și la soru-sa-o strâgat:
— Tu sorucă Afimie,
Tâpă-ț' cartea pă chilie,
Treci cu mine-n cununie.
— Ba zo, frate, no-i pleca
Până tu nu-i cumpăra
Două vaci înțălepțăle,
Să să mulgă sângurele
Și doi boi înțălepți
Să să mulgă sângurei.
Și el bine s-o purtat,
P-acele le-o cumpărat
Și la soru-sa-o strâgat:
— Tu, sorucă Afimie,
Tâpă-ț' cartea pă chilie,
Treci cu mine-n cununie.
— Ba zo, frate, n-oi pleca,
Până tu că-i mai chema
Tăt Soarile nănaș mare,
Și Lunița nănășița,
Stelele druștelele,
Fușteii stegăreii.
Și el bine s-o purtat
Și p-acele le-o chemat
Și la soru-sa-o strâgat:
— Tu sorucă, Afimie,
Țâpă-ț' cartea pă chilie,
Treci cu mine-n cununie.
Și de mână s-o luat
Și în beserică-o-ntrat.
Când în beserică-ntra,
Popa-o prins a-i cununa,
Icoanile a pica,
Luminile-a li să stinje.
— Nu ești, popă, cu dreptate,
Că cununi soră cu frate.
Zis-o Maica Precistii,
Din fundu besericii:
— Cunună, popă, cunună.
Că să ieu de voie bună,
Cunună, popă, și taci,
Că să ieu că și-o fo' draji.

Inf.: Bozga Ioană, 60 a.
Groșii Țibleșului-MM, 1984
Bilțiu 1990, p. 175–176

61. Finteușu Mic 1-MM

Colindă

La pǫrtă la Țiligrad,
Ziuărel de ziuă,
Șęd'e-on fecior d'e-mpărat,
Tăt rǫgă pe mamă-sa,
Să-i dęie pă soru-sa.
Soru-sa d'in grai grăia:
—Măi, frat'e, frăt'iucu mńeu,
Io ț-oi face merinjoară,
Să meri a peți în țară.
— Tu, soră, soruca mę,
Tǫtă țara am umblat,
Ca tine nu mni-am aflat.
Tătă țara u-am umblat,
Ca tine nu mńę-am găsit.
Tu, sorucă, tu Mărie.
Hai cu mine-n cununńie.
— Măi, frat'e, frăt'iucu mńeu,
Când în biseric-om intra,
Icǫńilę-or lăcrăma,
Iconița Precestii,
Din fundu bisęricii:
—Nu jeșt'i, popă, cu dreptat'e
Să cununńi soră cu frat'e
Sus îi D[umne]zo, t'ę-a bate.
Mulțămitură:
Acest praznic luminat
Noi cu drag l-am așteptat
S-auzâm îngerii-n cer cântând,
Cu steagurile călătorind.
D-vǫste, gazde buńe,
Faceți bińe și iertați,
Cuvântu nu ńi-l împutați
S-avem folos
D'e nașterea lui Cristos.

AFC FA 015887
Inf.: Livia Mociran, 52 a.
Finteușu Mic-MM
Culeg.: Rodica Sibian, Georgeta Pavel, 1981

62. Finteușu Mic 2-MM

Baladă-colind

La pǫrtă la Țiligrad,
Ziuărel de ziuă,
Șęd'e-on fečor d'e-mpărat,
Tăt rǫgă pă maică-sa
Să-i dęie pă soru-sa:
—Soră, soră, Solomniie:
Hai cu mińe-n cununńiie.
— Ba io, frat'e, nu m-oi duce
Până tu mńiie mńi-aduce
Sf. Soare nănaș mare,
Sf. Lună nănașa,
Nič atunča nu m-oi dučă
Până tu mńiie mńi-aduce
Sf. Soare nănaș mare.
În beșęric-o întrat,
Icǫńilę-o lăcrămat
Și din gur-o blestemat:
— Nu vez, popă, blestemate
/: Că cununi soră cu frate:/

AFC mg. 2575 II g
Inf.: Valeria Dănuț, 58 a.
Finteușu Mic-MM
Culeg.: Rodica Sibian, 1979

BCUJAS - FITPAL UNIVERSITY LIBRARY

63. Corni 1-MM

Colindă

La pọrtă la Țiligrad
Este-on fecior d'e-mpărat.
Tăt să rọgă la maică-sa
Să-i dẹie pă soră-sa;
Mă-sa zâce că i-o dă,
Când s-a prind'e că i-a face
Pod d'e-aramă păstă vamă,
Pod d'e-argint păstă pământ;
Dacă alẹ le-o gătat:
— Soră, soră, soră mńie,
Hai, soră, la cununie;
Când în biserică-o intrat,
Biseric-o tremurat
Și icoana Precistii,
D'in fundu bisericii
Și-acẹẹ o lăcrimat,
Către popa o strigat:
— Daleleu, popo, Inat'e,
Nu eșt'i popă, cu dreptat'e,
Că cununi soră cu frat'e,
Cân' sânt străińe bugăt'e.

AFC FA 020486
Inf.: Veronica Suciu, 60 a.
Corni-MM
Culeg.: Viorel Rogoz, 1976

64. Corni 2-MM

Su-o tufă de litră verde,
Ziorel de zâuă
Mândră curticẹ să vede,
Da, în curte, cine șede?
Doi negrași călugărași.
Tăt să roagă la mă-sà,
S-o deie pă soru-sà.
Mă-sa zice că o-a da,
Carte de și-a căpăta,
Carte de la-mpărățâie
Să margă la cununie.
În beserică-o intrat,
Icoanele-o trămurat.
— Părinte, popă, Inate!
Nu ești, popă, cu dreptate!
Ce cununi soră cu frate?
Nu sunt streine bugăte
Și pe-aici, și-nt-alte sate?

Inf.: Șofron Maria, 43 a.
Corni-MM, 1980
Bilțiu, Pop, p. 274, nr. 376

65. Someș Uileac-MM

Colindă

La poartă la Țiligrad,
Ziorel de ziuă,
Plânge-un fecior d'e-mpărat,
Se ruga la maică-sa
Să-i dẹie pă soră-sa.
Soră-sa d'in grai grăiẹ:
— Meri, frat'e-n lume și-n țară,
Și-ți găsẹșt'e-o soțioară.

— In lume și-n țară-am umblat,
Soțioară n-am aflat:
Und'e-o fost fata frumoasă
N-o pę fost frumos în casă;
Und'e-o fost frumos în casă,
N-o pę fost fată frumoasă.
— Țâpă pana-n liturghie,
Hai cu mińe-n cununie.
În biserică s-o băgat,
Icońile-o lăcrimat
Și icona Precistii,
D'in fundu bisericii,
Și icona raiului
D'in fundu altariului.
Când au fost la cununat,
Mńireasa o cuvântat:
— Nu eșt'i, popă, cu dreptat'e,
Că cununi soră cu frat'e!
Preotu s-o și lăsat
Și nu i-o mai cununat.

AFC FA 020680
Inf.: Nicușoara Cornea, 20 a.
Someș Uileac-MM
Culeg.: Viorel Rogoz, 1979

66. Copalnic Mănăștur-MM

Colindă

La curt'e, la Țiligrad (bis),
Zuuărel de zuă,
Ieste-on fecior d'e-mpărat,
Tot roagă pă maică-sa
Să-i deie pă soru-sa.
— Dragu' mamii, io ț-oi da,
Când tu mńie fată-mńi-i
Pod d'e-aramă păstă vamă,
Pod d'e-arjint pă sub pământ.
Dac-acele l-i găta,
Io pă soru-ta ț-oi da.
—Țâpă pana-n liturd'ie
Hai cu min'e-n cunun'ie.
Cându-n biseric-o-ntrat,
Biseric-o tremurat,
Icoańile-o lăcrămat,
Icońița Pręcistii,
Ia din grai aşę grăi:
— Popă ieșt'i or' nu iești popă,
Popă ieșt'i fără dreptat'e
Că cununi soră cu frat'e
Susu-i Dumńezău, t'e-a bat'e.

AFC mg. 2547 II a
Inf.: Ana Hordo, 72 a.
Copalnic Mănăștur-MM
Culeg.: Tosca Mare, mai 1977

67. Oarța de Sus-MM

Su' poală de codru verde,
Zuorel de zuă
Mândră curtiță să vede.
Da, zo, acolo cine șede?
On negru călugăraș.
Tăt să roagă la mă-sa
Și-i deie pă soru-sa.
— Io, frate, atunci oi vini,

Când tu mie mi-i aduce:
Sfântu Soare nănaș mare,
Găinușe nănașè.
Dacă-acele le-o-mplinit
El de mână o luat:
— Hai, soră, la cununie!
— Io, frate, atunci oi vini
Când tu mie face-mi-i:
Doi colaci, ca din doi saci,
Ca și fie la nănași.
Dacă-acele le-o-mplinit,
El de mână o luat:
— Hai, soră, la cununie!
— Io, frate, atunci oi vini,
Când tu mie face-mi-i:
Pod de-aramă, păstă vamă,
Pod de-arjint, păstă pământ.
Dacă-acele le-o plinit,
El de mână o luat:
— Hai, soră, la cununie!
— Io, frate, atunci oi vini,
Când tu mie mi-i aduce:
Luceferii peṭători
Și fușteii-or fi vilfeii.
Dacă-acele le-o plinit,
El de mână o luat:
— Hai, soră, la cununie!
Când în beserică o-ntrat,
Beserica-o trămurat,
Icoanele-o lăcrămat,
Și icoana Precistii,
Din fundu' besericii:
— Nu ești, popă, cu dreptate,
Când cununi soră cu frate,
Când sunt străine bugăte,
Și p-aici și p-alte sate.

Inf.: Mureșan Florica, 64 a.
Oarța de Sus-MM, 1974
Bilțiu, Pop, p. 266

68. Sălsig-MM

Su'-o tufă de litron verde,
Lărului și-a mărului
Mândră curticè să vede,
Da-n curtiță cine șede?
'I-on negru călugăraș,
Tăt să roagă la mă-sà:
Să-i deie pă soru-sa.
Mă-sa o zâs că nu o-a da,
Până el de n-a umbla:
Pă cărare, păstă mare,
Să margă la Sfântu' Soare,
Să-i steie de nănaș mare.
El p-acolo de-o umblat,
Carte de și-o căpătat,
Carte din cănțălărie.
—Hai, soră, la cununie!
În beserică-o intrat,
Icoanele-o lăcrămat,
Popa-o stat și s-o-ntristat:
—Mulț' voinici am cununat
Și prunci mici am botezat,
Icoane n-o lăcrămat.
Grăii Maica Precistii,
Din fundu' besericii:
—Nu vez', popă, blăstămate,
Că cununi soră cu frate,
Dumnezo încă te-a bate?

Inf.: Taloș Ana, 63 a.
Sălsig-MM, 1974
Bilțiu, Pop, p. 267, nr. 363

69. Băița de sub Codru 1-MM

La poartă, la Țeligrad,
Ziorel de zuă
Este-on fecior de-mpărat.
Tăt se roagă la mă-sà,
Să-i deie pă soră-sà.
— Sorioară, soră mie,
Hai cu mine-n cununie!
—Io, frate, atunci oi vini,
Când tu mie face-mi-i:
Doi colaci, ca din doi saci,
Ca să fie la nănași.
Ei dac-ale le-o-mplinit,
La soru-sa s-o oprit:
—Sorioară, soră mie!
Hai cu mine-n cununie!
—Io-atuncea, frate-oi vini,
Când tu mie face-mi-i:
Pod de-aramă, păstă vamă,
Pod de-arjint, păstă pământ.
El dac-ale le-o-mplinit,
La soru-sa s-o oprit:
—Sorioară, soră mie,
Hai cu mine-n cununie!
Iè da bine s-o gătat,
La beserică-o alergat,
În beserică-o intrat,
Beserica-o trămurat,
Icoanele-o lăcrămat.
Și așè o blăstămat:
— Fi-u-ai, popă, blăstămate!
Cum cununi soră cu frate,
O! Dumnezău cum te-a bate,
Când sunt străine bugăte.

Chiriguț Ana, 52 a.
Băița de sub Codru-MM, 1974
Bilțiu, Pop, p. 268, nr. 364

70. Băița de sub Codru 2-MM

La poartă la Țiligrad

La poartă la Țiligrad,
Zorior de ziuă,
Este-un fecior de-mpărat,
Tăt să roagă la mă-sa
Și-i deie pă soru-sa.
Mă-sa zâce că i-o-a da
De s-or putea cununa.
—Soră, soră, soră mie,
Hai cu mine-n cununie!
—Io frate-atunci oi vini
Când tu mie face-m-i
Pod de-argint păstă pământ,
Pod de-aramă păstă vamă!
Iel acele le-o-mplinit
Și la soru-sa o vinit
—Soră, soră, soră mie,
Hai cu mine-n cununie!
—Io frate-atunci oi vini
Când tu mie face-m-i
Doi colaci ca din doi saci.
Iel și acele le-o făcut
Și la soru-sa o vinit
—Soră, soră, soră mie,
Hai cu mine-n cununie!
—Io frate-atunci oi vini
Când tu mie pune-m-i
Nănaș mare sfântul Soare
Și nănașa Găinușa,

BCUJ - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Luceferii, chemătorii!
Iel și acele le-o-mplinit
Și la soru-sa o vinit.
—Soră, soră, soră mie,
Hai cu mine-n cununie!
Și ie mândru s-o gătat
La beseric-o plecat,
În beserică când o intrat
Icoanile-o lăcrămat,
Maica Sfânt-o cuvântat:
—Fi-o-ai, popă, blăstămat,
Că cununi soră cu frate,
Când sânt străine bugăte!
Când cătă casă s-o dus
Păstă pod când o trecut
Ie din gură-o cuvântat
Și-n mare s-o aruncat:
—Decât nevastă la frate
Mai bine hrană la broaște!
Decât nevasta frate-meu,
Mai bine hrana peștilor!

Inf.: Pop Maria, 52 a.
Băița de sub Codru-MM
Culeg.: D. Pop, 1975
Pop 1978, p. 337–338

71. Tămășești-MM

La poartă, la Țiligrad,
Ziorel de ziuă
Șede-on fecior de-mpărat.
Tăt să roagă la mă-sa,
Să-i deie pă soru-sa.
Mă-sa zice că-a ta fi,
Dacă tăte li-i plini:
Pod de-arjint, păstă pământ,
Pod de-aramă păstă vamă,
Să te duci la Sfântu' Soare,
Ca să-l chemi de nănaș mare.
Și el toate le-o plinit
Și-apoi iară o vinit.
El de mână o luat,
La beserică-o alergat,
În beserică-o-ntrat,
Icoanele tăt s-o-mpins,
Făcliile tăt s-o stins
Și popa, cu sânje, o plâns.
—Ai de mine! Ce să fie?
Mulț tâneri am cununat,
Beserica n-o trămurat,
Icoanile nu s-o-mpins,
Făcliile nu s-o stâns.
Strâgă Maica Precistii,
Din fundu' besericii:
—Nu vez', popă, blăstămate,
Că cununi soră cu frate?
Nu sunt streine bugăte?

Inf.: Maghiar Maria, 62 a.
Tămășești-MM, 1973
Bilțiu, Pop, p. 268, nr. 365

72. Ciuta 1-MM

La poartă la Țirigrad,
Ziorel de zuă
Șede, șede-on iegăraș.
Tăt să roagă de mă-sa,
Să-i deie pă soru-sa,
Mă-sa zâce că o-a da,
Dacă el ar pute face,
Pod de-aramă păste vamă,
Pod de-arjint, pă su' pământ
Ale toate le-o făcut.
Când o fost zua dintâie
— Hai, soră, la cununie!
El de mână o luat
Și-n beserică-o intrat,
Beserica o tremurat,
Icoanele-o lăcrămat,
Maica Sfântă-o cuvântat:
—D-alelei, popă Inate!
Nu faci, tu, nici o dreptate,
Când cununi soră cu frate,
Când sunt streine bugăte
Și p-aci și p-alte sate.

Inf.: Dumuța Letiția, 60 a.
Ciuta-MM, 1984
Bilțiu, Pop, p. 271, nr. 370

73. Ciuta 2-MM

Sub poală
de codru verde

Sub poală de codru verde,
Mândră curtiță să vede,
Da-n curtiță cine șede?
Șede, șede-un iegăraș,
Tăt să roagă la mă-sa
S-o deie pă soru-sa.
Mă-sa zâce că u-a da,
De s-ar prinde că ar face
Pod de-argint pă su pământ,
Pod de-aramă păstă vamă.
Și iel tăte le-o-mplinit
Și la soru-sa o vinit.
— Hai, soră, la cununie!
Când în biseric'o intrat,
Biserica o trămurat,
Icoanele o lăcrămat
Și-n fundu bisericii,
Icoană de-a Precestii
Din gură o cuvântat:
— Popă iești, popă Inate?
Nu iești popă cu dreptate!

Inf.: Maria Dimian, 40 a.
Ciuta-MM
Culeg.: A.Mocanu, 1967
Mocanu 2001, p. 91

BCUIAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

74. Costeni-MM

La poartă, la Țiligrad,
Zuorel de zuă
Șede-on fecior de-mpărat.
Să roagă la maică-sa,
Să-i deie pă soru-sa.
—Soră, soră, soră mie,
Hai cu mine-n cununie!
—Io, frate, atunci oi vini,
Pă când tu mie mi-i face,
Pod de-aramă, păstă vamă,
Pod de-arjint, păstă pământ.
Tăt atunci și nici atunci,
Când tu frate, i-i chema,
Sfântu' Soare nănaș mare,
Și Lunița nănășița,
Găinușa sococița.

Inf.: Lucian Dochia, 66 a.
Costeni-MM, 1987
Bilțiu, Pop, p. 274, nr. 377

75. Ulmeni-MM

Colindă (Korindă)

Su poală d'e kodru verd'i,
*Domnuluj și-a nos' domn**
Mândru fogădău să ved'i
Dar akolo ćińie šed'i?
Šęd'eż njegru kălugăr*u*
Să roagă la maikă-sa-*lu*
Să-i d'eje pă soru-sa-*lu*
Mă-sa zâce kă-oa da-*lu*
Pă kararje pă părâu
Să margă la Dumńiezău
Să-l keme d'e sokru-său;
Pă kararje păste mare
Să margă la Sfântul Sore
Să-l keme d'e nănaž mare
Šî Luna sokăčița-*lu*
Când în beserik-o intrat*u*,
Ikoańili-o lăkrămat*u*
Ja icona Prečesti-*lu*
Din fundu beseriči-*lu*
— Nu vezî, popă, d'i pă kart'e
Kă kununi soră ku frat'i,
Dumńezeu d'in čer tj-ar bati.

IBr fgr. 5755 a
Inf.: Ana Murășan
Ulmeni-MM
Culeg.: H. Brauner, 10.2.37

* Se repetă după fiecare vers.

BCUIASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Județul Bistrița-Năsăud

76. Dobric-BN

Colindă

La poartă la Țâligrad
Zuorel de zâo
Șede-un fecior de-mpărat*u*
Tăt în sabǵie-mbrăcat
Și să roagă de maică-sa
Să-i deie pe sorî-sa:
—Tu, sorucă, soră mie,
Hai cu mine-n cununie.
— Io frătiucă n-oi vini
Până tu, frate, n-ai face
Pod de-aramă peste vamă,
Să treacă oamini de samă,
Pod de-arjin' peste pămân'
Să treacă oamin' de rând.
Iel acele le-o făcut
Și la ie iară s-o dus.
—Tu, sorucă, soră mie,
Hai cu mine-n cununie.
— Io frătiucă n-oi vini
Până tu frate-i chema
Sfântu Soare nănaș mare
Și Lunița nănășâța,
Stelele fetițele
Și fușteii feciorei (frate mare)
Găinușa socăcița.
Iel acele le-o făcut
Și la ie iar-o-nturnat
—Tu, sorucă, soră mie,
Hai cu mine-n cununie.
Și ie bine s-o gătat,
La biseric-o-ntrat,
Cân' în biseric-o-ntrat
Icoanili-o lăcrămat,
Maica Sfântă-o suschinat
Și din gur-o cuvântat:
—Cum nu faș, popă, păcate,
Că cununi soră cu frate?
—Nu-i cunun pân' ce sun' frați,
Ce-i cunun pân' ce sun' draji.
Sus la ceri că o-nchinăm,
Noi colinda o gătăm,
O-nchinăm cu vesel bun
C-am ajuns sfântu Crăciun;
O-nchinăm cu sănătate
Pe la gazde, pe la toate.

IBr fgr. 8877 b
Dobric-BN
Inf.: Iuga Maria
Culeg.: Comișel, 11.9.40.

77. Bichigi-Severin-BN

La poartă la Țăligrad
Ịest'-on voịnic de-nsurat;
Și-ị cu fața cătă Soare
Și-l batśe gând să să-nsọare;
N-are pă śińe lua-*re*.
Și pă maịcă-sa-ntreba
— Fi-o bine, maịc-așa
Să ịaụ ịo pă soru-mẹa?
— Ịo ț-oị da pă soru-ta
Dac-ăi faśe śe dzâc ịo:
Pod d-arźint, pă pământ,
Pod dă śịară păstă țară,

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Și-n mijlocu poduluį
Un izvor cu apă ręșe,
Șin'e tręșe să s-aplęșe
Și să įeįe apă ręșe.
Să să roaźe dă păcat'e
Că s-o luat soră cu frat'e.

IBr i., nr. 8736
Inf.: Sofija Avrămescu, 25 a.
Bichigi-Severin-BN. În mod eronat, Amzulescu (*Balada familială*, p. 12) consideră că localitatea ar aparține județului Timiș.
Culeg.: neidentificat

78. Leșu 1-BN

La poartă la Țăligrad

La poartă la Țăligrad
Este-on ficior de-mpărat,
Voinic, tânăr, ne-nsurat,
Cu păr galbăn rătezat,
Tătă lumea-o-nconjurat,
Soție nu și-o aflat.
El acasă o-nturnat,
Maică-sei o cuvântat:
— Maică, măiculița mea,
Dă-mi mie pe soru-mea,
Nu-i ca ea-n tătă lumea!
— Surioara nu ți-oi da
Pân tu nu-i face așa:
Pod de-aramă
Peste vamă,
Să treacă tânăr cătană,
Da și-atunci și nici atunci:
Voi, frați, cum să faceți prunci?
Surioara nu ți-oi da
Până tu nu-i face-așa:
Pod de-argint
Peste pământ,
Să treacă soldații-n rând,
Sfântul Soare nănaș mare,
Sfânta Lună nănașa,
Cemători – luceferii,
Cemătoare – stelele.
Acel fecior de-mpărat
Îndată porunci o dat,
Multă lume-o adunat,
De lucru s-o apucat
Mândre poduri o gătat
Tăt de-aramă și de-argint
Cum n-or mai fost pe pământ,
Cum măicuța o poftit.
—Soră, soră Solomie,
Țâpă-ți năframa-n cilie
Că plecăm la cununie.
Ea năframa ș-o țâpat
Tare mândru s-o gătat,
La cununie-o plecat,
În biserică-o intrat.
Când o prins a-i cununa,
Icoanele lăcrima
Și icoana Precestii
Din fundul bisericii
Înc-o prins a lăcrima
Și din gură-a cuvânta:
— Nu ești, popă, cu dreptate
Să cununi soră cu frate.
Încă sora d-auzea
Ea din gură-așa zicea:
— Decât cu un frate-a meu,
Mai bine în copârșeu;
Decât c-un frate să fiu,
Mai bine moartă-n sicriu!
Popa i-o descununat
Pe-acei tineri de-mpărat
Ca să trăiască cu dor
Tăt soră și frățior.

Inf.: Maria Precup
Leșu-BN
Theodorescu 1958, p. 227–229

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

79. Leșu 2-BN

Cântec bătrânesc:
Colo-n jos la Țăligrad

Colo-n jos la Țăligrad*u*
Este-un fișior de-mpărat*u*
Tătă lumea o umblat*u*
Soțâie nu și-o aflat*u*.
El acasă o-nturnat,
Cătă mă-sa-o cuvântat:
— Maică, măiculița mę,
Dă-m ńie pe soru-mńia.
— Sorioara nu ț-oi da
Până tu mńie mńi-i fașe
Pod de-aramă peste vamă,
Pod de-argint peste pământ,
Sfântu Soare nănaș mare,
Sfânta Lună nănașa,
Cemător luceferii
Și druștile stelele.
El afară o ieșit,
La Dumnezău s-o gânit
Și Dumnezău i-o-mplinit.
Iar în casă o întrat
Și din gur-o cuvântat:
— Soră, soră, Solomńie,
Țâpă năframa-n chilie,
Că plecăm la cununie.
Ea năframa și-o țâpat,
Tare mândru s-o gătat,
La cununie-o plecat.
Cân' o prins a-i cununa,
Icoanile lăcrăma
Și icoana Precestii
Din fundu bisericii
Înc-o prins a lăcrăma
Și din gură cuvânta:
— Nu ești, popă, cu dreptate,
Că cununi soră cu frate.
— Decât cu un frate-a mńieu,
Mai bine în copârșeu.
Atâta-i.

IBr fgr. 5591 i
Inf.: Maria Precup
Leșu-BN
Culeg.: C. Zamfir, V. Dosios, 1.9.55.
„Tăt de la mama, că știa atâtea cântări. Erau 3 surori și stătea cu casa una lângă alta".

80. Leșu 3-BN

Cântec bătrânesc:
La poartă la Țăligrad

/: La pǫrtă la Țăligrad*u*:/
Este-un fičior de-mpărat*u*
Cu păr galbăn rät'ezat.
Voinic tânăr ne-nsurat*u*,
/: Tătă lumęa o umblat*u* :/
Soțâie nu și-o aflat*u*.
El acasă o-nturnat*u*,
Către mă-sa-o cuvântat:
— Mamă, măiculița mea,
Dă-m mńie pe soră-mńea.
— Sorioara nu-ț poci da
Până tu mńi face așa:
/: Pod de-aramă peste vamă,:/
/: Să treacă tânăr cătană:/
/: Da atunș și niși atunși*u*:/
/: Cum să faceț voi frați prunși*u*:/
Sorioara nu ț-oi da

Până tu mńi-i face-așa:
Pod de-arğint peste pământ
Să treacă soldaţî rând,
Sântu Soare, nănaș mare,
Sfânta Lună nănașa-*le*
Čemători lucefere
Și druștile st'elil'e
Și-ašel fišior de-mpărat
Aspre ordine o dat,
Multă lume-o adunat,
Mândre poduri o gătat
Tot de-aramă și de-arğint,
Cum n-o mai fost pe pământ,
D'e trešę soldaţî rând
Apă-n casă o întrat
Și d'in gur-o cuvântat:
— Soră, soră Solomn'ie,
Țâpă năframa-n čilie
Să plecăm la cununie.
Ea năframa și-o țâpat,
Tare mândru s-o gătat,
La cununie-o plecat.
Cân' o prins a-i cununa,
Icoańele lăcrăma
Și icoana Prečestii
Din fundu biseričii
Înc-o prins a lăcrăma
Și din gur-a cuvânta:
— Decât cu un frat'e-a mńieu,
Mai bińe în copârșeu;
Decât c-un frat'e să šiu,
Mai bińe mort în sâcriu.
De-atunși o rămas cu dor
To' soră șî frățâor.

IBr mg. 1230 c
Inf.: Maria Precup
Leșu-BN
Culeg.: C. Zamfir, în București, 23.8.57
„D'i la mama mę. Cân' legăna pe Emil (fratele ei), apoi așa smučę leagănul cum îi doina asta d'e smučită".

81. Salva-BN

La poartă la Țâligrad,
ziurel de ziuă
Sânt tri cai mândru gătaț
Unu-i negru ca cerbu
Unu-i roșu ca focu
Unu-i alb ca porumbu.
Pe cel alb a încălecat
La cununie a plecat
Tânăr fecior de împărat.
Toată lumea a umblat
Soață nu ș-o căpătat
Nici în față, nici în dos
Nici la port așa frumos
Și la mă-sa o-nturnat:
— Maică, măiculița mea
Dă-m mie pe sora mea,
Că lumea toată am umblat
Soață nu mi-am căpătat.
Nici în față, nici în dos
Nici la port așa frumos.
Iară mă-sa așa zicea:
— Eu fiule ți oi da
Ție ți oi dărui
Dacă tu mi-i ști zidi
Pod de-aramă pe Târnavă
Pod de-argint peste pământ.
Și-n capătul podului
Să-mi faci o bisericuță
Nici prea mică, nici prea mare
Numai cu nouă altare.
El cu gându o gândit
Podurile s-o zidit

Biserica s-o gătit
Și-o grăit a doua oară:
— Maică, măiculița mea
Dă-m mie pe sora mea
Căci cu gândul am gândit
Și toate s-o împlinit.
— Eu, fiule ți oi da
Dacă la nuntă-i chema
Sfântu Soare, nănaș mare,
Sfânta Lună nună bună.
El cu gându o gândit
Și Luna a și venit.
Sfântu Soare nănaș mare.
Și grăi a treia oară:
— Maică, măiculița mea
Dă-m mie pe sora mea,
Că cu gându am gândit
Sfânta Lună a și vinit
Sfântu Soare nănaș mare.
Iară mă-sa așa zicea:
— Na, ficuță cheile
Și îmbracă rochiile
Și te dau la cununie
La frate-to de soție.
Și ea frumos se găta
Și cu nașa se prindea.
Când Dunărea o trecea
Ea către nașă zicea:
— Sfântă Lună, nună bună
Slăbește-mă de iez mână
Să-m' apăr aceast cunună.
Nu cununa apăra
Drept în Dunăre sărea
Și din gură-așa grăia:
— Decât frate și cu sor
Mai bine hrană peștilor
Și rugină pietrilor.

AFC mg. 417 l = Medan 1979, 87–89 (cu mici modificări din partea culegătorului)
Inf.: Maria Peter-Onu, 35 a.
Salva-BN
Culeg.: V. Medan, 1961
Colind

Județul Suceava

82. Cotârgași-SV

Frundzî verdi di pasat
În poartî la Țaligrad
Un voinic înțânțâlat
Sî sfadè cu maicâ-sa,
Sî-ĭ dei pi soru-sa
— Măĭ voĭniși-nțânțâlati,
Uni-n lumi sî măĭ poati
Sî sî iei sor cu frati,
Sî facî-n lumi pacati?
El din gur-așè o dzîs:
— Sorî, sorî sorioarî,
Țâpî naframa-n chilii,
Hai cu min'n cununii.
— Ĭeŭ naframa oĭ țâpa,
Dacî mńi-ĭ aduși-așa:
Sfânta Lunî,
Nunî bunî;
Sfântu Soari,
Socru mari;
Luśeferiĭ vătăjăĭ,
Stelili drușcuțâli.
El afarî c-o eșât
Și din gur-o fâșcâit,
Tăti-aśelea c-o vinit

Ș-apu-n casî c-o întrat
Și din gur-o cuvântat:
— Sorî, sorî sorioarî,
Țâpî naframa-n chilii,
Haĭ cu mini'n cununii.
—Ĭeŭ naframa oĭ țâpa
Dacî mńi-ĭ măĭ faśi-așa:
Pod dĭ-arżint
Pi su pământ,
Pod dĭ-aramî
Pisti vamî.
El afarî c-o eșit
Și din bghiśi cân o pocnit,
Tătĭ-aśelea s-o făcut.
Ș-apu-n casî c-o întrat
Și din gur-o cuvântat:
— Sorî, sorî, sorioarî,
Țâpî naframa-n chilii,
Haĭ cu mini'n cununii,
É năframa o țâpat,
Lacrâmĭ ca bob o varsat,
La cununiĭ-o plecat.
Când în biseric-o-ntrat.
Sfinții tăț o lacramat,
Icoanili o pchicat,
Lumănărili s-o stâns,
Maica Domnului o plâns.
Da icoana Preśistiĭ
Din fundu bisăriśiĭ:
— Noĭ pi câțî am cununat
Icoanili n-o pchicat;
Lumănărĭ cî nu s-o stâns,
Maĭca Prešista n-o plâns.
Ii amîndoi c-o audzât,
Afarî cî mńi-o eșât,
Ș-amândoi c-o-nnebunit.
Fraților lor cân o văzut,
Dupî dânșii o eșât,
Da fratili śel maĭ mari
O scos pușca dintri armi;
Fratili śel mńijlośiŭ,
O scos pchistolu di su brâŭ;
Da fratili śel mai mńic:
— Ĭa stați frați,
Maĭ stați,
Nu dați,
Cî iĭ amândoĭ o fost dați.

Cotârgași-SV
Candrea, Densusianu, Speranția I, 1906, p. 453–454;
Teodorescu 1893, p. 135–136

Județul Neamț

83. Țibucani-NT

Soarele și Luna

Tânăr fișior di-mparat,
În lume cât a umblat,
El soț nu ș-a capatat,
Niși în fați, niși în dos,
Niși la stat așa frumos.
Pi meleaguri cât umbla,
Tot la maica sî-nturna
Și cătră maica grăia:
— Maicî, măiculița mea,
Dă-ńi mii pi sora mea,
Că-n lumi cât am umblat,
Eu soț nu ńi-am capatat,
Niși în fați, niși în dos,
Niși la stat așa frumos.

Maicî-sa din grai grăia:
— Atunsî, fiule, ț-oi da,
Când tu, fiule, mi-i fași:
Pod de-arzînt pisti pământ,
Pod de-aramă pisti Târnavî
Și la cap'tu podului,
Sî fași o bisericuțî,
Niși mai micî, niși mai mari,
Numai cu nouî altari.
Din meleaguri sî-nturna,
Iar la maicî-sa venea
Și cătră maica grăia:
— Maicî, măiculița mea,
Dă-ńi mii pi sora mea,
Cî eu numa am gândit,
Podur'li s-o făcut,
Bisărica s-o zâdit.
— Atunsî, fiule, ț-oi da,
Când tu, fiule, ăi aduși,
Sfântu Soari di nânaș mari,
Sfânta Lunî, nună bună.
Iar la maica sî-nturna
Și cu glas mari strâga:
— Maicî, măiculița mea,
Dă-ńi mii pi sora mea,
Cî eu numa cât am gândit
Sfântu Soari mi-o vinit,
Sfânta Lunî o și sosât.
Maicî-sa din grai grăia
Și cătră fiicî zâșea:
— Na, fiicî, cheițâli,
Discui lădițâli
Și pleacă la cununii
Cu fratili di soțâi.
Rochițâli li-mbraca,
La cununii pleca.
Dar mireasa și-mi fășea?
Pi Târnava când treșea,
Cătră nunî sî ruga:
— Sfintî Lunî, nunî bunî,
Slăbești-mă un pic di mânî,
Sî-mi îndrept așea cununî.
Și mireasa și-mi făcea?
În Dunăre sî țâpa
Și cu glas mari strâga:
— Dicât un frati c-o sorî,
Mai bini hranî peștilor,
Dobândî pescarilor
Și ruzinî petrilor.

Berdan 1986, p. 1–2 = AFMB, mg. 226, I, 19
Țibucani-Neamț, 1976
Inf.: Maria V. Ambrose, 67 a.
Culeg.: L. Cireș și L. Berdan

Bucovina

84. Ropcea-Bucovina

La poarta la Ion Grad
Șede Gheorghe cât un brad
Și se roagă la maĭcă-sa
Să i-o dea pe sora-sa,
Maĭcă-sa l-a hiicăit
Că acea nu se poate
Să se ĭea, soră cu frate.
El la asta n-a catat
Și pe murg a-ncălecat
Lumea înprejur a alergat
Ca sora-sa n-a aflat.
— Soră, soră, sorioară
Înbracă-te-n rochĭoară
Și te'ncalță-n papucași
Și te uĭtă pe câmpie
Și haĭdem la cununie.

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Pe câmpie s-a uĭtat
Și-n biserică c-a-ntrat,
Biserica a tremurat
Luna-n sânge s-a-necat,
Luminele aŭ prins a stânge
Icoanele aŭ prins a plânge.

Ropcea
Niculiță-Voronca 1903, p. 591

Variante fără indicarea localității de origine

85. Ardeal 1

La poartă la Țărigrad
Șede-un fecior de-mpărat,
Tot în coate și-n genunchi;
Se roagă la maică-sa.
— Țuchi, câne, nu lătra,
Pe soru-ta nu ți-oi da,
Până tu mie m-i face
Pod de-aramă peste vamă
Pod de-argint peste pământ.
El și-acelea le-a făcut
Și la soru-s-a venit.
Și din gur-a cuvântat:
— Soră, soră Salomie,
Hai cu mine-n cununie,
Până-i verde frunză-n vie:
Dacă frunza s-o usca,
Popa nu ne-a cununa.
— Ba eu, frate, nu m-oi duce
Până tu mie m-i-aduce
Sfântul Soare
Nănaș mare
Și Luna
Nănașa,
Și stelele
Druștile,
Și fușteii
Starosteii,
Și găinușa
Socăcița.
El și-acelea le-a-mplinit
Și la soru-s-a venit
Și de mân-o-a luat
Și-n biseric-a intrat.
Popa prinse-a cununa,
Icoanele-a lăcrăma
Iar icoana Precestii
Din fundu bisericii
Ea din ochi a lăcrămat
Și din gur-a cuvântat:
— Alelei, popă Condrache,
Puțintel pricepi la carte,
De cununi soră cu frate.
Dumnezeu sfântul te-a bate,
Că sânt străine bugate.
— Decât cu frați măritată
Mai bine-n apă-necată.

Pop Câmpeanu 1908, p. 714–715

86. Ardeal 2

La poartă la Țarigrad
Șede-mi Ioan supărat
Pe nouă scănduri de brad.
Maică-sa din grai grăia:
—Ce ești, Ioane, supărat?
Și Ioan din grai grăia:
— Maică, măiculița mea,
Dă-mi mie pe sora mea!
Maică-sa din grai grăia:
— Măi, Ioane, măi copile,
Că sora ta nu-i de tine!
Și-ndată s-a supărat
Și calul și-o înșălat
Și la fierar a plecat.
La fierar i-o poruncit
De calul i-o potcovit,
Și nouă țări a ocolit,
Ca soru-sa n-o găsit!
Nici în față, nici în dos,
Nici la portul cel frumos.
Ioan înapoi s-o-ntors
La soru-sa a strigat:
— Gată-te, soră, frumos
Din umeri până-n călcăie,
Să plecăm la cununie.
Nice vorba n-a gătat
Și ea-ndată s-a gătat,
La cununie a plecat,
Și Soarele-n loc a stat,
Stelele au lăcrămat
Toate au plâns cum se plânge
Numai Maica Precesta
Nu plângea cum se plânge
Că vărsa lacrimi de sânge
— Alelei, popă ...at!
Cum de tu ai cutezat
Doi frați de ai cununat?
Două suflete-ai stricat
Și sângele-ai mestecat.

Alesiu 1890, p. 282–283

87. Ardeal 3

Poesii poporale

Pleacă mândra pe uliță
Gata ca ș-o peuniță
Și badiu pleacă pe drum
Gata ca și un păun,
D-amândoi s-o întâlnit.
Ea o râs și el n-o râs,
Inima i s-o aprins
Și acasă că s-o dus.
Maică-sa din grai grăé:
— Ce ți-i fiico, fiica mea,
O te-o nins o te-o ploat,
O bădițu te-o lăsat?
— Nu m-o nins, nu m-o ploat,
Nici badiu nu m-o lăsat,
C-amândoi ne-am întâlnit
La poartă la Țeligrad,
Este un ficior zorzonat,
Mult în lume o umblat,
Ca soru-sa n-o d-aflat.
Cătră mumă-sa zicea:
— Dă-nyi maico pe soru nyie,
Că-ți fac ce-ți place ție,
Pod de argint
Peste pământ,

Pod d-aramă
Peste vamă.
— Eu atuncia ț-oi mai da,
Când Luna [va] fi nănașa,
Soarele nănașu mare
Luciafăru
Stegașu
Și stelele
Fetele.
El afară d-o ieșit
Și toate l-o împlinit
Și din grai d-o grăit:
— Hai soro la cununie,
Că așa o fost să fie.
La cununie-o plecat,
Icoanele-o lacrămat,
Da icoana Precestii
Din fundu bisericii,
Da nu plânge, cum se plânge,
Făr' varsă lacrănyi de sânge.
De la cununie-o vint
Sora din grai o grăit:
— Lasă-mă, frate, de mână
Să-mi ridic ía din tină.
El de mână o lăsat
Ea în Săcaș s-o țâpat
Și din grai așa grăe:
— Trece apa pest-un șchine,
Sufletu nyeu mere-n ghine;
Trece apa pest-un pai,
Sufletu nyeu mere-n rai.
Decât soața frate-nyeu
Mai ghine moartă-n păríu.

Suciu 1890, p. 395

88. Ardeal 4

Căsătoria alor doi frați

Maria de sub răzor
Are-o fată și-un ficior,
Ficiorul mult a umblat
Șepte țări a tot călcat;
Șepte țări n-află soție
Chiar ca Maria să fie
Așa-naltă
Sprintenată
Cu dragoste mestecată;
Așa naltă și subțire
Drăgostoasă la iubire.
Ficiorul din graiu grăia:
— Maică, măiculița mea
Dă-mi mie pe sora mea
Ca să facem liturghie
Și s-o iau pe ea soție.
Maică-sa așa zicea:
— Țiba câne nu lătra
Să iai tu pe sora ta
Pământul v-a înghiți
Când lucrul ăla ar fi.
Sus îi cerul
Stele-s multe
Și mai mari
Și mai mărunte
Largă-i lumea
Și sânt fete.
—De acelea nici nu-mi pasă
Numai de sora de-acasă.
Maică-sa din graiu grăia:
—Țiba câne nu lătra
Cine foc v-ar cununa?
El din grai așa grăia:
— Om trece la Târnava
Și-acolo ne-om cununa
Este-un popă din doi frați

Și cunună ne-ntrebați;
Este-un popă neunit
Și cunună de-ei fugiți.
— Soră sorioara mea
Să-ți faci sugnă de anglie
Și colac de cununie.
Sora-sa din graiu grăia:
— Eu atunci frate-oiu veni
Când tu mie că mi-i face
Pod de-aramă
Peste vamă,
Pod de-argint
Peste pământ
Să nu trăiesc cu urât.
Și tu mie mi-i aduce
Sfântul Soare
Nănaș mare
Sfânta Lună nănașa.
Șepte stele chemătoare
Luceafărul stegar mare
Și-apoi facem liturghie
Și mergem la cununie.
La Dumnezeu s-o rugat
Și lui toate i le-a dat.
Sfântul Soare cel de sus
Pe pământ pe jos s-o dus.

*

Când a fost în țintirim
Fătul încă nu merge
Clopotele se tregeau.
Nice popa nu venea
'Vanghelea se deschidea
Și icoanele grăiau...
— Vai de mine ce să fie
Vin doi frați la cununie.
Da icoana Precestii
Din fundul bisericii
Frumos, sta se lumina
Și cu drag îi cununa.

Rusu 1924, p. 29–31.

89. Ardeal 5

La poartă la Țăligrad
Stă un voinic împănat,
Stă pe lance răzemat.
El din grai așe îi grăię:
Dă-ńi, maico, pe sora mę,
Că cât în lume am umblat,
Ca sora mę n-am aflat,
La încinsu brâielor,
La chititu florilor,
La pusu bărtiților.
Ię din grai așe îi grăię:
— Atuncia, frate, ț-oi vini,
Când tu ńi-i face pod de-argint,
Peste pământ;
Când tu ńi-i face pod de ciară,
Peste țară;
Când tu ńi-i face pod de-aramă
Peste vamă.
Ię din grai așe-ńi grăię:
— Și atuncia, frate, ți-oi vini
Cân tu ńie ńi-i chema
Sfântu Soare, nănaș mare,
Când tu ńie ńi-i chema
Sfânta Lună, nună bună,
Și încă doi luceferi.
Ie din grai așe îńi grăię:
— Decât un frate și o soră,
Mai bin' hrană peștilor
Și rugină chetrilor
Și strai verde broaștelor.

(Se pare că lipsește sfârșitul)
Cules de Fr. W. Schuster, „înainte de 1848"; cf. Schuster 1861/2, p. 27–28
Pavelescu 1990, p. 232

90. Ardeal 6

Colind

La Poartă la Țărigrad,
*zâurel d'e zâuă**
Șęd'e-on fecior d'e-mpărat,
Tăt să roagă la mă-sa
Să-i dąie pă soru-sa.
Mă-sa-o zâs că nu-i a bună
Fără numa d'e-și adună
Pod d'e-aramă pest'e vamă,
Pod d'e-argint pest'e pământ,
Sfântu Soare, nănaș mare
Și Luniță, nănășâță.
Iel în lume ș-o umblatu
Și de-acelea n-o aflatu
Cân' s-o-ntors, cum o putut,
Soru-sî-așę i-o spus:
— Tu, sorucă, soră mie,
Hai să facem cununie.
În biseric-o intrat,
Candela o tremurat;
Din bolta bisericii
Zâce Maica Precistii:
— Preute nu-ț fă păcate
Să cununi soră cu frate,
Că te vede Dumnezeu
Cum dai binele pe rău.

Text transcris după caseta Ștefan Hrușcă: Colinde. C&P Intercont music Ltd 1995.

91. Ardeal 7 (Hunedoara?)

Poesii poporale

La poartă-ta, Țerigrad,
Șeade un voinic rĕzămat,
Și roagă pe maică-sa
Să dee pe soră-sa.
— Pe soră-ta nu voiu da,
Până nu-ți vei cumpĕra
Pod de-aramă, peste vamă,
Pod de-argint, peste pământ,
Și curele de oțele,
Să-mi cungiuri lumea cu ele.
— Lumea v-am încungiurat,
Ca sora n-am aflat
Nici în față, nici în dos,
Nici în port așa frumos.
Deci fi maică mai miloasă
Dă-mi pe sora de mireasă...
Ear' când fu joi cătră seară,
Pe Chivița-o 'ncredințară,
Și când fu sâmbătă seara
Cuscrii la Chivița 'ntrară,
Și de la poartă-o strigară
Să iasă Chivița-afară.
Dar' Chivița n-auzea
Numai seaca mumă-sa
Și din prag vecină-sa.
— Chiva-i moartă după masă,
Într-un leagăn de mătasă.
Dară mirii n-o credeau,
Până-n casă se băgau.
Însă-n casă nu puteau,
De jelea diecilor,
De cântecul preoților
Ah! maică-mea iubitoare,
Inima mea rĕu mă doare,

* Refren, se repetă după fiecare vers.

Chiva-i moartă după masă
Într-un leagăn de mătasă,
Cusătura-i în fereastră
Creapă jolgiul pe doi boi,
Și ne îngroapă pe-amêndoi,
Creapă-l și pe două vaci,
Și ne îngroapă ca pe frați
În cornul altarului,
În lumina Soarelui.

(Culese de G. P. *Moga*, pedagog, comitatul Hunedoarei)
Moga 1897, 4/16 oct.

BCUIAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

A. II. ÎNGHEȚ ÎN MIEZUL VERII

Județul Maramureș

1. Chelința-MM

Colo sus pe lângă mare
O picat o brumă mare
N-o picat nici de o răceală
Ci-o picat de o ciudă mare
Că vrea un voinic să se-nsoare
Să ieie pe soru-sa.
Soru-sa din grai grăie:
— Măi frătiuc, frătiucu meu
Dute-n lume, dute-n țară
Și-ți caută-o soțioară.
Frate-so din grai grăie:
— Io-n lume-n țară am umblat
Soțioară n-am aflat.
Țâpă pana-n liturghie
Hai, soră, la cununie.
Prinse popa a cununa
Icoanele a lăcrăma.
Nu lăcrăma ca una
Ca icoana Precistii
Din fundu bisericii.
— Cum cununi soră cu frate?
Sus îi Dzeu, te-a bate!

AFC 815, p. 6–7
Inf.: Ungur Mărie, 48 a.
Chelința-MM
Culeg.: Augusta Gavriș, 1935

2. Vălenii Șomcutei 1-MM

Umbl-on voinic să să-nsoare
(colindă)

Colo-n jos pa lângă vale
O pt'icat o brumă mare
Zuuărel de zuuă
N-o pt'icat d'e rece tare
D'e-o pt'icat d'e-o ciudă mare.
Umbl-on voiñic să să-nsoare,
Să ieie pe soru-sa-*le*.
Soru-sa din grai grăie:
— Măi, frat'e, frătiucul mńeu
Io ț-oi face merinjoară,
Du-te tu-n lume și-n țară

BCUJAS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Că ț-î afla soțâuoară.
— În lume și-n țar-am umblatu
Soțâie nu mni-am aflatu.
Iel d'e mână uo luatu
Și-n biseric-o întratu
Icoanile-o lăcrămatu
Iconița Precistii
Din fundu bisericii:
— Nu iești, popă, cu dreptate
Că cununi soră cu frate.

AFC 1582, p. 13
Inf.: Lupuț Maria 46 a.
Vălenii Șomcutei-MM
Culeg.: Lazăr Alexandrina, 1973

3. Vălenii Șomcutei 2-MM

Umbl-on voińic să să-nsoare
(colindă)

Colo-n josu mai în jos
Zuuărel de zuuă
O pt'icat o brumă mare.
N-o pt'icat d'e rece tare,
D'e-o pt'icat d'e-o ciudă mare.
Umbl-on voińic să să-nsoare,
Să-ș ieie pe soru-sa.
Mă-sa-o zîs că ii ua da
D'e-a h'i Soare nanaș mare
Și Luna o nănășiță,
Stelile fete di nune.
În biseric-o untrat,
Tri icoańe-o lacramatu
Și icońița Precistii
Din fundu bisericii.
— Nu iești popă, cu dreptate,
Să cununi soră cu frate,
Sus îi Dumnezo, te-a bate.

AFC 1582, p. 37
Inf.: Buhai Zina
Vălenii Șomcutei-MM
Culeg.: Cizmaș Cornelia, 1973

4. Baba-MM

Colo-n jos pă lângă mare,
Luminioară, mierâoară,
O picat o brumă mare,
N-o picat nici de-o răceală,
C-o picat de-o ciudă mare,
Umblă-on voinic să să-nsoare,
Să ieie pă soru-sa.
— Tu soră, soruca mè,
Țâpă cartea pă chilie,
Blem cu mine-n cununie.
— Ba io, frate, n-oi vini,
Până tu ce ți-i chema:
Sfântu Soare, nănaș mare
Și Luniță, nănășița,
Luceferii, feciorii
Și stelele druștele.
El pă tăte le-o chemat
Și în cununie-o-ntrat.
Popa-o prins a-i cununa,
Icoanile-a blăstăma.
Iconița Precistii,
Din fundu besericii,

BCUIAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ie din gură-o cuvântat
Și din ochi o lăcrămat:
— Nu ești, popă, cu dreptate,
Că cununi soră cu frate.

Inf.: Bot Rozalia, 74 a.
Baba-MM, 1984
Bilțiu 1990, p. 37–38 = Bilțiu, Pop, p. 267, nr. 362

5. Săliște-Băsești-MM

Colo-n vale, păste vale,
Zuorel de zuă
Umblă-on voinic să să-nsoare
Zuorel de zuă
.....

Nota culegătorilor: În continuare textul poetic este identic cu var. 362 [în corpusul nostru, nr. 4. Baba-MM]
Inf.: Bretan Vilma, 70 a.
Săliște Băsești-MM
Bilțiu, Pop 270, nr. 369

6. Băsești-MM

Colo-n vale, păstă vale

Colo-n vale, păstă vale
Picatu-ș-o brumă mare,
N-o picat de geru mare,
C-o picat de supărare;
Umblă-un voinic să să-nsoare,
Să ieie pă soru-sa-*re*
— Soră, soră, soră mie,
Hai cu mine-n cununie!
— Io atunci frate-oi vini
Când tu frate-i sămâna
O holdiță de mălai
Împrejur pă lângă rai.
Iel atăta o umblat
Până ce-o sămânat
Iar-o mărs și o rugat:
— Soră, soră, soră mie,
Hai cu mine-n cununie!
— Io atunci frate-oi vini
Când tu frate-i sămâna
O holdiță de săcară
Împrejur pă lângă țară.
Iel atăta o umblat
Până ce o sămânat.
Iar-o mărs și o rugat:
— Soră, soră, soră mie,
Hai cu mine-n cununie!
— Io atunci frate-oi vini
Când tu frate-i sămâna
O holdiță de tăciune
Împrejur pă lângă lume.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Iel atăta a umblat
Și aceea-o sămânat.
Iar-o mărs și o rugat:
— Soră, soră, soră mie,
Hai cu mine-n cununie!
Când în biserică-o intrat
Biserica-o trămurat,
Icoanile-o lăcrămat,
Da icoana Precestii
Din fundu bisericii:
— Nu ieşti popă cu dreptate
Că cununi soră cu frate
Când sunt străine bugăte!

Inf.: Pop Emilia, 48 a.
Băseşti-MM, 1958
Culeg.: D. Pop, 1958
Pop 1978, p. 338–339

7. Asuaju de Sus-MM

Colo-n jos pă lângă vale,
Viță verde iadăra
O picat o brumă mare.
N-o picat nici de-o răceală,
C-o picat de-o ciudă mare,
Că vrè-on voinic să să-nsoare
S-o ieie pă soru-sa.
Soru-sa din grai grăia:
— Măi frătiuc, frătiucu' meu!
Du-te, tu-n lume și-n țară,
Și-ț' coată o soțioară.
— Lumea și țarà-am umblat,
Soțioară n-am aflat.
Unde-o fo' fata frumoasă,
N-o fo' pè frumos în casă.
Unde-o fo' frumos în casă,
N-o fo' fata pè frumoasă.
— Frate, dacă-i rându-așè,
Pune mâna-n vandilie,
Hai cu mine-n cununie.
Când în beserică-o intrat,
Icoanele-o lăcrămat.
Da' icoana Precistii,
Din fundu' besericii:
—De ești, popă, cu dreptate,
Cè cununi soră cu frate?

Inf.: Tătar Maria, 33 a.
Asuaju de Sus-MM, 1973
Bilțiu, Pop, p. 269, nr. 366

8. Orțița-MM

Colo-n vale, păste vale,
O picat o brumă mare.
N-o picat de rece tare,
C-o picat de supărare.
Umblă-on voinic să să-nsoare,
Tă' să roagă la mă-sà,
Și-i deie pă soru-sà.
Tătă țara și-o umblat,
Ca soru-sa nu și-o aflat.
— Gată-te, sorucă, bine,
C-om mere la cununie!
Când în beserică-o intrat,
Beserica-o tremurat,
Icoanile-o lăcrimat.
Da icoana Precistii,
Din fundu' besericii,

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cătă popă aşè o zâs:
— Nu eşti, popă, cu dreptate,
Că cununi soră cu frate,
Când sunt streine bugăte
Şi aici şi pă alte sate.

Inf.: Horincar Ana, 56 a., Horincar Iuliana, 58 a.
Orţiţa-MM, 1981
Bilţiu, Pop, p. 269, nr. 367

9. Oarţa de Sus-MM

Colo-n vale, păstă vale
Viţă verde, de lemn verde
Colo-n vale, păstă vale
.....

Nota culegătorilor: În continuare textul poetic este identic cu var. 367 [în corpusul nostru, nr. 8. Ortiţa-MM]
Inf.: Zoicaş Lenuţa, 32 a.
Oarţa de Sus-MM, 1975
Bilţiu, Pop, p. 270, nr. 368

10. Coaş 1-MM

Colo-n jos, pă lângă mare
Viţă verde iadăra
O picat o brumă mare,
N-o picat nici de-o răceală,
C-o picat de-o ciudă mare,
Vre on voinic să să-nsoare,
Să ieie pă soru-sa,
Soru-sa din grai grăiè:
— Măi frate, frătiucu' meu!
Ţ-oi găta o merinjioară
Şi te iè, în jos, pă ţară.
— În jos, pă ţară, m-am luat,
Soţâie nu mi-am aflat.
— Ţâpă pana-n leturghie,
Hai cu mine-n cununie!
Când în beserică-o-ntrat,
Beserica-o tremurat,
Icoanile-o lăcrămat
Iconiţa Preacistii,
Din fundu' besericii
Tăt din grai aşè-o grăit:
— Nu eşti, popă, cu dreptate,
Să cununi soră cu frate,
Sus îi Dumnezo, te-a bate.

Inf.: Pop Catiţa, 65 a.
Coaş-MM, 1988
Bilţiu, Pop, p. 271, nr. 371

BCUJ BABEŞ-BOLYAI UNIVERSITY LIBRARY

11. Coaș 2-MM

Colo-n sus, pe lângă mare,
Viță verde, iadăra
O picat o brumă mare
.....

Nota culegătorilor: În continuare textul poetic este identic cu var. 371 [în corpusul de față, nr. 10. Coaș 1-MM]
Inf.: Achim Maria, 60 a.
Coaș-MM, 1988
Bilțiu, Pop, p. 272, nr. 373

12. Posta 1-MM

Colo jos, pă Maria,*
Viță verde, iadăra
O picat o brumă mare.
.....

Nota culegătorilor: În continuare textul poetic este identic cu var. 376 [probabil o greșeală de tipar; în realitate, textul pare să fie identic cu nr. 367; în corpusul nostru, nr. 8. Orțița-MM]
Inf.: Mic Reghina, 53 a., Tibil Maria, 35 a.
Posta-MM, 1985
Bilțiu, Pop, p. 272, nr. 372

13. Posta 2-MM

Colo-n jos, pă lângă vale,
Viță verde, iadăra
O picat o brumă mare,
Umblă-on voinic să să-nsoare,
Să ieie pă soru-sa.
— Tu sorucă, tu Mărie!
Hai cu mine-n cununie!
— Da noi cum ne-om cununa?

* Ortografiere discutabilă; ar trebui să fie „pă maria" [n. noastră, I.T.].

BCUJAS/CENTRU UNIVERSITAR LIBRARY

Beserica a trămura,
Icoanile-or lăcrăma,
Iconița Precistii,
Din fundu' besericii,
Da așè că și-a grăit:
— Nu ești, popă, cu dreptate,
Să cununi soră cu frate.

Inf.: Tibil Lucreția, 72 a.
Posta-MM, 1984
Bilțiu, Pop, p. 275, nr. 378

14. Săcălășeni-MM

Colo-n jos, pă lângă mare,
Viță verde, iadăra
O picat o brumă mare
.....

Nota culegătorilor: În continuare textul poetic este identic cu var. 372 [probabil o greșeală de tipar; în realitate, textul pare să fie identic cu cel de sub nr. 367; în corpusul nostru, nr. 8. Orțița-MM]
Inf.: Bud Clarița, 61 a.
Săcălășeni-MM, 1983
Bilțiu, Pop, p. 273, nr. 374

15. Berința-MM

Colo-n jos pe lângă mare,
Viță verde iadăra
O picat o brumă mare
N-o picat nici de-o răcoare,
C-o picat de-o ciudă mare,
Că să-nsoară on voinic
Și o iè pă soru-sa.
— Mă frătiuț, frătiuțu meu!
Du-te tu-nt-o lume-n țară
Să-ț' afli o soțioară.
'N lume-n țară că s-o dus,
Soțioară n-o adus.
— Tu soră, mi-i fi tu mie,
Blem cu mine-n cununie!
Popa-o prins a cununa,
Icoanile-a lăcrăma.
Iconița Precistii,
Din fundu' besericii
Pă popa l-o întrebat:
— Popă ești, o nu ești popă?
Nu ești popă cu dreptate,
Aciala-i mare păcat,
Sânjele l-ai mestecat.

Inf.: Marchiș Terezia, 60 a.
Berința-MM, 1982
Bilțiu, Pop, p. 273, nr. 375

BCUAS - TRADITIONAL UNIVERSITY LIBRARY

16. Săcel-MM

Soarele și Luna

Colo-n sus pe șesurele,
Cum îngheață tăurele;
Îngheață, că-i geru mare,
Că vrea Craiu să se-nsoare,
Să ieie pe soru-sa.
— Tu sorucă d'Anisie:
Blem cu mine-n cununie.
— Eu atunci frate mi-oi mere,
Când tu numai că mi-i fa
Tăt o moară la fereastă,
Să-mi cure fărina-n casă,
Cernută prin sâtă deasă.
El de-acelea i-o făcut.
Iară numai că ș-o zis:
— Tu sorucă d'Anisie,
Blem cu mine-n cununie.
Ea numai că ș-o zis:
Eu atuncia frate-oi mere,
Ca [când] tu numai mi-i cema
Sfântu Soare,
Nănaș mare;
Și Lunița,
Nănășiță.
El de-acelea i-o cemat.
— Tu soruță d'Anisie,
Blem cu mine-n cununie.
Și ea mândru s-o gătat
La cununie o plecat.
Când la biserică o sosât
Icoanele tăte-o plâns;
N-o plâns tăte ca una;
Din fundu bisericii
Maica sfântă Precistii.

(Auzită de la Maria Sanca din Săcel, jud. Maramureș, de 18 ani.)
Culeg.: Gavril Bichigean, preot
Bichigean 1925, p. 14–15

17. Hovrila-MM

Colo-n jos pe lângă Lună
Viță verde iedera
O pt'icat o brumă mare
N-a pt'icat nici d'e-o răceală
Vrę on voińic să să-nsoare
Să ieie pă soru-sa.
Soru-sa din grai grăia:
— Măi frătiuc, frătiucu mńeu
Ascultă ce-ți zic eu...

AFC mg. 865 h
Inf.: Jurje Vasile 13 a.
Hovrila-MM
Culeg.: V. Medan, 1963

BCUIAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

18. Tohat-MM

Colo jos,
pă lângă mare

Colo jos, pă lângă mare,
Și-o pticat o brumă mare.
N-o pticat nici de-o răceală,
C-o pticat de ciudă mare,
Umblă-un voinic să să-nsoare,
Să ieie pă soru-sa-*re*.
Soru-sa din grai grăiè:
— Scoală-te, Gheorghiță, sus
Și te du-n lume și-n țară
Și-ți caută soțioară!
— În lume și-n țară-am umblat,
Ca tine n-am mai aflat.
Unde-o fost fata frumoasă,
N-o prè fost frumos în casă,
Unde-o fost frumos în casă,
N-o prè fost fată frumoasă.
Tu, săracă soru-mè,
Țâpă cartè-n liturghie,
Hai, cu mine-n cununie!
În biseric'o intrat,
Icoanile-o lăcrămat,
Da icoana Precestii
Din fundul bisericii,
Iè din grai așè grăiè:
— Popă iești, ori nu iești popă?
De iești popă cu dreptate,
Ce cununi soră cu frate?
Rămân străine bugăte.
De nu sunt în sat, pă sate
Rămân străine bugăte.

Inf.: Ana Dulf, 68 a.
Tohat-MM
Culeg.: A.Mocanu,1967
Mocanu 2001, p. 91

Bucovina și Basarabia

19. Corcești-Bucovina

Fratele și sora

Înghiață apa Nistrului
În fundul pământului.
El nu-ngheață de-un ger mare
Da-ngheață de-o suparare:
Mândru crai vra să se-nsoare
Să iaie pe sora sa-*re*.
Dar mă-sa i-a spus așa:
— Ahi! câne și păgâne,
Unde asta se mai poate
Să ieaie soră pe frate.
Dar mândru crai așa zicea:
— Sorioară, sorioară,
Ia-ți papucii din hârtie
Și haidem la cununie.
Când în biserică au întrat
D-l Christos a suspinat
Maica Precist'a oftat.
— Părinte, părinte hăi,
Discunună-mă 'napoi
Ț-a da tata patru boi.
— Macăr deie doisprezece,
Cununia-i mare lege
Cine-o vede ș-o-nțelege
Ca doi ochi în cap la tine.

Inf.: Ana Cobelea
Corcești
Niculiță-Voronca 1903, p. 591

20. Mahala-Bucovina

Îngheață apa Nistrului,
Și nu îngheață de ger mare
Da-ngheață de-o suparare
Că mândru crai vra să se-nsoare
S-o ieie pe soră-sa.
— Soro, soră Magdalină
Garofiță din grădină,
Ie-ți papuci și rochioară
Și te du în chilioară,
Ie-ți colaci de nouă grâie
Și haidem la cununie.
— Atuncea din cas'oi ieși
Când calea mi-i auri.
Drum de-aramă
Peste vamă,
Drum de-argint
Peste pământ.
Pe marginea drumului
Pomișorii raiului,
Pin tot pomul rămurele
Și cuiburi de păsărele,
Cu penele aurite,
Când vom trece să ne cânte.
Ele de jele ce cânta
Frunza-n pom se așeza.
Când la biserică mergea
Frunza de pe pom pica,
Când în biserică au întrat
Afară s-a'nourat,
Ș-a'nceput a fulgera
Toți pochii la dânșii cata,
Da icoana Precista
A'nceput a lacrama
Și din gur' a cuvânta:
— Stăi părinte, nu ceti,
Unde ai văzut și se poate
Să cununi soră cu frate?
Sângele n-amesteca
Că pacat îi câștiga.
Da popa s-a suparat
Și de mână i-a luat
Ș-afară 'napoi i-a dat.
Crăișor s-a suparat
Și din gur'a cuvântat:
— Soro, soro Magdalină
Ia-ți papuci și rochioară,
Sai la D-zeu și sboară.
— N-am rochie de-mbracat
Nici papuci de-ncalțat,
Să-mi fac cu D-zeu sfat.
Crăișor s-a suparat
La D-zeu a sburat:
— Doamne, Doamne și părinte
De s-aude, de se poate
Să cununi soră cu frate?
— Și s-aude și se poate
Să cununi soră cu frate.
Crăișor s-a bucurat
Ș-acasă mi-a alergat
Și cu glas mare-a strigat:
— Săriți frați și voi hargați
Caii la căruță dați
Și pe dânsa mi-o strigați.
De-auzi soro de la teară!
Ne-așteaptă nanașu-afară.
Sfântu Soare nănaș mare.
Sfânta Lună mare nună.
Stelele dreșcuțele,
Luceaferii vătăjei
C-aceia-s mai frumușei.
Ea din casă mi-a ieșit
Și frumos a mulțămit:
— Rămăi maică sănătoasă
Dacă n-ai fost bucuroasă
Să mă vezi primblând pin casă
Cu lacrămi fierbinți pe față.
Rămăi nene sănătos
Dacă n-ai fost bucuros

Să ai de mine folos!
Și-n căruță s-a suit
Și-nc-o dat-a chiuit:
Că eu amu mă mărit!
Și la mare-a poposit:
— Frate, frate, frățioare
In uită-te în spre Soare
Că mă roade-un papuc tare.
Spre sfântu Soare-a catat
Ea-n mare s-a aruncat.
El a 'notat ce-a 'notat
Și de dânsa n-a mai dat.
De inele ruginite
De ciolane putrezite.

Inf.: Acsenia Roman
Mahala
Niculiță-Voronca 1903, p. 591–592

21. Bucovina

Nunta păcătoasă
—Baladă din Bucovina—

Înghiață apa Nistrului
În fundul pământului;
Da nu-nghiață de ger mare,
Ci de mare supărare,
Căci în lume nu se poate
Că pe-o soră al ei frate
Să o fac-a lui nevastă.
— Of tu frate de crai mare,
Tare mi-i durerea mare,
Du-te tu din țară-n țară,
Ia-ți femeie și te-nsoară.
— Da, tu soră-n țări am fost
Și știu fetele de-a rost,
Fă-ți colac din noauă grâe
Și haidem la cununie.
— Of, tu frate, de crai mare,
Tare mi-i durerea mare,
Én să mergi in ceea casă
Și să cați în ce-i pe masă,
Cată cartea jumătate,
Să te lepezi de păcate,
Unde-n lume se mai poate,
Că pe-o soră al ei frate
Să o fac-a lui nevastă?
Dar cel frate de crai mare
Nici că milă nu mai are:
Ei la nuntă au plecat,
Vreme grea s-a rădicat,
Și 'nora și fulgera,
Vreme bună nu era,
Soarele s-a-ntunecat,
Luna-n sânge s-a-necat.
În biserică-au intrat,
Sfinții-n genunchi au picat,
Icoanele-au lăcrimat;
Dar icoana Precestei
Din fundul bisericei,
Cu glas mare-a cuvântat:
— Popă, popă, faci păcat,
Unde-n lume se mai poate
Să cununi soră cu frate?
Popa s-a și supărat
Și din gură-a cuvântat:
— Mulți crai eu am cununat,
Sfinți in genunchi n-au picat,
Icoane n-au lăcramat —
Și afară că i-a dat...
Dar cel frate de crai mare
S-a uitat la Sfântul Soare,
Că lumină nu mai are;
Soarele s-a-ntunecat,
Luna-n sânge s-a-necat.

Viorescu, 1889, p. 630–631 = Viorescu 1891, p. 63–64 = Negoescu 1896, p. 60–62 (diferențe de text neînsemnate)

22. Basarabia

Fratele și sora

Îngheață apa Nistrului
În fundul pământului;
Dar nu-nghiață de ger mare,
Ci de mare supărare
Că în lume nu să poate
Ca pi-o soră al ei frate
Să o ieie de nevastă.
— Oleu! frate de crai mare,
Tari mi-i durerea mare!
Du-te tu din țară-n țară,
Ie-ți muiere și te-nsoară.
— Of tu, soră, în țări am fost
Și știu fetele de-a rost:
Fă-ți colac din nouă grâie,
Și haidem la cununie.
— Oleu! frate de crai mare.
Tari mi-i durerea mare!
Ian să mergi în casă
Și să cauți șe-i pe masă;
Cată cartea giumătate
Să te lepezi de păcate,
Că din neamul creștinesc
Nu din neamul tătarăsc.
Dar șel frate de crai mare
Nișî că milă nu o are.
El la nuntă a plecat.
Vreme gre s-o ridicat,
Șî 'nora și fulgera,
Beznă mare se făcea.
Soarele s-o-ntunecat.
În biserică-au intrat,
Sfinții-n genunchi au chicat,
Icoanele-au lăcrimat;
Dar icoana Preșestei
Din fundul bisericei
Cu glas mare-a cuvântat:
— Popă, popă, blăstemat,
Nu cununa, fași păcat!
Unde-n lume să mai poate
Ca pe-o soră să ie frate?
Popa tare s-a speriat
Și din gură-o cuvântat:
— Mulți crai eu am cununat
Dar icoană n-au lăcrimat.
Hai! plecați d-așî afară,
Că păcat cu voi e mare!
Dar șel frate de crai mare,
S-a uitat la sfântu Soare,
Că lumină nu mai are;
Soarele s-o-ntunecat.
Luna-n sânge s-o-necat.

Culeg.: Z. C. Arbore
Basarabia
Poezii populare 1909, p. 138–139

Județul Suceava

23. Vatra Dornei și Horodnicul de Jos-SV

Craiul și soră-sa

Înghiaț-apa Nistrului
Sub fundu pământului.
Nu înghiață de ger mare,
Ci-nghiață de supărare,
Tânăr crai vrea să se-nsoare
Săp iaie pe soră-sa,
Soră-sa Margalina.
El din gur-așa zicea:

— Iubita mea sorioară!
Îmbracă-te-n rochioară.
Ie-ți năframa din chilie,
Fă colaci din noauă grâe
Și haidem la cununie.
Că eu vreu să-mi fii soție,
Altă fată nu-mi trebuie!
— Frate, frate, viță mare!
Fie-ți vița lucitoare
Ca raza sfântului Soare!
Du-te-n țară
Și te-nsoară,
Dar' mie nu-mi scoate-ocară
— Soră! eu prin țări am fost,
Fetele le știu de rost,
Dar' eu ori cât am umblat,
Fată ca tin' n-am aflat.
Nici la stat, nici la purtat,
Nici la dulce sărutat,
Nici pe pusul struțului,
Nici pe mersul drumului.
Soră-sa Margalina
Din gur-atunci îi vorbia:
— Eu frățioare-oi veni,
Cu tine m-oi însoți,
Când tu din casă-i ieși
Și drumul li-i zugrăvi,
Să-mi fie drag a veni!
Craiul din cas-a ieșit
Și drumul l-a zugrăvit
Dupre cum i-a poruncit,
Și în casă iar' s-a dus
Și din gur-așa i-a spus:
— Soră, soră Margalină,
Garofiță din grădină!
Ie-ți năframa din chilie,
Fă colaci din noauă grâe
Și haidem la cununie,
Că tu ce mi-ai poruncit,
Toate frumos le-am gătit,
Drumul ți l-am zugrăvit!
— Frate, frățiorule,
Scumpule, odorule!
Eu atunce voi veni,
Când tu din casă-i ieși
Și mie că-mi vei găti:
Pod de-aramă
Peste vamă,
Pod de-argint
Peste pământ,
Și podul le-i auri
Să-mi fie drag a veni.
Pe marginea podului
Să faci pomii raiului,
Iară-n pomi pe rămurele
Tot cuiburi de păsarele,
Păseri cu pene-aurite,
Când vom trece să ni cânte!
Craiul din cas-a ieșit,
În patru părți a gândit
Și podul că s-a gătit:
Pod de-aramă
Peste vamă,
Pod de-argint
Peste pământ;
Și podul l-a aurit
După cum i-a poruncit.
Pe marginea podului
Pusă pomii raiului,
Iară-n pomi pe rămurele
Tot cuiburi de păsărele.
Păseri cu pene-aurite,
Când vor trece, să li cânte.
Și păserile cânta
Podul de se clătina,
Pomii de se legăna.
Și-așa cânta de duios
Frunzele de cădea jos.
Dar nu cânta de drag mare,
Ci de mare supărare,
Că craiul vrea să se-nsoare,
Să iae pe soră-sa,
Soră-sa Margalina...
Craiul cu drag asculta

Păserile cum cânta.
In cas-apoi se vârî,
Surorii sale vorbi:
— Soră dragă, sorioară!
Îmbracă-te-n rochioară,
Ie-ți năframa din chilie,
Fă colaci din noauă grâe
Și haidem la cununie,
Că tu ce mi-ai poruncit
Frumos toate s-au gătit!
Soră-sa Margalina
Din gură mi-i cuvânta:
—La biserică n-oi pleca
Pân' ce tu nu ți-i chema:
Sfântul Soare
Nânaș mare,
Sfânta Lună
Mare nună
Și steluțe
De drușcuțe.
Luceferii vătăjei,
C-aceia-s mai frumușei,
Să ni fie drag cu ei!
Craiul din cas-a ieșit,
În patru părți a gândit
Și-aceia toți au venit.
Apoi iară-n cas-a-ntrat
Și din gur-a cuvântat:
—Soră, scumpă, sorioară!
Îmbracă-te-n rochioară,
Nuntașii ne-așteapt-afară!...
Ie-ți năframa din chilie,
Fă colaci din noauă grâe
Și haidem la cununie!

II

Soră-sa Margalina
Ce-a mai face nu știa,
Ea din casă că ieșia,
În chilie se băga,
În rochie se-mbrăca,
La cununia mergea,
La biseric-ajungea,
Și-n biser'că când întra,
Afară se-noura
Și-ncepu a fulgera,
Trăsnitul grosnic trăsnia,
Biser'ca se clătina,
Sfinții la ei se uita,
Maica Domnului plângea,
Nu plângea cum e de-a plânge,
Ci vărsa lacrimi de sânge.
Popa prins-a-i cununa,
Icoanele-a lăcrăma,
Vangelie-a tremura.
Da icoana Precistii
Din fundul bisericii,
Ea nu mai putea răbda,
Ci din gură cuvânta:
—Popă, popă faci păcate!
Unde este și se poate
Să cununi soră cu frate?
Popă!... nu te-ncumeta,
Pe doi frați nu cununa,
Sânge nu le-amesteca,
Că va fi păcatul tău
Și te-a bate Dumnezeu!
Pop-atunci se supăra,
De mânuțe mi-i lua,
Pe uș-afară-i scotea
Și biserica-ncuia.
Craiul văzând aceasta
Foarte mi se supăra
Și din gură cuvânta:
—Soră, sorioara mea!
Ie-ți păpuci și rochioară
Și pân' la Dumnezeu sboară,
Dumnezeu să-ngăduiască
Să facem nunta crăiască!
Soră-sa i-a cuvântat:
—N-am rochie de-mbrăcat,
Nici păpuci de încălțat,
Cu Dumnezeu să țin sfat!...

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III

Frate-său s-a supărat,
Pe cal negru-a-ncălicat
La Dumnezeu s-a urcat
Și din gur-a cuvântat:
Doamne sfinte
Și părinte!
Unde este și se poate
Să se ție sor' cu frate?
— Este, este și se poate
Să se ție sor'cu frate!
Craiu-atunci s-a bucurat,
Calu-napoi a-nturnat
Și spre casă a plecat.
Când acasă a sosit,
De la poart-a și vorbit:
— Ieși, soră, de la țesut
Și haidem la logodit,
Dumnezeu ni-a-ngăduit!

IV

Soră-sa Margalina
De la inimă ofta,
De la stative ieșia
Și-n păpuci se încălța,
În rochie se-mbrăca,
În butcă se arunca
Și din gură cuvânta:
— Aideți frați
Și mânați
Mai argați
Până la podul mării
Și-acolo veți poposi!
Argații mi-o asculta,
Toți de cale se gătia
Și la drum mi se pornia
Și mergea, mări, mergea,
Colb în urmă de ieșia...
La mare când ajungea,
Margalina iar zicea:
— Frate, dragă, frățioare!
Aruncă ochii la Soare,
Că mă strânge-un popuc tare!
El la Soare se uita,
Ea în mare s-arunca
Și-acolo mi se-neca.
Frate-său se supăra,
Butca-napoi înturna
Argaților poruncia
Să cate pe soră-sa.
Dar ei oricât căuta
De soră-sa nu mai da.

Vatra Dornei și Hordnicul de Jos-SV
Marian 1873, p. 151–160

24. Vicovu de Jos-SV

Craiul și sora-sa (I)

Frunză verde trei vărzare,
Îngheață apa pe vale,
Dar nu-ngheață de ger mare,
Ci-ngheață de supărare,
Că se-nsoară craiul cel mare.
Da el pe cine lua?
Pe soră-sa, Margalina,
Dimineața se scula,
Pe ochi negri se spăla,
Frumușel se îmbrăca
Și la dânsa se ducea.
— Soră, soră,
Margalină,
Suie-te-n pod la făină,

BCUJIASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fă colaci
Din patru saci,
Și pâine
Din nouă grâne,
Hai la popa să ne cunune.
— La cununie nu m-oi duce,
Până tu nu mi-i aduce
Căluț negru de la munte,
Pintenog și cu stea-n frunte,
Căluț negru, potcovit
Cu potcoave de argint,
Să scrie pe drum mergând.
El a umblat cât a umblat,
Căluțul i l-o aflat
Și în grajd i l-o băgat.
Pe soră-sa o-ndemnat:
— Soră, soră, Margalină,
Ascultă-mă tu pe mine
Și haidem la cununie.
— La cununie nu m-oi duce
Până tu nu mi-i aduce
Două mere-ngemănate,
De pe două crengi uscate,
Să judece lumea toată,
Ori de este și se poate
Să se ia soră cu frate.
El pe cal a-ncălecat,
Toată lumea a umblat
Și merele i-o aflat.
Acasă i le-o adus
Și pe masă i le-o pus
Și din gură-așa i-a spus:
— Pe mine ce m-ai rugat
Eu toate ți le-am aflat,
Nu mai ai a-mi da alt sfat.
Pregătește-ți hainele,
Încalță-ncălțările
Și-ncuie dulapurile.
Pregătește-le și mie
Și haidem la cununie.
Ea papucii și-o-ncălțat,
Cu rochița s-o-mbrăcat,
Obrăjorii și-o spălat,
La icoane s-a-nchinat
Și amar o mai oftat:
„Cum să mai trăiesc în sat,
Să-mi fie frate bărbat?!"
El caii i-a înhămat,
În căruță s-au suit
Și la drum lung au pornit.
Când la Dunăre-au ajuns
Ea din gură-așa i-a spus:
— Oprește căruța, frate,
Că eu mă usuc de sete.
Să beau o țâră de apă,
Că inima-n mine crapă.
El căruța a oprit,
Ea-n Dunăre s-azvârlit
Și de-acolo a grăit:
„Decât soția fratelui,
Mai bine cotlonul racului
Și mâncarea peștelui!"

Inf.: Roșca Paraschiva, 87 a.
Vicovu de Jos-SV
Culeg.: S. Cârstean, 1962
Cârstean 1969, p. 704–706

BCUIASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

25. Bucșoaia-SV

Baladă

/: Tokma-n ziua de Rusale, *Leano,*:/
O-nghețat valea cea mare.
/: N-o-nghețat de înghețare, *Leano,*:/
Ci-o-nghețat de supărare
Kă să-nsoară un krai mare, *Leano,*
Șî iel ie pe soru-sa
(Dictat)
— Soră, soră Anghelie,
Ieși afară din chilie,
Să mergem la kununie.
— Io atunci, frate,-oi ieși,
Kân' tu nanaș mare-i pune,
Nanaș mare sfântul Soare,
Nanașa sfânta Luna,
Stielili dușt'elili,
Vătăzei luceferi.
Iel afară o ieșit
Și toate le-a isprăvit
Și în kasă o intrat,
Kătre soru-sa-a kuvântat:
— Ia-ț tu brâu' ceal șerpăsk,
Ia, nanașî tăi sosăsk;
Ia-ț tu brâu' cel dă in,
Ia, nanașî tăi kă vin.
Iei d'e mână s-au luat,
La kununie-au plekat.
În biserikă kân' au întrat,
Toț sfinții au lăkrămat,
Numai Maika Precista,
Numai ia sta și să uita
Șî gin gură-așa grăia:
— Kum, părinte-ai kuteza,
Doi frați de a-i kununa?
Ia d'in biserik-a ieșit
Din gur-așa a grăit
Șî în mare s-a svârlit.
— Dekât ku frate să trăești,
Mai bine hrană la pești;
Dekât la frate muiere,
Mai bine ku pești-n mare.
„Gata"

IBr fgr. 5243 a
Inf.: Maria Flocea
Bucșoaia-SV
Culeg.: T. Alex., 9.9.37

26. Fundu Moldovei-SV

Baladă: Nunta între soră și frate

Tocma-n ziua de Rusali
A înghețat Dunărea mare;
N-o-nghețat de îngheț mari,
C-o-nghețat de supărari,
Ca să-nsoară un craj mari
Și îș ie pe sorî-sa.
— Soră, soră Angelje,
Ieș afarî din kilje
Și haidem la cununje.
Ieu atunč poat'e voj merge,
Când i face pod di čară,
Po' di čară peste țară,
Pod d-argint
piste pământ,
Po' di aramă
piste vamă.
Jel afară c-au jeșit
Și cu gândul au gândit
Și toate le-au isprăvit
Și napoj că s-a-nturnat
Și din gur-a cuvântat:
— Soro, soro Angelie,

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ieș afară din kilie
Și haidem la cununie.
— Ieu atunč poat'e voi merge.
Când i-aduče nanaș mare,
Nanaș mare,
Sfântu Soare,
Vatažei lučeferi,
Druștili
Stelili.
Iel afară c-au ieșit
Și cu gândul au gând'it
Și toat'e le-au isprăvit
Și napoi că s-a-nturnat
Și din gur-a cuvântat:
— Soră, soră Angilije,
Ieș afară din kilie
Și haidem la cununije
Și-ț je brâul tău șărpăsc,
Cač nănași tăi sosăsc;
Și-ț je brâul tău d'e in,
Căč nănași tăi vin.
În biseric-au intrat
Și toț sfinț-au lacrămat,
Numai Majca Precista
Sta în loc și cuvânta:
—Nu ț-o fi popă păcat,
Că doi frat ai cununat,
Sânğili l-ai mešticat.
Din biseric-au ješât
Și spri mari au pornit.
— Lasa-m mâna d'-a dreapta,
Să îm togmăsc jeu cosâța,
Lasă-m și čei d'e la tine,
Să-m togmăsc cosâța bine.
Je în mare s-au [a]runcat
Și din gur-au cuvântat:
— Decât la frat'e muiere
Maj bine ma-nec pe mare;
Decât la frat'e soțije,
Mai bine pešt'i mă mănânče.
Să fiu hrana peștilor
Și arinu fet'elor.

IBr fgr. 3594 c
Inf.: Rozalia Rusan, 26 a.
Fundu Moldovii-SV
Culeg.: C. Brăiloiu, 22.9.39
Inf. Declară că „o știe de copilă mică", dar „a uitat melodia".

27. Botoșana-SV

Soarele și Luna

Îngheațî apa Nistrului,
Pe fundu pământului.
Da nu-ngheață de žer mare,
Că-ngheață de suparare,
Că vrea on crai să se-nsoare,
Să iee pe sorî-sa;
— Soră, soră, Margaletă,
Ié basmaua din chilie
Și haidem la cununie!
—Noi la cununie om mere,
Cân' a și pi sub pământ,
Om treși ș-on pod de-aržint.
Cân' a și și pi sub vamî,
Om treše ș-on pod di aramî.
La maržinea podului,
Pomișorii raiului,
Iar pi šelea crângurele
Cântă niște păsărele.
Mie așa cân' îm cânta,
Carnia mie mi-a mânca.
La cununie cân' a întrat,
Bisăr'ca s-o clătinat,
Popii limba š-o legat.
Maica Prešistă o prins a plânže,

Lacrimi cu sânze varsa.
Icoanili-o prins a plânze
Și luminili-a sî stânze.
Da icoana Prešistii,
Din fundu mânăstirii,
Priotulu așa i-o cuvântat:
—Măi părinte, pătrupopi,
Niši aiasta nu-i dreptati,
Că și Dumnezău ti-a bati,
Sî cununi soră cu frate.
(recitat)

Berdan 1986, p. 5–6;
AFMB, mg. 75, II, 21
Botoșana-SV, 1972
Inf.: Irina Fl. Slevoacă, 80 a.
Culeg.: I. H. Ciubotaru

Județul Bistrița-Năsăud

28. Rodna 1-BN

Astă vară la Rosale
A-nghețat Târnava Mare
Dar n-a-nghețat de ger mare,
C-a-nghețat de supărare,
Că să-nsoară un craiu mare
Și își ia pe soru-sa.
— Soră, soră, Anghilină,
Eși afară din chilie
Să mergem la cununie!
— Atunci, frate, voi veni
Când tu, frate, că vei face
Pod de-aramă
Peste vamă,
Pod de-argint
Peste pământ,
Pod de ceară
Peste țeară.
El afară a eșit
Și toate le-a isprăvit
Și în casă a întrat
Și din gură-a cuvântat:
— Soră, soră Anghilină,
Eși afară din chilie
Să mergem la cununie!
Ea din graiu așa a grăit:
— Atunci, frate, voiu veni
Când tu, frate, mi-i aduce
Nănaș mare
Sfântul Soare
Și nănașe — Lunița
Și fetele — stelele
Ficiorii — luceferii!
El afară a eșit
Și toate le-a isprăvit,
Și în casă a întrat
Și din gură-a cuvântat:
— Ieși tu soră din chilie
Să mergem la cununie!
Ia-ți brâul tău cel de in
Că, uite, nănașii vin,
Ia-ți tu brâul cel șerpesc
Că nănașii tăi sosesc!
Ea după el a plecat
Lacrămi din ochi a vărsat
În biserică-a întrat
Toți sfinții au lăcrămat,
Numai Maica Precesta
Sta plângând și se ruga:
— Cum părinte-ai cutezat
De doi frați ai cununat,
Sângele l-ai mestecat
C-acela-i mare păcat?

Când din biserică-au eșit
Cătră craiu așa-a grăit:
— Lasă-mi mânuțele
Să-mi adun hăinuțele.
De mânuțe o-a lăsat
Ea-n mare s-a aruncat
Și din graiu așa-a grăit:
— Decât la frate muiere,
Mai bine pe mare-oiu mere;
Decât după frate m-oi duce,
Mai bine peștii mă mânce.

Rodna
Foaia poporului 7, 1899, p. 422–423 = Tribuna 16, 1899, p. 758, nr. 190

29. Rodna 2-BN

Sora Anisie

Vara pe la secerat
Apa din tău a-nghețat
Da' n-o-nghețat de ger mare
C-o-nghețat de supărare
Că vrea craiul să se-nsoare
Și să ie pe soru-sa-*le*
— Soră, soră Anisie,
Pune cartea pe chilie,
Hai cu mine-n cununie!
— Veni-voi, frate, veni
Când mie frate mi-i face
Străturel
În prundurel
Să-mi pun vâzdogele-n el
Să mă sape-n văzdogele
Și să mă cunun cu ele.
El numai cât o gândit
Și aceea s-o-mplinit:
—Oi, sorucă Anisie,
Pune cartea în chilie,
Hai cu mine-n cununie!
Eu atunci frate-oi veni
Când tu mie face-m-i
Fântâniță-n vârf de munte
Să cură la mine-n curte.
El numai cât o gândit
Și aceea i-o-mplinit:
— Oi, sorică d'Anisie.
Pune cartea pe chilie
Hai cu mine-n cununie!
Duce-m-oi, frate, m-oi duce
Dacă tu că-mi vei aduce
Sfântul Soare
Nănaș mare,
Stelele,
Drușcuțele,
Lucefenii,
Stegarii,
Frate, și colăcării!
El numa cât o gândit
Și aceea-o împlinit:
— Da' sorucă Anisie,
Pune cartea pe chilie,
Hai cu mine-n cununie.
Cartea pe chilie-o pus
Și-n cununie s-o dus.
Când era în cununie
Luna s-o-mbrăcat în sânge
Îngerii o prins a plânge,
Maica Preacurată zise:
— Nu ești, popă, cu dreptate,
Că cununi soră cu frate,
D[umne]zeu e sus, te-a bate!

Din Rodna
I. Pop Reteganul, Cântece bătrânești, p. 39–40 (Ms. 4524 la BAR, cf. Raliade, Manuscrisele, p. 115)

BCUAS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

30. Rodna 3-BN

Variantă

Ce vă legânați voi, fagi?
Da' cum nu ni-om legâna,
Că-nghiață tăul vara,
Nu-nghiață de cel ger mare
Că-nghiață de supărare
Că se-nsoară un craiŭ mare
Și-o ia pe soru-sa
Cum n-a pomenit lumea.
Când meréu la cununie
Se stringeau pe mirodie
Și când întra-n biserică,
Biserica tremura,
Icoanele suspina
Și icoana Precestei.
Din fundul bisericei
Plângea cu lacrămi de sânge
Să-i viie și popii a plânge.
Da' popa din graiŭ grăia:
— Eu mulți fii am cununat
Biserica n-a tremurat,
Icoana n-a suspinat,
Nici icoana Precestii,
Din fundul bisericii,
N-a plâns cu lacrămi de sânge
Să-mi vie și mie-a plânge.
Diacul din graiŭ grăia:
— Da' nu vezi, popă, din carte
Că cununi soră cu frate?
Sus e Dumnezeu, te-a bate!

Rodna-BN
comunicată de Köváry
I. Pop Reteganul, Cântece bătrânești, p. 41
(Ms. 4524 la BAR, cf. Raliade, Manuscrisele, p. 117)

31. Bistrița Bârgăului-BN

La poartă la Țarigradu
Flo̯are̯a florilor (după fiecare vers)

Mare-i apa ș-o-ndğețat*u*
N-o-ndğețat de îndğeț mare
K-o-ndğețat d'e supărare,
Kă să-nsoară un krai mare
Șî mńireasă nu-ș aflară
Șî lua pe soru-sa
— Soră, sorio̯ară mńie
Hai̯ cu mińe-n kunuńie.
—Ie̯u̯-n kununii̯-oi̯ veńi
Dakă tu mńie mńi-aduše
Nănaș mare Sfântu Soare,
Nănașa Sfânta Aluna,
Ca să-mi țâi̯e kununa.
Kân' în beserek-o-ntrat,
Tăț înjeri̯-o lăkrămat
Și ikoana Preșest'i
D'in fundu besereși
Suspčina și lăkrăma
Șî dğin gură kuvânta:
— Nu ieș' popă ku dreptat'e
D'e kunuńi soră cu frat'e.
D'in beserik-o ieșât
Ie din gură kuvânta
— Lăsațî-m mânuțăle
Să-m sufurc polițăle.
Poale albe-o sufulkat
Și-n Dunăre s-o țâpat:
— Dekât roabă răilor,
Mai̯ bińe mânkare peșt'ilor.

Bistrița Bârgăului-BN
Inf.: Florica Tomoioagă, Ileana Găină
Culeg.: I. Cocișiu, 2.9.36
IBr fgr. 5698 a

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

32. *Giurgești-BN*

Sora Todosiiă

Când fu pe la secerat,
Toate apele a-nghețat,
N-o-nghețat de cel ger mare,
C-o-nghețat de supărare,
Că se-nsoar-un crăiuț mare,
Și-și ia pe soru-sa-*re*.
El din graiu așa grăia:
— Soră, soră, draga mea,
Soră, soră, Todosiiă,
Țâpă năframa-n chilie,
Blem cu mine-n cununie!
— Ba, io frate nu m-oi duce
Până ce-i face ce-oiu zice:
Pod de-aramă
Peste vamă,
Pod de fier
Până la cer,
Pod de-argint
Peste pământ,
Pod de ceară
Peste țară!
El acelea le-a făcut
Și din graiu așa-a grăit:
— Soră, soră, Todosiiă
Țâpă năframa-n chilie,
Blem cu mine-n cununie!
— Ba, io frate nu m-oiu duce
Până tu nu m-i aduce:
Nănaș mare
Sfântul Soare
Și nănașă
Pe Luna
Și stelele
Druștele,
Luceafărul
Stegarul!
El și-acelea le aducea
Și din graiu așa grăia:
— Soră, soră, Todosiiă
Țâpă năframa-n chilie
Blem cu mine-n cununie.
La cununie-au plecat
Și în biserică-au întrat,
Biserica-a tremurat,
Icoanele-au lăcrimat,
Dar icoana Domnului
Din fundul altarului
Și icoana Precestei
Din fundul bisericei
Toată-n sânge s-a-mbrăcat
Și din gură-a cuvântat:
— Nu ești popă pe dreptate
Căci cununi soră cu frate,
Dumnezeu e sus, te-a bate!

Giurgești-BN
Pop Reteganul 1921, p. 8

Județul Sălaj

33. *Păușa-SJ*

Pă vręmę d'e săcerat,
Scloi d'e d'eață o pt'icat.
N-o pt'icat d'e supărare,
D'e-o pt'icat că jeru-i mare,
Că să-nsoară on crai mare.
Da el pă cińe-a lua?
Ș-a lua pă soro-sa.
— Soră, soră, Solomńie,
Hai cu mińe-n cununie.
— Ba io, frat'e, n-oi vińi,

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Până tu mń-i sămâna
O hold'iță d'e mălai
Împrejur pă lângă rai.
El ș-acęie ų-o făcut,
Iar-o mărs și ų-o cerut:
— Soră, soră, Solomńie,
Hai cu mińe-n cununie.
— Ba io, frat'e, n-oi viń,
Până tu mń-i sămâna
O hold'iță d'e săcară,
Împrejur pă lângă țară.
El ș-acęie ų-o făcut
Iar-o mărs și ų-o cerut:
— Soră, soră, Solomńie,
Hai cu mińe-n cununie.
— Ba io, frat'e, n-oi viń
Până tu mńie mń-i face
Pod d'e-aramă păstă vamă,
Pod d'e-arjint păstă pământ.
El ș-acęie ų-o făcut,
Iar o mărs și ų-o cerut:
— Soră, soră, Solomńie,
Hai cu mińe-n cununie.
Și d'e mână ų-o luat
Și-n beșęric-ǫlergat,
Icoańile-o lăcrămat:
— Alelei, popă Inat'e,
Ce cununi soră cu frat'e,
Cân sân străińe bugat'e
Și la noi, și-nt-alt'e sat'e,
Bătrâńe, ńemăritat'e.
Se colindă „la ų̆arice casă"

Păușa-SJ
Inf.: Mărie Cure, 72 ani
Culeg.: Ion Taloș, 1963

34. Borza-SJ

Astă-vară la Rusale
O pt'icat o brumă mare;
N-o pt'icat d'e jeru-i mare,
Ce-o pt'icat d'e supărare:
Umblă-on voińic să să-nsoare,
Ie pe soru-sa cę mare;
— Soră, soră, Solomńie,
Hai cu mińe-n cununie.
Ba io, frat'e, atunci oi viń,
Când tu, frat'e,-atunci mń-i face
Drum d'e-arjint pă su pământ,
Drum d'e țară păstă țară.
Și el alea le-o făcut.
O zâs soru-sa:
— Du-t'e-n lume, du-t'e-n țară,
Ț-află și tu-o soțą̂ară.
În lume-n țară m-am dus
Și nu mń-am găsât
Și napoi am vińit.
Când popa i-o cununat,
Icoańile-o lăcrămat.
(Pi i-o lăsat popa d'e nu s-o
cununat. O zâs icoańele:)
— Părinte, popă Inat'e,
Cum cununi soră cu frat'e,
Nu sânt străińe bugat'e?

Borza-SJ
Inf.: Istina Cosma
Culeg.: Ion Taloș, 1963

BCUJ - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

35. Trestia-SJ

La fântâna mnierâoară
Zuărel de zuuă
Îngheață tău în mnez de vară.
Da nu-ngheață de răceală
Că-ngheață de năcaz mare
Că să-nsoară-on crai mare
Craiu ie pă soru-sa.
— Soră, soră, soră mnie
Hai cu mine-n cununie.
— Io frate atunci oi vini
Când tu-aieste-împlini-li
Pod de-argint păstă pământ
Să treacă cel năcăjit.
Pod de-aramă păstă vamă
Să treacă cel fără mamă.
Numa cu gându-o gândit
Și-ale toat'e s-o-mplinit
Și la soru-sa ǫlergat:
— Soră, soră, soră mnie
Hai cu mine-n cununie.
— Io frate atunci oi vini
Când tu aiește li-mplini
Să chemi sfântu Soare nănaș mare,
Sfânta Lună nănașa
Și stelile nunile
Și fușteii nuntășeii.
Numa cu gându-o gândit
Și-ale toate le-o-mplinit
Și la soru-sa o alergat
Și d'e mână ǫo luat
La cununie-o alergat
Și-n beserică-o intrat
Icoanile-o lăcrămat.
Nu lăcrăma ca una
Ca icoana Precestii
Din fundu beșericii
Că nu plânge cum să plânge
D'e vărsa lacrămi d'e sânge.
Atunci mnireasa-o strigat:
— Părinte, popă Ignate
Dumnezeu sfântu te-a bate
Că cununi soră cu frate.
Mnirele iară o strîgat:
— Cunună, popă, cunună
Ne luăm de voie bună.
Cunună, popă și taci
Ne luăm că ne-am fost dragi.
Când cătă casă-o alergat
Ię din gură-o cuvântat:
— Lasă-mni frate mânuța
Ca să-mni deznod primuța
Că m-a ved'ę măicuța
Și ǫ-a durę inima
Și m-a ved'ę tătucu
Și l-a durę sufletu.
Iel d'e mână ǫ-o lăsat
Ie-n Dunăre s-o aruncat
Dunărę s-o tulburat
Mńirele s-o supărat
Dunărę s-o limpezit
Mnirelę s-o năcăjit.

AFC mg. 1868 I k
Trestia-SJ
Inf.: Racolța Susana, 38 a.
Culeg.: I. Pascu, I. Cuceu, 1969
Colind: „tăt d'i la mama și d'i la mujeri, cum să strânję acolo cu furca la noi".

36. Ortelec-SJ

Astă-vară la Rusale

Astă-vară la Rusale
Înghețat-o apa-n vale.
N-o înghețat de ger mare
C-o-nghețat de supărare
Că se-nsoară un crai mare
Și-o cere pe soră-sa:
— Soră, soră, soră mie
Hai cu mine-n cununie!
— Eu frate,-atunci oi veni
Când tu, frate-i semăna
O holduță de ovăz
Colea roată pângă șes.
El și-aceea o făcut
Și s-o dus și o cerut:
— Soră, soră, soră mie
Hai cu mine-n cununie!
— Eu frate,-atunci oi veni
Când tu, frate-i semăna
O holduță de săcară
Colea roată pângă țară.
El și-aceea o făcut
Și s-o dus și o cerut.
— Soră, soră, soră mie
Hai cu mine-n cununie!
— Eu, frate,-atunci oi veni
Când tu, frate,-i semăna
O holduță de mălai
Colea roată pângă rai.
El și-aceea o făcut
Și s-o dus și o cerut:
— Soră, soră, soră mie
Hai cu mine-n cununie!
Și la drum au alergat
Și-n biserică-au intrat
Biseric'a tremurat
Iar icoana Precistii,
Din fundul bisericii,
A-nceput și ea a plânge
De varsă lacrimi de sânge
Și din gură așa grăia:
— Nu ești popă cu dreptate
Când cununi soră cu frate.

Inf.: Ioan Oros, 67 a.
Ortelec-SJ
Goanță, Pițoiu, Mureșan 1971, p. 391-2

Județul Satu Mare

37. Giurtelecu Horodului-SM

Pă vreme de săcerat

Pă vreme de săcerat
Zuărel de zuă! (refren)
Sloi de gheață și-o picat.
N-o picat de rece tare,
C-o picat de supărare;
Umblă-un voinic să să-nsoare,
Să ieie pă soru-sa-*re*.
— Soră dragă, soră mie,
Hai, cu mine-n cununie!
— Io atunci, frate,-oi vini,
Când tu, frate,-i sămăna
O holdiță de săcară
Împrejur pă lângă țară.
El aceea u-o făcut,

BCUJA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Iar-o mers și u-o cerut.
— Soră dragă, soră mie,
Hai, cu mine-n cununie!
— Ieu atunci, frate,-oi veni,
Când tu, frate,-i sămăna
O holdiță de mălai
Împrejur pă lângă rai.
El și asta u-o făcut,
Iar-o mers și u-o cerut.
— Soră dragă, soră mie,
Hai, cu mine-n cununie!
Și iè mândru s-o gătat,
La biseric'o plecat
La biseric'o intrat.
Biserica-o tremurat,
Icoanele-o lăcrămat,
Maica Sfânt'o cuvântat:
— Nu ieși, popă, cu dreptate,
Că cununi soră cu frate!

Inf.: Maria Perșe, 66 a.
Giurtelecu Horodului-SM
Culeg.: A. Mocanu, 1967
Mocanu 2001, p. 90

Județul Bihor

38. Lunca-BH

Cântec poporal

D-astă vară, că fu vară,
De trei ori brume picară,
Dar n-au picat de răcoare
Ci-au picat de supărare,
Că un craiu vrea să se-nsoare,
Să ieie pe soru-sa,
Dar ea astfel îi grăia:
— Hoi, frate, frățuțu meu,
În mare-ți bați capul tău!
Io îți jur pe sânta cruce
Că după tin' nu m-oiu duce
Pân' ce tu nu vei chiăma
Pentru cununia ta
Pe Soare de nănaș mare,
Pe Lună de grăitoare,
Pe fuștei de corintei,
Pe găinușe zăslăușe;
Și eu frate nu voiu mere
Pân' ce tu din ceriu nu-i cere,
Pe stele de corintele;
Și pân' ce tu nu vei face
Un lucru ce mie-mi place:
Pod d-argint peste pământ,
Pod de ceară peste țară,
Peste vamă, pod de-aramă.
Ea cuvântu nu-și găta,
Tot ce zicea, să-mplinea.
— Hoi, soruță, sora mea
Eu ți-am împlinit voia
Eși dar acum din chilie
Și vină la cununie.
— Hoi, frate, frățuțu meu!
Nu te temi de Dumnezeu,
Să faci așa nedreptate
Să se ia soră cu frate,
Când sunt străine bogăte
Și aici și p-alte sate.
— Ascultă-mă ce-ți zic eu:
Ie-te-n lume, ie-te-n țară,
Din zori dalbe până-n sară
De încungiură lumea
Să-ntâlnești paria mea,
Și apoi tu ie pe ea.
— Lumea o-am încungiurat,

Dar ca tine n-am aflat,
— De-i așa, frate, așa,
Iată-mă, că sunt a ta.
Până popa-i cununa,
Maica Sântă lăcrima
Îngerul le cuvânta:
— Veți trăi un traiu de jele
Osândiți de chinuri grele;
Veți muri morți de păcate,
Căci faceți o nedreptate
Când să ia soră cu frate
Când sunt străine bogate.
Dar tu, popă, ce gândești
Pe ei de-i blagoslovești,
Pe-o soruță c-un frătuț
Ca pe-o fată c-un drăguț?
Hoi, popă, spânzura-te-om
Din tine râs face-ne-om,
Într-un vârf de solovârf
Într-o margine de târg.
Ca să vază tot târgu
Ce-o făcut solovârfu:
Un popă c-o spânzurat
Pentr-un lucru neertat.

„De pe Luncă, în Biharea"
Papp 1893, nr. 202, p. 3–4

39. Delani-BH

'Nghiat-un tău la miez de vară (bis),
Nu-nghiață nici de-o răcoare,
Da-nghiață de frică mare (bis),
Că vrea Firu să se-nsoare,
Să iea pe soru sa-*le* (bis),
Pe soruța Salomie.
— Hai, soruță Salomie (bis),
Hai să mem[1] la cununie.
— La cununie n-oi me-re (bis),
Până tu ce mi-i de-a face
Pod d-aramă peste vamă (bis),
Pod d-argint peste pământu,
Nici cu gândul nu gânde-ie (bis),
Până toate le făce-le
.....

Delani-BH, iul. 1909
două fete de 16–17 ani
Bartók, 1913, p. 12 = Bartók 1967, p [490], nr. 1177c (diferențe de transcriere)

[1] Mergem.

40. Dicănești-BH

'Nghiață tău pădurii, măi,
Da nu-nghiață dă răcoare,
Ce-nghiață dă ciudă mare,
Că vre fiu dă și să-nsoare.
— Ba io, frate, nu m-oi duce,
Până ce tu mi-i d-aface
Pod d-aramă
păstă vamă,
Pod d-arjint
peste pământ.
Nici cu gându nu gândè,
Până tăte le făcè.

Inf.: Floare Zigre, 64 a.
Dicănești-BH
Culeg.: Tr. Mârza
Mârza 1974, p. 239, nr. 213

Județul Cluj

41. Voivodeni-CJ

La fântâna mńerioră
Zuărel de zuă
'Ngheață tău-n miez d'e vară
Da, nu-ngheață d'e răceală
Că-ngheață d'e năcăjală
Că să-nsoară on crai mare
Craiu ie pe soră-sa.
— Soră, soră, soră mńie,
Hai cu min'e-n cunun'ie.
— Ba io, frate, n-oi vin'i
Până tu, frat'e, îi face
Pod d'e-aramă păstă vamă
Să treacă cei făr' d'e mamă.
Pod d'e-argint păstă pământ
Să treacă cel năcăjit.
Și iel alea le-o făcut
Pă soră-sa o cerut:
— Soră, soră, soră mńie,
Hai cu mińe-n cununie.
— Ba io, frat'e, n-oi vińi
Până tu, frat'e, ț-i face
Doi colaci din patru saci
Să mănânce toți săracii
Și până ț-i mai t'ema
Sfânta Lună nănașa
Sfântu Sọre nănaș mare.
Și iel alea le-o făcut
Pă soru-sa o cerut:
— Soră, soră mnie,
Hai cu mine-n cununie.
— Ba io, frate, n-oi vini
Până tu, frate-i, chema
Sfântu Soare nănaș mare,
Sfânta Lună
Și stelele
Și fușteii.
Și iel tọte le-o făcut,
Pă soru-sa o cerut.
Popa când îi cununa
Dar icoana Precestii
Din fundu bisericii
.....

BCUAS - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Când începe-a cununa
Icoanele lăcrăma
.....
— Nu ești popă cu dreptate
Că cununi soră cu frate.

AFC mg. 1945 jj
Inf.: Fanta Maria, 34 a.
Voivodeni-CJ
Culeg.: L. Dubău, 1970
Colind

42. Feleac-CJ

Astă vară la Rusale

Astă vară la Rusale
S-o-nghețat Dunărea mare
N-o-nghețat că frigu-i mare
C-o-nghețat de supărare
Că să-nsoară-un crăiuț mare.
Tăt cere pe soru-sa(*re*):
— Soră, soră Salomie
Pune-ți cartea pă kilie
Hai cu mine-n cununie.
— Io atunci frate m-oi duce
Când tu frate mi-i aduce
Sloi de ghiață din Dunăre
Mură neagră din pădure.
Când tu frate mi-împlini
Pod de-aramă peste vamă
Pod de-argint pă iest pământ.
Și... el toate le-o-mplinit
Și acasă la soru-sa au sosit:
— Soră, soră Salomie
Hai cu mine-n cununie!
— Io atunci frate m-oi duce,
Când o face plopu mere
Și răchita micșunele.
Poate-atunci și nici atunci
Când o face plopu nuci
Și răchita mere dulci.
El tăte le-o împlinit
Și acasă o venit:
— Soră, soră Salomie
Hai! merem în cununie!
La cununie-au plecat
Și popa i-au cununat
Icoanele-or lăcrămat.
Pă icoana Precistii
Din fundu bisăricii:
— Alelei popă Ignate
Ce cununi soră și frate?
Că și Dumnezău te-a bate?!
— Ba io frate n-oi veni*
Până tu nu ți-i chema
Sf. Soare nănaș mare
Și Luna nănășiță
Luceferii... feciorii
Și stelele... fetele.
El și acelea le-o-mplinit
Cătă soru-sa o grăit:
— Soră, soră Salomnie
Țâpă năframa kilie
Hai merem în cununie.
Ea năframa o țâpat
La cununie-au plecat.
Prinsă popa a cununa,
Icoanele a lăcrăma.
Da icoana Precistii
Din fundu bisericii
Prinsă și ea a vorbi:
— Ia uită-te popă în carte
Că și Dzeu te-a bate
Că cununi soră și frate
Și streine sunt bughete
Și pe-aici și departe.

[* v. 39–61 par a fi o reluare, n. ed.]
AFC 8046
Inf.: Gafița Neag
Feleac-CJ
Culeg.: I. R. Nicola, 1950
Colindă

BCUA... UNIVERSITY LIBRARY

43. Someșeni-CJ

Mare-i ghiața-n postu mare
Da' nu-i mare de ger mare,
Că-i mare de supărare
Că se-nsoară un crai mare
Și o ia pe soră-sa-*re*.
— Soră, soră, soru-mie,
Hai cu mine-n cununie.
— Ba, io, frate, nu m-oi duce
Până tu, frate, mi-i face,
Pod de-argint peste pământ
Să treacă cel necăjit,
Pod de-aramă peste vamă
Să treacă cel fără mamă...

Someșeni-CJ
Desmireanu 1961, p. 170

Județul Alba

44. Vingard-AB

Cântarea cu Soarele

Azi îngheț, îngheț de vară
Dar nu-ngheață de răcoare
Că-ngheață de ciudă mare
Că s-o-nsurat on crai mare
Și o luat pe sora lui.
— Soră, sorioara mea,
Lasă ținta de cunchie
Hai cu mini la cununie.
— Frate, frățioru meu,
Eu atuncia ni-oi veni,
Când tu nie că n-i face
Pod de aramă peste vamă,
Pod de argint peste pământ,
Eu să trec, să nu plătesc.
— Soră, sorioara mea,
Lasă ținta de cunchie
Hai cu min' la cununie,
Că ț-am făcut ce-ți place ție.
— Frate, frățâuoru mieu,
Eu atuncia ni-oi veni,
Când tu nie n-i aduce
Sfântu Soare nănaș mare
Și Luna nănășița
Și stelele fetele,
Luceferii — ficiorii.
El din grai așa zicea:
— Soro, sorioara mea,
Lasă ținta de cunchie,
Hai cu min' la cununie,
Că ț-am adus ce-ți place ție.
Ię frumos că s-o gătat,
La cununie o plecat
Și de mână s-o luat
Cân' era-n ușa besericii,
Vine mama diecii
— Hai fetițo, draga mea,
Că tu frumos te-ai gătat,
La cununie ai plecat,
Da-ți ave mare păcat.

AFC mg. 802 II a
Vingard-AB
Inf.: Floarea Carolina, 59 a.
Baladă

BCUAS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

45. Tătârlaua-AB

Îngheță tău mare,
Da nu-ngheță de ger mare,
Ci-ngheță de supărare,
Că se-nsoară d-un crai mare.
Da-anume pe cine ia?
Anume pe soru-sa.
El din grai așa grăia:
— Tu, soră, fie-mi a mea.
Iă-ți o ie și-o rochie,
Hai cu min' la cununie,
Nici vorba n-o isprăvi
Și-n biserică-au intrat.
Biserica-au tremurat,
Icoanele-au lăcrămat.
Da icoana Precestii,
Din fundu bisericii,
Da nu plânge cum se plânge
Făr' varsă lacrimi cu sânge.
Ea din grai așa grăia:
— Nu ți-o fost, popă, păcat,
De ai cununat doi frați,
Sângele le-ai mestecat,
Părinții i-ai supărat.
Sfântul Soare nănaș mare,
Sfânta Lună i nună,
Cu Dumnezeu dimpreună.

Tătârlaua-AB
Culeg.: Ioan Todea, 1863
Jarnik-Bârseanu 1968, p. 481

46. Stremț-AB

Înghețat-o, înghețate,
flori de gheață

Înghețat-o, înghețate, flori de gheață,
Da nu-ngheață de-nghețare,
Că-ngheață de supărare.
Da anume pe cine ia,
Da de dragă soru-sa.
— Haide, soro, după mine,
C-amândoi om trăi bine.
— Atunci, frate, oi veni,
Când tu mie mi-i chema
Sfântul Soare nănaș mare,
Sfânta Lună, nună bună
Și stelele fetele
Și feciorii luceferii.
Pă afară ce ieșea,
La Dumnezeu se ruga
Și în casă să-ntorcea
Și la surioara-i zicea:
— Soră, soră, dragă soră,
După cum ai auzit,
Dumnezeu a rânduit.
— Atunci, frate, oi veni
Când tu mie mi-i face
Pod de-aramă peste vale,
Pod de-argint peste pământ,
Poduri bune peste drumuri.
El afară că ieșea,
La Dumnezeu se ruga,
Dumnezeu îi rânduia.
— Soră, soră, draga mea,
Ne gătăm frumos și bine
Și plecăm la cununie.
El frumos că se gătea.
Sfântul Soare, nănaș mare,
Sfânta Lună, nună bună
Și când în cimitir tuna,
Biserica tremura
Și icoanele plângeau

Dar icoana Precestii
Din fundul bisericii
Nu vărsa lacrimi să plângă
Și din gură ea zicea:
— Cine-n lume-a auzit
Să se ieie doi frați buni
Ăștia raiul însorit,
Buni creștini, ăștea-s păgâni.

Inf.: Vârva Paraschiva, 81 a., 1968
Stremț-AB
Florile dalbe, flori de măr, p. 67–68

47. Pănade-AB

O poveste — Din jurul Blajului

Astă-vară la Rosale
A-nghețat tăul cel mare.
N-a înghețat de răcoare,
Ci-a-nghețat de supărare
Că se-nsoară un craiu mare.
Craiul mare cin' să iee?
Pe soru-sa Salonie!
Craiul mare cuvânta:
— Soro, soro, Salonie,
Țipă-ți cârja pe chilie,
Vin' cu min' la cununie.
Ea din graiu așa grăia:
— Frate, frățiorul meu,
Eu atuncia voiu veni,
Când tu îmi vei isprăvi!
Pod de aramă
Peste vamă,
Pod de argint
Peste pământ!
Craiu-afară a eșit
Și-n trei laturi a pocnit
Și-ndată le-a isprăvit
Și în casă a întrat
Și din graiu a cuvântat:
— Soro, soro, Salonie,
Țipă-ți cârja pe chilie,
Vin' cu min' la cununie.
— Frate, frățiorul meu,
Eu atuncia voiu veni,
Când tu îmi vei isprăvi
Dintr-un strugurel de viie,
Nouă buți de vin de o miie.
Craiul afară-a eșit
Și-n trei laturi a pocnit,
Și-ndată le-a isprăvit.
Și în casă a întrat
Și din graiu a cuvântat:
— Soro, soro, Salonie,
Țipă-ți cârja pe chilie,
Vin' cu min' la cununie.
— Frate, frățiorul meu,
Eu atuncia voiu veni,
Când tu mie m-i aduce:
Sfântul Soare
Nănaș mare;
Sfânta Lună,
Nănașe,
Găinuța,
Drăguța,
Să fie terferița;
Luceaferii,
Ficiorii,
Și stelele,
Fetele.
Craiul s-a supărat
Și afară a plecat,
Sus pe cearcăn (cer) s-o uitat,
Și în casă a întrat
Și din graiu a cuvântat:
— Soro, soro, Salonie,

BCUAS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cinge-te cu brâu șerpesc.
Că nănașii tăi pornesc,
Încinge-te cu brâu de in,
Că nănașii tăi îți vin!
Nici cuvântu l-a gătat
Și nănașii au întrat,
Toată casa-au luminat.
La biserică-au plecat,
Dacă-n biserică-a-ntrat,
Soarele a lăcrimat,
Toate plângeau, cum se plânge,
Dar icoana Precestii
Din fundul bisericii,
Nici nu plângea, cum se plânge,
Vărsa lacrime de sânge
Și-ncepu a cuvânta:
— Părinte, sfinția ta!
Pe-acești doi nu-i cununa,
Pe-acești doi bagi în păcate,
Doi părinți și-or face moarte,
Căci doi frați s-au cununat,
Ce nu-i lucru-adevărat
Nici de Dumnezeu lăsat!
Popa tot i-a cununat,
Și-afară dacă-a plecat,
Fata îns-a cuvântat:
— Decât talpa iadului,
Veselia dracului,
Mai bin' mâncarea peștilor
Și rugina petrilor.
S-a aruncat în mare
În a sa desperare.

„Auzită de la un om din Pănade" și publicată anonim în Tribuna 10, 1893, p. 605–606.

48. Alba Iulia-AB

Îngheață apa-n miez de vară
Da nu-ngheață de ger mare,
Domnului, Doamne,
Că-ngheață de supărare.
Că vrea craiul să se-nsoare,
S-o ieie pe soră-sa-*re*
Domnului, Doamne,
S-o ieie pe soră-sa-*re,*
— Soră, soră Salomie,
Hai cu mini la cununie!
— Eu atunci, frate, m-oi duce
Când tu mie mi-i aduce
Nănaș mare Sfântu Soare,
Nuna bună, mândra Lună.
Iară el că i-o adus*u,*
La biserică s-or dus*u*
Și-n biserică intrară
Dar icoanele picară,
Numai Maica Precista-*re*
Sta pe loc și cuvânta-*re:*
— Asta, Doamne, nu se poate,
Să cununi soră cu frate,
Astea îs grele păcate!

Alba Iulia-AB
Inf.: L. Fărcaș, 44 a.
Culeg.: E. și C. Dogariu, 1997
Bocșa 1999, p. 465, nr. 1074

Județul Mureș

49. Râpa de Jos-MS

Còle-n jos la Rusalim,
Unde-nghiață apa-n lin,
Nu-nghiață de geru mare,
Că-nghiață de supărare,
Că vrea craiu să se-nsoare,
Să ieie pe sorusa(re).
Când o mers în cununie,
Icoanile-o prins a plânge
Și luminile-a să stânge;
Și icoana Precistii,
Din fundu bisăricii,
Ea nu plânge cum să plânge,
Că plânge lacrămi de sânge.

Râpa de Jos-MS
Mândrescu 1892, p. 182

Județul Hunedoara

50. Cerbăl-HD

(Cerbăl, Mel. 62 r.)
Refr. *Domnuluĭ, Domnuluĭ Doamne*

D-în cel câmp mândru, frumos
Înghiață tău-n mĭez de vară.
Nu-mĭ înghiață de receală,
Ci să'nsoară on craĭ mare.
Să mi-jĭ ĭè pă soră sa.
— Haĭ tu soro Solomie,
Haĭ cu min' la cununie!
— Eŭ, măĭ frat', atuncĭ oĭ mere,
Când tu mie că mi-ĭ face
Pod dĕ-aramă peste vamă.
June'n casă să jâpè
Numa cu gându gândè.
Podu ĭute să făcè.
— Haĭ tu soro Solomie,
Haĭ cu min' la cununie!
— Eŭ măĭ frat', atunci oĭ mere,
Când tu mie că mi-ĭ face
Pod dĕ-argint peste pământ.
June'n casă să jâpè,
Numa cu gându gândè,
Podu ĭute să făcè.
— Haĭ tu soro Solomie
Haĭ cu min' la cununie!
— Eŭ, măĭ frat', atuncĭ oĭ mere,
Când tu mie mi-ĭ aduce
Sfântu Soare nănaș mare,
Sfânta Lună nănășiță.
June'n casă să jâpè,
Numa cu gându gândè.
Sfântu Soare cân' veňè,
Sfânta Lună, cân' sosè,
Pe un' Dumnĭalor pleca,
Pământu'n patru crepa;
Pă un' Dumnĭalor pornè,
Pământu'n patru plesňè.

Cerbăl-HD
Bartók 1968, 155–156.

51. Știei-HD

'Ngheaț-un tău în miez de vară,
Domnului, Doamne, Domnului nostru,
Da nu-ngheață de răceală
Și-mi îngheață de-un gând mare,
Domnului, Doamne, Domnului nostru,
Că se-nsoară d-un crai mare.
Și el pă cine-și cere-*re?*
El cere pe soru-sa-*re;*
— Soro, soro Solomie,
Pune cartea pă tilie,
Hai cu mini la cununie!
— Ba eu, frate-atunci oi merge
Când tu, frate că ți-i face
Pod de-aramă peste vamă
Și de-argint peste pământ*u.*
El ahelea le făce-*re*
Și la soră-sa merge-*re:*
— Soro, soro Solomie,
Pune cartea pă tilie,
Hai cu mini la cununie!
— Ba eu frate-atunci oi merge
Când tu, frate, ți-i aduce
Sfântu Soare, nănaș mare
Și Luniță, nănășiță.
El ahelea le făce-*re*
Și la soră-sa merge-*re:*
— Soro, soro Solomie,
Pune cartea pă tilie,
Hai cu mini la cununie!
.....
Da Luniță, nănășiță,
Ea din gură-și cuvântar*e:*
— Cum, Soare, te-ai îndurat*u*
De doi frați ai cununat*u?*
.....
(text uitat)

Știei-HD
Inf.: I. Moisescu, 60 a., 1981
Bocșa 1999, 463–464, nr. 1070

52. Bucium-HD

'Ngheaț-un tău în miez de vară,
Soro, soro Solomie,
Da nu-ngheață de răceală,
Da nu-ngheață de răceală,
Soro, soro Solomie,
Că-ngheață de un gând mare,
Că-ngheață de un gând mare,
Că se-nsoară un crai mare.
Că se-nsoară un crai mare
Și mi-și ia pă soru-sa-*re;*
— Soro, soro Solomie,
Hai cu mini la cununie!
— Ba eu frate-atunci oi merge
Când tu frate ți-i tocmi-*re*
Soarele d-un nănaș mare
Și Luniță nănășiță.
El ahelea le făce-*re*
Și la soră-sa zicea-*re:*
— Soro, soro Solomie,
Pune cartea pă tilie,
Hai cu mini la cununie!
.....
— Cum tu, Soare-ai cutezat*u*
De doi frați ai cununat*u?*

BCUIAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

De cât frate de păcate
Mai bini pă apă-necate.
Să fiți smoala pietrilor*u*
Și mâncarea peștilor*u*.

Bucium-HD
Inf.: P. Udrea, 70 a.
Culeg.: E. și C. Dogariu, 1984
Bocșa 1999, p. 464, nr. 1071

Județul Covasna

53. Vâlcele-CV

Salomia
(auzit în Vâlcele)

Supt coastă la Roșia
Începe tăul a'nghiața;
Dar nu'nghiață de răcoare
Ci'nghiață de supărare
Că să'nsoară un crai mare.
Dar mi-și ia, pe cine-și ia?
Dar mi-și ia pe soru-sa
Pe soru-sa Salomia.
— Vino, soro, Solomiă,
Să plecăm la cununiă.
— Atunci, frate, mă voi duce
Când tu, frate, că mi-ai face:
Pod d'aramă
Peste vamă,
Pod d'argint
Peste pământ.
— Aide, soro Salomiă,
Să plimbăm la cununiă,
Că câte mi-ai poruncit
Toate ți le-am isprăvit.
— Atunci, frate, mă voi duce
Când tu, frate, mi-ai aduce:
Sfânta Lună
Nună bună;
Sfântul Soare
Nănaș mare
Și stelele
Fetele;
Luceferii,
Feciorii.
— Vino, soro Salomiă,
Să plimbăm la cununiă,
Că câte mi-ai poruncit
Toate ți le-am isprăvit.
La cununiă pleca
Biserica tremura
Luminile să stingea.
Ear fiul Mariei
Din fundul bisericei
Să pripi de le grăi:
— Ce cutezi, popo, a face
Să cununi o sor ș-un frate?
Nu-ți e, popo, păcat
Că doui frați ai cununat?

Vâlcele-CV
Bibicescu 1893, p. 337–339

La poartă la Țeligrad
Mare apă s-o-nghețat.
N-o-nghețat de gerul mare,
Ci de mare supărare.
Că s-o-nsurat un crai mare
Și-o luat pe sorul soare*.
Naș pe cine și-o luat?
Sfântul Soare
Nănaș mare,
Sfânta Lună,
Nună bună,
Luceferii feciorii,

Județul Sibiu

54. Jina-SB

Și stelele fetele.

Inf.: Ana Vârvorea, născută în 1880
Jina-SB
Culeg.: Pimen Constantinescu, 1957
* [Și-o luat pe soru-sa-*re*?]

Astă vară la Rusale
A căzut o ghiață mare,
Dar n-a căzut de răcoare,
C-a căzut de supărare,
Că se-nsoar-un crăișor
Și vrea să ia pe-a lui sor.
El din grai așa-a grăit:
— Soră, soră, Asinie,
Țipă-ți cărja pe chilie
Vin cu min' la cununie!
Ea din grai așa-a grăit:
— Ba io, frate, n-oi veni

Variante a căror localitate de origine nu e precizată

55. Ardeal 1

Până tu mie mi-i face
Pod de-aramă
Peste vamă,
Pod de-argint
Peste pământ.
Pod de-alaș
Peste oraș!
Ea nici vorba n-a sfârșit
Și el toate le-a isprăvit,
Iar din grai așa o grăit:
— Soră, soră Asinie,
Vin cu mine-n cununie!
— Ba eu frate n-oi veni,
Păn tu mie mi-i aduce
Toate stelele
Fetele
Și găinușa scumpa
Să-mi fie socăcița!
Nici vorba n-o gătat
Ș-acele toate le-a aflat.
Iar din grai așa-a grăit:
— Soră, soră Asinie,
Țipă-ți cărja pe chilie
Vin' cu mine-n cununie!
Ea din grai așa a grăit:
— Ba eu frate n-oi veni,
Că noi de mână ne-om lua
Și-n biserică om intra,
Icoanele-or lăcrăma.
Toate-or plânge cum se plânge,
Dar icoana Precestei
Nici n-a plânge cum se plânge,
Făr' o vărsa lacrimi de sânge
Că nu e nici o dreptate
Să se ia soră cu frate.

Alesiu 1890, p. 280–281

Astă vară la Rusale
A-nghețat apa în vale,
Da n-o-nghețat de-un ger mare

BCUAS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Da-o-nghețat de supărare,
Că s-o-nsurat un crai mare
Ș-o luat pe soru-sa-*re*:
— Soro, soro Salomie,
Ia-ți o ie și-o rochie,
Hai cu min' la cununie!
Când în biserică untra
Toți sfinții îmi lăcrăma

56. Ardeal 2

Iar măicuța Precesta
Din fundul altarului
Nici nu plângea, cum se plânge
Da vărsa lacrimi de sânge.
Într-un an pe secerat
Mare brumă a picat.
N-a picat de vreme tare
Ci-a picat de supărare,
Că vrea un craiu să se-nsoare
Să iee pe sora sa;
Dar soru-sa nu voia,
Pân' și-o face scară mare

Alesiu 1890, p. 281–282

57. Ardeal 3

S-ajungă până la Soare
Să-l cheme de nănaș mare
Pe Lună s-o cheme nună...
Crăiuțu din graiu grăia:
— Ieși tu, soare [soră?] din chilie
Și hai blem la cununie.
Soarele din graiu grăia:
— Ba eu frate n-oi ieși
Până-i face drum bătut,
Drum bătut peste Abrud,
Pod de-aramă preste vamă...
Crăiuțu din graiu grăia:
— Eși tu, soare [soră?] din chilie
Și hai blem la cununie.
Popa prinde-a cununa,
Icoanele-a trămura,

58. Ardeal 4

Maica Sfântă-ncepe-a plânge,
Dar nu plângea cum se plânge,
Ci vărsa lacrămi cu sânge:
Și-ncepea așa să strâge:
— Găți, popă, de cununat,
Că faci prea mare păcat,
Că cununi soră cu frate
Când sunt străine bugăte.

Moldovan 1888, nr. 186. Notă: v. 13, 21: soră?

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

'Ngheață tău în tuț de vară
Lerui, lerui și-a nost domn
Da nu'ngheață de ger mare
Că'ngheață de supărare
Că vrea craiul să se'nsoare.
Să ieie pe sora-sa
— Hai cu mine'n cununie
Soră, soră, soră mie.
— Da eu, frate, nu m-oi duce,
Până tu nu mi-i aduce
Nănașu' nost, Soarele,
Iară Luna, nănașe
Și druștele, stelele,
Chemători, luceferii.
El pe toate le-au adus
Și'n biseric' au intrat:
Icoanele s-au'nchinat,
Lumea s-a cutremurat,
Luna'n sânge s-a'mbrăcat,
Soarele s-a'ntunecat,
Că nici asta nu-i dreptate,
Să ieie soră pe frate.

Breazul 1938, p. 226–227: Ardeal = Breazul 1993, p. 230–231

Ciudă-m-i și ciudă-mi pare
C-astă iarnă fu ger mare,
Vreme bună de-nsurare
Pentr-un crai cu țară mare!

59. Maramureș

Craiul sora și-o vedea
Și din grai așa grăia:
— Dragă-mi soră, Irimie,
Haid' cu mine-n cununie!
Iară sora răspundea,
Și din ochi tot lacrima:
— Ba eu, frate, nu m-oi duce
Până tu nu-mi vei aduce
Pod d-argint
Peste pământ
Și morișcă de aramă
Să macine fără vamă!
El acestea auzea
Și la lucru se punea,
Și pre toate le gătea.
Și când la rând le-a fost pus
La cununie s-a dus.
Popa prinse-a-i cununa,
Icoanele a pica,
Luminile a se stânge
Evangelia a plânge.
Popa atunci se spăria
Și din grai așa grăia:
— Mulți voinici am cununat,
Icoanele n-au picat,
Luminile nu s-au stâns,
Evangelia n-a plâns.
Dar voi trebe să fiți frați,
Că prea bine sămănați!

Pop 1970, p. 228 (Maramureș)

BCUIAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

A. III. PEȚITORUL DE LA POARTA ȚARIGRADULUI

Județul Cluj

1. Ciaba-CJ

La poartă la Țerigrad,
Florile dalbe,
Este un fecior de împărat,
Cu păr galben rătezat.
Ș-are o soră Solomie,
Tot o chiamă-n cununie.
— Ba eu frate n-oi veni
Până tu nu m-ei aduce
Stelele druștele,
Sfânta Lună nănașa
Sfântu Soare nănaș mare.
— Nu ești popă cu dreptate
Că cununi soră cu frate,
Când străine sunt destule.

AFC 479, p. 9
Ciaba-CJ
Culeg.: Timșa Grigore, 1925–1928

2. Urișor-CJ

La poartă la Țâligrad
Ieste-on fecior de-mpărat
Și i-i vrȩmea de-nsurat
— Soră, soră, Solomńie,
Țâpă-ț năframa-n t'ilie,
Hai cu mine-n cununie.
— Ba io, frat'e, n-oi vini
Până tu mnie mń-aduce
Sfântu Soare nănaș mare,
Sfânta lună nănașa
Și fușt'eii t'emătorii,
Și stȩlele druș't'ele.
Iel acȩle le-o adus,
Iel de mână ụ-o luat
La beșeric-o plecat,
În beșeric-o untrat,
Beșerica o tremurat,
Da icoana Precistii
Din fundu beșericii,
Cătă Soare-o cuvântat:
—Nici acȩie nu-i dreptat'e
Să cununi soră cu frat'e.

Urișor-CJ
Inf.: Lisaveta Cosma
Culeg.: Ion Taloș, 1965

BCUAS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. Batin-CJ

La poartă la Țiligrad,
Est'e-on fecior d'e-mpărat,
Și-are-o soră Solomńie
Și uă k'eamă-n cunuńie.
— Da' io, frat'e, n-oi veńi,
Până nu mńi aduna,
Sfântu Soare năṇaș mare,
Găinușa năṇașa-*re*,
Fușt'eii
colăcarii
Și st'elele
druștele.
Și el bińe s-o purtat,
Pă tăt'e le-o adunat
Și iară ụ-o mai k'emat,
Și-n cunuńie-o untrat.
Când popa i-o cununat,
Icoańele-o lăcrămat
Și d'in gură-o cuvântat:
— Nu eșt'i, popă, cu dreptat'e,
Că cunuńi soră cu frat'e.

Inf.: Anisie Mora, 44 a., Florica Câmpian, 76 a., Marioara Dolha, 66 a.
Batin-CJ
Culeg.: V. Medan, 11.12.1975
Medan 1979, p. 86

4. Batin-Cătun-CJ

La poartă la Țiligrad
Est'e-on ficior d'e-mpărat
Și-are-o soră-Solomńie,
O k'eamă la cunuńie.
— Ba io, frat'e, n-oi vińi,
Până tu mńie mńi-aduce
Sfântu Soare
Năṇaș mare,
Sfânta Lună năṇașa,
Fușt'eii colăcărei,
St'elele drușt'ele mele.
Și pă toat'e le-o adus
Și la soru-sa s-o dus
— Soră, soră Solomńie,
Hai cu mińe-n cunuńie.
— Ba, io, frat'e, n-oi vińi
Până tu, mńie, mńi-i face
Pod d'e-argint
p-aiest pământ,
Pod d'e-aramă
păst'e vamă.
Și el alea le-o făcut,
Și la soru-sa s-o dus
— Soră, soră, Solomńie,
Hai cu mińe-n cunuńie.
Și ię mândru s-o gătat,
El d'e mână ụ-o luat
Și-n biserică-o intrat.
Beserica-o tremurat,
Icoańele-o lăcrămat;
Da' icoana cea mai mare
Aia lăcrăma mai tare
Și d'in grai o cuvântat:
— Măi popă, popă Ipače,
Nu est'i popă cu dreptače
Că cunuńi soră cu frače
Când străińe sânt bugăče.

Inf.: Aurora Oancea, 37 a., Florica Ivaș, 55 a.
Batin-Cătun-CJ
Culeg.:V. Medan, 12.12.1975
Medan 1979, p. 84–85.

5. *Panticeu-CJ*

La poartă la Țâligrad,
Este-on ficior d'e-mpărat
În sabd'ie-arăzămat
Și d'in gură-o cuvântat:
— Soră, soră Solomńie,
Hai cu mińe-n cunuńie.
— Io, frat'e,-atunci oi vińi
Dacă tu mńie mńi-i face
Pod d'e-aramă
păstă vamă,
Pod d'e-argint
p-aiest pământ
Să ńe dăm fapt'ile-n rând.
O' atunci,
o' nici atunci.
Și el atâta-o umblat
Până alea le-o făcut
Și d'in grai o cuvântat:
— Soră, soră Solomńie,
Hai cu mińe-n cunuńie.
— Io, frat'e,-atunci oi vińi
Când tu mńie mńi-i chema
Sfântu Soare
nănaș mare
Sfânta Lună nănașa-re
Și st'elele fet'ele (fetele de nună)
Și fușt'eii feciorii.
Și el atâta-o umblat
Până toat'e le-o chemat
Și d'e mână ụ-o luat
Și la beserică-o alergat
Și-n beserică-o untrat,
Icoańele-o lăcrămat
Dar icoana Precest'ii,
D'in fundu besericii,
Nu mai plânge cum să plânge,
D'e varsă lacrămi d'e sânge,
Și d'in gură-o cuvântat:
— Uită-t'e, părint'e,-n cart'e,
Că cu voia-ți faci păcat'e,
Că cununi soră cu frat'e
Când sânt străińe bugat'e
Și-aicea și-n alt'e sat'e.

Inf.: Ana Moldovan, 70 a.
Panticeu-CJ
Culeg.: V. Medan, 9.09.1975
Medan 1979, p. 73–74

6. *Ardeova-CJ*

La poartă la Țiligrad
Șed'e-on ficior d'e-mpărat
În sabd'ie răzâmat.
— Hai soră, soruța mę,
Să merem la curuńie
Până-i verd'e frunza-n vie;
Dacă frunza s-a usca,
Popa nu ńe-a curuna.
— Ba io, frat'e, n-oi vińi,
Până tu miie mńi-i face
Pod d'e-aramă
păst'e vamă,
Să tracă cel făr d'e mamă;
Pod d'e-argint
păstă pământ,
Să treacă cel năcăjit.
Ast'ea toat'e le-o-mplińit
Și d'in grai așe-o grăit:
— Hai soră, soruța mę,
Hai merem la curunie
Până-i verd'e frunza-n vie;
Dacă frunza s-a usca,

Popa nu ńe-a curuna.
Ei d'e mână s-o luat,
La curunie-o plecat,
În biserică-o intrat,
Icoańele-o lăcrămat;
Da' icoana Precest'ii,
D'in fundu bisericii,
Ię d'in grai aşę grăi:
— Nu eşt'i, popă, cu dreptate,
Să curuńi soră cu frat'e.
Când sânt străińe bogat'e.

Inf.: Saveta Tişa, 47 a. şi grup
Ardeova-CJ
Culeg.: V. Medan, 9.10.1975
Medan 1979, p. 75–76

7. Bedeciu-CJ

La poartă la Ţiligrad
Şed'e-on ficior d'e-mpărat,
În sabie răzâmat.
Toată ţara o umblatu,
Ca soru-sa n-o aflatu.
— Hai soră, soruţă mie,
Hai cu min' la curunie.
— Ba io, frat'e, n-oi vińi
Până tu mie mi-i face,
Pod d'e-aramă
păstă vamă,
Să treacă cel fără mamă,
Pod d'e-argint
păstă pământ
Să treacă cel năcăjit.
Şi el toat'e le-o-mplińit
Şi la soră-sa-o veńit
— Hai soră, soruţă mie,
Hai cu min' la curuńie.
Ei de mână să luară
Şi-n biserică intrară,
Da' icoana Precest'ii,
D'in fundu bisericii:
— Măi popă, tu nu şt'ii cart'e,
D'e curuńi soră cu frat'e,
Când sânt străińe bogat'e.

Inf.: Ileana Toşa, 43 a., Onița Toşa, 47 a.
Bedeciu-CJ
Culeg.: V. Medan, 26.02.1976
Medan 1979, p. 77–78

8. Sâncrai-CJ

La poartă la Ţiligrad
Est'e-on ficior d'e-mpărat,
Toată ţara u-o umblat,
Ca soru-sa n-o aflat.
— Soră, soră, soră mńie,
Hai cu mińe-n cunuńie.
— Ba, io, frat'e, n-oi vińi
Până tu mńi-i face mńie
Pod d'e-aramă
păstă vamă,
Pod d'e-argint
păstă pământ,
Num-atunci
şi nici atunci,
Pân-a face plopu nuci
Şi răk'ita mere dulci

BCUAŞ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

.....
Ei d'e mână s-o luat,
La cununíie-o plecat
Și d'in gură-o cuvântat:
— Și-re-ai, popă, blăstămat,
Cu ciíe m-ai cununat,
Cununași soră cu frat'e,
Când sânt străíńe bogat'e.

Inf.: Maria Roșca, 57 a., Floare Tanchiș, 61 a. Sâncrai-CJ
Culeg.: V. Medan, 27.10.1976
Medan 1979, p. 79–80

9. Coasta-CJ

La poartă la Țiligrad
Este-un ficior de-mpărat
Cu păr galben retezat
El din gură o cuvântat.
— Soră, soră, Solomie,
Hai cu mine-n cununie.
— Ba, io, frate, n-oi veni
Până tu, frate, mi-i face
Pod de-aramă peste vamă
Pod de-argint p-aiest pământ.
Nici apoi că n-oi veni
Până tu frate mi-aduce
Sfântul Soare nănaș mare
Sfânta Lună nănașe
Și stelele druștile
Luceferii ficiorii.
Nici apoi că n-oi veni
Până tu frate mi-aduce
Două pere, două mere
Două țâțe dalbe-a mele
Și cheile raiului
Să mătur ceru de stele,
Și pământul tăt de rele.

AFC 1222, p. 35–36
Coasta-CJ
Inf.: Joldoș Fira, 67 a.
Culeg.: Resteșan I. Eliza, 1948

10. Mihăiești 1-CJ

La poartă la Țiligradu
Zâuorel d'e ziuă
Șed'e-on fecior d'e-mpărat
Cu tri cai de la tri crai:
Unu-i roșu ca jaru
Unu-i negru ca corbu
Unu-i galben pe spinare
Pe care mergea călare.
El atâta s-o tăt dus
Pân' la soru-sa o ajuns.
— Soră, soră Solomie
Hai cu miíe-n cununíie.
— Ba io, frat'e, n-oi viíi
Până tu, frat'e, nu-i face
Pod d'e-aramă peste vamă
Pod d'e-argint peste pământ.
Și iel toat'e le-o făcut
Și d'e mână ụ-o luat
Și-n beseric-o intrat.
Icoanilẹ-o lăcrămat
Nu lăcrăma ca una
Ca icoana Precestii

BCUJ - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Din fundu besericii
Că varsă lacrămi d'e sânge
— Popă, popă-ț faci păcate
Că cununi soră cu frat'e
Când străine sânt bugăt'e.

AFC FA 08134
Mihăiești-Cluj
Inf.: Cristea Maria, 48 a.
Culeg.: I. Cuceu, 1969
Colind

11. Mihăiești 2-CJ

La poartă la Țiligrad
Șede-on fecior de-mpărat
Cu tri cai di la tri crai
Unu-i roșu ca focu
Unu-i sur ca porumbu
Unu-i galbin pă skinare
Pă care șede călare.
Țara roată ụ-o umblat
Dup-o fată d'e-mpărat.
Ca soru-sa n-o aflat.
— Soră, soră Solomnie
Țâpă cart'ę pă chilie
Hai cu mińe-n cununíie.
— Ba io, frat'e, n-oi viíi
Până tu mńie mńi-i face
Pod d'e-argint păstă pământ
Pod d'e-aramă păstă vamă.
Și iel alę le-o făcut
Și la soru-sa s-o dus.
— Soră, soră Solomńie
Hai cu mińe-n cununíie.
Și de mână ụ-o luat
În beserică-o întrat
Popa când i-o cununat
Icoańilę-o lăcrămat;
Da icoana Precestii
Din fundu besericii
Din gură o cuvântat:
— Popă, popă, ai păcat'e
Că cununi soră cu frat'e
Când sânt străine bugăte.

AFC FA 07993
Mihăiești-CJ
Inf.: Filimon Onița, 85 a.
Culeg.: I. Cuceu, 1969
Colindă

12. Mihăiești 3-CJ

La poartă la Țiligrad
Zuărel de zuụă
Șede-on fecior de-mpărat
Cu tri cai de la tri crai
Unu-i roșu ca focu
Unu-i alb ca porumbu
Unu-i galbăn pă skinare
Pă care șęd'e călare.
I-o fost vreme d'e-nsurat
Tătă lumę ụ-o umblat
Ca soru-sa n-o aflat
Iel din grai o cuvântat:
— Soră, soră, Solomnie,
Țâpă cartea pă chilie
Hai cu mine-n cununie.
— Ba, io, frate, n-oi vini

Până tu mńie mńi-i face
Pod d'e-argint p-aiest pământ
Pod d'e-aramă păstă vamă.
Dacă elę le-o făcut
Iel cătă soru-sa o zâs:
— Soră, soră Solomnie,
Hai cu mine-n cununie.
Și când în beserică o întrat
Icoanele-o lăcrămat.
Nu lăcrăma ca una
Ca icoana Precestii
Din fundu besericii
Și din gură o cuvântat:
— Popă, popă, ai păcat'e
Că cununi soră cu frat'e
Și străińe sânt bugat'e
Și-aici și în alt'e sat'e.

AFC FA 07954
Mihăiești-CJ
Inf.: Ciobanu Anuța, 67 a.
Culeg.: I. Cuceu, 1969
Colindă: „Tot di la mama ụo șt'iu și asta...
moartă în 1944, la 85 ani".

13. Săliștea Nouă-CJ

La poartă la Țiligrad
Șede-on ficior de-mpărat
Și din gură cuvânta:
— Soră, soră Solomie
Hai cu mine-n cununie.
Soru-sa din grai grăię:
— Io atunci frat'e-oi vińi
Când tu, frat'e, mie mi-i face
Pod de-aramă păstă vamă.
Dar el și-ala l-o făcut.
— Soră, soră Solomie
Hai cu mine-n cununie!
— Io atunci, frate-oi vini,
Când tu mie mi-i face
Pod de-argint păstă pământ.
Iel și ala l-o făcut.
— Soră, soră Solomie
Hai cu mine-n cununie.
— Io atunci frate-oi vini,
Când tu mie mi-i aduce
Sfântu Soare nănaș mare
Și Luna nănășița
Luceferii feciorii
Și stelele fetele.
Și-n biserică ne-om duce
Popa nu ne-a cununa
A zâce că e păcat.

AFC FA 013370
Săliștea Nouă-CJ
Inf.: Sabău Anastasia, 61 a.
Culeg.: I. Cuceu, 1974

14. Jichișu de Sus-CJ

La pọrtă la Țiligrad
Zụărel d'e zuụă
Ięste-on ficior d'e-mpărat
D'emin'eață s-o sculat

Dictat: Șed'e-un ficior d'e-mpărat
Tăt în sabd'ie-arăzmat
Cu soru-sa Solomńie.
— Soră, soră Solomńie,

Hai cu mińe-n cununie!
— Ba io frate n-oi vińi
Până tu frate-ị aduce
Tri cai di la tri crai
Unu roșu ca focu
Unu negru ca corbu
Unu surụ ca porumbu.
Și ịel alẹ le-o făcut.
— Soră, soră Solomńie,
Hai cu mińe-n cununie.
— Ba io, frat'e, n-oi vińi
Până tu, frat'e, mi-i face
Pod d'e-aramă păstă ța̧ră
Pod d'e-argint păstă pământ!
Și ịel alẹ le-o făcut.
— Soră, soră Solomńie,
Hai cu mińe-n cununie.
Ș-apoi o zâs:
— Ba io, frat'e, n-oi vińi
Până tu mńi-aduce mńie
Soarilẹ d'e nănașu'
Și Luna de nănașe.
Ịel și alẹ le-o făcut.
— Soră, soră Solomńie,
Hai cu mine-n cunun'ie.
Apoi o mărs în cununie, apoi zâce că:
— Măi popă, popă Istrat'e,
Ce cununi soră cu frat'e.
Că și Dumńezo t'e-a bat'e.

AFC mg. 2025 I h
Jichișu de Sus-CJ
Inf.: Hărănguș Maria 49 a.
Culeg.: I. Cuceu, 1971
Colind

15. Râșca 1-CJ

La poartă la Țiligrad
Ziuărel de ziuă
Este-on ficior de-mpărat
Toată lume-o-ncunjurat
Ca soru-sa n-o aflat
— Hai soră, soruță mnie
Hai cu min-la cununie.
— Ba io, frate, n-oi vini
Până tu mnie mi face
Pod de-aramă păstă vamă
Căci suntem făcuț de-o mamă.
Pod de-arjint păstă pământ
Să treacă cel năcăjit.
Ei de mână s-o luat
La biseric-o plecat
În biseric-o intrat
Și din grai o întrebat:
— Popă ai dumneata carte
Să cununi soră cu frate.
Prinsă pop-a cununa
Biserica tremura
— Nici aceie nu-i dreptate
Să cununi soră cu frate.

AFC mg. 2318 I n
Râșca-CJ
Inf.: grup de femei
Culeg.: Gh. Petrescu, 1975
Colind.

16. Râșca 2-CJ

La poartă la Țarigrad
Est-un ficior de-mpărat
Tătăt țara o umblat,
Ca soru-sa n-o aflat.
— Hai soră, soruță mie,
Hai cu min' la cununie.
— Ba io frate n-oi vini
Până tu mnie mi-i face
Pod de-aramă peste vamă,
Să treacă cel fără mamă,
pod de-arjint peste pământ,
Să treacă cel năcăjit.
Și el toate l-eo gătat,
La soru-sa o alergat;
Și el toate le-o plinit,
La soru-sa o vinit:
— Hai sor, soruță mie,
Hai cu min' la cununie.
Ei de mână se luară,
Spre biserică plecară
Și-n biserică intrară.
Popa prinse a cununa,
Icoanele a blăstăma:
— Mă popă, tu nu știi carte*
Să cununi soră cu frate,
Când străine sunt bogate.
Ei de mână se luară
Și din biserică ișiră
Și spre Dunăre plecară**
Ea de mână se lăsa
Și-n Dunăre se-arunca
* — Nu ești, popă, cu dreptate
** Ei de mână se luară
Și-n Dunăre se-aruncară

Râșca-CJ
Culeg: Viviana Capel, 29.06.03

17. Râșca-Micești 1-CJ

La poartă la Țiligrad
Zuărel de zuă
Șe' on ficior di-mpăratu
Toată țara o umblat
Ca soru-sa n-o aflat.
— Hai soră, soruță mnie
Hai cu min' la curunie.
— Eu atunci frace-oi vini
Cân îi face pod de-aramă
Pod de-aramă păstă vamă
Să treacă cel făr' de mamă
Pod de-argint p-aist pământ
Să treacă cel necăjit.
Zo maică de m-i da
M-oi duce, m-oi spânzura
Înt-on vârf de solovăț
Nt'o margine de târg
Să să mire tăt târgu
Cum să-și deie ciledu
Să să mire maicile
Cum să-și deie fetile
După-on câne de român
Mă face să îi zâc jupân.
Da io nu l-oi jupâna
Să știu că m-oi spânzura.
Da io nu l-oi jupâne
Să știu că m-oi omorî.

AFC mg. 2314 I m
Râșca-Micești-CJ
Inf.: Bodea Marie, 62 a., Dina Catrina, 55 a.
Culeg.: Gh. Petrescu, 24.06.1975
Colind

BCUJ ASTRAL UNIVERSITY LIBRARY

18. Râșca-Micești 2-CJ

La poartă la Țiligram
Florile dalbe
Este-on ficior de-mpărat
Toată țara o călcat
Ca soru-sa n-o aflat.
— Soră, soră Solomnie
Hai cu mine-n curunie.
— Ba io frățiuț n-oi vini
Până tu frățiuț m-i face
Păstă vamă on pod de-aramă
Păstă rât on pod de-argint.
Ale tăte le-am gătat
Numai nu ne-am cununat.
Să luară, să dusără
La biseric-ajunsără.
Popa prins-a curuna
Beserica tremura
Maica Precistă strâga:
— Nu ești popă cu dreptate
Că cununi soră cu frate
Când sânt străine bogate
Și p-aici și mai departe.
Să luară, să dusără
La Dunăre ajunsără.
— Lasă-mi frățiuț mănuța
Să-mi dezleg io primuța
Că m-a vide măicuța
Și i-a crepa inima.
El de mână o lăsa
Ea-n Dunăre s-arunca.
El să țâpă s-o apuce
Dunăre frumos îi duce.
Voie bună și-o corindă.

AFC mg. 2315 II d
Râșca-Micești-CJ
Inf.: Vâțcă Marie, 44 a.
Culeg.: Gh. Petrescu, 1979
Colind

19. Râșca (Cristești)-CJ

Colind

La poartă la Țiligrad,
Ziuărel d'e ziuă,
Șed'e-on ficior d'e-mpărat,
/: În sabiie răzâmat:/
Toată lumę a umblat,
Ca soro-sa n-a aflat
— Hai, soruță-n cununie!
— Ba io, frat'e, n-oi vińi
Până tu mie mi-į face:
/: Pod d'e-aramă peste vamă:/,
Pod d'e-arjint peste pământ:/:
/: Și ȷel toat'e le-au făcut:/
/:Șâ-n cununie s-au dus:/.
Ș-acolo dacă-au intrat,
/: Icoańele-au lăcrimat:/
Ș-afară dacă-au ieșit,
/: ȷei spre casă au porńit:/,
ȷei d'e mână s-au luat,
ȷę-n Dunăre s-o-aruncat.
ȷel s-aruncă s-o apuce,
P-amândoi Dunărea-i duce.

AFC mg. 2600 II o
Râșca (Cristești)-CJ
Inf.: Petru Gligan, 58 a. și grup
Culeg.: Maria Cuceu, Ion Cuceu, 15.08.1992

BCUIAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

20. Ciubanca-CJ

Florile dalbe
Colo-n jos la Țâligrad
Est-on fecior de-mpărat
Cer-o fată de crai mare
Și ie zice că n-a mere
Până iel de ș-a face-re
Pod di-aramă păstă vamă
Pod di-argint păstă pământ.
Tăte acele le făce-re
Și ie zice că n-a mere
Până iel de ș-a chema-re
Nănaș mare
Sfântu Soare
Și Luniță
Nănășița
Și fetele
Stelele,
Feciorii
Luceaferii.
Tăte aieste le-o chemat
În beseric-o untrat
Prinsă popa cununa-*re*
Icoanele-a lăcrăma-*re*
Da icoana Precistii
Din fundu besericii
Cătă pop-așe grăi:
— Ho, ho, ho, popă Inache
Nici aceia nu-i dreptate
Să cununi soră cu frate
Când's streine bogate
Și aici și-nt-alte sate.

„Auzită în sara de Crăciun 1884 de copii colindători. Pare-mi-să asta e și baladă".
Ciubanca-CJ
Culeg.: Gregoriu Crăciunaș (Colecția Muzeului Etnografic-Cluj) = Crăciunaș 2001, p. 137 = Crăciunaș 2001, p. 137

21. Ghirișu Român-CJ

Sor și frate

Sunt trei cai de la trei crai,
Ho, Leru-i, Doamne!
D-unui roșu ca focul,
D-unui sur ca porumbul,
D-unui negru ca corbul.
Hoi, Leru-i, Doamne!
D-în poartă la Țeligrad
Este-un fecior de-mpărat,
Cu păr galbin rătezat;
Multă carte o d-învățat
Cu a lui soră d-ingă el.
El din graiu că și-o grăit:
— Soră, soră Salomie,
Hai cu mine-n cununie!
— Ba io, frate, n-oiu veni-*re*,
Păn tu, frate, nu-i chema
Sfântul Soare nănaș mare,
Da și Luna nănașa,
Găinușa socăciță,
Ba fușteii starostei,
Luceferii feciorii
Și stelele fetele!
Hoi, Leru-i, Doamne!
Nice vorba n-a sfârșit
Și el toate le-a-mplinit,
Și din gură așa-a vorbit:
— Soră, soră Salomie,
Hai cu mine-n cununie!
— Ba io, frate, n-oiu veni-re,
Păn' tu, frate, nu mi-ii face

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Pod de-aramă peste vamă,
Pod de-argint peste pământ!
Bine vorba n-o sfârșit
Și el toate le-a-mplinit,
Și de mână o-a luat
Și-n biserică-a întrat,
Icoanele-au lăcrămat.
Da icoana Precestii
Din fundul bisericii
Suspina și lăcrăma
Și din gură cuvânta:
— Alele, popă bătrân...
Da nu vezi tu, popă, 'n carte,
De cununi tu sor cu frate,
Că și Dumnezeu te-a bate,
Când străine sunt bogate!

Ghirișu Român-CJ
Culeg.: Aur. Blaga, student
Viciu 1914, p. 145–146

22. Vâlcele-CJ

La pọrtă la Ṭiligrad[u],
zuụorel ĝĕ zuụă (*refren*),
ịęstị-on fiŝịor ĝĕ-mpărat[u]
și jĕl vrę ca să să-nsọre,
să ịęie pă soru-sa.
— Soră, soră Solomńiiĕ,
hai cu mińĕ-n cununíiĕ!
— Ba io, fraĉĕ, nu m-oị duŝĕ,
că sânĉem ĝ-o maịcă dulŝĕ,
până cân tu mńi-ị aduŝĕ
Sọrile ĝe nănaș mare
și Luńița nănășâță,
luŝęferi fiŝịori
și stęlele fęĉele.
Și jĕl tăĉe lị-o adus[u]
și-n cununíiĕ s-o dus[u].
Prins-o pop-a-ị cununa,
icọńilẹ-a lăcrăma.
Da icọna Prębêsti,
ĝin fundu beserești,
ńi nu plânžĕ cum să plânžĕ,
fără cu lacrămń ĝĕ sânžĕ:
— Popă, popă, fătu-mńĕu,
nu ĉĕ ĉĕmń ĝĕ Dumńezău
să cunuń soră cu fraĉĕ
și străjińĕ sânt buĝăĉĕ
și p-ajiŝ și maị ĝĕparĉĕ.

21.XII.1941
Vâlcele-CJ
Todoran 1960, 121

Județul Bistrița-Năsăud

23. Blăjenii de Sus 1–BN

/: La poartă la Ţâligrad-*u* :/
Rf. *Zuuărel de zuuă*, după fiecare vers
/: Ieste-on ficior de-mpărat-*u*:/
/: Tot în sane răzâmat-*u* :/ [sic!]
/: Iel din gur-o cuvântat-*u* :/
/: — Soră, soră Solomnie:/
/: Hai cu mine-n cununie:/
/: — Ba io, frate, n-oi vini-*le*:/
/: Pună ce tu nu m-i face:/

/: Pod d'e-aramă peste vamă:/
/: Pod d'e-argint pe-aiest pământ-*u*:/
/: Sfântu Soare, nănaș mare:/
/: Sfânta Lună, nănașa-*le*:/
/: Și fușteii-s ficiorii-*le*:/
/: Și stelile-s druș't'ile:/
/: Iei de mână s-o luat-*u*:/
La beșeric-o plecat.
Iei de mână s-au luat,
Sfânta Maica Precista,
Din fundu altariului:
— Alele, popă bătrâne,
Ți s-arată țâie-n carte
/: Să cununi soră cu frate?:/
/: Că ș-on Dumnezeu te-a bate:/
/: Că sânt străine bugăte:/
/: Și pe-aici, și pe-alte sate:/

AFC mg. 1893 e
Blăjenii de Sus-BN
Inf.: Ioan Lăcătuș, 57 a.
Culeg.: Ion Taloș, 1969

24. Blăjenii de Sus 2-BN

La poartă la Țâligrad
Șed'e-on fișior de-mpărat
Iel din gur-o cuvântat
— Soră, soră Solomnie,
Hai cu mińe-n cununie.
— Ba io frate n-oi vińi
Până ce, frat'e, ń-i fașe
Pod d'e-arjint pe-aiest pământ
Pod d'e-aramă peste vamă
Să trec și io cu-a mę mamă.
Iei d'e mână s-o luat
La beșeric-o plecat
Icoańile-on lăcrămat
Maica sfântă Preșesta
Din fundu altariului
Ię d'in gur-o cuvântat:
— Alele, popă bătrân,
Ți s-arată țâie-n cart'e
Să cununi soră cu frate?
— De nu mni s-ar arăta
Io, maică, n-aș cununa.

AFC FA 07911
Blăjenii de Susu-BN
Inf.: Reizmiveș Petru, 40 a.
Culeg.: I. Taloș, 1969
Colind

25. Branișteа-BN

La poartă la Țiligrad,
Șed'e-on ficior d'e-mpărat
Cu soru-sa cę mai mare,
Frat'e-so d'in grai grăię:
— Soră, soră, Solomńie,
Hai cu mińe-n cununie.
— Ba io, frat'e, nu m-oi duce
Până tu mńie mńi-aduce
Cei tri cai
d'i la tri crai,
Unu roșu ca focu,
Unu sur ca porumbu,

Unu ńegru ca corbu.
Ș-ahăia că i-o adus
Și d'in grai aşę-o grăit:
— Soră, soră, Solomńie,
Hai cu mińe-n cununńie.
— Ba io, frat'e, nu m-oi duce
Până tu mńie mńi face
Pod d'e-aramă
pest'e vamă,
Pod d'e-argint
pă su' pământ
Ș-ahęlea că le-o făcut
Și d'in grai aşe-o grăit:
— Soră, soră, Solomńie
Hai cu mińe-n cununńie.
— Ba io, frat'e, nu m-oi duce
Până tu mńie mńi-aduce
Sfântu Soare
nănaș mare,
Și Luńița
nănășița,
Găinușa
socăcița
Și fușt'eii
ficioreii,
Și stelele
druștele.
Și-ahęlea că le-o adus
Și d'in grai aşę-o grăit:
— Soră, soră, Solomńie
Hai cu mińe-n cununńie.
Iei d'e mână s-o luat
Și-n beseric-o intrat,
Icoańele-o lăcrămat.
Da' icoana Precest'ii
D'in fundu bisericii
Ie d'in grai aşe-o grăit:
— Părinte, popă Izdrat'e
Ce cununńi soră cu frat'e?
Că și Dumńezău t'e-a bat'e.
El d'e mână i-o luat
Și afară i-o țăpat.

Inf.: Veronica Rusu, 73 a.
Braniștea-BN
Culeg.: V. Medan, 20.02.1962
Medan 1979, p. 81–83 = AFC mg. 615 g

26. Maieru-BN

Soră și frate

La poartă la Țarigrad
Este-un fecior de-mpărat
Tot cu săbii înarmat.
El din gură-a cuvântat:
— Soră, soro, Solomie,
Hai cu mine-n cununie!
— Ba eu, frate, nu m-oi duce
Până tu mie mi-i face
Pod de aramă
Peste vamă,
Pod de fier
Până la cer,
Pod de argint
Pe ăst pământ.
El toate că le-o gătat
Și din gură-o cuvântat:
— Soră, soră Solomie,
Hai cu mine-n cununie!
— Ba eu, frate, n-oi veni
Pân' la nuntă nu-i chema,
Sfântul Soare,
Nănaș mare,
Sfânta Lună,
S-o am nună,

Stelele
Cu druștele,
Și luceferii cei mari
Să îi am de colăcari,
Găinușa
Socăcița.
El la nuntă le-o chemat
Și de mână o-a luat,
În biserică-au intrat,
Altarul s-o-ntunecat,
Iar icoana Precistei
Din fața bisericii
Nici nu plânge cum se plânge,
Ci varsă lacrimi de sânge
Și din sfânta gură zice:
— Nu ești, popă, cu dreptate
De cununi soră cu frate,
Când străine sânt bugăte
Și pe-aici, și pe-alte sate.

Inf.: I. Andronesi (?)
Maieru-BN
Ilieșiu 1967, p. 181–182

27. Milașu Mare-BN

Cununia Solomniei cu frate-său

Pe sub lab și pe sub vie
Mere Strugar Vasilie
Cu soru-sa Solomnie.
— Soră, soră Solomnie,
Hai cu mine-n cununie
Până-i verde frunza-n vie,
Dacă frunza s-a usca
Popa nu ne-o cununa!
— Io atunci, frate, oi veni,
Când tu mie-mi vei aduce
Pod de aramă preste vamă
Pod de argint preste pământ.
Nici cu gându n-o gândit
Și acelea le-a dobândit.
El din grai așa o grăit:
— Soră, soră Solomnie,
Hai cu mine-n cununie,
Până-i verde frunza-n vie,
Dacă frunza s-a usca,
Popa nu ne-a cununa.
Nași noi nu ne-om căpăta!
— Io atunci frate oi veni,
Când tu mie-mi vei aduce
Sfânta Lună de cunună,
Sfântul Soare nănaș mare,
Sfinte stele năsălăici,
Luceafării călărești!
Nici cu gândul n-o gândit
Și acelea le-o dobândit.
El de mână o a luat
Și-n biserică au intrat.
Prins-o popa a cununa,
Icoanele a lăcrăma,
Da icoana Precestei
Din fundul bisericei:
— Vai, alelei, popă hei!
Nu cununa sor cu frate,
Că și Dzeu te-a bate,
Căci faci prea multe păcate!
Ea din gură așa grăia:
— Sloboziți-mi mânuța
Ca să mai văd ulița!
Când de mână o a lăsat
Pe uliță o alergat
Și-n fântână s-o țâpat.

Milașu Mare-BN, 1907
Inf.: Ștefan Buzea
Popovici 1909, p. 7–8

28. *Milaș-BN*

Pavile, Vit'eazule-*re*
Șe ț-î murgu-aș-asudat
Kepeńeagu-i răurat-*u*
Cum n-a și murgu-asudat
Kepeneagu răurat-*u*
Că cale-ai de noauă zâle
Am călcat-o în tri zâle
Una-m șăzut ș-am pețât
Pe fata-mpăratului.
— Soră, soră, Solomńie
Hai cu mińe-n cunuńie.
—Ba, io frate n-o vini
Până mńie mńi fașe
Pod d'e-aramă pest'e vamă
Pod d'e-arjint pest'e pământ.
Ḭi d'e mână s-o luat
Și-n besęric-o intrat
Besęrica-o trămurat.
Icoańile-o lăcrămat.
Chipu Maișii Precestii
Din fundu besęricii-*re*
Iel din grai aș-ǫ grăit:
— Alele, popă bătrân-*u*
Uită-t'e mai bin'e-n cart'e
Că cunuńi soră cu frat'e
Șî ț-or și gręle păcate.
Să trăiți!

AFC mg. 1804 II j
Milaș-BN
Inf.: Hârleț Susana, 67 a.
Stoica Lucreția, 35 a. și grup
Culeg.: I. Taloș, 1969
Colind

29. *Mărișelu-BN*

Porunčit-o porunčit,
Porunčit-o un crai mare
Că și ḭel s-ar însura
Ș-ar lua pă soră-sa.
— /: Soră:/, Solomńie,
Hai cu mińe-nt-o soțâḭe.
Mâńe să ńe cununăm
Și să t'emăm žoḭ la nuntă
Sfântu Soare nănaž mare,
Și Lunuța nănășița,
Stęlele pețâtorii,
Luči fi grăitorei
Tăt'e ačelęa le t'ema.
Popa prins-a cununa,
Beserica tremura,
Icǫńile lăcrăma
Șî lumea blăstăma:
C-ačeḭa nu-i d'ereptate,
Că să ię soră cu frat'e
Și străine sân' bogat'e

IBr fg. 5748 b/8
Mărișelu-BN
Inf.: Gh. Mariș
Culeg. [H. Brauner], 1937

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Județul Sălaj

30. Gârbou-SJ

Nunta fratelui cu sora

La porțâle čel di grad
[– ? – nu știu, kă și io-am auzât-o]
Șadę-un fečor de-mpărat.
Ieł din gur-a kuvântat:
— Soră, soră Solomije,
Haį ku mine-n kununie.
— Ba io, frate, nu m-oį duče,
Pânâ tu mńie mį-eį face
Po' dę-aramă
Păste vamă,
Po' de-aržint
Păst'e pământ.
Și din graį aș-a grăit:
— Soră, soră, Solomije,
Hai ku mine-n kununie.
— Ba io, frate, nu m-oį duče,
Pănă tu mnie mį-aduče
Sfântu Soare nănaž mare,
Sfânta Lună nănașa
Și stelile
drúștile
Și Luceafăru stegarių.
Ieł ačelęa le-a făkut
Și din graį aș-a grăit:
— Soră, soră, Solomia,
Haį ku mine-n kununia.
Fata bine s-a gătat
Și-n beserik-a întrat,
Ikǫńile-o lăcrămat,
Numa Maica Precesti,
Din fundu' beseriči,
Ia din gură și-a grăit:
— Nu ieș, popă, cu dreptate,
Kă kununi soră cu frat'e.
„gata"

IBr fără număr
Gârbou-SJ, 1937
Culeg.: H. Brauner

31. Jac-SJ

La poartă la Țâligrad
Șede-on fecior de-mpărat
Și roagă pă soru-sa:
— Soră, soră, soră mńie,
Hai cu mińe-n cununie.
— Ba io, frat'e, n-oi vińi
Pânâ tu, frate, mń-i face
Pod d'e-aramă păstă țară,
Pod d'e-arjint păstă pământ.
Iel alea d'e le-o plińit
Și d'in gură-aș-o grăit:
— Soră, soră, soră mńie,
Hai cu mińe-n cununie.
La beșaric-o plecat,
Când în beșaric-o untrat,
Icoanele-o lăcrămat,
Dar icoana Precestii
Din fundu beșaricii,
Din gură o cuvântat:
— Nu iești, popă, cu dreptat'e
Că cununi soră cu frat'e,
Cân' străińe sânt bugat'e
Ș-aicea și-nt-alt'e sat'e.

Inf.: Ana Rus, 66 a.
Jac-SJ
Culeg.: Ion Taloș, 1966

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

32. Bodia-SJ

În cornu pt'iaţului,
Fecioru-mpăratului,
Zuărel d'e zuţă,
Iel din grai aşę-o grăit:
— Haida, soră Solomńie,
Să męrem la cununie.
— Ba io, frat'e, n-oi vińi
Până tu mńie mń-i face
Pod de-aramă păstă vamă,
Pod de-arjint păstă pământ.
Dacă alea le-o făcut,
Iel d'in grai aşę-o grăit:
— Haida, soră Solomńie,
Să męrem la cununie.
— Ba io, frat'e, n-oi vińi
Până tu mńie mń-aduce
Sfântu Soare nănaş mare,
Găinuşę, nănaşę
Şi feciorii fuşt'eii
Şi stęlilę fęt'ilę,
Sfânta Lună h'ie nună.
Dacă alea le-o făcut,
Iel din grai aşę-o grăit:
— Haida, soră Solomńie,
Să męrem la cununie.
În beşęric-o untrat,
Prins-o popa-a cununa,
Icoańile-a lăcrăma
Şi icoana Pręcestii,
În fundu beşęricii,
Ię d'in grai aşę-o grăit:
— Alelei, popă bătrân,
Cum cununi soră cu frat'e,
Cân sânt streine bugat'e
Ş-aici şi-nt-alt'e sat'e,
Nu s-or măi face bucat'e,
V-aţ încărcat d'e păcat'e.

Cine colindă? „Mai ales femeile, la fereastră. La fată de măritat şi fecior de însurat".
Inf.: Mărie Holhoş, 66 a.
Bodia-SJ
Culeg.: Ion Taloş, 1963

33. Agrij 1-SJ

În cornu pt'iaţului,
Fecioru-mpăratului,
Iel din grai aşę grăię:
— Soră, soră, Solomńie,
Haida blem la cununie.
— Ba io, frat'e, n-oi vińi,
Până tu, frat'e, mń-i face
Pod d'e-argint păstă pământ,
Pod d'e-aramă păstă vamă.
Numa cu gându-o gâńit
Ş-alea tăit'e s-o-mplińit.
Iel din grai aşę-o grăit:
— Soră, soră, Solomńie,
Haida blem la cununie.
— Ba io, frat'e, n-oi vińi,
Până tu, frat'e, mń-i face
D'in noauă saci doi colaci.
Numa cu gându-o gâńit,
Alea tăit'e le-o-mplińit.
Iel d'e mână u-o luat
Şi-n beşęric-o untrat,
Icoańile-o lăcrămat.
Da icoana Precistii
Din fundu beşęricii
Ţâpa lacrămńi ca bobu
Şi h'erbinţ ca şi focu

Și din grai așę grăi:
— Alelei, popă bătrân,
Că nu ești cu dreptat'e
Să cununĭ soră și frat'e,
Când sânt străiińe bugat'e
Și p-aici și-nt-alt'e sat'e.

Inf.: Anica Goia, 63 a.
Agrij-SJ
Culeg.: Ion Taloș, 1963
Colindă

34. Agrij 2-SJ

Jos la crâjmă su cetat'e
Bę o soră și c-on frat'e.
Frat'e-său d'in grai grăię:
— Soră, soră, Solomńie,
Hai męrem la cununie.
— Ba io, frat'e, n-oi vińi,
Până tu mńie mń-i face
Pod d'e-arjint păstă pământ,
Pod d'e-aramă păstă vamă.
Numa cu gându gând'iră,
Aste toat'e să-mplińiră.
Și iar zâce frate-său:
— Soră, soră, Solomńie,
Hai męrem la cununie.
— Ba io, frat'e, n-oi vińi,
Până tu mńie mń-aduci
Sfântu Soare nănaș mare,
Sfânta Lună nănașę
Și stęlilę fęt'ilę,
Lucęferii feciorii.
Și iar cu gându gând'iră,
Astę toat'e să-mplińiră.
Când în biseric-o intrat,
Icoańile-o lăcrămat
Și icoana Precistii
Din fundu beșericii
Vărsa lacrămi ca bobu
Și h'erbinț ca și focu.
Și așa cum lăcrăma,
Icoana din grai grăia:
— Nu ești, popă, cu dreptat'e
Să cununĭ soră cu frat'e.

„Amu nu să prę zâce". Veracitatea povestirii?
„S-ar put'e, da nu pę cred".

Inf.: Maria Goia, 18 a., „de la bunica"
Agrij-SJ
Culeg.: Ion Taloș, 1963

35. Aluniș 1-SJ

Colindă

La poartă la Tiligrad*u*,
Zăụărel de zâụă (bis),
Ieste-on fečor d'e-mpărat*u*
În șad'e arăzâmatu
Ia-cǫlę ș-o cuvântat*u*.
— Soră, soră, soră mnie,
Hai cu mine-n cununie.
— I-ǫtunča, frat'e-oi vińi,
Până ce frat'e mń-i face
Pod d'e-argint păstă pământ*u*,
Pod d'e-aramă păstă vamă.
Alę tăt'e le-o gătat*u*,
Iară-o mărs d'e ụ-o t'emat*u:*
— Soră, soră, soră mnie
— Când tu, frat'e-i sămâna

BCUJ CLUJ-NAPOCA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

O hold'iță de mălaiu
Împrejur pă lângă raiu;
O hold'iță de mătasă
Împrejur pă lângă casă.

AFC Cs 70 l h
Inf.: Maria Cormoș, 71 a.
Aluniș-SJ
Culeg.: Viorel Rogoz, 25.VII.1995

36. Aluniș 2-SJ

La poartă la Țiligrad

La poartă la Țiligrad.
Zuărel de zuă! (refren)
Șede-un fecior de-mpărat
În sabdie-arăzâmat.
El din gură-o cuvântat:
— Soră, soră, soră mie,
Hai, cu mine-n cununie!
— Ba, io, frate, n-oi vini,
Până tu, frate, nu-i face
Pod de-argint peste pământ,
Pod de-aramă peste vamă.
Alè tăte le-o gătat
Și la soru-sa o alergat:
— Soră, soră, soră mie,
Hai, cu mine-n cununie!
— Ba, io, frate, n-oi vini,
Până tu, frate, nu-i chema:
Sfântu Soare — nănaș mare,
Sfânta Lună — nănășica,
Și stelile — nunile,
Și fușteii — chemătorii,
Și luceferii — feciorii,
Găinușa — socăcița.
Alè tăte le-o chemat
Și la soru-sa o alergat:
— Soră, soră, soră mie,
Hai, cu mine-n cununie!
Și iè mândru s-o gătat.
La biserică-o alergat.
Când în biseric-o intrat,
Tri icoane o lăcrămat.
Popa o prins cununa,
Icoanele a lăcrăma,
Da icoana Precestii,
Din fundu bisericii,
Din gură a cuvântat:
— Nu ești, popă, cu dreptate,
Să cununi soră cu frate,
Când sânt streine bugăte!

Inf.: Florica Bârsan, 56 a.
Aluniș-SJ
Culeg.: A. Mocanu, 1970
Mocanu 2001, p. 89–90

Județul Maramureș

37. Preluca Veche-MM

Colindă

La poartă la Țarigrad
Șed'e-un fecior de-mpărat
Tăt în sabie răzmat.
În tătă lumea o umblat,
Soțâie nu și-o aflat
Numa' tăt pă soru-sa:

— Tu, sorucă Ahimie,
Pune-ți năframa-n chilie,
Hai cu mine-n cununie.
— Ba eu, frate, n-oi veni
Până tu nu ți-i chema
Sfântu Soare nănaș mare
Și Lunița nănășița.
El atâta o umblat
Și pă tăte le-o chemat.
Popa o prins a-i cununa,
Icoanele-a blăstăma,
Iconița Precistii
Din fundu bisericii:
— Nu ești, popă, cu dreptate,
Că cununi soră cu frate,
Sus îi Dumnezeu, te-a bate.
Refren: *Ziorel de zuță*

AFC FA 015452
Inf.: Rozalia Florian, 50 a.
Preluca Veche-MM

38. Chiuzbaia-MM

Colindă

La poarta de Țarigrad,
Ziuărel de ziuă,
Este-un fecior de-mpărat.
Cât în lume și-o umblat,
Ca soru-sa n-o aflat.
— Soră, soră Solomie,
Hai cu mine-n cununie.
— Eu, frătiuc, atunci oi mere,
Când tu mie atunci mi-i face
Pod de-argint peste pământ,
Pod de-aramă peste vamă.
Toate-acele le-o-mplinitu
Și-n cununie-o pornitu
Și-n biseric-o intrat,
Soarele s-o-ntunecat,
Luna-n sânge s-o-mbrăcat,
Că nu-i leje cu dreptate
Să se ia soră cu frate.

AFC FA 015833
Grup de colindători
Chiuzbaia-MM
Culeg.: Doina Ilieș, 1979

39. Ferneziu-MM

Colindă laică

[La pọrtă la Țirigrad]
La pọrtă la Țirigrad,
Zuărel de zâuă,
Ieșt-on fecior de-mpărat,
În salt'ire răzâmat,
Are-o soră Solomńie:
— Hai cu mińe-n cununie.
— Du-t'e, frate, umblă-n sat,
Află-ț una ca și mine.
— Tătă țara am umblat
Ca pă sora n-am aflat.
— Soră, soră Solomńie,
Hai cu mińe-n cununie.
— Da io, frate, atunci oi mere,
Când tu mńie mńi-i face
Po-d-aramă păstă vamă,
Po-d-argint păstă pământ,
Luna mare, nănașă mare,
Fușt'elile fečorii,

Stelele fet'ele.
Când acĕie le-o gătat,
În biseric-or intrat:
— Nu vezi, popă, după carte,
Că cununi soră cu frat'e,
Susu-i Dumńezo, t'e-a bat'e.

AFC FA 018339
Inf.: Veronica Lăcătuș, 53 a.
Ferneziu-MM

40. Finteușu Mare-MM

Culeg.: L. Balici, 26 dec. 1958

Colindă

/: La poartă la Țaligrad:/
/: *Ziuărel de ziuă*:/
/: Ĭeste-on fečor d'e-mpărat:/
/: În psalt'ire răzâmat:/
/: Ĭel d'in grai așa grăia:/
/: — Tu, soră, tu Solomńiie:/
/: Hai cu mińe-n cununiie:/
/: — Io atunča oi vińi:/
/: Când tu mńiie mń-i aduce:/
/: Mură cŏptă-n postu mare:/;
/: Și de Luna de nănașa.
Când în beseric-om intra,
Și icoanile-or crăpa
Dar icoana Precistii
Din fundu besericii
Strigă popii: — Măi nebune,
Ce cununi tu doi frați buni.

IBr mg 3366 k
Inf.: Măria Mihuț, 46 a.
Șurdești-MM
Culeg.: E. Cernea, 11.11.67

41. Șurdești-MM

Finteușu Mare-MM

Colindă: La poartă la Țarigrad

La poartă la Țarigrad,
*Ziorel de zâuă**
Șede-un fecior de-mpărat*î*
/: În sabie răzămat*î* :/
— Tu, sorucă Solomie,
Hai cu mine-n cununie.
— Io, frătiucă nu m-oi duce,
Până cân' nu mi-oi aduce
/: Soarele de nănaș mare :/

* Se repetă după fiecare vers.

BCUIAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Județul Bihor

42. Lăzăreni-BH

Voinicu

Colo sus la Țăriglat
Stă un voinic supărat
În suliță răzămat
Tot în lanț până-n genunchi
Și-n curele
Până-n șele,
Vre c-o fată să se-nsoare,
Care-n lume soață n-are:
— Hai, tu fată, după mine
C-am trii cai,
Ca și trii crai;
Unu-i roșu ca focu,
Unu-i negru ca corbu,
Unu-i sur ca porumbu.
— Atunci, frate, i-oi vini
Când tu mie mi-i aduce
Pod d-aramă
Peste vamă,
Pod d-argint
Peste pământ;
Sfântu Soare,
Nănaș mare,
Sfânta Lună
Nașă bună,
Luceferii feciorii!
S-o luat pe luncă-n sus
Și pe toate i le-o-adus!

Inf.: Țenț Florian a Licului, 86 a.
Lăzăreni-BH, 1 iunie 1935
Bradu 1971, p. 97–98

Județul Alba

43. Silivaș-AB

Sus la Țăriglat

Colo sus la Țăriglat
Este-un fecior de 'mpărat
Tot în lance răzămat,
Cere-o fată de craiu mare:
— Hai tu, soră, după mine,
C'am tri cai ca și tri crai;
Unu-i roșu ca focu,
Unu-i negru ca corbu,
Unu-i *sur* ca porumbul (2),
— Atunci, frate, ți-oiu vinì,
Când tu mie-mi vei aduce
Sfântu Soare nănaș mare,
Și Lunuța nănășuță,
Luceferii ficiorii
Și stelele fetele!
S-o luat pe luncă-n sus
Și pe toate le-au adus.
Și s-o dus în cununie.

(1) Țarigrad = Constantinopol.
(2) Pistriț ca porumbelul.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI
LITERE

Popa prinse-a cununà,
Icoanele-a suspinà;
Și icoana Precestii
Din fundul bisericii:
— Lasă, las', popă sârbesc,
Că și Dumnezeu te-a bate,
Să cununi *un sor* (3) cu-n frate!

Silivaș-AB
I. Boldea, st.
Viciu 1914, p. 143–144

44. Răcătău-AB

Colindă

La poartă la Țiligrad,
Zâuărel de zuă (după fiecare vers),
Șed'e-un ficior d'e-mpărat*u*,
În sabie răzâmat*u*
Iel d'in grai aș-o grăit*u*
— Soră, soră Salomie,
Hai cu miñe-n cununie.
— Ba io, frat'e, n-oi viñi
Până tu mñie mñ-i face
Pod d'e-aramă păstă vamă,
Să treacă cel făr' de mamă;
Pod d'e-argint păstă pământ*u*,
Să treacă cel năcăjit*u;*
Pod d'e pt'atră păstă apă,
Să treacă cel făr' de tată.
Iel d'e mâna-atunci o prinsă,
La beserică o dusă,
În fundu besericii,
La icǫna Precistii.
Popa prins-a cununa,
Icǫnile-a lăcrăma:
— Nu iești, popă, cu dreptate,
Că cununi soră cu frate,
Când străiñe sânt bugat'e.
Ie atuncea să luă
Și-n Dunăre s-aruncă,
Iel să țâpă, s-o apuce,
P-amândoi Dunărea-i duce.

AFC mg. 2404 II o
Inf.: Ileancă Buș, 56 a., Florica Briciu
Răcătău-AB
Culeg.: L. Iștoc, 25.3.1982

45. Blaj jur-AB

Sus în poartă-în Țărigrad
Este-un fecior de împărat,
Domnului, Domnului Domn!
Îi negru de supărat.
Nu-i negru de supărat,
Că i-e gândul de-nsurat.
— Soră, soră, Salomie,
Hai cu min'n cununie.
— Eu frate atunci-oi veni
Când tu mie, că mi-i face
Pod de argint peste pământ.
Ori atunci și nici atunci.
— Soră, soră Salomie,
Hai cu min'n cununie.

(3) sor = soră.

— Eu atunci frate-oi veni,
Când tu, frate, că mi-i face,
Pod de aramă peste vamă,
Ori atunci și nici atunci.
— Soră, soră Salomie,
Hai cu min'n cununie.
— Eu frate atunci-oi veni
Când tu frate mi-i aduce
Sfântul Soare nănaș mare,
Doi luceferi nănășei
Cu stelele lângă ei.
El de mână a luat,
Și în biserică a întrat,
Maica sfântă-a lăcrimat,
— Nu ți-e popă cu păcat,
Că cununi tu pe doi frați?

Hodosiu 1915, p. 143–144

46. Iclod-AB

Colindă

Florile-on dalbe
Colo, colo mai în jos
Sunt doi frați, de la doi tați.
Unu roșu ca măru
Și-unu negru ca corbu
Al roșu din grai grăia:
— Sora mea, soră fi mie
Ia-ți-o ie și-o rochie,
Să plecăm la cununie.
— Ba io, frate, n-oi vini
Până nu mi-i face
Pod d'-aramă
Peste vamă,
Pod d'-argint
Peste pământ.
La cunie* am plecat,
Biserica o tremurat,
Icoanele-o tremurat
Nici una d'-așa tare
Ca icoana Precesti
Din fundul bisericii.
— Nu vezi tu popă din carte,
Că cununi soră cu frate?
Pe doi frați ai cununat,
Sângele le-ai mestecat.

IBr fgr 7996 c.
Inf.: Cornelia Ciurar
Iclod-AB
Culeg: A. Stoia, 16.8.31 (?)

* Cununie.

Județul Mureș

47. Zau de Câmpie-MS

La poartă la Țarigrad
(Baladă-colind)

La poartă la Țarigrad
Șade-un fecior de-mpărat,
C-un păr galben retezat
Și negru de supărat,
C-o rămas neînsurat.
Cu soră-sa împreună
El din grai așa îngână:
— Soră, soră Solomie,
Hai cu mine-n cununie.
— Ba eu, frate, nu m-oi duce
Până mie nu mi-i face,
Pod de-argint peste pământ,
Pod de-aramă peste vamă,
Pod de fier până la cer.
Nici vorba nu a gătat,
El afară o alergat
Toate, toate, le-o gătat
Și din gură-o cuvântat:
— Soră, soră, Solomie,
Hai cu mine-n cununie.
— Ba eu, frate, atunci m-oi duce
Când tu mie mi-i aduce
Sfântu Soare, nănaș mare,
Sfânta Lună ca și nună
Și luceferii cei mari
Să-i aduci de colăcari.
Nici vorba nu a sfârșit
Și el toate le-o-mplinit.
Atunci de mână o a luat
Și-n biseric-o intrat.
Icoanele o lăcrimat
Și din grai a cuvântat:
— Uită-te, măi popă,-n carte
Că cununi soră cu frate.
Iar icoana Precistii
Din fundul bisericii
Nici nu plânge cum se plânge
Făr' varsă lacrimi de sânge.
Soarele s-o-ntunecat,
Luna-n sânge s-o-mbrăcat.
Stelele pe jumătate
S-o făcut întunecate
Și-astea când s-o împlinit
Ei afară o ieșit.
.....
Peste Dunăre trecea,
Sora la frate zicea:
— Lasă-mă, frate, de mână
Să-mi ridic sugna din tină.
El de mână o a lăsat
Ea-n Dunăre s-o aruncat
Și din gură-o cuvântat:
— Decât la frate nevastă
Mai bine-n apă-necată.
Cu dragă rochița mea
Peștișorii s-or juca.
Cu cununa de pe cap
S-or juca peștii cu drag.

Inf.: Augustin Stuparu, 49 a.
Zau de Câmpie-MS
Pop 1978, p. 208–209.

Județul Hunedoara

48. Zam Sâncrai-HD

La poartă la Țarigrad
Florile dalbe
Este-on ficior de-mpărat
El o soră mai avea
Și la soră-sa venea
Și din gură așa-i grăia:
— Soră, soră, soră mie
Hai cu min' la cununie.
— Ba io frate n-oi vini
Până ce m-i face mie
Pod de-aramă peste vamă
Pod de-arjint peste pământ.
El și-acestea le-mplini
Și la soro-sa veni
Și de mână ua luă.
La biserică plecă.
Când intră-n biserică
Biserica tremura
Icoanile lăcrămau
Iar icoana Precistei
Din fundul bisericii
Ea din grai așa-i grăi:
— Cine-a mai văzut vreodată
Să margă la cununie.
Vai popă, nu-ți șade bine
Să cununi soră cu frate
Când străine sânt bogate.

AFC mg. 2308 II h
Zam Sâncrai-HD
Inf.: Cobârzan Ioan, 49 a
Culeg.: Gh. Petrescu, 1974
Colind

49. Călanu Mic-HD

Sora Salomie

La poartă la Țarigrad
Este-un ficior de 'mpărat,
Tot în lanț până-n genunchi
Și'n curele până'n șele,
Cu tri cai de la tri crai:
Unu-i roșu ca focu,
Unu-i negru ca corbu,
Unu-i sur ca porumbu.
El pe soru-sa 'ntâlnià,
Către dânsa-așà grăià:
— Soră, soră Salomie,
Pune cartea 'n vanghelie,
Țipă-ți cârja pe chilie,
Hai cu min' la cununie!
— Ba io, frate, nu m'oiu duce,
Până tu, frate, mi-îi face
Pod de-aramă peste vamă,
Pod de argint peste pământ!
Nici din loc nu se clătià,
Pân' acèle le făceà
Și din gură-așà grăià:
— Soro, soro Salomie,
Pune cartea'n vanghelie,
Hai cu min' la cununie!
— Ba io, frate, nu m'oiu duce,
Până când nu mi-ii aduce:
Sfântul Soare nănaș mare,
Sfânta Lună mare nună,
Stelele fetele,
Luceferii feciorii

Și *fușteii* (1) starostele.
Nici din loc nu se clătià,
Păn' acele le făceà.
Și de mână se luară
Și'n biserică întrară,
Toți sfinții se aplecară,
Icoanele lăcrămară;
Dar icoana Precestii
Din fundul bisericii
Tot plângeà și lăcrămà
Și din gură cuvântà:
— Alelei, popo Ignate,
Popo, nu-i cu direptate,
Să cununi soră cu frate.
Și la Dumnezeu e vamă,
Unde dai sufletu'n samă!

N. Georgescu, st[udent]
Călanu Mic-HD
Viciu 1914, p. 144.

50. Basarabasa-HD

Răsai soare peste mare
Da, lerî, Doamne,
Răsai, soare, peste mare
Pe fereastră-n astă casă
Da, lerî, Doamne,
De vezi soare ce-i vedeare?
Tot o soră și un frate
Dragoste făr' de pacate.
Iar frate din grai grăiare:
— Ieși, soră, din chilie
Să mergem la cununie
Până-i popa-n laturghie,
Să ne fie mărturie,
Sfântu Soare, nănaș mare
Sfânta Lună ne cunună;
Iar sora din grai grăiare:
— Ba, eu, frate, n-oi ieșire
Până tu frate ți-i merge
La târguț de târgovele
Și frate ți-i cumpărare
O majie de tămâie
Și-o mătură de auru;
Cu mătura-i măturare
Pământu de gozurele
Și ceru' de negurele...
.....
(text uitat)

Vața de Jos-Basarabasa-HD
Inf.: Bulz Dumitru 66 a., 1984
Bocșa 1999, p. 464–465, nr. 1072

(1) Fușteii, o constelațiune.

Județul Caraș-Severin

51. Brebu 1-CS

Fratele și sora

În oraș la Țeligrad,
Este-un fecior de-mpărat,
Cu păr galbin retezat,
Cu cizme crețe-ncălțat.
De când Soarele răsare,
Umbla, măre, să se-nsoare
Nouă ai
Pe nouă cai,
Care pasc noaptea în raiu;
Umbla cerul și pământul,
Ca săgeata și ca gândul,
Toți caii și-i obosià,
Dar potrivă nu-și găsià,
Ca sora Solomia.
— „Soro, soro Solomie,
Țipă cartea pe chilie,
Hai cu mine-n cununie,
Că-n lume cât am umblat,
Ca tine nu am aflat!"
— Alelei! Frate luminate,
Mă tem c-om aveà păcate,
Că nu am mai auzit,
Frați să se fi logodit;
Nu se află adevărat,
Frați să se fi cununat.
Atunci el ce mi-și făceà?
Caii iar încălecà,
Și în lume iar plecà.
Umblà cerul și pământul,
Ca săgeata și ca gândul,
Pân' toți caii-și obosià,
Dar potrivă nu-și găsià,
Ca sora Solomia.
— „Soro, soro Solomie,
Țipă cartea pe chilie,
Hai cu mine'n cununie,
Că lume cât am umblat,
Ca tine nu am aflat!"
— „Ba eu, frate, n-oi veni,
Pân' tu mie nu mi-i face
Pod de-aramă
Peste vamă;
Pod de-argint
Peste pământ.
Nici atuncia n'oi veni,
Până mie mi-i aduce
Sfânta Lună nănașe,
Sfântul Soare nănaș mare,
Luceferii
Diverii
Și stelele
Druscele."
Astea toate le plineà,
Apoi mândri el și ea,
La biserică pleca.

*

Când în biserică-or întrat,
Soarele s-o-ntunecat,
Candelele se stingeà,
Clopotele se dogeà,
Sfinții fața-și ascundeà,
Preoții-n genunchi cădeà.
Și icoana Precestei
Din fundul bisericei,
O prins, măre, a lăcrimà,
Și din gură a cuvânta:
— „Nu vi-s, voi popi, cu dreptate,
Cununați soră cu frate,
Când sunt străine bogate!"
Iar acas' când au plecat,

Un nor de ploaie o picat,
Și-așa tare o plouat,
De pe ei i-o îngropat!
Așà ajută Dumnezeu,
La cari calcă cuvântul său,
Așa-ajută Precesta,
La cari calcă porunca.

probabil din Brebu-CS, de la Todor Lăutașu
Cătană 1916, p. 74–77

52. Brebu 2 (?)-CS

Fratele și sora

În oraș la Țărigrad
Este-un fecior de-mpărat,
Cu păr galbin retezat.
De când Soarele răsare,
Umblà, măre, să se-nsoare
Nouă ani
Pe nouă cai,
Care pasc noaptea în raiu;
Umblà cerul și pământul,
Ca săgeata și ca gândul,
Toți caii și-i obosia,
Dar potrivă nu-și găsia
Ca sora Solomia.
— Soro, soro Solomie,
Țipă cartea pe chilie,
Hai cu mine-n cununie,
Că-n lume cât am umblat,
Ca tine nu am aflat.
— Alei! frate luminate,
Mă tem c-om avea păcate,
Că nu am mai auzit,
Frați să se fi logodit;
Nu se află-adevărat,
Frați să se fi cununat.
Atunci el ce mi-și făcea?
Caii iar încăleca
Și în lume iar pleca.
Umbla cerul și pământul,
Ca săgeata și ca gândul,
Pân' toți caii-și obosea,
Dar potrivă nu-și găsea
Ca sora Solomia.
— Soro, soro Solomie,
Țipă cartea pe chilie,
Hai cu mine-n cununie,
Că lume cât am umblat,
Ca tine nu am aflat!
— Ba eu, frate, n-oi veni,
Pân' tu mie nu mi-i face
Pod de-aramă
Peste vamă;
Pod de-argint
Peste pământ.
Nici atuncia n-oi veni,
Până mie mi-i aduce
Sfânta Lună de nănașe,
Sfântul Soare nănaș mare,
Luceferii
Diverii
Și stelele
Druscele.
Astea toate le plinea,
Apoi mândri el și ea,
La biserică pleca.
În biserică când au întrat,
Soarele s-a-ntunecat,
Candelele se stingea
Clopotele se dogea,
Și icoana Precestei
Din fundul bisericei,
O prins, măre, a lăcrima,
Și din gură a cuvânta:
— Nu vi-s, voi popi, cu dreptate,
Cununați soră cu frate,

Când sunt străine bogate!
Acasă când au plecat,
Un nor de ploaie-a picat,
De pe ei i-a îngropat!
Așa ajută Dumnezeu,
Cari calcă cuvântul său,
Așa-ajută Precesta,
La cei ce calcă porunca.

Cal. Arad 1927, p. 84–86

53. Ardeal 1

Todor și soru-sa.
— Baladă din popor

Frunză verde ruptă-n doauă
Face-și Todor casă noauă,
Casă noauă de hârtie
Zugrăvită cu tămâie
Prin ferești tot flori domnești,
Prin țâțâni tot șilimini
Și prin praguri măghieraturi.
Când casele ș-a gătat,
El frumos s-a îmbrăcat,
La pețite s-a luat,
Multă lume c-a umblat,
Ca soru-sa n-a aflat
La făptură și la stat.
Deci din grai i-a cuvântat:
— Dragă soră, Salomie,
Hai cu mini la cununie,
Că lume cât am umblat,
Ca tini, soră, n-am aflat,
La făptură și la stat!
— Merge-voi, frate, cu tine,
De mi-i face până mâne:
Pod de-aramă peste vamă,
Pod de-argint peste pământ.
El afară că-mi ieșea,
Pe loc toate-mi isprăvea.
Și la soru-sa intra
Și din nou îi cuvânta:
— Dragă soră, Salomie!
Hai cu mini la cununie,
Că lume cât am umblat,
Ca tini, soră, n-am aflat
La făptură și la stat.
— Voi veni, frătiuț, atunce,
Dacă tu că mi-i aduce
Sfântul Soare nănaș mare,
Sfânta Lună, nună bună.
Și stelele, fetele,
Luceferii, feciorii.
El afară că-mi ieșea,
Pe loc toate-mi isprăvea
Și la soru-sa intra
Și din nou îi cuvânta:
— Dragă soră, Salomie,
Hai cu mini la cununie,
Că lume cât am umblat,
Ca tini, soră, n-am aflat
La făptură și la stat.
Ea frumos că se găta,
La biserică pleca.
În biserică intra,
Popa prinde-a-i cununa,
Icoanele-a lăcrăma.
Evanghelia s-a-nchis
Și luminile s-au stins.
Dar icoana Precestii,
Din fundul bisericii,
Ea din grai a cuvântat:
— Părinte, nu ți-i păcat?
Să cununi soră cu frate,
Că Dumnezeu te va bate!
Ei afară c-au ieșit,
Către casă s-au pornit
Și la fântân-au sosit.

Dar aici când ajungea,
Sora din grai cuvânta:
— Opriți voi căruțele,
Că mă strâng cismuțele
Și mă strâng inelele,
De mi se rup dejtele (degitele)
Când căruțe se oprea,
Ea-n fântână că-mi sărea
Și din gură cuvânta:
— Decât muiere la frate,
Mai bini să fiu struț la broaște
Și rugina pietrilor
Și mâncare peștilor.

Brut Nestor 1886, p. 39.

54. Ardeal 2

La poartă la Țarigrad
Este-un fecior de-mpărat
Cu păr galben retezat
Și din gură o cuvântat
— Soro, soro, Solomie,
Hai cu min' în cununie.
— Eu frate-atunci oi veni
Când tu mie mi-i aduce
Un cal negru ca corbu,
Unul roșu ca focu
Și altul sur ca porumbu.
Nice vorba n-o gătat
Ș-astea toate le-o aflat.
— Soro, soro, Solomie,
Hai cu min' în cununie.
— Eu frate atunci oiu veni
Când tu mie mi-i face
Pod de aramă peste vamă,
Pod de argint peste pământ.
Nice vorba n-o sfârși
Ș-astea toate le-a gătit.
— Soro, soro, Solomie,
Hai cu min' în cununie.
— Eu frate atunci oi veni
Când tu mie mi-i aduce
Haine albe de mătasă
Să fiu cu ele mireasă.
Nice vorba nu sfârși
Ș-astea toate le găsi.
— Soro, soro, Solomie,
Hai cu min' în cununie.
— Io frate atunci oiu veni
Când tu mie mi-i aduce
Sfântul Soare de naș mare,
Sfânta Lună, nașă bună,
Stelele-mi sunt fetele,
Lucerefii chemătorii.
Nice vorba nu sfârși
Ș-astea toate le găsi.
— Soro, soro, Solomie,
hai cu min' în cununie.
Ei de mână s-or luat
Și-n biseric-or intrat
Ș-or pus cunună pe cap.
Popa o prins a-i cununa,
Icoanele-a lăcrăma;
Icoana Maicii Precestii
Din fundu bisericii
A început a se mișca
Și din gură a cuvânta:
— Mă popă, tu nu ești popă,
Nu ești popă în dreptate,
Tu cununi soră cu frate!
Ei de mână s-or luat
Din biserică or plecat
Și odată s-or privit
Și apoi s-or despărțit.

(nelocalizat)
Bot 1994–1996, p. 393

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

A.IV. FRATELE ÎȘI CHEAMĂ SORA LA CUNUNIE

Județul Sălaj

1. Agrij 1-SJ

Cântec

— Haida soră Solomie
Să mergem la cununie.
— Ba io bate [sic] n-oi veni
Până tu mie m-i face
Doi colaci din doi saci
Și-o prescură de-o măsură,
Pod de-aramă peste vamă,
Pod de-argint peste pământ,
Sfântul Soare nănaș mare
Găinușa nănașe
Și stelele fetele
Și fușteі feciori.
Dacă ale le-a făcut
La soro-sa o venit
— Haida soră Solomie
Să mergem la cununie.
Soră-sa s-o gătat
De la inimă o oftat
La biserică-o alergat
O-nceput și-o cununat
Și icoana-o lăcrămat
— Ale, le popă bătrân,
Nici aceie nu-i dreptate
Să cununi soră cu frate
Când sânt străine bogate
Și aici și-n alte sate.
Și popa i-o întrebat
— Ce ți-e, mire, mireasa?
— Asta-i fică la maica.
— Du-te dragă către casă
Și plătești o slujbă frumoasă.
Nu m-o lăsat Dzeu
Să ieu eu păcatul tău.

AFC 1286, p. 55–56
Agrij-SJ
Inf.: Rezmiveș Valerica
Culeg.: Țăndan Pamfil

BCUIAȘI BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY LIBRARY

2. Agrij 2-SJ

— Soră, soră, Soromńie,
Hai cu mine-n cunnie.
— Ba io, frat'e, n-oi vini,
Până tu, frate, mń-i face
Doi colaci d'in patru saci
Ș-o prescură d'e-o măsură
.....
— Părint'e, popă Inat'e,
Cum nu t'e t'e-mi d'e păcat'e?
.....

Agrij-SJ
Inf.: Lucă Negrean, 61 a.
Culeg.: Ion Taloș, 1963

3. Meseșenii de Sus-SJ

(fragment)

— Haida soră Solomnie
Să męrem la cununie.
— Ba io, frat'e, n-oi viń
Dumnezo ńe-a pedepsî.
.....
Să cunuńi soră cu frat'e
Când străine sânt bugat'e.

AFCFA 010559
Meseșenii de Sus, Sălaj
Inf.: Veronica Alb, 68 a.
Culeg.: I. Taloș, 1973

4. Pria-SJ

Haida soră Solomńină.
— Ba io frat'e, n-oi viń
Până tu mń-i număra
Iarba d'i pă nǫǫă lunci,
Păru d'i pă patru junci;
Nici atuncę n-oi viń
Până tu mńie mń-i face
Pod d'e-aramă păstă vamă
Pod d'e-arjint păstă pământ;
Nici atuncę n-oi viń
Până tu mń-i d'at'ema
Sfântu Soare nănaș mare,
Găinușę, nănașę,
Și stęlilę fęt'ilę
Și fușt'eii fecioreii;
Nici atuncę n-oi viń
Până tu mńii mń-i tema
Vai stęlilę fętilę
Și fușt'eii fecioreii.
El pă toat'e le-o t'emat-*u*
Și la cunun'ie-o-alergat-*u*
Apucă popa-a cununa,
Icoańile-a lăcrăma;
Strâgă Maica Pręcestii
D'in fundu beșericii:
— Alelei popă bătrân
Cum cunuńi soră cu frat'e,
Cân sân străine bugat'e
S-aicę și-nt-alt'e sat'e?

AFC mg. 2270 II u
Pria-SJ
Inf.: Fărcaș Mărie, 61 a
Culeg.: I. Cuceu, I. Taloș, 1975
Colind

5. Buciumi-SJ

— Soră, soră, Solomńie,
Haida blem la cununńie
Zuărel de zuță
— Ba io, frat'e, n-oi vińi,
Până tu, frat'e, mń-i face
Pod d'e-aramă păstă vamă,
Pod d'e-argint păstă pământ.
Dacă alea pliń-le-oi,
Jos la țară duce-m-oi.

Buciumi-SJ
Inf.: Găhie Guşet, 65 ani
Culeg.: Ion Taloş 1962

Județul Bihor

6. Ciutelec-BH

Soră, soră, Solomie

Soră, soră, Solomie
Hai soră la veselie
Ziurel de zi
— Ba eu frate nu m-oi duce
Până ce tu nu îi face
Pod de-aramă peste vamă,
Să treacă cel fără mamă.
Astea toate le-am făcut
Și din gură așa grăitu:
— Soră, soră, Solomie
Hai soră la veselie,
— Ba eu frate nu m-oi duce
Până ce tu nu îi face,
Pod de-argint peste pământ
Să treacă cel năcăjit.
— Astea toate le-am făcutu!
Și din gură așa grăitu:
— Soră, soră, Solomie
Hai soră la cununie.
— Ba eu frate nu m-oi duce
Până ce tu nu-i chema
Nănaș mare sfântul Soare
Nănășină sfânta Lună
Astea toate le-am făcutu!
La biseric-au pornitu.

AFC 1763, nr. 366
Ciutelec-BH
Inf.: Pop Elisabeta
Culeg.: M. Brukental, 1969–70

7. Bihor
(fără indicarea localității)

— Soră, soră Solomie
Pune picioru-n chilie
Și haida la cununie
— Ba, eu frate, zeu n-oi mere,
Până ce tu, frate-i face
Pod d-aramă peste vamă,
Pod d-argint peste pământ.
Frate-său podu-l făcea,

La cununie mergea.
Când în biserică-ntra,
Icoanele lăcrăma
Și din gură cuvânta:
— Ce rându-i d-aista rând,
De se ia soră cu frate
Când sunt străine bogate.

Gherlan 1900, nr. 154, p. 4.

Județul Hunedoara

8. Ilia-Sârbi-HD

— Hai, tu, soră, tu, Mărie
Hai cu mine la cununie.
— Ba ieu frate n-oi venire
Până tu frate ți-i face
Morișcuță de aramă
Să macine fără vamă.
— Hai tu, soră, tu Mărie
Hai cu mine la cununie.
— Ba ieu frate n-oi venire
Până tu, frate, ți-i face
Pod de-aramă peste vamă
Și de-arjint peste pământ.
— Hai tu soră, tu Mărie,
Hai cu mine la cununie.
— Ba ieu frate n-oi venire
Până tu nu mi-i aduce,
Sfântul Soare nănaș mare,
Și Luniță, nănășița.
El pe astea le făcere
.....
(text uitat)

Inf.: Sav Rusalin, 48 a., 1983
Ilia-Sârbi-HD
Bocșa 1999, 465, nr. 1075

Județul Mureș

9. Orșova-MS

— Soră, soră Ștefănie
Țâpă cârpa pe chilie
Hai cu min'e-n cunun'ie.
— Io atunci frate-oi viñi
Ba tu cân mnie mni-i face
Pod de aramă păstă vamă
Pod de-argint pistă pământ.
Țel și-ahelea le-o făcut
Și la soră-sa s-o dus:
— Soră, soră Ștefănie
Hai cu mine-n cununie.
Cum în beseric-o întrat
Icǫnile-o lăcrămat
Dar icǫna Precestii
Din fundu bisericii
Iei nu plânjea cum să plânje
Că vărsa lacrimi de sânge.
Și din gur-a cuvântat:

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

— Alelei, popă Ioane
Că zo hasta nu-i dreptate
Să cununi soră cu frate
Că strici țara jumătate.
Sus îi Dumnezo, te-a bate.

AFC FA 06774
Inf.: Mititean Maria
Orșova-MS
Culeg.: Medan, Dubău, 26.02.1967

10. Hodac-MS

Soră, soră Anghilino,
Rf. Ileano, Ileano,
Ieși afară din chilie
Să mergem la cununie.
— Ba io-afară n-oi ieși
Până tu mie m-i face
Pod de ceară pistă țară
Pod d-argin pistă pământ,
Pod d-aramă păstă vamă.
El afară c-o ieșit
Și toate le-o isprăvit
Și din grai așe-o grăit:
— Soră, soră, Anghilină,
Ieși afară din chilie,
Să mergem la cununie.
Ie din grai așe-o grăit:
— Ba io afară n-oi ieși,
Până tu mie m-i aduce
Nănaș mare, sfântu Soare
Și nănașă Luna-i mare,
Luceferii, ficiorii,
Și stelile, fetile.
El înapoi o vinit
Și toate le-o isprăvit
Și din grai așe-o grăit:
— Soră, soră, Anghilină,
Ieși afară din chilie,
Că io toate le-am adus
Și nuntașii o ajuns.
El de mână o luat,
La beseric-o plecat.
Când în beseric-o intrat,
Toți îngerii-o lăcrămat,
Dar și Maica Precista
Plângea și suspina
Și din grai așe grăia:
— Pământu cum s-o răbdat
Doi frați v-ați împreunat.
Și din beseric-o ieșit
Și ie din grai așe-o grăit:
— Lasă-mă, frate, de mână,
Să-mi rădic haina din tină.
El de mână o lăsat,
Ea-n Dunăre s-o țâpat
Și din gur-o cuvântat:
— Decât l-on frate muiere,
Mai bine pe ap-oi mere
Să fiu hrană peștilui
Decât soț fratilui.

AFC mg. 1773 i
Inf.: Maria Todoran, 66 a.
Hodac-MS
Culeg.: Gh. Petrescu, 1968, în Ibănești-MS
Baladă

BCUJAS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Județul Cluj

11. Urca-CJ

Colo sus la răsărit
Florile dalbe (refr.)
Sfântu Soare amu răsare,
Însoară-să d-on craiu mare
Da mi-și ia pe soru-sa-*re*.
— Soră, soră, Salomie,
Hai cu mine-n cununie.
— Io, frate, atunci m-oiu duce
Când tu, frate, mi-i aduce
Sfântu Soare
Nănaș mare,
Sfânta Lună nănașa,
Luceferii
Feciorii
Și stelele
Fetele.
Ei de mână s-au luat,
În biserică au intrat;
Când o prins popa cununa
Icoanele lăcrăma,
Da' icoana Precestii
Din fundul bisericii
Nu plângea cum mi se plânge
Făr' vărsa lacrimi cu sânge.
Ea din graiu așa grăia:
— Alelei, popă Ignate,
Cum cununi o sor' c-on frate
Că și Dumnezeu te-a bate.
Sus la cer să o-nălțăm,
Jos la gazdă s-o-nchinăm
Lerui Doamne. (refren)

Urca-CJ
Bot 1994–1996, p. 393

Județul Bistrița-Năsăud

12. Negrilești-BN

— Soră, soră Solomn'ie
Hai cu min'e-n cununie.
— Atuncea frate m-oi duce
Când a face plopu pere
Și răk'ita gișinele
Să mâncăm, frat'e, din ele.
Tăt atunci și nici atunci
Când a face plopu nuci
Și răk'ita mere dulci.
Și apoi iară-l trimete pe frate-so să facă
Pod de aramă peste vamă
Pod de-argint păstă pământ...

AFC FA 06126
Inf.: Pop Anica
Negrilești-BN
Culeg.: V. Medan, 1964
Colindă

13. Năsăud jur 1-BN

Soră și frate
— Baladă poporală
din giurul Năsăudului —

— Soră, soră Anisie,
Pune cartea pe chilie*,
Haid' cu mine-n cununie!
— Eu cu tine-atunci m-oi duce,
Când tu mie că mi-i face
Tot fântână-n vârf de munte,
Zidită cu petri scumpe,
Că să cură apa-n curte.
Nice vorba nu sfârșia
Și de-acelea să găta.
El din gură-atunci zicea:
— Soră, soră, Anisie,
Haid' cu mine-n cununie!
— Eu cu tine-atunci m-oi duce
Când tu mie că mi-i face
Tot trei mori pe sub pământ
Să macin aur și-argint!
Nice vorba nu sfârșia
Și de-acelea să găta.
El din gură-așa zicea:
— Soră, soră Anisie,
Haid' cu mine-n cununie!
— Eu cu tine-atunci m-oi duce
Când tu mie mi-i stârpi
Tot marea pe trei locuri,
Să rămâie trei prunduri,
Să-mi crească floricele;
Să mă-nstruț, frate, cu ele!
Nice vorba nu sfârșia
Și de-acelea se găta.
El de mână o lua,
În cununie intra
Când în biserică-au intrat,
Icoanele-au suspinat;
Dar icoana Precestii
Din fundul bisericii
Ea din gură-a cuvântat:
— Nu ești, popă, cu dreptate,
Cum Dzeu nu te-a bate!?!

Ștefan 1887, p. 291–292

14. Năsăud jur 2-BN

— Oi, leliucă Anisie,
Hai cu mine-n cununie!
— Eu frate-oi mere atunci
Când tu mie îmi aduci
Mure coapte-n postu mare
Sloi de ghiață la Rusale,
Pod de argint peste pământ,
Pod de aramă peste vamă.

Mihăiescu 1893, nr. 34

* castăn.

Bucovina

15. Voloca-Bucovina

Sora și fratele

— Soră, soră Magdalină
Fă colaci de cununie
Cei mai mari de veselie.
— Frate, frate și măi frate
In fă-ți opincuți de fier
Ațișoare de oțel,
Încunjură lumea de trei ori
De trei ori pe trei locuri.
— Soră, soră Magdalină
Fă colaci de cununie
Cei mai mari de veselie.
— Frate, frate și măi frate
In fă-ți scăriță de ceară
Și te suie-n sus spre Soare,
El pe Soarele nunuț mare
Pe Lunuța nunuța-*re*.
.....
— Eu scăriță mi-am făcut
Și spre Soare m-am suit,
Am luat Soarele nun mare
Și Lunuța nunuța-*re*.
— Soră, soră Magdalină
Fă colaci de cununie
Cei mai mari de veselie.
— Eu cu tine m-oi găti
La cununie-oi porni.
Unde-a fi glodul mai mare
Eu acolo m-oi băga
Cu frate nu m-oi cununa.

Voloca-Bucovina
Niculiță-Voronca 1903, p. 593

Variantă a cărei localitate de origine nu e indicată

16. Ardeal 1

— Soro, soro, Salomie,
Țipă ținta pe câmpie
Hai cu min' la cununie.
— Frate, frățiorul mieu,
Eu atuncea voiu veni,
Când tu, frate, că mi-i face
Peste vam' un pod de-aramă
Peste rât un pod de-argint,
El afară mi-a ieșit,
Cu bâta mi-a vâjâit,
Și toate le-a împlinit,
Și-apoi în cas' a tunat,
De ea iară s-a rugat:
— Soro, soro Salomie,
Țipă ținta pe câmpie,
Hai cu min' la cununie.
— Eu atuncea voiu veni,
Când tu, frate, mi-i aduce
Sfântul Soare
Nănaș mare
Și Lunuța
Nănășuța,
Stelele,
Fetele,
Luceferii,
Feciorii.
El în casă mi-a tunat
Și de mână mi-a luat:

La biseric-au plecat,
Popa prinse a cânta,
Icoanele-a lăcrima.
Și icoana Precistii
Din fundul bisericii
Lăcrima și suspina,
De suspin nu mai putea
De lacrămi abia zăria,
Și din graiu d-așa grăia:
— Cunună, popo, cunună,
Dar ia sama ce cununi,
Nu cununa sor' cu frate,
Că și Dumnezeu te-a bate.

Volbură 1907, nr. 1, p. 15

BCUIAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

A. V. TÂNĂR BLESTEMAT DE MAICĂ-SA

Județul Cluj

1. Tiocu de Sus 1-CJ

La poartă la Țiligrad,
Zuărel de zuuă,
Șade-on ficior de-mpărat
Tăt în sabd'ie arăzmat.
Că mă-sa l-o blestemat
Să ieie pă soru-sa.
El la soru-sa s-o dus
— Soră, soră Solomńie
Hai cu mine-n cununie.
— Ba io frate n-oi vini
Până când mnie nu m-i face
Pod de-argint p-acest pământ
Pod de-aramă păstă vamă.
Și el alea le-o făcut
Și la soru-sa s-o dus:
— Soră, soră Solomńie,
Hai cu mine-n cununie.
— Ba io frate n-oi vini
Până tu mie mi-aduce
Sfântu Soare, nănaș mare
Sfânta Lună, nănașa
Luceferii, feciorii

AFC FA 09754
Tiocu de Sus-CJ
Culeg.: Petrescu Gh., 1969

2. Tiocu de Sus 2–CJ

La poartă la Țiligrad
Zuărel de zuă
Șede-on ficior de-mpărat
Tăt în sabdie arăzmat
Că mă-sa l-o blestemat
Să ieie pe soru-sa.
— Soră, soră Solomnie,
Hai cu mińe-n cununie.
— Ba io, frate, n-oi vini
Până când mńie nu m-i face
Pod de-argint pe-acest pământ
Pod de-aramă păstă vamă.
Și el alea le-o făcut
Și la soru-sa s-o dus.
— Soră, soră Solomnie,
Hai cu mine-n cununie.
— Ba io, frate, n-oi vini
Până tu mie ni-aduce

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Sfântu Soare, nănaș mare
Sfânta Lună, nănașa
Luceferii, feciorii
Și stelele, fetele,
Găinușa, socăciță.
Și el tăte i le-o adus
Și la soră-sa s-o dus:
— Soră, soră Solomnie,
Hai cu mine-n cununie.
Ii de mână s-o luat
Și-n beseric-o intrat
Icoanile-o lăcrămat
Da icoana Precesti
Din fundu besericii
Nu plânge cum să plânge
Că vărsa lacrimi de sânge.
— Măi popă, popă Ignate,
Nu ești popă cu dreptate,
Că cununi soră cu frate
Când sânt străine bogate.

AFC Mg. 1903 I i
Tiocu de Sus-CJ
Inf.: Coroian Susana, 33 a.
Culeg.: Petrescu Gh., 1969
Colind

3. Tiocu de Sus 3-CJ

La poartă la Țiligrad
Ziurel de ziuă
Șade-on ficior de-mpărat
Maică-sa l-o blăstămat
Să nu să poată-nsura
Până nu și-a căpăta
Fată ca și soru-sa.
Toată lumea o umblat
Ca soru-sa n-o aflat
Și la soru-sa s-o-nturnat
Și din gur-o cuvântat:
— Soră, soră Solomnie;
Hai cu mine-n cununie.
— Io, frate, atuncia m-oi duce
Când tu frate m-i aduce
Tă tri cai de la tri crai
Unu roșu ca cucu
Unu sur ca porumbu
Unu negru ca corbu.
Și el toate le-o-mplinit
Și la soru-sa o venit
Și din gur-o cuvântat:
— Soră, soră Solomnie,
Hai cu mine-n cununie.
— Io, frate, atunci m-oi duce
Când tu frate mnie-m-i face
Pod de-aramă păstă vamă
Pod de-argint p-acest pământ.
Și el toate le-o-mplinit
Și la soru-sa o vinit
Și din gur-așa-o grăit:
— Soră, soră, Solomnie,
Hai cu mine-n cununie.
— Io, frate, atuncea m-oi duce
Când tu, frate, m-i aduce
Sfântu Soare, nănaș mare
Sfânta Lună nănașa
Și fușteii temătorii,
Stelele, fetele.
Și el toate le-o-mplinit
Și la soru-sa o vinit
Și de mână o luat
În beseric-o intrat
Icoanele-o lăcrămat
Dar icoana Precistii
Din fundu besericii
Ea nu plânge cum să plângă

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Că vărsa lacrămi de sânge
Șî din gură așa-o grăit:
— Ilie, popă Condrate,
Nu ești popă cu dreptate
Că cununi soră cu frate.

AFC Mg. 1903 II cc
Tiocu de Sus-CJ
Inf.: Ungureanu Emilia, 45 a.
Culeg.: Gh. Petrescu, 1969
Colind

Județul Mureș

4. Ibănești-MS

La poartă la Țiligrad
Șade-un voinic supărat
Blăstămat de maică-sa
Să nu să poată-nsura
Pân-a lua pe soru-sa.
El din grai așa-au grăit:
— Soră, soră Solomie,
Hai cu mine-n cununie!
— Ba eu, frate, n-oi vini
Până tu mie mi-i face
Pod de-argint pistă pământ,
Pod de-aramă pân la vamă!
El și ahăle le-au făcut
Șî din grai așa-au grăit:
— Soră, soră Solomie,
Hai cu mine în cununie!
— Ba eu frate n-oi vini
Pân tu mie mi-i aduce
Sfântu Soare nănaș mare
Da zo Luna nănașa!
El și ahelea le-o adus
Și-n cununie s-au dus.
Prins-au icoanile-a plânge
Și luminile-a să stânge.
Iar icoana Precesta
Din grai așa au grăit:
— Popă, popă, dragul meu,
Nu te temi de Dumnezeu
Că cununi soră cu frate
Și spurci lumea jumătate.

AFC 1480, p. 9
Ibănești-MS
Inf.: Dumitru Pop, 73 a.
Culeg.: Ion Mușlea

BCUIAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

A. VI. CRAIUL DIN GRĂDINA DOMNEASCĂ

Județul Brașov sau județul Sibiu

1. „Pe Olt"

Cântecul Salomiei

Sus la Țara românească
Este-o grădină domnească
Și nu-i cin' s-o stăpânească;
Numai singur un crai mare
I-o ven't carte de 'nsurare,
Și n-avea pe cin' să ia
Făr' pe dulce soru-sa;
El din grai așa-i grăia:
—Soro, soro, Salomie,
Pune floarea pe chilie
Hai cu min' la cununie,
Că eu pe unde-am umblat
Ca tine nu mi-am aflat,
La-ncinsu crătințelor,
La pusu bortițelor.
— Io-atunci, frate, că m-oi duce
Când tu mie mi-i aduce,
Dintr-un strugurel de vie
Nouă buți de vin de-o mie.

*

El afară mi-a eșit
Și cu gândul mi-a gândit.
Și toate le-a isprăvit,
Și din grai că i-a grăit:
— Soro, soro, Salomie,
Hai cu min' la cununie
Până-i frunza verde-n vie.
Dacă frunza s-o usca,
Popa nu ne-o cununa.
— Io-atunci, frate, că m-oi duce
Dacă tu mie mi-i face
Pod de-aramă
Peste vamă,
Pod de-argint
Peste pământ.

*

El afară c-a eșit,
Și cu gândul mi-a gândit,
Și toate le-a isprăvit.

*

Când în casă mi-a întrat,
Cu glas mare c-a strigat:
— Soro, soro, Salomie,
Hai cu min' la cununie,
Că câte mi-ai poruncit
Io toate le-am isprăvit,
Ea tare s-a spăimântat,

BCUJ - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cu glas mare c-a strigat:
— Io-atunci, frate, tot m-oi duce
Când tu mie mi-i aduce,
Găinușa hameșa,
Că să-mi fie nănașa,
Și stelele,
Fetele,
Luceferii,
Feciorii.

*

El afară mi-a eșit
Și cu gândul mi-a gândit,
Și toate le-a isprăvit.

*

Când în casă c'a întrat
Cu glas mare c-a strigat:
— Soro, soro, Salomie,
Hai cu min' la cununie,
Și-mi încinge brâu de in
Că nănașii tăi îți vin,
Și-mi încinge brâu șerpesc
Că nănașii-ți nimeresc.

*

Ea se-ncepe a se găta
La biseric' a pleca;
În biseric' au întrat,
Icoanele-au lăcrămat,
Iar icoana Precistii,
Din fundu bisericii,
Da nu-mi plânge cum se plânge,
Făr' varsă lacrimi de sânge:
— Nu ți-ar fi, popo, păcate,
Să cununi o sor' cu frate.
— Nu ți-ar fi, frate, rușine
Să te culci în pat cu mine?
Decât talpa iadului
Și greul păcatului,
Mai bin' hrana paștilor
Și rugină pietrilor.
Nici vorba nu isprăvia,
Din biserică-mi fugia,
Drept la mare se ducea
Și în mare s-arunca.

Culeg.: de Gh. T.
Luceafărul 6, 1907, nr. 4-5, p. 70 = Tulbure 1908, p. 48-51

Județul Sibiu

2. Orlat-SB

Sus la țara rumânească
Este o grădină domnească
Și nu-i domn s-o stăpânească.
O fost un domn, un crai
Și i-o vint carte să să însoare
Și n-o-vu pe cini lua
Și lua pe soru-sa
El din grai așa-i grăi:
— Soro, soro, Solomie,
Hai cu mini la cununie,
Până-i frunza verde-n vie.
Că dacă să va usca,
Popa nu ne-a cununa.
Ea din grai așa-i grăia:
— Eu atuncea-mi voi veni,
Când tu mie, când m-i face
Pod de aramă, preste vamă,
Pod de argint, preste pământ.

El cu gându ș-o gândit
Și de loc li-o isprăvit.
Și din grai așa-și grăia:
— Soro, soro, Solomie,
Hai cu min la cununie,
Până-i frunza verde-n vie.
Că dacă să va usca,
Popa nu ne-a cununa.
Ea din grai așa-și grăia:
— Eu atuncea mi-oi veni,
Când tu mie îmi vei face
Dintr-un strugurel de vie
Nouă buți de vin de-o mie.
El cu gându ș-o gândit
Și de loc l-o isprăvit
Și din grai așa-și grăia:
— Soro, soro, Solomie,
Țâpă cârja de chilie
Și haida la cununie,
Că să uscă frunza în vie.
Ea din grai așa-și grăia:
— Eu atuncea mi-oi veni
Când tu mie m-i aduce
Nănaș mare Sfântul Soare.
Nănașe, găinușa
Găinușa hameșa
Și fetele, stelele,
Ficiorii, luceferii.
Duminecă dimineața
El din grai așa-și grăi:
— Soro, soro, Solomie,
Încinge brâul de fuior,
Că iacă vine un ficior,
Încinge-te cu brâu de in,
Că nănașii tăi îți vin:
Nănaș mare, Sfântul Soare,
Nănașa, găinușa,
Găinușa hameșa
Și fetele, stelele,
Ficiorii, luceferii.
Ea frumos că să găta
Și vorba i-o asculta,
La beserică pleca.
Când în beserică întra
Și icoanele plângea;
Și icoana Precestii,
Din fundul bisericii,
Da nu plângea cum se plânge,
Că vărsa lacrămi de sânge.
Și din grai că așa-i grăia:
— Nu ț-a fi, popo, păcate
Să cununi un sor ș-un frate,
Că și D-zeu te bate;
Nu ț-a fi, frate, păcat
Să te culci c-o sor în pat,
Că și sfinții toți te bat.

Orlat-SB, 1886
Romulus Simu și Nicolae Grancea
Răspunsurile la chestionarul Hasdeu, vol. XVII, fila 216–217

3. [Orlățanu]

Jos la țara românească
Este-o grădină domnească
Și nu-i domn s-o stăpânească,
Fără numai un crai mare,
Și n-are pe cini lua-*re*
Făr' numai pe soru-sa.
El din grai așa grăia:
— Soro, soro, Salomie,
Hai cu mini la cununie!
Ea din grai așa grăia:
— Nu ți-e frică ție frate

Că sfântul din ceriu te-o bate
Iar cătră preot grăia:
— Nu-i avea, popă, păcate
Să cununi sor și-un frate?
Că icoana Precestii
Din fundul bisericii,
Nu să plângă cum să plânge,
Făr varsă lacrămi cu sânge.

Orlățanu 1907, p. 337

4. [Hodârnău]

Sus la Țara Românească
Este-o grădină domnească
Dar nu e cin' s-o păzească;
Făr' o sor ș-un frățior.
Și-a venit carte de la împărat
Să meargă la însurat.
Însă n-avea pe cine lua
Numai pe soru-sa.
Câte țări că a umblat,
Ca soru-sa n-a aflat.
El în casă mi-a intrat
Și din gură a cuvântat:
— Soră, soră, Salumie
Aruncă năframa pe chilie
Hai cu min' la cununiă.
Dar sora din grai grăia:
— Atunci frate voi veni,
Când tu frate vei aduce
Dintr-un strugurel de vie
Nouă buți de vin și o mie.
Frate-său a isprăvit
Și din grai a și grăit:
— Soră, soră, Salumie,
Aruncă năframa pe chilie
Hai cu min' la cununie.
— Atunci frate voi veni
Când tu mie m-i aduce:
Sfântul Soare, nănaș mare,
Sfânta Lună, nună bună,
Găinușa drăguța
Să fiă terferița,
Luceferii feciorii
Și stelele fetele.
El afară a ieșit
În trei laturi a pocnit,
Și toate le-a isprăvit.
Și în casă a intrat
Și din grai a cuvântat:
—Soră, soră, Salumie
Încinge-te cu brâu șerpesc
Că nănașii noștri sosesc,
La biserică a plecat,
Icoanele a lăcrămat,
Dar icoana Precestei,
Din fundul bisericei,
Nu plângea precum se plânge,
Făr' vărsa lacrămi cu sânge.

Hodârnău 1888, p. 364

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

5. *Râu Sadului-SB*

Fratele și sora

Foiță albanezească,
Sus la Țara Românească,
Este-o grădină domnească
Și nu-i cini s-o stăpânească,
Numai singur un crai mare
I-o vint carte de-nsurare
Și n-avea pe cini să ia
Făr' pe dulce soră-sa.
El din grai așa-i grăia:
— Soro, soro, Salomie,
Pune-ți floare pe chilie,
Hai cu mini la cununie.
Iar fata din grai grăia,
A-i răspunde se pricepea:
— Eu atunci, frate, m-oi duce
Când tu mie mi-i aduce
Dintr-un strugurel de vie
Nouă buți de vin de-o mie.
Nici vorba nu o sfârșit
Și vinul l-o isprăvit.
Feciorul din grai grăia:
— Soră, sorioara mea,
Pune-ți floarea pe chilie,
Hai cu mini la cununie.
Până-i frunza verde-n vie
Dacă frunza s-o usca,
Popa nu ne-o cununa
Și eu tot mai rău oi da.
Iar fata se jeluia
Și frate-său îi grăia:
— Eu atunci, frate, m-oi duce
Când tu mie mi-i aduce
Pod de-aramă peste vamă,
Pod de-argint peste pământ.
Nici vorba nu s-a sfârșit
Și toate le-a isprăvit,
Către soră-sa grăia:
— Soră, sorioara mea,
Puneți floarea pe chilie,
Hai cu mini la cununie.
Iar fata din grai grăia,
Răspuns greu vrând ca să-i dea:
— Eu atunci, frate, m-oi duce
Când tu mie mi-i aduce:
Sfântu Soare, nănaș mare,
Sfânta Lună, nună bună,
Stelele ca fetele,
Feciorii luceferii.
Nici vorba n-o sfârșea
Și toate se isprăvea
El din grai așa-i grăia:
— Soră, sorioara mea
Să-ți faci haină de Anglie,
Să mergem la cunuie,
Că câte mi-ai poruncit,
Eu toate le-am isprăvit.
Dar fata ce se gândi,
Stă puțin și socoti
Făcându-și planuri bune,
Cununie a nu pune.
Și așa mergând pe cale,
Făcând ei o nuntă mare,
Și o nuntă de poveste
Cum n-a fost și nu mai este.
La ușa bisericii
Uni s-adună săracii,
Feciorii din grai grăia,
Răsucindu-și mustața:
— Ieși părinte din altar
Alături c-un lăutar
Și-n mână c-un felinar.
Iasă popa din altar,
Alături c-un lăutar
Și-n mână cu-n felinar.
Iar icoana Precistii
Din fundul bisericii

Nu plângea precum se plânge,
Ci vărsa lacrimi de sânge.
Iar fata din grai grăia
Ștergându-și lacrimilea:
— Popo, cum poate să fie
Doi frați tot c-o cununie?
Nu ți-a fi, popo, păcate
Să cununi soră cu frate?
Nu ți-ar fi, frate rușine,
Să te culci în pat cu mine?
Decât curvă frate-meu
Mai bine moartă-n părău,
Sufletul la Dumnezeu.
Treacă apa păste mine
Sufletu-mi meargă la bine,
Și eu m-oi lipsi de tine.
Decât talpa iadului,
Și greul păcatului,
Mai bini hrană peștilor
Și rugina pietrilor.
Nici vorba nu sfârșia
Și la mare tot fugea
Și-n mare s-aruncat,
De greu păcat a scăpat.

Inf.: Dragomir Izdrailă, născut 1885 în Rășinari-SB
Râu Sadului-SB
Culeg.: Pimen Constantinescu, 1958

BCUIASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

A. VII. FUGA MIRILOR

Județul Bihor

1. Vașcău-BH

Dragoste de frate și soră

N'ime 'n lume n'o auzit,
Nici nu s'o mai pomeńit,
Să se ie soră cu frat'e
Că-i bogată străinătat'e.
— Șapt'e țări, șapte am umblat,
Ca sora n-am căpătat
D'e mândră și d'e frumoasă
Și d'e stăpână d'e casă.
Frat'e cu soră să 'nțelegeau
Și la biserică să duceau,
Popa uită d'e 'ntrebat,
Să puse la cununat,
Popa prind'e a cununa.
Icoańele a lăcrăma
Vanǵilia suspina,
Feșn'icile să-mburda,
Popa din grai 'mi grăia:
— Pă câți am cununat,
Cărți d'in brânci io n-am scăpat,
Vanǵilia n'o lăcrămat.
Mireasa d'in grai grăia:
— Ind'e ace s-o pomeńit
Și ciń'o mai auzit,
Să se ia soră cu frat'e,
Că-i bogată străinătate.
Popa d'in grai-mi grăia:
— De ce nu mi-ai spus înaint'e
Până n'a prind'e cuvint'e,
Că cel odată cununat,
Nu poat'e fi d'eslegat."

Vașcău-BH
Hetcou 1912, p. 67–68

BCUIASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Județul Satu Mare

2. Satu Mare

Irodia
— Baladă poporală din Satu Mare —

Mare-i zarea la Iza-*re*[*]
Dar cum n-a fi mare zare,
Că se-nsoară vice-și craiu
În palatul de la plaiu?
El voiește a-și lua
Pe Irodia soro-sa.
— Soră, soră, Irodie!
Fă-ți colaci din noauă grâie,
Și să blem la cununie,
Până-i popa la itros
Și se roagă lui Cristos!
— Ba eu zău nu te-oi urma,
Până nu-i încungiura,
Toată lumea într-un an
Cu crucița de un ban.
Lumea o-a încungiurat,
Ca soro-sa n-a aflat,
Înapoi s-a întornat:
— Soră, soră Irodie,
Fă-ți colaci din noauă grâie
Și să blem la cununie
Până-i popa la itros
Și se roagă lui Cristos.
— Ba io, frate, nu m-oi duce,
Până tu nu mi-i aduce:
Nănaș mare,
Sântul Soare,
Și Luna,
Nănașa,
Și fetele,
Stelele,
Feciorii,
Luceaferii!
El și-aceste le-a-mplinit,
Apoi iarăși a grăit:
— Soră, soră, Irodie!
Fă-ți colaci de noauă grâie
Și să blem la cununie,
Până-i popa la itros
Și se roagă lui Cristos!
Acum mândra s-a gătat
Și-n căruță s-a urcat
Dar abié că au plecat
Ea așé a cuvântat:
— Lasă-mi, nănaș, mânuța,
Că mă strânge cismuța
Și-mi pică cununița!...
Atunci ea s-a coborât
Și iac-așa a grăit:
— Decât să iè sora frate
Când în lume sunt bugate:
Vai! mai bine iè-mă, moarte!...
În mare s-a aruncat,
Și acolo s-a-necat...

I. T. Fane: Irodia, 1874, p. 29 (am simplificat ortografia)
Satu Mare(?)-SM

---

[*] Râu în Marmația.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Județul Maramureș

3. Giulești-MM

Pă cununa dealului
Mere sora Soareluj
Mâneči sfint'e vânt făcând
Și d'e frat'e-său fuğind.
Da el îșj rupsă ș-așă dzâsă:
— Soră, soră Irimie
Ie-ți spicuț d'in 9 grâje
Fă-ți colac de veselje
Haj cu mine-n cununie.
Da ie-șj rupsă ș-așă dzâsă:
— Ce ț-î haznă de crăie
Dacă mint'ea ț-î brud'ie*.
După t'in'e nu m-oj duče
Că mn'i eșt'i frăt'ior dulče.
După t'in'e-așă oi mere
Dacă tu-*re* că ț-i face;
Tot opt'incuțe d'e sier
Și cu ațe d'e oțel.
Și atâta o îmblat
Până-ačele le-o gătat.
Și lumea-o-ncunğiurat.
Înapoj o d-înturnat.
— Soră, soră Irimnie
Ie-ți st'icuț d'in 9 grâje
Haj cu mine-n cununie.
— Frate, frate, vicis-craj:
După t'in'e nu m-oj duče
Că m'ni eșt'i frăt'ior dulče.
După t'in'e-așă oj mere
Dacă tu-*re* că ț-i face
Tot un pod pest'e Mara
La mnižlocul podului
Să puj masa rajului.
El atâta ș-o îmblat
Până-ačele l'e-o gătat
Înapoj o d-înturnat.
— Soră, soră Irimnie
Ie-ți st'icuț d'in 9 grâie,
Fă-ți colac d'e veselie
Haj cu mine-n cununie.
Că cât'e l'e-ai porunčit
Eu tăt'e l'e-am împlin'it.
La cunun'ie o plecat.
Când o prins ei a ğjura
Sfinții-o prins a să strâmba
Și lumn'in'ilę-a să stânğe
Și Vang'elęa popii-a plânğe.
Popa-și rupsă și-așa dzâsă:
— Că eu mulți mniri am ğjurat
Icoanele n-o crepat
Lumnínele nu s-o stâns
Și Vang'elia n-o plâns,
Da eu nu v-am întrebat
Că frați sânt'eți voj orj ba?
— Frați sânt'em d'e bună samă
Da sora m-o blăstămat
Să-ncunğjur tătă lumea
Cu opt'incuță d'e sier
Cu obg'ele d'e oțel
Și cât'e l'e-o porunčit
Toate huc l'e-am împlinit.
Până la masă s-o dus
Și după masă s-o pus.
Și ie rupse așă dzâsă:
— H'ei, tu frățjorul mneu
Slăbest'e-mi mâna dreapta
Să-mi sučesc cununița
C-ačeje-j d'e la mama.
Slobozest'e-mi și ja stângă
Să-mi sučes[c] uńel'el'e.

---

* brudie = nebună, necoaptă.

Că-mi̯ curmă ğeg'et'ile.
Mânurile l'e̯-o slăbg'it
¶a în mare s-o isg'it
Mare̯a o fo fără fund
I̯e s-o făcut tătă prund.

AFC 537, p. 9
De la baba Iuroaie 82 a.
Giulești-MM,
Culeg.: Mihai Gogota, 1930

4. Șieu-MM

Fratele și sora

Čińe foc s-o pomeńit
Tăt numa să să i̯ee,
Moșâi̯ ńepo̯at'ele
Șî nănașâi̯ sińele.
Șî fraṭâi̯ surorile?
— H'ei̯ tu, soruluca me̯a,
'Mpleti̯ colači̯ d'e cununie!
— Eu̯, frat'e, n-oi̯ împleti
Până, frăti̯uc, că ṭî-i̯ fa'
Tăt opk'incuță d'e si̯er
Șî aṭucă d'e oṭel,
Șî lumea oi̯ 'ncunği̯ura,
Da ca mińe ṭî-i̯ afla.
Lume̯a o d-înconği̯urat,
Ca soru-sa n-o aflat
Șî napoi̯ că s-o-nturnat.
— H'ei, sorucă d'Ank'ilie,
'Mpleti̯ colači̯ d'e cununie!
— Eu, frat'e, n-oi̯ împleti
Până tu că ṭî-i̯ k'ema
Nănaș mare
Sfântu So̯are,
Nănășiță
Luńiṭa,
Cuscri
Lučefeńii̯,
Șî druṣt'ele
St'elele.
El d-atâta o d-îmblat,
Până pă tăṭ i̯-o k'emat.
Și̯-a căsucă ș-o zińit:
— No, sorucă d'Ant'ilie,
'Mpleti̯ colači̯ d'e cununie!
— Io, frat'e, n-oi̯ împleti
Până tu că tot ṭî-i̯ fa'
Pod mare păst'e mare̯a;
Pă marğińile poduluj
Numa că ṭî-i̯ răsăd'i
Tăt felul d'e pomșorei̯,
Să čiripa' pasări̯ în ei̯:
Cînd cu nunta om sosî
Păsările̯-or čiripk'i,
Pă mińe m-or sfătui.
El d-atîta o îmblat,
Până podu l-o gătat
Și̯-a căsucă o-nturnat:
— No, sorucă d'Ant'ilie,
'Mpleti̯ colači̯ d'e cununie.
Șî colačii̯ i̯-o gătat
Șî cu nunta ș-o plecat.
Când pă pod că ș-o sosît,
Păsările̯-o čiripk'it
Șî e̯a numa ș-o strîgat:
— H'ei̯ tu, frăti̯ulucule,
Năpost'i-mi̯ mîna dre̯apta
Să-mi̯ sučesc cunuńiṭa;
Năpost'i-mi̯ șî pă stînga
Să-mi̯ sučesc ońelele,
Că-mi̯ strâcă ğed'etile.
D'e mănucă o lăsat

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Șî d'în mare s-o țîpat,
Șî d'e-acolo ș-o strîgat:
— D'ecât doamnă frat'e-mieu,
Hrană bună peșt'ilor
Șî ruğână pk'etrilor!"

«Întrebând-o de Ank'ilie, mi-a răspuns că „așa e horja, bagsamă numele ei"» (nota culeg.).
Inf.: Irina Țiplea, 80 a., 1922
Șieu-MM
Papahagi 1925, p. 118–119

5. *Onceşti-MM*

Cine be la fogodău?

— Cine be la fogodău?
— Doi bătuți de Dzeu,
Nănașa cu sinul său.
Frunză verde de macriș
Nănașa așa a zis:
— Hei tu sine Constantine,
Culcă-te în pătuț cu mine
Să mai fac unul ca tine.
Mult în lume mi-am umblat
La târguț, la Țarigrad
Și-am văzut crai și împărați.
La târguț la Siridon
Și-am văzut feciori de domn,
Da ochi mândri, ca la tine,
N-am văzut șohan, la nime.
Sinul atunci s-o supărat,
Cizme negre o încălțat
Și la nevastă o alergat:
— Tu nevastă draga mea,
Mulțume-i nănași-ta(le)
Trei pruncuți ni-i sărăce,
Pe tine te văduve.
Nevasta s-o supărat
Cisme negre și-o încălțat
Poale albe-o sufulcat
La nănașă o alergat:
— Hei nănașă draga mea,
Ce lucruț-i aiesta,
De casa mi-o pustiești,
Tri pruncuți mi-i sărăcești
Pe mine mă văduvești?!
— Hei tu sină, draga mea,
Eu cu sinu am grăit șagă,
Sinului i-am căzut dragă.
Eu cu sinu am șăguit,
Sinu tare m-o ibdit.
Auzit-am, auzit
Este un căluț între joi,
Tăt își duce câte doi
Și ne-a duce și pă noi.
Peste munți neraurați
Este un popă din doi frați
Și cunună neîntrebați.
Pântru o iție (1/2 l) de bere
Cununa-ne-a câci om mere.
Pântr-o iție de zin
Cununa-ne-a câtilin.
Popa o prins a cununa
Sfinții a se întuneca
Și icoanele a ptica
Și luminile a se stânge
Și Evanghelia a plânge.
Popa a stat și i-a întrebat:
— Eu pă mulți am cununat,
Icoanele n-o pticat,
Luminile nu s-o stâns,
Nici Vanghelia n-o plâns.
Da doară voi sânteți frați?
— Cunună, popă, și taci
Că noi nu suntem nici frați,
Ce suntem perduți de dragi.

AFC 365, p. 7–9
Onceşti-MM
Inf.: Maria Mihnea, 38 a.
Culeg.: Petre Lenghel, 1932

6. Maramureș 1

Fata soarelui

Pă cununa ẽalului
Mere fata Soareluĭ
Și fraĩe-săŭ după è(a)
— Heĭ, tu sororeaua mè(a),
Heĭ tu soră, tu mñirîie,
Fă colac ẽin noauă grâĩe,
Błem, soră, la cunuñie,
— Heĭ, tu fraĩe viţâșcraiŭ
Ce haznă ţ-î de crăie
Dacă minĩea ţ-î bruẽie?
Eŭ atuncĭ fraĩe m-oĭ duce,
Dacă tu numa ţ-î fa(ce)
O morișcă ẽe aramă
Să maciñe fără vamă.
El atâta șĭ-o d-îmblat,
Până moara șĭ-o gătat,
Fără vamă-o măcinat,
Și-nnapoĭ s-o d-înturnat.
— Heĭ, tu, soră, tu mñirĭĩe.
Fă colac ẽin noauă grâĩe
Błem, soră, la cunuñie.
— Heĭ, tu-fraĩe viţâșcraiŭ,
Ce haznă ţ-î de crăie
Dacă minĩea ţ-î bruẽie?
Eŭ atuncĭ fraĩe m-oĭ duce,
Dacă tu numa ţ-î fa(ce)
Pod ẽe-aramă
Păsĩe vamă,
Pod ẽe-argint,
Păsĩe pământ.
El atâta șĭ-o d-îmblat,
Lumea tătă-o-ncungĭurat,
Pân'aĭesĩe ŧe-o gătat.
Înapoĭ s-o d-înturnat.
— Heĭ, tu sorureaua mè(a),
Heĭ, tu soră, tu mñirâĩe,
Fă colac ẽin noauă grâĩe,
Błem, soră, la cunuñie.
— Heĭ, tu fraĩe viţâșcraiŭ.
Ce ţ-î haznă de crăie,
Dacă minĩea ţ-î bruẽie?
Eŭ atuncĭ fraĩe m-oĭ duce,
Dacă tu-ĭ încungĭura
Tăt numa tătă lumè
Și ñecări nu-ĭ afla
Tăt o soață ca și eŭ
Să-ĭ placă, frăĩucă, dzăŭ.
El lumea o-ncungĭurat
Numa tăt în lung și lat,
Soață ca è(a) n-o aflat.
Înapoĭ și-o d-înturnat
Și ẽin graiŭ o cuvântat:
— Heĭ, tu soră, tu mñirâĩe,
Fă colac ẽin noauă grâĩe,
Błem, soră, la cunuñie;
Lumea o-am încungĭurat,
Ca și ĩine n-am aflat.
— Heĭ, tu fraĩe viţâșcraiŭ,
Ce ţ-î haznă ẽe crăie,
Dacă minĩea ţ-î bruẽie?
Eŭ atuncĭ, fraĩe, m-oĭ duce,
Dacă tu fraĩe-ĭ ĩema
Tăt sĩelele
Druștele,
C-acele mñi-s verele;
Luceferiĭ ẽe sĩegarĭ,
C-aceiĭ ñi-s verĭ primarĭ
Și Soarele socru mare.
C-acela nĭ-o fost tata-*re*
El atâta șĭ-o d-îmblat
Până pă eĭ ĭ-o ĩemat;
Înapoĭ șĭ-o d-înturnat.
— Heĭ tu soră, tu mñirĭĩe,
Fă colac ẽin noauă grâĩe,
Błem, soră, la cunuñie.
Câĩe-aĭ dzâs tu cu gura,
Łe-am făcut eŭ cŭ mâna;
Câte-aĭ gândit cu gându,
Łe-am pțiñit cu sufletu.
— Heĭ, tu fraĩe viţâșcraiŭ,

Ce ț-î hază ₫e crăie,
Dacă min₫ea ț-î bru₫ie?
Eŭ colacu l-oĭ găta,
Dacă un₫e-n lume și-a fi,
Un₫e-n lume ñĭ-om găsî,
Un₫e-om găsî popă-anume,
Ca pă noĭ să ñe cunuñe?
— Soră, sorureaua mè(a),
Eŭ atâta mñĭ-oi îmbla,
Până popă ñĭ-om afla,
Noĭ, soră, ñi-om cununa.
È(a) ₫e nuntă s-o găta,
Și grâuț o măcinat
Și colacu l-o găta;
La beserică-o-n₫emnat,
Mărs-o și s-o cununat.
Popa-o prins a-ĭ cununa,
Icoañele-a blăstăma
Și pă gĭos tăĭe-a pĭica,
Și icoana Precesti(ĭ)
₫in fundu besereci(ĭ)
È(a) o prins a lăcrâma
Și ₫in gură-a cuvânta:
Că nu-ĭ popă cu dreptaĭe,
Cunună soră cu fraĭe,
Sânt feciorĭ pă alĭe saĭe,
Sânt și feciorĭ cu struțurĭ,
Sânt și feĭe cu cununĭ,
Pă carĭ el să-ĭ uñĭască
După legea omeñească,
Dară nu fraĭe cu soră,
₫e mñinuñea tuturora.
S-o găta ₫e cununat,
Eĭ pă drum s-o în₫emnat.
Când o fost pă pod ₫e-aramă,
— Lasă-mă, fraĭe, ₫e mână,
Să-m(i) răd̄ic o po₫è-n loc,
Să văd, avé-om noroc?
El ₫e mână o lăsat-o,
È(a) po₫eaua o răd̄icat-o
La apă că s-o uitat
Și ₫in gură-o cuvântat:
— Heĭ, tu frățiuluțu mñeŭ,
Spusu-ți-am frățiucă, țâe:
N-aĭ noroc să aĭ soțâe.
Aĭesĭe ₫e ₫e-o grăit,
Iară la drum o porñit,
Când o fost pă pod ₫e aur:
— Lăsă-mă, fraĭe ₫e mână,
Să-m(i) răd̄ic eŭ o po₫è(a),
Să mă uĭt la Dunărè,
C-amu cură lacrămñĭ pân è(a),
Frățiucă ₫e je₫ea mè(a);
₫e jele și ₫e bănat,
Drept ce noĭ ñe-am cununat.
El ₫e mână o lăsat;
O po₫è(a) o răd̄icat
Și-acolo s-o aruncat,
Tăt ₫in gură-o cuvântat:
— ₫ecât păcaĭe cu fraĭe
Maĭ biñe cĭoanĭe 'nñecaĭe,
Tăt hrănuța peștĭlor
Și cuĭbuțu racilor,
Răd̄ăciñĭ răzățâlor.
— El atâta ș-o d-îmblat,
Până pă è(a) o d-aflat
Și pă è(a) o d-îngropat
La beserică su prag.
Și ₫e je₫e și bănat
Iñima-n el o crepat,
Și pă el l-o îngropat
La beserică su prag.
Când o fost pă la anuț
₫in el răsăré(a) un ruguț
Și pesĭe v-o tri dzâle
É(a) s-o făcut floricé(a);
Când era slujba maĭ mare,
Ruguțu să înțin₫è(a),
Rujița o cuprin₫é(a)
Tătă lume(a) să cĭu₫è(a).

Inf.: Nița Țiplea, 18 a., august 1902 fără indicarea localității de proveniență, probabil Biserica Albă.
Țiplea 1906, p. 4–6

7. *Maramureș 2*

Fata Soarelui

Pe cununa dealului
Merge fata Soarelui
Și frate-său după ea.
— Hei, tu, surioara mea,
Hei, tu soră tu mierâe
(ochi albaștri)
Fă colac din nouă grâe,
Blem, soră, la cununie.
— Hei tu frate vițișcraiu,
Ce haznă ți-i de crăie,
Dacă mintea ți-i brudie*
Eu atunci frate m-oi duce,
Dacă tu numa ți-i face
O morișcă de aramă
Să macine fără vamă.
El atâta și-a d-îmblat,
Până moara și-a gătat,
Fără vamă-a măcinat.
Și napoi s-a d-ânturnat.
— Hei, tu soră, tu mierâe,
Fă colac din nouă grâe,
Blem, soră, la cununie.
— Hei, tu frate, vițișcraiu,
Ce haznă ți-i de crăie,
Dacă mintea ți-i brudie?
Eu atunci, frate, m-oi duce,
Dacă tu numa ți-i face
Pod de-aramă
Peste vamă,
Pod de-argint
Peste pământ.
El atâta și-a d-âmblat
Lumea toată a-nconjurat
Pân-acestea le-a gătat
Înapoi s-a d-ânturnat.
— Hei, tu suroreaua mea,
Hei, tu soră, tu mierâe,
Fă colac din nouă grâe,
Blem, soră, la cununie.
— Hei, tu frate, vițișcraiu,
Ce ți-i haznă de crăie,
Dacă mintea ți-i brudie?
Eu atunci, frate, m-oi duce,
Dacă tu-i înconjura
Tot numa toată lumea,
Și nicăeri nu-i afla
Tot o soață ca și eu,
Să-ți placă, frătiucă, zău.
El lumea a-nconjurat
Numa tot în lung și lat,
Soață ca ea n-a aflat,
Înapoi s-a d-ânturnat
Și din grai a cuvântat:
— Hei, tu soră, tu mierâe,
Fă colac din nouă grâe,
Blem, soră, la cununie;
Lumea o-am înconjurat,
Ca și tine n-am aflat.
— Hei, tu frate, vițișcraiu.
Ce ți-i haznă de crăie,
Dacă mintea ți-i brudie?
Eu atunci, frate, m-oi duce,
Dacă tu frate-i chema
Tot stelele
Druștele
C-acele mi-s verele.
Luceafăru de stegari,
C-aceia mi-s veri primari
Și Soarele socru mare,
C-acela mi-a fost tata-*re*.
El atâta și-a d-âmblat
Până pe ei i-o chemat

---

* de copil necopt.

Înapoi și-a d-ânturnat:
— Hei, tu soră, tu mierâe,
Fă colac din nouă grâe
Blem, soră, la cununie.
Câte-ai zis tu cu gura,
Le-am făcut eu cu mâna,
Câte-ai gândit tu cu gândul
Le-am plinit cu sufletul.
— Hei, tu frate, viţișceraiu,
Ce ți-i haznă de crăie,
Dacă mintea ți-i brudie?
Eu colacul l-oi găta,
Da unde lume și-a fi,
Unde-n lume ne-om găsi
Unde-om găsi popa anume
Ca pe noi să ne cunune?
— Soră, suroreaua mea,
Eu atâta mi-oi umbla
Până popa ne-om afla,
Noi, soră, ne-om cununa.
Ea de nuntă s-a gătit,
Și grâuț a măcinat,
Și colacul l-a gătat;
La biserică a-ndemnat
Mers-a și s-a cununat.
Popa-a prins a-i cununa,
Icoanele-a blestema,
Și pe jos toate-a pica.
Și icoana Precestii
Din fundul bisericii
Ea a prins a lăcrăma
Și din gură-a cuvânta:
— Că nu-i popă cu dreptate,
Cunună soră cu frate,
Sunt feciori pe alte sate.
Sunt și feciori cu struțuri
Sunt și fete cu cununi.
Pe care el să-i unească,
După legea omenească,
Dară un frate cu soră,
De minunea tuturora.
S-a gătat de cununat,
Ei pe drum s-au îndemnat.
Când a fost pe pod de-aramă:
— Lasă-mă, frate, de mână,
Să-mi ridic-o podea-n loc,
Să văd avea-vom noroc?
El de mână a lăsat-o,
Ea podeaua-a ridicat-o,
La apă că s-a uitat
Și din gură-a cuvântat:
— Hei, tu frățiuluțul meu,
Spusu-ți-am frățiucă ție:
N-ai noroc să ai soție.
Acestea de le-a grăit,
Iară la drum a pornit.
Când a fost pe pod de aur:
— Lasă-mă, frate, de mână
Să-mi ridic eu o podea,
Să mă uit la Dunărea,
C-amu cură lacrămi prin ea:
Frățiucă, de jalea mea.
De jale și de bănat,
Drept ce noi ne-am cununat.
El de mână o-a lăsat,
O podea a ridicat
Și-acolo s-a aruncat,
Tot din gură-a cuvântat:
— Decât păcate cu frate,
Mai bine cioante-necate
Tot hrănuța peștilor
Și cuibuțul racilor,
Rădăcini răchiților.
El atâta și-a d-âmblat
Până pe ea a d-aflat
Și pe ea a d-ângropat
La biserică sub prag.
Și de jale și bănat
Inima-n el a crăpat.
Și pe el l-a îngropat
La biserică sub prag.
Când a fost pe la anuț
Din el răsărea un ruguț
Și peste vreo trei zile,

Ea s-a făcut floricea,
Când era slujba mai mare,
Ruguțul se întindea,
Rujița o coprindea,
Toată lumea se ciudea.

Fata Soarelui, în *Universul literar* 29, 1912, nr. 32, p. 4–5 (Maramureș). Diferențele minime față de varianta 7. Maramureș 2 ridică întrebarea dacă acest text este o variantă culeasă pe teren sau e o republicare a variantei Țiplea în transpunere literară.

În *Viitorul* (București) VII, 1914, nr. 2369, din 14 septembrie, p. 2, apare o variantă a cărei proveniență nu e indicată. Renunțăm la reproducerea ei aici, diferențele de text față de varianta precedentă (7. Maramureș 2) fiind nesemnificative.

8. Maramureș 3

Alți frați ce s-au iubit

Undeva s-o pomenit
Doi frați dulci că s-o iubit.
Fratele că și-o grăit
Surorelei ce-o iubit:
— Tu soriță,
Todoriță...
Fă-ți colac din 9 grâie
Să mergem la cununie!...
— Hei tu, frătiulucul meu,
Ascultă cuvântul meu,
Să te ție Dumnezeu!...
Decât soră și cu frate
Și suflete cu păcate,
Mai bine eu că m-oi face
Floare mândră violace,
Toată pulberea pe drum,
Toată cenușă și fum,
Să mă calce carăle,
Oamenii cu picioarele!...
El și-o strigat către ea:
— Hei, tu, sorureaua mea,
Eu încă numai m-oi face:
Tot un vântuluț subțire
Și mi-oi sufla după tine,
Și pulberea oi sufla,
Și pe tine te-oi afla,
Tot de mine nu-i scăpa.
Tu, soriță,
Todoriță...
Fă-ți colac din 9 grâie
Să mergem la cununie!...
— Hei, tu, frătiulucul meu,
Să te rabde Dumnezeu,
Că decât soră cu frate
Și suflete cu păcate,
Mai bine că eu m-oi face
O floricea violace,
Ori o floricică albă,
Și m-oi răsădi prin iarbă.
— Eu, sorucă, că m-oi face
Cosaș cu fața bărnace,
Face-m-oi un voinicel,
M-oi nămi de cosășiel,
Toată iarba oi cosi
Și pe tine te-oi găsi,
Tot a mea soție-i fi.
— Hei, tu, frătiulucul meu,
Ascultă cuvântul meu.
Decât soră și cu frate
Și suflete cu păcate,
Mai bine că eu m-oi face
Tot o floricic-albastră

Numai la domni în fereastră.
Fratele și-o zis așa:
—Hei, tu, sorioara mea,
Și eu numai că m-oi face
Voinic cu fața bărnace,
Tot un tânăr voinicel,
M-oi nămi de cocișiel,
Și-altă simbrie n-oi cere
Fă' floarea să fie-a me-re.
Nici eu alta n-oi lua
Fă' floarea, de mi-o a da,
Și eu tot te-oi căpăta
Și de mine nu-i scăpa!...
— Hei, tu, frățiorul meu,
Ascultă cuvântul meu,
Să te rabde Dumnezeu!...
Decât soră și cu frate
Și suflete cu păcate,
Mai bine eu că m-oi face
Floricică violace
Ori o dalbă leurdină (georgină)
Și m-oi răsădi-n grădină.
Fratele și-o zis așa:
— Hei, tu, sorureaua mea,
Eu p-acolo drum mi-oi fà (ce),
Georgina oi ciunta,
Cu tine m-oi înstruța
Și de mine nu-i scăpa.
Ascultă cuvântul meu,
— Hei, tu, frățiorul meu,
Să ne ierte Dumnezeu.
Fă-ți opincuțe de fier
Cu ațiele de oțiel,
Și umblă lumea-ncungior
La curțile popilor,
Să vezi legea fraților
Cari s-au luat din dor!...
Până p-acolo-i umbla,
Eu de nuntă m-oi găta!...
Pe când de-acolo-i veni,
Eu tot că m-oi învoi
Și soție ție ți-oi fi.
El s-o dus cam supărat
Și numai că și-o luat
Opincuțele de fier
Și ațiele de oțiel
Și și-o-mblat lumea-ncungior,
La curțile popilor,
După legea fraților
Cari s-o luat din dor!...
El multă lume și-o-mblat,
Pe toți popii i-o-ntrebat
Cum ar căpăta iertare
Să ieie pe soru-sa-re.
Iertare n-o căpătat
Ori câți popi și-o întrebat,
De pe-acolo n-o-ntornat.
Todorița și-o scăpat
De fratele cel ciudat.

Bilțiu 1970, p. 361–363

9. Maramureș 4

Cununia dintre fraţĭ

— Dă-ĭ mândruț, să ñe lăsăm.
O nu vedzĭ, d̄e cât̄e dăm?
Pă noĭ o pt̄icat blăstăm,
O d̄e mamă, o d̄e tată,
Să nu xim noĭ laolaltă.
— Dă-ĭ, mândrucă, să fugim,
Pă d̄in sus d̄e țânt̄irim,
Iarba popi s-o târâm.
Iarba popi nu-ĭ târâtă,
Gura nu ñi drăgost̄ită.

Iarba popi nu-ĭ călcată,
Roua 'ncă nu-ĭ scuturată,
Gura nu ñi sărutată
D̃e Gĭoĭ sara ñicĭ o dată
Și ñicĭ nu s-a săruta
Până Sâmbătă sara.
Iarba popi s-o călcăm,
Roaua să o scuturăm,
Gura să ñĭ-o sărutăm.
Numa eŭ am audzât:
Pest̃e munțî rămurațĭ
Este-on popă d̃in doĭ frațĭ,
Cunună pă câțĭ îs dragĭ.
Pântr-o iție d̃e (v)in
Cununa-ñe-a câtĭlin;
Pântr-o iție d̃e bere
Cununa-ñe-a câcĭ om mere.
În beserică d̃e-o-ntrat,
O prins și i-o cununat,
Sfințî tățĭ că s-o strâmbat.
Câcĭ o prins popa a le dzâce,
Icoañele o prins a plânge,
Popa num-o dzâs așe:
— Spuñe numa, xiule:
D̃rept ce ațĭ (v)iñit la noĭ,
Ce s-o văjit între voĭ?
Eŭ pă mulțĭ am logod̃it,
D̃e-aĭest̃e nu s-o văjit,
Eŭ pă mulțĭ am cununat,
D̃e-aĭest̃e nu s-o-ntâmplat.
— Părint̃e, popt̃ia ta!
D̃e ñi cununa, d̃e ba,
Sânt̃em frațĭ d̃e pă mama.

După o variantă răspunsul urmează astfel:

— Dă-ĭ, mândruț, să ñe-ntrebăm,
Care d̃in ciñe sânt̃em?
Io-s fecĭoru Raduluĭ
D̃in fundu Bănatuluĭ.
— Și ĭo-s fata Raduluĭ
D̃in fundu Bănatuluĭ.
Mulțămăsc luĭ Dumñedzăŭ.
Că ñe-am aflat soră cu frat̃e,
Pân-a nu face păcat̃e.

Inf.: Mariuța Țiplea 15 a., iulie 1902
[Biserica Albă?]
Țiplea 1906, p. 16–17

10. Maramureș 5

Mirii frați dulci...

— Hai, sorucă, să fugim
Prin pădurea de mălin,
Peste munții 'nrourați,
Unde-i popă din doi frați,
Cunună pe 'nstreinați.
Și pe noi ne-a cununà,
Numai dacă l-om rugà.
Pentru-o iție de bere,
Cununà-ne-a, câci om merge;
Pentru-o iție de vin,
Ni-a face slujba deplin.
Ei acolo și-au sosit
Și popii că i-au plătit,
Trei ții de vin i-au dat;
El s-a prins, i-a cununat,
Și icoanele-au picat
Și sfinții i s-au strâmbat,
Vanghelia-a prins a plânge
Și luminile-a se stinge.
Popa-și rupse
Și-așà zise:
— Dragii mei,

Voi miretei
Eu pe mulți am cununat,
Icoanele n-au picat,
Sfinții nu mi s-au strâmbat,
Nici Vanghelia n-a plâns,
Luminile nu s-au stins.
— Cunună, popă, și taci.
N-am fugit, că ni-am fost dragi,
Ci-am fugit că suntem frați.
După noi că și-or veni
Părinți ca călugării
Și frații ca și brazii,
Surorile ca florile;
După noi că și-or plecà
Și tare ne-o înfricà,
Să nu stricăm frăția,
Că ne-a bate Precista.
— Dacă-i așà și așà,
Nici eu nu v-oiu cununà,
Ori câtă plată mi-ți da.
El a stat de cununat,
Icoanele de picat,
Tot, și sfinții de strâmbat,
Vanghelia-a stat de-a plânge
Luminile de-a se stinge.
Ei de-acolo și-au ieșit
Și el din graiu și-a grăit:
— Hei, tu sorureaua mea,
Eu am auzit așà,
Că peste munții cei suciți
Este-un popă din doi jizi,
Cunună pe cei fugiți,
Numai pentru doi arginți.
Noi doi arginți că i-om da
Și'ndată ne-a cununà
Și frații nu ne-or aflà;
I-om da trei iții de bere,
Ne-a cununà, câci om merge,
Pentru-o iție de vin
Ne-a face slujba deplin.
Ei acolo și-au sosit,
Numai popii i-au plătit
Numai doi bănuți de-argint.
Când a vrut a-i cununà,
Frații după ei picà,
Tot frații ca și brazii,
Surorile ca florile,
Să nu-i cunune popa,
Să le strice frăția.
— Vină frătiucă, 'napoi,
Vină, și-ascultă de noi;
Că câtu-i lumea de mare,
Noi soție ți-om aflare;
Că n-a lăsat Dumnezeu
Să se facă-așà de rău,
Să se ieie soră și frate,
Să cadă lumea 'n păcate.
Ei acasă și-au 'nturnat,
De dragoste s-au lăsat.
Ei prin lume și-au umblat
Și soții nu și-au aflat;
Nici el nu s-a însurat,
Nici ea nu s-a măritat.

Bud 1908, p. 10–11.
(O variantă cu deosebiri neînsemnate de text a fost publicată în anexa III a lucrării lui D. Pop, *Folcloristica Maramureșului*, p. 358–360), ca făcând parte din colecția lui Petru Bilțiu alias Dăncuș din Ieud.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ucraina

11. Slatina-Teceu 1-Ucraina

Soarele și luna

Pă cununa dealului
Mere sora Soarelui,
Soarele cum o vedé,
De dânsa tare-i plăcé.
— Hei tu, mândrulița me,
Fă-ți colaci din nouă grâie
Și haida la cununie,
Până-i verde frunza-n ghie!
— Decât păcat cu un frate,
Măi bine eu de m-oi face
Tot o floare mândră-albastră
Pă la domni, pă la fereastră.
— Că și eu, mândro, m-oi face
Tot un mândru cocișel
Drumurile le-oi păzi
Și pă tine te-oi găsi,
Tăt a mea mândruță-[i] hi.
Hai, mândro, la cununie
Până-i verde frunza-n ghie!
— Decât păcat cu un frate,
Mai bghine eu de m-oi face
Pulbere în drum de țară
Și m-oi lua după cară.
— Că și eu, mândro, m-oi face
Tăt un mândru cocișel,
Drumurile le-oi găsi
Și pă tine te-oi găsi,
Tot a me mândruță-i hi!
Și o zis că:
— Noi, frățiucă, ne-om lua,
Dacă tu mari de ț-i fa'
Pod dă aur păste mare,
Când om treci cu nunta
Să nu ne-audă tata;
Cân om treci cu cuscri,
Să nu ne-audă părințâi.
El acela ș-o făcut
Ș-o mărs și s-o cununat,
În biserică ș-o întrat,
Lumânile de s-o stâns,
Evanghelile ș-o plâns,
Și icoana Precistei
Din fundu besericii
Și e s-o prins a grăi:
— Popă, nu ești cu dreptate,
Ce cununi soră cu frate?
O zis:
— Taci, popă, și ne cunună,
Ne-am luat din voie bună
Atâta o știu!

Slatina-Teceu-Ucraina
Inf.: Irina F. Horvat, 58 a.
Culeg.: A. Hîncu, Gr. Botezatu
Băiești et al. 1993, p. 255–256

12. Slatina-Teceu 2-Ucraina

Pă cununa dealului, măi!
Mere sora Soarelui,
Soarili cum o vidé
De dânsa tare-i plăcé, măi!
— Hai tu, mândrulița me, măi!
Fă-ți colac din nouă grâie
Și haida la cununie,
Până-i verde frunza-n vie!
— Dicât păcat cu on frate,
Mai bine eu de m-oi face

Tot o floare mândră-albastră
Pă la domni pă la fereastră!
— Că și eu, mândră, m-oi face
Tăt un mândru cărtașel,
Cărturile le-oi cosî
Și pă tine te-oi găsi, măi!
Tot a me, mândruțo-i hi*.
Tăt a me mândruțo-i și!
— Ai! Decât păcat cu on frate,
Mai bine eu de m-oi face
Pulbere-n drumu de țară
Și m-oi lua după cară!
— Că și eu, mândră, m-oi face
Tăt un mândru cocișeri,
Drumurile le-oi păzi
Și pă tine te-oi găsi
Și pă tine te-oi găsi
Tăt a me, mândruță-i și, măi!
— Hai, tu, frățiucuțu, mneu, măi!
Dacă tu, dacă ți-i fa'!
Dacă tu, frate, ți-i fa',
Pod de-aramă peste mare.
Când om trece cu nunta,
Să nu ne-audî tata, măi!
Când om trece cu cuscri,
Să nu ni-audî părinții, măi!
El aceia ș-o făcut
El aceia ș-o făcut, măi!
El aceia ș-o lucrat, măi!
La cununie o plecatu,
În biserică ș-o întrat
În biserică o întrat, măi!
Crucile de s-o strâmbat, măi!
Luminile de s-o stâns,
Ivanghelia ș-o plâns,
Ivanghelia ș-o plâns
Și icoana Preacistei
Din fundul besăricei, măi!
Și e ș-o prins a grăi,
Și e ș-o prins a grăi,
Și e ș-o prins a grăi, măi!
— Popo, nu ești cu dreptate,
Șe cununi soră cu frate?
— Tași, popo, și ne cunună
Ne-am luat din voie bună!

Slatina-Teceu-Ucraina
Inf.: Irina F. Horvat, 58 a.
Culeg.: A. Hîncu, Gr. Botezatu
Băiești et al. 1993, p. 256–257

Județul Iași

13. Tătărușii-IS

În cèĭ verdi gradinuțî

În cèĭ verdi gradinuțî,
Hodinești-o copiliții.
Doarmi și sî hodinești,
Voinic șădi ș'o prăvești;
Un vonic cu calu murg,
Cu cal murg și pîntănog,
Priponit di bosâĭoc.
Drept murgu o rîncedzat,
Copcila s-o dișteptat.
— Măĭ vonici, prè vonici,
Cum di șădz și mă prăvești
Și nu ma scolĭ să vorbgești;

* Uneori spune «și» [nota culegătorilor].

Cî nu-s floari di gradinî,
Sî ma facî manuncĭ(ŭ) îm mânî,
Sî ma zvîrlĭ într-o gradinî,
Într-ă nucĭ și 'ntră sulcinî,
Doar oĭ(ŭ) prindi radacinî.
Noĭ atuncĭ nĭ-om disparțî,
Amândî om și muri,
Pĭ-amîndoĭ nĭ-a și 'ngropà
Și pe unu-n țântirim
Și pe unu-n grădinuțî.
Ș'a sî crĭasc'un dzălimînt,
Un rug mândru și'nflorit.
Dzălimântu tăŭ s-o 'ntins,
Dzălimânta s-o cuprins,
Ca sî vadî lumĭa toatî,
C-o fos(t) dragusti curatî.
Noĭ am fos(t) doĭ frați(ĭ) ĭubiț(ĭ),
Ca doĭ merĭ mândri 'nfloriț(ĭ),
La izvoarî răsăriț(ĭ)
Da izvoarâlĭ-o sacat
Și noĭ nĭ-am înstrăinat.
Strainarĭa noastrî cèĭ mari,
Nicĭ pământu roadî n'ari,
Nicĭ soarili nu răsari,
Cân(d) vedi cî-ĭ jăli mari.
Frățâoari, frățâoari!
Svîrli batista'n cilii,
Haĭ mini-n cununii.
Popa prindĭ-a cununà,
Lumânărili-a sî stângi
Și Vangeliĭa a plângi;
Iarî popa s'o'nturnat
Ș-o stat, nu ĭ-o cununat.
Darî popa așa dzâcè:
—Nice asta nu sî poati,
Sî ĭèi sorî pi frati.
Da e(a) acasî s-o dus.
— Sorioarî, haĭ cu mini,
Nu ti uĭta la popa:
Largî-ĭ lumĭa ș-om fugì
Și popa nu nĭ-a măĭ și
Și tot amândoĭ om traì.
Dar mă-sa așa dzâcè:
— Dragi, mami puĭșorĭ,
Sî va lasaț(ĭ) dispri-olantî,
Cî voĭ sânțeț(ĭ) frațâorî.
— Mari-ĭ cerĭu, steli-s multi,
Și măĭ marĭ și măĭ mărunti;
Dar ca luna,
Nu-ĭ nicĭ una.

Auzit în seara de Joi, 16 Noemvrie 1906, de la Ilinca lui Anton Cârmoajă (de 63 ani). Ea zice că-l cântà cam pe când erà fetișcanà [n. culegătorului].
Tătărușî-IS
Vasiliu 1909, p. 98

Județul Suceava

14. Fundu Moldovei I-SV

Baladă: Soarele și Luna

/: Pi d'ęalu șel înflorit:/
/: Trečę-o fată ș-un vonic:/
Vonicuțu șujerân
Mândruța napoj plângân (Ilenuța)
Jel capu c-o înturnat
Și din gură-o cuvântat:
— Ilenuță, draga mę,
Či plânžį tu aşę d'i tare
Or paralili nu-z plac
Or barbatu nu ț-î drag?

— Ba și paralili că-m plac
Șî bărbatu că mńi drag.
Da avęm un frățior
D'ę-a mânuța d'e-a dręapta
Samană cu dumn'ęta.
Įel de mânuța aų luat
Ș-acasă că aų plecat.
— Ilenuță, draga mę,
Tu aį să-mi fi soțîę mę.
D'i mânuță s-o luat
Ș-acasă că aų plecat,
Ilenuță-o cuvântat:
— Įo soțâe ți ț-oi fi
Kân mi-aduče nănaș mare
Sfântu Soare
Druștile, lučeferi,
Vătăjei stęlili.
Įel afară c-aų išit,
Cruče cu sabja-aų făcut
Și-n casă că s-aų băgat,
Din gurucă a cuvântat:
— Ilenuță, draga mę,
Înčinği-t'e cu brâų d'i in
Kă nănași tăi îz vin.
Įę d'in oį' k-o lăcrămat,
D'i la inimă-a oftat.
Și cu greų că s-aų gătat,
La biserică-au plecat.
Cân în biserică-au întrat,
Icoańili c-aų picat,
Icoana d'in fundų-altarįului
Cu Măįcuța Domnului
Nu plânğè după cum să plângă
Și varsa lacrim și sânze:
— Niși asta, popă, nu-į dreptate,
Niș în lume nu sâ poate
Să cununį sorâ cu frat'e.
— Nu ț-ar fi, frat'e, rușâni,
Să te culčį în pat cu mińi.
„Atâta e."

Nota culegătorului: (Cu o zi înainte a cântat balada pe melodia de doină cunoscută din N. Moldovei. La sfârșit a adăugat textul:

— Iubește-mă, mândră dragă.

Melodia - „or pi či voče puteț s-o cântați, or pi či glas."
Inf. povestește parțial subiectul și recită.
? „Mai cânt câte-odată cu ńevasta".
? „Di la mama, când era tânără-n vjața ei și când era bătrână tot maį cânta. Acasă cânta".
„Asta-i cântare di dimult, vęke, bătrânęască-a čiobanilor".
Lăutari? „Nu cântă" — numai din vioară; în trecut cântau și cu text. „Amu cam di vo zaši — cinșpe anį nu să cântă".
? „Pi la nunțį, pi la petrăšerį, când erau bătrâni t'inerį.
O čereą oameni șî lę-o cânta".
Acum? „Mį-o cere nevasta și copii, maį vreaų și jeų".
Se mai cântă? „N-am auzât d'i mult. Alți le cântă, tot modificate".
„Cântarea lu Gruja lu Novac a cântat-o numa din vioară" (lăutarii).
Textul e însoțit și de notația muzicală.

IBr mg. 850 b
Inf.: Zlotar Gheorghe
Fundu Moldovei-SV
Culeg.: Em. Comișel, 18.2.55, la București

15. Fundu Moldovei 2–SV

Baladă: Soarele și Luna

(Ș-apâi) /: Pi dialu cel înflorit:/
/: Trece-o fată ș-un vo[i]nic:/
(î) /: Voi[i]nicuțu șuierând:/
(Da') /: Ilenuță-napoi plângând:/
(șî) /: Vo[i]nicu cap-o-nturnând:/
(hai) Și din gur-o cuvântat:
— Ilenuță, draga me,
Ci plângi tu așe d'e tare,
Or paralili nu-ț plac
/: Or' bărbatu nu ți-i drag:/ ?
(da, și) /: — Bărbatu că mi-e drag
Ce paralili că-m' plac
(Da) Avem un fraț̦ior geamănu
Stă de-a dreapta ta
Sămăna cu dumneata.
(Ș-apâi) — Ilenuță draga me,
Tu-ai să-m fii soțâia me!
Și de mânuță s-o luat
Ș-acasî că au plecat.
Și Ilenuța-a cuvântat:
— Ieu soțâie ți̦i ț-oi fi
Cân mi-aduce nanaș mare
Sfântu Soari
Vătafjeii stelili.
(Și) /: Druștili luceferi:/
Și iel afar' c-au ieșât,
Cruci cu sabi-au făcut.
Și-n casă că s-au băgat
Și din gur-o cuvântat:
— Și, Ilenuță draga me,
Cingi-te cu brâu di in
Că nanași-tu-o vin'.
/: Ia din uochi c-o lăcrămat:/
D'e la inimă-o oftat,
Și cu grieu cân' s-au gătat
La biserică-au plecat.
Ș-apăi cân' biserică c-au intrat,
Icoanele c-au picat,
Icoana din fundu altarului
(Ai) /: Cu Măicuța Domnului:/
Ș-apăi nu plânge după cum să plânge,
Ci vărsa lacrămi d'e sânge.
— Ș-apăi nici la asta, popă, nu se poati
Să cununi soră cu frati.
Ș-apăi /: — Nu ți-ar fi frate rușâne:/
/: Să te culci în pat cu minie:/

IBr mg. 850 b
Inf.: Zlotar Ghe.
Fundu Moldovei-SV
Culeg.: E. Comișel, ing. Georgescu, 19.2.55
Transcriere: Cornelia Călin, iunie 1970

16. Straja-SV

Când o fost la răsărit,
Nouă cai am potcovit,
Protivnică n-am găsit,
Până la poarta raiului,
Inga sora Soarelui,
Țesă la pânză de in,
Bătută cu ibrișin.
Șede sora ș-o gătea.
Cămeșă de mire croia.
— De-miești soră cu dreptate,

De la miez la miez de noapte,
Holdele să fie coapte,
Până-n ziuă vânturate,
Până-n prânz colac să fiă,
Că pornim la cununie.
În cununie am intrat,
Icoanele au picat,
Sfințișorii o prins a plânge,
Și luminile a se stinge.
Protopopul a zis așa:
— Eu pre mulți am cununat,
Icoanele n-au picat,
Luminele nu s-au stâns.
D-zeu a dat așa,
Că voi ați fost doi frați,
Și ați vrut să vă luați!

Straja-SV
Dan 1897, p. 107

17. Vicovu de Sus-SV

Răsai, sora Soarelui,
Pân-la poarta raiului.
— De-mi ești, frate, cu dreptate,
De la miez la miez de noapte
Să-mi fie grânele coapte,
Pân-la ziuă și mâncate.
— Țese, țese, surioară,
Țese, țese și gătește
Și cămașa îmi croiește,
C-om porni la cununie
Și-ai să-mi fii dragă soție.
La cununie c-am pornit
Și-n biserică-am venit.
În biserică când am intrat,
Icoanele-au lăcrămat,
Iară Maica Precista
Nu s-a mai putut răbda,
Că se cunună soră cu frate
Și se strâng toate păcate,
Cât șase care-ncărcate,
Cu lanțuri de fier legate.

Inf.: Margalină Dabâca, 70 a.
Vicovu de Sus
Culeg.: Stelian Cârstean, 1961

18. Ilișești-SV

Culeasă în 2 esemplare: unul în Vatra Dornei și unul în Horodnicu de Jos.

Această baladă are o mulțime de variante, răspândite în toate părțile Bucovinei. Una dintre ele, culeasă în Ilișești, se începe așa:

Soră, soră, Dragalină!
Lasă murgul în grădină,
Ie năframa din chilie
Și haidem la cununie...

și se sfârșește în următoriul mod:

Popa că s-a supărat
Și de mână i-a luat
Și afară că i-a dat.
Ei afară c-au ieșit
Și atunce c-au murit:
El înaintea bisericii,

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ea în dosul bisericii.
Și el că s-a prefăcut
Într-un fir de odolean,
Ea unul de măghiran,
Cât biser'ca s-a-nălțat
Și amândoi s-a-mpreunat.

Ilișești-SV

Marian 1873, p. 215–216

19. Stupca-SV

Craiul care vrea să iee pe sora sa

Frunză verde de cicoare,
tânăr crai vrea să se-nsoare,
să iee pe sora sa.
— Soră, soră, Măgdălină
fă colaci din nouă grâie,
și te 'nbracă în rochie,
și haida la cununie;
că eu vreau să-mi fii soție,
altă fată nu-mi trebuie.
— Frate, frățiorule,
scumpule odorule,
du-te-n lume și te-nsoară,
mie nu-mi scoate ocară.
— Eu soră prin lume am fost,
fetele le știu de rost;
câtă lume am umblat,
fată ca tine n-am aflat!...
— Eu, frățioare, oi veni,
cu tine m-oi însoți,
când tu mie mi-i prigăti:
sfântu Soare
nănaș mare,
sfânta Lună
mare nună;
luceferii vătăjei,
să ne fie drag cu ei,
și steluțile drușcute,
pod de-aramă,
peste vamă;
pod de argint,
peste pământ,
pe marginea podului
să pui pomii raiului,
și prin pomi, prin rămurele,
tot cuiburi de păsărele,
păsări cu pene aurite,
când om trece, să ni cânte.
El afară că ieșia,
în patru părți se gândia,
toate acelea se făcia.
El în casă a intrat.
— Soră, soră, Măgdălină,
floricică din grădină,
fă colaci din nouă grâne,
și te 'nbracă în rochie,
și haida la cununie,
că tu ce mi-ai poruncit
toate mândru le-am gătit.
Ia atunci se supăra,
la biserică pleca,
la biserică când ajungiau
toate lemnele plângiau.
Popa a prins a cununa
icoanele a lăcrăma,
Soarele a se-ntunica,
luna-n sânge a se-nchega,
iară Maica Domnului
din fundul altarului,
a-nceput a se mișca
și din gur'a cuvânta:
— Popă, popă, faci păcate,
unde-n lume se mai poate

să se ia soră cu frate?
Popă nu te ciumăta,
pe doi frați nu cununa,
sânge nu le-amesteca,
că ț-a fi păcatul tău
și te-a bate Dumnezeu.
Popa atunci se supăra,
de mânuță mi-i lua,
și afară mi-i scotia.
Ea tare se bucura,
iute-acasă că pleca,
de țesut se apuca.
Fratele a încălicat,
la Dumnezeu s-a urcat,
de departe l-a întrebat:
— Doamne Sfinte și Părinte
este, este și se poate,
să trăiască soră cu frate?
— Să trăiască? Da! Se poate!
El tare s-o bucurat,
acasă s-o înturnat,
de la poartă o strigat:
— Eși soră de la țesut,
Dumnezeu ți-o poruncit,
Dumnezeu să'ngăduiască,
să facem nuntă grecească.
Ea tare s-o supărat,
în rochie albă s-o îmbrăcat,
la biserică o plecat.
La biserică când mergiau,
toate paserile cântau,
dar nu cântau de drag mare
ci cântau de supărare,
tânăr crai vrea să se însoare,
să iee pe sora sa.
Pe lângă o apă că trecia,
ea din gură așa zicea:
— Frate, frățiorule,
scumpule, odorule,
uite-n sus, la sfântu Soare,
că mă roade-n papuc tare.
El la Soare s-o uitat
ea în apă s-o înnecat.

(Din Stupca, auzit de la maică-mea)
Ilie Olteanu, 1922, p. 132–133

Județul Bistrița-Năsăud

20. Maieru-BN

Soră, sorioara mea

La cea cruce de uliță
Șade-o dragă copiliță,
Și din gură că zicea:
— Cine-n lume s-o afla
Să stârpească Dunărea,
Dunărea pe tri locuri
Fără leacă de vaduri?
Frati-so că s-o aflat
Dunărea c-o stârpit,
Dunărea pe tri locuri
Fără leacă de vaduri.
El din gură că zicea:
— Soră, sorioara mea,
Gată-te tu frumușe
Și hai să ne cununăm.
— Eu atunci m-oi cununa
Cân' îi face tu așa:
Pod d-argint piste pământ
Să margă la Domnul sfânt.
Și d-acela că-mi făcea
Și din gură că zâcea:
— Soră, sorioara mea,

Gată-te tu frumușe
Și hai să ne cununăm.
— Eu atunci m-oi cununa,
Cân' îi face tu așa:
Pod d-aramă peste vamă
Să ne ieie Domnu-n samă.
Și d-acela că-mi făcea.
— Soră, sorioara mea,
Gată-te tu frumușe
Și hai să ne cununăm.
— Eu atunci m-oi cununa,
Cân' îi face tu așa:
Și o vacă negrușea
Să se mulgă sângurea,
Să nu mărg sara la ea.
— Soră, soră Solomie,
Hai cu mine-n cununie.
Ea mândru că s-o gătat,
În biserică c-o intrat,
Icoanile-o lăcrămat.
Strâgă Maica Precistii
Din fundu bisericii:
— Nu ești, popă, cu dreptate,
Că cununi soră cu frate.
Ține-ți, popă, legea ta,
Altu nu mai cununa,
Că te-a bate Precista.
Iei afară că iește,
Două păsări să făce
Și nime nu îi mai vide.

Maieru-BN
Barna 1944, p. 91–92

Variantă a cărei localitate de origine nu e indicată

BCUIAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

A. VIII. FRATELE ȘI SORA LA STÂNĂ

Ucraina

1. Crasnoilsc/Crasna-Ucraina

Soarele și Luna

Pe cel munte nant și verde
O stână de oi se vede,
Cu stâna cine era? —
Constantin și soră-sa.
— Soră, soră Lenuță,
Tu dă oile pin frunză,
Eu mă duc să fac strunguță,
Strunguța când a gătit,
Constantin a chiuit.
— Ileană, strunguța-i gata,
Du-te și adă găleata,
Să mulgem oițele,
Să strecurăm laptele.
Foae verde tulipan,
Eu-oi fi baci și tu cioban.
Mult — așa, soră, nu stăm,
Haide să ne cununăm.
Lenuța-a prins a plânge:
— Vai, frate, sântem de-un sânge,
C-am supt lapti dintr-un piept
Și sântem de-un tată drept.
— Taci, Lenuță, nu grăi,
Aiasta tot are a fi.
Într-o zi de dimineață
Lenuța era mireasă,
La biserică s-a dus,
Bătrânul popă le-a spus:
— Haine sfinte-am îmbrăcat,
De-aestea n-am apucat —
Se cunună văr cu văr,
Păcate strigă la cer,
Dacă soră și cu frate,
Mi se strânge pielea-n spate.
Foaie verde de cicoare,
Pe dânsu l-a făcut Soare,
Foae verde mătrăgună,
Pe dânsa a făcut-o Lună,
Zi și noapte tot mergea
Și nu se mai ajungea.

Crasnoilsc-Storojineț-Ucraina
Inf.: Șolcan V. M., 74 a., 1 cl.
Culeg.: G. Botezatu, N. Băieșu, 1982
Țara Fagilor 1993, p. 292–293

BCUJ - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Județul Suceava

2. Vicovu de Jos 1-SV

Sus, pe-un munte-nalt și verde
O stână de oi se vede.
Dar la stână cine era?
Constantin și Ileana.
Constantin o zâs: — Lenuță,
Dă oile-n poieniță,
Haida să facem strunguță.
Strunga și ocolu-i gata,
Adă, Ileană, găleata,
Să mulgem oițele,
Că ne prind ploițele.
Dar Constantin încă-i zicea:
— Hai, Leană, ne-om cununa
Și să fii nevasta mea.
Ileana-ncepu a plânge
Și din gură-așa a zice:
— C-amândoi sântem de-un sânge,
De-un sânge, de-un tată drept,
C-amândoi am supt un piept;
De-un sânge, de-un tată bun,
Cu tine nu mă cunun.
Dar el de mână o lua
Și la popa o ducea.
Popa când îi cununa,
Luminile se stingeau,
Îngerii din cer picau,
Icoanele lăcrămau,
Muntele se scutura,
Văile se răsuna,
Păsări cântecu-ncetau.
Atunci popa întreba:
— Nu sânteți neamuri cumva?
Ileana-ncepu a plânge
Și din gură-așa a zice:
— Amândoi sântem, de-un sânge,
De-un sânge din tată drept,
Amândoi am supt un piept.
Popa rău se mânia
Și din gură-așa zicea:
— Mergeți la părinți în sat,
Spuneți că nu v-ați luat,
Că popa nu v-o lăsat
Să faceți așa păcat,
Sângele s-amestecați
Și voi doi să vă luați.

Inf.: Trandafira Sandu, 74 a.
Vicovu de Jos-SV
Culeg.: Stelian Cârstean, 1966

3. Vicovu de Jos 2–SV

Craiul și soră-sa II

Foaie verde peliniță,
Într-o joi de dimineață
Constantin o zis: — Lenuță,
Lasă oile în frunză,
Haide să facem strunguță.
Lasă oile-n ogor,
Haide să facem ocol.
Strunga și ocolu-i gata,

Adă, Ileană, găleata.
Să mulgem oițele,
Că ne prind ploițele.
Sâmbătă dimineața,
Constantin o zis așa:
— Hai, Leană, ne-om cununa,
Că așa nu putem sta,
Că ne grăiește lumea.
Ileana-a început a plânge
Și din gură-așa a zice:
— C-amândoi sântem de-un sânge
Și greu păcat ne-o ajunge.
De-un sânge, de-un tată drept
Și-amândoi am supt un piept.
De-un sânge, de-un tată bun
Cu tine nu mă cunun.
Constantin s-o supărat,
El caii i-o înhămat
Și de mână a luat-o
Și-n căruță-o aruncat-o.
S-au dus de s-au cununat
La biserica din sat.
Popa când îi cununa,
Luminile se stingeau,
Stelele din cer picau
Și icoanele plângeau.
Popa-a stat și s-a mirat:
— Câți tineri am cununat
De-acestea nu s-o-ntâmplat.
Luminile nu s-au stins,
Icoanele nu au plâns,
Stelele nu au picat.
Ați făcut mare păcat,
Că sânteți frați și v-ați luat!

Inf.: Paraschiva Roșca, 87 a.
Vicovu de Sus-SV, în 1962
Cârstean 1969, p. 706–707

4. Vicovu de Jos 3–SV

Pe un munte-nalt și verde

Sus pe-on munti-nalt și verdi,
O turmî di oi să vedi,
Da cu turma cin' iera,
Constantin și Ileana.
Constantin o dzîs Lenuțî:
— Lasî oili-n portițî,
Vinî sî făcem strunguțî.
Strunga și ocolu-i gata,
— Adî Lenuțî galeata.
Sî mulgem oițâli
Cî ni prind ploițâli.
Constantin o dzîs așa:
— Hai, Leanî, ne-om cununa.
Ileana-nceput a plângi,
— Amândoi sântem de-on sângi,
Di-on sângi, de-on tatî drept
Amândoi am supt un piept.
Constantin și Ileana
Di mânuțî să lua
Și la popa se ducea
Popa când îi cununa
Luminili să stângea,
Îngirii din cer plângeau
Și munții sî cutremurau,
Văili să răsunau
Păsăr'li nu mai cîntau.
Atunci popa-i întreba:
— Nu sânteț rudi cumva?
Ileana-ncepu a plângi,

— Amândoi sântem de-on sângi,
De-on sângi, de-on tatî drept
Amândoi an supt un piept.
Popa rău s-o suparat
Și din gur-o cuvântat:
— Mergiț la părinț în sat
Spuneț cî nu v-am lasat,
Sângili s-amestecaț
Și voi sî va luați.

AFMB, mg. 162, I, 93
Vicovu de Jos-SV, 1974
Inf.: Veronica V. Șorodoc, 47 a.
Culeg.: S. Ciubotaru și I. H. Ciubotaru
Vezi și „CAF", VI, 1986, p. 123–124

5. Bilca 1-SV

(*variantă*)

Pi un dial înalt și verdi
O turmî di oi sa vedi.
Cu oili cini sta?
Constantin și Ileana.
Constantin a zâs așa:
— Știi tu, Ileanî, ceva?
Haida și ne-om cununa.
Ileana a prins a plângi:
— C-amândoi sântem di-un sângi,
Amândoi di-un tatî drept
Ș-amândoi am supt un pept.
Duminică dimineață,
Ileana o fost mireasî.
Popa cân îi cununa,
Stelili din cer picau,
Luminili sî stângeau,
Îngerii din cer plângeau.
Da popa o zîs așa:
— Sânteți rudi (ori) ceva,
Că nu vă pot cununa?
Amândoi frați se găseau
Și acasă se duceau
Și la lume povesteau.

AFMB, mg. 561, I, 12–13
Bilca-SV, 1984
Inf.: Valeria P. Puha, 35 a.
Culeg.: I. H. Ciubotaru
Vezi și „CAF", VI, 1986, p. 125–126

6. Bilca 2-SV

(*variantă*)

Pi un munti-nalt și verdi,
O turmî di oi sî vedi.
Da cu turma cini iara
Constantin și Ileana.
— Fa Ileanî, Ilenuțî,
Hai ș-om faci-o strunguțî.
Strunguța și ocolu-i gata.
— Adî, Ileanî, galeata,
Sî mulgem oițîli,
Cî ni prind ploițâli.
Ileanuțî știi ceava?
Haida și ne-om cununa.
— Constantini, Constantini,
Blastamat sî fii di mini,

Cî sântem di-un tatî drept
Ș-am supt la acelaș pept.
— Pi paduri-i bruma albî,
Eu ti ieu cî tu mi-ești dragî.
Pi paduri-i bruma deasî,
Eu ti ieu cî ești frumoasî.
Șî duminicî dimineațî
Ilenuța i mireasî.
În biseric-au întrat
Prioții s-o suparat,
Șî îngirii încep a plângi,
Luminili a sî stângi.
Șî priotu a întrebat:
— Sunteți rudî sau ceava
Cî nu va pot cununa?
Șî mirili i-a zis așa:
— Asta-i sorioara mea
Șî dacî asta nu sa poati,
Nu ma cunun pân' la moarti.

AFMB, Mg. 561, I, 5.
Bilca-SV, 1984,
Inf.: Silvia V. Berculian, 41 a.
Culeg.: I. H. Ciubotaru
Vezi și „CAF", VI, 1986, p. 124–125

Județul Argeș

7. Slatina-AG

Pe un munte nalt și verde

A /: Pe un munte nal' și verde,
:/ *of, Leano*$_1$
O turmă de oi se vede, *of, Leano*
B /: De păzit, cin' le păzea?
:/ *of Leano*$_1$
Constantin și Ileana.
of, Leano
C 5 /: — Fă Ileană, Ilenuță
:/ *of, Leano*$_1$
Bagă oile-n frunzuță *of, Leano*$_1$
Dictat: Și vino de-mi dă guriță,
Căci guriță ca la tine
Nu găsesc în sat la mine,
Și guriță ca a ta
Nu găsesc la nimenea.
Strunga și oboru-i gata,
Vino, mândro, cu găleata
Și să mulgem oile
Ca să predăm cotele.
Ilenuțo, știi ceva?
Noi nu putem sta așa
Până nu ne-om cununa!
Duminica dimineață
Ilenuța e mireasă.
Popa când îi cununa,
Stelele din cer pica,
Lumânările se stingea
Căci doi frați di-un tată bun
Făr' să știe se cunun'.

IBr mg. 521 e
Inf.: P. Chelu
Slatina-AG
Culeg.: A.Vicol, L. Georgescu, 24.V.1955
Amzulescu 1983, p. 245–246

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

8. Slatina 2–AG

Cântec: Pe un munte-nalt și verde

/:$_1$ Pe un munte-nalt și verde
:/ *of Leano*
O turmă dă uoi să vede, *măi-măi*
/: Uoili čin-le păștea? măi$_2$
:/ *of Leano*$_1$
Costandin și Ileana, *măi Leano*$_1$
/:—Mă Ileano, Ilenuță,
:/ *of Leano*$_1$
Bagă oile-n frunzuță, *of Leano*
Și vino să-m' dai guriță, *of Leano*
Că guriță ca a ta, *măi*
Nu găsesc la nimenea; *măi Leano*
/: Căči guriță ca la tine,
:/ *of Leano*$_1$
Nu găsesc în sa' la mine..., *măi măi*
/: Strunga și oboru-i gata,
:/ *of Leano*$_1$
Vino, Leano, cu găleata, *măi-măi*
/: Și-adună-ți băcițele, măi
:/ *of Leano*$_1$
/: Ca să mulgem oile, măi Leano
Ca să predăm cotele, *măi Leano./*
Măi Lenuțo, știi ceva? *măi Leano*
Nu mai putem sta așa, *măi*
Până nu ne-om cununa! *măi Leano*
/: A doua zi de dimineață
:/ *of Leano*
Ileana a fos' mireasă, *măi-măi*
Dictat: Popa, cân' îi cununa,
Lumânăr'li se stingea,
Toată lumea să mira
Că doi frați din tată drept
A supt la ačelaș pieptu...

IBr mg. 520 g
Inf.: Viorica Tefeleu
Slatina-AG
Culeg.: P. Carp, Al. Amzulescu, 25.05.55

9. Slatina-Nucșoara-AG

Cântec

/: Pe un munte nalt și verde
:/Leano$_1$
De-o turmă de oi se vede, Leano,
/: Oile čin-le păștea :/of Leano, măi$_2$
Costantin și Ielena, of Leano
/:—Mă Ileană Ilenuță :/Leano$_1$
Bagă oile-n frunzuță, Leano
/: Și vino și-mi dă guriță :/Leano$_{1,3}$

IBr mg. 524 e
Inf.: Paraschiva (Uța) Mielu, 17 a.
Slatina-Nucșoara-AG
Culeg.: L. Stănculeanu, Z. Sulițeanu, 26.5.55.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

10. Nucșoara–AG

Cântec: Pe un munte-nalt și verde

Și$_1$ /: Pe un munte-nalt și verde
:/ *Leano*$_1$
O turmă de oi se vede...
i$_1$ /: Cine paște turma sa?
:/*măi, Leano*$_1$
Costandin și Elena, *măi Leano*
și$_1$ /: — Vino, Leană, cu găleata
:/ *Leano*$_1$
Ca să mulgem toată ceata! *Leano*

Dictat:

Vin să mulgem oile,
Ca să predăm cotele.
Cotele de le-om preda,
Amândoi ne-om cununa...
(Nu mai știu)

IBr mg. 515 k
Inf.: Filofteia Oproiu și Adriana Ghenere
Nucșoara-AG
Culeg.: Al. Amzulescu, A. Vicol, 20.5.55.
„E d-acum un an, pă vară, de la un lăutar, Minicel, din Corbi. Nu-l mai cântă acuma. La fiecare nuntă jese câte un cântec nou!"

11. Geobelea-Mihăiești-AG

Cântec

Dictat: Pe un munte-nalt și verde
O turmă de oi se vede
Oile cin' le păștea?
Costandin cu Elena
Iar Costică ce zicea?
—Bagă-ți oile-n frunzuță
Și mai dă-mi a ta guriță
Căci mă duc să-mi fac strunguță
Strunga și oboru-i gata
Ado, Lenuțo, găleata
Ca să mulgem oile
Căci ne-apucă ploile
Și n-am predat cotele.
Iar Costică ce zicea?
— Măi Lenuțo știi ceva,
Nu putem să stăm așa
Până nu ne-om cununa.
Duminică dimineața
Leana noastră je mireasă.
Popa-ncepe-a cnuna
Stelele din cer pica
De se mira și popa
Doamne čę-o mai fi asta?
Jeu pe câți am cununat
Asta nu mi s-a-ntâmplat.

IBr mg. 416 o
Geobelea-Mihăiești-AG
Inf.: Vasile Ducoi, 52 a. (vioară), Ion F. Badea, 29 a. (voce și țambal)
Culeg.: Z. Sulițeanu, A. Amzulescu, 17.11.54.

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

12. Jugur 1-AG

Cântec

/: Pe un munte nalt și verde:/
Leano$_1$
O turmă de oi să vede
/: Oili cin-le păștea? :/*Lenuțo*$_1$
Constandin și Elena
/: —Fă Ileano, Ilenuțo :/*Leano*$_1$
Bagă oile-n frunzuță, *Leano*
Și vino să faci strunguța.
Strunga și oboru-i gata,
Vino Leano cu găleata,
Găleata și cupili,
Să mulgem oițili,
Că ne-apucă ploili
Și să predăm cotili.
Fă Ileano știi ceva,
Nu-i bine să stăm așa
Până nu ne-om cununa.
Duminică dimineața
Lenuța este mireasă,
Stelele din cer pica
De să miră și popa
Ce-o fi, Doamne, cu asta?
„Atâta"

IBr mg. 426 h
Jugur-AG
Inf.: Ștefan Bocșa
Culeg.: A. Vicol, 24.11.54.
„Cântecu ăsta a ieșit aproape de doi ani de zile". „Se cântă, dar de când a ieșit alte cântece l-a obșinuit mai rar pe ăsta. L-am auzit numai vioriști". „Nu l-am mai auzit aproape de jumat' de an. N-a mai fost nuntă, așa, și nu l-a mai cântat". „Noi, la câte o petrecere, la câte un kef, așa, îl mai cântăm la câte o distracție". „S-a cântat pân fete, pân copi, pân orchestrele astea". „Bătrânii nu-l știa. Oameni mai în vârstă, care petrec, îl mai cântă".

13. Jugur 2–AG

Cântec: Pe un munte nalt și verde

Pe un munte nal' și verde
Ụo turmă de oị să vede
Oile čin' le păștẹa?
Costandin cu Ileana!
— Paște, Leạno, oile bine
Căș' Costẹa te ja pe tine!
— Dac-aș ști că m-ar lụa,
Ieu oile le-aș păștẹa;
Dac-aș ști că nu m-ar lụa,
Maị bine m-aș spânzura
De craca salcâmuluị,
În mijlocu târguluị!
— Ado, Lenuțo, găleata
Că vin oile cu čẹata.
Pân-oị face ieu strunguța,
Tu să viị să-m' daị gurița!

IBr mg. 2528 I n
Inf.: Ileana N. Pătru, 20 a.
Jugur-AG
Culeg.: P. Carp, Al. Amzulescu, A. Vicol, 19.5.63.
„De la mămica, cânta ja când ieram ieu mai mică, mai cânta pân casă. Nu l-am mai auzit așa de vr-o doi-trei ani".

14. Jugur-Poenari 1-AG

Cântec

/: Pe un munte-nalt și verde
:/*Leano*
O turmă de oi se vede
Oile cin-le păștea, *Lenuțo*
Costantin și Elena
măi, — Fă, Lenuțo, ști ceva?
Noi așa nu putem sta
Ș-amândoi ne-om cununa
Adă oile-n strunguță
Și vino de-mi dă guriță
Strunga și oboru-i gata,
Vino Leano cu găleata
Ca să mulgem toată ceața.
Strunga și oboru-i gata,
Vino Leano cu găleata.
Fă, Lenuțo ști ceva?
Amândoi ne-om cununa.
Toată lumea se mira
Doi frați să-mpreuna.
Duminică dimineața
Lenuța noastră-i mireasă.
Ceru-n două se crăpa,
Ce-o fi Doamne cu asta,
Stelele din cer pica,
Toată lumea se mira.

IBr mg. 1040 h
Inf.: Elisabeta Enache, 16 a.
Jugur-Poenari-AG
Culeg.: P. Carp, A. Vicol, Z. Sulițeanu, 26.2.57, în București
„De pă la soru-mea Lenuța Slonaru. E căsătorită." „Cam dă multicel je cântecu ăsta. Dă vro trei ani". „Nu prea să mai cântă acuma". „Băieți îl cântă mai mult". „Îl cântă lăutari. Îl bagă-n sârbă".

15. Jugur-Poenari 2-AG

Cântec

Cântat:

Pe un munte 'nalt și verde, *Leano*
O turmă de uoi să vede, *Leano*
Oile cin' le păștea, *Lenuțo*
Costantin cu Ileana, *Lenuțo*
— Paște, Leano, oile bine, *Leano*
Căci Costel te ia pe tine, *Leano.*
Dac-aș ști că iel m-ar lua, *Lenuțo*
Eu oile le-aș păștea, *Lenuțo*
Dac-aș ști că nu m-ar lua, *Lenuțo*
Mai bine m-aș spânzura, *Lenuțo*

Dictat:

De creaca pelinului
Și de-a ruzmalinului.
Ș-am zis verde ș-o cicoare
Ș-a venit Vinerea Mare
Tulesc uoile la vale,
Tulesc uoile la strungă
Și mândruța să le mulgă
Pân-oi face jeu strunguța
Tu să vi să-mi daj gurița
„Nu mai je"

IBr mg. 419 a
Inf.: Ileana Niculea Pătru, 13 a.
Jugur-Poenari-AG
Culeg.: A. Vicol, 19.11.54

16. Jugur-Poenari 3-AG

Cântec

Pe un munte-nalt și verde
O turmă de oi se vede
Dă păscut cin' le păștea?
Costandin și Elena.
— Paște, Leano, oile bine,
Costandin te ia pe tine
— Dac-aș ști că el m-ar lua
Io oile le-aș păștea.
— Fă Ileană, Ilenuțo,
Bagă oili la frunzuță,
Vino să facem strunguță
Adu, Leano, găleata,
Că strunguța ie gata.
Cân' să mulgă Leana ceata
Oile i-a vărsat găleata.
Și Costică ce zicea?
— Fă Ileană, ști ceva?
Nu-i bine să stăm așa
Până nu ne-om cununa.
Într-o joi de dimineață
Lenuța noastră-i mireasă.
„Atât".

IBr mg. 427 g
Inf.: Maria Stroe, 22 a., Maria Mavrodin, 19 a.
Jugur-Poenari-AG
Culeg.: A. Vicol, 26.11.54
„Dă vro doi ani. De la lăutari l-am auzit. Se cântă și acu". „La lucru, așa, la șezători. Singure, cân' suntem singure" (M. Mavrodin).

17. Albești-AG

Cântec: Pe un munte nalt și verde

Mg.:
/:Pe un munte nal' șî verde:/
Leană
e O turmă de oi se vede, *Leană*
Oile cin' le păștea:/ *măi Leană*
Costantin șî Elena, *măi Leană*
/: Fă Ileano, Ilenuțo:/ *Leană*,
Mai dă-ți oile-n strunguță,
Leano
Dictat:
Să le mulg cu-a mea mândruță.
Strunga și oboru-i gata
Vino, Leano, cu găleata
Ca să mulgem oile
Și să predăm cotele
Atâta.

IBr mg. 897 a
Inf.: Elena Olaru, 33 a.
Albești-AG
Culeg.: Al. Amzulescu; O. Bîrlea, 29.9.56
De la cine? „Nu mai țâu minte; du pâ[n] fete; dă trei ani". Se mai cântă? „Nu! Nu l-am auzit nicîodată. L-am cânta' la concurs la Pitești". „Nu-l cântă nici lăutarii".

18. Dâmbovicioara 1-AG

Pe un munte 'nalt și verde
O turmă de oi se vede
Oile cin' le păzea?
Costandin și Ileana.
— Măi, Lenuțo, știi ceva?
Noi nu putem sta așa,
Amândoi ne-om cununa;
Amândoi de-un tată drept
Am supt țâță dintr-un piept!
Duminică dimineață
Ileana noastră-i mireasă.
Popa când îi cununa,
Stelele din cer pica.

IBr Inf. 14.731. Cf. și mg. 1094 b
Inf.: Voichița Stoian, 18 a.
Dâmbovicioara-AG
Culeg.: P. Carp, Z. Sulițeanu, 23.6.54

19. Dâmbovicioara 2-AG

Cântec: Pe un munte nalt și verde

/: Pe un munte nalt și verde:/
Lęano$_1$
Ụo turmă de ụoi se vede, *Lęano*$_1$
/: Ụoile cin' le păzea :/*Lenuțo*$_1$
Cụostandin și Ielena, *Lęano*
/: — Mă Ilęano, Ilenuță:/ *Lęano*$_1$
Mai dă-ți oile-n frunzuță, *Lęano*$_1$
/: Și-aj să facem ụo$_{1,3}$ strunguță
:/*Lęano*$_{1,3}$
Strunga și obụoru-j gata, *Lęano*
Adă Ilęano găleata
Ca să mulgem tọată ceata, *Lęano*
/:Ca să mulgem ụoile:/*Lenuțo*
Că ne-apucă ploile! *Lenuțo*

IBr mg. 1094 b
Inf.: Voichița Stoian, 23 a.
Dâmbovicioara-AG
Culeg.: P. Carp, 30.5.57, la Câmpulung

20. Jupânești-Coșești-AG

Cântec: Pe un munte nalt și verde

i Pe un munte nalt și verde, *Lęano*
Pe un munte nalt și verde
O turmă de oi se vede, *Lęano*
și /:Oile cin' le păștea:/refren
Constantin și Ilęana, refren
Strunga-j și oboru-j gata,
Adu Lenuțo găleata,
Adă și ciubărele
Să ne predăm cotele
ei Să predăm cota de lapte
păi /:Și-a de lapte și-a de lână
Să jeșim cu voje bună:/
e Duminica dimineața
Lenuța noastră miręasă.
Popa-nčepę-a cununa

Stelele din cer pica
/: Toată lumea se-nk'ina:/
Ce-o mai fi și cu asta
/:Asta nu-i lucru curat:/
De la Dumnezeu ie dat
Trei din două nu să poate
Să să ia doi frați nu poate.
Atâta este.

IBr mg. 1420 m
Inf.: Victora Zabet, 21 a.
Jupânești-Coșești-AG
Culeg.: P. Carp, 31.5.58, în București
? „Ăsta l-am învățat de la un lăutar; a fost o nuntă la noi. De la Nelu Bricheag din Prisecaca, ie lăutar mare; are vreo cinzeci și ceva de ani."
? „Fetile care sunt la noi, sunt la școală; fetile care mai sunt așa majore, nu cântă, că-s trecute de 25 de ani și nu să bagă așa pă cântece. Sânt fete puține la noi în sat, care să se ocupe de cântece. Satu nostru-i mare: sânt doisprezece-nvățători; învățătorii noștri sunt la Coșești învățători, nu-s numai la noi." ? „L-au mai cântat în sat, prietena mia și cu înc-o fată".

21. Coșești-AG

Cântec: Pe un munte 'nalt și verde

Pe un munte 'nalt și verde, *Leano*$_1$
O turmă de oi se vede.
Oile cin' le păștea?, *Lenuțo*$_2$
Costandin și Ielena
Iar Costandin ce zicea?
— Mă Ileano, Ilenuță,
Mai dă oile-n strunguță
Și să mulgem oile,
Și să predăm cotele,
Să mulgem oile toate
Să predăm cota de lapte.
Fă Ileano, Ilenuțo,
Mai dă oile-n strunguță
Și vino de-ñ dă guriță,
Că noi nu mai puteñ sta
Până nu ne-oñ cununa.
Duminică dimineața
Lenuța ieste mireasă.
Iară când se cununa
Stele de pe cer pica,
Toată lumea se mira
Ce-o mai fi și cu asta?
Nicidodată nu se poate
Să să ia soră cu frate.

IBr mg. 1756 i
Inf.: Maria Pană, 16 a.
Coșești-AG
Culeg.: A. Sachelarie, P. Carp, 3.11.60, în București
„Ăsta ie cân' ne duceam cu caprele pă deal — da' să cântă mereu". La întrebarea dacă știe și balada „Soarele și Luna": „Ăsta îl știu dă mult — vo zece ani aveam, și-i dă mult așa, și să cântă-ntr-una"... „Nu știu cine l-o fi adus — l-añ auzit dă la alți mai marî"... „Nu-i așa obijnuit la lăutarî — nu-l cântă".

22. Berevoești-AG

Pe un munte-nalt și verde

Pe un munte-nalt și verde, *Leană*
O turmă de ụoi se vede, *Leană*
Oile cin' le păzea,
Constantin și Ielena, *măi Leană*
— Fă Ileană, Ileniță, *Leană*
Draga neichii mândruliță, *Leană*
Bagă oile-n strunguță
Și vină să-m dai guriță, *Leană*
Ileană, frumoasă fată, *Leană*
Ce tristă mi-ai fost odată, Leană
Lacrimile țe-au ars fața,
Și te-mbrobodeai cu ceața, *Leană.*
Ceața sărăciei deasă, *Leană*
Ca și frunza de pe leasă, *Leană*
Plânsu mult țe-a fost amar,
Inima friptă pe jar, măi *Leană*
Ileană, mândră copilă, *Leană*
Astăz nu ț-e traiu-n silă, *Leană*
Că în sat avem lumină.
/:De belșug n-e viața plină:/*Leană*
Și pe urmă ieși stăpână, *Ilenuțo*$_1$

IBr mg. 2096 d
Inf.: Safta Covtoniuc
Berevoești-AG
Culeg.: N. Rădulescu, 29.11.61, în București
Transcris: M. Canciovici, oct. 1970

23. Bughea de Sus-AG

Cântec: Pe un munte nalt și verde

Mg.:
/:Pe un munte nal' și verde:/
Lęano$_1$
Ụo turmă de ụoi să vede, *Lęano*
/: Ụoile čin' le păștea? :/*Lenuțo*$_1$
Costantin și Ielena, măi *Lęano*
/: — Fă Ileană, Ilenuțo:/*Lęano*$_1$
Bagă-ți ụoile-n frunzuță, *Lęano*
/: Să fac ụobor și strunguță:/ *Lęano*
Să vină și-a męa mândruță, *Lęano*

Dictat:
Oboru și strunga-i gata
Vino, Lęano, cu găleata
Ca să mulgem toată čęata,
Să mulgem oițele
Că nę-apuc ploițele
Să predăm noi cotele.
Atâta-i ăsta.

IBr mg. 899 d
Inf.: Vasile Bucur
Bughea de Sus-AG
Culeg.: Al. Amzulescu, O. Bîrlea, 1.11.56
„L-am auzî' de la un om bătrân — poa' să aibă 80 dă ani — de la Berevoești, munčitor; de v-o câzva ani". Acuma? „Da, să čere, ie un cântec bătrân, mai čere ăștia care are oi".

Județul Dâmbovița

24. Târgoviște-DB

Cântec: Pe un munte-nalt și verde

Dictat:

Pe un munte-nalt și verde
O turmă de oi se vede
Oile cin' le păștea?
Constantin și cu Leana.
Constantin če îi zičea?
— Ilenuțo, și čeva?
Dă-ți uoițele colea
Și vină să-ți spun čeva.
Dă-ți uoițele-n strunguță
Și dă-le puțină frunză
Iar tu vin să-ți dau guriță.

IBr mg. 1631 b
Inf.: Florica Vasilescu, 38 a.
Târgoviște-DB
Culeg.: Gh. Sulițeanu, 18.11.59, în București
[De la cine o știi?] „Tot dă la fetele lui fratemeu. Din vara asta". [Cine-l mai cântă?] „Îl cânta toate fetele la cules dă prune și alte munci ale câmpului". [Îl cântau și lăutarii?] „Și lăutari îl cânta".

Județul Prahova

25. Murgești-PH

Cântec

/: Pe un munte 'nalt și verde:/
Lino, Leano
O turmă de oi se vede
/: Oile cin' le păștea, măi *Lino, Leano*
Ionel și cu Leana, *măi*
— Mulge, bade, oile
Că le-apucă ploile
Și le piere laptele
/: Vin, mândruțo, cu găleata,:/
Lino, Leano
Că strunguța este gata,
/: Bagă oile-n strunguță, *Lino, Leano*
Și vino să-mi dai guriță.
/: Fluer, fluer de mosdrean, *măi*
Lino, Leano
Răscolești în mine ani;
/: Fluer, flueraș de corn :/, *măi*
Lino, Leano
Tu mă scoli noaptea din somn;
/: Fluer flueraș de paltin:/ *măi*,
Lino, Leano
Tu mă netezești de patimi;
/: Fluer flueraș de prun:/ *măi*
Lino, Leano
Tu-mi faci sufletu mai bun.

IBr mg. 3159 o
Inf.: Ionel Cinciu
Murgești-PH
Culeg.: Elis. Moldoveanu, 1.7.58
„De la băieți din sat, de la țărani. Se cântă la beție mult. Așa se cântă, le-am mai cizelat și eu".

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Județul Brașov

26. Șimon-BV

Cântec: Pe un munte-nalt

/: Pe un munte-nalt și verde *(Leano):/*
O turmă de oi se vede, *Leano*
/: Oile cin' le păștea, Lenuțo:/ *măi*
Constantin și Elena, *măi Leano, măi*
Și /: — Tu Ileano Ilenuțo:/
Bagă oile-n frunzuță,
Leano, măi
/: Că să-ntind, să fac
strunguță :/, *Leano*
Și /: Oboru și strunga-i gata
(Leano):/
Adu, măi Leano, găleata, *Leano măi*
/: Ca să mulgem toată ceata
(Leano):/
Ca să mulgem oile
Ca să predăm cotele, măi
Și /: Tu, Ileano, știi ceva:/
măi Ileano, măi
Noi nu putem sta așa,
măi Leano, măi
/: Amândoi ne-om cununa:/
Ileano, măi
/: Dumineca dimineața:/
Leana va fi mireasă, *Leano* măi
/: Mireasa lui C-tin *(Ileano):/*
Pentru c-are dor(ul) lin, *Ileano, măi.*

IBr mg. 1128 a
Inf.: Viorica Coroiu
Șimon-BV

27. Copăcel-BV

Culeg.: M. Boris, 10.7.57

Pe un munte 'nalt și verde

Pe un munte 'nalt și verde
Trei turme de oi se vede
— Oile cin' le păștea?
— Gheorghiță și cu Leana.
— Fă Ileană, Ilenuță
Bagă oile-n frunzuță
Să mă duc să fac strunguță.
Strunga și oboru-i gata
Hai, Lenuțo, cu găleata
Să mulgem oițele
Că vine ploițele.
Hai să mulgem oile
Că ne-apucă ploile.

Inf.: Eugenia Moldovan
Copăcel-BV
Baltasiu 1968, p. 141

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

28. Zăbala-BV

Sus pe munte cu brad verde

Sus pe munte cu brad verde
O turmă de oi se vede
Oile cin' le păzea
Ionel cu Lenuța.
— Măi Leano, Ilenuță,
Hai devale-n poeniță
Că acolo-i iarba de oi
Și dragostea pentru noi.
Măi Leano, Ilenuță
Eu mă duc să fac strunguță
Oborul cu strunga-i gata,
Hai, Lenuță, cu găleata.

Inf.: Dumitru Berchiu
Zăbala-CV
Baltasiu 1968, p. 202

Județul Buzău

29. Siriu-BZ

Pe un munte-nalt și verde

/: Pe un munte-nalt și verde:/, *Leană*$_1$
O turmă de uoi se vede, *Leană*
/: Oile cin' le păștea:/, *măi Leană*$_1$, *măi*$_2$
Costantin cu Leana sa, *măi Leană*
/: — Hai, Leană cu cofița:/ *Leană*$_1$
Că ie gata strungulița, *Leană*
/: — Măi, bădiță, bădișor:/ *măi bade*$_1$, *măi*$_2$
Ieu mă duc pe un izvor, *măi bade*
/: Să iau apă-ntr-un urcior:/ *măi bade, măi*$_2$
Să-m mai treacă de-al tău dor, *măi bade*

IBr mg. 593 g
Inf.: Benone Sinulescu
Siriu-BZ
Culeg.: E. Moldoveanu, 5.10.55, în București
Transcris: S. Fotino, sept. 1970

BCUIASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

A. IX. VERSIUNI CONTOPITE: „CUNUNIA FRAȚILOR“ ȘI „NUNTA SOARELUI

Județul Maramureș

1. Talpe-BH

Soarele și Luna

Luminosu mândru Soare
Vrut-odată și să-nsoare;
Șapte cai o cumpărat,
Cinci pă drumuri i-o spetit
Da nu ș-o putut afla
Soață pă potriva sa.
S-o luat p-a mării mal
Acol inde soră-sa
Sfânta Lună locuie.
— Soruluță mândruleană,
Tu iubită sânzâiană,
Gată-ti dă cununie
Vreau și fii a me soție!
— Du-ti, dragă, ieși dân țară
Nu mă faci dă ocară!
— Soruluță, am cotat,
Da ca tini n-am aflat;
Nu-mi aflai soață ca tine,
Hai, cunună-ti cu mine!
— N-oi vini măi, frățioare,
Numa dă-mi faci un pod mare
Și pă marginile lui
Pod dă aur dacă-mi pui;
Și pă pod, pă rămurele
Și cânte și păsărele.
Sfântu Soare o gândit
Și toati s-o împlinit.
Dară Luna ce să facă,
Vede că-s și să îmbracă,
Numa-n hani dă mătasă.
Și l-o chemat dă naș mare
Pă luceafărul cel mare;
Pă luceafăru cel mic
Și l-o chemat dă vornic.
Pasările cântau în cale,
Nu dă drag, numa dă jale
.....
— Popă, popă, blăstămate
Cununași soră și frate!
Mireasa când auze,
La față să-ngălbene,
Mirele dă mân-o lua
Marsă acasă cu ie,
Atunci, Luna-odată sare
Dă pă pod, s-aruncă-n mare,
Mreană d-aur s-o făcut.
Marea rău s-o mâniat
Pă Lună o aruncat,
Sus pă cer, sus între stele,
Că d-acol și lumineze!

Inf.: Abrudan Florica, 35 a.
Talpe-Drăgănești-BH, 1976
Culeg.: I. Bradu
Antologie Bihor, p. 13–14

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Județul Maramureș

2. Cupșeni-MM

Soarele și Luna

Luminosul, mândrul Soare,
A vrut și el să să-nsoare,
Pretutindeni a umblat,
Nouă ai a căutat
Și prin Țara Muntenească
Și prin cea Moldovenească
Și prin Țara Ardeleană
Până și prin cea Crișană
Și nu și-a aflat de seamă.
Nouă cai a ciumpăvit,
Cinci pă drum i-a lespezât,
P-a lui samă n-a găsât;
S-o luat p-al mării mal,
La palatu de cristal,
Unde soru-sa Sânziana locuia.
— Tu Ileană Sânziană,
Dalbă zână-a florilor,
Drăguța feciorilor,
Mi-este vremea să mă-nsor,
Fată nu aflu ca tine,
Hai, cunună-te cu mine.
— După tine oi vini,
Când tu mie face-mi-i:
Pod de aur păste mare,
Și pă marjinile lui
Pod de aur dacă-m' pui.
Și p-on pom pân rămurele,
Tot de aur păsărele.
Numai cu mâna-o sucit,
Tăte alea s-o făcut
Și-o-ntrebat-o a doua oară:
— Tu Ileană, Sânziană,
Dalbă zână-a florilor,
Drăguța feciorilor,
Mi-este vremea să mă-nsor,
Fată nu aflu ca tine,
Hai cunună-te cu mine.
— Și io bine m-oi găti,
După tine oi vini,
Dacă-m' faci tu astăz' mie,
Morișcuță su' fereastă,
Să cure făr ina-n casă.
Numa cu mâna-o sucit,
Moara iute s-o făcut.
— Tu Ileană, Sânziană,
Dalba zână-a florilor,
Drăguța feciorilor,
Mi-este vremea să mă-nsor,
Fată nu aflu ca tine,
Hai cunună-te cu mine.
— Și io bine m-oi găti,
După tine oi porni,
Dacă-m' faci tu astăzi mie,
Scară de aur pân la ceri,
Ca să te sui și să-ntrebi:
Voaie oare-ț' dă el țâie
Soră să mă iei soțâie?
Di pă scară o-nturnat
Și din gură-o cuvântat
Și de nuntă s-o gătat.
Când la beserică-ajung,
Tăte icoanile plâng,
Da icoana Precistii,
Din fundu besericii,
Tot plângea și suspina
Și din gură cuvânta:
— Nu ești popă cu dreptate,
Că cununi soră cu frate.
Mireasa s-o-ngălbenit,
Din beserică-o ieșit,

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Di pă pod o dat în mare
S-o făcut on peşte mare.
Dumnezo mâna-o întinde
Pă peşte de coadă-l prinde
Şi-l aruncă cât clipeşti
La-nălţimile cereşti,
Când luceşte Luna sus,
Soarele-i demult apus.

Inf.: Cureu Florica, 54 a.
Cupşeni-MM, 1984
Bilţiu 1990, p. 159–161

Varia 1: Text prelucrat de culegător
Judeţul Hunedoara

Dobra-HD

Nunta

— Soare ieşi pe dumbrăviţă,
Că te-aşteaptă o floriţă,
Lacrămile să-i opreşti,
Inima să i-o-ncălzeşti!
Soarele a răsărit,
Peste lume a zărit!
— Mamă! Gheorghe atunci zicea,
Sora mea-i ca-o floricea,
Şi-ochii ei cei ca şi stele
Scurtă din zilele mele;
Dar te rog pe sântul Soare,
Fă ce-i face, că mă doare,
Nu ştiu ce, dar simt în pept,
Şi nu sum nicicând deştept,
Şi eu ştiu ce-i leacul meu;
De iubeşti tu fiul tău,
Dă-mi te rog pe sora mea,
Să o am de floricea.
Peptul că l-a vindeca,
Şi atunci m-oi deştepta.
— Fiul meu, va fi a ta
Dacă tu-ţi vei câştiga
Un bâtuţ bun de oţel
Şi opince tari de fer,
Şi prin ţară vei îmbla,
Lumea vei încunjura
Bâtu-n mână să ţi-l rozi,
Şi abia să te mai porţi,
Dar opinca să se rumpă,
Că-a ta soră-i foarte scumpă,
Nu o poţi tu căpăta
Până calea-ţi nu-i găta.
Gheorghe-atuncea-şi făcea
Tot ce muma i zâcea.
Bâtu-n mână şi-l lua,
Prin ţări, lume, el îmbla,
Până bâtul se rodea
Şi opinca se rumpea;
Mama, tristă, cugeta
Că, zău, el nu s-a-nturna,
Şi pe soră nu i-a da,
Că-n păcat greu s-ar băga.
Dar când nici se aştepta,
Gheorghe acasă renturna.
—Mamă, fost-am şi-am îmblat,
Toată lumea am căutat,
Dar acum m-oi însura,
Tu mi-i da pe sora mea!
— Măi Gheorghiţă, scumpul meu,
Pe sorioară nu-ţi dau eu,
Dacă nu-mi faci până-n seară,
Scară naltă peste ţară,

Peste codru, punte lungă,
Și la ea, fântână-afundă.
Că pe scară m-aș sui,
Peste țară aș privi
Și pe punte aș îmbla,
Că am ceva de-a căuta,
La fântână-aș fermeca,
S-ai noroc cu sora ta.
Gheorghe-atuncea iar pleca,
Scara naltă o rădica,
Puntea lungă o lega
Și fântâna o săpa.
Dar când nici n-a cugetat,
El acasă a renturnat.
— Mamă, câte tu mi-ai zis,
Le-am făcut ca și în vis.
Dă-mi acum pe sora mea,
Peptu-mi bate după ea.
— Bine! o vei căpăta,
Dacă tu-mi vei chema
Luna de cumătră mică,
Să-mi fac nunta fără frică,
Soarele, cumătru mare,
Să cunun făr' supărare.
Gheorghe-atuncea se-ngrijea
Și cumetri-i aducea
Luna când se începea,
Soarele când strălucea,
Apoi oaspeții-i chema
Și pe car că i punea,
La biserică pornea.
Muma sa, când prevedea
Că-n deșert se retrăgea,
Pe fătuță o striga,
Și așa i cuvânta:
— Fiica mea, e cu păcate
Măritarea după frate,
Dară tu, ca să le ștergi,
Când cu carul vei să mergi,
Peste punte vei să treci,
În fântână să te-neci;
Că te bate Dumnezău
De te ie un frate-al tău!
Soarele că auzea
Mama fetei ce vorbea,
Pe mireasă o ținea
Tot de mână ca pe-o mnea,
Până puntea o trecea,
Și fântâna o-ajungea.
Dar atuncea cea mireasă
Se-ntristează, lacrimi varsă.
— Fină! Luna o-ntreba,
Ce-ai-nceput a lăcrăma?
Verși la lacrămi ca și mere
Și-s ca petrele de grele!
Și mireasa-atunci grăia:
— N-ascultai pe mama mea.
Numai una mi-a pritit,
Dar nici asta n-am plinit,
Când lui Gheorghe câte-a dat,
Și el toate le-a gătat.
Soarele i cuvânta:
— Poți pe mama asculta,
Dacă te vei cununa,
Când pe punte ne-om sui,
Tu te poți și scoborî
Și fântâna a găsî.
Până ei se mai căra,
Soarele o mângăia,
La biserică-ajungea,
La altar o aducea
Și lumina o ținea,
Până ei se cununa.
Când acasă se-ntorcea,
Calea bună o smintea,
Că fântâna n-o vedea,
Și acasă ajungea.
Toți nuntașii huiuind,
Cântul nunței cimpoind,
Dar mireasa tot plângând.
Când la poartă a sosit,
Muma-n palme a plesnit,
Necăjită a grăit:
— Pentru bunul Dumnezeu,

N-ai făcut ce ți-am zâs eu,
Și va fi păcatul tău,
Că eu toate-am pedecat,
Dară totuși s-a-ntâmplat!
Mirele atunci grăia:
— Mamă, taci, nu lăcrăma,
Soarele n-ar cununa,
Dar nici Luna n-ar veni,
Dacă bine nu ar fi!
Da' au venit să mă cunune,
Cum nu s-a-ntâmplat în lume,
Ca să fie de minune!
Mamă, când tu m-ai născut,
Știi, că singură ai văzut,
Până tu m-ai legănat,
Cu cumătrul m-am jucat,
Și eu când am adurmit,
Tot cumătra a venit
Și cu mine ea s-a râs,
De-ți spuneam c-am mândru vis!
Oaspeții se pun la masă;
Soarele lângă mireasă,
Iară Luna lângă june
Se vedea ca și-o minune!
Toți mânca, mireasa plânge,
De păcat peptu-i se-nfrânge;
Toți mai bea și închina,
Dar mireasa suspina.
Când pe ea o îmbia,
Ie bocalul de a bea
Și-n bocal ceva a pus,
Dară nimănui a spus!
Ce-n bocal ea și-a băgat,
De la muma-a căpătat.
Când bocalul l-a golit,
În minut ea a murit,
Voia mamei s-a plinit!
Nunta-atuncea se spărgea,
Junele pre trist plângea
Și cumetrii se ducea,
Necăjiți ei ajungea
Și pe cer iar strălucea!

„Culeasă de pe la Dobra"
Marienescu 1971, p. 30–34

Varia 2: Variante contrafăcute

1. Făvăgău-MS

Împăratu și popa
– Baladă populară –

Cântă cucu cântă
Frunzuliță di pe floare
Nime-n lume nu să-nsoare,
Precum azi s-a d-însurat
Copil tânăr de-mpărat
Și-o luat fată frumoasă,
Hămișea și drăgostoasă,
Cu vreo șepte boale-n oase.
Se-nsura,
Se-ncununa,
Lume multă-i însoția,
Lume multă se ducea
La biserica din sat.
Popa nu i-o cununat,
Că din alții mi-o d-aflat,
Că ast fecior de-mpărat
O făcut mare păcat,
C-o pornit în cununie,
Ca să iaie de soție
Pe soru-sa mijlocie.
Popa d-estea cum afla,

tare rău se d-întrista,
Tare rău se mânia,
Lui Dzeu se ruga
Și amar îmi blăstema,
Și rău mi-i afurisia
Și din grai așa grăia:
— Împărate, înălțate,
Dzeu de mi te-ar bate,
C-ai făcut grele păcate,
C-ai plecat
La cununat
Și-ai pornit
La cununit
Fără de te-ai fi gândit,
Că Dzeu cel prea mare
Te-a știi
Și te-a pedepsi.
Dar cel fecior îi zicea:
— Părinte sfinția ta,
Ia-mă-n sfântă cununie,
Că ț-oi da taleri o mie
Și taleri și talerei,
Să trăiești,
Să-mbătrânești,
Țări multe să-mpărățești.
Dar' preot sfinția sa
Să-i cunune nu îmi vrea,
Că tare mi se temea
De Dzeu cel prea sfânt,
Făr' din grai așa-i grăia:
— Dzeu te pedepsească,
Cu zile mi te orbească,
Cu zile te asurzească,
Cu rele te-nvăluiască,
Să n-ai bine nici pân' mâne
Și să mori până poimâne,
De-i lua în cununie
Pe soru-ta de soție.
Dar ficioru de-mpărat
Rău amar se mânia
Când estea le auzia,
La cătane-mi poruncia
Să mi-l prindă pe popa,
Să mi-l prindă
Să-l închidă
Și-ntre chinuri să-l ucidă.
Dzeu cel sfânt îmi da,
Că pe când el poruncia,
Limba i se îngroșia,
De grăi nu mai putea.
Ochii i se astupa,
Da să vadă nu putea
Vânturi grele îmi dădea,
Nori cu ghiață aducea,
Ghiața tare îmi bătea,
Trăsnete îmi slobozia,
Pe nuntași îi nimeria,
Pe nuntași mi-i omoria,
De nime nu-mi rămânea.
Numa cel popă bătrân,
Pentru că-mi era creștin,
A rămas nevătămat,
Pân' ce legea n-o călcat.

Auzită în Fărăgău-MS
Bogdan 1901, p. 487

2. Ardeal

Colo jos la Șoroștin
Mi se-ntâlnia om creștin,
Om creștin
Cu om păgân.
— Da cin' era creștinu?
— Da Ianeșu
Voinicu.
— Și cin' era păgânu?

— Nanesu nimernicu,
Care pe soru-sa iubea,
Cari pe soru-sa îndrăgea.
Ianeșu mi-l ocărea
Că di ce sora-și iubește
Și cu ea-n păcat trăiește.
Ianeșu mi-l pismuia
Și din grai că îi grăia:
— Măi Nanește
Voinice,
Hai cu mine în rămaș
Că, care nu s-a-mbăta
Să trăiască cu sora.
Nanesu îi răspundea:
— Măi Ianește fătul meu,
Io pe tin' te-oi asculta
Dacă tu mi-i făgădi
Că mai mult nu mi-i trăi
Cu soru-ta în iubire
Cu soru-ta-n drăgostire,
Făr' pe alta îi lua
Și-i lăsa pe soru-ta
Drăguță creștinilor,
Drăguță voinicilor.
Ianeșu îi răspundea:
— Măi prietine fătul meu,
Io pe sora n-oi iubi
Când petrile-or înflori,
Și pe sora n-oi lăsa
Când petrile or crepa
Și munții s-or despica.
— Vai, Ianește, de-i așa,
Pica-u-ai în nouă boale
Ș-ai boli
Și n-ai muri,
Că rău știi păcătui.
Că iubești pe soru-ta,
Pe soru-ta
Fecioara.

Bogdan 67, 1904, nr. 51

Notă: Textul este în foarte mare măsură contrafăcut.

BCUIASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B. SOARELE ȘI LUNA

B. I. NUNTA SOARELUI (ÎN LEGENDE)

Județul Arad

1. Șicula-AR

Soarele. Se crede că l-a făcut mama lui o ființă supranaturală și sfântă, dintr-un bumb de aur. La început a avut înfățișare de flăcău „făt-frumos" năzdrăvan; dar fiind dovedit că într-ascuns s-a dat în dragoste cu Luna, mamă-sa, ca pedeapsă, l-a preschimbat în Soare și așa să ostenească în vecinică călătorie; urmărind mereu pe iubita și sora lui, dar neputând-o ajunge și întâlni niciodată /.../

AFC 990, p. 7
Șicula-AR
Culeg.: Avram Borcuțiă-Cercel, 1939.

2. Șicula 2-AR

Luna. Se crede că-i făcută de mama Soarelui și anume dintr-o coastă [a] aceluia. Și ea a fost la început o fecioară, frumoasă ca o zână, dar mamă-sa, tot pentru că s-a dat în dragoste cu fratele său, a preschimbat-o în lună și [a] condamnat-o să nu aibă „stare și alinare" în veci. /.../

AFC 990, p. 9
Șicula-AR
Culeg.: Avram Borcuțiă-Cercel, 1939.

Județul Hunedoara

3. Cârnești-HD

Sânzâiana

Ișie c-ar fi fost odată doi frați. Unu iera Soarele și haialalta iera sorî-sa Sânziana. Ahășci doi frați trăieu tare bine unu cu altu, da gi la o vreme, nu șciu gi șie, pă fișior, pă

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Soare, l-o pus Dumnezău pă șieri. Iel nu să măi hoginește niciodată, numa iel tot caută ge-atunșia după soru-sa șî n-o vege, că ie-i pă pământ, că-i tare sus ge-aișî ge jos.

Soru-sa Sânzâiana în toată gimineața să-ntoarșie cu fața cătă iel șî până sara tot la iel să uită. Câtu-i anu ge lung iei nu să-ntâlnesc amândoi numai în zâua ge Sânzâiana.

În gimineața la sărbătoarea ahasta, dacă ce uiți pint-on șiob ge uiagă încoloratâ, apăi îi vezî p-amândoi cum jioacă până Soarele să rigică sus, ge soru-sa nu-l mai ajunje. Dup-ahai iar nu să-ntâlnesc până în hălalalt an, iar la Sânzâiană.

În zâua cân jioacă Soarele cu soru-sa Sânziana, își că îi bine să pună la poartă pentru fiecare nat gin casă, câce-o floare ge Sânzâiană, c-apăi în anu-ăla îs feriți ge răle.

AFC 684, p. 11–12;
Câmești-HD
Inf.: Hâcă Pascu, 53 a.
Culeg.: Petriu Manasie, 1934–35.

Județul Sibiu

4. Gura Râului-SB

Floarea soarelui

Un împărat avea o fată frumoasă. Când fata a fost de măritat, i-au venit peținori feciori de crai și de împărați din toate părțile lumii. Dar fata n-a voit să se mărite după nici unul. Ei îi era drag Soarele și numai după el vrea să se mărite. S-a tot rugat la Dumnezeu și la Maica Precestă să-i trimită pe Soare de peținor. În urmă a venit Soarele și a peținat-o. Și ea s-a măritat după Soare. Dar fața nu putea să i-o vadă niciodată. Și fiind că ardea de dorul să-i vadă fața, s-a dus la mamă-sa și a întrebat-o ce să facă. Mamă-sa i-a zis: „ia o botă (doniță, cofă) și pune lumină aprinsă în ea și când Soarele va dormi, să te uiți la el prin botă".

Fata cât ce a mers acasă, a luat o botă, a înțepenit în ea o lumină aprinsă și, când Soarele dormia, s-a dus la el și prin botă s-a uitat la fața lui. Și fața Soarelui era așa de frumoasă, încât nu se mai putea sătura privindu-o.

Dar fiindcă s-a uitat prea mult la el, din lumină a căzut un picur de ceară chiar în ochii Soarelui. Atunci Soarele s-a trezit și văzându-o, s-a mâniat și a blăstămat-o zicând: „Atunci să mă vezi, când umblând după mine, vei rupe o păreche de opinci de fier și o bâtă de oțel".

Și fata, fiindcă doria să vadă iarăș fața Soarelui, și-a făcut opinci de fier și bâtă de oțel, și a plecat în lume să-l găsească.

Și a tot umblat prin lume fără să găsească Soarele. Când și-a rupt opincile de fier și bâta de oțel, iată că-l găsește într-o fereastră. Soarele, când a văzut-o, i-a zis: „Fiindcă ai umblat atâta după mine, să te prefaci într-o floare, care într-una să se uite după mine".

Și fata s-a schimbat într-o floare, căreia până azi îi zic *Floarea soarelui* și într-una caută după Soare.

Auzită de la Maria Stoiță, din comuna Gura Râului, jud. Sibiu.
Ioan Pop-Câmpeanu 1923, p. 30.

Județul Caraș-Severin

5. Valea Mare 1-CS

Soarile s-o dus la Dumnedzău și s-o rugat dă Iel să-l lasă și pră iel să să însoarie, că numa el o rămâniat în lumie năînsurat și Luna nămăritată. Iel să ruga dă Dumnedzău să-l lasă să să însoarie cu Luna, că, dzâșia iel, dacă om bătrâni și om muri odată, șine să rămână următori după mine și după Lună? Dumnedzău o dzâs că-i lasă, numa măi năince să țână adunarie să să sfătuiască cum să facă și să scie tăce oșcile șeriești.

Atunși o cemat Dumnedzău toți înjerii la adunarie și o cemat și pră giavolu, să vadă șe dzâșe și iel. Dar Dumnedzău o șciut că giavolu numa d-ăle răle fașe și nu spunie girept șe arie dă gând; și atunși, când o fost gata adunaria o mânat albina să vadă șe dzâșe iel pră drum, că dacă ajunje la adunarie, nu măi spunie șe trăbuie.

Atunși albina s-o dus năincea lui și iacătă-l, bată-l doauăspreșe cruși!, că vine urat ca un drac; și iel pră unge treșia, tot răle fășia: o să suduiau doi oameni, o să sfăgiau doauă muieri; o furau, o fășiau iei câtă un rău și nu-i lăsa să fie pră pașe pră unge treșia iel cu pucieria lui.

Api iel venia, șcii, cum vin domnii ăi mari? Cu cioc în cap, și venia călări pră iepurie napoișâlia, cum merg drașii, și țânându-să cu mâna dă coadă dă la iepurie, făcându-și socoata șe trăbă să facă.

Albina, când o ajuns la iel, s-o pus mereuț pră ciac ș-o stat mâlcon să n-o sâmtă și așiulia, să vadă șe să ghingia și șe vorbia iel sângur mergând pră drum.

Iel își fășia socoata sângur și dân când în când măi și vorbia: „Io șciu șe să fac, bine că m-or lăsat și pră mine la sfat... am să le spun să facă nunta... șciu io că-i înșelui... dacă fa nunta, au să facă și copii; iar dacă îs mulți și încăldzăsc toți ca Soarile, au să aprindă toată lumia... api ieu nu las nișa o păriechie dă cineri să nu-i fac să să sfăgiască și să să bată, așa am să fac și cu Soarile și Luna. Api când iei doi să mânie și să bat, au să nimișiască toată lumia... și la iei mă duc io și-i îngemn să nu să lasă să nu să însoare“... Ș-ar fi măi vorbit mulce, dar albina, zbârr! ș-o plecat.

Când o audzî giavolu, pilosc! cu corbașiu în ia și o curmă du prăstă mijloc: „Fie-ți casa dă căcat, dar ca bine mă înșeluișî și ieu n-am șciut nimic!“

Atunși, albina, galbănă dă durierie, s-o dus la Dumnedzău plângând și spunându-i cum o pățât cu giavolu: că o lovit-o cu corbașiu dă o curmat-o du prăstă mijloc — că dă atunși până în dzâua dă astădz îi curmată du prăstă mijloc. Și s-o măi văitat că o dzâs să-i fie casa dă căcat. Și d-atunși o rămâniat până în dzâua dă astădz să să facă

coșnița la albine dân curpeni și să să lipiască cu baligă (vezi varianta la „Scăparea lui Adam din cursa diavolului" pag. 18–19).

Și dacă i-o spus lu Dumnedzău șe-o vorbit giavolu pră drum, atunși o vădzut Dumnedzău șe arie iel dă gând și o dășceptat și pră aialați, să nu să măi întâniască Soarile cu Luna nișiodată, ca să nu măi facă alți copii, ca să poată apringe lumia.

D-atunși o rămâniat dă îmblă Soarile pră șieri numa dzâua și Luna numa noapcia, ca să nu să măi întâniască nișiodată.

AFC 692, p. 36–39
Inf.: Gh. Zăpria, 34 a.
Valea Mare-CS
Culeg.: Gheorghe Fată, 1934.

6. Valea Mare 2-CS

Soarile o fost un june frumos și iel n-o găsât în toată lumia o fată să-i placă ca s-o ia dă muierie. Și atunși o vrut să ia pră soru-sa, carie o fost tot așa dă frumoasă ca și iel; dar părinți și niamurile n-or vrut să lasă să facă un păcat așa dă marie. Atunși iei n-or ascultat, numa or vrut să să însoarie fără voia lor și părinți i-or blăstămat tare rău; dar iei tot n-or ascultat.

Când o fost în noapcia nunți, Dumnezău nu i-o lasat să facă păcat doi frați, numa i-o înschimbat pră iel în Soarie și pră ia în Lună și i-o pus pră șieri, să fie tot dăspărțiți, să cură unu după altu, dar să nu să măi ajiungă. Atunși când o ajunje Soarile pră Lună arie să fie sfârșitu lumii.

AFC 692, p. 36
Valea Mare-CS
Inf.: Petru Ivașcu
Culeg.: Gheorghe Fată 1934

Județul Mehedinți

7. Balta-MH

Se zice că Soarele a voit să ia de nevastă pe sora lui, Luna. Dumnezeu i-a despărțit pentru totdeauna, astfel că pot să se vază, dar nu se pot întâlni niciodată.

Chestionarul Densușianu, ms. 4555, p. 228–228v
Balta-MH
Culeg.: înv. Pr. I. Popescu

BCU/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

8. Zegaia 1-MH

Soarele

(Poveste) Soarele și Luna au fost doi frați cari trăiau destul de fericiți la părinții lor. Ei însă s-au îndrăgostit unul de altul. Cum însă părinții s-au opus la dragostea lor, ei ș-au luat lumea în cap. Părinții i-au blestemat ca să fugă în continuu și să nu se mai ajungă unul pe altul. Blestemul i-a ajuns. Dumnezeu — văzând păcatul ce ei l-au săvârșit — i-a transformat pe unul în Soare, iar pe fată în Lună. Și Soarele și Luna luminează calea celor ce cad în păcate. Nu se pot ajunge unul cu altul, fiind că așa i-a blestemat părinții.

AFC 699, p. 38
Inf.: D-tru Guțuleanu, 57 a.
Culeg.: Mih. I. Simcelescu, 1934
Zegaia-MH

9. Zegaia 2-MH

Poveste. Soarele s-a îndrăgostit de cea mai frumoasă fată. Ei se întâlneau în fiecare seară (numai), căci ziua era Soare și seara băiat. Fata a dovedit că îndrăgostitul ei nu-i băiat, ci e Soarele. De aceea nu s-a mai dus la vorbă. Soarele a blestemat-o în a doua seară, când i-a aținut calea, să se transforme în floare de cicoare:

Floare, floare de cicoare
Cu ochii după Soare,
Când eu voi răsări,
Tu te vei înveseli;
Când eu voi asfinți,
Tu te vei ofili;
Când oi scăpăta,
Tu te-i aduna.

AFC 699, p. 40
Inf.: Mara M. Simcelescu, 21 a. („știe carte")
Zegaia-MH
Culeg.: Mih. I. Simcelescu, 1934.

10. Valea Copcii-MH

Soarile, înainte vreme a fost un copilandru de împărat. Și avea o soră tare frumoasă, pe care o chema Luna. De la o vreme, Soarile se-ndrăgise de sor-sa așa de mult, încât îi străluciau ochii-n cap ca la balaur. Un' se ducia sor-sa, să ducea și el după ea. Unde să ducea ea, și el. Până într-o zi îi spusă lui soru-sa că el o iubește ca ochii din cap. Aceasta o prinse o zguduitură puternică și să-mbolnăvi. Când veni împărăteasa la capul fie-sa, o-ntrebă că ce are și de când i-a venit rău. Luna îi povesti întâmplarea. De-atunci, împărăteasa n-a mai avut pic de astâmpăr: plânge și plânge și blestemă. La rândul său, împăratul prinse a-l dușmăni pe fiu-so și să-l izgoniască din cuprinsul împărăției sale. Văzând împărăteasa și acestea, căzu în genunchi cu fața în spre icoană și rugă pe Dumnezău să limpeziască lucrurile. Dumnezău de-atâta rugare și vărsare de lacrimi, prefăcu pe feciorul de împărat într-un glob aprins și-l aruncă pe bolta cerească. Dar ca să nu stea pe loc, făcu pe-ndată și pe fata de împărat într-un glob, dar mai liniștit, nu așa de aprins. De-atunci, neastâmpăratul Soare aleargă necontenit după Lună s-o sărute cu razele sale, dar ea nu șeade de loc în cale. De multe ori pare s-o prindă, chiar scaldă cu razele sale toate florile și plantele de pe pământ, ca să se roage fiecare de Dumnezeu să-i dea de soție pe sor-sa Luna. De multe ori să mânie și arde tot în cale, de ciudă. Dar Dumnezău trimite nori și ploaie, de-i mai potolesc inima.

AFC 662, p. 8–9
Valea Copcii-MH
Inf.: Maria Gr. Munteanu, 45 a.
Culeg.: Iosif N. Dumitrescu-Bistrița, 1934.

11. Cojmănești-MH

Soarele. Odată, Dumnezeu și cu Sf. Petru, pe când umblau pe pământ și mergând ei așa au dat peste două pietre, jucându-se pe malul unei ape. Unei pietre i-a zis: „Tu fă-te chip de om și apucă spre răsărit și să stăpânești ziua, iar tu — a zis celeilalte — fă-te chip de femeie și apucă la apus și ai să stăpânești noaptea și cât veți fi voi, să nu vă întâlniți niciodată.

Trecând multă vreme de când îi pusese Dumnezeu stăpânitori, unul peste zi și altul peste noapte, băiatul s-a dus într-o zi la D-zeu și i-a spus: „Doamne, mi-a venit și mie rândul să mă însor, ce să fac? Și ascultându-i Dumnezeu dorința, i-a spus ca să se ducă pe pământ, să-și găsească fată, așa cum îi cere inima lui. Luându-și Soarele nouă cai cu el, a coborât pe pământ, unde a început să-și caute fată să-i placă. Cum trecea anul, lăsa și el calul. Și tot așa a căutat Soarele nouă ani de-a rândul pământul în lung și în lat și fată n-a găsit să-i fie pe plac. Întorcându-se întristat la Dumnezeu, i-a spus:

— Doamne, cât am colindat,
Ca soră-mea n-am aflat.
Câte țări am ocolit,
Ca Ileana n-am găsit,
Nici la față, nici la dos,
Nici la port așa frumos.

Eu vreau s-o iau pe ea de tovarășe.

Atunci, Dumnezeu i-a spus că nu e bine să ia pe soră-sa, că va arde pământul. El însă n-a ascultat de porunca lui Dumnezeu și, cam fără voia sorii sale, a luat-o de nevastă. Când pornise nunta, pe drum s-a întâlnit cu Dumnezeu, care iarăși l-a amenințat că pentru acest păcat va merge în iad, unde este întuneric și frig. Atunci Soarele a răspuns că va face el lumină și căldură. Și pornind la drum mai departe — mergând și Dumnezeu împreună — au ajuns la o apă mare, peste care nu era decât o punte de ceară. Trebuind să treacă nunta pe acolo, Luna a luat-o înainte, iar Soarele mai pe urmă. Pe când treceau puntea, nu știu cum s-a făcut că Luna a lunecat și a căzut în adâncul apii. Atunci, Soarele s-a afundat și el s-o scoată, dar căutarea i-a fost zadarnică, căci n-a găsit-o.

În timpul acesta, Luna ieșise din apă și o pornise singură 'nainte. Abia târziu, când se ivise și Soarele din apă, a apucat și el pe urma Lunii. Dumnezeu însă, blestemându-l să n-o mai ajungă, Luna fuge înainte și Soarele aleargă pe urmă.

Când apune Soarele, se crede că merge să se culce la palatul lui, care este îngrijit de o mamă bătrână și oarbă și care este făcut numai din aur.

AFC 689, p. 28–31
Cojmănești-MH.
Culeg.: Dem. Păsărescu, 1934.

12. Vlădaia-MH

Traian și podul peste Dunăre

Împăratul Traian n-avea decât o soră frumoasă, frumoasă de n-avea pereche. Și împăratului, Doamne ferește, i-a alunecat ochii și i-a picat tare dragă soru-sa. I-a zis el ba una, ba alta... pe urmă nu și nu, să păcătuiască cu el.

Când a înțeles biata fată de ce e vorba, parc-ar fi trăsnit-o cel de sus!

— Vai de mine frate, unde s-a mai pomenit așa rușine?

A cercat sărmana să fugă încoa, încolo și în alte țeri. Dar era chip? Că, de, Traian ăsta bătuse toate limbile de pe pământ și o prindea, chiar în gaură de șearpe să se fi vârât.

După ce a văzut așa, sora împăratului s-a mai domolit și s-a gândit să-i dea împăratului lucrări peste puterea omenească. O da Dumnezeu să nu le poată săvârși și așa o scăpa fata de păcat.

— Dacă vrei să te îndrăgesc eu, frate, fă pod peste Dunăre!

— Bine, fac!

Și curând, curând, Traian a adus meșteri vestiți de a făcut un pod strajnic de frumos. Minune, moșicule!

Ai văzut că și azi i-au rămas doar stâlpii. Se zăresc la Turnu Severin.

Mirată și neștiind încotro să mai apuce, fata i-a zis:

— Făcuși podul?

— Îl făcui. Îți place?

— Îmi place. Hai să trecem amândoi dincolo peste pod.

— Hai!

Și au mers cât or fi mers unul lângă altul. Dar când socotia Traian că-i-e lumea mai dragă, tocma-n dreptul unde Dunărea era mai turburată, odată vede pe fată că dă un țipăt puternic, se smucește de lângă el și... tâlvâc!... se aruncă-n Dunăre.

Chiu și vai pe măria Sa! Chiamă slugi, chiamă ostași, dă porunci s-o caute; ba sare și împăratul, doar doar o scăpa-o de moarte. De surda. Parc-o înghițise și pământul, nu numai valurile.

Abia după trei zile i-au pescuit trupul și l-au scos la mal.

Inf.: Dumitru Ion, zis Bobocică, de 80 ani.
Vlădaia-MH
Legenda a mai fost auzită și de la Constantin Ispășoiu din Vlădaia-MH și de la Ghiță al lui Dinu Radului din Almăjel-MH.
Rădulescu-Codin 1910, p. 14.

13. Baia de Aramă-MH

Ileana Cosânzana a fost o fată de împărat foarte frumoasă și a cerut-o de soție Făt Frumos, copil de împărat. Când a vrut el, n-a vrut ea, și când a vrut ea, n-a vrut el, așa că Dumnezeu, care voia să-i unească, s-a supărat și i-a pedepsit să umble unu după altul și să nu se mai ajungă. De atunci a rămas Soarele și Luna pe cer și nu se vor mai ajunge până la sfârșitul lumi[i].

Baia de Aramă, Tismana, Padeșul-MH
Culeg.: I. D. Spineanu
Hasdeu, Răspunsuri, vol. IX, p. 9, nr. 144

14. MH

Ci-că, fârtate, în vremea de demult, când de abia urzise Dumnezeu pe oameni, pe Soare începuse să-l bată vânt de însurătoare. Își uitase, drăgușul de el, datoriile cu cari

fusese hărăzit de Cel-de-sus. Pe unde trecea cu carul lui de foc, era chiu și vai de cele ce se întâmplau pe urma lui. Când se lăsa din goana cailor mai aproape de pământ, și atunci era prăpăd de *friptoare;* când se ridica sus, în slava cerului, și atunci îngheța paserea în sborul ei.

Dumnezeu, uitându-se atunci într-o zi prin fereastra cerului, rămase uimit de cele ce făcea Soarele în calea sa. Tot ce făcuse el pe pământ cu atâta sudoare, era acum în flăcări. Repede chemă doi paznici de la ușa raiului, le dete doi cai înaripați și-i trimise să cheme pe Soare la el; ci-că în ziua aceea se înnoptase mai devreme ca ori când...

— Dar bine, fătul meu, eu te-am pus să luminezi pământul, dar să nu strici ce am făcut eu! — zice mâniat Dumnezeu.

— Doamne, iartă-mă de cele ce am făptuit! Nu mai știu pe ce pământ mă aflu de focul ce mă arde pe suflet. Iaca, iubesc și eu o mândră crăiasă! — răspunse smerit Soarele.

— Și mie nu mi-ai spus nimic? Faci așa de capul tău? Apoi, vezi, eu sunt și bun, dar și când mă necăjesc, nu mai poți avea potrivă înainte-mi! Și cine e acea fată pe care tu o iubești?

— Luna, Doamne!

— Cum, pe soră-ta s-o iubești tu? Sânge din sângele tău? O, nelegiuitule ce ești! Nu te gândești la păcatul ce faci?

— M-am gândit, Doamne, dar n-am ce face. Nouă ani de-a rândul am colindat pământul în lung și-n curmeziș și de potrivă-mi tot n-am găsit. Eu o vreau pe ea, măcar ori ce mi-ai face luminăția ta!

— Bine, așa să fie, văd eu că ești nesocotit, dar înainte de-a te duce să pregătești nunta, aide cu mine prin iad, să colindăm dintr-un capăt în altul, prin toate văgăunile lui, să vezi și tu cât sufărăia cari s-au ținut cu surori-sa, c-apoi pe urmă, să nu-mi bagi vină de nimic!

— Fac, Doamne, așa cum îmi zici, însă ori ce ar fi, eu tot nu-mi calc cuvântul. Și purceseră spre iad. Ci-că de ziua aceea, noaptea a fost lungă de tot! Se zicea că n-are să mai fie lumină! Oamenii dormiau zi, dormiau noapte, apoi se deșteptau, mâncau și iar se culcau; apoi se sculau și ziuă tot nu se făcea. Chiar dobitoacele se săturaseră de atâta somn și odihnă

Cum intrară în iad, Dumnezeu și Soarele pe dată fură isbiți de o duhneală; și cum întorceau capul, din toate părțile se auziau gemete și țipete de durere. Prin mijlocul iadului curgea o apă nămoloasă și puturoasă. În această apă o mulțime de oameni se luptau să scape de droaia de șerpi ce, încolăciți de grumazul lor, abia îi lăsa să răsufle. Aceștia erau cei ce se bucuraseră de lacrămile văduvii și banul săracului! Strigătul lor te înfiorau. Și cu toate acestea, nimeni nu le da nici un ajutor.

Mai departe, în niște piulițe înroșite în foc, erau pisate cu un pisălog femeile cen vieața lor necinstiseră sfințenia casei [În text: necinstiseră rușinea casei... nota lui

T. Pamfile]. Ele sbierau în gura mare: „iertați-ne, iertați-ne, că nu mai facem!" și cu toate acestea, nici la ele nu se uitau nimeni.

Soarele privia mirat către ele, și frica ce-l cuprinse, îl făcu să tremure. Dumnezeu, văzându-l, zâmbi puțin și coti pe un drum, unde era mai întunerec, de nu se zăria nimic, și se îndreptă spre locul unde erau chinuiți cei ce se ieau cu surorile lor. Pe deasupra se auzia într-una un fâlfâit de aripi, și din când în când, țipete prelungite ce spintecau aerul. Soarele nu mai putea de frică să nu rătăcească, și apucă pe Dumnezeu de mână.

Vru să vorbească, însă nu putu.

Și cum drumul începuse a fi pietros și puțin ocolit, deodată văzu la capătul unui cuptor mare, din care ieșiau limbi de foc. Înăuntru lui se zăriau niște trupuri, ce erau aruncate fără milă cu niște cângi lungi și încârligate, unde *bâlbâra* și dogoarea era mai mare. Soarele se înfioră și mai tare și nu se putu opri fără a zice:

— Ce e aici, Doamne, de căsnește așa rău pe nenorociții ăștia?

— Ce să fie! Iaca niște nelegiuiți ce s-au luat cu surorile lor!

Și nu isprăvește bine Dumnezeu, când dracii începură să scoată cu cângile lor încârligate pe unii afară din cuptor, îi puse fără a lua samă la scrâșnitul lor pe niște mese de fier înroșite în foc, și-i înțepeniră ca să nu se mai miște, cu cârligele muiate în otravă. Iar când de durere da să zică ceva, deodată, dracul, din un ceaun de fier, le turna pe gură plumb topit și astfel le amorția vorba neisprăvită!

— Doamne, Doamne, — zise Soarele plângând de milă, mare ți-e puterea ta, de ce nu-i ierți pe sărmanii ăștia de chinurile ce le mai au? Cu ce ți-au greșit?

— Cum să-i iert? Atunci de ce te-am adus aici? Așa de florile mărului? Iaca, una ca asta! Eu mă ostenii până acum să-ți arăt ce te așteaptă, și tu ce-mi vorbești?

— Fie, Doamne! Dacă tu ești nestrămutat în poruncile tale, eu nu pot părăsi pe sora mea. O s-o ieau de soție, și ce-o să fie! O să îndur și eu necazurile nenorociților ăstora, și apoi, câte zile oi avea, n-oi fi nebun să stau neînsurat, dacă nu-mi găsesc alta potrivă mie. Vreau și eu să fiu în rândul lumii!

— Bine , — zise Dumnezeu, — să nu zici că nu te-am sfătuit! Iată, copilul meu, de povățuit te-am povățuit, de probat ți-am arătat probă, — văzuși pe nenorociții ăștia, — și când ți-o veni rândul și ție la chinurile astea, atunci să nu zici „iartă-mă, Doamne" și multe alte minciuni! Pentru tine, află, am pregătit alte suferințe și mai grele; și dacă tot cutezi, am să le fac și mai rele!

— Și mai rele, să fie, Doamne, am să le rabd. Ce-o să fac? Mi-a venit rândul însurătorii. Toți flăcăii născuți cu mine odată, s-au însurat de atâția ani, numai eu am rămas. Am ajuns de râs în fața lor. Îmi zic că nu sunt om și multe altele. Chiar sfinții au început să-și bată joc de mine. Zic că sunt vrăjit!

Și tot rugând Soarele pe Dumnezeu, purceseră îndărăt și ieșiră din iad. Ci-că, atunci când a ieșit din iad Soarele lui Dumnezeu, se zice că a fost așa de tare lumina, că cei ce au fost pe afară prin bătătură, au căzut jos ca orbiți. Lumea începuse a uita cum e lumina.

Veni și ziua nunții! Din toate colțurile pământului, împărații mici și mari o porniră din crăiile lor, cu tot ce aveau mai bun în țara lor. Pe caii cei mai vestiți din hergheliile lor, aduceau saci mulțime, plini de nenumărate prezenturi pentru nuntă. Inele de aur, pietre nestimate, smaragde, rubinuri, — toate erau cărate cu prisosință, zi și noapte, la vestitul palat al Soarelui! Din zori până în seară nu mai conteniau curțile domnești ce sosiau rând pe rând. De-abia mai încăpeau oaspeții în palatul de cristal al Soarelui. Începuse să-i găzduiască și pe câmp, sub corturi de verdeață.

Sosiră și împărați de unde nici cu gândul nu gândiai. Era o mândrețe, Doamne, de ce vedeai! Fel de fel de îmbrăcăminți, fel de fel de podobi pe ei; străluciau de sus până jos în nestimate. D'apoi domnițele lor, apoi crăiesele lor, ce mai mândrețe pe ele; nici nu le puteai vedea, fără a rămâne pe loc înmărmurit!

Toate își aveau părul resfirat pe spate și prins în nenumărate ace de aur, cu nestimate în capul lor. Cele cu părul bălai ca spicul grâului copt, Doamne, Doamne, zâne erau, nu altceva! Ce să vă mai spui ce a fost! Eu știu că ce-am văzut, să trăesc încă de zece ori atât, și tot n-am să mai văd!

Era un bielșug apoi de voinici, îmbrăcați în haine de oțel de sus până jos, ce purtau la brâu sabie și cuțit, ce aveau mânerile săpate în oase rare și umplute cu bielșug cu aur și pietre scumpe. Călcau mândri prin poienile înverzite și se uitau cu drag la domnițele ce culegeau flori cu mireasmă neîntrecută de prin tufișurile grădinii Soarelui. Peste toți oaspeții veselia domnia și curțile vozilor tot sosiau, care de care mai mândră, mai frumoasă.

Se începuse nunta, când iată prin mulțime venia călare tătălogul de moș Nicola [nota lui T. Pamfile: Ariciul. Este socotit la țară ca mai vechi ca Dumnezeu pe pământ. A lucrat împreună la facerea pământului, sfătuind, la multe încurcături pe Dumnezeu. — Cf. T. Pamfile, *Povestea lumii de demult*, p. 22–24, 31–39 și 40–42].

— Faceți-mi loc, striga el, faceți-mi mai repede loc, să văd ce n-am văzut, să aud ce nu e de crezut, cum se ia fratele cu sora!

Toți se întoarseră spre el și începură să râdă, unde îl vedeau așa de durduliu.

— Râdeți de mine, dar nu știți ce vă așteaptă! Peste vreo câtăva vreme o să vă blăstămați și stea și ursoaică [nota lui T. Pamfile: Destinul] și tot.

Și descălecând, scoase dintr-o traistă de fier jăratec, îl răsfiră pe o tavă, pe care apoi o puse lângă botul calului ca să mânânce.

Calul se aplecă spre tavă, și când atinse cu botul cărbunii, se fripse, necheză o dată și zmâcindu-se din mâna ariciului, o luă razna pe câmp.

— Vedeți ce mi-a făcut calul meu? De ați ști, n-ați mai râde și ați începe a plânge!

— De ce, de ce, moș Nicola! — întrebară mai mulți prinți deodată.

— De ce, de nu ce, iată ce e: văzurăți, am dat calului să mânânce jăratec, și el, frigându-se, a luat-o razna pe câmp, neștiind sărmanul că peste câtăva vreme în loc de grăunțe va găsi numai jăratec pe pământ!

— Ei, și ce e cu asta! Parcă ca el n-ar face ori și care! Cum se frige omul, de durere, caută să nu mai puie mâna pe foc.

— Da, așa e, toți fugim de foc, și când colo, nu știm ce ne așteaptă!

— Of, spune odată ce ne așteaptă, că până când să isprăvești, iaca se sfârși nunta și acum trebuie să mergem la ospăț. Începe cheful și dumneata tot nu ne povestișsi ce ai de zis!

— Iată, copiii mei ce este. Până acum aveam un Soare, care ne lumina și ne încălzia, și cu toții știm că vara, de focul lui, nici în gaură de șarpe nu ne putem lipsi de văpaea lui. Dar când el s-o însura și-o avea copii n-o să mai fie și alți sori, și atunci, ce are să fie pe pământ? O să mai fie atunci burueană, o să mai fie atunci pasere pe cer și orătănii în curte, vită în curte și jivini în pădure? N-are să mai fie nimic. Și în loc de căldură, totul are să se prefacă în jăratec, și noi toți, de văpaea lui fierbinte, o să pierim de sete și foame, pentru că apele secând odată cu izvoarele lor, o să se ducă și buruenile și dobitoacele de pe pământ. Vedeți, mă copii, ce ne așteaptă? Și când eu am dat calului jăratec, voi v-ați mirat. Să nu vă mirați, băieți; v-am arătat ce are să fie!

— Așa e moșule, ai dreptate!

Însă ospățul care începuse și vinul ce se vedea turnându-se prin potire, le făcu să le piară din gând vorbele moșului și începură să mănânce și să bea ca la nuntă.

Era o veselie și un chef, ce să zici, ca la zile de astea. Beau și mâncau și împărații și împărătesele, de nu se încurcau. Însă când era la pahare, mai lăsau fudulia la o parte și chemând pe paharnic, își umpleau din nou paharul zicând:

— Mi s-a răsturnat pe masă!

De mult ce se răsturnaseră paharele, veselia ajunsese la marginea ei, și masa spărgându-se începuse dantul, după cântecul unor lăutari aduși din niște locuri foarte îndepărtate, ce numai de dragostea Lunei își părăsiseră cuibul și venise să desmerde pe nuntași cu cântecele ce nu mai fuseseră auzite. Toți vorbiau și ședeau ca la ei acasă, neștiind cum să înveselească pe miri, ce, de mult [ce] se iubiau, se uitau abia zâmbind pe la scaunele în cari se întronaseră, la oaspeții ce se bucurau atât de mult în niște locuri atât de frumoase, cum nu se dovediau altele pe pământ.

Dumnezeu, de cu zorile, luase sub cârma sa carul Soarelui, că de, o dată se însoară omul și are și el dreptul la o zi de sațiu, și-l ținea așa de sus de data asta, că pe pământ era cum e mai bine: nici prea cald, nici prea frig. Era, mă rog, ca o zi de primăvară, când vine rânduneaua și cocorii. Ci-că, fârtate, se zice din bătrâni că ziua aia a fost cea mai lungă, pentru că Dumnezeu a ținut carul cu foc al Soarelui tot mereu în același loc, până când s-o isprăvi cu nunta. Auzind Dumnezeu vorbele lui moș Nicola, deodată se gândi la cele spuse de arici și zise:

— De, de, vezi, tot mai deștept ariciul ca mine. Bine, zice el; eu om bătrân, să mă ieau după vorbele unui înfumurat ca Soarele și să-i dau voie să se însoare, fără să mă duc, barem să întreb la *higiul* [*locuință*, n. T. Pamfile] lui pe arici, să văd ce zice el! El, numai cât era cu gândul la Lună și cât p-aci, p-aci să aprindă pământul, dar să aibă și copii! Ce bine a vorbit el! Auzi, auzi! Să fac eu, om bătrân, ce zice el, un biet flăcăiandru! Chiar acum am să-i despart, că de unde nu, el cu copiii lui, are să-mi dogorească și pârjolească tot de pe pământ.

Și deodată începe să miște carul în spre apus, și seara purcese a se face mai curând ca oricând. Spun bătrânii că în ziua aceea s-a înserat mai repede ca oricând.

Oaspeții benchetuiră într-una și într-un timp, chiar Luna cu Soarele dănțaseră. Se zice că a fost atunci atâta strălucire și foc de dragoste în ochii lor, că mesenii rămaseră uimiți de văpaea asta îngerească ce-i unia. Lacrămi [curgeau], fără să vrei, de nevinovăția acestei mirese, cum n-a mai fost alta pe lume, și de mândreața mirelui, cum nu s-a mai dovedit altul de atunci. Așa se zice din moși strămoși.

Cu sosirea nopții, împărații, împărătesele, prinții, crăiesele începură a pleca, și înainte de a se duce, veniau de-și luau ziua bună de la miri, urându-le tot ce știau ei mai bun pe pământ și în cer. Se mai povestește încă, că la plecarea mirilor în spre palatul de cristal a fost atâta dulceață în privirile lor, încât toți dușmanii din lume s-au împăcat atunci și au trăit multă vreme în dragoste și bine.

Dumnezeu nu lăsase nici o clipă ca timpul să treacă și trimise numaidecât doi telegari neîntrecuți ca să fure pe Soare și pe Lună înainte de a intra în palatul de cristal. Îl trimisese cam demult și nu se mai întorceau. Dumnezeu începuse a se îngrijora și totodată a se mânia, când, fără veste, văzu cum telegarii aduceau pe aripile lor de oțel pe cei doi miri. Cât ai zice „Doamne ajută", nici Dumnezeu nu se putu opri gândului de a nu sta puțin uimit de frumusețea și blândețea de pe chipul lor. Dar aducându-și aminte de spusele lui moș Nicola, se sculă de pe tronul cerului, și, cam răstit, le zise cele de față:

— Voi vreți să faceți ceea ce nu s-a mai făcut și auzit până astăzi? Am căutat cu blândețe să vă opresc de la păcat, și tot n-ați ascultat. Eu nu voesc ca cele orânduite de mine în tinerețele mele, să iasă din zăgazul lor, și deci, eu, prin puterea mea, vă despart. Vă blestem că de aici înainte, tu, Soare, să luminezi ziua, iar tu, Lună, să luminezi noaptea, și întotdeauna să vă alergați din zori și până în seară și niciodată să nu vă ajungeți. Însă fiind că durerea ce cade peste capul vostru are să fie atât de mare, iată vă dau dreptul ca de două ori pe zi să vă zăriți, să vă priviți o clipă, ș-apoi să dispăreți unul din fața altuia pentru un timp. Așa are să fie de-a pururea, după cum v-am blestemat eu!

Iar Dumnezeu, ce nu mai putea de dragul lor, pentru a nu fi văzut cum lăcrimează, s-a dat jos de pe tronul ceresc, și deschizând o portiță, a intrat în grădinile raiului.

Toate acestea le-a făcut Dumnezeu pentru binele oamenilor. Și noi, câte rele facem! Se spune, fârtate, că atunci Soarele s-a înroșit așa de tare, cum se înroșește el de dragoste dimineața când răsare pe sprinceana dealului, de caută să zărească, printre picăturile de rouă, pe tovarășa lui, Luna, iar Luna s-a îngălbenit așa de mult, cum o vedem fugind noaptea printre nourii trențuiți, când cerul e înourat!

Ei n-au mai zis nimic! S-au mai uitat unul la altul pentru ultima oară, și despărțindu-se cu lacrămile în ochi, au plecat în lume să se caute de veci, și să nu se găsească iarăș de veci!

Mehedinți

Publicată de C. Dițescu, în *Viața literară* I, nr. 28. Reproducerea se face după Pamfile 1915, p. 106–113.

Județul Dolj

15. Gângiova-DJ

Ca sărbătoare a Soarelui se poate socoti Precupu (Sântul M. Procopie), când — se zice — că arde piatra în apă (8 iulie). În această zi s-a înecat Luna, când plecase cu fratele său Soarele, pe o punte de ceară peste mare, ca să se cunune.

Ca sărbătoare a Lunei se poate socoti Sânchetrul de iarnă (Inc. lanț. Sf. Petru, 16 ianuarie), când Sântul Petru a vânat-o din mare sub formă de mreană.

După unii, ca sărbătoare a Soarelui se poate numi Sânzâienele [...], când se zice că joacă Soarele în loc de trei ori (la prânz — amiazi și la chindie) și că ar fi ziua când Soarele s-a logodit cu sora sa Luna.

Chestionarul Densușianu, ms. 4555, p. 81
Gângiova-DJ
Culeg.: înv. C. Demetrescu, 1896.

Județul Gorj

16. Porceni-GJ

Soarele și Luna

Luna-ị sora Soareluị și Soarele vrę să să-nsoare și vrę să ịęie pe Lună, soru-sa de nevastă. Dumñezău ị-o d'espărțât, unu d'e zâua și unu d'e noaptea, ca ịeị să nu să măị întâlnească, că dacă ịeị s-ar loa-n căsătorie, și-ar face copiị, s-ar face sorị mulț și s-ar aprinde pământu.

AFC 1471
Porceni-GJ
Inf.: Birnici IacovPredoiu, 84 a.
Culeg.: V. I. Oprișiu

17. Țânțăreni-GJ

... Soarele e frate cu Luna, pre care a cerut-o în căsătorie la D[umne]zeu și dânsul a promis că i-o dă, numai să o prindă — și pentru ca să nu se întâmple o așa nelegiuire a pus pre unul ziua și altul noaptea să fugă și pentru ca Luna să nu vadă frumusețea fratelui ei, să se hamureze în el, a orbit-o.

Țințereni-Jiu de Jos
Culeg.: N. Pretorian
Hasdeu, Răspunsuri, vol. 5, p. 479v

Județul Vâlcea

18. Slătioara-VL

Când a venit aici Traian, s-a indrăgostit de o fată, căreia i-a propus să-l iubească. Fata a cerut lui Traian mai întâi să-i facă un pod peste Dunăre. Traian l-a făcut și a chemat fata să-l vadă. Când se aflau amândoi pe pod, fata i-a zis: «Eu sânt soră cu tine și nu vei putea avea împreunare cu mine». Îndată și-a smuls mâinile dintr-ale lui Trăian și, aruncându-se în Dunăre după pod, s-a înecat.

Slătioara-VL
Fochi, *Datini*, p. 333.

19. Nemoiu-VL

Din început, soarele și luna au fost frați de cruce; însă luna era mai văzută și mai cinstită ca soarele. Soarele s-au supărat pe lună și au aruncat humă în fața lunii, din care cauză au orbit de un ochi. De atunci luna e numai pe jumătate luminoasă, adică vede numa cu un ochi. Soarele au rămas mai luminat. În fine, de atunci mare vrăjmășie e între lună și soare și ele nu s-au mai întâlnit și nu să mai întâlnesc niciodată.

(N. Densușianu — *Răspunsuri*).
B.A., ms. 4555, f. 385. (Nemoiu-Vâlcea)
ap. Brill 1994, I, p. 91.

20. Stănești-VL

Luna este sora Soarelui, și Soarele a vrut s-o ia de soție, dar ea n-a vrut, căci este păcat să iea frate pe soră. Și de atunci, Soarele o gonește mereu, însă ea fuge mereu de el și nu-l lasă să o ajungă. De aceea, Luna o dată răsare la Apus și merge spre Răsărit, altădată răsare la Răsărit și fuge spre Apus.

Stănești-VL
Otescu 1906/7, 488.

21. Vâlcea (?)

[...] Luna și Soarele aveau la început o lumină egală. Luna însă se tot lăuda că ea este mai frumoasă decât fratele ei. Atunci, Soarele, supărat foc, aluat o baligă de vacă și

a asvârlit-o Lunii în față, ca să nu mai aibă cu ce se lăuda. De atunci a rămas Luna cu o lumină mai slabă ca a Soarelui.

Fără indicarea localității (jud. Vâlcea?)
Ciaușanu 1914, p. 84

Județul Olt

22. Aluniș-OT

Soarili și Luna

Soarili și luna sunt frați și ei nu să văd niciodată. Aleargă unul dup-altul, să să-ntâlnească și nu să găsesc, că unul e zâua și altul noaptea, că așa i-a sorocit Dumnezeu.

AFC 392, p. 48
Aluniș-OT.
Culeg.: Gheorghe Bădescu-Aluniș, 1932.
Inf. Greaca I. Bădescu, 63 a.

Județul Argeș

23. Mozăceni-AG

Soarele. Soarele e un bărbat foarte frumos și chipeș, cu părul de aur, care-l face să lumineze. El se plimbă pe cer, întocmai ca o furnică pe o minge. (În credința lui, poporul crede că Soarele se mișcă). Caută pe sora sa — Luna — pe care vrea s-o întâlnească și s-o ia de soție. De aceia— de la *nămiez în dăsară* încalică pe-un epure șchiop și astfel face ca drumul parcurs de el pe boltă să fie mai scurt. De aici și zicătoarea — „O fugă de iepure șchiop".

Luna; soră cu Soarele, fată creștină și mult credincioasă dogmelor creștino-ortodoxe, e forțată de Soare s-o ia de soție. Ea îi cere și-i pune multe condiții, numai ca să-l facă să renunțe la planul său diabolic. Dar Soarele în mărirea și puternicia lui izbutește să-i satisfacă ori ce dorință. Atunci, Luna recurge la un mijloc des întrebuințat de fecioarele creștine — al sinuciderii. Dumnezeu o prinde. Când ea s-a aruncat în apă, a fost prinsă și blestemată de Dumnezeu ca „mereu să se urmărească și niciodată să nu se întâlnească".

AFC 725, p. 39–41
Mozăceni-AG.
Culeg.: Ion Cruceană, 1934.

24. Muscel 1-AG

Luna a fost foarte frumoasă și strălucia așa de minunat, încât Dumnezeu, dorind să păzească de păcat pe Soare, fratele Lunii, a mânjit-o pe unele locuri, întunecând-o și făcând-o mai urâtă, ca să nu-i mai fie dragă Soarelui.

Din Muscel
Rădulescu-Codin 1910, p. 107

25. Muscel 2-AG

Înainte de a fi oameni pe pământ, Luna era o fecioară tare frumoasă și strălucea așa de minunat, încât mândrul Soare se-ndrăgise foc după ea.

– Doamne! — grăia el când și când Sfântuleţului — dă-mi voie să mă-nsor!

— Bine, bine, Soare luminate! Dar pe cine să-ți dau?

— Doamne, Doamne, stele-s multe și mai mari și mai mărunte; dar cât sunt de luminoase, nu-s ca Luna de frumoase. Pe ea să mi-o dai, Doamne!

— Mare păcat vrei să faci tu, Soare! Nu te gândești că ți-e soră?

Și odată și-a întors Sfântuleţul fața de la el. Și, ca să-l păzească de păcat și să-l pedepsească, a apucat bunul Dumnezeu Luna de păr, și a zvârlit-o cu putere sus pe cer, schimbând-o în chip de Lună.

Iar când din pricina lui Cain, a ridicat cerul mai sus, s-a gândit și la cei doi îndrăgostiți.

Ca să nu se prăpădească soarele de dor, știți ce a făcut?

A oprit luna-n loc și a mânjit-o cu băligi, având grijă ca chiar s-o mai înnegrească pe unele locuri, s-o urască soarele.

D-aia se văd astăzi atâtea pete-n lună.

În lună se mai vede și un cioban cu gluga de gât, cam într-o parte, cu bâta-n mână și cu obiele multe la picioare.

S-o fi uitând și el la noi.

Rădulescu-Codin, 1910, 4.
ap. Brill 1994, I p. 66–67.

Județul Teleorman

26. Socetu-TR

Iana Sâmziana o socotesc sora Soarelui (Luna). Și că el plecând să se însoare nu a găsit de potriva lui decât pe sora sa și altfel prin mai multe obligațiuni puse Soarelui,

BCUIASI BIBLIOTECA UNIVERSITY LIBRARY

cum: să facă pod peste mare, scară la cer, biserică de ceară cu popi de ceară cu tot de ceară puse peste mare în care urma să se cunune și că, tot[ul] fiind gata, când a vrut să se cunune, s-a topit biserica cu popi cu tot, încât ei au rămas în apă. Atunci, D-zeu, tatăl lor, i-au despărțit pentru totdeauna: pe Soare l-au orânduit să umble numai ziua, iar pe Lună noaptea; astfel, când unul să se înalțe, celălalt să se pogoare și în veci să nu se mai întâlnească.

Chestionarul Densușianu, ms. 4557, p. 525
Socetu-TR.
Culeg.: înv. I. Manoilescu

27. Suhaia-TR

Se aude de [...] Iana Sânzeana.

Chestionarul Densușianu, ms. 4557, p. 537
Suhaia-TR.
Culeg.: înv. M. Bunescu

28. Gâșteștii Români-TR

Se aude [...] Iana Sânzeana a fost sora Soarelui.

Chestionarul Densușianu, ms. 4557, p. 628
Gâșteștii Români-Vlașca

29. Belitori-TR

„Se aude pe acolo un cântec bătrânesc despre" Dinu și Constantin — da — Iana Sânziana — da.

Chestionarul Densușianu, ms. 4557, p. 392
Belitori-TR, 1896

30. Tătărăști-TR

În acest cântec să spune că Iana Sânziiana era Luna. Ea era să se căsătorească cu Soarele, dar D-zeu nu i-a lăsat să facă acest mare păcat, fiindcă erau frați. Drept pe-

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

deapsă pentru încercarea lor au fost osândiți să stea vecinic departe unul de altul și să arză unul de dorul altuia.

Chestionarul Densușianu, ms. 4557, p. 557.
Tătărăști-TR
Culeg.: înv. Em. Popescu 1896

31. Drăcșeni-TR

Luna a fost o fată frumoasă, soră cu Soarele și amândoi copiii lui Dumnezeu. Și s-au îndrăgit amândoi, dar Dumnezeu i-a despărțit, blestemându-i să nu se întâlnească.

Drăcșeni-TR
Culeg.: Anton Buzescu
Chestionarul Densușianu, ms. 4557, p. 410

32. Bragadiru-TR

[Despre Lună] Se cântă și se povestește că ar fi sora Soarelui.
Se cântă [...] Iana Sânziana

Chestionarul Densușianu, ms. 4557, p. 367v, 368v.
Bragadiru-TR.
Culeg.: înv. I. Florescu.

Județul Prahova

33. Drajna de Sus-PH

Cântecul Soarelui cu Luna când a vrut să se mărite cu Soarele. Ei îi zic Ilina, dar el n-are nume.

Chestionarul Densușianu, ms. 4557, 258v
Drajna de Sus-PH.
Culeg.: D. Basilescu, 1897

34. Mărginenii de Sus-PH

Se aude Cântecul Ileni-Cosânzeana, care este fratele Soarelui.

Chestionarul Densușianu, ms. 4557, p. 265v.
Mărginenii de Sus-PH.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

35. Ezerile-PH

Soarele, când a fost să se însoare, nu a găsit altă soție mai potrivită pentru el decât pe soră-sa, Luna, pentru că era cea mai frumoasă făptură, fiind ea între fecioare cum era el între flăcăi; și prin urmare <a logodit cu dânsa>. Iar când a fost la nuntă, ariciul a strâns mormane de pulbere la curtea Soarelui; și întrebat fiind ariciul de logofeții acestuia, că de ce face aceasta, el a răspuns:

— Pentru ca să mănânce caii nuntașilor.

Logofeții atunci i-au zis:

— Apoi pulbere să mănânce caii?

— Da, răspunse ariciul, pentru că dacă a ajuns timpul ca să iea frate pe soră, Dumnezeu nu o să mai plouă ca să crească iarbă pentru vite; și prin urmare, caii trebuie să se învețe de pe acum să mănânce praf, ca să nu le vină greu mai pe urmă.

Auzind logofeții acestea, au spus Soarelui; și acesta, de frică, n-a mai luat pe Lună. Și de atunci ei nu s-au mai întâlnit, fiindcă i-a despărțit Dumnezeu.

Iar ariciul, pentru că a făcut acest bine, se zice că e păcat să-l omorâm.

Ezerile-PH
Otescu 1906/7, p. 487–488

36. Călugăreni-PH

În credința populară, Luna și ea era odată tot atât de luminoasă ca și Soarele, deoarece sunt frați și încă gemeni: dar lumina Lunii s-a mai micșorat <că altfel ar fi și noaptea tot ca ziua de luminoasă>, argumentează țăranul. Și cauza din care Luna și-a mai pierdut din strălucirea ei, e că, după ce s-a zădărnicit nunta ei cu Soarele, Dumnezeu, voind s-o ferească de vederea fratelui său, s-o uite Soarele, să se stingă în el focul dragostei pentru ea, a ascuns-o în diferite locuri, până la urmă și în fundul mării, ca să fie mai sigur ascunsă, să nu poată pătrunde Soarele cu vederea lui până la ea; însă apa mării i-a mai întunecat strălucirea, i-a mai stins focul razelor ei.

Călugăreni-PH
Otescu 1906/7, p. 488.

Județul Dâmbovița

37. Bănești-Beșteloaia-DB

Luna. A fost pe vremuri soră cu Soarele, care s-a îndrăgostit de ea. De aceea, D-zeu a prefăcut-o în Lună și-a blestemat să nu se întâlnească cu Soarele.

AFC 657, p. 12 (v. și p. 11)
Bănești-Beșteloaia-DB
Culeg.: G. I. Dobrescu, 1934

38. Bilciurești-DB

...Se povestește că Soarele și Luna au fost frați, cari pentru că au voit a se căsători amândoi, dar fără să se știe că sunt frați, Dumnezeu, spre a curma această căsătorie a lor, a asvârlit pe unul într-o parte și pe altul în cealaltă; și că ei se caută și acum cu dor, dar nu se pot întâlni.

Bilciurești-DB
Culeg.: Stan Stănescu
Hasdeu, Răspunsuri, vol IV, p. 58 v.

39. Cetățeni-DB

Despre Soare se zice aseminea că el, când l-a făcut D[umne]zeu, n-avea atâtea raze și atâta frumusețe și că, o dată, Soarele a vrut să se căsătorească cu soră-sa Luna și la nuntă s-a îmbrăcat cu lumina celorlalte stele și de atunci și până acum, stelele-i cer lumina lor și el nu le dă decât f. puțină în timpul nopții.

Cetățeni-DB
Culeg.: Const. Costăchescu [?]
Hasdeu, Răspunsuri, vol. IX, p. 195, nr. 138

Județul Ialomița

40. Podulupi-IL

Soarele l-a făcut D-zeu, ca să ne lumineze nouă. El a avut odată înfățișare omenească. Și-a pierdut-o, pentru că a voit să se căsătorească cu sora sa Luna. Soarele apune, ca să se întâlnească cu Luna. Așa l-a blestemat pe el D-zeu. Când Soarele a vrut să ia pe Lună, Luna a început să cânte:

Cine-a mai văzut,
Cine-a auzit?
Și-a mai pomenit,
Să ia sor' pe frate
Și frate pe soră.

Și D-zeu, odată, i-a despărțit, că erau tare aproape, să nu se mai întâlnească. Când o răsări Soarele, să apue Luna, când o răsări Luna, să apue Soarele.

AFC 688, p. 15–16
Podulupi-IL
Inf.: Const. Em. Munteanu
Culeg.: Gheorghe P. Nicolae, 1934.

41. Coșereni-IL

...Se zice: Sfântu Soare și Sfânta Lună și sunt blestemați sau ursiți de Dumnezeu, ca să nu se întâlnească niciodată unul cu altul, ba nici să nu se vadă și când se întâmplă una ca aceasta, atunci trebuie să fie un mare pericol în lume sau ceva extraordinar.

Coșereni-IL
Culeg.: Demetriu Georgescu, 1885
Hasdeu, Răspunsuri, vol. VII, p. 165/177

42. Șocariciu-IL

...Soarele și Luna fiind frați, Soarele au voit să ia pe Lună de soție, și ea nu au voit. Astfel dar fiind, prin Lună se înțelege aici că este zâna Elena Δânḑana. Și Elena Δânḑana sau Cosânḑana n-au voit a priimi propunerile fratelui său și de aceea se gonesc în veci și nu se pot întâlni niciodată. Căci calea lor e rotitoare și când va unul să pogoare, cellalt pe cer apare etc. (zicătoare populară).

Șocariciu-IL
Culeg.: P. Theodorescu, 5 mai 1885
Hasdeu, Răspunsuri, vol VII, p. 490/144

43. Elisa-Stoenești-IL

Traian a avut o soră și a vroit s-o ia de soție. Ea a acceptat, dar cu condiția ca el să-i facă un pod peste Dunăre. Traian l-a făcut și, când a fost gata, ea i-a cerut să se plimbe împreună pe pod. Când au ajuns la mijlocul podului, soru-sa s-a aruncat în apă și s-a înecat. De atunci e podul de la T. Severin.

Elisa-Stoenești-IL
Fochi, *Datini*, p. 333.

Județul Constanța

44. Biul-Biul-CT

Despre Soare și Lună cred că au fost frați. Soarele negăsind altă fată mai frumoasă, a vrut să ia pe sora sa, iar când a aflat Dumnezeu, tatăl lor, i-a blestemat să alerge unul după altul, fără ca să se întâlnească.

Chestionarul Densușianu, ms. 4553, p. 123 v.
Biul-Biul-CT
Culeg.: N. Lungulescu.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

45. Seimeni Mari-CT

Făptura cea mai sfântă și mai puternică este întâi Soarele și după el Luna. Soarele luminează, încălzește și face să rodească pământul. Soarele este ochiul lui Dumnezeu.

Și Luna e sfântă după Soare și ea ni dă lumina și face în diferite chipuri ca prin mișcarea ei să ploaie pe pământ și să rodească câmpiile. Amândoi sunt frați buni, dar sunt certați. Se crede că Soarele a cerut pe sora sa Luna de soție; voind a să atinge de dânsa, și ea a fugit de dânsul, blăstămându-l ca în veci să nu se mai întâlnească unul cu altul.

Chestionarul Densușianu, ms. 4553, p. 257
Seimeni Mari-CT
Culeg.: înv. Dimitrie Rozoleanu, 1896

Județul Tulcea

46. Somova-TL

Soarele e privit ca sfânt. Luna nu atât. Ei sânt frați, 9 ani a umblat Soarele după însurătoare și tot nu și-a găsit după potrivă și atunci a zis către Lună:
— Soru-ntrieb [?], că te iau pe tine, dar ea se puse pe fugă și când el la răsărit, ea la apus, iar când el la apus, ea la răsărit; și frații d-atunci nu s-au mai putut întâlni.

Somova-TL
Culeg.: St. Voinea, 1885
Hasdeu, Răspunsuri, vol. XIV, p. 449v/177

47. Niculițel-TL

Soarele vrând să se însoare, n-a putut găsi altă ființă printre stele, care să se potrivească în fugă cu el numai pe Luna, dar și Luna negăsind altă ființă mai frumoasă decât Soarele și așa amândoi fiind necomparabili cu alte stele s-a făcut frați. Soarele frate mai mare și Luna sora mai mică.

Niculițel-TL
Culeg.: N. Ludovic
Hasdeu, Răspunsuri, vol. XIV, p. 406/177

Județul Brăila

48. Ciacâr-BR

Pe Soare îl socotesc ca pe un făt, și pe Lună ca pe o fată și în același timp frați frumoși [...] (ființi vii). Și că vrând sf. Soare să se însoare, nu și-a găsit mai seamăn în toată lumea lui D-zeu, decât că or ce chip să ia pe soru-sa Ileana Cosânzeana cosiță d-aur (așa era numele Lunei); și dânsa auzind, de ciudă și necaz mare, s-a asvârlit în mare, pentru a se face mai bine o mreană [...]; dară dându-se cu năvodu, a scos-o; și d-atunci D-zeu a stabilit că să nu se mai vază unul cu altul: când unul va fi la răsărit, celalt la apus și când acest la apus, celalt la răsărit.

Chestionarul Densușianu, ms. 4556, p. 227–227v.
Ciacâr-BR
Culeg.: D. Michăescu 1896

Județul Buzău

49. Cotorca-BZ

Se crede că la început Soarele a fost flăcău. El mai avea soră pe „lună". Din una și din alta a intrat în legătură de dragoste cu sora sa și vrea să se însoare cu ea. Mama lor, când a auzit, i-a blestemat să nu se mai întâlnească și de atunci umblă cum știu și zic și unii bătrâni:

Umblă frate mândrul Soare,
Umblă frate să se-nsoare,
Nouă ani pe nouă cai,
Care noaptea pasc în rai,
Umblă cerul și pământul,
Ca săgeata și ca vântul.

(de la Moș Vasile Mogoș, analf., care îl moștenise fără a cunoaște vro baladă de vr-un autor culeasă).

Nu se știe dacă și-a pierdut chipul și se zice, când răsare, că pleacă din „culcușul" lui.

AFC 874, p. 25
Cotorca-BZ
Culeg.: Constantin Vasile, 1936

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

50. Găvănești-BZ

Soarele a vrut să se însoare și a umblat 9 ani pe pământ și 9 ani pe sub pământ, potrivnica că n-a găsit și a vrut să ia pe soru-sa Luna (numită și Ileana). Ea l-a trimis pe Soare la Moș Adam să facă o scară de fier cu cuiele de oțel, să se urce în naltul cer, acolo este Moș Adam mai bătrân, ține minte de demult că deacă s-a văzut și s-a pomenit să ia frate pe soră; și venind înapoi, a zis sorei sele să se gătească de nuntă. Ea i-a răspuns să facă pod de aramă peste mare și să răsădească pe laturile podului fel de fel de flori și pomi, ca noi când vom trece cu nunta, cine ne-o vedea, să ne pomenească. Ajungând la mijlocul podului cu nunta, a strigat Ilina (Luna) să stea toți nuntașii și ea s-a dat jos și mergând la marginea podului, a zis: decât să fiu talpa iadului, mai bine masă peștilor și a sărit în apă și a scăpat de iad.

Chestionarul Densușianu, ms. 4556, p. 418–418v
Găvănești-BZ
Inf.: Stan Blădicu, 60 ani.
Culeg.: Gheorghe Ionescu, 1.III.1986

51. Dara-BZ

Despre Soare se aude (cântecul-poveste) că: Soarele a vrut să se însoare și între nuntași a luat și pe Ariciu; mergea cu toți[i] în cale depărtată, au poposit la un loc, unde era și iarbă și fân, toți au dat la cai de mâncare ce au vrut; Ariciul însă a strâns praf în mijlocul drumului și a legat calul lui acolo: dacă l-a întrebat tovarășii nuntași, a răspuns că „dacă acum e numai un soare și tot arde, de uneori nu să face iarbă și fân, dar dacă se vor face mai mulți sori, atunci nu va mai crește fân și calul lui va fi învățat cu fân din drum.

Chestionarul Densușianu, ms. 4556, p. 408
Dara-BZ
Inf.: Mihai Rotaru
Culeg.: D. Popescu, 1896

Județul Galați

52. Băleni-GL

Poporul crede că Soarele și Luna au fost frați.

Chestionarul Densușianu, ms. 4558, p. 34v.
Băleni-GL

53. Bereşti-GL

Se vorbeşte că Luna şi Soarele au fost 2 tineri, un flăcău şi o fată, că au voit să se unească în căsătorie, că D-zeu s-a opus, depărtându-i unul de altul, pe unul făcându-l să lumineze ziua, celalt noaptea, că ei se tot urmăresc în dragostea lor cea mare să se întâlnească, dar nu le este posibil.

Chestionarul Densuşianu, ms. 4558, p. 39
Bereşti-GL

54. Ţepu-GL

Soarele şi Luna erau fraţi buni şi-şi erau dragi ca ochii din cap unul altuia, da numai până când Soarele a trimis la tată-său s-o ceară pe Lună. Lunii atâta i-a trebuit să afle, că îndată i-a picat Soarele urât. N-a vrut să fie

Cumnăţică fraţilor
Şi noră părinţilor.

Iar când Soarele a spus că el va trece peste oprirea părinţilor şi voia Lunii, Luna i-a răspuns:

— Decât aşa, mai bine să mă mănânce racii şi peştii mărilor!

Şi de atunci şi până astăzi, Soarele trimite în toată luna racii şi peştii mărilor, de mănâncă pe soră-sa.

Ţepu-GL
Pamfile 1915, p. 61–62

55. Dumitreşti-VN

Dragostea dintre Soare şi Lună

Se zice că Soarele ar fi fost frate cu Luna. Când a venit Soarele la etate de însurat, s-a dat jos din cer ca să-şi caute şi el o nevastă pe pământ. Cât timp Soarele a fost lipsă pe cer, a fost un întuneric pretutindeni. Pe pământ Soarele nu şi-a găsit soţie şi era tare supărat.

Cu timpul Soarele a prins dragoste de sora sa Luna. Mama lor văzând că între ei s-a încins o dragoste nebună, a luat pe unul într-o mână şi pe celălalt în altă mână şi i-a blestemat spunându-le:

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tu Soare luminate,
Trupșor fără păcate,
Și tu Ileană Cosânzeană,

Sufletel fără prihană,
Zi și noapte să vă zăriți,
Dar să fiți tot despărțiți.

Cu toate că și Luna și Soarele sunt amândoi pe cer, ei se pot vedea unul pe unul, dar nu se pot întâlni niciodată, că așa i-a blestemat mama lor, să nu se mai întâlnească niciodată, pentru că fiind frați erau să păcătuiască.

IBr ms. 148, p. 10
Dumitrești-VN
Culeg.: A. Crintea

Județul Bacău

56. Pânceşti-BC

Spun că Soarele și Luna au fost oameni și frați între dânșii — acuma sunt sfinți.

Chestionarul Densușianu, 4560, p. 143
Pânceşti-BC
Culeg.: Gh. Gheorghescu, 1896

57. Buhoci 1-BC

Soarile cân răsari, vedi pi Ileana Cosânzana și de-aceia se înroșăște așa. Cân asfințăști, să duci supt pământ. [...]

Să zâci că Luna și Soarili sânt frați. Pi lună o chema Ileana Cosânzana. Soarili o vrut s-o iei di nevastă și o plecat în petât. Cu dânsu o luat și pi arič. Cân o ăguns aproapi di palatu Ilenie Cosânzăni, ariču a priponit calu în drum. Ciilanți l-o întrebat di ci-ol priponești acolu și aričiu o zâs că: „dacă ie Soarili pi Lună, o să cie arșâță mari, pintru că nu să cadi una ca asta, n-ari să măi cie iarbă și vreu ca să să învețe calu a mânca colb". După asta s-o întors cu toți înapoi.

AFC 718, p. 8–9
Buhoci-BC
Culeg.: Constantin I. Muraru, 1935

58. Buhoci 2-BC

Despre Iana Sânziana se amintește ceva, dar cine e și unde a fost, sau este nu se știe.

Chestionarul Densușianu, ms. 4558, p. 8
Buhociu Mare-BC
Culeg.: înv. G. Todiriu, 1896

59. Vâlcele-BC

Soarele la început avea formă de om și anume era un flăcău de toată frumusețea. Și-a pierdut însă această putere de a se mai face om, pentru motivele arătate mai jos.

Mama Soarelui — pentru că fiul ei era foarte strengar — și-a pus în gând să-l însoare crezând că astfel se va cuminți. Își alesese ca viitoare noră pe fata unui împărat bogat. Hotărâse și nunta și tot, când iată ce i se întâmplă. Într-o zi Soarele luminând pământul, dă într-o grădină peste fata unei văduve. Această fată însă era frumoasă de nu puteai să te uiți la ea. Soarele cum o vede, coboară la ea, intră în vorbă, se plac și dânsul îi promite c-o ia în căsătorie. Cât timp Soarele a stat de vorbă cu fata văduvei, ziua s-a oprit pe loc. Muncitorii se mirau cum de nu mai coboară Soarele, că nu mai puteau suferi arșița, așa de cald era. Soarele, după vreo 2 ore de vorbă, pleacă și, uitând că trebuie să meargă încet pentru ca să se împlinească ziua, a alergat în fugă la maică-sa și i-a spus că el nu mai ia în căsătorie pe fata împăratului și că s-a îndrăgostit de fata văduvei. Mama lui, după ce l-a certat că a ținut oamenii sub așa căldură înăbușitoare atât timp i-a spus să aducă pe fata văduvei la ea și, dacă-i va plăcea și ei, îi va da voie s-o ia în căsătorie. Soarele a luat un leagăn de aur, l-a coborât în grădina fetei văduvei și stătea la pândă. Fata, ieșind să culeagă vreo două flori, a dat peste leagăn și cum l-o văzut, s-a suit în el. Soarele cu puterea lui i-a trimis un somn dulce. După ce fata a adormit, Soarele a început s-o tragă sus cu leagăn cu tot. Mama fetei mirată de ce nu mai [vine] fata din grădină s-o dus s-o caute și a ajuns tocmai în momentul când Soarele a început să ridice leagănul în sus. Ea a început să strige pe fată, o dată, de două ori, de mai multe ori. Fiind că fata dormia, n-o auzit-o și nu i-a răspuns.

Supărată că nu vrea să-i răspundă, mama și-a blestemat fica ca 3 ani să fie mută, să nu mai poată răspunde. Soarele a tras fata sus, i-a arătat-o maică-sa și le-a plăcut la amândoi. Ce folos însă? Fata era mută. Fata împăratului, auzind că Soarele vrea s-o părăsească, a venit iute la el și a stăruit să facă nunta mai iute. Uitasem să spun însă că, la Soare, 3 ani înseamnă 3 zile. Soarele văzând că fata văduvei e mută, a început a se pregăti de nuntă cu fata împăratului. Pe fata văduvei o dăduse la bucătărie. În ajunul nunții, Soarele era în ogradă și tăia un berebec pentru nuntă. Fata împăratului a intrat în bucătărie și fiindu-i necaz pe fata văduvei pentru că era să-i ia locul și mirele, a început să râdă de ea și s-o facă mută. Supărată că râde de ea, fata văduvei s-a repezit la cealaltă,

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

i-a pus mâna în cap și-a voit s-o isbească cu cleștele în cap tocmai în momentul când fata împăratului voia s-o facă puturoasă, dar n-apucase să zică decât pu! Înspăimântată de fata văduvei, s-o prefăcut într-o pasăre, a sburat pe horn și de acolo, afară. Din fata împăratului s-a făcut pupuza. Are penele așa frumoase, fiind că era îmbrăcată în haine împărătești în momentul când s-o prefăcut în pupuză. Are cucui din cauza părului ridicat în sus în momentul când fata văduvei s-o repezit la ea. Și zice pu! pu! pu! tot ca s-o facă de râs pe fata văduvei. Soarele auzind scandal în bucătărie, a alergat cu cuțitul cu care tăiase berbecul în mână și cu mâna plină de sânge. Când a văzut ce se întâmplase și că logodnica-i plecase, s-o repezit la fata văduvei, i-a pus mâna în gât și cu cuțitul a voit s-o lovească în spate. Nu i-a atins însă decât rochia la spate și i-a despicat-o, când și fata văduvei s-o prefăcut în altă pasăre și anume în rândunică. De aceia rândunica are gușa roșie și coada despicată în două.

Mama Soarelui, supărată de scandalul ce s-a făcut la casa ei, a blestemat pe fecioru-su să nu se mai poată face flăcău și să nu se mai însoare niciodată. Blestemul s-a împlinit întocmai și de aceia Soarele nici nu s-o mai însurat, nici nu se mai poate face chip de om. El tot n-o renunțat însă la gândul însurătoarei, de aceia cutreiră pământul și pe o parte și pe alta, să vadă nu-și va mai putea găsi vreo soție.

AFC 869, p. 40–43
Vâlcele-BC
Inf.: Toader Leonte, 83 ani
Culeg.: Constantin Pâslaru, 1936

Județul Vaslui

60. Ivănești-VS

Se crede că Soarele și Luna au fost odată frați și s-au dispărțit apoi pentru vecie.

Chestionarul Densușianu, ms. 4560, p. 525
Ivănești-VS
Culeg.: înv. I. Andriescu, 1896.

Județul Iași

61. Uda-IS

Rândunica era o fată frumoasă și Soarele a vrut s-o ieie de soție. Când a prins-o s-o sărute, era plin pe mâini de sânge, cum curăța un mel, și a umplut-o la gât. Ea a vrut

să fugă pe hogiag și Soarele a asvârlit cuțitul și i-a tăiat coada. De atunci rândunica a rămas cu gușa roșă și cu coada dischicată.

AFC 964, p. 10–11
Uda-IS
Culeg.: Elena Gh. Stan, 1938

62. Popești-IS

Despre Soare și Lună poporul crede că, fiind frați, și voind să se însoțească, Dumnezeu i-a pedepsit, ca să nu să vadă niciodată.

Chestionarul Densușianu, ms. 4559, p. 418
Popești-IS
Culeg.: N. Pomârleanu

63. Bivolari-IS

Soarele și Luna (Legendă)

Îm povisté nii-on moșneag, unu, Costachi Nica-i spuné lui, din Cornu Negru om. Ș-apu ii, moșnegii, înainti nu mai erau cum sântem noi la ora actualî. Moșnegii spuné: sfântu Soari, sfânta Lunî... Și zâci cî nu iara chip ca sî rasarî Soarili sî nu-și facî cruci la Soari sau la Lunî sau la steli; așa iera obiceiu pi vremea ceea. Și zâci cî Soarili o-mblat sî sî căsătorească. Ie, s-o dus el [în] dreapa, s-o dus în stânga, n-o găsât. O ajuns la Lunî. Și spuni cî s-ar fi căsătorit cu Luna. Și Luna o născut niști lucefiri; esti luceafăru di zâuî, luceafăru di noapti... zâci c-ar fi născuți di Lunî cu Soarili. Și la on moment dat s-o dispărțât, s-o divorsat Soarili di Lunî, c-o spus cî nu mai ari călduri, îi mai răci ca el. Și de-atuncea Soarili răsari și Luna asfinti. Așă spuni. Ie s-ascundi di el. I-i rușâni. Cam asta ar fi povestea.

Inf.: Gheorghe P. Suditu, 55 a.
Bivolari-IS
Culeg.: L. Berdan, L. Cireș, 1978
AFMB mg. 297, I, 4

Județul Neamț

64. Siliștea-NT

Luna este sora lui Sf. Soare.

Chestionarul Densușianu, ms. 4558, p. 316
Siliștea-NT
Culeg.: înv. D. Romănescu, 1896

65. Târzia 1-NT

Soarili o fost flăcău. Nu sî știi di ci ș-o cherdut înfățășăria di om; ș-amu, așă cum eara Soari, o vrut sî sî însoari c-o fată. S-o coborât într-o poianî ș-o găsât o fatî carii păște nișt porci, ș-o cerut-o di neavastî. Fata o spus cî n-ari haini frumoasî. Și i-o zîs Soarili sî iasî duminicî dimineață, ș-ar să gasascî haini pi gustu ii, di la vali di casa lor. Duminicî, cum o spus el, fata o găsît hainili pi cari i le-o giuruit. S-o îmbracat și s-o dus cu porcii. Acolu, Soarili o vinit iar la é și i-o dat un inel și i-o zâs: „di az într-o săptămânî ar sî sî coboari un leagân în nijlocu satulu, în cari tăț oaminii ar sî sî lègini. Tu sî ti leș la tătî urma și apui sî ti sui în leagân.

Duminică s-o coborât și s-o leaganat tătî satu și la tătî urma s-o suit fata cari eara logoditî cu Soarili. Liagânu o prins a sî urca în sus, și părinții fetii o strâgat la é, cî dacî sî ducii, sî nu vorgheascî noauî zâli. Fata o înțăles cî sî nu vorgheascî nouî ani. Soarili, dacî o văzut cî nu vorghèști, o așteaptat mai, mai noauî ai, da el nu știé cî de-amu ar sî sî-mplineascî timpu ș-ari sî sî rădici blăstămu. O rabdat nouî ani di zâli, cî îi eara dragî tari, da aproapi di nouî ani s-o însurat cu altî fatî, carii iar îi eara dragî și o chema Aglaia. Și cân' sî prigătèu di nuntî, Soarili tăié nișt niei — și nișt oali da în foc. (Curgea mâncarea din oale pe foc). Aglaia o zâs di cătră cei dintăi, carii eara tot acolu, carii eara blastamatî sî nu vorgheascî: „Tu nu vez cî dau oalili în foc? Di mutî, mutî ești, da di văzut, vez!"

Da ii drept în clichita aceea i s-o disleagat limba și i-o răspuns:

— Tu di-aghé amú ai vinit și ma și ocărăști și eu n-am ocărît pi nimea di nouî ani di zîli.

Soarili cîn' o văzut cî grăești, o luat-o în brațî ș-o pupat-o, și nu măi puté di bucurii. Și cu mâna o strângé di su bărghii și i-o zâs:

— Drăguța mé rândunicî, cum di nouî ani di zâli n-ai grăit cu mini?

Și é i-o spus. Și el ca sî n-o prăpădeascî și s-o aibî totdeauna su ochii lui, o făcut-o rândunicî. Cum el eara cu mâna plinî di sângi, cum o fost la tăièt nieii, și cum o prins-o cu o mânî di bărghii și cu una pi după spati, rândunica-i roșî pi gușî și la coadî, și obștii

sboarî și sî gioacî pi su razâli Soarilu. Pi ceilantî, pi Aglaia, o făcut-o Lună și sî tot fugăresc și nu sî măi întâlnesc.

AFC 804, p. 18–20
Târzia-NT
Inf.: Catinca I. Rusu, 57 ani
Culeg.: Olivia Sturzu, 1935–1936

66. Târzia 2-NT

Soarili și luna o fost frați, da fumeia îi tot fumeii, n-ari puteri, di-aceia nu luminează și nu încălzăști așă tari.

AFC 804, p. 21
Târzia-NT
Inf.: Ileana V. Dascălu, 60 a.
Culeg.: Olivia Sturzu, 1935–36

67. Târzia 3-NT

Soarele o fost flăcău și cân' cerèu tătii păsărili, alta un glas așă, alta penii așă, și tăti lighioili cerèu cîti ceava, o cerut și Soarili lui Dumnăzău să-i deii lumină, să-l puii sus, sî vadî el tătî lumea și s-o încalzascî, câ-i eara nilî di é, și tătî lumea să-l vadî pi el [...] cân' rasari, îi flăcău tânăr, cum o fost, da cân' asfințăști, îi moșneag bătrân di câti vedi și-l înnăduș, și di câti dau oaminii asupra lui, și di cîti audi și nu poati eartà [...]

AFC 804, p. 20–21
Inf.: Marioara C. Popa, 67 a.
Târzia-NT
Culeg.: Olivia Sturzu, 1935–6

68. Târzia 4-NT

Luna eara o fatî ș-o cheama Aglaia ș-o prifăcut-o Soarili așă în Lunî, ca sî nu sî măi întâlnească cu é niciodatî.

AFC 804, p. 23
Trâzia-NT
Inf.: Catinca I. Rusu, 57 a.
Culeg.: Olivia Sturzu, 1935–36

69. Nemțișor-NT

De când Luna are numai un ochi

Luna cică și cu Soarele, sunt frați buni. Și de aceea mai înainte și ea strălucea și încălzea tot așa de frumos ca și fratele ei Soarele. Iar acum, de când luna are numai un ochi, nu mai încălzește și nu mai strălucește ca soarele.

Ia, acu să vezi de ce luna a rămas numai c-un ochi? Soarelui i-a venit și lui timpul să se-nsoare. Mai înainte însă, a trebuit să se ducă la maică-sa, să-i dea voie să umble prin lume, să-și caue o fată frumoasă. Când a văzut și-a văzut așa, mă-sa ce-a mai putut să facă? I-a dat drumul, iar el a pornit. Ș-a mers pe drumuri neumblate, zi și noapte, nouă ani și nouă zile de vară, dar ca să găsească o fată frumoasă după inima lui, nici c-a putut găsi.

Supărat din cale afară, se-ntoarce înapoi acasă. Cum ajunge acasă, iar se duce la mă-sa, și-i spune:

— Mamă, fost-am peste tot pământul, fost-am și-am cutreierat toate locurile câte poate să le cutreiere un om, dar să văd o fată mai frumoasă și-o fată care să-mi fie așa de dragă, afară decât sora mea, Luna, nici că am putut vedea.

Mă-sa a rămas uluită. Dar i-a priceput gândul Soarelui, căci el vroia să ia de nevastă pe sora-sa, pe Luna; și n-a primit, pentru că i-a zis:

— Nu se poate lua frate cu frate.

Soarele se dădea în două, nu altceva! Ș-a și spus către mâni-sa că orice ar fi, tot pe Lună o ia de nevastă; și dacă n-a lua-o pe dânsa, atunci nu mai ia pe nici una, cât ar fi lumea și-a fi.

Dar biata mă-sa era îngândurată tare, că nu știa ce să facă. De păcat, era păcat și de milă îi era milă...

Iacă parcă Dumnezeu i-a dat în minte; mama Soarelui trimite pe Lună la Sfânta Duminică după sită deasă de mătase, pentru cernut făină la nuntă. Iaca, am uitat să spun că Soarele logodise cu Luna fără voia mă-sei și acu, în scurt, trebuia să fie și nunta. Da și Sfânta Duminică știa că Luna-i mireasă cu Soarele; ea să nu știe, dacă-i sfântă?

Ea învață pe Lună să-și scoată un ochi, ca să pară mai urâtă Soarelui, și să n-o ia de nevastă. Cum glăsui Sfânta, Lună făcu și când să se-ntoarcă acasă, se-ntoarse numai c-un ochi.

Soarele pricepu îndată care-i pricina, că Luna n-are un ochi și tot se hotărî să facă nuntă cu dânsa, așa c-un ochi cum era.

Când vede Luna, se duce din nou la Sfânta Duminică, de i se jelui. Dar acum Sfânta Duminică învață pe Lună ca să se deie de două ori de-a berbeleac, că-ndată se va face rândunică. Apoi, să zboare pe fereastră afară. Când să zboare, Soarele o prinde c-o mână de gât, iar cu cealaltă mână de coadă. Dar ea se smucește și zboară afară pe fereastră. În mâna Soarelui rămân numai penele din coadă, iar rândunica pe gât se umplu de sânge, care se scursese din mâna Soarelui.

De când s-a făcut Luna rândunică, cică-s rândunelele; până atunci nu erau. Ele-s vărgate la gât, cu roșu din pricina sângelui ce s-a scurs din mâna Soarelui pe gâtul ei.

Coada lor e ca o furculiță, din pricină că Soarele când a prins-o, i-a zmuls toate penele din mijloc și i-a rămas numai cele de pe margini.

La urmă, din rândunică s-a făcut iar în lună. Luna l-a blestemat pe soare ca ei amândoi niciodată să nu se mai întâlnească față-n față unul cu altul, nici când a fi lună nouă, nici când a fi lună veche. Și când a fi unul la răsărit, celalt să fie la asfințit; când a fi unul la asfințit, celalt să fie la răsărit.

Și de asta luna și cu soarele nu-s niciodată la un loc; iar luna-i mai întunecată ca soarele, de scârbă mare ce-a avut-o săraca...

Nemțișor-NT
Culeg. Al. Moisei
Calendarul I. Creangă 1912, p. 127
ap. Brill 1994, I, p. 75–77

Județul Suceava

70. Broșteni-SV

Poporul crede că Soarele a fost un fecior de împărat; Soarele e sfânt [...]. Luna a fost soră cu Soarele. Ei se îndrăgostise unul de altul. D-zeu i-a pedepsit foarte aspru, despărțindu-i, ca unul să lumineze ziua și altul noaptea.

Chestionarul Densușianu, ms. 4559, p. 252v
Broșteni-SV
Culeg.: înv. M. Lupescu, 1896

71. Frătăuții Noi-SV

Răspuns la întrebarea 181 din *Chestionarul folcloric și etnografic general*, redactat de I. H. Ciubotaru: «Știți vreun cântec sau poveste în care se spune că, la început, Soarele și Luna au fost oameni?»

Zâci cî Soarili-o fost ficior șî Luna o fost fatî. Ș-o vrut sî sî căsătorascî amândoi. Ș-atâta o alergat unu dupa altu șî nu s-o..., ie n-o vrut sî meargî dupa dânsu. N-o vrut, cî zâce cî-s frat și nu era bini sî sî căsătorascî. Sî zâci cî o fugit atâta unu dupa altu, pânî ci-o agiuns la on pod. Șî la podu ceala, ie s-o ascuns sub pod șî n-o mai... De-aceea sî vedi-așa. Cân sî vedi el zâua, ie nu sî vedi, sî vedi noaptea, așa. [Cân ie iesî di sub pod, el intrî sub pod]. Zâci cî n-o vrut sî margî dupa dânsu, cî erau frat.

Frătăuții Noi-SV, 1971
Inf.: Virginia Moisuc, 46 a.
Culeg.: L. Cireș și I. H. Ciubotaru
AFMB mg. 49, I, 11

Județul Botoșani

72. Botoșani 1-BT

Sf. Soare și cu sf. Lună erau frați și sf. Soare a vrut s-o ieaie. Sf. Lună s-a dus la D-zeu și i-a spus:

—Zi-i să-ți facă o rochie ca cerul cu stelele — i-a zis D-zeu — și atunci te-i duce.

Sf. Soare atâta a umblat ș-a căutat, păn a găsit o materie ca aceea ș-așa un croitor, de i-a făcut rochie întocmai. A mers iar la D-zeu, să-l întrebe. D-zeu iar i-a spus:

—Zi-i să-ți facă o rochie cum e Soarele și cu Luna, și atunci te-i duce.

Sf. Soare iar a umblat, păn i-a făcut. Când i-a adus rochiea aceasta, ea a luat și s-a pișcat și îndată a început a se departa, că sf. Soare n-a mai putut-o ajunge și el și azi umblă după dânsa și ar ajunge-o când e plină, că vin aproape: dacă ea cum vede că se apropie, se pișcă.

Inf.: Ilie Lupu
Botoșani
Niculiță-Voronca 1903, p. 590

73. Botoșani 2-BT

Soarele e femeie și Luna e bărbat, au fost frați și s-au luat; copiii lor sânt stelele.

Botoșani-BT
Niculiță-Voronca 1903, p. 590.

74. Cândești 1-BT

Soarili tot din om trebui sî fii făcut, da nu sî știi ci vinî o făcut.

AFC 719, p. 18–19
Inf.: T. Ciornenchi
Cândești-BT
Culeg.: Dimitrie Ahrițculesei, 1934

75. Cândești 2-BT

Soarili și Luna voé sî sî éi: Soarili sî fii om și Luna fimeia lui.

Da asta nu s-a putut și unul a fost pus pi cer sî umbli numa zâua, iar cialalt numa noaptea.

AFC 719, p. 19
Inf.: Vasile M. Ahrițculesei
Cândești-BT
Culeg.: Dimitrie Ahrițculesei, 1934

76. Cândești 3-BT

[...] mai dimult era un frati ș-o sorî cari o vrut sî sî éi. Da D-zău o spus: asta n-a fi niciodatî. Șî i-o blagoslovit sî fii unu Soarili (băetu) șî altu Luna (fata), i-o pus pi cer șî cît a fi (trăi) lumea sî sî fugariascî unu pi altu șî sî nu sî mai întîlniascî niciodatî. Soarili păzăști un sîngur drum, da luna ari mai multi, sî schimbî cînd încoaci, cînd încolo, poati-poati cî l-o întâlni, da' digiaba.

AFC 719, p. 19
Cândești-BT
Inf.: Gh. Ungurenașu
Culeg.: Dimitrie Ahrițculesei, 1934

77. Oroftiana de Sus-BT

Soarele e făcut tot de Dumnezeu. El avea înfățișarea unui tânăr frumos. Dar îndrăgostindu-se de soră-sa Luna și dorind să se căsătorească cu ea, D-zeu i-a prefăcut așa cum sunt astăzi. Unuia îi dă drumul ziua, Lunei, noaptea, așa fel, ca să nu se mai întâlnească și să uite de dragostea lor. Luna e palidă, fiind că nu doarme nopțile și tânjește de dorul fratelui ei, iar Soarele strălucește așa de tare ziua, ca lumina lui să intre prin toate ascunzișutrile, poate va găsi pe soră-sa Luna. Dar D-zeu are grijă ca ei să nu se mai găsească niciodată.

AFC 654, p. 24–25
Inf.: Catinca Axinte
Oroftiana de Sus-BT
Culeg.: Nicolae Axinte, 1934

Județul Maramureș

78. Dragomirești-MM

Soarele și Luna

„O fo odată un împarat șî o împarateasă. Dupa o vreme împarateasa pleacă groasă șî face un fecioraș pa care l-o botezat Soare. Nu peste multă vreme șî slujnica, cu care să ibdé împaratu, stând afară pa șătrii șî tragând frunze de tei, ș-o scapat una pa grumaz șî șî ie o plecat groasă. Cînd o vazut împarateasa, s-o suparat ș-o țîpat-o de la curte la o moșîie, unde împaratu meré la vânatoare. Acolu, înt-o peșteră, ie o facut o cocoană la

care i-o zîs Lună. Împăratu, mărgând la vînatoare în fiecare an, s-o tâlnit cu slujnica. Șî cum împaratu l-o luat cu el șî pa Soare, copiii s-o dragostit. Cînd împarateasa o aflat, atâta o blastamat pe slujnică și o alungat-o de nu știi nime ce s-o facut, iară pa Lună o facut-o formatu aiesta ș-o aruncat-o pa ceri. Cînd o mai vinit la vânatoare Soarele cu tatî-so șî n-o gasît-o pa Lună, tare s-o suparat ș-o pornit s-o cate ca s-o conjoare cu dragostea șî caldura lui. Ș-atâta o catat-o pînă o ajuns în ceri. Da Luna suparată, tăt fuge de el că mă-sa i-o spus că-s frat șî deptacé Soarele n-o ajunfge niciodată."

Dragomirești-MM
Dobozi-Faiciuc 1998, p. 281–282

Ucraina și Republica Moldova

79. Jorjinița-Soroca

Poveste. Soarili o vrut sî sî căsătoriascî cu o fatî foarti frumoasî, dar mama fetii nu vra s-o dăi. Atunși fata o fujit cu Soarili acasî la dînsul. Cînd o văzut mama fetii una ca asta, a blastamat-o ca sî și[i] mutî 9 ani di zîli. Când o ajiuns la Soari, fata nu mai pute grăi. Atunși, mama Soarilui, când o văzut așă, ș-o pus în gând ca s-o zătriascî (omoare). Ea o trimăs pi fatî la o babî „voloșăvniți" (vrăjitoare) după o sâtî diasî. Acolo la baba șeia dacî sî dușè, apâi nu mai scapa cu zâli.

Când o ajiuns la bordeiul babii, o bătut în ușî, șî baba o iușît afarî și o întriabat-o și vra. Fata i-o spus sî-i dăi o sâtî, iar baba o poftit-o în casî. Dupa și fata o întrat, baba o închis-o în casî șî o iușît afarî, ca sî-și ascutî dințâi șî s-o mănânși.

Când baba își ascuță dințâi, fata în casî dipana. În vremia iasta iaca sî aratî un șorișel șî zîși fetii:

— Fuji di aiși, cî baba ari sî vii șî ari sî ti mănânși.

Șioarișili s-o pus în locul fetii la dipanat, el trăje di ați, ca sî hodorojiascî sî nu sî sîliascî baba șî fata sî poatî fuji.

Când o întrat baba, șioareșili o fujit în bortî șî baba o ramas amăjitî.

Fata o fujit mai diparti pânî o ajiuns la alt bordeiu și strigî:

— Mătușî, mătușî!

Iar ea îi răspundi:

— Și vrai fatî-hăi?

— Vrau sâtî diasî di matasî, cî sî însoarî Soarili.

Baba zâși:

— Nu-i la mini sâta, da na-ți o chiuliță, un ac șî un ghem, cî ț-or folosî eli. Fata o mărs cât o mărs și o ajuns la al III-lea bordei, o bătut la ușî și o strigat:

— Mătușî, mătușî!

— Și vrai fatî-hăi?

— Vrau sâtî diasî di matasî, cî sî însoarî Soarili.

Baba o chiamat-o în casî, da fata nu s-o dus. Atunși, baba s-o luat dupa fatî și cînd iara cît-cît s-o ajiungă, fata o aruncat ghemu în urmî și s-o făcut o păduri diasî cî nu pute răsbati pasârea printr-însa. Atunși baba o ros păduria și iar s-o luat dupa fatî. Când iara cât-cât s-o ajiungî, fata o aruncat chiulița în urmî și s-o făcut o stâncî. Baba s-o cațarat pi stâncî și o trecut pi partia șeilaltî și s-o luat iar dupa fatî. Când iara cât-cât s-o ajiungî, fata o aruncat acul în urmî și s-o făcut o mari adâncî, iar baba alergând, s-o înecat în apî. Cât o îmblat fata prin lumi, s-o împlinit 9 ani di când ea o fost blastamatî.

Fata o ajiuns la casa Soarilui. Cum o văzut-o mama Soarilui i-o zâs:

— Ai vinit muto?

Iar fata i-o răspuns:

— Eu cu dânsul nouî ani trăiesc, și el nu m-o făcut mutî.

Îndatî, fata s-o scuturat și s-o prifăcut într-o rândunicî, cari îndatî o și sburat. Iar Soarili s-o ripizât dupa dânsa ș-o apucat-o di coadî și i-o smult o bucatî. Di atunși rândunica-i cu coada dischicatî.

AFC 680, p. 6–9
Jorjinița-Soroca
Inf.: Paraschiva Hulioaie, 73 a. („băștinașă din satul Șolcani")
Culeg.: Vovcă Petru, 1934

80. Cruglic 1-Orhei

Totuși, unii știu unele povești în care se spune că Soarele era înainte flăcău și voia să se însoare cu sora sa. Lui D-zeu neplăcându-i lucrul acesta, pe flăcău l-a făcut Soare, iar pe fata o făcut-o Lună și i-a așezat în așa fel ca ei să nu se în tâlnească niciodată. Când apune Luna, rasare soarele, și când apune el, răsare Luna. [...]

AFC 834, p. 6
Cruglic-Orhei
Culeg.: Theodor Pletos, 1934.

81. Cruglic 2-Orhei

Cică [...] era odată, demult, demult, un om care avea un cârd de oi și lui îi trebuia un șioban. Da omul așela avea o fată tare frumoasă. Și iacă a venit Soarele și s-a vârât cioban la așel [om]. El păștea oile pe câmp, iar fata venea și-i aduș mâncare. Soarele s-o-ndrăjit de fată și a întrebat-o dacă vrè să meargă după dânsul. Fata o spus că nu vra. Atunși Soarele s-o mâniet și-a trântit-o de pământ și o făcut-o țărnă. A suflat în țărna așeia și-o ieșit o fată și mai frumoasă. Când o întrebat-o dacî vrea să se mărite după el, fata a spus că vrea. A luat-o apoi și s-a dus cu dânsa la mă-sa. Da o-mbrăcat-o în haine

bărbătești. Acolo mă-sa o vrut să vadă dacă flăcăul cu care a venit Soarele nu-i cumva fată. Ea a pus noaptea sub căpătâiul Sorelui și a fetei câte o stiblă de busuioc. Fata aproape de ziuă a luat busuiocul ei — care se veștezise — și-l puse sub căpătâiul Soarelui; iar pe a lui l-o pus sub căpătâiul ei. Dimineața, când a venit mama Soarelui în casă și când s-a uitat la busuioc, n-a putut cunoaște nimic. Mai târziu, fata o născut doi copii. Soarele a luat un băț și a început să bată în cei doi copii, până i-a făcut bucățele. Din acele bucățele s-au făcut stelele.

AFC 834, p. 6–7
Cruglic-Orhei
Culeg.: Theodor Pletos, 1936

82. Pelinei-Cahul

Soarele și Luna au fost cândva frați. Ei s-au iubit și au vrut să se căsătorească; dar datorită unor anumite împrejurări, ei n-au putut să se ia. Au fost blestemați și despărțiți unul de altul. Și de atunci, ei se aleargă mereu pe cer și nu se mai pot vedea (ajunge).

AFC 951, p. 56–57
Pelinei-Cahul
Inf.: Toma Acriș
Culeg.: Dumitru Vlase, 1937

83. Ceamașir-Ismail

Despre Soare și Lună se crede că sunt frați. Soarele a vrut să se însoare, dar cât o umblat el prin lume, n-o găsît fată deopotrivă cu dânsu. Atunci, el, după multe frământări își pune în gând s-o iei pi sora lui, Ileana. Când Soarele i-o spus sorei lui Ileana ce gând ari, aceasta nici n-o vrut să audă. Dar Soarile una țânè și n-o mai slăghè cu însuratul. Într-o zi, satulă, Ileana a fugit la mare, să se înece în ea. Dar Dumnezeu schimbă pe Ileana într-un pește cu solzii aurii. Soarele o caută și o găsește și aici. Atunci, D-zeu o preface în Lună, menind-o să nu se întâlnească în veci cu Soarele.

AFC 672, p. 32–33
Ceamașir-Ismail
Inf.: Toma Chistrui, 98 a.
Culeg.: Matei Starăș, 1934

84. Șicovăț 1-Lăpușna

Înainte de a fi lumea, Soarele era un craiu tânăr și frumos nevoie mare și s-o îndrăgit de Lună, cu care era soră și cari era o fecioară foarti frumoasă. Atunci, nemaiputând să ducă viața fără Lună, s-o dus la D-zeu și l-o rugat să-i dea voe să ia de nevastă pi sora lui. D-zeu i-a spus că nu poate să-i dea voe, că Luna îi este soră Soarelui și nu se poate s-o ia de nevastă și l-a rânduit să lumineze pământul și să stea veșnic pi cer, prefăcându-l în Soare. Soarele se duce să lumineze morții de sub pământ și șade până a doua zi sub pământ. El răsare de sub pământ, iar petele din el sunt razili lui.

AFC 628, p. 27–28
Șicovăț-Lăpușna
Culeg.: Iosif Gr. Mareș, înv., 1934

85. Șicovăț 2-Lăpușna

Înainte de a fi oameni pe pământ, Luna era o fecioară tare frumoasă și strălucia așea de minunat, încât mândrul Soare se îndrăgostise foc după ea și-i grăi lui D-zeu să i-o dee di nivastă, iar D-zeu îi răspunse că-i mari păcat să facă asemenea lucru, că Luna îi esti soră Soarelui și s-o mâniat Dumnezeu tare pe Soare; și ca Soarele să nu chice în păcat, o luat D-zeu Luna di păr și o asvârlit-o cu putere sus pe cer, schimbând-o în chip di Lună. Dar ca Soarile să nu se prăpădească di dorul Lunei, a oprit luna pi loc și o mânjit-o cu balegă, ca s-o înnegrească pe unele locuri, cu chip ca s-o mai urască Soarele. De așeea se văd pete în Lună, însă tot în lună se mai vede și un cioban cu glugă di gât, cam într-o parte, cu o bâtă în mână și cu obiele multe la picioare. Ea piste zi șade sub pământ [...]

AFC 628, p. 28–29
Șicovăț-Lăpușna
Culeg. Iosif Gr. Mareș, înv., 1934

86. Mahala-Cernăuți

D-zeu a spus că atunci se va putea lua soră cu frate pe lume, când se vor întâlni Soarele și cu Luna; și ei, când e Luna pe sfârșit, s-ar întâlni, dar ce folos, că el e sus și ea e jos, sau vice-versa nu se mai pot niciodată apropia.

Mahala-Cernăuți
Niculiță-Voronca 1903, p. 591

87. Roșa-Cernăuți (?)

Luna și Soarele, zice că au fost odată fată și ficior și tare se iubeau împreună, până la urmă au hotărât, să meargă la judecată la D[umne]zeu: cum va rândui el, așa să facă — și s-a suit întâi Soarele sus pe cer, și după dânsul Luna. Dar D[umne]zeu — fiind că erau așa de frumoși, nu i-a însurat, dar i-a lasat ca să rămâie Soare și Lună pe cerĭ și să lumineze oamenilor — și numai când e Luna pe sfârșit, o ajunge Soarele și-i zice:

— Bună dimineața, Lună veche!

Dar ea pe loc se întoarce primenită și-i zice:

— Mulțămesc D-tale, că-s tot nouă!

Inf.: Iluță Morăraș
Roșa-Cernăuți
Niculiță-Voronca 1903, p. 590

88. Mihalcea-Cernăuți (?)

Soarele e fecău, e curat și neumblat în pacate; pe dânsul tare l-a vrut Luna și ea tot se baga în sufletul lui și-l iubea, atunci Soarele i-a zis:

— Nu destul ard eu lumea, dar încă dacă m-aș însura și aș avea copii, ce ar mai fi din oameni? Ar arde lumea cu totul, ar trebui să se prăpădească norodul.

Dar ea tot n-a înțeles cuvântul lui și tot nu se ducea de la dânsul. Atunci el a luat o baligă și i-a aruncat-o drept în obraz: și acuma se văd doi oameni, în Lună, cum tot o rânesc și n-o pot curăți de tot.

Inf.: O țigancă din Mihalce
Niculiță-Voronca 1903, p. 589

89. Camina-Cernăuți (?)

Soarele și Luna au fost frați; și sf. Soare a pișcat pe Lună, și de atunci Luna se pișcă.

Inf.: O țigancă din Camina
Niculiță-Voronca 1903, p. 590

Variante a căror localitate de origine nu e consemnată

90. Sudul Ardealului [?]

Soarele și Luna (Credință populară)

[Autorul pune unui vecin foarte iscusit în a povesti fel de fel de lucruri, întrebarea „ce crede despre Soare și despre Lună", la care primește următorul răspuns:]

BCUIAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Api, de, ce să-ți spun și eu despre asta?... Mai mult decât am auzit și eu de la tatăl meu și tatăl meu de la moșu-meu și moșu-meu de la strămoșu-meu.

Zice că a fost odată, de mult, tare demult, când i-a venit dar și sfântului Soare să se însoare, dar asta trebuia s-o facă cu învoiala bătrânilor, cari aveau să hotărască, că să se însoare sfântul Soare sau ba. Ai mai sfetnici și domni ai cerului și ai pământului erau toți în casele Sfântului Soare adunați la sfat; dintre toți ăștia, numai șorecelul mai lipsea, ca să fiă adunarea deplină. Iute au și trimes după el o albină, care să-i spună și lui despre această adunare. Când sosi albina la fereastra șorecelului, bătu de trei ori cu aripa în fereastră; șorecelul întrebă din cenușă că cine e și de ce vine? Albina-i răspunse că a venit să-l ducă în casele sfântului Soare la adunare. Șorecelul, care era năsdrăvan, știa ce vorbiau cei adunați acolo și zise către albină:

— Blagoslovită să fii tu, muscă, și tu să aduni de acum încolo dulceața florilor de pe pământ; rău era de nu veniai, și bine ai făcut c-ai venit, că mari lucruri se petrec la răsărit.

După ce șorecelul a grăit acestea, albinuța blagoslovită de șorecel sbârăind pe fereastră și iac-o în casele cele de aur ale Soarelui.

După albină plecă și șorecelul pe jos, cu un băț în mână. Merge ce merge și iacă cum mergea, într-o pădure mare dedea, un urs grozav întâlnea, pe el iute s-asvârlea și din gură-i zicea:

— Măi ursule, ursuleț, ț-ai găsit tu călăreț; iute acum mi te pornește și tocma în bătătură la soare mi te oprește!

Șorecelul avea acum cal bun de călărit, îi măi trebuia un biciu, cu care să mi-l ardă câte o dată, căci dealtmintrelea calul ăsta nu se prea trăgea la drum. Mergea ce mergea și în drum îmi întâlnia o năpârcă subțirea, repede în mână o ia, începe a plesni cu ea. Ursul mi se spăria, fuga mai iute o rupea.

Acum avea șorecelul și biciu și cal. În niște dăsagi ce-i luase pe umere, îndesă câțiva bolovani, adunați de pe cale, merinde pentru călușel. Mai merge ce mai merge, și iacă-l și pe el ajuns în ograda Soarelui.

Tocmai se încheiase sfatul, unde hotărâseră ca sfântul Soare să se-nsoare zicând că cum se-nsoară toți oamenii și toate ființele din lume, numai el să rămână neînsurat?

Ieșind sfetnicii și bătrânii din casă în ogradă și văzând că șorecelul a dat de mâncare calului său bolovani, pe când ai lor rodeau iarbă de aur amestecată cu de argint, cum nu e pe pământ, îl întrebară că de ce a făcut așa?

Șorecelul, deși nu era îmbrăcat în haine de aur strălucitoare, ca sfântul Soare, totuși răspunse fără sfială, zicând:

— D-apoi, măi proștilor și nesocotiților ce-ați fost, eu știu tot ce ați făcut voi, măcar că eu n-am fost acolo. Ați hotărât ca Soarele să se-nsoare, așa e? Ei bine, nu v-ați gândit voi că dacă s-o însura, Soarele va face mai mulți sori și fiii lui alții și tot așa, încât în câțiva ani se va umplea lumea de nu-i mai încăpea de sori. Apoi nu vedeți voi că acum, când e numai unul, în unele locuri pe pământ nu crește nici o buruiană, de căldură, ci e numai năsip; d-apoi când vor încălzi atâția sori pământul, îl vor face numai

bolovan. Eu de aceea am adus merinde calului bolovani. Apoi voi cu ce veți trăi?... Mergeți iute și desfaceți ce ați făcut!

Primind acest sfat înțelept de la șorecel, ei desfăcură ce făcu[se]ră și din nou hotărâră ca sfântul Soare în veci să nu se mai însoare.

Această hotărâre l-a întristat până în fundul inimei pe sfântul Soare.

Ce era să facă?... Era hotărârea învățaților cerului și ai pământului și el trebuia să se supună de voiă, de nevoiă și să rabde, și în cele din urmă să-și ia voiă de la Domnul Domnilor, stăpânul stăpânilor, de la înaltul și atotputernicul Dumnezeu. Aci sfântul Soare se puse în genunchi la tronul Dumnezeirei și începu a se ruga așa de duios și așa de cu foc, încât lacrimele care-i curgeau șiroaie, umplură de milă pe milostivul și îndelungatul Dumnezeu până într-acolo, că-i dete voie Soarelui să se însoare, însă numai atunci, când își va găsi sieși potrivnică.

Soarele de bucuriă nu mai putea sta pe loc, deci iute se și gătì de drum, luându-și o căruță de foc trasă de 4 telegari ca niște zmei. Umblat-a Soarele 9 țări și 9 mări în 99 de ani, 99 de luni, 99 de săptămâni și 99 de zile, dară degiaba, sie-și potrivnică n-a găsit. Din câte fete a văzut pe unde a umblat, pe unde a trecut, niciuna nu i-a părut vrednică de-a și-o lua mireasă.

Sfântul Soare avea două surori, pe Ileana Cosânziana și pe Luna, amândouă cele mai frumoase fete din câte văzuse Sfântul Soare. Cât de frumos e Sfântul Soare, ș-apoi surorile lui să nu-i samene?

Așadară, Soarele se hotărește a merge în pețit la soru-sa cea dintâi. Aceasta țesea o pânză urzită cu fire de argint și bătătura de aur. Soarele intră la ea cu vorba:

— Țese, soro, țese și îmi isprăvește și de nuntă te gătește. Pe tine te-am ales mireasă mie, căci alta mai frumoasă decât tine n-am găsit!

— Dar cum, sfinte Soare, răspunse Ileana Cosânziana — când s-a pomenit să ia frate pe soră și soră pe frate; asta nu se poate!

Soarele s-a năcăjit de aste vorbe neașteptate și blăstămă pe sora-sa în felul acesta:

— Soro, sorioară! de azi înainte tu te vei face albastră cicoare; când voi răsări, tu vei înflori, când eu voi sfinți, tu vei veșteji.

Și așa s-a și întâmplat. Nu vedem noi dimineața, când răsare Soarele, că cicoarea înflorește, iar când el spune, ea se închide, se vestejește?

Văzând Soarele că cu soru-sa cea dintâi nu s-a putut înțelege, se hotărăște a merge la a doua soră, adecă la Lună. Și pe aceasta încă o găsi țesând tocmai astfel de pânză, cum țesea cea dintâi soră. Soarele-i zise și acesteia:

— Țese, soro, țese și îmi isprăvește și de nuntă te gătește; țese și îmi isprăvește cămașa de ginere și să-mi coși, soro, pe ea toate florile din lume pe care eu le luminez. Fă-ți și ție, sorioară, iișoară de mireasă, că de astăzi înainte, tu vei fi a mea aleasă.

— Dar cum, frate dragă? întrebă Luna. Când s-a pomenit să ia frate pe soră și soră pe frate? Asta nu se poate.

— Ba, soro, se poate, până la alte toate! Mai bună aleasă spre a-mi fi mireasă, nici că am aflat, pe unde am umblat!

— De multe de toate, dar tot nu se poate!

De astă dată Soarele plecă și se duse acasă cam necăjit, dar cu gândul că tot va isbuti.

A doua zi vine iară și năcăjește pe soru-sa. Luna, tot cu aceleași cuvinte, dar și de astă dată se întoarce acasă ca și mai întâi, fără ispravă. A treia zi merge iară. Luna năcăjită foc pe frate-său că nu-i dă pace, se gândește să i-o facă. Acum a treia oară, când Soarele veni iară, Luna-i zise:

— Fiind că altfel, frate, văz că nu se poate, eu mă învoiesc; aidem dar să ne cununăm.

Soarele, care venia totdeauna gata de nuntă, și pornește, nu mai întârzie nici o leacă, împreună cu iubita sa aleasă. La celălalt cap al punții raiului era chilia vechiă și dărâmată de sute de ani a unui călugăr bătrân, care locuia într-însa de nu se ținea minte.

Pe acest călugăr pe semne moartea îl ștersese din răbojul ei. Acest pusnic, de sfânt, ce era, pe pământ nu umbla ci cu trei coți în sus de la pământ. La el merg să se cunune Soarele și Luna.

Când era să treacă puntea, Luna zise:

— Mergi, frate, 'nainte!

Da Soarele:

— Eu, soro, rămân în urmă.

După ce se ciorovăiră ei încâtva, apucă luna înainte. Merseră ce merseră pe puntea cea îngustă a raiului* până ce ajunseră aproape de chilia călugărului. Când mai erau vreo doi-trei pași de făcut, Luna se aruncă în apă, zicând:

— Vino, frate, după mine și când noi ne-om întâlni, atunci să și știi că ne-om cununa!

D-atunci tot mereu umblă Soarele după Lună, ca s-o ajungă. El umblă după ea ziua, ca s-o vază, iar Luna fuge de Soare noaptea, ca să nu fiă văzută de Soare. Uneori ea se schimbă la față, ca să n-o cunoască soarele, adecă o dată se face secere, altădată ca o jumătate de taler și altădată ca un taler întreg.

Acestea, îmi zise vecinul meu, le credem noi despre Soare și despre Lună și acestea sunt mai adevărate decât acelea care sunt scrise prin cărți, căci le vedem cu ochii noștri și nu ne putem îndoi de adevărul lor.

Gazeta Transilvaniei 54, 1891, nr. 5, p. 3–5

91. Satulung [azi: Săcele-BV ?]

Dogariu, Domețiu: Însurătoarea Soarelui. Poveste. Gazeta Transilvaniei LVIII, 1895, nr. 262. Rezumat: un om are o fată pe care nu vrea s-o mărite. La îndemnul unei vrăjitoare, ea își pune șuvițe din coada calului în cosițe. Tatăl ei se sperie și se hotărăște

* Despre puntea raiului se spune că toți oamenii din lume, buni sau răi, trec pe această punte, cari sunt buni, trec și ajung în rai, iar cei răi cad de pe ea și se duc în iad.

s-o dea primului care o va cere de atunci încolo. Într-o noapte apare cineva la fereastră și o cere de la el. Părintele vorbește cu el fără să-l vadă, îl cheamă în casă, dar el refuză să intre și promite că va reveni. Revine și primește fata...

După ani, fratele cel mai mare al ei cere voie să meargă în căutarea ei. Își ia opinci de fier etc. și pleacă, ajunge la un copac foarte înalt, urcă și ajunge la o casă, unde e primit de însăși sora lui, care îl ospătează și-l duce să se odihnească într-o altă casă. Vine, seara, soțul acesteia; ea îi spune despre sosirea fratelui ei. El îl cheamă la el, se ospătează și îi oferă, a doua zi, calul lui, să meargă unde vrea, dar să-i spună pe unde a fost și ce a mâncat calul.

Tânărul merge, află o horă de băieți, își leagă calul, care flămânzește, și joacă. Se întoarce acasă, dar cumnatul său îl pedepsește, prefăcându-l stană de piatră.

Al doilea frate — la fel, se oprește la o horă de fete etc. E prefăcut în stană de piatră.

Al treilea frate ajunge și el la soră-sa, primește și el oferta cumnatului său; el trece printr-o grădină cu iarbă mare, unde pasc vite slabe, într-una fără iarbă, în care pasc vaci grase, trece un râu cu apă cristalină, intră într-o casă, mănâncă și bea, ia prescură și pentru cumnatul său, trece printr-o grădină de flori, vrea să rupă una dar calul îl previne și n-o face. Acasă povestește pe unde a umblat.

Cumnatul său le pune la dispoziție trăsura lui să meargă, cu sora și cu cei doi frați ai lui, la părinți. Pe soția lui o previne să nu asculte de maică-sa, ci de tatăl ei. Cei doi frați redevin oameni vii, pleacă, dar acasă, mama lor își întreabă fiica despre soțul ei, pe care nu l-a văzut niciodată. Mama o sfătuiește să aprindă o lumânare și să-l surprindă noaptea. Ea ascultă, dar lumânarea se răstoarnă, în timp ce ea îl îmbrățișa și săruta, peste soțul ei. Acesta o pedepsește să-l caute până va ajunge la Sf. Duminică și la altarul ei. Ea îl caută peste tot, la Sf. Luni, Miercuri, Vineri, până când, la Sf. Duminică face curat în timp ce ea era la biserică, motiv pentru care aceasta îi îngăduie să pună mâna pe stâlpul altarului.

Când o face, stâlpul altarului o îmbrățișează, apoi se încolăcește, se preface într-un cerc și se înalță, ea face același lucru și merge după el, dar nu-l ajunge și-l caută și azi.

Auzită „din gura moșului N. Gheorghiță din Satulung [= Săcele-BV ?], de profesie mocan (oier) și scrisă de dascălul Domețiu Dogariu".

92. Banat

Când a voit Dumnezeu să facă lumea, a trimis pre Albină la Dracul, ca să-l întrebe pe acesta de sfat: cum ar fi mai bine, să facă numai un singur Soare ori mai mulți?

Albina se duse, îl întrebă pre Dracul de sfat, și apoi se puse pe nesimțite pe capul lui.

Ducă-se-pe-pustii începu a se sfătui cu sine cum ar putea mai înțelepțește răspunde la întrebarea aceasta și a zice:

— Dacă vor fi mai mulți Sori, nu va fi bine, pentru că arșița lor ar putea să întreacă văpaia iadului, și atunci oamenii n-ar avea nici o frică de dânsul!

— N-ar fi bine — zise el mai departe, — dacă ar fi mai mulți Sori și de aceea, pentru că ar putea să prefacă noaptea în zi, și atunci faptele întunericului ar avea un capăt!

După acestea, Dracul își dete părerea sa zicând:

— E mai bine dacă va fi numai un singur Soare!

[...]

Arthur und Albert Schott: *Walachische Märchen*. Stuttgart und Tübingen 1945, p. 283–284. Reproducem traducerea lui S. Fl. Marian, *Insectele în limba, credințele și obiceiurile românilor. Studiu folkloristic*. București 1903, p. 131. Cf și Arthur și Albert Schott, *Basme valahe*. Cu o introducere despre poporul valah și o anexă destinată explicării basmelor. Traducere, prefață și note de Viorica Nișcov. Iași 2003, p. 283–284.

93. Eminescu

[...] Când făcuse D-zeu pe lume doi frățini: Sf. Soare și Sf. Lună. Nu mai era lume pe pământ, numai ei doi erau. El au vrut să se însoare și să ieie pe soră-sa și s-o dus la D-zeu să ceară voie s-o ieie. Dumnezeu n-o vrut. Și el a venit ș-a zis:

— Hai, soră, să ne cununăm că eu nu mai ascult pe D-zeu.

Sf. Lună au zis:

— Mă duc eu să-mi cer voie.

Și s-a dus la D-zeu și i-au zis:

— Doamne, de ce nu vrei să mă ieie frate-meu?

— Nu vreau, că tu ai să ții noaptea, și frate-tău are să ție ziua.

Ș-așa au luat-o D-zeu și s-o dus și i-au deschis toate porțile iadului și ale raiului și i-au spus:

— Dacă-i lua pe frate-tău, ai să ședzi în iad, dar dacă nu l-îi lua ai să ședzi în rai.

Vine ea și-i spune Sfântului Soare. Sf. Soare i-au zis că mai bine să șadă-n iad și s-o ieie, decât în rai și să n-o ieie. Ș-au pornit să se cunune. Când au început popa a citi, icoanele au început a lăcrăma, s-au făcut întunerec afară ș-au venit un nour gros ș-o luat pe Sf. Soare și l-o pus la răsărit și pe Sf. Lună la apus. Și-au dat ei așa o putere D-zeu, când a porunci să crească pădurile și ape să se facă pe lumea asta și i-a dat numele Ileana Cosinzeana. Într-un fel pe lumea asta și-ntralt fel pe lumea cealaltă. În pădurea ceea ședea Ileana Cosinzeana. [...]

Eminescu 1977, p. 148

94. Muntenia 1

Sora Soarelui

În vremuri de demult, în niște vremuri înapoia noastră, foarte depărtate, cică soarele nu lumina lumea ca acuma, ci era un împărat puternic, om și el ca toți oamenii la trup, iar capul îi era de aur.

Unde se ducea, toate străluceau împrejuru-i cu o lumină orbitoare, dar de era vro piedică alături, fie munte, fie deal or movilă, dincolo de ele, firește era tot ca pretutindeni, o lumină slabă, jalnică, neagră ca amurgul.

Soarele avea o soră: pe Ileana Cosânzeana.

Astă soră era cu el, trup omenesc, trup de femeie, iar capul îi era de argint. Și era așa de frumoasă, cu fața-i blândă, cu ochii mari, cu dulcea-i în tot drăgălășie de fecioară, încât Soarele nu s-a putut împotrivi îmboldirilor inimii, nu și-a putut înfrâna patima și a început a o iubi și a dorit s-o ia de nevastă.

Fiind împărat, cine-i putea spune că face rău, că fapta lui era nelegiuire, că fratele nu trebuie să-și iubească sora cu dragoste păgână?

Care ar fi îndrăznit?

Porunci să se facă toate pregătirile de nuntă, și toate se făcură repede, mărețe, ca de nunta unui împărat și ziua cununiei sosi.

Dar Dumnezeu care nu doarme, care veghează spre a putea da pe drept când și când, fiecui după inima lui, mai blajină or' mai rea, nu a putut îngădui nelegiuirea împăratului Soare. I s-a arătat întâi în vis, într-un vis amenințător, cumplit... În zadar!... Și văzând că zadarnică îi fusese încercarea, când preotul silit de înspăimântare se pregătea în fața altarului să slujească cununia, a ridicat groznică furtună, grămezi de pulbere orbitoare a făcut să intre pe geamurile sparte și în vreme ce toți își fereau ochii, puterea lui nevăzută a răpit pe mireasă din fața altarului; iar spre a nu o găsi nelegiuitul frate, a aruncat-o în mările adânci, în mreană de aur schimbată.

Vaiete mari pornit-au, când s-a risipit furtuna și pulberea; din pieptul rănit al strălucitului mire, plângeri de durere și blesteme de mânie și văzând că toate în darn sunt, s-a hotărât să plece în lumile mari, în lumile largi, în lumile nesfârșite, să caute, să mai caute și iar să caute pe logodnica-i furată.

Și atât de mare îi era dorul și graba, încât plecă îndată.

Și o căută peste tot pământul și tot pământul îl răscoli și-l străbătu în lung și-n larg, fără s-o găsească.

Atunci s-a gândit să o caute prin ceruri, căci poate pe acolo îi era ascuns îngerul pe care cu atâta drag îl dorea.

S-a ridicat.

Și de cum se ridica mai sus pe bolta cerului albastru, din aceea capul de aur arunca mai puternic, mai tare și mai minunat, neîntâlnind nici o piedică, lumină asupra lumii de jos, care uimită, înmărmurită, cădea în genunchi de spaimă, că vedea ce nu mai

văzuse, de slavă către cel care le da lumina deschisp, largă, în locul celei slabe, jalnice și negre ca amurgul.

Viața toată luă alt avânt, scuturată de negurile de odinioară, înviorată, fără șovăire, de acum călcând cu ochii către lumină îndreptați, către lumină, către lumină!...

Totuși zadarnic umbla Soarele, zadarnic se uita cu priviri cercetătoare pretutindeni. Nu vedea nimic.

Și cu toate astea, cu atâta foc se uita, că încălzea în juru-i, că încălzea văzduhul, că încălzea tot.

Pe calea cerului, întâlni nu departe o locuință mică dar curată, plină de flori vesele și plină de verdeață, cu rouă pe toate; prin curte cu păsări care cântau pe întrecute, cu câni ce se gudurau, cu cai ce se încurcau, toți și toate vioi, zburdalnici și bucuroși.

Aici era locuința Dimineței.

Intră Soarele și întrebă dacă nu cumva pe acolo găsește-se dorita-i iubită.

Dimineața întrebă toate florile, întrebă verdeața, roua și păsările și dobitoacele...

Nici una nu știa.

Toți abia se deșteptau din somnul odihnitor.

— Du-te mai înainte — îl sfătui Dimineața — vei da de locuința frate-meu, Miezul-Zilei. Poate el știe ceva.

Plânse Soarele cu nenumărate lacrimi și mulțumind de sfat, plecă înainte.

După mult umblet, ajunse la locuința Miezului-zilei.

Nici aici nu avea nimeni știre de Ileana Cosânzeana.

Toți, și oameni și dobitoace, munciseră până atunci, brăzdaseră pământul, semănaseră, seceraseră bucatele, le încărcaseră, le bătuseră sub jocul copitelor în ariile rătunde, le vânturaseră și le făcuseră hrană și nutreț.

Acum le era să mai răsufle.

Nici unul nu-i dădu vo știre.

Plânse iar Soarele cu nenumărate lacrimi și plecă să găsească mai departe, după sfatul Miezului-Zilei, locuința fratelui său mai mare, Amurgul.

Obosit și fără curagiu, ajunse la locuința lui.

În curte-i se perindau oamenii care soseau de la muncă, cu asudeala curgându-le în broboane pe frunți, cu mijloacele, cu brațele, cu picioarele prăpădite de osteneală, înaintea cărora ieșeau copii și neveste, cu zâmbete, cu îmbrățișări, cu lucrul ce sfârșiseră în scursul zilei, cu gungănelele celor dintâi cuvinte...

Vitele soseau și ele și zburdau viteii către ugerele încărcate ce se ușurau sub îmboldiri repezi și lacome, în vreme ce muma-le, cu blânji ochi și privea rumegând domol.

Și nici aici nu află Soarele nimic despre Ileana.

Atunci, deoarece umblase prea mult, deoarece obosise peste măsură, se rugă de Amurg să-i dea sălaș până a doua zi, când avea de gând să cerceteze adâncimea fără fund a mărilor.

Și Soarele se duse să se culce.

Dar în vremea când gândul ăsta trecuse prin mintea Soarelui, Dumnezeu, care-l și știu și care cu orice preț voia ca pentru vecie să puie piedică nelegiuirii sale, întinse

mâna de o vârî în valuri, apucă mreana de aur de unde se afla și o repezi pe nețărmurirea albastrului ceresc.

Atunci, în noaptea care ca o perdea neagră se lăsase cu puterea-i întunecoasă peste domnia lumii, de cum se dusese să se odihnească Soarele, se ivi capul ei de argint, rotund, răspândind și el lumină, lumină mai slabă, dar dulce, blândă, plină de farmec și tainică.

Și cei care iubeau și cei cari știau cânta și așeza vorbe frumoase unele lângă altele, unele după altele, ce ca și un cântec sunt, se furișară atunci prin stufișuri, porniră pe cărări să cânte, să se îndrăgostească sub plina de farmec și tainica ei lumină.

În jurul său, Ileana Cosinzeana, ce fu de-acum înainte luna, găsi mii și milioane și iarăși milioane și mii de gămălii mici, strălucitoare, care fuseseră lacrimile pentru ea vărsate de ochii de aur ai Soarelui și care sub lumina lui orbitoare nu se putuseră vădi și care fură stelele ce o înconjurară de toate părțile, de ea nedespărțite, după cum pentru ea fuseseră vărsate.

Iar Dumnezeu mâhnit și mânios, le zvârli aste cuvinte:

Cu ochii să vă zăriți,
Dar să fiți tot despărțiți,
Zi și noapte plini de dor,
Arși de un foc nestingător,
Veșnic să vă alungați,
Cerul să cutreierați,
Lumile să luminați...

Stăncescu 1970, p. 413–417

95. Muntenia 2

Soarele și Luna

La începutul lumii, când nu erau oameni decât foarte puțini, trăia un om drept și cu frica lui Dumnezeu. Și omul nostru avea un băiat și o fată.

A crescut băiatul mare, flăcău de însurat și fata s-a făcut codană de măritat. Și era frumoasă fata, frumoasă ca-n povești.

Flăcăul trebuia ca să se însoare și pornind pe drumul împețitului, a jurat că nu va lua de soție decât pe o fată care să fie frumoasă și mândră ca sora sa.

A umblat el în lungul și în latul pământului, dar n-a găsit fată frumoasă și mândră ca sora lui.

Și atunci diavolul, care caută pe toate cărările ca să ducă pe oameni la pierzanie, i-a șoptit într-o noapte, ca să ia de soție pe frumoasa care fusese născută din același tată și din aceeași mamă.

Gândul i-a venit pe nesimțite și a încolțit în inima lui încetul cu încetul, până când s-a prefăcut în hotărâre.

— Soro dragă — a zis flăcăul — cum bine știi, am umblat în lungul și în latul pământului și n-am putu găsi femeie ca să-ți semene și am jurat că nu mă voi însura până ce nu voi afla pe frumoasa care să fie mândră și aleasă ca tine. Nu-mi rămâne decât să te iau pe tine de nevastă. Gătește-te de nuntă.

Fata a rămas înmărmurită! Cum să facă ea păcatul acesta strigător la cer? Cum să ia de soț pe fratele ei?

Și a început ca să plângă și să se tânguiască. Trei zile și trei nopți s-a rugat, nemâncată și nebăută, lui Dumnezeu, ca prin puterea lui cea mare, să abată de la ea păcatul acesta.

Dumnezeu, care e bun și mare, s-a milostivit de sufletul acesta tânăr și i-a făcut numai cu cuvântul, pe el soare și pe ea lună, blestemându-i ca să alerge toată viața lor și să nu se întâlnească în vecii-vecilor...

D. Diaconescu-Dăești
Cult. pop., 1925, nr. 105–106
ap. Brill 1994, p. 89–90

Ținuturi aromâne

96. Legende aromâne 1

Vă voi spune basm nespus:
Ian ascultați-mi vorbele (povestea)
Foarte frumos, cu părul blond
Era un voinic (flăcău), Soarele.
Ales (distins) și cunoscut era;
În toate adunările,
De frumusețea lui toți se mirau,
Fiindcă avea el toate grațiile,
Dar Luna, iubita soră a lui,
Era mult mai frumoasă,
Cât frumusețea Soarelui,
E azi mai luminoasă.
Unul cu altul se iubiau mult ca frați,
Și ambii umblau ca gemeni,
Și-atât (de mult) erau ei lăudați,
Și admirați de oameni!
Dar când împreună cântând,
Într-o zi se preumblară,
Se osteniră ambii umblând
Și la izvor se odihniră.
Dar când se plecară, apă să bea,
Privirea lor le scapă,
Ce strălucire tremură
O, Doamne, înăuntru în apă?
Dar de gelozie, Soarele, de acolo,
Înapoi cu rușine se trage,
Noroiu, un pumn luă,
Și pe a surorei sale față o asvârle,
Și fugi... De-atuncea amândoi
Pentru totdeauna se depărtă,

Cu toate că aleargă înapoi (se urmăresc),
Și acum se iubesc, și se iartă.
Pentru aceea, când iese noaptea în sus,
Stă luna întristată,
Privirea ei de dor nespus,
E foarte turburată.

Pamfile 1915, p. 150–151 (reprodus din P. Papahagi: Din literatura populară a aromânilor. București 1900, p. 793–795).

97. Legende aromâne 2.

„Soarele și Luna erau altădată frate cu sor. Ambii luminau cu rândul: Soarele lumina ziua și Luna noaptea și cum? Când obosia Soarele, lumina Luna, și când obosia Luna, lumina Soarele.

Cine știe din ce, într-o zi, soarele se înhăța cu sora sa de păr. El se necăji așa de mult, că o apucă de cosiță și o trânti jos, să-i plesnească fierea.

De atunci se sperie frumoasa Lună așa de mult, că se îngălbeni la față, încât și până în ziua de azi îi rămase gălbenarea.

De atunci încă sunt supărați și neadunați ambii împreună".

Pamfile 1915, p. 151–152 (din Papahagi, *Din literatura populară a aromânilor*, p. 793).

98. Legende aromâne 3

Soarele și Luna erau frate și soră, el mai mare, ea mai mică; ei își erau foarte dragi. Dar într-o zi, nu știu cum, s-a iscat zâzanie în inimile lor. Soarele s-a lăudat că ar fi mai mare pe pământ și că toți s-ar teme de el. În schimb, Luna a zis că ea e mai frumoasă și mai iubită pe pământ. Asta l-a înfuriat pe Soare, care i-a dat astfel o palmă peste obraz, încât i-a sărit imediat ochiul stâng. De atunci a rămas biata Lună oarbă de un ochi.

Mitgeteilt von G. Șaĭakdži, übersetzt von G. Weigand. În: *Jahrsbericht des Instituts für rumänische Sprache (Rumänisches Institut) zu Leipzig 3*, 1896, p. 162–163.

B. II. NUNTA SOARELUI (ÎN BALADE, PLUGUȘOARE, COLINDE)

Banatul Sârbesc și Valea Timocului iugoslav

1. Bârloaga-Iugoslavia

Iana Sinziana

Printre-ale smincele,
La nouo argele,
La argeaua mică
Cu ferești de sticlă —
Inima-mi despică.
Țasă Iana, țasă
Fir și ibrișân
Lu Soare peșchirî,
Peșchiraș cu flori,
Pân la supsuori;
Pânză și mătasă,
Lu Soare cămașă.
Soarele răsăria-*re*
În gură de-argea,
Din gură-mi zicea-*re*
— Țasă, Leană, țasă,
Țasă schindosăște,
Ca ieu să te iau.
Iana de-auzia-*re*,
Din gură-mi zicea:
— Soare luminat,
Trup făr de păcat,
Un' s-a pomenit
Și s-a mai văzut
Să ia sor pe frate,
Să-și facă păcate;
Și frate pe soră —
Pân la naltu cer?
Da tu ai să te duci
Și tu ca să-mi umbli
Până la Nălbantu[1],
Ție ca să-ți facă
Scară de-argințel,
Toiag de oțel,
Opince de fier.
Și tot să (te) duci
Nouozăci de ani
Pe obzăci de cai.
Și tu ca să umbli
Tot țara-n cruciș,
Frate-n curmeziș.
Și tu ca să-mi cați
Potilică* ție,
Să-mi samene mie.

[1] Faur (corespunde lui Vulcan, ca idee)
* de potriva lui (n. culeg.)

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Și iel să ducea-*re*
Nouăzăci de ani
Pe obzăci de cai;
Și iel că umbla
Tot țara-n cruciș,
Frate-n curmeziș
Și iel nu-mi găsia
Potilică lui,
Să-i semene ei.
Soare răsăria-*re*
În gură de-argea-*re*,
Din gură zicea:
— Țasă, Leană, țasă,
Țasă schindosăște,
De nuntă-n gătește,
Ca ieu să te iau,
Că ieu n-am găsit
Potilică mie,
Să samene ție.
Lina de-auzia,
Din gură zicea:
— Soare luminate,
Trup făr de păcate!
Da tu să te duci
Până la Nălbantu,
Ție ca să-ți facă
Opince de fier,
Toiag de oțel,
Scară de-argințel;
Și tot să te duci,
În cer să te sui
Pân' la moș Adam
Și la mama Eva.
Iei cum o da-*re*,
Noi așa-om făcea-*re*.
Soare să ducea
Până la Nălbantu
Și lui că făcea
Opince de fier,
Scară de-argințel.
Toiag de oțel.
Și iel să ducea-*re*,
În cer să suia-*re*
Pân la moș Adam
Și la mama Eva.
Pe moș Adam găsia-*re*,
Tot arând la plug,
De coarne ținând,
Boabe sămănând
Și la boi zberând.
Soarili că mergea-*re*,
„Bun lucru" că-i da-*re*.
Moș Adam îi zicea-*re*:
— Soare luminat,
Trup făr de păcat,
Tu ce-ai cugetat,
Ieu tot am aflatî...
Da noi să mergem,
Pin văi ne plimbăm,
Să ne știm cuvântu,
Ne-o răbda pământu.
Verde viorea-*re*,
Boii dejuga-*re*,
La iarbă că-i da.
Și iei că mergea-*re*,
Pin văi să plimba-*re*.
Dară ce-mi vedea-*re*
În gura raiului,
'Ntr-ale livezi verzi,
'Ntr-ale pârlituri,
L-ale hape[1] răci?
— Tot o vacă slabă,
Slabă și mârșavă[2],
De să razmă-n coadă.
Soare că-ntreba:
— Doamne moș Adame,
Ce-o să fie asta?
Tot o vacă slabă,

[1] ape
[2] urâtă

Slabă și mârșavă,
Dă să razmă-n coadă?
Moș Adam zicea-*re*:
— Soare luminate,
Trup făr de păcate,
Astă vacă slabă,
Slabă și mârșavă,
Omu cu muierea!
Sărindar ș-a făcut,
Lume c-a venit
Și iei mi-au bufnit.
De-aia vaca paște,
Nu să mai îngrașă.
Verde viorea-*re*,
Prin văi să plimba-*re*,
D-avea ce-mi vedea-*re*,
'Ntr-ale pârlituri:
Tot o vacă grasă,
Grasă și frumoasă,
Tot carne vârtoasă,
Nici nu dai de oasă,
Mă mir ce-a mâncat,
Vezi cum s-a-ngrășat!
Soare întreba:
— Doamne, moș Adame,
Ce-o să fie asta?
Astă vacă grasă,
Grasă și frumoasă,
Tot carne vârtoasă,
Nici nu dai de oasă...
Mă mir ce-a mâncat,
Vezi cum s-a îngrășat!
Moș Adam zicea:
— Soare luminate,
Trup făr de păcate!
Astă vacă grasă,
Grasă și frumoasă,
Umu cu muierea;
Sărindar ș-a făcut,
Lume c-a venit,
Bine le-a părut
Și cu voia bună.
De-aia vaca paște
Și să mai îngrașă.
Pin rai să plimba-*re*,
D-avea ce-mi vedea-*re*
O masă frumoasă
De-un corn vermănoasă.
Soarili întreba:
— Doamne, moș Adame,
Astă masă frumoasă,
De un corn vermănoasă?
Moș Adam zicea-*re*:
— Astă masă frumoasă
De-un corn vermănoasă:
Bogatu-a prânzit,
Săracu-a sosit,
Omu s-a-ndurat,
Bucătură-a dat,
Muierea-a bufnit,
Partea s-a-mputit.
Pin rai să plimba,
D-avea ce-mi vedea-*re*:
Niște purcelușI
Pe unde că râmă,
Tot apșoară-mi cură.
Soare întreba:
— Doamne, moș Adame,
Ce-o să fie asta?
Niște purcelușI,
Pe unde că râmă,
Tot apșoară-mi cură.
Soare s-apleca,
Tot apșoară-mi bea,
Moș Adam mergea,
De brăceri[1] că-l loa,
Din gură zicea:
— Stai, apă nu bea,
C-apa nu-i a ta,
Torcătoarea[2]-n sat

[1] Bete, încingătoare la brâu
[2] Femeia care toarce pentru alții, cu plată, în sat.

Cu furca a tors
Și ea a cumpărat
Și de pomană-a dat
Și cu voia bună,
De-aia iei că rămă
Și apșoară-mi cură !
Pin rai să plimba,
D-avea ce-mi vedea:
'Ntr-ale rămburele
Niște păsărele
Cânta versurile,
De-i drăguț de iele.
Soare întreba:
— Doamne, moș Adame,
Ce-o să fie asta?
Niște păsări albe
Șăd pe rămburele
Cântă versurele!
Moș Adam zicea:
— Soare luminate,
Trup fără de păcate:
Aste păsări albe,
Copilași de-ai mici;
Iei când a murit
Cu lumini în mână
Și pomeni la vreme,
Ferice de iei,
De părinciorii lor,
Ca dacă-o muri
Au la ce veni!
Pin rai să plimba,
D-avea ce-mi vedea,
'N niște rămburele
Niște păsări negre.
Șăd pe rămburele,
Cântă negru-a jale.
Soare întreba:
— Doamne, moș Adame,
Ce-o să fie asta?
Niște păsări negre
Șăd pe rămburele,
Cântă negru-a jale?
Moș Adam zicea:
— Coplilași de-ai mici,
Iei când a murit,
Nici lumini în mână,
Nici pomeni la vreme,
Ferice de iei,
De părinciorii lor,
Că dacă-or muri
N-au la ce veni.
Raiu-l isprăvia,
În iad că pornia[1],
D-avea ce-mi vedea:
În gura iadului
Doi bușteni pârliți,
La pământ trântiți,
De zmoală zmoliți.
Soare întreba:
— Doamne, moș Adame,
Ce-o să-mi fie asta?
Doi bușteni pârliți,
De zmoală zmoliți,
La pământ trântiți.
Moș Adam zicea:
— Aști bușteni pârliți
Sânt doi frați iubiți.
Iei cât a trăit,
Iei tot s-a iubit,
Da dacă-a murit,
Raiu nu-i primește,
Iadu că-i primește[2]...
Iadu-l isprăvia
Moș Adam mergea,
La plug să ducea
Și boi' înjuga

[1] Vers reconstruit de noi, altfel nu s-ar înțelege cele următoare [n. culeg.].

[2] Se pare că mai urmează ceva, dar cântărețul n-a mai știut or a omis intenționat, ca să sfârșească mai repede [n. culeg.].

(Șî) La boi zbera,
De coarne ținea
Și boabe risipia
Și Soare-mi răsăria
În gură de-argea,
Din gură-mi zicea:
— Țasă, Iano, țasă,
Țasă, schindosăște,
De nuntă gătește,
Că mie mi-a dat
Tot moș Adam
Și cu mama Eva,
Pe tin' să te iau.
Iana de-auzia,
Începea de-a plângea
Din gură-mi zicea:
— Soare luminate,
Trup făr de păcate,
Dacă-mi iestă așa,
Tu ca să te duci,
La Marea să mergi
Și tu ca să-mi faci
Un pod pistă Marea,
În capu podului
O mândră mânăstire
Tot de cununie.
În ușa mânăstirii
Tu să prisădești
Gutâi și lămâi,
Alte merenzâi[1],
Să coc poame-ntâi,
În zi de Sân-Văsîi
'Mpărțim la copii.
Soare de-auzia,
La Marea mergea,
Câți ghipiți[2] iera,
Pe toți i-aduna
Și pod îmi făcea,
Pod pistă Marea.
În capu podului
O mândră mânăstire,
Tot de cununie;
În ușa mânăstirii
Iel că prisădia
Gutâi și lămâi,
Alte merenzâi,
Să coc poame-ntâi,
În zi de Sân-Văsîi
'Mpărțim la copii.
Soare isprăvia,
Soare răsăria
În gură de-argea,
Din gură-mi zicea:
— Țasă, Leano, țasă,
Țasă, schindosăște,
De nuntă-mi gătește,
Tu ce-ai poruncit,
Ieu c-am isprăvit.
Iana de-auzia,
'Ncepea de-a plângea,
Din gură-mi zicea:
— Un' s-a pomenit
Și s-a mai văzut,
Să ia sor pe frate,
Să-și facă păcate,
Și frate pe soră —
Pân' la naltu cer?
Soare de-auzia,
De mână c-o loa
La Marea mergea.
Când pe pod intra,
Iana că-mi zicea:
— Soare luminate,
Trup făr de păcate,
Un' s-a pomenit
Și s-a mai văzut
Fămeia ca cleciu[1]
Să meargă-nainte.

[1] Poame sudice.
[2] Bidigănii, draci.

Voinicu ca steagu
Să meargă pe urmă?
Și ieu c-am văzut,
Voinicu ca steagu
Să meargă-nainte;
Fămeia ca cleciu
Să meargă pe urmă.
Soarili de-auzia,
Mâna i-o schimba
Și pe urmă i-o da,
Iana îmi zbicea[2]
Și câtă-va[3] fugea
Și cruce că-și făcea,
Din gură zicea:
— Doamne, sfinte Doamne,
Decât cununată,
Mai bine necată!
Și-n Marea săria.
Soarile ce-mi făcea?
Iel că să ducea,
Câți alovași[4] iera,
Cu aloave-mi da,
Pe Iana-o căta,
La margine-mi da,
Nimic nu-mi scotea,
Decât iei scotea
Un puișor de somn.
Pe mal că-l scotea,
Pe burtă-l bătea.
Spinarea-i negria.
Puiul nu răspunde,
Că n-are de unde
Și nu „vede-aude".
Pe Iana-o făcea
Dumnezeu-o făcea
Supt o rădioară[5]
O mândră mireană
Cu mustăți pe apă.
Dumnezeu mergea
Și iel că mi-o loa,
Pe cer mi-o zvârlia,
Lună c-o făcea.
Soarile-mi răsăria,
Luna-mi scăpăta.
Decât să vedea,
Nu să mai-ajungea,
De să pomenia.

Inf.: Gh. Sârbu, 38 a.
Bârloaga-Iugoslavia
Giuglea, Vâlsan 1913, p. 217–228

Iana Sânziana

2. Alexandrovăț-Valea Timocului iugoslav

Verde de-o cicoare,
La vale, la vale,
Într-al buaz de mare;
Tare mi să-n pare
Soarili răsare.
Odată zbera,
Apoi și-mi ofta;
Soare răsărea.
În argeaua mare
Războaili-ndoaie

[1] „Bât, smicea" (nuia). Înțelesul este: femeia care e slabă ca o nuia.
[2] zmuncea (din mâna soarelui).
[3] câtva.
[4] pescari [alov,-oave: un fel de plasă]
[5] „Rădăcini unde șade peștele". Rădăcină mică.

La argeaua mică,
Războaili-mi pică.
Soare-mi răsărea,
Năpraznic eria,
Pe natră-ndrepta,
Natra arunca,
Odată ofta,
Din gură zâcea:
— Țasă, Iană, țasă
Pânză de mătasă
Lu Soare cămașe;
Fir și ibrișir
La Soare peșchir,
Fir și cu betea,
Lu Soare giubea[1]
Iana Sânziana,
Sora Soarelui
Ș-a pământului,
Din gură zâcea:
— Soare, frățioare,
Nu-ț mai mor de dor,
De-așa frățior.
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Pe ceri, pe pământ,
Să ia frate pe soră,
Sor pe frățâor?!!...
Nu-ți mai mor de dor,
De-așa frățâor!
Soare luminos,
Zo iești păcătos.
Du-te, Soare, du-te
Țărili-oi umbla
Fățâș, curmezâș,
Soare mi-oi căta;
Protivnică țâie
Să-mi semene mie.
De nu mi-oi găsa,
La mine oi venea
Ș-atunci m-oi ruga,
Ș-amândoi ne-om lua
Și ne-om cununa
Sus la mânăstire
De pomină-n lume.
Soare de-auza,
Soar'li luminos,
Zo e păcătos,
Razăli-ntărea,
Ș-apoi că umbla
Țărili cruciș,
Da și curmezâș
Și iel că-mi căta,
Lui ca să-și găsască,
Protivnică lui,
Să-i semene iei.
Soarili-mi căta
Și iar n-o găsa;
Soar'li răsărea
În gură de-argea.
Odată ofta,
Din gură zâcea:
— Țasă, Iană, țasă
Pânză de mătasă,
Lu Soare cămașe.
Fir și cu betea,
Soarelui giubea.
Fir și ibrișir,
Soarelui peșchir.
Io-te am venit,
Da tu te-ai gătit,
Iană, să ne luăm,
Să ne cununăm
Sus la mânăstire
De pomină-n lume?!
Că ieu am umblat,
Țărili fățâș,
Iar și curmezâș;
Și ieu n-am aflat,

[1] Manta

Protivnică mie,
Să samene țâie.
Iana sta, zâcea:
Du-te, Soare, du-te,
Tu mie să-mi faci
Un pod piste mare
Cu nouă picioare.
Faci un pod de ceară,
Pe inima goală.
Pe mijloc de pod,
Tu mi-oi sămăna,
Zău, o vie mare
Cu nouă răzoare.
Pe răzor de vii,
Gutui și lămâi
Pruni și zărzălii,
Ce să coace-ntâiu,
Între Stă Mării,
Ce iai în săcui
Și dai la copii.
Mai multe năramză[1],
Că sânt cu miroasă,
La boieri pe masă,
Soare-oi sămăna,
Vița de-a plăviță,
Struguraș cu țâță;
Struguraș de-ai moi,
De noi de-amândoi.
Soare de-auza,
Năpraznic ieria.
Razăli-ntărea,
Ceara o topea.
Idolii veniră,
Podu i-l făcură.
Pe mijloc de pod
Făcu o vie mare,
Cu nouă răzoare.
Pe răzor de vii
Gutui și lămâi,
Poame timpurii,
Ce să coace-ntâiu,
Între Stă Mării;
Ce iai în săcui,
Și dai la copii.
Soare luminos
Mult e păcătos;
Iel când sămăna
Tot viță plăviță,
Struguraș cu țâță.
Struguraș de-ai moi,
De iei de-amândoi.
Soar'li răsărea
În gură de-argea,
Odată ofta,
Din gură zâcea:
— Țasă, Iană, țasă
Pânză de mătasă,
Lu Soare cămașă.
Fir și cu betea,
Lu Soare giubea.
Fir și ibrișir,
Lu Soare peșchir.
Că ce-ai porâncit
Lucru-am isprăvit.
Da tu te-ai gătit?
Iana Sânziana,
Sora Soarilui
Ș-a pământului.
Din gură zâcea:
— Soare, frățâoare,
Nu-ț mai mor de dor,
De-așa frățâor.
Unde s-a văzut,
Pe ceri, pe pământ
Să ia frate pe soră,
Sor pe frățâor?!
Du-te, Soare, du-te,
Tu să mi te duci,
Pe câmp să te duci,
Soare, să aduci

[1] Poame.

Oasă părăsâte,
Di pe câmp uidite.
În piuă le-oi zdrompea,
La boi că le-oi da,
Boii le-o mânca;
La mine-oi venea,
Soare, să ne luăm,
Să ne cununăm;
Sus la mânăstire,
De pomină-n lume.
Soar'li păcătos,
Zo e luminos,
Pe câmp să ducea,
Oasă-mi astrângea;
Oasă părăsâte,
Pe câmp sânt uidite,
În piuă le-nzdrompea,
Boi flămânji ţănea;
Trii zâle-i ţânea,
Nimic nu le da,
Oasăli le lua,
Cu apă le uda,
Şi la boi le da,
Boii le mânca;
La Iana-alerga,
Din gură striga:
— Ianâ, Sânziană,
Ce mi-ai porâncit,
Lucru-am isprăvit.
Oasă-am adunat,
La piuă le-am pisat;
La boi că le-am dat,
Boii le-a mâncat.
Aide să ne luăm,
Să ne cununăm
Sus la mânăstire,
De pomină-n lume.
Iana Sânziana,
Din gură zâcea:
— Du-te, Soare, du-te
Mie ca să-mi faci
Niște mândre scări,
Niște scări de fter.
Cue de oţăl,
Le lipeşti de ceri.
Amândoi mergem
Sus la Mama Eva,
La Moşu Adam
Şi la Sf. Ion,
Că ie mai bătrân,
Din vreme de mult,
Mai multe-a crezut,
Şi mi-a petrecut!!
Soare luminos,
Iel e păcătos.
Razăli-ntărea,
Fteru mi-l topea
Şi iar că făcea
Niște scări de fter
Cu cuie de oţăl.
Le lipea de ceri,
Cu Iana-mi pleca,
Pe scări să suia,
Pe drum când pleca,
Iana-nainta,
Soarili pe urmă,
Merg să să cunune,
Iana să gândea,
Cum or rămânea,
De mi s-ar neca,
Colea jos în mare,
Într-o neagră vultoare.
Iea aşa grăia:
— Soare luminos,
Ce ieşti păcătos?
Unde am plecat,
Nu e adevărat;
Ieu că mi-am văzut
Giner'li-nainte,
Mireasa pe urmă,
Merg să să cunune
Sus la mănăstire,
De pomină-n lume.
Soare de-auza,

'Nainte trecea;
Da Iana pe urmă.
Merg să să cunune.
Suind sus pe scări,
Pe scară de fter
Cuie de oțăl,
Lipită de ceri.
Soare să suia,
Iana iar așa.
Iana de-mi vedea,
Di pe scări sărea.
Și sărea în mare
Să-nece mai tare.
Tălazu o lua,
La fund o ducea,
Iana dicolea;
Iea să pitula,
Subt o rădinea.
Soarili-mi privea,
Pe Iana n-o vedea;
Razăli-ntărea,
Marea-mi turbura,
Apili-nchega,
Pe Iana găsa
Subt o rădinea.
De mână o lua,
Să suia cu iea
Pe scară de fter,
Să suia la ceri.
Și ei să ivea,
La Mama Eva,
Și la Moș Adam.
Iana Sânziana
La Eva să plângea,
Din gură spunea:
— Mamo, Evo, dea,
Unde s-a văzut,
Pe ceri, pe pământ,
Să ia frate pe soră,
Sor pe frățior?
Mult l-am năcăijit,
Toate le-a făcut;
La mine-a venit,
Și iar m-a poftit
Să-i fiu de soțâie
Și să să cunune
Aici sus la mănăstire
Să fim de pomină-n lume.
Da mama Eva,
Iea mi să ducea,
Lu Adam spunea.
Adam este mai tare
Să-ntrebe pe Soare.
Soare luminos, eria păcătos,
Iel așa zăcea:
— Or mor, or trăesc
Să mă căstoresc
Pe Iana-o poftesc!...
Adam de-auza,
Pe Soare-l lua,
În iad îl ducea,
În iad i-arăta
Un cazan fierbând,
Apa clocotind,
Viermii viermuind,
Mulți voinici țâpând.
Adam îi spunea:
— Soare, frățâoare,
De poftești așa,
S-o iai pe Iana,
Baș pe sora ta,
Să te cununi cu iea
Sus la mănăstire,
De pomină-n lume.
Soarili zâcea:
— Moș Adame, măi,
Și ieu poftesc așa,
S-o iau pe Iana,
Da Adam zâcea:
— Aide, Soare, aide,
Noi să ne ducem
Să ne judecăm,
Scupștină[1] făcem.
Sfinți s-astrângem,

Cu toți ne-ntrebăm
Cum te cununăm.
Soare să ducea
Sus la masă-naltă
Și la judecată.
Adam că-mi avea,
Slugă pe albină,
Că ieria mai bună.
Albina mergea,
Sfinții i-aduna.
Sfinții că venea,
Venea la scupștină
Să facă o judecată,
Pe cum nu e altă.
Toț Sfinții eria,
Unu n-ajungea,
Care nu-mi venea?
Verde de-o sulfină,
Legea a bătrână,
Iel că n-ajungea,
Mai bătrân eria.
Adam dicolea,
Albina mâna
Să vină cu bine
La legea bătrână,
La scupștina-naltă
Îmi facă judecată.
Albina mergea,
Tăbăra striga
La legea bătrână,
Să vină cu bine
Sus la scupștină,
Unde s-a adunat
Sfinții Domnului,
Ș-ai Adamului.
Da legea bătrână,
Să-ncălza la foc,
Ie bătrân de tot.
Da legea bătrână,
Nici nu răspunzând
Abia că venea,
Lui Adam spunea:
— Moș Adame, măi,
Ieu că mai fusăi
La legea bătrână,
La ușă strigai;
Răspunsă gemând,
Cu mine n-a venit.
Moș Adam zâcea:
— Iară să te duci,
Aici să-l aduci.
Da legea bătrână,
Când veni-n scupștină,
Adam îl întreba:
— Măi, lege bătrână,
Ieu că am mânat
Pe dalbă albină
Să vii la scupștină,
Da tu ai gemut,
N-ai venit curând.
Da legea bătrână,
Iea vorbi din gură:
— Moș Adame, măi,
Ieu dacă-am gemut,
Cam îmbătrânit,
Gem ca-n casa mea.
Adam îi spunea:
— Oi, lege bătrână,
Oi știa mai bine,
Soar'li luminos,
Iel e păcătos,
Cere pe Iana,
Pe Iana s-o ia.

[1] Parlament, congres.

Pe iea mi-o făcea-o
Din soră nevastă,
Zâdire de casă.
Da legea bătrână,
Iea când auza,
Din gură zâcea:
— Moș Adame, măi,
Ia tu sfinția tăi,
Aide să mergem,
Caii să-i vedem.
Adam de-auza,
Sfinții toț îi lua
Și la cai pleca,
La cai că mergea,
Caii și-i vedea.
Caii s-a pârlit;
Zobu s-a-mpetrit,
Piatră s-a făcut.
Sfinții să uita,
În zobnița la cai.
Găsa piatră goală.
Da legea bătrână
Cam din râs zâmbea,
Din gură zâcea:
— De poftiți așa,
Soare păcătos,
Prea e luminos!!...
Pe Iana c-o lua,
Mulț sori s-o făcea,
Pământu-o-ardea.
Adam de-auza,
Judecata i-o scria
Și albina că o lua,
La Sf. Ion să ducea.
Sf. Ion când o cetea,
Puțânel că să gândea,
Și cu Domnu că vorbea.
Sf. Ion așa zâcea:
— Lele, Doamne, Sfântule,
Ai, pe Soare să-l luăm
Și pe ceri să-l lepădăm.
Să lumineze iel zâua,
Da pe Iana să o luăm;
Iar pe ceri s-o lăpădăm
Să lumine iea noaptea.
Dumnezău așa-i zâcea:
— Sf. Ioane, Dumneata,
Așa mândru te-ai gândit,
Și mai bine-ai făcut.
Dară Sf. Ion
Pe Soare că-l lua,
În dreapta-l ținea,
Pe Iana o lua,
În stânga-o ținea
Și mi-i blăstăma.
Pe ceri îi lăpăda:
— Voi să vă duceți.
De văzut să vă vedeț
De-ntâlnit, nu vă-ntâlniț
Vorbă să vorbiți,
Să vă sfătuiți.
Ș-acuma este așa,
Iei pe ceri cum mai mergea;
De văzut mi să vedea,
Da de vorbit nu vorbea.
Asta blăstămu făcut,
Di la Dumnezău un Sfânt.
Este, Doamne, ș-acuma,
Doamne, de s-o pomenea.

Inf.: Sâma Prunaru de 52 a. (știe carte)
Alexandrovăț, jud. Craina, Valea Timocului iugoslav
Sandu-Timoc [1943], p. 35–50

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. Mocrani-Negotin

Ileana Cosânzeana sau Soarele și Luna

Verde de cicoare,
Într-al buaz de mare,
Mie mi să pare
Că Soar'li răsare
Cu rază de foc,
Să oprea în loc.
La argeaua mică,
Războaili-mi pică;
La argeaua mare,
Războaili-ndoaie.
Pe Ileana o vedea,
Razăli-ntărea,
Pe natră s-oprea,
Așa îmi grăia:
— Cosânzeană Leană,
Leană și Ileană,
Țasă, numai țasă,
Pânză de mătasă,
Lui Soare cămașă;
Fir și ibrișir,
Lui Soare peșchir;
Fir și cu betea,
Lui Soare giubea.
— Soare frățioare,
Zău, cât ești de mare,
Dai lumii ocol,
Nu-ți mai mor de dor,
De-așa frățior.
De ce să râvnești,
Pe sora-ți poftești?
Soare luminos,
Rău ești păcătos!
Dar dacă dorești
Să te căs'torești
Și să-ți fiu mireasă,
A inimii aleasă,
Soare frățioare,
S-alergi peste mare,
Țăr'li le-oi umbla
Și le-oi covârșea,
Iar tu mi-oi căta,
Îndată mi-oi afla
Protivnică ție,
Să-mi semene mie,
Să-ți placă și ție.
Zece ani te duci,
Zece mi te-ntorci;
Pe ceri, pe pământ,
Să-ți ții legământ.
Ș-o iei în fățiș,
Fățiș, curmeziș,
Că ai să găsești,
Alta să-ndrăgești!
Soare de-auza,
El se mânia,
Raze întărea
Pe ceri se rotea,
Pământ pârjolea,
De sus tot privea,
El ca să-și găsească,
I se potrivească,
Să-i fie mireasă,
Mândră, luminoasă.
Mi-o luă în cruciș,
Da' și-n curmeziș,
Se-ntoarse fățiș,
Baș în curmeziș.
Și-mi mearsă o mie,
Trecu de pustie;
Nimic nu găsea,
Se-ntoarse-n argea.
Pe Ileana o vedea,
Razăli-ntărea;
Din piept îmi ofta,
Pe soră o poftea.
Din ochi o sorbea,
Din gură-i vorbea:
— Ileană, Ileană,
Mândră Cosânzeană,
Cum de te-ndurași
Inima-mi secași,
De te arătași!

Țasă, numai țasă,
Pânză de mătasă,
Lui Soare cămașă;
Fir și ibrișir,
Lui Soare peșchir:
Fir și cu betea,
Lui Soare giubea.
Lumea-am covârșit;
Pe-alta am povârnit;
N-am găsit ca tine
Frumoasă soție.
Ileană, ne luăm,
Vreau ne cununăm;
Că de-oi sta în loc,
O să ard de tot!
Lumea o să piară,
O să ardă-n pară;
Și ne-o blestema,
De nu ne-om vedea!
— Soare luminos,
Zo, ești păcătos;
Cum poți să râvnești,
Pe soră-ți poftești?
Dar dacă dorești
Baș te căs'torești,
Și să-ți fiu mireasă,
A inimii aleasă,
Raze să-ndoiești,
Să le năvădești,
Și tu să pornești,
Mie-mi isprăvești,
Un pod să zidești,
Cu raze-l chitești.
Și-mi fă peste mare,
Pod cu nouă picioare;
Pe inima goală,
Fă-mi un pod de ceară,
Să te-astâmperi iară.
Da' pe podu-al mare,
Pin vie-n răzoare,
Pe răzor de vii,
Gutui cu lămâi,
Pruni cu zărzălii,
Mai multe năramză,
Ce sânt cu miroasă
Și plac la mireasă!
Și să te grăbești,
Tot să isprăvești,
Când zor'li să varsă,
Podu să sclipească.
Inima să-mi crească
Și să te iubească!
Soare de-auza,
Vesel el pleca.
Pe rază de foc
Se opri în loc,
O dată striga,
Idolii venea,
Podu i-l făcea.
Cu nouă răzoare,
Făcu vie mare,
Pe răzor de vii,
Gutui și lămâi,
Poame timpurii,
Pe la Stă Mării,
Și multe năramză
Ce sânt cu miroasă
Și plac la mireasa.
Da'-n gură de-argea,
Cine-mi răsărea?
Pe natră se lasă
Rază luminoasă,
Soarele fălos,
Ce e păcătos.
Raze strălucea,
Da' tare-mi ofta,
Pământ se mișca,
Apoi îmi vorbea,
Așa îi grăia:
— Tot ce-ai porâncit,
Iacă-am isprăvit;
Da' tu te-ai gătat,
Pentru cununat?
— Soare frățior,

Nu-ți mai mor de dor;
Cum poți să poftești,
Pe sora-ți râvnești?
Dar dacă dorești
Baș te căs'torești;
Ca să-ți fiu mireasă,
A inimii aleasă,
Raze să-ntărești,
Pământ să-mi topești,
Da'-n câmpu-al cu flori
Să găsești osciori
L-ai mei frățiori.
Da' în Nădolii,
'Ntr-ale țări pustii,
Unde pământu îmi fierbe,
Iarba nu se vede,
S-aduci troaca la părinți,
Ce de vacuri sânt uiditi;
În războaie mi-au picat,
Când cu idoli s-au luptat.
Tu să te grăbești,
Tot să isprăvești,
Din pământ faci un cuptor
Cu flăcări până la cer.
Soare păcătos,
Zo, e luminos,
Raze-și întărea,
De sus îmi privea
Pe un câmp cu flori:
Rânduri de osciori,
L-ai lui frățiori.
Para o-ntărea,
Roatili-și iutea
Și-ajungea-n pustii,
'Ntr-ale Nădolii.
Pământul topea,
De troacă nu da!
La idoli striga,
Troaca i-o găsea;
Idoli de-mi vedea,
Pe loc îi topea;
Da' troaca o lua,
Pe drum lung pleca.
De dor tot ofta.
Setea-l apuca,
Razăli-ndoia
Și mi le-nsutea,
Mărili sorbea;
Pământ s-aprindea
Da' soru-sa uidea.
Se oprea-n argea,
Raze împingea;
Natra-i lumina.
Din gură-i grăia:
— Ileană, Ileană,
Frumoasă Ileană,
Tot ce-ai porâncit,
Iacă-am isprăvit.
Ce mă rog de tine,
Ai la mănăstire
Să ne cununăm,
Amândoi ne luăm.
Să dea rod pământul,
Să-mplinească gândul;
Că mult m-ai chinuit
De când te-am iubit!
— Soare luminos,
Iar ești păcătos;
Cum poți să râvnești,
Sora să-ți poftești?
Că doar sânt pe lume
Și alte Ilene,
Ilene Cosânziene.
Baș dacă dorești
Să te căs'torești,
Să-ți fiu eu mireasă,
Soarelui aleasă,
Tu să mi te duci,
Iar drumuri s-apuci
Și mie să-mi faci,
Mândre scări să-nalți,
Scări mari, de oțel,
Le lipești de cer.
Scările lucrate,

În aur suflate;
Sus să ne suim,
Să ne căs'torim.
Să ne spovedim,
Bine de poftim;
Și la moș Adam,
C-așteaptă di-un an.
El c-o să ne spună
De e de cunună
Și de e păcat
Pentru cununat.
Soare de vedea,
Raze întărea,
Fieru îl topea,
Oțel îl făcea,
Idolii-i chema.
Noaptea îmi lucra
Scările de-oțel,
Le lipea de cer,
Cu aur le sufla,
Scările lumina,
Noaptea ca ziua!
Adam se mira,
Din poartă privea;
Ceru deșchidea,
Că Soare-mi venea.
Se-ncepeau suia,
Da' anii trecea;
Când fu-n cap de scări,
Adam cu ocări:
— Ce v-ați apucat
Voi de cununat!
Soare, ce râvnești,
Pe soru-ta poftești?!
Păcate o să te-ajungă,
Trupu-o să-ți pătrundă!
Și-o să arzi de viu,
Prea de timpuriu!
Ileana de-auzea,
Începea a plângea;
Din vârfu la scări,
S-arunca în mări.
Soarili pe loc
Luă ărpii de foc;
Mările-nchega,
Pe Ileana vedea
Subt o rădinea.
Soarili-i zâmbea,
Ileana-i plângea,
În car de foc se puneau,
Și la scări îmi ajungeau;
Da' Ileana plângea,
Pe scări nu poftea,
Soar'li o-mpingea,
Iacă-mi ajungea
În vârfu la cer,
Unde toate-mi pier.
Soare de vedea,
La Adam mergea,
Și i se ruga,
Așa îi spunea:
— Iacă, am venit
Pentru căs'torit.
Ori mor, ori trăiesc;
Pe Ileana o doresc,
Că mult o iubesc
Și tare-o poftesc!
Adam de-l vedea,
În iad îl ducea
Și-l plimba pe rând,
Cazane fierbând;
Voinici mulți țipând,
Da' viermii mâncând.
— Soare luminos,
Nu fi păcătos,
Lasă-ți poftili
Și-ncuie lacătili,
Că iadu te-așteaptă,
Pentru a ta faptă!
— Baș să mă topesc,
Pe Ileana o poftesc:
Și să ard de viu,
De Ileana știu!
— Soare frățioare,

Mâne-i sărbătoare,
Uite ce lucrăm,
Și cum judecăm:
Mâne-n zori de zi,
Cum ne-om pomeni,
Pe cer înstelat,
Mergi la judecat!
La Legea-a Bătrână,
Ce este mai bună;
Multe-a cunoscut
Și multe-a văzut.
Da' Legea Bătrână,
Fără dinți în gură,
După-un nor s-a dat,
Und' s-a luminat,
Sta și se-ncălzea;
De frig dârdâia,
Nima n-o găsea.
Adam cel bătrân,
Ce-i dete în gând?
Albina o trimeasă,
Că e mai aleasă;
Când pe lângă-un foc,
Moșu ghiomotoc,
Legea a Bătrână
Cu frigu se-ngână.
Albina-i zicea,
Frumos îi grăia:
— Tu, Lege Bătrână,
N-ai un dinte-n gură;
Adam m-a mânat
Și mi te-a rugat
Ca să vii la sfat,
Să vă sfătuiți
Și să vă gândiți,
Că Soare frumos
Tare-i păcătos;
Vrea sora nevastă.
Zidire de casă!
Și mi-l lua de mână,
Da' Legea Bătrână
Lui Adam îi spunea,
Bine-i cuvânta:
— Soare-i luminos,
Da'-i și păcătos;
De se va-nsura,
Mulți sori c-o făcea,
N-o mai fi noaptea.
Plugari or munci
Și s-or prăpădi;
Ei vor osteni,
N-or mai odini!
Noi să-i logodim,
Și să-i osândim;
De cer să s-aline,
Să le meargă bine.
Pământ să-nflorească,
Ierburi iar să crească,
Ei călătorească,
Ceru covârșească;
Da' nu să-ntâlnească,
Și să se iubească!
Dar în zori de zi,
Luna s-o sfârși;
Soar'li-o lumina
Luna o căuta.
Și-or călători
Cât lumea ori fi!

Inf.: Irbiță (Cola) Ghiță
Mocrani, raionul Negotin
Culeg.: Cristea Sandu-Timoc, 1937
Sandu-Timoc [1967], p. 63–67.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Județul Timiș

4. Cliciova-TM

Soarele și Luna

Pleca Soare să să-nsoare,
Nouă caĭ înșela,
La nouă craĭ pornia,
De la răsărit pân la scăpătat
Și ortac nu și-o căpătat.
Da și el s-o socotit,
Să ĭeĭe pre soru-sa.
— Țese-mĭ soro, țese-mĭ dragă,
Țese cârpa cu bumbac
Să te ĭau, soro cu drag.
— Frate, frate, dragu-mĭ frate,
Ieste atuncĭa dereptate,
Să să-nsoare o sor cu frate?
Da maĭ fost-o undeva,
Să-m facă, frate, d-așa?
Că io, soro, am d-umblat.
— Atuncĭ, frate, mi-ĭ lua,
Când tu frate că ți-ĭ face,
Pod d-argint peste pământ,
Pod de ceară preste țară.
Și tu frate că ți-ĭ face
Scară de fer să te suĭ la cer,
La moșu Adam și baba Eva.
Da ĭel când-ășĭ auzia,
Scară de fer că făcea
Și în cer mi să suĭa.
La prânz că mi-ĭ găsia,
Moșu-so scaun ĭĭ dădea,
Babă-sa la prânz îl chema.
— Io n-am venit să prânzesc,
Ci am venit să vă povestesc,
Că nouă caĭ am înșelat,
La nouă craĭ am umblat
De la răsărit pân la scăpătat
Și ortac nu m-am căpătat.
Da și ĭo m-am socotit,
Să-mĭ ĭau pe soru-mea.
Moșu-so când auzia,
De prânzit nu maĭ prânzia.
De mâna stângă-l lua
Și în ĭad îl ducea.
D-acolo ce mi-ș vedea?
Auzia zbiciu de foc pocnind
Și pe păcătoșĭ țipând.
Vedea mese resturnate
Și scaune sparte.
—Vaĭ, Soare puternice,
Place-ți aicĭ, nu-ți place?
— Mie nu-mĭ place,
Numa n-am ce face!
De mâna direaptă-l lua
Și în raĭ îl băga
D-acolo ce mi-ș vedea?
Auzia îngerĭ fluerând,
Copiĭ micĭ desmerdând.
Vedea făcliĭ aprinse
Și mese-ntinse,
Pahare pline,
Scaune de odine.
— Vaĭ, Soare puternice,
Place-ți aicĭ, o nu-ți place?
— Mie aicĭ îmĭ place,
Numa n-am ce face!
D-oĭ moșu să mânia,
Drum pe scară ĭĭ dădea,
— Du-te și-ți fă voĭa.
Da el acas venia:
— Țese soro, țese-mĭ dragă,
Țese-mĭ cârpe cu bumbac,
Să te ĭau, soro, cu drag!
— Frate, dragu-mĭ frate,
Ieste atuncĭa dereptate
Să să ducă o sor dup-un frate?
Maĭ fost-o unde-va

Să-mĭ facă frate d-așa?
Tu frate că ță-ĭ face
În mijlocul poduluĭ
O dulbină de fântână,
Acolo să fie doĭ luceferiĭ,
Să ne fie divereĭ.
Tăte le făcea,
La soru-sa mergea:
— Ia suĭ, soro, d-în cocie
Și haĭdațĭ la cununie.
Ea-n cocie să suĭa
Și pe pod îmĭ d-apuca.
— Frate, frate, dragu-mĭ frate,
Oprește cocia-n loc,
Să beau ĭo o țără apă,
Că de când am pornit,
Sufletu mi s-o fript,
Inima mi s-o topit.
Cocia-n loc o opria
Și din cocie săria,
Apă-n pumnu-ĭ d-aducea.
— Nu beau apă din pumniĭ tăĭ,
Că gândesc că mi-s Română
Nu mi-s ca tine păgână.
Dară ĭel să mânia
Și d-o palmă că-ĭ dădea,
Ochiĭ din cap ĭĭ săria.
Din cocie să coboria
Și la măriĭ mi să ducea
Și p-obraz mi să spăla
— Decât cu frate cununat,
Maĭ bin' voĭesc înnecat.
Decât curvă fratelu,
Maĭ bine smoală pietrilor
Și rană peștilor.
Dumnezeu-ĭ mare sfânt,
Vede tăte pe pământ,
Știre la norĭ făcea
Și pe ĭa o prindea
Și-o ducea și-o ascundea,
După Soare trimetea:
— Vaĭ, Soare puternice,
Ce pe pământ aĭ făcut?
Dar mie nu m-o plăcut.
Capu-n pământ îl punea,
Și nimic nu maĭ zicea.
Și d-a douară-l întreba:
— Vai, Soare puternice,
Ce pe pământ aĭ făcut?
Da mie nu m-o plăcut.
Capu-n pământ îl punea
Și nimica nu zâcea.
— Atuncĭ cu soru-ta t-iĭ întâlni,
Când munții în capet' s-or cĭocni.
Când ĭĭ fi la răsărit,
Ia o fi la scăpătat.
Când ĭĭ fi la scăpătat,
Ia o fi la răsărit.
Capu-n pământ îl punea
Și nimic nu maĭ zâcea.

Inf.: Maria Popescu de 40 a.
Cliciova-TM, 1898
Popovici 1909, p. 3–6.

5. Banloc-TM

Soarele și Luna

Plecat-o plecat,
Sfântu Soare
Să se-nsoare,
Tot cu nouă cai,
De la nouă crai.
.....
(fragment)

Inf.: Elena Strizu
Banloc (Ciacova)-TM
Lighezan 1959, p. 155

6. Topolovățu Mare-TM

— Ileana Cosânzeana o fost mândra mândrelor, zâna zânelor. Și fratele ei, Soarele, o umblat să se-nsoare. Nouă ani. Nouă cai o omorât și nouă o ciumpăvit și n-o găsit fată mândră ca sora lui. El s-o dus și i-o spus că vrea să se-nsoare cu ea. Ea o spus:

— O, frate, ce-ai cuvântat
Îi mare păcat!
El o spus:
— Nu, că nu găsăsc ca tine!
Și-atuncea s-or pus și-or strâns nouă luceferei... i-or pus diverei... Și-or făcut nuntă mare. Și când s-or cununat, Dumnezău o dat că le-o spus:

— Ce-ați făcut îi mare păcat! Tu să fii la Răsărit și tu la Apus, da' numa' să vă zăriți, să nu vă mai întâlniți!

Ei de văzut se văd, da' de-ntâlnit nu se mai întâlnesc. Podu de aramă s-o cutrămurat și ei, gata-gata să se cufunde, că Dumnezău le-o dat păcat că doi frați s-or cununat.

— *Da podul de aramă cum s-a făcut?*
— *Pă' Dumnezău l-o făcut, pod de aramă prăstă vamă...*
— *Dar de ce l-a făcut Dumnezeu?*
— Vezi, asta nu știu!
— *A pus ea condiție Soarelui?*
— *O pus! O pus ea condiție că-i mare păcat că-i soră și frate și s-or cununat.*
— *Și o scară...*
— Și-o scară de ceară până la cer. — 'Pu' dumneata știi mai bine ca mine! Io am știut mult, da' dumneata...
— *Asta n-ai știut-o în versuri? În versuri a fost!*
— În versuri...
— *Păi vezi că și-acuma mai spui dumneata câteva versuri. Ai spus!*
— [...]
— *Dar de unde știi povestea asta cu Soarele și Luna?*
— Bătrânii or... Stau la divan, duminica, la drum și vorbeau că Soarele și Luna...
— *Dar asta n-o știi din cărți?*
— N-am citit-o! Servus, puișor! [Bătrâna se adresează unui copil din vecini care a venit în vizită. Înregistrare întreruptă.]

Inf.: Maria Ionescu; [numită de săteni Baba Ruța], 75 de ani, „șase clase și una de repetiție".
22 iunie 1975
Topolovățu Mare, jud. Timiș
Culeg.: Gabriel Manolescu
mg. 271 din Arhiva de Folclor a Universității din Timișoara

BCU CENTRALA UNIVERSITARA

Județul Caraș-Severin

7. Maidan 1-CS

Soarele și Luna
(Baladă populară din Maidan)

Puternicul Soare
Plecă să se-nsoare;
Pr-optsprezece cai
Toți păscuți în rai.
Toată lumea-mbla,
Zece cai pica;
Cei opt tăbăra
Soție n-afla.
N-apoi să-ntorcea,
Săi! la soru-sa
La sora Luna,
Și așa striga:
— Țese, soro, țese
Țesături alese;
Suluri de postau,
Că vreau să te iau;
Suluri de fuior,
Să te iau cu dor;
Suluri de bumbac,
Să te iau cu drag;
Suluri de mătasă,
Să te fac mireasă!
Că eu am umblat,
Păn' la scăpătat,
Sei! prin lumea toată,
Și prin stele roată;
Dar potriva mea
Nu putui afla;
Făr' numai pre tine,
Să semeni cu mine!
Iar sora Luna
Așa îmi striga:
— Puternice Soare,
Al meu frățioare!
Atunci m-i lua
Să fiu soața ta,
Când vei face punte,
Punte preste munte
La capetul punții
Und' să despart munții,
O fântână lină,
Cu apă slădină,
Mânăstire naltă
În aer spânzurată;
Și-un popă de ceară...
Ca să ne cunune
Și să ne-mpreune.
Soarele pleca
Cu gândul gândea,
Pre loc se făcea
Ce Luna poftea.
Apoi se-ntorcea
Și iară striga:
— Țesă, soră, țesă
Țăsături alese;
Suluri de postau,
Că oi să te iau;
Suluri de fuior,
Să te iau cu dor;
Suluri de bumbac,
Să te iau cu drag;
Suluri de mătasă,
Să te fac mireasă,
Că tu ce-ai poftit,
Toate-am împlinit.
Soru-sa Luna
Așa mi-ș striga:
— Puternice Soare
Al meu frățioare!
Atunci m-i lua
Să fiu soața ta:

Când m-i face iară
O scară de ceară,
Dă jos până sus
Și să mi te duci
La moșul Adam
Și baba Eva
Pre ei i-ntreba
O-i bine să ia
Frate pe o sororea
De soția sa?
Și-ori n-o fi păcate
Să ia sor pre frate?
Ce n-am mai văzut
De când m-am născut!
Soarele gândea,
Scara să făcea,
Pe ea să suia,
Până ajungea
La Adam, Eva
Și îi întreba:
Poate el lua
D-oi! pe soru-sa?
Iar Adam, Eva,
De mână-l lua
La iad îl ducea,
Iadu-i arăta
Și îl întreba:
Place-i iadu-ori ba?
Soarele-i roga
Pre Adam, Eva,
Să-l scoată afară
Din aceia pară.
Iar ei îl scotea
De mână-l ducea,
Raiu-i arăta
Și îl întrăba
Place-i raiu-ori ba?
Soarele zicea:
— Cui nu i-ar plăcea?
La mese întinse
Cu făclii aprinse,
La lăutași zicând,
La jocuri jucând?
Iar Adam, Eva,
Așa îi zicea:
— Dacă-ți place-n rai
Sora să n-o iai!
Soarele ieșia
Jos se cobora,
Păn' la soru-sa
Și iară striga:
— Țăsă, soro țăse
La suluri alese etc.
Că io-am întrebat
Și Adam m-a [i]ertat
Nunta potem face
Cum mie îmi place.
Puternicul Soare,
Câte stelișoare
La nuntă-aduna.
Spre-a le ospăta.
Câte stele-n cei [cer?]
Toate nuntășăi.
Luceafărul mare
Ca cumătrul mare
Luceafărul mic
Sei! ca și vornic
Carul și Ceiuș[1]
Purcariu
Ca stăgariu.
Éar cea purcăriță
Ca și deveriță.
Când toți s-aduna,
Cu nunta pleca.
Mergea, cât mergea
Păn' s-apropia
De fântâna lină
Cu apă slădină
Când la ea era,
Luna-așa striga:

[1] [Ceiușu hainelor la bărbat? n. culeg.]

— Puternice Soare!
Al meu frățioare
Oprește puțin
Să mai odihnim.
Că sunt ostenită
Și de sete friptă,
Soarele-o băia,
Și așia-i zicea:
— Șezi, că eu mă duc
Apă să-ți aduc,
S-aduc apa ție,
Oi! din pălărie,
Iar Luna zicea:
Că apă n-a bea
Din pălărie unsă,
Fiindcă-i puturoasă
Tu dară să-mi spuni,
Să-ți aduc din pumni?
— Ba, c-ai asudat
Ș-are gust sărat.
Apoi ea pleca,
Ca apă să bea,
La fântână lină
Cu apă slădină
Soarele-o lăsa
Singur-singurea
Iar ea s-apleca
Și-n fântân' sărea
Și din grai grăia;
Că mai bine vrea
A fi smoală petrilor
Și mâncare peștilor
Decât dânsa ca o sor?
Să ia al ei frățior.
Iară Domnul s[f]ânt
Căutând pre pământ
Soarele-l vedea,
Cum să zbuciuma (întrista, frânge)
Mila îl cuprinsă
Luna-afar-o scoasă
În mâni i lua,
Sus îi arunca,
Pe Soare la răsărit
Iar pre Lună la sfințit
Lumea să o vederească,
Mai mult să nu să-ntâlnească.

Inf.: neindicat
Maidan-TM
Culeg.: Sofroniu Liuba, învățător, 25.2.87
Chestionarul Hasdeu, vol. XVIII, fila 191–192.

8. Maidan 2-CS

Soarele și luna

Puternicul Soare
Pleacă să se-nsoare,
Pe optsprăzece cai,
Toți păscuți în rai.
Lumea o umbla:
Zece cai pica,
Cei opt tăbăra[1],
Soție nu-și afla
De potriva sa.
'Napoi se întorcea
Drept la soru-sa,
La sora Luna,
Și așa-i striga:
— Țese, soro, țese

[1] a tăbărî - obosi, a se osteni [n. culeg.]

Țesături alese
Suluri de postau[1],
Că vreau să te iau;
Suluri de fuior,
Să te iau cu dor;
Suluri de bumbac
Să te iau cu drag;
Suluri de mătasă,
Să te fac mireasă;
Că eu am umblat
Păn' la scăpătat
Și prin lumea toată
Și prin stele roată:
Potrivioara mea
N-o putui afla,
Făr' numai pe tine,
Ce sameni cu mine.
Iar sora Luna
Așa îmi zicea:
— Puternice Soare,
Al meu frățioare,
Atunci mi-i lua,
Să fiu soața ta,
Când mi-i face punte
Punte peste munte;
Pe laturea punții,
Cum se despart munții,
O fântână lină
Cu apă slădină[2];
Mănăstire dalbă
În slavă spânzurată,
Ș-un popă de ceară,
Ca să ne cunune,
Pe noi să ne-mpreune.
Soarele pleca,
Cu gândul gândea:
Pe loc se făcea
Ce Luna poftea.
Apoi se-ntorcea
Și iarăș striga:
— Țese, soro, țese
Țesături alese,
Suluri de postau
Că voiu să te iau.
Suluri de fuior
Să te iau cu dor,
Suluri de bumbac
Să te iau cu drag,
Suluri de mătasă
Să te-aleg mireasă,
Că tu ce-ai poftit,
Toate ți-am plinit!
Soru-sa Luna
Așa îmi grăia:
— Putrernice Soare,
Al meu frățioare,
Atunci mi-i lua
De soția ta,
Când mi-i face iară
O scară de ceară
De jos până sus,
Și să mi te duci
La moșul Adam
Și soția sa,
La moașa Eva;
Pe iei îi întreba,
De-i bine să ia
Frate pe o sor,
Ce-i dragă cu dor?
Și n-a fi cu păcate,
Să ia sor pe frate?
Că n-am mai văzut,
De când m-am născut.
Soarele gândea:
Scara se făcea,
Pe ea se urca,
Până ajungea
La Adam, Eva,

[1] postav [n. culeg.]
[2] slădină și slădie = dulce. „De slast" este mâncare de dulce sau de frupt [n. culeg.]

Și îi întreba:
De poate lua
El pe soru-sa?
Iar Adam, Eva,
De mână-l lua,
La iad îl ducea,
Iadu-i arăta
Și mi-l întreba:
Place-i iadu-ori ba?
Soarele zicea
Lui Adam, Eva,
Să-l scoată afară
Din foc și din pară.
Iar Adam, Eva,
De mână-l lua,
La rai îl ducea
Apoi îl întreba,
Place-i raiu-ori ba?
Soarele zicea:
— Cui nu i-o plăcea
La mese întinse,
Cu făclii aprinse,
La jocuri jucând,
La lăutași zicând,
Cu îngeri cântând,
Pe Domnul lăudând!
Iar Adam zicea
Cu baba Eva:
— Dacă-ți place-n rai,
Sora să n-o iai!
Soarele ieșia,
Jos se cobora
Păn' la soru-sa,
Și așa-i striga:
— Țese, soro, țese
Țesături alese,
Suluri de postau
Că vreau să te iau,
Suluri de fuior
Să te iau cu dor,
Suluri de bumbac
Să te iau cu drag,
Suluri de mătasă
Să te fac mireasă;
Că am întrebat,
Voe-am căpătat,
Nuntă putem face,
Cum nouă ne place!
Puternicul Soare
Câte stelișoare
La nuntă aduna
Spre a se ospăta!
Luceafărul mare
Era cumătrul mare;
Luceafărul cel mic
Îl făcea vornic,
Carul ca ceiuș (?)
Iar purcariul[1]
Era stegariul,
Și câte stele-n ceri
Veniau ca nuntășei!
Cu nunta pleca,
Soarele, Luna
A se cununa
La mănăstirea albă,
Cu popă de ceară,
Pe iei să-i cunune
Și să-i împreune.
Și mergea, mergea,
Până ajungea
La fântână lină,
Cu apă slădină.
Când ei ajungea,
Luna-așa zicea:
— Puternice Soare,
Al meu frățioare,
Oprește puțin,
Să ne odihnim,
Că mi-i sete tare,
Și mor de picioare.

[1] Purcariul, ca și carul, este numele unei constelațiuni [n. culeg.]

— Șezi, și eu mă duc,
Apă să-ți aduc,
Apă-n pălărie,
Cum îmi place mie.
Iar Luna zicea,
Că apa n-o bea.
Soarele grăia:
— Tu dară să-mi spuni,
Să-ți aduc în pumni?
— Ba, că-i asudat,
Și-are gust sărat,
Luna răspundea,
Apoi ea pleca,
Apă ca să bea
La fântână lină
Cu apă slădină.
Soarele-o lăsa
Singur' singurea;
Iar Luna s-apleca,
În fântână sărea,
Și-ntr-una zicea,
Că mai bine vrea
A fi smoala pietrilor
Și mâncarea peștilor;
Pe frate nu-l va lua,
Cu el nu s-a cununa,
Până-i frunza și iarba!
Iar Dumnezeu ce făcea?
Din fântână o scotea,
De Soare o despărțea,
Sus pe ceruri îi punea:
Pe Lună la asfințit
Pe Soare la răsărit,
Lumea să o vederească,
Mai mult să nu se-ntâlnească

Inf.: N. Liuba
Maidan-TM
Hodoș 1906, p. 9–16 (Cf. și Convorbiri literare 35, 1901, 520–526)

9. Maidan 3-CS

Soarele și Luna

Puternicul Soare
Plecă să să-nsoare
P-optsprezece cai,
Toți păscuți în rai.
Toată lumea îmbla
Zece cai pica
Cei opt tăbăra
Soție n-afla,
'Napoi să-ntorcea
Sei, la soru-sa
Ș-așa îi striga:
— Țese, soro, țese,
Țesături alese,
Suluri de postau,
Că oi să te iau;
Suluri de fuior,
Să te iau cu dor;
Suluri de bumbac,
Să te iau cu drag;
Suluri de mătasă
Să te fac mireasă,
Că eu am umblat,
Păn' la scăpătat
Sei, prin lumea toată.
Și prin stele roată,
Potrivioara mea
N-o putui afla,
Făr' numai pre tine,
Să sămeni cu mine!
Iar sora Luna
Așa îmi striga:
— Puternice Soare,
Al meu frățioare!
Atunci mi[-i] lua,

Să fiu soața ta,
Când vi[i] face punte,
Punte preste munte;
De lăturea punții,
Und' să despart munții —
O fântână lină
Cu apă slădină,
Mânăstire naltă,
În slăvi spânzurată,
Ș-un popă de ceară,
Ca să ne cunune
Și să ne-mpreune.
Soarele pleca,
Cu gândul gândea
Pre loc să făcea
Ce Luna poftea.
Apoi să-ntorcea
Și iară striga:
— Țese, soră, țese,
Țesături alese,
Suluri de postau,
Soro, să te iau;
Suluri de fuior,
Să te iau cu dor;
Suluri de bumbac,
Să te iau cu drag;
Suluri de mătasă,
Să te fac mireasă—
Că, ce, tu-ai poftit,
Toate-am împlinit!
Soru-sa Luna,
Așa mi-ș zicea:
— Puternice Soare,
Al meu frățioare,
Atunci mi[-i] lua
De soție-a ta,
Când mi[-i] face iară
O scară de ceară,
De jos până sus,
Și să mi te duci
La moșul Adam,
La soția sa,
La baba Eva.
Pre ei i-ntreba,
O-i bine să ia
Frate pre o sor',
Ce-o iubești cu dor
Ș-or n-o fi păcate
Să ia sor' pre frate,
Ce n-am mai văzut
De când m-am născut?!
Soarele gândea,
Scară se făcea,
Pre ea se suia
Până-mi ajungea
La Adam [și] Eva
Și îi întreba
Putea-ar lua,
Dai, pre soru-sa?
Iar Adam [și] Eva,
De mână-l lua,
La iad îl ducea,
Iadu-i arăta
Și îl întreba:
Place-i iadu, ori ba?
Soarele zicea
Către Adam [și] Eva
Să-l scoată afară
Din această pară.
Iar Adam [și] Eva,
De mână-l lua,
La rai îl ducea
Și îl întreba:
Place-i raiu, ori ba?
Soarele zicea:
— Cui nu i-o plăcea
La mese întinsă,
Cu făclii aprinsă,
La jocuri jucând
La lăutași cântând
Pre Domnul lăudând?!
Iar Adam zicea
Cu baba Eva:
— Dacă-ți place-n rai,
Sora să n-o iai!
Soarele ieșa
Jos să cobora
Pân' la soru-sa

Ș-așa îi zicea:
— Țese, soro, țese,
Tot suluri alese;
Suluri de postau,
Că oi să te iau;
Suluri de fuior,
Să te iau cu dor;
Suluri de bumbac,
Să te iau cu drag;
Suluri de mătasă,
Să te fac mireasă,
Că am întrebat
Ș-Adam m-au lăsat —
Nuntă putem face
Cum nouă ne place.
Puternicul Soare,
Câte stelișoare,
La nunt-aduna
Spre a-le ospăta;
Câte stele-n ceri —
Toți ca nuntășei;
Luceafărul mare —
Ca cumătrul mare;
Luceafărul mic —
Sei, ca și vornic;
Carul — ca ceiuș;
Purcari —
Ca stegari.
Cu nunta pleca
A se cununa
Fără voia sorî-ń-sa;
La mânăstirea albă
Cu popă de ceară,
Ca să mi-i cunune
Și să-i împreune.
Mergea cât mergea
Până ajungea
La fântână lină
Cu apă slădină.
Când ei ajungea
Luna-așa striga:
— Puternice Soare,
Al meu frățioare,
Oprește puțin
Să mai odinim,
Că mi-i sete tare
Și mă dor picioare!
— Șezi, că eu mă duc
Apă să-ț' aduc,
S-aduc apă ție,
Sei, din pălărie.
Iar ea îi zicea,
Că apă n-o bea
Din pălărie unsă
Că îi puturoasă.
— Tu dară să-m spuńi.
Să-ț' aduc din pumni?
— Ba, c-ai asudat
Ș-are gust sărat!
Apoi ea pleca
Apă spre a bea,
La fântână lină
Cu apă slădină.
Soarele-o lăsa,
Singur-singurea,
Iar ea s-apleca
'N fântână sărea
Și din grai grăia,
Că mai bine-o vrea
A fi smoala pietrilor
Și mâncare peștilor,
Decât ea, ca sor'
Să ia al ei frățior!
Dumnezeu îns-o scotea
Și sus pre ceriu-i punea:
Pre Soare la răsărit,
Iar pre Lună la sfințit —
Lumea să o vederească
Mai mult să nu se-ntâlnească.

Maidan-CS
Culeg.: Aureliu Iana, Sofroniu M. Liuba, martie 1896
Densușianu 1975, p. 89–91, 237. Cf. și Familia 32, 1896, p. 200–201; Poporul român 3, 1903, nr. 49

10. [Maidan] 4-CS

Soarele și Luna*

Pleacă mândrul Soare
Ca să se însoare,
Pe optsprezece cai,
Toți născuți în rai.
Toată lumea umbla,
Zece cai pica;
Cei opt tăbăra,
Soție-și afla.
Napoi se-ntorcia
Șei! la soru-sa,
La sora Lună
Și-așa îi strigă:
— Țese, soro, țese,
Țesături alese
Suluri de postau
Că oi să te iau;
Suluri de fuior,
Să te iau cu dor;
Suluri de mătasă,
Să te fac mireasă.
Că eu am umblat,
Pân' la scăpătat,
Șei! prin lumea toată
Și prin stele roată;
Potrigioara mia
N-o putui afla.
Făr' numai pră tine,
Să sameni cu mine!
Iar sora sa Luna
Așa îi striga!
— Puternice Soare,
Al meu frățioare!
Atunci mi-i lua
Să fiu soața ta,
Când vi-i face punte,
Punte peste munte;
De lăturea punții,
Und' se despart munții,
O fântână lină,
Cu apă slădină,
Mânăstire naltă
În slăvi spânzurată,
Și-un popă de ceară,
Ca să ne cunune
Și să ne-mpreune.
Soarele pleca,
Cu gândul gândia,
Pre loc să făcea,
Ce Luna poftea,
Apoi să-ntorcea,
Și iară striga:
— Țese, soro, țese
Țăsături alese,
Suluri de postau,
Soro să te iau;
Suluri de fuior,
Să te iau cu dor;
Suluri de bumbac,
Să te iau cu drag;
Suluri de mătasă,
Să te fac mireasă;
Că tu ce-ai poftit,
Toate am împlinit.
Soru-sa Luna
Așa mi-ș' zicea:
— Puternice Soare,
Al meu frățioare,
Atunci mi-i lua
De soția ta,
Când mi-i face iară

---

* Comunicată de R. S. Molin, care a culeș-o din Banat. Se notează că această baladă e cunoscută în sudul jud. Caraș numai în comunele Măidan, Răchitova și Broșteni.

O scară de ceară,
De jos până sus,
Și să mi te duci
La Moșu Adam,
La baba Eva,
La soția sa,
Pre iei i 'ntreba:
O-i bine să ia,
Frate pre o sor,
Ce-o iubești cu dor!?
Și-or n-o fi păcate
Să ia sor pe frate?!
Ce n-am mai văzut
De când m-am născut!
Soarele gândea,
Scara se făcea,
Pre ea se suia,
Până mi-ajungea
La Adam, Eva,
Și îi întreba:
— Putea-or lua
D'oi pre soru-sa!
Iar Adam, Eva,
De mână-l lua,
La iad îl ducea,
Iadu-i-arăta
Și îl întreba:
— Place-i iad or ba?
Soarele zicea
Cătr' Adam, Eva,
Să-l scoată afară
Din această pară.
Iar Adam, Eva,
De mâni îl lua,
La rai îl ducea,
Și îl întreba:
— Plăce-i s-o ia ori ba?
Soarele zicea:
— Cui nu i-o plăcea
La mese întinse,
Cu făclii aprinse,
La jocuri jucând,
La lăutari cântând,
Pre Domnul lăudând?
Iar Adam zicea
Cu baba Eva:
— Dacă-ți place-n rai,
Soră să n-o iai!
Soarele eșia,
Jos se pogora,
Pân la soru-sa
Și așa-i zicea:
— Țese, soro, țese,
Tot suluri alese
Suluri de postau,
Că oi să te iau;
Suluri de fuior,
Să te iau cu dor;
Suluri de bumbac,
Să te iau cu drag;
Suluri de mătasă,
Să te fac mireasă;
Că io-am întrebat
Și Adam m-a lăsat.
Nuntă putem face,
Cum noauă ne place.
Puternicul Soare,
Câte stelișoare
La nunt-aduna:
Frunze și iarba,
Câte stele-n ceri,
Toți ca nuntășei;
Luceafărul mare,
Ca cumătru mare;
Luceafărul mic,
Șei! ca și vornic.
Carul ca ceiuș,
Purcari ca stegari.
Cu nunta pleca,
A se cununa.
Făr' voia soru-sa,
La mânăstire albă,
Cu popă de ceară,
Ca să mi-i cunune,
Și să-i împreune,
Mergia, cât mergia,
Până ajungia,
La fântână lină,
Cu apă slădină.
Când iei ajungia,

Lun-așa striga:
— Puternice Soare,
Al meu frățioare!
Oprește puțin,
Să mai odinim,
Că mi-i sete tare,
Și mă dor picioare.
— Șezi, că eu mă duc
Apă să-ți aduc;
S-aduc apă ție,
Șei! din pălărie.
Iar Luna zicea
Că apă n-o bea
Din pălărie unsă,
Că îi puturoasă,
— Tu dară să-mi spuni,
Să-ți aduc din pumni?
— Ba, c-ai asudat
Și are gust sărat.
Apoi s-apleca,
Apă spre a bea
Din lină fântână,
Cu apă slădină.
Soarele o lăsa
Singur singurea,
Iar ea s-apleca
Și-n fântână săria
Și din grai grăia:
Că mai bine vrea,
A fi smoală petrilor
Și mâncare peștilor,
Decât ea, ca sor'
Să ia frățior.
Dumnezeu îns-o vedia,
Din fântână o scotia,
Și sus pre cer îi punia:
Pre Soare la răsărit
Iar pe Lună la sfințit,
Lumea să o vedereascâ
Mai mult să nu se-ntâlnească.

Maidan-TM
Culeg.: R. S. Molin
Arhivele Olteniei 6, 1927, p. 102–104

11. Lescovița-CS

Soarele și soru sa

Pl'ëcat, mĭ-o pl'ëcat
Soarë să să-nsoarë
Cu opspešë caĭ.
Atât mĭ-o umblat
Și mĭ-o trăpădat,
D'in opspešë caĭ
Zešë mĭ-or murit,
Opt or obosât.
Acas-ažunže-*rë*,
D'in gură-m grăĭe-*rë*:
— Țesă-m Ĭano, țesă-m
Fir și imbrișin,
Sculurĭ d'ë mătasă
C-o să-m faš cămașă.
Că ĭo mĭ-am umblat
Cu optspešë caĭ,
Zešë mĭ-or murit,
Opt or obosât,
Și ĭo n-am găsât
Potrivñică miĭë,
Fără šë pă t'iñë,
Tu samëñ cu miñë.
Ĭana că-m grăĭe-*rë*:
— Soarë frățioarë,
Und' s-o maĭ văzut
Și s-o pomëñit,
Să ĭa sor pă frat'ë
Și frat'ë pă soră?»

Îar îël că-m grăîa:
— Țesă-m Îano, țesă-m
Fir și imbrișin,
Sculuri d'ë mătasă,
C-o să-m faș cămașă.
Îar Îana-m grăîe-*rë*:
— Soarë frățioa-*rë*,
Așa t'-oĭ luva,
Dacă tu vëĭ fașë
Un pod păstă mărĭ
Și popă d'ë šară
Biseriš d'ë šară.»
Soarë-m auze-*rë*,
Un pod că-m făše-*rë*,
Un pod păstă mărĭ,
Biseriš d'ë šară
Și popă d'ë šară.
D'ë mâñ mĭ-o luva-*rë*
La mărĭ d-ažunže-*rë*,
Îana, că-m grăîe-*rë*:
— Soarë frățioarë,
Tu să maĭ aș't'ëpț,
Că îo să mă spăl.
Îar Soarë-m grăîerë:
— Îano nu t'ë las,
Că tu, măĭ, t'ë ñëš.
Îana că-m graîe-*rë*:
— Soarë frățioarë,
Dacă fricăț îest'ë,
Țâñë-mă d'ë brăŭ.
D'ë brăŭ mĭ-o luva,
Să d'ësfășura,
La mărĭ d-ažunža,
Îa că mi-ș sărîa
Și să înñëca.
Soarë cum vid'a,
Bal'ëgă luva*
După îa zvârl'a,
În fațo lovîa.
Îa că mi-ș grăîa:
— Maĭ biñë c-oĭ fi-*rë*
Smoala pëtrilor,
Hrana pëșt'ilor,
D'ëcât soțioara
L-al mĭëŭ frățior.

(Auzită din moșul *Ilie Vladu* în *Lescovița*, comitatul Timiș.)
Alexici 1899, p. 51–53, cf. și Poporul 5, 1898, p. 302–303.

Județul Hunedoara

12. Păucinești 1-HD
(Păucinești, Mel. 9)

Refr. Îoĭ Domnuluĭ Doamne! [Ioi dem Herrgott, Herrgott]
Plecat-o, plecat(u)
/:Puternicu Soare:/
Es zog fort, fort,
/:Die mächtige Sonne:/

* Oamenii povestesc, că de când a dat Soarele în fața eĭ cu balega, de atuncĭ are Luna pete în obraz.

Că el să să'nsoare
Și el cât umbla
V'optsprezece anĭ
Pĕ-optsprezece caĭ,
Noŭă caĭ murîè
Noŭă s'obosè,
Soață nu-și găsè
Pân' pă soră sa,
Ana Sânziana
Sora Soareluĭ.
Puternicu Soare
El din graĭ grăĭè:
— Țese, Ano, țese
Fir și ibrișin,
Haĭne de mătasă,
Ca să-mĭ fi mireasă.
Îè din grai grăĭè:
— Puternicu Soare
Și-al mĭeŭ frățioare,
Atuncĭ țĭ-oĭ fi ție
Eŭ ție soție
Până la vecie,
Când tu mi fĭ face
O scară de fĭer
Din fundul de mărĭ
Pân' la naltul cerĭ,
Pân' la moș Adam
Și la moașa Eva,
Și mi-ĭ întreba:
Fi-o bin' așa,
Pă lume să îè
O soră cŭ-on frate
Și-on frate cŭ-o soră
Pă lume de dor?
Puternicu Soare
Cu gând îmĭ gândè.
Scara să făcè
Și mi să suîè
Pân' la naltul cerĭ
Pân' la moș Adam
Și la moașa Eva.

Um zu heiraten.
Und so weit er[1] ging
Ungefähr achtzehn Jahre lang,
Auf achtzehn Rossen,
Neun Rosse starben,
Neun ermüdeten,
Eine Gattin fand er[1] nicht
Außer seine Schwester
Ana Sânziana
Der Sonne Schwester.
Die mächtige Sonne
Er[1] sprach also:
— Webe, Ana, webe
Den Faden und den Seidenzwirn
Zu Seidengewändern.
Damit du meine Braut werdest.
Sie sprach also:
— Mächtige Sonne
Und mein Bruder,
Dann werde ich dir
Ich dir Gattin
Bis in Ewigkeit.
Wenn du mir machen wirst
Eine eiserne Brücke,
Vom Grund der Meere
Bis in die Weite des Himmels,
Bis zum Ahnen Adam
Und zur Ahne Eva,
Und du fragen wirst:
Ist es wohl richtig so,
Daß auf dieser Welt heirate
Eine Schwester einen Bruder
Und ein Bruder eine Schwester
Vor Sehnsucht auf dieser Welt?
Die mächtige Sonne
Vertiefte sich in Gedanken.
Die Leiter entstand.
Er stieg hinan
Bis zur Weite des Himmels,
Bis zum Ahnen Adam
Und zur Ahne Eva.

[1] In Rumänischen ist *Soare* (Sonne) männlichen Geschlechts. [Der Übersetzer.]

— Dragă moș Adame,
Vin la întrebare
Tot pe Dumeatale:
Fi-o bin' așa
Pă lume să ïè
O soră cŭ-on frate
Și-on frate cŭ-o soră
Pă lume de dor?
Ïară moș Adam
Și cu moașa Eva
Pe Soare-l lega
Și'n ïad mi-l băga.
Ïadul lumina
Lumea 'ntuneca.
Iară moș Adam
Și cu moașa Eva
Ce să maĭ gândè?
Pă Soare-l scotè,
Ïar mi-l slobozè.
Și el se ducè
Pân' la soră sa:
— Țese, Ano, țese
Ca să-mĭ facĭ cămïeșe
Fir și ibrișin
Haïne de mătasă,
Ca să-mĭ fi mireasă.
Ana Sânziana
Ïè din graĭ grăïè:
— Puternicu Soare
Și-al mïeŭ frățioare,
Atuncĭ ți-oĭ fi ție
Eŭ ție soție
Până la vecie,
Când tu mi ïĭ face
Tot on pod dĕ-argint
Tot păstă pământ,
Și'n capăt de pod o
Naltă mănăstire
Și-on popă de cĭară
Cum nu e pe lumea:
Ala ne cunune.
Puternicu Soare

— Lieber Ahne Adam,
Ich komme zu fragen
Sie:
Ob es richtig ist.
Daß auf dieser Welt heirate
Eine Schwester einen Bruder
Und ein Bruder eine Schwester
Vor Sehnsucht auf dieser Welt?
Jedoch der Ahne Adam
Und die Ahne Eva
Fesselten die Sonne
Und steckten sie in die Hölle.
Die Hölle wurde hell,
Die Welt dunkel.
Jedech der Ahne Adam
Und die Ahne Eva
Was überlegten sie?
Die Sonne holten sie heraus,
Befreiten ihn[1] wieder.
Und er[1] ging
Zu seiner Schwester:
— Webe, Ana, webe,
Mache mir Hemden,
Den Faden und den Seidenzwirn
Zu Seidengewändern,
Damit du meine Braut werdest.
Ana Sânziana
Sie sprach also:
— Mächtige Sonne
Und mein Bruder,
Dann werde ich dir
Ich dir Gattin
Bis in Ewigkeit,
Wenn du mir machen wirst,
Eine Silberbrücke,
Über die Erde,
Und am Ende der Brücke
Ein hohes Kloster
Und ein Pfarrer aus Wachs
Wie's auf der Welt keinen mehr gibt:
Dieser traue uns.
Die mächtige Sonne

Cu gându-mi gândè,
Podu să făcè,
De mână lua
Tot pe soră sa,
Pă pod îmĭ pleca.
Soarele-mĭ pripè,
Popa să topè.
Dumnezeŭ mi-l lŭa,
Pă cer mi-l punè,
Când luna răsere,
Soarele apune.

Păucinești-HD
Bartók 1968, 152–154.

Vertiefte sich in Gedanken,
Die Brücke entstand,
Er[1] faßte sie an der Hand
Seine Schwester,
Sie gingen auf die Brücke.
Die Sonne glühte,
Der Pfarrer schmolz dahin.
Der Herrgott nahm ihn[1],
Tat ihn[1] an den Himmel,
Wenn der Mond aufgeht,
Geht die Sonne unter.

13. Păucinești 2 -HD

Soarele mire

Umblă sfântul Soare
Umblă să se-nsoare.
Foarte mult căuta
Și el nu afla,
La Ana venia,
Țăsând mi-o găsia.
— Țăsă, Ano! țăsă (țesé)
Sârmă și mătasă
Ca să-mi fii mireasă!
— Eu atunci ți-oi fi
Nevăstuță țâie
Până la vecie,
Când tu că ț-i face
Tot opinci de fer
Și bât de oțel.
.....
Puternicul Soare
Toate le făcea
La Ana venia,
Țăsând o găsia,
Din gură-i grăia:
— Țăsă, Ano! țăsă,
Sârmă și mătasă,
C-acum ești nevastă!
— Eu atunci ți-oi fi
Nevăstuță țâie,
Până la vecie,
Când tu că ți-i face
O scară de fer
.....
Puternicul Soare
Toate le făcea,
La Ana venia,
Țăsând o găsea,
Din gură grăia:
— Țăsă, Ano, țăsă,
Sârmă și mătasă
C-acum ești nevastă!
— Eu atunci ți-oi fi
Nevăstuță țâie,
Când tu că ț-i face
Tot un pod de fer!
Puternicul Soare
Toate le făcea

La Ana venea
Țăsând o găsea
Din gură-i grăia:
— Țăsă, Ano, țăsă,
Sârmă și mătasă
C-acum ești nevastă!
— Eu atunci ți-oi fi
Nevăstuță țâie,
Când tu că ț-i face
O scară de ceară.
Puternicul Soare
Pre la miez de noapte
Ceara aduna
Des de dimineață...
Scară o făcea
La Ana mergea
Și așa-i zicea:
— Țăsă, Ano, țăsă,
Sârmă și mătasă
C-acum ești nevastă!
Dar ameazi venea
Soarele pripea
Ceara să topea
Soarele pe Ana
Rău să năcăjește
Și de-atuncea iarna
El nu mai pripește.
[Nota corespondentului:]
Iară după alții:
Pe Ana o lua
Cu ea să ducea
Ca să să cunune
La popa de ceară
Soarele pripea
Ceara să topea.

Păucinești-HD
Culeg.: Ștefan Țarină, 4 mai 1888 (ap. Raliade, Manuscrisele, p. 280–281)

14. Grădiște-HD
(Grădiște, Mel. 12 a.)

Refr. Ioĭ Domnuluĭ Doamne! [Ioi, dem Herrgott, Herrgott!]

Puterňicu Soare
Umblă să să'nsoare
Și el mi-și umbla(re)
Lumea 'ncunjura(re).
Năpoĭ să 'ntorcè(rĭe)
D'in gură-mĭ grăĭè(rĭe):
— Soro Sânziano,
Când tu că mi-ĭ țese
Viguri de mătasă
Tu să-mĭ fi nevastă.

Die mächtige Sonne
Zieht umher um zu heiraten.
Und er[1] zog herum,
Umwanderte die Welt,
Kehrte zurück
Und sprach:
— Schwester Sânziana,
Wenn du weben wirst
Seidene Röcke,
Wirst du meine Gattin.

[1] Im Rumänischen ist Soare (Sonne) männlichen Geschlechts. (Der Übersetzer).

Sora Soareluĭ,
Când mi-l d-auzè
D'in gură-mĭ grăĭè:
— Put'ernicu Soare,
Și asta c'om facĕ-o,
Când tu că te-ĭ duce
Pân' la moș Adam,
De li-ĭ întreba,
Cum de s'ar putè
Să însor pĕ-on frat'e
Și-on frat'e pĕ-o soră.
.....
Iară moș Adam,
Când mi-l d-auzè,
Pă Soare-l lega
Și'n ĭad mi-l băga:
Ĭadul lumina,
Lumea 'ntuneca,
Pietrile-mi pleznè,
Apă nu mergè.
Ĭar pă moș Adam
Mila-l d-ajungè,
Din ĭad mi-l scot'è.
Put'ernicu Soare
Năpoĭ să'ntorcè
Din gură-mĭ grăĭè:
— Soro Sânziano,
Când tu că mi-ĭ țese
Viguri de mătasă;
Tu să-mĭ fi nevastă.
Sora Soareluĭ
Când mi-l d-auzè,
Din gură-mĭ grăĭè:
— Put'ernicu Soare,
Și asta c'om facĕ-o,
Când tu că ți-ĭ face
On pod păstă mări
Și-o scară de fer
Cu bâte dĕ-oțel,
Tot din fund de mări
Pân' la naltul ceri.
.....

Der Sonne Schwester,
Als sie ihn hörte,
Sprach also:
— Mächtige Sonne,
Und dies werden wir auch tun,
Wenn du gehen wirst
Zum Ahnen Adam
Um ihn zu fragen,
Ob es möglich ist,
Daß ich einen Bruder heirate,
Und ein Bruder eine Schwester.
.....
Jedoch der Ahne Adam,
Als er ihn hörte,
Fesselte die Sonne
Und steckte sie in die Hölle:
Die Hölle wurde hell,
Die Welt dunkel,
Die Steine barsten,
Das Wasser floß nicht mehr.
Jedoch den Ahnen Adam
Erfaßte das Mitleid,
Aus der Hölle nahm er ihn.
Die mächtige Sonne
Kehrte zurück
Und sprach also:
— Schwester Sânziana,
Wenn du weben wirst
Seidene Röcke,
Wirst du meine Gattin.
Der Sonne Schwester,
Als sie ihn hörte,
Sprach also:
— Mächtige Sonne,
Und dies werden wir auch tun,
Wenn du machen wirst
Eine Brücke über die Meere.
Und eine eiserne Leiter
Mit stählernen Pfeilern,
Aus dem Meeresgrund,
Bis in die Weite des Himmels.
.....

Și eĭ mi să lŭară,
De ea să cucună [sic].
La mijloc de pod
Sora Soareluĭ
Din gură-mĭ grăĭè:
— Put'ernicu Soare,
Decât curvă ție,
Eŭ mai bin' mă țâp
'N fundu mărilor,
'N smoala pĭetrilor,
Umbra peștilor.

Und sie gingen,
Stiegen hinauf.
In der Mitte der Brücke
Der Sonne Schwester
Sprach also:
— Mächtige Sonne.
Bevor ich werde deine Hure,
Werfe ich mich lieber
In die Tiefe der Meere
In das Pech der Gesteine,
In das Dunkel der Fische.

Bartók 1968, p. 154–155.

Județul Sibiu

15. Tilișca (?)-SB

Soarele și Luna

I

Plecat-a sfântul Soare
Și el să se-nsoare,
Soare luminat,
Trup fără păcat.
Plecase, pleca
Și călătorea.
De vreo nouă ani,
Tot pe nouă cai.
Sus în norișori,
Jos în munțișori.
La capete de țări,
La margini de mări.
Și prin vălicioare
Și prin sătișoare,
Și când au ajuns
Caii au răpus.
Și se scobora,
Și el ce afla:
La casă curată,
Fată mândră-naltă...
Pe-o drăguță june,
Junǎ și rumenă,
În război ședea
Și frumos țesea.
În casă aleasă,
Pânză de mătasă...
La margini cu fir,
Flori de trandafir.
Și el când intra,
Bună ziua da.
După „mulțumit"
Astea i-a vorbit:
— Țese, june, țese
Covoare pe mese,
Bine te gătește,
Nunta ta sosește.
Să-mi fi soțioară,
Dalbă sorioară.
Juna se mira,
Pe urmă grăia:

— Soare luminat,
Trup fără păcat,
Eu n-am auzit,
Nici n-am pomenit
Soare să se-nsoare
Și să ia pe soră!
Soră după frate —
Nuntă cu păcate.
Atunci mi-i lua,
Și ne-om cununa,
De faci pân la cer
Scări de lumânări.
După gândul meu,
Sfântul Dumnezeu,
Să ne vămuiască,
Să ne slobozească,
Să fie iertate
A noastre păcate.
Și sora credea
Că el n-a putea.

II

Soare luminat,
Trup făr de păcat,
Când a auzit,
Ce s-a opintit,
Și el că făcea
Ce juna zicea.
În cer să suia
Domnului grăia:
— Să mă vămuiești,
Să mă slobozești
Să-mi iau sorioară,
Pentru soțioară.
Glasul se-auzea,
Soarelui grăia:
— Nu te vămuiesc,
Nu te slobozesc,
Că eu n-am văzut,
Nici n-am auzit,
Soare să se-nsoare
Și să ia pe soră.
Alt drum să-ți apuci
Și să nu [mi?] te duci
La moșul Avram,
Că e om viclean,
Poate te-a-ndrepta
Și te-a cununa.
Soarele pleca,
La Avram venea:
— Că eu am venit,
Poate-ai auzit,
Dar să-mi spui tu oare
Ai mai auzit
Soare să se-nsoare
Și să ia pe-o soră?
Avram se mira,
Apoi îi grăia:
— Soare luminat,
Trup fără păcat,
Alt drum să-ți apuci
Până la-acel plai
La ușa de rai.
De-o fi încuiat
Să știi că-i păcat.
De-o fi descuiat
Să știi că-i iertat.

III

Și Soarele pleca,
Raiu-nchis era.
Moș Adam venea,
Prin rai îl ducea,
Soarele vedea:
Mesele întinse,
Cu făclii aprinse,
De sfinți ocolite,
Fete curățite,
La cap înflorite.
Soarele vedea
Și se bucura.
Pomii raiului,

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Lauda Domnului,
Unii înfloreau,
Alții se coceau,
Iar alții perdeau
Frunza, poamele;
Sus pe rămurele
Cântau păsărele;
Dar nu-s păsărele,
Ci sânt sufletele...
Ele ce cântau
Și se lăudau:
— Ferice de noi,
Și de voi de doi,
De părinți, de nași,
Și de-ai voștri frați;
Ici de vor veni,
Bine vor găsi.
Adam îl întorcea,
Din rai îl scotea,
Și-n iad îl băga.
Soarele vedea,
Și se-nspăimânta.
Pomii iadului,
Para Domnului,
Negri și pârliți,
La frunză zbârciți,
Sus pe rămurele
Cântă păsărele.
Dar nu-s păsărele,
Ci sânt sufletele...
Ele se cântau
Și se văietau:
— Vai și-amar de noi,
Și de voi de doi.
De părinți, nănași,
Și de-ai noștri frați...
Aici de-ar veni,
Bine ne-or găsi;
Ci, de s-ar grăbi
Ca să se boteze!
Soarele-auzea,
Dar Adam grăia:
— Să știi că-i păcat,
Și tu-i veni-n iad
De ai pe-a ta soră
Pentru soțioară.
Soarele grăia:
— Eu m-oi însura,
Nu pot făr de ea.
Soare luminat,
Trup făr de păcat,
La junâ mergea,
Apoi îi zicea:
— Aid să ne luăm,
Să ne cununăm.
Juna i-a grăit:
— Nici n-am auzit,
Nici n-am pomenit,
Soră după frate,
Nuntă cu păcate.
Atunci mi-i lua
Și ne-om cununa
Când faci pod de-aramă
Peste Marea Neagră;
Cu stâlpii de ceară,
Că e nuntă iară.
Pe pod mânăstire,
Pentru-a noastră știre.
Și tu să-mi aduni,
De peste trei luni,
Patruzeci de popi
Și-atâți protopopi,
Patruzeci vlădici.
Ei să se adune
Și să ne cunune.
Soarele făcea
Juna ce-i zicea,
Și la nași pornea,
Nașul că venea,
Pe juna-o ducea.
Și ei tot mergeau
Până ajungeau
La ai mânăstire,
Pentru-a lor vestire.

Când ei îmi intrau,
Popii le cântau
Unii de frăție,
Alți de cununie.
Juna-i supărată,
Iese-afară-ndată.
În mare sări,
Și din grai grăi:
— Când eu voi sfinți,
Tu vei răsări;
Când tu vei sfinți,
Eu voi răsări.
Ne vom mai privi,
Făr de-mbrățișare,
Fără sărutare...
Soarele-o căuta,
Dar n-o mai afla.
Și el că s-a dus
Tot către apus.
Și de supărat
În nori s-a băgat.
Juna când ieșea,
Și mi s-arăta,
În capăt de mare
Tot spre înălțare,
Și când se suia,
Lună se făcea,
Mândru strălucind,
Noaptea răsfirând.
Când zori revărsa,
Luna se culca,
Soarele ieșea,
Roua o sugea,
Unul s-arăta,
Altul s-ascundea,
Deși se priveau,
Tot nu se-ntâlneau
De-a se-mbrățișa,
De-a se săruta.

Tilișca (?)-SB
Millea 1962, p. 397–403

Județul Gorj

16. Câmpofeni-GJ

Nunta Soarelui

În țara cu mulți copii
Și în alte țări pustii,
Pleacă Soare să se-nsoare.
Și, Doamne, că a umblat
Nouă ani pe nouă cai,
Nouă luni pe nouă măgari,
A găsit-o, iacă așa,
Pe Ileana Sânziana,
Într-o gură de vâlcea,
O mititică argea,
Învelită cu alamă,
Nebăgătoare de seamă.
Țese Iana Sânziana,
Țese pânză de mătasă,
Să facă Soarelui cămașă.
Cu războiul de argint.
Ce e puțin pe pământ;
Suveica de aurel
Ce-n lume e puțintel.
— Țesă pânză, isprăvește
Și de nuntă te gătește.
— Dalei, Soare luminate,
Trupușorul făr-de păcate!
Cuvântul ce-ai cuvântat,

Singuri am intrat în iad.
Valeu, Soare luminat,
Să faci bine să m-asculți,
La Dumnezeu să te duci.
Scară de argint făcea,
La Dumnezeu se ducea,
Pe Dumnezeu mi-l găsea,
Cu cartea pe genunchi citea.
— Doamne, mie mi-a venit
Vremea de căsătorit.
Și mult, Doamne, am umblat
Nouă ani pe nouă cai,
Nouă luni pe nouă măgari,
Și pe Ioana Sânziana
Am găsit-o într-o vâlcea,
Într-o mititică argea.
Țesea pânza de mătasă,
Să-i dea lui Soare cămașă.
— Valeu, Soare luminat,
La mine ce-ai cugetat,
Oare nu este păcat?
Place-ți raiul, place-ți iadul!
Cheile raiului-i da,
Și tot iadul se plimba,
Cu moș Adam se ducea
Erau oameni nespovediți,
Ca niște bușteni pârliți,
Livezi de fân până-n brâu,
Vacile slabe de moarte.
Și cu toate ce vedea,
El la Iana se ducea
Și de ia că se ruga:
— Iană, dragă, isprăvește,
Tu de nuntă te gătește;
Să nu-mi ieși de frățior,
Ci să ieși de soțior.
— Oleo, Soare luminat,
Limpede și nepătat!
Dar-ar Dumnezeu, că-i sfânt,
Când eu oi fi la răsărit,
Tu să fii la asfințit;
Și când tu la răsărit,
Eu să fiu la sfințit,
Ca să nu ne mai întâlnim
Și străini noi să ne știm.

Inf.: V. V. Bălan
Câmpofeni-GJ
Cărăbiș 1967, p. 63–64

17. Tismana-GJ

Iana Sânziana e sora Soarelui
— Țasă Iană țasă,
Pânză de mătasă,
Cu margina aleasă,
Soarelui cămașă.

Chestionarul Densușianu, ms. 4555, p. 217 v.
Tismana-GJ
Culeg.: D. Popescu 1896

18. Sâmbotin-GJ

Al Soarelui cu Luna

Foaie trei migdale
Pe buhaz de mare
Stă Soare călare
Vrea ca să se-nsoare
Și jel ca să jea

Tot pe soru-sa.
La i̯ea se ducea
Din gură zâcea:
— Ţasă, Iană, ţasă,
Pânză de mătasă
Că te fac mireasă.
Iana ce zâcea:
— Soare, frăţâoare,
Puternice Soare
Une-ai̯ mai̯ văzut
Sau ai̯ pomenit
Să i̯ea fratele pe soră
Şi sora pe frate,
Să facă păcate.
Tu pe minĭ m-ai̯ lua
Cân' tu că mi-ai̯ face
O scară de os
Pin pământ în jos
Păn la moş Adam
Şi la moaşa I̯eva
Tu i̯-ei̯ întreba
Voi̯e că ţ-o da
Pe mine m-ai̯ lua
Foc ne-om cununa.
Soare ce făcea?
Cu toi̯ag vrăjea
Scara c-o făcea
Tot scară de os
Pin pământ în jos
Păn la moş Adam
Şi la moaşa I̯eva.
La i̯ei̯ să ducea
Şi că-i̯ întreba,
Voi̯e că nu-i̯ da.
Din gură zâcea:
— Soare frăţâoare
De ţ-o plăcea-n rai̯
Tu să nu mi-o i̯ei̯.
Soare ce făcea?
Napoi să ducea
Din gură zâcea:
— Ţasă, I̯ană, ţasă
Pânză de mătasă
Că te fac mireasă.
— Soare, frăţâoare,
Tu pe minĭ m-ai̯ lua
Cân' tu că mĭ-ai̯ face
Scară de oţăl
Păn la naltu cerĭ
La bun Dumnezău
Şi l-ai̯ întreba,
Voi̯e că ţ-oa da
Pe mine m-ai̯ lua
Foc ne-om cununa.
Soare ce făcea?
Cu toi̯ag vrăja
Scara c-o făcea
Tot scară de oţăl
Păn la naltu cerĭ
La bun Dumnezău
Pe i̯el l-întreba
Voi̯e că nu-i̯ da
Din gură zâcea:
— De ţ-o plăcea-n i̯ad
Tu ca să mĭ-o i̯ei̯.
De ţ-o plăcea-n rai̯
Tu să nu o i̯ei̯.
Soare ce făcea?
Napoi̯ să ducea
Din gură zâcea:
— Ţasă, I̯ană, ţasă
Pânză de mătasă
Că te fac mireasă.
I̯ana ce zâcea?
— Soare frăţâoare
Tu pe minĭ m-ai̯ lua
Cân' tu că mĭ-ai̯ face
Un pod de alamă
Peste mare-n doauă,
Capu poduluj
Mândră mănăstire
Cu popĭ, cu vladicĭ
Mai mulţ grămaticĭ
Soare ce făcea?

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cu tojag vrăjea
Podul că-l făcea
La Ţea să ducea
Şi de mân-o lua,
De mână c-o lua.
Şi pe pod pleca
Ţana ce zâcea
Şi să socotea?
— Soare, frăţâoare,
Une-aţ mai văzut
Femeiea năţinte
Bărbatu pe urmă.
Soare ce făcea?
Năţinte trecea.
Ţana ce făcea?
Di pe pod sărea
În mare să-nneca
Şi să socotea:
Decât nevastă frăţâni-meu
Măţ bine zmoală petrilor
Şi mâncare şerpilor.
Dumnezău ce mi-ş făcea?
Marea c-o săca
Pe Ţana-o găsa
În mână c-o lua
Săcere-o făcea
Pe ceri o arunca
Şi mi-o blăstăma
Lună c-o făcea.

AFC 1471, p. 10–14
Inf.: Ion Ştefu, 52 a., viorist, născut în Vădeni („Ioancea Ţiganu")
Sâmbotin-GJ
Culeg.: V. Oprişiu

Judeţul Mehedinţi

19. Valea Copcii-MH

De când Soarile a vrut să ia în căsătorie pe soru-sa Luna, a rămas şi-un cântec, pe care-l nu-l ştiu decât atâta:

Când la biserică mergiau,
Preoţii-n genunchi cădeau,
Sfinţii faţa-şi ascundeau.
Şi din gură le ziceau:
— Alei Soare luminat
Trupşorel făr-de păcat
Nu să află-adevărat
Fraţi să fie cununaţi.
Soarile tot auzia
Şi de-atunci să înălţă
Sus, sus, sus,
Tot spre apus
Şi mireas-amar de ea
Frig de moarte-o cuprindea
Şi pe cer ea să plimba
Aurită, poleită
Şi la mers tot liniştită.
Iar preoţii blestemau
Şi-n cărţi sfinte se rugau:
Cu ochii să vă zăriţi
Şi să fiţi tot despărţiţi.
De-atunci Soarile-mbujorat
Îmi aleargă ne-încetat
După soru-sa Luna
Ca să nu-i piardă urma.
De zărit, el o zăreşte
De-ntâlnit, n-o mai-ntâlneşte.
Şi cu ochi ca de văpăi
Se aprinde pe-ale zări.
Şi cu ochi ca de tăciune
Este plin de-amărăciune.

AFC 662, p. 10–11.
Valea Copcii, j. Mehedinţi
Inf.: Maria Gr. Munteanu, 45 a.
Culeg.: Iosif N. Dumitrescu-Bistriţa

Județul Vâlcea

20. Păușești-Otăsău-VL

Iana

Pe cea gură dă vale,
Nouă argeluşe*
În ele cine-mi ţasă?
Iana, Iana Giugiuleana,
Ţasă pânză de mătasă,
Sărmă** cu marginea-ntoarsă
Să-i facă lui Soare cămaşe.
Iară Soare ce-i zicea?
— Ia-mă Iană tu pă mine
Că mult neică ţi-o fi bine.
Atunci Iana să supăra
Şi din gur-aşa zicea:
— Soare, Soare, frăţioare
La Apus să fii suit,
Când oi fi eu în Răsărit.

AFC 82, p. 9
Inf.: M. G. Fota
Păuşeşti-Otăsău-VL
Culeg.: G. G. Fierăscu

21. Voiceştii din Vale-VL

Ţasă, Iană, ţasă

În ăle trei argele
Ţasă Iana-n ele;
— Ţasă Iana, ţasă,
Fir şi ibrişin
Lu Soare zăbun.
Ţasă, Iană, ţasă,
Lu Soare, cămaşe,
C-o să te iau eu.
— Unde-ai mai văzut
Şi s-a pomenit
Să ia sor pă frate
Şi frate pă sor!

(Cules pe vacanţa Crăciunului 1905–1906, de la flăcăul Dancă I. Munteanu, din căt. Voiceştii-din-Vale, com. Voiceşti, jud. Vâlcea).
Popescu 1913, p. 197.

Soarele

22. Drăgăşani-VL

P-ăl buhaz de mare,
Mie mi se pare:
Sânt nouă saiele,
Ca nişte argele;
Şi-ntr-o argeluţă

---

* Argea, argeluşe: bordei în pământ, unde se ţesea cânepa şi mătasa.
** Sârmă: se zice la pânza de borangic

Mică,
mititică,
Cu ferești de sticlă,
Cu uși de sipică,
Țese Iana, țese
Pânză de mătase
Lui Soare cămașe,
Fir și ibrișin,
Lui Soare zăbun.
Soarele-mi venea,
Din gură-mi grăia:
— Țasă, Iană, țasă
Pânză de mătase,
Că te fac mireasă.
Că eu mi-am umblat
Și mi-am trepădat,
Nouă ani pe nouă cai,
Care noaptea pasc în rai,
Nouă pe pământ,
Nouă su' pământ;
Caii au spetit,
Potcoave au pierdut
Potcoave de argint,
Unghi-au ciumpăvit,
Și eu n-am găsit
De potriva mea,
Făr numai tu Iana,
Iana
Cosânzeana
Surioara mea,
Ești de seama mea.
Iana asculta
Și se-nfricoșa,
Lăcrămi podidea,
Pe pânză-i picau,
Stele se făceau,
Din gură-mi grăia:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Soare ca un sfânt,
Înger pe pământ,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit:
Să ia sor pe frate
Să facă păcate,
Și frate pe sor,
Fie soțiori,
Poarte-n lume dor?
Verde de trei fagi.
Tu mie să-mi faci:
Un pod peste mare.
Cu stâlpii de ceară,
Iar la cap de pod:
Dalbă mânăstire,
Fie pomenire,
Cu nouă vlădici,
Cincizeci popi mai mici,
De mână ne-om lua
Și ne-om cununa.
Din bici că-mi pleznea,
Pe loc îmi făcea:
D-un pod peste mare,
Cu stâlpii de ceară,
Iar la cap de pod:
Dalbă mânăstire,
Fie pomenire.
Cu nouă vlădici,
Cincizeci popi mai mici.
De mână o lua,
Înăuntru intra,
Iana-mi lăcrăma,
Din gură-mi grăia:
— Of, vlădicilor,
Of, părinților,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit,
Să ia sor pe frate,
Să facă păcate
Și frate pe sor,
Fie soțiori,
Poarte-n lume dor?
Pravila-mi cătau,
Lacrimi podideau,
Pe carte picau,

Afară-i scoteau.
Iana-mi lăcrăma,
Din gură-mi grăia:
— Verde de trei fagi,
Tu mie să-mi faci:
D-o scară de fer,
Pân' la-naltu cer,
Pe ea ne-om sui
Sus la Domnul sfânt
Ca să-l întrebăm,
Voie să luăm.
Din bici că-mi plesnea,
Scara că-mi făcea,
D-o scară de fer,
Pân' la-naltu cer,
Pe ea se suiau,
La Domnul mergeau.
Domnul de-i vedea,
Din gură grăia:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Soare ca un sfânt,
Înger pe pământ,
Aici ce-ai venit,
Ori mi ți-a sosit
Vremea de-nsurat
Și de cununat?
— Doamne, mi-a sosit
Vremea de-nsurat
Și de cununat,
Și eu mi-am umblat
Și mi-am trepădat,
Nouă ani pe nouă cai,
Care noaptea pasc în rai,
Nouă pe pământ,
Nouă su' pământ,
Caii au spetit,
Potcoave au pierdut,
Potcoave de-argint,
Unghi-au ciumpăvit
Și eu n-am găsit
De potriva mea,
Făr' numai pe Iana,
Iana
Cosânzeana,
Surioara mea,
E de sama mea.
Domnul mi-asculta
Și mi se-ncrunta,
Lumea-ntuneca,
De mână-i lua,
L-Adam îi ducea,
Că e vechiul de demult,
Cu pravila pe genunchi,
Și-mi judecă pe dreptate
Și-mi fuge de strâmbătate.
Adam mi-i vedea,
Din gură-mi grăia:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Soare ca un sfânt,
Înger pe pământ,
P-aici ce-ai venit,
Ori că ți-a sosit
Vremea de-nsurat
Și de cununat?
— Adame-ai ghicit:
Mie mi-a sosit
Vremea de-nsurat
Și de cununat
Și eu mi-am umblat
Și mi-am trepădat,
Nouă ani pe nouă cai,
Care noaptea pasc în rai,
Nouă pe pământ,
Nouă su' pământ,
Caii au spetit,
Potcoave au pierdut
Potcoave de argint,
Unghi-au ciumpăvit
Și eu n-am găsit
De potriva mea.
Făr' numai pe Iana,
Iana

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cosânzeana,
Surioara mea,
E de sama mea.
Adam mi-asculta
Și mi se-ncrunta
De mână îi lua,
În iad îi ducea,
Pân iad îi plimba,
Ce vedeau se-nspăimântau.
Vedeau mulți bușteni pârliți,
Viermii cei neadormiți,
Cu gurile proțăpite
Cine o cădea să-l înghită.
Vedeau păsări negre
Zburând în pomi negri,
Cântecu-și cântau,
Vorba și-o făceau:
Vai de noi,
de noi,
De părinții noștri,
Când ei ne-au făcut
Nu ne-au creștinat,
Nu ne-au botezat,
În mâini nu ne-au pus
Lumânări de ceară
Să vedem cărarea,
Să vedem cărările
Și toate potecile.
Și mai departe mergeau,
Ce vedeau se-nspăimântau;
Vedeau p-ăi de trag cu bobii
Și p-ăi de-ncarcă săracu
Și-mi descarcă bogatu,
Lăcuiește cu dracu.
Care din mână și-a dat
Și din gură și-a mputat
Mi-e de masă depărtat
De Satana-mpresurat.
Luătoarea laptelui
Mi-e slujnica dracului;
Cârciumăreasa bătrână
Mi-o ține doi draci de mână
Și-i dau palme peste gură,
Că n-a dat ocaua plină.
Boerii divanului
Merg în talpa iadului
Și subprefecții de plasă
Croiesc dracilor cămașe.
Afar' din iad mi-i scotea
Și la rai că mi-i ducea,
Ce vedeau se bucurau.
Vedeau multe mese-ntinse
Cu faclioare aprinse
Și de mulți oameni coprinse.
Vedeau păsări albe
Zburând prin pomi albi,
Cântecu-și cântau,
Vorba și-o vorbeau:
— Ferice de noi,
De părinții noștri
Ei când ne-au făcut,
Ei ne-au creștinat
Și ne-au botezat
Și în mâini ne-au pus:
Lumânări de ceară
Ne vedem cărarea,
Ne vedem cărările
Și toate potecile.
Vedeau niște pomișori
Cu frumoase pomișoare:
Unele se coceau,
Altele se pârguiau
Și altele coapte picau
Sufletu îl desfăidau.
Dar Soarele că-mi grăia:
— Raiule, grădină dulce,
Din tine nu m-aș mai duce,
De glasu păsărilor,
De mireazma florilor;
Dar mai floare peste floare
Mi-este Iana fată mare,
Mi-este Iana
Cosânzeana,
Iana, surioara mea,

Seacă inimioara mea,
De soție o voi lua,
Chiar de m-ar arde para!
Pe Iana de mână o lua
Și din rai că mi-o scotea,
Peste mare mi-o trecea.
Iară Iana așa-mi grăia:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Soare ca un sfânt,
Înger pe pământ,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit:
Fomeea-nainte,
Bărbatu pe urmă?
Ea pe urmă rămânea
Cruce-n pept că mi-și făcea
Și din gură-așa-mi grăia:
— Decât talpa iadului
Fire-aș masă peștilor,
Și rugină pietrilor.
În mare se arunca,
Dumnezeu nu se-ndura:
Pe Iana nu mi-o-neca,
D-o mreniță mi-o făcea.
Dar Soarele ce-mi făcea:
Trei ani secetă ținea,
Apele mării seca,
Și mrenița mi-o prindea.
Dumnezeu nu se-ndura:
Mreana din mână-i lua,
Sus pe cer mi-o arunca,
Luniță că mi-o făcea
Și din gură-i blestema:
De-alergat să v-alergați
Dar în veci să nu vă prindeți.

Inf.: Dumitru Ursaru, lăutar
Drăgășani-VL
Culeg.: T. Bălășel
Bălășel 1967, p. 87–94

Județul Dolj

23. Fântânele-DJ

Soarele și Luna

Pleacă mândru Soare
Ca să se însoare,
Pe optâșpe cai,
Toți păscuți în rai.
Toată lumea umbla,
Zece cai pica,
Cu opt tăbăra,
Soție-și afla,
'Napoi se-ntorcea
Și la soru-sa,
La sora Luna
Și așa-i striga:
— Țese, soră, țese,
Țesături alese,
Suluri de postav,
Că o să te iau;
Suluri de fuior,
Să te iau cu dor;
Suluri de mătasă,
Să te iau mireasă.
Că eu am umblat
Pân' la scăpătat
Și prin lumea toată,
Și prin stele roată.
Potrigeaoa mea
N-o putui afla,

Făr' numai pe tine,
Să semeni cu mine.
Iar sor-sa, Luna,
Așa îi striga:
— Puternice Soare,
Al meu frățioare,
Atunci mă îi lua,
Să fiu soața ta,
Când vei face punte,
Punte peste munte,
De laturea punții,
Unde despart munții,
O fântână lină
Cu apă slădină,
Mânăstire-înaltă,
În slavă spânzurată,
Și-un popă de ceară,
Ca să ne cunune
Și să ne-mpreune.
Soarele pleca,
Pe loc se făcea
Ce Luna poftea.
Apoi se-ntorcea
Și iară striga:
— Țese, soră, țese,
Țesături alese,
Suluri de postav,
Soră, să te iau;
Suluri de fuior,
Să te iau cu dor,
Suluri de bumbac,
Să te iau cu drag;
Suluri de mătasă,
Să te fac mireasă,
Că tu ce-ai poftit,
Toate-am împlinit.
Soru-sa Luna
Așa mi-și zicea:
— Puternice Soare,
Al meu frățioare,
Atunci mi-i lua,
De soția ta,
Când mi-ai face iară
O scară de ceară,
De jos până sus
Și să mi te duci
La moșu Adam,
La baba Eva.
Cu gându gândea
La soția sa,
Pe ei întreba:
— O fi bine să ia
Frate pe soră?
Și n-o fi păcat
Sor' să ia pe frate?
Ce n-am mai văzut,
De când m-am născut!
Soarele gândea,
Scara se făcea,
Pre ea se suia,
Până mi-ajungea
La Adam și Eva,
Și îi întreba:
Putea-or lua
El pe soru-sa?
Iar Adam și Eva
De mână îl lua,
La iad îl ducea,
Iadu-i arăta
Și îl întreba:
Place-i iad ori ba?
Soarele zicea
Către-Adam și Eva
Să-l scoată afară
Din această pară.
Iar Adam și Eva
De mâini îl lua,
La rai îl ducea
Și îl întreba:
Vrei s-o iei ori ba?
Soarele zicea:
— Cui nu i-o plăcea,
La mese întinse,
Cu făclii aprinse,
La jocuri jucând,
La lăutari cântând,
Pre Domnul lăudând?
Iar Adam zicea

Cu baba Eva:
— Dacă-ți place-n rai,
Soră să nu iai.
Soarele ieșea,
Jos se pogora,
Pân' la soru-sa
Și așa-i zicea:
— Țese, soră, țese,
Tot suluri alese,
Suluri de postav,
Că o să te iau;
Suluri de fuior,
Să te iau cu dor;
Suluri de bumbac,
Să te iau cu drag;
Că eu i-am întrebat,
Și Adam m-a lăsat.
Nuntă putem face,
Cum nouă ne place.
Puternicul Soare,
Câte stelișoare,
La nuntă-aduna,
Frunze și iarba,
Câte stele-n ceri
Toți ca nuntășei.
Luceafărul mare
Ca cumătru mare,
Luceafărul cel mic
Și el ca un voinic;
Carul ca ceiuș,
Purcari ca strigari;
Cu nunta pleca,
A se cununa,
Făr' voia sor-sa,
La mânăstire albă,
Cu popă de ceară,
Ca să mi-i cunune
Și să-i împreune.
Mergea cât mergea,
Până ajungea
La fântâna lină,
Cu apă slădină.
Când ei ajungea,
Lui așa-i striga:
— Puternice Soare,
Al meu frățioare
Oprește puțin,
Să mai odinim,
Că mi-i sete tare
Și mă dor picioare.
— Șezi, că eu mă duc.
Apă să-ți aduc;
S-aduc apă ție,
Bei din pălărie.
Iar Luna zicea:
Că apa n-o bea
Din pălărie unsă
Că îi puturoasă.
— Tu, dară, să-mi spui,
Să-ți aduc din pumni.
— Ba, c-ai asudat
Și-are gust sărat.
Apoi s-apleca,
Apă spre a bea
Din fântâna lină,
Cu apă slădină.
Soarele o lăsa
Singură singurea,
Iar ea s-apleca
Și-n fântână sărea
Și din grai grăia:
Că mai bine vrea
A fi smoală pietrelor
Și mâncare peștilor
Decât ca sor'
Să ia frățior.
Dumnezeu însă o vedea,
Din fântână o scotea
Și sus pe cer o punea.
Pe Soare la răsărit,
Iar pe Lună la asfințit
Și-apoi lor că le zicea:
— Veșnic voi să vă zăriți,
Și să fiți tot despărțiți.

Inf.: Miulescu Traian
Fântânele-DJ
Cărăbiș 1968, p. 572–576.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

24. Plenița-DJ

Soarele și Luna

Pe cea mică de vălcea
Este o mică de argea,
O argea tot mititea
Cu ferestile de sticlă.
Dară-n ea cine țăsa?
Țăsa Iana
Sânzâiana,
Savai sora Soarelui.
Și Soarele că-mi umbla
Noo ai
Pe noo cai,
Pe noo cai omora,
Pe noo cai ciumpăvea,
În petât că mi-ș umbla
Și ca Ioana nu găsea.
Îndărăt că să-ntorcea
Tot la gură de argea.
Dar soarele ce-mi zâcea?
— Țasă, țasă, Iano, țasă.
Țasă fir și ibrișin,
Să faci lu Soare peșchir.
Dar Ienuța ce-mi zâcea?
— Soare, Soare
Frățâoare,
Unde, Soare, s-a văzut
Și Soare, s-a pomenit
Să să-nsoare un frățâor
Și să-mi ia o surioară?!
Dar Soarele ce-mi făcea?
Îndărăt să întorcea
De la gură de argea,
Noo ai că îmi umbla
Noo ai
Pe noo cai
Pe noo cai ciumpăvea,
Protignică nu găsea.
Iar îndărăt să-ntorcea
Tot la gură de argea.
Dar Soarele ce-mi făcea?
— Țasă, Ioano țasă, țasă,
Țasă fir și cu mătasă,
Să faci lu Soare cămașă.
— Soare, Soare
Frățioare,
Dac-ai cugeta așea,
Să faci un pod peste mare
Și la capu podului
O mândră mânăstirea,
Să ne cununăm în ea.
Dar Ienuța ce-mi zâcea?
— Soare, Soare
Frățâoare,
Să faci, Soare, scară-n cer,
Tot o scară de oțăl,
Să te sui în altu cer,
Să te duci la moș Adam,
Că e vechi și de demult
Și Soare-o mai fi văzut
Să să-nsoare un frățâor
Și să ia o surioară.
Scară-n cer că-mi făcea,
La moș Adam să ducea,
Pe el că mi-l întreba.
Moș Adam de-mi auzea,
De mâna dreaptă mi-l lua
Și prin rai că mi-l băga.
La trei zâle l-întreba:
— Mai văzuși, Soare, ceva?
— Văzui Doamne de-o minune,
Văzui oameni spovediți
Ca niște flori înfloriți,
Văzui și nespovediți
Ca neșce bușteni pârliți,
Văzui mueri spovedite
Ca neșce flori înflorite,
Văzui și nespovedite

Ca niște tufe pârlite;
Și de-acolo la alt vad
Tot la iad, la iad, la iad,
Când la stânga mă uitai,
Ce văzui, mă-nspăimântai:
Dipotații satului!
Ședea talpa iadului;
Dacă-i umpleai cinzaca,
Îți făcea judecata.
Văzui popi și eretici,
Dascăli mulți și grămătici
Aruncați cu capu-n jos
În focu cel flăcăros.
Dracu la spate le sta,
Cu sulița-i împungea.
Și de-acolo la alt vad
Tot la iad, la iad, la iad,
Când la stânga mă uitai
Ce văzui, mă spăimântai.
Văzui negustori în rând
Care-nșală, lipsă vând;
Alți cu măsuri la gât
Să tânguia amărât,
Alți cu cântare-n nas
Să tânguia-n mare glas,
Alți cu foarfeci în cot
Ducea focu pară' not,
Și de-acolo la alt vad
Tot la iad, la iad, la iad,
Când la stânga mă uitai,
Ce văzui, mă spăimântai;
Văzui babă
Slabă
Ce-a fost Doamne păcătoasă,
Că-i umbla zghermii prin oasă.
Apoi alea sânt acele
Care omor pruncii-n ele.
Atunci Dumnezău îi da
Ca să ducă acasă, da,
Și pe rai că mi-l scotea
Și la Iana că-mi mergea
Să treacă podu cu ea.
În caic că să punea,
Jumătate că-mi mergea
Ș-așea din gură-mi grăia:
— Decât soața Soarelui,
Mai bine frați peștilor,
Surioară racilor.
Sărea-n Dunăre, sărea,
Ia, frate, că să-neca.
De-acolo că sărea,
Iar în cer că să suia,
Cu Soarele nu să mai vedea.

Inf.: Ion Roiban Gâtan, 76 a.
Plenița-Dolj
Culeg.: N. Plopșor
Arhivele Olteniei 9, 1930, p. 404–405; Cf. și Nicolăescu-Plopșor 1944, p. 29–30 (mici diferențe de transcriere)

25. Drănic-DJ

Soarele și Luna

Doamne, pe-al buhaz de mare,
La câte noauă argele
Mi-este-o argeluțe mică
Cu ferestrele de sticlă.
Dar în argea cine-mi țasă?
Țasă Iana Sânziana,
Savai, sora Soarelui.
Sfântu Soare ce făcea?
El, frate, că mi-ș umbla
Noauă ani pe noauă cai,
Pe câte noauă-i spetea,
Dară opt îi cimpăvea

Potrivit că nu-ș găsa
Făr' de câtuș pe Iana
Că e surioara sa.
Sfântu Soare ce făcea?
Sta la gură de argea
Și pe Iana de-o-mpețea,
Și din gur-așa-i zâcea:
— Țasă, Iană, isprăvește
Și de nuntă te gătește!
Țasă fir și cu mătasă
De-i fă lu Soare cămașă,
Țasă fir și ibrișin
De-i fă lu Soare zăbun!
Dară Iana că-i zâcea
Și din gur-așa-i zâcea:
—Soare, Soare, frățioare,
Unde, frate, s-au văzut
Și-n lume s-au pomenit,
Să ia fratele pe soră.
Nene, pe lume cu dor!
Când tu pe mine m-ai lua,
Că sânt sârioara ta,
De-oi face de-o scară-n cer,
De jos pân' la naltu cer,
Cu tălpicele de fier,
Cu cuiele de oțăl
Și cu șurupuri de ceară.
Sus pe scară să te sui,
La Moș Adam să te duci,
Că e vechi și din bătrâni,
Știe legea de demult.
Soare puternic era
Și făcea de-o scară-n cer,
De jos pân' la naltu cer,
Cu tălpicile de fier,
Cu cuiele de oțăl
Și cu șurupuri de ceară.
Sus pe scară să suia,
La Moș Adam să ducea,
Cu bună zâua că-i da,
Moș Adam, când îl vedea,
Cu guriță-l întreba:
— Ce cați, Soare, pe-aicea?
Soarele că-i răspundea
Și din gur-așa-i zâcea:
— Moș Adame, dumneata!
Eu, frate, că mi-am umblat,
Noauă ani pe noauă cai,
Pe câte noauă i-am spetit.
Iară opt am ciumpăvit,
Potrivit că n-am găsât,
Făr' de câtuș pe Iana,
Că e sârioara mea!
Moș Adam când auzea,
La trei îngeri porâncea
Și de mână că-l lua
Și prin iad că mi-l purta,
La trei zâle că-l scotea,
Cu guriță-l întreba:
— Văzut-ai, Soare, ceva?
Ș-apăi să iei pe Iana
Că e surioara ta!
Sfântu Soare-i răspundea
Și din gur-așa-i zâcea:
— Moș Adame, dumneata,
Eu, frate, că mi-am văzut,
Văzui nește păsărele,
Mult să-ngâna de surele,
Unele, Doamne, zâcea
Ferice de mama mea
Că pe noi când ne-au făcut,
Pe noi că ne-au botezat
Și lumină că ne-a dat,
De n-e raiu descuiat
Și de mas-apropiat.
Unele, doamne, zâcea:
— Vai de noi și de părinți,
Că pe noi cân' ne-a făcut,
Pe noi nu ne-au botezat,
Nici lumină nu ne-a dat
De n-e raiu-ntunecat
Și de masă depărtat!
Altă minune văzui,
Să vezi, pop-al satului,
E su talpa iadului,
C-o mână blagoslovește
Și de naiba să păzăște.
Altă minune văzui,

Mâncătorii satului
Sânt su talpa iadului.
Și văzui de-o babă slabă,
Nu știu, mi-era păcătoasă,
Că-i umbla viermii prin oasă.
Sfântu Soare ce făcea?
Jos pe scară că să da
Nici pe-aia nu să lăsa,
Și la Iana să ducea
Și din gur-așa-i zâcea:
— Țasă Iană, isprăvește
Și de nuntă te gătește!
Dară Iana-i răspundea
Și din gur-așa-i zâcea:
— Soare, Soare, frățioare,
Cân' tu pe mine mă-i lua.
Că sânt sârioara ta,
De-i face-un pod peste mare
Cu balauri de argint,
Ce nu s-a măi pomenit
Nici în cer, nici pe pământ.
Iar în capu podului
De-o mică mânăstire
Să-mi citească popii-n ea
Când pe noi ne-o cununa
Să nu ne vadă lumea
Că sânt sârioara ta!
Soare puternic era,
Pod peste mare făcea
Cu balauri de argint,
Ce nu s-a măi pomenit,
Nici în cer, nici pe pământ,
Iar în capu podului
De-o mică mânăstirea
De mi-ș citea popi-în ea
Și la Iana să ducea
Și din gur-așa-i zâcea:
— Țasă Iană, isprăvește
Și de nuntă te gătește!
Dară Iana ce făcea?
N-avea-ncotro s-o măi dea,
Și de mână c-o lua
Și pe pod că mi-ș pleca.
Mergea Iana, crezi,-nainte
Și Sfântu Soare pe urmă.
Dară Iana ce făcea?
În mare că să uita
Și din gur-așa-i zâcea:
— Ce vii, mare, turburată,
Vrei să mânânci cap de fată?
Decât nevastă frățini-mio,
Mai bine smoală pietrilor,
Savai cică peștilor,
Râcăitu broaștelor!
Și din gur-așa-i zâcea:
— Soare, Soare, frățioare,
Unde, frate, s-au văzut
Să meargă fomeia, crezi,-nainte
Și voinicu, crezi, pe urmă?
Soarele să rușina
Și-nainte că-mi trecea,
Dară Iana ce făcea?
Cam în urmă rămânea.
Drept în mare că-mi sărea,
Mare spumă să făcea,
De-un ciobănaș că-mi era,
Pe margine că-mi era.
Dar ciobanu ce făcea?
Cu ciomagu c-o trăgea.
Iar Dumnezău ce făcea?
Tot de dreaptă ce-mi era,
Dumnezeu că n-o răbda,
Cu cioban cu tot o lua,
Tocma-n cer c-o azvârlea
De sfântă Lun-o făcea.
Și din cer că mi-ș striga:
— Soare, Soare, frățioare,
Când noi, frate, ne-om întâlni,
Mare minune va fi,
Pământu s-o sudumi!
Când oi fi eu la apus,
Tu să fii la răsărit.

Inf.: Ion N. Fălcoi, 83 a.
Drănic-DJ
Popescu 1970, p. 15–19

26. DJ

Iana Sânziana

Verde sălcioară,
La vale,
la vale,
Da unde la vale?
P-ăl buhaz de mare,
Mie mi se pare
Tot d-o casă mare,
Cu ferestri în soare;
D-o căsuță mică,
Mică,
mititică.
Mică și boltită
Cu sârmă-ngrădită,
Cu ferestri de sticlă,
Inima-ți despică.
Cu nouă umbrare,
Cu nouă argele.
Verde de mătase,
În ea cine-mi țasă:
Iana
Sânziana.
Și ea ce mi-și țasă:
Fir și ibrișin,
Borangic d-ăl bun,
Lui Soare zăbun;
Fir și cu mătase,
Lui Soare cămașe.
Soare că-mi venea,
La gură d-argea,
Și așa-mi grăia:
— Țasă, Iană, țasă
Fir și cu mătase
Lui Soare cămașe,
Fir și ibrișin,
Lui Soare zăbun;
Că eu am umblat
Și am trepădat
Nouă ani
Pe nouă cai,
Cinci am ostenit,
Patru-am ciumpăvit
Și eu n-am găsit
Soțioară-n lume,
Să samene mie,
Decât tu pe lume.
Foaie d-o lalea,
Iana că grăia:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Soare ca un sfânt,
Înger pe pământ,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit:
Să ia sor pe frate
Să facă păcate
Și frate pe sor
Poarte-n lume dor?
Tu, măre, să-mi faci:
O scară de fer,
Pân' la-naltu cer,
Cu cuie de fer
Pene de oțel.
Pe la penișoare
Tot cu clopoțele.
Vântu c-o bătea,
Iana c-o auzea.
Soare ca un sfânt,
Înger pe pământ,
În aripi pleznea,
Scara mi-o făcea
Și el se ducea
În gură d-argea:
— Iană
Sânziană,
Iană surioară,
Ce mi-ai poruncit

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Eu că ți-am făcut.
Iana mi-și grăia:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Soare cu un sfânt,
Înger pe pământ,
Tu să mi te duci:
La Moșu Adam
Și la Moașa Eva,
Pravila s-o cate
Și de ne-o sloboade,
Pe tine te iau
Soțioară-n lume,
Prea sameni cu mine.
Foaie d-o lalea,
El mi se ducea,
La Moșu Adam
Și la Moașa Eva.
— Măi tu Moș Adame
Și tu Moașă Evo,
Cătați pravila,
Că eu am umblat:
Nouă ani
Pe nouă cai,
Cinci am ostenit,
Patru-am ciumpăvit
Și eu n-am găsit
Soțioară-n lume
Să samene mie,
Decât Iana-n lume,
Iana
Sânziana,
Iana sora mea.
Moș Adam tăcea,
La el se ducea,
D-o palmă-i trăgea,
De mână-l lua,
Pân iad mi-l purta
Și mi-i arăta:
Niște pomi negri,
Iar în pomi negri,
Păsărioare negre,
Cum se ciripesc,
Cum se giugiulesc.
Cum se mângâiesc.
Niște mese-ntinse
Cu facliile stinse,
Cu pahare goale,
Și ei depărtați
Și înnegurați,
Ca bușteni pârliți
De Crivăț bătuți.
Afar' că-mi eșa,
Și-așa mi-i spunea:
— Aia, măre, sânt:
Niște copii mici,
Care au murit,
Necăpătuiți
Și nebotezați.
Și bușteni ăi mari,
Aia, măre, sânt:
Oameni dă-i bătrâni,
Care au murit,
Nespoveduiți,
Necăpătuiți,
Neprecestuiți.
Și mesele-ntinse,
Cu facliile stinse,
Cu pahar'le goale,
Alea, măre, sânt:
Toate, oameni bătrâni,
Ce din mâini și-au dat
Și și-au împutat
Și stau depărtați,
Că sânt blestemați.
Iar de mână-l lua,
Pân rai mi-l purta
Și mi-i arăta;
Tot mese întinse
Cu faclii aprinse
Și pahare pline
Și pomi înfloriți;
Pân pomi înfloriți:
Niște păsări albe,

Cum se ciripesc,
Cum se giugiulesc
Și se mângâiesc.
Adam mi-și grăia:
— Pomii înfloriți
Sânt oameni grijiți,
Și spoveduiți.
Soare mi-și pleca,
La gură d-argea:
— Țasă, Iană, țasă
Iie de mireasă,
Că am căutat,
Pravila mi-a dat:
Pe tine te iau,
Soțioară-n lume,
Prea sameni cu mine.
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Să te duci
Să-mi faci:
Tot d-un pod de ceară
Peste dalba mare;
Iar la cap de pod:
Sfântă mânăstire.
Fie pomenire,
Tot cu nouă popi
Și nouă vlădici
Și dascăli mai mici.
El mi se ducea,
Din pene pleznea,
Tot d-un pod de ceară
Peste dalba mare.
Sfântă mânăstire
Fie pomenire
Tot cu nouă popi
Și nouă vlădici
Și-alți dascăli mai mici.
— Iană
Sânziană,
Iană surioară,
Ție ți-am făcut
Ce mi-ai poruncit.
Iana se gătea
De mână mi-o lua
Și pe pod pleca.
Iana mi-și grăia:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Soare ca un sfânt,
Înger pe pământ;
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit:
Mireasa-nainte
Bărbatu pe urmă?
Soare asculta,
Voia-i împlinea,
Nainte trecea.
Iana mi-i grăia:
— Slobozește-ți raza,
Să-ți văz fețișoara.
Soare asculta,
Raza-și slobozea,
Podu se topea,
Iana se-neca,
În cer că zbura,
Lună se făcea.
Maică-sa venea
Și mi-i blestema:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Soare ca un sfânt
Înger pe pământ;
Iană
Sânziană,
Iană,-a mea copilă,
Despărțiți să fiți,
Voi să vă goniți
Să nu vă-ntâlniți.
Când tu la apus,
Ea la răsărit.

Udilă Radu, lăutar, soldat în regimentul II de linie, în 1891, de fel din fostul județ Dolj.
Culeg.: T. Bălășel
Bălășel 1967, p. 81–87

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

27. Sadova-DJ

Baladă: Soarele

/: Ia s-ascultați dumneavoastră,:/
/: L-astă poveste domnească:/
/: Trebuie să isprăvească:/
/: La cinstiți ca dumneavoastră:/
/: Cin pe noi ne-o asculta,
Om înșira ce-om putea,
Ne-om curățî d'e belea,
/: D'e v-ați da(t) bani geaba:/
La vale, la vale,
/: Spre Șoare răsare:/
— Țasă-mi, Iano, țasă-mi,
Fir și cu mătasă,
Lui Soare cămașă,
Fir și ibrișinî,
/: Lui Soare zăbunî,:/
La vale, la vale,
La Argeaua mare,
Unde s-a văzutî,
Șî s-a pomenitî,
Să ia sor pe frate
/: Și frate pe sorî:/
Șî frate pe sor.
Mie ai să-m faci,
De-o scară d'e piele,
/: Pân' la-naltu cerî:/
/: De-o scară de uosî:/
Pe pământ în josî:/
Să zâcem, boieri, aminî,
/: C-a fost cântecu deplinî:/

Inf.: Tudor Dima
Sadova-DJ
Culeg.: Al. Amzulescu, 8.12.1961; transcris M. Canciovici, martie 1971
IBr mg. 2107 d

28. Desa 1-DJ

Soarele și Luna (baladă)

Verde dị-un susaị,
Într-un vârf de plaị,
Pẹ-o gură de raị,
O mikă kăsuță
Ku fereștị în soare:/
Ku ušile-n vale:/
În ịea čine-m sta:/
Numaị Nikă-Soare:/
Nikă frățâoare
Ịel ku soru-sa:/
Ịana mẹ-o kema,
Ịea-n războị țăsa
Dar ịea če-m țăsa
Fir șî ku mătasă
Lui Soare kămașă
Fir și ibrișin
Luị Soare zăbun.
Ịel frate-m venẹa
Masa ka s-o ịea:/
Krez nič nu mânka
La ịea să dučẹa:/
Ịea unde țăsa
Din gură-ị spunẹa:
— Țasă, Ịană, țasă
Fir șî ku mătasă
Lui Soare kămașă:/
Fir șî ibrișin
Luị Soare zăbun.

Ļana kum ţăsa
Ļea sama mi-š da.
Al doiļea veneą
De čină-m veneą
Ļar ļel nu mânka,
La ļea să ducęa,
Tot asa-ļ spuneą:
— Ţasă, Ianǎ, ţasă
Fir šî ku mătasă
Luļ Soare kămašă;
Fir šî ibrišin
Luļ Soare zăbun.
Dar ļel če-m făčęa
Să pričęapă ļea?
De mân-o strânğęa
Atunci pričepęa.
— Dară Nikă Soare,
Nikă frăţâoare,
Če-ļ ku faptu-ăsta
Or aļ vręa čeva?
— Ļano, soru-męa,
Verde treļ mazline,
Ļeu te ļeau pe tine
Ļeu kât am umblat
Šî mļ-am alergat
N-am găsât ka tine
Puternikă-n lume,
Samene ku tine.
Ļea când auza,
Din războļ ļeša
Frate šî plânğęa:
— Dară Nikă Soare,
Nikă frăţâoare,
Numaļ če vorbeštļ
De păkătueštļ,
Unde s-o văzut
Šî s-o pomenit
Să ļea sor-pă frate
Šî frate pe soră?
Noļ de neom lua,
Toţ s-or-preuna
Sânğe s-o spurka
Dumnezău nu neo răbda.
Ļel frate-ļ răspundęa:
— Orče-ar fi-n lumęa
Ļeu nu m-oļ lăsa.
Ļana če-m făčęa?
Ku Eva-m vorbęa
Pe ļel să-l maļ ļea
Pe lumęa-aļlantă
Šî să mi-l maļ poarte
Undęo fi maļ rău,
Dor de s-o pokăi
Šî s-o potoli.
Adam mi-l lua,
De mână-l purta,
Ļel când ajunğęa,
Pe Eva mļ-o-ntreba:
— Daleļ, mamă Evo,
Če-o fi ku ăštęa
Dęor sta pę-aičęa
Ļarba este mare
Šî vitele slabe
Šî Eva-ļ spunęa:
— Aičęa kare din mână šļ-a dat
Šî la câmp n-a gândit,
Ļarba a kreskut,
Viteleą slăbit.
Merğęa če merğęa,
Alte vite-m vedęa
Šî ļel să mira
Ļana să mira
Šî să sokotęa,
Skrisoare-m făčęa,
La Mama Eva trimetęa
Să vie Mama Eva
Šî ku Moš Adam.
Ļei frate-m veneą,
Seara kă-m soseą,
Soare nemerea,
De vorbă šădęa
Moš Adam če-ļ zâčęa?

Ku gura-ị spuneạ:
— Daleị, Nikă Soare,
Nikă nepoțele,
Kum teạ-oị fi gândit,
Teạ-oị fi sokotit,
Să ịaị pe soru-ta?
Soare răspundeạ:
— Am umblat noauă anị
De când umblu ieu
Nu mị-am nemerit,
Fată n-am găsât
Puternikă-n lume
Samene ku ịea.
Pe Eva-o-ntreba:
— Daleị Mamă Evo,
Aiči vitele grase
Șî ịarba e mikă.
Eva-ị răspundeạ:
— Kare din mână șị-a dat
Șî la kâmp a gândit,
Ịarba n-a kreskut
Vitelẹ-a izvodit.
Maị merğẹa če merğẹa,
Bușteni pârliți vedẹa.
Ịel ịar întreba:
— Daleị Mamă Evo,
Če-ị ku bușteni-ăștẹa
De staụ pârliț aša ?
Eva-ị răspundeạ:
— Ăștẹa nu sânt bușteni pârliț,
Sânt oameni nespovediț,
Staụ bușteni pârliț.
Merğẹa če merğẹa
Pẹ-unde răụ erẹa,
Pẹ-akolo-l purta,
Maị răụ kă-m vedẹa
Oameni de kurvărăsa,
Kum mi-ị spânzura
Șî mi-ị kanunẹa
Șî ịel să mira,
Čẹ-or fi ku ăștẹa
Pe Eva-o-ntreba,
Eva-ị răspundeạ:
— Ăștẹa sânt, Nikă Soare,
Oaminị dẹ-a kurvărăsât,
Vez kum îị pătimește
Șî mi-ị kinuește?
Ịel când auza
Habar nu mẹ-avẹa.
Dẹ-akolo o loa
Șâ-n ịad mi-l băga,
Pẹ-akolo-l purta,
Pẹ-unde răụ erẹa.
Pẹ-akolo-l purta,
Nimik nu-nțăleğẹa,
Ịel habar n-avẹa
De če răụ vedẹa.
Eva de vedẹa,
Dẹ-akolo-l skotẹa,
La Ịana-l trimetẹa.
— Fač, frate, čẹ-oị vrẹa.
La Ịana să dučẹa,
Ịana de-l vedẹa
Frate-l întreba:
— Daleị Nikă Soare,
Neịkă frățiọare,
Spune-m čẹ-aị făkut,
Frate, čẹ-aị văzut?
— Toate bune soru-mẹa,
Nu-ị răụ nimika.
Ịea când auza,
Înkotro n-avẹa,
Ịea frate-ị spunẹa:
— De e vorba-aša,
Tu, măre, să-m fači
Podul peste mare
Prins în blagamale,
Kă vrẹaụ să trek ku nunta
În Bulgaria.
Ịel când auza,
Frate če-m făčẹa?
La mare-m pleka,

Podu-l întindea,
Frate-l termena
Făčęa pod pe mare
Prins în blagamale
Pi la kăpătâi
Čeva zărzăliu,
Lămâi šî gutui
De să kok întâi
Iel îm termena
Šî la iea venea
Frate kă-i spunea:
— Iano, soru-mea,
Iakă ț-am făkut
Tot če mę-ai čerut.
Termin la nuntă-avea
Tro sfânta-i dumineka.
Trăsurile-m venea,
Pe iea k-o lua,
Trăsură să suja
Šî nunta-m pleka,
Pe mare trečea.
La kalea žumătate
Trăsura-o opręa:
— Un-s-o fi văzut
S-o fi pomenit,
Miręasa nainte,
Ginere pe urmă?
Ginere če-m făčęa?
În voe-i kăta,
Nainte-i trečea.
Merğęa če merğęa
Šî iea să gândea
Šî să sokotea:
— Dekât kasă fratelui
Mai bine masă peștelui!
În mare-m sărea,
Domnul n-o răbda,
Dę-akolo-o skotea,
Lună pe čer o făčęa.
Soarele-m răsare,
Luna skăpăta,
Ei nu să-mpreuna,
Niči nu să vedea
Kât ieręa lumea
De să pomenea
Šî frate s-or pomeni
Kât Soare pe čer va fi.
Soare răsare și-apune
Kuvintele tot să spune.
Mă plătii ku kânteku,
Ka lupu ku urletu.
Să mai dat čeva
Să vă fak alta.
Asta fu de-nvățătură,
Da mai mult de voe bună!

[Di la tata-al meu îl știu. A kântat în kasă. Kopilu meu dakă kânt ieu astăz, kânt mâine... (*N.B. Pentru a-și aminti începutul, informatoarea a fost ajutată de băiatul ei în vârstă de 9 ani).* Kânta și iel în kasă.

Niči ieu nu-l mai știu bine, dakă nu l-am mai kântat. Kânt ieu aša kâteodată; țăs la rogožână šî kânt, să nu-m uit. M-aude šî iel pe mine kântând.

Krez dumneata kă pot să-l spui aša? Ieu kând îl kânt aša mi-aduk aminte šî ieu di kolo pănă kolo.

Če nevoe o fi de aștea? Sân kânteče veki. *Čele mai urâte kântece!* Akuma aștea, tinereața ar fi mai frumoasă, da nu le știu ieu.

Če mi-e mie greu să kânt kântecele aștea. *Voči grele de* tot!]

Inf.: Floarea Pătru Ilie Constantin
Desa-DJ
Culeg.: Amzulescu, 30.11. 1951
IBr fgr. 14.522

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

29. Desa 2-DJ

Baladă: Soarele și Luna (fragment)

Țasă, Lena țasă
Pânză de mătasă
Fir și ibrișin
Soarelui peșkir,
Fir și cu mătasă
Soarelui kămașă.
Umblă Sfântu Soare,
Umblă să să-nsoare
Fi[ind]kă nu găsa,
El kă să ducea
La sora-sa
Soțâe s-o ia.
El kă me-o lua,
Pe sus kă umbla,
Ku ea nu să-ntâlnea.
[O zî kă Lena Kiralena]

Desa-DJ
Inf.: Maria Ion Sindie
Culeg.: Amzulescu, 29.11.1951
IBr i 13.824

30. Ciuperceni-DJ

Soarele

ăi Pe-o gură de vale
ai Mi-este-o casă mare
ai Cu nouă gelare
Cu ușile-n vale
/: Cu ferești în soare:/
Cu uși de sipică
ai Cu ferești de sticlă
Doamne Domnilică
Inima-m despică
ai La argeaua mică
Mică de ilică
/:Cu ferești de sticlă:/
ăi Țasă-mi Iana, țasă
ăi Pânză de mătasă
Lui Soare cămașă
Fir și ibrișinî
Un cadou d-el bunî
Lui Soare peșchin
Țasă-mi kindisăște
Și mi să gătește
În vrâste-ș velea
Soare ce-mi făcea?
Frumoasă-mi era
Soare că-mi pleca
Și îmi colinda
Ca să mi să-nsoare
Vezi țară cruciș
Frate, curmeziș
Și iel nu găsa
Soțioară-n lume
Să-i semene lui
Fără cât Iana
Iana, soru-sa
Nouă ani umbla
Nouă cai că-mi sta
Pe patru că-i ciumpăvia
Și pe cinci i sta
Și el nu găsa
Soțioară-n lume
Să-i samene lui
Fără cât Iana
Iana, soru-sa
Iana Sânziana
Lume frumușel

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Dă nu e ca el
Soare ce-mi făcia
Îndărăt venea
Cu Iana-m vorbia
— Țasă-m Iano, țasă
Ca să-m faci cămașă,
Țasă-m chindisește,
Vezi de te gătește,
Ieu vreau să te iau
Soțioară-n lume
Că-mi semeni cu mine
Că ieu mi-am umblat
Nouă ani, pe nouă cai
Pe cinci am stătut
Pe patru i-am ciumpăvit
Urechile le-a căzut
Și eu n-am găsât
Fără cât Iana
Tu ieș' sora mea.
Iana ce-m grăia:
— Neică, neică Soare
Neică frățioare
Dar n-oa fi păcat
Și fr'un blestemat
Să ia sor' pe frate
Și frate pe sor'
N-oa fi-n lume dor?
Soare ce-mi grăia?
—Țasă-mi Iano, țasă
Nu-ț fie de-o glumă.
Iana mai grăia:
— Neică, neică Soare,
Neică frățioare,
De mi-e vorb-așa
Șâ tu ca să-m faci
Tot un pod pe mare
La mijloc cu patru meri
La capu podului
Mică mânăstire
Cu popi de ciară
'N loc de cărămidă
Grunzuri de tămâie
Să ne cununăm
Parte să avem
Și tu să mai faci
Tot un pod pe mare
Mergem cu nunta-n plimbare.
Nunta se gătia
Pe Iana-o lua
Și pe pod pleca
La capu podului
Nainte ia mergea:
— Neică, neică Soare
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Voinicu pe urmă
Femeia-nainte?
Soare de-auza
Nainte-m trecea
Iana-n urmă rămânia
Ia că să gândia
— Doamne, Doamne sfinte
Decât lu Soare nevastă
Mai bine lu pește masă;
Decât roabă turcilor
Mare masă peștilor
În mare-m săria
Iana să-neca
Mreana mi-o-ng'ița
Soare ce-m făcia
Putere că avea
Sorbu că-l punia
Mreana c-o sorbia
Mreana mi-ș scotea
Pe burt-o spărgia
Pe Ian-o scotea
Lună-n cer o așeza
Domnii-i blestema
Să nu se-ntâlnească
Să păcătuiască
Cân' Soarele-apune
Luna să-m răsaie
Cân' Luna apune
Soare să-m răsaie

Să nu să-ntâlnească
Fratele cu soră
Și soră cu frate
Să păcătuiască
Boieri Dumneavoastră
Mai ziceț amin

Mai bem câti-un vin.

Inf.: Gh. Bădulică
Ciuperceni-DJ
Culeg.: I. Cocișiu, 31.12.36
IBr fgr. 4890 a

31. Bârca-DJ

Soarele și Luna

A*i* Doamne, pe-ăl bu'az de mare,
Doamne, la nouă argele,
Argeluța din mijlocî
/: Lăsa văpaia de focî:/
Iar la gură de argea, mă
Sfântu Soare că-m' ședea
/: Și pe Iana c-o-mpeța:/
— Țasă-m', Iano, isprăvește
Și de nuntă te gătește,
Țasă fir și ibrișinî
/:Lui Soare peșchirî,:/
î Fir și cu mătasă,
/:Lui Soare cămașă!:/
B ă Iară Iana de-auza,
Lacrămile-o podidea
Cu soarele că vorbea:
— Soare, Soare, frățioare,
/: Soare, că tu ești mai mare,:/
Unde, Soare, s-a văzutî
Și, Soare, s-a pomenitî
Să ia sor' pe frățiorî,
Trăiască-n lume cu dorî,
Și să ia soră pe frate,
Soare, să facă păcate,
/: Soare, în lume nu să poate?!:/
C Soarele că mi-o-mpeța, *măi*
Și din gură că-i zâcea:
— Țasă, Iano, isprăvește
Și de nuntă te gătește,
Că io frate, mi-am umblatî
/: Nouă ani pe nouă cai,:/
Și v-o trei i-am ciumpăvitî,
Și v-o trei că mi-a plesnitî,
/:Potrivnică n-am găsitî:/
Decât pe dumneata, *mă*
Că ești sirioara mea! *mă*
Iară Iana de-auza,
Lacrămile-o podidea, *mă*
Și argeaua s-aprindea.
D Să vezi, Iana că-i zâcea: *mă*
— Tu, Soare, mie să-m' faci
ăi De-o vie pe mare
Cu aracii noi,
/: Cu strugurii moi,:/
Jur-prejur de vii
Gutui și lămâi
Că să coc întâi
/: Și sânt timpurii!:/
Soarele ce mi-ș făcea?
Dor cu gându că-m' gândea
/: Și vie că să făcea. / *mă*,
E Soarele ce mi-ș făcea? *mă*
Struguri în basma că lua
/: Și la Iana că-i ducea:/
— Ce mi-ai porâncitî
/: Eu că ț-am făcutî:/
Iară Iana că-i spunea:
— Tu, Soare, să mi te duci
Și să faci o scară-n ceri
/: La Moș Adam să te duci:/

Că e vechi și de demultî,
/: Știe legea din bătrâni! :/
F Iar Soarele că gândea
Și scară că să făcea, *mă*
65 La Moș Adam să ducea,
Moș Adam de mi-l vedea:
/:— Ce cați, Soare, pe-aicea?:/
Moș Adam că mi-l ducea,
Vezi, p-in iad că mi-l ducea, *mă*
70 Avea mândru ce vedea:
O femeie păcătoasă,
Că-i mergea viermii p-in oasă,
Și-i spărgătoare de casă...
G Soarele nu-nțălegea, *mă*
75 Și-ndărăt că să-ntorcea
Iar la gură de argea: *mă*
îi — Țasă, Iano, țasă,
Țasă, Iano, isprăvește
/: Și de nuntă te gătește:/
80 î Iano, te iau de mireasă!
Iana că-i spunea:
— Tu, Soare, mie să-m' faci
/: Vezi un pod pe mare,:/
La cel cap de podî
85 O mică mănăstirea, *mă*
/: Să ne cununăm în ea!:/ $mă_2$
H Soare cu gându gândea, *mă*
Și podu că să făcea, *mă*
La cel cap de podî
90 /:O mică mănăstirea:/ $mă_1$
Și pe pod că mi-ș pleca, *mă*
Soare-nainte mergea, *mă*
/: Iana-n urmă rămânea:/
I Să vezi, Iana că-m' zâcea:
95 — Decât casă frățâni-mieu,
Mai bine cina peștilorî!
/: Și în mare s-arunca:/ $mă_1$
Și Soarele după ea,
Amândoi că să-neca,
100 *ă* Dumnezău nu-i răbda, *mă*
Pe-amândoi că mi-i lua, *mă*
Și pe cer că-i arunca:
Pe Soare la răsăritî
/: Pe Iana la scăpătatî:/

Inf.: Al. Stângă, 55 a.
Bârca-DJ
Culeg. Al. Amzulescu, O. Bîrlea, 30.6.59 în București
IBr mg. 1586 Ra

32. Călărași-DJ

Soarele și Luna

A /: Verde mărgăritî:/
Une s-a văzutî,
S-a mai auzâtî,
Să ia sor' pe frate,
5 *î* Să facă păcate,
'N lume nu să poate,
Și frate pe sorî,
'N lume nu ie dorî ?!
Verde solz de pește,
10 /:Iana ce-m' grăiește ?:/
— Soare luminate,
ă /: Trup făr' de păcate,:/
Une s-a văzutî,
S-a mai auzâtî
15 Să ia sor' pe frate
î Și frate pe sor',
În lume nu ie dorî ?!
B *î* La vale, la stele,
/:La nouă ergele,:/
20 Țasă, Iană, țasă,

î Fir și cu mătasă,
/: Lui Soare cămașă; :/
Fir și ibrișin*î*,
Bumbăcel de-l bun*î*,
25 *î* /:Lui Soare zăbun*î* !:/
C Verde solz de pește,
î /:Iana ce-m' grăiește?:/
— De vrei să mă iei
î Și tu ca să-m' faci
30 *î* O scară de fchier*î*
Păn' la naltu cer*i*;
Iel ce te-o-nvăța, *măi*
î /: Tu că mi-oi făcea !:/
D La Domnu mergea,
35 *î* /: Pe Domnu-ntreba:/
Domnu ce-m' zâcea?
— Une s-a văzut*î*,
S-a mai auzât*î*,
S-a mai pomenit*î*
40 Să ia sor' pe frate,
Să-m' facă păcate
Și frate pe sor',
În lume nu ie dor*î* ?!
E *î* De vrei să ni-o iei
45 *î* Și tu ca să-m' faci
O scară de osî
Pe pământ în jos*î* !
Și scară-m' făcea,
Su' pământ mergea,
50 /:Tot nu să putea:/
î Domnu ce-m' zâcea ?
/: Și tu ca să-m' faci, :/
î Să-m' faci un pod de ceară
î /: Peste neagra mare,:/
G 55 Iar la cap de pod*î*:
/: Doi pomi de tămâie:/

Inf.: P. Boulean
Călărași-DJ
Culeg.: Al. Amzulescu, 6.12.61
IBr mg. 2102 e

33. Dăbuleni-DJ

Soarele și Luna

î La cea casă mare
Cu ferestre-n soare,
Cu noauă ferestre,
Cu noauă argele,
5 Soarele privea,
Din gură zâcea:
— Țasă, Ioană, țasă
Fir și cu mătasă,
Te iau de nevastă;
10 Fir și ibrișin*î*,
Soarelui zăbun*î*,
Că-l iei de rumân !
— Soare, frățioare,
În lume mai mare,
15 Un' s-a dovedit
În lume pe pământ*î*,
Să ia sor' pe frate
Să facă păcate,
Și frate pe sor'
20 În lume nu ie dor?!
î — Țasă, Ioană, mie
Te iau de soție
Și tu to' de soț*î*,
Să trăim cu dor!
25 *î* — Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Soare frățâoare,
În lume mai mare,
Tu scară de fier*î*
30 Păn' la naltu cer*i*,

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cu opinj' de fierî,
Cârjă de oțel,
ă Păn' la Moș Adamî
Și la baba Ieva
35 *e* Ca să-i întrebi pe iei
Dacă poate, frate,
Să ia sor' pe frate,
Să facă păcate
Și frate pe soră,
40 'N lume nu mi-e dor!
î Soarele făcea,
Raza și-o-nchidea, *mă*
Scara mi-o-nălța,
O scară de fierî
45 Păn' la naltul ceri,
Cu opinj' de fierî
Cârjă de oțălî
În cer să ridica,
Pe Adam îl ia,
50 P'in iad îl purta,
P'in rai l-întorcea.
— Nu să poate, frate,
Să ia sor' pe frate,
Să facă păcate,
55 Și frate pe soră,
/: 'N lume nu ie dorî !:/
î Iel că cobora,
Opin' să rupea,
Cârjă să-ndoia, *mă*
60 La Lună venea:
— Țasă, Ioană, țasă
Fir și cu mătasă,
Te iau de nevast'!
Luna că-i vorbea
65 Din gură-i zâcea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Tu dac-oi făcea
Io mi te-oi lua,

70 Biserică de ceară,
Popii să citească
/: Ceara să topească:/
Soare mi-auza,
/: Raza și-o-nchidea, :/
75 Biserica zâdea,
Popii mi-i croia, *mă*
La Lună venea,
Din gură-i zâcea:
— Hai, ne logodimî
80 Și să ne nuntim!
î De mână să loua,
'N biserică intra, *mă*
Luna că-i vorbea:
— Soare frățâoare,
85 În lume mai mare,
Ridică-z' raza
/:Săz' văz puterea!:/
Soare ce făcea?
Raza ridica,
90 Ceara să topea,
Popii să topea,
Pe pământ' cădea, *mă*
O femeie ia,
Pe cer i-arunca,
95 *hă* Din gură zâcea
Șî mi-i blestema, *mă*
— Să nu vă louațî,
Do'r să vă vedețî,
Nij' să nu vă-ntâlniț*î !*
100 De-atunci păn-acuma,
Cân' Soarele-apune
Luna îm' răsare,
To' p-acea cărare.

Inf.: N. Șteolea (Topai)
Dăbuleni-DJ
Culeg.: Al. Amzulescu, 7.12.61
IBr mg. 2100 b

BCU BUCUREȘTI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Județul Olt

34. Osica de Sus-OT

Iana Sânziana

Foaie viorea,
Iana că-mi avea
De-o mică argea
Pe jos pardosită
Cu cuie de sibică.
Iana Sânziana,
Sora Soarelui
Și-a garoafelor
În argea țăsa,
Soare mi-o vedea,
Jos la ea să da,
Din gură-i spunea:
— Țasă, Ianã, țasă,
Fir și cu mătasă
Lui Soare cămașă;
Fir și ibrișin
Lui Soare zăbun.
Lui să-i fii soție
Pân' la despărție.
Iana d-auzea,
Din gură zicea:
—Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Un' s-a pomenit,
Un' s-a dovedit
Să ia sor' pă frate,
Să facă păcate.
Și frate pe sor'
Facă fecior,
Naibă-n lume dor.
Soare d-auzea,
Rău să năcăjea,
Raza și-o lăsa,
Natra i-o-ncurca,
Spata i-o-ndoia.
Iana ce-i spunea?
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Lasă-ți raza
Și-arată-ți puterea.
Mie să-mi faci
Scară de fier
Cu trepte d-oțel
Pân' la-naltul cer.
Noi să mergem
La Maica Precista
Și s-o-ntrebăm
De s-a pomenit
Să ia sor' pe frate
Și frate pe sor'
Să facă fecior
N-aibă-n lume dor.
Soare ce-mi făcea?
Putere-și-ncerca
Raza și-o lăsa,
Scară că făcea
O scară de fier,
Trepte de oțel
Pân' la-naltul cer.
La Iana mergea,
De mână mi-o lua,
Pe scară-o suia
Și mi se ducea
Tot la Maica Precista,
Din gură-o-ntreba
Dacă mi se poate
Să ia sor' pe frate
Și frate pe sor'
Facă fecior
N-aibă-n lume dor.

Soare ce-mi făcea?
Jos se cobora
Din gură zicea:
— Țasă, Ianã, țasă,
Firul de mătasă,
Lui Soare cămașă.
Fir și ibrișin
Lui Soare zăbun,
Lui să-i fii soție,
Pân' la despărție.
Iana Sânziana
Din gură-i spunea:
—Soare luminate,
Un' s-a pomenit
Și s-a dovedit
Să ia sor' pe frate
Și frate pe sor',
N-aibă-n lume dor.
Ia lasă-ți raza
Să-ți văz puterea
Și mie să-mi faci
O punte de ceară,
Stâlpii de tămâie
Pe noi să ne țâie.
Și la capu punții
Să-mi faci o mânăstire
Popii toți de ceară,
Cincizeci fără cinci,
Patruzeci și cinci
Tot de-i grămădiți.
Soare ce-mi făcea?
Putere mi-avea,
Raza și-o lăsa,
Punte că-mi făcea.
O punte de ceară,
Stâlpii de tămâie
Să nu se îndoaie.
La capul punții
De-o mânăstioară
Popii toți de ceară,
Cincizeci făr' de cinci,
Patruzeci și cinci,
Tot de-i grămădiți
La Iana se ducea
De mână mi-o lua,
Pe punte-o băga
Și Iana ce-i spunea?
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Un' s-a dovedit
Un' s-a pomenit
Femeia-nainte
Și omul pă urmă?
Soare ce-mi făcea?
De mână mi-o lua,
În urmă mi-o da
Pe punte mergea,
Iana ce-mi zicea?
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Ia lasă-ți raza
Să-ți văd puterea.
El raza lăsa,
Putere mi-avea,
Puntea mi-o topea,
Stâlpii se-ndoia,
În apă cădea.
Iana că-mi zbura,
De cer se lipea
Și de-atunci încoace
Ei mi se-ntâlnesc
Tot din an în an
Tot la SânVăsii
Când fac babele piftii.

Inf.: Nicolae M. Begeacă, 81 a.
Osica de Sus-OT
Dumitrescu-Begu 1979, p. 241–246

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

35. Orlea 1-OT

Iana Sinziana
(Soarele și Luna)

Verde de cicoare,
Într-un ostrov de mare,
Țasă, Iana, țasă
Sculuri de mătasă,
Să facă lui Soare cămașă.
Ea că mi-și țesea
Până le isprăvia
Soare că sosia
Din gură zicea:
— Iano, soru-mea,
Scoali de te gătește
Și te premenește.
Verde de lămâie,
Să te fac soție.
Iana răspundea,
Lui Soare zicea:
— Verde tămâioară,
Soare, frățioare,
Unde s-a auzit
Și s-a pomenit,
Să ia sor' pe frate,
În lume nu să poate.
Umblă și aleargă,
Că e lumea largă,
Doar de oi găsi,
De te-oi potrivi.
Soarele a umblat
Și a căutat
Toate văile,
Toate luncile,
Toate dealurile
Și dosurile.
Și el căuta,
Om ca el nu găsia
La Iana venea
Și iar că-i zicea:
— Iană Sinziană,
Scoali de te gătește
Și te primenește,
Că eu am umblat
Și am trepădat,
Și ca tine n-am aflat.
Iana d-auzia
Lui Soare zicea:
—Find că e pricina așa,
Verde earbă mare,
Să-mi faci pod pe mare.
Eu să mă gătesc,
Nuntă să săvârsesc.
Verde bob năut,
Căruțe a făcut,
Podul l-a-ntărit.
Când nunta sosia,
Iana se scula
Și mi să-nchina,
Și mi să ruga:
— Doamne, milostive,
Primește-mă și pe mine.
Domnul ca un sfânt,
Ianii i-a crezut.
Ea ce mi-și făcea?
În căruță să suia
Pe mare să da.
Când pe pod pornia
Podul să muia,
Din căruță cădea,
În mare se sprijinea
Razele-i pierea.
Domnul ca un sfânt,
Puternic pe pământ,
În ceriu o slăvia
Și-n Lună o făcea
Soarele alerga

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ziua și noaptea
Ca să se-ntâlnească,
Să se logodească.
Verde de năut,
Pe ceriu i-a sădit.
Verde avrămească,
Să ne luminează,
Să se pomenească.

Inf.: Luca Candoiu, lăutar
Orlea-OT
Păsculescu 1910, p. 182–183. Repr. și în Pamfile 1915, p. 128–129

36. Orlea 2-OT

Iana Sânziana
(Soarele și Luna.)

La soare răsare,
În mijloc de mare,
Verde trei smicele,
Sunt nouă argele,
Țesă Iana în ele.
La mijlocul lor,
O mică argea
Țasă Iana-n ea.
Soarele-mi venea,
În gură de argea,
La Iana striga:
— Iano, dumneata,
Iano, sora-mea,
Țasă, tindechește
Și mi te gătește.
Iana, Sinziana,
Sora Soarelui,
Fata Sfântului,
Soarele-m striga:
— Iano, sora mea,
Ia-mă tu pe mine,
Ia-mă de soție,
Că eu am umblat
Și mi-am trepădat,
Oleo!... nouă ani,
Tot pe nouă cai!...
Nouă am omorât,
Nouă am schiopit,
Nouă-n drum a stat,
Potrivelnic n-am aflat,
Verde d-asomie,
Să-mi semene mie.
Verde trei căline,
Tu semeni prea bine,
Sora mea, cu mine.
Ochișorii tăi
Parcă sunt ai mei;
Trupușorul tău
Parcă este al meu.
Iana că striga:
— Soare, frățișoare,
Unde-ai mai văzut
Și-ai mai pomenit,
Să ia sor pe frate;
Asta nu să poate.
Dar, tu, ca să-mi faci
D-o scară de fier,
Cu piroane de oțel,
Și noi să mergem,
Tot la moș Crăciun,
Că e mai bătrân,
Și la moș Adam
Și la mama Eva.
Noi ca să mergem,
Și să-i întrebăm,
Ș-atunci ne luăm.
El că mi-și făcea

BCU - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

D-o scară de fier,
Pân' la-naltul ceriu
Și la ea venea
Ș-apoi mi-i spunea:
— Iano, sora mea,
Haid' la moș Crăciun
Și la mama Eva.
Haide să-i întrebăm,
Și să ne luăm.
La scară-mi mergea
Și-apoi mi-și pleca,
Tot pe scară-n sus,
Amândoi s-a dus,
Tot la moș Crăciun
Și la moș Adam
Și la mama Eva.
Acolo ajungea
Și Iana-ntreba:
— D'aba, moș Crăciune,
Și tu moș Adame,
Și, tu, mamă Evo,
Voi ați mai văzut,
Voi ați auzit,
Să ia sor pe frate,
Să facă păcate,
În lume se poate?
Moș Crăciun auzea,
Pietre că-mi lua,
La un măgar da,
Din gură zicea:
— Când măgarul ăsta,
Pietri mi-o mânca,
Atunci, dragii tatei,
Voi vă veți lua.
Înapoi pleca,
Dar Soare zicea:
— Iano, sora mea,
Ia-mă tu pe mine,
Să trăim pe lume,
Amândoi cu bine.
Iana d-auzia,
Lui Soare-i zicea:
—Soare, frățioare,
Să-mi mai faci tu una:
Să faci pod de ceară
Pe mijloc de mare.
Biserică de ceară
Și popii tot de ceară.
Și noi să pornim
Să ni spovedim
Ș-atunci ne luăm
Și soți că suntem.
Soare mi-și făcea
Tot ce-i poruncea.
Vezi un pod de ceară
Pe mijloc de mare.
Biserica de ceară,
Popii tot de ceară,
Și la ea-mi venea
Din gură-mi grăia:
— Iano, sora mea,
Podul l-am făcut
Și l-am isprăvit.
Biserică de ceară
Și popii tot de ceară.
Haidi, ne spovedim,
Ș-atunci ne luăm.
Ei că mi-și pleca
Tot pe pod de ceară,
La mijloc de mare.
Iana sta, zicea
Lui Soare așa:
—Soare frățioare,
Noi ne-am pomenit
Și noi am crescut,
Razele nu ne-am văzut.
Lasă-ți, frate, razele,
Ca să-ți văz puterile.
Soarele ce-mi făcea,
Raze că-și lăsa,
Podul să topia,
În mare cădea,
Și să afunda.
Dumnezeu nu vrea,

În mâini îi prindea,
În cer îi asvârlia
Și mi-i blestema
Ș-apoi le zicea:
—Să nu vă-ntâlniți,
Nici să vă găsiți,
Nici să mai vorbiți,
La un loc să nu fiți.
Când unul o fi la răsărit,
Ălălant să fie la apus.

Inf.: Petre Stăncilă
Orlea-OT
Păsculescu 1910, p. 183-184. Repr. și în Pamfile 1915, p. 129–131

Cântecul Soarelui

37. Valea Mare-OT

Verde salbă moale,
Pe-ăl buhaz de mare,
Mie mi se pare
Soarele răsare.
Dar el nu răsare,
Umblă să se-nsoare
Nouă ani
Pe nouă cai
Care păștea noaptea-n rai.
Nouă-i ciumpăvia,
Nouă-i ologea,
Pă potrivă nu-ș' găsa
Ca soru-sa lleana.
Unde el mergea,
Papucu l-avea,
În picior băga,
Nu să nemerea,
El că mi-ș venea
În gură de-argea,
Soru-si-i zicea:
— Țese, Iano, țese,
Țese, tinghisăște
Și mi te gătește,
Ca eu să te iau
Dă dalba-i soție
Veacuri dă vecie,
Că-m' sameni tu mie.
Soru-sa-i zicea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor' pă frate,
Să facă păcate,
'N lume n-aibe parte
Pî' strinătate,
Sau frate pe sor,
Să facă feciori,
'N lume n-aibe dor?
Soare ce-mi făcea?
Soția-i pierea,
El că mi-ș venea
În gură de-argea,
Soru-si-i zicea:
— Țese, Iano, țese
Și mi te gătește
Că eu tot te iau
De dalba-i soție,
Veacuri de vecie
Că-mi sameni tu mie.
Soru-sa zicea:
— Soare luminate,
Măi, iubite frate,
Tu ca să mi-ș faci
O scară de fier,
Cuie de oțel
Pân' la-naltu cer.

La Domnu să mergi.
Și să mi-l întrebi
Să vezi de să poate
Să ia sor' pe frate,
Să facă păcate,
'N lume n-aibe parte.
Soare ce-mi făcea?
Cu gându gândea
Și el că-mi făcea
O scară de fier,
Cuie de oțel
Pân la-naltu cer.
La Domnu mergea
Și mi-l întreba:
— Doamne, mi să poate
Să ia sor' pă frate
Să facă păcate?
Domnul ce-mi făcea?
Pe Soare că-l lua,
De mână-l ducea,
Pân rai că-l băga,
Prin iad că-l scotea.
Soare ce-mi vedea?
În rai că vedea
Oameni spovediți
Ca niște pomi înfloriți.
În iad că intra
Ș-acolo vedea
Oameni nespovediți,
Ca niște bușteni pârliți.
Soare că ișea,
El că mi-ș venea
În gură de-argea,
Soru-si-i zicea:
— Țese, Iano, țese,
Țese, tinghisăște
Și mi te gătește,
Că eu tot te iau
De dalba-i soție
Că-mi sameni tu mie.
Soru-sa zicea:
— Soare luminate,
Mă, iubite frate,
Tu ca să mi-ș faci
O scară de os
Pe pământ în jos
La domnu Hristos.
La moș Adam ca să mergi,
Pă moș Adam să-l întrebi,
Să vezi de se poate
Să ia sor' pă frate
Să facă păcate,
'N lume n-aibe parte
Pân striinătate,
Sau frate pă sor'
'N lume n-aibe dor.
Dar Soare ce făcea?
Cu gându gândea
Și el că-mi făcea
O scară de os
Pe pământ în jos
La domnu Cristos,
La moș Adam că mergea,
Că e dedemult
Cu pravila pe genunchi.
Pe moș Adam l-ntreba:
— Moș Adame dumneata,
Spune de se poate
Să ia sor' pe frate?
Moș Adam ce mi-ș făcea?
De mână că-l lua
Pân rai că-l băga
Prin iad că-l scotea,
Niște viermi cu capete de oțel
La el să repeza.
Soare ce făcea?
Tuiag de fier că-mi avea
Tuiagu-n ei că-l băga,
Tuiagu îl reteza,
Așa de păcat era.
Mai' nainte că mergea,
Într-o pârlitură da,
O vacă grasă vedea
Și vițălu gras;

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Mai 'nainte că mergea,
În nește pâraie de apă da,
Cu iarba pân' la genunchi.
Mi-era vaca slabă și vițălu slab.
Soare că-ntreba:
— Moș Adame dumneata,
Colea-n pârlitură
Mi-era vaca grasă și vițălu gras,
Asta în pâraie de apă
Cu iarba pân' la genunchi,
Mi-este vaca slabă
Și vițălu slab.
Moș Adam că-i răspundea:
— A din pârlitură,
Ăla pă lume ș-a dat puțin,
Cât a avut,
Aicea că s-a primit;
A din pâraie de apă
Cu iarba pân' la genunchi,
Ăla pă lume și-a dat mult,
Că mi-a avut,
Aici că nu s-a primit.
Mai 'nainte că mergea,
La jgheaburi de piatră
Venea păsărele
S-adape și ele,
Alte albișoare,
Alte negrișoare.
Ăle albișoare,
Suflet botezat,
Trup făr' de păcat;
Ăle negrișoare
Sânt nebotezate,
Trup plin de păcate.
Soare ce făcea?
De-acolo ișa,
El că mi-ș venea
În gură de-argea,
Săru-si-i zicea:
— Țese, Iano țese,
Țese, tinghisăște
Și mi te gătește,
Că eu tot te iau
De dalba-i soție
Veacuri de vecie,
Că-mi sameni tu mie.
Soru-sa-i zicea:
— Soare luminate,
Mă, iubite frate,
Tu ca să mi-ș faci
O punte de ceară,
Frate, peste mare,
Bisarici de ceară
Cu popii de ceară,
Popii să citească,
Să ne logodească.
Soare că-m' gândea
Și el, frate, că-m' făcea
Biserici de ceară
Cu popii de ceară
Popii să citească,
Să mi-i logodească.
Soare că-m' gândea
Și el, frate, că-m' făcea
Biserici de ceară
Cu popii de ceară,
Frate, peste mare.
De mână se lua,
Pe punte intra,
Soru-sa-i zicea:
— Soare luminate,
Măi, iubite frate,
Ia-ntărește razile
Ca să-ț' văz puterili.
Soare ce-m' făcea?
Dor din buze că zâmbea,
Puntea, frate, să muia,
În mare să înneca.
Dumnezău nu mi-i lăsa.
Pă el că-l făcea,
Soare că-i zicea,
Pă cer că zbura;
Pă ea c-o făcea,
Lună că-i zicea,

Pă cer că zbura
Și mi-i blestema.
Când el la apus,
Ea la răsărit;
Când el la răsărit,
Ea tot la apus.
Verde măr crețesc,
Ei nu să-ntâlnesc
Că să prăpădesc;
Dă s-ar întâlni,
Noi ne-am prăpădi.
Vezi Soarili și Luna
Cu cioban și oi în ea.

Inf.: Tudor Banu, lăutar, 49 a.
Valea Mare-OT, 30.12.1966
Culeg.: I. Nijloveanu
Nijloveanu 1984, p. 48–51

38. Strejești-OT

Cântecul Soarelui

Verde-o salbă moale,
Pe-o gură de vale
Soarele răsare
La cea casă mare
Cu ușa la vale,
Cu fereastra mare,
Soarele răsare
Că-n noauă argele
Țese Iana-n ele.
Soare mi-o privea,
Raza și-o-ntorcea,
Spata i-o muia,
Natra i-o-ncurca,
La argea venea,
Din gură-i spunea:
— Țasă, Iană, țasă
Pânză dă mătasă,
Soarelui cămașă;
Țasă, tindichește
Și mi te gătește
C-ai să-mi fii soțâie
Pân' la dăspărțâre;
Țasă, Iană, țasă
Fir și ibrișin
Soarelui zăbun
Cu fir de mătasă
Să te fac mireasă,
Căci noi să ne luăm
Să ne cununăm.
Dar ea ce-i grăia?
— Soare luminate,
Trup făr dă păcate,
Dumnezău te-ar bate...
Un' s-a pomenit
Și s-a dovedit
Să ia sor' pe frate
Să facă păcate
Și frate pe sor',
N-aibe-n lume dor?
Soare că-mi pleca
Natra-i dăscurca,
Spata i-o-ntărea
Și Iana-mi țăsea.
Soare ce-mi făcea?
El că mi-o privea,
Iar să năcăjea,
La argea venea,
Spata i-o muia,
Natra i-o-ncurca,
Dân gură-i spunea:
— Țasă, Iană, țasă
Pânză dă mătasă,

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI
LITERE

Soarelui cămașă
C-ai să-mi fii mireasă,
Că noi să ne luăm
Și-mi fii soție
Pân' la despărțire.
Iana-așa-auza,
Dân gură-i spunea:
— Soare luminate,
Trup făr' dă păcate,
Dumnezeu te-ar bate.
Noi să ne luăm,
Să ne cununăm,
Da' tu să te duci
Chiar la moș Crăciun
Că e mai bătrân
Și vezi de se poate,
Să ia sor' pe frate
Să facă păcate
Și frate pă sor'
N-aibă-n lume dor.
Soare că-mi pleca,
La Crăciun mergea,
Frumos l-ntreba,
Iar el ce-mi făcea?
Citea pravila
Și nu se putea
Să ia sor' pă frate
Să-mi facă păcate
Și frate pe sor',
N-aibe-n lume dor.
Soare-așa-auza,
La argea venea,
Pă Iana mința
Că a să putea
Să ia sor' pe frate
Și frate pe sor',
Fie-i d-ajutor.
Iana-așa-auza,
Lui frate-i cerea:
— Soare-luminate,
Dacă ești tu Soare
Și-ai putere mare,
Tu mie să-mi faci
Punte peste mare
Cu toate dă ceară,
Și la capu punții
De-o mânăstioară
Cu totul de ceară,
Cărțile de ceară,
Popii toți de ceară,
Patruzeci și cinci,
Cincizeci făr' dă cinci.
Atunci că ne luăm
Și ne cununăm.
Soare-așa-auza,
La mare mergea,
Puntea c-o făcea
Și la capu punții
De-o mânăstioară
Cu totul dă ceară,
Cărțile dă ceară,
Popii toți de ceară.
La Iana venea,
Dă mână mi-o lua,
La punte-o ducea,
Pă punte-o băga,
Dar ea ce-mi grăia?
— Soare luminate,
Trup făr de păcate,
Dumnezeu te-ar bate
N-ai în lume parte!
Un' s-a pomenit
Și s-a dovedit
Femeia-nainte,
Bărbatul pe urmă?
Soare-o-nțelegea
Și el că mergea,
Pe punte intra.
Mergea ce mergea,
Iana că-i striga:
— Dacă ești tu Soare
Și-ai putere mare,
Arată-ți razele tale.
Soare-așa-auza,

Raza și-o-ntărea,
Puntea să muia,
În mare cădea,
Iana că-mi striga:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Dumnezeu te-ar bate,
Să n-ai în lume parte.
Du-te Soare, du-te
Și noi să ne-ntâlnim
Tot din an în an
Și la Sânvăsâi
Când să fac piftii.

Inf.: Mihai Firică Tolea, lăutar, 59 a. Strejești-OT
Culeg.: I. Nijloveanu, 1958
Nijloveanu 1984, p. 55–57.

39. Coteana-OT

Cântecul Soarelui

Verde richițele
Și de trei smicele,
Printre richițăle
Și pântre argele
Mi-este-o argea mică,
Mică și boltită,
Pe jos pardosită
Cu marmură și sticlă.
'N ea cine ședea?
Soare singur sta
Tot cu soru-sa,
Cu sora Luna.
Soare că-i zicea:
— Țese, Iano, țese
Și mi te gătește,
Și te dichisăște
Că vreau să te iau,
Să te iau de soție
Pentru veșnicie.
Soru-sa-i zicea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Dumnezeu te-ar bate,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia soră frate
Să-mi facă păcate,
N-aibe-n lume parte,
Și frate pă sor'
Să-mi facă feciori,
N-aibe-n lume dor?
Soare ce-mi făcea?
Că puteri mi-avea,
Raza și-o lăsa,
Natra i-o-ncurca,
Spata i-o culca,
Spata-i de aramă,
Nu se bagă-n seamă.
Soare că-i zicea:
—Țese, Iano, țese
Fir și cu mătase,
Soarelui cămașe;
Fir și ibrișin,
Soarelui zăbun,
Că am să te iau,
Te iau de soție
Pân' la despărțire.
Soru-sa-i zicea:
Și mi-l judeca:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Dumnezeu te-ar bate.

Finc-ai căşunat,
Voia să ţi-o fac.
Dar tu să te duci
Tot la moş Crăciun
Că e mai bătrân,
Ştie de se poate
Să ia sor' pe frate
Că nu e păcate.
Soare ce-mi făcea?
Că putere mi-avea,
La moş se ducea
Şi mi-l întreba,
Moşu-l judeca:
— Unde s-a văzut
Şi s-a pomenit
Să ia soră frate
Că mult fac păcate?
— Soare ce-mi făcea?
Acasă venea,
Soru-si-îi spunea
Şi mi-o păcălea:
— Soru-mea, să poate
Să ia soră frate,
Că nu e păcate.
Soru-sa-i zicea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Tu să mi te duci
Şi să mi te-apuci
Şi să-mi faci o scară,
O scară de fier
Cu trepte de-oţel
Pân' la-naltu cer
Şi-un pod peste mare,
Tot podu dă ceară
Cu stâlpi dă tămâie
Să nu să mlădie.
Soare ce-mi făcea?
Că puteri mi-avea.
Podu mi-l făcea,
Acasă-mi pleca,
Cu sora-mi vorbia.
— Toate le-am făcut
Cum mi-ai poruncit.
Amândoi pleca,
La pod ajungea,
Pe pod mi-o suia,
Ea că-l judeca:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Unde s-a văzut
Şi s-a pomenit
Femeia-nainte
Şi omul pe urmă?
Soare ce-mi făcea?
Că puteri mi-avea,
'Nainte mi-o lua,
Pe pod se suia,
Iana că-i zicea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Mai lasă-ţi raza
Să-ţi văz puterea.
Soare ce făcea?
Raza şi-o lăsa,
Ceara se topia,
Tămâia s-aprindea
Şi-n apă cădea,
Şi se îneca,
Iar ea îi zicea:
— Du-te, să te duci
Şi să ne-ntâlnim
Tot la Sânvăsâi
Când se fac piftii,
Atunci
Nici atunci.

Inf.: Ion Ţane, ţăran, 54 a.
Coteana-OT
Culeg.: I. Nijloveanu, 1964
Nijloveanu 1984, p. 57–61

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

40. Milcov-OT

Cântecul Soarelui

Verde de-o cicoare,
Pă buhaz de mare.
Mie mi se pare
P-a gură dă vale,
Soarele răsare.
Verde trei zmicele,
Colea-n răchițăle
Sânt nouă argele
Mici și mititele,
La mijloc d-argea,
Mică argelușe
Cu ferești dă sticlă,
Cu uși dă sipică,
Inima-ți dăspică.
'N ea cine ședea?
Iana Sânzâiana,
Doamna florilor
Și-a garoafelor.
Iana că-mi țesea
În mic războiaș.
Spata dă alamă
Nu se bage seamă,
Stâlpii dă tămâie,
Să nu să-mlădie.
Iana că-mi țesea,
Soarele-mi venea
La gură d-argea,
Ienii că-i zicea:
— Țese, Iano, țese
Și tu te gătește,
Și te chindisește,
Mâine-n zori de zi,
Mireasă vei fi,
Că eu am căutat
Și mi-am colindat
Nouă ani
Pă nouă cai,
N-am găsit în lume
Samene cu tine,
S-o iau dă soțâie
Pân' la despărțire.
Iana c-auza,
Lu' Soare-i zâcea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Dumnezău te-ar bate.
Finc-ai cășunat,
Voia să ți-o fac
Atunci,
Nici atunci,
Dar tu să te duci
Nouă ani pe nouă cai,
Trei să-i ciumpăvești,
Trei să-i ologești
Și trei să-i orbești.
Soare ca un sfânt,
Înger pă pământ,
Cu gându-mi gândea,
Toate le făcea,
Trei că-i ciumpăvia,
Trei că-i ologea,
Trei că mi-i orbia,
'Ndărăt să-ntorcea,
La gură d-argea,
Ienii că-i zicea:
—Țese, Iano, țese
Și tu te gătește
Și te chindisește,
Că ce-ai poruncit,
Voia ți-am făcut.
Nu vreai ca să-mi crezi,
Ieși-afar' și vezi.
Iana-i răspundea:
— Soare luminate,
Trup făr' dă păcate,
Dumnezău te-ar bate.
Finc-ai cășunat,
Voia să ți-o fac,

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Atunci,
Nici atunci,
Dar tu să te duci
Tot la Moș Crăciun
Că e mai bătrân
Și la moș Adam,
Și la moașa Eva,
'N istoave să-ți cate
Dacă mi se poate
Să-mi ia sor' pă frate
Și frate pă sor'
Să-mi facă feciori,
N-aibă-n lume dor.
El că se ducea,
'N istoave-i căta,
Lui că mi-i spunea:
— Tu că mi-oi lua
Tot pă sora ta,
Viermii te-or mânca,
Viermii neadormiți,
Capete de os.
Soare ce-mi făcea?
Îndărăt venea
La gură d-argea,
Ienii că-i zicea:
— Țese, Iano, țese
Și tu te gătește
Și tu chindisește,
Fir și ibrișin,
Jugastru d-ăl bun,
Lui Soare zăbun;
Fir și cu mătase,
Lu' Soare cămașe,
Că ce-ai poruncit,
Eu că ți-am făcut.
Nu vreai ca să crezi,
Ieși afar' și vezi.
Iana-i răspundea:
— Soare luminate,
Trup făr' dă păcate,
Dumnezău te-ar bate.
Finc-ai cășunat,
Voia să ți-o fac
Atunci,
Nici atunci,
Da' tu să te duci
Și mie să-mi faci
D-o scară dă fier,
Cuie dă oțăl
Pân' la-naltu cer.
Soare, ca un sfânt,
Înger pe pământ,
Cu gându-mi gândea,
Ienii că-i făcea
D-o scară dă fier,
Cuie dă oțăl,
Pân' la-naltu cer.
'Ndărăt să-ntorcea
La gură d-argea,
Ienii că-i spunea:
— Țese, Iano, țese
Și tu te gătește,
Că ce-ai poruncit,
Eu că ți-am făcut.
Nu vreai ca să crezi,
Ieși afar' și vezi.
Iana că-mi ișea
Și ea că-mi vedea,
Lui Soare-i zâcea:
— Soare luminate,
Trup făr' dă păcate,
Dumnezău te-ar bate
Finc-ai cășunat,
Voia să ți-o fac
Atunci,
Nici atunci,
Dar mie să-mi faci
D-o vie pe mare
Cu nouă răzoare,
Cu aracii noi,
Cu strugurii moi;
Cu aracii-n dungi,
Cu strugurii dulci,
Atunci,
Nici atunci.
Soare, ca un sfânt,

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Înger pă pământ,
Cu gându-mi gândea,
Toate le făcea,
'Ndărăt să-ntorcea
La gură d-argea,
Ienii că-i spunea:
— Țese, Iano, țese
Și tu te gătește,
Că ce-ai poruncit,
Eu că ți-am făcut.
Nu vreai ca să-mi crezi,
Ieși-afar' și vezi.
Iana că-mi ișea
Și ea că-mi vedea,
Lui Soare-i zâcea:
— Soare luminate,
Trup făr' dă păcate.
Dumnezău te-ar bate.
Finc-ai 'ncășunat,
Voia să ți-o fac,
Atunci,
Nici atunci,
Dar mie să-mi faci
D-un pod peste mare
Cu blana dă ceară,
Stâlpii dă tămâie
Să nu să-mlădie,
Și la capu podului,
D-o mânăstioară,
Și-aia tot dă ceară,
Popi și cu vlădici,
Patruzăci și cinci,
Cinzăci fără cinci,
Tot d-ai glămădici.
Soare, ca un sfânt,
Înger pe pământ,
Cu gându-mi gândea,
Toate le făcea
Și el să-ntorcea
La gură d-argea,
Ienii că-i zâcea:
—Țese, Iano, țese
Și tu chindisește,
Și mi te gătește
Că ce-ai păruncit
Eu că ți-am făcut.
Nu vreai ca să-mi crezi,
Ieși afar' și vezi.
Iana ce-mi făcea?
Afară ișea,
Cu Soare-mi pleca,
Lui Soare-i zâcea:
— Un'e s-a văzut
Și s-a pomenit
Femeia-nainte,
Bărbatu pă urmă?
Soare' c-auza,
'Nainte-o lua,
Pă pod că-mi intra,
Iana că-mi zâcea:
— Soare luminate,
Trup făr' dă păcate,
Ia lasă-ți raza
Să-ți văz puterea.
Soare ce-mi făcea?
Raza și-o lăsa,
Blana să topea,
Stâlpii să-nmuia,
Apele fierbia
Și ei să-neca,
Și să blestema:
— Când tu-n răsărit,
Eu la scăpătat,
Noi să ne-ntâlnim,
Tot dă Sânvăsâi,
Când fac babele piftii.

Inf.: Marin Lăutaru, lăutar, 55 a.
Milcov-OT
Culeg.: I. Nijloveanu,
Nijloveanu 1984, p. 51–54

Notă: la Nijloveanu 1969, p. 437–442, informatorul e indicat a fi din Coteana-OT, iar textul cuprinde 9 versuri mai puțin, și anume v. 155–163.

41. Seaca-OT

Soarele și Luna

Verde trei smicele,
Printre richițele
Sânt nouă argele,
Țese Iana-n ele
Fir și ibrișin,
Lui Soare zăbun,
Fir și cu mătasă,
Lui Soare cămașă.
Soarele venea
'N gură d-argea,
Din gură zicea;
— Țese, Iană, țese
Țese, tinghisește
Și te primenește,
Că eu să te iau
De soție mie
În veci de vecie.
— Soare, frățioare,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor' pe frate
Să facă păcate,
'N lume n-are parte,
Și frate pe sor',
Să facă feciori,
'N lume n-are dor?
— Soare, dragă Soare,
Umblă, frățioare,
Nouă ani întregi,
Pe nouă cai murgi.
Soarele-auzea,
Sfânt mare era
Și el îmi umbla
Nouă ani întregi
Pe nouă cai murgi.
Trei mi-i sta,
Șas' alerga,
Soarele venea
'N gură de-argea,
Din gură zicea:
— Țese, Iană, țese
Țese, tinghisește
Și te primenește,
Că eu să te iau
În veac de vecie,
De soție mie.
— Soare, dragă Soare.
Soare frățioare,
Iar tu ca să-mi placi,
Eu îți cer să-mi faci
D-o scară de fier
Pân' la-naltu cer,
Trepte de oțel.
Soarele-auz[ea,]
Sfânt mare era,
Scara c-o făcea,
D-o scară de fier,
Trepte de oțel
Pân' la-naltu cer.
La Dumnezeu că mergea,
La masă-l găsea,
Cu sfinții ședea
Lângă Moș Crăciun,
Barba pân' la sân,
Era mai bătrân.
Verde și-o smicea,
Soarele-ntreba:
— Este cu dreptate
Să ia sor' pe frate,
Să facă păcate,
'N lume are parte
Și frate pe sor',
Să facă feciori
'N lume are dor?
Verde viorea,
Sfântu răspundea:
— Nu e cu dreptate
Să ia sor' pe frate

Să facă păcate,
'N lume n-are parte.
Soarele venea
'N gură de-argea,
Ienii îi spunea:
—Țese, Iană, țese,
Țese, tinghisește,
Și te premenește
Că eu să te iau
De soție mie
În veac de vecie.
— Soare, dragă Soare,
Soare frățioare,
Tu ca să mă iai
De soție ție
În veac de vecie,
Să-mi faci, Soare, mie
Biserici de ceară
Cu sfinții de ceară,
Cu popii de ceară,
Țârcomnici de ceară,
Cu scară de ceară,
Cu poduri de ceară,
Trăsure de ceară,
Cu caii de ceară.
Soarele-auzea,
Sfânt mare era,
Gata le făcea,
La Iana venea,
'N trăsuri o punea,
Cu nunta pleca,
Pe poduri trecea.
Când pe pod era,
Iana ce făcea?
Mâna ridica
Trăsuri de oprea,
Din gură zicea:
— Soare, dragă Soare,
Soare frățioare,
Lasă-ți razele,
Să-ți văz puterile.
Soare auza,
Raza și-o lăsa.
Podu se-nmuia,
De ceară era,
Toți se scufunda,
Nunta se-neca
Iana ce făcea?
În apă sărea,
Pe cer s-așeza
Și se blestema:
— Soare, dragă Soare,
Soare frățioare,
Când oi fi la răsărit,
Eu să fiu la asfințit;
Când oi fi la asfințit,
Eu să fiu la răsărit.
Verde ca nalba.
Pe cer s-așeza,
De Soare scăpa.

Inf.: Călin Dovleac, lăutar, 43 a.
Seaca-OT
Culeg.: I. Nijloveanu, 22.08.1958
Nijloveanu 1989, p. 3–6.

42. Scornicești-OT

Soarele și Luna

Verde trei migdale,
Și trei tămâioare,
Nouă vin pe mare,
Nouă peste mare,
Tare mi se pare
Că Soare răsare
Răsare, răsare
Mândruleț Soare

Și vrea să se-nsoare
Pe cine să ia?
Pe sora Luna
Că prea sămăna cu ea.
Soare ce făcea?
La Iana mergea
Și așa-i zicea:
— Țese, Iano, țese
Și mi te gătește
C-am să mi te iau
De dalbă soție
Că prea-mi sameni mie.
Luna ce zicea?
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
În lume nu se poate
Să iar sor' pe frate
Și frate' pe sor'
În lume s-aibă dor
Și nici frățior.
Dar fă o scară de fier
Până sus la cer
La Dumnezeu cel sfânt,
Puternic pe pământ,
Și l-oi întreba
Dacă s-o putea
În lume să se ia,
Să ia sor' pe frate
Să facă păcate
Și frate pe sor'
În lume n-aibă dor
Și nici frățior.
Soare ce-mi făcea?
Cu gândul gândea,
Scară că făcea,
De fier că era,
Trepte de oțel avea,
La Domnul suia
Și mi-l întreba
De-n lume se poate
Să ia sor' pe frate
Să facă păcate.
Dumnezeu cel sfânt,
Puternic pe pământ,
El așa-i zicea:
— Soare luminate,
În lume nu se poate
Să ia sor' pe frate.
Soare rău se supăra,
La Iana mergea,
Minciuni că spunea
Că Domnul cel sfânt
Puternic pe pământ
A zis că se poate
Să ia sor' pe frate
Să facă păcate.
Iana ce-mi făcea?
Credință mi-avea.
— Soare luminate,
Fă scară de os,
Trepte de-abanos
Pe pământ în jos
Pân la Moș Crăciun
Că e mai bătrân
Și el e mai bun
Și el ți-o spunea
Dacă s-o putea
În lume să se ia,
Să ia sor' pe frate
Să facă păcate.
Soare ce-mi făcea?
Cu gându gândea
Scara se făcea,
La Moș Crăciun mergea
Și mi-l întreba
De poate să ia
Să ia pe Iana.
El așa zicea:
— Soare luminate,
În lume nu se poate
Să ia sor' pe frate
Să facă păcate
Și frate pe sor'
În lume n-aibă dor

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Și nici frățior.
Soare ce făcea?
La Iana mergea
Minciuni că-i spunea:
— Țese, Iano, țese
Și mi te gătește
Că și Moș Crăciun
Că e mai bătrân
A zis că se poate
Să ia sor' pe frate.
Iana ce zicea?
Credință mi-avea,
Ea mereu țesea,
De nuntă se gătea,
Lui Soare-i zicea:
— Fă un pod de ceară,
L-întinde pe mare,
Pe el vom mergea
Și ne-om cununa.
Când pe pod era,
Iana ce zicea?
— Soare luminate
Întinde raza
Să-ți văd puterea.
Soare ce făcea?
Raza și-o-ntindea.
Căldură era,
Podu se topea
Și-n mare cădea
Și se îneca.
Domnul îi vedea
Și îmi cobora,
Dreapta întindea,
Pe Soare-l apuca,
Spre răsărit mi-l da,
Stânga mi-afunda,
Pe Lună-o apuca,
Spre apus mi-o da
Și de atunci, frate,
Aleargă zi și noapte
Ca să mi se prindă
Și să se cuprindă
Dar când s-or întâlni,
Noi ne-om prăpădi.

Inf.: Gherghina Colă, țărană, 36 ani, Scornicești-OT
Culeg.: I. Nijloveanu, 19.01.1958
Nijloveanu 1989, p. 6–9

43. Șuica-OT

Colea-ntre vâlcele (Soarele și Luna)

Verde trei smicele,
Colea-ntre vâlcele,
Sânt două argele,
Țese Ioana-n ele,
Fir și ibrișin,
Lui Soare zăbun.
Fir și iar mătase,
Lui Soare cămașe.
Soarele venea,
Raza o-ntindea,
Natra-i reteza,
Ioana se ruga:
— Soare, sfinte Soare,
În lume nu se poate,
Să ia soră pe frate,
Să facă păcate.
Soarele-auzea,
Rău se supăra
Și-apoi iar pleca.
A zis, și cum a spus,
S-a rugat de sfântul Soare
Și s-a dus acolo,

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

La cel mai mare,
(Adică la Dumnezeu) (vorbit)
Și i-a spus:
— Soare, sfinte Soare,
În lume nu se poate,
Să ia soră pe frate,
Să facă păcate.
(Nici Dumnezeu n-a vrut acest
lucru) (vorbit)
Soarele s-a necăjit,
Raza i-a spus,
Ca să facă nuntă mare
Pe mare,
de ceară,
Să treacă nunta.
Raza o-ntindea,
Podul se topea
Și-ei se despărțea,
Necaz lui Soare-i era.
Și o baligă lua,
În ochi o arunca
Și o-ntuneca.
Și de atunci a rămas,
Ioana ca Lună
Și Soarele cu raza lui.

Mg. 4744 1 b
Șuica-OT
Marin Dobrogeanu (Moruzi), 62 ani, 1976
Moldoveanu 1980, p. 100–101

Județul Argeș

44. Zidurile-AG

Soarele și Luna

— Soră surioară,
Trup de căprioară,
Țese și gurește
Și de nuntă te gătește.
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Unde s-a pomenit
Să ia soră pe frate,
Să țină casa-n dreptate?
Eu pe tine te-oi lua
Când tu mi-i făcea
O scară de fier,
Cu drugi de oțel,
De-aici pân-la cer!
Soarele doar gândea
Și-o scară făcea,
O scară de fier,
Cu drugi de oțel
Răzimată de cer.
Pe Enuța o lua,
Pe scară o suia,
De mare păcat ce era
Scara se-ndoia,
Enuța se speria,
Soarele o ținea
De nu cădea.
Atunci ea-l ruga,
Din nou l-încerca,
Și-l mai ruga,
Să-i facă, din ceară,
Un pod fără scară,
Un pod peste mare,
Cât cerul de mare
Și-n lungul podului,
La mijlocul drumului,
O căscioară mică,

Cu pereți de sticlă.
Soarele doar gândea,
Podul se făcea,
Pe Enuța o lua,
De mână o lua,
Pe pod o suia,
Dar podul se-ndoia,
Grinzile troznea
Și se rupea.
Enuța se speria
Și se-ntrista,
Pe frate-său îl certa:
Și-așa îi zicea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate
Unde s-a văzut
Sau s-a pomenit
Să ia soră pe frate
Să țină casă în dreptate?
Ea iar îi cerea,
Că doar o scăpa
Un pod de argint,
Cu aur nituit,
De mână dăltuit
Cum nu s-a văzut.
În lungul podului,
Pe marginea drumului,
Tot pomi înfloriți
Și-alții-mbobociți
Și prin rămurele,
Mii de păsărele,
Unele cântând,
Altele clocind,
Puișori scoțând.
Soarele doar clipea,
Podul se făcea,
Cum Enuța-l cerea.
De mână o lua,
Pe pod o urca,
Până la mijloc mergea,
Peste Dunăre da,
Enuța nu sta,
În apă se-arunca
Și se-neca.
Soarele nu sta,
Năvodari tocmea,
Cu năvodul da,
Tot peștele scotea,
Pe Enuța n-o găsea,
Că ea se prefăcea,
În mreană se făcea,
Pe cer se suia
Și-așa zicea:
—Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Să mă urmărești,
Să nu mă-ntâlnești,
Că tu vei lumina
Ziua vei lumina,
Lumea te-o iubi
Și mult te-o prețui,
Iar eu voi lumina,
Noaptea voi lumina,
Când tinerii se-ntâlnesc
Și mult se iubesc
Și eu i-oi apăra
Cu lumina mea.

Inf.: Marin Giricliu
Zidurile (Vai-de-Ei)-AG
Culeg.: Ion Cruceană, 1933
Cruceană 1981, p. 38–40. Textul fusese publicat, cu unele deosebiri, și în *Folclor poetic Argeș*, 1979, p. 118–120.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

45. Rătești-AG

Cântecul Soarelui

Pe un buhaz de mare,
Mie mi se pare
Că nouă saiele,
Ca nouă argele,
Țese Iana-n ele.
Țese pânză de mătasă,
Să-i facă lui Soare cămașă,
Țese fir de ibrișin,
Să-i facă lui Soare zăbun,
Dar Sorică ce făcea?
În gură de-argea venea
La soru-sa Ienuța;
Din guriță-așa-i zicea:
— Țese, Iano, țese,
Țese, chindisește
Și de nuntă te gătește
Țese fir de ibrișin,
Să-i faci lui Soare zăbun.
Să nu-i faci de frățior,
Ci să-i faci de soțior.
Că eu, Iano, am umblat,
Ceru-am colindat,
Ceru și pământul,
Ca săgeata și ca vântul,
În lungiș
Și-n curmeziș
Nouă ani pe nouă cai
Care noaptea pasc în rai,
Cinci am omorât,
Patru-am obosit,
Iano, n-am găsit
Potrivită-n lume,
Fără decât tine;
Unde la corp se lovea,
Papucul nu se-ncăpea!
Dar Ienuța-așa zicea:
— Mă Sorică, frățioare,
Puternic și mare,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor' pe frate,
Să facă păcate,
N-aivă-n lume parte?
Să ia fratele pe sor
Să ție casă cu dor?
Eu că mi te-oi lua,
Tu de mi-i făcea
O scară de fir [fier?]
Pân' la-naltul cer,
Cu cui de oțel!
Dar Sorică ce făcea?
Cu gândul gândea,
Cu biciul plesnea
Și scară că-mi făcea.
Pe Ienuța că mi-o lua,
La moș Adam mi-o ducea,
Din guriț-așa-i zicea:
— Moș Adame, dumneata,
Ia caută pravila,
Vreau să iau pe soru-mea,
Pe soru-mea Ienuța,
Că eu mi-am umblat,
Ceru-am colindat,
Cerul și pământul,
În lungiș
Și-n curmeziș,
Nouă ani, pe nouă cai,
Care noaptea pasc în rai;
Cinci i-am omorît,
Patru-am obosit,
Și eu n-am găsit
Potrivită-n lume,

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fără decât tine.
Dar Adam, măi, ce-mi făcea?
Pravila le-o căuta,
Sta pe loc și le-o citea,
Cheile le lua,
Cheia raiului
Și pe-a iadului.
Și-n iad mi-i băga,
Și-acolo, măi, ce-mi vedea?
Niște păsărele
Cânta-n viersuri rele.
Și ele cântau
Și se văicăreau;
„Doamne, vai de noi
Și de părinței,
Pe noi ne-au născut,
Nu ne-a încreștinat,
Nu ne-a botezat,
Lumânări, măi, n-au aprins
Când ne-am prăpădit".
Mai în lături se uita,
Și-acolo, măi, ce-mi vedea?
Vedea niște pomi înfloriți,
Ca niște bușteni pârliți.
Sorică-ntreba,
Adam răspundea:
— Ăști pomi înfloriți,
Ca niște bușteni pârliți,
Sânt oameni d-ăi greșiți.
Ei, cât au trăit,
Tot rău au făcut.
Și nu s-au gândit
La răul făcut.
Mai în lături se uita,
Și ce mai vedea?
Tot prin livezi verzi
Și izvoare reci,
Vede-o vacă slabă,
Slabă și uscată.
Sorică-ntreba,
Adam răspundea:
— Astă vacă slabă,
Slabă și uscată,
E dar de la naș.
Și de la părinți,
Când n-o dăruiește
Cu inima toată,
Trăgător să-i facă.
Zice „bogdaproste"
Și se pomenește!
Dar Adam, măi, ce făcea?
Cheile le lua,
Prin rai mi-i muta.
Și-acolo, măi, ce-mi vedea?
Tot niște păsărele
Cânta-n viersuri frumușele.
Și ele cântau
Și se fericeau:
„Doamne, ferice de noi
Și de părinței,
Pe noi ne-a făcut
Tot ne-a-ncreștinat
Și ne-a botezat,
Lumânări, măi, au aprins
Când ne-am prăpădit".
Pe cel nisipiș,
Fără pic de iarbă,
Fără pic de apă,
Vedea o vacă grasă,
Grasă și frumoasă,
— Astă vacă grasă,
Grasă și frumoasă,
E dar de la nașu
Și de la părinți,
Când a dăruit-o
Cu inima toată,
Trăgători să-i facă.
Zice bogdaproste
Și se pomenește!
Dar Ienuța-atunci zicea:
— Măi, Sorică, frățioare,
Eu că mi te-oi lua,
Tu de mi-i făcea
Un pod peste mare

Cu nouă răzoare,
Și la cap de pod
Naltă mânăstire
Pentru pomenire;
Patruzeci de popi
Și de protopopi,
Arhirei de-i mari
Să cânte-n altari!
Dar Sorică ce-mi făcea?
Cu gându gândea,
Cu biciul plesnea
Și pod că-mi făcea!
Și la cap de pod,
Naltă mânăstire
Pentru pomenire,
Cu patruzeci de popi
Și de protopopi,
Arhirei de-i mari
Să cânte-n altari.
Pe Ienuța că mi-o lua
Și pe pod mi-o da,
Dar Ienuța-așa-i zicea:
— Măi, Sorică, frățioare,
Puternic și mare,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Mireasa-nainte
Și ginerele-n urmă,
Ori nu ți-e d-a bună?
Atunci Dumnezeu nu vrea!
Iana în mare sărea,
Spumă se făcea!
Spumă-mpietrată,
Cu țăndări de piatră.
Un cioban venea,
Apă la oi să le dea.
Foc îi trebuia,
Amnar nu-mi avea,
Iască-asemenea.
Luna se ivea,
Pe cum e-acuma
Cu ciobanu-n ea,
La oi fluiera.
Dumnezeu i-a rânduit:
Când Luna-i la răsărit,
Soarele-i la scăpătat
Ca să scape de păcat;
Și, măi, când s-or întâlni,
Se vor prăpădi!

Inf.: Marin Corbu, 50 a.
Rătești-AG
Buga 1968, p. 763–767

46. Hârsești-AG

Soarele și Luna

Pe raze de Soare,
Pe scursuri de mare,
Țese Iana, țese,
Iana Sinziana,
Și-a garoafelor,
Doamna florilor
Războiaș de fier,
Sulu-i de oțel,
Cu spata de sârmă,
Face pânza bună;
Fir și cu mătase,
Lui Soare cămașe;
Fir și ibrișin,
Lui Soare zăbun.
Soare că venea,
Aște ziua-i da:
— Aște ziua, Iana,
Iana Sinziana,

Doamna florilor
Și-a garoafelor!
Eu, Iano,-am umblat
Cerul și Pământul,
Ca săgeata și ca vântul,
Nouă ani, pe nouă cai:
Patru i-am spetit,
Cinci i-am obosit,
Iano, n-am găsit,
Potrimnică-n lume,
Făr' decât pe tine!
Mă căsătoresc,
Mă căpătuiesc!
Iana, ce-i zicea?
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Cine-a mai văzut
Să ia sor pe frate,
Să facă păcate,
N-aibă-n lume parte!
Și frate pe sor —
N-aibă-n lume dor?
La Adam pleca
Și mi-l întreba.
Adam îi vedea,
Spatele-ntorcea,
Lacrimi podidea
Și mi-i fățișa,
Și mi-i judeca:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Cine-a mai văzut
Și-a mai pomenit
Să ia sor pe frate,
Să facă păcate —
N-aibă-n lume parte!
Și frate pe sor —
N-aibă-n lume dor?
Cheile lua:
Cheia iadului
Și a raiului.
De mână-i lua,
În iad că-i ducea,
În iad îi băga.
Și-n iad ce vedeau?
Tot bușteni pârliți,
În iad rânduiți.
Soare întreba:
—D-aleu, moș Adame,
Ce-o mai fi și astea?
Adam îi spunea:
—Ăști bușteni pârliți,
Ce șed jos lungiți,
Sânt oameni greșiți:
Ei cât au trăit,
Tot rău au făcut
Și nu s-au gândit
La răul făcut!
Nainte mergeau,
Dar ei ce vedeau?
Niște păsărele
Cântă-n viersurele;
Ele-mi cântau
Și se văitau:
„Doamne, vai de noi
Și de părinții noștri,
Pe noi ne-au făcut,
Nu ne-au botezat,
Nu ne-au creștinat;
Pomeni n-au făcut,
N-au la ce trăi,
N-au la ce muri!"
Soare întreba:
— Valeu, moș Adame,
Ce-o mai fi și asta?
Adam îi spunea:
— Aste păsărele,
Ce cântă-n viersurele,
Sânt copii născuți:
Ei, când s-au născut,
Nu s-au botezat,
Nu s-au creștinat,
Pomeni n-au avut!
Nainte mergeau,

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Dar ei ce vedeau?
Două cățele rele,
C-un gard între ele.
Ele se mâncau,
Ele se lătrau.
Soare că-ntreba:
— Valeu, moș Adame,
Ce-o mai fi și asta?
Adam îi spunea:
— Aste cățele rele
Sânt două cumnățele;
Gardul dintre ele
E soacra-ntre ele,
Mi le-mpăciuiește,
Mi le șușuiește;
Le arde inima
Ca pridgaria!
Înainte mergeau,
La rai se duceau.
Raiul descuia,
Și-n rai că-i băga.
La rai ce vedea?
Tot pomi înfloriți,
În rai rânduiți.
Soare întreba:
— Valeu, moș Adame,
Ce-a mai fi și astea?
Adam îi spunea:
—Ăști pomi înfloriți,
În rai rânduiți,
Sânt oameni cinstiți.
Ei, cât au trăit,
Tot bine-au făcut!
Nainte mergeau,
Dar ei ce vedeau?
Niște păsărele
Cântau versuri bune.
Și ele cântau
Și se fericeau:
„Doamne, ferice de noi
Și de părinții noștri,
Pe noi ne-au născut
Și ne-au botezat,
Și ne-au creștinat,
Pomeni ne-au făcut,
Au la ce trăi
Și la ce muri!"
Nainte mergeau,
Dar ei ce vedeau?
Tot prin livezi verzi
Și izvoare reci,
Vedeau vacă grasă,
Grasă și frumoasă.
Soare că-ntreba:
— Valeu, moș Adame,
Ce-o mai fi și asta?
Adam îi spunea:
— Astă vacă grasă,
Grasă și frumoasă,
E dar de la nași
Și de la părinți,
Când o dăruiește
Cu inima toată
Și parte că are,
Parte de pomană,
Zice bodaproste
Și se pomenește!
Nainte mergeau
Și ei ce vedeau?
Patul Soarelui,
Vițe de cosițe,
Leagăne făcute.
Adam îi spunea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Te lipsești de pat
Și de sfântul rai,
Vrei să intri-n iad?
— Valeu, moș Adame,
Vreu să intru-n iad,
Să-mi iau ce mi-e drag!
Iana ce zicea?
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,

Ca să-ți fiu soție,
Ia să-mi faci tu mie,
Să-mi faci un pod mare,
Un pod peste mare,
Cu nouă răzoare,
Sălcii presădite
Și meri înfloriți,
D-unele să coacă,
Altele să treacă.
Soare ce făcea?
Puternic era,
Cu biciu plesnea,
Pod că făurea,
Pod cum îl ceruse,
Cu toate făcute.
Iana ce făcea?
Nunta că pornea,
Pe pod că mergea,
Din gură zicea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Cine-a mai văzut
Și s-a pomenit
Să meargă mireasa
Înainte la mire?
Soare-o asculta,
Nainte mergea.
Iana rămânea,
În mare sărea
Și se îneca,
Spumă se făcea,
Spumă împietrită
Cu țăndări de piatră.
Marea n-o răbda,
La margine o da!
Iar un flăcăiaș,
Mândru ciobănaș,
Cu oile venea,
Apă să le dea.
Cremeni nu avea,
O spumă găsea,
Cu amnarul da,
Scântei că sărea,
Lună se făcea,
Cu ciobanu-n ea,
La oi fluiera!

Inf.: Ursu Elena, 50 a.
Hârsești-AG
Buga 1968, p. 767–773

47. Vulturești-AG

Iana Sânziana

Foicică de cicoare,
Pleacă Soare să se-nsoare...
Nouă ani că mi-a umblat,
Nouă ani, pe nouă cai,
Nouă luni, pe nouă catâri.
Nouă mi i-a obosit,
Nouă șade-n grajd spetiți,
Nouă mi i-a ciumpăvit,
De potrivă n-a găsit.
Inelu nu s-a lovit
Papucu nu s-a brodit
După gându ce-a gândit.
Mai pe urmă mi-a găsit
Aci peste Nadolie,
În acea țară pustie,
Aci spre Soare-răsare,
P-o guriță cam devale:
Mi-era vro nouă argele
Care țesea Iana-n ele
Cu războiu de argint,
Era puțin pe pământ;
Suvelniță d-aurel,

BCUIA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Vătale de marmurel...
Țesea pânză de mătase
Făcea Soarelui cămașă;
Țesea fir și ibrișin,
Făcea Soarelui peschir...
...Dar Soarele ce zicea?
— Țese, Iano, schindisește
Și de nuntă te gătește;
Să nu țești de frățior,
S-o gătești de soțior,
Că eu nu mai poci de dor!
Iar Iana când auzea:
—D-ale, Soare luminate,
Trupșorel făr' de păcate,
Cuvântu ce-ai cuvântat,
Ceru l-ai întunecat
Și iadu l-ai luminat!
Că eu, frate, n-am văzut,
De când eu m-am pomenit,
Să ia fratele pe sor'
Să nu fie nici-un dor;
Și surioara pe frate,
Să nu mai fie dreptate!
Pentru-o sor' și pentr-un frate
Se țin pravilele toate!
Dacă rămnești, tale, frate,
Ca să intrăm în păcate,
Să-mi faci o scară de fier
Cu cuiele de oțel
Să te urci la Dumnezeu.
C-ala e stăpânu meu...
Dumnezeu te-o slobozi,
Slobod și de mine-i fi.
Ca un sfânt care era,
Numai cu gându gândea:
Scara de fier se gătea,
La Dumnezeu se ducea,
Pe Dumnezeu mi-l găsea:
Cu pravila pe ghenuche
Și cu drepții, la dreptate,
Cu strâmbii, la strâmbătate!
— Ce, Soare, c-ai cugetat
La mine d-ai alergat?
Sau că ție ți-a venit
Vremea de căsătorit,
Sau că, Soare, de pierit?!...
— Mie, Doamne, mi-a venit
Vremea de căsătorit,
Nu mi-a venit de pierit,
Că dacă eu oi pieri,
Ce folos de lume-ar fi?
Eu nouă ani am umblat,
Nouă ani
Pe nouă cai,
Nouă luni, pe nouă catâri;
Nouă mi i-am obosit,
Nouă șade-n grajd spetiți,
Nouă mi i-am ciumpăvit.
De potrivă n-am găsit,
Papucu nu s-a brodit,
Inelu nu s-a lovit.
Tocm-acuma mi-am găsit,
Aci peste Nadolie,
Chiar în cea țară pustie,
Aci spre Soare-răsare,
P-o guriță cam devale,
Doamne, la nouă argele
Care-a țesut Iana-n ele
Cu războiu de argint,
Că e puțin pe pământ,
Suvelnița, d-aurel,
Vatale de marmurel
Că e-n lume puțintel...
Țesea pânză și mătase,
Făcea Soarelui cămașă;
Țesea fir și ibrișin,
Făcea Soarelui peschir:
Nu făcea de frățior,
O gătea de soțior.
Dumnezeu bine știa,
Da pe Soare-l încerca.
— D-ale, Soare luminate,
Trupșorel făr' de păcate,
Cuvântu ce-ai cuvântat,

Ceru mi-ai întunecat,
Iadu mi l-ai luminat...
Ia citește pravila,
De vezi, e bine așa?
Începea pravila-a citea
Ceru se cam 'ntuneca:
— Bine este, Soare,-așa?
Pentru-o soră, pentr-un frate
Ținem pravilele toate:
Astea sânt mai cu dreptate.
Dacă-i lua pe soru-ta,
Nu-ntunecăm pravila?
Dac-o lua soră pe frate,
Mai avem vreo dreptate?
Dacă nu umblăm frumos,
Nu ne dă pravila jos?
Da tu, Soare, să asculți:
La Moș Adam să te duci
Că e om vechi de demult,
Poate el a pomenit.
Dacă el o slobozi,
Slobod și de mine-i fi.
La Moș Adam se ducea
Cu pravila mi-l găsea,
Drepților, tot dreptate
Și strâmbilor, strâmbătate:
—Ce, Soare, mi-ai cugetat
Pe pământ ai-ntunecat
Și pe cer ai luminat?
Ce? Ție or ți-a venit
Vremea de căsătorit,
Sau că, Soare, de pierit?
— Moș Adame, mi-a venit
Vremea de căsătorit,
Iar nu vremea de pierit;
Că dacă eu oi pieri
Ce folos la lume-ar fi?
Moș Adame, mi-a venit
Vremea de căsătorit,
Am umblat și n-am găsit:
Nouă ani pe nouă cai,
Nouă luni pe nouă catâri;
Nouă mi i-am obosit,
Nouă șade-n grajd spetiți,
Nouă mi i-am ciumpăvit,
De potrivă n-am găsit,
Papucu nu s-a brodit,
Inelu nu s-a lovit.
Tocm-acuma mi-am găsit
Aci peste Nadolie,
Chiar în cea țară pustie,
Aci spre Soare-răsare
P-o guriță cam devale,
Doamne, la nouă argele
Care-a țăsut lana-n ele
Cu războiu de argint
Că e puțin pe pământ,
Suvelnița d-aurel,
Vatale de marmurel
Că e-n lume puțintel...
Țesea pânză și mătase,
Făcea Soarelui cămașe;
Țesea fir și ibrișin,
Făcea Soarelui peschir:
Nu făcea de frățior,
O gătea de soțior.
Moș Adam bine știa,
Dar pe Soare-l încerca:
— D-ale, Soare, luminate,
Trupșorel făr' de păcate,
Cuvântu ce-ai cuvântat
Pe toți ne-ai băgat în iad;
Ceru mi l-ai întunecat
Și iadu l-ai luminat.
De când ceru s-a făcut,
Asta nu s-a pomenit
Și ia sor' pe frățior
Să nu fie-n lume dor,
Și surioară pe frate
Să intrăm toții-n păcate,
Unde mai e vro dreptate?
...Soarele dacă-auzea,
Cu toate că se-ncărca,
Și tot să ia pe Iana.

Moș Adam ce mai făcea
Să-i mai dreagă inima?
— O să mă pui eu un nun,
Poate scăpăm de păgân.
D-ale, Soare luminate,
Trupșorel făr' de păcate!
Dacă să le facem toate
Să-mi faci trei poduri pe mare
Că prea e păcatu tare:
Să-mi faci unu de argint
Ca s-o luăm de pe pământ,
Și-ncă unu de alamă
Mai nebăgător de samă
Și unu-de aurel
S-o ridicăm pân' la cer...
Numai cu gându gândea
Și podur'li se făcea
Și cu Soarele pleca
Tocma să ia pe Iana...
Pe la cer o ridica:
— D-ale, Soare luminate,
Trupșorel făr' de păcate;
Dacă să le facem toate,
Tu Soare, ia să-mi mai faci.
Să-mi faci două mânăstiri:
P-a Ianii s-o zugrăvești
Și p-a ta să ți-o cernești,
Dacă vrei să isprăvești!...
... Numai cu gându gândea
Și alea se isprăvea:
— Și haidea până colea
Ca să-ți mai arăt ceva:
Să vedem te-i cununa?
Cu el la rai se ducea.
Când la rai, raiu-ncuiat
Că vedea că e păcat.
Și la iad îl mai ducea
Să-i mai arăte și-așa.
Da iadu se deschidea,
Vedea bine că-l primea...
Moș Adam îi arăta
Orice rău, orice belea
Să nu facă Soar'li-așa.
Când la gura iadului,
Vedea cazane fierbinți,
Mânce viermii neadormiți!
...Și Soarele întreba:
— Ce să fie și asta?
...Moș Adam că răspundea:
— Aste cazane fierbinți,
Mânce viermii neadormiți
Cu capetele de os
Pentru oameni păcătoși...
Oamenii nespovediți,
Ca niște bușteni pârliți...
Mai înainte mai mergea,
Păsări negre mi-și vedea;
Păsărelele cânta:
— Vai de noi, de noi,
De părinții noștri
Care că ne-a fapt
Și nouă ne-a pregetat
La popa n-a alergat,
Nași nu ne-a botezat!
Drumu ni l-a-ntunecat,
În mâna iadului ne-a dat!
Mai înainte mai mergea:
Mese-ntinse mi-și vedea:
Car' din mână că și-a dat
Și pe urmă n-a-mputat,
E de masă-apropiat,
Făclii aprinse la cap!
Care din mână și-a dat
Și pe urmă și-a imputat,
E de masă depărtat,
Făclia stinsă la cap!
...Mai departe mai mergea,
O văcșoară mai vedea:
Șade-n iarbă până-n spată
Și până-n ghenuche-n apă
Și-apoi moare de uscată;
Dacă nu era pielea,
Oasele i se vedea!
...Sta Soarele și-ntreba:

— Ce-o să fie și asta?
Au destulă demâncare
Și apă pân' la picioare,
Ce e asta, frățioare?
— E finu când îl botezi
Și vaca i-ai dăruit,
I-ai dăruit și i-ai dat
Și pe urmă-ai imputat.
Din picioare s-a uscat!
Tot în rai că mai trecea,
Moș Adam îl descuia
Și p-acolo i-arăta:
Când la gura raiului,
Vedea oameni spovediți
Ca niște pomi înfloriți.
Mai nainte mai mergea,
Păsări albe mai vedea,
Păsărelele cânta:
—Ferice de noi,
De părinții noștri
Cari-când ne-a făcut,
A plecat, n-a pregetat
La naș de ne-a botezat,
Drumu ni l-a luminat,
'N mâna raiului ne-a dat,
Nu mai au nici un păcat!
Mai înainte mergea,
Iar mai vedea mese-ntinse,
Toți cu făcliile-aprinse
Și bucate dinainte
C-a avut părinții minte...
Mai nainte iar mergea,
Iar o vacă mai vedea:
P-un prund uscat îmi ședea,
Fir de iarbă nu-mi avea,
Pic de apă nu vedea
Și de grasă se spărgea,
Laptele gârlă curgea.
Sta Soarele de-ntreba:
— Ce-o să fie și asta?
Asta n-are demâncare;
Ce atâta-ndestulare?
— Tot finu când îl botează
Și vaca i-ai dăruit,
I-ai dăruit și i-ai dat,
Pe urmă n-ai imputat,
Raiul l-ai îndestulat...
...Atunci Moș Adam zicea:
— Asta este pravila:
Place-ți raiul, place-ți iadul?
Acum să faci cum ți-e dragul.
Soarele ce-mi mai zicea?
Ca tot să ia pe Iana.
— Acu hai la mânăstire
C-am văzut unde e bine
Și-am văzut și ce e rău,
Mi le-oi mai îndrepta eu.
...Și mergea la mânăstire:
— D-alei, Soare luminate,
Trupșorel făr' de păcate,
Dacă vrei să le faci toate,
Acuma să mai aduci
Tot cinzeci de popi bătrâni
Și cinzeci de diaconi
Și cinzeci de grămătici,
Ca să ne citească-aici.
Numa cu gându gândea
Și popii se aduna
Și diaconii îmi venea,
Grămăticii, tot așa.
Începea toți de citea:
În slavă te ridica!
Dară Iana ce zicea?
— Voi cinzeci de popi bătrâni
Și cinzeci de diaconi
Și cinzeci de grămatici,
La ce-ați venit voi aici?
Să nu citiți de cununie
Că prinde Domnu mânie!
Citiți d-a drept de frăție.
... Și popii nu-mi asculta,
De cununie citea.
Și popii că-mi amuțea.
Diaconii înnebunea,

Grămăticii
Apuca câmpii...
Dumnezeu nu mai răbda,
În gând Ianii-așa-i dedea:
— Decât soață frate-meu,
Mânie lui Dumnezeu
Mai bine masă peștilor
Și conac cosacilor
Și odină racilor
Pe voia săracilor...
Tot pe mare s-arunca,
Ce s-o alege de ea,
Ca să scape de belea.
Dumnezeu nu mai răbda,
Luna pe cer s-arunca:
—Dalei, Soare luminate,
Trupșorel făr' de păcate,
Când să ne mai întâlnim, frate?
Când oi fi eu la apus,
Tu să fii la răsărit;
Când oi fi eu-n răsărit,
Tu să-mi fii tot la apus...
Amândoi ne-om întâlni,
Pământu s-o prăpădi;
Că dac-aș fi fost eu proastă,
Unde-ar mai fi lumea noastră?

Inf.: Neculae Gh. Zavragiu
Vulturești-AG
Rădulescu-Codin 1986, p. 96–100

48. Muscel-AG

Soarele și Luna
– Variantă din Muscel[1] –

Foicică de cicoare
Plecă Soare să se 'nsoare
Soare luminat
Trup făr' de păcat
Nouă ani că mi-a umblat
De potrivă n-a aflat
Nouă ani, pe nouă cai,
Nouă luni, pe nouă catâri...
Nouă mi-i-a obosit,
Nouă șed în grajd spetiți
Nouă mi-i-a ciumpăvit,
Și pereche n-a găsit:
Inelu' nu s-a lovit,
Papucu' nu s-a brodit,
După gându' ce-a gândit.
Mai pe urmă, mi-a găsit
Aci peste *Nadolie*
Chiar în cea țară pustie,
Aci spre soare-răsare
P-o guriță cam devale,
Mi-era cam nouă *argele*,
Care țesea Iana-n ele
Iana Sânziana
Surioara lui
Sora Soarelui
Cu războiu' de argint
Era puțin pe pământ:
Suvelnița d-aurel,
Vătale de *mărmurel:*
Țesea pânză de mătase
Făcea Soarelui cămașă
Țesea fir și ibrișin
Făcea soarelui *peschir*...
Dar soarele ce zicea?
— Țese, Iano, schindisește,

[1] Scrisă întocmai cum se cântă.

Și de nuntă te gătește
Să nu ieși de frățior
S-o gătești de soțior
Că eu nu mai pot de dor...
Dar Iana când auzia,
Din guriță cuvânta:
— D-alei Soare luminate
Trupșorel făr' de păcate,
Cuvântu' ce-ai cuvântat
Ceru' l-ai întunecat
Și iadu l-ai luminat
Că eu, frate, n-am văzut
De când eu m-am pomenit
Să ia fratele pe sor'
Să nu fie-n lume dor
Și surioara pe frate
Să nu mai fie dreptate.
Pentr-o sor' și pentr-un frate
Se țin pravilile toate...
Dacă rămnești tale, frate,
Ca să intrăm în păcate,
Să-mi faci pân' la cer
Scări de lumânări
Or scară de fier
Cuie de oțel
Să te urci la Dumnezeu
Că El e stăpânu meu!
Dumnezeu te-o slobozi
Slobod și de mine-i fi...
Ca un sfânt care era,
Numai cu gându' gândia:
Scara de fier se gătia,
La Dumnezeu se ducea,
Pe Dumnezeu îl găsia
Cu pravila pe ghenuche
Și cu drepții, la dreptate
Cu strâmbii la strâmbătate:
— D-alei Soare luminate,
Trupșorel fără păcate,
Ce dor mare te-a găsit
Scările de mi-ai suit?
Or că ție ți-a venit
Vremea de căsătorit?
Sau că, soare, de pierit?
— Mie, Doamne, mi-a venit
Vremea de căsătorit,
Nu mi-a venit de pierit
Că, dacă eu oiu pieri,
Ce folos de lume-ar fi?
Că eu, Doamne, mi-am umblat
Nouă ani și jumătate,
Umblai pe bună dreptate,
Nouă ani pe nouă cai,
Nouă luni pe nouă catâri
Și caii mi-am ciumpăvit,
De potrivă n-am găsit,
Inelu' nu s-a lovit.
Dar acuma mi-am găsit
Aci peste Nadolie,
Chiar în cea țară pustie,
Aci spre soare-răsare
Pe-o guriță cam devale,
Doamne, la nouă argele
Care-a țăsut Iana-n ele:
Cu războiul de argint
Că e puțin pe pământ
Suvelnița d-aurel,
Vătale de mărmurel
Că e-n lume puțintel
Țesea pânză și mătase,
Făcea Soarelui cămașă;
Țesea fir și ibrișin
Făcea Soarelui peschir;
Nu făcea de frățior.
O gătea de soțior.
Dumnezeu bine știa
Dar pe Soare-l încerca:
— D-alei Soare luminate,
Trupșorel făr' de păcate,
Cuvântu' ce-ai cuvântat
Ceru' mi-ai întunecat,
Iadu' mi-l-ai luminat.
Ia citește pravila
De vezi: e bine așa?

Și pravila o citea
Cer se cam întuneca:
— Bine este, soare, așa?
Pentr-o soră, pentr-un frate,
Ținem pravilele toate,
Astea sunt mai cu dreptate.
Dacă-i lua pe soru-ta,
Nu-ntunecăm pravila?
Dacă-o lua soră pe frate
Mai avem vre-o direptate?
Dacă nu umblăm frumos,
Nu ne dă pravila jos?
Dar tu, Soare să asculți:
La Moș-Adam să te duci
Că e om vechiu de demult
Poate el a pomenit.
Dacă el te-o slobozi,
Slobod și de mine-i fi.
La Moș Adam se ducea,
Cu pravila mi-l găsia:
Drepților le da dreptate
Și strâmbilor, strâmbătate.
— Ce, Soare, mi-ai cutezat
Pământu-ai întunecat
Și pe cer ai luminat?
Ce? Ție or ți-a venit
Vremea de căsătorit
Or că, Soare, de pierit?
— Moș-Adam, nu mi-a venit
Acum vremea de pierit
Că dacă eu oiu pieri,
Folos la lume ce-o fi?
Dar mie că mi-a venit
Vremea de căsătorit.
Și nouă ani am umblat
De potrivă n-am aflat
Nouă ani pe nouă cai
Nouă luni pe nouă catâri
Nouă mi-i-am obosit,
Nouă șed în grajd spetiți
Nouă mi-i-am ciumpăvit
Și păreche n-am găsit
Inelu nu s-a lovit
După gându' ce-am gândit.
Mai pe urmă mi-am găsit
Aci peste Nadolie
Colo-n cea țară pustie
Aci spre soare-răsare.
P-o guriță cam devale
Mi-era vre-o nouă argele
Care țesea Iana-n ele
Cu războiu' de argint
Era puțin pe pământ
Suvelnița de-aurel
Vătale de mărmurel...
Țesea pânză de mătase,
Făcea Soarelui cămașă
Țesea fir și ibrișin
Făcea Soarelui peschir.
Nu făcea de frățior,
O gătea de soțior...
Moș Adam bine știa
Dar pe Soare-l-ncerca:
— D-alei Soare luminate
Trupșorel făr' de păcate,
Cuvântu' ce-ai cuvântat
Pe toți ne-ai băgat în iad,
Ceru' l-ai întunecat
Și iadu' l-ai luminat.
De când ceru' s-a făcut
Asta nu s-a pomenit:
Să ia sor' pe frățior
Să nu fie-n lume dor
Și surioara pe frate,
Să intrăm toți în păcate.
Unde mai e vre-o dreptate?
Soarele dacă-auzia,
Cu toate că se-ncărca
Și tot să ia pe Iana...
Moș Adam ce mai făcea
Ca să-i dreagă inima?
— O să mă puiu eu un nun,

Poate scăpăm de păgân*
D-alei Soare luminate
Trupșorel făr' de păcate,
Dacă să le facem toate,
Să-mi faci trei poduri pe mare
Că prea e păcatu' tare;
Să-mi faci unul de argint
Ca s-o luăm de pe pământ
Și-ncă unul de alamă
Mai nebăgător de samă
Și unul de aurel
S-o ridicăm pân' la cer.
Numai cu gându' gândia
Și podur'li se făcea
Și cu Soarele pleca
Tocmai să ia pe Iana
Pân' la cer o ridica.
Moș Adam îi mai spunea
— D-alei Soare luminate
Dacă să le facem toate,
Tu Soare tot să-mi mai faci
Să-mi faci două mânăstiri:
P-a Ienii s-o zugrăvești
Și p-a ta să ți-o cernești
Dacă vrei să isprăvești.
Numai cu gându' gândia
Și alea se isprăvia.
Moș Adam îi mai spunea:
— Și haidea până colea
Ca să-ți mai arăt ceva
Să vedem: te-i cununa?
Cu el la raiu se ducea,
Când la raiu, raiu-ncuiat
Că vedea că e păcat.
Și la iad îl mai ducea:
Vedea bine că-l primea.
Moș Adam îi arăta
Orce rău, orce belea
Să nu facă soar'li așà.
Când la gura iadului,
Vedea cazane fierbinți
Mânce viermii ne-adormiți.
Și Soarele întreba:
— Ce să fie și asta?
Moș Adam îi răspundea:
— Astea-s cazane fierbinți
Mânce viermii ne-adormiți
Cu capetele de os,
Pentru oameni păcătoși.
Oamenii nespovediți
Ca niște bușteni pârliți.
Mai-nainte de mergea
Pasări negre mi-ș vedea.
Păsărelele cânta:
— Vai de noi, de noi,
De părinții noștri,
Cari, când ne-a fapt
Și nouă ne-a pregetat
La popa n-a alergat,
Nașu' nu ne-a botezat
Drumu' ni-l-a-ntunecat
În mâna iadului ne-a dat.
Mai-nainte de mergea
Mese-ntinse mi-ș vedea:
Cari din mână că-și-a dat
Și pe urmă n-a-mputat (sic)**
E de masă-apropiat,
Făclii aprinse la cap.
Care din mână și-a dat
Și pe urmă a-mputat,
E de masă depărtat
Făclia stinsă la cap.
Mai departe mai mergea,
O văcșoară mai vedea:
Șade-n iarbă până-n spată
Și până-n genuchi în apă
Și-apoi moare de uscată.
Dacă nu era pielea,

* Satana.
** Nu i-a părut rău.

Oasele i-se vedea.
Sta Soarele și-ntreba:
— Ce-o să fie și asta?
Au destulă demâncare
Și apă pân' la picioare;
Ce e asta frățioare?
— E finu' când îl botezi
Și vaca îi dăruiești.
I-ai dăruit și i-ai dat
Și pe urmă-ai imputat,
Din picioare s-a uscat.
Tot în raiu că mai trecea,
Moș-Adam îl descuia
Și p-acolo-i arăta.
Când la gura raiului,
Vedea oameni spovediți
Ca niște pomi înfloriți.
Mai-nainte mai mergea
Pasări albe mai vedea
Păsărelele cânta:
— Ferice de noi
De părinții noștri,
Cari când ne-a fapt
A plecat, n-a pregetat
La naș de ne-a botezat
Drumu ni-l-a luminat,
În mâna raiului ne-a dat
Nu mai au nici un păcat!
Mai-nainte că mergea,
Iar mai vedea mese-ntinse
Tot cu făcliile aprinse
Și bucate dinainte
C-a avut părinții minte.
Mai-nainte mai mergea
Iar o vacă mai vedea:
P-un prund uscat îmi ședea
Fir de iarbă nu-mi avea,
Pic de apă nu vedea
Și de grasă se spărgea
Laptele gârlă-i curgea...
Sta Soarele și-ntreba:
— Ce-o să fie și asta?
Asta n-are demâncare;
Ce atâta îndestulare?
— Tot finu' când îl botezi
Și vaca i-ai dăruit
I-ai dăruit și i-ai dat
Pe urmă n-ai imputat,
Raiul l-ai îndestulat.
Moș Adam că mai grăia:
— Asta este pravila.
Pleacă-ți raiul, pleacă-ți iadul?
Acum să faci cum ți-e dragul.
Soarele ce-mi mai zicea?
Că tot să ia pe Iana.
— Acu', hai la mânăstire
C-am văzut unde e bine
Și-am văzut și ce e rău:
Mi-le-oiu mai îndrepta eu,
...Și mergea la mânăstire
— D-alei Soare luminate
Trupșorel făr' de păcate,
Dacă vrei să le faci toate,
Acuma să mai aduci
Tot cincizeci de popi bătrâni
Și cincizeci de diaconi
Și cincizeci de grămatici
Ca să ne citească-aici.
Numai cu gându gândia
Și popii se aduna
Și diaconii îmi venia
Grămăticii tot așa.
Începeà toți de citia:
În slavă te ridica!
Dară Iana ce zicea:
— Voi cincizeci de popi bătrâni
Și cincizeci de diaconi
Și cincizeci de grămatici,
La ce-ați venit voi aici?
Nu-mi citiți de cununie
Că prinde Domnu' mânie!
Citiți d-o dreaptă frăție.
Și popii nu-mi asculta:
De cununie citia

Și popii că-mi amuția,
Diaconii înnebunia
Grămaticii
Apuca câmpii...
Dumnezeu nu mai răbda,
În gând Ianii-așa-i dedea:
— Decât soață frate-meu
Mânie lui Dumnezeu,
Mai bine masă peștilor
Și conac cosacilor
Și odina racilor
Pe voia săracilor
Tot pe mare s-arunca:
Ce s-o alege de ea!...
Dumnezeu nu mai răbda:
În mreană mi-o prefăcea
Și de coadă că mi-o lua
Pe cer că mi-o arunca
Și-n lună mi-o prefăcea.
— D'alei soare luminat,
Trupșorel făr' de păcate
Când să ne mai întâlnim, frate,
Să fie-n lume dreptate?
Când oiu fi eu la apus,
Tu să fii la răsărit,
Când oiu fi e-n răsărit
Tu să fii tot la apus.
Amândoi ne-om întâlni?
Pământu s-o prăpădi.
Că dacă-aș fi fost eu proastă
Unde-ar mai fi lumea noastră?

Rădulescu-Codin 1925, p. 11–16

49. Beleți I-AG

Soarele și Luna

În țara Nadoliei,
În alte țări pustii
Pleacă Soare să se-nsoare
Și el, Doamne, mi-a umblat
Nouă ani, pe nouă cai,
Nouă luni, pe nouă catâri,
Pe nouă i-a obosit,
Pe nouă i-a ciumpăvit,
Nouă stau în grajd spetiți.
Poticnichie n-a găsit
Decât pe Iana Sânziana,
Surioara Soarelui...
Într-o gură de vâlcea,
O mititică argea,
Învălită cu alamă,
Nebăgătoare de samă.
Țese Iana Sânziana,
Țese pânza de mătase
Să facă lui Soare cămașă,
Cu războiu de argint
Ce e puțin pe pământ,
Suveică de aurel,
Ce e-n lume puținel.
— Țese, Iano, isprăvește
Și de nuntă te gătește.
— D-alei, Soare luminate,
Trupșorel făr' de păcate,
Cuvântu ce-ai cuvântat,
Singuri am intrat în iad.
D-aoleu, Soare luminat,
Să faci bine să m-asculți,
La Dumnezeu să te duci.
Scară de argint făcea.
La Dumnezeu se ducea,
Pe Dumnezeu mi-l găsea,
Cu cartea pe ghenuchi citea.
— Mie, Doamne, mi-a venit
Vremea de căsătorit.

Și eu, Doamne, mi-am umblat
Nouă ani pe nouă cai,
Nouă luni pe nouă catâri;
Pe nouă i-am obosit,
Pe nouă i-am ciumpăvit,
Nouă stau în grajd spetiți.
Poticnichie n-am găsit
Decât pe Iana Sânziana
Într-o gură de vălcea
'Ntr-o mititică argea,
Țesea pânză de mătase
Să facă lui Soare cămașă.
— D-alei, Soare luminat,
Trupșorul făr' de păcat,
Ce la mine-ai cugetat?
Place-ți raiul,
Place-ți iadul?
...Cheile raiului da,
Cu Moș Adam se ducea
Și tot raiul mi-l plimba,
Da-n rai, măre, ce-mi vedea?
Era oameni spovediți,
Ca niște pomi înfloriți
Și era prunduri uscate,
Vacile se sparg de grase.
— Moș Adame, ce e asta?
— Omu când făgăduiește,
Și pomana o isprăvește.
... Iar la Dumnezeu venea,
Cheile iadului lua
Și pe Moș Adam îl lua
Și tot iadu mi-l plimba:
Erau oameni nespovediți,
Ca niște bușteni pârliți,
Livezi de fân până-n brâu,
Vacile moarte de slabe.
—Moș Adame, ce e asta?
— Nașu când făgăduiește
Pomana nu isprăvește.
El la Iana se ducea
Și din gură-așa-i zicea:
— Țese, Iano, isprăvește
Și de nuntă te gătește,
Nu-mi țese de frățior
Și-mi țese de soțior.
— D-aoleu, Soare luminat,
Trupșorel făr' de păcat,
Da-r-ar dragu Dumnezeu:
Când eu oi fi la răsărit,
Mări, tu să-mi fii la apus
Și când tu la răsărit,
Eu să fiu, mări, la apus.
Amândoi să nu ne-ntâlnim,
Să ne știm negri străini...

Această variantă incompletă mi-a fost cântată de Neața R. Mincu din Beleți, jud. Muscel. Rădulescu-Codin 1986, p. 200–201. Publicată și în Brăiloiu 1932, p. 19–22.

50. Beleți 2-AG

Într-o altă variantă, Luna i-a spus Soarelui:
.....
Să faci o scară de fier
Din pământ până la cer
Cu cuili dă oțel
La bătrânu Dumnezeu.
Cum Dumnezeu ne-o-nvăța,
Noi așa, Soare,-om făcea!
Dumnezeu mi-l întreba:
—Ce pă cer mi-ai luminat,
Pă pământ mi-ai întunecat?
.....
Apoi Luna iarăși zicea:
— Pod peste ceară [țară?] să-mi faci!
Foaie verde d-asomie

Podu dă ceară să-mi fie!
Și la capu podului;
D-o frumoasă mânăstire,
Cu cinzeci dă popi bătrâni
Și-o sută dă arfirei
Și cinzeci dă grămătici
Care nu mai sânt p-aici.
.....
Noi acolo să mergem.
Dragă, să ne cununăm!
.....
El dă mână că mi-o lua
Și pă pod că mi-și mergea.
Dumnezeu că nu-i răbda:
Dă câte-o mână că-i lua
Și pă cer că-i azvârlea
Și din gură-i blestema:
— Când Soarili c-o sfinți,
Atunci Luna-o răsări,
Ei, frate, mi s-o-ntâlni.
Dacă, frate, s-o-ntâlni,
Sor' pă frate s-o iubi
Și lumea s-o prăpădi.

Inf.: Ioniță Z. Manea din Beleți-AG
Rădulescu-Codin 1986, p. 104

51. Priboeni 1-AG

Iana Sânziana

Foaie verde trei lămâi,
Doamne, peste Nadolii,
Peste alte țări pustii
Și peste alte câmpii...
Ia-scultă, măi frățioare,
Pleacă Soare să se-nsoare...
Verde foaie matostat,
El, frate, că mi-a umblat
Nouă mări și nouă țări,
Nouă ani pe nouă cai...
Pe toți că i-a ciumpăvit
Și pe toți că i-a spetit,
Acu-mi stă-n grajd osteniți;
De potrivă n-a găsit,
Unde la trup s-a lovit,
La papuc nu s-a brodit;
La papuc de se lovea,
La trup iar nu se brodea.
Atunci Soare ce-mi făcea?...
Verde foaie-a bobilor,
Pe mijlocu mărilor,
În dreptu Ostrovilor...
Verde foaie peliniță,
Mi-este-o mică poieniță
Cu cinzeci de argeluțe...
Iar o argea mititică
Cu ferestrele de sticlă,
Cu războiu de marmur,
Cu suveica de aur;
Iar în ea cine-mi era?
Mi-era Iana Sânziana.
Verde foaie a bobului,
Mi-era Sora Soarelui:
Țese pânză de mătase,
Facă lui Soare cămașă;
Țese pânză fir cu fir,
Facă lui Soare zăbun...
Verde foaie ca nalba,
Atunci Soare că venea,
Către Lună că vorbea:
— Ai tu, soră,-ascultă-ncoa';
Verde foaie matostat,
Eu, soro, că mi-am umblat
Nouă mări și nouă țări,
Nouă ani pe nouă cai,
Pe toți că i-am ciumpăvit,

Pe toți, soră, i-am spetit;
De potrivă n-am găsit.
Unde la trup s-a lovit,
La papuc nu s-a brodit.
La papuc de se lovea,
La trup iar nu se brodea...
Verde foaie bob năut,
Și la tine c-am venit
Ca să-ți spui tot ce-am pățit...
...Soarele că mai grăia:
— Ascultă, soru-mea-ncoa!
Țese, soro, te gătește,
Țese, Leano, isprăvește
Și de nuntă te gătește;
Țese pânză de mătase
Ca să-mi faci mie cămașă;
Țese, pânză, fir de fir,
Ca să-mi faci mie zăbun.
Soru-sa mi-l asculta
Și din gură-așa-i grăia:
— Ia-scultă, măi Soare,-ncoa,
Unde, frate, s-a văzut
Și frate, s-a pomenit
Să ia sor' pe frățior
Și să trăiască cu dor?
Dacă este vorba-așa,
Ia-ascultă la mine-ncoa:
Verde foaie trei sipici,
La Moș Adam să te duci
Cum Moș Adam te-o-nvăța
Așa, Soare, oi făcea.
... Atunci Soare ce-mi făcea?
La Moș Adam se ducea,
Pe Moș Adam mi-l găsea,
În poarta raiului ședea.
De bună-ziua că-i da,
Moș Adam îi mulțumea
Și pe Soare-l întreba:
— Verde foaie trei sipici,
Ce-ai căutat, măi Soare,-aici?
— Eu, Moș Adame,-am venit,
Cred că timpu mi-a sosit
Vremea de căsătorit.
Moș Adam îl asculta.
Pe Soare de mână-l lua,
Tot prin iad că mi-l băga.
Ce vedea, se speria:
Vedea copilași plângând,
Pe alții, frate, țipând:
— Vai de noi, vai de părinți,
Ne mănâncă viermii neadormiți!
Și d-acilea că mi-l lua
Înainte mi-l ducea,
Ce vedea, se speria!...
Atunci înapoi mi-l lua,
Pe-altă parte că mi-l da,
Peste-o vacă mare-mi da:
Iarbă verde că-mi păștea,
Apă rece mi-o-adăpa
Și de grasă ce era,
Dacă nu era pielea,
Oasele se risipea...
Aia era, crez, vaca,
Cin' dă vacă de pomană
Și-o dă lui fină-său
Și la urmă-i pare rău!
Din iad atunci mi-l scotea
Și prin rai că mi-l ducea,
Ce vedea, se veselea;
Râu de miere tot curgând,
De lapte dulce-izvorând
Și pasările cântând...
... În altă parte mi-l ducea,
Peste-o vacă mică da,
Bolovan că mi-și mânca,
Apă din lac mi-adăpa
Și de grasă ce era,
Bărbia îi atârna,
Pe bărbie se culca...
Aia era, crez, vaca:
Cin' dă vaca de pomană,
Verde foaie bob areu,
Și o dă lui finu-său,
Verde foaie trei măsline,

Și la urmă-i pare bine...
Din rai atunci mi-l scotea
Și Moș Adam că-i zicea:
— Ai tu, Soare luminate,
Trupșorel făr' de păcate,
Unde, Soare, s-a văzut
Și, Soare, s-a pomenit
Să ia sor' pe frățior
Și să trăiască cu dor?
Atunci Soare ce-mi făcea?
La soru-sa că mergea
Și din gură-așa-i striga:
— Țese, soro, te gătește,
Țese, Leano, isprăvește,
Țese pânză de cămașă
Ca să-mi faci mie cămașă;
Țese pânză fir de fir,
Ca să-mi faci mie zăbun!
...Soru-sa mi-l auzea
Și din gură îi grăia:
— Ai tu, Soare luminate,
Trupșorel făr' de păcate,
Unde, frate, s-a văzut
Și, frate, s-a pomenit
Să ia sor' pe frățior
Și să trăiască cu dor?
Dacă este vorba-așa,
Ai tu, Soare,-ascultă-ncoa:
Verde foaie trei spanaci
D-o scară de fier să-mi faci
Din pământ până la cer.
Cu cuiele de oțel...
Verde foaie trei sipici,
La Dumnezeu să te duci.
Cum Dumnezeu te-o-nvăța
Așa, Soare, oi făcea
El de lucru s-apuca,
Până-n sară isprăvea,
Verde foaie avrămeasă,
Putere dumnezeiască!
La Dumnezeu se suia,
Dumnezeu cum mi-l vedea,
Către Soare că grăia:
— Ai tu, Soare luminate,
Trupșorel făr' de păcate,
Hainele le-ai ponosit,
Or galbenii i-ai fârșit
Și merindea-ai isprăvit,
La mine de te-ai suit?
Soarele că-mi asculta
Și din gură-așa-mi grăia:
— Hainele n-am ponosit,
Galbenii nu i-am fârșit
Merinde n-am isprăvit!
Iară mie mi-a venit,
Cred că timpu mi-a sosit,
Doamne, de căsătorit.
Dumnezeu mi-l asculta,
Către Soare că-mi grăia:
—Ai tu, Soare luminate,
Trupșorel făr' de păcate.
Unde, Soare, s-a văzut
Și, Soare, s-a pomenit
Să ia sor' pe frățior
Și să trăiască cu dor?...
...Atunci Soare mi-auzea
Și d-acolo că-mi pleca,
La soru-sa că mergea
Și din gură-așa-i grăia:
—Țese, soro, te gătește,
Țese, Leano, isprăvește
Și de nuntă te gătește!...
Țese pânză de mătase
Ca să-mi faci mie cămașă;
Țese pânză fir de fir
Să-mi fie mie zăbun...
Și pânză tot fir de fire
Să-mi fie mie de mire.
Soru-sa că-mi auzea
Și din gură-așa-mi grăia:
— Ai tu, Soare luminate,
Trupșorel făr' de păcate,
Unde, frate, s-a văzut
Să ia sor' pe frățior

BCU "MIHAI EMINESCU" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Și să trăiască cu dor?
Dacă este vorba-așa,
Ia-ascultă, măi Soare,-ncoa:
Verde foaie de spanaci,
D-un pod de fier tu să-mi faci;
Foaie verde-a bobului
Și la capu podului,
Verde foaie trei măsline,
D-o sfântă de mânăstire
Cu cinzeci de popi bătrâni,
O sută de arfirei
Și vreo optzeci de vlădici
Ce nu a mai fost p-aici.
Atunci Soare ce-mi făcea?
El de lucru s-apuca,
Până sara-l isprăvea!
Foaie verde avrămească,
Putere dumnezeiască!...
La soru-sa că mergea
Și nunta că mi-o pornea,
Lăutari că-mi aducea!
Dumnezeu nu le-ajuta,
Dumnezeu nu le-ajuta,
La ei că se cobora
Și de mână că mi-i lua
Și pe cer îi arunca,
Din gură mi-i blestema:
— Când Soarele o sfinți,
Atunci Luna-o răsări.
Și când Luna o sfinți,
Soarele mi-o răsări!
Amândoi de s-o-ntâlni
Lumea că s-o prăpădi!
.....
Mă plătii cu cântecu
Ca și lupu cu crângu,
Cât trăiește, lipovește,
Dă pielea și se plătește!

Inf.: Ilie N. Gogoncea, de 27 a.
Priboieni-AG
Rădulescu-Codin 1986, p. 101–104; text publicat și în Brăiloiu 1932, p. 11–18.

52. Priboeni 2–AG

Cântec bătrânesc: Soarele

Foaje verde trei [lalâi] lămâi
[Doamne], peste alte Nadoli,
Peste alte țări pusti
/: Plekă Soare
să se-nsoare:/
Nouă ani
pe nouă kai
Kare noaptea pask în rai.
Umblă ceru și pământul
/: Ka săgeata și ka vântul:/
Unde, frate, a văzut,
La kip nu s-a potrivit,
/: Pă nouă kai obosea:/
Pă nouă i-a obosit
Și pă nouă i-a spetit;
Pă nouă kai ciumpăvea
/: Și la graz kă ședea:/
Și el, frate, kă pleca
Unde la kip să lovea,
La papuk nu să potrivea
/: Ka soru-sa Iana:/:
Șade-n graz' de obositi
De-o potrivă n-a găsit.
Foaje verde ș-o sipikă,
Într-o mikă poeniță
Este o mikă kăsuță
Ku ferestele de stiklă,
Ku răsboiu de marmur,

/: Ku suveĻka dă aur:/.
Ţese Ļana Sâmziana,
Ţese pânză de mătase,
Să-Ļ faką luĻ Soare kămașă.
Și Soarele kă-Ļ zičęa
— Ţese, soro, isprăveşte
Și dă nuntă te gătește,
Să nu-m faČĻ dă frăţior
/: Și să-m faČĻ dă soţior. :/
— AĻ tu, Soare luminate,
Trupșorel făr' de păkate,
Unde, Soare, s-a văzut
Și, Soare, s-a pomenit
Să ĻaĻ sor' pă frăţior,
Ka să-Ļ fie soţior?
Soare Ļar kă pleka
Unde, frate, kă găsęa
La kip kă asemăna
La popuk nu se potrivęa
Ka soru-sa Ļana.
Soare Ļar kă Ļi zičęa:
— Ţese, soro, isprăveşte
Și dă nuntă te gătește,
Ka să-m faČĻ mie kămașă,
Să n-o faČĻ dă frăţior,
Și s-o faČĻ de soţior.
— AĻ tu, Soare, luminate,
Trupșorel făr' de păkate,
(De) Unde, Soare s-a văzut
Și, Soare s-a pomenit
Să ĻaĻ sor' pă frăţior,
Ka să-Ļ fie soţior?
Să faČĻ bine să m-askulţĻ
La Moș Adam să te duČĻ
Kum Moș Adam ţe-o-nvăţa,
Așa, Soare, voĻ făcęa.
Soarele kă-m pleka,
La Moș Adam să duČęa
Pe Moș Adam îl găsęa,
În poarta rajuluĻ ședęa,
Kartęa pă ğenunkĻ eręa,
Pe Soare kum îl vedęa
Și pe el kă-l întreba:
— AĻ tu, Soare luminate,
Trupșorel fără păkate,
La mine la čę-aĻ venit?
OrĻ čineva tę-a bătut
OrĻ galbeni Ļ-aĻ sfârșit
OrĻ haĻne aĻ ponosit?
Soarele îĻ răspundęa:
— Moș Adame-askultă-nkǫa,
Niș' nime nu m-a bătut,
Niș' galbenĻ nu Ļ-am sfârșit,
Niș' haĻne n-am ponosit,
Či mie timpul mĻ-a venit,
Timpu dă kăsătorit
Și Ļo, frate, am umblat
Noǫă anĻ
pă noǫă kaĻ
Kare noaptęa pask în raĻ,
Pă noǫă Ļ-am obosit,
Pă noǫă Ļ-am čiumpăvit
Și șade-n gražd ologiţĻ,
De-o potrivă n-am găsit
Ka soru-męa Ļana
Ļana Sâmziana.
Moș Adam îl askulta
Și de mână kă mi-l lua
Și prin Ļad kă mi-l duČęa
Unde kopii ţipa
Și din gură kă striga:
— VaĻ de noĻ, vaĻ de părinţĻ,
Ne mănânkă vĻermi nę-adormiţĻ!
Și Soare kă-Ļ vedęa
Și el nu se sperìa
Și-n raju kă-l duČęa,
Unde pomi înfloręaǫ
Și alţi kă să kočęaǫ.
MaĻ înainte kă mergęa,
D-o vakă mare kă da,
Ļarbă verde îm' păștęa,
Apă limpedę-adăpa
Și dă nu Ļera pielea,
Oasele kă se-nșira,

Și Soare-l întreba:
— Če să fie ku asta?
Moș Adam îi răspundea:
— Asta-i krez vaka
Karį dă vakă dă pomană
Și į-o dă lu finu-săų
Și la urmă-į pare răų.
Maį naįnte kă mergea,
D-o vakă mikă kă-m da,
Įarbă uskată păștea,
Bolovanį asemenea,
Apă tulburę-adăpa,
Bărbia dă pământ atinğea
Și Soarele întreba:
— Ce-o să fie ku asta?
— Asta-į vakă de pomană
Če į-o dă luį finul săų
O foiță mărăcine
Și la urmă-į pare bine.
Pe Soare de mână-l lua,
Įar prin įad îl întorcea,
Toate kâte le vedea,
Soare nu să speria
Și akasă se ducea,
Pe soru-sa o-ndemna.
— Țese, soro, isprăvește
Și dă nuntă te gătește.
— Aį tu, Soare luminate,
Trupșorel făr' de păkate,
Tu, Soare, ka să-mi fačį,
O skară dă fier să-mi fačį
Dân pămân' pân' la čerį,
Păn' la bunul Dumnezău.
Kum Dumnezău te-o-nvăța,
Așa Soare, oį făčea.
La soru-sa kă venea
Și dă nuntă să gătea
În biserikă intra,
Toț sfinți se posomora,
Čeru se întuneka,
Dumnezău če făčea?
Ku o mână kă-į lua
Și pe čerju-į arunka
Și din gură-į blestema:
— Kân Soarele o sfinți,
Atunčį Luna-o răsări;
Și kân' Luna o răsări,
Atunčį Soarelę-o sfinți.
Și eį kân' s-or întâlni,
Pământu se va prăpădi.

Inf.: Petre Onilă, Ion M. Barbu
Priboeni-AG
Culeg.: I. Cocișiu, la București, 11.6.936
IBr fgr. 1478

53. Surdulești-AG

Iana Cosinzeana

Foaie ș-o ciocoare,
P-ăl buhaz de mare,
Mie mi se pare
Neagră corăbioară
De maluri trântită,
De pietre glodită,
De talaz bătută.
În ale răchițele,
La nouă argele,
Țese Iana-n ele.
Țese, tindichește
Fir și ibrișin,
Lui Soare zăbun;
Fir și cu mătase,
Lui Soare cămașă.
Când Soare venea,

La Iana striga:
— Țese, Iano, țese,
Țese, tindichește
Și mi te gătește,
Eu oi să te iau
Soțioară mie,
Din veac în vecie,
Doamne milostive.
Iana ce striga:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor' pe frate
Să facă păcate;
Și frate pe sor',
Doi dintr-un trupșor,
Să facă fecior?
Da Iana zicea:
— Eu oi să te iau,
Da tu mie să-mi faci
D-o scară de os
Din pământ în jos,
O scară de fier,
Cuie de oțel
Pân' la naltul cer.
Și tu să te duci
Tot la moș Crăciun,
Că e mai bătrân
Și la moș Adam,
Să slujești un an.
Soare c-auzea,
Toate le făcea:
O scară de os
Din pământ în jos
Și scară de fier,
Cuie de oțel
Pân' la naltul cer.
La moș Crăciun că se ducea
Și la moș Adam
Să slujească-un an.
Când moș Adam că mi-l vedea,
Cu pravila pe genuchi că era.
Pravila-nchidea,
De mână pe Soare că-l lua
Și-n iad că-l băga.
În iad ce vedea?
Nește pomișori,
Mult sânt uscăciori;
Nește păsărele,
Mul' sânt negrișoare.
Ele-mi ciripea,
Și ele-mi striga:
— Vai de noi și vai
De părinții noștri:
N-au la ce muri,
N-au la ce trăi;
Nu ne-a creștinat,
Nu ne-a botezat,
Lumânare nu ne-a dat.
Soare că-ntreba:
— Adame, aici de ce-i așa?
Adam îi răspundea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Aici sânt copii
Care mor nebotezați
Și necreștinați,
Fără lumânare dați.
Mai nainte că mergea,
Vedea livezile verzi,
Vacile slabe și topite.
Soarele că-ntreba:
— Aicea de ce-i așa?
— Aicea naș c-a dăruit,
Rău că i-a părut,
Aicea nu s-au primit.
Iar pe Soare de mână că-l lua
Și-n rai că-l băga.
În rai ce vedea?
Nește pomișori,
Mul' sânt verzișori;
Nește păsărele,
Mul' sânt gălbioare

Și sânt albișoare.
Ele-mi ciripea
Și-mi zicea așa:
— Ferice de noi,
Ferice de părinții noștri:
C-au la ce muri
Și-au la ce trăi,
Că ne-au creștinat
Și ne-au botezat,
Lumânare că ne-au dat.
Soare că-ntreba:
— Adame, aicea de ce-i așa?
Adam îi răspundea:
— Sânt copii care mor botezați
Și sânt creștinați
Și cu lumânare dați.
Mai nainte că mergea,
Mai nainte ce vedea?
Vedea locul negru și pârlit,
Vacile grase
Și frumoase.
Soare că-ntreba:
— Adame, de ce-i așa?
Adam îi răspundea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Aicea naș c-a dăruit,
Rău nu i-a părut,
Aicea s-au primit.
Soare iar venea,
La Iana trăgea.
— Iano, soru-mea,
Eu că mi-am umblat
Nouă ani pe nouă cai
Care paște noaptea-n rai:
Patru i-am stătut,
Cinci i-am ciumpăvit,
Potârnichie n-am găsit,
Potârnichie-n lume
Să-mi samine mie.
Potârnichiea mea,
Iana, soru-mea.
Iana dacă vedea și vedea
Că de soare nu scăpa:
— Măi, Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Eu oi să te iau,
Dar tu mie să-mi faci
D-un pod de ceară
Aci peste mare,
Și tu să-mi aduci
Patruzeci de popi bătrâni,
Tot pe noi să ne cunune.
Așa, Soare c-auzea,
Puternic că era,
Numaidăcât că le făcea.
Și Soare aducea
Patruzeci de popi bătrâni,
Tot pe ei să mi-i cunune.
Iana ce făcea?
De mână pe Soare că-l lua
Și pe pod că se urca.
Din gură mai striga:
— Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor' pe frate
Să facă păcate,
Și frate pe sor',
Lume făr' de dor,
Doi dintr-un trupșor
Să facă fecior?
Iana mai zicea:
— Soare luminate,
Ia-ntinde-ți razile
Să-ți vedem puterile.
Când Soarele
Razile că le-ntindea
Podul că topea,
Iana cu mâna de nas că se lua
Și-n mare că s-azvârlea
Și din gură mai zicea:
— Când Soarele la răsărit,
Luna la apus,
Să nu să-ntâlnească

Ca să mai vorbească,
Ca să-i fiu nevastă;
Când Luna la răsărit,
Soarile la scăpătat,
C-a făcut păcat.

Inf.: Niță Târțău, lăutar, 62 a. Surdulești-AG
Culeg.: Gh. I. Neagu, 1950
Neagu 1969, p. 35–40

54. Păduroiu-AG

Nunta Soarelui

Foae verde grâu d-ăl mare,
Pleacă Soare să se-nsoare,
Nouă ani
Pe nouă cai,
Care pasc iarbă din raiu.
Și-o foiță ș-o lalea,
Și el, măre, că mergea,
Tot la Sântiana mergea,
Și el, măre, mi-o găsea
Pe ulița armenească,
Țăsând tot pânză domnească,
Cu războiul de argint,
Cum nu s-a mai pomenit.
Dar Soarele ce-mi grăia?
— Țese, Iano, Sântiano,
Țese pânză de mătase,
Să faci lui Soare cămașe,
Că vremea că ți-a venit
Și, măre, de logodit.
Sântiana ce-mi grăia?
— Unde, Soare, s-a văzut,
Și unde s-a pomenit,
Care, măre, să se ia
Frățior cu surioară?
Mare Soare luminate,
Trupșorel făr' de păcate,
Și de este adevărat,
Pune scară de argint
Între cer și-ntre pământ,
La Dumnezeu să te sui,
Și la el doru să-ți spui.
Foaie verde ș-o lalea
Dar Soarele ce-mi făcea?
Numai cu gândul gândea
Și scară mi se făcea,
La Dumnezeu se suia
Dumnezeu că mi-l vedea
Și Dumnezeu că-i zicea:
— D-aleu, Soare luminat,
Trupșorel făr' de păcat,
La mine ce-ai căutat?
Dar Soarele ce-mi zicea?
—D-aleu, Doamne, Doamne sfânt,
Și mie că mi-a venit,
Vremea de căsătorit.
Sântiana s-a gătit,
Țese pânză de mătase,
Să-mi facă mie cămașă.
Așa, Dumnezeu grăia:
— D-aleu Soare luminat,
Trupșorel făr' de păcat,
Unde, Soare, s-a văzut
Și unde s-a pomenit,
Ca, măre, să mi se-nsoare
Frățiori cu surioare?
Dacă e povestea așa,
Tu, măre, să mi te duci,
La Adam,
La moș-Adam,
Că-i om mai bătrânicios
Și te-o-nvăța cu folos.
Foae verde ș-o lalea,

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Soarele ce mi-și făcea?
La moș-Adam se ducea
Și așa că mi-și grăia:
— D-aolică, moș-Adame,
Și mie că mi-a venit
Vremea de căsătorit.
Sântiana s-a gătit,
Țese pânză de mătase,
Să-mi facă mie cămașe.
Moș-Adam mi se gândea,
Și așa că-mi răspundea:
— D-aleu, Soare luminat,
Trupșorel făr' de păcat,
Unde, Soare, s-a văzut,
Și unde s-a pomenit,
Ca, măre, să mi se-nsoare
Frățiori cu surioare?
Dacă e povestea așa,
La Dumnezeu m-oiu urca,
Și pe el că l-oiu ruga
Să-ncurce cărarea ta.
Dumnezeu că-l asculta,
Calea lor le-o încurca,
Ca să nu se întâlnească,
Și veșnic să rătăcească.

Păduroiu-AG
Mateescu 1909, p. 110–114.

55. Izvoru-AG

Soarele cu Luna

Pe buaz[1] devale,
Pe spumă de mare,
Mie mi se pare
Văzui trei argele
Mari ca trei saiele
Țese Iana-n ele.
L-argeluța din mijloc
Mult țese Iana cu foc,
Și îmi țese, tendechește.
Ea de nuntă se gătește:
Pânză de mătase,
Tot luată de șase;
Ițele de sârmă
Face pânza bună.
Aleasă cu fir,
Fir de ibrișin,
Cu fir de mătase,
Că e mai frumoasă
Lui Soare cămașă...
Dar Soarele ce-mi făcea?
La argea, mă, revenea
Și cu Iana că-mi glumea.
Dară Iana ce-mi zicea:
— Soare frățioare,
Puternic, mai mare,
Dar unde-ai văzut
Ori s-a pomenit
Să-mi ia sori pe frate
Să-mi ție dreptate?!
Sori pe frățior,
Să-mi ție casă cu dor?!
Pe tine te-oi lua,
Tu dac-oi făcea
Un pod peste mare;
Pe marginea lui
O vie rotundă,
Fără aguridă.
Amândoi să ne-mplimbăm,
Struguri să mâncăm,
Să ne cununăm.

[1] buaz - loc strâmt de trecere a apei

Dar Soarele ce-mi făcea?
Trei zile pe loc că-mi sta.
Și pământul mi-l ardea,
Și Iana cu el nu vrea.
Dar Soarele ce-mi făcea?
La argea, mă, revenea,
Și cu Iana că-mi glumea.
— Soare, frățioare,
Pe tine te-oi lua,
Dacă mi-oi făcea
O scară de fier,
Cu pari de oțel.
Soarele-o făcea,
Dar pe ea cine-mi venea?
Moș Adam că-mi cobora
Și la argea se ducea.
Pe-amândoi de mână-i lua
Pe Soare și pe Iana,
La biserică-i ducea,
Foaie de trei mure,
Ca să mi-i cunune.
O sută de popi citea,
Dar Iana ce le zicea?
— Nu citiți de cununie,
Citiți-ne de frăție.
De-oți citi de cununie,
Voi să dați în nebunie!
Toți popii mi se oprea,
Afară pe toți mi-i da.
Dar moș Adam ce făcea?
Din biserică mi-i lua,
Și la iad că mi-i ducea,
Și să vezi ce le-arăta:
Tot oameni nespovediți,
Ca niște bușteni pârliți;
Și muieri nespovedite,
Ca niște buturi pârlite.
Dar în gura iadului
Luătoarea laptelui
Foc verde de iasomie,
Mi-o mânca viermii de vie.
De la iad că mi-i scotea
Și la rai că mi-i ducea
Și acolo le-arăta
Tot oameni dă-i spovediți,
Ca niște pomi înfloriți;
Muieri d-ale spovedite,
Ca niște flori înflorite.
O sută de pomi d-ăi roditori,
Iar în pomi mi se zărea
Mii de păsărele
Mari și mititele:
Nu sânt păsărele,
Ci sânt sufletele
Din guriță-mi cânta,
Lumea de le-asculta:
„Ferice de noi
Și de părinței
Că ne-a-ncreștinat,
Lumânări ne-a dat,
Pentru luminat
Să vedem cărările
Și toate potecile!"
Da' Dumnezeu ca un sfânt
Coboară pe pământ
Pe-amândoi de mână-i lua,
În cer măre-i azvârlea,
Și mi-i blestema:
Când Luna la scăpătat,
Soarele la răsărit,
Amândoi nu s-a-ntâlnit!
Cântecul lor s-a sfârșit!

Inf.: Mitică Ghiță, 71 ani
Izvoru-AG
Culeg.: Gheorghe Ene, 1971
Foclor Argeș 1979, p. 115–117.

56. Izvoru de Sus-AG

Baladă: Luna și Soarele

Dict.

Verde salbă moale,
Pă buhaz dă vale
Mie mi să pare,
Văzuț treț arğele
Mar ka treț saiele,
Țese Iana-n ițele,
Țese, tindekește,
Dă nuntă gătește
Tot pânză frumoasă
Luț Soare kămașă.
Verde mikșonța,
Iana če-m zičța?
— Soare, frățioare,
Da undę-aț văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor pă frate,
Să ție-n dreptate?
Sor pă frățior,
Să ție casa cu dor.
Iar Soarele-așă-uzța,
Noă an kă mi-ș-umbla,
Noă an pă noă kaț
Kare paște noaptța-n raț.
Șapte iepe mț-a spetit,
Treț catârț a omorât,
Dă potrivă n-a găsit.
Verde zice mikșonța
Și to' la Iana vența.
Iar Iana i răspundța:
— Soare, frățioare,
Puterni' maț mare,
Io kân' mi tę-oț lua,
Tu de mț-oț făčța
O skară de fier
Ku par dă oțel
Să mț-o puț dă čerț.
Dar Soarele če făčța?
Treț zile pe ea kă sta,
Lumța dă mț-o pedepsța
D-o skară-n zidța,
D-o skară-n făčța,
D-o skară dă fier
Ku par dă oțel,
Mț-o răzma dă čerț.
Pă skară čin kobora?
Moș Adam kă kobora
Și dă mânuță-ț lua
Și la biserikă-ț dučța.
Kând akolo ažunğța,
Iara Iana če zicța?
— Voț, popț, potropopț
Četiți-ne dă frăție,
D-oz čiti dă kununie,
Voț să daț î(n) nebunie.
Prioți aș-auzța,
Kărțile žoz le lăsa,
Dar Adam če mi-ș făčța?
Dă mânuță mi-ț lua
Și la iad kă m-i dučța,
Dar akolo če-m erța?
Tot mujer nespovedite
Ka nește butur pârlite
Și oame(n) nespovediț
Ka nește butur pârliț.
Dar în gura iadului
Lăutoarța laptelui
(? Adikă kare ia laptele la vakă).
Verde d-asomie,
Mț-o mânka vermi dă vie.
Verde ziče mikșonța,
Moș Adam če mi-ș făčța?
Dă mânuță m-i lua
Și la raț kă m-i dučța
Dar akolo če erța?
Tot pom roditorț

Kare face vara florj
Și păsărele multe,
Multe și mărunte.
Nu sun' păsărele
Și sun' sufletele
Și ku' maj kânta,
Da te dezmirda,
Dân gură zičea:
— Ferice dă noj
Și dă părintej,
Kă ne-a kreștinat,
Lâmânăr ne-a dat,
Lâmânăr dă luminat,
Ne vedem potečili
Și toate kărărili.
Verde micșonea,
Moș Adam če mi-ș face?
Și d-akolo m-i skotea (adikă din raj)
P-o potekuță mj-o lua,
Dar Jana kă-i zičea:
— Soare, frățioare,
Io kă mi te-oj lua
(Nu s-a-mpăkat ka să să ja)
Tu dă mj-oj făčea
O vie rătundă,
Noj să ne plimbăm,
Strugur să mânkăm,
Dar un pod pă mare
Noj să ne distrăm,
Pă el ne plimbăm.
Un pod kă făčea,
Pă jel să plimba,
Jară Jana če zičea?
— Soare, frățioare,
Da undę-aj văzut
Și s-a pomenit
Femea nainte
Și băbatu-n urmă,
Or nu ț-e d-a bună?
Nainte trečea,
Iana (î) urmă rămânea
Și în mare serja.
Soarele če-m făčea?
La novodar kă-m pleka
(Aku je frumos),
Novodarj kă mi-j lua
Și la mare j-aducea
Și ku novodele da
Și briana mj-o prindea,
De lo' vătămată,
D-un pește muștată.
Verde mikșonea
Pe mal mj-o punea.
Dar Dumnezeu če-m făčea?
La ei kă să skobora.
Dară Iani če-j făčea?
(Adika luni [lunei]: Iana)
De mănușită mj-o lua
Și-n čer kă mj-o arunka.
Kân' Luna la skăpătat,
Soarele la răsărit
Și-amândoj nu s-a-ntâlnit
(Am terminat)

Inf.: Ion Stan Gheorghe: „dă la bătrânu meu (tatăl mamei)." „Știa din karte". „Dă când eram kopil mik". Nota culeg.: „Inf. nu a văzut cartea."
Izvoru de Sus- AG
Culeg.: [H. Brauner], 13.7.36
IBr fgr. 4411

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

57. Sălătrucu de Jos-AG

Soarele și Luna

P-o gură dă vale,
Pă ostrov dă mare
Sân noo arğele,
Țese Ianа-n iele;
O arğea mititică
Cu ferești dă sticlă,
Cu uși dă sipică,
Țese Iana-n ia,
Iana Cosânzeana,
Pânză dă mătasă,
Împletită-n șasă
Că ie mai bănoasă
Și ie mai frumoasă.
— Țese, Iano, țese,
Dă nuntă gătește
Pânză dă mătase
Să fac Soarelui cămașe,
Că io am umblat
Noo ani pe noo cai,
Pă toț i-am spetit
Și i-am cumpăvit,
Soțâoară nu mi-am găsât.
Țese, Iano, țese,
Dă nuntă gătește.
— D-alei, Soare, frățâoare,
Nu-i, Soare, păcat
Să ia sor pă frate?
Dar tu, ca un sfânt
Și ca un puternic,
Fă scară dă furcă,
Cu cuie d-oțăl,
Te nalță la naltu cerj
Și cată la pravilă
Dacă s-o cădea
Să ia sor pă frate,
Ie păcat dă moarte;
Să ia frate pă sor
Ie păcat ș-omor".

Inf.: Ioana Ion Sădulake, 81 a.
Sălătrucu-dă-Žos-AG
Istrătescu 1931, p. 284–285

58. Câmpulung-AG

Baldă: Cântecu Soarelui

Dictat:

Ș-am zis verde salbă moale,
Pe buhaz de mare
Mie mi să pare
Ca nouă saiele,
Ca nouă arğele,
Țese Iana-n iele
Pânză de mătase,
Că ie mai frumoasă,
Să-și facă cămașe.
Arğeluța dă mijloc,
Țese Ienuța cu foc.
Ș-am zis verde viorea,
Dar Soricâ če făčea?
Pe pământ că-m cobora.
Ș-am zis verde viorea,
Lui timpu i-a venit
Neicâ, de căsătorit.
Ș-am zis verde, viorea,
Dar Soricâ če făčea?
Umbla lumea-n lung și-n lat,
De potrivă n-a aflat

Unde la kip să lovęa,
La papuc nu să brodęa
Ca soru-sa Ienuța.
Ș-am zâs verde vioręa,
Dar Sorică če-mi făčęa?
La Ienuța că-mi venęa
De bună ziua că-i da:
— Țese, soru-męa Iana
Pânză de mătase,
Că je mai frumoasă,
Ca să-mi fači cămașe,
Nu mi-o fači dă frățior,
Ci mi-o fači [dă] soțior,
Să ținem casa cu dor.
— Da, da, da, Sorică, da.
Ș-am zis verde vioręa
Și Ienuța mi-auzęa,
Lăcrămilę-o podidęa,
Din guriță că-mi zičęa:
—Soare, frățioare,
Puternic mai mare,
Unde, frate, s-a văzut,
În lume s-a pomenit,
Să ia sor' pe frate,
Să țâie dreptate
Să ia frate pă suror,
Să țâie casă cu dor?
Ș-am zâs verde vioręa,
Dar Sorică če-m făčęa?
Iel în rai că se dučęa,
Nouă caj că-m aleğęa
Și-mi-aleğęa nouă caj
Care noaptea pasc în raj;
Nouă caj că-mi omora,
Nouă măgarj că-m spetęa,
Dă potrivă nu găsęa;
Unde la kip să brodęa,
La papuc nu să lovęa
Ca soru-sa Ienuța
Și-napoj că se-ntorčęa,
La Ienuța că-mi venęa:
— Țese, soru-męa Iana,
Țese, tindekește
Și de nuntă te gătește,
Că jeu, soro, mi-am umblat,
Nouă anj că mi-am umblat,
Dă potrivă n-am aflat.
Nouă anj pe nouă caj,
Nouă măgarj j-am spetit,
De potrivă n-am găsit.
Dar Ienuța če zičęa?
Lăcrămioare-o podidęa,
Din guriță că zičęa:
— Jeu pă tine că te-oj lua,
Tu mije să-mi fači
D-o scară dă fjer,
Cu cuili dă oțăl,
Înaltă pân-la sfântu čer.
Ș-am zis verde vioręa,
Dar Sorică če-m făčęa?
Dă puternic čę-mi jera
Și scara că mi-o făčęa
Și dă mână că se lua
Și pe scară să urca
Și la cer că mi-ažunğęa.
Acolo pă čin' găsęa?
Pe Moș Adam mi-l găsęa,
Că je vekj și dă dămult
(Că je mic)
Cu pravila pă genunkj
Dar Sorică če-mi zičęa?
—Moș Adame, dumnęata,
Citește-ne pravila,
C-am să jau pe soru-męa,
Pe soru-męa Ienuța,
Ca să-mi țin casă cu ja.
Ș-am zis verde vioręa,
Moș Adam când auza,
Pravila nu lę-o čitęa,
Lăcrămioare-l podidęa:
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ja sor' pe frate,
Să țâje casă-n dreptate?

Și dă mână că m-i lua
Și prin iad că-ț m-i plimba,
Acolo če mi-ș vedęa?
Vedęa lăutoaręa laptelui[1],
Ședęa-n gura țaduluț.
Maț 'nainte că-mț merğęa,
Acolo če mi-ș vedęa?
Vedęa oamenț nespoveditț,
Ca niște bușteni pârlițț
Și mujerț nespovedite,
Ca niște buturț pârlite.
Maț 'nainte că-m merğęa,
Acolo če mi-ș vedęa?
Și-ntr-un pom că să ujta,
Păsărele că-mț vedęa
Și mi-ș ğiripęau
Și să văicărau
— Vaț de noț și dă părințăi,
Că nu nę-a botezat
Și nu nę-a creștinat,
Lumânărț n-a dat
Pentru luminat.
Ș-am zis verde vioręa,
Maț 'nainte că merğęa
Și prin raț că m-i ducęa,
Acolo če mi-ș vedęa?
Vedęa oamenț spoveditț
Ca niște pomț înfloriț
Și mujerț spovedite,
Ca niște florț înflorite.
Și-ntr-un pom țeț să ujta,
Păsărele că-m vedęa
Și mi-ș ğiripęau
Și să feričęau
— Feriče dă noț
Și dă părințăț,
Că nę-a botezat
Și nę-a creștinat,
Lumânărț nę-a dat
Și nę-a luminat.
Aprindem lumânărili,
Să vedem potečili
Și toate cărărili.
Žos d-acolo că să da,
Țeț dă mână să lua,
Da Țenuța če-ț spunęa?
— Soare, frățioare,
Puternic maț mare,
Țeu pă tine că te-oț lua,
Tu mije să-mț fačț
D-o mănăstioară
Cum n-a fost în țară,
Cu temeț de vânt,
Cu streži de arğint
Și tu mie să-mț adučț
Patruzečț dă popț
Și dă potropopț
Și dă grămăticț,
Care n-aț maț fost pe-aičț.
Ș-am zâs verde vioręa,
Dar Soricu če-mț făčęa?
Dân bičju de foc pleznęa
Și putere că-mț avęa,
Toate astęa le făčęa
Și dă mână să lua,
La beserică-m merğęa
Și popi, când i vedęa,
Începęa d-a mi-ș čitęa.
Dar Țenuța če zičęa?
— Voi patruză' dă popț
Și dă potropopț
Și dă grămăticț
Care n-ațț maț fost p-aičț
D-oțț citi dă cununie,
Voț să datț în nebunie,
Citiți-ne dă frăție.
Care, neȷcă, că citęa,
Cărțț dân mână le pica

[1] care ța laptili dă la vačț.

Și muți, frate, rămâneau
Și jei nu să cununa
Și-napoi că mi-și pleca
Și dă mână să lua,
Peste-un pod că mi-și trecea,
Pă Iana naintę-o da,
Soare-n urmă rămânea
Dar Ienuța če-i zičea?
— Soare, frățioare,
Puternic mai mare,
Ori nu-ți e de-a bună
Cu atâta glumă,
Femeia nainte,
Voinicu pe urmă,
Iana-n urmă rămânea, *mă*,
Soare-nainte trecea, *măi*,
Și Iana că se gândea, *măi*,
Din guriță că zičea:
/: — Decât lu Soare nevastă:/
/: Mai bine la pești o masă:/
Ș-am zâs verde viorea,
Dar Sorică če făčea, *mă*?
La gură d-arğea venea, *mă*
Trei zile pe loc ședea, *măi*,
Și pământu că-l ardea, *mă*,
Dă supărat ce-mi jerea
Dumnezeu că mi-i vedea, *măi*,
P-amândoi mi-i blestema, *mă*,
Că Soarili-n scăpătat*î*,
Luna mi-e la răsărit,
/: Amândoi nu s-a-ntâlnit:/
Cân' Soarili-i răsărit*î*
Luna mi-e la scăpătat*î*
Ca să-mi scape de păcat*î*,
Na, na, na, Sorică, na.
Ca să scape de păcat
„gata"

Inf.: Anghel Licu, 58 a., voce-ţambal
Câmpulung-AG
Culeg.: G. Sulițeanu, 18.6. 62
IBr mg. 2428 b

? De la un viorist care am cântat jeu cu jel: Marin Goaie. Jera cu 25 ani mai mare ca mine, da jeșise atunci ţambalu, și mă lua cu jel.
? Cântecu ăsta l-a scos lăutari veki dă dămult. Asta a jeșit așa ca o poveste, da n-a fost adevărat ca să ja sor' pă frate.
? Aici în Muscel nu l-am cântat ničiodată.
/„Ba să mai cânta, pă la Malu cu Flori" — intervine Alex. Cerul, 79 a., lăutar voce-vioară. Și jeu am știut-o bine/.

59. Slobozia-AG

Baladă: Cântecu Soarelui

Faje verde salbă moale,
Într-o zi dă sărbătoare
Plecă Soare să să-nsoare.
Nouă ani pă nouă caj
Nouă caj mi-au ologit
Șâ nouă mi-au čumpăvit,
De potrivă n-a găsit.
Într-o casă mititică
Cu șândrilă șândrilită,
Pă-nlăuntru zugrăvită,
Țese Iana Sânzâjana,
Țese pânză dă mătasă
Luată dă câte șase,
Facă lu Soare cămașă.
Cu războju dă mărmur,
Cu suveica dă aur,
Și Soarle că zâča:
—Țese, Iano Sânzâjano,

Țese pânză de mătasă,
Să-i fac lu Soare cămaše.
Nu-ị fac ca de frățiorị
Să-ị fac ca de soțiorị.
Surioara če-i zâča?
— Unde s-a mai pomenit,
Unde s-a mai dovedit,
Surior cu frățior,
Ca să trăịască cu dor.
Dacă este vorb-așa,
Surioara če-ị ziča?
—Ịa ascultă Soare-ncoa,
Dacă este vorb-așa,
Să fac o scară de fier
Dân pământ și pân la cerị,
Cu cuili dă oțăl
Pân' la bunu Dumnezău.
Cum Dumnezău ne-a-nvățа,
Noi așa frat-om fača.
Da Dumnezău če fača?
Din gură le spunea:
—Unde s-a maị pomenit,
Unde s-a maị dovedit,
Surior cu frățior
Ca să trăịască cu dor.
Dumnezău če fača?
P-amândoị dă mâna că-i lụa
Și pă la raị că-i duča,
Și raiu le arătа.
Foaịe verde foaịe lată,
Dete o vacă de pomană
Și la urmă-ị pare rău.
Vaca mânca ịarbă grasă
Și vaca ịa tot slabă.
Da Dumnezău če făča?
Luna că mi-o lụa
Și pă cer că-ị arunca.
Da Dumnezău če făča:
Soarele la răsărit
Și Luna la scăpătat.
Și ịeị, frate, cân' s-o-ntâlni,
Lumea că s-o prăpădi.

Inf.: Andrei Pasăre, 55 a.
Slobozia-AG
Culeg.: C. Brăiloiu 17.5.1943
IBr fgr. 9950

60. Gliganu de Sus-AG

Baladă: Soarele

Verde ș-o čikoare,
Pe buhaz de mare
Mie mi să pare
Su' noo arğele
Ka noo saịele
(un fel de binale veki),
Țese Ịana-n ịele
Țese, tindekește,
Dar pânza-n gătește,
Pânză dă mătase
Năvădită-n șase,
Kă ịe maị frumoasă,
Face lu Soare kămașe
Și ịeị rokịe dă mireasă.
Dar Ịenuța kân' țesea,
Iată Soare kobora
La ușe de arğea,
Din gură grăịa:
— Țese, Ịana mea.
Ịana k-auzea,
Din gură-ị grăịa:
— Soare, frățioare,
Puternik maị mare,
Činę-a maị văzut,
Un-s-a pomenit
Să ịa sor pă frate,

BCU CENTRALA UNIVERSITARA

Să ţână dreptate,
Să ja frat pă sor,
Să ţâje kasă ku dor?
Soare mi-auzea,
Rău să supăra
Soare kolinda
Noo ani pă noo kai,
Kare noaptea pask-în rai,
Noo kai kă i-a spetit,
Činč katâr i-a obosit,
De potrivă n-a găsit,
De potrivă nu găsea
Să samene ku Iana.
Iar la Iana kobora,
Din guriț-așa-i grăja:
— Țese, neikă Iană,
Țese, tindekește,
Dar pânza-n gătește,
Pânză dă mătase
Luată dă șase,
Kă ie mai frumoasă
Și să-m faci kămașe.
Dar Enuța-l auzea
Dakă venea și vedea
Kă Soare nu mi-o lăsa,
Ia din guriță-i grăja:
—Soare, frățioare,
Puternik mai mare,
Ieu ka să mi te iau
Tu miie să-m faci
De-o skară dă fier,
Kuie de oțel
Pân-la naltu cer,
Noi dă mână să ne luăm,
Pe skară să ne urkăm,
La Moș-Avram să merĝem,
Pravila să ne-o čitim,
Să vă' dă ne logodim
Soare puterni-mi-era,
Ku bičiuri de fok plesnea,
Skară noo kă-i făčea
Și la cer kă mi-o răzma
Iei dă mână mi să lua
Și pe skară se urka,

La Moș-Avram se ducea
Ș-atun' Soare če-i grăja?
— Moș-Avram, sfinția ta,
Čitește-ne pravila,
K-am să iau pă Ienuța,
Pe Iana, pe soră-mea,
Kăč-e fată potrivită,
Floarea-n kosăčioare-i kântă,
Noo-npărății askultă.
Dar Moș-Avram če făčea?
Pravila-n mână mi-o lua,
Žoz pe skaun kă-m stetea,
Din guriță mi-o čitea,
Din ok'i negri lăkrăma,
Soare păkătos mi-era.
Moș Avram dakă vedea,
Pravila kă mi-o lăsa
Și de mână-i-apuka
Și-ncepea dă mi-i plimba,
Dar să vezi če le-arăta:
Tot oameni nespovediți,
Ka niște bușteni pârliți
Și femei nespovedite,
Ka niște buturi pârlite.
Soare nu să spăimânta
Să dăspărțeaskă dă ia.
Moș-Avram iar îi plimba,
Tod la rai kă mi-i urka
Și să vezi če-i arăta:
Tot oameni d-ăi spovediți,
Ka niște pomi-înfloriți
Și femei tot spovedite,
Ka niște flori-înflorite.
To-prin rai kă mi-i plimba,
Pe la pom kă mi-i ducea
Și să vezi če le-arăta:
Niște păsărele
Mar-și mititele,
Frumos kă-m kânta
Și mi să žuka,
Dar nu-s păsărele
Și sunt sufletele
Mar-și mititele,
Iele nu kânta,

Či să feričęa,
Așa că grăja:
— Feriče dă noi
Și de părinței,
Kăž ne-a botezat
Și ne-a kreștinat,
Lumânări ne-au dat
Pentru luminat.
Arpindem lumânărili,
Ne vedem kărărili
Și toate potečili,
Ne feričim zilili,
Zilili și părinți.
Soare nu să-nspăimânta
Să nu spurče frățiea,
Moș-Avram dakă vedea,
lar începepea de-ai plimba,
Pe la mese kă-i dučea
Și să vezi ce le-arăta
Kare din mână ș-a dat,
Dar în urmă n-a puntat
(adekă nu i-a părut rău),
Stă de mas' apropiat;
Kare din mână ș-a dat
Și la urmă mi-a puntat,
Dă la masă-i depărtat.
Soare nu să-nspăimânta,
Ka să lase pă Iana.
Moș-Avram dakă vedea
Kă prea păkătoz mi-erea,
Mâna după iei kă-ž lua,
Dar Soare și ku Iana
To-de mână mi se lua,
Până la skară venea,
Žoz la pământ' kobora,
Dar Ienuța če-i grăja?
— Soare, frățioare,
Puternig, mai mare,
Ieu ka să te iau
Tu miie să-m fači
D-un po' de aramă
Peste neagra mare,
K-un temei dă vânt,
Ku strežį dă arğint,
Dar la kapu podului
D-o mânăstioară
Kum n-a fost-în țară,
Ku činze-dă popi,
Șaize-de djakoni
Patruzeč dă grămătiči,
Kare nu mai sunt p-ajč.
Noi dă mână să ne luăm
Și pe pod să ne plimbăm,
În mânăstire intrăm,
Merğem să ne kununăm.
Soare puterni-mi era,
Ku bičiuri de fok plesnea,
Podu neikă i-l făčea
D-un po' de aramă
Peste neagra mare,
K-un temei dă vânt,
Ku strežį dă arğint,
Dar la kapu podului
D-o mânăstioară,
Kum n-a fost-în țară,
Ku činze-dă popi,
Șaize-de djakoni,
Patruzeč dă grămătiči,
Kare nu mai sunt p-ajč.
La mânăstire merğea,
Preoți kă mi-i vedea,
Începepeau toz dă čitea
Și Enuța blestema:
— Dar voi, popilor
Potropopilor,
Grămătičilor,
D-os citi dă kununie,
Da-v-ar Domnu nebunie.
Čitiți-ne de frăție,
Nu kătat-a vrăzmășie,
Kăž Dumnezeu să mânie,
Pă voi n-are să vă ție.
Dar popi când-auzea,
Potropopi mi-amuțea,
Grămătiči-nebunea
Prin blestem dă la Iana.
Atun-Soare kân' vedea,
Tot pe pod să-napoia,

Pe Ioana naintę-o da,
Soare-n urmă rămânea
Și Enuța če-i grăja?
— Soare, frățiore,
Puternig maj mare,
Ți-aj ješi-dân minte,
Dă trek jeo nainte?
Sau nu ț-e d-a bună
Dă rămâj pă urmă.
Dar Soare kân' mj-auzea,
Pe Ioana-n urmă mj-o da,
Jel nainte kă-n trečea,
De mânekă mj-o ținea.
Dar Enuța, kân vedea,
Începepea d-a se ruga:
— Ah, Doamne, Măriea ta
Dăkât jeu m-oj mărita
Și pe frati-mjeu l-oj lua,
Maj bine m-oj îneka;
Dekât soața fraților
Să fiu masa peștilor.
Brečeğelu mi-l skotea,
Mâneka kă ș-o tăja,
Dă unde Soare mj-o ținea,
La Dumnezeu să-nkina
Și-n mare să repezea.
Atun-Soare če-m făčea?
Jel tare să supăra,
Trej zile pe lok stătea,
Apa-n mare mi-o ferbea,
Mânia ș-o arăta,
La năvodar să dučea;
Să dučea la năvodar
Și da pe zi nikușar
(galben din ăja, pol de aur);
Să-j dea ku năvoadili
Pân toate kolțurili,
Ka să-j prindă mrenili.
Atunč-Ioana kân-vedea
Kă Soare mj-o urmărea,
Raze dân apă skotea
Și la čer mi să urka.
Dumnezeu m-i blestema:
— Kân Soare la răsărit,
Ienuța la skăpătat,
Ka să skape dă păkat;
Kân Soare la skăpătat,
Ienuța la răsărit
Amândoj nu s-au-ntâlnit,
Păkate n-au săvârșit,
Kă niž Domnu n-a voit.
„Sfârșitu"

Inf.: Marin G. Baicea
Gliganu de Sus-AG
Culeg.: Bg. [Bugeanu?], 18.8.39
IBr fgr. 7758 a

61. Bogați-AG

Baladă: Nunta Soarelui

Foae verde trej lămâj
Peste kâte Nadoli,
Peste noo țărj pusti.
Pe buhaz dă mare
Dă unde răsare
Puterniku Soare.
Nu vrea să răsaje
Și vrea să să-nsoarje.
Și jel mj-a umblat
Lumea-n lung și-n lat
Noo anj pă noo kaj,
Kare noaptea paște-n raj.
Pă kâte noo j-a spetit,
Pă kâte noo-a čiumpăvit,
Ka soru-sa n-a găsit.
Și unde s-a maj găsit,

La papuk nu s-a lovit.
Într-o dalbă poeniță
Mi-e cinzeci dă arğerele,
Țese Ianа-Zinziana
Ku războiu de marmur,
Ku suveika dă aur.
Țese pânză dă mătase,
Să-i fakă lu Soare kămașe.
— Țese, Iano, isprăvește
Țese pânză dă mătase,
Ka să-m fași mie kămașe,
Să nu mi-o faș dă frățior,
Să mi-o faș dă soțior.
—Dar, măi Soare luminate,
Trupșurel făr' dă păkate,
Unde, Soare, n-ai văzut
Și unde s-a pomenit,
Să ia sor' pă frățior,
Ka să fie un trupșor,
Să ție kasă ku dor?
Sfântu Soare-i mai zičea:
— Țese, Ianа, isprăvește
Și de nuntă te gătește.
Și soru-sa kă-i zičea,
Kă de iel nu mai skăpa,
Să-m' fak io skară dă fier
Și ku dunği dă oțel,
Kuili dă lumânăr'
Dân pământ până la čer.
La Dumnezeu să te duči,
Dumnezeu kum te-o-nvăța
Așa, Soare, k-om făčea.
Sfântu Soare, ka un sfânt,
Dor cu gându să gândea
Și skara i să făčea,
La Dumnezeu să dučea.
Dumnezeu kân' mi-l vedea
Repede kă-l întreba:
—La če, Soare, k-ai plekat,
Pământu dă-i-ntunekat,
La če, Soare, mi-ai venit?
— Mie, Doamne, mi-a sosit
Timpu dă kăsătorit.
Toată lumea mi-am umblat,
Toată lumea-n lung și-n lat,
Pământu l-am okolit,
Ka soru-mea n-am găsit
Și unde s-a mai găsit,
La popuk nu s-a lovit.
Dumnezeu așa-i zičea:
— La Moș Adam să te duči,
Moș Adam kum te-o-nvăța
Să-z čiteaskă pravila,
Așa, Soare, k-oi făčea.
La Moș Adam să dučea
Și pravila i-o čitea.
Așa păkat če mi-erea,
Jos pravila kă-i kădea
Și de mână kă mi-l lua
Și prin rai că mi-l plimba
Și prin rai če mi-ș vedea
Și vedea pomi înfloriți,
Ieste oameni spovediți
Și pă sus pân rămurele
Kântă numai păsărele,
Alea nu ie păsărele
Și ie numai sufletele.
Mai merğea, kât mai merğea
Și o vakă kă-m vedea.
Și păștea pân bolovani
Ș-așa grasă če-mi ira,
Kă bărbia i-atârna
Și Soarele întreba:
—Če este ku vak-asta?
— Asta-i vakă dă pomană,
Foae verde mărăčine,
Kând o dă și-i pare bine.
Și dân rai kă mi-l skotea
Și prin iad kă mi-l plimba.
Dar akolo če-m vedea?
Vedea la bușteni pârliți
Ie oameni nespovediți
Și vedea buturi pârlite,
Ie femei nespovedite.

Într-o vale să ujta,
Neşte vjermj, frate,-m' vedęa.
Vedęa neşte vjermj kumpliţj
Şj-avęa plete dă fjer
Şi ku čiokurj dă oţel
Şi Soarele-l întreba,
Da Moş Adam če-j spunęa?
— Dakă jej pă soru-ta,
Aiş, Soare, tę-oj băga
Şi vjermi kă tę-or mânka
— Kjar vjermi dă m-or mânka
Jo tot jau pă soru-męa.
Şi din iad kă mi-l skotęa,
La soru-sa să dučęa.
Dar soru-sa če-j zičęa,
Altă vorbă-j maj spunęa:
— Foae verde salbă moale,
Să-m faş un pod peste mare
Şi la kapu poduluj
Să-m klădeş o mănăstire
S-o avem dă kununie.
Dor ku gându să gândęa
Şi toate i să făčęa,
La kununie kă intra,
Începęa popi dă čitęa,
Kununia să făčęa,
Aşa păkat če-m-ira,
Ikoanili să spărgęa,
Joz vanghelia kădęa.
Da Dumnezeu če-m făčęa?
Înger kă-l trimitęa
Şi dă mână j-apuka
Şi-nčepęa dă dăsčitęa,
Ikoanili să-nveselja
Ş-afară kă mj-i skotęa
Şi pă čer kă-j arunka
Şi dân gură-j blestema:
Kă Luna la răsărit
Şi Soarili la apus,
Amândoj kân' v-oţj întâlni
Şi lumęa s-o potoli.
„Atâta"

Inf.: Costică Voicu
Bogaţi-AG
Culeg.: Em. Comişel, 21.6.39, în Bucureşti
IBr fgr. 7480
Em. Comişel notează şi unele modificări de text, din care reproducem: între v. 14 şi 15: Jel dă seamă n-a găsitî, între v. 19 şi 20: Într-o arğęa mititikă.

62. Pădureţi-AG

Baladă: A Soarelui

Ai, Foaje verde salbă moale
P-ăl buhaz dă mare
Mie mi se pare
Kă-j o casă mare
Cu nouă umbrare
/: Ku ferestre-n soare:/
Ai, Ku uşi dă supikă
Cu feresti dă stiklă
Ţese Ana, ţese,
/:: Inima-m despikă::/ *mă.*
Ai, Foaie verde viorja
Da Lenuţa če-m făčia,
Pânza, frate, kă-mi ţeseę,
Pânză dă mătase
Neluată de šase
/: Fakă Soareluj kămašă:/ *mă*
Soarili-m venja
Şi să kobora,
Dă-n gură-m zâčea:
— Ţese, Ano, ţese,

Țese, tindekește,
De grea nuntă te gătește,
Kă vremia mea mi-a venit
De-nsurat, de kăstorit
Dă potrivă n-am găsit
Aša, Ianо, subțârja,
Cum iești dă potriva mja.
Aša Ianа k-auzja
Lăkrămili-o podidja,
Pă urzală kă-m pika,
Bătătura k-o tăja
Dă-nfokată če jera
Și din guriță-m grăja:
— Hai tu, Soare, luminate,
Trup mândru fără păkate
Unde s-a văzut măi frate
Ka să ia soră pe frate
Și să fakă jej păkate
Și să țâje din dreptate.
Atunč Soarili-m pleka,
Iar la Iana kă-mi venja
Și jel, frate, n-o slăbja
Să fakă nuntă ku ja.
Și Ienuța kă-m zâčja
— O, Soare, kă mi te-oi lua,
Când tu, frate, mi[-i] făčja
O skară dă fier
Pân' la-naltu čerju
Mergem să ne žudekăm
Să vedem, să poate
Să ja sor' pă frate,
Să țâje-n dreptate,
Să fakă păkate.
Atunci Soare če-m făčia,
Numaj ku gându kă-m da,
Făčia o skară subțârea
Ka pana de rândunea
Să suja Iana pă ja,
Dă mâna dreaptă k-o lua,
Trei zile-n sus să suja
De Sfânta Vineri kă da,
Sfânta Vineri kă m-i lua,
La moš Adam kă-i dučea,
La Moš Adam dă dămult,
Ku pravila pă ğenukj,
Žudekă drepți pă dreptate
Și strâmbi pă strâmbătate.
Da Ienuța če-m zâčja:
— Hai Moš Adam dumneata,
Kari mj-ești vekiu de demult
Ku pravila pe ğenuki,
Žudeči drepți pe dreptate
Și strâmbi pe strâmbătate.
Kum žudeč o lume, frate,
Žudekă-mă și pe mine,
Să vedem, se poate,
Să ja sor' pă frate,
Să fakă păkate,
Să țâie-n dreptate,
Dar Moš Adam če-m făčja,
Bičiu de fok dân kuj lua
Și la goană kă m-i lua,
Dă păkătoši če jera,
Pă la iad, frate-i dučia.
Dar în iad ce le-arăta?
Kare popă bja tutun,
Iera draku suruğiu;
Loutoarea laptelui
Ierea-n talpa iadului;
Fete mari nespovedite
Stau ka buturi pârlite;
Și flăkăj nespovediți,
Ka nište bușteni pârliți.
Dar Moš Adam če-m făčja?
Și din iad, frate-j skotja,
Pă la rai, frate-j dučja
Dă păkătoši ce iera,
Raiu-nkuiat kă-l găsja,
Și la poarta raiului
Šade floarea soarelui
Și ku spiku grâului
Și ku floarea krinului
Și žudekă florili,
Če-a făkut miroasili
Și želuja florili:
Le-a purtat nevestili

Și pân rai kă mi[-i] băga,
Alčeva kă le-arăta:
Numai mese-ntinse
Tǫate ku făkli aprinse,
Kare dân mână și-a dat
Și pe urmă n-a-mpuntat
Sta dă masă apropiat,
Ku îngeri-npreunat;
Kare dân mână și-a dat
Și la urmă mi-a-npuntat.
Ku bicju de fok je luat,
Alceva kă le-arăta:
Nește pomi când înfloria,
Alți kă să skutura
Și pân pomi, frate, jerea
Nește păsărele,
Alea nu sânt păsărele
Și sânt tǫate sufletele.
— Vai dă noi și de părinții noștri
Kare ne-a făkut,
Nu ne-a-nkreștinat,
Lumânări pă mâini nu ne-a dat
Ne vedem potečili
Vešnič ni sânt zâlili.
Da Lunuța če-n zâčia:
— Vai, tu, rai, grădină dulče,
Din tine nu m-aš mai duc[e],
Dă mirosu florilor,
Kânteku păsărilor.
Dar Moș Adam ce-m făčja?
Și jel kă să supăra,
Ku bicju dă fok îi lua,
Žos pă pământ îi da.
Dar Soarili če-m făčja?
Pă Jenuța n-o slăbja,
Să-m fakă nuntă ku ja.
Și Jenuța kă-i zâčja:
— O, Soare, kă mi te-oi lua,
Când tu, frate, mi[-i] făčia
O punte dă alamă
Sabai peste mika mare,
Pune-n ja o vie primară
Și-o mânăstiǫară
Ku popi dă čeară,
Alți popi dă la țară.
De mâna dreaptă k-o lua,
La biserikă merǧja,
Čepja popi de čitja
Și Jenuța kă-i oprja:
— Aj, voi, popilor,
Și voi potropopilor,
Nu čitiți dă kununie
Și să-m čitiți numai mie.
Atunci, Dumnezeu ka un sfânt
Îndărât kă mi[-i] gonja
Tot pă punte când trečia
Și din guriță-n zičia:
— Hai, tu, Soare luminate,
Dă-mi drumu mâna čea dreaptă,
Să-m fak kruče krestinească.
Drumu mâini kă m-i da,
Și Jenuța če-m făčja?
Drept în mare kă sărja.
Dar Soarili ce-m făčja?
Nič akolo n-o lăsa.
La năvodar să dučja,
Năvoadili kă le lua
Și pân mare le băga.
Mult pește afară kă-m da,
Numa-o mreană kă oprea
Luminat ka și zâua.
Dar Soarili če-m făčja?
Pân sân, frate, kă mi-o da,
Mai frumǫasă kă jerea.
Și Dumnezeu ka un sfânt,
Pă tǫate le-a potrivit,
La jei, frate, kă-mi venja
Și pă čer kă-i arunka
Š-ar fi mire kât lumia,
Când tu, Soare, la apus,
Jana pă la răsărit.

Inf.: Marin Gh. Dură, zis Ceapă, 52 a. Pădureți-AG
Culeg.: Harry Brauner, 9.8.35, în București IBr fgr. 788.

63. Smeura-AG

Baladă: Nunta Soarelui

Foaie verde salbă moale,
Pe buhaz dă mare,
Pe gură de vale
Sună o arğelă
Ku noụă saele.
Într-o arğea mititẹa
Ţese Ịana-n ịa,
Ţese, tindikeşte
Ku războị de marmur,
Suveika de aur,
Kuiţili de arğint,
Če nu s-a maị pomenit
Nič în iad, nič pă pământ.
Da Soarili če-m făčja?
Înăuntru kă intra
Şi pă Ịana mị-o-ntreba
— Ţese, Ịano, ţese
Ţese, tindikeşte
Şi de nuntă te gătește,
Kă, Ịano, kă mi-am umblat
Noụă ani pă noụă kaị,
Kare noaptẹa pask în raị
Pă noụă i-am čiumpăvit,
Pă noụă i-am obosit
Şi ka tine n-am găsit
Aşa naltă şi subţire,
La mižlok făkută bine,
Haide să ne logodim,
Amândoị ne potrivim.
Da Ịana kă miž zičja:
— Unde s-a maị pomenit
Să ịa, măre, soră pă frate,
Să ţâie kasă-n dreptate.
Iar Iana kă îi zičja:
— Hai tu, Soare luminate,
Trupşorel făr' de păkate,
Iar tu, Soare, ka să-mi fač
D-o skară de fier,
Ku kuiliị dẹ-oţel,
Să mergem la 'naltu čer.
Da Soarili ka un sfânt
Pă čer şi pă pământ,
Numaị ku gându gândja
Şi skară kă se făčea.
I de mână kă să lua,
La Moş Adam kă merğea,
Moş Adam, când m-i vedja,
Din guriţă le zičia:
— Ai, tu, Soare luminate,
Trupşorel făr' de păkate,
Şi tu, Ịano Sânzịano,
Trupşorel făr' de prihană,
Pă lume mị-aţi tunekat
Şi p-aici mị-aţi luminat
Or voụă kă v-a sosit
Timpu de kăsătorit.
Da Soarele če-i zičja?
— Moş Adame, dumnẹata,
Am venit noị aičja
Să ne čiteşti pravila,
Vrẹau să ịau pe soră-mja.
Moş Adam če mi-ş făčja?
Pravila-n mână k-o lua,
Începea de mị-o četja,
La žumătate ažunğja,
Lakrămile-l podidja.
Iel dă mână kă m-i lua
Şi la raị kă să ducja,
Raiu-nkuiat kă mi-era.
Moş Adam ce mi-š făčja?
Deştu-l mik keie-l făčja
Şi rajul mi-l deskuja:
Kân' la dreapta să uita,
Ce vedẹa, se spăimânta:
Vedẹa to' pomi înfloriţi,
Alţî îmbobočiţi.
— Aşte nu-s pomi înfloriţi,
Sunt oamenii spovediţi;
Vedẹa to' mesili-ntinse
Ku făclioarelẹ-aprinse

Și tot păsări albișoare,
Ele kânta kântečele
Și să-ngâna-n vjersurele:
— Ferice de noj
Și de părinții noștri,
Kă ne-a kreștinat
Și ne-a legănat,
Lumânare kă ne-a dat,
Să ne vedem kărărili
Și toate potečili.
Și rajul kă-mi isprăvja
Și în iad kă miž intra.
Če vedea, să spăimânta:
Vedea to' bușteni pârliți,
Ku viermii neadormiți;
— Iștja nu-s bușteni pârliți,
Sunt oameni nespovediți;
Vedea to' mesili-ntinse,
Ku făclioarele stinse
Și to' păsări negrișoare,
Ele kânta kântečele
Și mi-ș plângea-n viersurele:
— Vaj dă noi și dă părinții noștri,
Kă nu ne-a kreștinat,
Nu ne-a botezat,
Lumânare nu ne-a dat,
Să ne vedem potecili
Și toate kărărili.
Kârčiumarul de la drum
Îl ținia draku de brâu
Și-i da palme peste gură,
Kă n-a pus okaua plină;
Lăutoarea lapteluj
Mj-era talpa iaduluj
Și iadul kă-l isprăvja
Și Soarili če-mi zičia?
— Aleg iadul kjar dă vju
Ku sor' mea vreaju să fiu.
Da Jana ce mi-ž zičia?
— Și tu, Soare, ka să-mi fač
Tot d-un pod dă čeară
Dinkolo peste mare
Și d-o mânăstioară
Și d-o viișoară
Ku aračij noj,
Ku strugurij moj,
Să făcem nuntă ku jej.
Da Soarili ka un sfânt
Numaj ku gându-a gândit
Și toate kă s-a făkut.
Jej dă mână kă să lua
Și-n mânăstire intra.
Venea popi și potropopi
Ku brațili plin' dă kărți.
Da Jana kă le zičja:
— Aj, voj popilor,
Și voj darfireilor,
Să nu-mi četiți dă kununie
Și să-m četiți de frăție.
Popii k-auzea,
Alții kă surzea,
Alții kă muțea,
Mânăstirea să topja,
Numaj podu rămânea.
Dar Jana ce mi-š făčja?
Când pă pod kă se vedea,
La Dumnezeu să-nkina:
— Dekât Soarelui nevastă
Maj bine peștelui masă.
Și-n Dunăre se-neka.
Da Dumnezeu ce-m făčja?
Doi îngeri kă-m kobora
Și pă Jana k-o prindea,
La žudekată kă-i lua
Și ku mâna kă m-i lua
Și pă čer kă-i arunka.
— Când ăi fi, tu, Soare, la răsărit,
Tu, Lună, să fi la apus.
Pă kum jeste și-akuma
Dă luminează lumea.
Jej d-atunčea să gonesk,
Nič aku nu să-ntâlnesk.

Inf.: Mișu Mihalcea
Smeura-AG
Culeg.: H. Br[auner], 27.5.38, în București
IBr fgr. 6404

Județul Teleorman

64. TR (localitate neprecizată)

Vai voinic strein

Foae, salbă moale,
Pe mare la vale,
Mie mi se pare
Un pâlc de miele
Cu nouă argele
Nouă fete în ele.
Și cu Sorii zece
Care mi le întrece
Țese Iana, țese,
Pânză de mătase
Lui Soare cămașe.
Războiul de fier,
Sulu de oțel,
Su spata de sârmă,
Face pânză bună.
Soarele îmi venea
Din gură îi grăia:
— Iano, Sânziano,
Eu că mi-am umblat
Cruciș, curmeziș,
Eu că n-am găsit
O fată ca tine
Samene cu mine.
Eu m-oi însura
Pe tine te-oi lua.
Luna ce-i grăia:
— Soare luminate,
Trup făr de păcate,
Trupuri păcătoase
Umblă viermi prin oase
Un' s-a auzit,
Un' s-a pomenit
Să ia soră pe frate
În lume n-are parte
Și frate pe soră
În lume n-are dor.
Soarele-i grăi:
— Eu că te-oi lua,
Acasă te-oi ducea.
Luna ce-i grăia:
— Hai, noi să mergem
Până la Moș Crăciun
Că e mai bătrân
Și noi i-om spunea
El de-a auzit
Și de-a pomenit
Să ia frate pe soră
În lume n-are dor
Și soră pă frate
În lume n-are parte.
Moș Crăciun spunea:
— Eu n-am auzit
Nici n-am pomenit
Nainte, nainte
Păcate mai multe
Până la Sfânta Vinerea
Voi să mi-o-ntrebați,
Dacă a auzit,
Sau a pomenit,
Să ia sor pe frate
În lume n-are parte.
Și frate pe soră
În lume n-are dor.
Sfânta ce-mi făcea
În mâini mi-i lua
Și-i azvârlea.
Soarele pe cer,
Luna c-o arunca,
În mare și-o îneca.
De atunci mi se trage
Luna întunecată.
Și tot înecată.
Soare luminos
Pe cer e frumos.

TR
Oprișan 1971, p. 153–155

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

65. Antonești-TR

Foaie trei smicele,
Vâlcele, vâlcele,
Sunt nouă argele
Țese Iana-n ele,
Cu răsboiu de fier,
Tălpigi de oțel,
Foaie micșunea,
Soare că-mi venia
La Iana trăgea,
Bună ziua-i da,
Iana-i mulțumia.
Soare că-i zicea:
— Țese, Iano, țese,
Sculuri de matasă,
Lui Soare cămașă;
Fir și ibrișin,
Lui Soare peșchir,
Că eu mi te ieau
Soțioară mie,
Din veac, din vecie.
Foaie viorea
Iana-i răspundea:
— Soare luminate,
Trup fără păcate,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit,
Să iea sor pe frate,
Să facă păcate,
N-aibă-n lume parte,
Și frate pe sor,
N-aibă-n lume dor!
Foaie micșunea,
Soare-i răspundea,
Din gură zicea:
— Iano, dumneta,
Eu Iano-am umblat
Tot pe nouă cai.
Trei i-am ologit,
Șase-am ostenit
Și eu n-am găsit
În cea lume mare,
Samene cu tine,
Cu tine cu mine,
Cu noi amândoi,
Doi luceferi!
Iana mi-auzia
Și mi-i răspundea:
— Dacă este așa
Repede-ăi făcea
O scară de fier,
Pân' la-naltul cer.
Soare mi-auzia,
Din bici că-mi trosnia
Scara că-mi făcea,
De mân-o lua
Pe scar-o suia
La cer îmi mergea
Măre că mergea
Și nu s-odihnia,
Peste Moș Adam dădea,
Buna ziua-i da.
Moș Adam le mulțumia,
Soare se opria,
Iana-l întreba:
— Moș Adame, dumneta,
De când ai trăit,
Ai trăit, ai pomenit
Să ia sor pe frate,
Să facă păcate,
Și frate pe sor,
N-aibă-n lume dor!
Moș Adam când auzia,
Spatele-ntorcea,
Din gură zicea:
—Nainte, nainte,
Veți vedea mai multe!
Nainte pleca,
Pe Moș Crăciun întâlnia

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Bună ziua-i da;
El le mulțumia
Iana-l întreba:
— Moș Crăciune, dumneta,
Spune d-ai văzut
Sau ai pomenit,
Să iea sor pe frate
Să facă păcate,
N-aibă-n lume parte,
Și frate pe sor,
N-aibă-n lume dor!
Moș Crăciun dac-auzia,
Spatele-ntorcea,
Din gură zicea:
— Nainte, nainte,
Veți vedea mai multe;
El iarăș pleca
Și mult nu mergea
Pe Dumnezeu întâlnia.
Buna ziua-i da
Și i se-nchina,
Dumnezeu le mulțumia
Și la Iana asculta,
Căci Iana așa-i zicea:
—Doamne, Domn prea sfânt,
Spune-ai auzit
Sau ai pomenit,
Să iea sor pe frate;
Să facă păcate
N-aibă-n lume parte,
Și frate pe sor,
N-aibă-n lume dor!
Domnul se mâhnia
Astfel d-auzia,
De mână-i lua,
Pe punte-i vâra
Brânci mi le făcea
Și mi-i blăstăma
Din gură zicea:
— În veci despărțiți
Să nu vă-ntâlniți
Când tu-n răsărit,
Ea la asfințit;
Când tu-n asfințit,
Ea la răsărit.

Apostolescu 1912, p. 22–27; repr. după Pamfile 1915, p. 137–139
Antonești-TR
Culeg.: M. Apostolescu

66. Tătărăștii de Sus-TR

Iana Sâmzâiana

P-ăl buhaz de mare,
Soarele-mi răsare.
Colo-n richițele,
Sânt nouă argele.
Este-o argea mică,
Mică și măruntă,
Cu ferești de sticlă,
Cu uși de sipică,
Pe jos pardosită,
Țese Iana-n ea.
Iana Sâmzâiana,
Sora Soarelui,
Sculuri de mătasă,
Lui Soare cămașă;
Fir și ibrișin
Lui Soare zăbun.
Războiașu ei —
Era de argint;
Vătalele ei —
Era de argint;
Suvelnița ei —
Era de aur.
Soare se gătea,
Ș-apoi că umbla,

Nouă anișori,
Pe nouă căișori —
Nouă-au ciumpăvit,
Nouă-au obosit,
Nouă-au omorât,
Soțioară n-a găsit.
Streinu pe lume,
Păcătos pe lume,
El că se-ntorcea,
El că mi-și venea,
În gură de argea,
Zicea: — Aj'-te-zău,
Soru-mea Iana!
Țese, Iano, țese,
Țese, ținghisește
De nuntă gătește,
Ca eu să te iau
Soțioară mie,
Din vac, din vecie,
Doamne milostive!
Iana răspundea:
— Frățioru meu,
Soare luminate
Și fără păcate,
Eu să te iau pe tine?!
Dar und' s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor' pe frate,
Să facă păcate,
Și frate pe sor,
Lume fără dor?!
Dacă dumneata
Zici, frate-meu Soare,
Să te iau soție
Din vac, din vecie,
Doamne milostive,
Dumneata să-mi faci
Scară de fier,
Cuie de oțel,
Pân' la naltul cer.
Dumneata să-ntrebi
Pe baba Iova
Și pe moș Crăciun,
Că e mai bătrân,
Să vezi, de se poate
Să ia sor' pe frate
Să facă păcate,
Și frate pe sor'
Lumea fără dor.
Baba Iova ce făcea?
Poarta raiului deschidea
Tot în rai că mi-l băga
Pe Soare luminate
Și fără păcate.
Dar ce vedea-n rai?
O livede mare
Și o vacă slabă
Cu viteaua slabă.
— De ce-o fi așa?
— Fiind că nașu a dăruit,
Rău că i-a părut.
Și pe-ăl glod mare,
Văzu o vacă grasă
Cu viteaua grasă,
— De ce-o fi așa?
— Fiind că nașu a dăruit
Rău nu i-a părut.
P-o ramură uscată,
Vede-o pasere neagră
Cum se ciripea
Și se văicărea:
— Vai ș-amar de noi
Și de părinții noștri!
Nu ne-a botezat,
Nu ne-a creștinat,
N-au la ce trăi,
N-au la ce muri.
P-o ramură verde,
Vede-o pasere albă
Ce se ciripea
Și mereu zicea:
— Ferice de noi,
Ferice de părinții noștri,
Au la ce trăi,
Au la ce muri,
Că ne-au botezat
Și ne-au creștinat.
Jos el că se da,

La soru-sa venea:
— Soru-mea Iana,
Iana Sâmzâiana,
A zis moș Crăciun
Și cu baba Iova,
A zis că se poate
Să ia sor' pe frate
Și frate pe sor',
Lume fără dor.
— Bine, bine, frate,
Soare luminate,
Și fără păcate.
De zici tu așa,
Fă-mi un pod de ceară,
Cu stâlpii de ceară
Cu urșii de ceară,
Cu blănile de ceară.
Dar la capu podului
Să-mi faci dumneata,
Două dalbe mânăstiri
Și-o viță, plăviță,
Cu strugurii negri,
Cu haracii obli,
Ș-o lină fântână
Cu apă sălcie,
Cum îmi place mie.
Soare se gândea,
Toate se făcea
Și la soru-sa
Iute că-mi venea:
— Haida, soru-mea,
Soru-mea Iana,
Să ne cununăm,
Că am să te iau,
Soțioară mie,
Din vac, din vecie!
Bine, frate, bine,
Domnul să-ți ajute
Să faci casă cu mine!
Iana Sâmzâiana
Cruce că-și făcea,
Cu frate-său pleca
La pod ajungea:
— Frate luminate
Și fără păcate,
Unde s-a văzut
Und' s-a pomenit
Să meargă femeia
Naintea voinicului?!
Este datina
Să meargă femeia
În urma voinicului.
Bine, bine, frate,
Soare luminate,
Bine, eu te-am luat
Dar nu-ți știu puterile
Ia-ntărește-ți razele
Ca să-ți văd puterile.
'N mijlocul podului sosea,
Razele că-ntindea,
Podu să-nmuia,
În apă-mi cădea
Ei că se-neca.
Baba Iova că venea
Din apă-i scotea,
În cer i-arunca
Și mi-i blestema:
— Dar-ar Dumnezeu,
Unu la răsărit,
Altul la sfințit,
Să vă tot doriți,
Să nu vă-ntâlniți.

Inf.: Nicolae Vâlcu, 78 a.
Tătărăștii de Sus-TR
Culeg.: înv. Em. Popescu, 8.6.1896
Densușianu 1975, p. 95–97

67. Drăcșeni-TR

Cântece vechi despre Soare și Lună:

Țese Iana țese
Pânză de mătase
Să-i facă cămașe (Soarelui)
Fir și ibrișin,
Să-i facă zăbun.

După ce s-a îndrăgostit Soarele de Lună (Iana, Ileana) și a vrut să facă peste mări și a făcut pod de ceară peste mare, iar când au fost să treacă și a văzut că podul se topește de razele Soarelui, Luna a zis:

Strânge-ți, Soare, razele
Ca să-ți văd puterile.

Dar Soarele n-a putut și podul s-a topit, iar Luna a căzut și s-a înecat. Drăcșeni-TR

Culeg.: Anton Buzescu
Chestionarul Densușianu 4557, p. 410–410v.

68. Alexandria 1-TR

Soarele și Luna

Șoimanu de Soare
E puternic mare,
Umblă să se-nsoare;
Vremea i-a venit
De căsătorit.
Și el că mi-și umblă,
Crez de nouă ani,
Crez pe nouă cai.
Patru a obosit,
Cinci a ciumpăvit,
Și el n-a găsit
Potrivnică-n lume,
Să se potrivească,
Să se nemerească,
Papuc din picior,
Inelu din deșt.
Și el s-a lăsat
La nouă argele.
Este-o argelușă,
Argea de marmură,
Cu ușa la vale,
Cu ferestre-n soare,
Cu suluri d-argint,
Scripeți de argint.

Pânza-i de mătase,
Lui Soare cămașe.
Țese-nchindisește
Ileana Zâmziana,
Doamna florilor
Și a garoafelor.
Țese-nchindisește
Și găitănește.
Iacă că-mi venea
Șoimanu de Soare,
Pe ea mi-o-ntreba:
— Ileano Zâmziano,
Ia scoal', te gătește,
Te-nsulemenește,
Că eu să te iau,
Că vreme mi-a venit
De căsătorit.
— Ai, șoiman de Soare,
Mult drag frățioare,
Ești puternic mare,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor' pe frate
Și frate pe sor',
Că e-n lume dor?
De trei ori cuvânt zicea,
El, frate, nu-nțelegea.
Din gură-mi grăia:
— Ai, șoiman de Soare,
Mult drag frățioare,
De ești vrun viteaz,
Tu mie să-mi faci
D-o scară de fier,
Cuie de oțel,
Pân' la naltu cer,
Pân' la maica Iova
Și la moș Adam,
Tu ca să-i întrebi,
Tamje ca să spui,
Și ți-o arăta,
Dacă s-o cădea,
Și eu te-oi lua.
Ea ce-i poruncea,
Aia și făcea:
D-o scară de fier,
Cuie de oțel,
Pân' la naltu cer.
Acolo mergea,
Tamja că spunea;
Moș Adam auzea,
Barba-n gură-și lua
Și-alt cuvânt nu zicea;
Cheile-n mână lua
Și la rai cu ei mergea,
Raiu îl descuia,
În el că intra.
Dar ei ce-mi vedea?
Făclioare-aprinse,
Mesioare-ntinse,
Pahărele pline;
În jur prejur de masă,
Niște pomișori
Sânt verzi înfloriți;
Dar prin crângurele,
Niște păsărele.
Da' nu-s păsărele,
Ci sânt copilași,
Mândri îngerași,
Cântă, fericește,
Părinții și-odihnește:
— Ferice de noi.
De părinții noștri,
Când ei ne-au făcut,
Bine ne-au grijit;
Dacă or muri
Au cu ce trăi,
Cu ce ne pomeni!
Iară moș Adam
Din rai că ieșea,
La iad că mergea,
Iadu descuia,
Cu ochii că vedea:
Făclioare stinse,
Mesioare strânse,

Păhărele sèci;
Împrejur de masă,
Niște pomișori,
Nu sânt înfloriți,
Negri și pârliți;
Iar prin crăngurele,
Niște păsărele;
Da' nu-s păsărele,
Ci sânt copilași,
Sânt necreștinați.
Cântă,-mi, ciripește,
Părinți pedepsește:
— Vai de noi, de noi,
De părinții noștri,
Când ei ne-au făcut
Numai ne-a grijit.
Dacă or muri
N-au la ce veni;
Dacă or trăi
N-au cu ce trăi.
Din iad că ieșea
Șoimanu de Soare
Mult drag frățioare,
Moș Adam că-l întreba:
— Șoimane de Soare,
Mult drag frățioare,
Ce ție că-ți place:
Raiul sau iadul?
Șoimanu de Soare,
Mult drag frățioare,
Nimic nu zicea,
Căci și el știa
Că nu se cădea;
Alt cuvânt că nu zicea,
Îndărăt el se-ntorcea
La soru-sa Ileana,
Ileana Zâmziana,
Pe ea mi-o-nșela
Ca să mi-o ia.
Ileana Zâmziana,
Doamna florilor
Și-a garoafelor,
Ea, frate, cum auzea,
Lui Soare că-i răspundea:
— Șoimane de Soare,
Mult drag frățioare,
Tu mie să-mi faci,
Dacă ești viteaz,
D-un pod peste mare,
Iute și mai tare;
La capu de pod
O dalbă mânăstire,
Fie pomenire,
Acolo să ne cunune,
Amândoi de mână.
Ea ce poruncea,
El, frate, făcea,
La argea venea.
Dar ea ce-mi făcea?
Din argea ieșea,
Dar nu se gătea,
Mai rău se cernea.
De mână-o lua,
Pe pod că mergea;
Lui de dragă ce-i erea
Înainte-i mi-o da,
El în urmă-i rămânea.
Ea se socotea:
— Decât soție fratelui,
Mai bine cina racului
Și potmolu peștelui.
— Ai șoiman de Soare,
Unde s-a văzut
Mireasa nainte,
Mirele pe urmă?
C-un cuvânt îl înșela,
Ea în urmă rămânea
Și în mare s-arunca;
Dar ea nu se îneca,
Dumnezeu nu o răbda;
Mreană pe ea mi-o făcea
Și pân mare că-nota.
Șoimanu de Soare,
Mult drag frățioare,

Îndărăt când se uita,
El pe ea nu mi-o vedea;
Iute la sat alerga,
Năvoadele le-aducea
Și-n mare că le băga,
Pe ea, frate, mi-o prindea
Și pe pod că mi-o scotea.
Șoimanu de Soare,
Mult drag frățioare,
El, frate, n-o cunoștea.
Năvoadele descurca,
Ea pe pod că rămânea.
Dumnezeu aripi îi făcea
Și-n cer că zbura,
Din gură-mi grăia,
Atunci el c-o cunoștea:
— Ai, șoiman de Soare,
Mult drag frățioare,
Că noi ne-om întâlni
Când lumea o pieri,
Tu la răsărit
Și eu la apus,
Tu la apus
Și eu la răsărit!

Inf.: Gheorghe Stângă, lăutar
Alexandria-TR
Culeg.: Chr. N. Tapu
Tocilescu-Țapu 1980, p. 51–54. Repr. și în Pamfile 1915, p. 134–137.

69. Alexandria 2-TR

Soarele și Luna

Foaie verde salbă moale,
P-ăl buhaz de mare,
Spre soare răsare,
Pân ceale resmicele,
Pân ceale argele,
Mi-este-o argeluță,
Mică de nimică,
Cu uși de sipică,
Cu feresti de sticlă,
Cu război de fier,
Cu spate de oțel,
Țese Iana-n el
Pânză de mătase,
Lui Soare cămașă;
Fir și ibrișim
Lui Soare zăbun,
Postav de cel bun.
Iana că țesea,
Soare că umbla
Tot ca să se-nsoare;
Umbla mândrul Soare,
Să vezi, nouă ai,
Tot pe nouă cai;
Cinci a ciumpăvit,
Patru i-a spetit,
Și el n-a găsit
Potrimnică-n lume,
Samene cu el.
La Iana mergea,
Aște-zău că-i da,
Iana-i mulțumea
Soare că-i striga:
— Țese, Iano, țese,
Te cam chindisește
Și te cam gătește
Să ne logodim,
Că ne potrivim;
Că eu mi-am umblat
Lumea-n lung și-n lat,
Să vezi, nouă ai,
Tot pe nouă cai.
Cinci i-am ciumpăvit,

Patru i-am spetit,
Și eu n-am găsit
Potrimnică-n lume,
Samene cu tine.
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Unde s-a văzut
Și s-a auzit
Să ia sor' pe frate,
În lume n-aibă parte,
Și frate pe sor',
În lume n-aibă dor!
Alei, Soare luminate,
Trupșorel făr' de păcate,
Dacă ești vrun viteaz
Și nu ți-e, zău, necaz,
Să-mi faci scară de fier
Cu tălpici de oțel,
Pân' la naltul cer,
La bun Dumnezeu.
Noi să ne-ntrebăm
Și să ne-ndrumăm
Și la Moș Crăciun,
Că e mai bătrân,
Și la moș Adam.
Pravila o citi,
De s-o nemeri,
Și de s-o cădea,
Noi că ne-om lua.
Soarele cum mi-auzea,
Voia Ianii că-mplinea,
Biciu că-l lua,
O dată-mi plesnea,
Scară că-mi făcea,
Scară, vezi, de fier,
Tălpici de oțel,
Pân' la naltu cer.
Iana c-o vedea,
De mână-l lua,
Pe scară-mi suia,
La cer ajungea.
Dumnezeu cum îi vedea,
Spatele lor întorcea
Și din ochi lacrămi vărsa.
Iana atuncia striga:
— Doamne milostive,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor' pe frate,
Să facă păcate,
În lume n-aibă parte,
Și frate pe sor',
N-aibe-n lume dor?!
Dumnezeu zicea:
— Iano,
Sâmziano,
'Nainte plecați,
Acolo să dați
De Moșu Crăciun,
Că e mai bătrân,
Știe de demult,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit.
De mână-l lua,
'Nainte mergea.
Moș Crăciun, cum îi vedea,
Spatele lor întorcea,
Și din ochi lacrămi vărsa.
La el când ajungea,
Iana că-i striga:
— A bre, Moș Crăciun,
Că ești mai bătrân,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor' pe frate,
Să facă păcate,
În lume n-aibă parte?!
Moș Crăciun că le grăia;
— Iano,
Sâmziano,
'Nainte plecați,
Pe drum întrebați
De moșul Adam,
Că e mai bătrân,

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Știe de demult,
Și la el că sânt
Cheile raiului
Și ale iadului.
Pe el înainte-l da.
Acolo, frate, ajungea,
Adam mi-i vedea,
De mână-i lua
Și-n iad că-i băga.
În iad ei ce vedea?
Niște pomi pârliți.
Și-n cei pomi pârliți,
Niște păsărele
Stau la cuiburele;
Unde-mi ciripesc,
Parcă te jelesc;
— Vai de noi, de noi,
De părinții noștri,
N-au la ce muri,
N-au la ce trăi,
Când ei or muri
N-au unde veni!
Soarele-ntreba
Și se minuna.
Adam tălmăcea;
— Copiii a murit
Toți negrijiți
Și nespovediți,
Asta o să-mi fie!
Soarele ce-mi făcea?
El nu se pocăia.
Tot zicea s-o ia,
El, pe soru-sa.
Adam ce făcea?
Înainte-i ducea,
Și ce mai vedea?
Niște mese strânse,
Și făclii tot stinse,
Și pahare seci,
Și oamenii negri.
Moș Adam zicea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Pomană-ai făcut
Și rău ți-a părut.
Înainte-i ducea,
Dar ce mai vedea?
O văcuță slabă,
Uscată și slabă,
Păștea livezi verzi
Și bea ape reci,
Și cădea de slabă.
Soare că-ntreba,
Adam răspundea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
O vacă ai avut
Și o-ai dăruit
Și rău ți-a părut.
Din iad îi scotea
Și-n rai că-i băga;
Da-n rai ce vedea?
Niște pomi înfloriți,
Și-n cei pomi înfloriți
Niște păsărele
Îngână-n versurele.
Din gură-mi striga:
— Ferice de noi,
De părinții noștri,
Au la ce trăi,
Au la ce muri!
Ei, când or muri,
Au unde veni.
Soare că-ntreba,
Adam răspundea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Copiii a murit
Grijiți, spovediți
Și toți prohodiți.
Dar Soare ce făcea?
Frate, nu se pocăia,
Tot zicea să ia
El pe soru-sa.

Adam ce făcea?
Din rai că-i scotea,
Drumu că le da,
P-un pod că mergea.
Iana tot striga:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit,
Mireasa-nainte,
Mirele pe urmă?
Soarele auzea,
Înainte-i mergea,
Iana ce-mi făcea?
În urmă rămânea
Și-n gârlă sărea.
Da' și se-neca,
Soarele după ea.
Dumnezeu îi vedea,
Pe ei nu-i răbda,
Pe ei că-i făcea
Doi luceferei,
De te uiți la ei.
Dar Iana ce-mi făcea?
Ea-n sus că zbura,
Pe Soare blestema:
— Dar-ar Dumnezeu, frate Soare,
Frate Soare, mândre Soare,
Când tu oi fi la răsărit,
Eu să fiu înspre apus;
Când oi fi la răsărit,
Tu să fii înspre sfințit;
Noi când ne-om întâlni,
Atunci ne-om pupa
Și ne-om săruta!

Inf.: Gheorghe Ilie Stângă, lăutar
Alexandria-TR
Tocilescu-Țapu 1980, p. 54–57. Repr. și în Pamfile 1915, p. 131–134.

70. Dideşti-TR

Iana Sinziana
(Sora Soarelui)

Pe buhal de mare
Soarele răsare.
Printre richițele
Sânt nouă argele.
Țese Iana-n ele
Fir și ibrișin,
Lui Soare zăbun;
Fir și cu mătase,
Lui Soare cămașe,
Soarele-mi sosea
Colea-n richițele,
Soru-si-i spunea:
— Țese, Iano, țese
Și mi te gătește
Și te singhioșește,
Fir și ibrișin,
Lui Soare zăbun;
Fir și cu mătase,
Lui Soare cămașe,
Că eu oi să te iau
Poternică-n lume,
Soțioară mie.
Iana că-i spunea:
— Soare frățioare,
Bine nu ți-oi zice,
Viermii te mănânce!
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor' pe frate
Să-mi facă păcate,
'N lume făr' de parte

Și frate pe sor',
Doi dintr-un trupșor?
Iana că-mi vorbea:
— Soare frățioare,
Bine nu ți-oi zice,
Viermii de mănânce!
Și tu ca să-mi umbli
Nouăsprece ani
Pe optsprece cai
Și tu ca să-ți cați
Poternică-n lume
Să-ți samene ție.
Doamne milostive,
Soarele-mi umbla,
Câți cai că mi-avea,
Toți mi-i ologea
Și mi-i ciuntăvea
Și el nu găsea
Poternică-n lume.
Doamne milostive,
El că mi-și sosea
În gură de argea,
Soru-si-i spunea:
— Țese, Iano, țese
Și mi te gătește
Și te-mprimenește,
Că eu oi să te iau
Poternică-n lume,
Soțioară mie.
Iana răspundea:
— Soare frățioare,
Bine nu ți-o zice,
Viermii te mănânce!
Și tu ca să-mi faci
D-o scară de fier,
Cuie de oțel
Pân' la naltul cer,
Pân' la Dumnezeu
Și la moș Crăciun
Că e mai bătrân,
Și tu ca să-ntrebi
Să ia sor' pe frate
Și frate pe sor',
'N lume făr' de dor,
Doi dintr-un trupșor?
Soarele auzea,
D-o căldură da,
Buciumul lua.
El că buciuma,
Scara se făcea,
Pe ea se urca,
Dumnezeu-l vedea,
Să vezi, că-l știa,
Cu Adam că-l da,
Adam i-arăta
Și pe cele bune
Și pe cele rele,
Soarele să vază
Să se pocăiască,
Păcate nu-mi facă,
Lumea-m' prăpădească.
Adam l-împlimba.
În iad că mi-l băga
Și-n iad ce-auzea?
Păsările negre,
Ele că plângeau
Și se văitau:
— Vai de noi și de noi
Și de maica noastră,
N-au la ce muri,
N-au la ce trăi,
Că ei ne-a făcut,
Nu ne-a botezat,
Nu ne-a creștinat
Și-n iad ne-a băgat.
Soarele-ntreba:
— Moș Adame, ce-i cu aște păsările
Care plângeau
Și se văitau?
Adam că-i spunea:
— Soare frățioare,
Ăștia sânt copii
Și nebotezați,

Și necreștinați,
Și-n iad sânt băgați.
Mai nainte da,
Tot în iad mi-erea,
Să vezi, ce mai vedea?
Un bordei cam mic:
Dă omul să iasă
Și porcii nu-l lasă.
Mai nainte da,
Tot în iad mi-era.
O vacă găsea,
Ea iarbă mi-avea,
Slabă că-mi erea.
Soarele-ntreba:
— Da cu astă vacă
Slabă și mârșavă,
Ea iarbă mi-avea
Și slabă ședea?
— Tot nașu-a dăruit
Și n-a isprăvit.
Din iad că-l scotea,
'N rai că mi-l băga.
În rai că-mi intra,
În rai ce-auzea?
Păsărele albe,
Ele că cânta
Și ciricăia,
Din gură striga:
— Ferice de noi
Și de maica noastră,
C-au la ce muri,
Și-au la ce trăi,
Că ei ne-a făcut
Și ne-a creștinat,
Și ne-a botezat,
În rai ne-a băgat.
Soarele-ntreba:
— Moș Adame, ce-i cu-aște
păsărele,
Ele că cântau
Și ciricăiau?
Adam răspundea:
— Ăștia sânt copii,
Să vezi, botezați,
Să vezi, creștinați
Și-n rai sânt băgați.
Și ei că strigau:
— Ferice de noi
Și de maica noastră,
C-au la ce muri
Ș-au la ce trăi,
Că ei ne-a făcut,
Și ne-a botezat,
Și ne-a creștinat,
În rai ne-a băgat.
Soarele-mi sosea,
Nu se pocăia,
Toate le vedea.
El că mi-și sosea
În gură de argea.
Soru-si-i spunea:
— Țese, Iano, țese
Și mi te gătește
Și te-mprimenește,
Eu c-oi să te iau
Poternică-n lume,
Soțioară mie.
Iana răspundea:
— Soare frățioare,
Bine nu ți-oi zice,
Viermii te mănânce!
Eu c-oi să te iau
Și tu ca să-mi faci
D-un pod tot de ceară,
Trăsură de ceară,
Caii tot de ceară,
Vizitiu de ceară,
Crucea de aclaz
Și Dumnezeu naș.
Soarele auzea,
Buciumul lua,
El că buciuma,
Albine-mi venea,
Să vezi, ca frunza.

Ceară i-aducea,
Toate le făcea.
Nuntașii sosea,
Fân la cai că da.
Ariciul venea,
Fânul li-l lua,
Pietre le-aducea,
Semn Soarelui da.
Soarele vedea,
Semn lui i se da
Și el n-asculta.
Nunta că-mi pornea,
Pe pod mi-ajungea,
Iana că-i spunea:
— Soare frățioare,
Arată-ți raza,
Că ne-om cununa,
Să-ți văz puterea.
Soarele auzea,
O căldură da,
Lemnele crăpa,
Apa că-mi fierbea,
Podul se topea,
În apă cădea,
Nu se cununa.
Peștii că-i prindea
Și mi-i chinuia.
Dumnezeu-i scotea
Și mi-i rânduia:
Soarele, ziua,
Și luna, noaptea,
De văzut să vază,
Să nu se-ntâlnească,
Păcate să-mi facă,
Lumea-mi prăpădească.
Soare răsărea,
Luna scăpăta;
Ei dor se vedea
Și nu se-ntâlnea,
Blestemați mi-erea.

Inf.: Cartof Mitică, lăutar, 43 a.
Dideşti-TR
Culeg.: Gh. I. Neagu, 1946
Neagu 1969, p. 30–35.

71. Merenii de Sus-TR

Baladă: Soarele și Luna

Foaie d-o sekară,
Spre soare răsare
Mie mi să pare
Nouă mușuroaie
Nu sun mușuroaie
Sun' nouă arĝele.
'Ntr-o arĝea maj mikă
Ku uši dă sipikă,
Ferestre dă stiklă,
Țese Jana-m țese
Fir și ibrišin
Postav dă čel bun
Luj Soare zăbun
Skulurj dă mătase
Luj Soare kămașă.
Soare kă venja
La ja kă-m venja,
Din gură-j zičea
— Țese, Jano-m țese
Și te kam gătește
Și te kindisește,
Kă jeu mj-am umblat,
Să vez, noă anj,
Tot pă noă kaj,
Činči-am ložit,
Patru-am omorât

Și ieu n-am găsit
Puternik în lume
Samene cu tine.
— Soare luminate,
Trup făr dă păcate
Unde s-a văzut
Și s-a auzât
Și s-a deverit
Să ia sor pă frate,
Să facă păcate?
Soare k-auzia,
Iel să nekăžia
Și iar kă-m pleka.
Soare če-m făčia?
Umbla če umbla
Și iel nu găsia
Puternik în lume.
Foaie mikšunea
Samene ku ia.
Iar kă mi-š venia
— Țese, Iano-m țese
Și te kam gătește.
Iana če-i zičea?
— Soare luminate,
Trup făr dă păkate,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor pă frate,
Să fakă păkate?
Iana kă-i zičea:
— Soare luminate,
Trup făr dă păkate,
Tu ka să-m fači
D-o skară să-m fači,
D-o skară-naltă
Pân la naltu čer,
Ku druği dă fier,
Tălpiș dă oțel.
Soare k-auzia
Inima-i krește
Ku bičiu-n troznia
Skara k-o făčia
Pân la naltu čer.
Amândoi iša,
Pă skară mergea
Pân la naltu čer.
Dumnezeu vedia,
La Moș Krăčiun trimitia
Kă-i mai bătrân.
Foaie bob năut,
Știe mai demult.
Moș Krăčiun vedia
Și-n rai kă-i băga
Și iei če-m vedia?
Noă vači vedia.
Păștea pân mohor
Și pân troskoțel
Și moarte de slabe.
Soare če-m zičea?
— Ale, Moș Krăčiun,
Astea čę-oi să fie?
— Našu-a kununat,
Dâ mână š-a dat,
Rău kă i-a părut,
Uite-n iad băgat.
Alta lę-arăta,
D-o babă bătrână,
Ku šuba dă lână,
Pă skaun šădia
Și ia mi-š plânzia
Și mi-o întreba:
— Asta cę-oi să fie?
— Dă tânără-a iubit
Š-uitę-o-n iad băgată.
Iel să supăra,
Pă skară-n žos kă pleka,
Ku Iana tot aša.
La Iana venia,

Ţana kă-i zičęa:
— Soare luminate,
Trup făr dă păkate,
Unde s-a văzut
Să ţa sor pă frate
Da tu ka să-m făcį
Punte peste mare.
Dân biš kă pleznja
Puntea mį-o făčja
Şi ţeį kă-m pleka.
Dar čine pleka?
Ţana kă-m pleka,
Soare după ţa.
Kam la puntęa žumătate
Fuse cu sudorį de moarte.
Ţana, frate, če-m făčja?
Drept în mare kă sărja
Şi din gur-aša zičęa:
— Soare luminate
Kân tu la răsărit,
Ţeų voį fi l-apus,
Kân tu la apus,
Ţeų la răsărit.

Inf.: Mitică Burcea
Merenii de Sus-TR
Culeg.: O. Bîrlea, 23.3.51. Note muzicale Em. Comişel
IBr mg 91 c (cfr. şi fgr. 4905)
De la cine: «De la un bunik al meu. Să zik, 21–22 dă anį [avea inf. atunci], întâį melodia, al doilęa kuvintele. Da la mine ušurel să prindęa orče kântek. Ultima dată? „Š-astă ţarnă mi l-a čerut un om, maį bătrân, la nuntă la Merenį". Cântecul nunului? „La noį nu, îį altu, kare-l ştiu numaį ţeų, să umbli tǫată ţara românească". Se cere: „Să maį cere, rar". Lăutarii din Mereni? „Nu-l ştiu". Păreri: „Aša l-am pomenit de la moš, de la strămoš, kântek. Lumea aša vorbešte kă Luna a fost

72. *Măldăieni-TR**

soră ku Soarele, da asta ţe puterį dumnezeješti".

Soarele şi luna I

Foaie verde salbă moale,
p-ăl buaz de mare,
pă droburi de sare,
printre răchiţele
sunt nouă algele,
Ţese Ioana-n ele.
Ioana Cosânzeana
Ţese, tigheleşte
de nuntă gătešte
fir şi ibrişin,
lui Soare zăbun.
Trâmbe de mătase
Că sunt mai frumoase
şi sunt mai bănoase,
lui Soare cămaşă
Să vezi Sf. Soare,
el, frate, umbla
şi el colinda,
nouă ani,
pă nouă cai bălani

* Reproducem textele din Măldăieni şi Beuca-TR după dactilograma trimisă la cererea noastră de către dl. prof. Romulus Toma, preşedintele Centrului Judeţean de Conservare şi Valorificare a Tradiţiei şi Creaţiei Populare-Teleorman

nouă-au olăgit
nouă au ciumbăvit
el că n-a găsit
puternică-n lume
s-o aibă soție
din alba-i vecie.
Soare ce făcea?
Jos că se lăsa,
în gură d-argea,
din gură zicea:
— Țese, Iană, țese,
țese, tindighește
de nuntă gătește
că eu am să te iau,
soțioară mie,
din dalba-i vecie.
Iana că-i zicea:
— Soare, frățioare,
unde s-a văzut
și s-a pomenit
să ia sor pe frate,
să facă păcate,
în lume n-au parte?
Și frate pe sor,
doi dintr-un trupșor,
în lume n-au dor?
Iar tu de te urci
sus la-naltu cer,
Vezi, la Moș Ajun
și la Moș Crăciun,
că-s mai bătrâni,
vezi, tu să-i întrebi:
— Să poate ori să nu poate
să ia sor pă frate
să facă păcate,
și frate pe sor.
Doi dintr-un trupșor,
în lume n-au dor?
Soare ca un sfânt,
puternic pă pământ
o scară făcea-ș,
o scară de fier,
tălpici de oțel,
pân la-naltu cer!
El că se ducea,
Vezi la Moș Ajun
Și la Moș Crăciun,
că-s mai bătrâni,
și el îi întreabă,
să vază, se poate
să ia sor pe frate,
să facă păcate
și frate pă sor,
doi dintr-un trupșor,
în lume n-au dor?
și ei că spunea:
— Frate, nu se poate
să ia sor pe frate,
să facă păcate,
și frate pe soră.
Doi dintr-un trupșor,
în lume n-au dor.
Soare d-auzea,
jos că se lăsa,
în gură d-argea,
pă Ioana mințea:
— Mi-a spus că se poate,
să ia sor pe frate
și frate pe sor,
în lume n-au dor!
Ioana d-auzea,
din gură-i spunea:
— Soare, frățioare,
eu mă fac mireasa,
dar tu să-mi faci
un pod peste mare,
un pod de aramă
la mijloc de ceară,
nouă popi de ceară
ca să ne cunune!
Care te aducea,
cu nunta pleca
la pod c-ajungea,
iar Iana zicea:

— Măi frate-meu Soare,
ia-ntinde-ți tu razele
ca să-ți văz puterile!
Soare d-auzea,
raze că-ntindea,
podu se topea,
nunta se-nneca,
Iana că scăpa.
Sus la cer se ridica
și-ncepea a blestema:
— Măi frate-meu Soare,
când oi fi eu la apus,
tu să fii la răsărit,
când oi fi tu la răsărit
eu să fiu la apus,
amândoi să ne gonim
să nu ne mai întâlnim.

Inf.: Costică Stângă, lăutar
Măldăieni-TR
Culeg.: Andrei Mereuță
Chirea-Munteanu 1978, p. 21–24

73. Beuca-TR

Soarele și luna II

Verde trei migdale,
pă un dâmb de mare
Soarele răsare
dar el răsare
și vrea să se-nsoare.
Soare luminat
el mi-a colindat
țara-n sus și-n lat,
Țara Românească
și Moldovenească,
și el n-a găsit
nici n-a nimerit
vreo d-albă-i soție,
potrivită să-i fie,
decât pe Iana,
care nu-i alta
decât soră-sa.
Țese Iana, țese,
Jos între algele,
printre răchițele
fir și ibrișin,
lui Soare zăbun,
fir și cu mătase
lui Soare cămașă,
nunta să-și gătească,
să fie mireasă
să se-mpodobească.
Soarele venea
și târcoale-i da,
dar ea tot nu vrea
pe el ca să-l ia:
— Soare frățiore,
unde s-a văzut
pă acest pământ,
și s-a pomenit,
să ia sor pă frate,
să facă păcate,
și frate pă sor?
Geaba-i că spunea,
că nu-l convingea
și-atunci când vedea,
frate că-i zicea:
— Fă scară de fier
trepte de oțel
păn-la-naltu cer,
Mergi la Moș Crăciun,
c-o fi mai blajin,
la vorbă mai bun,
și l-oi întreba,
și d-i fi păcat

că mi te-am luat,
nunta c-am stricat.
Soare ce-mi făcea?
Soare ce-mi făcea?
scară de oțel,
cu cuie de fier,
pân la naltu cer.
Moș Crăciun că-l lua
prin iad că-l ducea
și mi-l plimba.
Dar el ce-mi vedea?
Porcu-afară ședea
omu-n co[t]eț sta
da omu să iasă
și porcu nu-l lasă
el mi-l întreba:
— Ce-nseamnă asta?
— Nașu a dăruit
și nici n-a-mplinit!
Tot îl mai purta
tot îl mai ducea,
păsări că găsea,
păsărele mici,
ca stele făclii,
că tot mai ciupea:
— Vai dar ce-om mânca?
— Geaba ne-am născut
geaba am muncit,
nimic nu mâncăm
și mereu răbdăm!
Dar el întreba:
— Ce-o mai fi asta?
— Copii lepădați
și înstrăinați!
Într-alt loc mergea
crâng mare vedea,
păsări că vedea,
multe că-mi era,
pe crengi se plimba
și frumos cânta:
— Ferice de noi,
C-avem tot ce bea,
C-avem ce mânca!
Și el întreba:
— Ce-o fi și asta?
—Copii creștinați
și nebotezați,
cu dare de mână
și inimă bună!
Toate le vedea,
nu se convingea,
din cer cobora,
la Iana mergea,
De soție mi-o lua.
Nunta că pornea
nunta de vecie
pentru cununie.
Dar ea ce-mi zicea:
— Eu m-oi cununa
dacă tu oi vrea
să faci pod peste mare,
să fie de ceară.
El podu-l făcea
nunta că pornea,
pă pod c-ajungea
dar Iana ce zicea:
— Măi, Soare, frățioare,
arată-ți tu razele tale
ca-ntr-o zi de sărbătoare.
El frate, pripea
și tot dogorea,
și podu se topea
și-n apă cădea.
Lumea i-a văzut
și i-a despărțit,
unu la apus
și altu la răsărit.

Inf.: Aurica Grama
Beuca-TR
Culeg.: Andrei Mereuță
Chirea-Munteanu 1978, 21–24

Județul Dâmbovița

74. Gemenea-DB

Soarele și Luna

Doamne, peste Nadolie
Peste a mare pustie,
Umblă Soare să se-nsoare.
Și Soarele mi-a umblat
Nouă ani pe nouă cai:
Protivincă n-a găsit,
Făr' că el că mi-a găsit
Pe cea gură cam devale
L-ale nouă argelute:
Țese-mi Iana Sânziana,
Țese-mi pânză de mătase,
Facă Soarelui cămașă...
Cu războiu de argint,
Suveica de aurel,
Că-i nume puținel.
Dar Soarele ce-mi zicea?
—Țese-mi, soro, chindisește
Și de nuntă te gătește.
Da soru-sa ce-mi zicea?
— Ce ceru l-ai întunecat,
La mine ți-ai cugetat?
Unde, Soare,-ai mai văzut
Să ia sor' pe frățior
Ca să n-aibă-n lume dor?
Dacă e povestea-așa
La Moș Adam să te duci:
Moș Adam, la moașa Eva:
Soare, de te-o slobozi,
Slobozit, Soare, că-i fi.
Da Soarele ce-mi făcea?
Numai cu gându gândea
Și o scară că-mi făcea
Cu cuili dă oțel,
La moș Adam se ducea,
Pe Moș Adam că-l găsea
Cu pravila pe ghenuche
Și cu drepții, la dreptate,
Cu strâmbii, la strâmbătate.
Moș Adam l-a întrebat:
— Dar tu, Soare luminate,
Trupșorel făr' de păcate,
Ce ceru l-ai întunecat,
La mine ți-ai cugetat?
Or că vremea ți-avenit,
Vremea de căsătorit?
—Mie vremea mi-a venit,
Vremea de căsătorit,
Că eu, Doamne, mi-am umblat
Nouă ani pe nouă cai,
Protivincă n-am găsit;
Uite, eu că mi-am găsit
Pe cea gură, crez, devale
Este nouă argelute,
Țese Iana Sânziana,
Țese pânză de cămașe
Să-mi facă mie cămașă
Cu războiu de argint.
.....
Dar Moș Adam ce-mi zicea?
— Cu cuvântu-ai cuvântat,
De viu ai intrat în iad.
Unde, frate, s-a văzut
Să ia sor' pe frățior
Să nu aibă-n lume dor?
Frățior pe surioară
De la arsa inimioară?
Moș Adam că ce-mi zicea?
—Hai, tu, Soare luminate,
Trupșorel fără păcate,
La Dumnezeu să te duci,
Soare, de te-o slobozi,
Slobozit, Soare, că-i fi.

La Dumnezeu se ducea,
Pe Dumnezeu mi-l găsea
Într-un jeț de aurel,
Cu pravila pe ghenuche
Și cu drepții la dreptate
Și strâmbii la strâmbătate.
Dumnezeu când mi-l vedea:
— Ai tu, Soare luminate...
.....
.....
Dumnezeu ce mi-i făcea?
De mâna dreaptă mi-l lua
Și pân rai că mi-l plimba
Și prin iad că mi-l ducea?
Când la gura iadului,
Sânt cazanili fierbinți,
Cu viermii neadormiți
Cu capetili de os
Mănâncă p-ăi păcătoși.
Mai nainte mai mergea:
Vedea cirezili de vaci,
Ședea-n apă până-n sapă
Și cădea ele de slabe.
Da Soarele întreba:
— Vacili-astea ce să fie?
— Vai, finu când îl botezi
Și vaca i-o dăruiești
Și-ndărăt nu i-o mai dai.
Mai nainte mai mergea,
Ce vedea, se speria:
Luătoarea cea de lapte
Ședea Naiba pe ea călare.
Mai nainte mai mergea:
Câte-un popă mai curvar
E la dracu telegar;
Pârcălabu satului
Poartă calu dracului;
Deputații satului
E su' talpa iadului.
Mai nainte mai mergea:
Cânta negre păsărele
Tot la vârfu pomilor:
— Vai de noi; de noi
Și de părinții noștri,
Că pe noi, când ne-a născut,
În brațe nu ne-a luat,
La biserică n-a plecat,
Sufletu ne-a-ntunecat.
Mai nainte mai mergea:
Cânta albe păsărele
Tot la vârfu pomilor:
— Ferice de noi
Și de părinții noștri
Că pe noi, când ne-a născut,
În brațe ne-a luat,
La biserică-am plecat,
Sufletu ne-am luminat:
— Ai, tu, Soare luminat,
Place-ți raiul, place-ți iadul?
Pas' de ia pe soru-ta.
Soarele că ce zicea?
— Place-mi raiul, place-mi iadu,
O să iau pe soru-mea.
Ai, tu, Doamne luminate,
Să faci mic de schituleț
De popi și de grămătici:
Mergem să ne cununăm.
Dar Dumnezeu ce făcea?
Numai cu gându gândea
Și schitu că se făcea:
De mâna dreaptă mi-l lua,
La schituleț că-mi pleca;
Dar soru-sa ce-mi zicea:
— Părinte, sfinția-ta,
Să nu ne cânți cântec de cununie
Și să ne cânți de frăție.
Începea popii a cânta,
Cânta cântec de cununie,
Lumânării se stingea
Și popii că mi-amuțea,
Grămăticii câmpii lua,
La biserică pleca.
Când la schit, schitu-ncuiat:
Vedea că este păcat.

Da Dumnezeu, ca un sfânt,
Dă tuchie de argint,
Descuia schitu curând;
De mâna dreaptă mi-l lua
Și pe pod că mi-l trecea,
Iar Ioana [sic!] ce-mi zicea?
— Decât muiere frăține-meu,
Mai bine masă bună peștilor
Și prânz bun cosacilor.
În Dunăre că-mi sărea,
Dumnezeu că n-o răbda.
O mreniță se făcea,
Năvodarii mi-o prindea,
Luna pe cer mi-o arunca,
Să lumineze noaptea
Și Soarele tot ziua:
Cât este anul de mare,
Se gonesc frate pe frate
Și nu se poate ajunge.
Când e Soar'li la apus,
Luna e la răsărit.

Inf.: Gheorghe Enache
Gemenea-DB
Rădulescu-Codin 1986, p. 104–106

75. Priseaca-DB

Soarele și Luna

Frunză ș-o cicoare
Ostrovel de mare
Cam de Marea Neagră
Și de Marea Albă;
Că se-nsoară Soare.
Lui Soare i-a venit
Vremea de căsătorit.
El că a umblat
Nouă ani pe pământ,
Nouă ani pe sub pământ,
Potrivnică n-a găsit.
Nouă cai a spetit.
Nouă cai a ciumpăvit
Nouă șed în grajd spetiți,
Tot de Soare omorâți.
Soare c-a călcat
Lumea-n lung
Și-n lat
Țara în cruciș
Și în curmeziș
De la Apus la Răsărit
Și soție n-a găsit.
Soare că lumina
Unde țesea soru-sa.
Cu războiul de aramă
Că n-are pe lume seamă.
Suvelnița de argint
Ce n-am văzut de când sunt;
Iar spata de sârmă întoarsă
Nu sufere pânză groasă;
Numai țese la mătase
Să-i facă lui Soare cămașă.
Mătase și ibrișin
Să facă lui Soare zăbun.
Dar Soarele ce-mi făcea?
La argea că se oprea
Și soru-sii că-i zicea:
— Soro... surioara mea...
Țese, soro, chindisește
Și de nuntă te gătește.
Mie vremea mi-a sosit,
Să vezi de căsătorit.
Și vreau, soro, să mă-nsor,
Până sunt mai tinerel.
Mi-a cășunat inima,
Să te iau pe dumneata,

BCU "CAROL I" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Să-mi fi soțioara mea...
Că eu am umblat
Nouă ani pe pământ,
Nouă pe sub pământ,
Potrivnică n-am găsit
Nouă cai am spetit
Nouă cai am ciumpăvit.
Nouă șed în grajd lungiți
Tot de mine omorâți
Și ca tine n-am găsit
Iar, soru-sa, unde auzea:
Păr din cap că și-l smulgea
Și din gură că-i zicea:
— Soare... Soare luminate,
Ingerel făr' de păcate.
Intr-adevăr că-mi ești frate.
Unde, neică, s-a putut:
S-a văzut
S-a auzit
Să ia sor' pe frățior,
Ca să n-aibe-n lume dor!...
Și surioară pe frate,
Ca să n'aibă'n lume parte!...
Eu pe tine, te-oiu lua,
Când tu, neică mi-ei făcea
De-o vie pe mare
Pe trei galioane,
Pe răzor de vie,
Gutui și lămâie
Și cu razachie
Migdale, năramze;
Că sunt mai frumoase
Și-s mai drăgăstoase
Eu pe tine te-oi lua
Nimica n-oiu mai zicea
Și ți-oiu fi soțioară.
Și Soarele s-apuca
De puternic ce era
D-o vie mare-mi croia.
D-o vie pe mare
Pe trei galioane,
Pe răzor de vie,
Gutui și lămâie
Migdale, năramze,
Că sunt mai frumoase
Cu strugurii negri
Struguri, soru-si, îi ducea,
Iar soru-sa, când vedea,
Într-o odaie intra,
Numai singură era
Părul din cap și-l smulgea
Cu palmele se bătea
Și la Soare că-mi venea
Și din gură-așa-mi grăia:
— Soare,... Soare luminate,
Într-adevăr că-mi ești frate,
Eu pe tine te-oiu lua,
Când tu neică, mi-ei făcea
O scară de fer
Cue de oțel,
Pân' la înaltul cer.
Din fața pământului,
Până-naltul cerului.
Frunză verde trei aglici
La Dumnezeu să te duci.
Frunză verde trei gutui
Și lui Dumnezeu să-i spui
Unde, neică, s-a văzut.
S-a văzut, s-a auzit
În lume, unde s-a pomenit
Să ia frate pe sor'
Ca să n-aibă-n lume dor,
Și surioară pe frate,
Ca să n-aibă-n lume parte?
Iar soarele d-auzia
D-o scară de fer făcea.
O scară de fer,
Cu cuie de oțel,
Pân-la înaltul ceriu.
Din fața pământului,
Până'naltul cerului,
Și pe scară, se suia,
La Dumnezeu se ducea,
Pe Dumnezeu că-l găsea,

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cu pravila pe genunchi
Și El, frate, judeca
Pe cei drepți la fericire,
Pe cei răi la ispășire
Pe Soare, unde-l vedea
Pe dânsul mi-l întreba:
— Soare... Soare... luminate,
Ingerel făr' de păcate
Ce pe pământ ți-a lipsit,
La mine la ce-ai venit?!...
Iar Soarele răspundea:
— Tu știi, Doamne, dar nu știi
Mie vremea mi-a venit,
Să vezi, de căsătorit.
Și vreau, Doamne, să mă-nsor
Până sunt mai tinerel.
Că eu, Doamne, am umblat
Nouă ani pe-acest pământ,
Nouă ani pe sub pământ
Nouă ani,
Pe nouă cai:
Nouă cai am spetit
Nouă cai am ciumpăvit
Nouă șed în grajd lungiți,
Tot de mine omorâți,
Potrivnică n-am găsit,
Doamne, de potriva mea,
Făr' decât, doar, soru-mea.
Doamne, ca s-o iau pe ea.
Dumnezeu, când l-auzia,
Cu spatele se-ntorcea
Trei ceasuri nu mai vorbea.
Când fu la al patrulea,
Lui Adam că-i poruncia:
— Ia-l, Adame, tu de mână
Și tu, Adame, să-l porți
Și prin raiu
Și prin iad
Dacă-n iad că i-o plăcea
El să ia pe soru-sa.
Dacă-n Rai că i-o plăcea
Să nu ia pe soru-sa,
Ca să strice legea mea.
Adam de mână-l lua
Și mai-nainte mergea
Peste-un prund de gârlă da
Acolo, vaci că-mi pășteau
Erau grase, se spărgeau
Și viteii se jucau,
Lapte cu hârdău dădeau
Dar Soarele întreba:
— Ce este, Adame, asta?
Iar, Adam, că-i răspundea:
— Tu știi Soare, tu nu știi
Ăștia sunt oameni pe pământ,
Care au vrut, care au putut,
De pomană au făcut.
Lor mai bine le-au părut
Foaie verde ș-o lalea,
Și în veci, vor fi așa...
Ei d-acolo, că-mi plecau,
Mai-nainte se duceau,
În niște iarbă mare-mi dau
Și-acolo vaci că pășteau,
Slabe, moarte că erau
Viteii se legănau
Și lapte deloc n-aveau.
Dar Soarele de vedea,
El mirat că întreba:
— Ce să fie, Adame, asta?...
Dar Adam că răspundea:
— Ăștia sunt oamenii de pe pământ,
Care au vrut, care au putut.
De pomană s-au făcut.
Lor mai rău că le-au părut...
Foicică ș-o lalea,
În veci, Soare, o fi așa...
Și de acolo, că-l ducea,
Drept în iad că mi-l băga.
Dar el prin iad ce-mi vedea?
Vedea babe păcătoase,
Vrăjitoare fioroase,
Le umblau viermii prin oase!

Vedea foc, scrâșniri din dinți,
Oameni arși, bușteni pârliți!
Vedea vaete, suspinuri
Plânsete și numai chinuri!
Din iad afară-l scotea
Pe la poartă că trecea.
Iar în poarta Iadului, —
Sunt doi pomi negri cerniți,
Cu poalele la pământ,
Iar în vârful pomilor
Cântă multe păsărele
Și se-ngână-n viersurele,
Iar de cântat, cum cântau?
— Vai de noi!
Vai de părinții noștri!
Vai de nașii noștri!
Nu ne-au botezat,
Nu ne-au creștinat.
Nume nu ne-au dat.
N-au pe pământ la ce trăi;
N-au la ce muri.
Greu în Iad s-or pedepsi!
De-acolo că mi-l scotea,
Drept la Raiu că mi-l pornea
Și prin Raiu că mi-l plimba.
Vedea bine
Vedea rău.
El vedea făclii aprinse.
Și mai multe mese-ntinse.
Cine din mână ș-a dat,
De masă e apropiat.
Cine din mână nu ș-a dat,
De îngeri e alungat
Și de masă-ndepărtat.
Vedea sfinți și mucenici,
Tineri, bătrâni, copii mici.
Toți pe Domnul lăudau
Pentru marea slava Sa.
De-acolo, dacă-l scotea,
Pe la poartă că-mi trecea
Iar în poarta Raiului
Mi-s doi pomi verzi înfloriți,
Cu poalele la pământ
Iar în vârful pomilor,
Cântă mii de păsărele,
De se-ngână-n viersurele.
Iar de cântat, cum cântau?
Slava Domnului că dau
Pe părinți îi fericeau
Și din gură că-mi ziceau:
— Ferice de noi
Ferice de părinții noștri
Și de Nașii nostri,
Că ne-au botezat
Și ne-au creștinat,
Frumos nume ne-au dat.
Au pe lume la ce trăi.
Au la ce muri,
În Iad nu s-or pedepsi,
Fericiți în Raiu vor fi.
De-acolo că mi-l scotea,
La Dumnezeu mi-l ducea,
Domnul Sfânt îl întreba:
— Te lași, Soare, de asta,
Să nu iei pe soru-ta
Să nu strici tu legea mea?
Dar Soare răspundea:
— Doamne, măcar în Iad d-așa întra
Eu nu mă las de asta.
Vreau să iau pe soru-mea.
Să-mi fie potrivnicea
Să-mi petrec lumea cu ea...
Dumnezeu unde-auzia,
Lui Soare voie îi da
Și din gură îi zicea:
— Du-te Soare, și ți-o ia
Și stai cu ea în pace,
Că nici Eu nu am ce-ți face.
Și Soarele s-apuca,
Mândră nuntă că gătea
Câți sfinți erau toți în ceriu,
Tot la Soare colăceri,
Cu ariciul printre ei:

Cu moș ariciul
Pogoniciul
Care a însemnat pământul
Soare pe pământ scobora
La soru-sa se ducea,
Și din gură că-i zicea:
— Dalbă, surioara mea,
Iacă, ți-a sosit nunta.
Țese, soro, chindisește
Eși din răsboi, te gătește
Ce ai cu atât țesut,
Pânza n-ai mai ispărvit,
De nuntă nu te-ai gătit?...
Mi-a poruncit Domnul Sfânt
Să-mi fi potrivnica mea...
Dar soru-sa, unde-auzia,
Ea din răsboi că eșea,
Cu palmele se bătea,
Fața albă-și sgâria,
Păr negru derăpăna,
Lacrimile-o podidea.
Ea, atunci, mi se gătea.
Nu mireasă că era
Și frumos că se cernea
Și lui Soare că-i zicea:
— Soare... Soare... luminate;
Îngerel făr-de păcate,
Tu într-adevăr, mi-ești frate...
Unde, neică, s-a putut,
S-a văzut,
S-a auzit
Să ia frate, pe sor,
Ca să n-aibă-n lume dor
Și să ia soră pe frate,
Ca să n-aibă-n lume parte?!
Dar Soarele nu știa
El striga: „Să fie nunta
Dar soru-sa, ce-mi făcea?
În voia lui se lăsa.
Ariciul, când auzia
Că Soare ia pe soru-sa,
Calul lui Soare lua,
La un drum mare eșea,
Un streajar în pământ bătea.
Multă pulbere strângea,
Cu gârbaciul se punea
Și pe cal că mi-l bătea
De frică pulbere mânca.
Domnul Sfânt nu mi-l răbda,
Pe pământ se scobora
Și pe-ariciu îl întreba:
— Ce este, ariciu, asta?
De mănâncă calul pulbere!...
Dar ariciul răspundea:
— Tu știi Doamne, ori nu știi?
Venit-am nuntași colăceri,
Pedeasupra și prin ceriu,
La Soare al tău călăceri
Că se însoară Soare
Și ia pe soru-sa Luna,
Mai mulți Sori că s-or prăsi
Pământul că l-or pârli,
Doamne, cu grea pulbere om trăi!
Dumnezeu seama-și lua
Și la Soare se ducea
— Foicică de alun
Ai, Soare, să vă cunun
La biserică peste mare...
Cu toții pe drum plecau
În spre a se cununa,
Soarele și cu Luna.
De la mijlocul mării,
Luna... lunioarelor,
Sora bună a Soarelui,
Potrivnică Cerului,
Făptura Dumnezeului.
Ea numai în gând gândia
Și în inimă-și zicea:
— Decât nevastă fratelui,
Mai bine masă peștelui.
Și în mare s-arunca.
Domnul Sfânt că n-o lăsa,
Mâna-n colan că-i înfigea,
La Apus o asvârlea.

O asvârlea la pus
Și pe Soare la Rasărit
Și din gură-i blestema:
— Na... voi să nu vă întâlniți,
Că voi când v-oți întâlni,
Voi atunci că v-oți lua,
Nici atunci... atunci...
Nici acum acum..."
Cu grijă cerească.
Să se pomenească
La boieri ca domnia-voastră
Cât Soare pe ceriu o fi
Cu Luna nu s-o întâlni
Dar atunci, când s-o-ntâlni
Noi pe pământ n-om mai fi.

Inf.: Cristea Ion
Priseaca-DB
Tazlăuanu 1943, p. 1–11

76. Bălenii Români-DB

Soarele și Luna

Ostrovul de mare
Cam din Marea Albă
Și din Marea Neagră.
Iar Soare că se scula
Vremea, mări, că-i venea
Să-și vadă de căsătorit.
El, mări, că mi-a umblat
Nouă ani
Pe nouă cai,
Nouă i-au [obosit]*
Și nouă i-au ciumpăvit,
Proptemnică nu și-a găsit.
Și el, mări, se ducea,
La soru-sa că-mi mergea
Și pe Iana c-o găsea
Și din gură că-mi grăia:
— Țese, Iano, chinghisește
Și de nuntă te gătește,
Că, Iano, am umblat
Nouă ani
Pe nouă cai,
Nouă i-am obosit,
Și nouă i-am ciumpăvit,
Proptemnică n-am găsit.
Și, Iano, mi-aș voi
Să te iau pe dumneata
Ca să-mi fii proptemnica.
Iana din gură-mi zicea:
— Unde, Soare, s-a văzut,
Și, Soare, s-a pomenit,
Să ia frățior pe sor',
Ca să n-aibă-n lume dor;
Să ia surior pe frate,
Ca să n-aibă-n lume parte?!
Iana din gură-mi zicea:
— Iar tu, Soare, că să-mi faci
D-o vie pe mare
Pe trei galioane,
Cu strugurii negri,
Cu strugurii albi.
Iar Soare ce-mi făcea?
Lui Iuda că-mi poruncea—
Iuda era cu folos,
Că vânduse pe Cristos,
Așa, mări, că-i făcea
D-o vie pe mare,
Pe trei galioane,
Cu strugurii negri,

* În manuscris: „găsit" (n. e. I. Oprișan)

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cu strugurii albi.
Iana, mări, ce-mi făcea?
Al doilea că-mi zicea:
— Dar tu, Soare, ca să-mi faci
D-o scară de fier,
Cuie de oțel,
Până la-naltul cer,
Până la bunul Dumnezeu.
Așa Soare că-mi făcea
D-o scară de fier,
Cuie de oțel,
Până la înaltul cer,
Până la bunul Dumnezeu.
Și pe ea că se urca
La Dumnezeu se ducea
Pe Dumnezeu că-l găsea
Tot în poarta raiului
Cu pravila pe genunchi
Judeca și buni și răi.
Iar Dumnezeu ce-mi zicea:
— Dar tu, Soare, luminat[e],
Adevăr că le știi toate,
Pe pământ ce ți-a lipsit
Pe la mine c-ai venit?
Soare, mări, că-mi grăia:
— Hai, Doamne, măria-ta,
Mie vremea mi-a venit
Să văz de căsătorit,
Căci eu, Doamne, mi-am umblat
Nouă ani
Pe nouă cai,
Nouă i-am obosit
Proptemnică n-am găsit —
Și eu Doamne mi-aș voi
Ca să-mi iau pe soru-mea,
Să-mi fie proptemnica.
Dumnezeu ce-mi făcea?
Pe Soare să supăra,
Cu spatele se-întorcea
Trei ceasuri nu mai vorbea,
Lui Adam că-i poruncea
Și pe Soare că-l lua,
La rai, mări, că-l ducea
Raiul, mări, se închi[de]a,
De păcătos ce era.
Iar Adam ce-mi făcea?
Deștul cheie că-l făcea,
Raiu, mări, îl deschidea
Până Soare că intra —
Vedea bine, vedea rău
Poruncit de Dumnezeu.
Dar în poarta raiului
Era niște păsărele
Se-ngâna în versurele:
— Ferice de noi
Și de nașii noștri,
De părinții noștri,
Are pe pământ la ce trăi.
Și la noi la ce veni,
Căci ne-a botezat
Și ne-a creștinat!
Iar Adam ce-mi făcea?
Pe Soare că-l lua
Și la iad că mi-l ducea
Și prin iad că mi-l plimba —
Vedea bine, vedea rău.
Dar în poarta iadului,
Era niște păsărele
Se-ngâna în versurele:
— Vai de noi
Și de nașii noștri,
Nu ne-a botezat,
Nu ne-a creștinat,
N-are pe pământ la ce trăi
Nici la noi la ce veni!
Iar Adam ce-mi făcea
Și pe Soare că-l lua
La Dumnezeu că-l ducea.
Iar Dumnezeu ce-mi grăia?:
— Hai, Soare, să te cunun!
Soare, mări, mi-auzea,
Câți sfinți era pe cer—
Toți la Soare colăceri,
Și cu nunta când pleca,

Cu Ariciu se-ntâlnea
Și Ariciu că-i zicea:
— Unde, Soare, s-a văzut
Și, Soare, s-a pomenit
Să ia surior pe frate
Ca să n-aibă-n lume parte?!
Că voi, frați, de v-oți lua,
Mai mulți sori că s-or prăsi,
Cu grea pulbere-am trăi.
Iar Soare că n-asculta
Înainte cu Dumnezeu mergea,
Tot la Iana că-mi sosea.
Iana așa că mi-i vedea,
Fața albă zgâria,
Păr galben dărăpăna
Jos la pământ că-mi cădea
Și din gură că-mi grăia:
— Hai, Doamne, măria-ta,
Unde, Doamne, s-a văzut
Și, Doamne, s-a pomenit
Să ia frățior pe sor'
Ca să n-aibă-n lume dor?!
Dumnezeu că mi-i lua,
La biserică-mi pleca —
La biserică peste mare.
Dar Iana ce-mi grăia?
— Decât soțioară Soarelui,
Mai bine mescioară peștelui
Și-o prânzare racului!
Și-n mare că-mi sărea
Dumnezeu mâna pe ea punea
La apus o arunca,
Pe Soare la răsărit
Și din gură-i blestema:
— Iar voi când v-oți întâlni,
Atunci v-oți lua —
Atunci, nici atunci,
Acum, nici acum!
Mări, să se pomenească,
La cinstiți ca dumneavoastră!

Bălenii Români-DB
Culeg.: G. Popescu, 1896
Densușianu 1975, p. 93–95

77. Răzvad-DB

Soarele și Luna

Umblă, frate, mândrul Soare,
Umblă, frate, să se-însoare,
Nouă ani
Pe nouă cai,
Care noaptea pasc în rai,
Umblă cerul și pământul,
Ca săgeata și ca vântul,
Dar toți caii-și obosea
Și potrivă nu-și găsea
Ca sora sa Ileana,
Ileana Cosânzeana,
Ce-i frumoasă ca o floare
Într-o iarnă fără soare.
— Surioară Ileano,
Ileano Cosânzeano,
Haideți să ne logodim,
C-amândoi ne potrivim —
Și la plete și la fețe
Și la dalbe frumosețe;
Eu am plete strălucite,
Tu ai plete aurite;
Eu am față arzătoare,
Tu față mângâitoare.
— Măi frate, luminate,
Trupușor făr' de păcate,
Nu se află-adevărat
Frați să se fi cununat!
Cată-ți tu din cerul tău

Și eu din pământul meu,
C-așa vrut-a Dumnezeu!
Soarele se-ntunica,
Sus la Domnul se urca,
Domnului se închina
Și din gură cuvânta:
— Doamne sfinte
Și părinte,
Mie timpul mi-a sosit,
Timpul de căsătorit,
Și potrivă n-am găsit
Ca sora mea Ileana,
Ileana Cosânzeana.
Domnul sfântu îl asculta
Și de mână mi-l lua
Și prin iaduri mi-l purta —
Doar că l-ar înspăimânta;
Și prin rai încă-l purta,
Doar că l-ar încânta.
Apoi Domnul Dumnezeu,
Cuvânta cu graiul său —
Iar când Domnul cuvânta,
Lumile se deșteptа,
Și cu drag îl asculta,
Cerurile stărl[u]cea,
Norii din senin pierea:
— Soare, Soare, luminate,
Trupușor făr' de păcate,
Raiu tu l-ai petrecut
Și prin iad înc-ai trecut,
Ce mai zice gândul tău?
— Zice că sufletul meu
Aleg iadul chiar de viu —
Numai singur să nu fiu,
Ca să fiu cu Ileana
Ileana Cosânzeana!
Soarele se cobora
La sora lui se oprea,
Mândră nuntă pregătea.
Pe Ileana și-o gătea
Cu beteală de mireasă,
Cunună de-mpărătească
Și rochiță nețesută
Din pietre scumpe făcută*
Apoi, mândri, el și ea,
La biserică mergeau.
Dar când nunta se făcea,
Vai de el, amar de ea!
Candele[le] se stingeau,
Clopotile se dogeau,
Sânți[i] fața-ș-ascundeau,
Preoții în genunchi cădeau,
Iar mireasa, vai de ea,
Frig de moarte-o coprindea
Căci o mână se întindea
Și pe sus o ridica
Și în mare mi-o arunca,
Valurile bulbuceau.
Iar ea în valuri cum trecea,
Mreană de aur se făcea.
Soarele se înălța sus,
Se lăsa tot spre apus
Și în mare se cofânda,
La sora-sa Ileana,
Ileana Cosânzeana.
Iar Dumnezeu cel sfânt,
Sfânt în cer și pe pământ,
Mâna-n valuri că-mi băga,
Mreana-în mână-o apuca
Și în ceruri o arunca
Și în Lună plină o schimba.
Apoi Domnul Dumnezeu
Cuvânta cu graiul său.
Iar când Domnul [cuvânta]**,
Lumile se deșteptau
Mările se pitulau
Munții se cutremurau
Cerul se întunica.

---

* În manuscris: „țesută" (n. e.)
** În manuscris: „Dumnezeu" (n. e.)

— Tu Ileano Cosânzeană,
Sufletel făr' de păcate,
Cu ochii să vă zăriți,
Dar să fiți tot* despărțiți
Zi și noapte plin[i] de dor,
Arși de foc nestingător,
Veșnic să vă alungați,
Cerul să cutreierați,
Lumile să luminați!

Inf.: Gr. Petre, Enache Lăutaru
Răzvad-DB
Culeg.: înv. pr. N. Ionescu, 2.08.1896
Densușianu 1975, p. 91–93

78. Fântânele-DB

Baladă: Cântarea Soarelui

Foaie verde salbă moale
Umblă, frate, mândru Soare,
Umblă, frate, să se-nsoare,
Noo ani pe noo cai,
Care noaptea paște-n rai
Umblă ceru și pământu
Ca săgeata și ca vântu,
Poternică n-a găsit
Ca soru-sa Ileana,
Ileana Cosânzeana.
Dară Soare ce făceа?
Scară de fier că făceа
În fața pământului
Până-n naltu cerului
La Dumnezeu să ducea
Și din gură că-i spunea:
— Doamne, Măria Ta,
Umblai ceru și pământu
Cu sugeata și pământu
Poternică n-am găsit
Ca soru-mea Ileana,
Ileana Cosânzeana.
Dar D-zeu ce-mi făceа?
Jos pe scară se lăsa,
La Ileana că venea
Și din gură că zicea:
— Șezi, Ileano, chindosește
Și de nuntă te gătește.
Ariciu-mpărat
Ce-mi făceа?
Și calu și-l prepunea
În mijlocu drumului
Unde-i pas voiniculuj.
D-zeu că-l întreba
Pă aricju împărat:
—Pune-ți calu în mijlocu drumului,
Că jeste numai un Soare
Și arde pământu,
Dar cân' or fi mai mulți?
Atunci D-zeu ce-a făcut?
A pus mâna pe Soare și pe Lună
Și i-a aruncat
—Când tu, Luno, la asfințit
Soarele la răsărit,
Ca să n-aveți întâlnit.

Inf.: Vasile Stoica, Grigore Dogaru
Fântânele-DB
Culeg.: E. Comișel, 21.7.57
IBr mg. 1367 d

* În manuscris: „toți" (n. e.)

79. Ungureni-DB

Soarele și Luna

A Verde o cicoare
Pleacă Soare să să-nsoare
Peste Nadolii,
/: Peste țări pustii, :/
/: Noo ani pe nouă cai:/
Până caii-au obositî,
/: Dă coadă i-a cumpăgitî$_1$...:
B Verde viorea,
/: Ca soru-sa nu m-afla,:/
/: Soru-sa cine ierea?:/
C /: O fată așa crăiasă:/
/: Tot ca Luna luminoasă:/
D Verde și-o lalea,
Pă niminea nu-m găsea
Și la soru-sa vinea,
De bună ziua că-i da,
Din guriță ce-i zicea?
— Țese, Iano, țese,
Țese, chindisește
/:Și dă nuntă te gătește:/
— Soare luminate,
Trupșorel făr' dă păcate,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia soră dupe frate,
/: N-are-n lume parte?!:/
Dar Soarili zicea:
— Vreau să fii nevasta mea
/: Și tu te gătește! :/
Soarile să supăra
Și-ntuneric, măre,-m' da,
Dare lumea să ruga:
— Soare luminate,
/: Trup fără păcate:/
Ce suntem dă vină
Stăm fără lumină?
H Verde viorea
/: Iei dă nuntă să gătea:/
Iar Soarili ce făcea?
/: Iel pă soru-s-o lua:/
/: Pân' la mare că-m' pleca:/
/: Soru-sa să supăra:/
Și to' tristă că-m' ședea
/: Și-n mare, măre-m' sărea:/
Soarele să supăra
/: Un cioban, măre, venea...:/

Inf.: Gh. Andrei (Belciug)
Ungureni-DB
Culeg.: Al. Amzulescu, A. Vicol, 7.9.1965
IBr mg. 2874 vc

80. Pietrari-DB

Dar Dumnezeu ce zicea?
— D-ale, Soare luminate,
Trupșorel fără păcate
Dacă ti-i căsători
Mulți sori că mi s-or prăsi,
Pământul mi-or prăpădi;
De aer și de căldură
N-ar rămânea om pe lume
Și ia, Soare, ce-ți dau eu —
Na cheile iadului,
Na cheile iadului,
La gura tartarului,
La moș Adam să te duci
Pe moș Adam să-l întrebi...

Pietrari-DB
Densușianu 1975, p. 238 (a se vedea și Chestionarul Densușianu, ms. 4561, f. 102 v–103)

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

81. Pătoaia-Vale-DB

Cântecul soarelui

Foaie salbă moale,
P-un buhaz de mare,
Mie mi se pare
Ca nouă mărgele,
Ca nouă argele,
Țese Iana-n ele;
Un război d-argint
Ce n-am mai văzut,
Cu ițe dă sârmă,
Viața ți se curmă.
Ș-altă foaie viorea,
Iar Soarele ce făcea?
La Ienuța că venea,
Pe război se așeza,
Din guriță că-i zicea:
— Țese, Iano, și urzește,
Și de nuntă te gătește,
Că, Iano, dân surioară
Să te fac d-o soțioară,
Că eu, neică, mi-am umblat,
Pământu l-am răsturnat,
Șapte ani, pă șapte cai
Și opt luni pe opt catâri.
Șapte cai mi-am omorât,
Opt catâri că mi-am spetit,
Ca tine n-am mai găsit,
La papuc nu s-a lovit.
Iar Ienuța ce zicea?
Din ochi negri lăcrăma,
Cu Soarele că vorbea:
— Soare, Soare, frățioare,
Puternice și mai mare,
Unde, Soare, -ai mai văzut,
Și unde s-a pomenit,
Să ia sorior' pă frate
Și să-l țină în dreptate,
D-acuma până la moarte?
Vedea Iana ce vedea
Că de Soare nu scăpa,
Din guriță că-i zicea:
— Eu, frate, te-oi lua,
Dacă mi-oi făcea
De-o scară dă fier,
Naltă pân' la cer,
Cu cuie dă ceară,
Să mergem la Moș Adam,
Că e vechi și dă dămult
Cu Pravila pe genunchi.
Și să cate Pravila,
Să vedem de s-o cădea
Amândoi a ne lua.
Iar Soarele ce făcea?
Numai cu gându gândea,
Și scara că se făcea
Din fața pământului,
Până-n naltul cerului.
Pe Ienuța că mi-o lua,
Și pe scară se urca.
Moș Adam că îi vedea,
De departe că-i striga:
— Ce, Soare, ți s-a venit
Vremea, neică, dă pierit?
— Mie că nu mi-a venit,
Vremea încă de pierit.
Șapte ani eu am umblat,
Șapte ani pe șapte cai,
Și opt luni pe opt catâri.
Șapte cai am omorât,
Opt catâri că mi-am spetit,
Ca Iana n-am mai găsit,
La papuc nu s-a lovit,
Ș-altă foaie viorea,
Iar Moș Adam ce făcea?
D-un înger că le didea
Și pân cer că îi plimba.
Ce vedea, se-nspăimânta.
Vedea poarta Iadului,
Luătoarea laptelui,

Și copii nespovediți
Ca niște butuci pârliți.
Și prin rai că îi ducea:
Făcătorul binelui,
Ședea-n poarta raiului
Păsărele ciripea,
Din guriță că zicea:
— Ferice de noi
Și de părinței
Că ne-a creștinat
Și ne-a botezat!
Iar Soarele ce făcea:
Pe Ienuța că mi-o lua,
Pe pământ că se lăsa,
Din guriță că-i zicea:
— Țese, Iano, tindechesește,
Și de nuntă te gătește,
Că, Iano, din surioară,
Să te fac d-o soțioară.
Iar Ienuța ce zicea;
Din ochi negri lăcrăma,
Din guriță ce-i vorbea:
— Soare, Soare, frățioare,
Puternice și mai mare,
Unde, Soare, -ai mai văzut
Și unde s-a pomenit
Să ia surior' pe frate
Și să-l țină în dreptate
D-acuma până la moarte?
Vedea Iana, ce vedea,
Că de Soare nu scăpa,
Din guriță ce-i vorbea:
— Eu, frate, te-oi lua
Dacă mi-oi făcea
D-un pod peste mare,
Cu cuie dă ceară
Și la capul podului
D-o mânăstioară
Cum n-a fost în țară,
Cu nouă vlădici,
Ce n-a fost p-aici.
Iar Soarele ce făcea?
Numai cu gându gândea
Și podul că se făcea.
Pe Ienuța că mi-o lua
Și la brat că se plimba
Dar Ienuța ce zicea?
Din ochi negri lăcrăma:
— Unde, Soare, -ai mai văzut
Și unde s-a pomenit
Femeie cuminte
Să meargă-nainte,
Iar bărbat frumos
Să fie mai jos?
Iar Soarele ce făcea
Pe Ienuța că mi-o lua,
În urmă că mi-o lăsa.
Iar Ienuța ce făcea;
Aștepta ce aștepta,
Până el se depărta,
În mare se arunca
Și d-un pește c-o-nghițea.
Ș-altă foaie viorea,
Dumnezeu că îi privea,
Și el, frate, nu răbda,
Pe pământ că se lăsa,
Și la Soare că venea
Și pe Iana că mi-o lua,
Din guriță că-i zicea:
— Unde, Soare, -ai mai văzut
Și unde s-a pomenit,
Să ia surior' pă frate,
Ca să-l țină în dreptate,
D-acuma până la moarte?
Și de mână că-l lua
Și pe cer că l-arunca
Și pe Iana tot așa.
Din guriță le zicea:
— Când voi doi v-oți întâlni,
Pământul s-o isprăvi.
Mai ziceți, băieți, d-amin,
V-am făcut cântec deplin
Și mai am vro patru-n sân,
Dac-aveți inimi curate,
Vi le fac și p-astea toate.

Cârstea Marin, 59 de a.
Pătroaia-Vale, 1974

Județul Prahova

82. Vălenii de Munte 1-PH

Soarele și Luna

Frunză verde doi bujori,
Sânt pe cer doi frățiori,
Frățiori și suriori,
Peste lume călători.
Frățior cuprins de dor
E soarele arzător;
Surioară, fetișoară,
Este Luna bălăioară.
Într-o zi, cân' se-ntâlnea,
Soarele rău s-aprindea
Și Lunii așa-i spunea:
— Lună, surioara mea,
Eu pe tine te-oi lua,
Să fii soțioara mea,
Că mi-ai secat inima.
Luna, dacă auzea,
Pe loc mi se-mbujora,
Apoi rău se-ngălbenea
Ș-uite-așa îi răspundea:
— Soare, Soare, frățioare,
Unde s-a mai auzit,
Unde s-a mai pomenit,
Suriori cu frățiori
Să-și lege dragostea lor?
Toată lumea am umblat,
D-așa lucru n-am aflat.
— Soră, surioara mea,
Facă-mi Dumnezeu ce-o vrea
Eu pe tine te-oi lua
Să-mi fi soțioara mea.
— Soare, frățiorul meu,
Să te duci la Dumnezeu,
Dacă el voie ți-o da,
Eu pe tine te-oi lua.
Soarele, când auzea,
La Dumnezeu se ducea,
În genunchi îngenunchia
Și din gură îl ruga:
— I-a ascultă, Doamne,-ncoa,
Vreau s-o iau pe soră-mea,
Să fie soția mea!
Domnu, dacă auzea,
O sprânceană încrunta,
Amarnic se supăra,
Pe Soare-ntr-o mână-l lua,
La răsărit l-arunca
Și pe Lună la apus,
Și din gură-așa le-a spus:
— Când o să vă întâlniți,
Atuncea vă logodiți.
Și d-atunci, cei frățiori,
Frățiori și suriori,
Peste lume călători,
Într-una se urmăresc
Și nu se mai întâlnesc.

Inf.: Constantin Olteanu, 60 a.
Vălenii de Munte-PH
Manolache 1971, p. 17–18

83. Vălenii de Munte 2-PH

Baladă: Cântarea Soarelui

Foae verde ș-o čâkoare,
Plekă Soare să să-nsoare,
Și jel, măj, kă mj-a umblat
Noo an' pe pământ
Și noo pe su' pământ,
Potirnikă n-a găsit.
Dak-a văzu' ș-a văzut,
La soru-sa năvăli
Și dân gură-așa-m zâčea:
— Ale, soru-mea Ileana,
/:Țese:/, tindisește
Și de nuntă te gătește,
Kăč jeu, măj, kăč mj-am umblat
Noo an' pe pămân'
Și no pe su' pămân'
Noo kaj am omorât,
Noo-n gražd j-am obosât,
Potirnikă n-am găsit.
Dară soru-sa-j spunea:
— Ale, Soare, luminate,
Trupșorel făr' de păkate,
Unde s-a maj pomenit,
Unde, măj, s-a auzit,
Să ja surior pe frățior,
Frățior pă surior,
Să moară vara de dor,
Știi' ka-n luna lu kuptor?
Dakă-j, frate, vorb-așa,
Iare tu să-m fač așa:
O skară dă fier
Ku kujele dă oțel
Până la naltu čer.
Ș-akolo noj să-ntrebăm:
Să ja frățior pă surior
Și surior pe frățior?
Dakă Domnu v-aproba,
Mare nuntă vom făčea.
Soarile če mi-ž făčea?
Făčea o skară dă fier,
Ku kuili dă oțel
Până la naltu čer.
Dar pe skar' kând urka,
Skara, măj, să-nkovoja.
Numaj ku gându gândea,
De păkătoș če jera.
Dumnezeu dakă vedea,
Skara lor le-o întărea
Și la jel îj aducea.
Pe sfântu Petru-l kema
Și-j ducea de mj-j plimba.
Întâj în raj kă m-i ducea,
Dar akolo če vedea?
Kopii čej botezaț'
Ședeau pin pomi čej verz'
Și dân gură čiripeau:
— Feriče dă noj și dă părinți noștri,
Kăž ne-au botezat
Și ne-au kreștinat,
În kalea lui Dumnezeu ne-a dat.
Kopii nebotezaț'
Ședeau prin pomi uskaț'
Și dân gură čiripeau:
— Vaj dă noj și dă părinți noștri,
Kăž nu ne-a botezat,
Nu ne-a kreștinat,
În kalea lu Dumnezeu nu ne-a dat.
Sfântu Petru kă mi-j lua
Și în jad mi-i kobora.
Dar akolo če vedea?
Kârčumaru dă la drum
Žudika paharele,
Če-au făku' paralele.

Oamen' nespovediț',
Nespovediț, ne-mpărtășiț'
Blestemându-ș părinți.
Sfântu Petre če făčęa?
La Dumnezeu îį dučęa.
Dumnezeu dakă vedęa,
Pe pământ îį kobora
Și din gură į blestema:
Dă vedeț să vă vedeț,
De-ntâlnit să nu vă-ntâlniț.

Când o fi Luna la apus,
Soarele va fi la răsărit.
Ș-așa, frate, rămânęa,
De când ję toată lumęa.
„Atât, ș-așa ieste".

Inf.: Mitică Grama
Vălenii de Munte-PH
Culeg.: Em. Dragnea Comișel, 12.4.1941, la București
IBr fgr. 9417

84. Mărgineni-PH

Cântecu lu Soare cu Luna

Pleacă Soare să se însoare:
Nouă ani pe nouă caĭ.
Nouă caĭ șeade spetiți
Și nouă i-a ciumpăghit
Și protimnică n-a găsit.
Decât pe sora sa Ilena.
Ilena de el să ruga:
— Unde frate s-a auzit
Să ia frate pă sor
Să moară vera [sic!] de dor.
Da Soare ce-mi făcea?
Scară cu cue de fer
Se suia la înaltu cer
La bătrânu Adam.
Bătrânu Adam de mână-l lua
Și prin rai îl ducea.
Al doilea de stânga-l lua
Și în iad îl ducea.
Poftești raiu?
Poftești iadu?
Poftesc or ce numai singur să nu fiu.
Soare că pleca la sora sa Ilena și-i zicea:
— Țese soro, chindisește
Și de nuntă te gătește.
Ilena zicea: Frate,
Pod peste mare să faci
Și la capu podului
Să faci bisericuță
Cu 40 de popi,
40 grămătici,
40 arhirei.
Soare toate le-a făcut;
Apoi de mână o lua
Și în biserică intra.
Începu popĭ a cânta,
Iar ea zicea:
— Sfinților, părinților,
Nu citiți de cununie,
Ci de a noastră frăție.
Atunci popĭ înebunea,
Grămăticii fugĭa,
Iar ei singuri rămânea.
Ilena lu frati-so zicea:
— Haide, frate, să ne plimbăm
Pe podu de fer.
El o ducea înaintea lui.
Ea zicea:
— Unde, neică, s-a pomenit,

BCU "CAROL I" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Să meargă soră înainte,
Ci să meargă voinicu înainte.
Ea în urmă rămânea
Și în apă sărea
Și din gură așa zicea:
— Frate, când tu ești la răsărit,
Eu să fiu la apus.
Și astfel a rămas despărțiți cum sânt azi.

Chestionarul Densușianu, ms. 4557, p. 303–303v

Județul Ilfov

85. Malu-IF

Mărgineni-PH.

Soarele și Luna

A Pe buhaz de mare,
/: La cea casă mare:/
Cu ferestre-n soare,
Mi-este-o argeluță
Mică,
de nimică,
Cu uși de sipică,
Ferestre de sticlă...
B Și-acolo că-m' țese
Iana
Simziiana,
Sora Soarelui
Și-a pământu/+/lui.
Războiașu iei,
Un război dă fierî
/: Cu stâlpi dă oțelî,:/
Cu spata de sârmă,
Face pânza bună;
Dar ea
ce ț/+/sea?
Fir
și ibrișin,
Lui Soare zăbunî,
Fir și cu mătase,
Lu' Soare cămașă.
C Soarele venea
'N ușă de argea,
Așteziua-i da:
— Așteziua, Iană,
Iană
Simziiană,
ă Sora mea ce bună,
Făcuz' dintr-o mumă
/: Cu dor și cu milă,:/
Țese, Iano, țese
/: Și te pregătește:/
ă Mie
de soție,
Vedea-o-aș pustie
/: Cum oi_2 să rămâie!:/
D ă Luna-l auzea,
Din gură-i zicea:
— Soare luminate,
/: Trup fără păcate,:/
ă Numai că vorbiși
$î_1$ /:Și păcătuiși,:/
Că unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor' pe frate,
Să facă pă/+/cate,
+ N-are-n lume parte,
Fratele pe soră,
/:N-are-n lume dorî$_1$?!
E Soarele-i spunea:
— Iano, sora mea,

păi Io mi-am umblatî
Și mi-am trăpădatî,
Să vezi, noo' ani
Tot pă nouă cai,
Patru-am cimpovitî
/: Șî cinci-au 'bosit,:/
Potrevnică-n lume,
Samene cu mine,
î Io nu mi-am găsitî
Decât chiar pe tine,
/: Să mă iei pă mine!
F Iana-l auzea
Sta
și să gândea,
Din gură-i zicea: *măi*
— Soare luminate,
Trup fără păcate,
Io te voi lua
/:Dacă mi-oi făcea:/ $măi_1$
O scară dă fierî
Pân' la naltu cerî,
Cu stâlpi de oțelî,
ă Și noi să mergemî
Tot la moș-Adamî
Și la moș-Crăciuni,
/: Oameni mai bătrâni,:/
Dacă ne-o lăsa
Noi ne vom lua;
De nu ne-o lăsa
Noi nu ne-om lua, *măi*
Păcate-om avea!
G Soarile-auza,
Puternic era,
Doar din bici plesnea,
Scara
să făcea
Scara mi-e dă fierî
Cu stâlpi de oțelî
/: Până naltu cerî.:/
La Iana venea,
În ușă de argea,
Din gură-i zicea: *mă*
— Iano, sora mea,
Ce me-ai porâncitî
/: Iacă ți-am făcutî! :/
H Iana-l auzea,
Afară i/+/șea,
+ La scară mergea
Și iei să ducea
$ă_1$ /:Tot pe scară-n /+$_2$/susî$_1$:/
Tot la naltu cerî,
Tot la moș-Adamî
Și la moș-Crăciun,
Că-i oameni mai bătrâni.
Acolo-ajungea,
Bună ziua-i da,
Iei spatile-ntor/+/cea,
+ Știa
la ce venea...
I Soarile-m' zicea:
— Adame, A/+/dame,
+ Și tu, moș-Crăciune,
Noi aici am venitî
/: De căsăto/+ $_2$/ritî$_1$! :/
Adam i-auzea,
De mână-i lua
/: Șî$_1$-n rai că-i băga, :/ $măi_1$
Cân' la rai, la rai,
Raiu mi-e-ncuiat;
Cheia c-o lua *mă*
Poarta
– oa dăscu/+/ia
+ Și-n rai că-i băga.
La rai ce-auzea? *măi*
Nește păsărele
Cânta-n viersu/+/rele:
„Ferice de noi
De părinții noș'i,
Au la ce trăi
Și la ce-or muri,
Că la rai vor veni!"
J Soarile-ntreba:
— Adame, Adame,
Aste păsărele

Cântă-n viersurele:
„Ferice de noi,
Dă părinții noștri,
C-au la ce trăi
Și la ce mu/+/ri,
+ Că-n rai vor veni!“
+ Acestea ce sunt?
— Ăștea-s copii mici,
Că sunt botezați
Și cuminecați,
/: Și-n rai sun' băgați! :/
K 'Nainte mergea
Și iei mai vedea
Nește case nalte,
Nește mese-ntinse
/: Cu făclii aprinse.:/
+ — Acestea ce sunt?
— Aște case nalte,
/: Dă sărindar date! :/
L 'Nainte mergea
Și iei mai vedea
Niște vite grase,
Grase
și frumoase,
Iarbă verde n-au,
Nici apșoară n-au,
/: Tot grase iereau. :/
+ — Acestea ce sunt?
— Aste vite grase,
Grase
și fru/+/moase,
+ Nașu când a botezat
+ Și a cununat
+ Vită-a dăruit,
+ Bine i-a părut,
+ a /:Acestea că sunt! :/
M Adam nu ședea,
Din rai că-i sco/+/tea
+ Și-n iad că-i băga.
Dar în iad ce vedea? *măi*
Nește păsărele
Cânta-n viersu/+/rele:
„Vai de noi, de noi,
De părinții noștri,
N-au la ce trăi
Nij' la ce muri,
Că-n iad va veni!“
— Adame, Adame,
Aste păsărele
Cântă-n viersurele
Că: „Vai de noi, de noi,
De părinții no/+/ștri,
N-au la ce trăi,
Niji la ce mu/+/ri,
+ Că-n iad va veni“
+ Acestea ce sunt?
— Ăstea-s copii mici,
Sun' nebotezați,
Necumine/+/cați,
+ Iei au răposat
+ Ș-în iad i-a băgat!
N 'Nainte mergea
Și iei mai vedea
Nește vite slabe,
Slabe și coclite
Și umpodmorâte.
+ — Acestea ce sunt?
+ — Nașu când a cununat
+ Sau a botezat,
+ Vită-a dăruit,
+ Rău că i-a părut,
+a /: În iad a venit! :/
O 'Nainte mergea
Și iei ce vedea?
Vezi, doo cățele
C-un gard între iele
Să certa-ntre iele,
De nu iera gardu
/: Își punea capu! :/
+ — Acestea ce sunt?
— Aste doo cățele
Sun' doo cumățele
/: Cu soacra-ntre iele! :/
P 'Nainte mergea

Și iei ce vedea? *mă*
Trupuri păcătoase,
Umbla viermi prin oase,
Viermi neadormiți,
Blestem de părinți
/: De când ereau mici. :/
+ — Acestea ce sunt?
— Cei d-au fermecatî,
/: În iad i-a băgatî$_1$! :/
Q Adam nu ședea,
De mână-i lu/+/a
+ Din iad că-i scotea.
Dar ce le spunea? *măi*
— Soare luminate,
Trup fără păcate,
Dacă v-eți lua,
În iad v-oi băga;
De nu v-eți lua,
La rai v-oi băga!
Soarele-i zâcea:
— Vreau să intru-n iadî,
/: Să-m' iau ce mi-e drag! :/
R Adam i-auzea,
La scară-i du/+/cea,
+ Spatile-ntorcea.
Iei jos să lăsa, *mă*
La mare-ajungea,
Din gură-i zi/+/cea:
— Soare luminate,
Io te voi lua
Dacă tu mi-oi face
Un pod peste mare,
Și la cap de pod
Mare mănăstire
Cu cinzej' de popi,
Patruzej' logofeți
Ca să ne citească,
Să ne cununămî
Și-apoi ne luăm! *măi*
Soarile nu sta,
Puternic iera,
Doar din bici plesnea,
Podu să făcea,
Și la cap de podî
Mare mănăstire,
/: Ca să să închine, :/
Cu cinzăj' de popi,
Patruzeci logofeți.
Iei pe pod mergea,
Dar Iana-i zicea:
— Soare luminate,
Mergi tu înainte,
Păcate mai /+/multe,
+ Să merg ieu în urmă!
În urmă rămânea,
Dar ea ce vedea?
Vro doi peștișori,
Și-ăia-i frăți/+/ori;
+ Iei să gugulea
+ Și tot să juca.
La Soare striga,
Din gură-i zicea:
— Soare luminate,
Trup fără pă/+/cate,
Uită-ăj' doi peștișori,
Iei sun' frățiori
Și cum mi să joacă
Și să gugulescî
/: Și nu să iubescî,:/
+ Și nu se mai iau, adică!
T Soarile-auzea,
Din gură zi/+/cea:
+ — Iano, sora mea,
Haideți înainte
Ca să ne-nchinămî
Să ne cunu/+/nămî
/: Și să ne luămî$_1$! :/
Iana-l auzea, *măi*
/: În mare sărea,:/
Întunerec să făcea, *măi*
Podu să surpa,
/: Mănăstirea-asemenea. :/
Dumnezeu nu sta,

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

O piatr-o făcea
Și-un pește-o-nghițea, *măi*
La mal că ieșea;
Un cioban venea
/: Oile s-adape, :/
Piatra mi-o vedea,
În gur-o băga
/: Și mi-o clefetea :/ *măi*
Dumnezeu nu sta,
Cu iel că zbura
Și pe ce-i punea?
Pă cer că-i punea... *mă*

Inf.: C. Mustățea
Malu-IF
Culeg.: Al. I. Amzulescu, 14.11.62
IBr mg. 2400 Vb
Amzulescu 1983, p. 147–153; Amzulescu 1974, p. 3–10

86. Nana-IF

Soarele și Iana, soră-sa

Ostrovel pe mare,
Cu nouă căscioare,
Puternicul Soare
Umblă să se-nsoare.
El că mi-a umblat,
Măre, nouă ani,
Cred pe nouă cai.
Patru-au ostenit
Și cinci au murit,
Dar el n-a găsit
Pereche în lume.
Și dacă-au văzut,
La soră-sa, Iana,
Îndată-au venit.
Iar Iana-mi zicea:
— Soare, frățioare,
Puternic ești, mare,
Und' s-au pomenit
Și s-au devărat
Să ia sor' pe frate,
N-are-n lume moarte,
Ori frate pe sor',
N-are-n trupșor dor?
Iar de s-o putea,
Noi că ne-om lua,
Tu mie să-mi faci
De-o vie pe mare,
Cu nouă răzoare,
Pe la cap de vii,
Gutui și lămâi
Și mai multe năramze,
Mult sânt drăgăstoase,
La mâncat gustoase.
La mijloc de vie,
De-o lină fântână
Cu ghizduri de marmoră,
Căuș de argint,
Mic și țintuit,
Ce nu s-a pomenit.
Soare-o auzea,
Toiagu-n mână lua,
La mare-mi pleca,
Cu toiagu-amenința.
Marea c-o-nchega,
Până-n ziuă se-ntorcea,
'N basma struguri aducea.
Iana ce-mi grăia?
— Soare, frățioare,
Puternic ești, mare,
Und' s-au pomenit
Și s-au devărat
Să ia sor' pe frate,

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

N-are-n lume moarte
Și frate pe sor,
N-are-n trupșor dor?
Dacă s-o putea,
Noi că ne-om lua,
Tu mie să-mi faci
De-o scară de fier,
Legată-n oțel,
Ca noi să urcăm
Pân' la 'naltul cer.
Și de s-o putea,
Domnul ne-o vedea.
Dumnezeu vedea,
Pe-amândoi îi lua,
La niște păsărele-i ducea,
Negre și urâte,
Triste și pocite,
Iar ei se opreau,
Din gură grăiau:
— Doamne, Dumnezeu,
La rău am ajuns,
La rău o s-ajungă
Și părinții noștri.
Iar Iana-ntreba:
— Dar acestea ce sânt?
— Copii nebotezați
Și necreștinați.
Și iar că-i lua,
'Nainte-i ducea
La alte păsărele,
Albe, frumușele,
Din gură grăia:
— Doamne, Dumnezeu,
La bine-am ajuns,
La bine-o s-ajungă
Și părinții noștri.
'Nainte-i ducea
Și-un cârciumar vedea,
Cârciumar la drum.
Cu-o păpușă de tutun,
La spate-l freca
O babă urâtă
Urâtă și slută.
Și el că-mi țipa
Și se văicărea:
Iar Iana-ntreba:
— Dar ăsta ce să fie?
— Făcut-a-nșelătorie
Și este de vină
Că n-a dat ocaua plină.
Dumnezeu se oprea,
Pe-amândoi îi lua
Și-n rai i-arunca.
Iar Soare ce-mi grăia?
— Țese, Iana, țese
Și de nuntă te gătește.
Iana ce-mi grăia?
— Soare, frățioare,
Puternic ești, mare,
Und' s-au pomenit
Și s-au dovedit,
Să ia sor' pe frate,
N-are-n lume moarte,
Sau frate pe sor',
N-are-n trupșor dor?
Iar de s-o putea,
Noi că ne-om lua,
Tu mie să-mi faci,
Faci de-o mânăstire
Cu patruzeci de turnuri
Și patruzeci de popi bătrâni
Și tot atâția diaconi
Și i-om întreba,
Iar de s-o putea,
Noi că ne-om lua.
Așa Dumnezeu de vedea,
La ei se ducea,
Pe Soare la răsărit îl arunca
Și pe Iana, Luna, la apus o azvârlea
Și-astfel le zicea:
— Când v-oți întâlni,
Atunci v-oți lua.

Inf.: Ion Diamandi
Nana-IF, 1895
Crețu 1970, p. 168–171

BCU „M. EMINESCU" IAȘI
LITERE

87. Renașterea-IF

Baladă: Soarili

Foae trei smicele,
Pân' noo vâlčele,
Pân noo arğele,
M-estę-o arğeluşe
Mikă, dă nimik,
Ku uş dă sipik.
În ęa čine-m şade?
Iana Sibziana,
Sora Soariluį,
Puternikuluį.
Țese-m Iana, țese
Fir şi ibrişin,
Luį Soare zăbun,
Skulur' de mătase,
Luį Soare, kămaşe.
Foae ş-o laleą,
Soarli če-m făčęa?
El kă mi-ş umbla
Dă la răsărit
Şi pân' la apus
După potremnik în lume,
Să-į semene luį,
La kopilărie.
Iel kă mį-a umblat
Noo ań pe noo kaį;
Treį a omorât,
Treį a obosit,
Treį kă mę-a spetit,
Să-į plakă n-a găsit.
Foae ş-o laleą,
La Iana să ducęa,
Din gură-į grăja:
—Iano, Sibziano,
Skoal' dă te gătește
Şî te premenește,
Kă ieų să te iaų
Dă bună soțâe,
Kă prea-m semenį mie,
Din kopilărie.
Iana kă-m grăja:
— Soare, frățioare,
Unde s-a văzut,
Şî s-a pomenit,
Să ia sor' pă frate
Şî frate pă soră.
Soarle mę-auzęa,
Supăra' pleka.
Totuş kă-m îmbla,
Să-į plakă nu găsęa.
Dân nouį kă să ducęa,
La Iana să ducęa.
— Iano, Sibziano,
Skoal' dă te gătește
Ş-te premenește,
Kă ieų să te iaų
De bună soțâe,
Kă prea-m semen' mie,
Din kopilărie.
Iana kă-m ofta,
Kuvinte kă-į rostęa,
Lakrimį kă-į kurğęa:
— Soare, frățioare,
Unde s-a văzu'
Şî s-a pomenit,
Să ia sor pă frate,
N-are-n lume parte?
Şî frate pă sor'
N-are-n lume dor?
Dak-oį să te iaų,
Tu mie să-m' faş
D-o vie pă mare,
Ku noo răzoare;
Pă la kăpătâį,
Gutuį şi lămâį,
Atunş să te iaų.
Soarle če-m făčęa?
Afară' m-işęa
Şî dân bičį trosnęa.

Luį Dumnezeų să ruga.
Če įel să ruga,
Dumnezeu îį făčęa:
Įar la Įana să dučęa:
— Įano, Sibziano,
Skǫal dă te gătește
Și te premenește
Kă įeų să te įaų
Dă bună soțâe,
Kă pręa-m semenį mie
Din kopilărie.
Če mę-aį porunčit,
Įo to' tę-am făkut.
Įana įar îm' grăįa:
— Sǫare, frățiǫare,
Dak-oį să te įaų,
Tu mie să-m fač
D-o skară dă fįer,
Pân' la naltu čer.
Noį să ne urkăm
La Moș Dumnezeų
Și să-l întrebăm,
Daka s-o putęa,
Noį să ne luăm,
Să ne kununăm.
Fǫae ș-o lalęa,
Soarli če-m făča?
Dân bič kă-m troznęa,
Luį Dumnezeų să ruga,
Skară kă-į făčęa.
O skară de fįer
Pân' la naltu čer.
Įeį kă să urka
La Moș Dumnezeų.
Eį kă l-a-ntrebat:
— Dǫamne s-a adevărat,
Să įa sor pă frate
Și frate pă sor' ?
Atunș Dumnezeų į-a zis:
— Sǫare luminat,
Or ție če-ț' plače,
Or raju, or įadu?
Sǫarle kă-m grăįa:
— Mie įadu-m plače.
Įar Moș Dumnezeų
Dă mână-l lua
Și[-n] įad mi-l băga,
Pân įad mi-l plimba.
În įad če vedęa?
Tot pometurį rele,
Kânta păsărele,
Kânta, čiripęa
Și să văįkăręa:
— Vaį de, vaį de noį
Dă părinți noștri,
Kă dak-or trăi,
N-aų la čę-or trăi.
Și dak-o muri,
N-aų la če veni.
Atunș Dumnezeų
De mână-l lua,
Prin raį mi-l plimba.
În raį če-m' era?
Tot pometur' bune,
Kântă păsărele,
Kânta, čiripęa:
—Feričęam dă noį,
Dă părânți noștri,
Kă dak-o trăi,
Aų la čę-or trăi.
Și dak-o muri,
Aų la čę-or veni.
Sta tot mese-ntinse
Și făkli aprinse.
Și Moș Dumnezeų
Įar mi l-a-ntrebat:
— Sǫare luminat,
Or ție če-z plače,
Or raju, or įadu?
Sǫarili-m grăįa:
— Mie įadu-m plače.
Atunčį įeį pleka,
Sǫarili če-m făčęa?
Dân no' să dučęa
Dân gură-į zičęa:
— Įano, Sibziano,

Skoal' dă te gătește
Șî te premenește,
Kă ieu să te iau
De bună soțâe,
Kă prea-m semeni mie,
Din kopilărie.
Iana kă-m grăja:
— Soare luminat,
Dak-oi să te iau,
Tu mie să fač
Un pod peste mare,
La kapu poduluj,
O sfântă mânăstire,
Noi ka să merğem
Să ne kununăm.
Soarele če-m fačea?
Afară-m ișea,
Dân bič kă-m troznea
Luj Dumnezeu să ruga,
Podu kă-j fâčea.
La kapu poduluj
O sfântă mânăstire.
Iani kă-j grăja:
— Iano, Sibziano,
Če mj-aj poruncit,
Io kă, te-am făkut.
La biserikă să merğem,
Să ne kununăm.
Iana să-mbrăka,
Amândoi pleka.
Merğea kât merğea,
Pă pod ažunğea.
Iana kă-m grăea:
— Soare luminat,
Unde s-a văzut
Șî s-a pomenit,
Mireasa nainte,
Ginerli pă urmă?
E mai bine-așa,
Ginerli nainte,
Mireasa pă urmă.
Soarle če-m făčea?
Nainte o lua.
Mireasa če-m făčea,
În urmă rămânea,
În mare sărea.
Nevodari me-o vedea,
În grabă me-o skotea,
Pă cer s-arunka,
În zbor blestema:
—Soare, frățioare,
Dar-ar Dumnezeu,
Ku blestemul meu,
Kân' tu la răsărit,
Eu la 'sfințit.
Dă văzu' să ne vedem,
Dă-ntâlni' să nu ne-ntâlnim.

Inf.: Fircă Păun
Renașterea-IF
Culeg.: Em. Comișel, 2.11.39, în București
IBr fgr. 7876

88. Renașterea 2-IF

Baladă: Soarele și Luna

Instr.
/: Prin nouo arğili, :/ /noauo arğieli$_2$/
M-este-o arğieluşeă
Mică, dă nimică...
În ea čine-mi șeadi?
Iana-Simzijana,
Sora Soarilui
Puterniculuj!
Instr.
îm Coase-nkjedisiști
/:Sculuri di mătasi:/

Luj Soari cămașe,
Fir și ibrișinî
/: Luj Soare zăbunî$_1$...:/
Verde d-uo lalea,
Soarle čje-m făčja?
La Jana să dučea,
Din gură-j grăja:
— Jano-Simzijano,
Scoal' dă te gătești
Și te premeinește,
Că jeu să te jau
De bună suoțiie,
Că prea-m' semjenj mie...
Instr.
Că prea-m' sjemjenj mie
Dân copilărie!...
/: Jana că-^{m} grăja,:/ măi$_1$
Un oftat scuotea:
—Soare, frățioari,
Unde s-a văzutî
Și s-a pomenit;
Instr.
î Să ja sor' pă frate,
N-aren-n lumi parti,
/:Și frate pe soră?!...:/
/:Soarli că-m' grăja: măi:/
— Jano-Simzijano,
Ba jeu să ti jau
Că prea-^{n} semenj mie
Din cuopilărie!...
Instr.
Că jeu am umblatî
/: Dă la răsăritî, :/
Și pân-la apusi,
Noao anj pe noauă caj
Trej j-am omuorâtî,
Trej că j-am spetitî,
Trej, j-am uobuosit,
Ca tine n-am găsit!...
Instr.
î Jana če-n grăja?
/: Un oftat scuotea, :/ măi$_1$,
Din gură-j grâja:
— Soare, frățioare,
Dacă jeste-așea
Tu mije să-m' fačj
D-o scară de fjerî
Pân-la 'naltu čjer.
Noj să ne urcâm
La Moș-Dumnizju,
/:Noj să-l întrebămî:/
Dacă s-o puteа
Și s-o-adevăra
Să ja sor' pe frati
Și frate pe soră?
Instr.
îm Soarli čje-m făčea?
Afar' îm ișja
Și dâ^{n} bičj troznea,
/: Jel că se ruga
/: Luj Moș Dumnezeu:/
în De-o scară-j făčea
/: Dj-o sca^{r} di fjer:/ (scară de fjerî$_2$)
/: Pân-la-naltu čjerî !:/ (...čir^2)
Instr.
Soarle če-m făčea?
La Jana să dučja:
— Jano Simzijano,
Scoal' dă te gătești
Și te premenești,
Că jeu să te jau
De bună soție
Căși prea-n semenj mie!
Če m-ej porunčit
Jeu că tj-a^{m} făcut!
Jana că-n grăja,
Un oftat scotea:
— Soare frățioari,
Dac-oj să te jau,
/: Tu mie să-m fači:/ (...fa...$_2$)
Instr.
/: D-o vie pe mare:/
/:Cu noauă răzoare.:/
Pe la căpătâj

/: Gutuj și lămâi:/
Instr.
Soarli ție-^{m} făcea?
Afară-m ișia
Luj Dumnezeu să ruga.
Jel că se ruga,
Dumnezeu că îj făcea
D-o vije pe mare
Cu noauă răzoare,
Pe la căpătâj
Gutuj și lămâj...
Instr.
/: Al trejlea să ducja:/
— Jano Simzijano,
Scoal' dă te gătești
Și te premenești,
Că jeu să te jau
De bună soție,
Că prea-n semenj mie
Din copilărie!
— Soare luminate,
Dac-oj să te jau
Tu mie să-m faci
Un pod peste mari,
La capu podu*lui* (> parlato)
O mică mânăstire,
Noj ca să mergem*î*
Să ne cununăm!
Instr.
Soarle ce-m făcea?
Afară-m ișia,
Cu gla' să ruga
La moș Dumnezeu
Jel că se ruga
/: Podu-j să făcea:/
Și cu-o mânăstire.
Instr.
mî Soarli ce-m făcea?
Pă Jana mj-o lua.
/: De mână mj-o lua,:/ *măi*$_2$ (De-o mână me lua$_2$)
Jej că se urca
/: La Moș Dumnezeu.:/
/: Jej că-l întreba:/
Jej că-j că mi-j spunea,
Jea că îj spunea, *măj*,
— Če tije că-tj plači:
/: Uor-raju, uorj jadu?! :/
Soarli că-m grăja:
— Mie jadu-m plače!
De mână-l lua,
Pân jad că-l băga,
/: În jad če-m ira?:/
Tot pometurj rele
Și cânta păsărele...
Instr.
Sta și se văjcărea:
— Vaj de, vaj di noj,
/: De părinți noști,:/
Că dac-o trăi,
N-ar' la čę-o trăi
Și dac-o muri
N-au la čę-o zări [veni]!
Instr.
Dumnezeu če mi-și făcea?
Dă mână-l lua,
Dân jad că-l scotea, *măj*
În raj că-l băga.
În raj čje vedea? (> parlato)
Tot pometurj bune,
Cânta păsărele,
Cânta, ciripea
Și să feričea:
— Feriče de noj
De părinți noștri!
Că dac-o muri
Au la čj-o veni,
Și deac-o trăi
Au la či-oa trăi!
Instr.
Atuncea Dumnezeu če mi-și făcea?
Dă mână-l lua,
/:Afară că-l da.:/
Soarli če-n făcea?

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

/:Pe Iana mi-o lua:/
/: Amândoi plica,:/
/: Ieĭ la mânăstire,
Că să se cunune.:/
Iana če-m grăja?
— Soare luminatî,
Unde s-a văzutî
Și s-a pomenitî,
Ginerli nainti,
/: Mireasa pe urmă?!:/
Iea če mi-și făčea?
În mare s-arunca!
Nevodarĭ venea,
Pă Iana nĭ-o scuotea,
/: Pă cerĭ mę-o arunca:/

î /: Iea că blestema: :/
— Soare frățoare,
Dar-ar Dumnezeu
Cu blestemul meu:
Când tu la-sfințit,
/: Ieu la răsăritî, !:/
î Dă văzut să ne vedim,
Dă-ntâlnit nu ne-ntâlnim!...

Inf.: Fircă Păun
Renașterea-IF
Culeg.: E. Comișel, O. Bîrlea, Al. Amzulescu, 15.4.53 în București
IBr mg 83 a

89. Hotarele-IF

Baladă: Soarele „Iana Sânziana"

Če /:Ostrovel dă mare:/
La čea kasă mikă,
Mikă dă nimikă,
Ku ferea' dă stiklă,
Ku ușa la vale,
/: Cu fereste-n soare:/
Țese-mĭ Iana, țese,
Pânză-i barbaĭfir
Lui Soare zăbun,
Pânză dă mătase
Lui Soare kămașă,
Vatal' dă marmur',
Război dă aur.
Vatal dă marmurî,
Sulurĭ dă aur.
(Și) Iana če-m făčea?
Țesea, măr', țesea,
Soare că-m venea
[La Iana venea]
— Țese-mĭ, Iano, țese-mĭ,
Pânza-ți isprăvește,
Kă io oĭ să te iau,
Kă io mĭ-am umblat
Krez' dă nouă anĭ,
Krez' pă nouă kaĭ,
Treĭ kaĭ i-am omorât
Treĭ i-am obosât
Și treĭ n-au maĭ putut,
Ka io să-m găsesk
Potirnik în lume
Și mie soție,
Să-ț semene ție.
Iana mĭ-auzea,
Čepea dă plângja:
—Soare, frățioare,
Puterniče, mare,
Unde s-au văzut
Și s-a pomenit
Să ja sor' pă frate,
Să fakă păkate,
Și frate pă soră,
În lume n-are dor?

Ţana če zicẹa?
— Soare, frăţioare,
Puterniče, mare,
Tu ka să-m făcį
O skară dă fier
Păn la naltul čer,
Trepte dă oţel,
Noį ka să merğem
Krez la Dumnezeu
Şi la Moş Adam
Şi la Baba Ţova.
Ţeį or fi auzit
Ş-or fi pomenit,
Să ţa sor' pe frate,
Să fakă păkate,
Şi frate pă soră,
'N lume n-are dor.
Soare če făčẹa?
Puternik ţerẹa.
Afară ieşẹa,
Dân biş' kă trosnẹa.
Skară să făčja,
D-o skară dă fier
Păn' la 'naltu čer,
Trepte de oţel.
Ţeį kă să suja
La bun Dumnezeu
Şi la Moş Adam
Şi la Baba Ţova.
— Ai tu, bune Doamne,
Unde s-a văzut
Şi s-a pomenit,
Să ia sor' pe frate,
Să fakă păkate
Şi frate pă sor'
În lume n-are dor?
Domnul če-m făčẹa?
Pă eį îį trimetẹa
Krez la Moş Adam
Şi la Baba Ţova.
— Haį tu, Moş Adame,
Şi tu Babă Ţova.
Unde s-a văzut
Şi s-a pomenit
Să ţa sor pă frate,
Să fakă păkate
Şi frate pă soră
'N lume n-are dor.
Dar Moş Adam
Şi ku Baba Ţova
Dă mână į lua,
Pân ţad kă-į băga,
În ţad če-m ţera?
Viermį neadormiţ'
Şi pometurele,
Negri şi pârliţi,
Vţermį neadormiţi
Kânta păsărele,
Kânta şi čiripẹa
Şi să amăra:
— Vaį dă noi şi de părinţi noştri,
Kare nẹ-a făkut
Nu nẹ-a kreştinat,
În leğe nu nẹ-a dat,
N-aų la če trăi,
N-aų la če muri,
Kă dak-o muri,
N-aų la če-ọa muri.
D-akolo-į skotẹa,
În raį kă-į băga.
— Ferice dă noį
Şi dă părinţi noşti
Kare nẹ-a făkut,
Kă nẹ-a kreştinat,
La leğe nẹ-a dat,
Kă kând ọa muri,
Aų la če veni.
Şi kât ọa trăi,
Au la če-ọa trăi.
Dă mână į lua,
Žos pă skărį kă į da,
Ţana če făčẹa?
Akasă venẹa
În răsboį intra,

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Dă ţăsut ţăsẹa.
Sọare i̯ar vinẹa
— De, tu I̯ană, de,
Pânza-ţi isprăveşte,
Kă i̯o oi̯ să te i̯au̯
I̯ana mi̯-auzẹa,
'Nčepẹa dă plânğẹa,
Dân gură zičẹa:
—Sọare, frăţiọare,
Tu ka să mă i̯ei̯,
Da tu ka să-m fači̯
O vie pă mare,
Cu nou̯ă răzọare,
În kapu poduluj̯
O mânăstirikă
K-un kălugăraş
Noi̯ ka să merğem
Să ne kununăm,
La leğe ne dăm.
Sọare če făčj̯a?
Afară i̯eşẹa,
Dân bičj̯ kă trosnj̯a,
Via să făčj̯a,
Dă dimineạţă venẹa
Ku struguri-n basma
I̯ana če-m zičẹa?
— Sọare, frăţiọare,
Noi̯ să merğem,
Akum să ne kununăm.
Dă mân-o lua,
Înainte k-o da.
I̯ana če-i̯ zičẹa?
— Sọare, frăţiọare,
Puterniče mare,
Unde s-a văzut
Şi s-a pomenit,
Femei̯a nai̯nte,
Voi̯niku pă urmă.
Pă Sọare-l înşăla,
Năinte kă-l da,
În urmă rămânẹa
„Iana"
Kruče kă-ş fâča.
În Dunăre sărẹa,
Dumnezeu̯ kă vrẹa,
Mreană k-o făčẹa,
Pă čer mi̯-ọ-arunka,
Lună mi̯-o făčẹa.
I̯ana če făčẹa?
'Nčepẹa a-l blestema:
— Sọare, frăţiọare,
Puterniče mare,
Kân' tu la apus,
I̯eu̯ la răsărit,
Noi̯ să ne vedem,
Să nu ne-ntâlnim.

Inf.: Stan St. Şerban
Hotarele-IF
Culeg.: I. Cocişiu, 4.7.38, în Bucureşti
IBr fgr. 6599

90. Domneşti-IF

Baladă: Soarele

Pă buhaz dă mare,
La nouă argele
Argeluşe mikă,
Mikă de nimikă,
Ku uşi dă sipikă,
Ku geamuri de stiklă,
Soare kă-mi venea,
Pă pat kă-mi şedea
Din gură-mi zâcea:
— Ţese, Iano, ţese,

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Țese, tinghisește
Și te kam gătește,
Că eu o să te iau
Soțioară mie
Potrivnikă-n lume.
Că eu mi-am umblat
Și mi-am kătat
Și eu n-am găsit
Potrivnikă-n lume
S-o iau dă soție.
Iana kă-mi zâcea:
— Soare luminat,
Trup făr' dă păkat,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor pă frate,
'N lume n-are parte,
Și frate pă sor,
'N lume n-are dor.
Soare kă-i zâcea:
— Eu kă mi-am umblat
Și kă mi-am kătat
Potronikă-n lume
S-o iau dă soție
Pă fața pământului
Pă aburi vântului
Și eu n-am găsit
Potronikă-n lume
S-o iau dă soție.
Noi amândoi
Ne-am potrivit
Și ne-am nimerit.
Iana kă-i grăia:
— Soare luminat
Ia tu ka să-mi faci
D-o skară dă fier,
Kue dă oțel
Pân la naltu cer
La bunu Dumnezeu
Și la Moș Krăciun,
Că e mai bătrân.
Dacă ei ne-o-ndatora,
Noi kă ne-om lua.
Soare ce-mi făcea?
Ku bastonu da
Așa kă-mi făcea
D-o skară dă fier,
Tălpiș dă oțel
Pân' la naltu cer,
La bunu Dumnezeu
Și la Moș Crăciun,
Că e mai bătrân.
Akolo mergea,
Moș Adam venia,
Dân gură-i zâcea:
— Soare luminat,
Trup făr' dă păkat,
Ce ți-ai lăsat razili
Și-ai apukat drumurili.
— Moș Adame, dumneata,
Eu kă mi-am umblat
Mai pă nouă cai
Nu am ciumpovit,
Nu am omorât
Pă aburi vântului,
Pă fața pământului.
Și eu mi-am cătat
Potronikă-n lume
S-o iau dă soție.
Numai soru-mea Iana
E dă seama mea
Și ne-am potrivit
Și ne-am nemerit.
Moș Adam zâcea:
— Soare luminate,
Trup făr-dă păkate,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit,
Să ia sor pă frate,
'N lume n-are parte.
Adam kă-l lua,
La rai kă-l ducea,
Aci-n poarta raiului,
Oameni spovediți

Ca pomi înfloriți,
Și nespovediți,
Ca bușteni pârliți.
'Nainte mergea,
Mai multe-mi vedea,
Nu să speria
Vedea mese-ntinse
Și făkli aprinse,
Kare din mână și-a dat
Și
Akolo-a venit,
Loku i-a primit.
'Nainte mergea,
Mai multe-mi vedea
Pomulețe negre,
Păsărele negre,
Cântă și
— Vai de maikuță
Și dă tăikuță,
Kă pă noi când ne-a făkut,
Pă noi nu ne-a-nkrestinat,
Mâna Domnului ne-a dat
Râkâind ku unghili,
Să găsim potekili.
'Nainte mergea,
Mai multe vedea,
Găsea iarba până-n brâu
Și vacili slabe,
Slabe, prăpădite,
Kare din mână și-a dat
Și
Akolo-a venit,
Loku n-a primit.
'Nainte mergea,
Găsea pulbere din drum,
Iarbă nicidăkum
Și vacili grase,
Grase și lăptoase
Kare din mână și-a dat
Frati-so, kumnati-so
Akolo a venit,
Loku i-a primit,
Kă vaka dă la naș
A fost ku kuraž
Akolo a venit,
Loku i-a primit.
D-akolo-m pleka
La iad kă-mi venea.
La iad ce-mi vedea?
Nu să speria
'N poarta iadului
Este popa satului,
Ține talpa iadului.
D-akolo-mi pleka,
La argea-mi venia,
Dân gură-mi zicea:
— Țese, Iano, țese
Și kam te gătește,
Kă eu să te iau
Soțioară mie
Potrovnică-n lume.
Iana kă-i zicea:
— Soare luminat,
Ia tu ka să-mi faci
Trăsură de ceară,
Kai tot dă ceară,
Vizitiu dă ceară
Și-un pod păstă mare
'N kapu podului,
O sfântă dă mănăstire,
Lângă mănăstire,
O sfântă de vie
Ku araci-n dungi,
Ku struguri dulci.
Soare ce-mi făcea?
Ku bastonu da,
Așa kă-mi făcea;
Trăsură dă ceară,
Kai tot dă ceară,
Vizitiu dă ceară,
'N kapu podului,
O sfântă dă mănăstire,
Să meargă la kununie.
Ei kă mi-ș pleka,

Iana kă-mi zicea:
— Soare luminat,
Ia-ntărește-ți razili,
Ka să-ți văd puterili.
Razili-ntărea,
Ceara să topea,
Iana să-neka,
O mreană-o-nghiția,
Dumnezeu venea,
Pă Soare mi-l lua,
Razili-ntărea,
Marea k-o săka,
Mreana k-o găsea,
Lună mi-o făcea.
Mă-sa kă-mi venea
Și mi-i rânduia:
Când Soare-o fi la răsărit,
Iana să fie la apus.
Din gură zicea:
— Voi să vă-ntâlniți
Și să vă pupați
'N seara dă Paști,
Măi, ka niște frați.

Inf.: Mitică M. Găuță
Domnești-IF
Culeg.: T. Alexandru, 24.2.36, în Gâștești
IBr fgr. 3803

91. Giurgiu-IF

Soarele și Luna

A Pe-ăl precaz de mare
Mie mi se pare
Nouă mușuroaie,
Nu sunt mușuroaie
Și noo argele,
La mijloc d-argele
Mi-este-o argelușe
Mică, dă nimică,
Cu uși dă sipică...
B1 10 /:Cu ușea la vale,
Spre soare-răsare.:/
2 Soarili-m' venea
În gură de argea, *măi*
/: De-așteziu că-i da, :/ *mă*$_1$
15 /: Iana ce-m' zicea?:/
C1 — Soare luminate,
/: Trup făr' de păcate,:/
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
20 Să ia sor' pe frate,
Să facă păcate,
N-aibe-n lume parte?!
2 Soarele-i zicea:
— Țese, Iano, țese,
25 Țese, tinghisește
Și cam te gătește,
Că ieu oi să te iau
Mie dă soție
Până la vecie,
30 Dumnezeu să știe!
D1 Iana ce-i zicea?
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
35 Să ia sor' pe frate,
Să facă păcate,
N-aibe-n lume parte;
2 Fratili pe soră,
/: N-aibe-n lume dor*i*$_2$
40 Și nici ajutor !?:/ *măi*$_1$
E1 /:Nainte, nainte,
Păcate-s mai multe,:/
Trupuri păcătoase,

/: Umblă viermi prin oase!:/
/: Nainte mergea,
Vezi, la moș-Crăciun,
Că ie mai bătrân
Și la baba-Iova,
/: Și la moș-Adamî:/
Soarele-m' venea
Gură de argea,
D-așteziu că-i da,
m — Țese, Iano, țese,
Țese, tinghisește
Și cam te gătește
Că ieu oi să te iau
Mie dă soție
Până la vecie,
2 Fir și ibrișin
/: Lui Soare zăbun, :/
Că ieu mi-am umblat
Și mi-am trăpădat
Să vez', noo ai
/: Tot pe nouă cai:/
3 Și io n-am găsit
Protimnică-n lume
/: Să-m' semene mie:/
Dăcât, vez', pă tine!
G1 Iana c-auzea,
Din gură-m' zicea: *mă*
— Soare luminate,
Dac-oi să mă iai
Putea-o-ai să-m' faci
D-o scară dă fier,
Tălpiji dă oțel,
/: Pân' la naltu cerî :/
2 Lângă moș-Crăciun,
/: Că ie mai bătrân,:/
Și la baba-Iova,
Și la moși-Adam,
Că la iel ie chieili
Și-ale raiului,
Și-ale iadului?! *mă*
H1 Soarile auzea,
Dân bici că-m' pleznea, *măi*
Scara să făcea,
La Iana mergea,
De mân-o lua
/: Pe scară-m' suia.:/
2 Iana că-m' călca,
/: Scara să-ntărea; :/
Soarili-m' călca,
Scara să muia,
Dumnezeu nu vrea
I1 Iei ca să să ia,
Nainte mergea
Și iei c-ajungea
Vez, la moș-Crăciun
Că ie mai bătrân,
Moș-Crăciun vedea,
/: Spatili-ntorcea.:/
2 Dumnezeu vedea,
Din gură-m' zicea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor' pe frate,
/: Să facă păcate; :/
3 Fratili pe soră,
N-aibe-n lume dor
Și nici ajiutor ?!
păi Nainte, nainte,
/: Păcate-s mai multe:/
4 /: Trupuri păcătoase,
Umblă viermi prin oase! :/
J1 Nainte mergea,
Vez', la moși-Adam
Și la baba-Iova,
Și la moși-Adam,
Că la iel ie chieili
Și-ale raiului
Și-ale iadului.
2 De mână-i lua,
Nainte mergea
Și iei că-m' vedea
Niște pomi tot verzi,

Niște păsărele
/: 'Ngână viersurele; :/
K1 130 Niște păsări negre
Unde-m ciripesc
Și să văicăresc,
Și să aolesc.
Soarili-m' vedea,
135 /: Din gură-m' zicea:/
— Să vez', moși-Adame,
Și tu babă-Iovo,
Aceste ce-oi să fie:
Niște păsări negre,
140 Unde-m' ciripesc
Și să văicăresc,
/: Și să aolesc$\hat{i}_1$:/
3 — Soare luminate,
/: Trup făr' de păcate,:/
145 Acestea că sunt
Copiii de mor,
Mor nebotezați,
De popă negrijiți
Și nespovediți,
150 Aici c-au venit,
/: Loc nu le-au primit$\hat{i}_1$!:/
L1 Nainte mergea,
/: Soarili-m' vedea :/ $mă_1$
Niște vaci tot slabe,
155 Slabe și mârșeave,
/: De-abia merg de slabe, :/
2 Și iele că-m' pasc
Tot prin livezi verzi
Și beau ape reci
160 Și-s slabe că (+) sunt.
Soarili zicea:
— Să vezi, moși-Adame,
Și tu babă-Iovo,
/: Acestea ce-oi să fie:/
3 165 Niște vaci to' slabe,
Slabe și mârșave,
D-abea merg de slabe,
Și iele că-m' pasc
Tot prin livez' verzi
170 Și beau ape reci,
/: Și slabe că sunt$\hat{i}_1$?!:/
4 Moși-Adam zicea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
175 Aceastea că sunt
Vaca care-a dăruit-o
Nașu lu finu la nuntă,
Rău că i-a părut,
Aici c-a venit,
180 /:Loc nu i-a primit !:/
M1 Nainte, nainte
Păcate-s mai multe!
Nainte mergea,
Soarili-m' vedea,
185 Vez' două cățele,
/: Gardu printre iele. :/
2 Soarele zicea:
— Să vezi, moși-Adame
Și tu babă-Iova,
190 Ceastea ce-oi să fie:
Vezi, două cățele,
Gardu printre iele,
De n-ar fi gardu
Și-ar punea capu?!
N1 195 Soarili-m' zicea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
/: Aceastea că sunt$\hat{i}_2$:/
/: Gardu mi-e soacra, :/
2 200 Doo cumnățele
/: Ca niște cățele,:/
Dă n-ar fi soacra
/: Și-ar punea viața!:/
01 Nainte mergea,
205 La rai c-ajungea,
Soarili-m' vedea
Niște pomi frumoși,
Niște păsărele
/: 'Ngână viersurele. :/
2 210 Soarele-m' zicea:
— Să vezi, moși-Adame,

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Și tu babă-Iova,
Cestea ce-oi să fie?!
— Acestea că sunt
Copiii de mor,
Și mor botezați,
Dă popi, vez', grijiți,
Aiji de-au venit*î*
/: Loc că le-a primit*î*$_1$!:/
Nainte mergea,
Soarili vedea, *mă*
Pă pod că-m' trecea,
/: În mare să uita:/
Și iel că-m' vedea,
Vez', doi peștișori,
/: Amândoi frățiori,:/
Un' să giugiulesc
/: Și să gugulesc*î*$_1$:/
Iana ce-m' zicea?
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate
Ăi doi peștișori,
Amândoi frățiori,
Un' să gugulesc
/: Și să mângâiesc*î*$_1$:/
Nainte mergea,
/: Podu că-m' trecea, :/
La biserică mergea,
Făclii să stingea,
Popi că-mi amuțea,
Dumnezeu nu vrea
Iei ca să să ia.
Mai zicez', boieri amin,
Mai dați c-un chilogram dă vin
Că asta s-a dus, s-a termenat!

Inf.: M. Pânzaru
Giurgiu-lF
Culeg.: Al. Amzulescu, 9.11.62
IBr mg. 2393 Ra

92. Gâștești-IF

Soarele

Pă buhaz dă mare
La 9 argele
Argeluțe mică,
Mică dă nimică
Cu uși dă sipică
Cu geamuri dă sticlă
Soare că-mi venea
Pă pat că-mi ședea
Dân gură-mi zicea
— Țese Iano, țese
Țese tinghisește
Și te cam gătește
Că eu o să te iau
Soțioară mie
Potronică-n lume
Că eu mi-am umblat
Și mi-am căutat
Și eu n-am găsit
Potronică-n lume
S-o iau dă soție.
Iana că-mi zâcea
— Soare luminat
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor' pă frate
'N lume n-are parte
Și frate pă sor
'N lume n-are dor.
Soare că-i zicea:
— Eu că mi-am umblat
Și că mi-am căutat
Potronică-n lume

S-o iau dă soție
Pă fața pământului,
Pă aburii vântului
Și eu n-am găsit
Potronică-n lume
S-o iau dă soție,
Noi amândoi
Ne-am potrivit
Și ne-am nimerit.
Iana că-i zicea:
— Soare luminat
Iar tu ca să-mi faci
D-o scară dă fier
Cuie dă oțel
Pân la naltu cer
La bun Dumnezeu
Și la Moș Crăciun,
Că e mai bătrân.
Dacă ei ne-o-ndatora
Noi că ne-om lua.
Soare ce-mi făcea
Cu bastonu da
Așa că-mi făcea
D-o scară dă fier,
Tălpiș dă oțel
Pân la naltu cer,
La bun Dumnezeu
Și la Moș Crăciun
Că e mai bătrân
Acolo mergea
Moș Adam venea
Dân gură-i zicea:
— Soare luminat
Trup făr' dă păcat,
Ce ți-ai lăsat razili
Și-ai apucat drumurili?
— Moș Adame dumneata,
Eu că mi-am umblat
Mă pe 9 cai
Nu am cimpovit
Nu am omorât,
Pă aburii vântului
Pă fața pământului
Și eu mi-am căutat
Potronică-n lume
S-o iau dă soție.
Numai soru-mea Iana
Ia dă seama mea
Și ne-am potrivit
Și ne-am nemerit
Moș Adam zicea
— Soare luminate
Trup făr' dă păcat
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor' pă frate
'N lume n-are parte.
Adam că-l lua
La rai că-l ducea
Aci-n poarta raiului
Oameni spovediți
Ca pomi-nfloriți
Și nespovediți
Ca bușteni pârliți.
Nainte mergea,
Mai multe-mi vedea,
Nu să speria,
Vedea mese-ntinse
Și făclii aprinse.
Care dân mână și-a dat
Și mâre nu și-a-mputat
Acolo-a venit,
Locu i-a primit.
Nainte mergea,
Mai multe-mi vedea,
Pomulețe negre,
Păsărele negre
Cântă și bresteamă
— Vai de măicuța
Și dă tăicuța,
Că pă noi când ne-a făcut
Pă noi nu ne-a-ncreștinat,
Mâna Domnului ne-a dat
Răcând cu unghili

Să găsim potecili.
Nainte mergea
Mai multe vedea,
Găsea iarba pân' la brâu
Și vacile slabe,
Slabe prăpădite
Care din mână și-a dat
Și măre că și-a-mputat
— Vai săracă Băduleasă
Cum îți arde marfa-n casă.
— Las să ardă că nu-mi pasă
Numai Badiu să-mi trăiască
Iar nimic nu-mi pare rău,
Astăvară 2 porci că mi-am hrănit
Și-aia că s-a prăpădit,
Punea moțu la ureche
Și-apuca la codru verde,
Ține-i Doamne, nu mi-i pierde
Și-apuca dă isprăvea
Tocma-n țara ungurească
Boeri să pomenească
P-aici pă la dumneavoastră.
Mă plătii cu cântecu
Ca și lupu cu crângu,
Cât ciupește-mi isbovește,
Dă pielea și să plătește,
Dă mațili la cobzari,
Ficatu la lăutari,
Picioarili la băsavi.
Și mai dați cu stropitura
Să-și ude Buzdugan gura.
Acolo-a venit
Locu și-a primit
Nainte mergea
Găsea pulbere dă drum,
Iarbă nicidăcum
Și vacili grase,
Grase și lăptoase,
Care din mână și-a dat
Frati-s-o, cumnati-s-o
Acolo a venit,
Locu i-a primit,
Că vaca dă la naș
A fost cu curaj,
Acolo a venit
Locu i-a primit.
D-acolo-mi pleca
La iad că-mi venea,
La iad ce-mi vedea
Nu să speria.
Aci-n poarta iadului
Este popa satului,
Ține talpa iadului,
Cu stânga streanguri tăia.
Avea Badui d-a scăpa,
Năvală-n casă că-mi da,
Paloș câte 3 în mână le lua,
Peste turci că năvălea,
Fără Bădui câte 9
Și Neicuța câte 10,
Băduleasa nu se știe.
Nu mi-i taie cum să taie,
Mi-i tăia măcelărește
Și mi-i grămădea clăește,
Până-n ziuă la Dunăre că-i cără
Cu 2 turci ziua-n casă că-i lua
Băduleasa ce-mi făcea
Sus în pod că-i rădica,
Foc la case că-mi dădea,
Care pe drum că-mi trecea
Tot pe Bădui-l văicărea,
Vai săraca Băduile
Cum îți arde casele,
Iară Badui că-i zicea:
— Las să ardă fut-o-n cur
C-a fost pusă lângă drum.
D-acolo-mi pleca,
La argea-mi venea,
Dân gură-mi zicea:
— Țese, Iano, țese
Și cam te gătește
Că eu să te iau
Soțioară mie
Potronică-n lume.

Iana că-i zicea:
— Soare luminat
Ia tu ca să-mi faci
Trăsură dă ceară,
Cai tot dă ceară,
Vizitiu dă ceară
Și-un pod peste mare,
Aci-n capu podului
O sfântă dă mănăstire,
Lângă mănăstire
O sfântă dă vie
Cu araci-n dungi,
Cu strugurii dulci.
Soare că-mi făcea,
De bună ziua că-i da
— Bună ziua Băduleaso
Cinstită cârciumăreasă
Cu sprânceana trasă masă,
Cu ochii dă curvă-aleasă,
Parcă mi-ai [fi] jupâneasă,
Ia dă-mi un chil dă vin,
Dacă vinu mi-o plăcea,
Eu-oi mai ședea de-oi mai bea,
Bune parale ți-oi da.
Scotea oca, scotea 2
Scotea oca pân' la 9,
I să părea că e 2.
Iar din gură că-mi zicea:
—Băduleasa cea frumoasă,
Scoate-mi vin cu vedrița
Să-mi astâmpăr inima,
Scoate-mi vin cu borobocu
Să-mi potolesc al meu focu.
Atunci el să necăjea:
— Ia dă-mi o cofă dă vin
Să dau celui vinovat,
Futu-i măs' cui l-a legat.
Cu dreapta că-l adăpa,
Cu bastonu da.
Așa că-mi făcea:
Trăsură dă ceară,
Cai tot dă ceară,
Vizitiu dă ceară,
Aci-n capu podului
O sfântă dă mănăstire,
Să meargă la cununie.
Ei că mi-ș pleca,
Iana că-mi zicea:
— Soare luminat,
Ia-ntărește-ți razili
Ca să-ți văz puterili.
Razili-ntărea,
Ceara să topea,
Iana să-neca,
O mrean-o-nghița.
Dumnezeu venea,
Pă Soare mi-l lua,
Razili-ntărea,
Marea c-o seca
Mreana c-o găsea.
Eu oi să viu tărâtând bărâtând,
Din pistoale tot trăsnind,
Vâlcelili măsurând,
Mahalalele speriind,
Unde turcii te-o-ntreba:
— Băduleaso dumneata,
Ala mi-o fi un viteaz mare
Ian mi este f-un nebun tare,
Tu frate să le spui:
— Ala nu mi-e viteaz mare,
Dar nici nu mi-e nebun tare,
El este giambaș dă boi
Și cumpărător dă oi,
A avut taica 4 boi
Și dân 4 a vândut 2
Și trage-n gazdă la noi,
Și-a scos capitili
Și-acu bea dobânzili.
Iar Necucea că-mi sosea
Tărâtând și bărâtând
Și din 5 mere schimbând,
Vâlcelili măsurând.
La Badui cân ajungea

Pă Băduleasa-o găsea,
Lună mi-o făcea,
Mă-sa că-mi venea
Și mi-i rânduea:
Când Soare-o fi la răsărit,
Iana să fie la apus.
Din gură zicea:
Voi să vă-ntâlniți
Și să vă pupați
'N seara dă Paști
Mări ca niște frați.

Inf.: Mitică St. Crăcuță
Gâștești-IF
Culeg.: T. Alexandru, Gh. Ciobanu, 24.2.36
IBr fgr. 3554

93. Vadu-Lat 1-IF

Soarele și Luna

ei Verde de foi dese
/: Țese-m Iana țese:/ *of*
În nouo argele
Cu nouo războaie
Fir și ibrișin, *of*
Fir și ibrișin*î*
Să-i facă lu Soare
/: Lui Soare zăbun:/ *mă*
Țese Iano, țese
În nouo argele
Cu nouo războaie
Fir și cu mătase
Să-i facă lui Soare
/: Lui Soare cămașe:/

Inf.: Constantin Sandu
Vadu Lat-IF
Culeg.: Gh. Ciobanu, 21.7.46
IBr fgr. 10. 148 a

94. Vadu Lat 2-IF

Baladă: Soarele și Luna

Verde dă foi dese
Țese Iana-m țese
În nouă arğele cu nouă războaie
Fir și ibrișin
Să-i facă lui Soare
Lui Soare zăbun, *măi*,
Lui Soare zăbunu.
Țese Iana-mi țese
În nouă arğelei
Cu nouă războaie
Fir și cu mătase
Să-i facă lui Soare
Lui Soare cămașe, *mâ*.
/:Soare cân' venea
Dân gură-i zičea::/
— Tu țeși, Iano, țeși, *mâă*,
Nu știi că te logodești*u*.
Iana-i răspundea,
Dân gură zičea, *măi*:
— Soare luminate,
Trup făr' dă păcate,
În lume nu să poate
Să ia sor' pă frate.
În lume n-are parte, *mâă*,
Nič frate pă sorî
În lume n-are dorų.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Nič frate pă sorî
În lume n-are dor.
Du-te, Soare-n lume
Că-ț găseșt' ca mini
Rumenă călinâ,
Frumușică zână,
Floare dân grădină, *măi*,
/: Să semene cu mine. :/
Soare o asculta, *măi*
La grajd să ducea,
Noo cai scotea, *mă*,
Noo șei punea, *măi*,
Lumea-m colinda, *mă*.
Cai oboșea,
Șeili rupeau, *mâ*,
Potcoave pierdeau,
Ca Iana nu găseau, *măi*.
Înapoi venea,
Dân gură-mi zâcea, *măi*;
— Tu țeși, Iano, țeși,
Și nu știi că te logodești.
Cai mi-am obositî,
Șeili mi-am ruptî,
Potcoave-am pierdut, *măâ*,
Ca tine n-am găsit, *mâ*.
Iana-i răspundea, *mă*,
Dân gură-i zicea:
— Să merĝem măi, Soare,
La sfântul Crăcun,
Că ie mai bătrân, *măi*,
Și știe mai multe o.
Soare-o asculta,
La moșu merĝea, *mă*.
Moșu mi-i vedea, *mă*,
Gândul pricepea, *mă*,
Dân gură-i zicea:
— Soare luminate
Trup făr' dă păcate,
În lume nu să poate, *mă*.
Soare răspundea, *mă*,
Dân gură-i zicea:
— Fi orce păcatî
Kiar dă merg la iadî
Ieu iau ce mi-e drag, *mă*,
Ieu iau ce mi-e drag*u*.
Moș îl mi-auzeau
În mână mi-o lua,
La porunca, *mă*,
Pește mi-o făcea?
Soare če-m' făcea?
Raza mi-o-ntărea, *măâ*,
Apa mi-o seca,
Peștili-l prindea, *mă*,
Moșu če-m' făcea?
În mână mi-o lua,
Pă čier o-arunca,
Lună mi-o făcea.
Soare če-m' făcea?
Gonea și gonește
Și nu să sosește.

Inf.: Radu S. Constantin, 72 a. (voce)
Vadu Lat-IF
Culeg.: Sabina Ispas, 13.2. 68
IBr mg. 3603 I a

95. Clejani-IF

Soarele și Luna

Pe buhai de mare
O lumină mare
Plecă Soare să se-nsoare
La nouo argele
Argelușe mică
/: Mică de nimică:/
Ferestre de țiplă
Cu uși de sipică

Marmură și sticlă
În iele cine șeade
Fica Domnului
Sora Soarelui.
Acolo ce făcea?
În război țesea
Fir și ibrișin
Lu Soare zăbun
Sculuri de mătase
Lu Soare cămașe.
Soare ce zicea
— Țese Iano, țese
Și mi te gătește
Fir și ibrișin
/: Lu Soare zăbun:/
Sculuri de mătase
Lu Soare cămașe
Că ieu am umblat
Ș-am colindat
Vezi pe nouo ani
Și pe nouo cai
Nouo-am omorât
Nouo-am poposit
Ca tine n-am găsit
Logonică (sau potronică)-n lume
Să-m samene mie.
Iana ce zicea?
— Soare luminate
Trup făr' de păcate
Unde s-a ivit
Unde s-a găsit
Să ia sor' pe frate
Să facă păcate?
Tu ca să-m faci mie
Să-ț fiu de soție
Scară de oțel
Pân' la naltu cer
Cu tălpici de fier
La bun Dumnezeu
Și la Moș Crăciun
C-ala-i mai bătrân.
Soare ce făcea
Cu bastonu da
Scara mi-o făcea
Scară de oțel
Cu tălpici de fier
Pân' la naltu cer
La bun Dumnezeu
Și la Moș Crăciun
C-ala-i mai bătrân.
Soare ce făcea:
— Țese Iano, țese
Și mi te gătește
Fir și ibrișin
Lu Soare zăbun
Sculuri de mătase
Lu Soare cămașe.
Iana ce zicea?
— Soare luminate
Trup făr' de păcate
Tu ca să-m' faci mie
Un pod peste mare
Cu totu de ciară.
Soare ce făcea?
Cu bastonu da
Podu mi-l făcea
Un pod peste mare
Cu totu de ciară.
Iana ce zicea:
— Soare luminate
Întărește-ț razile
Ca să-ț văd puterile.
Soare ce făcea
Razili și li-ntărea
Podu se topia.
Iana ce făcea?
Ia că se plimba
În mare că-m sărea
D-o mrean-o-ngițea
Soare ce făcea?
Marea mi-o seca.
Soare ce făcea?
Mreana mi-o prindea
Pă burtă mi-o tăia

Pe Iana c-o scotea
Pe mal c-o scotea
Dumnezeu că nu-i răbda
Din gură-i blestema:
— Voi să vă-ntâlniț
Și să vă iubiți
Să vă sărutați
În noaptea de Paști
Tot ca niște frați.
Atât.

Versurile numerotate subt cele pe care le-a cântat:

11 Soare că zicea
12 Soare luminoase
13 Trup făr' de păcate
20 Soare luminate
21 Trup făr' de păcate
22 Unde s-a ivit
23 Și s-a pomenit
24 Să-și ia sor pe frate
25 Să facă păcate
26 Soare d-auzea
27 /: Iani că-i zicea:/

Inf.: Costică Nederescu
Clejani-IF
Culeg.: Gh. Ciobanu, 14.5.49
IBr fgr. 4095

96. Tamași-Corbeanca-IF

Baladă: Soarele și Luna
(Taraf)
Pe buhaz[1] de mare
Mi-e nouo arğele[2]
Mičį și mititele.
Da p-o arğeluşe
Mică dă nimică
Cu ferești di sticlă,
Cu uși dă supică[3].
Dar în ţele čine-m ţese?
Ţese Iana-mį ţese
Și să tinğisește
Și dă nuntă să gătește.
(Taraf)
Ţese Iana, ţese
În spată dă șase
Luį Soare cămașe.
Fir și ibrișin,
Luį Soare peșkir[4].
Soarili-m vinia:
Dân gură-į grăja:
—Ţese, Iano, ţese
Și te tinğisește
C-o să te iau ieu
Bună soțioară
Dân copilărie
Pân la odrâzlie
Cum mį-e drag și mie.
Dar Iana-į zičea:
— Soare luminat
Și făr' de păcat,
Unde s-a văzut

[1] „buhaz": „Cum zičea bătrânu atunčia [Mihai Cobzarul, tatăl inf.], așa zic și ieu. Adică lărgimea mării"
[2] „arğele": „așa să zicea atunči la casele mititele".
[3] „supică: „je o plantă sălbatică după câmp".
[4] „peșkir": „batistă, șervete, cum să zičea p-atunčį".

Și s-a pomenit
Să ja sor pă frate
'N lume n-are parte.
(Taraf)
Șî frate pă sor
În lume n-are dor.
Dar Soarili-m zičea:
— Fiie răŭ, nu-așa,
Ieŭ pă tine tot te iaŭ
Bună soțioară
Dân copilăriie
Pân la odrâzliie
Cum mi-e drag și miie.
Io că mi-am umblat
Noŭo ani pă noŭo cai,
Noŭo-am omorât,
Noŭo-am oloğit,
Noŭo pă pământ,
Noŭo sub pământ,
Și ieŭ n-am găsit
Potrivnică-n lume.
Semene cu tine.
(Taraf)
Dar Iana-i zičea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Dă ziči tu așa
Și faci tu așa,
Tu miie ca să-mi faci
Do scară dă fier
Pânâ-n naltu cer,
Trepte dă oțel.
Soarili-m gândea,
Scară să făcea,
Frate, dă mănușiță mi-o lua,
La Moș Dumnezeŭ să ducea.
Dumnezeŭ că m-i vedea,
Din gură le zičea:
— Voi la če-ați venit
Și če căutați?
Soarili-mi zičea:
— Doamne pun mânile la piept
Să spun cuvântu čel drept.
Ieŭ că mi-am umblat
Noŭo ani pă noŭo cai,
Noŭo-am omorât,
Noŭo-am oloğit,
Noŭo pă pământ,
Noŭo sub pământ,
Io că n-am găsit
Potrivnică-n lume
Semene cu mine.
Io că mi-am găsit
Pă Iana Zâmziana
Suriqara mea.
Dumnezeŭ că-i asculta
Și iel frate-i trimetea,
La Moș Adam m-i trimetea.
— Voi să vă ducețî,
La Moș Adam să merğeți
Că je mai bătrân,
Veki șî dă dămult.
Iel ce v-o-nvăța
Aja veți făčea.
Dar Soarili ce făčea?
La Moș Adam să ducea,
Moș Adam că m-i vedea,
Dă mănușiță m-i lua,
Și iei frate če-mi vedea?
În iad frate că-i băga:
Ș-acolo ce mi-și vedea?
Șapte vači grase și frumoase
Iarbă că avea.
Lapte că n-avea
Soarili că m-i-ntreba:
— Moș Adame, hai,
Dar cu astea ce să fiie?
— Astea sânt vači
Date dă pomană
Și nu je dată cu inima-ntreagă.
Mai nainte că-i ducea
Peste doŭă păsările că mi-ș da.
Iele să văita,
Iele čiripea:

— Vaị dă noị și dă noị
Și dă părinți noștri,
La ce ne-a făcut
Și ne-a maị crescut,
Că n-aụ fost cununați.
Da Soarele ce zičęa?
— Moș Adame, haị,
Dar cu astęa če să fiję?
— Ăștja-s copii
Care nu sunt cununați părinți.
Dar Soarele ce zičęa?
— Moș Adame, haị,
Fiję răụ nụ-așa,
Ịo pă Ịana tot mị-o ịaụ
Bună soțioară
Din copilăriję
Pân la odrâzliję
Cum mị-e drag și miję.
Pân raị frate că-ị trečęa
Ș-acolo ce mi-ș vedęa?
Șapte vacị slabe, uscate
Ịarbă că n-avęa
Lapte că avęa.
— Dar cu astęa če să fiję?
— Astęa sânt vačile
Care dă dă pomană
Și le dă cu tọată inima.
Dar Ịana če-mị făčęa?
Dă mănușiță mi-l lua,
La o biserică-l dučęa
Și popị dă čịară că ịera.
Ịeị că mi-ș četęa,
Ịeị că să topęa.
Dar Soarele că zičęa:
— Ịano Zâmzịano
Surioara męa,
Fiję răụ nụ-așa,
Ịeụ pe tine tot te ịaụ
Bună soțioară
Din copilăriję
Pân la odrăzliję
Cum mị-e drag și miję.
Dară Ịana če făčęa?
În apă că mi-ș săręa
(„că biserica ịera lângă o apă")
Ịa că să-neca,
Lună să făčęa
Și din gură blestăma:
— Da-r-ar Dumnezeụ
Și Maịca Domnuluị
— Soare luminate,
Când tu-ị fi la răsărit,
Ịeụ să fiụ la apus
Și când tu-ị fi la apus,
Ịeụ să fiụ la răsărit.
„și așa s-a terminat povestęa lor".

? Cred că s-o fi întâmplat în vekime. Acum ję numaị ca pildă. Și Soarele, și Luna și arbori și fiece /... [pe copia mea, idescifrabil] are povestęa ieị.
? Tot de la tatăl meụ [Mihai Cobzarul — vezi inf. fișa informatorului].
Am cântat cu ịel 25 dă anị dă zile șî-mị zičęa: —Bagă, mă, la ureke, că dacă mor ịeụ să-ț rămâję țiję. Ș-am căutat să prind tot če știja ịel și acuma le știụ ịeụ, că altfel ar fi întrat cu ịel în pământ.
? Și ịeụ am dat la copi. Aụ prins de la mine băjeți, da acuma copii nu maị cântă. Când trebuję, să cere, cânt ịeụ.
? Lumęa le cere dă la mine, cântečele astęa bătrânești. Așa le čereạ înainte și dă la tatăl meụ. Copii cântă de čele maị noị.
? Întotdęauna am cântat cântecul cu glasu luị. Și numaị cu glasu ăsta am auzit-o. Nu merğe cu alt glas. [inform. încearcă singur, să cânte balada pe mel. lui Giță Cătănuță, și spune: „nu merğe. Din totdęauna fiștecare cântec a avut glasu lui"].

Inf.: Gheorghe Stancu, 65 ani — voce și țambal
Constantin Gh. Stancu 29 a. voce și vioara I
Vasile Gh. Stancu, 24 a., voce și vioara II.
Tamași-Corbeanca-IF
Culeg.: G. Sulițeanu, 9.5. 1953, la București.
IBr mg. 196 b

Județul Ialomița

97. Carol I-IL

Balada Soarelui

Pe buhaz de mare,
La nouă răzoare,
Mi-este-o argeluță
Mică dă nimic,
Cu ferești de sticlă,
Cu uși de sipică.
În ele că-mi țese
Eana Sâmziana,
Sora Soarelui,
Fiica Domnului.
Soarele-mi venea
Eanii că-i zicea:
— Țese-mi, Eano, țese,
Pânză de mătase
Lui Soare cămașe;
Pânză de fuior
Lui Soare covor.
Și tu te gătește
C-ai să fii mireasă,
Lui Soare nevastă.
Eana că-i zicea:
— Soare frățioare,
Puternice mare,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor' pe frate?
N-are-n lume parte.
Și frate pe sor?
N-are-n lume dor,
Nici sânge-n trupșor.
Soare, frățioare,
Da-r-ar Dumnezeu,
Tu ca să mi-ș umbli
Să vezi nouă ai,
Vezi pe nouă cai!
Dar ce fel de cai?
Paște noaptea-n rai.
Tu să nu-mi găsești
Potrivnică-n lume
Semene cu mine!
El că mi-și umbla
Să vezi nouă ai,
Vezi pe nouă cai.
Patru mi-i spetea,
Cinci îi ologea,
El că nu-mi găsea
Potrivnică-n lume,
Semene cu ea.
La Eana-mi venea,
Din gură-i zicea:
— Țese-mi, Eană, țese!
Și mi te gătește
C-ai să fii mireasă,
Lui Soare nevastă.
— Soare, frățioare,
Dac-oi să mă iei
Tu ca să mi-și faci
D-un pod peste mare
Și la cap de pod,
Dalbă mânăstire
Să ne cununăm.
Soare ce-mi făcea?
Puternic era,
Numai să gândea,
Toate să făcea,
De mână-o lua
Pe pod că-mi pleca
Eana că-mi zicea:

— Soare, frățioare,
Unde s-a văzut
Și s-a pomenit,
Mireasa-nainte,
Mirele pe urmă?
Ea nainte mi-l da
Și-n urmă rămânea,
Cruce că-și făcea
Și-n mare sărea,
Soare ce-mi făcea?...
Năvodu-mi băga,
Pe Eana-mi prindea,
Pește să făcea,
Din mână-i sbura,
Pe cer să punea,
Lună se făcea,
Din gură-mi zicea:
—Soare, frățioare,
Da-r-ar Dumnezeu,
Când tu la apus,
Eu la răsărit,
Noi să ne-ntâlnim
La Sf. Vasile,
Și la Bobotează,
Când preoți botează.
Atunci, nici atunci.

Inf.: Ion Popa, 46 a. (nu știe carte)
Carol I-IF
Nicolae-Barza 1936, p. 27–28

98. Podulupi-IL

Balada Soarelui și a Lunii

Pe buhaz de mare,
La nouă răzoare,
Mi-este-o argeluță,
Mică, de nimic,
Cu feresti de sticlă
Cu uși de sipică.
În ele că-mi țese
Eana Sâmziana
Sora Soarelui
Fica Domnului.
Soarele-mi venea
Eanii că-i zicea:
— Țese-mi Eană, țese
Pânză de mătase,
Lui Soare cămașă.
Pânză de fuior
Lui Soare covor,
Și tu te gătește
C-ai să fi mireasă
Lui Soare nevastă.
Eana că-i zicea:
—„Soare, frățioare,
Puternice, mare,
Unde s-au văzut
Și s-au pomenit
Să ia sor' pă frate
N-are-n lume parte.
Și frate pă sor,
N-are-n lume dor!
Nici sânge-n trupșor.
— Soare, frățioare,
Da-r-ar Dumnezeu
Tu ca să mi-și umbli
Să vei [vezi?] nouă ai,
Vezi pe nouă cai,
Dar ce fel de cai?...
Paște noaptea-n rai!
Tu să nu-mi găsești,
Potrivnică-n lume,
Semene cu mine!
El că mi-și umbla,
Să vezi, nouă ai,

Vezi pe nouă cai,
Patru mi-i spetea,
Cinci îi ologea,
El că nu-mi găsea
Potrivnică-n lume,
Semene cu ea!
La Eana-mi venea,
Din gură-i zicea:
— Țese-mi, Eană, țese
Și mi te gătește
C-ai să fii mireasă,
Lui Soare nevastă.
— Soare frățioare,
Dac-o să mă iei,
Tu ca să mi-și faci
D-un pod peste mare,
Și la cap de pod
Dalbă mănăstire
Să ne cununăm.
Soare ce-mi făcea?
Puternic era
Numai să gândea
Toate să făcea!
De mână-o lua
Pe pod că-mi pleca,
Eana că-mi zicea:
— Soare, frățioare,
Unde s-au văzut,
Și s-au pomenit
Mireasa-nainte,
Mirele pe urmă?...
Ea-nainte mi-l da,
Și-n urmă rămânea.
Cruce că-și făcea,
Și-n mare sărea:
Soare ce-mi făcea?...
Năvodu-mi băga
Pă Eana-mi prindea,
Pește să făcea,
Din mână-i sbura,
Pe cer să punea,
Lună să făcea,
Din gură-mi zicea:
—„Soare frățioare,
Da-r-ar Dzeu
Când tu la apus,
Eu la răsărit.
Noi să ne-ntâlnim,
La Sf. Vasile,
Și la Bobotează,
Când preoți botează.
Atunci, nici atunci.

Podulupi-IL
Inf.: Ion Popa, lăutar
Cul.: Gheorghe P. Nicolae, 1934
AFC 688, p. 16–20

99. Dorobanțu 1-IL

Baladă „Cântarea Soarelui"

Ostrovel de mare
Cu multe răzoare,
Cu aracii verzi,
Verzi și despicați
C-așa mi-a fost dragi:
Argea de țimint,
Sulu de argint.
Argea cine-mi țese?
Iana Simțiana,
Fiica Domnului
Și-a Hristosului.
Soarili-i grăia:
— Iano Simțiano,
Fiica Domnului

Și-a Hristosului,
Silește de țese,
Pânza-ți isprăvește,
Pânza de mătasă
O să-mi faci cămașă
Că eu-i să te iau.
Iana ce-mi grăia?
— Soare frățioare,
Nu s-a pomenit
Și s-a mai văzut
Să ia sor' pă frate,
N-aibă-n lume parte
Și frate pă sor'
N-aibă-n lume dor,
Mai bine să mor.
Soare, frățioare,
Daca tu o să mă [i]ei,
Ia tu ca să-mi faci
D-o scară dă fier
Pân' la naltu cer
Și una di os
La Domnu Hristos,
Noi să ne urcăm
'N cer s-ajungem,
Să ne întrebăm:
Hristoase, Hristoase,
Und' s-a pomenit
Și s-a mai văzut
Să ia sor' pă frate,
N-aibă-n lume parte,
Și frate pă sor'
N-aibă-n lume dor,
Mai bine să mor.
Soar'le ca un sfânt
Și ca un puternic,
Din palme-a bătut
Și el mi-a făcut
D-o scară de fier
Pân' la naltu cer
Și una di os
La Domnu Hristos.
Pă scări se urca
'N cer dac-ajungea
La Tatăl să-ntreba:
—Und' s-a pomenit
Și s-a mai văzut
Să ia sor' pă frate
Și frate pă sor'
Mai bine să mor.
Tatăl poruncea
Lu Adam zicea:
— Adame, Adame,
Ia tu ca să-i [i]ei
Și tu ca să-i porți
Pân' rai și pân iad.
În rai că-i băga,
În rai ce vedea?
Numai mese-ntinse
Și făclii aprinse.
Dân rai că-i scotea,
În iad că-i băga,
În iad ce vedea?
Trupuri păcătoase
Cu viermii pă oase.
Și poftea iadul
Numai ca s-o ia.
Jos pă scări se da,
Iana ce-mi grăia?
— Soare, frățioare,
Tu dac-oi să mă [i]ei,
Ia tu ca să-mi faci
D-un pod peste mare
Cu stâlpi de aramă,
'N capu podului
D-o bisericuță
Cu doi cântăreți,
Noi ca să mergem
Să ne cununăm.
Soar'le ca un sfânt
Și ca un puternic
Din palme-a bătut
Și el mi-a făcut
D-un pod peste mare
Cu stâlpi de aramă,

'N capu podului,
D-o bisericuță
Cu doi cântăreți.
Și ei că mergea,
Mireasa-nainte,
Mirele pă urmă.
Iana ce-mi grăia?
—Und' s-a mai văzut
Și s-a pomenit
Mireasa-naint,
Mirele pă urmă
Mult nu șade bine,
Dân minți că-l scotea,
'N urmă rămânea.
La Dumnezeu se ruga,
Lună mi-o făcea,
Pă cer mi-o azvârlea
La Dumnezeu se ruga:
— Soare, frățioare,
P-un drum să mergem
'N ochi să ne vedem,
Când tu la apus,
Eu la răsărit.

Inf.: Negoiță Panait, 75 a.
Dorobanțu-IL
Culeg.: V. Popovici, 5.9.34
IBr fgr. 1533 a

100. Dorobanțu 2-IL

Cântecul Soarelui

Ostrovel de mare
Cu nouă răzoare,
Cu aracii verzi,
Verzi și despicați,
Argea de pământ,
Sulul de argint.
'N argea cine-mi țese?
Fiica Domnului
Și-a Cristosului.
Soarele-mi grăia:
— Iano, Simțiano,
Silește de-mi țese
Pânza de mătase,
C-oi să-mi faci cămașe,
Că eu oi să te iau.
Iana ce-mi grăia?
— Soare, frățioare,
Un' s-a pomenit
Și s-a mai văzut
Să ia sor' pe frate
Și frate pe sor'?
N-aibă-n lume dor,
Mai bine să mor!
Soare, frățioare,
Dacă tu oi să mă iei,
Ia tu ca să-mi faci
D-o scară de fier
Pân' la naltul cer,
Și una de os
La Domnul Cristos,
Noi să ne urcăm
Și să ne-ntrebăm
Dacă s-o cădea
Să ia sor' pe frate
Și frate pe sor',
N-aibă-n lume dor.
Soarele ca un sfânt
Și ca un puternic
Din palme-a bătut
Și el mi-a făcut
D-o scară de fier,
Pân' la naltul cer.

Pe scară se urca,
Acolo de-ajungea,
Cristos poruncea:
— Adame, Adame,
Ia, tu ca să-i iei
Și tu ca să-i porți
Prin rai și prin iad;
Ceea ce-o plăcea,
Aia ca să-și ia.
Poftea iadul,
Numai ca s-o ia.
Jos de pe scări se da
Și-n mare s-arunca.
Soarele ce-mi făcea?
Nevod că-mi făcea,
De mare, de lung,
Pân' la naltul cer.
Nevod că-mi băga,
Pe Iana o scotea.
Iana ce-mi grăia?
— Soare, frățioare,
Dacă tu oi să mă iei,
Ia, tu ca să-mi faci
D-un pod peste mare,
Cu stâlpi de aramă,
În capul poduiui
D-o bisericuță
Cu doi, trei preoți,
Noi ca să mergem
Să ne cununăm.
Și ei că mergea:
Mireasa nainte,
Mirele pe urmă.
Iana ce-mi grăia?
— Soare, frățioare,
Un' s-a pomenit
Și s-a mai văzut
Mireasa nainte,
Mirele pe urmă,
Mult nu șade bine!
Din minți că-l scotea,
În urmă rămânea,
La Dumnezeu se ruga,
Pe cer mi-o azvârlea.
Iana ce-mi grăia?
— Soare, frățioare,
Când tu la apus,
Eu la răsărit;
P-un drum să mergem,
În ochi să ne vedem,
Dar să nu ne luăm

Inf.: Panait Negoiță, 75 a.
Dorobanțu-IL
Culeg.: Gh. I. Neagu, 1932
Neagu 1969, p. 40–42.

Județul Constanța

101. CT (localitate neindicată)

[Ileana Simziana]

Foaie, salbă moale,
Ostrovel de mare
Sărmanul de Soare,
Umblă să se însoare.
Și el mi-a umblat
Chiar de nouă [ai]
Și pe nouă cai —
Patru mi-a murit
Patru mi-a cimpodit
Unul mi-a trăit,
Cu dânsul a umblat,
La nouă argele,

La nouă vâlcele
Și el n-a găsit
Potrivnică-n lume,
Să se potriveasacă,
Să se pomenească.
Și el c-a umblat
Țara-n lung și-n lat,
Lugiș, curmeziș,
Îndărăt se ducea,
Ș-acasă-ń venea
La gura argelei se punea
Din gură-mi grăia:
— Ai Ileana Simziano,
Ia tu te gătește,
Te sulimenește
Că te iau pe tine,
Mie de soție,
Potrivnică[-n] lume.
Și Iana-mi grăia:
— Ai, Soare, frățioare,
Un' s-a văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor' pe frate,
Fratele pe sor',
Sor' pe frățior?!
Și Iana-mi țesea,
Război de argint,
Vatale de aur,
Sulul de alamă
Să nu se bage seamă,
Pânză de mătase
Lui Soare cămașă.
Și Iana-mi grăia:
— Ai, șoiman de Soare,
Ăl puternic mare,
Un' s-a pomenit
Și s-a auzit
Să ia sor' pe frate,
Frate pe sor',
Sor' pe frățior?!
Și Iana-mi grăia:
— Să-mi faci scară de fier
Pân' la naltul cer,
Cuie de oțel
Și tu să te duci
Pân la moș Adam
Și la baba Iova
Că sânt mai bătrâni
Și mai de demult.
Și el se ducea,
Pân' la moș Adam
Și la baba Iova:
— Tu, moș Adam,
Și tu, babo Iovo,
Sânteți mai bătrâni
Și mai de demult,
Ați mai pomenit
Ș-ați mai văzut
Să ia sor' pe frate
Și frate pe sor',
Sor' pe frățior?
— Nici n-am văzut,
Nici n-am pomenit,
Să ia sor' pe frate
Și frate pe sor',
Sor' pe frățior.
Adam [î]mi grăia:
— Du-te tu la rai
Și meri la iad —
Raiul dacă-ți place,
Pe soră să nu iei;
Iadul dacă-ți place,
Pe soră să iei.
Dar el ce-mi grăia?
— Iadul mie-mi place!
Adam că-mi grăia:
— Du-te ș-o ia.
Ș-acasă-mi venea,
— Ai, Iano, Simziano,
Ia mi te gătește,
Te sulemenește,
Mie de soție
Și nor' părinților,
Cumnățică fraților.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Și Iana-mi țesea
Pânză de mătase,
Lacrămi că-mi curgea
Pânza-mi alghea
Iana iar grăia:
— Șoimane de Soare,
Un' s-a pomenit
Și s-a auzit
Să ia sor' pe frate
Și frate pe sor',
Sor' pe frățior?!
Și Iana-mi zicea:
— Ai, sărman de Soare,
Puternic, mare,
De vrei să mă iei,
Fă un pod pe mare,
Iar la cap de pod
Să faci un schit
Pentru cununie.
Podul că-l făcea,
De mână-o lua,
Podul i-arăta
Pe pod se suia,
Înainte mergea
Și Iana-mi grăia:
— Ai, șoiman de Soare,
Unde s-a pomenit
Și s-a auzit
Pe pod ca să meargă
Mireasa înainte
Și ginere în urmă?!
La schit se ducea,
Și se cununa,
De mână-o lua,
Înapoi se întorcea,
Pe pod se suia,
Din gură-mi grăia:
— Ai, șoiman de Soare,
Unde s-a pomenit
Și s-a auzit
Pe pod ca să meargă
Mireasa înainte
Și ginere pe urmă ?!
În urmă mi-o da
Ginere înainte mergea,
Iana-mi grăia:
— Ai, șoiman de Soare,
Cel puternic mare,
Dă-mi drumul de mână
Poalele să sumet
Ca să nu se umple
De cinstita rouă.
Iana-mi grăia:
— Decât să mă blesteme
O lume toată,
Mai bine să mă plângă
O mumă sau tată!
Și-n mare-mi sărea.
Din gură-mi grăia:
— Soare, frățioare,
Cel puternic mare,
Când noi ne vom întâlni,
Lumea o pieri,
Când tu la sfințit,
Eu la răsărit.
Când tu la răsărit,
Eu la sfințit
Și nu s-o ajunge
Cât va fi și lumea.

Inf.: Dobre Burtoi, 40 a.
Jud. Constanța
Densușianu 1975, p. 97–99
Varianta a fost publicată mai întâi de Nic. Densușianu sub titlul „Iana Simziana și Soarele", în Revista Critică-literară V, 1897, p. 114–118. Nic. Densușianu transcrie în v. 3 și 109: *Șoimanul*, respectiv *Șoiman*; v. 140 lipsește, iar v. 142 apare: *Ilĭana*-mi grăia.

102. Parachioi-CT

Foaie verde de cicoare
Pe nouă răzoare.
Nouă războaie,
Război de argint
În aur poleit,
Scară de fier
Cuiele de oțel,
În el cine-mi țase?
Leana Zimzileana,
Sora Soarelui.
Țese pânză de mătase
Lui Soare cămașe.

–

El a umblat nouă ai
Pe nouă cai
Pe trii i-a șchiopat
Pe trii i-a obosit,
Pe trii i-a spetit
Și potrivnic nu s-a găsit,
Și pe tine am să te iau.

–

Ea l-a blestemat:
— Când tu la apus,
Eu la răsărit;
Când tu la răsărit,
Eu la apus.

Parachioi-CT
Culeg.: înv. I. Negrescu
Chestionarul Densușianu, ms. 4553, p. 239 v.

103. Cerchezu-CT

Din obor afar' văzui
Leroi, Domnului![1]
Un fulg alb ca de zăpadă,
Nu era fulg de zăpadă,
Și el era mândrul Soare
Ce umbla ca să se-nsoare,
Călare pe nouă cai
Cari pasc noaptea în rai,
Pasc în rai nejudecați,
Cu nouă lanțuri legați.
Și pe-ăl de-al zece-l omora
Și soție nu-și găsea,
Ca soru-sa Elena.
El la soru-sa venea
Și din gur-așa zicea:
— Hai, Eleno, ne-nsoțim,
C-amândoi ne potrivim
Și la dalbe și la fețe
Și la dar de frumusețe.
Dar n-apuca de isprăvea,
Că zidurile se surpau
Și pe el îl doborau
[Colind] (De tineri)

Inf.: Paraschiv Mitroi
Cerchezu-CT
Culeg.: Gh. I. Brătășanu, 1932–1933
Caraman 1982, 89–90 = Datcu 1992, p. 88–89

[1] Refrenul se repetă după fiecare vers.

104. Hârșova-TL

Soarele și Luna

Verde și-o cicoare,
Pe striori de mare,
Umblă să se-nsoare,
Puternicul Soare,
Că lui vremea i-a venit
Savai de căsătorit,
Că el frate mi-a umblat
Nouă ani măr pe pământ
Și nouă pe su pământ,
Nouă cai c-a cimpovit,
Nouă-n grajd că i-a spetit
Și el frate n-a găsit,
Potrivnica lui,
Chej de seama lui
Și de anii lui.
Jos, mai jos, că se lăsa,
La cea mică argelușe,
Cu ferestrele de sticlă,
Cu pereții ca de pâclă
Și cu războiul de piatră.
N-am văzut în lumea toată:
Cu suveica de argint,
Ce n-am văzut de când sânt.
La război cine-mi țesea?
Țesea Leana Simizeana,
Surioara Soarelui,
Țese in și ibrișin
Facă-i lui Soare zăbun;
Țese sculuri de mătase,
Facă lui Soare cămașe.
Dar și Soare ce-mi spunea?
— Țese Leana, țese,
Nuntă te gătea.
Că eu soru-mea,
Am să mi te iau.
Căci eu soro am umblat:
Nouă ani măr pe pământ
Și nouă pe su pământ.
Nouă cai c-am cimpovit,
Nouă-n grajd că i-am spetit
Și ca sor' mea n-am găsit
Potrivnica mea,
Chej de seama mea
Și de anii mei.
Și pe tine te-am găsit,
Amândoi ne-am potrivit
Și la ochi și la sprâncene
Ca doi porumbei la pene.
De-o făptură și d-un stat,
Perișorul bucălat,
Tu lumină, eu lumină,
Inima mi se-nsenină,
Că eu sor' meo-am să te iau!
Când soră-sa-auzea,
Începea ea de-a plângea
Și din gură-așa-i zicea:
— Soare, Soare, frățioare,
Numai cât ai cuvântat,
N-grele păcate-ai intrat
Unde frate s-a văzut
Și frate s-a pomenit
Să ia sora frățior,
Ca să aibă-n lume dor?
Dară Soare ce-i spunea?
— Țese Leana, țese,
Nuntă te gătește,
Că eu sor' mea-am să te iau!
Dară sora ce-i zicea?
— Soare, frățioare,
Puternice mare,
Numai cât ai cuvântat,
N-grele păcate-ai intrat
Și eu frate-am să te iau,
Dacă tu frate mi-ai face:
De-o scară mare de fier,

Cu piroane de oțel,
Ca să-ajungă la naltul cer!
Dar și Soare ca un sfânt,
Numa cu gându a gândit
Și scara s-a izbândit.
Da și Soare ce-mi făcea?
El pe scară se suia
Și la cer de-mi ajungea,
La moș Adam se ducea.
Moș Adam că mi-l vedea,
Îl privea, bine știa,
Lui Soare ce-i trebuia
Și ce Soare — că-mi căta.
El de mână mi-l lua
Și prin iad că mi-l băga
Și prin rai că mi-l scotea,
Iar la poarta raiului,
Bine șade de-l întreabă:
— Soare luminate,
Trupșor făr' de păcate,
Spune-mi-ai adevărat,
Cam pe unde ai umblat,
Pe unde ai colindat,
Pe acolo ce-ai văzut,
Soare ție ți-a plăcut?
Dar și Soare-așa-mi grăia:
— Coborât-am colo-n jos,
Văzui iadu-ntunecos
Și viermii ne-adormiți.
Mișcau tot nepotoliți,
Cu copitele de os,
Chinuiau pe păcătos:
Lăutoarea laptelui,
Ardea-n para focului.
Și eu frate-am mai văzut:
Niște pomurele,
Negre erau ele
Și în pomurele,
Niște păsărele,
Negre erau ele,
Plângeau,
se văitau:
— Vai de noi
și de noi,
De părinții noștri
Și de nașii noștri,
Care ne-au făcut,
Care ne-au crescut,
Ne-au botezat
Și ne-au creștinat!
Iar ei când vor veni,
În mai mult rău că ne-or găsi!
Și eu frate-am mai văzut:
Cârciumaru de la drum,
Spăla pe dracu de-acum
Cu-o păpușe de tutun,
Să miroase a parfum.
— Dar prin rai ce-ai mai văzut?
— Văzui raiul luminos,
Luminos,
tare frumos!
Și eu frate-am mai văzut:
Niște pomurele,
Dalbe mi-erau ele,
Verde-aș tulpinele,
Mândre floricele
Și în pomurele,
Niște păsărele,
Albe mi-erau ele:
Cântau,
ciripeau,
Mi se fericeau,
Din gură-mi grăiau.
— Ferice de noi
Și de-ai noștri părinți
Și de-ai noștri nași,
Care ne-au făcut,
Care ne-au crescut,
Și ne-au botezat
Și ne-au creștinat!
Ei când-or veni,
Bine ne-or găsi
Și s-or ferici
Și s-or veseli,

Și am mai văzut,
La tulpina merilor,
Sta-ș masa bătrânilor,
Alături de-a tinerilor.
Moș Adam că-l întreba:
— Soare luminate,
Trupșor făr' de păcate!
Plăcuta-ți raiul
Au plăcuta-ți iadul?
Dar și Soare ce-mi spunea?
— După cum plăcut-am raiul,
Mai bine plăcut-am iadul!
Moș Adam când auzea,
Foarte rău se supăra,
De mână că mi-l lua,
Drumul pe pământ îi da.
Dar și Soare ce făcea?
Tot la sor'sa se ducea
Și din gură-așa-i zicea:
—Țese Leana, țese,
Nuntă te gătește
Că eu sor' meo-am să te iau!
Dar și sora ce-i spunea?
— Soare frățioare,
Puternice mare,
Numai cât ai cuvântat,
N-grele păcate-ai intrat.
Și eu frate-am să te iau,
Dacă tu frate mi-ai face:
D-un pod mare,
peste mare
Și la capul podului,
De-o mică bisericuță,
Cu clopot și clopotniță.
Și tu frate să te duci,
Să te duci
și să-mi aduci:
Patruzeci de preoți sfinți
Și cinzeci de grămătici
Și ei frate să citească,
Cununia s-o sfințească.
Dar și Soare ca un sfânt,
Numai cu gându-a gândit
Și podul s-a izbândit.
Dar și Soare ce-mi făcea?
Nu ședea,
nu zăbovea.
Pe sor' sa că mi-o lua,
La biserică pleca.
Picioru pe pod punea,
Podul se cutremura.
Parcă Dumnezeu nu vrea.
Dar și Soare priceput,
Drumul soru-si îi da,
Înaintea lui o da
Până podul că trecea,
Iar de mână mi-o lua,
În biserică-mi intra.
Dar și sor' sa ce-mi spunea?
— Patruzeci de preoți sfinți
Și cinzeci de grămătici!
De-ați citi voi de frăție,
Fie-vă cu bucurie!
Glasul vostru să-nflorească,
Ca rasa mitropolească,
Lumânările să arză
Lumina să nu se piarză.
De-ați citi de cununie,
Duceți-v-ar în pustie!
Toți frate să amuțiți,
Vedea-v-aș înmărmuriți,
Ca marmora de pe nuci,
Ca pietrele de cruci
Lumânările vi se stingă,
Lumina nu se mai aprindă!
Unde popii că-mi citea,
Nu-mi citea ei de frăție
Și-mi citea de cununie.
Toți frate mi-au amuțit,
Cu toții-au înmărmurit,
Ca marmora de pe nuci,
Ca pietrele de cruci,
Lumânările s-au stins,
Întuneric i-a cuprins.

Unde Soare-așa-mai vedea,
Pe soru'sa o lua
Și acasă că-mi pleca.
Picior pe pod de-mi punea,
Podul se cutremura,
Parcă Dumnezeu nu vrea.
Drumul soru-si îi da,
Dar și sor'sa ce-i spunea?
— Soare,
frățioare,
Puternice mare,
Unde frate s-a văzut
Și frate s-a pomenit,
Mireasa înainte
Și mirele pe urmă?
Și eu frate am văzut,
Mirele înainte
Și mireasa pe urmă!
Ea pe Soare-l înșela
Înaintea ei îl da
Și din gură-așa-mi grăia:
— Decât eu cu frate meu,
M-apasă păcatul greu;
Masă bună-a racilor,
Hodina cosacilor.
Acestea de mi-ș zicea,
Ea în mare se-arunca.
Dar Dumnezeu nu răbda
Și de-o Lună că-o făcea,
Sus pe cer că o-așeza.
Dar și Luna ce-mi zicea?
— Soare,
frățioare,
Puternice mare,
Da-r-ar bunul Dumnezeu,
Să fie pe gândul meu:
Când tu la asfințit,
Eu la răsărit;
Când tu la răsărit
Eu la asfințit
De văzut, ne-om mai vedea,
De-ntâlnit, nu ne-om-ntâlni:
Și noi când ne-om întâlni,
Lumea că s-o prăpădi.

Inf.: Trandafir Gheorghe
oraș Hârșova
jud. Constanța, 1972
Galavu 1974, p. 95–97

Județul Tulcea

105. Casimcea-TL

Cântarea Soarelui

Foaie verde ș-o cicoare,
Umblă Soare să se-nsoare,
Că lui vremea i-a venit
Vremea de căsătorit.
Că el, mâre, mi-a umblat,
Nouă ani, mări, pe pământ
Și nouă pe sub pământ;
Nouă cai c-a cimpovit;
Șapte-n grajd că i-a spetit,
Protivnici că n-a găsit,
Nici de seama lui,
Și de chipul lui.
De cum vedea și-mi vedea,
Jos pe pământ se lăsa;
Acolo-mi găsea mică argeluță,
Acolo-mi țesea Iana-Semziana.
Țesea fir de ibrișin,
Facă lui Soare zăbun;

Țesea sculuri de mătasă,
Țesea lui Soare cămașă.
Dar din gură ce spunea?
—Țeși, Ileano, țeși,
Țeși de ghindosești,
Că eu, măre,-am să te iau;
Că eu, frate, am umblat,
Nouă ani pe pământ,
Nouă ani pe sub pământ,
Nouă cai c-am cimpovit,
Șapte-n grajd că i-am spetit,
Protivnică n-am găsit,
Fără te-am găsit pe dumneata
Și eu vreau ca să te iau.
Atunci Ileana ce-i spunea?
—Soare, frățioare,
Numai cât ai cuvântat,
Tu-n grele păcate-ai intrat:
Unde, frate, s-a văzut
Și, frate, s-a pomenit,
Să ia sor pe frățior
Ca să aibă-n lume dor?
Și frate pe surioară,
Ca să aibă-n lume jale?
Dar Soarele ce-i spunea?
— Țeși, Ileano, țeși,
Țeși de ghindosești,
De nuntă te gătești,
Că eu, mări,-am să te iau.
Dar Iana ce-i spunea?
— Soare, frățioare,
Eu că te-oi lua,
Când tu că mi-i face,
De-o scară de fier,
Cuie de oțel,
S-ajungă la-naltul cer.
Că tu, măre, să te-ntrebi
Și la Dumnezeu,
Dacă, frate, s-o cădea
Pe soră-ta îi lua.
Soare, ca un sfânt,
Numai cu gându-a gândit,
O scară mare de fier,
Cu cuiele de oțel,
Ș-a ajuns la-naltul cer.
Pe pământ că-ntuneca,
La Dumnezeu lumina.
Dar Dumnezeu că vedea,
El bine că știa,
Din gură ce-i spunea?
— Soare, luminate,
Trupșorel făr' de păcate,
Și tu, măre, să te duci,
Tot în poarta raiului,
C-acolo, măre, îi găsi,
Pe moșul nostru, măre,-Adam,
Cu pravila pe genunchi.
Și el, măre, ți-o ceti,
Dacă, măre, s-o cădea,
Pe sora ta ți-i lua.
Atunci, Soare, ca un sfânt,
Numai cu gându-a gândit
Ș-acolo cu gându-a sosit.
Moș Adam când mi-l vedea,
Făr, decât mi-l întreba,
Că iel bine că știa.
De mână că-l lua,
Și prin iad că mi-l băga
Și prin rai că mi-l scotea.
Atunci la poartă-l ținea,
Din guriță-l întreba:
— Soare, luminate,
Trupșorel făr' de păcate,
Pe unde tu mi-ai intrat,
Acolo ce mi-ai văzut?
Atunci Soare ce-i spunea?
— Alei, moșu nostru-Adam,
Pe unde eu am intrat,
Acolo eu am văzut,
Văzui iadu-ntunecos;
Și eu, frate,-am văzut,
Văzui viermii neadormiți,
Cu capetele de os;
Și eu, frate,-am mai văzut

Luătoarea laptelui,
Arde-n para focului.
Și eu, frate,-am mai văzut
Niște pomurele
Niște păsărele,
Negre-s vai de ele,
Dar cântau, se văitau:
—Vai de noi, vai de noi,
De părinții noștri
Și de nașii noștri!
Cei de ne-a făcut,
Nu ne-a botezat,
Nu ne-a creștinat;
Când ei c-or veni
Mai rău ne-o găsi.
— Dar pe unde mi-ai ieșit,
Acolo ce mi-ai văzut?
Alde Soare ce-i spunea?
—Pe unde eu mi-am ieșit,
Văzui raiul luminos.
Și eu, frate,-am mai văzut
Niște pomurele;
Și prin pomurele,
Niște păsărele,
Verzi ca și ele;
Ele cânta și-mi ciripea,
Din guriță ce-mi striga?
— Ferice de noi,
De părinții noștri!
Când ei or veni,
Mai bine-or găsi.
Atunci moș Adam ce-mi făcea?
Din guriță-l întreba:
— Soare, luminate,
Placă-ți iadul, placă-ți raiul?
Atunci Soare ce-i spunea?
— După cum îmi place raiul,
Tot mai bine-mi place iadul.
Moș Adam când auzea,
Nimica nu-i mai spunea,
Făr' de mână că-l lua
Și vânt jos că mi-i făcea.
Atunci Soare nu-mi ședea,
Tot la argea se ducea.
Din guriță ce-i spunea?
— Țeși, Ileano, țeși,
Țeși de chindosești,
De nuntă te gătești,
Că eu, mări, am să te iau;
Că eu, frate, mi-am făcut
O scară de fier,
Cuie de oțel,
De-am ajuns la-naltu cer.
Atunci Iana ce-i spunea?
— Soare, frățioare,
Puternice, mare,
Eu că te-oi lua
Când tu că mi-i face
D-un pod peste mare;
Și la capul podului,
D-o mică bisericuță,
Și tu, mâre, să-mi aduci
Patruzeci de preoți sfinți
Și cincizeci de grămătici,
Care, mâre, să ne cetească.
Atunci Soare, ca un sfânt,
Numai cu gândul a gândit,
D-un pod mare mi-a făcut,
D-un pod mare peste mare.
Și la capul podului,
D-o mică bisericuță,
Și el, frate, mi-aducea
Patruzeci de preoți sfinți
Și cincizeci de grămătici.
De mână că mi-o lua,
La biserică pleca.
Când la pod că ajungea,
Picior pe pod că punea,
Podul se cutremura.
Dară Soare priceput,
El de mână c-o lăsa,
Până podul că trecea.
Dacă podul că-mi trecea,
Iar de mână se lua

Și-n biserică-mi intra.
Atunci Iana ce-mi striga?
—Patruzeci de preoți sfinți
Și cincizeci de grămătici,
De mi-ți ceti pe frăție,
Voi, măre, ca să-mi cetiți;
De-ți ceti de cununie,
Voi, măre, să-mi amuțiți,
Lumânările să se stingă.
Patruzeci de preoți sfinți
Nu-mi cetea ei de frăție,
Că-mi cetea de cununie.
Toți, frate, că-mi amuțea,
Lumânările se stingea.
Atunci Soare priceput,
El de mână c-o lua
Și afară o scotea.
Când la pod că ajungea,
Înaintea lui c-o da.
Atunci Iana ce-i spunea?
—Soare, frățioare,
Unde, frate, s-a văzut
Și, frate, s-a pomenit
Mireasa-nainte,
Mirele pe urmă?
Și eu, frate, am văzut
Mirele-nainte,
Mireasa pe urmă.
Pe Soare că-l înșela,
Naintea ei că mi-l da,
Ea pe urmă rămânea.
Atunci din gură-mi striga:
—Decât eu cu frate-meu,
Masă bună racilor,
Hodină cosacilor.
Și-n mare că s-arunca.
Dumnezeu că n-o răbda,
De-o Lună că mi-o făcea
Și pe cer că mi-o lipea.
Atunci din gură striga:
— Soare, frățioare,
Puternice, mare
Să dea dragul Dumnezeu,
Când tu la apus, eu la răsărit,
Tu la răsărit și eu la apus.
De văzut ne-om mai vedea,
De-ntâlnit nu ne-om tâlni.
De atunci, mări, se spune
Și se povestește.

Inf.: Costache Trandafir
Casimcea-TL
Culeg.: C. Brăiloiu
Brăiloiu 1978, p. 207–212. În AFC sub nr. 1243, p. 712–724 există o variantă culeasă de către Tatiana Gălușcă, de la același informator, fără deosebiri importante de text.

106. Dăeni-TL

Cântecul Soarelui

Verde și-o cicoare
Pă străori de mare.
Umblă să se-nsoare
Puternicul Soare.
Căci lui vreme i-a venit
Săvai de căsătorit.
Și el frate-meu-a umblat
Nouă ani, mări, pe pământ
Și nouă pe sub pământ.
Și el frate-meu-a găsit
Potrivnica lui
Cheji de anii lui
Și de seama lui.
Nouă cai c-a cimbăvit

Nouă-n grajd și i-a spetit
Și el, frate, n-a găsit...
Jos mai jos că se lăsa
La cea mică argeluță
Cu ferestrele de sticlă
Și cu războiul de piatră,
Cu suveica de argint
Ce n-am văzut de când sânt!
Da-n război cine-mi țesea
Țese Leana Simizeana,
Surioara Soarelui.
Țesea in și ibrișin,
Facă lui Soare zăbun,
Țesea sculuri de mătase
Facă lui Soare cămașe.
Dar și Soare ce-i spunea:
— Țese, Leano, țese,
Țese ghindosește,
Nuntă te gătește,
Că eu sor-me-am să te iau
Că eu sor-me-am umblat
Nouă ani pe pământ
Și nouă pe sub pământ,
Nouă cai c-am ciumbăvit
Și nouă-n grajd am spetit
Și eu sor-mea n-am găsit
Potrivnica mea
Și de seama mea.
Eu pe tine te-am găsit
Că amândoi ne-am potrivit.
Unde sor-sa auzea
Începea ea de plângea
Și din gură așa spunea:
— Alelei, Soare frățioare.
Puternice mare,
Numai cât ai cuvântat
Grele păcate a intrat.
Unde, frate, s-a văzut
Și, frate, s-a pomenit
Să ia soră frățior
Ca să aibă-n lume dor?
Dar și Soare așa-i spunea:
— Țese, Leano, țese;
Nuntă te gătește
Dar și sor-sa așa-i zicea:
— Și eu frate, am să te iau
Dacă tu, frate, mi-oi face
De-o scară mare de fier
Cu cuiele de oțel
S-ajungă la-naltul cer.
Dar și Soare ca un sfânt
Numai cu gândul a gândit
Și scara s-a izbândit.
El pe scară se suia
Pân la cer că mi-ajungea
Pe pământ întuneca
Și pe cer că-mi lumina,
Moș Adam că mi-l vedea,
El prea bine că știa,
El de mână mi-l lua
Și prin iad că mi-l băga
Apoi prin rai mi-l scotea,
Iar la poarta raiului
Îmi stătea
și-l întreba:
— Alei, Soare luminate
Trupșorel făr' de păcate,
Dar pe unde mi-ai intrat
Pe acolo ce mi-ai văzut?
Văzui iadu-ntunecos
Și viermii neadormiți
Cu capete de os
Și eu, frate-am mai văzut:
Niște pomurele,
Negre erau ele
Și în pomurele
Niște păsărele
Negre erau ele;
Plângeau,
se văitau:
— Vai de noi, de noi
De părinții noștri
Și de nașii noștri,
Care ne-au făcut

Și nu ne-au încreștinat,
Dar când vor veni
Mai rău ne-or găsi.
Și eu, frate, am mai văzut:
Lăutoarea laptelui
Ardea-n para focului,
Cârciumarul de la drum
Spăla pe dracu
C-o păpușă de tutun.
— Dar pe unde mi-ai ieșit
Pe-acolo ce mi-ai văzut?
— Văzui raiul luminos
Niște pomurele
Verzi erau și ele
Și în pomurele
Niște păsărele
Albe erau ele,
Cântau,
Ciripeau:
— Ferice de noi,
De părinții noștri
Și de nașii noștri,
Care ne-au făcut
Și ne-au creștinat.
Ei când or veni
Mai bine ne-or găsi.
La tulpina merilor
Sta masa bătrânilor.
Moș Adam mi-l întreba:
— Alei, Soare luminate,
Trupșorel făr de păcate,
Văzui raiul,
văzui iadul,
Plăcu-ți raiul,
plăcu-ți iadul!
Dar și Soare așa-i spunea:
— După cum îmi place raiul,
Tot mai bine-mi place iadul.
Moș Adam se supăra
Și de mână mi-l lua
Drumul pe pământ mi-i da
Pe cer întuneca
Pe pământ îl lumina.
El la sor-sa se apleca
Și din gură așa-i spunea:
—Țese, Leano, țese,
Nuntă te gătește!
Dar sor-sa auzea
Începea
iar de plângea:
— Și eu, frate, am să te iau
Dacă tu, frate, mi-oi face
De-un pod mare
peste mare
Și la capul podului:
De-o mică bisericuță,
Iar tu, frate, să-mi aduci
Patruzeci de preoți sfinți
Și cincizeci de grămătici
Ca ei, frate, să citească
Cununia noastră-ntreagă.
Dar și Soare ca un sfânt
Numai cu gându-a gândit
Podul că s-a izbândit.
Și apoi Soare nu stătea
Iar pe sor-sa-o lua
La biserică pleca.
Picior pe pod când punea
Podul se cutremura —
Dar și Soare priceput,
Drumul soră-si-l dădea
Înaintea lui o da
Până podul că-mi trecea,
Iar de mână se lua,
În biserică intra.
Iar soră-s-așa-mi zicea:
— Patruzeci de preoți sfinți,
Și cincizeci de grămătici,
De-ți citi voi de frăție
Glasul vostru să-nflorească
Ca-n rasa călugărească
Și lumânările să arză;
De-ți ceti de cununie
Lumânările să stingă

Toți, frate, să-mi-amuțiți.
Unde preoții citea
Îmi citea de cununie
Și nu-mi citea de frăție,
Toți, frate, mi-au amuțit,
Lumânările s-au stins.
Dar și Soare nu-mi ședea
El pe soră-sa mi-o lua
Și acasă că-mi pleca.
Picior pe pod când punea
Podul se cutremura
Drumul soră-si-i dădea
Înaintea lui o da
Și soră-sa așa-i zicea:
—Unde, frate, s-a văzut
Și frate, s-a pomenit
Mireasa-nainte,
Mirele pe urmă?
Ea pe Soare mi-l înșela
Înaintea ei mi-l da.
La mijlocul podului
Ea din gură așa-i zicea:
— Decât eu cu frate-meu,
Masă bună racilor,
Hodina cosacilor.
Ea în mare îmi sărea,
Și de-o Lună c-o făcea
Și pe cer că mi-o lipea
Iară soră-sa-i spunea:
— Alei, Soare, frățioare,
Fie după gândul meu
Când tu la asfințit,
Eu la răsărit.
De văzut ne-om mai vedea
De-ntâlnit nu ne-om 'ntâlni,
Dar noi de ne-om întâlni
Lumea că s-or prăpădi.

Inf.: Gheorghe I. Trandafir, lăutar, 30 a.
Dăeni-TL
Culeg.: Gheorghe C. Mihalcea, 29.4.59
Mihalcea 1971, p. 301–306

107. Garvăn-TL

Poporul de aicea privește Soarele și Luna ca sfinți, fiind frați amândoi și fiind că nu se găsea ca ei mai frumoși niminea— au vrut Soarele să ia pre sorâ-sa Luna în căsătorie, dar ea a răspuns:

Frățioare Soare,
Unde s-a mai văzut
Să ia soră pe frate,
Să facă păcate?

Și el a umblat 3 zile și 3 nopți, să găsească altă fată ca dânsa, dar în zadar. Și atunci au zis: Soro, eu tot pe tine te voi lua în căsătorie, când Luna a răspuns că a ta să fie ziua și a mea noaptea și noi tot să ne gonim și să nu ne mai întâlnim. Și de atunci și până în ziua de azi nu s-au mai întâlnit.

Răspunsurile la Chestionarul pentru adunarea datelor privitoare la limba română, lansat de B. P. Hasdeu, vol. XIV, p. 344, nr. 177: Garvănu-TL
Culeg.: înv. Me. Neculai, 1885

BCU "ION CREANGĂ" UNIVERSITY LIBRARY

108. Enisala-TL

Cântarea Soarelui

Umblă Soare să se-nsoare
Noo țări c-a okolit
Noo cai c-a obosit
Noo frâie prăpădit
Noo feče a despletit
Și potrivă nu s-a găsit
Ca soră-sa Ileana
Ileana Costânzeana.
C-amândoi ne potrivim
Și la fețe și la plete
Și la dalbe bătrânețe.
Și în lume se găseau
Iei să logodeau
La boeri că-m plecau
Și ceru că se-ntuneca
Și ușile să-nchideau
Icoanile jos cădea
Și iei nu să cununau
Că de ce ei frat erau.

Inf.: Vasile Boboc
Enisala-TL
Culeg.: Tatiana Gălușcă [1939]
AFC 1243, p. 822

Județul Brăila

109. Lacu Sărat-BR

Soarele și Luna

Foaie de cicoare,
În prunduț de mare
Iată că-mi răsare
Puternicul Soare.
Dar el nu-mi răsare,
Ci va să se-nsoare;
Că mi-a tot umblat
Lumea-n lung și-n lat,
Țara românească
Și moldovenească
Lungiș,
Curmeziș,
Măre, nouă ai,
Tot pe nouă cai;
Patru-a ciumpăvit,
Cinci a omorât
Și tot n-a găsit
Potrivă să-i fie
Vro dalbă soție;
Făr' de mi-a găsit
Și mi-a nemerit,
La nouă argele,
Nouă feciorele,
În prunduț de mare,
Pe unde răsare.
A mai mititică,
Ca o floricică,
În mijloc ședea,
La lucru lucra,
Pe toate-ntrecea;
Că ea tot țesea,
Țesea, 'nchindisea,
Și ea se numea
Ileana
Simzeana,
Doamna florilor

Ș-a garoafelor,
Sora Soarelui,
Spuma laptelui.
Soare răsărea,
Și Soare-mi venea
La gură d-argea.
Cu dânsa vorbea,
Frumos c-o-ntreba,
Din gură-i zicea:
— Ileană, Ileană,
Ileană Simzeană,
Doamna florilor
Ș-a garoafelor,
Sora Soarelui,
Spuma laptelui,
Țeși și-nchindisești,
Fir verde-mpletești
Și mi te zorești
Cămăși să-mi gătești,
Și mi te grăbești
Să te logodești;
Că io mi-am umblat
Lumea-n lung și-n lat,
Țara românească
Și moldovenească
Lungiș,
Curmeziș,
Măre, nouă ai,
Tot pe nouă cai;
Patru-am ciumpăvit,
Cinci am omorât
Și nu mi-am găsit
Potrivă prin lume
Afară de tine,
Ileana
Simzeana,
Doamna florilor
Ș-a garoafelor,
Sora Soarelui,
Spuma laptelui,
Ea, dac-auzea,
Din gură-i grăia:
— Puternice Soare,
Ești puternic mare,
Dar ia spune-mi: Oare
Und' s-a mai văzut
Și s-a cunoscut
Und' s-a auzit
Și s-a pomenit,
Să ia sor' pe frate
Și frate pe sor'?
De mi-ei arăta,
Atunci te-oi lua,
Atunci, nici atunci!
Unde-o auzea,
Soarele-mi ofta
Și iar o-ntreba,
Și iar o ruga,
Și iar o-mbiia,
Pân' ce Ileana
Din gură-i grăia:
— Io că te-oi lua,
Cum zici dumneata,
Viteaz dac-ăi fi
Și t-ei bizui
De mi-ei isprăvi:
Pod pe Marea Neagră,
De fier
Și oțel,
Iar la cap de pod,
Cam d-o mânăstire,
Chip de pomenire,
Chip de cununie,
Să-mi placă și mie,
C-o scară de fier
Pân' la naltul cer!
Puternicul Soare,
Ca puternic mare,
Unde-o auzea,
Bine că-i părea.
În palme-mi bătea
Și pod se făcea;
La cap mânăstire,
Chip de pomenire;

Și iar mai bătea,
Scară se-ntindea,
O scară
Ușoară,
De fier
Și oțel,
Pân' la naltul cer.
Dar el ce-mi făcea?
Pe pod că-mi trecea,
Pe scară suia,
Pe scară
Ușoară,
Pe scară de fier,
În cuie d-oțel,
Pân' la naltul cer.
Și, de-mi ajungea,
Unde se ducea?
Tot la moș[1] Adam
Și la maica Iova[2].
Ei, de mi-l vedeau,
Nainte-i ieșeau,
Din gură-i grăiau:
— O preasfinte Soare,
Puternice mare,
Ce-mi călătorești,
De ne ispitești?
La ce te gândești
Și la ce poftești?
Și el răspundea,
Din gură zicea:
— Iaca, moș Adam
Și cu maică Iovo,
Mie mi-a venit
Vremea de-nsoțit,
Și eu c-am umblat
Lumea-n lung și-n lat,
Țara românească
Și moldovenească
Lungiș,
Curmeziș,
Și tot n-am găsit
Potrivă să-mi fie
Vro dalbă soție;
Făr' de mi-am găsit
La gură d-argea
Numai pe sor'mea,
Sor'mea Ileana,
Ileana Simzeana,
Doamna florilor
Ș-a garoafelor!
Atunci moș Adam
Și cu moașa Iova,
Unde-l auzea,
Rău că le părea,
Soarelui zicea:
—Preasfințite Soare,
Puternice mare.
Unde-ai auzit
Ș-ai mai pomenit,
Unde-ai cunoscut,
Unde-ai mai văzut
Să ia sor' pe frate
Și frate pe sor',
Că cin' n-o lua,
Raiul c-o d-avea,
Iar cine-o lua
În iad c-o intra.
Soar'le se uita,
Din ochi căuta,
Nimic nu grăia;
Iar moșul Adam
Și cu moașa Iova
De mână-l luau,
La rai mi-l duceau,
Rai că-i arătau,
Și de ce vedea,
Bine că-i părea:

[1] Moș e aci o aferezare din strămoș.
[2] Pronunție populară în loc de Eva.

Numai mese-ntinse,
Cu făclii aprinse,
Cu pahare pline,
În cântece line;
Jur-prejur pe mese
Stau în cete dese
Sfinți și mucenici,
Mai mari și mai mici
O sută și cinci;
Iar mai jos de ei,
Sfinți mai mărunței,
O sută și trei.
Și tot mai era,
Și tot mai vedea:
Femei cuvioase,
Măicuțe duioase,
Fecioare curate,
Uciși în dreptate,
Oști de biruință,
Și soți cu credință.
Dar tot mai era
Și tot mai vedea,
Puțin de mergea:
Printre rămurele,
Dalbe păsărele
Cânta-n versurele,
Și nu prea cânta,
Ci se gongănea,
Din gură-mi zicea:
„Ferice, ferice,
Ferice de noi,
De părinții noștri
Care ne-au făcut,
Care ne-au născut
Și ne-au botezat
Și ne-au creștinat,
Că dac-or trăi,
Săraci n-or mai fi!"
De tot ce vedea
Bine că-i părea
Și se mulțămea.
Afar' de-mi ieșea,
Iarăși moș Adam
Și cu moașa Iova
Cheile lua,
La iad îl ducea,
Iadul descuia,
În iad îl băga
Și de ce-mi vedea
Păr i se zbârlea:
Că-n focuri ardea,
Greu se văieta
Hoți și călcători,
Răi cârmuitori,
Și nurori pizmașe,
Și soacre trufașe,
Fii necuvioși,
Preoți mincinoși.
Afar' când ieșea,
Soar'le ce-mi vedea?
Un pom ofilit,
Un pom cătrănit;
Printre rămurele,
Niște păsărele
Cânta-n versurele,
Dar nu prea cânta,
Ci se văieta,
Din gură grăia:
„Vai și vai de noi,
De părinții noștri
Care ne-au făcut,
Care ne-au născut,
Că ei ne-au lăsat,
Nu ne-au botezat,
Nu ne-au creștinat,
Și d-or mai trăi,
Tot săraci c-or fi,
Greu s-or pedepsi!"
De tot ce vedea
Mult rău că-i părea,
Nu se mulțămea.
Foaie, foicea,
Soar'le ce-mi făcea?
De câte vedea
Nu se-ndupleca,
Ci, mare,-mi pleca,
Ci, mare,-mi zbura
La gură d-argea,

Tot la soră-sea,
Și iar o-ntreba,
Și iar o ruga,
Și iar o-mbiia
Pe dânsa s-o ia.
Ileana
Simzeana,
Doamna florilor,
Ș-a garoafelor,
Sora Soarelui,
Spuma laptelui,
Dacă-l auzea
Și dacă-mi vedea
Că tot nu scăpa,
Ea tot mai cerca,
Din gură-i zicea:
— Frate, frățioare,
Puternice Soare,
Spune-mi mie: Oare
Cine-a cunoscut,
Cine-a mai văzut,
Cine-a auzit,
Cine-a pomenit
Să ia sor' pe frate
Și frate pe sor'?
Dar io te-oi lua
Viteaz dac-ăi fi
Și t-ei bizui
Până-n zori de zi
Mie să-mi croiești
Și să-mi isprăvești
Peste Marea Neagră
Un pod de aramă,
Să nu-l bagi în seamă,
Iar la cap de pod,
Cam d-o mânăstire,
Chip de pomenire,
Chip de cununie
Să-mi placă și mie.
Puternicul Soare,
Ca puternic mare,
Unde-o auzea,
Bine că-i părea,
'N palme că-mi bătea,
Podul se-ntindea,
Un pod de aramă
De nu-l bagi de seamă,
Și d-o mânăstire
Chip de pomenire.
Când le isprăvea,
La ea se ducea,
De mân-o lua,
La pod c-o ducea,
La pod c-ajungea,
La pod de aramă,
De nu-l bagi în seamă,
Și, pod când trecea,
Pod că zornăia,
Pod se cletina,
Că n-a mai văzut,
Nici n-a cunoscut,
Că n-a auzit,
Nici n-a pomenit
Să ia sor' pe frate
Și frate pe sor'.
Floare ș-o lalea,
Podul când trecea,
Pe pod când mergea
Către mânăstire
Pentru pomenire
Și la cununie
Să-i fie soție,
Ileana
Simzeana,
Doamna florilor
Ș-a garoafelor,
Sora Soarelui,
Spuma laptelui
Din gură-i zicea
Ș-astfel îi grăia:
— Frate, frățioare,
Puternice Soare,
Ia mai spune-mi: Oare
Und' s-a mai văzut
Și s-a cunoscut,
Und' s-a auzit
Și s-a pomenit
Mirele d-a dreapta,

Mireasa-nainte?
Ci mi-a fost ș-o fi
Și s-o pomeni
Mirele-nainte,
Mireasa d-a stânga!
Puternicul Soare,
Puternic și mare,
De mân-o lăsa,
Nainte-i trecea,
Iar ea, vai de ea,
Așa de-mi vedea,
Cruce că-și făcea,
În mare sărea
Și mi se-neca.
Domnul se-ndura:
Mreană c-o făcea.
Soarele-mi vedea,
Și înmărmurea,
Și se văieta,
Năvodari chema,
Năvod aducea
Și-n mare-l băga;
Mulți galbeni că da
Să-i scoată dalba.
Luptă ce-mi lupta
În deșert era,
Că ei n-o găsea
Și n-o mai prindea;
Făr' de... ce-mi scotea
Și-n năvod trăgea?
O mreană de mare
Cu solzii de zare.
Pe mal d-o scotea,
Pe mal d-o zvârlea,
Sfinți din cer vedea,
Jos se scobora,
'N palme c-o lua
Și mi-o curăța,
Și mi-o tot freca,
Solzii de-i cădea,
Și-n cer mi-o zvârlea.
Colo, moș Adam
Și cu moașa Iova,
Unde mi-o vedea,
Ei, măre, că-mi sta
De mi-o sclivisea,
Nume că-i dedea,
Lună mi-o chema,
Iar ea, vai de ea,
Măre,-ngenuchea,
Lacrămi că vărsa,
Pe Domnul ruga,
Domn c-o auzea,
Domn c-o asculta,
Din gură-mi grăia
Și mi-i osândea:
— Lumea cât o fi
Și s-o pomeni,
Nu v-ăți întâlni
Nici noapte, nici zi;
Soare când o sta
Către răsărit,
Luna s-o vedea
Tot către sfințit;
Luna d-o luci
Către răsărit,
Soarele mi-o fi
Tot către sfințit!
Și d-atunci se trase,
Și d-atunci rămase,
Lumea cât o fi
Și s-o pomeni,
Că ei se gonesc
Și nu se-ntâlnesc:
Lună când lucește,
Soarele sfințește;
Soare când răsare
Luna intră-n mare.

Inf.: Petrea Crețul Șolcan, 6.8.1883
Lacu Sărat-BR
Teodorescu 1982, p. 481–486

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

110. Gropeni 1-BR

Cântecu Soarelui

Umblă So̯are să să-nso̯are
Nou̯ă ani̯ i̯el a umblat
Nou̯ă ani̯ și jumătate
I̯el fată nu a găsit,
Fată să să potrive̯ască,
Ca I̯elena de frumo̯asă
— Ști tu, frate, frățio̯are
Unde̯-ai̯ mai̯ văzut
Ș-ai̯ mai̯ pomenit
Să i̯a sor' pă frate,
Frate pă surio̯ară
Tu mi̯-aduči̯ o jale.
Tu pă min' m-oi̯ luu̯a
Dacă-i̯ fači voi̯a me̯a
Să-m fači̯ pod pă mari
Și la cap di pod
Să-m fači̯ de̯-o mânâstire
Pentru pomenire.
I̯el c-o asculta
Podu i̯el făče̯a
Și la cap di pod
Făče̯a de̯-o mânâstire
Pentru pomenire.
Și i̯ei̯ s-au̯ luu̯at
Și s-a-mpreunat
Și au̯ fi kemat
Tot če-i̯ pă pământ
Jivinili vinind
Și la un cap di pod
În mare s-a-runcat
Și s-a terminat.
Dar i̯ei̯ să vorbe̯a
Tot măr' să vorbe̯a
Toți̯ cari vine̯a
În câmpuri̯ s-alerga
Numai̯ ariči̯ul mic,
Tot îngrămădit
I̯el calu-i̯ liga
În m^{n}ijlocu drumulu*i*
Dar So̯are-ntreba
— Tu ce m^{n}i̯-ai̯ făcut
Arič îngrămădit
Di m^{n}i̯-ai̯ priponit
Calu-n drum șezând?
— Las' așa să-ț fii̯e
Că tu di te-nsurai̯
Tot so̯are făče̯ai̯,
Pâmântul arde̯ai̯,
Noi̯ nu mai̯ ave̯am
Cai če mânca,
Da caluțul meu̯
Pâmântul mânca
Ș-atunče̯a vide̯ai̯
Cum se hărăne̯a(*i*)

Inf.: Maria M. Mocanu, 72 a.
Gropeni-BR
Culeg.: G. Sulițeanu, IV.1972
IBr mg. 4149 II h
Sulițeanu 1975, p. 124–129

111. Gropeni 2-BR

(Dictat)
Umblă Soare să să-nsoare
A umblat și peste mare
Și iel fată n-a găsit
Fată să se potrivească
Ca Ielena de frumoasă.
Și tu, frate frățioare,
Tu miie mi-aduci o jale.
Unde ai mai pomenit
Să ia frate pe surioară

Ie mai bine că să moară.
Io pă tine te-oi lua,
Să te duci să faci pod pe mare
Și la cap de pod
Să faci o mânăstire
Pentru pomenire.
Și iei s-a luat
Și s-a-mpreunat
Ș-au mers la cununie.
Și la cap de pod
Iea la mânăstire
Pentru pomenire,
În mare s-a aruncat
Și cu Ielena s-a terminat.

[Parcă mai avea vorbe, că pe Soare l-a judecat Ariciu...n. culeg.]

Soarele-a poftit toate jivinele dupe pământ.
Nici una nu i-a pomenit
Numa ariciu mic tot, îngrămădit.
— Știi, Soare, ce-ai făcut?
Nimic n-ai folosit.
— Da și ca tine, „zice-ngrămădit".

Toate jivinele le-a legat în câmp, acolo au fost priponite. Numa tu ai rămas în mijlocu drumului.

— Păi ieu știu ce-am făcut.
Că tu dacă te-ai însurat
Făceai ficior ș-ardeai pământu
De calu mnieu era-nvățatu
Și mânca pământu.
Atâta ieste.

Când lucram, cântam de ridicam casa. Cântam și la supărare.

Asta spunea tata moșul că așa s-a întâmplat. Că adevărat a fost. Așa ne explica.

Aici îl cânta doar lăutaru Niță. A murit iel, nu l-a mai cântat nimeni.

Cântam pă ăsta și pă alte cântece, la clăci, că femeile știau că îl știu și mă rugau să le cânt.

L-am spus băsmește, da dacă mni-amintesc melodia pot mai bine să spun vorbele mai potrivite. Așa am uitat.

[Inf. se gândește, își fredonează.] Poa' să fie și 20 de ani de când nu l-am cântat. Așa îl am în gând.

Gropeni-BR
Inf.: Maria Mocanu, 72 a.
Culeg.: G. Sulițeanu
Sulințeanu 1975, p. 123

BCU "CAROL I" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

112. Gropeni 3-BR

Cântecul Soarelui

? Da n-am cântat de ani... De vr-o zece ani.

? Ieu am cântat la copii și când au fost mari, da se vede că nu le-a plăcut, că nu s-a prins nica di iei.

? Cântecul ăsta îl știu de la tata moșu m'ieu.

? Îl știa și moșu Mîțî (Neculaie Jantea). Moșu Mîțî cân' l-am cunoscut ieu avea vr-o 40 di ani. P'ormă a mai trăit vr-o 40 di ani. A murit prin (19) 25–26.

? Tata moșu a murit când aveam uopt ani.

? O! da câte cântece mai știam di la iel...

? Și tatăl meu știa cântecu soarelui. Cânta ca și tatăl lui. Tata moșu iera tata-l lui.

? Lui moșu Mîțî îi cerea lumea la nunte.

(*cântat*)

Soari frățioari.
/: Pleacă Soari să să-nsoari :/
Calu-ncăleca
Nouă mări trecea.
Trecea și pleca
Fată nu găsea
Fată să să-nsoari
Ca cum iel o vrea.
Pleca și umbla
La soră-sa vinia
Leano, n-am găsit
Fată frumoasă
Ca Elena noastră.
— Ah, frati ce-ai găsit
Un' s-a mai pomenit
Să ia sor' pă frati
Și frati pă surioară.
Tu frati să te duci
Și să-ntrebi atunci
Unde s-a putut
Și s-a mai luat,
Frate pă surioară,
Și surioară pă frati.
Să te duci la rai.
Iel acol' s-a dus,
Raiul nu l-a primit
Și s-a-ntors ș-a spus
Că raiu nu l-a primit.
Atunci iel s-o dus
La iad mai di dimult
Iadu l-a primit
Pă soră-sa s-o ia
Ca nu ie nimica.
Și iera timpu iadului.
Iera pomii înfloriți
Și de nimeni nevăzuți.
Iera oamini nimaispovediți
Copii di văr ne-ngrijiți
/: Stau ca pomi înfloriți. :/
Și la soru-sa vinea
Și iel că spunea:
— Soră surioară
Ieu am să te iau
Că ieu n-am găsit
'n lumi n-am văzut.
— Io frate te-oi lua
Tu ca să te duci
Să-m faci pod pă mare.
Și la cap di pod
Să-m faci de-o mânăstire
Pentru pomenire.

Iel că mi-a făcut
Toati le-a-mplinit
Dar măr' ce-a făcut?
Toati l-i îșea
Tot pă soru-sa,
Tot pă ia s-o ia.
Toți mări, că vinia,
Și toți întreba:
Și voi cum răbdați

(*dictat*)
Pă soră-sa s-o ia.
Numai ariciu mic
[(asta ie!)]
Tot îngrămădit
Pă Soare călări
(Iel calu-i liga)
Și-n drum îl oprea
Și să supăra
În mijlocu drumului
În prafu drumului.
Și Soari ardea
Mări, că ardea
Toți să înkina
Di să pomenea.
— Ci stai priponit
Soare-l întreba:
Tu ce mi-ai făcut
Arici grămădit
Di mi-ai priponit
Calu-n drum șezând?
Ariciu spunea:
— Unde-ați mai văzut
Și s-a mai pomenit
Să ia sor' pă frati
Și frati pă surioară?
Dar ia-m pleca
Și s-au cununat
Tot cu soru-sa
Nunta c-o făcea
Și la cap di pod
Colo la mânăstire
Pentru pomenire.
Dar ia ce-a făcut?
Ia cum a putut
La mal să didea
La capu podului
Și ia s-arunca
Marea o primea
Că dreaptă iera.
Dar iel ce-a făcut?
Tot singur ce-a rămas
Nimic n-a folosit,
Și Iena Elena
Lună s-a făcut.
Iar ieu surioară,
Soarili răsari.
Și ieu frățior,
De lună mi-e dor.

N-a putut s-o ia că iera soru-sa și cu toate că iera sfântu Soare n-a reușit, că nu iera drept. Așa, ia s-a făcut Lună, ca să nu să-ntâlnească niciodată cu iel.

? Cântecu îl știu de la tata moșu. Iera tata lu tata și cânta tari frumos. Ca și tata-l meu. Ieu de fapt toate cântecele de la tata le-am învățat, că ieram prea mică când îl auzeam pă tata moșu.

* Toți măr' să vorbea
Toți cari vinea
Tot ce-i pă pământ
Jivinile vinind
În câmpuri s-alerga
Numai ariciul mic
Tot îngrămădit
Iel calu-i liga

---

* Extras din mg. 4149 II 2 h, IV, 1972

În mijlocul drumului.
Dar Soarele-ntreba
Tu ce m'i-ai făcut
Arici îngrămădit
Di m'i-ai priponit
Calu-n drum șezând?
Las-așa să-ți fiie.
Că tu di te-nsurai
Tot Soare făceai
Pământul ardeai
Noi nu mai aveam
Cai ce mânca.
Da căluțul meu
Pământul mânca
Ș-atuncea videai
Cum se hrănea.

? Când lucram, cântam de ridicam casa. Cântam și la supărare.

? Asta spunea tata moșu, că așa s-a întâmplat. Că adevărat a fost. Așa ne explica.

? Aici (la Gropeni) îl cânta doar lăutaru Mîțî. A murit iel, nu l-a mai cântat nimeni.

? Cântam pă ăsta și alte cântece... la clăci..., că femeile știau că îl știu și mă rugau să le cânt.

L-am spus băsmește (cu referire la înreg. 4149 II h), da dacă mni-amintesc melodia pot mai bine să spun vorbele mai potrivite. Așa am uitat.

? Poa' să fie și 20 de ani de când nu l-am mai cântat. Așa... îl am în gând...
Gropeni-BR

Inf.: Maria M. Mocanu, 72 a.
Culeg.: Ghizela Sulițeanu
Sulițeanu 1980, p. 486–489
IBr mg. 4353 I g și h. Cf și mg 4149 II 2 h, IV, 1972

113. Silistraru-BR

Soarele și Luna

Umblă Soare să se-nsoare,
Nouă ai pe nouă cai.
Nouă pe drumuri a stat,
Nouă cai mi-a cumpărat.
Alți-n grajd că i-a spetit,
Potrivnic că n-a găsit
Ca soru-sa Ileana,
Ileana Cosinzeana,
Din ostrovurile mării,
La cele nouă argele,
Țese-mi, cheldesește,
Și mi să gătește,
Cu suveica d-aurel,
Cu sulul de argințel,
Și pânza-i de mătasă,
Să facă lui Soare cămașă.
În gură d-argea,
Soare că sosia,
Și el că-mi zicea:
— Hai, soru-mea, Ileano,
Ileano Sinziano,
Întinde-ți, neică, piciorul

Și-ți ia condurul,
Seacă-mi sufletul;
Că eu am umblat,
Mult mi-am trepădat
Nouă ai pe nouă cai,
Nouă pe drumuri mi-a stat,
Nouă cai mi-am cumpărat,
Alți-n grajd că i-am spetit,
Potrivnică n-am găsit,
Făr' decât, soro, pe tine,
Arde inimioara-n mine!...
Luna răspundea
Lui Soare-i zicea:
— Frate luminate,
Trup făr' de păcate,
Unde s-a aflat
Și s-adevărat,
Să ia sor' pe frate?!
Asta nu să poate.
Și frate pe sor,
N-are-n lume dor!
D-o fi să te iau,
Tu mie să-mi faci
D-o scară de fier,
Cu piroane de oțel,
Sus la 'naltul cer,
Pân' la maica Eva
Și la moș Adam.
Dacă ei or vrea
Atunci ne-om lua.
Soare c-auzia,
Puternic ce era,
Din palme bătea,
Scara mi-o clădia,
Sus că să suia,
Pe scară de fier
Chiar la 'naltul ceriu.
Eva că-l vedea,
La Adam striga:
— Adame, Adame,
Ia tu cheile,
Deschide porțile,
Pe Soare să-l plimbi,
Pe puntia Iadului,
Muchia cuțitului!...
Adam auzia,
La Soare să ducea,
Ș-așa cuvânta:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Dar tu ce-mi poftești?
Spune-mi ce vroiești:
Iadul sau Raiul?
Dar Soare striga,
Fiindcă nu știa,
Iadul că-l doria,
Iadul că-l poftia.
Adam să scula,
De mână-l lua,
La Iad mi-l ducea,
Pe punte îl da.
Puntea Iadului
Muchea cuțitului!
Adam să scula,
La mijlocul punții sta.
Puntea să mișca,
Soare scăpăta,
În Iad că-mi cădea.
Vermii-l încărca,
Vermi neadormiți
Cu cap și cu dinți,
Cu capul de os.
Și el că vedea
Niște butuci pârliți,
La pământ trântiți.
Și el să mira
Și el întreba:
— Adame, Adame,
Ce sunt ăi bușteni pârliți,
De zac la pământ trântiți?
Adam răspundea
Lui Soare zicea:
—Nu-s butuci pârliți,
Ci-s oameni negriți,

Negriți, nespovediți,
Care nu și-a dat,
Care nu și-a fapt.
Și sunt negri și pârliți,
Și de veci ei oropsiți.
Adam să scula,
Acolo-l lăsa,
Și el că-mi pleca.
Soare, când vedea,
Greu să spăimânta,
La Adam striga:
— Adame, Adame,
D-ai făcut vre'odată bine,
Fă și-acuma pentru mine,
Te rog ca pe Dumnezeu,
Vezi de sufletelul meu.
Adam l-auzia,
Milă i să făcea,
De mână-l lua,
Pe Soare-l scotea.
Soare că uita,
La soru-sa gândia,
Adam, ce-mi făcea?
De mână-l lua,
La Raiu mi-l ducea,
În Raiu ce-mi vedea?
Tot pomi înverziți,
Tot pomi înfloriți,
Alții pârguiți.
În ei păsărele,
Mici și mititele,
Mândre, frumușele,
Sboară, ciripește
Și din plisc grăește:
— Ferice de noi,
Și de părinții noștri;
De ne-au botezat,
Și ne-au comândat,
La dreapta ne-au dat!
Au la ce trăi,
Au la ce muri!
Aici d'or veni,
Ferici dă ei o fi!
Adam să scula,
Drumul acas' îi da.
Soare acas' venea,
Pe loc că uita,
La Iana gândia,
În ostrovurile mării,
La cele nouă argele.
Aici c-ajungea,
La gură d-argea,
Soare că striga:
— Hai, soru-mea Ileana,
Ileana Cosinzeana,
Tinde-ți piciorul
Și-ți ia condurul,
Seacă-mi sufletul.
Ea că răspundea,
Lui Soare zicea:
— Frate, luminate,
Trup făr' de păcat,
D-o fi să te iau,
Tu mie să-mi faci,
Ia d-un pod pe mare,
La capul podului,
D'albă mănăstire,
Chip de pomenire,
Pentru cununie.
Soare să scula,
Puternic ce era,
Din palme bătea,
Podul mi-l făcea.
La capul podului,
Chip de mănăstire,
Falnică zidire,
Pentru cununie.
La gură de-argea,
Soare că-mi venea,
Din gură-mi zicea:
— Hai soru-mea Ileano,
Ileano Cosinzeano,
Să ne cununăm,
La dreapta să dăm.

Și ei că pornia,
La pod ajungea,
Și pe pod mergea:
Mireasa înainte,
Mirele pe urmă.
La mijloc sosia,
Aci să opria,
Luna că zicea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Und' s-a văzut,
Und' s-a pomenit,
Mireasa 'nainte,
Mirele pe urmă.
Înainte mi-l da,
În urmă ea că sta,
Din gură zicea:
— Decât nevasta fraților
Și muma nepoților,
Mai bine așternut broaștelor,
Bună masă crapilor!...
Măinile sapă facea,
În mare ea să arunca,
Și-n apă să cufunda.
Domnul însă n-o răbda,
Mreană mi-o făcea.
În undă să sbătia
Și să svârcolia.
Un solz că săria,
În cer să prindea,
Lună să făcea.
Soare să scula,
Din palme bătea,
În cer s-anina.
Luna că-i zicea:
— Soare luminate,
Trup fără păcate,
De văzut să ne vedem,
De-ntâlnit să nu ne-ntâlnim.
Când eu oiu fi la asfințint,
Tu să fii la răsărit.
Când eu oiu fi la răsărit,
Tu să fii la asfințit.
Că d-atunci s-a fapt,
Lună luminat,
Să trăiești cu drag.
Așa o-a fost dat.

Inf.: Fănică Radu, lăutar
Silistraru-BR
Păsculescu 1910, p. 184–187

114. Colțea-BR

Ostrov verde în mare,
Pruntu Măriei Sale,
Iese nouă argelușe;
La mijloc de argelușe
E argea mare de marmură.
În ea cine țese?
Iana Ghiuzuleana,
Surioara Soarelui.
Umblă Soare
Să se-nsoare,
Că potârnichi-n lume n-are.
Și el că mi-a umblat
Pământu l-a colindat
Nouă aj
Pe nouă caj.
Nouă caj mj-a omorât
Potârnichi n-a găsit.
Potârnichi în lume
Ca să se cunune.
Nouă a omorât (caj)
Nouă a obosit (caj)
Potârnichi n-a găsit.

Potârnichi în lume
Ca să se cunune.
El dacă vedea și vedea,
La surioara lui că-și venea,
La gura argelei că se punea.
Din gură ce mi-și grăia?
— Alei! Surioara mea!
Țese, țese, dinchisește,
Și de nuntă te gătește,
Că neicuțu o să te ia.
Dar Ileana din gură îi grăia:
— Unde D-ne s-a văzut,
Și D-ne s-a pomenit,
Să ia frățior pe surioară,
Surioară pe frățior.
Dar sfântul Soare ce-mi grăia?
— Alei! Surioara mea!
Eu că mi-am umblat
Nouă ani pe nouă cai,
Nouă mi-am omorât
Și nouă mi-am obosit,
Potârnichi în lume că n-am găsit,
Și eu la tine c-am venit,
Ca de soție să te iau.
Soru-sa ce-i grăia?
— Alei! Soare luminate!
Trup făr' de păcate!
Eu pe tine să te iau,
Tu când m-ei face
Un rând de haine să-mi faci:
Câmpul cu florile,
Cerul cu stelele,
În piept să-mi pui Soarele
Și în spate să-mi pui Luna
Și-ntr-amândoi umerei
Câte un luceferei.
Soare nu-și ședea,
Din palme își bătea,
Hainele făcea
Pe cum le cerea.
Soare ce-i zicea?
— Țese surioara mea.
Țese, țese chindosește
Și de nuntă te gătește.
Da ea ce mi-și grăia?
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate.
Tu ca să-mi faci
O scară de fer,
Până-naltul cer,
Cu cuie de oțel.
Și tu ca să te duci
Și să te întrebi
La Moș Adam și la Maica Iova,
Că sunt oameni mai bătrâni
Și mai de demult,
Dacă s-a mai văzut
Pe acest pământ,
Să ia frățior pe surioară
Și surioară pe frățior.
Atunci Soare nu ședea,
Din palme își bătea
Scară că făcea,
Dupe cum zicea.
Scară de fer,
În cue de oțel,
Până-naltul cer.
Soare se ducea,
Pe ea se suia
La Moș Adam că-mi mergea.
Pe Moș Adam cum îl găsia?
În pravilă citind.
Citea drept[ii] la dreptate,
Și strânghii p-a lor fapte.
Atunci Moș Adam lu-ntreba:
— Ce are Soare luminate,
Trup făr' de păcate?
Ce mi-ai purcezat
Și mi-ai întunecat?
Lumea ai întunecat,
La mine ai venit.
Atunci Soare ce-i zicea?
— Alei! Moș Adame!
Eu că mi-am umblat

Nouă ani pe nouă cai,
Nouă cai mi-am ciumpăvit;
Și nouă mi-am omorât,
Potrânică în lume n-am găsit.
Potrânică în lume
Ca să mă cunune
Eu ca să iau chez (crez) [n. culeg.]
pe surioara mea.
Eu la Dv. am venit,
Ca să mă întreb,
Că sunteți oameni bătrâni
Și mai de demult.
Atunci Moș Adam că nu ședea,
De mână îl lua,
Pă-n iad că-l băga.
Da-n iad cum găsia?
Niște pomișori,
Mult sunt negri și pârliți.
Două păsărele
Sunt negre și smolite.
Viermi neadormiți,
Cu dinți[i] rânjiți.
D-acolo îl scotea,
Pă-n rai că-l plimba.
Da-n rai cum găsia?
Găsia raiu discuiat,
Niște pomișori,
Mult sunt verzi și înfloriți.
Două păsărele
Cânta-n ghersurele.
Atunci de mână-l lua,
Afară-l scotea,
Acasă-mi venea,
Pe urmă-l întreba:
— Ce poftești, Soare luminate?
Sau rai luminat
Sau iad întunecat?
El a poftit iadu întunecat.
Moș Adam că-i grăia:
— Du-te și te-o ia!
Atunci Soare nu ședea,
Îndărăt că-mi venea,
Soră-si că-i zicea:
—Aleŭ! Surioara mea!
De nuntă să te gătești.
Că neicuța o să te ia;
Dar soră-sa ce mi-și grăia?
— Aleŭ! Soare luminate!
Trup făr' de păcate.
Tu mări ca să-mi faci,
Peste mare ca să-mi faci,
Pod să-mi faci peste mare.
La capul podului,
Dalbă mănăstire.
Ca să ne cunune,
Doi călugărași,
De dragi[i] de nași.
Atunci soră-sa nu ședea,
Se scula și se gătea
Și se priminea.
Soare nu ședea,
De mână o lua,
Pă pod că pleca.
Îmi pleca la mare,
Ca să se cunune.
Cale jumătate că-mi pleca.
Soră-sa nu ședea,
Ședea-n loc și se gândea.
Decât talpă iadului,
Mai bine masă peștelui.
De mână-l lăsa,
În mare sărea,
D-zeu că mi-o vedea,
De acolo o scotea,
Lună că o făcea.
Pă cer mi-o așeza,
Și mi-o blestema:
— Când îi fi tu la apus,
Soarele la răsărit.

Colțea-BR
Culeg.: Ilie Ionescu
Chestionarul Densușianu, ms. nr. 4556, p. 209–212v.

115. Nazir-BR

Cântici vechi și colinde despre Soare și Lună sunt.

Umblă Soare să se însoare
Nouă ani pe nouă cai
La nouă argele sora Soarelui
Doamna florilor și a garoafilor
— Coase chindisește
Fir verde împletește
Și de nuntă se gătește.
— Unde s-a văzut și s-a pomenit
Să ia sor pe frate —
De mi-i face o scară de fer
Cuie de oțel
Și pod peste mare
Și acolo o dalbă mănăstire
Și acolo să ne cununăm.

Nazir-BR, 1896
Chestionarul Densușianu, ms. nr. 4556, p. 290

Despre Soare și despre Lună se cântă pe aici un cântec pe care însă bătrânii ce am consultat, nu l-au știut pe tot. Iată-l:

116. Viziru 1-BR

Umblă Soare să se-nsoare
Nouă ani pe nouă cai.
Patru a ciumpăvit (a schiopat)
Și cinci a obosit
Și potrivnică n-a găsit.
Ca să loviască
Să se potriviască:
La ochi la sprâncene
La dalbele gene.
Decât făr' găsia
Tot pe sora lui.

Viziru-BR, 1896
Chestionarul Densușianu, ms. nr. 4556, p. 369

117. Viziru 2-BR

C[ântarea] Soarelui

În čel sat sârbeskî
/: Žumătate româneskî:/
/: A trejļea parte turčeskî:/
Umblă Soare să să-nsoare
/:Și n-are nič̣ o prinsoare:/
Și el, maj kă mj̣-a umblat
Noo ani, pă noo kai.

Inf.: Dumitru Gh. Stângă
Viziru-BR
Culeg.: E. D. C[omișel], 7.1.1943 în Măcin
IBr fgr. 3 (fișa fonogramei e alăturată fgr. 5692 a). E. Comișel mai notează: „inf. știe mai departe, dar se grăbește și nu vrea să mai spună".

BCU CENTRALĂ UNIVERSITARĂ LIBRARY

Județul Buzău

118. Murgești-BZ

fǫii verdi salbǫ mǫli
plekǫ́ Sǫri, sǫ sǫ-nsǫri
nǫu̯ǫ aį pǫ nou̯ǫ kaį,
nǫu̯ǫ kaį a tšumpǫįit,
nǫu̯ǫ-ñ-graž-kǫ a spetit,
šu̯ potrivǫ n-a gǫsit.
n-a gǫsit pǫ nimenęa,
numa pǫ soru sa Luna,
un fundu mǫri, un fundu tsǫri,
tsesi pu̯nzǫ di mǫtasi
ku suveįka di ardžint.
— tsesi, tsesi m-isprǫvešti,
šu̯ di nuntǫ ti gǫtešti.
— sǫri, sǫri luńinati,
trupušor fǫr di pǫkati,
tu pǫkati n-aį avut,
api mari kǫ lę-aį fǫkut,
fǫ-tš-o skarǫ mari naltǫ
ku kuįli di otsel,
sǫ te suį la naltu tšer,
sǫ-ntreǵ pǫ moš Adam,
kǫ-į maį mari šu̯ maį di mult,
sǫ ja fratsi ku surorĭ?
da moš Adam tše a zis?
— apoį popk'i tšeį kurvarĭ
pǫ la dratši to-telegrarĭ,
apoį popk'i tšeį betsih'
pǫ la dratši tot surduži.

Inf.: Neculai Băreban
Murgești-BZ
Weigand 1902, p. 209–210

119. Coita-BZ

Cântecul Soarelui
[Fragmente, n.n. I.T.]

La cea argeluș̦ă mică
Cu aur e învelită,
Cu marmură poleită
...
Unde Soare c-ai văzut,
Și Soare s-a pomenit,
Să ia fratele pe sor',
Și-încă sor' pe frățior,
Ca să n-aibă-n lume dor.
...
Dară Soare ce-mi făcea?
El o scară că-mi făcea,
'Naltă pân' la 'naltu' cer
Cu spițele de oțel.
Pă pământ că-ntuneca,
Sus în cer că lumina.
La Dumnezeu se ducea,
Pă Dumnezeu îl găsia
Cu pravila pă genuchi,
Judeca drept la dreptate
Și pă strâmb la strâmbătate.
Judeca pă cel bogat,
C-a-nșelat pă cel sărac,
Te miri la ce s-a bucurat
...
[După dialogul Soare-D-zeu:]
— Dar tu Soare ce să-mi faci
La Moș Adam să te duci,
Că-i bătrân și de demult;

Ține minte din bătrâni.
Și el că te-o slobozi
...
Numai cât ai cugetat
În grele păcate c-ai intrat.
...
[Ileana cere]
— Tot de-un pod pă Marea Neagră,
Și la capu podului
De-o sfântă bisericuță,
Și-o dalbă de mânăstire.
Și tu Soare să-mi aduci
Patruzeci de preoți sfinți
Și cincizeci
De diaconi
...
Numai cu gându' gândia,
Pân' la ziuă să făcea.
...
Dar Dumnezeu ce făcea?
El pă scară să lăsa
Și la ei că se ducea,
Și de mână că-i lua,
Și la biserică-mi pleca.
De păcătoși ce-mi era,
Podu se cutremura.
La biserică sosia,
În biserică intra,
Lumânări că se stingea.
Icoanele ce-mi făcea
Tot cu dosu să-ntorcea.
Dară popii ce-mi făcea?
Care citia de cununie,
Știi, ca muții că muția,
Nici slova nu cunoștea.
Care citia de frăție,
Mai bun versu le venia,
Și slova c-o cunoștea.
Cununați, necununați,
Din biserică pleca.
...
[Ileana cere să i se sloboadă mâna:]
— Să-mi fac cruce ca țara.
... [După ce se aruncă în mare, mai întâi Luna, apoi Soarele,]
Dumnezeu nu mi-i răbda,
Doi rățoiași mi-i făcea,
De-asvârlitele că-i da:
Dă pă Soare-n răsărit,
Și pă Lună la sfințit.
...
Când ei mări că s-o-ntâlni,
Mai mari minuni că or fi.

Inf.: Gheorghe al Marichii, 72 a, scripcar, născut în Coita, com. Bisoca-BZ
Culeg.: Tudor Sandu, 1948, febr. 15
Tudor 1958, nr. 1-2, p. 113–117

120. Lapoș-BZ

Baladă: Soarele și Luna

Dict.
/: Țese-n Leano isprăghi-*m* :/
/: Și de nuntă te gătește-*m*
/: Soare, Soare luminate:/
Trupșorel făr' de păkate
/: Să faż skară de arġint:/
/: Ku kuile de ụoțel:/
/: Să te sui la naltum čerị:/
Să vez, raiu-i înkuiat
Și /: De-o fi iadu deskuiat:/
/: Să ști[i] bine kă-i păkat:/
Iar zice:

/: Țese, Leano, isprăvește-*m:*/
/: Și de nuntă te gătește-*m:*/
/: Și de nuntă te gătește-*m:*/
/: Făkui scară de argint:/
Ku kuile de oțel
Mă sui[i] la naltu*m* cer
Găsii raju deskujat
Și iadu jera-nkujat
Să ști[i] bine kă nu-i păkat.
— Soare, Soare luminate
Să faż punte peste mare
Ku kuile de alamă.
Aku a veni[t] și-a luato, vezi, pe
Leana, adikă Soarele și-a zis așa:
— Soare, Soare luminat
Trupșorel făr' de păkat
Unde s-a mai auzit
Și unde s-a mai pomenit
Să ia surior pe frățior
Să moară-n lume de dor.
Asta. Până-aici

Inf.: Dumitra Nistorescu
Lapoș-BZ
Culeg.: Br., în Ploiești 8.8.34
IBr fg 687

Județul Vrancea

121. Nereju 1-VN

Le soleil et la lune

De la série des ballades solaires superstitieuses, nous mentionnons la tentative du frère, — le soleil — de se marier avec sa soeur — Ileana Cosânzeana — la lune —, ce qui dans l'éthique populaire est un grand sacrilège. Le noyau de cette légende étiologique, est l'explication par le péché de l'inceste, de l'éternelle séparation du soleil et de la lune, motif existant même chez les peuples non chrétiens. La ballade a eu probablement à Nerej, une certaine circulation. Quoique son souvenir me fut signalé, cependent ni la variante très réduite en 30 vers, recueillie de Ion Stoian Crețu, et ni celle en 24 vers de Stanca Drag. Edu, ne nous donnent presque rien des éléments fantastiques et du surnaturel de la ballade.

Inf. Ion Stoian Crețu
Nerej-VN
Culeg.: Negreanu, 1927
Cazan 1939, p. 210.

BCUIAȘI - UNIVERSITY LIBRARY

122. Nereju 2-VN

Umblî Soari sî sî-ñsoari;
Nouî anį ńį-a umblat;
Nouî anį pi pământ,
Surioarî n-a găsât.
A găsât pi Iliana Cosâñzana
Cari-mpletești ģița-ñ șasî,
Ca sî facî Soariluį cămașî
Cu suveįca di arźint.
Da Luna śi ńį-a spus?
— Un-eį auzât, ș-aį cunoscut.
Sî ia frățâor pi surioarî,
Surioarî pi frățâor
Dacî-į vorba, mări, dį-așa,
Scarî di arźint sî-ńį faśį,
Diñ fața pământului
Pânî-n nantu śeriului.
Dumnezău îl vidįa
Șî pi Lunî, și pi Soari
Și lį-a spus:
— Uni, măį, aį-auzât, ș-aį văzut
Sî ia frățâor pi surioarî?
Dumnezău śi făśįa?
Pi Lunișoarî pi palmî ńį-o lua
Și pi Soari tot așa
Și diñ gurî li spunįa
— Lunî, mări, la răsărit
Și Soarili, la sfințât...
Nišiodatî sî nu sî-ntâlnįascî cu dâñsa,

Inf. Ion Stoian Crețu, 71 a.
Nereju-VN
Culeg.: Ion Diaconu, 1927
Diaconu 1969, p. 108

123. Gugești-VN

Cântecul Soarelui

Foai verdi ș-o čicoari,
Umblî, frati, mândru Soari,
Umblî, frati, sî sî-nsoari:
Nouî anį, pi nouî caį
Cari noaptįa pasc în raį;
Umblî čerįu și pământu,
Ca săģįata și ca vântu.
Dar toș cai-ș obosįa,
Protimnicî nu-ș găsa
Ca sora-sa Iliana
Iliana Cosânzįana
Čįa frumoasî ca o floari,
Întrî-n įarnî fărî soari,
Da Soarili cî-n grăįa
— Fa Iliano Cosânzįano,
'aįdi, sî ni logodim,
C'amândoį ne potrivim
Și la plete și la fețe
Și la dalbe frumusețe.
Tu aį plete poleite,
Įeu am plete aurite;
Įeu am fați arzătăoari,
Tu aį fați mângâitoari.
Da Iliana či-m grăįa
— D'eleo, Soari luminat,
Trupșurel făr di păcat,
Nu sî afl-adivăratu
Frat sî fii cununat;
Catâ-t tu di čeru tău
Și įeu di pământu meu.
Atunș Domnu Dumnezău
Cuvântă cu graju său.

Ļar cân Domnu cuvântă,
Čeru sî spăļmânta
Șî pământu sî clătļa
Șî din gur-aṣa-n grăļa
— Soari, Soari luminat,
Trupșurel făr di păcat,
Șî tu, Iļanî Cosânzļanî
Nu sî afl-adivăratu
Frat sî fii cununat.
Dar Soarili či făčļa
Ļel di Domnu n-asculta:
Pă Iļana ș-o gătļa
Cu petļala di mirļasî -
Cununî di-mpărătļasî;
Cu rokiți nețesutî,
Di petri scumpi bătutî.
Apăļ, mândru, ļel șî ļa,
La biseričî-m merźļa.
Dar nunta să făśļa: —
Vaļ di ļeļ, amar di ļeļ!
Clopapitili să dozļa,
Preuțî-n ğenukļ cădļa,
Sfinți fața-ș ascundļa.
Atunśļ Domnu Dumnezeu
Căčļ o mânî cî-ntindļa,
Pă Iļana mļ-o lua
Șî-m mari mļ-o azvârlļa.
Dar ļa valu cum treśļa,
Mrļan di aur sî făčļa.
Dar Soarili či-m făčļa
Sî nănța în sus
Și la ļa sî lăsa.
Atunśļ Domnu Dumnezeu
Căčļ o mânî cî-ntindļa,
Mâna-m mari ńļ-o băga,
Mrļanî-m mân-o apuca
Șî-n cerurļ mļ-o azvârlļa;
Șî pre Lunî mļ-o skimba
Șî din gurî-ļ blestema
— Amândoļ sî v-alungați,
Čeru sî mi-l trejerați,
Lumļa sî mļ-o luminați;
Cu oki sî vă zăriți,
Dar sî fiți tot dispărțiți:
Zi și noapti, plinļ di dor,
Arș în zo' nestingătorļ.

Inf.: Constantin Avădani, 64 a.
Gugești-VN
Culeg.: Ion Diaconu, 1930
Diaconu 1933, p. 66-68

124. Oghilești-VN

Umblî Soari sî sî-nsoari:
Nouă anļ pă nouă caļ
Cari noaptļa pasc în raļ;
Umblî čeru șî pământu,
Ca săźļata și ca vântu
Și potrivî nu-ș găsļa
Ca sora-sa (sorî-sa II) Iļana:
Iļana Cosînzļana;
— Aļo, soră, suriqarî,
Aleg ļadu kļar de viu, [Aleg ļadu ca de viu, II]
Numa sângur sî nu fiu;
Če, sî fiu cu Ilena
Ilena Cosânzena.
Dară dânsa či-ļ zičļa?
— D'aļo, frati luminati, [Aļo, Soari luminati, II]
Trupșurel (Trupușor II) făr di păcati,
Nu sî afl-adivărat
Frat sî fie cununat.
Cată-ț tu de čeru tău

Ṣî i̯eu̯ de pământu meu̯,
C-aṣa vrut-a Dumnezeu̯.
Dară Sọare če-n făči̯a?
La soră-sa cî-ṣ merźi̯a, [I̯el la
dânsa cî-ṣ merźi̯a, II]
Mâna pă dânsa puni̯a
Ṣî pe bor' cî mi̯-o puni̯a
Valurili bulbuči̯a,
Dară dânsa či-n făči̯a?
În valuri̯, mări̯, cî-n sări̯a,
Din guriṭ-aṣa-n grăi̯a
— Dicât ṭâi̯a soṭâi,
Hranî bunî peṣtilor,
Činî bunî račilor.
Darî bunu Dumnezeu̯
Di credinṭî či avi̯a,
Mâna-n valuri̯ că băga,
Mâna pă Lună puni̯a
În Lunî mi̯-o skimba,
Ṣi pe čer mi̯-o arunca, [Ṣî pă
čer o arunca, II]
Din guriṭ-aṣa-i̯ grăi̯a
— Catî-ṭ tu di čeru tău̯
Ṣî i̯eu̯ di pământul meu̯.
P-aiasta o ṣtiu̯ tot din tinereṭî, când
mă duči̯am pi la Odobeṣti̯. Am
auzit-o di la un viorist: Paprica.
Vez, dumni̯ata, un' mai̯ găseṣti̯ în
sat vru-unu sî ṣtii cânteče de aste̯a
dim bătrâni̯?
Acu ṣtii numa di dragusti. Vez, cî
mi̯-a lăsat Dumnezeu̯ ṭineri̯a di
minti bunî, da corpu s-a slăbit,
c-am păṭit multe.

Inf.: Zamfir Bogoi̯, 56 a.
Og'ileṣti-VN
Culeg.: Ion Diaconu
Diaconu 1933, p. 68–69

125. Colacu-VN

Cântecul Sọariluj̯

Dọamni, pisti Nadoli,
Ṭărmurili Dùnâri,
Umblî Sọari sî sî-ñsọari.
Ṣî i̯el, mări, ńi̯-a umblat
Nou̯î ani̯, pi nou̯î cai̯:
Nou̯î-ñ câñk'i̯ i̯-a śi̯umpăvit,
Nou̯î-ñ graždi̯u i̯-a obosît,
Potârnicî n-a găsât.
Ṣî i̯el, mări̯, a cutezat
La sorî-sa Ili̯ana,
Ili̯ana Cosâñzana,
Sî-ṣ ṭîi casî cu i̯a.
Ṣî pi dâñsa n'i̯-o găsa
În năsîpu mării̯,
Într-o ńicî arźeluṣî:
Ṭăsî pâñzî di mătasî,
Faśi lu Sọari cămaṣî
Cân' pi Sọari cî-l vidi̯a,
I̯a diñ gurî-l întreba
— Ale̯o, Sọari luminati,
La mini la ś-ei̯ cătat
Ori̯ hai̯ni ṭ-ai̯ ponosât,
Ori̯ galbini i̯-ai̯ sfîrṣît?
I̯ar Sọarili śi-ñ zâśi̯a?
— Ale̯o, soro, sora mi̯a,
Niśi̯ strai n-am ponosât,
Niśi̯ galbini n-añ sfârṣât;
Da ńii̯a cî ńi̯-a sosât
Śi̯asu di căsătorit.
Ṣî i̯eu̯, mări, ńi̯-am umblat
Nou̯î ani̯ pi nou̯î cai̯:
Nou̯î-n cîñk'i̯ i̯-am śi̯umpăvit,

Noų̂-ñ graždįu į-am obosât,
Potîrnicî n-añ găsât.
Şî jeų, mărį,-am cutezat
La sorî-mja Iljana
Iljana Cosâñzana
Carį sî kjamî cî-į Luna,
Ca sî-n ţâį casî cu ja.
Jar sorî-sa śi zâśja?
— Alęo, Sǫari luminat,
Savaį, frăţâoru ńeų
Śi cuvânt aį cuvântat,
Îñ greli păcatį-aį dat:
Cu jadu t-eį (în)tunecat.
Jar Sǫarili śi zâśja?
— Las', soro, păcatu ńeų,
Las', cî n'i l-aį traźi jeų
Cum ńi l-a da' Dumnezău.
Jar sorî-sa śi-į spunja?
— Dacî ţ-î vorba dį-aşa,
La Dumnezău sî ti duśį,
Pozlușănii ñį-a da,
Dį-amândoį nį-añ cununa.
Jar sǫarili śi-ñį făśja?
Pi pământ întuneca,
Sus, la śer, sî rîdica,
La Dumnezău sî duśja;
Pi Dumnezău ñi-l găsa
Cu praǵila pi źenukį
Şî cu cărtiśicî-m mânî;
Jel diñ gurî, mărį, śetin,
Păcătoşî-į împărţân:
Cari păcati ñį-a fapt,
Cu jadu l-a-ntunecat;
Cari păcatu n-a fapt,
Cu raju l-a luminat.
Dumnezău cî ñi-l vidja
Şî din gurâ-l întreba:
— Alęo, Sǫari luminat,
La mini śi ń-eį cătat?
Orį hajni ţ-aį ponosât,
Orį galbinį cî į-aį sfârşât?
Jar Sǫarili śi-ñ źâśja:
— Niśį hajni n-am ponosât,
Niśį galbini n-añ fârşât;
Da ńija cî ńį-a sosât
Timpu di căsătorit.
Şî jeų, mări, ńį-am umblat
Noų̂ anį pi noų̂ caį:
Noų̂-ñ câmp ńį-am śjumpăvit,
Potârnicî n-añ găsât.
Şî jeų, mărį,-añ cutezat
La sorî-mja Iljana,
Iljana Cosâñzana,
Sî-n ţâį jeų, casî cu ja.
Dumnezău śi-ńį spunja?
— Śi cuvânt aį cuvântat,
Di ǵių aį intrat îñ jad,
Îñ greli păcatį-aį dat!
— Lasî, Dǫamni, păcatu ńeų,
Lasî, cî l-oį traźi jeų.
Dumnezău śi ńi-į spunja?
— Dacî ţ-î vorba dį-aşa,
Sî ti duśį la moş Adam:
Pozlușănii ţ-a da,
Dį-amândoį v-ăţ cununa.
La moş Adam câ-m pleca,
Pi moş Adam câ-l găsa
Cu praǵila pi genukį
Şî cu cărtiśicî-m mânî,
Jel diñ gurî, mărį, śetin,
Păcătoşî-į împărţân:
Cari păcati ńį-a fapt,
Cu jadu į-a-ntunecat...
Îm pometu jaduluį
Sân' nişti păsăreli:
Păsăreli negri,
Nu cântî, pi cuñ sî vajtî:
— Vaį di noį, şî di părinţî noştri
Cari cu noį nu s-aų sâlit
Pi noį sî ni-ñcreştinezî!
Câśį cu noį nu s-a sîlit,
Pi noį nu nį-a-ñcreştinat,
Cu jadu nį-a-ntunecat:
Tot locurį împăcurati,

Cu suflițj-amestecati,
Cu făcliį întunecati.
Câśį cu noį di sî sâlja,
Pi noį di ni-ñcreștina,
Cu raju ni lumina.
Îm pometu rajuluį
Sân' niști păsăreli albi,
Așa cântî di frumos:
—Feriśi di noį, și di părinții noștri,
Cî cu noį cî s-a sâlit,
Pi noį di nį-a-ñcreștinat,
Cu raju nį-a luminat.
Îm pometî rajuluį
Ja, tot mesî-ntiñsî
Și făcliqari apriñsî.
Moș Adam la iñźirį porâñśja,
Iñźiri cî mi-ș vinja,
Pi Sqari di mâna drjaptî-l lua
Și la raį cî ńi-l pornja.
Jar Sqarili śi făśja?
Śi vidja, sî bucura.
Di mâna stâñgâ-l lua
Și la jad cî ńi-l pornja,
Śi vidja, cî sî-ntrista...
La moș Adam câ-m vinja,
Pi Sqari-l întreba:
— Plaśi-ț raju, plaśi-ț jadu?
— Plaśi-ńį raju, plaśi-ńį jadu;
Pozlușănii sî-ńį daį.
Moș Adam cî śi-ńį spunja?
— Dacî ț-î vorba dį-așa,
Pod la mari ca sî-ț faśį,
Mânăstiri ca sî-ț faśį.
Și tu, mări, sî-ț aduśį
Patruzăśį di prioț sfinț,
Patruzăśį di dăscăluș:
Iį diñ gurî ar śeti
Și Dumnezău tį-ar jerta.
Jar Sqarili śi-m făśja?
Îndatî podu făśja,
Mânăstirja c-o gătja
Și poki câ-į aduśja
Și dascăli, tot așa.
La sorî-sa sî-nturna,
Pi sorâ-sa ńį-o lua.
Câm pi pod cân ńi-ș treśja,
Di păcătos śi jera
Podu sî cutrimura...
La bisăric-aźjuñźja;
Cân îm bisăricî intra,
Toț poki cî ńi-ș muța,
Dascâli cî răgușa,
Icqanili cu dosu sî-ntorśja.
Cân înapoį sî-nturna,
Cîn pi pod cî ńi-ș treśja,
Di păcătos śi jera
Podu sî cutrimura.
Jar sorî-sa śi-m zâśja?
— Alęo, Sqari luminat,
Frățâoru ńeu,
Slobqadi-ńį mâna drjapta,
Ca sî-ńį fac cruśi cu ja,
Dor Dumnezău nį-a jerta.
Cân pi stâñga o dizlega,
Di stâñga cî sî zmuñśja
În Dunârja cî sărja,
Jar moș Adam śi făśja?
Dį-o mrenuțî ńį-o făśja:
Moș Adam la dânsa vinja,
Sus, pi śerju cî-į așăza:
Cân îį sqarili la sfințât,
Luna ń-i la răsărit;
Cîn îį Sqarili la răsărit,
Luna ń-i la asfințît,
Amândoį nu s-a-ntâlnit.

Inf.: Marin Curtjanu, 78 a., cobzar Colacu-VN
Culeg.: Ion Diaconu, 1928
Diaconu 1969, p. 103–108.

126. Sihlea-VN

Cântecu Soareluj[1]

Fruñzî verdi ș-o čicoari,
Umblă Soare să să-ñsoare,
Și jel, frati, mj-a umblat
Nouă anj pă pământ
Și nouă pă su(p) pământ,
Puternicî n-a găsit!
Nouî caj mj-a čjumpăvit,
Nouî-ñ graž(d) cî j-a spetit,
Puternicî n-a găsit:
Și di sjama luj
Și di statu luj.
Dacî vedja, și vedja,
Pă pământ(t) că să lăsa,
La arğja că să dučja;
Acolo čine țesja?
Făr' dicât suricara sa.
La dâñsa că să dučja,
Dâñ gurițî če-j spunja?
— Țeși, Iljano, țeși
Și de nuntă te găteșți!
Că jeu, măre, mj-am umblat
Nouî anj pă su' pământ
Și nouî pă pământ;
Nouî caj c-am čjumpăvit,
Șapti-ñ graž(d) cî j-añ spetit,
Puternicî n-añ găsit.
Jeu pă tini tj-añ găsit,
Amândoj nj-am potrivit
Și jo, mărj,-añ să te jau!
Darî-ș sor-sa če-j grăja?
— Ali, Soari, frățicari,
Săvaj, puterniči, mari,
Numa cât aj cuvântat,
Greli păcatj-aj intrat!
Jo, frati, cî tj-oj lua
Cân tu, frati, cî m-ei fači
Dj-o scarî mari dă fjer,
Cu cuili dî oțel,
S-ažuñgî la naltu čer.
Darî-ș Soari, ca uñ sfânt,
Dj-o scarî marj-a făcut:
Dj-o scarî mari dă fjer,
Cu cuili dă oțel,
Dj-ažunğja la nantu čer.
Jel la čer cân să urca,
Dumnezeu cî mi-l vedja,
Diñ guriță če-j grăja?
— Ali, Soari luminati,
Trupșorel făr dă păcati,
Či la minj-aj luminat
Și pă pământ aj întunecat?
Multă lumj-aj întristat,
O fi lucru cu păcat!
Ja, tu, măre, să te dučj
Tot îm poarta rajului,
Cî-j-a nostru Moș Adam
Cu praĝila pă ĝenuke;
Și jel, măre, tj-o četi:
Dacă, măre, s-o căđja,
Tu pă sor-ta ț-aj lua.
Darî-ș Soari, ca uñ sfânt:
Numa cu gându-a gândit
Ș-acolu că mj-a sosit.
Moș Adam când ăl vedja,
Jel, frati, nu-l întreba,
Făr' dă mână că-l lua
Și vânt žos că mi-j făčja.
Dacî vedja, și vedja,
La arğja că să dučja,
Diñ guriță če-j grăja?

[1] Variantele II, III, IV au fost prinse la 9 ore, 8 zile și două săptămâni după întâia. Cantitatea de versuri: var. 1, 166 versuri; în racordaj, 188 versuri.

— Țeș, Iliano, țeș,
Și de nuntî te gătești!
Că io, măre, mi-ai făcut
D-o scară mare de fier,
Cu cuili de oțel,
D-a ažuns la naltu cer.
Atunci Liana če-i grăja?
— Ale, Soare, frățioari,
Sâvai, puterniče, mare,
Numa cât ai cuvântat,
Greli păcati-ai intrat!
Io, frati, cî ti-oi lua
Cîn tu, frati, cî mi-ei fači
Di-um pod mare, peste mare,
Și la capu podului
O mică bisericuțî.
Și tu, frate, sî-m aduci
Patruzeci dă preoți sfinți
Și činzeci di gramatici,
Ca iei, frate, sî-ñ četiască.
Darî-ș Soari, ca uñ sfânt,
Numai cu gându-a gândit:
Di-um pod mari c-a făcut,
Di-um pod mare, peste mare:
Și la capu podului,
O mică bisericuțî.
Și iel, frati, c-aduča
Patruzeși di preoț sfinți
Și činzeči di grămătici.
Atunci Soari nu-ñ ședja:
La arğja cî să duča,
Pă sor-sa cî mi-o lua,
Di mână mi-o apuca,
La biserică-m pleca.
Cîn la pod cî mi-ažunğja,
Pičior pă pod că punja,
Podu să cutremura!
Iei dă mână să lăsa
Până podu că-l trečja,
Iar di mână să lua,
Îm biserică intra.
Darî-ș Liana či-ñ grăja?
— Patruzeși di preoț sfinți,
Și činzeči di grămătici,
Voi, mări, ca sî četiți!
Di mi-ș(ț) četi di cununii,
Voi, mări, ca sî muriți!
Lumânările sî să stâñgă,
Viersurile să černiască
Ca raza călugărească!
Patruseși di preoț sfinți
Nu-n četja iei de frății,
Șî-n četja de cununii.
Iei, frati, cî-m amuția,
Lumânările se stinğja,
Așa Soari că vedja,
Afarî cî mi-și išja,
Pă sor-sa di mîn-o lua,
La arğja cî să duča.
Iar la pod cînd ažunğja,
Sor-sa diñ gurî-ñ grăja:
— Ale, Soare, frățioare,
Čini, drag,-a mai văzut
Să ia frati pă surioară,
Ca să aibe-n lumi žăli?
Și soră pă frățior,
Ca să aibe-n lume dor?
Și știi, frati, da nu știi:
Čini, frați,-a mai văzut
Mirjasa-nainti,
Mirili pă urmî?
Și ieu, frati, mi-ați văzut
Mirili-nainti,
Mirjasa, pă urmî.
Pă frati-su cî-l îñșela
Șî-naintja iei cî-l da,
Ia pă urmă rămânja.
Cân pă pod cî mi-ș intra,
Așa dâñ gurî-ñ grăja:
— Dăcât io cu frati-meu,
Masî bunî račilor,
Hodícna cosačilor!
Îm mari că mi-și săria.
Dumnezeu nu mi-o răbda:

155 Dị-o Lună că mị-o făcịa
Și pă cer cî mị-o lipịa
Atuñș Luna či-ñ grăịa?
(180) — Ale, Soare, frățișoare,
Sâvaị, puterniče, mare,
160 Să dịa dragul Dumnezeu:
Cîn tu, mări, la răsărit,
Șî ieu, mări, la apus!
(185) Di văzut nị-om maị vedịa,
Di-ntâlnit nu nị-o-ntâlni!
165 Dị-atunčịa, veri, sî spune
Și-ñcă, mări, sî pominești.

(IV) vers. 1–3: Fruñzî verdi ș-o čicșari,
Păstrâor di mari
Umblî sî sî-ñsșari
Puternicu Soari.
(5) Că luị vremịa ị-a venit,
Săvaị, di căsătorit.
Că ieị, mări, mị-a umblat
(II, III) vers. 4: Nouă anị, mări, pă pământ/ (IV)
Nouă aў pă pământ
(IV) vers. 6: Pornicî n-a găsit,
Kes, di sịama luị
Și di kipu luị.
(IV) vers. 9: Pornicî n-a găsit,
(IV) Vers. 19: —Țeși, Iliịano, țeși
Țeși și kindosești
(IV) vers. 22: Nouă ay pă sup pământ
(IV) vers. 26: Pornicî n-añ găsit.
(IV) vers. 33: Numa cât čị-aị cuvântat,
(IV) vers. 35: Undi, frati, s-a văzut
Să ịa frati pă surișară,
Ca să aịbe-n lume žăli?
Și soră pă frățior,
(45) Ca sî n-aịbă-n lumi dor?
Darî-ș Soari či-ñ grăịa?
— Țeși, Iliịano, țeși,
Că ịo, mări,-o să te ịau.
Darî-ș sor-sa če grăịa?

(IV) vers. 36: Cân tu, frati, cî mị-oị fači
(IV) vers. 40: Darî-ș Soari, ca uñ sfânt,
Numaị cu gândụ-a gândit:
(IV) vers. 45–46: Ieị la čer câñ să dučịa,
Dumnezeu cî mi-l vedịa.
Ieị, frati, nu-l maị întreba,
Că prịa bini că știịa…
(IV) vers. 50–51: Če pă pământ aị întunecat
Și la miní-aị luminat?
(IV) vers. 53: Ș-o fi lucru cu păcat!
(IV) vers. 60: Pă sorî-ta ț-aị lua.
(IV) vers. 64: Moș Adan cân mi-l vedịa,
(IV) vers. 68–69: Ịar Soari nu-ñ șădịa:
La arğịa să dučịa,
(IV) vers. 71–72: — Țeș, Iliịano, țeș,
(90) Țeș, te kindosești,
To' de nuntî te gătești.
(IV) vers. 77: Ịarîș Ịana či-ñ grăịa?
(IV) vers. 86: D-o mică bisericuțî.
(IV) vers. 90: Ca ieị, măre, sî-n četịască.
(IV) vers. 91: Ịarîș Soari, ca uñ sfânt,
(IV) vers. 93–94: Ș-um pod mari c-a făcut,
Um pod mare, peste mare,
(IV) vers. 96–97: D-o mică bisericuțî
Și ieị, frati, c-a adus
(IV) vers. 102: Și pă Ịana mị-o lua,
(IV) vers. 109: Până podu că trečịa.

BCUIASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

(IV) vers. 112–119: Atunčį Ţana či-ñ grăţa?
— Patruzeș di preoț sfinți,
Și činzeș di grămătičį,
(135) Di m-eț četi di frății...
... De-ț četi di cununii,
Voį, mări, ca s-amuțiți!
Lumânările să stâñgă,
Vįersurile sî să čerņască
(IV) vers. 125: Lumânările să stinğa,
Vįersurile să čerņa
Ca raza călugărįască.
(IV) vers. 128–129: Pă sor-sa di mânî c-o lua,
La arğįa cî mi-ș pleca.
(IV) vers. 149: Diñ guriță či-ñ grăţa?
(IV) vers. 154: Dar Dumnezeu n-o răbda:

Inf.: Petre Bucătaru, 61 a., cobzar
Sihlea-VN
Culeg.: Ion Diaconu, 1932
Diaconu 1980, p. 194–199

Județul Galați

127. Vadu Ungurului-GL

Cântecu lu Soare

Prunduleț de mare,
La nouă argele,
La nouă baccele,
Este-o argenică,
Argea de marmoră,
Război de argint,
Vatală de aramă,
Pânză de mătase,
Lu Soare cămașe.
Umblă să se-nsoare
Că-i puternic, mare.
La gură de argea
Când mergea,
Tot din gură-așa-mi grăia:
— Ileano, Ileano,
Doamna florilor
Și-a garoafelor,
Frumos mi te gătești,
Te sulemenești
Eu pe tine-am să te iau.
Ileana-i grăia:
— Hai, șoiman de Soare,
Mi-ești puternic, mare,
Unde s-a aflat
Și s-a-devărat,
Să ia soră pe frate,
Să facă păcate?
Șoimanu de Soare,
Tot din gură-așa-i grăia:
— Eu cât mi-am umblat,
Lungiș, curmeziș,
Nouă ani, pe nouă cai:
Cinci mi-am ciupăgit.
Patru-am ologit
Și eu n-am găsit,
Să mă potrivesc,
Să mă nimeresc,
Soțioară să-mi găsesc.

Ileana-i grăia:
— Hai, șoiman de Soare,
Mi-ești puternic, mare,
Eu pe tine că te-oi lua,
Da tu, măre, că să-mi faci
De-o scară de fier,
Cuie de oțel,
Pân' la-naltu sfântu cer,
Tot la moș Adam
Și la maica Eva,
Că ei-s mai bătrâni,
Vechi și de de mult!
Și-acolo cât se suia,
Frumos tamja că-i spunea.
Da moș Adam ce mi-i grăia:
— Hai, șoiman de Soare,
Mi-ești puternic, mare,
Dar ție ce-ți place
Sau iadu, sau raiu?
Șoimanu de Soare,
Că-i puternic, mare,
Tot din gură-așa-i grăia:
— Eu cu raiu n-am de-a face,
Tot cu iadu am de-a face!
Moș Adam ce mi-i grăia?
— Pas, măre, și ia-ți ce-ți place!
Cheile-n mână-i dedea
Și la rai că descuia.
Da-n rai, măre, ce-mi era?
Giur-pregiur de mese
Și pahare drese,
Iar la colț de mese
Sânt tot pomișori,
Nalți și înverziți.
Pe la vârf de pomi,
Sânt tot păsărele,
Da nu-s păsărele,
Sânt copilașe:
— Ferice de noi,
În ce ceas ne-a făcut,
Bine ne-a grijit.
Părinții noștri,
Dac-ar mai trăi,
Au la ce trăi!
Și, dac-ar muri,
Au la ce muri!
Și la iad că se ducea.
La iad n-ai und' să te duci,
Tot de popi și de vlădici,
Femeile fermecătoare,
Care și-au fermecat bărbații,
Băcuiește (bălueste = iubește) cu dracu.
Și-n iad că se ducea,
Da-n iad că mi-era,
Giur-pregiur de mese,
Pahare deșerte.
Pe la vârf de pomi,
Sânt tot păsărele.
Da nu-s păsărele,
Sânt copilașe:
— Sărăcel de noi.
Și de cine ne-a făcut,
Că-n ce ceas ne-a făcut,
Nu ne-a mai grijit.
Că părinții noștri,
Dac-ar mai trăi,
N-au la ce trăi
Și, dac-ar muri,
N-au la ce muri!
Iadu că-l închidea,
La moș Adam că se ducea.
Moș Adam că-l întreba:
— Hai, șoiman de Soare,
Mi-ești puternic, mare,
Ție ce îți place:
Sau iadu sau raiu?
Șoimanu de Soare,
Că-i puternic, mare:
— Eu cu raiu n-am de-a face,
Tot cu iadu am de-a face.
Pas, măre, și ia-ți ce-ți place!
Jos că se cobora,
La gură de argea că mergea,

Tot din gură-așa-mi grăia:
— Ileano, Ileano,
Doamna florilor
Și-a garoafelor,
Frumos mi te gătești
Și te sulemenești,
Că pe tine-am să te iau.
Ileana-i grăia:
— Hai, șoiman de Soare,
Eu pe tine că te-oi lua,
Da tu, măre, că să-mi faci
D-un pod peste mare
Și, la capu podului,
D-o sfântă mânăstire,
Acolo să ne cunune.
La brațetă se lua
Și pe pod că mi-ș pleca.
Ileana grăia:
— Hai, șoiman de Soare
Mi-ești puternic, mare,
Unde s-a aflat
Și s-a adevărat,
Mireasa nainte
Și mirele pe urmă?
Ea făcea cum își putea,
Drept în mare s-arunca
Și-n țâțe se sprijinea
Și din gură-mi blăstăma:
— Decât soție fratelui,
Mai bine masă peștelui!
Dumnezeu că n-o lăsa,
Frumoasă mreană o făcea,
Gând la năvodar că-mi da
Și pe mal că mi-o scotea
Și pe cer că o-ncondeia,
Frumoasă Lună o făcea.

Inf.: Lăutarul Mișcoiu
Galați (Vadu Ungurului)-GL
Culeg.: G. I. Pitiș, mai 1889
Mușlea 1968, p. 94–99

128. Costache Negri-GL

Cântecul lui Soare

Umblă, frate, mândrul Soare
Umblă, frate să se-nsoare
Nou[ă] ani, pe nouă cai,
Care noaptea pasc în rai,
Umblă cerul și pământul
Ca săgeata și ca vântul
Și toți caii — obosea
Și potrivă nu găsea
Ca soră-sa Ileana,
Ileana Cosânzeana
Și spune Soarele, Lunii:
— Surioaro Ileano,
Haide, să ne logodim
C-amândoi ne potrivim
Și la plete și la fețe
Și la dalbe frumusețe
Tu ai plete aurite
Eu am plete strălucite
Tu ai față mângâietoare
Eu am față strălucitoare.
— Nu se poate adevărat
Frați să se fi cununat
Cată-ți tu de cerul tău
Și eu de pământul meu
Soarele se-ntuneca,
La Dumnezeu se suia
— Taică sfinte și părinte,
Mie timpul mi-a sosit
Timpul de căsătorit
Și potrivă n-am găsit
Ca sora mea Ileana
Ileana Cosânzeana.

Costache Negri-GL
Brezeanu 1969, p. 35–36.

Județul Bacău

129. Solonț-BC

Soarele și Luna (Urătură)

Aho, oho, copii șî frați,
Stați puțân șî nu mânați,
Lângă boi v-alăturați
Șî cuvântu mi-ascultați,
Sî vă spun o urăturî,
Cea mai frumoasî din gurî.
Umbla, frati, mândru Soari,
Umbla, frati, sî sî-nsoari,
Noauî ani, pi noauî cai,
Cari noaptea păște-n rai;
Umbla ceru și pământu,
Ca săgeata și ca vântu,
După sora sa Ileana,
Ileana Cosânzeana.
— Surioarî Ileanî,
Ileanî Cosânzeanî,
Haidi ca sî logodim,
C-amândoi ni potrivim
Și la pleti șî la fețî
Și la dalbi frumusețî,
Hăăăăăăăăi!
Eu am fețî arzătoari,
Tu fețî mângâitoari.
— Alei, frati, luminati,
Trupușor făr-di pacati,
Nu sî afl-adivarat
Frați sî fie cununat,
Catâ-ți tu di ceru tău
Și eu di pământu meu,
C-așa a lăsat Dumnezău;
Mai mânați măi,
Hăăăăăăăăi!
Mai esti, da nu-mi amintesc;
Soarili sî-ntunecă,
Luna două sî despică...
Nu-mi amintesc. Da era lungî, cam
cât *Contantin Brâncoveanu*.

Inf.: Dumitru I. Chelaru, 62 a.
Solonț-BC
Culeg.: I. H. Ciubotaru, 1973
AFMB mg. 137, I, 1

Județul Iași

130. Hârlău-IS

Soarele și Luna

Foaie verde de neagară,
N-ați auzit ce-i păn țară?
Pleacă Soare
Să se-nsoare,
Nouă ani
Pe nouă cai,
Care paște noaptea-n rai.
Pe nouă că-ncălica,
Pe nouă că-i obosea,
De potrivă nu-și găsea
Ca soră-sa Ileana,
Ileana Cosânzeana.
Dacă vedea și vedea,
Scară la Dumnezeu-și făcea,

BCU IȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

La Dumnezeu se ducea și se jăluia:
— Doamne! Mie vremea mi-a venit,
Vremea de căsătorit
Și soție a-mi lua
Pe sor' mea Ileana,
Ileana Cosânzeana.
— Cum se poate, Soare?
Foaie verde salbă moale,
Să ia frate pe surioară?
— Doamne! Am umblat nouă ani
Pe nouă cai,
Și ca norii și ca vântul;
Cutreierat-am tot pământul,
Da ca sor' mea n-am găsit,
Ca sor' mea Ileana,
Ileana Cosânzeana.
În genunche se plecă,
Lui Dumnezeu se rugă
Ca să-i dea dezlegare.
Dumnezeu dacă vedea,
Dacă vedea și vedea,
Voia Soarelui dădea
Să o ia pe Ileana.
Soarele se bucura,
Poalele lui Dumnezeu săruta,
La Ileana se ducea.
— Ileană, sor' mea,
Hai să pregătim nunta,
Căci de Domnul m-am rugat,
Voie de luat ne-a dat.
Ileana, când auzea,
Fețe, fețe că făcea
Și nimic nu-i răspundea,
Ci de nuntă se gătea,
La biserică pleca,
Pentru a se cununa.
Acolo când ajungea,
Clopotnița se dărâma,
Clopotele se spărgea,
Biserica se dărâma,
Preoții că nebunea,
Mâna lui Dumnezeu apuca,
Stânga și dreapta,
Pe Soare că-l arunca,
Pe Lună de-asemenea.
Scrise Luna cu lumina
Și Soarele cu căldura:
Pe Soare la răsărit,
Iar pe Lună la apus.

Hârlău-IS
Costăchescu 1969, p. 179–180

Județul Neamț

131. Borca-NT

Urătură

Aho! Aho!
Îmblî, frate, mândru Soare,
Îmblî, frate, să se-nsoare,
Nouî ai pe nouî cai,
Ce pășteau noaptea prin rai.
Umbla ceru și pământu,
Ca săgeata și ca vântu.
El toț caii-ș obosăște
Șî el nu-ș mai găsăște,
Ca pi sorî-sa Ileana,
Ileana Cosâmsana.
— Tu, Ileanî, Cosâmsanî,
Haidim sî ni logodim
C-amândoi ne potrivim

Șî la feți șî la pleti.
Tu ai fața arzătoari,
Eu fața mângâietoari.
Tu ai pleti auriti,
Eu am pleti străluciti.
— Văleu, frate, frumos frate,
Unde-n lume sî mai poate,
Sî sî ia soră cu frate!
Undi s-ar ci pominit,
Fraților s-ar ci logodit!
Undi s-ar ci măi aflat,
Frați s-ar ci cununat!
El frumos mi-o asaculta
Șî pi murg încălica,
La Dumnezău pleca.
— Doamni, ciasu mi-a sosit,
Ciasu di căsătorit,
Soții nu mi-am găsit,
Ca pi sora mea Ileana,
Ileana Cosâmsana.
Dumnezău îl asculta
Șî de-o mânî mi-l lua
Șî prin rai cî mi-l baga,
Dor l-a măi încânta.
Șî prin iad că mi-l purta,
Dor s-a înspăimânta,
Șî nu facî drept așa.
El pi murg o-ncălicară
Șî de-acolo plecarî.
Acasî când ajunserî,
Pi Ileana mi-o gătirî,
Cu cununî di mireasî,
Cu rochiți di matasî
Cu rochița nițasutî,
Din pietri scumpi-i bătutî.
Apăi, mândru, el șî ea,
La biericî mergeau,
Cloapitili sî dogeau,
Sfinții fața-ș ascundeau,
Preoții-n genunchi cădeau.
Soarili sî suié sus
Șî Luna spri apus
Vis di moarti-i cuprindé,
Vai ș-amar șî el di ié.
Dumnezeu când sî-ntindé
Șî di-o mânî mi-o lua
Șî-n maria o arunca,
Breană di aur o făcea.
— Tu, Ileanî, Cosâmsanî,
Trupușor făr' di prihanî,
Zi și noapti, plini di dor,
Arși în foc nistingători,
Cu ochii sî vă zăriți,
Dar să fiți tot dispărțâți!

Inf.: Natalia Gh. Cîrjă, 76 ani
Borca-Neamț, 1973
Culeg.: I. H. Ciubotaru
AFMB, Mg. 135, 12,
Vezi și „CAF", VI, 1986, p. 3–5

132. Buhalnița-NT

Soarele și Luna

Era o împărătească șî, dă, na, ca-n lumi, împărăteasa iara însărcinatî. Da ie sî ruga la Dumnezău:

— Doamni, dacî vrei, cu bunatatea ta, ci voi naști eu sî cie văzut di toatî lumea! Sî ruga tăt timpu. Ș-o făcut un băiet. Așa. Întri timp, iar iara însărcinatî. Șî iarî sî ruga împărătița:

— Doamni, Dumnezăulea mari, dacî vrei, în bunătatea ta, ci voi naști iar acuma tot sî cie văzut di tătî lumea! Dumnezău i-o ascultat rugăciunea.

La vârsta di doispi ani, cân iara băiatu, Dumnezău l-o prischimbat în Soari. Așa. Șî, la vârsta di optsprâzăci ani, Soarili ave și el, na, on dor, ci sâmti omu la vârsta tinereții. Tari-i mai iara drag în lumi, sî vadî și el una, alta, da lui îi iara dragî sorî-sa. Cî iara sorî-sa tari frumoasî ș-o chema Ileana. Ci i-o spus Soarili lui Domnu Dumnezău:

— Doamni, Sfinti și Părinti,
Nie timpu ni-o sosât
Timpu di căsătorit
Și potrivî nu ne-am găsât.
Noauî ani
Am îmblat pi noauî cai,
Cari noaptea pasc în rai.
Potrivî nu ne-am găsât
Ca sora mea Ileana
Ileana Cosânzana.
Da Dumnezău o zâs așa: zâci, vai di mini, Soari
luminati!
Uni s-o mai auzât
Fratî sî ci logodit?
Dumnezău di mânî-l lua
Și pin rai cî mi-l ducea
Doarî l-a mai încânta.
Și la iad încă-l ducea
Doar l-a mai înspăimânta.
Da odatî, dă, întri timp mai viné și pe-acasî, pi
la mama, pi la Ileana, nu știu. Și i-o
spus:
— Tu Ileanî,
Cosânzanî,
Hai sî ni logodim,
C-amândoi ni potrivim,
Eu am fatî lucitoari
Tu ai fatî mângâietoari!
Da fata o zâs:
— Vai di mini, Soari,
Da uni s-o mai auzât
Fratî sî fi logodit?
Catî-ți tu di ceru tău
Și eu di pământu meu,
C-așa o vrut Dumnezău!
Ei, o mai trecut o bâcatî di timp. O spus și el o
sângurî minciunî, Soarili. O vinit iar la Ileana ș-o
spus:
— Tu Ileanî,
Cosânzanî,
Hai sî ni logodim
Cî chiar și Dumnezău vrea
Ca sî-mi fii soția mea!
Da Ileana o zâs, da, na, o crezut.
Nuntî mari sî făcea,
Pi Ileana o gătea,
Cu gătealî di mireasî,
Cununî di-mpărătească,
Cu rochițâli țăsuti
În pietri scumpi bătuti!
Ș-apoi mândri, el și ea,
La bisericî intra,
Clopitili sî dogea,
Preutî-n genunchi cădea,
Sfintî di pi icoani
Fața-ș ascundea!
Și Ileana, vai di ea,
Frig di moarti o prindea,
Iarî Dumnezău cel sfânt,
Sfânt în cer și pi pământ,
C-o mânî pi Ileana
Din biseric-o lua
Și-ntr-o ap-o arunca,

Mreanî di aur o făcea.
Soarili s-o-nalțat sus
Și s-o lasat spri apus
Și în valuri sî băga
Sî pi Ileana o cata.
Iarî Dumnezău cel sfânt,
Sfânt în cer și pi pământ,
Mreana-n mână o lua
Și în cer o arunca
Și în Lun-o prifăcea
Și din gurî cuvânta:
— Tu Ileanî,
Cosânzanî,
Trupușor făr' di prihanî,
Și tu Soari luminati,
Trupușor făr' di pacati,
Cu ochii sî vă zăriți,
Da sî fiți tot dispărțiți
Zi și noapti, plini di dor,
Arși di foc nistingător!

Inf.: Ioana Gh. Bulai, 70 a.
Buhalnița-NT, 1977
Culeg.: L. Cireș

Județul Suceava

133. Vatra Dornei-SV

AFMB mg. 245, I, 7

Soarele și luna
(fragment)

Frunză de cicoare
În prunduț de mare
Iată cum răsare
Puternicul soare.
Și vrea să se-nsoare;
Că mi-o tot umblat
Lumea-n lung și-n lat
Țara Românească
Și Moldovenească,
Lungiș, curmeziș
Și tot n-o găsit
Potrivă să-i fie
Vreo mândră soție;
Pân' de mi-o găsit
El mi-o nimerit
La nouă argele,
Nouă feciorele,
În prunduț de mare
Unde soarele răsare.
Cea mai mititică,
Ca o floricică,
În mijloc ședea
La lucru lucra,
Pe toate-ntrecea
Că ea tot țesea
Țesea-nchindesea
Și ea se numea
Ileana
Sânziana,
Doamna florilor
Ș-a garoafelor,
Sora Soarelui,
Spuma laptelui.
Soare răsărea
Și Soare-mi venea
Cu dânsa vorbea,
Frumos c-o-ntreba;
— Ileană, Ileană,
Ileană Sânziană,
Doamna florilor
Ș-a garoafelor,
Sora Soarelui,

Spuma laptelui,
Țeși și-nchidisește
Fir verde-mpletește
Și mi te zorește,
Cămăși să-mi gătești
Să te logodești;
Că eu am umblat
Lumea-n lung și-n lat
Țara Românească
Și Moldovenească
Lungiș, curmeziș,
Patru-am cumpănit,
Cinci am omorât
Și nu mi-am găsit
Potrivă prin lume
Afară de tine.
Doamna florilor
Ș-a garoafelor,
Sora Soarelui,
Spuma laptelui,
Când o auzit,
Din gură-a grăit:
— Puternice Soare
Ești puternic, mare,
Dar ia spune-mi, oare
De s-o mai văzut
Și s-o cunoscut
Să ia soră frate
Și frate pe soră?
De mi-i arăta,
Atunci te-oi lua.
Când o auzea
Soarele ofta
Și iar o-ntreba
Și iar o ruga,
Pân' ce Ileana
Din gură-i grăia:
— Ia, că te-oi lua
Cum zici dumneata,
Viteaz dacă-i fi
Și te-i bizui,
De mi-i isprăvi
Pod de fier,
Pod de oțel,
Iar la cap de pod,
Cap de mânăstire
Chip de cununie
Să-mi placă și mie
C-o scară de fier
Pân' la naltu cer!
Puternicul Soare,
Ca puternic mare,
Când o auzea,
Bine că-i părea,
În palme bătea
Și pod se făcea
La cap mânăstire
Chip de pomenire
Și iar mai bătea
Scară se-ntindea,
O scară ușoară
De fier și oțel
Pân' la naltu cer.
Când le isprăvea,
La ea se ducea,
De mână-o lua,
La pod c-o ducea.
Floare și-o lalea,
Podu când trecea
Către mânăstire
Pentru pomenire
Și la cununie
Să-i fie soție,
Ileana Sânziana
Din gură-i zicea
Și astfel grăia:
— Frate, frățioare,
Puternice Soare,
Ia mai spune-mi oare
Unde s-o văzut
Și s-o auzit
Mirele de-a dreapta
Mireasa-nainte?
Că o fost s-o fi

Mirele-nainte,
Mireasa de-a stânga!
Și ea vai de ea
Lacrimi că vărsa,
Pe Domnu ruga
Domnu-o asculta
Și așa-i zicea:
— Lumea cât o fi
Și s-o pomeni
Nu veți întâlni
Nici noapte, nici zi,
Soarele o sta
Către răsărit,
Luna s-o vedea
Către asfințit.
Și de-atunci s-o tras,
De-atunci o rămas
Lumea cât o fi
Și s-o pomeni,
Ele să se gonească
Să nu se-ntâlnească,
Luna când lucește
Soarele-asfințește,
Soarele când răsare
Luna că dispare!

Luminița Iovu, n. 27.XI.19967,
Vatra Dornei-SV

134. Voitinel-SV

Țăranu 2000, p. 106–109

Aho, aho,
Umblă frate, umblă Soare,
Umblă Soare să se-nsoare,
Nouă ani, pe nouă cai,
Care noaptea pasc în rai.
Umblă cerul și pământul,
Ca săgeata și ca vântul
Și toți caii obosea,
Dar potrivă nu-și găsea
Ca soră-sa, Ileana,
Ileana Cosânzeana.
— Sorioară Ileană,
Ileană Cosânzeană,
Haida să ne logodim,
C-amândoi ne potrivim
Și la plete și la fețe
Și la dalbe frumusețe.
Tu ai plete aurite,
Eu am plete strălucite.
Tu ai fața arzătoare,
Eu am fața mângâietoare.
— Frate, frate luminate,
Trupușor fără păcate,
Nu se află-adevărat
Frați să fie cununați!
Cată-ți tu de drumul tău
Și eu de pământul meu,
C-așa o vrut Dumnezeu.
Da' Soarele se-ntuneca,
Sus la Domnul se urca
Și-n genunchi se apleca.
— Doamne sfinte și părinte,
Mie timpul mi-o venit,
Timpul de căsătorit
Și potrivă n-am găsit
Ca soră-mea, Ileana,
Ileana Cosânzeana.
Domnul că mi-l asculta
Și de mână mi-l lua
Și prin iad că îl ducea,
Că doară l-a speria
Și prin rai că mi-l ducea,
Că doară l-a încânta.
Soarele se scobora,
La Ileana se oprea,

Mândră nuntă pregătea.
Pe Ileana mi-o gătea
Cu beteală de mireasă,
Cununâ de-mpărătească,
Cu rochiță nețesută,
Din pietre scumpe bătută.
Apoi mândri, el și ea,
La biserică pornea.
Și când nunta se făcea,
Vai de el, amar de ea!
Clopotele se dogeau,
Cădelnițe se stingeau,
Sfinții fața-și clătinau,
Preoți în genunchi cădeau,
Iar mireasa, vai de ea,
Frig de moarte-o cuprindea.
Iară Domnul mi-i lua
Și în cer mi-i arunca
Și din gură cuvânta:
— Lumea să o deșteptați,
Cu ochii să vă zăriți,
Dar să fiți tot despărțiți,
Zi și noapte plini de dor,
Arși de foc nestingător.

Inf.: Toader Coroamă, 71 a., 1962
Voitinel-SV
Culeg.: Stelian Cârstean

Republica Moldova și Ucraina

135. Capaclia (sudul Basarabiei)

Colecția Cârstean

Soarele și Luna

Floricică-floare
S-a dus mândrul Soare
Să mi se însoare,
Și mult mi-a umblat,
Mi-a cutreierat
Locuri ne-ncetat
Nouă ani
Pe nouă cai;
Patru au murit,
Cinci au obosit,
Și el n-a găsit,
Nici n-a pomenit
Potrivită-n lume
Și cu frumos nume
Ca sora sa Lună,
Frumoasă și bună.
Foaie verde de ciocoare,
Sub soare-răsare
Nouă spetișoare
Și nouă vătale
Și războaie de argint
Cum altele nu mai sânt,
Suveică de aur curat
Cum nu s-a văzut niciodat'!
Dar cu ea
Cine țesea?
Îmi țesea
Și îmi ghilea
Luna-crăiasa
Pânză de mătasă,
Să-și facă cămașă.
A ieșit mândrul Soare
Pe drumul cel mare
Și când a zărit,
Din gură i-a grăit:
— Crăiasă Lună,
Frumoasă și bună,
La mine privește,
Țese și ghilește

Pânză de mătasă
Lui Soare cămașă,
Că eu am umblat
Ș-am cutreierat
Locuri ne-ncetat
Nouă ani
Pe nouă cai;
Patru mi-au murit,
Cinci mi-au obosit,
Și eu n-am găsit,
Nici n-am pomenit
Potrivită-n lume,
Decât doar pe tine,
Crăiasă Lună,
Frumoasă și bună.
Luna de-auzea,
Lacrimi îi curgea,
Pe pânză pica,
Pânza și-o strica;
La Soare privea,
Din gură-i grăia:
— Soare, Soare,
Frățioare,
Maica mea mi te-a făcut
Și eu că mi te-am crescut;
Unde s-a auzit
Și s-a pomenit
Să ia soră pe frate,
S-aibă-n lume parte?
— Crăiasă Lună,
Frumoasă și bună,
Țese și ghilește
Și mi te gătește,
Eu cu gândul stau
Ca să mi te iau!
Crăiasa Lună,
Frumoasă și bună,
Dac-așa vedea,
Din gură-i grăia:
— Soare luminos,
Mândru și frumos,
O scară de fier
Pân' la 'naltul cer
Tu mie să-mi faci,
Pe ea să te urci,
Iute să te duci
Pân' la Moș Adam,
Căci dorință am
Pe el să-l găsești,
Să te spovedești.
De lucru el s-apuca
Și-ndată că făcea
O scară de fier
Pân' la 'naltul cer,
Pe ea se ridica
Și se înălța
Pân' la Moș Adam,
Străbunu lui Avram;
La el în ochi căta,
I se spovedea.
Adam scobora,
De-a stânga-l lua,
În iad mi-l băga,
Trei zile-l ținea;
Și-acolo vedea
Pomi cu rămurele
Și mici păsărele
Ce sânt sufletele
De la copilași
Mici și drăgălași,
Ce-au murit sub soare
Fără lumânare;
Strigă-n gura mare:
— Rău ne mai găsim
Și ne osândim!
De-a dreapta-l lua,
Din iad că-l scotea,
În rai mi-l băga,
Trei zile-l ținea
Și el că-mi vedea
Pomi cu rămurele

Și mici păsărele
Ce cântau
Și ciripeau,
Dar nu-s păsărele,
Ci sânt sufletele
De la copilași
Ce-au murit sub soare
Toți cu lumânare;
Strigă-n gura mare:
— La bun loc ne-aflăm
Și ne desfătăm!
Din rai mi-l scotea
Și mi-l trimitea.
El că se pornea
Și îmi ajungea
La crăiasa Lună,
Frumoasă și bună;
La ea că privea
Și așa-mi zicea:
— Țese, isprăvește,
Și pânza-mi ghilește,
Că de când eu vreau
Ca să mi te iau!
Dar crăiasa Lună,
Frumoasă și bună,
La el ea căta,
Din gură-i grăia:
— Soare, Soare,
Frățioare,
Du-te
Iute
Și-mi fă mie,
De primblare ca să-mi fie,
Un pod mândru peste mare
Cum nimenea nu mai are.
La mijlocul podului,
În bătaia vântului
Masa tu să mi-o gătești
Și s-o-mpodobești
Cu poame frumoase
Din cele gustoase
Și apoi să te apuci,
Un călugăr s-aduci,
Pe noi să ne creștinească,
Cununia s-o citească
Repede s-a grăbit
Și podul a zidit.
De mână o lua,
La pod o ducea,
Și el când mergea,
Înainte-o-mpingea.
Iar Luna-i grăia:
— Unde s-a văzut
Și s-a auzit:
Mireasa întâi,
Mirele-napoi?!
Apoi ea căta,
Înainte-l da,
Înapoi răm'nea,
În mare sărea,
Mreană se făcea;
Trei zile nota,
Valuri despica.
Iar și Dumnezeu cel Sfânt,
Sfânt în cer și pe pământ,
Cârja-i întindea,
Pe ea o prindea,
În cer o azvârlea,
Lună mi-o făcea.
Și apoi ea grăia:
— Soare, Soare
Frățioare,
Noi cât om trăi,
Nu ne-om întâlni;
Când oi merge eu la apus,
Tu la răsărit te-ai dus;
Când o spulbera [-ntuneca]
Eu oi lumina,
Călătorii or umbla
Și pe drum s-or îndruma.

Capaclia (sudul Basarbiei)
Botezatu, Savina, Timofte 1960, p. 85-88

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

136. Tețcani-Briceni

Soarele se-nsoară

Îmblă, îmblă, mândrul Soare,
Îmblă, frate, să se-nsoare;
Îmblă cerul și pământul
Ca săjeata și ca vântul
Și cu nouă inși pe cai,
Care noaptea pasc în rai.
— Cătați caii obădați
Voi potrivă nu găsiți
— Eu potrivă c-am găsit
Pe Iliana Cosânziana.
— Hai, Leano, ne logodim,
Că în tot ne potrivim:
Și la plete, și la spete,
Și la draji de cosițele;
Fața mea îi aurită
Și a ta îi strălucită!

Inf.: Elena Lungu, 72 a.
Tețcani-Briceni
Stoianov 1967, p. 170, note la p. 378 (transcris de noi cu litere latine, I.T.)
Colind

137. Plavni-Odesa

Cântecul Soarelui

.....
Umblă, frate, mândrul Soare,
Umblă, frate, să se-nsoare,
Nouă ani pe nouă cai.
Nouă cai îmi obosea,
Nouă șei îmi ponosea,
Nouă bice-mi despletea,
Potrivnică nu-și găsea
Ca soră-sa Ileana —
Ileana Cosânzeana,
Cea frumoasă ca o floare
Ca-ntr-o iarnă făr' de soare.
— Surioară Ileană,
Haide să ne logodimu,
C-amândoi ne potrivimu
Și la plete, și la fețe
Și la dalbe frumusețe:
Eu am plete strălucite—
Tu ai plete aurite;
Eu am față arzătoare—
Tu ai față mângâietoare.
— Alei, frate, luminate,
Unde s-a mai văzut
Frați să fie cununați?
Cată-ți tu din cerul tău
Și eu din pământul meu.
C-așa vrut-aș Dumnezeu.
Soarele se lumina,
Sus la Domnul se ruga:
— Ale-o, sfinte, luminate,
Mie timpul mi-a sosit,
Timpul de căsătorit,
Potrivnică n-am găsit
Ca soră-mea Ileana —
Ileana Cosânzeana,
Cea frumoasă ca o floare,
Ca-ntr-o iarnă făr' de soare.
Domnul ruga-i auzea,
Cerul că își descuia
Și de mână mi-l lua,
Și pân' în rai mi-l purta,
Doar s-a mai înveghia

Și pân' în iad că mi-l ducea,
Doar s-a mai înspăimânta.
— Of, mi-aleg iadul de viu,
Dar tot cu soră-mea am să fiu...

Inf.: Ghețui Teodora M., 43 a.
Plavni, raionul Reni, reg. Odesa
Culeg.: A. S. Hâncu, 1968
Bugeac, p. 258–259 (text transcris de noi în alfabet latin, I.T.)

Variante a căror localitate de origine nu e menționată

138. Alecsandri

Soarele și Luna

Îmbla, frate, mândrul Soare
Îmbla, frate, să se-nsoare
Nouă ai
Pe nouă cai
Care noaptea pasc în rai,
Îmbla ceriul și pământul
Ca săgeata și ca vântul,
Dar toți caii-și obosea
Și potrivă nu-și găsea
Ca sora sa Ileana,
Ileana Cosinzana,
Ce-i frumoasă ca o floare
Într-o iarnă fără soare.
—Sorioară Ileano,
Ileano Cosinzano!
Haide să ne logodim
C-amândoi ne potrivim
Și la plete și la fețe
Și la dalbe frumusețe.
Eu am plete strălucite,
Tu ai plete aurite,
Eu am fața arzătoare,
Tu, fața mângăietoare.
— Alei! frate luminate,
Trupușor făr' de pacate,
Nu se află-adevărat
Frați să se fi cununat.
Cată-ți tu de ceriul tău
Și eu de pământul meu
C-așa vrut-a Dumnezeu.
Soarele se-ntuneca,
Sus, la Domnul se urca,
Domnului se închina
Și din gură cuvânta:
— Doamne sfinte,
Și părinte!
Mie timpul mi-a sosit,
Timpul de căsătorit,
Și potrivă n-am găsit
Ca soră-mea Ileana,
Ileana Cosinzana.
Domnul sfânt îl asculta
Și de mână mi-l lua
Și prin iaduri mi-l purta
Doar că l-ar înspăimânta,
Și prin rai încă-l purta
Doară că l-ar încânta,
Apoi Domnul Dumnezeu
Cuvânta cu graiul său,
Iar când Domnul cuvânta,
Lumile se deștepta
Și cu drag îl asculta.
Cerurile străluceau,
Norii din senin perea:
— Soare, Soare luminate,
Trupușor făr' de pacate,
Raiul tu l-ai petrecut
Și prin iad încă-ai trecut,

Ce mai zice gândul tău?
— Zice că sufletul meu,
Aleg iadul chiar de viu
Numai singur să nu fiu,
Ci să fiu cu Ileana
Ileana Cosinzana!
Soarele se coborea,
La sora lui se oprea,
Mândră nuntă pregătea,
Pe Ileana și-o gătea
Cu peteala de mireasă,
Cunună de-mpărătească,
Și rochița nețesută,
Din petre scumpe bătută.
Apoi mândri, el și ea
La biserică mergea.
Dar când nunta se făcea,
Vai de el, amar de ea!
Candelile se stingea,
Clopotele se dogea,
Sfinții fața-și ascundea,
Preoți în genunchi cădea.
Iar mireasa, vai de ea!
Frig de moarte-o coprindea
Căci o mână se-ntindea
Și pe sus o rădica
Și-n mare mi-o arunca!
Valurile bulbucea,
Iar ea-n valuri cum trecea
Mreană de-aur se făcea.
Soarele se-nălța sus,
Se lăsa tot spre apus
Și-n marea se cufunda
La soră-sa Ileana,
Ileana Cosinzana.
Iară Dumnezeu cel sfânt
Sfânt în cer și pre pământ,
Mâna-n valuri că băga
Mreana-n mână-o apuca
Și-n ceriuri o arunca
Și-n lună plină-o schimba.
Apoi Domnul Dumnezeu
Cuvânta cu graiul său;
Iar când Domnul cuvânta,
Lumile se spăimânta
Mările se tupila,
Munții se cutremura,
Ceriul se întuneca:
— Tu, Ileană Cosinzană,
Sufletel fără prihană,
Și tu, Soare luminate,
Trupușor făr' de pacate!
Cu ochii să vă zăriți
Dar să fiți tot despărțiți.
Zi și noapte plini de dor,
Arși de foc nestingător,
Vecinic să vă alungați,
Ceriul să cutrierați,
Lumile să luminați.

Note:

Printre rămășițele de mitologie antică ce mai există la români, legenda Soarelui este una din cele mai poetice. Soarele e un zeu frumos cu părul de aur, carele, ca Apolon, cutrieră ceriul pe un car tras de cai. — Asemine românii cred, când tunetul vuiește, că Sfântul Ilie se preumblă cu carul pe bolta de aramă a ceriului.

3. *Nouă ai*

Adică nouă ani, provincialism din Moldova.

11. *Ileana Cosinzana*

Ileana Cosinzana este închipuirea cea mai poetică a geniului românesc; ea personifică tinerețea, frumusețea, nevinovăția virginală; suflet îngeresc, într-un cuvânt perfecția omenirei sub chipul de copilă gingașă și răpitoare.

Mulțime de povești există în care Ileana Cosinzana gioacă rolul cel mai ademenitor. În acele basme minunate prin originalitatea lor adeseori fantastică, Ileana Cosinzana este reprezentată cu părul de aur și cu farmec dulce la privire. Ea-i atât de strălucită că pe *Soare poți căta, iar pe dânsa ba;* paserile cântă în calea sa cânticele lor cele mai frumoase, florile se culc în câmpie ca să-i facă covor, balaurii se îmblânzesc și vin de se întind cu dragoste la picioarele ei, și toți fiii de împărați îmblă să o ia de soție.

Averile ei sânt nesfârșite; ea are trei îmbrăcăminte, una ca ceriul cu Luna și cu stelele, una ca câmpul cu florile și una ca marea cu spumele aurite de razele Soarelui.

Românii din Moldova zic că Ileana Cosinzana personifică Moldova cu podoabele și avuțiile pământului său, cu farmecul răpitor care flutură pe câmpiile sale.

A zice de o femeie că e frumoasă ca Ileana Cosinzana este tot așa ca și când se zice că e ruptă din soare, adică, e o ființă din ceriuri. Între cărțile vechi și nouă ce s-au tipărit pân-acum în Țările românești, cea mai populară este micul poem a lui Arghir și a iubitei lui Ileana Cosinzana.

[Notele stabilite de D. Murărașu prin compararea ediției 1852–1853 și a Ms. 814 (prescurtări: I = ediția 1852–1853; A = Ms. Academiei nr. 814].

Soarele și Luna. Ed. 1852–53 și Ms. 814. În ed. 1852–53 titlul este *Luna și Soarele.*

1—2. I: umbla — 3—4. A: Nouă ai, pe nouă cai — 5. I: lipsește — 6. I: umbla — 6—7. A: lipsește — 8. A: Dar el caii-și... După 9 în I: Alta-n lume nu găsea — 10. A: Decât. — 11. A: Ileanuța... După 11 în A: Soarele se aprindea — Într-o vară c-o videa — 12. I: Soarele cum o-ntâlnea — 12. A: Giucătoare, scăldătoare — 13. I: Astfel din gură-i grăia — 13. A: Într-o apă curgătoare — 14. A: Sorioara mea, Ileană — 15. A: Ilenuțo Cozinzană — 16. A: Haide. I și ed. 1866: Haideți (desigur o greșeală de tipar) — 19. A: ...dalbele frumsețe — 20. I. A: ...raze — 23. I: ...aprinzătoare. A: Tu ai față-ndulcitoare. — 26. A: Nu se află, că-i păcat. După 27 în I: Că-i păcat, mare păcat — 28—30. I: lipsesc — 30. A: vrut-au — 32. I: La D-zeu se urca — 34. A: Ș-apoi astfel — 37. I: vremea au. A: mi-au. — 38. I: Vreme de... După 39 în I: Alta-n lume n-am găsit. — 40. A: Decât. — 41. A: Ilenuța Cozinzana — 43. A: mi-l purta — 44. I: Și pin Iad că mi-l purta. A: Când pin iaduri, când pin rai — 45. A: Unde-i tot luna lui mai. — 46. I: Și pin — 46—47. A: lipsesc — 48. I: lipsește — 49. I: Și-apoi astfel îi grăia — 50. I: Iar când D-zeu grăia — 51—52. I: lipsesc — 53. I: Vesel ceriul strălucea — 54. I: Nourii se ascundea — 53—54. A: lipsesc — 58. I. A: Iadul iacă l-ai văzut. (V. Erata în I) — 59. I: Alege cum ți-a plăcea. După 59 în I: Soarele-atunci strălucea — 60. I: Și voios că răspundea. A: Zice ca — 61. A: Dă-mi soție pe Ileana — 62. A: Sorioara Cozinzana — 63. I: Și să... A: Ș-apoi fie-n voia ta — 64. A: Mă ierta, nu mă ierta (După v. 64 începe aici partea a II-a a baladei) — 66. I: soră-sa. A: La Ileana se — 67. I: poroncea — 68. I. A: o gătea — 72. I. A: făcută — 73. I: Ș-amândoi, și el și ea — 73–74. A: lipsesc — 76. I: ...și vai de ea. — 79. I: Stranele se răsturna. După 79 în I: Turnul se cutremura — 80. I: Preoții cu toți mergea. A: Preoți-n... După 80 în I: Vestmintele le cădea — 81. I: Iar Ileana se-ngrozea. — 82. I: Și deodată, vai de ea. A: Căci deodată ea videa. — 83. I: O mână din cer venea. A: O mână ce... După 83 în I: De mijloc o cuprindea — 85. I: Și în mare-o arunca — 86. I: lipsește — 87. I: Și în mare cât cădea. A: Fata-n valuri... După 88 în I: Iar soarele se-ngălbinea. În A: Dacă videa și videa — Soarele se aprindea — 89. I: Și-n văzduh se înălța. A: Și se înălța pe sus — 90. I: Spre apus el se lăsa. A: Și se lasa spre... După 91 în A: Sufletelul vrând a-și da — 92. A: Lângă sora sa Ileana — 93. A: Ilenuța Cozinzana — 95. A: În ceruri și pre pământ — 96. I: Mâna-n mare că — 97. A: Mreana vie-o. — 98. I: Și în cer... A: În ceriuri mi-o... După

98 în A: Nu ca mreană, nu ca fată — 99. I: Și-n Lună că mi-o schimba. A: Ci ca Lună luminată — 100. I: lipsește — 101. I: Și-apoi astfel cuvânta — 103. I: Lumea se cutremura. A: Lumile se deștepta — 105. I: Munții nalți se clătina (v. Erata la sfârșitul volumului: clătina, în loc de: tupila). A: Munții mari se închina — 106. I: Oamenii se spăimânta. A: lipsește — 107. I: Tu Ileană — 108. I: Cosânzeană. După 110 în A: Cât îți fi pe lume frați — Nici că să v-alăturați. — 111. I: ...să vă vedeți. A: Cât îți fi voi rătăciți — 112. I: Dar în veci să nu puteți. A: Nici că să vă întâlniți — 113. I: În cale să v-ajungeți — 114. I: lipsește. A: Plini de foc nestângător — 116. I. A: ...să-l — 117. A: ...să-mi — 118. I: lumele.

Note:

În I nici o notă.

În A: 3–4. Românii de astăzi tot mai păstrează câteva rămășițe din mitologia strămoșilor. Pentru dânșii Soarele-i un zeu frumos și luminos ce se primblă pe cer cu nouă cai, precum Apolon, zeul luminei.

11. Ileana Cozinzana cu părul de aur este închipuirea cea mai poetică a geniului românesc: ea personifică tinerețea, frumusețea, nevinovăția feciorească, tot ce este mai ceresc în făptura omenirii. Un poem poporal, Arghir, cântă pe Ileana Cozinzana cu multă iubire, căci românul nu poate exprima mai bine admirarea sa pentru o femeie frumoasă decât asemănând-o cu Ileana Cozinzana. Alecsandri 1971, p. 25–27 și 234–235.

Nota noastră (I.T.):

V. A/lecsandri/: *Luna și Soarele. Telegraful român* 4, 1856, p. 408 și 5, 1857, p. 4.

Diferențe de text, față de textul stabilit de D. Murărașu, Buc. 1971, p. 25–27:

I. *Lipsesc* v. 5, 12–13, 28–30, 108;

II. *Alte modificări:*

Între v. 9–10:	Alta-n lume nu găsia;
În loc de v. 12:	Soarele cum o-ntâlnia Astfel din gură-i grăia:
V. 20, modificat:	Eu am raze strălucite
V. 28–30:	Că-i păcat, mare păcat:
Între 39–40:	Alta-n lume n-am zărit
În loc de v. 48–54:	Și apoi astfel grăia... Iar când Dumnezeu grăia, Vesel cerul strălucia Nourii se ascundea
În loc de 59–60:	Alege cum ți-a plăcea!... Soarele atunci strelucia Și voios că răspundea:
V. 67:	...poruncea
Între 68–69:	Și frumos o-mpodobia
V. 72:	...făcută

V. 73: Ș-amândoi, el și ea,
V. 76: ... și vai de ea!
Între v. 78–83: Stranele se răsturna
Turnul se cutremura
Preoții și toți mutia
Veșmintele le cădea
Iar Ileana se-ngrozia
Și de-odată vai de ea!
O mână din cer venia
De mijloc o cuprindea
V. 86–87: Și în mare cât cădea
În loc de v. 89: Iar Soarele-ngălbenea
Și-n văzduh se înălța
În loc de 100–103: Și apoi astfel cuvânta:
Lumea se cutremura
În loc de v. 105–106: Munții nalți se clătina
Oamenii se spăimânta
În loc de v. 111–115: Cu ochii să vă vedeți
Dar în ceri să nu puteți
În cale să v-ajungeți.

140. Albina

Sórele și Lun'a
séu
Jan'a Cosânziana.

I

Plecat'a santulu Sóre
Și elu se se'nsóre, —
Sóre luminatu
Trupu far' de pecatu,
Plecase plecá
Și caletoriá
De vr'o nóe ani
Totu pre nóe cai,
Susu in nuorisiori
Josu în muntisiori,
La capetu de ceriu
La margini de màri,
Si pre valcióre
Si prin satisióre,
Si candu a ajunsu,
Caii i-au repusu,
Si se scoboriá
Si elu cà aflá
La casa curata
Féta mandra nalta
Pe draguti'a Jana,
Jana Cosânzana
În resboiu cum siede
Si ea bine tiése,
Panza de matasa
La margini cu firu,
Flori de trandafiru!
Si elu candu intrá;

Buna diu'a! 'i dá
După multiamitu
Aste i-a vorbitu:
„Tiese Jana tiese
Covóre pe mese,
Bine te gatesce
Si ti ispravesce,
Nunt'a ta sosesce,
Se-mi fii socióra
D'alba sorióra!"
Jan'a se mirá,
P'urma'i graiá:
„Sóre luminatu
Trupu far' de pecatu,
Eu n'am auditu,
Nici n'am pomenitu,
Sóre, cà se 'nsóra
Si se ia pe sora?
Sora dupa frate
Nunta cu pecate! —
Atunci me-i luvá,
Si ne-om cununá
De faci pan' la ceru
Scari de luminari,
Dupa gandulu meu, —
Santulu Ddieu
Se ne vamuiésca,
Se ne slobodiésca,
Se fie iertate
A nóstre pecate!"
Sor'a cà credea
Cà elu n'a poté!

II.

Sóre luminatu,
Trupu far' de pecatu,
Candu a auditu,
Cà s'a opintitu,
Si elu cà facea
Jan'a, ce-i dicea,
Si 'n ceru se suiá,
Domnului graiá:
„Se me vamuiesci
Se me slobodiesci,
Se-mi iau sorióra
Pentru socióra!"
Glasu se audiá
Sórelui graiá:
„Nu te vamuiescu,—
Nu te slobodiescu,
Cà eu n'am vediutu,
Nici n'am auditu,
Sóre cà se'nsóra
Si se ia pe sora. —
Altu drumu se-ti apuci,
Si se mi te duci,
La mosiului Adamu
Cà e omu viclénu.
Póte te-a 'ndreptà
Si te-a cununà"
Sórele 'nturnà,
La Adamu veniá:
„Cà eu am venitu,
Póte-ai auditu,
Sóre cà se 'nsóra
Si se ia pe sora?"
Adamu se mirá,
Apoi'i graiá:
„Sóre luminatu
Trupu far' de pecatu,
Altu drumu se-ti apuci,
Tu se mi-te duci,
Pana la celu plaiu
La usi'a de raiu,
De-a fi incuiatu
Se scii cà-i pecatu
De-a fi descuiatu,
Se scii, cà-i iertatu!

III

Sórele plecá,
Raiu 'nchisu erá, —

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Mosiu Adamu veniá
Raiulu descuniá,
Prin raiu 'lu bagá, —
Sórele vedea
Mesele intinse
Cu faclii aprinse,
De santi ocolite
Fete curatâce
La capu inflorite.
Sórele vedea,
Si se bucurá!
Pomii raiului,
Laud'a domnului,
Unii infloriá
Altii se cocea
Altii 'mi perdea
Frundiele si pómele, —
Susu pe ramurele
Canta paserele,
Dar' nu-su paserele,
Ci suntu sufletiele.
Ele cà cantá
Si cà se laudá;
„Ferice de noi
Si de voi de doi, —
De parinti de-ai nosti
De nanasi de-ai vosti,
Ice vor vení,
Bine vor gasí!"
Adamu rentorcea,
Din raiu 'lu scotea,
Si 'n iadu 'lu bagá, —
Sórele vedea
Si se spaimentá! —
Pomii iadului
Ur'a domnului,
Negri si perliti
La frundie sberciti,
Susu pe ramurele
Canta paserele,
Dar' nu-su paserele
Ci suntu sufletiele.
Ele cà cantá
Si cà se vaitá:
„Vai si-amaru de noi
Si de voi de doi,
De parinti de-ai nosti
De nanasi de-ai vosti,
Ice de-or vení
Bine n'or gasí,
Ci de ar grabí,
Ca se se boteze
Se se crestineze!"
Sórele audiá,
Si se minuná,
Dar'Adamu graiá:
„Se scii cà-i pecatu,
Si tu vini in iadu,
De iai pe-a ta sóra,
Pentru socióra!"
Sórele graiá:
„Eu m'oiu insurá,
Nu potu far' de ea!"

IV

Sóre luminatu,
Trupu far' de pecatu,
La Jan'a mergea,
Apoi'i dicea:
„Aid' se ne luàmu
Se ne cununàmu!"
Jan'a i-a graitu.
„Nici n'am auditu,
Nici s'a pomenitu, —
Sora dupa frate
Nunta cu pecate, —
Atunci m'ei luvá
Si me'i cununá
Candu faci podu d'arama
Peste marea négra,
Cu cracii [aracii] de céra,
Cà-i o nunta rara, —
Pe podu monastire

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Pentr'a nostu vestire
Si tu 'mi aduni
De peste trei lumi
Patrudieci de popi
Si atatia protopopi,
Patrudieci de diaconi
Si atatia vladiconi, —
Ei se se adune
Si se ne cunune!"
Sórele facea,
Jan'a, ce-i dicea, —
Si la nasiu porniá
Nasiulu cà veniá
Pe Jan'a-o ducea,
Si ei totu mergea
Pana ajungea
La cea monastire
Pentr'a loru vestire —
Candu ei 'mi intrá,
Popii li cantá
Unii, de fratia
Alti, de cununia,
Jan'a superata
Ese-afara 'ndata,
In mare sariá
Si din graiu graiá:
„Candu eu voiu santí,
Tu vei resarí,
Candu tu vei santí
Eu voiu resarí. —
Ne vom mai privi
Ne vom intalní,
Fara 'mbratisiare
Fara sarutare!"
Sórele-o cautá
Dara n'o aflá,
Si elu cà s'a dusu
Totu catra apusu,
Si de superatu
În nuori s'a culcatu!
Jan'a cà-mi esiá,
Si mi s'aretá,
In capetu de mare
Totu spre innaltiare,
Si candu se suiá
Luna se facea,
Mandra stralucindu.
Nóptea resfirandu.
Candu diori reversá
Lun'a se culcá,
Sórele esiá, —
Unulu s'aretá
Altulu s'ascundea,
De se si priviá
Totu nu se 'ntalniá
De-a se 'mbratisiá
De-a se serutá!!

Albina 2, 1867, nr. 9.

140. Marian I

Sórele și Luna
Baladă poporală din Transilvania

I

Plecat'a Sân-Sóre
Și elu să se'nsóre,
Sóre luminatu,
Trupu fără pĕcatu.
Plecat'-a plecatu
Și multu mi a âmblatu
Susu prin norișori,
Josu prin munțișori
La capĕtu de țĕri,

La margini de mări,
Și prin văișóre
Și prin sătișóre.
Lumea în lungișu
Și în curmeḑișu,
Lumea'n lungu și latu
Elu că mi-a âmblatu,
A 'mblatu nóuĕ ai
Totu pe nóuĕ cai,
Pên' ce i-a spetitu
Și i-a ciumpăvitu
Și s-au obositu
Și toți au peritu
Și elu n'a găsitu
Potrivnic' alésă
Să-i fiă mirésă,
Potrivnică'n lume,
Ca să se cununе.
Si déc' a vĕḑutu,
Că elu n'a găsitu
Potrivnic' alésă
Să-i fiă mirésa,
Potrivnică'n lume,
Ca să se cununе,
Ér' s'a înturnatu,
De unde-a plecatu,
La prunduțu de mare
Plinu de supĕrare.
Pe prunduțu de mare
Este-o casă mare.
O casă curată.
Frumósă și 'naltă,
Cu uși de sipică,
Cu ferești de sticlă.
Ér' în acea casă,
Mândră și alésă,
Cine locuesce
Și se chindisesce?
Iana Sânḑiana
Iléna Sânḑiana.
Sorióra lui
Sora Sórelui.
Ea se chindisiá,
La resboiu ședeá
Și frumosu țeseá
În casă alésă
Pânză de mĕtasă
La margini cu firu
Flori de trandafiru.
Și elu cum întrá
Bună ḑiua-i da.
Iana-i rĕspundeá
Și mi-i mulțămiá.
După mulțămitu
Sórele-a vorbitu:
„Iană Sânḑiană!
Iléna Sânḑiană!
Țesă, dragă, țesă
Covórĕ pe mese,
Bine te gătesce,
Că nunta-ți sosesce,
Că eu, dragă, vreu,
Vreu ca să te iáu
Să-mi fii soțióră,
Dalbă sorióră.
Că eu am âmblatu,
Multu am alergatu
Susu prin norișori,
Josu prin munțișori,
La capĕtu de țĕri,
La margini de mări,
Și prin văișóre
Și prin sătișóre.
Lumea în lungișu
Și în curmeḑișu
Lumea 'n lungu și latu
Eu că mi-am âmblatu,
A 'mblatu nóuĕ ai,
Tot pe nóuĕ cai,
Pên' ce i-am spetitu
Și i-am ciupăvitu
Și s'au obositu
Și toți au peritu
Și eu n'am găsitu

Potrivnic'alésă,
Să-mi fiă mirésă,
Potrivnică mie
Să-ți samene ție
Să-mi fiă soție!"
Iana Sânḑiana,
Iléna Sânḑianá
Tare se mirá
Cându îlu auḑiá
Elu ce cuvêntá
Și mi-i respundeá
Și-astu-feliu îi ḑiceá:
„Sóre frățióre,
Față arḑétóre
Și strĕlucitóre,
Sóre luminatu,
Trupu fără pĕcatu,
Unde s'auḑitu
Și s'a pomenitu
Să iá soru pe frate,
S-aibă 'n lume parte
Și frate pe soru
S'aib'-unu trupușoru?
Soră după frate
Nuntă cu pĕcate!
Dar' décă tu vrei,
Vrei ca să mĕ iai,
Atunci me-i luá
Și ne-om cununá,
Cându tu îmi vei face
Mie cum îmi place
Susu pênă la ceriu
Scări de luminări
Și 'n ceriu te-i urcá
Și te vei rugá
După gândul meu,
Sfântul Dumnḑeu
Să ne vămuéscă
Să ne sloboḑéscă,
Ca să ne luămu,
Să ne cununămu,
Să fiă ertate
A nóstre pĕcate!"
Și sora credeá,
Că elu n'a puteá.

II

Sóre luminatu,
Trupu fără pĕcatu,
Cum a auḑitu,
Iana ce-a vorbitu,
Elu se opintiá,
Și'ndată făceá,
Iana ce-i ḑiceá,
Făceá pên' la ceriu
Scări de luminări
Și'n ceriu se suiá
Și cum ajungeá,
Domnului vorbiá:
„Dómne, Dumneḑeu,
Dumneḑeul meu!
Să mĕ vămuesci,
Să mĕ sloboḑesci,
Să-mi iau sorióră
Pentru soțióră,
Că eu amu âmblatu,
Multu am alergatu
Susu prin norișori,
Josu prin munțișori,
La capĕtu de țĕri,
La margini de mări,
Și prin văișóre
Și prin sătișóre.
Lumea în lungișu
Și în curmeḑișu,
Lumea 'n lungu și latu
Eu că mi-am âmblatu.
A 'mblatu nóuĕ ai
Totu pe nóuĕ cai
Pên' ce i-am spetitu
Și i-am ciumpăvitu
Și s'au obositu
Și toți au peritu,

Și eu n'am găsitu
Potrivnic' alésă
Să-mi fiă mirésă,
Potrivnică mie
Să-mi fiă soție,
Făr' numai pe Iana,
Iana Sânḑiana
Și aceea e
Sorióra mea!"
Domnul Dumneḑeu
Susu pe tronul seu,
Tronu sfântu și cerescu,
Tronu dumnḑeescu,
Cum îmi auḑiá,
Sórelui grăiá
Și așa-i ḑiceà:
„Sóre luminatu,
Trupu fără pĕcatu!
Nu te vămuescu,
Nu te sloboḑescu,
Că eu n'am vĕḑutu
Neci n'am auḑitu
Să iá soru pe frate,
S'aibă 'n lume parte,
Și frate pe soru,
S'aib' unu trupușoru.
Soră după frate,
Nuntă cu pĕcate.
Dar' décă tu vrei,
Sora ta s'o iai,
Altu drumu să apuci
Și să mi te duci
La moșul Adamu,
Care-i omu viclénu,
Că elu póte-a scí
Cum mai bine-ar fí,
Póte te-a 'ndreptá
Ori ți-a căutá,
Vr'o fată alésă
Să-ți fiă mirésă,
Și de ți-a aflá
Te a și cununá!"

III

Sórele 'ntorceá
La Adamu mergeá,
Din gură-i vorbiá:
„Că eu am venitu
Póte-ai auḑitu,
Să iá soru pe frate
S'aibă'n lume parte,
Și frate pe soru
S'aib'unu trupușoru?"
Adamu se mirá
Apoi mi-i grăiá:
„Sóre luminatu,
Trupu fără pĕcatu!
Eu n'am auḑitu,
Neci n'am pomenitu
Să iá soru pe frate,
S'aibă'n lume parte,
Și frate pe soru,
S'aib' unu trupușoru,
Soră după frate,
Nuntă cu pĕcate!
Dar' décă tu vrei,
Sora ta s'o iái,
Altu drumu să apuci,
Și să mi te duci
Pênă la celu plaiu,
La ușă de raiu,
De-a fi încuiatu
Raiul luminatu,
Să scii că-i pĕcatu;
De-a fi descuiatu,
Să scii că-i ertatu.
Și'n raiu de-i intrá
În elu vei aflá
Multe fete-alese,
Stându pe lângă mese
Tinere, frumóse
Și multu drăgostóse
Și de ți-or plăceá,
Un'atunci îți iá,

BCUJ - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

De nu ți-or plăceá
Pe-a ta soră iá!"
Sórele plecá
Raiu 'nchisu aflá.
Moșu-Adamu veniá,
Raiul descuiá, —
Prin raiu îlu duceá.
Sórele vedeá
Multe mese'ntinse
Cu făclii aprinse
De sfinți ocolite,
Fete curățite,
La capu înflorite,
Tinere, frumóse,
Tare drăgostóse.
Pomii raiului,
Laudă Domnului,
Unii înfloriá,
Alții se coceá,
Ér' alții pierdeá
Frunda, pómele.
Susu pe rămurele
Cântá păserele.
Dar' nu-su păserele,
Ci sûnt sufletele.
Ele că cântá
Și se lăudá
Și-astu-feliu cuvêntá:
„Ferice de noi
Și de voi de doi,
De părinți, de nați [nași?]
Și de-ai voștri frați
Aici de-or vení,
Bine vor găsí,
Bine le va fi!"
Sórele cătá
Și se bucurá
Dar' lui nu-i plăceá
Neci o fetișóră
C'a lui sorióră.
Adamu întorceá
Din raiu îlu scoteá
La iadu îlu duceá
Și'n iadu îlu băgá.
Sórele cătá
Și se spăimêntá
Ce-acolo vedeá.
Pomii iadului,
Scârba Domnului,
Negrii și pârliți.
La frunză sbârliți.
Susu pe rămurele
Cântá păserele.
Dar' nu-su păserele,
Ci sûnt sufletele,
Ele că cântá
Și se văetá
Și-așá cuvêntá:
„Vai și-amaru de noi
Și de voi de doi,
De părinți, nănași
Și de-ai voștri frați,
Aici de-or vení
Bine n'or găsí,
Ci de s'ar grăbí
Ca să se boteze,
Să se 'ncreștineze,
Tare bine-ar fi,
C'aici n'ar veni!"
Sórele-auḍiá
Și se îngroziá,
Ér' Adamu grăiá:
„Sóre luminatu,
Trupu fără pĕcatu!
De iai pe-a ta soră
Pentru soțióră,
Să știi că-i pĕcatu
Și tu-i vení 'n iadu!"
Sórele ḍiceá:
„Eu m'oiu însurá
Sora mi-oiu luá,
Nu potu făr' de ea!"

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

IV

Sóre luminatu,
Trupu fără pĕcatu
Iadul părăsiá
La Iana mergeá
Și cum ajungeá
Astu-feliu îi ḑiceá:
„Iană Sânḑiană,
Iléná Sânḑiană!
Aidi să ne luămu,
Să ne cununămu,
Să-mi fii soțióră,
Scumpă soriórá,
Că eu pênă 'n ceriu
Scări de luminări
Făcut'am, făcutu,
Tu cum ai doritu
Și-apoi m'am suitu
După gândul teu
Pên' la Dumneḑeu
Și-am îngenunchiatu
Și lui m'am rugatu
Și i-am cuvêntatu,
Să ne vămuéscă,
Să ne sloboḑiască,
Ca să ne luămu,
Să ne cununămu,
Să fiă ertate
A nóstre pĕcate.
Elu m'a ascultatu
Și-apoi m'a 'ndreptatu,
Altu drumu să apucu
Să mergu, se mĕ ducu
La moșul Adamu,
Care-i omu viclénu,
Că elu m'a 'ndreptá
Și m'a cununá.
La Adamu m'am dusu,
Adamu m'a luatu
Prin raiu m'a purtatu,
Prin raiu și prin iadu,
Multe mi-arĕtatu.
Ér' cându de la iadu
Noi ne-am înturnatu
Elu mi-a cuvêntatu
Și-a ḑisu, că se póte
Să ia soru pe frate,
S'-aibă în lume parte
Și frate pe soru,
S'aib'unu trupușoru.
Și mi-a poruncitu,
Cându ne-am despărțitu,
Eu ca să te iau
Să fii soțul meu!"
Iana ascultá
Și-apoi cuvêntá:
„Sóre frățióre,
Față arḑĕtóre
Și strĕlucitóre,
Sóre luminatu,
Trupu fără pĕcatu,
Eu n'am auḑitu,
Neci n'am pomenitu,
Să iá soru pe frate,
S'aibă'n lume parte
Și frate pe soru,
S'aib'unu trupușoru.
Soră după frate,
Nuntă cu pĕcate.
Dar' décă Adamu,
Care-i omu viclénu,
Ḑice c'-auḑitu
Și s'a pomenitu,
Să iá soru pe frate,
S-aibă 'n lume parte,
Să n'aibă pĕcate,
Și frate pe soru,
S'aib'unu trupușoru,
Atunci me-i luá
Și ne-om cununá,
Cându tu, frate-i face,
Mie cum îmi place,
Podu frumosu de-aramă

Peste Marea-négră
Cu stâlpii de céră,
Că e nuntă rară,
Împrejuru de podu
Unu rôndu de gutâi,
Gutâi și-alămâi,
Și-unul de naramze,
C'acelea-su frumóse
Și multu drăgostóse,
La mijlocu de podu
Sfântă mônăstire
Pentru-a nóstră scire,
Ca noi să mergemu,
Să ne cununămu.
Apoi să-mi aduni
De peste trei lumi
Patru-ḑeci de popi
Și-atâți protopopi,
Patru-ḑeci dieci
Și atâția vlădici,
Ei ca să s'adune
Și să ne cunune!"

V

Sóre luminatu,
Trupu fără pĕcatu,
Iutí că se sculá
Unu biciu că luá,
Cu biciul plesniá
Tóte le făceá,
Iana ce ḑiceá;
Făceá podu de-aramă
Peste Marea-négră,
Împrejuru de podu
Unu rôndu de gutâi
Și de alămâi
Și-unul de naramze,
C' acelea-su frumóse
Și multu drăgostóse,
La mijlocu de podu
Sfântă mônăstire
Pentru a lor scire.
Apoi se luá
Și mi se duceá
Să aducă nuni
De peste trei lumi,
Și cum se duceá
Îndată strângeá
Patru-ḑeci de popi
Și-atâți protopopi,
Patru-ḑeci dieci
Și-atâția vlădici.
Nunii cum veniá
Sórele mergeá,
Pe Iana strigá,
Afar'o scoteá,
Podu-i arătá,
De mân'o luá
Și pe podu mergeá
Pênă ce-ajungeá
La cea mônăstire
Pentru a lor scire.
Și cum ajungeá
Și'n nuntru întrá
Popii le cântá,
Unii de frăție,
Alți de cununie.
Iana supĕrată
És'afară 'ndată,
Și cum îmi eșiá
Ea așa vorbiá:
„Decât eu voiu fi
Și mĕ voiu numí
Soțu la frățioru,
Nor' părinților,
Mai bine să moru,
Să fiu pescilor
În acésta mare
Masă de mâncare!"
Și cum îmi vorbí
În mare sărí
Marea bulbuciá
Stropi'n susu săriá.

Dumneḑeu vedeá
Și nu suferiá
Să rĕmâe-așá.
Din Mare-o scoteá
Mrénă mi-o făceá,
De cód'o luá
Pe ceriu o-aruncá
În Lun'o schimbá.
Apoi blăstĕmá
Și ḑiceá așá:
„Cându tu vei sfinți
Elu va resări,
Cându elu a sfinți.
Tu vei resări,
Totu vĕ veți privi
Făr'a vĕ'ntâlní,
Fără 'mbrățoșare,
Fără sărutare.
Éră cându a fi,
Că veți întâlni,
Atunci s'a puteá.
S'a puteá să iá,
Să iá soru pe frate,
S'aibă 'n lume parte,
Și frate pe soru,
S'aib'unu trupușoru!"

VI

Sórele cătá
Pe sorióra sa,
Dór'o póte-aflá.
Dar' ori cât cătá
N'o putú aflá.
Apoi supĕratu
În nori s'a băgatu
Și mi s-a totu dusu,
Totu cătră apusu,
Și cându apuneá,
Luna resăriá
Și mi s'arĕtá
În capĕtu de mare
Totu spre înălțare.
Și cându se suiá,
Mândru strĕluciá,
Nóptea luminá.
Cându zori revĕrsá,
Luna se culcá,
Sórele eșiá,
Róua o sugeá.
Unul s'arĕtá.
Altul s'ascundeá.
Deși se priviá,
Totu nu se'ntâlniá,
Neci nu se puteá
A se'mbrățoșá
Și-a se sărutá
Și-a se cununá.

S. Fl. Marian 1885, p. 98–95

141. Marian 2

Soarele și Luna
—Baladă populară—

I

Plecat-a Sân-Soare
Și el să se'nsoare
Soare minunat
Trup fără păcat
Și mult mi-a umblat
Sus prin norișori
Jos prin munțișori
La capăt de țări

La marginj de mărj
Și prin văișoare
Și prin sătișoare
Lumea în lungiș
Și în curmeziș
Lumea'n lung și'n lat
El că mi-a umblat
A 'nblat nouă aj
Tot pe nouă caj
Pân ce i-a spetit
Și i-a ciumpăvit
Și s'aŭ obosit
Și toți aŭ perit:
Și el n-a găsit:
Potrivit' aleasă
Să-j fie mireasă
Potrivită 'n lume
Ca să se cunune.
Și dac'a văzut
Că el n-a găsit
Potrivit' aleasă
Să-j fie mireasă
Potrivită 'n lume
Ca să se cunune
Ear s'a întunat
De unde-a plecat
La prunduț de mare
Plin de supărare.
Pe prunduț de mare
Este-o casă mare,
O casă curată
Frumoasă și naltă
Cu uși de sipică
Cu ferești de sticlă,
Ear în acea casă
Mândră și aleasă
Cine lăcuește
Și se chindisește?
Iana Sânziana
Sorioara luj
Sora Soareluj.
Ea se chindisea
La războj ședea
Și frumos țesea
În casă aleasă
Pânză de mătasă,
La marginj cu fir
Florj de trandafir.
Și el cum intră
Bună ziua-j dă.
Iana-j răspundea
Și mi-j mulțămia,
După mulțămit,
Soarele-a vorbit:
— Iană Sânziană,
Țesă dragă, țesă
Covoare pe mese
Bine te gătește
Că nunta-ți sosește.
Că eŭ, dragă, vreu
Vreau ca să te ieu
Să-mj fij soțioară
Dalbă sorioară,
Că eŭ am îmblat
Mult am alergat
Sus prin norișorj
Jos prin munțișorj
La capăt de țărj
La marginj de mărj
Și prin văișoare
Și prin sătișoare...
Și eŭ n'am găsit
Potrivit aleasă
Să-mj fie mireasă
Potrivită mie
Să-ți semene ție
Să-mj fie soție.
Iana Sânziana
Ileana Sânzeana
Tare se mira
Când îl auzia
El ce cuvânta
Și îmj răspundea
Ș-astfel îj zicea:

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI
LITERE

— Soare, frățioare,
Față arzătoare,
Și strălucitoare,
Soare luminat
Trup fără păcat
Unde-i̯ auzit
Și s'a pomenit
Să ia sor pe frate
S'aibă 'n lume parte
Și frate pe sor
S-aibă un trupșor?
Soră după frate
Nuntă cu păcate!
Dar dacă tu vrei̯,
Vrei̯ ca să mă i̯ei̯,
Atunci̯ me-i̯ lua
Și ne-om cununa
Când tu îmi̯ vei̯ face
Mie cum îmi̯ place
Sus până la cer
Scări̯ de lumânări̯
Și 'n cer te-i̯ urca
Și te vei̯ ruga
După gândul meŭ
Sfântul Dumnezeŭ
Să ne vămuiască
Să ne slobozască
Ca să ne luăm
Să ne cununăm
Să fie ertate
A noastre păcate!
Și sora credea
Că el n'a putea,

II

Soare luminat
Trup fără păcat
Cum a auzit
Iana ce-a vorbit
El se opintea
Și 'ndată făcea
Iana ce-i̯ zicea
Făcea pân la cer
Scări̯ de lumânări̯
Și'n cer se suia
Și cum ajungea
Domnului̯ vorbea:
— Doamne Dumnezeŭ,
Dumnezeul meŭ
Să mă vămuești̯
Să mă slobozești̯
Să-mi̯ iaŭ sorioară
Pentru soțioară
Că eŭ am umblat
Mult am alergat
Sus prin norișori̯
Jos prin munțișori̯
La capăt de țări̯
La margini̯ de mări̯...
Și eŭ n'am găsit
Potrivit aleasă
Să-mi̯ fie mireasă
Potrivită mie
Să-mi̯ fie soție
Făr' numai̯ pe Iana
Iana Sânziana
Și aceea e
Sorioara mea.
Domnul Dumnezeŭ
Sus pe tronul săŭ
Tron sfânt și ceresc
Tron Dumnezeesc
Cum îmi̯ auzea
Soarelui̯ grăia
Și așa-i̯ zicea:
Soare luminat
Trup fără păcat
Nu te vămuesc
Nu te slobozesc
Că eŭ n'am văzut
Nici̯ n-am auzit
Să ia sor pe frate
S'aibă 'n lume parte

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Și frate pe sor
Să aib' un trupșor.
Soră după frate
Nuntă cu păcate.
Dar tu dacă vrei
Sora ta s'o iei
Alt drum să apuci
Și să mi-te duci
La moșul Adam
Care-i om viclean
Că el toate-a știi
Cum mai bine-a fi
Poate te-a 'ndrepta
Ori ț-a căuta
Vr'o fată aleasă
Să-ți fie mireasă
Și de ț-a afla
Te-a și cununa.

III

Soarele 'ntorcea
La Adam mergea
Din gură-i vorbia
— Că eŭ am venit
Poate-ai auzit
Să ia sor pe frate
S'aibă 'n lume parte
Și frate pe sor
S'aib' un trupușor?
Adam se mira
Apoi mi-i grăia:
— Soare luminat
Trup fără păcat
Eŭ n'am auzit
Nici n'am pomenit.
Dar dacă tu vrei
Sora ta s'o iei
Alt drum să apuci
Și să mi te duci
Până la cel plai
La ușa de rai
De-a fi încuiat
Raiul luminat
Să știi că-i păcat;
De-a fi descuiat
Să știi că-i ertat,
Și 'n rai de-i intra
În el vei afla
Multe fete-alese
Stând pe lângă mese
Tinere, frumoase
Și mult drăgăstoase
Și de ț-a plăcea
Una-atunci îți ia!
Soarele pleca
Raiŭ 'nchis afla
Moș Adam venea
Raiul descuia
Prin raiŭ îl ducea.
Soarele vedea
Multe mese 'ntinse
Cu făclii aprinse
De sfinți ocolite
Fete curățite
La cap înflorite
Tinere, frumoase,
Tare drăgăstoase.
Pomii raiului
Laudă Domnului
Unii înfloriaŭ
Alții se coceaŭ
Ear alții perdeaŭ
Frunza, poamele.
Sus pe rămurele
Cântaŭ păsărele
Dar nu-s păsărele
Ci sunt sufletele.
Ele că cântaŭ
Și se lăudaŭ
Ș-ast-fel cântaŭ:
— Ferice de noi
Și de voi de doi
De părinți, de nați [nași?]

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Și de-ați voștri frați
Aici de-or veni
Bine vor găsi,
Bine le-o mai fi!
Soarele căta
Și se bucura,
Dar lui nu-i plăcea
Nici o fetișoară
C'a lui sorioară.
Adam întorcea
Din rai îl scotea
La iad îl ducea
Și 'n ead îl băgă,
Soarele căta
Și se spăimânta
Ce-acolo vedea:
Pomii iadului
Scârba Domnului,
Negrii și pârliții
La frunză sburliți
Sus pe rămurele
Cântă păsărele
Dar nu's păsărele
Ci sunt sufletele,
Ele că cânta
Și se văeta
Ș-așa cuvânta:
— Vai și-amar de noi
Și de voi de doi
De părinți, nănași
Și de-ai voștri frați
Aici de-or veni
Bine n'or găsi
Ci de s'ar grăbi
Ca să se boteze
Să se 'n creștineze
Tare bine-ar fi
C'aici n'ar veni!
Soarele-auzia
Și se îngrozia
Ear Adam grăia:
— Soare luminat,
Trup fără păcat
De iai pe-a ta soră
Pentru soțioară
Să știi că-i păcat
Și tu-i veni 'n iad!
Soarele zicea:
— Eŭ m'oi însura
Soră mi-oi lua
Nu pot făr de ea!

IV

Soare luminat
Trup fără păcat
Iadul părăsia
La Iana mergea
Și cum ajungea
Ast-fel îi zicea:
— Iană Sânziană,
Ileana Sânziană!
Aidi să ne luăm
Să ne cununăm
Să-mi fii soțioară,
Scumpă sorioară
Că eŭ până'n cer
Scări de lumânări
Făcut-am făcut,
Tu cum ai dorit
Ș-apoi m'am suit
După gândul tăŭ
Pân la Dumnezeŭ
Ș-am îngenunchiat
Și lui m'am rugat
Și i-am cuvântat
Să ne vămuiască
Să ne sloboziască
Ca să ne luăm
Să ne cununăm
Să fie ertate
A noastre păcate.
El m'a ascultat
Ș-apoi m'a'ndreptat

BCUJ - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Alt drum să apuc
Să merg, să mă duc
La moșul Adam
Care-i om viclean
Că el m'a 'ndrepta
Și m'a cununa.
La Adam m'am dus
Adam m'a luat
Prin raĭ m'a purtat
Prin raĭ și prin iad
Multe mi-arătat
Ear când de la iad
Noĭ ne-am înturnat
El mi-a cuvântat
Ș-a zis că se poate
Să ia sor pe frate.
Și mi-a poruncit
Când ne-am despărțit
Eŭ ca să te iaŭ
Să fiŭ soțul tăŭ.
Iana asculta
Ș-apoĭ cuvânta
— Soare, frățioare
Față arzătoare
Și strălucitoare,
Soare luminat,
Trup fără păcat
Eŭ n'am auzit
Nicĭ n-am pomenit
Să ia sor pe frate
S'aibă 'n lume parte
Dar dacă Adam
Care-i om viclean
Zice c'auzit
Și s-a pomenit
Atunci me-i lua
Și ne-om cununa
Când tu frate-i face
Mie cum îmĭ place
Pod frumos de-aramă.
Peste marea neagră
Cu stâlpiĭ de ceară
Că e nuntă rară.
Împrejur de pod
Un rând de gutâĭ
Gutâĭ și-alămâĭ
Ș-unul de naramze
C'acele frumoase
Și mult drăgăstoase
La mijloc de pod
Sfântă mânăstire
Pentru-a noastră știre.
Apoĭ să 'mĭ aduniĭ
De peste treĭ lumiĭ
Patru-zeci de popiĭ
Ș-atâțiĭ protopopiĭ
Patru-zeci dieci
Și atâția vlădiciĭ
Eĭ ca să s'adune
Și să ne cunune.

V

Soare minunat
Trup fără păcat
Iute se scula
Cu biciul plesnea
Toate le făcea
Iana ce zicea;
Făcea pod de-aramă
Peste marea negră.
Apoĭ se lua
Și mi se ducea
Să aducă nuniĭ
De peste treĭ lumiĭ,
Și cum se ducea
Îndată strângea
Patruzeciĭ de popiĭ
Ș-atâțiĭ protopopiĭ
Patruzeciĭ dieciĭ
Ș'atâția vlădiciĭ.
Nuniĭ cum venea
Soarele mergea
Pe Iana striga

Afar'o scotea
Podu-i arăta
De mân'o lua
Și pe pod mergea
Până ce-ajungea
La cea mânăstire
Pentru a lor știre.
Și cum ajungea
Și 'nuntru intra
Popii le cânta
Unii de frăție
Alți de cununie.
Iana supărată
Es'afară 'ndată
Și cum îmi eșea
Ea așa vorbea:
— Pe cât eŭ voi fi
Și mă vor numi
Soț la frățior
Voi părinților
Mai bine să mor
Să fiŭ pescilor
În această mare
Masă de mâncare!
Și cum îmi vorbi
În mare sări
Marea bulbucia
Stropii 'n sus săria
Dumnezeŭ vedea
Și nu suferea
Să rămâe așa.
Din mare-o scotea
Mreană mi-o făcea
De coad'o lua
Pe cer o-arunca
În Lun'o schimba.
Apoi blestema
Și zicea așa:
— Când tu vei sfinți
El va răsări
Când el a sfinți
Tu vei răsări,
Tot vă veți privi
Făr'a vă 'ntâlni
Fără 'mbrățoșare
Fără sărutare,
Eară când a fi
Că veți întâlnii
Atunci s'a putea,
Ș-o putea să ia
Să ia sor pe frate
S-aibă în lume parte
Și frate pe sor
S'aib'un trupușor.

VI

Soarele căta
Pe surioara sa
Doar o poate afla,
Dar ori cât căta
N'o putea afla.
Apoi supărat
În nori s'a băgat
Și mi s'a tot dus
Tot către apus
Și când apunea
Luna răsărea
Și mi s'arăta
În capăt de mare
Tot spre înălțare.
Și când se suia
Mândru strălucea
Noaptea lumina.
Când zori răvărsa
Luna se culca;
Soarele eșia
Roua o sugea.
Unul s'arăta
Altul s'ascundea,
Și nu se'ntâlnea,
Nici nu se putea
A se 'mbrățoșa
Ș'a se săruta
Ș-a se cununa.

Marian 1903, p. 222–225

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

142. Burada (Dobrogea)

Soarele și Luna

Foaie salbă moale,
S-a dus Sfântul Soare
Să mi se însoare,
Și el me-a umblat,
Mi-a cutrierat,
Locuri ne-ncetat,
Nouă ai
Pe nouă cai;
Patru a murit,
Cinci s-a obosit,
Și el n-a găsit
Nici a pomenit,
Protivnică-n lume
Și cu frumos nume,
Ca sora sa Iana,
Iana Simziana.
Foaie de cicoare
Sub soare răsare,
Noue argele,
Noue vatale
Și rezboaie de argint,
Cum altele nu mai sânt!
Suveică de-aur curat
Așa cum nu s-a mai dat!
Dar cu ea cine-mi țesea?
Ămi țesea și-mi închindea
Iană, Iană
Simziană,
Pănză de matasă
Să-și facă cămașă.
Eși Sfântul Soare
Pe drumul cel mare,
Și când o zări
Din gură-i grăi:
— Iană Iană
Simziană,
La mine privește,
Țese ș-inchindește,
Pănza de matasă
Lui Soare cămașă,
Că eu am umblat,
Și-am cutrierat
Locuri ne-ncetat,
Nouă ai
Pe nouă cai,
Patru me-a murit
Cinci me-a obosit,
Și eu n-am găsit
Nici am pomenit,
Protivnică-n lume
Decât eu pe tine.
Iană Iană
Simziană,
Țese isprăvește
Și mi te gătește
De gând am pus eu
Ca să mi te ieu.
Iană, Iana
Simziana,
Când ămi auzea
Lacrimi ăi curgea
Pe pănză pica,
Pânza și-o strica,
La Soare privea,
Din gură-i grăia:
— Soare Soare
Frățioare,
Maica ta mi te-a făcut,
Și eu că mi te-am crescut;
Unde s-a auzit
Și s-a mai pomenit,
Să ei sora pe frate,
Că nu e în lume parte.
—Iană Iană
Simziană,
Țese ș-isprăvește,

BCUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Și mi te gătește,
Că de gând am eu
Ca să mi te ieu!
— Iană Iana
Simziana.
Dac-așa videa,
Din gură-i grăia:
— Soare luminos,
Mândru și frumos,
O scară de fer,
Păn la naltul cer,
Tu mie să-mi faci,
Pe ea să te urci,
Iute să te duci,
Păn la moș Adam,
Căci dorință am,
La el să privești,
Să te spovedești.
De treabă el s-apuca,
Și indată că făcea
O scară de fer,
Păn la naltul cer,
Ș-apoi se urca,
Și să înălța,
Păn la moș Adam
Strebun lui Avram
La el că privea,
Să spoveduea.
Adam scoborea,
De-a stânga-l lua,
În iad mi-l baga,
Trei zile-l ținea.
Acolo-mi videa,
Niște pomurele,
Și mici păserele,
Ce sunt sufletele,
De la copilași
Mici și drăgălași,
Ce-au murit sub soare
Fără luminare,
Striga-n gura mare:
— Reu ne mai găsim,
Și ne osindim!
De-a dreapta-l lua,
Din ead că-l scotea,
În rai mi-l băga,
Trei zile-l ținea,
Și el că-mi videa,
Niște pomurele,
Și mici păserele,
Ce cântau
Și ciripeau!
Dar nu-s păserele,
Ce sunt sufletele,
De la copilași
Mici și dragalași,
Ce-au murit sub soare,
Toți cu luminare,
Striga-n gura mare:
— La bun loc ne-aflăm,
Și ne desfătăm!
Din rai mi-l scotea,
Și mi-l trimetea.
El că se pornea,
Și ămi ajungea,
La Iana, Iana
Simziana.
La ea că privea,
Și așa-i zicea:
— Țese, țese ș-inchindește,
Pănza tu me-o isprăvește,
Că de gând am eu,
Ca să mi te ieu.
Iană, Iana
Simziana,
La el ea cata,
Din gură-i grăia:
— Soare, Soare
Frățioare,
Du-te iute și-mi fă mie,
De primblare ca să-mi fie,
Un pod mândru peste mare,
Cum nimene nu mai are.
La mijlocul podului,

BCUA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

În bataea vântului,
Masa tu să mi-o gătești,
Și se o impodobești
Cu poame frumoase,
Cele mai arzoase.
Ș-apoi tu să te apuci,
Un călugăr să aduci,
Pe noi să ne creștinească,
Cununia s-o cetească.
Tare s-a grăbit
Podu c-a isprăvit.
De măn-o lua
La pod că vinea,
Și ea când mergea,
'Nainte me-o da.
Iana ăi grăea:
— Unde s-a văzut,
S-a mai pomenit,
Mireasa intai,
Mirele-napoi
Apoi ea cata
Înaint-îl da,
'Napoi remănea,
În mare sărea,
Mreană se făcea!
Trei zile-nota,
Valuri despica.
Iar și Dumnezeu cel sfănt,
Sfănt în cer și pe pământ,
Cărja o-ntindea,
Pe ea o prindea,
În cer o svărlea,
Lună me-o făcea,
Și ea lumina
Noaptea ca zioa.
Apoi ea grăia:
— Soare, Soare
Frățioare,
Noi cât om trăi,
Nu ne-om întâlni,
Când eu merge-oi la apus,
Tu la resărit te-ai dus,
Când tu merge-i la apus,
Eu la resărit m-am dus!
Când a vifora
Eu oi lumina.
Călătorii or umbla,
Și pe drum s-or indruma.

Dobrogea
Burada 1880, p. 165–173

143. Popescu-Ciocănel

Iana Simziana

Pe raze de soare,
Pe scursuri de mare,
Țese Iana, țese
Iana Simziana.
Războiaș dă fier,
Suluri de oțel,
Cu spata de sârmă,
Face pânza bună.
Soare că venea,
D'aș-te ziua-i da:
— Aș-te ziua Iano,
Iano Simziano!
Țese Iana, dichisește
Și de nuntă se gătește.
Țese Iana, țese
In și cu mătase
Lui Soare cămașe!
Fir cu ibrișin
Lui Soare zăbun.
— Iano! Simziano!

Eu Iano am umblat,
Țara curmeziș
Cruciș-curmeziș.
Cerul și pământul
Ca săgeata și ca vântul.
Nouă ani pe nouă cai;
Patru i-am spetit,
Cinci i-am obosit.
Iano! n-am găsit
Potrivnică-n lume,
Făr' decât pe tine.
Mă căsătoresc,
Mă căpătuesc.
Iana ce zicea?
— Soare luminate!...
Soare frățioare!
Trup făr' de păcate:
Und' s-a mai văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor pe frate?
Să facă păcate!...
N-aibă-n lume parte.
Și frate pe sor?
N-aibă-n lume dor.
Înainte-i mâna,
Păn' la moș Adam
Și la baba Iova.
Adam îi vedea
Spatele-ntorcia
Lacrimi podidea,
Și mi-i judeca,
Și mi-i fățișa:
— Soare luminate
Trup făr' de păcate!
Un' s-a mai văzut
Și s-a pomenit
Să ia sor pe frate?
Să facă păcate!
N-aibă-n lume parte.
Și frate pe sor?
N-aibă-n lume dor!...
.....

Cheile lua:
Cheia raiului
Și p-a iadului.
La iad că porneau,
Iadul descuiau
Și-n iad că-i băgau.
Da' ei ce vedeau?
Niște păsărele
Cântă-n viersurele.
Ele cântau
Și se văitau:
— Doamne! vai de noi
Și de părinții noștri!
N-au la ce trăi,
N-au la ce muri!...
Ei, frați buni au fost
Și mi s-au luat;
Pe noi ne-au făcut.
Nu ne-au botezat,
Nu ne-au creștinat,
Pomeni n-au făcut.
N-au la ce trăi,
N-au la ce muri!...
— D-aleo moș Adame,
Ce o mai fi și astea?
— Astea-s copilașii mei
Făcuți din iubit
Ce s-au prăpădit,
Tot nepremeniți
Și nepărtășiți!
Și nebotezați
Și necreștinați!...
La părinții lor
Mâna nu le-au dat,
Pomeni n-au făcut;
Nu i-au botezat,
Nu i-au creștinat!...
N-au la ce trăi
Și la ce muri!
Înainte mergeau,
Da' ei ce vedeau?
Două cățele rele

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Și-un gard între ele.
Ele se mâncau
Ele se rupeau
Ele se lătrau.
Soare că-ntreba:
—D-aleo moș Adame,
Ce a mai fi și astea?
— Astea nu-s cățele rele
Și sunt două cumnățele!
Gardul dintre ele
E soacra între ele;
Mi le-mpăciuește,
Mi le șușulește,
Toate bune face.
Că mumuliții
I-arde inima,
Ca prigoria.
Înainte mergeau,
Da ei ce-mi vedeau?
Tot bușteni pârliți,
Ședeau jos lungiți
În iad rânduiți.
Soare întreba:
— D-aleo moș Adame
Aști bușteni pârliți
În iad rânduiți?
Adam îi spunea:
— Soare luminate
Trup făr' de păcate?
Astea nu-s bușteni pârliți,
Ci sunt oameni d-ei greșiți!
Ei cât au trăit
Tot rău au făcut.
.....
Și nu s-au gândit
La răul făcut!...
Înainte mergeau,
Da' ei ce vedeau?
Tot prin livezi verzi
Prin isvoare reci,
Vedeau vacă slabă,
Slabă și uscată.
Soare întreba:
— D-aleo moș Adame
Tot prin livezi verzi
Prin isvoare reci,
Astă vacă slabă,
Slabă și uscată?
Adam îi spunea:
— Soare luminate
Trup făr' de păcate?
Astă vacă slabă,
Slabă și uscată,
Este dăruiala nașilor
Și a părinților.
Când n-o dăruesc
Cu inima toată.
Și parte că n-are
Trăgători să facă.
Trăgători de jug
Să se pomenească.
Zică: bodaproste!...
Înapoi îi întorceau
Și la raiu că se duceau,
Raiul devenia.
Da-n raiu ce vedeau?
...Niște păsărele
Cântă 'n versurele.
Ele că cântau
Și se fericeau:
— Doamne! ferice de noi.
Și de părinții noștri!
Au la ce trăi
Și la ce muri:
Că ne-au botezat,
Că ne-au creștinat,
Pomeni ne-au făcut
Și ne-au părtășit
Și ne-au spovedit
Lumânări ne-au pus
Când ne-am prăpădit!...
Înainte mergeau,
Da' ei ce vedeau?
Tot pomi înfloriți

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

La raiu rânduiți!
Soare întreba:
— D-aleo moș Adame,
Aști pomi înfloriți
Și împodobiți
În raiu rânduiți?
Adam îi spunea:
— Soare luminate
Trup făr' de păcate?
Astea sunt oameni cinstiți,
Ei cât au trăit
Tot bine au făcut!
Ei s-au spovedit
Și s-au părtășit.
Pomeni au făcut.
Înainte mergeau.
Da' ei ce vedeau?
Tot p-ăl nisipiș
Fără fir de iarbă
Fără pic de apă,
Vedeau vaca grasă
Grasă și frumoasă,
Făr' de fir de iarbă
Făr' de pic de apă.
Adam îi spunea:
— Soare luminate
Trup făr' de păcate?
Astă vacă grasă,
Grasă și frumoasă,
E dar de la nași
Și de la părinți
Când o dăruiesc
Cu inima toată!...
Și parte că-mi are,
Parte de pomană.
Trăgători să facă,
Trăgători de jug.
Zice: bodaproste
Și se pomenește.
Înainte mergeau.
Da' ei ce vedeau?
Patu Soarelui!
Vițe dă coșițe
Leagăne făcute.
Adam îi zicea:
— Soare luminate
Trup făr' dă păcate?
Te lipsești dă pat
Și de sfântu raiu;
Vrei să intri-n iad?
— D'aleo moș Adame
Vreau să intru-n iad,
Să-mi iau ce-mi e drag.
Înapoi mergea
Și voe le da
De s-or cununa
Și de s-or lua,
Atunci, nici atunci.
Soare ce zicea?
— Iano, Simziano!
Hai să ne luăm
Să ne cununăm!...
Iana ce-i spunea?
— Soare luminate
Trup făr' de păcate?
Tu ca să te apuci
Să-mi faci pod pă mare
Cu nouă răzoare:
Dară pă răzoare
Sălcii presădite
Și meri înfloriți
Unele să coacă
Ș-altele să treacă.
Soare luminate?
Și la cap dă pod
Tu ca să-mi ar'dici
Naltă mânăstire,
Pentru pomenire,
Douăzeci dă popi,
Nouă archierei,
Patruzeci și opt
Oameni cărturari
Logofeți dă-i mari
Să cânte-n altar;

BCUAIC - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Atunci ne-o[m] lua
Da ne-om cununa
Atunci nici atunci.
Soare ce făcea?
Puternic era,
Cu gândul gândea
Cu biciul plesnea
Pod că faurea
Și mi-l săvârșea,
Și mai ridica
Naltă mănăstire
Pentru pomenire,
Douăzeci de popi,
Nouă arfirii,
Patruzeci și opt
Oameni cărturari
Logofeți d-ăi mari
De cânta-n altar.
La Iana pleca
De mână o lua
Și pe pod plecau,
Când s-apropiau
D-zeu nu vrea:
Și mânăstirea
Măre se-ncuia
Popii c-amuțeau
Ei că se-ntorceau.
Iana ce-i zicea?
— Soare luminate
Trup făr' dă păcate:
Nu s-a mai văzut
Și s-a pomenit
Să meargă mireasa
'Năinte la mire?
Soare c-asculta
'Nainte mergea,
Iară măre Iana
În mare sărea
Și că se-neca
Soare dă plângea.
Dumnezeu nu vrea:
Spumă mi-o făcea
Spumă-mpietrată
Ca țăndări de piatră!
Marea n-o răbda,
La margine-o da.
Dar un ciobănaș
Mândru flăcăiaș
Cu oile venea
Apă să le dea.
Foc îi trebuia.
Cremen nu avea;
O spumă-mi găsea,
Cu amnaru da,
Scântei că sărea
Lună se făcea;
Cu ciobanu-n ea
La oi fluera.

Popescu-Ciocănel et al. 1905, p. 113–122

144. Muntenia

Umblă, umblă mândrul Soare
Umblă, frate, să se-nsoare.
Umblă cerul și pământul
Ca săgeata și ca vântul,
Nouă inși pe nouă cai,
Care noaptea paște'n Rai,
Ca toți caii obodați,
Voi, potrivă nu găseați.
Eu potrivă mi-am găsit
Pe Ileana Cosinzeana.
Hai, Leano, ne logodim,
Ca mândri, ne potrivim,

BCUJ CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

7 Și la plete și la spete,
Și la drag de cosinzete,
8 Fața mea e aurită
Și a ta e strălucită;
9 Fața mea e arzătoare
Și a ta mângâetoare.

Breazul 1938, p. 417: Muntenia
Colind

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B. III. NUNTA SOARELUI: REFACERI MODERNE

1. Vicovu de Jos 1-SV

Foiliță, foaie lată,
Se spune c-o fost odată
Un flăcău mândru și-o fată.
El așa mândru era,
Ca Soarele strălucea.
Fata, frumoasă și bună,
Ziceai că-i ruptă din Lună.
S-o-ntâlnit și o grăit,
Pe urmă s-o logodit.
Cu drag și cu vorbe bune
S-o pornit să se cunune.
Și ținându-se de mână
Au ajuns la o fântână.
Și s-au pus pe iarbă deasă,
Puținel să hodinească.
Ce-au făcut, ce-au discutat,
Că fata s-o supărat,
Drumu-n fântână și-o dat!
Da flăcăul, supărat,
Într-o floare s-o schimbat.
Din floare s-o făcut Soare
Și se ridica în sus,
Să coboare la apus.
Dimineața, când suia,
După Lună se uita
Dară Luna apunea,
De-ntâlnit nu se-ntâlnea.
Luna sara s-ar sui,
Ca să vadă Soarile.
Dară sara Soare nu-i,
Luna-i duce dorul lui.
Cât or merge și-or veni,
Ei nu s-or mai întâlni
Nici la mers, nici la venit
Nu-i noroc de întâlnit.
Nici măcar nu stau în loc
Și de-ntâlnit nu-i noroc.
Când Soarele apuni,
Luna-ncepe-a răsări.
Și când Soarele îi sus,
Luna de pe cer s-o dus.
Ei de-amu s-o despărțit,
De-ntâlnit nu s-o-ntâlnit
Și nici nu s-or întâlni
Câtă lume a mai fi.

Inf.: Ilie Chifan, 21 a., 1962
Vicovu de Jos-SV
Culeg.: Stelian Cârstean
Colecția Cârstean

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. Vicovu de Jos 2–SV

De când lume-i pe pământ
Dragosti într-un sat sunt.
Se-ndrăgesc păsările,
Se iubesc și oamenii.
Și foiliță foi și una,
Se iubea Soarele cu Luna
Și-o-mbia să se cunune.
Soarele așa grăia:
—Lună, tu, drăguța mea,
Vină și ne-om cununa.
Sfânta Lună-i răspundea:
— Cum n-aș merge, mândre Soare,
Dar căldura mă dogoare.
Potolește-ți raza ta,
Ca să pot trece prin ea.
Și iar verde foilea,
Ceru-atunci se-noura,
Razele se potolea
Și-apoi Luna se pornea,
Lângă Soare ea venea.
Soarele așa-i zicea:
— Lună, Lună luminoasă,
Tare-aș vrea să-mi fii mireasă!
Eu ție ți-aș spune-așa,
Ca să-mi fii mireasa mea,
Să mergem la cununie
Și să-mi fii mie soție.
Luna sta și se gândea
Și nici un răspuns nu-i da.
— Lună, Lună, dă răspuns,
Că Soarele-i la apus!
— Du-te, du-te de-i apune!
Că mâine iară-i răsări
Și noi iar ne-om întâlni.
Când Soarele-o răsărit,
Cu Luna s-o întâlnit
Și-au vorbit cu vorbe bune
Și s-au dus să se cunune.
Multă cale n-au făcut.
Și-au căutat loc de șezut.
Se-așezau lâng-o fântână,
Sub un fag cu umbra bună,
Să nu vadă nimenea
Că-i Soarele cu Luna,
Că nici nu s-o pomenit
Să-i vedem jos pe pământ
Și pe amândoi șezând,
La cununie mergând.
De mergea, nu poposea,
Aceasta nu se-ntâmpla:
Ei au stat și-au poposit
Și din vorbe s-au smintit.
Luna mult s-o supărat,
Drumu-n fântână și-o dat.
Și Soarele o rămas
Să-și întindă razele,
Luminează văile
Și pământu-n lung și-n lat
De Soare îi luminat,
Luminează și-ncălzește
Toată lumea câtă este.
Dară Luna nu ieșa
Până noaptea se făcea.
Și de-atunci pân-acuma,
Luna se vede noaptea.
Ea-și întinde razele,
Pe Soare nu-l mai vidé
Și nici nu l-a mai videa,
Că Soarele nu-i noaptea!

Inf.: Eufrosina Șarodoc, 55 a., 1966
Vicovu de Jos-SV
Culeg.: Stelian Cârstean
Colecția Cârstean

B. IV. NUNTA SOARELUI: OICOTIP

1. Belceşti-IS

Soarele şi luna
(Baladă)

Drept vă spun, cu jurământ,
Ci c-a fost pi-acest pământ
U-mpărat ş-ave o dată
Un ficior ş-o mândrî fatî;
Şi di frumoş ci i-į jaraŭ
Părechi cî nu aviaŭ,
Câtu-į lumia-asta di mari
Cu cerį, nourį, pământ mari!
La plimbari când işaŭ
Apili-n loc cî opriaŭ,
Codri frunzâli-ş plecaŭ,
Munţî-n şăsurį sî făcjaŭ,
Toţi şi tăti sî miraŭ!
Vini vremia di-nsurat,
Di-nsurat, di măritat
C-aşa domnul o lăsat,
Cât'e doį sî s-însoţascî
Şi lumja sî înmulţască!
Iată mări cî într-o joį
Frăţîorij amândoį
La-mpărat că mi să duc
Drépta mână i-o apuc
Şi din gurî cuvintează
Şi din ochi cî lăcrimjazî
— Tatăl meu,
Iubitul meu,
Nu ţi-ajuti Dzeu
Dacă mii di soţâi
Nu mi-į da
Pi sorî-mja!
— Tatăl meŭ
Iubitul meŭ
Nu ţ-ajuti Dzeŭ
Dacă mii di soţâi
Nu mi-į da tu cu dreptati
Pe-al meŭ bun şi iubit frati.
El di D[omnu]lu îį menit
Ca sî fiį-al meŭ ursât,
Căcį în lumi nimi ari
Cu noį drépt-asămănari!
Amândoį noį ni iubim,
Amândoį ni potrivim
Şi la vrâstî şi la feţî
Şi la scumpi frumusěţî!
Împăratu s-încrunta
Şî tari sî mâniia,
Şî afarî cî işa
Şî la slugi cî poruncja,
Cât di grabî, cât di mari

Sî facî spânzurători!
Slugili tóti săriaŭ
Porunca îndeplinjaŭ,
Copilașâi câ-i scotia
Și pi scări că mi-i urca,
Frânghii di gât li-anina.
Și când împăratu că striga:
—Tragiți, mă, câtu-ți putia,
Pământu sî cutremura,
Vânt amarnic sî stârnja,
Întuneric sî făcja,
Apili cî sî umfla,
Sî umfla și tot creștja,
Spânzurătória c-o rupja,
Copilașâi cî-i lua
Și-nspri mari cî-i pornja!
Atunci Dzeu cel sfânt
Sfânt în ceri și pi pământ
Drépta mână cî întinsî
Și pi copilași cî-i prinsî
Și în ceri cî mi-i svârli
Și din gur-așa li grăi:
— Tu, băete, cu ochi vii
Mândru Sóre di-az sî fii;
Ĕr tu blândă fată, bunî
Sî fii mândră, albî Lunî,
Ceriu sî cutriirați
Lumile sî luminați,
Cî în lumi nu sî póti
Sî sî jei frati cu frati.

Inf.: Ion Neamțu, 78 a.
Pragurile (Belcești)—IS
Culeg.: I. M. Popovici, învățător, 1884.
AFC 1209, p. 9–10.

BCUIAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BIBLIOGRAFIE

A., S. = A., S.: *Geschwisterehe.* În: Wolfgang Helck, Wolfahrt Westendorf: *Lexikon der Ägyptologie.* II. Wiesbaden, 1977, s.v.

Adamson = Adamson, P. B.: *Consaguinous Marriages in the Ancient World.* În: Folklore 93, 1982, nr. 1, p. 85-92.

Adăscăliței = Adăscăliței, Vasile: *Miorița text în plug.* În: Revista de folclor 5, 1960, nr. 1-2, p. 138-139.

Albina 1867 = *Sórele si Lun'a séu Jan'a Cosânziana.* În: Albina 1867, nr. 9.

Albini 1887 = Albini, Septimiu: *Din seara de Crăciun.* În: Tribuna 4, 1887, p. 133-134.

Alecsandri 1855 = Alecsandri, V.: *Ballades et chants populaires de la Roumanie (Principautés Danubiennes).* Paris.

Alecsandri 1856 = Alecsandri, Vasile: *Luna și Soarele.* În: Telegraful român 4, 1856, p. 408; 5, 1857, p. 4.

Alecsandri 1971 = Alecsandri, Vasile: *Poezii populare ale românilor.* Ediție îngrijită de D. Murăraşu. Bucureşti, p. 25-27, 234-235.

Alesiu 1890 = v. V[iciu]

Alexici 1898 = Alexici, Gh.: *Soarele și soru-sa.* În: Poporul (Budapesta) 5, 1898, p. 302-303.

Alexici 1899 = Alexici, G.: *Texte din literatura poporană română.* Tomul I. *Poesia tradițională.* Budapesta, 1899, p. 51-53 = Graiul nostru II, p. 143-145.

Alvar 1970 = Alvar, Manuel: *Sobre la tradicionalidad y geografía folklórica. El romance de Amnón y Tamar.* În: Id.: *El Romancero. Tradicionalidad y pervivencia.* Barcelona, p. 165-249.

Aly = Aly, W.: *Volksmärchen, Sage und Novelle bei Herodot und seinen Zeitgenossen.* Göttingen, 1921.

Amzulescu 1983 = Amzulescu, Al. I.: *Balada familială. Tipologie și corpus de texte poetice.* Bucureşti, 1983, p. 147-153, 153-155.

Amzulescu 1967 = Amzulescu, Al. I.: *Balada populară în Muscel.* În: Studii de folclor şi literatură. Bucureşti, p. 247-332.

Amzulescu, Cântece = Amzulescu, Al. I.: *Cântece bătrânești. Ediții critice de folclor. Genuri.* Bucureşti, 1974, p. 3-10.

Amzulescu 1981 = Amzulescu, Al. I.: *Cântecul epic eroic. Tipologie și corpus de texte poetice.* Bucureşti, 1981.

Amzulescu 1979 = Amzulescu, Al. I.: *Noi observații despre Miorița – colind.* În: Revista de etnografie şi folclor 24, nr. 1, p. 53-61.

Andrejev = Andrejev, N. P.: *Die Legende von den zwei Erzsündern.* Helsinki, 1924 (FFC 54).

Anghelescu, cf. Păun-Anghelescu.
Antologie 1979 = *Antologie de cultură populară bihoreană.* Vol. I. Balade. Oradea, 1979, p. 13-14.
Apostolescu 1912 = Apostolescu, Marin I.: *Balade populare.* Volumul I. Alexandria, 1912, p. 22-27.
Arbore = Arbore, Z. C.: *Poezii populare.* Bucureşti, 1909, p.138-139.
Arghir = *Istorie despre Arghir cel frumos şi despre Elena cea frumoasă şi pustiită crăiasă.* Sibiu, 1801.
Barna 1944 = Barna, Olimpiu I.: *Veselie, dor şi jale. Folclor cules din com. grănicească Maieru, jud. Năsăud.* Sighişoara, 1944, p. 91-92.
Bartók 1913 = Bartók, Béla: *Cântece poporale româneşti din comitatul Bihor (Ungaria).* Bucureşti, 1913, p. 12.
Bartók 1968 = Bartók, Béla: *Ethnomusikologische Schriften. Faksimile-Nachdrucke. IV: Melodien der rumänischen Colinde (Weihnachtslieder).* Herausgegeben von D. Dille. Budapest, 1968, p. 152-157, Nr. 14 a, b ,c, d.
Bartók 1967 = Bartók, Béla: *Rumanian Folk Musik.* Editet by Benjamin Suchoff. With a Foreword by Victor Bator. Text Translations by E. C. Teodorescu. Volume tree. Texts. The Hague, 1967, p. [488-490].
Battaile = Bataille, Georges: *Der heilige Eros (L'Érotisme). Mit einem Entwurf zu einem Schlußkapitel.* Darmstadt, Neuwied, Farnkfurt/M, Berlin, Wien, 1982.
Baumann = Baumann, Hermann: *Das doppelte Geschlecht. Ethnologische Studien zur Bisexualität in Ritus un Mythos.* Berlin, 1955.
Bausinger = Bausinger, Hermann: *Aschenputtel. Zum Problem der Märchensymbolik.* În: Zeitschrift für Volkskunde 52, 1955, p. 144-155.
Băieşu et al. = Băieşu, Nicolae; Botezatu, Grigore; Buruiană, Ion; Cirimpei, Victor; Demcenco, Nicolae; Filip, Iulian; Hâncu, Andrei; Junghietu, Efim; Moraru, Sergiu (eds.): *Cât îi Maramureşul...* Cuvânt înainte de Mihai Pop. Chişinău, 1993, p. 255-257.
Băieşu et al. 1993 = Băieşu, Nicolae; Bostan, Grigore; Botezatu, Grigore; Buruiană, Ion; Chisăliţă, Vasile; Cirimpei, Victor; Covalciuc, Dumitru; Filip, Iulian; Hîncu, Andrei; Junghietu, Efim; Moraru, Sergiu: *Folclor din Ţara Fagilor.* Cuvânt înainte de Mihai Pop. Chişinău, 1993, p. 292-293.
Băieşu [1975] = Băieşu, N. M.: *Poezia obiceiurilor calendaristice.* Chişinău.
Bălăşel 1967 = Bălăşel, Teodor: *Cântece populare olteneşti.* Cuvânt înainte de N. Iorga. Ediţie îngrijită de Gheorghe Alexe şi Vasile D. Nicolescu. Bucureşti, 1967, p. 81-94 (Folclor din Oltenia şi Muntenia II).
Bărbulescu 1966 = Bărbulescu, Corneliu: *Analiza basmului românesc „Fata cu mâinile tăiate".* În: Revista de etnografie şi folclor 11, 1966, p. 24-40.
Beit = Beit, Hedwig von: *Symbolik des Märchens. Versuch einer Deutung.* I-III.

Tübingen, Basel, ^{8}1997.
Benedict = Benedict, Ruth: *Pattern of Culture.* New York, 1934.
Berdan 1986 = Berdan, Lucia: *Balade din Moldova. Cercetare monografică.* Cu un capitol de etnomuzicologie de Viorel Bîrleanu şi Florin Bucescu. Iaşi, 1986 (Caietele Arhivei de Folclor VI).
Bertholet/Lehmann = Bertholet, Alfred; Lehmann, Edvard: *Lehrbuch der Religions-geschichte.* II. Tübingen, 1925.
Beth = Beth, M.: Geschwister. În: E. Hoffmann-Krayer; Bächtold-Stäubli, H. (edd.): *Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens.* Berlin, Leipzig, 1927-1942, Bd. III, p. 758-760.
Bibicescu 1893 = Bibicescu, I. G.: *Poesii populare din Transilvania.* Bucureşti, 1893, p. 337-341.
Biblia sau Sfânta Scriptură. Ediţie jubiliară a Sfântului Sinod. Redactată şi adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania. Bucureşti, 2001.
Bichigean 1927 = Bichigean, Gavril: *Colinde.* În: Comoara satelor 5, 1927, p. 114-115.
Bichigean 1935 = Bichigean, Gavril: *Soarele şi Luna.* În: Comoara satelor 3, 1925, p. 14-15.
Bilţiu 1970 = Bilţiu, Petru alias Dăncuş de Ieud: *Colecţiune de hori, strigături, glume şi basme culese din popor.* În: Pop, Dumitru: *Folcloristica Maramureşului.* Bucureşti, 1970, p. 285-391.
Bilţiu 1990 = Bilţiu, Pamfil: *Poezii şi poveşti populare din Ţara Lăpuşului.* Bucureşti.
Bilţiu-Pop = Bilţiu, Pamfil; Gheorghe Gh. Pop: *Sculaţi, sculaţi, boieri mari. Colinde din judeţul Maramureş.* Cluj-Napoca, 1996.
Binder 1964 = Binder, Gerhard: *Die Aussetzung des Königskindes Kyros und Romulus.* Meisenheim am Glan, p. 244-246.
Bischof = Bischof, Norbert: *Das Rätsel Ödipus.* München, Zürich, 1989.
Bîrlea 1966 = Bîrlea, Ovidiu: *Antologie de proză populară epică.* I-III. Bucureşti.
Bîrlea 1971 = Bîrlea, Ovidiu: *Cântecele rituale funebre din Ţinutul Pădurenilor (Hunedoara).* În: Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei pe anii 1968-1970. Cluj, 1971, p. 361-407.
Bîrlea 1981, 1983 = Bîrlea, Ovidiu: *Folclorul românesc.* I-II. Bucureşti.
Bîrlea 1974 = Bîrlea, Ovidiu: *Istoria folcloristicii româneşti.* Bucureşti.
Bîrlea 1973 = Bîrlea, Ovidiu: *Meşterul Manole.* În: Limbă şi literatură 3, 1973, p. 547-556.
Bîrlea 1976 = Bîrlea, Ovidiu: *Mică enciclopedie a poveştilor româneşti.* Bucureşti.
Bîrlea 1979 = Bîrlea, Ovidiu: *Poetică folclorică.* Bucureşti.
Blaga 1972 = Blaga, Lucian: *Ceasornicul de nisip.* Cluj.

Blaga 1971 = Blaga, Lucian: *Dor și eternitate.* București.
Blaga 1937 = Blaga, Lucian: *Elogiul satului românesc.* București, 1937.
Blaga 1969 = Blaga, Lucian: *Trilogia culturii. Orizont și stil. Spațiul mioritic. Geneza metaforei și sensul culturii.* București.
Boer-Stănescu Arădanul-Cacoveanu = Boer Demetriu; Stănescu Arădanul, Mircea; Cacoveanu, Ștefan: *Povești din Transilvania.* Cluj-Napoca, 1975.
Bogdan 1901 = Bogdan, Theodor A.: *Împăratul și popa. Baladă populară.* În: Familia 37, 1901, p. 487.
Bogdan 1904 = Bogdan, Theodor A. Naneș și Ianeș. *Baladă din popor.* În: Gazeta Transilvaniei 67, 1904, nr. 51.
Bologa 1937 = Bologa, Vasile: *Colinde poporale din Ardeal. Culese la Sărbătorile Nașterii Domnului în 1900.* Sibiu.
Bologa 1936 = Bologa, Vasile: *Poezii poporale din Ardeal. O mie de bucăți culese între 1880-1905.* Sibiu, 1936, p. 44-45.
Bolovan = Bolovan, Sorina Paula: *Familia în satul românesc din Transilvania. A doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului XX.* Cluj-Napoca, 1999.
Bolte = Bolte, Johannes: *Kleine Mittelungen zum deutschen Volksliede.* În: Zeitschrift des Vereins für Volkskunde 28, 1918, p. 65-75.
Bolte 1918 = Bolte, Johannes: *Zum deutschen Volksliede.* În: Zeitschrift des Vereins für Volkskunde 18, p. 65-66.
Bolte/Polívka = Bolte, Johannes; Polívka, Georg: *Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm.* I-VI. Hildesheim, 1963.
Bota, Enea: *Frații. Auzită în comuna Șard, comitatul Albei Inferioare.* În: Familia 40, 1904, p. 139.
Botezatu et al. 1960 = Botezatu, G. G.; Savina, M. G.; Timofte, G. A.: *Poezie populară moldovenească.* Ediția a II-a. Chișinău, p. 85-89.
Botezatu et al. 1982 = Botezatu, G. G.; Buruiană, I. V.; Curuci, L. I.; Moraru, S. G.; Filip, Iu. I.; Hîncu, A. S.; Cirimpei, V. A.; Ciobanu, I. D.: *Folclor din Bugeac.* Chișinău, 1982.
Botta 1968 = Botta, Dan: *Scrieri.* Ediție îngrijită de Dolores Botta. II-III. Teatru. București.
Bradu 1971 = Bradu, Ion: *Cântece bihorenești din Bihor.* Cuvânt înainte de Al. Andrițoiu. [Oradea], p. 97-98.
Braun 1961 = Braun, Maximilian: *Das serbokroatische Heldenlied.* Göttingen.
Brăiloiu 1932 = Brăiloiu, Const.: *Cântece bătrânești din Oltenia, Muntenia, Moldova și Bucovina.* Culegere îngrijită de.... București, 1932, p. 11-18, 19-22.
Brăiloiu 1978 = Brăiloiu, C.; Comișel, Emilia; Gălușcă-Cîrșmariu, Tatiana: *Folclor din Dobrogea.* Studiu introductiv de Ovidiu Papadima. București, 1978, p. 207-212.

Brătulescu 1981 = Brătulescu, M.: *Colinda românească. The Romanian Colinda (Winter-Solstice Songs).* Bucureşti.
Brătulescu 1964 = Brătulescu, M.: *La luncile Soarelui. Antologie a colindelor laice.* Bucureşti.
Breazul 1938 = G. Breazul: *Colinde.* Culegere întocmită de -. Bucureşti, [1938].
Brednich = Brednich, Rolf Wilh.: *Volkserzählungen und Volksglaube von den Schicksalsfrauen.* Helsinki, 1964 (FFC 193).
Brewster 1972 = Brewster, Paul G.: *The Incest Theme in Folksongs.* Helsinki, (FFC 212).
Brezeanu 1969 = Brezeanu, Ion: *La izvoarele cântecului. Folclor literar din judeţul Galaţi.* Galaţi, 1969, p. 35-36.
Brill 1994 = Brill, Tony: *Legendele românilor. Legendele cosmosului* I. Bucureşti.
Browne = Browne, Sylvia: *Life on the Other Side. A Psychic's Tour of Afterlife.* New York, 2001.
Brunold-Biegler = Brunold-Biegler, Ursula: *Kuh.* În: *Enzyklopädie des Märchens,* vol. 8, col. 557-563.
Brut Nestor 1886 = Brut Nestor, Gr.: *Todor şi soru-sa. Baladă din popor.* În: Foişoara pentru răspândirea cunoştinţelor folositoare şi a iubirii de carte între popor 1, 1886, p. 39.
Bud 1908 = Bud, Tit: *Poezii populare din Maramureş.* Bucureşti, 1908, p. 10-11.
Buga 1968 = Buga, Marin: *Folclor de pe Argeş.* În: Folclor din Oltenia şi Muntenia. III. Bucureşti, 1968, p. 763-773.
Bugeac, cf. Botezatu et al.
Burada 1880 = Burada, Teodor T.: *O călătorie în Dobrogea.* Iaşi, 1880, p. 165-173.
Burkhardt 1968 = Burkhardt, Dagmar: *Untersuchungen zur Stratigraphie und Chronologie der südslavischen Volksepik.* München, 1968.
Butură 1989 = Butură, Valer: *Străvechi mărturii de civilizaţie românească. Transilvania. Studiu etnografic.* Bucureşti.
Caietele Arhivei de Folclor. Iaşi, 1986.
Caillois = Caillois, R.: *L'Homme et le sacré.* Glencoe, ^{2}1959.
Cal. Arad 1928 = *Fratele şi sora.* În: Calendar pe anul visect de la Hristos 1928. Anul I. Arad, 1927, p. 84-86.
Camaj/Schier-Oberdorffer = Camaj, Martin; Schier-Oberdorfer, Uta: *Albanische Märchen.* Düsseldorf, Köln, 1974.
Candrea 1906, 1908 = Candrea, I.-A.; Densusianu, Ov.; Speratia, Th. D.: *Graiul nostru. Texte din toate părţile locuite de români.* I. Bucureşti, 1906, p. 452-454; II. Bucureşti, 1908, p. 122-123.
Cantar del Cid según el texto antiguo preparado por Ramón Menéndez Pidal. Con la prosificación moderna del cantar por Alfonso Reyes. Madrid, 1976.

Caracostea 1969 = Caracostea, D.: *Poezia tradiţională română. Balada poporană şi doina.* II. Ediţie critică de D. Şandru. Prefaţă de O. Bîrlea. Bucureşti.
Caracostea/Bîrlea = Caracostea, D.; Bîrlea, O.: *Problemele tipologiei folclorice.* Bucureşti, 1971.
Caraman 1977-78 = Caraman, Petru: *Fantaisie et réalité dans les poèmes épiques populaires du Sud-Est Européen.* În: Dacoromania. Jahrbuch für östliche Latinität 4, 1977-1978, p. 229-256.
Caraman 1982 = Caraman, Petru: *Literatură populară.* Antologie, introducere, note, indici şi glosar de Ion H. Ciubotaru. Iaşi, p. 89-90.
Caraman 1987 = Caraman, Petru: *Studii de folclor.* Vol. I. Ediţie îngrijită de Viorica Săvulescu. Studiu introductiv şi tabel cronologic de Iordan Datcu. Bucureşti.
Caranica 1993 = Caranica, Nicu: *Soarele şi Luna.* În: Kurier der Bochumer Gesellschaft für Rumänische Sprache und Literatur 17, 1993, p. 109-127.
Caranica 1997 = Caranica, Nicu: *Un Esculap al sufletului românesc.* Bucureşti, p. 143-156.
Caroll = Caroll, M. P.: *Lévi-Strauss on the Oedipus-Myth.* În: American Anthropologist 80, 1978, p. 805-814.
Catholic Encyclopaedia on CD-ROM
Cazan 1939 = Cazan, I. C.: Nerej. *Un village d'une région archaïque. Monographie sociologique dirigée par H. H. Stahl.* II. *Les manifestations spirituelles.* Bucureşti, [1939], p. 210.
Călinescu 1965 = Călinescu, G.: *Estetica basmului.* Bucureşti.
Călinescu 1980 = Călinescu, G.: *Istoria literaturii române de la origini până în prezent.* Madrid, Paris, Roma, Pelham N. Y.
Călinescu 1974 = Călinescu, G.: *Opere* 9. *Şun. Teatru.* Bucureşti.
Cărăbiş 1968 = Cărăbiş, Vasile: *Folclor din Oltenia şi Muntenia.* În: Folclor din Oltenia şi Muntenia. III. Bucureşti, 1968, p. 539-714.
Cărăbiş 1967 = Cărăbiş, Vasile: *Şiraguri de mărgăritare. Folclor poetic.* Craiova, 1967, p. 63-64.
Cătană 1916 = Cătană, Gheorghe: *Balade poporale. Din gura poporului bănăţean.* Ediţia III. Braşov, 1916, p. 74-77.
Cântece = *Cântece vechi. Sora Soarelui.* În: Foaia poporului 7, 1899, p. 422-423.
Cârstea 1907 = Cârstea, Niţă: *Cântece poporale din Bihor.* În: Floarea darurilor, vol. II, 1907, p. 555.
Ceccarelli = Ceccarelli, Fabio: *Il tabu del incesto. I fondamenti biologici del linguaggio e della cultura.* Torino, 1978.
Chesnutt = Chesnutt, M.: *Paradies.* În: *Enzyklopädie des Märchens* 10, 2002, col. 556-561.

Chirea 1978 = Chirea, Fernande; Munteanu, Const.: *Folclor literar teleormănean.* Alexandria.

Chiş Şter 1980 = Chiş Şter, Ion: *Antologie de folclor din judeţul Maramureş.* Baia Mare, 1980, p. 273-275.

Chiţimia 1957 = Chiţimia, Ion Const.: *Poezia populară narativă. Balada.* În: Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor 6, 1957, p. 595-651.

Ciauşanu 1914 = Ciauşanu, Gh. F.: *Superstiţiile poporului român în asemănare cu ale altor popoare vechi şi nouă.* Bucureşti, 1914, p. 75-98.

Cireş 1984 = Cireş, Lucia: *Colinde din Moldova. Cercetare monografică.* Cu 72 de melodii transcrise de Florin Bucescu şi Viorel Bîrleanu. Iaşi.

Ciubotaru 2002 = Ciubotaru, Ion H.: *Catolicii din Moldova. Universul culturii populare.* II. *Obiceiurile familiale şi calendaristice.* Iaşi.

Cîrstean 1969 = Cîrstean, Stelian: *Folclor din Moldova-de-Sus.* În: *Folclor din Moldova. Texte din colecţii inedite.* II. Bucureşti, 1969, p. 704-707.

Coirault 1953 = Coirault, Patrice: *Formation de nos chansons folkloriques.* [Paris].

Coman 1983 = Coman, Mihai: *Sora Soarelui. Schiţe pentru o frescă mitologică.* Bucureşti.

Constans = Constans, Léopold: *La Légende d'Oedipe. Étudiée dans l'antiquité, au moyen âge et dans les temps modernes en particuliers dans le Roman de Thèbes.* Genève, 1974.

Constantinescu 1963 = Constantinescu, N. A.: *Dicţionar onomastic românesc.* Bucureşti.

Constantinescu 1987 = Constantinescu, Nicolae: *Relaţiile de rudenie în societăţile tradiţionale. Reflexe în folclorul românesc.* Bucureşti.

Costăchescu 1969 = Costăchescu, Mihai: *Cântece populare româneşti.* Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de G. Ivănescu şi V. Şerban. Bucureşti, 1969 (Folclor din Moldova. I), p. 179-180

Costin = Costin, Lucian: *Balada bănăţeană. Studii asupra folclorului bănăţean.* Vol. II. Timişoara ş.a.

Cratiunesco = Cratiunesco, Jean: *Le peuple Roumain d'après ses chants nationaux. Essai de littérature et de morale.* Deuxième édition. Paris, 1874.

Crăciunaş, 2001 = Crăciunaş, Grigoriu: *La fântâna Soarelui. Colinde din alt veac.* Volum îngrijit, cuvânt înainte, adnotări, glosar şi ilustraţie de Dr. Maria Bocşe, Ligia Mihaiu. Cluj-Napoca.

Creangă = Creangă, Ion: *Amintiri, povestiri, poveşti.* Ediţie îngrijită şi glosar de G. T. Kirileanu. Bucureşti, [1969].

Creţu 1970 = Creţu, Gr.: *Folclor din Oltenia şi Muntenia.* Ediţie îngrijită de A. Millea şi I. Stănculescu. Prefaţă de Ovidiu Papadima. Bucureşti, 1970 (Folclor din Oltenia şi Muntenia. V), p. 168-171

Creţu 1980 = Creţu, Vasile Tudor: *Ethosul folcloric – sistem deschis.* Timişoara.
Cruceană 1979 = Cruceană, Ion: *Soarele şi Luna.* În: *Folclor poetic din Argeş.* Piteşti, 1979, p. 118-120.
Cruceană 1981 = Cruceană, Ion: *Pe Argeş în jos, pe un mal frumos.* Piteşti, 1981, p. 38-40.
Culianu 1973 = Culianu, Ioan Petru: *Soarele şi Luna. Eseu asupra semnificaţiei simbolicii hierocosmice soare – lună şi a nunţilor mitice.* În: Lucrări ştiinţifice. Cercurile studenţeşti de folclor. I. Al IV-lea Colocviu Naţional al Cercurilor Ştiinţifice Studenţeşti de Folclor – Baia Mare 13-16 mai 1971. Baia Mare, p. 87-97.
Culianu 1981-83 = Culianu, I. P.: *The Sun and the Moon.* În: International Journal of Romanian Studies 3, 1-2, p. 83-97.
Cupidon 1898 = Cupidon: *Soarele şi Luna. Legendă.* În: Foaia populară (Bucureşti) 1, 1898, nr. 24-26, p. 11.
Dan 1897 = Dan, Dimitrie: *Comuna Straja şi locuitorii ei. Studiu istoric, topografic şi folcloric.* Cernăuţi, 1897, p. 106-107.
Dante = Dante Alighieri: *Die Göttliche Komödie.* Übersetzt und kommentiert von Hermann Gmelin. Band I-VI. München 1988.
D´Aronco 1953 = D´Aronco, Gianfranco: *Indice delle fiabe toscane.* Firenze.
Datcu 1992 = Datcu, Iordan: *Colindă-mă, doamne, colindă. Colinde populare româneşti.* Ediţie îngrijită, introducere, bibliografie şi glosar -. Bucureşti, 1992, p. 88-90.
Datcu 1998 = Datcu, Iordan: *Dicţionarul etnologilor români.* I-II. Bucureşti.
Dawkins = Dawkins, R. M.: *Forty-Five Stories from the Dodekanese.* Cambridge, 1950.
Decurtins = Decurtins, Caspar: *Rätoromanische Chrestomatie.* II. Erlangen, 1901. Nachträge.
Degan 1905 = Degan, Emil V.: *Poezie populară (Fragment).* În: Familia 41, 1905, p. 55.
Delarue/Tenèze = Delarue, Paul; Tenèze, Marie-Louise: *Le Conte populaire français.* Tome deuxième. Paris, 1964.
Delumeau 1985 = Delumeau, Jean: *Angst im Abendland. Die Geschichte kollektiver Ängste in Europa des 14. bis 18. Jahrhunderts.* Reinbeck bei Hamburg.
Densusianu 1915 = Densusianu, Ovid: *Graiul şi folklorul Ţării Haţegului.* Bucureşti.
Densuşianu 1897 = Densuşianu, Nic.: *Iana Simziana şi Soarele.* În: Revista critică-literară 1897, p. 114-118.
Densuşianu 1975 = Densuşianu, Nic.: *Vechi cântece şi tradiţii populare româneşti.* Texte poetice din Răspunsurile la „Chestionarul istoric" (1893-1896). Text ales şi stabilit. Studiu introductiv, note, variante, indici şi glosar de I. Oprişan. Bucureşti, 1975, p. 91–99, 237-239.

Desmireanu 1961 = Desmireanu, I.: *Cine-o făcut horile. Folclor din regiunea Cluj.* Cluj, 1961, p. 170.

Deutsche Volkslieder mit ihren Melodien. Unter Mithilfe von Hinrich Siuts heraus-gegeben von Erich Seemann und Walter Wiora. Vierter Band. Vierter Teil. Berlin, 1959.

Deutsche Volkslieder mit ihren Melodien. Deutsche Volkslieder. Balladen. Siebenter Teil herausgegeben von Jürgen Dittmar und Otto Holzapfel. Freiburg/Breisgau, 1982.

Diaconu 1980 = Diaconu, Ion: *Cântăreți și povestitori populari. Câteva criterii asupra monografiei folclorice.* București, 1980, p. 194-199.

Diaconu 1933 = Diaconu, Ion: *Folklor din Râmnicu-Sărat.* I-II. Focșani, 1933, 1934, p. 66-69.

Diaconu 1969 = Diaconu, Ion: *Ținutul Vrancei. Etnografie – Folklor – Dialectologie.* II. București, 1969, p. 103-108.

Dima 1982 = Dima, Al.: *Viziunea cosmică în poezia românească.* Iași.

Dima 1936 = Dima, Al.: *Zăcăminte folclorice în poezia noastră contemporană.* București.

Dinzelbacher 1973 = Dinzelbacher, Peter: *Die Jenseitsbrücke im Mittelater.* Wien, 1973 (Dissertationen der Universität Wien 104).

Dinzelbacher = Dinzelbacher, Peter: *Jenseitsvisionen – Jenseitsreisen.* În: Volker Mertens, Ulrich Müller (eds.): *Epische Stoffe des Mittelalters.* Stuttgart, 1984, p. 60-80.

Dinzelbacher 1981 = Dinzelbacher, Peter: *Vision und Visionsliteratur im Mittelalter.* Stuttgart, 1981.

Dinzelbacher 1989 = Dinzelbacher, Peter: *Mittelalterliche Visionsliteratur. Eine Anthologie.* Ausgewählt, übersetzt, eingeleitet und kommentiert. Darmstadt.

D'Istria 1884 = D'Istria, Dora: *Danses et chansons nationales des Roumains.* În: Acta Comparationis Litterarum Universarum 11, 1884, nr. 5-8, p. 67-85, nr. 9-10, p. 117-122.

Dittmar, cf. Deutsche Volkslieder.

Dițescu: Dițescu, C.: [Fără titlu]. În: Viața literară 1, nr. 28 [text reprodus după Pamfile 1915, p. 106-113].

Dobozi-Faiciuc 1998 = Dobozi-Faiciuc, Elisabeta: *Dragomirești. Străveche vatră maramureșeană.* Cluj-Napoca.

Dogariu 1895 = Dogariu, Domețiu: *Însurătoarea Soarelui. Poveste.* În: Gazeta Transilvaniei LVIII, 1895, nr. 262.

Dorn 1967 = Dorn, Erhard: *Der sündige Heilige in der Legende des Mittelalters.* München.

Dumistrăcel = Dumistrăcel, Stelian: *O problemă de etnoarheologie: argeaua de țesut în locuințe din secolele I-XI de pe teritoriul României.* În: Revista de etnografie și folclor 34, 1989, p. 329-359.

Dumitrescu-Begu 1979 = Dumitrescu-Begu, Angela: *Cântece bătrânești și doine.* În: *Cântecele și poveștile Oltului. Zonele Scornicești, Drăgănești-Olt, Corabia.* București, 1979, p. 241-244.

Edmunds = Edmunds, Lowel: *The Sphinx in the Oedipus Legend.* Königstein/Ts., 1981.

Edmunds/Dundes = Edmunds, Lowel; Dundes, Alan: *Oedipus. A Folklore Casebook.* Volume 4. New York, London, 1983.

Eisner = Eisner, Paul: *Volkslieder der Slawen.* Leipzig ș.a.

Eliade 1988 = Eliade, Mircea: *Das Mysterium der Wiedergeburt. Versuch über einige Initiationstypen.* Fankfurt am Main.

Eliade 1958 = Eliade, Mircea: *Ewige Bilder und Sinnbilder. Vom unvergänglichen menschlichen Seelenraum.* Olten, Freiburg.

Eliade 1959 = Eliade, Mircea: *Initiation, rites, sociétés secrètes. Naissance mystiques. Essai sur quelques types d'initiation.* Paris.

Eliade 1975 = Eliade, Mircea: *Schamanismus und archaische Ekstasetechnik.* Frankfurt am Main, 1975.

Eliade = Eliade, Mircea: *Schmiede und Alchemisten.* Stuttgart ș.a.

Eliade 1964 = Eliade, Mircea: *Traité d'histoire des religions.* Paris.

Eminescu = Eminescu, M.: *Literatura populară.* Ediție critică îngrijită de D. Murărașu. București, 1977, p. 145-149.

Ene 1979 = Ene, Gheorghe: *Soarele și Luna.* În vol.: *Folclor poetic din Argeș.* Pitești, 1979, p. 115-117.

Engel 1978 = Engel, Walter: *Romänische Revue. Studiu monografic și antologie. Monographischer Abriß und Anthologie.* Timișoara, 1978, p. 142-147.

Espinosa = Espinosa, Aurelio A.: *Cuentos populares españoles. Recogidos de la tradición oral de España.* I-III. Madrid, 1946-1947.

Evseev 1997 = Evseev, Ivan: *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească.* Timișoara.

Fabre/Lacroix = Fabre, Daniel; Lacroix, Jacques: *La tradition orale du conte occitan.* I-II. Paris, 1973, 1974.

Fabre/Lacroix = Fabre, Daniel; Lacroix, Jacques: *Sur la production du récit populaire.* În: *Approches de nos traditions orales.* Paris, 1970, p. 91-140.

Fane 1874 = Fane, I. T.: *Irodia. Baladă poporală din Satu-Mare.* În: Familia 10, 1874, p. 29.

Fărcașiu, Coste = Fărcașiu, Dionis; Coste, Tiberiu: *Folclor muzical din Mintiu-Gherlei.* Cluj-Napoca, 1979, p. 55.

Filip = Filip, Vasile V.: *„La poartă la Țarigrad". Despre semnificația porții în poezia rituală.* În: Samus 3, 1979-1980, p. 87-93.

Filip 1999 = Filip, Vasile V.: *Universul colindei românești (În perspectiva unor structuri de mentalitate arhaică).* București, 1999.

Flori dalbe 1991 = *Flori dalbe de măr. Colinzi.* Alba Iulia, 1991, 67-68.
Foaia poporului 7, 1899, p. 422-423: *Cântece vechi. Sora Soarelui.*
Fochi 1985 = Fochi, Adrian: *Cântecul epic tradițional al românilor.* București.
Fochi 1975 = Fochi, Adrian: *Coordonate sud-est europene ale baladei populare românești.* București.
Fochi 1976 = Fochi, Adrian: *Datini și eresuri populare de la sfârșitul secolului al XIX-lea.* București.
Fochi 1980 = Fochi, Adrian: *Estetica oralității.* București.
Fochi 1964 = Fochi, Adrian: *Miorița. Tipologie. Circulație. Geneză. Texte.* București.
Fochi 1988 = Fochi, Adrian: *Una din universalele necunoscute ale folclorului românesc.* În: Id.: *Valori ale culturii populare românești.* II. București, p. 239-255.
Fochi, Valori = Fochi, Adrian: *Valori ale culturii populare românești.* II. București.
Folclor = *Folclor din Oltenia și Muntenia. Texte alese din colecții inedite.* I. București, 1967.
Folclor Argeș 1979 = *Folclor poetic din Argeș.* Pitești, 1979, p. 115-120.
Folclor Crișana și Banat = *Folclor românesc din Crișana și Banat de la începutul secolului XX.* Ediție îngrijită, cuvânt înainte și introducere de Dumitru Pop. Baia Mare, 1998.
Fotea = Fotea, Mircea: *Simeon Florea Marian folclorist și etnograf.* București, 1987.
Freud 1940 = Freud, Sigmund: *Totem und Tabu.* London.
Furtună 1913 = Furtună, D.: *Vremuri înțelepte.* București.
Galavu 1974 = Galavu, Dumitru: *Din tradiția populară a Dobrogei. Culegeri de folclor literar-muzical.* Constanța.
Geißler = Geißler, Friedmar: *Brautwerbung in der Weltliteratur.* Halle/Saale, 1955.
Gencărău = Gencărău, Ștefan: *Comentarii la balada-colind Soarele și Luna.* În: Samus 3, 1979-1980, p. 94-105.
Gennep 1996 = Gennep, Arnold van: *Riturile de trecere.* Iași.
George = George, Rudolf: *Igel.* În: *Enzyklopädie des Märchens* 7, 1973, col. 32-37.
Gesemann 1987 = Gesemann, Wolfgang: *Zur Motivik der russischen Volksballade als Gattungskonstituent.* În: Klaus-Dieter Seemann (ed.): *Beiträge zur russischen Volksdichtung.* Berlin, 1987, p. 124-135.
Gesta Romanorum = Oesterley, H.: *Gesta Romanorum.* Berlin 1872, Hildesheim, 1963.
Ghergariu 1973 = Ghergariu, Leontin: *Folclor literar din Sălaj.* Zalău.

Gherlan 1900 = Gherlan, El.: *Poezii poporale (Din Bihor).* În: Tribuna poporului 4, 1900, nr. 154, p. 4.
Ghinoiu 1999 = Ghinoiu, Ion: *Lumea de aici, lumea de dincolo.* Bucureşti.
Ghinoiu 2001 = Ghinoiu, Ion: *Panteonul românesc. Dicţionar.* Bucureşti.
Ghinoiu 1988 = Ghinoiu, Ion: *Vârstele timpului.* Bucureşti.
Giuglea 1913 = Giuglea, G.; Vâlsan, G.: *De la românii din Serbia. Culegere de literatură populară.* Bucureşti, 1913, p. 216-228.
Goanţă-Piţoiu-Mureşan = Goanţă, Ştefan; Piţoiu, Ion; Mureşan, Ioan: *De dor şi de omenie. Folclor vechi din Sălaj.* [Zalău], 1971.
Gonzenbach = Gonzenbach, Laura: *Sizilianische Märchen.* I-II. Leipzig, 1870.
Grimm = Grimm, Brüder: *Deutsche Sagen herausgegeben von -.* Berlin, [1905].
Grohmann = Grohmann, Josef Virgil: *Sagen aus Böhmen.* Prag, 1863.
Grübel/Moser = Grübel, I.; Moser, D.-R: *Hölle.* În: *Enzyklopädie des Märchens* 6, 1990, col. 1175-1191.
Guerreau-Jalabert 1987 = Guerreau-Jalabert, Anita: *Gregoire ou le double inceste. Le role de la parenté comme enjeu (XII-XIX s.).* În: *Réception et identification du conte depuis le Moyen Âge.* Actes du colloque de Toulouse, janvier 1986. Toulouse, 1987, p. 21-38.
Gutiérrez Estévez = Gutiérrez Estévez, Manuel: *El incesto en el romancero popular hispánico – un ensayo de análisis estructural.* I-III. Madrid, 1981.
Haavio = Haavio, M.: *Der Seelenvogel.* Helsinki, 1959 (Studia fennica 8).
Hägglund/Hägglund = Hägglund, Tor-Björn; Hägglund, Vilja: *The Boy who killed his Father and wed his Mother. The Oedipus Theme in finnisch Folklore.* În: The International Review of Psycho-Analysis 8, 1981, p. 53-62.
Hahn = Hahn, J. G. von: *Griechische und albanesische Märchen.* I. Leipzig, 1864.
Harva 1938 = Harva, Uno: *Die religiösen Vorstellungen der altaischen Völker.* Helsinki, (FFC 125).
Hasdeu 1984 = Petriceicu-Hasdeu, Bogdan: *Cuvente den bătrâni.* Tomul II. *Cărţile poporane ale românilor în secolul XVI în legătură cu literatura poporană cea nescrisă. Studiu de filologie comparativă.* Bucureşti.
Hasdeu 1886-1898 = Petriceicu-Hasdeu, B.: *Etymologicum Magnum Romaniae.* Bucureşti.
Hasdeu 2002 = Hasdeu, B. P.: *Soarele şi Luna. Folclor tradiţional în versuri.* 1-2. Ediţie critică, prefaţă, note, comentarii, variante şi indici de I. Oprişan. Bucureşti.
Hassan-Rokem = Hassan-Rokem, Gelit: *Ökotyp.* În: *Enzyklopädie des Märchens,* vol. 10, col. 258-263.
Hausrath/Marx = Hausrath, August; Marx, August (edd.): *Griechische Märchen, Fabeln, Schwänke und Novellen aus dem klassischen Altertum.* Jena, 1923.
Hennigh 1966 = Hennigh, Lawrence: *Control Incest in Eskimo Folktale.* În: Journal of American Folklore 79, 1966, p. 356-369.

Herseni = Herseni, Traian: *Forme străvechi de cultură poporană românească. Studiu de paleoetnologie a cetelor de feciori din Țara Făgărașului.* Cluj-Napoca, 1977.
Hetcou 1912 = Hetcou, Petru: *Poesia poporală din Bihor.* Beiuș, 1912, p. 67-68.
Hinz = Hinz, W.: *Das Elam Reich.* Stuttgart, 1964.
Hodârnău 1888 = Hodârnău: *Poesii poporale.* În: Poșta Română 1, 1888, p. 364.
Hodosiu 1915 = Hodosiu, M. Margit: *A román népköltészet Balázsfalva vidéken.* Balázsfalva, 1915, p. 143-144.
Hodoș 1906 = Hodoș, Enea: *Poezii poporale din Bănat.* II. *Balade.* Sibiu, 1906, p. 9-16.
Hodoș 1901 = Hodoș, E.: *Soarele și Luna. Baladă populară.* În: Convorbiri literare 35, 1901, p. 520-526.
Hofer = Hofer, András: *Die Religionen Südostasiens.* Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz, 1975.
Holzapfel, cf. Deutsche Volkslieder.
Hruşcă, Colinde = Hruşcă, Ştefan: *Colinde.* C&P Intercont Music Ltd, 1995
Igna 1898 = Igna, Avram: *Poezii populare. Din Ineu în Bihor.* În: Familia 34, 1898, p. 500.
Ilieşiu 1967 = Ilieşiu, Iustin: *Poezii și basme populare din Munții Rodnei.* În: *Folclor din Transilvania. Texte alese din colecții inedite.* III. București, 1967, p. 181-182.
Ionescu 1944 = Ionescu, Const. A.: *Colinde cu text și melodie culese și notate.* Sibiu, 1944.
Ishida = Ishida, E.: *Über die Mutter-Sohn-Gottheiten.* În: Ethnologica 2, 1955, p. 63-65.
Ispas 1995 = Ispas, Sabina: *Cântecul epic-eroic românesc în context sud-est european. Cântecele peținii.* București.
Ispas 1959 = Ispas, Sabina: *Comentarii preliminare la Vidros (baladă și colind).* În: Revista de etnografie și folclor 14, 1959, p. 383-393.
Ispas, *Considerații* = Ispas, Sabina: *Considerații privind influența apocrifelor asupra baladei Soarele și Luna* (Manuscris).
Ispas-Truța = Ispas, Sabina; Truța, Doina: *Lirica de dragoste. Index motivic și tipologic.* I-IV. București, 1985, 1986, 1988, 1989.
Istrătescu 1931 = Istrătescu, Alexandrina: *Epica populară din Argeș.* În: Grai și suflet 5, 1931, p. 216-299.
Jacobsen, cf. Navigatio.
Jarnik-Bârseanu 1968 = Jarnik, Ioan Urban; Bârseanu, Andrei: *Doine și strigături din Ardeal.* Ediție definitivă (Studiu introductiv, inedite, note și variante) de Adrian Fochi. București, 1968, p. 481.
Jason = Jason, Heda: *Märchen aus Israel.* Düsseldorf, Köln, 1976 (MdW).

Jiga = Jiga, Laura: *The Reward of Paradise. Textualization of Paradise in Romanian Alexander Romance and Folk Legends.* În: Ileana Benga, Bogdan Neagotă: *Religiosità popolare tra antropologia e storia delle religioni.* Cluj-Napoca, 2002, p. 177-189.

Kahane/Georgescu-Stănculeanu = Kahane, Mariana; Georgescu-Stănculeanu, Lucilia: *Cântecul zorilor şi bradului (tipologie muzicală).* Bucureşti, 1988.

Karlinger 1983 = Karlinger, Felix: *Beobachtungen zur Filla del rey d'Hungria.* În: Iberoromania N. F. 18, p. 64-75.

Karlinger 1979 = Karlinger, Felix: *Märchen griechischer Inseln.* Düsseldorf, 1979.

Karlinger 1981 = Karlinger, Felix: *Verwandlung auf der Flucht vor drohendem Inzest. Zum Daphne-Motiv im aromunischen Märchen.* În: Schweizerisches Archiv für Volkskunde 77, p. 178-184.

Karlinger/Laserer = Karlinger, Felix; Laserer, Erentrudis: *Baskische Märchen.* Düsseldorf, 1980.

Karlinger/Pögl = Karlinger, Felix; Pögl, Johannes (ed.): *Katalanische Märchen. Aus dem Katalanischen übersetzt und herausgegeben von -.* München, 1989.

Karlinger-Turczynski = Karlinger, Felix; Turczynski, Emanuel: *Rumänische Sagen und Sagen aus Rumänien.* Herausgegeben und übersetzt von -. Berlin.

Karlinger/Zacherl = Karlinger, Felix; Zacherl, Elisabeth: *Südamerikanische Indianermärchen.* Düsseldorf, Köln, 1976 (MdW)

Kernbach = Kernbach, V.: *Dicţionar de mitologie generală.* Bucureşti, 1995.

Klaar = Klaar, Marianne: *Tochter des Zitronenbaums. Märchen aus Rhodos.* Kassel, 1970.

Kleinmann = Kleinmann, Dorothee: *Cendrillon et son pied.* În: Cahiers de littérature orale 4, 1978, p. 56-89.

Klymasz/Porter = Klymasz, Robert B.; Porter, James: *Traditional Ukrainian Balladry in Canada.* În: Western Folklore 33, 1974, p. 114-119.

Knüsel = Knüsel, Käthi: *Reden und Schweigen im Märchen und Sagen.* Bern, 1980.

Koch-Grünberg = Koch-Grünberg, T.: *Indianermärchen aus Südamerika.* Jena, 1920 (MdW).

Kortmulder = Kortmulder, K.: *An Ethnological Theory of the Incest Taboo and Exogamy. With special Reference to the Views of Claude Lévi-Strauss.* În: Current Anthropology 9, 1968, p. 437-449.

Koskinen = Koskinen, Aarne A.: *Ariki the First-Born. An Analysis of Polynesion Chieftain Title.* Helsinki, 1960 (FFC 181).

Kostov = Kostov, Kiril: *Ein Inzestmotiv in Volkserzählungen der Zigeuner Bulgariens.* În: Балканска езикознание – Linguistique balkanique 18, 1975, 3, p. 70-74.

Kotzebue 1857 = Kotzebue, W. v.: *Rumänische Volkspoesie.* Berlin.
Krappe 1935 = Krappe, Alexander Haggerty: *Über die Sagen von der Geschwisterehe im Mittelalter.* În: Archiv für das Studium der neueren Sprachen 167, p. 161-175.
Kratz = Kratz, E. U.: *Indonesiche Märchen.* Düsseldorf, Köln, 1973 (MdW).
Krauss 1935 = Krauss, Friedrich S.: *Die Ödipussage in südslawischer Volksüberlieferung.* În: Imago 21, p. 364-367.
Krauss 1885 = Kraus, Friedrich S.: *Sitte und Brauch der Südslaven.* Wien.
Krauss 1888 = Krauss, Friedrich S.: *Südslawischer Mondglaube.* În: Das Ausland 61, p. 785-787.
Kuhn/Schwartz = Kuhn, A.; Schwartz, W.: *Norddeutsche Sagen, Märchen und Gebräuche aus Mecklenburg, Pommern, der Mark, Sachsen, Thüringen, Braunschweig, Hannover, Oldenburg und Westfallen.* Leipzig, 1848.
Kühnau = Kühnau, R.: *Schlesische Sagen.* II. Leipzig, 1911.
Laforte 1989 = Laforte, Conrad (ed.): *Ballades et chansons folkloriques.* [Québec] 1989.
Lambertz = Lambertz, Maximilian: *Albanische Märchen (und andere Texte zur albanischen Volkskunde).* Wien, 1922.
Lamer/Kroh = Lamer, Hans; Kroh, Paul: *Wörterbuch der Antike. Mit Berücksichtigung ihres Fortwirkens.* Stuttgart, 1976, p. 171-172: Ehe.
Layard = Layard, J.: *The Incest Taboo and the Virgin Archetype.* În: Eranos-Jahrbuch 12, 1945, p. 253-258.
Lévi-Strauss = Lévi Strauss, Claude: *Die elementaren Strukturen der Verwandtschaft.* Fankfurt am Main, 1981.
Li = «Li»: *Soarele şi Luna. Baladă poporală.* În: Poporul român 3, 1903, nr. 49.
Lighezan 1959 = Lighezan, Nicolae: *Folclor muzical bănăţean.* Bucureşti, 1959, p. 155.
Lo Nigro = Lo Nigro, Sebastiano: *Racconti popolari siciliani. Classificazione e bibliografia.* Firenze, 1958.
Loorits = Loorits, Oskar: *Estnische Volkserzählungen.* Berlin, 1959.
Luhmann-Fuchs = Luhmann, Niklas; Fuchs, Peter: *Reden und Schweigen.* Frankfurt am Main, 1989.
Lurker = Lurker, Manfred: *Wörterbuch der Symbolik.* Stuttgart, 1983.
Lüthi = Lüthi, Max: *Das europäische Volksmärchen. Form und Wesen.* Bern, ^{3}1968.
M. 1891 = M., I.: *Soarele şi Luna (Credinţă populară).* În: Gazeta Transilvaniei 54, 1891, nr. 5, p. 3-5.
Maican 1907 = Maican, George: *Multe şi de toate într-un sat singur aflate. (Poezii, cântece poporale vechi şi versuri religioase).* Braşov, 1907, p. 31-33.

Mailand = Mailand, Oszkár: *Az ég regéi. Román népfelfogás.* În: Magyar Polgár 20, 1886, nr. 121.

Mailand 1886 = Mailand, Oszkár: *Das Monstrum oder die Hochzeit von Sonne und Mond. Kurzgefasste Beitrag der vergl. Religionswissenschaft und Ikonographie.* În: Acta Comparationis Litterarum Universarum 18, 1886, nr. 11-14, p. 75-106, 113-119.

Mailand 1883 = Mailand Oszkár: *Hunyadmegyei román népdalok.* Hunyad 7, 1883, nr. 11, 14, 17, 20.

Mailand 1886 = Mailand Oszkár: *Mytosi elemek a román népköltészetben.* În: A Hunyadmegyei tőrténelmi és régészeti társaság évkőnyve 3, 1886, p. 70-79.

Maisch = Maisch, H.: *Inzest.* Hamburg, 1968.

Mangenot = Mangenot, E.: *Inceste.* În: *Dictionnaire de théologie catholique.* VII. Paris, 1927.

Manițiu Popa 1907 = Manițiu Popa, Ioan: *Iosif. Baladă poporală din Comana de Jos.* În: Țara Oltului 1, 1907, nr. 49, p. 4-5.

Manolache 1971 = Manolache, Constantin: *Ciobănaș de la miori. Culegere de folclor poetic din zona Teleajenului.* Ploiești, 1971, p. 17-18.

Marian 1903 = Marian, S. Fl.: *Insectele în limba, credințele și obiceiurile românilor.* București.

Marian 1890 = Marian, S. Fl.: *Nunta la români. Studiu istorico-etnografic.* București.

Marian 1873 = Marian, S. Fl.: *Poesii poporale române adunate și întocmite de -.* Tom I. Cernăuți, 1873, p. 151-160, 215-216.

Marian 1883 = Marian, S. Fl.: *Ornitologia poporană română.* I-II. Cernăuți.

Marian 1885 = Marian, S. Fl.: *Soarele și Luna. Baladă poporală din Transilvania.* În: Calendariu pe anul ordinariu 1885 redigeat de Calistrat Coca. Anul XII. Cernăuți, p. 89-95.

Marian 1903 = Marian, S. Fl: *Soarele și Luna. Baladă populară.* În: Calendar (Minerva), p. 222-225.

Marienescu 1874 = Marienescu, At. M.: *Ionu Iorgovanu si sierpele negru. Partea esplicatória.* În: Familia 10, p. 112-116

Marienescu 1971 = Marienescu, Atanasie Marian: *Poezii populare din Transilvania.* Ediție îngrijită de Eugen Bălan. Prefață de Ovidiu Bîrlea. București 1971, p. 30-34.

Marienescu 1891 = Marienescu, At. Marian: *Die Hochzeit der Geschwister. Rumänisches Volkslied. Deutsch von L. V. Fischer.* În: Romänische Revue 7, 1891, p. 432-434. Cf. și Engel 1978.

Marinca 1962 = Marinca, Felicia: *O variantă a baladei călătoria fratelui mort (motivul Lenore).* În: Limbă și literatură vol. 6, p. 387-395.

Marzolph = Marzolph, Ulrich: *Typologie des persischen Volksmärchen.* Beirut, 1984.

Masuccio = Masuccio Salernitano: *Der Novellino des Masuccio von Salerno zum ersten Mal vollständig ins Deutsche übertragen von Hanns Floerke.* München, 1918.

Mateescu 1909 = Mateescu, C. N.: *Balade. Adunate de -.* Cu o prefață de N. Iorga. Vălenii de Munte, 1909, p. 110-114.

Mândrescu 1892 = Mândrescu, Simeon C.: *Literatură și obiceiuri populare din comuna Râpa de Jos, comitatul Mureș-Turda (Transilvania).* București, 1892, p. 182.

Medan 1979 = Medan, Virgil: *Cântece epice.* Cluj-Napoca, 1979.

Megas 1971 = Megas, Georgios A.: *Das Märchen von Amor und Psyche in der griechischen Volksüberlieferung.* Athen.

Megas 1975 = Megas, Georgios A.: *Die Legende von den zwei Erzsündern in der griechischen Volksüberlieferung.* În: Fabula 16, p. 113-120.

Menéndez Pidal, cf. Cantar

Menéndez Pidal 1968 = Menéndez Pidal, Ramón: *Romancero hispánico (hispano-portugués, americano y sefardí). Teoría e historia.* I-II. Madrid.

Menéndez Pidal 1957 = Menéndez Pidal, Ramón: *Romanceros del rey Rodrigo y de Bernardo del Carpio.* Madrid.

Menéndez Pidal 1956 = Menéndez Pidal, Ramón: *Supervivencias del Poema de Kudrun.* În: Id.: *Los godos y los orígenes de la epopeya española.* Madrid, p. 89-173.

Messelken = Messelken, Karlheinz: *Inzesttabu und Heiratschancen. Ein Versuch über archaische Institutionenbildung.* Stuttgart, 1974.

Micle = Micle, Aneta: *Balada Soarele și Luna: semnificații cosmo-sociogonice.* În: Steaua 1992, nr. 10, p. 54-55.

Mihalcea 1971 = Mihalcea, Gheorghe C.: *La fântâna de sub deal. Folclor poetic nord-dobrogean.* Tulcea, 1971, p. 301-306.

Mihăescu 1893 = Mihăescu, N.: *Poesii poporale.* În: Gazeta Transilvaniei 1893, nr. 34.

Millea 1962 = Millea, Aureliu: *Poezii populare din Mărginime (Sibiu).* În: *Folclor din Transilvania. Texte din colecții inedite.* II. Cu un cuvânt înainte de Mihai Beniuc. București, 1962, p. 397-403.

Minois 1998 = Minois, Georges: *Istoria infernurilor.* București.

Minois 2002 = Minois, Georges: *Istoria sinuciderilor. Societatea occidentală în fața morții voluntare.* București.

Mîrza 1974 = Mîrza, Traian: *Folclor muzical din Bihor.* București, 1974, p. 239, nr. 213.

Moga 1897 = Moga, G. P.: *[La poartă la Ţarigrad. Comitatul Hunedoara].* În: Tribuna poporului 1, 1897, 4/16 oct.

Mohanu 1975 = Mohanu, C.: *Fântâna dorului. Poezii populare din Ţara Loviştei.* Bucureşti.

Moldovan 1888 = Moldovan, Iuliu: *Poesii poporale.* În: Gazeta Transilvaniei 1888, nr. 186.

Molin 1927 = Molin, R. S.: *Soarele şi Luna.* În: Arhivele Olteniei 6, 1927, p. 102-104.

Mölk = Mölk, Ulrich: *Gregorius.* În: *Enzyklopädie des Märchens* 6, 1990, col. 125-132.

Mooney = Mooney, James: *Myth of the Cherokee.* În: Report of the Bureau of American Ethnology 19, 1897/1898, p. 11-576.

Morvay = Morvay, Karin: *Die Albänuslegende. Deutsche Fassung und ihre Beziehun-gen zur lateinischen Überlieferung.* München, 1977.

Müllenhoff = Müllenhoff, Karl: *Sagen, Märchen und Lieder aus den Herzogtümern Schleswig, Holstein und Lauenburg.* Schleswig, 1821.

Muşlea 1971 = Muşlea, Ion: *Cercetări etnografice şi de folclor.* I. Bucureşti.

Muşlea 1932 = Muşlea, Ion: *Cercetări folklorice în Ţara Oaşului.* În: Anuarul Arhivei de Folklor 1, 1932, p. 117-237.

Muşlea 1968 = Muşlea, Ion: *George Pitiş folclorist şi etnograf.* Bucureşti, 1968, p. 94-99.

Muşlea-Bîrlea = Muşlea, Ion; Bîrlea, Ovidiu: *Tipologia folclorului din răspunsurile la Chestionarele lui B. P. Hasdeu.* Bucureşti, 1970.

Naumann = Naumann, H. und I.: *Isländische Volksmärchen.* Jena, 1923.

Navigatio Sancti Brendani Abbatis from Early Latin Manuscripts (ed. C. Selmer). Notre Dame, 1959 [în traducere germană:] *Es beginnt die Lebens-geschichte des heiligen Abtes Brendan.* Übersetzung Peter Christian Jacobsen. Neustadt an der Aisch, 1999.

Neagu 1969 = Neagu, Gh. I.: *Folclor din Câmpia Dunării.* Bucureşti, 1969 (Folclor din Oltenia şi Moldova IV).

Nedela = Nedela, Enache; Floarea, Mihai: *Iorgovan. Mit, legendă, baladă.* Bucureşti, 1995.

Negoescu 1896 = Negoescu, Cristu S.: *Poesii populare alese. Balade adunate din diferite colecţiuni şi reviste.* Bucureşti, 1896.

Nicolae-Barza 1936 = Nicolae-Barza, G.: *Balada Soarelui.* În: Şcoala Ialomiţei 7, 1936, nr. 7-8, p. 27-28.

Nicolăescu-Plopşor 1944 = Nicolăescu-Plopşor, C. S.: *Monografia judeţului Dolj. Izvoare folclorice.* Volumul I. Partea I. *Balade.* Craiova, 1944 (cf. Arhivele Olteniei 9, 1930, p. 404-405. Cf. şi Plopşor, N.)

Niculescu = Niculescu, Ruxandra: *Omul de piatră. Basmele călătoriilor în timp.* Bucureşti, 1976.

Niculiţă-Voronca 1903 = Niculiţă-Voronca, Elena: *Datinele şi credinţele poporului român adunate şi aşezate în ordine mitologică.* Vol. I. Cernăuţi, 1903, p. 589-593.

Nigra 1888 = Nigra, Costantino: *Canti popolari del Piemonte.* Torino.

Nijloveanu 1969 = Nijloveanu, Ion: *Poezii populare de pe Argeş şi Olt.* În: *Folclor din Oltenia şi Muntenia.* IV. Bucureşti, 1969, p. 437-444.

Nijloveanu 1984 = Nijloveanu, Ion: *Balade populare româneşti. Notaţia muzicală de Marin I. Brînaru.* Bucureşti, 1984.

Nijloveanu 1989 = Nijloveanu, Ion: *Poezii populare româneşti.* I. *Balade, doine, colinde, descântece, ghicitori.* Bucureşti, 1989, p. 3-6, 6-9.

Nişcov 1996 = Nişcov, Viorica: *A fost de unde n-a fost. Basmul popular românesc. Excurs critic şi texte comentate.* Bucureşti.

Nişcov = Nişcov, Viorica: *Folclorul, între experienţă de viaţă şi experienţă intelectuală.* În: *Temelii folclorice şi orizont european în literatura română.* Bucureşti, 1971, p. 280-315.

North Indian Notes Queries 2, 1892, p. 11.

Novakoviæ = Novakoviæ, St.: *Die Ödipus-Sage in der südslavischer Volksüberlieferung.* În: Archiv für slavische Philologie 11, 1888, p. 321-326.

O poveste = *O poveste. Din jurul Blajului.* În: Tribuna 10, 1893, nr. 152, p. 605-606.

Obert 1925 = Obert, Franz: *Rumänische Märchen und Sagen aus Siebenbürgen.* Hermannstadt.

Oişteanu 1980 = Oişteanu, Andrei: *Grădina de dincolo. Zoosophia.* Cluj-Napoca.

Olinescu 1944 = Olinescu, Marcel: *Mitologie românească.* Bucureşti.

Olteanu 1989 = Olteanu, A. Gh.: *Soarele şi Luna – semnificaţii cosmo-sociogonice.* În: Limbă şi literatură 3, 1989, p. 382-387.

Olteanu 1998 = Olteanu, Antoaneta: *Metamorfozele sacrului. Dicţionar de mitologie populară.* Bucureşti.

Olteanu 1922 = Olteanu, Ilie: *Craiul care vrea să iee pe sora sa.* În: Şezătoarea 18, 1922, nr. 3-4, p. 132-133.

Oniţiu = Oniţiu, Virgil: *Straturile în poezia populară.* În: Vatra 1, 1894, p. 98-99, 102, 142-144, 162-167.

Oprişan 1971 = Oprişan, I.: *Prezenţa multiplă a culturii populare în literatura română contemporană.* În: *Temelii folclorice şi orizont european în literatura română.* Bucureşti, p. 353-467.

Oprişan 1971 = Oprişan, Horia Barbu: *Monografia folclorică a Teleormanului.* [Bucureşti], 1971, p. 153-155.

Orlățanu 1907 = Orlățanu, Petru O.: *Salomie (Baladă).* În: Foaia poporului 15, 1907, p. 337.

Otescu 1906/7 = Otescu, I.: *Credințele țăranului român despre cer și stele.* În: Analele Academiei Române. Seria II. Tom XXIX. Bucureşti, 1906/1907.

Palmen = Palmen, F.: *Der Inzest (Eine strafrechtlich-kriminologische Untersuchung).* Köln, 1968.

Pamfile 1915 = Pamfile, Tudor: *Cerul și podoabele lui după credințele poporului român.* Bucureşti.

Pamfile 1916 = Pamfile, Tudor: *Dușmani și prieteni ai omului.* Bucureşti.

Papadima = Papadima, Ovidiu: *O viziune românească a lumii. Studiu de folclor.* Bucureşti, [1941].

Papahagi 1905 = Papahagi, Pericle: *Basme aromâne și glosar.* Bucureşti.

Papahagi 1900 = Papahagi, Pericle: *Din literatura poporană a aromânilor.* Colecțiune formată și rânduită de -. Volumul I. Bucureşti, p. 793-795.

Papahagi 1925 = Papahagi, Tache: *Graiul și folklorul Maramureșului.* Prefață. Introducere, Texte. Muzică populară. Apendice. Toponimie. Onomastică. Glosar. Hartă. XXII Planșe. Bucureşti 1925, p. 118-119.

Papp 1893 = Papp, Antoniu: *Cântec poporal de pe Luncă, în Biharea.* În: Gazeta Transilvaniei 1893, nr. 202, 3-4.

Pavelescu = Pavelescu, Gh.: *Balade populare din sudul Transilvaniei (Studiu și culegere).* Sibiu, 1971.

Pavelescu 1971 = Pavelescu, Gh.: *Studii și cercetări de folclor.* Bucureşti.

Pavelescu 1990 = Pavelescu, Gh.: *Vechi cântece populare culese din zona Sebeșului.* În: Studii și comunicări (Sibiu) V, 1990, p. 209-268.

Păsculescu 1910 = Păsculescu, Nicolae: *Literatură populară românească.* Bucureşti, 1910.

Păun-Angelescu = Păun, Octav; Angelescu, Silviu: *Basme, cântece bătrânești și doine.* Bucureşti, 1989, p. 253-256.

Petschel = Petschel, Günter: *Brücke zur anderen Welt.* În: *Enzyklopädie des Märchens* 2, 1979, col. 835-838.

Petschow = Petschow, H. P. H.: *Inzest.* În: *Reallexikon der Assyrologie und vorder-asiatischen Archäologie.* Berlin, New York, 1976, s.v.

Pettazzoni = Pettazzoni, R.: *Le Progenie del Sole.* În: Mélanges Henri Grégoire. Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire orientales et slaves 10, 1950, p. 493-500.

Piñero 1999 = Piñero, Pedro M. Ramírez: *Romancero.* Madrid.

Piñero/Atero = Piñero, Pedro M.; Atero, Virtudes: *Romancero de la tradición moderna.* Sevilla, 1987.

Plopșor 1930 = Plopșor, N.: *Soarele și Luna. Baladă.* În: Arhivele Olteniei 9, 1930, p. 404-405. Cf. Nicolăescu-Plopșor.

Poezii populare = *Poezii populare din toate ţinuturile româneşti.* Bucureşti, 1909, p. 138-139

Pompiliu 1870 = Pompiliu, Miron: *Balade populare române.* Iaşi, 1870, p. 32-34.

Pop, Codru = Pop, Dumitru: *Folclor din zona Codrului.* Baia Mare, 1978, p. 337-340.

Pop 1970 = Pop, Dumitru: *Folcloristica Maramureşului.* Bucureşti.

Pop, Crişana şi Banat = Pop, D.: *Folclor românesc din Crişana şi Banat de la începutul secolului XX.* Cf. Folclor Crişana şi Banat (At. Popa)

Pop-Ruxăndoiu = Pop, Mihai; Ruxăndoiu, Pavel: *Folclor literar românesc.* Ediţia a II-a. Bucureşti, 1979.

Pop 1942 = Pop, Sever: *Micul Atlas Lingvistic Român.* Partea I (ALRM I). Vol. II. *Familia, Naşterea, Botezul, Copilăria, Nunta, Moartea.* Sibiu, Leipzig.

Pop 1978 = Pop, Vasile: *Pe Mureş şi pe Câmpie. Culegere de folclor poetic şi muzical din judeţul Mureş.* Studiu introductiv de Ion Taloş. Târgu-Mureş, 1978, p. 208-209.

Pop Bota 1904 = Pop Bota, Enea: *Fraţii. Auzită în comuna Şard, comitatul Albei Inferioare.* În: Familia 40, 1904, p. 139.

Pop Câmpeanu 1908 = Pop Câmpeanu, I.: *Cântece poporale din Ardeal.* În: Neamul românesc 3, 1908, p. 714-715.

Pop Câmpeanu 1923 = Pop Câmpeanu, Ioan: *Floarea Soarelui.* În: Comoara satelor 1, 1923, p. 30.

Popa 1924 = Popa, Marin: *La „Argea".* În: Tudor Pamfile 2, 1924, p. 25-26.

Popescu 1970 = Popescu, Aurelian I.: *Cântece bătrâneşti din Oltenia.* Vol. II. Craiova, 1970, p. 15-19.

Popescu 1972 = Popescu, Aurelian I.: *Imaginea femeii în cântecul epic popular.* În: Philologica 2, 1972, p. 116-117.

Popescu 1913 = Popescu, Ion N.: *Cântece bătrâneşti.* În: Şezătoarea 13, 1913, p. 197.

Popescu-Ciocănel et al. = Popescu-Ciocănel, Gheorghe; Patriciu, E. I.; Salviu, G. P.: *Braşoave.* Bucureşti, 1905, p. 113-122.

Popovici 1909 = Popovici, Iosif: *Poezii populare române.* Culese şi publicate de-. Vol. I. *Balade populare din Bănat.* Oraviţa, 1909, p. 3-6, 6-7, 7-8.

Popovici = Popovici, T.: *Povestea Soarelui.* În: Sămănătorul 8, 1909, p. 255-259, 298-303.

Pop-Reteganul 1899 = P[op-]R[eteganul], I[on]: *Sora Craiului.* În: Tribuna 1899, p. 758, nr. 190. Cf. şi Foaia poporului 7, 1899, nr. 36, p. 422-423.

Pop-Reteganul 1921 = Pop-Reteganul, Ioan: *Trandafiri şi viorele. Poezii poporale culese şi ordinate de* -. Ediţia VI. Gherla, 1921, p. 8.

Porter = Porter, J. R.: *The Daughters of Lot.* În: Folklore 89, 1978, p. 127-141.
Propp = Propp, Vladimir: *Rădăcinile istorice ale basmului fantastic.* Bucureşti, 1973.
Putilov 1969 = Putilov, B. N.: *Historical Roots and Genesis of Slav Ballad about Incest.* În: VIIe Congrès International des Sciences Anthropologiques et Ethnologiques. Vol. VI. Москва, p. 213-218.
Putilov 1965 = Putilov, B. N.: *The Hungarian Ilona-Albert Legend and the Slavic Historical Ballads.* În: Acta Ethnographica 14, p. 349-361.
Radosav = Radosav, D.: *Sentimentul religios la români. O perspectivă istorică (sec. XVII-XX).* Cluj-Napoca, 1997.
Rank = Rank, Otto: *Das Inzest-Motiv in Dichtung und Sage. Grundzüge einer Psychologie des dichterischen Schaffens.* Leipzig, Wien, 1926.
Ranke 1977 = Ranke, Kurt: *Abtragen der Schuhe.* În: Enzyklopädie des Märchens 1, 1977, col. 40-42.
Ranke = Ranke, Kurt: *Brücke.* În: *Enzyklopädie des Märchens* 2, 1979, col. 823-825.
Ranke/Klíma = Ranke, Kurt; Klíma, Josef R.: *Biene.* În: *Enzyklopädie des Märchens* 2, 1978, col. 296-307.
Rădulescu-Codin 1910 = Rădulescu-Codin, C.: *Legende, tradiţii şi amintiri istorice. Adunate din Oltenia şi din Muscel.* Bucureşti, 1910.
Rădulescu-Codin 1925 = Rădulescu-Codin, C.: *Soarele şi Luna. – Variantă din Muscel.* În: Prietenul nostru 9, 1925, nr. 12, p. 11-16.
Rădulescu-Codin 1986 = Rădulescu-Codin, C.: *Literatură populară. I. Cântece şi descântece ale poporului. Cu 50 arii populare.* Ediţie critică de Ioan Şerb şi Florica Şerb. Studiu introductiv de Dan Simonescu. Bucureşti, 1986, p. 96-106.
Röhrich 1972 = Röhrich, Lutz: *Das verführte und das verführerische Mädchen.* În: Festschrift für Siegfried Gutenbrunner zum 65. Geburtstag. Heidelberg, p. 183-193.
Röhrich = Röhrich, Lutz: *Jenseitswanderungen.* În: *Enzyklopädie des Märchens* 7, col. 547-559.
Röhrich 1975.: *Sonnenfolklore.* În: Jobé, J.; Rahner, H.; Röhrich, L.; Waldmeier, M.; de Latil, P.; Arthus, J.; Kohler, A.: *Die Sonne. Licht und Leben.* Freiburg, Basel, Wien, 1975, p. 89-150.
Romero-Figueras = Romeo-Figueras, J.: *La Légende de Judas Ischarioth dans le théâtre catalan et provençal.* În: Actes et Mémoires du Ier Congrès International de Langue et Littérature du Midi de la France. Avignon, 1957, p. 68-106.
Röth = Röth, Diether: *Kleines Typenverzeichnis der europäischen Zauber- und Novellenmärchen.* Hohengehren, 1998
Rötzer = Rötzer H. G. (ed.): *Märchen.* Bamberg, 1981.
Rusu 1924 = Rusu, Simeon: *Scânteuţe. Poezii poporale (Balade şi chiuituri).* Gherla, 1924, p. 29-31.

Sandu-Timoc [1943]: Sandu-Timoc, C.: *Poezii populare de la românii din Valea Timocului.* Culese de -. Cu o introducere de N. Cartojan. Craiova, [1943], p. 35-50.

Sandu-Timoc [1967] = Sandu-Timoc, Cristea: *Cântece bătrâneşti şi doine.* Cuvânt înainte de Tudor Arghezi. Bucureşti, p. 63-67.

Schmaus = Schmaus, Alois: *Die Arbëresh-Ballade.* În: Id.: *Gesammelte slavistische und balkanologische Abhandlungen.* II. Teil. München, 1973, p. 443-452.

Schmidt = Schmidt, Leopold: *Volksglaube und Volksbrauch. Gestalten. Gebilde. Gebärden.* Berlin, 1966.

Schneider = Schneider, Alois: *Exempelkatalog zu den «Judicia Divina» des Jesuiten Georg Stengel von 1651.* Würzburg, 1982.

Schott 1845 = Schott, Arthur; Schott, Albert: *Walachische Märchen.* Stuttgart und Tübingen.

Schott 1971 = Schott, Arthur; Schott, Albert: *Rumänische Volkserzählungen aus dem Banat. Märchen, Schwänke, Sagen.* Neuausgabe besorgt von Rolf Wilh. Brednich und Ion Taloş. Bucureşti.

Schott 2003 = Schott, Arthur; Schott, Albert: *Basme valahe.* Traducere, prefaţă şi note de Viorica Nişcov. Iaşi.

Schuller 1860 = Schuller, Johann Karl: *Kolinda. Eine Studie über romänische Weihnachtslieder. Neujahrsgabe.* Hermannstadt.

Schuller 1859 = Schuller, Johann Karl: *Romänische Volkslieder. Metrisch übersetzt, und erläutert.* Hermannstadt, 1859.

Schuller 1857 = Schuller, Johann Carl: *Ueber einige merkwürdige Volkssagen der Romänen.* Sylvestergabe. Hermannstadt.

Schullerus 1928 = Schullerus, Adolf: *Verzeichnis der rumänischen Märchen und Märchenvarianten. Nach dem System der Märchentypen Antti Aarnes.* Helsinki, (FFC 78).

Schullerus 1977 = Schullerus, Pauline: *Rumänische Volksmärchen aus dem mittleren Harbachtal.* Neuausgabe besorgt von Rolf Wilh. Brednich und Ion Taloş. Bucureşti.

Schuster 1862 = Schuster, Fr. W.: *Über das walachische Volkslied.* În: Programm des evangelischen Untergymnasiums und der damit verbundenen Lehranstalten in Mühlbach am Schluße des Schuljahres 1861/1862. Hermannstadt, 1862. Cf. şi Pavelescu.

Schuster 1981 = Schuster, Friedrich Wilhelm: *Aus meinem Leben. Erinnerungen, Gedichte, Übersetzungen. Aus der Volksdichtung der Siebenbürger Sachsen.* Herausgegeben von Horst Schuller Anger. Bucureşti, 1981. Cf. şi Pavelescu.

Schwabe = Schwabe, Julius: *Archetyp und Tierkreis. Grundlinien einer kosmischen Symbolik und Mythologie.* Basel, 1951.

Scurtu 1966 = Scurtu, Vasile: *Termenii de înrudire în limba română.* Bucureşti.
Seemann, cf. Deutsche Volkslieder
Sevastos = Sevastos, Elena: *Nunta la români. Studiu istorico-etnografic comparativ.* Bucureşti, 1889.
Sidler = Sidler, Nikolaus: *Zur Universalität des Inzesttabu. Eine kritische Untersu-chung der These und der Einwände.* Stuttgart, 1971.
Silaşi = Silaşi, Gregoriu: *Românul în poesia sa poporale. XVII. Continuare: mitologia în balade şi în alte cântece române poporale.* În: Transilvania 10, 1877, nr. 12.
Snodgrass 1999 = Snodgrass, W. D.: *Five Folk Ballads.* Bucureşti.
Soarele 1867 = *Sórele şi Lun'a séu Jan'a Cosânzeana.* În: Albina 2, 1867, nr. 9.
Sperantia 1904 = Sperantia, Th. D.: *Introducere în literatura populară română. Studiu comparativ.* Bucureşti.
Spranger = Spranger, Peter: *Kümmernis.* În: *Enzyklopädie des Märchens* 8, 1996, col. 604-607.
Stanca = Stanca, Sebastian: *Legenda „Sórele şi Luna" ca document despre originea romană a poporului român.* În: Musa. Fóia beletristică-scientifică 29, 1898/99, nr. 6.
Starr = Starr, O. M.: *An Apotropaic Incest Ritual in the Baal Anath Cycle.* În: Folklore 95, 1984, p. 231-244.
Stănescu-Bărceanul = Stănescu-Bărceanul, St.: *Nicola Nicolcea.* În: Ion Creangă 2, 1909, p. 67-68.
Stăniloaie = Stăniloaie, Dumitru: *Reflexii despre spiritualitatea poporului român.* Craiova, 1992.
Stoianov 1967 = Stoianov, P.: *Cântece populare moldoveneşti.* Chişinău, 1967, p. 170, 378.
Straparola = Straparola: *Le piacevoli notti.* Bologna, 1898.
Strausz = Strausz, A.: *Bulgarische Volksdichtung.* Wien, Leipzig, 1895.
Suciu 1890 = Suciu, Vasiliu L.: *Poesii poporale.* În: Familia 26, 1890, p. 395.
Sulițeanu 1975 = Sulițeanu, Ghizela: *Despre cercetarea cu caracter monografic a folclorului din comuna Gropeni.* În: *Studii de etnografie şi folclor din zona Brăilei.* Brăila, 1975, p. 123.
Sulițeanu 1980 = Sulițeanu, Ghizela: *Folclor muzical din județul Brăila. Balada sau cântecul bătrânesc.* Brăila, 1980.
Swahn 1955 = Swahn, J.-Ö: *The Tale of Cupid and Psyche (AaTh 425 428).* Lund.
Šapkaliska = Šapkaliska, T.: *Probleme der Katalogisierung der makedonischen Volksballaden mit Inzestthematik.* În: Conrad Laforte (ed.): *Ballades et chansons folkloriques.* [Québec], 1989, p. 301-317.
Şăineanu 1895 = Şăineanu, Lazăr: *Basmele române în comparațiune cu*

legendele antice clasice și în legătură cu basmele popoarelor învecinate și ale tuturor popoarelor romanice. București.

Șerb 1967 = Șerb, Ioan: *Introducere în folclorul Olteniei și Munteniei.* În: *Folclor din Oltenia și Muntenia. Texte alese din colecții inedite.* I. București.

Șeuleanu = Șeuleanu, Ion: *Dincoace de sacru, dincolo de profan (Studii și eseuri de folclor).* Târgu-Mureș, 1995.

Ștefan 1887 = Ștefan, B.: *Soră și frate.* În: Familia 23, 1887, p. 291-292.

Taloș 1999 = Taloș, Ion: *Câteva observații asupra colindatului și colindelor la popoarele romanice.* În: Limbă și literatură 1999, vol. I, p. 71-91.

Taloș 2001 = Taloș, Ion: *Gândirea magico-religioasă la români. Dicționar.* București.

Taloș 1973, 1997 = Taloș, Ion: *Meșterul Manole. Contribuție la studiul unei teme de folclor european.* [I], II. București.

Taloș 2002 = Taloș, Ion: *Petit Dictionnaire de mythologie populaire roumaine.* Traduit par Anneliese et Claude Lecouteux. Grenoble, 2002.

Talvj = Talvj: *Volkslieder der Serben.* I. Halle, Leipzig, 1835.

Tazlăuanu, Gheorghe I.: *Comoara neamului.* Vol. I. *Legende, balade și cântece haiducești.* București, 1943, p. 1-11.

Teodorescu 1982 = Teodorescu, G. Dem.: *Poezii populare române.* Ediție critică, note, glosar, bibliografie și indice de George Antofi. Prefață de Ovidiu Papadima. București, 1982, p. 481-486.

Teodorescu 1957 = Teodorescu, G. Dem.: *Poezii populare.* Ediție îngrijită de Al. Bistrițeanu. București.

Teodorescu 1893 = Teodorescu, I.: *Cântece.* În: Șezătoarea 2, 1893, p. 135-136.

Theodorescu 1958 = Theodorescu, Cicerone: *Izvoare fermecate. Culegere de folclor.* București, 1958, p. 227-229.

Thierfelder = Thierfelder, Helmut: *Die Geschwisterehe im hellenistisch-römischen Ägypten.* Münster.

Thomas = Thomas, Gerald: *Lüge. Lügengeschichte.* În: *Enzyklopädie des Märchens* 8, col.1265-1270.

Thompson 1964 = Thompson, Stith: *The Folktale.* New York, Chicago, San Francisco, Toronto, London, 1946.

Thuriet = Thuriet, Ch.: *Traditions populaires de la Haute-Saône et du Jura.* Marseille, 1979.

Tocilescu-Țapu 1980 = Tocilescu, Grigore G.; Țapu, Christea N.: *Materialuri folcloristice.* I. Ediție critică și studiu introductiv de Iordan Datcu. București, 1890, p. 51-57.

Todoran 1960 = Todoran, Romulus: *Material dialectal.* II. *Graiul din Vâlcele (raionul Turda).* În: *Materiale și studii dialectale.* I. București, 1960, p. 29-126.

Toldo = Toldo, P.: *Leben und Wunder der Heiligen im Mittelalter.* În: *Studien zur vergleichenden Literaturgeschichte* 1, 1901, p. 301, 324-325; 2, 1902, p. 87-103, 304-353; 4, 1904, p. 49-85; 5, 1905, p. 337-353; 6, 1906, p. 289-333; 8, 1908, p. 18-74; 9, 1909, p. 451-460.

Trautmann = Trautmann, Reinhold: *Die Volksdichtung der Großrussen.* I. *Das Heldenlied.* Heidelberg, 1935.

Trâpcea 1958 = Trâpcea, Theodor: *Balada „călătoria fratelui mort" la aromâni.* În: Revista de folclor 3, 1958, nr. 4, p. 137-139.

Tschinkel = Tschinkel, Wilhelm: *Gottscheer Volkstum in Sitte, Brauch, Märchen, Sagen, Legenden und anderen volkstümlichen Überlieferungen.* [Rosegg] 1931.

Tubach = Tubach, Frederic C.: *Index Exemplorum. A Handbook of Medieval Religious Tales.* Helsinki, 1969 (FFC 204).

Tudor 1968 = Tudor, Sandu: *Elemente social-morale în balada „Cântecul Soarelui".* În: Glasul bisericii 27, 1968, nr. 1-2, p. 113-117.

T[ulbure] 1907 = T[ulbure], Gh.: *Cântecul Salomiei.* În: Luceafărul 6, 1907, p. 70.

Tulbure 1908 = Tulbure, Gh.: *Cântece din lumea vechiă.* Făgăraş, 1908, p. 48-51, 52-55.

Twitchell = Twitchell, James: *The Incest Theme and the Authenticity of the Percy Version of „Edward".* În: Western Folklore 34, 1975, p. 32-35.

Tylor 1889 = Tylor, E. B.: *On a Method of Investigating the Development of Institutions: Applied to Laws of Marriage and Descent.* În: Journal of Anthropological Institute 18, 1889.

Tylor = Tylor, E. B.: *Primitive Culture.* London, 1871.

Ţiplea 1906 =Ţiplea, Alexandru: *Poezii populare din Maramureş.* Bucureşti, 1906, p. 4-6, 16-17.

Uffer = *Rätoromanische Märchen.* Herausgegeben und übersetzt von Leza Uffer. Düsseldorf, Köln, 1973.

Universul 1912 = *Fata Soarelui.* În: Universul literar 29, 1912, nr. 32, p. 4-5.

Ursu 1907 = Ursu, I.: *Iosif.* În: Floarea darurilor, vol. II, 1907, p. 77-78.

Varin = Varin, Amy: *Mordred King's Arthur's Son.* În: Folklore 90, 1979, p. 167-177.

Vasiliu 1909 = Vasiliu, Alexandru: *Cântece, urături şi bocete de ale poporului.* Bucureşti, 1909, p. 98.

Văduva = Văduva, Ofelia: *Magia darului.* Bucureşti, 1997.

Viciu 1914 = Viciu, Alexiu: *Colinde din Ardeal. Datini de Crăciun şi credinţe poporane.* Bucureşti, Leipzig, Viena, 1914.

Viciu 1976 = Viciu, Alexiu: *Flori de câmp. Doine. Strigături. Bocete. Balade.* Colecţie de folclor inedită, publicată, cu studiu introductiv, note, indice şi glosar, de R. Todoran şi I. Taloş. Cluj-Napoca, 1976.

V[iciu] 1890 = V[iciu]; Alesiu: *Poesii populare (Urmare). Doine de amor.* În: Convorbiri literare 24, 1890, p. 280-283.

Vidossi = Vidossi, G.: *In margine ad alcuni avventure di Münchhausen.* Helsinki, 1955 (FFC 162).

Viorescu 1889 = Viorescu, M.: *Nunta păcătoasă. Baladă din Bucovina.* În: Familia 25, 1889, p. 630-631.

Viorescu 1891: *Cununia păcătoasă. Poesie poporală.* În: Foaia săteanului (Cernăuți) 1, 1891, p. 63-64.

Volbură 1907 = Volbură, Iustin: *Poezii populare din Ardeal.* În: Floarea darurilor 1907, vol. II, p. 15.

Vrabie 1966 = Vrabie, Gh.: *Balada populară română.* Bucureşti.

Vrabie 1957 = Vrabie, Gh.: *Călătoria fratelui mort sau motivul Lenore în folclorul sud-est european.* În: Limbă şi literatură 1957, vol. 3, p. 257-293.

Vrabie 1972 = Vrabie, Gh.: *Das Motiv der Hochzeit mit der Sonne in der rumänischen Volksballade.* În: Jahrbuch für Volksliedforschung 17, 1972, p. 115-130.

Vrabie 1983 = Vrabie, Gheorghe: *Eposul popular românesc. Teme – Motive. Structuri poematice.* Bucureşti, p. 105-125.

Vrabie 1957 = Vrabie, Gh.: *Folclorul la «Tribuna» din Sibiu.* În: Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor 6, nr. 1-2, p. 225-269.

Vulcănescu 1985 = Vulcănescu, Romulus: *Mitologia română.* Bucureşti.

Weicker = Weicker, G.: *Der Seelenvogel in der alten Litteratur und Kunst. Eine mythologisch-archaeologische Untersuchung.* Leipzig, 1902.

Weigand 1896 = Weigand, Gustav: *Aromunische Texte aus Monastir. Mitgeteilt von G. Şaiakdži, übersetzt von G. Weigand.* În: Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (Rumänisches Seminar) zu Leipzig 3, 1896, p. 162-163.

Weigand 1902 = Weigand, Gustav: *Die Dialekte der Moldau und Dobrudscha.* În: Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (Rumänisches Seminar) zu Leipzig 9, 1902, p. 139-236 (textul la p. 209-210).

Wesselski = Wesselski, Albert: *Mönchslatein.* Leipzig, 1909.

Williams-Krapp = Williams-Krapp, Werner: *Elternmörder.* În: *Enzyklopädie des Märchens* 3, col 1372-1379.

Winter = Winter, A.: *„Mein Bruder freit um mich".* În: Zeitschrift des Vereins für Volkskunde 7, 1897, p. 172-184.

Wiora, cf. Deutsche Volkslieder.

Wolf = Wolf, Wilhelm: *Deutsche Hausmärchen.* Göttingen, 1851.

Wolfram = Wolfram, R.: *Zur Frage des Männerhauses in Europa.* În: Ethnologica 3, 1956, p. 74-75.

Zdrenghea 1912 = Zdrenghea, Vasile: *Tânăr fecior de-mpărat.* În: Calendarul Asociațiunii pe anul de la Christos 1913. Întocmit de Oct. C. Tăslăuanu. Sibiu, 1912, p. 108-110.

Izvoare inedite

La Academia Română

Densuşianu, Ms. Rom. = *Răspunsuri la „Chestionarul istoric"* (1893-1897) aflate la Academia Română sub cotele: Ms. Rom. Nr. 4553, 4554, 4555, 4556, 4557, 4558, 4559, 4560, 4561.

Hasdeu, B. P.: *Răspunsuri la Chestionarul pentru adunarea datelor privitoare la limba română,* lansat în anii 1884-1885, volumele XIV, XVII, XVIII.

Pop-Reteganul, *Cântece bătrâneşti* = Pop-Reteganul, Ion: *Cântece bătrâneşti.* Manuscris aflat la Biblioteca Academiei Române sub nr. 4524 (copie la Arhiva de Folclor-Cluj):

Arhiva de Folclor-Cluj (AFC)

Arhiva Institutului de Etnografie şi Folclor „Constantin Brăiloiu" (IBr)

Arhiva de Folclor a Moldovei şi Bucovinei (AFMB)

Alte arhive şi colecţii particulare

Arhiva de Folclor a Universităţii Timişoara (AFT)
Stelian Cîrstean
Maria Holhoş
Amalia Pavelescu
Gheorghe Pavelescu
Viviana Capel
Ion Taloş

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

INDICE DE CULEGĂTORI

A

Ahrițculesei, D.: B I 74, 75, 76
Albescu, I.: A I 18
Alecsandri, V.: B II 138
Alesiu, V.: A I 86
Alexandru, T.: A II 25; B II 90, 92
Alexici, Gh.: B II 11
Amzulescu, Al.: A VIII 8, 10, 11, 13, 17, 23; B II 27, 28, 29, 31, 32, 33, 79, 85, 88, 91
Andreescu, I.: B I 60
Apostolescu, M.: B II 65
Arbore, Z. C.: A II 22
Axinte, N.: B I 77

B

Balici, L.: A III 39
Barna, O. I.: A VII 20
Bartók, B.: A I 19, 30, 31; A II 39, 50; B II 12, 14
Basilescu, D.: B I 33
Bădescu, Gh.: B I 22
Băieşu, N.: A VIII 1
Bălăşel, T.: B II 22, 26
Berdan, L.: A I 83; B I 63
Bibicescu, I. G.: A I 1, 2; A II 53
Bichigean, G.: A II 16
Bilțiu, P.: A I 59, 60, 64, 67, 68, 69, 71, 72, 74; A II 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15; A IX 2
Bîrlea, O.: A III 25; A VIII 17, 23; B II 31, 71, 88
Blaga, A.: A III 21
Blaga, V.: A I 53
Bogariu, E. şi C.: A I 25; A II 48, 52; A III 50; A IV 8
Boldea, I.: A III 43
Bologa, V.: A I 35
Borcuțiă-Cercel, A.: B I 1, 2
Boris, M.: A VIII 26
Botezatu, Gr.: A VII 11, 12; A VIII 1
Bradu, I.: A III 42; A IX 1
Brauner, H.: A I 75; A III 29, 30; B II 56, 62, 63, 120
Brăiloiu, C.: A II 26; B II 59, 105
Brukental, M.: A IV 5
Brut Nestor, Gr.: A III 53
Bud, T.: A VII 10
Buda, I.: A I 22
Buga, M.: B II 45, 46
Bunescu, M.: B I 27
Buzescu, A.: B II 67

C

Capel, V.: A III 16
Caraman, P.: B II 103
Carp, P.: A VIII 8, 13, 14, 18, 19, 20, 21
Cărăbiş, V.: B II 16, 23
Cătană, Gh.: A III 51
Cernea, E.: A III 41
Ciobanu, Gh.: B II 92, 93, 95
Cireş, L.: A I 83; B I 63, 71; B II 132
Ciubotaru, I. H.: A II 27; A VIII 4, 5, 6; B I 71; B II 129, 131
Ciubotaru, S.: A VIII 4
Cizmaş, C.: A II 3
Cîrstean, S.: A II 24; A VII 17; A VIII 2, 3; B II 134; B III 1, 2
Cocişiu, I.: A I 7, 8, 15, 16, 28, 29; A II 31; B II 30, 52, 89
Comişel, E.: A I 76; A VII 14, 15; B II 61, 78, 83, 87, 88, 117

Constantinescu, P.: A I 10; A II 54; A VI 5
Costăchescu, C.: B I 39
Crăciunaș, Gr.: A III 20
Crețu, Gr.: B II 86
Cruceană, I.: B I 23; B II 44
Cuceu, I.: A I 51, 52; A II 35; A III 10, 11, 12, 13, 14, 19; A IV 4
Cuceu, M.: A III 19

D

Dan, D.: A VII 16
Danciu, F.: A II 59
Degan, E. V.: A I 20
Demetrescu, C.: B I 15
Diaconu, I.: B II 122, 123, 124, 125, 126
Dițescu, C.: B I 14
Dobozi-Faiciuc, E.: B I 78
Dobrescu, G. I.: B I 37
Dosios, V.: A I 79
Dubău, L.: A II 41; A IV 9
Dumitrescu-Begu, A.: B II 34
Dumitrescu-Bistrița, I. N.: B I 10; B II 19

E

Eminescu, M.: B I 93
Ene, Gh.: B II 55

F

Fane, I. T.: A VII 2
Fată, Gh.: B I 5, 6
Fierăscu, G. G.: B II 20
Florea, I.: A I 34
Florescu, I.: B I 32

G

Galavu, D.: B II 104
Gavriș, A.: A II 1
Găluşcă, T.: B II 108
Georgescu, D.: B I 41
Georgescu, L.: A VIII 7
Georgescu, N.: A III 49
Ghergariu, L.: A I 46, 48
Gherghescu, Gh.: B I 56
Gherlan, El.: A IV 7
Gogota, M.: A VII 3
Grancea, N.: A VI 2

H

Hetcou, P.: A VII 1
Hîncu, A.: A VII 11, 12; B II 137
Hodârnău: A VI 4
Hodosiu, M. M.: A III 45
Holhoș, M.: A I 45
Hruşcă, Ș.: A I 90

I

Iana, A.: B II 9
Igna, A.: A I 41
Ilieș, D.: A III 38
Ilieșiu, I.: A III 26
Ionescu, Gh.: B I 50
Ionescu, I.: B II 114
Ionescu, N.: B II 77
Ispas, S.: B II 94
Istrătescu, A.: B II 57
Iştoc, L.: A III 44

K

Köváry: A II 30

L

Lazăr, A.: A II 2
Lenghel, P.: A VII 5
Lighezan, N.: B II 5
Liuba, S.: B II 7
Liuba, S. M.: B II 9
Ludovic, N.: B I 47
Lungulescu, N.: B I 44
Lupescu, M.: B I 70

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

M

Maican, G.: A I 3
Manasie, P.: B I 3
Maniţiu Popa, I.: A I 4
Manolache, C.: B II 82
Manolescu, G.: B II 6
Manolescu, I.: B I 26
Manu, O.: A I 55
Mareş, I. Gr.: B I 84, 85
Marian, S. Fl.: A II 23; A VII 18; B II 140, 141
Mateescu, C. N.: B II 54
Mândrescu, S. C.: A II 49
Medan, V.: A I 47, 81; A II 17; A III 3, 4, 5, 6, 7, 8, 25; A IV 9, 12
Mereuţă, A.: B II 72
Michăescu, D.: B I 48
Mihalcea, Gh. C.: B II 106
Mihăiescu, N.: A IV 14
Millea, A.: B II 15
Mîrza, T.: A II 40
Mocanu, A.: A I 73; A II 18, 37; A III 36
Moga, G. P.: A I 91
Moldovan, I.: A II 57
Moldoveanu, Elis.: A VIII 25, 29; B II 43
Molin, R. S.: B II 10
Munteanu, M.: A I 26
Muraru, C. I.: B I 57
Murnu, G.: B I 96
Muşlea, I.: A V 4

N

Neagu, Gh. I.: B II 53, 70, 100
Neculai, Me.: B II 107
Negreanu: B II 121
Negrescu, I.: B II 102
Nicola, I. R.: A II 42
Nicolae, Gh. P.: B I 40; B II 98
Nicolae-Barza, G.: B II 97
Nicolăescu-Plopşor, C. S.: B II 24
Nijloveanu, I.: B II 37, 38, 39, 40, 41, 42

O

Olteanu, I.: A VII 19
Oprişan, H. B.: B II 64
Oprişiu, V. I.: A I 24; B I 16; B II 18
Orlăţanu, P. O.: A VI 3
Otescu, I.: B I 35, 36

P

Papahagi, P.: B I 97
Papahagi, T.: A VII 4
Papp, A.: A II 38
Pavelescu, A.: A I 11, 12
Pavelescu, Gh.: A I 13, 17
Păsărescu, Dem.: B I 11
Păsculescu, N.: B II 35, 36, 113
Pârvan, A.: B I 53
Pâslaru, C.: B I 59
Petrescu, Gh.: A I 42; A III 15, 17, 18, 48; A IV 10; A V 1, 2, 3
Pitiş, Gh. I.: B II 127
Pletos, Th.: B I 80, 81
Plopşor, N., şi Nicolăescu-Plopşor: B II 24
Pomârleanu, N.: B I 62
Pop Bota, E.: A I 37
Pop Câmpeanu, I.: A I 85; B I 4
Pop, D.: A I 56, 57, 58, 70; A II 6
Pop, Gh. Gh.: A I 64, 67, 68, 69, 71, 72, 74; A II 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15
Pop, V.: A III 47
Pop Reteganul, I.: A II 32
Popa, A.: A I 44
Popa, I. I.: A I 32
Popescu, A.: B I 31; B II 25
Popescu, D.: B I 51; B II 17
Popescu, Em.: B I 30; B II 66
Popescu, G.: B II 76

BCU "VICTOR BABEŞ" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Popescu, I. N.: B II 21
Popescu, Pr. I.: B I 7
Popovici, I.: A I 23; A III 27; B II 4
Popovici, I. M.: B IV 1
Popovici, V.: B II 99
Pretorian, N.: B I 17

R

Rădulescu, N.: A VIII 22
Rădulescu-Codin, C.: B I 12, 24, 25; B II 48, 49, 50, 51, 74
Resteşan, I. E.: A III 9
Rogoz, V.: A I 54, 63, 65; A III 35
Roman, H.: A I 9
Romănescu, D.: B I 64
Rozoleanu, D.: B I 45

S

Sachelarie, A.: A VIII 21
Sâmpălean, I.: A I 39
Schott, A.: B I 92
Schuster, Fr. W.: A I 89
Sibian, R.: A I 61, 62
Simcelescu, M. I.: B I 8, 9
Simu, R.: A VI 2
Spineanu, I. D.: B I 13
Stan, E. Gh.: B I 61
Starăş, M.: B I 83
Stăncescu, S.: B I 38
Stănculeanu, L.: A VIII 9
Stoia, A.: A III 46
Stoia, O.: A I 33
Sturzu, O.: B I 65, 66, 67, 68
Suciu, V. L.: A I 87
Sulițeanu, Z.: A VIII 9, 11, 14, 18, 24; B II 58, 96, 110, 111, 112

Ş

Ştefan, B.: A IV 13
Şter, Gh.: A I 49, 50

T

Taloş, I.: A II 33, 34; A III 2, 23, 24, 28, 31, 32, 33, 34; A IV 2, 3, 4, 5
Teodorescu, G. Dem.: B II 109
Theodorescu, P.: B I 42
Timşa, Gr.: A III 1
Todea, I.: A II 45
Todiriu, G.: B I 58
Todoran, R.: A III 22
Tosca, M.: A I 73
Tudor, S.: B II 119
Tulbure, Gh.: A I 6; A VI 1

Ţ

Ţapu, Chr. N.: B II 68
Ţarină, Şt.: B II 13
Ţăndan, P.: A IV 1
Ţiplea, A.: A VII 6, 9

U

Ursu, I.: A I 5

V

Vasile, C.: B I 49
Vasiliu, Al.: A VII 13
Vicol, A.: A VIII 7, 10, 12, 13, 14, 15, 16; B II 79
Vlase, D.: B I 82
Voinea, St.: B I 46
Volbură, I.: A IV 16
Vovcă, P.: B I 79

W

Weigand, G.: B I 98; B II 118

Z

Zamfir, C.: A I 79, 80
Zdrenghea, V.: A I 36

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

INDICE ALFABETIC AL LOCALITĂȚILOR ANCHETATE

cu indicarea versiunii, a subversiunii şi a numărului sub care poate fi găsită varianta în tabele şi în corpus

A

Agrij A I 45; A III 33, 34; A IV 1, 2
Alba Iulia A II 48
Albeşti A VIII 17
Alexandria B II 68, 69
Alexandrovăț-Timoc B II 2
Aluniş-OT B I 22
Aluniş-SJ A III 35, 36
Antoneşti B II 65
Ardeova A III 6
Asuaju de Sus A II 7

B

Baba A II 4
Baia de Aramă B I 13
Balta B I 7
Banloc B II 5
Basarabasa A III 50
Basarabia A I 22
Bata A I 32
Batin A III 3
Batin-Cătun A III 4
Băița de sub Codru A I 69, 70
Băleni-GL B I 52
Bălenii Români-DB B II 76
Băneşti-Beşteloaia B I 37
Băseşti A I 56, 57, 58; A II 6
Bârca B II 31
Bârloaga B II 1
Bedeciu A III 7
Belceşti B IV 1
Beleți B II 49, 50
Belitori B I 29
Bereşti B I 53
Berevoieşti A VIII 22
Berința A II 15
Beuca B II 73
Bichigi-Severin A I 77
Bihor A I 43; A IV 7
Bilca A VIII 5, 6
Bilciureşti B I 38
Biscaria A I 21
Bistrița Bârgăului A II 31
Biul-Biul B I 44
Bivolari B I 63
Blaj, jur A III 32
Blăjenii de Sus A III 23, 24
Bodia A III 32
Bogați B II 61
Boița A I 18
Borca B II 131
Borza A II 34
Botoşana A II 27
Botoşani B I 72, 73
Bozeş A I 22
Bragadiru B I 46
Braniştea A III 25
Brebu A III 51, 52
Broşteni B I 70
Bucium A II 52
Buciumi A IV 5
Bucşoaia A II 25
Bughea de Sus A VIII 23
Buhalnița B II 132
Buhoci B I 57, 58

C

Camina B I 89
Capaclia B II 135
Carol I B II 97
Casimcea B II 105
Cața A I 5

Călanu Mic A III 49
Călărași B II 32
Călugăreni B I 35
Câmpanii de Sus A I 44
Câmpofeni B II 16
Câmpulung B II 58
Cândești B I 74, 75, 76
Cârnești B I 3
Ceaba A III 1
Ceamașir B I 83
Cenadu Mare A I 30
Cerbăl B II 50
Cerchezu B II 103
Cetățeni B 39
Chelința A II 1
Chilia A I 53
Chiuzbaia A III 38
Ciacâr B I 48
Ciubanca A III 20
Ciuperceni B II 30
Ciuta A I 72, 73
Ciutelec A IV 6
Clejani B II 95
Cliciova B II 4
Coasta A III 9
Coaș A II 10, 11
Coita B II 119
Cojmănești B I 11
Colacu B II 125
Colțea B II 114
Comana de Jos A I 4
Copalnic Mănăștur A I 66
Copăcel A VIII 27
Corcești A II 19
Corni A I 63, 64
Costache Negri B II 128
Costeni A I 74
Coșereni B I 41
Coșești A VIII 21
Cotârgași A I 82
Coteana B II 39
Cotorca B I 49
Crasna A VIII 1
Crasnoilsc A VIII 1
Crucișor A I 49
Cruglic B I 80, 81
Cupșeni A IX 2

D

Dara B I 51
Dăbuleni B II 33
Dăeni B II 106
Dâmbovicioara A VIII 18, 19
Delani A II 39
Desa B II 28, 29
Dicănești A II 40
Dideși B II 74
Dobra A Varia 1
Dobric A I 76
Domnești B II 90
Dorobanțu B II 99, 100
Dragomirești B I 78
Drajna de Sus B I 32
Drăcșeni B I 31; B II 67
Drăgășani B II 22
Drănic B II 25
Dumitrești B I 55

E

Elisa-Stoenești B I 43
Enisala B II 108
Ezerile B I 37

F

Fărăgău A Varia 2
Fântâna A I 7, 8
Fântânele-DB B II 78
Fântânele-DJ B II 23
Feleac A II 42
Ferneziu A III 39

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Finteuşu Mare A III 40
Finteuşu Mic A I 61, 62
Fofeldea A I 13
Frătăuţii Noi B I 71
Fundu Moldovei A II 26; A VII 14, 15

G

Galaţi-Vadu Ungurului B II 127
Garvăn B II 107
Găvăneşti B I 50
Gâlgău A I 48
Gângiova B I 15
Gârbou A III 30
Gâşteşti B II 92
Gâşteştii Români B I 28
Gemenea B II 74
Geoagiu de Sus A I 35
Geobelea-Mihăieşti A VIII 11
Ghirişu Român A III 21
Giuleşti A VI 3
Giurgeşti A II 32
Giurgiu B II 91
Giurtelec A I 51, 52
Giurtelecu Hododului A II 37
Gliganu de Sus B II 60
Grădişte B II 14
Gropeni B II 110, 111, 112
Groşii Ţibleşului A I 60
Gugeşti B II 123
Gura Râului A I 14; B I 4

H

Hârlău B II 130
Hârseşti B II 46
Hârşova B II 204
Hetiur A I 34
Hideaga A I 55
Hodac A IV 10
Horodnicu de Jos A II 23
Hotarele B II 89
Hovrila A II 17

I

Ibăneşti A V 4
Iclod A III 46
Ilia-Sârbi A IV 8
Ilişeşti A VII 18
Ineu A I 41
Ivăneşti B I 60
Izvoru B II 55
Izvoru de Sus B II 56

J

Jac A III 31
Jichişu de Sus A III 14
Jina A II 54
Jorjiniţa B I 79
Jugur A VIII 12, 13
Jugur-Poienari A VIII 13, 15, 16
Jupâneşti-Coşeşti A VIII 20

L

Lacu Sărat B II 109
Lapoş B II 120
Lăzăreni A III 42
Lescoviţa B II 11
Leşu A I 78, 79, 80
Livezeni A I 26
Lunca A II 38

M

Mahala A II 20; B I 86
Maidan B II 7, 8, 9, 10
Maieru A III 26; A VII 20
Malu B II 85
Măldăieni B II 72
Mărgineni B II 84
Mărginenii de Sus B I 33
Mărişelu A III 29
Medişa A I 54
Merenii de Sus B II 71
Meseşenii de Sus A IV 3

BCU CENTRALA UNIVERSITARA LIBRARY

Mihalcea B I 88
Mihăieşti A III 10, 11, 12
Milaş A III 28
Milaşu Mare A III 27
Milcov B II 40
Mintiu Gherlii A I 40
Mocrani B II 3
Mozăceni B I 23
Muncelu Mic A I 20
Murgeşti A VIII 25; B II 118

N

Nana B II 86
Nazir B II 115
Năsăud, jur A IV 13, 14
Negrileşti A IV 12
Nemoiu B I 20
Nemţişor B I 69
Nereju B II 121, 122
Niculiţel B I 47
Nucşoara A VIII 10

O

Oarţa de Sus A I 67; A II 9
Obileşti B II 124
Onceşti A VII 5
Orlat A VI 2
Orlea B II 35, 36
Oroftiana de Sus B I 77
Osica de Sus B II 34
Orşova A IV 9
Ortelec A II 36
Orţiţa A II 8

P

Panticeu A III 5
Parachioi B II 102
Pădureţi B II 62
Păduroiu B II 54
Pănade A II 46
Pătroaia-Vale B II 81
Păucineşti A I 19; B II 12, 13
Păuşa A II 33
Păuşeşti-Otăsău B II 20
Pâncesti B I 56
Pelinei B I 82
Peştera A I 27
Petros A I 24, 25
Picleu A I 41
Plavni B II 137
Pleniţa B II 24
Pietrari B II 80
Podulupi B I 40; B II 98
Poiana Codrului A I 50
Poiana Răchiţelii A I 23
Popeni A I 46
Popeşti B I 62
Porceni B I 16
Posta A II 12, 13
Preluca Veche A III 37
Pria A IV 4
Priboeni B II 51, 52
Priseaca B II 75

R

Răcătău A III 44
Răteşti B II 45
Răzvad B II 77
Râpa de Jos A II 49
Râşca A III 15, 16
Râşca-Cristeşti A III 19
Râşca-Micesti A III 17, 18
Râu Sadului A VI 5
Renaşterea B II 87, 88
Retiş A I 15
Rodna A II 28, 29, 30
Rogoz A I 59
Ropcea A I 84
Roşa B I 87

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

S

Sadova B II 27
Salva A I 81
Saravale A I 31
Satu Mare A VII 2
Satulung (Săcele ?) B I 91
Săcălăşeni A II 14
Săcel A II 16
Sălătrucu de Jos B II 57
Sălişte-Băseşti A II 5
Săliştea Nouă A III 13
Sălsig A I 68
Sâmbotin B II 18
Sâncrai A III 8
Sârbi A IV 8
Scorniceşti B II 42
Seaca B II 41
Sebeşel A I 36
Seimenii Mari B I 45
Sihlea B II 126
Silistraru B II 113
Siliştea B I 64
Silivaş A III 43
Siriu A VIII 29
Slatina A VIII 7
Slatina-Nucşoara A VIII 9
Slatina-Teceu A VII 11, 12
Slătioara B I 21
Slobozia B II 59
Smeura B II 63
Socetu B I 26
Solonţ B II 129
Someş Odorhei A I 47
Someş Uileac A I 65
Someşeni A II 43
Somova B I 46
Stăneşti B I 18
Straja A VII 16
Strejeşti B II 38
Stremţ A II 46
Stupca A VII 19
Suhaia B I 27
Surduleşti B II 53

Ş

Şard A I 37, 38
Şicovăţ B I 84, 85
Şicula B I 1, 2
Şieu A VII 4
Şimon A VIII 26
Şocariciu B I 42
Şoimuş A I 33
Ştei A II 51
Şuica B II 43
Şurdeşti A III 41

T

Talpe-Drăgăneşti A IX 1
Tamaşi-Corbeanca B II 96
Tălmăcel A I 9, 10, 11, 12
Tămăşeşti A I 71
Tătărăşti B I 30
Tătăreştii de Sus B II 66
Tătăruşi A VII 13
Tătârlaua A II 45
Târgovişte A VIII 24
Târzia B I 65, 66, 67, 68
Teţcani-Briceni B II 136
Ticuşu Român A I 3
Tilişca A I 17; B II 15
Tiocu de Sus A V 1, 2, 3
Tismana B II 17
Tohat A II 18
Topolovăţu Mare B II 6
Trestia A II 35
Triteni A I 39

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ţ

Ţânţăreni B I 17
Ţepu B I 54
Ţibucani A I 83

U

Uda B I 61
Ulmeni A I 75
Ungureni B II 79
Urca A IV 11
Uric A I 29
Urişor A III 2

V

Vadu Lat B II 93, 94
Vadu Ungurului B II 127
Valea Copcii B I 10; B II 19
Valea Lupului A I 28
Valea Mare-OT B II 37
Valea Mare-CS B I 5, 6
Vaşcău A VII 1
Vatra Dornei A II 23; B II 133
Vălcele B I 59
Vălenii de Munte B II 82, 83
Vălenii Şomcutei A II 2, 3
Vâlcele-CJ A III 22
Vâlcele-CV A I 1, 2; A II 53
Vecerd A I 16
Vicovu de Jos A VIII 2, 3, 4; B III 1, 2
Vicovu de Sus A VII 17
Vingard A II 44
Viziru B II 116, 117
Vlădaia B I 12
Voiceştii din Vale B II 21
Voitinel B II 134
Voivodeni A II 41
Voloca A IV 15
Vultureşti B II 47

Z

Zam-Sâncrai A III 48
Zau de Câmpie A III 47
Zăbala A VIII 18
Zegaia B I 8, 9
Zidurile B II 44

Variante denumite după culegător sau după regiunile în care au fost înregistrate

Alecsandri B II 138
Ardeal A I 85, 86, 87, 88, 89; A II 55, 56, 57, 58; A III 53, 54; A IV 16; A Varia 1/2; B I 90, 91
Banat (Schott) B I 92
Breazul B II 144
Bucovina A II 21
Burada B II 142
CT (jud. Constanţa) B II 101
DJ (jud. Dolj) B II 26
Eminescu B I 93
Hodârnău A VI 4
Maramureş A II 59; A VII 6, 7, 8, 9, 10
Marian B II 140, 141
Mehedinţi B I 14
Muntenia B I 94, 95; B II 143
Muscel B I 24, 25; B II 48
(pe) Olt A I 6; A VI 1
Orlăţanu A VI 3
Popescu-Ciocănel B II 143
TR (jud. Teleorman) B II 64
Ţinuturile aromâne B I 96, 97, 98
Vâlcea B I 19

BCU CENTRALA UNIVERSITARA LIBRARY

CUPRINS

Argument 7

PARTEA I
Introducere
1. Un templu arhaic al culturii românești 9
2. „Cununia fraților" și „Nunta Soarelui" în atenția folcloriștilor și a scriitorilor 12
3. Generalități despre „Cununia fraților" și „Nunta Soarelui"
   a) O problemă de terminologie 44
   b) Aria geografică a temei și unele aspecte ale tipologiei ei 44
   c) Densitatea punctelor anchetate și numărul variantelor 45
   d) Funcția textelor 47

PARTEA A II-A
Versiunea A: „Cununia fraților"
1. Subversiunile 48
   A I: Voinicul cere mamei pe soră-sa de soție 49
   A II: Îngheț în miezul verii 73
   A III: Peștitorul de la poarta Țarigradului 90
   A IV: Voinicul își cheamă sora la cunună 105
   A V: Tânăr blestemat să fie incestuos 111
   A VI: Craiul din grădina domnească 114
   A VII: Fuga mirilor 118
   A VIII: Fratele și sora la stână 130
   A IX: Versiuni contopite 139
   Varia 1: Text prelucrat 144
   Varia 2: Variante contrafăcute 146
2. Frecvența și geografia motivelor. Motive rare 147

PARTEA A III-A
Versiunea B: „Nunta Soarelui"
B I „Nunta Soarelui": credințe și legende 161
   B. I. 1. Biografia celor doi aștri 161
   B. I. 2. Legendele despre căsătoria Soarelui 164

BCU CLUJ / UNIVERSITY LIBRARY

Sudul Transilvaniei: Arad, Hunedoara, Sibiu (168); Caraş-Severin (169); Mehedinţi (169); Dolj (170); Gorj, Vâlcea, Olt (170); Argeş, Teleorman, Dâmboviţa, Prahova, Ialomiţa (171); Constanţa, Tulcea (171); Brăila (172); Buzău (172); Galaţi, Vrancea (172); Moldova centrală: Bacău, Vaslui, Neamţ, Iaşi (172); Botoşani, Suceava (175); Maramureş (175); Bucovina şi Basarabia (176); Variante ale căror localităţi de culegere sunt nesigure sau neidentificate (177); Ţinuturile aromâne (179)

B. I. 3. Importanţa legendelor pentru cercetarea baladei 180

a) Răspândirea geografică a legendelor 180

b) Locul şi importanţa legendelor aromâne în geografia şi istoria temei 182

c) Contururile legendelor 183

d) Relaţia dintre „Cununia fraţilor“ şi legendele cu privire la „Nunta Soarelui“ 184

e) Concluzii 184

B II: „Nunta Soarelui“ în balade, plugușoare, colinde 185

1) Materialul avut la dispoziţie 186

a) Privire diacronică asupra culegerilor baladei „Nunta Soarelui“ 192

b) Varianta Alecsandri: gradul ei de autenticitate, proveniența ei 194

c) Variante cu probleme: Millea, Marian, Cărăbiş, Cruceană 203

d) Cântăreţi 208

e) Localităţile cele mai bine reprezentate în această lucrare 210

f) Geografia şi frecvenţa subversiunii B II 211

g) Funcţia textului „Nunta Soarelui“ 211

2) Analiza motivelor

a) Tragicul erotism al Soarelui şi al Lunii 212

b) „Umblă Soare să se-nsoare“ 213

c) O mică argea 214

d) Cererea în căsătorie 218

e) Căutarea perechii cu ajutorul pantofului şi al inelului 221

f) Protagoniştii baladei şi psihologia lor
α) Luna 223
β) Soarele 230
g) Încercările la care e supus Soarele
α) Scara până la cer 234
β) Soarele în ceruri 236
γ) Interlocutorii Soarelui în ceruri 239
h) Iadul şi raiul
α) Iadul şi raiul în cercetarea etnologică românească 242
β) Raiul şi iadul în cultura orală românească 243
γ) Trecerea Soarelui prin iad şi prin rai 244
i) Decizia Soarelui 254
j) Minciuna 257
k) Lumea de dincolo, în baladă şi în literatura antică şi medievală 258
l) Pod sau punte peste mare sau peste Dunăre. Via şi fructele sudice 267
α) Podul în cultura populară românească 271
β) Originea motivului 273
m) Probe de circulaţie restrânsă 275
n) Zădărnicirea cununiei. Sinuciderea 277
o) Scena din biserică 281
p) Destinul protagoniştilor. Blestemul 282
r) Gestul sinuciderii 283
s) Motive rare:
α) Mutilarea surorii 285
β) Alte motive rare 285
γ) Ariciul 287
δ) Albina 289
3. Încheiere
a) Păcatul şi gravitatea lui 289
b) Încercări de anulare a tabú-ului 290
c) Înrudirile baladei despre „Nunta Soarelui“ 291

B III: „Nunta Soarelui“: Refaceri moderne 298
B IV: „Nunta Soarelui“: Un oicotip 300

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PARTEA A IV-A

Originea temei

1. Unitatea tematică a celor două versiuni 303
2. „Cununia fraților" – fragment sau subiect cu latențe neexploatate? 304
a) „Cununia fraților" în comparație cu variantele transilvănene ale „Mioriței" și ale „Meșterului Manole". Cazuri similare în folclorul romanic 305
b) „Cununia fraților" și „Nunta Soarelui". Vârsta lor 310
c) Versiunile românești și cele ale slavilor de sud 316
3. Baladă și creștinism 321
4. Baladă și inițiere 327
5. Balada și tabú-ul incestului. Incestul în folclorul universal 337
a) Teorii cu privire la originea și vechimea tabú-ului 337
b) Noțiunea de tabú al incestului 339
c) Universalitatea tabú-ului 341
α) Incestul dinastic 341
β) Incestul cu funcție magică 341
γ) Incestul mitic 342
δ) Incestul de forță majoră 342
d) Instituția căsătoriei între frați. Egiptul 343
e) Incestul recomandat. Iranul 343
f) Legende scrise și orale din antichitate până în epoca modernă 345
g) Tradiția folclorică a incestului mamă-fiu. Incestul dublu 348
h) Incestul tată-fiică 353
i) Incestul frate-soră 359
6. Încheiere
a) Prezența motivelor universale în balada românească 366
b) Importanța și locul „Cununiei fraților" și al „Nunții Soarelui" în cultura românească 371

PARTEA A V-A
Texte 373
PARTEA A VI-A
Bibliografie 917
Indice de culegători 945
Indice alfabetic al localităților 949

Cuprins 955

BCUIASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tiparul executat sub comanda nr. 40 431

Compania Națională a Imprimeriilor
„CORESI " S.A. București
ROMÂNIA

Sistemul calității certificat SR EN ISO 9001

BCUIAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCUIASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

„Am arătat [...] că baladele *Miorița*, *Meșterul Manole*, *Soarele și Luna* și, într-o anumită măsură, *Voichița* formează templul arhaic al culturii populare românești și că ele par să fie opera unuia și aceluiași autor, care lucrează cu același material, cu aceleași unelte și cu aceleași culori. Într-o exprimare mai modernă am putea spune că ele sunt opere din aceeași generație, unitatea lor putând fi recunoscută cu ușurință.

.....

În *Soarele și Luna*, poetul [...] abordează mitul genezei celor doi aștri. Și aici el știe să dea forță mitului prin aceea că așază la originea celor doi aștri o relație erotică, interzisă între frați. Cei doi sunt frați de caractere cu totul deosebite, căci el arde de dragoste pentru singura fată din Univers, care corespunde idealurilor lui de frumusețe, pe când ea nu e numai o femeie frumoasă și îndemânatică, ci și una cu o conștiință religioasă de neclintit. Ea încearcă să găsească argumente care să-l facă pe frate să abandoneze ideea de a o lua în căsătorie, altfel spus, ea condiționează acceptarea căsătoriei cu el de realizarea unor lucruri supraomenești, în speranța că el va eșua. Iar când vede că el a reușit să facă ceea ce ea considera că e imposibil, se sinucide."

AUTORUL

Coperta: Orbán Anna-Mária

ISBN 973-45-0504-1

BCU Cluj / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY